UNIVERSITAT DE BARCELONA

La premsa de Catalunya a la fi de l'Antic Règim: el naixement de la premsa *moderna* i els seus protagonistes (1792-1814)

Josep-Lluís Gallardo i Sedano

Aquesta tesi doctoral està subjecta a la llicència ***Reconeixement- NoComercial – SenseObraDerivada 4.0. Espanya de Creative Commons***.

Esta tesis doctoral está sujeta a la licencia ***Reconocimiento - NoComercial – SinObraDerivada 4.0. España de Creative* Commons**.

This doctoral thesis is licensed under the ***Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivs 4.0. Spain License***.

Tesi doctoral

Títol de la tesi doctoral: ***La premsa de Catalunya a la fi de l'Antic Règim: el naixement de la premsa* moderna *i els seus protagonistes (1792-1814).***

Nom del doctorand: **Josep-Lluís Gallardo i Sedano**

Director de la tesi: **Agustí Alcoberro i Pericay**

UNIVERSITAT DE BARCELONA

Títol de la tesi doctoral: ***La premsa de Catalunya a la fi de l'Antic Règim: el naixement de la premsa* moderna *i els seus protagonistes (1792-1814).***

Memòria presentada per a optar al grau de doctor per la Universitat de Barcelona

Programa de doctorat: ***Estudis lingüístics, literaris i culturals***

Nom del doctorand: **Josep-Lluís Gallardo i Sedano**

Director de la tesi: **Agustí Alcoberro i Pericay**

Tutor de la tesi: **Josep Maria Domingo i Clua**

La tesi s'ha dut a terme a la Universitat de Barcelona

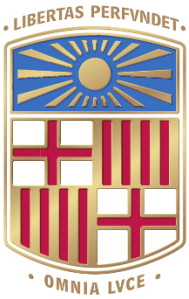

UNIVERSITAT DE BARCELONA

Resum

La premsa de Catalunya a la fi de l'Antic Règim: el naixement de la premsa *moderna* i els seus protagonistes (1792-1814).

La vella premsa de la Il·lustració s'esvaeix empesa pels trànsgols de la història, i sorgeix una de nova, de caire *modern* i eclèctica. La premsa fou una eina de propaganda política, però també una via de propagació cultural, d'entreteniment i d'informació diversa que conté les claus per a entendre el període i, alhora, el transforma.

Entre els anys 1792 i 1814, aparegueren a Catalunya fins a 57 publicacions periòdiques, amb diversitat de formes i de continguts ideològics, cinc diaris abans del 1808, dos d'ells a Barcelona: la *Gazeta de Barcelona*, des del 1695; i el *Diario de Barcelona*, des del 1792, aquest darrer de continuïtat durant tot el període; a Girona, dos, i a Vic, un. Al llarg de la Guerra del Francès, 1808-1814, es publicaren la resta de periòdics.

Al final del període estudiat, la premsa esdevingué un fenomen de masses i la seva influència transformadora arribà a tot arreu, essent, *de facto*, una premsa liberal i *moderna*.

A partir d'una altra classificació ja acceptada per la historiografia anterior: premsa Patriòtica i premsa Napoleònica, hem ordenat la premsa tenint en compte tres criteris: l'històric, l'ideològic i el formal.

Hem dividit el treball en quatre parts: els protagonistes, redactors, llibreters i impressors, la compilació de la premsa entre els anys 1792-1814, les dinàmiques socials de la premsa i la relació de textos literaris en llengua catalana publicats a la premsa.

La primera part: els protagonistes. Ens han servit per a parlar sobre el Col·legi de Llibreters i Impressors Unificat de Barcelona, sobre els protagonistes i llurs relacions socials, sobre el comerç de llibres i, en conseqüència, fer-ne una aproximació als béns materials i, també, arrodonir el tema amb tres casos concrets: les dones, llibreteres i impressores, els Piferrer, impressors reials, i un cas de llibreter i impressor del Nou Règim: Antoni Brusi.

La segona part: pensem que, després de la classificació històrica ja coneguda -premsa Patriòtica i premsa Napoleònica-, nosaltres hem temptat una nova classificació, la qual

tindria tres períodes, en el bàndol Patriòtic: de Guerra, de Transició i Ideològica, i dos en el bàndol Napoleònic: de Conquesta i de la Integració.

També, parlem d'algunes publicacions Singulars, les quals hem diferenciat de la resta per raons diverses: la *Gazeta Militar y Política del Principado de Cataluña* (tota la Guerra del Francès); el *Diario de Barcelona* (durant tot el període); el *Bulletin des Arrêtes/Actes de Gouvernément Général de la Catalogne*; el *Journal de l'Empire Français*, i el *Diario del Imperio Francés*, i també, el *Diario de Igualada*, premsa de la qual només teníem referències i hem estat capaços de trobar-ne dos exemplars, i, finalment, el *Diario del Castillo de Hostalrich*, exemplar manuscrit.

Són 57 diaris apareguts entre el 1792 i el 1814, 53 dels quals durant la Guerra del Francès, alguns d'ells inèdits, que els fem avinent amb la fitxa i els comentaris oportuns del fons i de la forma.

La tercera part: se centra en les dinàmiques socials de la premsa, i intentem demostrar la tesi de modernitat que aquest estudi sosté. Parlem de les relacions entre premsa i literatura. Sobre autoria i anonímia. Fem una descripció de les prohibicions i la censura, des del 1752 fins a la llibertat d'impremta del 1810. Parlem sobre l'ofici de *periodista* a la fi de l'Antic Règim: dins d'aquest ofici s'encabien els llibreters, impressors, editors, redactors i directors, els quals, sovint, eren executats per la mateixa persona. El perquè no va aparèixer premsa a determinats llocs. Parlem de les vies i els llocs de distribució. Hem tractat la qüestió de les llengües emprades als periòdics. L'oralitat: les relacions entre la premsa escrita i la premsa "oral". També, parlem del paper de l'església a la contesa bèl·lica i a l'ensenyament, imprescindible també en l'àmbit de la premsa, per la quantitat de redactors clergues que hi hagueren.

Hi adjuntem un mapa de la localització de la premsa estudiada, imatges il·lustratives i alguns diagrames sobre la premsa i sobre les impremtes a Catalunya.

Tot plegat, és l'intent de saber les circumstàncies que van propiciar l'aparició d'aquesta premsa i quin és el seu significat històric i literari. La modernitat que aquesta premsa de la Pre-industrialització conté suposa el primer graó, un avançament del que serà la premsa de la segona part del segle XIX.

A la quarta part, hi ha els textos literaris en llengua catalana publicats a la premsa. Fem l'estudi dels textos apareguts en llengua catalana a la premsa a Catalunya, entre els anys

1792-1814: parlem de textos apareguts al *Diario de Barcelona*, al *Diario de Vich*, al *Diario de Manresa*, al *Diario de Gerona*, al *Noticiero de Vich*, al *Diario de Tarragona* i a *El Patriota Ausonense*, amb l'edició de tots aquests textos, algun d'ells encara inèdits.

Aquesta tesi sosté l'apel·latiu de premsa *moderna*, o premsa de la Pre-industrialització per a alguns diaris del període, explica les dinàmiques socials, classifica i elabora unes fitxes de totes les publicacions, aporta textos publicats a la premsa i, en definitiva, conclou que les aportacions literàries i les funcions socials d'aquesta premsa, apareguda entre la Il·lustració i el Romanticisme, ens ajuda a entendre el període i ens proporciona algunes claus per a conèixer les estètiques del segle XIX, algunes d'elles ja avançades des de les planes dels diaris.

Clou aquest estudi les conclusions, la bibliografia sobre premsa, la bibliografia en xarxa i la bibliografia general.

Hi ha un annex que inclou cinc apartats: Graella de regularització dels noms i cognoms que hem adaptat a la normativa ortogràfia. Les fitxes hemerogràfiques i les portades dels diaris que hem localitzat. Els textos literaris en d'altres llengües publicats a la premsa. Els protocols notarials dels protagonistes. El teatre representat a Barcelona, Girona, Tarragona, Vic, Reus i Vilanova i la Geltrú, publicat als periòdics.

PhD dissertation – Abstract

The press in Catalonia at the end of the Ancien Régime: the emergence of modern journalism and its protagonists (1792-1814).

Keywords – journalism, modern press, Peninsular War, Catalan literature, sociohistorical dynamics.

The old writings of the Enlightenment wane, and a new way of press is born and rises. This is a *modern* press, eclectic in its ways, political in its means. It aims to inform the public while fulfilling the purposes of entertainment and cultural dissemination. It is both a map to understand the historical period, and a transformative force of the time, shaping its changes.

This work is a study of the press in Catalonia centred around the times of the collapse of the *Ancien Régime* following the French Revolution (1792-1807), and the subsequent French invasion of Spain during the Peninsular War (1807-1814). During the study period, 57 periodic publications are present in Catalonia, of diverse form, content, and ideology. These publications, along with their sociohistorical context, are thoroughly analysed in a study of four parts: first, the protagonists; printers, publishers, and editors; their characteristics, social relationships, and the commerce of books of the time. Second, an inventory and characterization of the listed publications, including descriptions of form and content, newfound unpublished manuscripts, and a proposed expanded classification system: Patriot Press of War, of Transition, and of Ideology; Napoleonic Press of Conquest, and of Integration; and a sidelines compilation of Singular Publications due to a variety of reasons.

Third, the dynamics of the listed press and its relationships with the historical and social context of the time. This is approached by a series of analysis: press-literature interactions, authorship and autonomy, prohibition and censorship, freedom of press and the office of journalism, distribution means, choice of languages, and the role of the church on war and education, among others. These fundamentally support the thesis of a *modern* press that this dissertation defends; its historical and literary value, the circumstances that propitiated its emergence, and how it represents a first step towards the industrialization press of the second half of the 19th century. The study finalizes with

a fourth part compiling the Catalan literate texts of the analysed press, overall conclusions, and a detailed bibliographic compilation with all the resources and supporting documents available.

La premsa de Catalunya a la fi de l'Antic Règim: el naixement de la premsa *moderna* i els seus protagonistes (1792-1814).

I.-Introducció

I.I.-Agraïments

I.I.I.-Sigles dels arxius i biblioteques consultats

II.-Metodologia: etapes d'elaboració de l'obra

III.-Fons consultats bibliogràfics i documentals

IV.-Apunts per a un relat històric

IV. I. El segle XVIII: els precedents

IV. II. L'epíleg de l'Antic Règim (1792-1807)

IV. III. La Guerra del Francès (1808-1814)

V.-La societat i la cultura a la fi de l'Antic Règim a Catalunya

Primera part: els protagonistes, redactors, llibreters, impressors

El Col·legi de Llibreters i Impressors Unificat de Barcelona: endogàmia gremial, disputes i relacions socials

Els protagonistes, redactors, llibreters, impressors

Les dones, llibreteres i impressores

El comerç de llibres

Una aproximació als béns materials

Joan-Fancesc de Paula Piferrer i Macià, impressor reial

Antoni Brusi, llibreter i impressor del Nou Règim

Segona part: la premsa

L'aparició de la premsa comarcal a Catalunya

Algunes publicacions no referenciades

La premsa de Catalunya a la fi de l'Antic Règim: (1792-1814)

La metodologia i l'ordenació dels periòdics: les dades descriptives. Les dades tècniques. Les dades de contingut. Les dades històriques

La compilació i la classificació de la premsa estudiada

1.-La premsa a la fi de la Il·lustració: (1792-1807)

Gaceta de Barcelona/Gazeta de Barcelona

Correo de Gerona

Gazeta de Gerona

Gazeta de Vich

2.-La premsa a la Guerra del Francès: (1808-1814)

2.1.-La premsa Patriòtica

2.1.1.-La premsa de Guerra: (1808-1810)

Diario de Cervera

Correo de Gerona

Diario de Gerona

Diario de la Guerra de la Ciudad de Lérida

Diario de Lérida/Diario de la Ciudad de Lérida

Diario Instructivo, Político y Militar de la Ciudad de Lérida

Diario de Manresa

Noticias de Cataluña (Manresa)

Diario de Tarragona

Correo de Torruella de Mongrí

Gazeta de Tortosa

Diario de Vich

Gazeta de Vich

Gazeta Diaria de Vich

Correo Diario de Vich

2.1.2.-La premsa de Transició: (1811-1812)

Noticias en la Costa de Levante (Arenys de Mar)

Apuntador de Manresa

Noticiero de Manresa

Correo Político y Mercantil de Manresa

El Noticiero (Manresa)

Correo de Manresa

Correo Patriótico de Manresa

El Patriota (Manresa)

Noticiero de Vich

El Censor en el Primer Exército (Vic)

2.1.3.-La premsa Ideològica: Constitucionalista/Absolutista: (1813-1814)

Argos Manresano

Abeja Manresana

Noticioso (Manresa)

Diario Militar, Político y Mercantil de la Ciudad de Tarragona

Centinela de la Patria en Reus

Eco de Reus

Periódico Extraordinario de Reus

Periódico Político y Mercantil de la Villa de Reus

El Patriota Ausonense (Vic)

Redactor General de Cataluña (Vic)

Gazeta de Cataluña (Vic)

3.-La premsa Napoleònica

3.1-La premsa de Conquesta: (1808-1811)

La Abeja Político-literaria de Barcelona

La Abeja. Gazeta de Barcelona

Gazeta de Figueras

Eco de los Pirineos/Eco de los Pirineos Orientales (Figueres)

Gaseta del Corregiment de Gerona (Girona)

Gazeta del Corregimiento de Gerona (Girona)

3.2.-La premsa de la Integració: (1812-1814)

Gazette de Gironne

Gazeta del Ter (Girona)

Gazeta del Departamento del Ter (Girona)

Gaceta de Gerona

4.-Algunes publicacions Singulars

Bulletin des Arrêtes/Actes de Gouvernément Général de la Catalogne (Girona-Barcelona)

Diario de Barcelona

Diario del Castillo de Hostalrich

Journal de l'Empire Française (arreu)

Diario de Igualada: de premsa coneguda per referències a premsa certificada

Diario del Imperio Francés (Vic i Reus)

Gazeta Militar y Política del Principado de Cataluña/ Gazeta Militar y Política de Cataluña (arreu)

5.-La premsa com a reflex de la societat i com a símptoma de modernitat

5.1-Contribució al recompte d'exemplars publicats

Tercera part: les dinàmiques socials de la premsa

La premsa i la literatura

L'autoria i l'anonímia

Les prohibicions i la censura

Els diferents models de premsa

L'ofici de *periodista* a la fi de l'Antic Règim

El perquè no va aparèixer premsa a determinats llocs

Les vies i els llocs de distribució de la premsa: la importància de la immediatesa

Premsa escrita *versus* premsa oral: la transmissió de la informació

Un públic per a una premsa

El paper de l'església

Les llengües emprades a Catalunya a la premsa: (1792-1814)

Aportació en to jocós de locucions, sàtires, paròdies, paradoxes, homofonies, onomatopeies i altres trops literaris publicats a la premsa

Quarta part: edició de textos literaris en llengua catalana publicats a la premsa

Altres textos publicats a la premsa en llengua catalana, anys (1808-1814), una tria

El teatre representat a Barcelona en català i altres manifestacions populars, anunciat al *Diario de Barcelona*, anys (1800-1814)

Conclusions

Bibliografia sobre premsa

Recursos en xarxa

Bibliografia general

Annex

1.- Graella de regularització dels noms i cognoms que hem adaptat a la grafia de la normativa ortogràfica

2.- Els protocols notarials dels protagonistes: redactors, llibreters, impressors

3.-La premsa: fitxes hemerogràfiques i capçaleres

4.-Els textos literaris publicats a la premsa en d'altres llengües

5.-El teatre representat a Barcelona, Girona, Tarragona, Vic, Reus i Vilanova i la Geltrú, publicat als periòdics

I.-Introducció

Entre la Il·lustració i el Romanticisme, entre l'Antic i el Nou Règim tingueren lloc esdeveniments polítics i culturals caracteritzats per la idea de transició. Plens de contradiccions, dubtes i incerteses. Aquests anys de fets convulsos de la nostra història, en trànsit cap a la societat moderna, comportaren la crisi de les manifestacions artístiques i del pensament, com també de les estructures polítiques i socials. Aquell espai "pre-romàntic" esdevé actualment un temps metonímic, citat per abstracció dels límits que l'encerclen.

Sabut és de tots que els períodes de la història de l'art i del pensament s'anellen constantment i que l'evolució és un procés indeturable. Buscar el nom adient en cada cas és una feina enutjosa, per allò que té d'insòlita.

Doncs bé, aproximadament la trentena d'anys de revoltes, guerres, agitacions socials i culturals que abracen el final del segle XVIII i l'inici del segle XIX es fan de difícil etiquetatge. Cal fer-ho, d'altra banda?

Quan hom s'aboca al llindar dels esdeveniments i tempta l'encadenament d'actituds i contextos que configuren un lapse de temps específic, singularitzat de la resta, encara que sigui des d'una perspectiva molt concreta, en aquest cas la premsa, fins i tot així es fa molt difícil l'intent; desistiré per prudència d'etiquetar un període complex en què estudiosos més experts no han gosat dir-ne la seva.[1]

En aquests anys de crisi, la premsa irromp al bell mig dels esdeveniments, pren les regnes i inicia el rumb cap a la modernitat. La força social que conté desplaça la prèdica i el teatre. Aquests diaris comportaren la immediatesa en la informació, la capacitat d'entreteniment, l'àmbit de servei, la propaganda política i l'actualitat ideològica, és a dir, suposaren, a la fi de l'Antic Règim, la gestació d'un nou ordre, essent una eina de canvi i de progrés social indiscutible. Podríem, doncs, atorgar-li un pes fins ara no reconegut i citar aquests anys amb el nom, que no defensarem, de periodisme de la Pre-industrialització, ambdues paraules clau.

[1]Rossich, Albert. "La literatura catalana entre el barroc i el romanticisme", *Caplletra. Revista internacional de Filologia*, 1990, pàg. 35-57. Hi parla sobre el concepte de Sentimentalisme per a definir el període.

Aquest estudi que ara presentem no comprèn tot el nostre món cultural, tampoc no estudia unes dates més àmplies per tal d'entendre millor el període. Conscients d'això, hem volgut manifestar-ho d'entrada. Amb seguretat, els estudis venidors ompliran aquests buits i eixamplaran el coneixement de la premsa al País Valencià, les Illes Balears i la Catalunya Nord, com també els anys posteriors a la Guerra del Francès, almenys fins a la Dècada Ominosa.

Som al final de trajecte d'un mon caduc, econòmicament conservador i políticament absolutista. Les idees de la Revolució Francesa aniran envaint Catalunya i creant-ne seguidors. Una incipient revolució industrial possibilità el lliure mercat, a finals del segle XVIII, ja gestada amb anterioritat. Després, amb la guerra contra Anglaterra i la del Francès, s'estroncarà l'auge i les possibilitats de modernitat, a la fi de les conteses.

Aquest lapse de temps, o periodisme de la Pre-industrialització, a la fi de l'Antic Règim, ens permet conèixer els esdeveniments històrics i, evidentment, la història de la literatura i de la premsa, en aquells anys: mentre s'esquerda l'edifici de l'absolutisme i s'escola el liberalisme, la premsa en dona fe, i, alhora, s'avança al seu temps amb propostes ideològiques, socials i estètiques innovadores que seran represes al darrer terç del segle XIX.

Aquesta premsa *moderna* ja es pot observar en aquells anys, en algunes publicacions i per raons diverses. No es tracta pas d'un concepte filosòfic, sinó pragmàtic i objectivable en algun d'aquests aspectes: forma innovadora, dues columnes per pàgina, paper de qualitat, llarga durada en el temps, impressió bisetmanal o diària; en la ideologia liberal del Nou Règim de *facto* que la sustentà, la independència respecte d'organismes d'estat, com ara les juntes de govern, d'ençà de la Llei de llibertat d'impremta i també en el fet de publicar notícies contrastades en diversos periòdics.

Abraçà els dos models diferents de periodisme: el Patriòtic, més ancorat en el tradicionalisme, llevat de l'etapa liberal (1813-1814) i el Napoleònic, amb una forma més innovadora i més acurada que la Patriòtica, que sabé transmetre la ideologia liberal napoleònica nascuda rere la Revolució Francesa. Tingué un rerefons d'identitat catalana als periòdics del departament del Ter, gràcies al corregidor afrancesat Tomàs Puig, i també publicà informacions contrastades en diversos periòdics, entre altres qüestions, tal com intentarem demostrar.

En qualsevol cas, el pragmatisme i l'adequació a la demanda foren els eixos fonamentals d'aquesta premsa *moderna*, ja sotmesa al lliure mercat i amb finalitat de negoci. Lús de la llengua catalana com també l'estètica novella d'alguns poemes també en formaren part.

Quan escrivim aquestes pàgines han passat gairebé 30 anys d'ençà que vàrem iniciar aquest estudi, deixat de banda per raons que no venen al cas. Ara, el reprenem perquè pensem que alguns aspectes de la premsa del període estudiat encara romanen en l'oblit, i la nostra aportació pot ser-ne interessant, com ara el coneixement dels protagonistes, a partir dels documents de protocols notarials, la compilació dels periòdics publicats aleshores i l'estudi dels textos literaris publicats a la premsa durant la Guerra del Francès, en llengua catalana, que ens donen llum sobre el període i ens avancen estètiques temptades en anys posteriors, com també algunes dinàmiques socials d'aquesta premsa.

Hi ha bibliografia que ha aportat una visió global dels periòdics a la fi de l'Antic Règim, com ara la de Guillamet, (2003) des d'un punt de vista periodístic. La nostra aportació, des del punt de vista de la filologia i la comunicació, estudia els protagonistes del període, llibreters, impressors, redactors i treballadors de les impremtes, completa l'estudi dels diaris entre el 1792 i el 1814, parla de les dinàmiques socials i de les llengües emprades i estudia els textos en llengua pròpia apareguts a la premsa del període. En definitiva, identifica aquella premsa com a portadora de modernitat.[2]

[2]Hatin, Eugène. *Bibliographie de la presse en France*, París 1893. Hatin ja parlava de premsa *moderna* a partir del 1789.

I.I.-Agraïments

Reiniciar un estudi que vam començar fa gairebé 30 anys és un exercici de bona voluntat, per descomptat, però també de certesa en els continguts, atès el temps que hi hem dedicat. Semblantment, ens cal bona memòria per tal d'agrair a totes i cadascuna de les persones que ens han ajudat en aquest viatge.

Comencem pel començament: la nostra primera directora d'aquesta tesi fou la doctora Eulàlia Duran i Grau, promotora d'aquest treball, curadora en un temps encara poc digital, -en què havies d'anar als arxius a la percaça de periòdics de l'època-. Li reconeixem, amb un agraïment que no s'acaba, el seu mestratge al llarg de força anys, per la seva tenacitat, encert i amistat.

No voldríem deixar de banda els doctors Joaquim Molas (DEP) i August Bover, els quals, juntament amb la doctora Duran, van acabar de donar-nos l'empemta necessària a la tesina de llicenciatura, com també el doctor Josep Solervicens per la lectura acurada i la descoberta de les mancances metodològiques, en anys posteriors.

Vam fer dos anys de doctorat, entre el 1995 i el 1997, de la mà de doctors com Eulàlia Duran i Grau, Antoni Maria Badia i Margarit (DEP), Max Canher (DEP), Àngels Solà, entre altres. Els seus ensenyaments continuen ben vius i han fornit part d'aquest estudi. Per a ells, el nostre agraïment més sincer.

Actualment, però, ha estat el doctor Agustí Alcoberro i Pericay, qui amb el seu esforç i guiatge, ens ha proporcionat els llocs i els fons documentals d'on ha begut aquest treball. El seu coneixement precís dels mecanismes de la història ens ha ensenyat la senda que ens calia, ja que la nostra aportació al respecte de la premsa a la fi de l'Antic Règim té un dels seus pilars en els fets històrics. El doctor Alcoberro ja ens havia facilitat, aleshores, el seu temps i les seves classes per tal d'anar engreixant la maquinària, per la qual cosa es mereix un reconeixement doble. La seva guia, després de tant de temps, ha estat un far en la tenebra, tant pel que fa al fons com a la forma.

Un agraïment sentit al nostre tutor, Josep Maria Domingo i Clua, qui ens va rebre amb una cordialitat exquisida, una curiositat científica i una capacitat considerable d'ajudar-nos en el coneixement d'aquest estudi, com bé ha demostrat a bastament.

No voldríem deixar sense reconeixement el doctor Joan Santanach i Suñol, qui com a director del programa de doctorat, al primer any, ens va obrir les portes de la represa, ni tampoc la seva continuadora, al segon any, la doctora Clàudia Pons i Moll.

També, voldrem reconèixer la feina ingent realitzada al llarg d'anys de transcripció d'una part del fons digital que és a l'Arxiu de Protocols de Barcelona, fet per la Rosa Nacente, el qual m'ha servit en la recerca.

Als professors de la Universitat de Barcelona que varen ensenyar-me al llarg dels meus estudis: Eulàlia Duran, Jesús Tusón (D. E.P.), Antoni Maria Espadaler, Jaume Coll, Isabel de Riquer, Josep Murgades, Rosa Cabré, August Bover, Lídia Pons, Joaquim Rafel, Rosa Maria Lloret, Josep Solervicens, Lluís de Yzaguirre, Sebastià Serrano, José Enrique Gargallo, Marina Gustà, Josep Moran, Lluís Maria Todó i alguns altres, el meu reconeixement i gratitud.

A la Secretaria d'aquesta Universitat, gràcies per la seva paciència.

A les persones que m'estimen, el meu amor correspost.

I.I.-Sigles dels arxius i biblioteques consultats:

AA.-Arxiu Argemí de Barcelona

ABDV.-Arxiu-Biblioteca Diocesà de Vic

ACA.-Arxiu de la Corona d'Aragó. Arxiu Reial de Barcelona

-Inventari de la Dominació Napoleònica a Catalunya, 10 caixes

-Inventari de la Junta Superior del Principat de Catalunya, 1808-1812, 193 caixes

-Reial Patrimoni. ARP, Biblioteca Auxiliar, Premsa

ACB.-Arxiu de la Catedral de Barcelona

-Capellanies i vicaries

-Llibres sacramentals: Baptismes, Matrimonis i Defuncions

-Mapes

-Processos. Manual d'Actes

AG.-Arxiu Gasol de Manresa

AGA.-Arxiu General d'Aran

-Fons Felip Aner d'Esteve

AHCA.-Arxiu Històric Comarcal de l'Anoia (Igualada)

AHCAU.-Arxiu Històric Comarcal de l'Alt Urgell (La Seu d'Urgell)

AHCB.-Arxiu Històric Comarcal del Berguedà (Berga)

AHCB.-Arxiu Històric Comarcal del Bages (Manresa)

AHCB.-Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona

-Cadastre

-Consell de Cent, 1792-1808

-Fons de la Junta de Comerç de Barcelona, volums 7 i 8

-Fons de Premsa

-Fons Gremial Notarials, Llibreters i Impressors, caixa 4

-Fons Gremial Generals, caixa 6

-Llibreters i Impressors, caixa 5

AHCBC.-Arxiu Històric Comarcal del Baix Camp (Reus)

AHCBE.-Arxiu Històric Comarcal del Baix Ebre (Tortosa)

AHCC.-Arxiu Històric Comarcal de la Cerdanya (Puigcerdà)

-Fons de la Guerra del Francès

AHCG.-Arxiu Històric Comarcal del Garraf (Vilanova i la Geltrú)

AHCG.-Arxiu Històric Comarcal de la Garrotxa (Olot)

AHCM.-Arxiu Històric Comarcal del Maresme (Mataró)

AHCO.-Arxiu Històric Comarcal d'Osona (Vic)

AHCPJ.-Arxiu Històric Comarcal del Pallars Jussà (Tremp)

AHCS.-Arxiu Històric Comarcal de la Segarra (Cervera)

-Administració General del Corregiment de Cervera, fons 111

-Confraries i Gremis, 1692-1820, fons núm. 105, topogràfic, 12

-Inventari de la Col·lecció de la Universitat de Cervera. Fons Universitat de Cervera, caixa núm. 7, Impremta de la Universitat, 1789-1846.

AHCS.-Arxiu Històric Comarcal del Solsonès (Solsona)

AHCVO.-Arxiu Històric Comarcal del Vallès Oriental (Granollers)

AHDB.-Arxiu Històric de la Diputació de Barcelona

-Documentació del Govern de la Diputació de Barcelona, 1812-1814

-Fons de la Guerra del Francès, 1811-1814, 14 lligalls

AHDG.-Arxiu Històric Diocesà de Girona

AHDT.-Arxiu Històric Diocesà de Tarragona

-Arxiu Capitular de Tarragona

AHFF.-Arxiu Històric Fidel Fita (Arenys de Mar)

AHMG.-Arxiu Històric Municipal de Girona

-Correspondència francesa, 1814

-Fons de Premsa

-Plec de Contribucions

-Protocols notarials

AHMH.-Arxiu Històric Municipal d'Hostalric

AHMP.-Arxiu Històric Municipal de Palafrugell

AHMV.-Arxiu Històric Municipal de Valls

AHPB.-Arxiu Històric de Protocols de Barcelona (1792-1814)

AHPL.-Arxiu Històric Provincial de Lleida

AHPM.-Arxiu Històric de Protocols de Manresa

AHPT.-Arxiu Històric Provincial de Tarragona

AITB.-Arxiu de l'Institut del Teatre (Barcelona)

AMSB.-Arxiu Municipal de Sant Boi de Llobregat

AMV.-Arxiu Municipal de Valls

AMVA.-Arxiu Municipal de Viladecans

-Fons de la Guerra del Francès

-Fons documental i bibliogràfic Germans Amat-Targa

AP.-Arxiu Pericot de Torroella de Montgrí

BAB.-Biblioteca de l'Ateneu Barcelonès

BCRG.-Biblioteca Carles Rahola de Girona

BCXA.-Biblioteca Central Xavier Amorós (Reus)

-Fons Pere Benavent de Barberà

BFB.-Biblioteca Francesca Bonnemaison de Barcelona

BHMB.-Biblioteca Històrica Militar de Barcelona

-Fons de Premsa

BHMT.-Biblioteca-Hemeroteca Municipal de Tarragona

-Arxiu de Protocols de Tarragona i Reus

-Premsa digitalitzada

BMM.- Biblioteca del Monestir de Montserrat

BMVB.-Biblioteca-Museu Víctor Balaguer (Vilanova i la Geltrú)

BNC.-Biblioteca Nacional de Catalunya (Barcelona)

-Fons de Reserva, Fullets Bonsoms

-Fons Tomàs Puig

-General

BNM.-Biblioteca Nacional de Madrid, fons digitalitzat

BPA.-Biblioteca Pública Arús (Barcelona)

BPEB.- Biblioteca Pública Episcopal de Barcelona (Arxiu Diocesà de Barcelona)

-Arxiu Parroquial de Sant Just i Pastor

-Arxiu Parroquial de Santa Maria del Pi

-Arxiu Parroquial de Santa Maria del Mar

-Censura de Llibres (1780-1829)

-Episcopologi, Pau Sitjar (1808-1813)

-Inventaris d'Arxius Parroquials

-Processos del Tribunal Eclesiàstic (1800-1831)

-*Registra Communium* (1792-1814, afers de Govern)

-Testaments (1800-1808)

BUB.-Biblioteca de la Universitat de Barcelona

-Fons de Reserva. Publicacions periòdiques

-Manuscrits, 395-396

-Biblioteques dels departaments: Història, Filosofia, Romàniques, Periodisme...

CCBE.-Catàleg Col·lectiu de Biblioteques Excursionistes

CLR.-Centre de Lectura de Reus

CSIC.-Biblioteca del Centre Superior d'Investigacions Científiques (Barcelona)

EPI.-*Escuela de Periodismo de la Iglesia* (Barcelona)

ESADE.-Fons Borja, en línia

HIEI.-Hemeroteca de l'Institut d'Estudis Ilerdencs

MACP.-Museu-Arxiu del Castell de Peralada

SHME.-*Servicio Histórico-Militar del Ejército. Colección El Fraile, Madrid*

UAB.-Universitat Autònoma de Bellaterra

-Facultat d'Informació

-Humanitats.

UL.-Universitat de Lleida

-Arxiu Sol-Torres de Lleida

UPF.-Universitat Pompeu Fabra. Fons regnats Ferran VI, Carles III i IV (1750-1808)

II.-Metodologia: etapes d'elaboració de l'obra

Hem volgut conèixer les publicacions periòdiques a Catalunya sorgides a la fi de l'Antic Règim: 1792-1814 (1 d'octubre de 1792-27 d'abril de 1814, dates gens aleatòries: inici de la impressió del *Diario de Barcelona* i data de la sortida dels francesos de la ciutat de Barcelona), per bé que podem allargar la data fins el 4 de maig, quan Ferran VII abolí la Constitució de Cadis.

Hem pretès fer-ne una interpretació global, perquè pensem que falta un estudi que abraci tots els diaris sorgits en aquells anys, que parli dels llibreters, impressors i redactors, que estudiï les dinàmiques socials, els textos literaris apareguts a la premsa en llengua pròpia, amb llur significat dins de la literatura catalana i identifiqui aquelles publicacions com a llavor de modernitat, ja sigui per la ideologia, per la forma, o bé pel tractament de la informació.

Per tal d'aconseguir-ho, ens ha calgut l'esforç del pelegrinatge pels arxius i hemeroteques del país, tant públics com privats, i la consulta *in situ* de tots els exemplars disponibles, ja sigui en paper o bé digital.

Les informacions obtingudes dels periòdics ens han fornit els textos d'aquest estudi. La bibliografia actualitzada al respecte, i els fons, ben diversos, ens han acabat d'arrodonir el contingut, per tal d'intentar posar ordre dins d'aquest "mullader", feina gens fàcil a causa de la gran diversitat de circumstàncies i de publicacions periòdiques al període estudiat.

Les fitxes hemerogràfiques elaborades sobre la premsa van ser exposades i defensades en la tesina de llicenciatura presentada a la UB, el 29 de setembre de 1997, davant dels doctors Eulàlia Duran, directora, Joaquim Molas i August Bover, amb una nota conjunta d'excel·lent. Darrerament, les hem eixamplades i actualitzades.

La historiografia que existeix se centra en les poblacions on va néixer la premsa comarcal: Manresa, Cervera, Vic, Igualada, Reus, bàsicament. Són estudis acurats i la majoria recents, que inclouen una interpretació dels diaris des del context general de la premsa del país, però no aporten textos literaris, ni en fan l'estudi. També, hi ha algun treball que pretén la compilació de tota la premsa al Principat, però són estudis fets ja fa uns quants anys, parcials, o bé que només tenen en compte la premsa escrita en llengua catalana. Cal

dir, però, que hi ha l'estudi de Jaume Guillamet (2003), el qual des de la perspectiva del periodisme és força reeixit en una aproximació global del període estudiat, com també el de Montserrat Comas (2009), sobre la impremta catalana i els seus protagonistes i, finalment, el *Catàleg Històric General de la Premsa en Català*, vol. 1. de Guillamet i Marcel Mauri (2015).

Partíem, doncs, d'una situació desigual quant als estudis comarcals, o locals: la premsa a Vic, Girona, Reus i Barcelona (si descomptem *La Abeja. Gazeta de Barcelona*. Aquesta publicació ha estat negligida per molts estudiosos i per a d'altres només diuen que es va publicar al llarg de 1808. Nosaltres aportem dades sobre la seva publicació, el 1809, i capçaleres) ha estat força estudiada. Les publicacions de Lleida, Berga, Figueres i Manresa compten amb algun estudi global, i, altres poblacions petites com Arenys de Mar, Hostalric, Torroella de Montgrí només són citades en algunes publicacions i prou; altres ciutats com Tortosa, o Tarragona no en tenen cap.

El context històric, treballat a partir dels diaris del període, i els fons documentals i bibliogràfics específics ens han fornit una visió global dels aproximadament 23 anys que estudiem, i ens ha estat molt útil, ja que els periòdics presentats són deutors dels daltabaixos de la història, l'expliquen i la fonamenten: el tombant entre l'Antic i el Nou Règim fou un passadís ple de contrabalançaments, època de crisi, de revoltes i guerres. Sense aquests embats no hagués estat possible la irrupció de la premsa *moderna*.

Hem dividit el treball en quatre parts: els protagonistes, redactors, llibreters i impressors; la compilació de la premsa entre els anys 1792-1814; les dinàmiques socials de la premsa i la relació de textos literaris en llengua catalana publicats a la premsa. Abans, però, hem introduït l'estudi amb el relat històric -sempre lligat amb la premsa- i hem parlat de la societat i la cultura a la fi de l'Antic Règim. També, hem esbossat com era la societat de l'època, amb la cultura i les estètiques emprades.

Al final, hi hem encabit uns annexos: una graella de normalització ortogràfica dels noms i cognoms; els protocols notarials dels protagonistes: redactors, llibreters, impressors; les fitxes hemerogràfiques i capçaleres dels diaris; els textos literaris apareguts a la premsa en d'altres llengües i el teatre representat a Barcelona, Girona, Tarragona, Reus, Vic i Vilanova i la Geltrú, publicat als periòdics.

A la Primera part, els protagonistes, ens hem capbussat als arxius de protocols del país i hem trobat molts documents notarials, els quals ens han servit per a parlar sobre el

Col·legi de Llibreters i Impressors Unificat de Barcelona, d'ençà el 1789, però també sobre la resta de llibreters i impressors de Catalunya, sobre els protagonistes i llurs relacions socials, sobre el comerç de llibres -font principal del negoci- i, en conseqüència, fer una aproximació als béns materials i, també, arrodonir el tema amb tres casos concrets: les dones, llibreteres i impressores; els Piferrer, impressors reials, i un cas de llibreter i impressor del Nou Règim: Antoni Brusi. Finalment, fem una pinzellada de les noves tècniques litogràfiques aplicades des de finals del segle XVIII, i hi adjuntem gràfics.

A la Segona part, pensem que, després de la classificació històrica ja coneguda -premsa Patriòtica i premsa Napoleònica-, aquesta anàlisi social no ens permetia de conèixer en profunditat l'origen d'aquests diaris i les causes de la seva pervivència, com també què representen per a l'estudi global de la premsa, per això hem temptat una nova classificació, la qual té tres períodes, en el bàndol Patriòtic: de Guerra, de Transició i Ideològica, i dos en el bàndol Napoleònic: de Conquesta i de la Integració, i hi adjuntem gràfics.

També, parlem sobre els diferents models de premsa, pel que fa a la forma i als continguts. Fem l'estudi de la premsa del període, ben prolífica. Situem l'aparició de la premsa comarcal. També, parlem d'algunes publicacions no referenciades i, per tant, no consignades com a premsa. La metodologia i l'ordenació dels periòdics ens han guiat constantment. Finalment, la compilació i la classificació de la premsa, com també de les publicacions Singulars, les quals hem tractades separadament.

Hi destaquem el concepte de premsa *moderna* per a una part de la premsa Patriòtica, bàsicament la Ideològica: Constitucionalista, per la forma innovadora, per la ideologia liberal i per la publicació de notícies contrastades en diversos periòdics, no necessàriament els tres conceptes alhora. També, la premsa Napoleònica afrancesada, publicada per Manuel-Andreu Igual i, sobretot, la del departament del Ter, instada pel corregidor de Girona, afrancesat i catalanista Tomàs Puig, pels mateixos motius, per bé que foren dos models de premsa diferents.

Pel que fa a l'ús de la llengua, hi hagueren dos diaris napoleònics escrits íntegrament en català: la *Gaseta del Corregiment de Gerona*, i la *Gaceta de Gerona*, i un altre que va editar el primer número en català i en francès: la *Gazette de Gironne*; i a la ciutat *captiva* de Barcelona, el *Diario de Barcelona* -durant 5 mesos del 1810-, també editat en català i en francès.

L'ús del català, als diaris afrancesats de Girona s'estengué des del 24 de juny de 1810 fins el 1814. Amb tot, a les planes dels diaris patriòtics es van publicar molts poemes, cartes, proclames, bans i escrits diversos en la llengua pròpia.

Comencem parlant de la premsa a la fi de la Il·lustració: 1792-1807 i, després, de la premsa apareguda durant la Guerra del Francès: 1808-1814. Finalment, parlem d'algunes publicacions Singulars, les quals bé per la seva durada, la *Gazeta Militar y Política del Principado de Cataluña* (tota la Guerra del Francès) va tenir etapes diferents, les quals calia classificar-les aïlladament i el *Diario de Barcelona* (durant tot el període); el *Bulletin des Arrêtes/Actes de Gouvernément Général de la Catalogne*, que hem inclòs dins de premsa per la seva durada i especificitats; el *Journal de l'Empire Français*, imprès pels francesos, però que apareix a França i a Catalunya, i el *Diario del Imperio Francés*, reimprès pels patriotes; també, el *Diario de Igualada*, premsa de la qual només teníem referències i hem estat capaços de trobar-ne dos exemplars, i, finalment, el *Diario del Castillo de Hostalrich*, exemplar manuscrit.

Són 57 diaris apareguts entre el 1792 i el 1814, 54 dels quals durant la Guerra del Francès, alguns d'ells inèdits, d'altres citats per referències, com la *Gazeta de Tortosa*; el *Diario Instructivo, Político y Militar de la Ciudad de Lérida*; el *Apuntador de Manresa*; el *Noticiero de Manresa*; el *Correo Político y Mercantil de Manresa*; el *Noticiero* (de Manresa); *El Patriota* (de Manresa); la *Gazeta del Ter* (Girona); la *Gazeta del Departamento del Ter* (Girona); la *Gaceta de Gerona*, o el *Diario del Castillo de Hostalrich*, que els fem avinent amb la fitxa i els comentaris oportuns del fons i de la forma. Al final, intentem demostrar la tesi de modernitat que aquest estudi sosté.

Hi hem afegit algunes capçaleres.

A la Tercera part, ens centrem en les dinàmiques socials de la premsa. Tractem les relacions entre premsa i literatura. L'autoria i l'anonímia: veiem que l'anonímia era una de les característiques de l'època, però, quant a la premsa, els escrits hi apareixen amb sobrenoms i, també, amb inicials i, a voltes, amb el nom sencer dels col·laboradors: cas del *Diario de Gerona*, per exemple.

Fem una descripció de les prohibicions i la censura, des del 1752 fins a la llibertat d'impremta del 1810. Destaquem que, durant la Guerra del Francès, a causa de la desaparició de les estructures d'estat i de la posterior revolució que hi tingué lloc, les

juntes de govern o alguns redactors i impressors comencen a publicar diaris sense censura prèvia.

Al bàndol francès, l'impressor Husson i el redactor, dramaturg, escriptor i músic Manuel-Andreu Igual i Bosc foren les ànimes de la premsa de Barcelona, mentre que, a Girona, el corregidor i afrancesat Tomàs Puig en fou de diverses publicacions que sorgiren al departament del Ter, també sense censura prèvia, per bé que amb cert control de les autoritats militars napoleòniques.

L'ofici de *periodista* a la fi de l'Antic Règim era molt diferent a l'actual, per bé que la finalitat pot coincidir. Dins d'aquest ofici s'encabien els llibreters, impressors, editors, redactors i directors, els quals, sovint, eren executats per la mateixa persona, posseïen els privilegis reials de l'edició i marcaven la línia ideològica.

A partir de 1808, l'ordre establert es capgirà i les circumstàncies imposaren la promiscuïtat entre els redactors-editors, directors i els impressors: un cas extraordinari fou el d'Antoni Brusi, llibreter i impressor del Nou Règim, ànima de molts periòdics estudiats.

Els *periodistes* rebien la seva informació, bàsicament, a partir d'altres publicacions: periòdics amb les grans notícies d'Europa, o de la península, d'informadors locals, les més properes, o corresponsals instal·lats en ciutats més allunyades, també, a partir de les tertúlies, o de les societats econòmiques, de cartes comunicades que adreçaven a la redacció dels diaris, o fins i tot de les tavernes i barberies on els passavolants feien cau.

Apuntem el perquè no va aparèixer premsa a determinats llocs. Pel que fa a les ciutats i viles en què no va aparèixer premsa, com la Seu d'Urgell, Puigcerdà, Solsona, Olot, Granollers, Valls, Montblanc, entre d'altres, apuntem les motivacions; per exemple, a la Seu, l'enorme pes de l'Església, amb el bisbe reformista De la Dueña y Cisneros, en aquell context, la premsa era una arma jacobina, però, també a viles com Talarn, cap de Corregiment de gran importància durant la Guerra del Francès, entre d'altres.

Hi adjuntem un mapa de la localització de la premsa estudiada. Parlem de les vies i els llocs de distribució: aquestes vies de distribució de la premsa foren un dels trets innovadors d'aquesta premsa *moderna*, perquè comportà la immediatesa entre l'edició i la distribució. L'aprofitament de les xarxes del correu i de les estafetes, de les postes i els camins, de les *veredas*, a l'interior, o bé al litoral, a través del transport marítim i, a la

ciutat de Barcelona o Tarragona, en què el *Diario de Barcelona*, o el *Diario de Tarragona* arribaven als subscriptors abans de les 9 del matí.

Hem tractat la qüestió de les llengües emprades als periòdics. L'oralitat i les relacions entre la premsa escrita i la premsa "oral". En aquest punt constatem que la immensa majoria de la població, el 92%, era analfabeta, amb algunes puntualitzacions. Aquest fet suposà que les notícies s'havien de divulgar oralment, a les places públiques, o als locutoris, a les ciutats, a les tavernes, barberies, o mercats; en aquest sentit, també podem parlar de premsa "oral". Tractem els diversos tipus de públic que la premsa tingué, molt diferenciats els lectors de la ciutat als del camp, per exemple, com també els de les grans ciutats i els de les viles mitjanes, amb premsa d'abast més reduït i amb notícies de l'entorn més immediat.

També, parlem del paper de l'església a la contesa bèl·lica i a l'ensenyament, imprescindible també en l'àmbit de la premsa, per la quantitat de redactors clergues que hi hagueren. Parlem de la literatura popular apareguda a la premsa del període: bàsicament, hi ha poemes, cançons, romanços, cobles, cartes i altres manifestacions literàries que recullen el tarannà jocós del poble, com també alguns poemes cultes, pocs.

A la Quarta part, fem l'estudi dels textos apareguts en llengua catalana a la premsa a Catalunya, entre els anys 1792-1814: parlem de textos apareguts al *Diario de Barcelona*, al *Diario de Vich*, al *Diario de Manresa*, al *Diario de Gerona*, al *Noticiero de Vich*, al *Diario de Tarragona*, a *El Patriota Ausonense*, i a la *Gazeta Militar y Política del Principado de Cataluña*, amb l'edició de tots aquests textos, algun d'ells encara inèdits.

També altres manifestacions populars i espectacles que la premsa recull, com les ombres xineses a la ciutat de Barcelona, el carnaval, o l'òpera. Continuem parlant de les llengües emprades i llur promiscuïtat en l'ús: hi hagué premsa en català, castellà i en francès, amb tota mena de combinacions, fruit de la situació polítco-social.

Tot plegat, és l'intent de saber les circumstàncies que van propiciar l'aparició d'aquesta premsa i quin és el seu significat històric i literari. La modernitat que aquesta premsa de la Pre-industrialització conté suposa el primer graó, un avançament del que serà la premsa del darrer terç del segle XIX.

L'edició de textos conté les aportacions literàries encabides a les pàgines de la premsa, les quals ens permeten d'esbossar el panorama dels diferents corrents literaris de l'època

i, en aquest sentit, l'estudi de la premsa periòdica és fonamental per a la classificació definitiva del període i per a la història de la literatura catalana, en particular. Hi hem afegit altres escrits no literaris en llengua catalana.

Acabem parlant d'algunes proclames i decrets en català del mariscal francès Augéreau i, també del teatre que s'hi podia veure, aleshores, en català, amb algunes obres anònimes i d'altres no: Francesc Renart i Arús, Josep Robrenyo, Josep Arrau i Estrada, Manuel-Andreu Igual i Bosc, etc.

Ens hem permès d'encabir-hi algunes imatges il·lustratives.

Com ja hem dit, aquesta tesi sosté l'apel·latiu de premsa *moderna*, o premsa de la Pre-industrialització per a alguns diaris del període, sobretot entre els anys 1813-1814, per als periòdics partriòtics, i gairebé tota la premsa Napoleònica, per raons de forma innovadora, d'ideologia liberal, i per la publicació de notícies contrastades en diversos periòdics.

Explica les dinàmiques socials, classifica i elabora unes fitxes de totes les publicacions i, en definitiva, conclou que les aportacions literàries i les funcions socials d'aquesta premsa, apareguda entre la Il·lustració i el Romanticisme, ens ajuda a entendre el període i ens proporciona algunes claus per a conèixer les estètiques del segle XIX, algunes d'elles ja avançades des de les planes d'aquests diaris.

Clouen aquest estudi les conclusions, la bibliografia sobre premsa, els recursos en xarxa i la bibliografia general.

Hem intentat de no repetir cap cita o text, però conscients que no ho hem aconseguit, demanem disculpes a l'avançada. D'altra banda, aquesta tesi ha estat elaborada amb elements de descripció, els quals pensem que han estat del tot necessaris.

Al final, hi ha un Annex que inclou:

1.-La graella de regularització dels noms i cognoms que hem adaptat a la normativa ortogràfica. Aquesta regularització ha estat dels noms i cognoms de totes les persones d'origen català, o de tradició catalana que hem trobat en la recerca, com també hem catalanitzat aquells cognoms que no tenen un referent històric concret. Per tant, hem adaptat a la normativa vigent de la llengua les grafies dels noms i cognoms anteriors a l'establiment del Registre Civil (1870), que són la pràctica totalitat.

2.-Els protocols notarials dels protagonistes, transcrits íntegrament.

3.-Les fitxes hemerogràfiques, ordenades cronològicament i alfabèticament, i les portades dels diaris que hem localitzat, com també algunes altres d'interessants.

4.-Els textos literaris en d'altres llengües publicats a la premsa: castellà, francès, italià, anglès i llatí.

5.-El teatre representat a Barcelona, Girona, Tarragona, Reus, Vic i Vilanova i la Geltrú, publicat als periòdics.

III.-Fons consultats bibliogràfics i documentals

Fons bibliogràfics

La premsa és una eina del tot vàlida i important per a conèixer la fi de l'Antic Règim i complementar, a partir dels escrits en català apareguts a la premsa, la història de la literatura catalana.

El període estudiat, pel que fa a la premsa a Catalunya, no ha estat tractat a bastament, sobretot el corresponent a la Guerra del Francès, potser per la seva extensió i complexitat. Manquen visions de conjunt que harmonitzin el període i l'expliquin, per bé que sí hi ha monografies locals reeixides. El seu estudi i la posada en valor dels textos que hi apareixen ha estat possible gràcies a la bibliografia existent, als fons consultats i a la recerca feta als arxius i biblioteques de Catalunya.

El balanç historiogràfic de les obres que hem consultat des de l'aparició del *Diario de Barcelona* (1792), sobre la Guerra Gran (1793-1795) i fins al final de la Guerra del Francès (1814), o bé anteriors, ens proporcionen una visió de conjunt del període estudiat i precedents.

La historiografia general sobre el període que ens ocupa començà a finals del segle XIX, per bé que hi hagué obres esparses anteriors, amb mancances estructurals i de recerca, com ara Ferrer, R. (1815) qui escrigué el relat sobre la ciutat de Barcelona durant la Guerra del Francès; llibre de memòries que conté moltíssima informació sobre aquells sis anys de *captiveri*.

Existeix una llarga bibliografia al respecte, però més rigorosa des dels anys 20 del segle passat fins a l'actualitat.

Dels Sants Oliver, M. (1917) publicà una obra interessant sobre la Revolució Francesa i llurs conseqüències a Catalunya. Útil per a conèixer un dels aspectes que propiciaren el trànsit de l'Antic al Nou Règim.

Camp, F. (1920-1943), escrigué sobre la Guerra del Francès, des de diversos aspectes, com ara l'administració francesa, l'itinerari de la invasió napoleònica, el dret napoleònic, sobre alguns acadèmics de la Reial de Bones Lletres, o bé la relació entre la invasió napoleònica i els moviments revolucionaris del període. Molts d'aquests aspectes van ser eixamplats per Rahola i, finalment, per Mercader, als anys posteriors.

També, autors francesos com Fugier, A. (1930), qui ens parlà sobre Napoleó i la Guerra del Francès, com també de la importància de la premsa; per acabar amb Tulard, J. (2012) i la figura de Napoleó. Continuem amb una obra de referència de la historiografia catalana, l'obra de Soldevila (1935), qui ens descobrí aspectes inconeguts i ens contextualitzà la Guerra del Francès, també com a guerra i revolució. En aquest mateix sentit, i de manera colpidora -sobretot per a la història de Girona-, Rahola, F. (1938), ens parlà sobre l'administració napoleònica a Catalunya.

Més endavant, Mercader, J, (1949-57 i 1978) -deixeble de Vicens Vives-, a través de diversos llibres, ens ensenyà aspectes fins ara no treballats de la Guerra del Francès, com ara la ciutat de Barcelona, les divisions territorials napoleòniques i l'organització administrativa francesa, la ideologia dels catalans a les Corts de Cadis, els capitans generals de Catalunya, idees sobre l'educació pública a Catalunya i sobre l'oficialitat de la llengua catalana, l'ocupació francesa d'Igualada o sobre Josep Bonaparte; també sobre aspectes més desconeguts, com ara Santes Creus en la Guerra del Francès. L'obra de Mercader suposà el coneixement aprofundit del període estudiat.

Campins de Codina, J. (1951) escrigué sobre el *correo en Cataluña*. Llibre clau per a conèixer els camins i les vies de distribució dels llibres, periòdics i mercaderies, com també les estafetes de correu, aleshores.

És a la segona meitat del segle XX, quan la historiografia es fonamenta en el rigor científic i, sobretot, en l'estudi de les fonts primàries. Vicens i Vives, J. (1954-1962) va liderar la renovació historiogràfica des d'una perspectiva moderna, que superà la visió del Romanticisme -influènciat per la revista francesa *Annales*-, escrigué sobre diversos temes: Catalunya, sobre industrials i polítics, entre altres. Suposà una visió crítica del període, actualment encara vigent en molts aspectes. Duran i Cahner (1959), tot seguint Ossorio (1913), se centraren exclusivament en la Guerra Gran i donaren a conèixer textos literaris, alguns apareguts als periòdics del període, sobre les victòries patriòtiques sobre els francesos de la Convenció republicana, etc. Ens expliquen i contextualitzen el lapse de temps abans de la Guerra del Francès, des del punt de vista de la premsa i de la literatura catalana. Obra primerenca d'aquests dos autors que donà a conèixer textos literaris, publicacions, bàndols i proclames del període estudiat, tot ponderant les motivacions reals de la Guerra Gran i el que podia haver estat, altrament, com ara

l'annexió del Rosselló per als catalans i, per tant, la recuperació del territori català expoliat a mitjan segle XVII.

A les dècades dels anys 60 i 70 del segle passat, hem consultat les tesis de la facultat de Periodisme: EPI. *Escuela de Periodismo de la Iglesia de Barcelona*, sobre premsa del període estudiat, dècades de 1960 i 1970. Hem localitzat diverses tesis doctorals que fan referència als inicis del periodisme a Catalunya, força centrades a Girona, Vic, Vilanova i la Geltrú i les Balears. Són tesis de finals de la dècada de 1960 i 1970, però fonamentals per a bastir l'edifici de la premsa a Catalunya, a la fi de l'Antic Règim. D'altra banda, hem constatat que no han estat citades anteriorment: Casas (1968), Ràfols (1972), Febrer (1972) i Alié (1973). Ben probablement, el professor Tarín Iglesias va tenir molt a veure al respecte d'aquestes tesis, segons cita Casas. Aquestes tesis dormien el son dels justos a l'Escola de Periodisme de l'Església, ja que ningú abans no les havia citades abans.

Pi i Sunyer, C. (1966), descrigué la vida a la frontera durant les guerres amb França. Argemí, M. (1966) escrigué sobre Tomàs Puig i l'ocupació francesa a l'Empordà, tot donant-nos a conèixer l'il·lustre afrancesat, a la Guerra Gran i a la Guerra del Francès. I Moreu-Rey, A. (1969 i 1978) escrigué sobre la història i la cultura entre el 1793 i el 1807, tot desvetllant-nos els principals nuclis il·lustrats i els centres de cultura del període, com també sobre les biblioteques i llibres. També, Iglesies, J. (1969) ens introduí a la Junta de Comerç de Barcelona, els anys 1760-1847.

Vilar, P. (1973), obra de referència, amb una visió històrica de conjunt. Imprescindible la seva lectura per a la història moderna de Catalunya, que situà els esdeveniments, les causes i les conseqüències de l'Antic Règim i del pas cap al Nou Règim. Lluch, E. (1973 i 1996) descrigué el pensament econòmic a Catalunya (1760-1840), els orígens ideològics del proteccionisme i la presa de consciència de la burgesia catalana, com també ens parlà sobre la Catalunya vençuda del segle XVIII. Artola, M. (1976) situà de manera rigorosa el tema dels afrancesats a Espanya. De Puig i Oliver, L. M. (1978) escrigué sobre l'impacte de la Revolució Francesa (1789-1808), també, sobre la consciència de catalanitat abans de la Renaixença (1983). L'obra de Maragall, J. (1978) inicià l'estudi sobre el pensament filosòfic, segles XVIII-XIX.

Delgado, J., en la seva tesi doctoral (1981), parlà sobre Catalunya i el sistema de lliure comerç (1778-1818). Agustí i Culell, J. (1983) sobre la ciència i tècnica a Catalunya en el segle XVIII. García Espuche, A. i Guàrdia Bassols, M. (1986) escrigueren sobre espai

i societat a la Barcelona pre-industrial, en què els llibreters i impressors hi tingueren cabuda, tot explicant-nos els seus obradors i on eren. Aymes, J. R. (1987 i 1991) escrigué sobre el fenomen de la deportació a França durant les guerres Gran i la del Francès.

Més endavant, hi hagué alguna monografia, cas de Valmaseda, J. et al. (1990) sobre la Seu d'Urgell i la Guerra Gran, molt útil per a conèixer la vida a la Cerdanya, aleshores. Donezar, J. (1992) estudià les revolucions liberals: França i Espanya. Corts i Blay, R. (1992) publicà un llibre sobre l'arquebisbe Fèlix Amat (1750-1824) i l'última il·lustració espanyola. També, hem llegit obres complementàries, però interessants, com ara Roura i Aulinas (1993), aquesta publicació sobre la Guerra Gran actualitza l'anterior de 1959, de Duran i Cahner i, al mateix temps parla sobre la premsa d'aquells anys. Sahlins, P. (1993) escrigué sobre fronteres i identitats: la formació d'Espanya i França a la Cerdanya, segles XVII-XVIII, treball interessant que ens mostrà els precedents sobre història política a cavall dels dos imperis. Albareda J. (1995) escrigué sobre la cultura catalana al temps de la Il·lustració, els fonaments de la societat contemporània, sobre la desfeta política i l'embranzida econòmica al segle XVIII. Burke, P. (1997) ens donà una visió de conjunt sobre la cultura popular a l'Europa Moderna. Fontana, J. (1998), ens situà el context econòmic i la crisi de subsistències en època de guerra i quantificà què va haver de pagar el poble baix en impostos directes o requisicions. Però, és l'obra de Batllori (1999) que ens oferí una panoràmica objectiva i clara del context ideològic de la Il·lustració, clau que ens aclarirà l'esdevenir posterior. Imprescindible per a conèixer el pensament de l'època de què parlem, la Universitat de Cervera, els ensenyaments superior i mitjà, els jesuïtes i els filo-jansenistes catalans, etc.

Pel que fa al segle XXI, hi ha l'obra de Lluís Roura i Aulinas, continuadora de l'anterior: "El drama de los afrancesados: patriotas o traidores?" *Clio*, 63, pàg. 66-75, 2007. La "Guerra, frontera i absolutisme (Guerra Gran, Guerra del Francès i -de reüll- Guerra de Successió)", *Annals de l'Institut d'Estudis Gironins*, núm. 51, pàg. 89-108, 2010. "Cataluña napoleónica", *Revista Trienio. Ilustración y Liberalismo*, núm. 56, pàg. 79-92, 2010.

També, l'obra d'Antoni Moliner de Prada, també continuadora de l'anterior: "Las juntas como respuesta a la invasión francesa", *Revista de Historia Militar*, Extra núm. 1, pàg. 37-70, 2006. "La articulación militar de la resistència: la guerrilla". *Trocadero, revista de Historia Moderna y Contemporánea*, núm. 20, pàg. 45-58, 2008. "Rebeldes, combatientes y guerrilleros", *Mélanges de la Casa de Velázquez*, 38, pàg. 115-134, 2008.

"La propaganda antifrancesa en la guerra peninsular", *Dos siglos de Historia*. Actualidad y debate histórico en torno a la guerra de la Independencia (1808-1814), editora Rebeca Viguera Ruiz, Universidad de La Rioja, 2010, pàg.133-162.

Tant Roura com Moliner arrodoneixen els temes del període de les guerres Gran i la del Francès, que ja varen desenvolupar anteriorment.

Sobre literatura i l'estat de la llengua ens en parlen diversos autors: Galí, A. (1954) fou el primer a escriure sobre l'obra del baró de Maldà. Hem hagut d'esperar més de trenta anys fins que hi hagi la publicació de la seva obra sencera, PAB (1991). Coll, Fr. José M. (1959) qui ens donà a conèixer l'efímera obra del dominic Tomàs-Joan Serra, predicador als setges de Girona de 1808, i un altre dominic, Narcís Puig i Reixac, el mateix any. Comas, A. (1967) descrigué les excel·lències de la llengua catalana. Segarra, M. (1987) ens situà la figura i l'obra de Josep-Pau Ballot, gramàtic i escriptor imprescindible del període. Simon i Tarrés, A. (1988) ens parlà sobre la literatura popular i antifrancesa a Girona, el primers anys de la Guerra del Francès. Vila, J. (1990 i 1996) escrigué sobre el cançoner popular, els balls parlats, els goigs, la narrativa i el teatre, el rondallari i la llegenda, sobre costums i creences. Rossich, A. (1990) escrigué sobre la literatura catalana entre el Barroc i el Romanticisme, tot recollint el concepte de Sentimentalisme per al període estudiat. Campabadal, M. (2001-2006) aportà idees sobre la *Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona*, i la concepció de la poesia catalana al segle XVIII; també, sobre el pensament i l'activitat literària del set-cents català.

Sobre els aspectes estètics, Miquel i Vergés, J. M. (1944) des de l'exili estant, inicià els estudis sobre els primers romàntics dels països de llengua catalana. Hi continuà Sales, J. (1945) qui parlà sobre la renaixença literària. Molas, J. (1968) també inicià els estudis del Pre-romanticisme, amb els protagonistes i les seves obres, en un temps de transició i crisi, poc estudiat. També, hi hagué la tesina de llicenciatura de Jorba, M. (1971), inèdita, sobre els *textos poètics en llengua catalana del* "*Diario de Barcelona*: *1792-1800*", dirigida per Antoni Comas, Barcelona, UB, interessant per a seguir el mètode d'anàlisi poètica, qui treballà els textos literaris en llengua catalana entre el 1792 i el 1808, publicats al *Diario de Barcelona* i, per tant, centrats en la premsa, i una polèmica sobre la llengua, que ja hi havia destapat Díaz-Plaja, G. (1933). Fontbona, F. (1983), ens introduí a la història de l'art català, entre el 1808 i el 1888, entre el Neoclassicisme i la Restauració.

Estrictament sobre la llengua catalana, Prats, M. (1974) aprofunditzà l'estudi de la llengua, aleshores, amb unes notes sobre la perfecció de l'idioma català i altres qüestions sociolingüístiques. Ferrer i Gironès, F. (1985) situà el tema de la persecució política de la llengua. Valsalobre, P. (1992-1994) parlà sobre la llengua i l'estil del català a l'època, a partir del relat del rector de Vilafreser de Girona. Anguera, P. (1997) contextualitzà l'estat de català al segle XIX. Rafanell, A. (1999) escrigué sobre l'ús de la llengua, al període estudiat, titllada per l'autor de *silenciada*.

Sobre les manifestacions teatrals, Fàbregas, X. (1967-74 i 78) escrigué sobre els sainets, tan de moda a l'època, sobre la introducció del drama romàntic i, en general sobre la història del teatre, en aquell temps. També, Curet, F. (1971). Llorens i Jordana, A. (1981) ens introduí la figura de Josep Robrenyo i el nou concepte de la Renaixença. Suero Roca, M. T. (1987) ens explicà el teatre representat a Barcelona de 1800 a 1830, a partir del *Diario de Barcelona*. Sala Valldaura, J. M. (2007), ens complementà el panorama sobre el teatre burlesc del segle XVIII.

Sobre llibres i impremtes, Raabe, P. (1989) ens situà la Il·lustració i la lletra impresa, a Alemanya i Espanya. De Burgos (1993), en la seva tesi doctoral, ens endinsà en la cultura del llibre, des del segle XVII fins el 1808. Aquest treball ens aporta coneixements sobre llibreters i impressors, sobre la història i la cultura d'aquells anys i ens dona la mida d'una societat que canviava, entre altres qüestions. Costa, F. (1994) escrigué sobre la branca dels Abadal a Mataró, impressors i llibreters. Fernández Segado, F. (2014) ens parla sobre la llibertat d'impremta atorgada per les Corts de Cadis. Gregori Roig, R. M. (2017) escriu sobre la confraria i l'ofici dels llibreters a la ciutat de Barcelona. Molt interessant aquesta aportació. Molas, P. i Cazeneuve, X. (2017) escriuen sobre els gremis a la ciutat de Barcelona.

Sobre l'ensenyament, hi ha l'obra de Verrié, J. (1981) qui ens descobrí una continuïtat pedagògica catalana durant els segles XVIII i XIX. Continuada per Camprubí. X. (2021), sobre la comarca del Vallès.

Sobre el fenomen de la maçoneria, -instaurada pels francesos com a mecanisme d'introducció a Catalunya-, ens parla Ferrer Benimili, J. A. (1987) també, a la península. Clarà, J. (1987), escrigué sobre els "Fills de la llum" a les comarques gironines. Casinos, X. (2000), publicà una obra més centrada a la ciutat de Barcelona.

Sobre llibreters i impressors, Solà i Parera, À. (2008) escrigué sobre impressores i llibreteres a la Barcelona dels segles XVIII i XIX, i posà de relleu el paper de les dones. També, Comas, M. (2009), a la seva tesi doctoral, dirigida per Borja de Riquer, sobre la impremta catalana i els seus protagonistes; molt interessant per l'aportació i estudi dels impressors i llibreters, entre el 1800 i el 1833, sobretot a Barcelona.

Sobre el paper de l'església, tenim obres de Bada, J. (1984) qui escrigué la seva tesi doctoral sobre l'església de Barcelona en la crisi de l'Antic Règim, i sobre el bisbe de Barcelona, Pau Sitjar, (1984). Figuerola, J. (1988) escrigué sobre l'església i societat a principis del segle XIX. Martí Bonet, J. M. (2016) parlà sobre el clergat de Barcelona al segle XIX, context, costumari i elenc, imprescindible per a situar-nos a l'època.

L'any 2022, es va editar el llibre: *La Guerra Gran al Pirineu. El llibre de notes de la Seu d'Urgell (1791-1856)* de Josep Albert Planes, editat per l'arxiver local Josep Obiols, qui parla al respecte de la vida a la Cerdanya, a finals del segle XVIII i fins a mitjan segle XIX.

Aquestes obres proporcionen una visió de conjunt i, al mateix temps formen un mosaic divers d'aspectes imprescindibles, com ara el teatre, l'ús de la llengua catalana, la cultura, la literatura, l'art i el pensament al període que ens ocupa.

Les obres historiogràfiques sobre premsa, des de l'aparició del *Diario de Barcelona* (1792), sobre la Guerra Gran (1793-1795) i fins al final de la Guerra del Francès (1814), o bé anteriors, ens proporcionen una visió de conjunt del període estudiat i precedents.

Les obres publicades a finals del segle XIX i fins a la Guerra d'Espanya ens esplanaren el camí, ja que abans, pràcticament, no hi havia res. Citarem Pella i Forgas (1879) com a pioner, sobretot pel que fa a la premsa de Girona.

Ja al segle XX, Elías de Molins, A. (1908), arran del centenari de la Guerra del Francès, escrigué una obra de referència. Suposà un primer esforç de compilació de la premsa d'aquells anys.

Gómez Imaz, M. (1910), escrigué sobre els periòdics durant la Guerra del Francès. Tot i ser una obra escrita i publicada a Madrid suposà la recerca als arxius de la premsa al període estudiat. Encara avui en dia és obligat citar-la i consultar-la per la seva aportació sobre els diaris catalans:

LOS PERIODICOS
DURANTE LA GUERRA DE LA INDEPENDENCIA
(1808-1814)
POR
DON MANUEL GÓMEZ IMAZ

Les publicacions d'Ossorio (1913) i Del Arco (1914) foren dos estudis força complets dels periòdics impresos a la península al període estudiat. Obres imprescindibles perquè ens parlen dels diaris durant la Guerra Gran i a la fi de l'Antic Règim. Del Arco segueix Ossorio, essent-ne, també, aquesta obra una de les primeres obres de recerca exhaustiva; fa balanç, estructura i dona sentit als periòdics publicats a la fi de la Il·lustració, tot situant la importància dels diaris, amb una visió rigorosa del període i de la importància social de la premsa. Del Arco (1914) publicà un llibre sobre la premsa més amunt del riu Ebre. També forma part de la bibliografia imprescindible del període. Primer estudi global i científic sobre la premsa catalana. Moltes de les seves indicacions són represes per Joan Torrent a les seves obres, posteriorment.

Bertran i Pijoan, L. (1931), escrigué sobre la premsa; es tractà d'una obra de referència que descrigué la premsa a Catalunya. Givanel (1931), inicià els estudis sobre premsa catalana, escrita en català. Miquel i Vergés (1937), escrigué sobre la premsa catalana del vuit-cents i llur influència en la literatura catalana. Álvarez Calvo, (1937 i 1940) dissertà sobra la premsa a la ciutat de Barcelona, tot desvetllant-nos periòdics afrancesats, com ara *La Abeja. Gazeta de Barcelona*, del redactor Igual.

Després de la Guerra d'Espanya, la historiografia sobre la premsa inicià una nova etapa, amb autors destacats com Álvarez Calvo (1940), per a la ciutat de Barcelona.

Torrent, J; Tasis, R. (1966) escrigueren: *Història de la Premsa Catalana*, que es tracta d'un estudi rigorós, per bé que centrat en la premsa de Girona i de Barcelona i que té en compte, només, els diaris escrits en català. L'obra de Gómez (1967) tracta sobre la premsa a l'Estat espanyol i ens donà una visió peninsular de conjunt, molt necessària. És una obra de referència.

Marco (1977) i Seoane (1977) dibuixaren el context teòric de l'oratòria en les publicacions de premsa, els fons epistemològics i les influències artístiques a la fi de

l'Antic Règim, com també realitzaren un estudi de la premsa a l'Estat espanyol. Marco (1977) ens mostrà la literatura popular, amb una munió d'exemples i de textos. A partir d'aquesta publicació, ja tenim una visió de conjunt dels periòdics apareguts en aquells anys a la península, amb textos de literatura popular que encapçalen la importància de la premsa de combat, de guerra publicitària o política, però no únicament.

Figueres (1989 i 1992) escrigué sobre la premsa catalana i sobre el *Diario de Barcelona*. A la dècada dels 90 del segle passat, hi hagueren publicacions que continuaren la visió de conjunt dels periòdics i la premsa ja comentats, com ara Ventura, M. (1991), qui escrigué sobre lletrats i literats a la ciutat de Mataró, a la segona part del segle XVIII. Sánchez, J. i Barrera, C. (1992), sobre la premsa, amb la qual cosa podem definir la qüestió a bastament, des d'un punt de vista temàtic. Pizarroso (1994), enllestí l'estudi sobre la premsa a la península, tot complementant estudis anteriors i accentuant-ne el caràcter de propaganda bèl·lica. Alberch, R. (1995), publicà un llibre, que és més aviat un catàleg, però inclogué la premsa Patriòtica i Napoleònica apareguda des del 1792 i fins el 1992, encara que només en referencia 18 periòdics, a les poblacions de Barcelona: La *Abeja* [...] no la relaciona; Manresa: només relaciona el *Diario de Manresa* i el *Correo Patriótico de Manresa*; Vic: en cita 6: el *Diario de Vich*, la *Gazeta de Vich*, la *Gazeta Diaria de Vich*, el *Correo Diario de Vich*, el *Noticiario de Vich*, *El Patriota Ausonense* i el *Redactor General de Cataluña*; Girona: el *Diario de Gerona*, cap periòdic més; Lleida: el *Diario de la Ciudad de Lérida*, cap periódic més; Tarragona: el *Diario de Tarragona* i el *Diario Militar, Político y Mercantil de la Ciudad de Tarragona*; també, en parlà de premsa coneguda per referències: el *Diario de Igualada*, el *Diario del Imperio Francés* i el *Periódico Político y Mercantil de la Villa de Reus*, tot amb fitxes hemerogràfiques.

A cavall entre el segle XX i l'actual, l'obra de Cahner (1998-2002) s'aixeca immensa pel que fa a l'estudi dels textos literaris del període estudiat, ja sigui als diaris, als fulls volanders, o d'altres documents. Obra de referència que inclou la publicació, a tot l'àmbit cultural català, de textos impresos o manuscrits de les poesies, els textos breus en prosa, com també els fulls volanders, proclames, goigs, cançons, relacions, etc.

Guillamet, J. (2003) oferí un estudi de compilació sobre la premsa catalana des dels orígens, 1641, fins el 1833, es tractà d'una aportació global des del punt de vista del periodisme, amb fitxes hemerogràfiques reeixides. Guillamet, J. i Mauri, F. (2015) ens facilitaren un *Catàleg històric general de la premsa en català*, des del segle XVII fins a

finals del segle XIX, en dos volums. Una obra colossal i necessària, que estudià totes les publicacions en llengua catalana dins del territori dels Països Catalans, com també una història de la ràdio, la premsa i la televisió de Catalunya, sobre els *Diario de Barcelona* i sobre els orígens de la premsa a Catalunya, amb un catàleg de diaris antics i llurs fitxes hemerogràfiques. Valuoses aportacions des d'una visió periodística.
També, ens ha estat força útil l'obra de Fàbregas, J. (2015) sobre el *Periódico Político y Mercantil de la Villa de Reus*.

Finalment, Camprubí, X. (2018) ens situà als precedents del període estudiat. Tesi molt interessant, que abraçà tot el context a l'entorn de la premsa i dels llibres.

Pel que fa a les monografies locals,[3] els autors han pouat en fons provinents d'arxius municipals, d'institucions eclesiàstiques i patrimonials, les quals ajuden a la seva veracitat. Remarquem els treballs dels Centres d'Estudis i la Coordinadora d'aquests centres, la qual, ja el 1994, en el primer congrés, van dedicar-se a treballar la Guerra del Francès.

Tenim publicacions, en els darrers anys, a molts llocs del territori català, com ara a Girona, Figueres, Arenys de Mar, Vilanova i la Geltrú, Barcelona, Tarragona, Lleida, Manresa, Vic (tots els esmentats, fins ara, treballats per diversos autors), Vilafranca del Penedès, Altafulla, Mataró, Sabadell, El Bruc, Igualada, Olot, Solsona, Santpedor, Puigcerdà, Sitges, L'Escala, Monistrol, Matadepera, Sant Boi, Torelló, etc.
Entre d'altres, aquestes publicacions parlen del context històric com també l'hemerogràfic. Encara som dins de la Il·lustració i les estètiques del període es manifesten a la premsa: pervivència del Barroc, Neoclassicisme.

La influència de la Revolució Francesa suposà un estímul cap a la modernitat, gràcies al liberalisme social que va empènyer amb idees de renovació estètiques i ideològiques. Són imprescindibles per tal de situar la premsa que estudiem, a la fi de l'Antic Règim i durant la Guerra del Francès; en definitiva, situen el context social, bèl·lic i literari del període.

Les obres aquí explicitades són les essencials per aquest estudi. N'hi ha moltes més, com podreu veure a la bibliografia.

[3]Ramisa, Maties. "Historiografia local de la Guerra del Francès", *Plecs d'Història Local*, 131, 2008, pàg. 2-4.

Bibliografia sobre premsa centrada en diverses poblacions de Catalunya, les quals ens han estat molt útils a l'hora de parlar sobre la premsa comarcal, llevat de Cervera, que no en té cap i fou una de les poblacions capdavanteres, ja al maig de 1808:

-Arenys de Mar: Pons i Guri, J. M. (1993).

-Barcelona: Álvarez Calvo, J. (1937-38). La resta d'autors que hi han escrit se centren en el *Diario de Barcelona*.

-Berga: De Martín, J. M; Sistach, M. (1969).

-Girona: Pella i Forgas, J. (1879). Es tractà del primer estudi sobre la premsa catalana, sorgit arran de la Renaixença cultural de Catalunya.

Grahit, E. (1888 i 1894). Estudi històric sobre la ciutat de Girona i la seva premsa a la Guerra del Francès.

Claudio-Girbal, E. (1894). Aportació sobre la premsa a la ciutat de Girona.

De Puig i Oliver, L. (1974-75 i 1976). Aportacions sobre la primera premsa gironina i sobre la premsa napoleònica. Estudi rigorós sobre les publicacions periòdiques estudiades, el qual aportà una visió central i catalanista del període.

Girbal, E. (1984). Interessant estudi des del punt de vista de la bibliografia existent.

Mirambell, E (1988). Parlà sobre la impremta a la ciutat de Girona.

Costa, L. (1993). Estudià la premsa a la ciutat de Girona des del 1787 i fins el 1987.

-Igualada: Carner, A. (1977). Miret i Solé, M. (1983), sobre el *Diario de Igualada*.

-La Selva, comarca de Girona: Fort, J. (1983).

-Lleida: Sol, R. (1964). Rossell, J. A. (1987).

-Manresa: Torrent, J. (1958). Balaguer, A. M. (1984).

-Solsona: Llorens, A. (1981).

-Reus: Gras, F. (1973); Ferrer, X. (1977) sobre el *Centinela de la Patria en Reus*. Ferrer, X. (1997), introducció i índex sobre El *Eco de Reus*, 1814 i el *Centinela de la Patria en Reus*, 1814.

-Vic: Serra i Campdelacreu, J. (1877). Gudiol, J. (1905 i 1925). Miralpeix, C. (1981);

-Vilanova i la Geltrú: Ràfols, J. (1972-73).

Fons documentals

Un apunt inicial per a comentar que la recerca prèvia ha estat imprescindible: arxius i biblioteques públics i patrimonials d'arreu de Catalunya. Volem destacar l'Arxiu Històric de la Corona d'Aragó-Arxiu Reial, amb l'*Inventari de la dominació napoleònica a Catalunya* (1812-1814), 10 caixes; l'*Inventari de la Junta Superior del Principat de Catalunya,* (1808-1812), 193 caixes, i el Fons de Premsa. La Biblioteca de Catalunya, amb els *Fullets Bonsoms* (1808-1814); l'Arxiu de la Diputació de Barcelona, *Govern de la Diputació* (1812-1814), i el Fons de la Guerra del Francès (1811-1814), 14 lligalls, i, evidentment, els arxius de protocols consultats, com també els arxius històrics comarcals, les biblioteques i altres arxius patrimonials. També, ens ha estat de força utilitat els fons antics de la Biblioteca de la Universitat de Barcelona.

La documentació trobada en aquests arxius ha estat fonamental per a aquest estudi, des del punt de vista històric i dels fons de premsa localitzats, alguns dels quals no han estat comentats anteriorment.

Els fons documentals consultats ens han fornit bona part d'aquest treball. Sense ells no haguessin pogut avançar en el coneixement de la premsa a la fi de l'Antic Règim, sobre les guerres Gran, la del Francès i els seus protagonistes. Llur estudi ens ha permès una visió i una valoració de conjunt del període estudiat, tant pel que fa al context històric com l'hemerogràfic.

Els portals digitals ens han facilitat la feina, principalment l'ARCA de la Biblioteca Nacional de Catalunya i d'altres, per bé que gran part de la recerca va ser feta entre els anys 1995 i 1997, a cau d'arxiu; com també ara, alguns d'ells. La vinculació dels textos apareguts a la premsa amb l'estudi de la literatura catalana ha estat una conseqüència inevitable.

Entre d'altres, hem fet servir:

-ACA. Arxiu de la Corona d'Aragó. Arxiu Reial, Divers, Junta Superior del Principat de Catalunya, 1808-1812, 193 caixes.

Els fons documentals de l'Arxiu Reial de Barcelona són absolutament imprescindibles per a l'estudi que ens ocupa. Hi trobem informació de tot tipus, impresa i manuscrita: cartes oficials i privades, bans públics, fulls volanders, relacions de notícies sobre successos bèl·lics, documentació ingent sobre la Guerra del Francès, decrets oficials,

informes diversos sobre la població, la llengua, les comunicacions, la policia, l'exèrcit, etc. Ens hi hem capbussat, per bé que la informació que conté és ingent.

Destaquem l'important ús de la llengua pròpia en tot tipus de documents, com també d'escolis, regència dels verbs i, sobretot, lèxic català dins de context castellà i francès. Aquella informació rellevant l'hem col·locada dins de l'estudi, allà on ha calgut.

També, hem consultat l'Inventari de la Dominació Napoleònica a Catalunya i el fons del Reial Patrimoni, Biblioteca Auxiliar, Premsa.

A) Inventari de la Dominació Napoleònica a Catalunya, 70 caixes.

Hi conté la documentació administrativa i militar francesa generada als anys de l'ocupació, sobretot a partir del 1810 i fins el 1814. Aquest arxiu ens ha fornit documents per a parlar sobre la llengua, els plans militars, les directrius administratives del Règim Civil napoleònic, les proclames i bans imperials, entre molts altres. Desafortunadament, no hi ha cap arxiu de protocols notarial francès, els quals foren eliminats en acabada la guerra.

Un document rellevant és l'informe del prefecte del departament de Montserrat i Boques de l'Ebre, Alban de Villeneuve, qui parlà extensament sobre els costums i el caràcter dels catalans, la societat, la llengua, l'economia, sobre el funcionament dels edificis públics, biblioteques, arxius, teatres, societats literàries i homes cèlebres.

B) Reial Patrimoni. ARP, Biblioteca Auxiliar, Premsa, caixes 139, 140, 141, 144 i 145.

Els periòdics d'aquest fons de premsa durant la Guerra del Francès són importants quant a la quantitat d'exemplars que hi conté. Podem resseguir la premsa a la ciutat de Vic, a Tarragona i a la resta de Catalunya.

Hi ha exemplars del *Diario de Tarragona*, molts més dels que podem trobar en aquella ciutat. Impresos a Vic, tenim exemplars d'*El Patriota Ausonense*, amb una gran quantitat de números i el *Diario de Vich*, que complementa els exemplars existents a l'Arxiu-Biblioteca Diocesà de Vic. També, molts exemplars de la *Gazeta Militar y Política del Principado de Cataluña*, impresa a diverses poblacions, i que suposa la col·lecció més important d'aquest periòdic.

-ACB. Arxiu de la Catedral de Barcelona.

Els fons consultats han facilitat un aprofundiment en el coneixement dels llibreters i impressors de la ciutat de Barcelona. Ens han fornit dades sobre llurs vides privades, com també dels gravadors i mestres de primeres lletres i sobre l'educació al final del període estudiat. A partir dels fons de baptismes, casaments i defuncions, com també d'altres protocols de l'època. Fons notarials: Josep Bonaventura i Fontana (1757-1789), i Josep-Francesc Mas i Vidal (1789-1815).

-BPEB. Biblioteca Pública Episcopal de Barcelona.

Documentació que ha estat útil per a la consulta d'idees i documents sobre el paper de l'església durant les maltempsades i sobre el bisbe Pau Sitjar, com també sobre documentació d'esglésies parroquials -baptismes, casaments i defuncions-, com Santa Maria del Mar, Sant Just i Sant Pastor, o Santa Maria del Pi, com també d'altres fora de Barcelona.

-AHCB. Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona.

Hem consultat documentació del Consell de Cent, 1792-1808. Fons de la Junta de Comerç de Barcelona, volums 7 i 8. Fons de Premsa. Fons Gremials Generals, caixa 6. Fons Gremials Notarials, Llibreters i Impressors, caixa 4. Llibreters i Impressors, caixa 5. Cadastre. Documentació imprescindible per a obtenir noms i dates d'impressors, llibreters, o gravadors, com també informació econòmica i d'impostos.

El fons de la Junta de Comerç de Barcelona ens permet conèixer l'economia del país, els estudis reglats que hi existien, les estructures comercials, l'ensenyament, la cultura, etc.

El fons de premsa ens ha servit per a consultar la premsa Napoleònica de la ciutat de Barcelona, com també el *Diario de Barcelona*, des del 1792 fins el 1814. Els fons Gremials i Notarials, i els dels Consells de Cent i del Cadastre de la ciutat, els quals ens han propiciat documentació personal de llibreters i impressors.

-AHDB. Arxiu Històric de la Diputació de Barcelona. Fons de la Guerra del Francès, 1811-1814, 14 lligalls.

Hi ha documentació diversa i poc estudiada, bona part de la qual està centrada en el naixement de la Diputació de Barcelona, el 1812, i en la documentació de les Corts de Cadis, però no únicament.

A) Fons de la Guerra del Francès, 1811-1814.

Hi ha documentació oficial i personal: cartes manuscrites de militars, correspondència privada, decrets. Publicacions diverses que ens parlen sobre l'ús de la llengua a Catalunya, escassa en la llengua pròpia quan es tracta de documentació oficial, sol·licituds i extractes presentats a la Junta de la Diputació (subministraments a l'exèrcit).

Molta documentació política i comunicats del cap polític de Catalunya, entre el 1813 i el 1814, Valentí Llozer i Codina, a la Diputació Provincial, alguns d'ells són comunicats d'observadors, escrits en anglès. Hi ha documentació sobre contribucions de guerra, impresos, assumptes administratius, ordenances, expedients generals, comunicacions, sobre la ciutat de Tarragona, etc.

També, documentació diversa sobre béns comunals, sobre el projecte d'un Codi Mercantil, les comunicacions dels diputats a Corts, l'estat de forces de l'exèrcit, les companyies auxiliars, els expedients generals, i els oficis diversos.

Sobre la divisió dels termes municipals; sobre cementiris; mestres de primeres lletres; funcionaris municipals; jutjats; Església; lleves; visita de Ferran VII; infraccions a la Constitució comeses per diversos pobles i entitats locals; fires i mercats; sobre pressupostos municipals; obres públiques a Tarragona; ports i fortificacions; contribucions de guerra; expedients diversos (sobre la llotja de teatre del cap suprem polític, Valentí Llozer i Codina, a Vic, el 1813); salines; estadística d'establiments d'ensenyament; hospitals i presons als Corregiments de Cervera, Lleida, Vic, Girona, Mataró, Figueres, Manresa, Barcelona, Tortosa, Vilafranca del Penedès, Vilanova i la Geltrú i Talarn, 1813-1814; el registre d'expedients tramesos i moltes cartes personals escrites en la llengua del país.

Com veiem, un mosaic de documentació que hem pogut consultar i que ens ha donat l'abast de la implantació de la Diputació de Barcelona i llurs funcions.

-BNC. Biblioteca Nacional de Catalunya.

Hem consultat llibres generals i específics, com Del Arco (1914) sobre premsa, o Campins (1951), sobre el correu a Catalunya.

També, els Fullets Bonsoms: col·lecció de fullets o publicacions referents a esdeveniments de la història de Catalunya, des del segle XVI al XIX. Nosaltres hem

consultat els encabits entre el mes d'octubre de 1792 i el maig de 1814 (1.315 entre el 1808-1814). Hi ha llibres, relacions de successos, disposicions legals, pregons, bans, fulls volanders i pasquins, com també avisos i premsa del període estudiat. La seva consulta ha estat gratificant pel que fa a les troballes de premsa existents en aquest fons, no abans citades com a fons hemerogràfic.

-BUB. Biblioteca de la Universitat de Barcelona, Fons de Reserva.

Els fons conservats en aquesta biblioteca han estat sovint bandejats o poc coneguts, potser per ser el lloc de formació de molts estudiosos.

Hem pogut consultar força periòdics, com ara un exemplar del *Diario Curioso, Histórico, Erudito, Comercial, Público y Económico*, imprès per Onofre Martí, el 1762 i un altre imprès el 1773. Exemplars dels 6 primers números del *Diario de* Manresa. El *Diario de Vich*, de 1808. El *Diario de Gerona*, del 20 de juny fins el 10 de desembre de 1809. El *Redactor General de Cataluña*, diversos exemplars del mes de gener de 1814. La col·lecció sencera, segona edició, del *Bulletin des Actes de Gouvernément Général de la Catalogne*, del mariscal francès Mac Donald, com també, força exemplars del *Diario de Barcelona*.

També, força llibres impresos imprescindibles en aquest estudi:

Crónica del monestir de Santa Caterina de Barcelona, des del 1792 fins el 1802, volums I i III. En parlem a l'interior.

Manuscrits 395 i 396, *Papeles tocantes á la guerra de los franceses en Cataluña, desde 1808 á 1814*, catàleg Rosell, miscel·lània:

Manuscrit 395: el *Diario de Igualada, por un idiota de buen humor* (manuscrit), sense data, acaba amb unes dècimes en castellà.

Manuscrit 396: escrits i llibres diversos, alguns en català.

-APB. Arxiu Històric de Protocols de Barcelona, mitjan segle XVIII-1815.

La documentació d'aquest arxiu és ingent i cal saber què hi busques. Nosaltres hem consultat fins a 131 notaris i llurs protocols des del 1770 fins el 1815. Aquest espai de temps, prou ampli, ens ha permès d'obtenir força documentació de llibreters i impressors, com també actes notarials dels consells o juntes del Col·legi Unificat de Llibreters i Impressors de Barcelona, amb molts detalls al respecte. També, alguna altra informació

esparsa que hem encabit dins del text, com ara informació sobre molins paperers. A l'Annex, hi adjuntem aquests protocols.

La resta d'arxius comarcals, públics i privats consultats, com també les biblioteques amb fons de l'època ens han estat, també, del tot imprescindibles. Hi hem trobat publicacions periòdiques abans no referenciades, les quals no haurien estat consultades sense l'esforç del pelegrinatge per aquests arxius.

-Hem consultat els arxius comarcals de Protocols de: Manresa, AHCB; Igualada, AHCA; Cervera, AHCS; Lleida, AHPL; Mataró, AHCM; Puigcerdà, AHCC; Olot, AHCG; Solsona, AHCS; Tarragona, AHPT, que inclou el de Reus; Tortosa, AHCBE; Girona, AHPG; Vic, ADV.

Una darrera pinzellada ens l'ha proporcionada els llibres de memòries, que ens hem permès d'encabir-los aquí, escrits per capellans, pagesos benestants, mariners, funcionaris o aristòcrates, els quals abracen tot el context històric, per bé que la majoria pertanyen a la Guerra del Francès. Aquest art literari era comú a la resta dels pobles peninsulars, tradició provinent de la Il·lustració: Ferrer, R. (1815); D'Amat, R. (1991); *Dietari* que existeix a l'Arxiu de la Ciutat de La Seu d'Urgell, des de l'any 1725 i fins el 1792, escrit en català, i, des del 1793 i fins el 1819, escrit en castellà, publicat el 1990, per Valmaseda, Vaquer i Francesc.

Altres de personatges destacats, com ara Bavorés, J. (2003), a cura d'A. Maduell, també Sagau, P. (1809). També, escrigueren dietaris el rector de Comià, Pere Solà i Llong; Antoni Bellsolell, mossèn d'Igualada; Pere Morrós i Antoni Bosc i Cardellac, metge, arxiver i historiador.

Hi hagueren diverses memòries i diaris personals, com les de Josep Mas, pagès de Molins de Rei, qui narrà les vicissituds de la guerra. També, les darrerement publicades (2022) *Alpens, la Guerra Gran i la Guerra del Francès. Les memòries d'Isidre Serrat*.

Tenim el *Diario del Sitio de Gerona*, del 2 de maig al 4 de setembre de 1809, escrit pel general Blai de Fournàs, segon d'Álvarez Castro; el *Diario de Navegación del capitan José Bernich*, de Sant Feliu de Guíxols; el del senyor Miquel Feu i Balmes, argenter de Girona, o el del canonge de la Catedral de Barcelona Gaietà Barraquer, i el llibre de memòries del capellà de Sant Jordi Desvalls, mossèn Peric i Viader, donades a conèixer per Pella i Forgas: *Unes memòries de la Guerra de la Independència*.

També, hi hagueren llibres com el de Josep Coroleu, doctor en dret i advocat: *Memòries d'un menestral de Barcelona (1792-1864)*, publicat el 1916, o el llibre donat a conèixer per Antoni Simon i Tarrés: *La Guerra del Francès segons les memòries d'un hisendat del Corregiment de Girona*, i la *Crònica de Talarn* de mossèn V. Bosc, entre d'altres.

Aquesta relació de memòries es complementa amb les trobades a la BUB, manuscrites, dins del Manuscrit 396:

Relación de los hechos practicados en Llinas, por Josep Colomer, escrit en català, 5 pàg. *Relación de los hechos acaecidos en Cardona desde inicios de junio de 1808*, 10 pàg. *Relación de los hechos acaecidos en Brafim desde el mes de junio de 1808*, 70 fulls (tota la guerra). *Relación de los hechos acaecidos en Moia*, 6 fulls. *Relación de los hechos acaecidos en Poblet*, 6 pàg. *Successos any 1808 i 1809 á Sabadell i comarca*, escrits en català, 5 pàg. *Successos any 1808 i 1809 a Gualba*, 16 fulls escrits en català. *Successos any 1808 i 1809 a Mont-Alegre*, escrits en català, 60 pag. *Relación de los hechos acaecidos en San Baudilio de Llobregat*, 3 pàg. *Relación de los hechos acaecidos en Viladrau*, 21 pàg. *Noticia de los hechos acaecidos en Calella*, 8 pàg. *Noticia de los hechos acaecidos en Tortosa*, sobre la Catedral, 19 pàg. *Noticia dels fets ocorreguts a Cubellas*, escrits en català, el 9 de juny de 1808, 9 pàg. *Noticia de los hechos acaecidos en Sarria*, per Pau de Sarrià, 13 pàg. *Tragica narració de lo que me succehí en la infame rendició de Lleyda, escrita per un sacerdot que se troba dins la ciutat*, són escrits en català, a dues columnes, ple de versos (neoclassicisme), 16 pàg.

I encara en falten molts més.

IV.-Apunts per a un relat històric

Ens hem permès d'incloure-hi algunes pàgines sobre el decurs de la història, potser més del previst, perquè la importància dels fets històrics, ideològics i socials afectaren directament la premsa, essent aquesta un reflex directe d'aquella.

IV. I.-El segle XVIII: els precedents

A la segona part del segle XVIII,[4] es reprengué el redreçament econòmic de Catalunya, amb el precedent de les xarxes urbanes d'especialització que agrupaven el treball, que ja s'havia iniciat als segles XVI-XVII,[5] amb l'especialització agrària i el sistema domiciliari *Putting out system* -pagesos amb temps lliure, dones i nens que treballaven a casa, per exemple amb filatures- per tal de produir un excedent que intercanviaven amb capitalistes, ja que la societat gremial d'aleshores no permetia la lliure producció.

A les darreres dècades del segle XVIII, hi hagué l'especialització o divisió del treball amb el predomini de la burgesia a Barcelona -industrial i comercial-, per la qual cosa hi haurà diners que s'esmerçaran a les indústries manufactureres, al comerç, a la banca, amb l'aparició de l'obrer modern, per bé que a l'interior encara prevalgué la noblesa i el clergat com a grans propietaris agrícoles.

La renovació de la indústria llanera, arran del comerç amb Amèrica, i també a la costa, feu que en sorgiren de noves, com les del tap, el cotó (la més important), les puntes, la construcció de botes de vi, sabons, aiguardents, comerç de quitrà, fusteria,[6] l'adobament de pells, la paperera, el suro, perfums, aiguaforts, sals de saturn, capells, instruments quirúrgics, randes i blondes.[7]

A mitjan segle, també hi hagué un augment de les embarcacions de cabotatge, i de la navegació d'altura, amb l'enfortiment de les empreses de comerç colonial. També, varen

---

[4] Vilar, Pierre. *Catalunya dins l'Espanya Moderna*, Volums I-IV, Barcelona, 1964.

[5] García Espuche, Alberto. *Un siglo decisivo*: *Barcelona y Cataluña, 1550-1640*, edi Alianza, Barcelona, 1988. L'autor dibuixa una societat en creixement. D'una banda, una revolució agrària d'especialització per a l'autoconsum, i, d'una altra, de compra i venda de productes per part d'un capitalista, fets que derivaren, ja al segle XVII, per exemple, amb el conreu extensiu de la vinya al litoral i la venda d'aiguardent, entre altres productes.

[6] Pi de Cabanyes, O. *Vilanova i la Geltrú en la Guerra del Francès*, Episodis de la Història, núm. 144-145, Rafael Dalmau, editor, Barcelona, 1971.

[7] Vicens Vives, Jaume. *Moments crucials de la història de Catalunya*, Barcelona, 1962.

créixer la indústria del paper i les indianes, amb més de 10.000 persones ocupades, el 1760. El 1756, es fundà la Companyia de Barcelona i el 12 d'octubre de 1778, rere la Llei de llibertat de comerç atorgada per Carles III, els catalans comerciaren amb Amèrica.

Pel que fa a la cultura, a la ciutat de Barcelona, predominada per la burgesia en expansió, s'inauguraren molts col·legis i acadèmies.[8] Grans prohoms d'aquest temps propiciaren que la societat avancés, com ara Francesc Santponts i Roca, Salvà i Campillo, fra Agustí Canelles, trinitari, i Antoni Marquès, de Tarragona, els quals influenciaren les acadèmies barcelonines,[9] entre molts altres.

La Societat Econòmica d'Amics del País, a Barcelona d'ençà el 1765,[10] fou un dels puntals del proteccionisme que caracteritzà el període, però també hi hagueren societats econòmiques a la resta de Catalunya, com ara a Tàrrega, el 1776, o Tarragona, el 1786, juntament amb focus jansenistes, com el conegut grup Jansenista d'Armanyà,[11] bisbe de Tarragona, o *Climentista*, en què hi participà Fèlix Amat i Martí Franquès, també la de Girona, encapçalada per Jaume Oliveres, qui volgué establir-ne una el 1777, i un seguit de frustrades, com la de Puigcerdà, o Vic, el 1792, com també les acadèmies d'Agricultura, a Lleida, el 1763, entre d'altres.

A finals del segle XVIII, hi hagué una colla d'indicadors econòmics i socials amb els quals podem afirmar l'adveniment d'una societat pròspera, que conscient de la seva potencialitat i empesa per la ixent burgesia, havia iniciat el camí cap a la substitució d'unes estructures de poder que es trobaven en descomposició i que eren incompatibles amb l'auge de les noves formes de producció fonamentades en el comerç i en la indústria.

---

[8] Acadèmia dels Desconfiats (1700-1703), abolida per Felip Vè, Acadèmia de Bones Lletres (1729) i, finalment, Reial Acadèmia de Bones Lletres (1752), Acadèmia Mèdico-Pràctica (1753 i 1770), Acadèmia de Ciències Naturals i Arts (1757), Col·legi de Cirurgia (1760), vinculat a l'estament militar, Acadèmia Militar o de Matemàtiques (1765), Reial Conferència Físico-Matemàtica Experimental (1765), Reial Acadèmia de Ciències Naturals i Arts (1770), Acadèmia de Jurisprudència Teòrico-Pràctica (1777), Junta de Comerç de Barcelona (1758), òrgan de la burguesia, amb les seves escoles de formació: Nàutica (1769), Taquigrafia (1775), Dibuix (1775), Química i Taquigrafia (1805), Reial Col·legi de Farmàcia (1806), Mecànica (1808), Física (1814), Economia (1814), amb una gran activitat cultural i foren veritables centres de socialització.

[9] Vicens Vives, Jaume. *Moments crucials de la història de Catalunya*, Barcelona, 1962, pàg. 265-286.

[10] Lluch, Ernest. *El pensament econòmic a Catalunya (1760-1840). Els orígens ideològics del proteccionisme i la presa de consciència de la burgesia catalana*, col·lecció Estudis i Documents, edi 62, Barcelona, 1973, pàg. 119-177.

[11] Armanyà s'havia format amb el bisbe Climent de Barcelona, qui organitzà una tertúlia amb participació de Caresmar, Piquer i Pèrez Bayer, entre d'altres il·lustrats, els quals tingueren una ideologia agustivista, tomista, filo-jansenista i anti-jesuítica.

Aquest incipient capitalisme serà una de les causes de la caiguda de l'Antic Règim, previsible ja arran de la Revolució Francesa i consumat durant la Guerra del Francès.

Aquest trànsit cap a una economia moderna tindrà diversos factors, un de fonamental serà el creixement de la població. Una gran massa de treballadors s'oferí a les noves indústries manufactureres i als conreus agrícoles: indústries com ara la paperera, el vidre, el suro, les puntes de coixí, l'adobament de pells, la llanera a les valls pre-pirinenques, filatures de cotó a Tremp, La Seu d'Urgell, Puigcerdà, Berga i Olot (1760-1770), el comerç del vi i l'aiguardent des dels ports de Barcelona, Alfacs, Blanes, Arenys de Mar, Mataró, Sitges i Salou (1770-1790), l'explotació de la vinya i els cereals a les comarques del Baix Llobregat,[12] el Penedès i Tarragona, amb la transformació dels contractes de conreu: "A rabassa morta".[13]

Com podem veure, és tot un llarg procés de prosperitat econòmica i d'evolució social: substitució de les estructures de producció proteccionistes cap a un nou model de mercat lliure, basat en les lleis de l'oferta i la demanda i que s'obrí cap a nous territoris, com Amèrica i la resta de la península. Amb tot, a inicis del segle XIX, aquest cicle s'estroncà a causa de les guerres i la conseqüent fallida econòmica.

En el terreny polític, l'Antic Règim s'aigualí empès per la revolució liberal. Les estructures de l'Estat espanyol aconseguiren una assimilació orgànica de Catalunya arran de la Constitució liberal de Cadis, el 1812.

Pel que fa a la premsa a Catalunya s'inicià la periodicitat, almenys un cop a la setmana, al segle XVII,[14] arran de les necessitats de la Guerra dels Segadors, en el context de guerra europea, amb els gèneres informatius de les gasetes i les relacions: l'opinió, bàsicament l'assaig polític, que podria ser una crònica des del punt de vista del redactor, i també el manifest.

El 10 de juny de 1641,[15] s'imprimí la *Gazeta*, de Jaume Romeu, de periodicitat setmanal, escrita en català, fins el 1642, vuit anys abans de la primera publicació periòdica de la

[12]AMVA. Fons documental i bibliogràfic Germans Amat-Targa, 1813. Sabem que Josep Sala, acalde de Viladecans el 1813-1814, demanà rebuts als francesos sobre el gra i el vi aportat pel comú de la població.

[13]Vicens Vives, Jaume. *Moments crucials de la història de Catalunya*, Barcelona, 1962, pàg. 265-286.

[14]Camprubí, Xevi. "La Gazeta de Barcelona (1695-1806) i la gènesi de la premsa periòdica a Catalunya", Francesc Salgado (coordinador). *Història de la premsa diària de Barcelona*, Seminari d'Història de Barcelona, Quaderns d'Història, BQH25, 2018, pàg. 89 i 93.

[15]BNC. Reserva, Fullets Bonsoms, núm. 100.

península, i l'aparició d'una premsa que ja tractà les notícies de la guerra dels Segadors, com a periodisme de guerra, en sentit actual:[16] "*La curiositat dels impressors de França me ha donat ocasió de quels imite, perqué lo qués bo, sempre és imitable* [...]". Peu: "*Ab llicencia*: *En Barcelona, en la estampa de Jaume Romeu, devant S. Jaume, any 1641*".

Juntament amb la *Gazeta*, Romeu també imprimí les *Novas Ordinarias*, també de periodicitat setmanal, a partir del 25 de maig, l'1 de juny i el 9 de novembre de 1641:

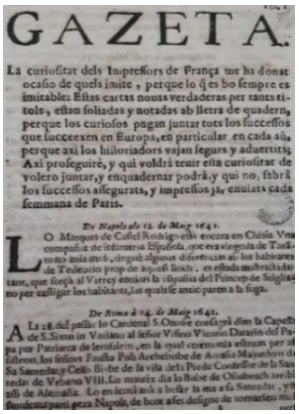
GAZETA.

La curiositat dels Impressors de França me ha donat ocasio de quels imite, perque lo qes bo sempre es imitable: Estas cartas novas verdaderas per tants titols, estan foliadas y notadas ab lletra de quadern, perque los curiosos pugan juntar tots los succesos que succeesen en Europa, en particular en cada añ, perque axi los historiadors vajan segurs y aduertits; Axi proseguiré, y qui voldrá tenir esta curiositat de volero juntar, y enquadernar podrá, y qui no, fabrá los succesos asegurats, y impresos já, cadas semmana de Paris.

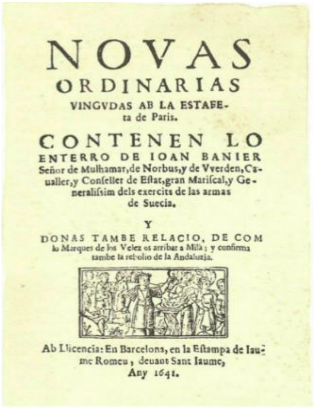
NOVAS
ORDINARIAS
VINGVDAS AB LA ESTAFE-
ta de Paris.
CONTENEN LO
ENTERRO DE IOAN BANIER
Señor de Mulhamar, de Norbus, y de Vverden, Ca-
uallier, y Conseller de Estat, gran Mariscal, y Ge-
neralissim dels exercits de las armas
de Suecia.
Y
DONAS TAMBE RELACIO, DE COM
lo Marquez de los Velez os arribat a Mila, y confirma
tambe la rebolio de la Andalusia.
Ab Llicencia: En Barcelona, en la Estampa de Iau-
me Romeu, deuaot Sant Iaume,
Any 1641.

Al llarg de la segona meitat del segle XVII, hi hagueren diverses impressions, anomenades *Noticias del Norte venidas a Barcelona por el Correo de Francia*, de 1689, impresa per Rafael Figueró, carrer dels Cotoners, entre d'altres *Noticias venidas* [...] per altres correus o destinacions, o bé *Noticias Verídicas*, també de 1689 o *Noticias Verdaderas*, de 1690, o senzillament *Relacions*, sobre victòries en alguna batalla o guerra.

El 1695, hi aparegué la *Gaceta de Barcelona*, impressa per Rafael Figueró.[17] La *Gazeta venida a Barcelona por el Correo de España*,[18] reimpressió de la *Gazeta de Madrid*, impresa el 24 de desembre de 1700, per Francesc Guasc (el núm. 1), al carrer de la Palla, i la *Gazeta venida a Barcelona por el correo de Francia*, reimpressió de la *Gazette de France*,[19] impresa per Rafael Figueró, també el 1700.

Arran de la Guerra de Successió, hi aparegueren relacions i fulls volanders, alguns de publicació setmanal. Durant el setge de la ciutat, s'hi publicà en castellà el *Diario del*

[16]Ettinghausen, Henry. *La Guerra dels Segadors a través de la premsa de l'època*, edi Curial Edicions Catalanes, Vol. I, Barcelona, 1993.

[17]Camprubí, Xevi. *L'impressor Rafael Figueró (1642-1726) i la premsa a la Catalunya del seu temps*, Fundació Noguera, Barcelona, 2018.

[18]Ibíd. *La premsa a Catalunya durant la Guerra de Successió*, Universitat de València, 2016. Ens diu que es tractava de la reproducció de la *Gazeta de Madrid*.

[19]Ibíd. Ens diu que es tractava de la reproducció de la *Gazette de France*.

Sitio y Defensa de Barcelona,[20] per l'impressor reial de Carles d'Àustria Rafael Figueró, entre el 1713-14, continuació de la *Gaceta de Barcelona*, com a necessitat de fer arribar les noves de la guerra a tothom:

UTILIDAD PUBLICA,
EN EL REAL PRIVILEGIO,
DON CARLOS III.
MONARCA DE LAS ESPAÑAS,
Y EMPERADOR DE LAS INDIAS,
A RAFAEL FIGUERÓ
DE LAS QVEXAS,
QVE EL GREMIO DE LOS LIBREROS
DE LA MISMA CIVDAD DE BARCELONA, HA DADO
D. PLACIDO DE COPONS Y DE ESQUERRER,
QUE POR LA VERDAD
Alegaron los Abogados de dichos Figuerò.

CONTINUACION DEL DIARIO DEL SITIO,

Arran del Decret de Nova Planta tot canvià, la publicació de llibres se sotmeté a les directrius del Consell de Castella i la premsa a les de la Reial Audiència, en un context de país vençut. Hem de pensar que abans de l'ensulsiada, els periòdics no pertanyien a cap monopoli i els impressors feien llur negoci.[21]

El 1722,[22] hi hagué *Noticias de diferentes partes venidas á Barcelona*, per l'impressor Josep Teixidor, impressor reial dels Borbons a Barcelona.

Entre el 1715 i el 1761, sorgiren pocs fulls volanders que expliquessin successos diversos -gairebé tots són militars-, a més a més, són reimpressions d'altres diaris estrangers: Viena, 1743, Hamburg, 1757, guerra entre Àustria i Prússia, reimpresa a la *Gaceta de Barcelona* per Maria-Teresa Teixidor [Barra], filla de Josep Teixidor i dona del també impressor Pau Barra, amb diverses reimpressions posteriors fetes per Tomàs Piferrer, des del 1763, també impressor reial dels Borbons i hereu del títol de Teixidor.

[20]Alcoberro, Agustí; Xevi Camprubí. *Diario del sitio y defensa de Barcelona*, edi Tres i Quatre, València, 2005.

[21]Camprubí, Xevi. "La Gazeta de Barcelona (1695-1806) i la gènesi de la premsa periòdica a Catalunya", Francesc Salgado (coordinador). *Història de la premsa diària de Barcelona*, Seminari d'Història de Barcelona, Quaderns d'Història, BQH25, 2018, pàg. 89.

[22]BNC. 03-General, (07 (46.71 Bar) Not 8º).

El 1750, la *Gaceta de Barcelona* fou impresa per Josep Teixidor fins el 1762 i, novament, el 1763, fou impresa per Tomàs Piferrer, que tingué continuïtat fins el 1806,[23] per Francesc Piferrer en què deixà de ser-ne editada arran d'una Reial Ordre.[24]

Aquestes publicacions són relacions de fets sotmesos a les circumstàncies històriques, sovint extrets d'altres publicacions, només amb l'interès d'informar d'uns successos puntuals -sovint circumstàncies bèl·liques-, i no pas amb una voluntat periodística de continuïtat. En aquest sentit, encara no podem parlar estrictament de premsa amb voluntat d'informar periòdicament, per bé que sorgiren diversos números d'aquests periòdics.

L'any 1761, Joan-Antoni Mercadal publicà a Barcelona un periòdic de publicació diària, homònim del publicat a Madrid, el *Duende Especulativo*, a finals de setembre. Només hi aparegueren 18 números, tots els dijous. Durà, doncs, fins al febrer de 1762. Tingué entre 16 i 22 pàgines. Aquesta publicació promogué la reforma dels costums socials, ja que algunes seccions eren destinades a parlar de la moda en el vestir i els costums arribats de França, bàsicament. El seu impressor fou Pau Campins, del carrer de n'Amargós. Es vengué a la llibreria d'Esteve Cassanyes, carrer de la Boqueria, 3, a la de Jacint Sobirana, Baixada de la Presó, 3, i a la de Joan Centener, al carrer de la Tapineria. Fou el primer setmanari aparegut a Barcelona.[25]

Entre el 1761 i el 1764, es publicà el *Caxon de Sastre Cathalan*,[26] a la impremta de la *Gaceta de Barcelona*, el 1761 i, el 1762, per Francesc Generes, major, impressor i llibreter, i es vengué a la Baixada de la Presó, obrador de Generes mateix, i a la llibreria de Carles Gibert i Tutó, carrer del Call, el 1761, i a Figueres. Fou una reedició del periòdic homònim publicat a Madrid, de vuit pàgines:

[23]L'hem inclosa en aquest estudi.

[24]Albareda, J. "La cultura catalana en el temps de la Il·lustració. Els fonaments de la societat contemporània", *Història, política, societat i cultura dels Països Catalans*, volum 5, Desfeta política i embranzida econòmica al segle XVIII, Enciclopèdia Catalana, 1995.
-Álvarez Calvo, J. *El periodismo en Barcelona*, Barcelona, 1937-38.

[25]Ibíd.

[26]AHCB. Reserva, 1761-1764, 18 exemplars de 1761 i gener-novembre de 1764.

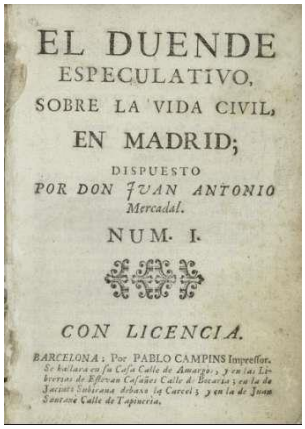

EL DUENDE
ESPECULATIVO,
SOBRE LA VIDA CIVIL,
EN MADRID;
DISPUESTO
POR DON JUAN ANTONIO
Mercadal.
NUM. I.

CON LICENCIA.

BARCELONA: Por PABLO CAMPINS Impressor.

EL CAXON DE SASTRE CATHALAN.
PAPEL PRIMERO.
PROYECTO ALEGORICO

L'any 1762, s'imprimí el *Diario Curioso, Histórico, Erudito, Comercial, Público y Económico* d'un agent de "negocis" amb vocació literària, Pere-Àngel de Tarassona. D'aquest diari, en sortiren 53 números, entre el 7 de gener de 1762 i el 28 de febrer del mateix any. Fou una publicació administrada per Francesc Feliu i Codina, carrer de Sant Pere més Baix, 37-114, i impresa per Cristòfor Escuder[27] i Onofre Martí.[28] El nom canvià diverses vegades. Hi tenia d'entre sis a vuit pàgines, de tirada diària i es vengué a diversos llocs de la ciutat, al preu de 4 diners. Fou inspirat pel setmanari publicat a Madrid per Nipho,[29] entre el 1760 i el 1761. Desconeixem el seu redactor, però Álvarez[30] ens diu que fou Pere-Àngel de Tarassona:

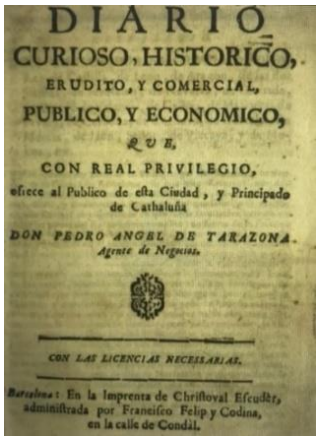

DIARIO
CURIOSO, HISTORICO,
ERUDITO, Y COMERCIAL,
PUBLICO, Y ECONOMICO,
QUE,
CON REAL PRIVILEGIO,
ofrece al Publico de esta Ciudad, y Principado de Cathaluña
DON PEDRO ANGEL DE TARAZONA.
Agente de Negocios.

CON LAS LICENCIAS NECESSARIAS.

Barcelona: En la Imprenta de Christoval Escudèr, administrada por Francisco Feliu y Codina, en la calle de Condal.

Num. 4
DIARIO
EVANGELICO, HISTORICO-POLITICO,
Jueves, dia 4. de Junio de 1772.

Sentido Literal.

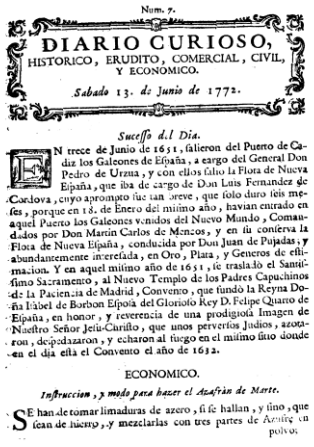

Num. 7.
DIARIO CURIOSO,
HISTORICO, ERUDITO, COMERCIAL, CIVIL, Y ECONOMICO.
Sabado 13. de Junio de 1772.

Suceſſo del Dia.

ECONOMICO.
Inſtruccion, y modo para hazer el Açafràn de Marte.

[27] A finals del segle, Cristòfor Escuder era a Lleida. Desconeixem si es tracta de la mateixa persona, per bé que la coincidència ens fa dir que sí.

[28] BUB. Reserva.

[29] Les seves obres i diaris foren llegits i venuts per llibreters i impressors posteriors, com a ra Francesc Solà, qui al seu inventari *post-mortem* diu tenir-ne dos *Nifos*, correu general, en vuitè, el 1800.

[30] Álvarez Calvo, J. *El periodismo en Barcelona*, Barcelona, 1937-38.

Entre l'1 de juny de 1772[31] i el 31 de gener de 1773, a la ciutat de Barcelona, hi sortí el *Diario Evangélico, Histórico-Político* (números 1 al 6), també de Tarassona i imprès per Joan Forns, amb continuació. A partir del número 7 i fins al final es digué: *Diario Curioso, Histórico, Erudito, Comercial, Civil y Económico*.[32] D'aquesta publicació existeixen 419 números, fins el 30 de juliol de 1773.[33] Es publicà a la impremta de Carles Cases i Joan Centener, impressors i llibreters de la Baixada de la Canonja, publicació trisetmanal.

Torrent i Tasis[34] ens diuen que aquest periòdic es convertí en setmanal amb el títol de *Semanario Curioso, Histórico, Erudito, Comercial, Público y Económico*, del qual sortiren 62 números, fins el 30 de setembre de 1774. En aquesta darrera etapa, Tarassona reduí els continguts religiosos i augmentà els erudits, divulgatius i econòmics, amb exemplars de 4 pàgines. El 1775, continuà la seva publicació.[35]

Encara el mateix Tarassona, pel març de 1775, edità una publicació anomenada *Miscelanea de Varios Asuntos en General*. Aquesta publicació l'alternà amb una altra titulada el *Blason de Cataluña*, llibre d'històries i llegendes del pare Barrelles i impresa per Carles Gibert i Tutó, al carrer del Call. També, hi hagué una tercera publicació dedicada exclusivament a la *Crónica Universal del Principat de Cathalunya*, de Jeroni Pujades, 1609, traduïda al castellà per Tarassona mateix, fragmentada i plena d'errades ja que el domini del català no era pas el seu fort:

SEMANARIO
CURIOSO
HISTORICO, ERUDITO, COMERCIAL,
Publico, y Economico.
EL BLASON DE CATALUÑA.
DEDUCIDO
Barcel. Por Carlos Gibert, y Tutó.

CORONICA
VNIVERSAL
DEL PRINCIPAT DE
CATHALVNYA
Any 1609.
EN BARCELONA

[31] *Hemeroteca Digital de la Biblioteca Nacional de Madrid*: exemplar corresponent al dissabte, 13 de juny de 1772.

[32] Guillamet, J. *Els orígens de la premsa a Catalunya. Catàleg de periòdics antics (1641-1833)*, Barcelona, 2003, pàg. 337.

[33] BNC. 03-General, núm. de 1772: 9, 11-44, 46-84, 86-104, 107-110, 112-117, 122 i 213. 1773: 214-298.

[34] Torrent, Joan; Tasis, Rafael. *Història de la premsa catalana*, edi. Bruguera, Barcelona, 1966.

[35] *Hemeroteca Digital de la Biblioteca Nacional de Madrid*: informació que es troba a l'exemplar corresponent al dissabte, 13 de juny de 1772.

Aquestes diaris de Tarassona, especialment el *Diario Curioso* [...], de l'any 1772, és, potser, el més significatiu perquè el podem considerar el precedent directe del *Diario de Barcelona* de 1792, també per la seva periodicitat diària (419 números), com també i especialment la *Gazeta de Barcelona*.

Aquestes publicacions diàries són més aviat "revistes", amb tot, Tarassona tingué l'honor de ser l'iniciador de la premsa diària a Barcelona, encara que alguns estudiosos com Guinard[36] el titllen de: "[...] comerciant en paper imprès". El fet és que les seves publicacions són molt poc originals, perquè copia les de Madrid -Nipho-, i és incapaç de publicar un diari que assumeixi el que vol dir premsa diària, per exemple en aquest aspecte bàsic: gairebé nul·la informació d'actualitat, poc espai per a exposar-la i pràcticament tota extractada literalment d'altres publicacions foràneies.

La premsa a la fi de la Il·lustració: 1761-1807, aproximadament, fou un clar reflex de la ideologia del període. Aquets són els seus trets ideològics: deisme, és a dir, reduir a principis de raó la religió revelada, des d'un vessant ateu. Naturalisme, la naturalesa com a fet absolut, com a única cosa real. Potència de la Raó, com a idea de progrés indefinit. La premsa a la Il·lustració es fonamentà en quatre pilars: el didactisme, la utilitat, la història i la crítica. Aspectes usats profusament per les societats econòmiques del país, les quals controlaren bona part de la premsa del període.

Aquesta ideologia tingué, bàsicament, tres camins de propagació: les societats econòmiques d'amics del país, d'ençà el 1756, pioneres del proteccionisme, les universitats i la premsa, per tal d'aconseguir els objectius didàctics del Despotisme Il·lustrat, és a dir educar el poble.

Un altre dels trets fonamentals d'aquests diaris fou el poc espai que es dedicà als successos d'actualitat. Hi podem trobar: comentaris sobre l'evangeli del dia, articles sobre filosofia, geografia, història o ciències, temes comercials o econòmics, serveis, entrades i sortides dels vaixells del Port de Barcelona, preus del pa, articles diversos en els quals se satiritzen aspectes de la moda i els costums socials, cartellera de teatre, etc.

[36]Guinard, Paul. J. *La presse espagnole de 1737 à 1791. Formation et signification d'un genre*, París, 1973.

Aquesta premsa, fidel mirall de la societat, és escrita en castellà i s'adopten els models que venen de Madrid, fins i tot, s'imiten els noms de les publicacions aparegudes en aquella ciutat, com també passà a València, on es publicà la *Gazeta de Valencia*, el 1790. Guillamet[37] ens diu que també tingueren influències de la premsa francesa, dels models de la *Gazette*, del *Journal des Savants* i del *Mercure Galant*.

Amb la Revolució Francesa, assistim a un veritable envol de les publicacions periòdiques arreu d'Europa. A França, entre el maig de 1789 i el maig de 1793, s'hi publicaren més de 1.000 periòdics.[38] Som en un moment excepcional per a les idees socials i per a un dels seus vehicles, sinó el més important, de la seva propagació: la premsa. Aquesta allau de publicacions, més tard, foren retallades i controlades per Napoleó. L'emperador s'adonà de l'enorme potencial dels periòdics com a arma de propaganda política.

Una de les conseqüències de la Revolució Francesa[39] i de la declaració dels *Droits de l'Home et du Citoyen*, fruit madur de la Il·lustració, no de la Revolució,[40] fou l'inici del patriotisme espanyol i català, que després serà antifrancès i antiespanyol, com a auto-reafirmació nacional davant d'un esclafit que anunciava de propagar-se Pirineu avall.

Els convencionalistes francesos miraren amb bons ulls que Catalunya esdevingués una república aliada independent, com a frontera al sud, a partir dels Rebomboris del Pa, el 18 de febrer de 1789, a Barcelona, Vic i Mataró, però no fou així. Sabem que, rere la Revolució a França, molts espies baixaren a Catalunya, fins i tot es traduí la Constitució francesa al català, per M. Verdier i Gispert.[41]

---

[37]Guillamet, Jaume. *Els orígens de la premsa a Catalunya. Catàleg de periòdics antics (1641-1833)*, Barcelona, 2003, pàg. 46.

[38]Gómez, P. "Quince etapas estelares en la historia del periodismo", *Historia del periodismo español*, Madrid, 1971.

[39]Puig i Oliver, L. "L'impacte de la Revolució Francesa, 1789-1808", "Els catalans i la Guerra del Francès, 1808-1814", *Història de Catalunya*, números 36 i 37, editorial Salvat, Barcelona, 1979, pàg. 110-111.

[40]Batllori, Miquel. Obra completa, vol. IX, *La Il·lustració*, edició a cura d'Eulàlia Duran i coordinada per Josep Solervicens, edi. Tres i Quatre, Barcelona, 1997, pàg. 108.

[41]Dels Sants Oliver, Miquel. *Catalunya en temps de la revolució Francesa*, Societat Catalana d'Edicions, Barcelona, 1917.

IV. II.-L'epíleg de l'Antic Règim (1792-1807)

Al llarg del segle XVIII, s'inicià el pas d'una economia comercial a una d'industrial,[42] és a dir, fou l'inici del capitalisme que desembocà al Nou Règim. En aquest sentit, Roura i Aulinas (1990)[43] ha parlat d'avançament de la Renaixença.

Just abans de la Guerra Gran, el 1792, fou l'any d'apogeu del comerç colonial i de l'enriquiment dels catalans. Hi hagué, però, una gran diferència entre els pobles i ciutats propers a la costa, on hi havia vinya, que als pobles de l'interior o de muntanya, menys productius i amb una població més envellida.

Vicens i Vives[44] situà l'infantament de l'origen intel·lectual de Catalunya entre el 1799 i el 1808. Aleshores, hi hagué pensadors i científics, iniciadors del liberalisme, com fra Miquel Sala, mercedari de Berga, qui ja el 1792 s'entretingué a escriure una Constitució.[45]

Al principi de la Guerra Gran, hi hagué un retrobament entre els francesos revolucionaris i els catalans il·lustrats, que després seran afrancesats, com demostra aquest poema publicat a Toló[46] i adreçat als aliats espanyols, i l'opuscle de l'estiu de 1794,[47] *Lo Català Republicà,* farcit de la ideologia revolucionària jacobina:

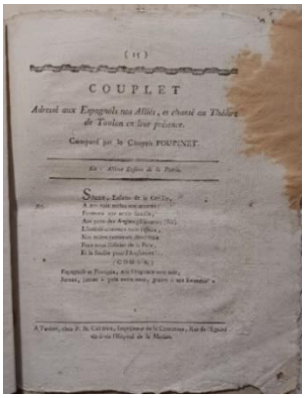
(1)

COUPLET

Adressé aux Espagnols nos Alliés, et chanté au Théâtre de Toulon en leur présence.

Composé par le Citoyen POUPONNET.

Air : *Allons enfans de la Patrie.*

Signature illegible

A Toulon, chez P. de Cathelin, Imprimeur de la Convention, Rue de Lignot, au coin l'Hôpital de la Marine.

---

[42]Vilar, Pierre. *Catalunya dins l'Espanya Moderna*, Volums I-IV, Barcelona, 1964.

[43]Roura i Aulinas, Lluís. *Impacte econòmic i social del període revolucionari napoleònic a Espanya i al Principat. Esbós d'un balanç*, Barcelona, 1990.

[44]Vicens Vives, Jaume. *Moments crucials de la història de Catalunya*, Barcelona, 1962, pàg. 271.

[45]Ibíd.

[46]AHCS.-Arxiu Històric Comarcal de la Segarra (Cervera). Administració General del Corregiment de Cervera, fons 111.

[47]Llimargas Marsal, Jordi. *Notícies de la Revolució Francesa i lo Català Republicà de 1794*, Episodis de la Història, Rafael Dalmau editors, Barcelona, 2022, pàg. 54-63.

La Guerra Gran

La Guerra Gran (1793-1795) tingué vicissituts contraposades. En començar la contesa, el 1793,[48] hi hagué un conveni d'aliança entre Anglaterra i Espanya. Arran de la guerra es decretà el segrest dels béns dels francesos a la península, segons Cèdula Reial de Carles IV.[49] El 6 de febrer de 1793,[50] Carles IV ordenà l'allistament de voluntaris catalans, dos cossos anomenats de Catalunya i de Tarragona:

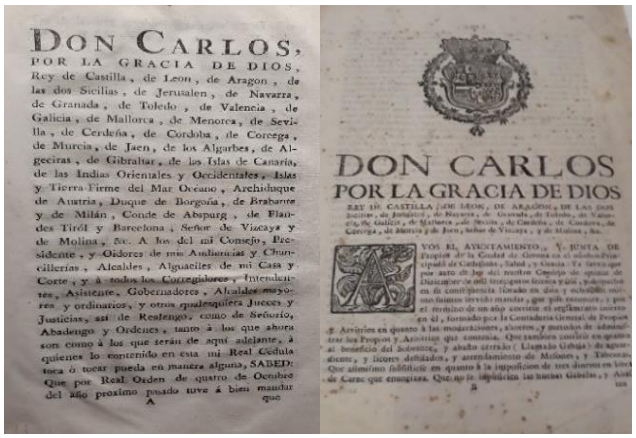

DON CARLOS,
POR LA GRACIA DE DIOS,
Rey de Castilla, de Leon, de Aragon, de las dos Sicilias, de Jerusalen, de Navarra, de Granada, de Toledo, de Valencia, de Galicia, de Mallorca, de Menorca, de Sevilla, de Cerdeña, de Cordoba, de Corcega, de Murcia, de Jaen, de los Algarbes, de Algeciras, de Gibraltar, de las Islas de Canaria, de las Indias Orientales y Occidentales, Islas y Tierra-Firme del Mar Oceano, Archiduque de Austria, Duque de Borgoña, de Brabante y de Milán, Conde de Absburg, de Flandes Tiról y Barcelona, Señor de Vizcaya y de Molina, &c. A los del mi Consejo, Presidente, y Oidores de mis Audiencias y Chancillerías, Alcaldes, Alguaciles de mi Casa y Corte, y á todos los Corregidores, Intendentes, Asistente, Gobernadores, Alcaldes mayores, y ordinarios, y otros qualesquiera Jueces y Justicias, así de Realengo, como de Señorío, Abadengo y Ordenes, tanto á los que ahora son como á los que serán de aquí adelante, á quienes lo contenido en esta mi Real Cédula toca ó tocar pueda en manera alguna, SABED: Que por Real Orden de quatro de Octubre del año próximo pasado tuve á bien mandar que

DON CARLOS
POR LA GRACIA DE DIOS

YO EL AYUNTAMIENTO, Y JUNTA DE

La *Gazeta de Barcelona*, del dimarts, 9 de juliol de 1793, portà un suplement, amb la llista dels voluntaris de la ciutat de Barcelona, amb la plana major, els granaders i els fusellers, disposats per anar a la Guerra Gran:

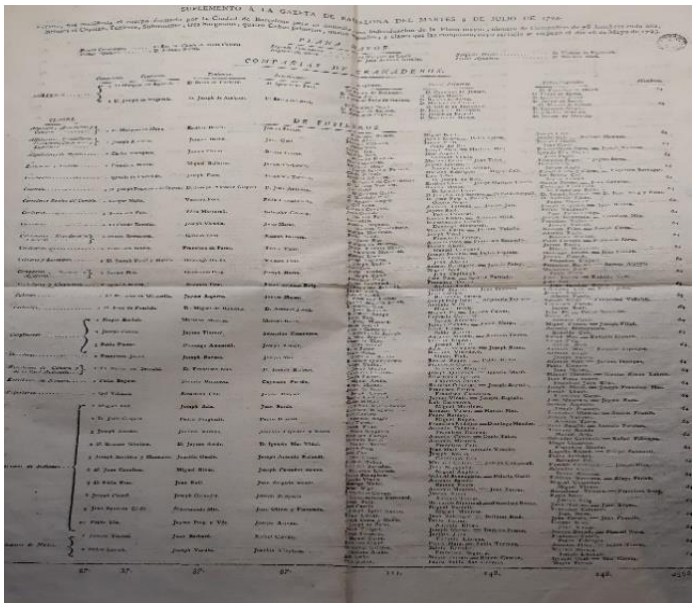

SUPLEMENTO Á LA GACETA DE BARCELONA DEL MARTES 9 DE JULIO DE 1793.

COMPAÑIAS DE GRANADEROS.

DE FUSILEROS.

[48] BNC. Reserva, Fullets Bonsoms, núm. 6.915.

[49] Ibíd. Núm. 11.209.

[50] Ibíd. Núm. 21.246. Edicte per a què Catalunya cridés a files 4.000 soldats.

El 1793, el capità general de Catalunya, comte de Lacy,[51] morí i fou nomenat l'aragonès Antoni de Ricardos, qui en pocs mesos s'emparà del Vallespir i del Conflent. S'inicià la guerra[52] contra la Convenció republicana francesa, amb tot un seguit de victòries aconseguides per Ricardos,[53] en el si d'una resistència concebuda en el marc de Catalunya, i l'inici de la consciència de país, perduda rere l'ensulsiada de 1714.[54] Ja aleshores, es titllà la guerra de santa croada,[55] precedent de la Guerra del Francès.

El 2 d'abril de 1793,[56] es publicà a Barcelona i es vengué a la impremta de la *Gazeta*, el llibre: *La guerra contra França*, en quart. Des de València, hi enviaren 5 batallons a la guerra.[57]

El 24 de juny caigué Bellaguarda, el fortí més important dels francesos al Vallespir, ajudats pels catalans del nord. El setembre de 1793, Ricardos derrotà la Convenció a pobles com Banyuls, Cotlliure, Port Vendres i Sant Elm.

Sobre aquells fets d'armes, el tinent coronel Josep Maria d'Alòs escrigué el *Diario de la Plaza de Colliubre*,[58] quan només Perpinyà restà en mans franceses. Ricardos[59] publicà al Rosselló diverses proclames en català i francès, només contrastades per alguns libels apareguts a la segona meitat de 1794, en els quals s'exhortava a unir-se a la França republicana.

El 13 de gener de 1794,[60] Ricardos morí i fou substituït pel comte de la Unió. El nou capità general de Catalunya escrigué al coronel dels terços de miquelets, Joan-Miquel

---

[51]Ibíd. Núm. 3.244.

[52]Ibíd. Núm. 11.101. Hi ha la declaració de guerra entre Espanya i França.

[53]Ibíd. Núm. 12.550. Es deia Antoni de Ricardos Carrillo d'Albornoz Rodríguez d'Herrera i Antic. Al núm. 10.250, hi ha el pla de batalla del general Ricardos al Rosselló.

[54]Ibíd. Núm. 6.967. Declaració del general Ricardos, en francès, als habitants del Rosselló, per tal que no temin res dels catalans i s'uneixin a llurs tropes.

[55]Ibíd. Núm. 15.252, i núm. 13.736. L'aleshores Isidor Daoiz i de Parcero, corregidor de Vilafranca del Penedès, ja parlava sobre la trilogia: déu, rei i pàtria, com també de la Guerra Gran com una santa croada.

[56]Ibíd.

[57]Ibíd.

[58]BNC. Fons germans Alòs-Moner, Manuscrit 9343.

[59]Duran, E.; Cahner, M. "La Guerra Gran a través de la poesia de l'època (1793-1795)", *Germinabit*, Barcelona, 1959.

[60]BUB. Reserva, *Crónica del monestir de Santa Caterina* de Barcelona. Aquesta Crònica ens forneix de successos d'aquell temps.

Vives, per tal que lluités amb ell.[61] Els soldats catalans, anomenats els *rouges*, fusellers vermells manats pel coronel Joan-Miquel Vives, qui aviat serà nomenat mariscal de camp, hi combateren ferotjament.[62] El 19 d'abril de 1794, el comte de la Unió era a Barcelona per a formar un exèrcit de miquelets. El dia 30 de maig, el comte de la Unió[63] ressuscità l'antic sometent, no sense oposició,[64] però el 18 de novembre de 1794,[65] morí sobtadament. I el nou capità fou el general Urrútia.[66]

Aleshores, els esdeveniments bèl·lics canviaren de signe i els francesos avançaren cap a Catalunya.[67] El 28 d'agost de 1794, entraren a la Cerdanya i conqueriren Puigcerdà, mentre fugiren els capellans i monges. Uns dies després, prengueren la Seu d'Urgell i feren el mateix els clergues d'aquella localitat. El general francès Dagobert, amb 8.000 soldats a Mont-Lluís,[68] guanyà al Rosselló, al Vallespir i a la Cerdanya,[69] ocupà el Pendís,[70] emparant-se, finalment, del castell de Figueres,[71] el 27 de novembre de 1794, sense haver disparat cap tret. Saquejaren Camprodon i altres pobles, tot cometent barbaritats contra les poblacions.[72] L'Augéreau d'aleshores, qui ja volia parlar amb els catalans, destruí les foneries de canons de Ripoll i de Sant Llorenç de la Muga.[73]

Els convencionalistes francesos, davant de la possibilitat d'ocupació de Catalunya, Milhaud i Soubrany i el rossellonès Llorenç Delcassó, com també el general Dugommier,

---

[61]BNC. Reserva, Fullets Bonsoms, núm. 949.

[62]Ibíd. Hi ha una carta d'Urrútia adreçada al tinent general del terços de miquelets, Joan-Miquel Vives.

[63]Ibíd. Núm. 9.663. Es deia Lluís de Carvajal i Vargues.

[64]Ibíd. General, 2-1-15/8.

[65]Ibíd. Reserva, 2-I-15/9, hi ha *Oración Fúnebre al conde de la Unión*.

[66]Ibíd. Reserva, Fullets Bonsoms, núm. 11.074, es deia: Josep d'Urrútia Zamitz les Cases y la Quadra.

[67]És simptomàtic que l'Augéreau de 1794 ja volgués parlar amb la gent del país (Ossorio y Gallardo, 1913, pàg. 207), o bé que pensés que a Barcelona ja s'havia plantat l'Arbre de la Llibertat (Mercader, 1948, pàg. 164). Aquesta confiança en l'entesa per part dels catalans del que significava la Revolució Francesa ens reportarà, el 1810, l'anomenat "assaig catalanista" del ja aleshores mariscal napoleònic.

[68]BNC. Reserva, Fullets Bonsoms, núm. 11.200, segons un full volander de l'alcalde de Manresa, Ernest Texeiro.

[69]Ibíd. Núm. 943.

[70]Ibíd. Núm. 11.242, full volander.

[71]Duran, E.; Cahner, M. "La Guerra Gran a través de la poesia de l'època (1793-1795)", *Germinabit*, Barcelona, 1959.

[72]BNC. Reserva, Fullets Bonsoms, núm. 11.236.

[73]Ossorio y Gallardo, A. *Historia del pensamiento catalán durante la guerra de España con la República francesa (1793-1795)*, Madrid, 1913, pàg. 207.

qui escrigué que aviat els catalans serien afrancesats,[74] com a representants del Comitè de Salut Pública de l'Exèrcit dels Pirineus Orientals, proposaren a París l'annexió de Catalunya, per llur economia, especificitat diferencial, tendències polítiques properes a la revolució, l'amor dels catalans als seus furs o l'animadversió contra Espanya, després del 1714. Couthon redactà un *Pla* on Catalunya es convertiria en una petita república independent fronterera, però el 1794, caigué el triumvirat Robespierre-Couthon-Saint Just i tot quedà en no-res.[75]

Arran de la veu d'alarma donada per la ciutat de Manresa, tingué lloc a Barcelona una assemblea de diputats, el 24 de desembre de 1794 i fins l'11 de gener de 1795, l'Assemblea de Catalunya de tots els corregiments del Principat. Aquests diputats, presidits pel nou capità general Josep d'Urrútia organitzaren un *Pla General de Defensa de Catalunya*, entre els dies 24 de desembre de 1794 i l'11 de gener de 1795 des de Barcelona estant, fins al seu trasllat a la ciutat de Girona, amb més de 20.000 homes armats, o terços de Catalunya (800 voluntaris de Barcelona, organitzats pels gremis, no pas sometents),[76] entre el 18 i el 25 de gener de 1795, i voluntaris miquelets,[77] on, finalment, l'Assemblea fou dissolta pel capità general.

Durant la contesa bèl·lica s'imprimiren fulls volanders, cançons en honor de les armes patriotes, com la *Cansó Nova Treta per un Fusaller del Primer Batalló de Voluntaris de*

[74]Ibíd. Pàg. 41.

[75]Puig i Oliver, L. "L'impacte de la Revolució Francesa, 1789-1808"; "Els catalans i la Guerra del Francès, 1808-1814", *Història de Catalunya*, Vol. V, editorial Salvat, Barcelona, 1979, pàg. 112-127.

[76]Ibíd. Pàg. 243.

[77]BNC. Reserva, Fullets Bonsoms, núm. 13.752, hi ha un indult als gitanos, fet que ens fa pensar en què estarien disposats a lluitar en aquest cos.

Barcelona,[78] imprès per Mateu Barceló, a la plaça de Jonqueres; també, s'hi venia a casa del llibreter Francesc Solà, davant de l'Església de l'Hospital:

Finalment, el 22 de juliol de 1795, hi hagué el tractat de Basilea, la pau entre Espanya i França.[79]

La Guerra Gran hagués pogut significar la recuperació del Rosselló i d'unes estructures de poder perdudes el 1714, però no ho va ser. En cap moment es plantejà la idea de la recuperació dels territoris perduts. La Guerra Gran serà moguda per la idea de la restauració monàrquica,[80] com també les idees de santa croada i de defensa de la trilogia: déu, rei i pàtria, per bé que el panorama d'espanyolització de la llengua catalana es posà en qüestió, i Ricardos usà la llengua pròpia, amb l'inici d'una literatura patriòtica en català.

[78]Ibíd. Núm. 6.985.

[79]Ibíd. Núm. 12.647.

[80]Duran, E.; Cahner, M. "La Guerra Gran a través de la poesia de l'època (1793-1795)", *Germinabit*, Barcelona, 1959.

La guerra contra l'Anglaterra i fins el 1808

L'any 1796, s'inicià la guerra amb Anglaterra i, com a conseqüència, hi hagué una davallada del comerç i l'economia, les quals propiciaren un fort augment de la misèria.

El 1799,[81] se signà un tractat naval entre Espanya i França contra els anglesos. Aquesta guerra naval suposà una davallada del comerç i desembocà en una crisi generalitzada,[82] ja que la mar era dominada pels anglesos.

Aleshores, i més endavant, des del 1804, agreujat per la guerra i fins el 1808, hi continuà la crisi econòmica, ja que es va acabar el comerç amb Amèrica i amb Malta,[83] com també el tancament de fàbriques manufactureres i la consegüent agitació social, a causa de l'escassesa.[84]

És paradoxal que el 1796, Carles IV signés una aliança amb el Directori francès, i encara no 10 anys després, el 1806, Godoy signés el tractat de Fontainebleau, pel qual es comprometé a ajudar els francesos en la conquesta de Portugal, però dos anys després, el 7 d'octubre de 1808,[85] se signés l'aliança amb l'Anglaterra i contra els francesos.[86] I és que la política té aquestes rissagues de *realpolitik*, o interessos d'estat.

Una pinzellada interessant sobre els esdeveniments de finals de l'Antic Règim a Barcelona ens l'aporta la *Crónica del Monestir de Santa Caterina de Barcelona*, volums I i III, entre els anys 1795 i el 1802.[87]

Per contrarestar la fam i la misèria, a Barcelona, i per tal d'evitar aldarulls hi hagueren saraus públics a les places, des del 1799[88] fins el 1802, al clos de l'Esplanada -el mateix

---

[81]BNC. Reserva, Fullets Bonsoms, núm. 11.253.

[82]Ibíd. Núm. 3.510 i 3.492. Rifa d'*alhajas* d'or i plata i de 150 duros, i *doblones* d'or, per tal d'ajudar la població de Barcelona contra la misèria. Núm. 3.504, rifa de 1.125 lliures i 12 xais. Núm. 3.550, rifa de 15 *mancerines* de plata i 750 lliures. Núm. 3.516, olla pública. Núm. 3.631 rifes públiques amb 8.000 jugadors de la ciutat. Núm. 13.371 i 3.618, rifa dels Porcs, tot a Barcelona.

[83]Roura i Aulinas, Lluís. *Impacte econòmic i social del període revolucionari napoleònic a Espanya i al Principat. Esbós d'un balanç*, Barcelona, 1990. Ens diu que, entre el 1796 i el 1801, Anglaterra bloquejà els ports de l'estat.
-BNC. Reserva, Fullets Bonsoms, núm. 7.489.

[84]Ibíd. Núm. 12.569.

[85]Ibíd. Núm. 12.562.

[86]Ibíd. Núm. 13.782. Durant la guerra contra Anglaterra també fallà el sistema de lleves.

[87]BUB. Reserva, *Crónica del monestir de Santa Caterina* de Barcelona.

[88]Ibíd.

any que Carles IV visità la ciutat-, i obres al Teatre de les Comèdies, al magatzem de Santa Mònica i a la Barceloneta: els preus del teatre oscil·laren entre 3 pessetes la llotja, i 2 pessetes i a Santa Mònica i a la Barceloneta, també a 2 pessetes:

La *Crónica* també ens dona notícies d'urbanisme a la ciutat, entre el 1797 i el 1801.[89] I evidentment, ens informa de notícies religioses i de grans successos globals.[90]

Entre el 1805 i el 1808, la crisi de subsistències hi continuà. D'altra banda, a Barcelona, el 1800, al Teatre de La Santa Creu, hi hagué la notícia de la presentació de la companyia de teatre còmic de Francesc Ramos.[91] S'hi representà l'obra de teatre de Gaspar Ronzi: *Bayle heroico-pantomimo*.[92]

Sabem que, el 1807,[93] a Ripoll, hi hagué un gremi de canonistes, o fabricants de canons, el qual serà vital durant la Guerra del Francès.

Pel que fa a la premsa, el 1792, els hereus de Pere-Àngel de Tarassona encara conservaren el privilegi d'impressió,[94] i del mateix any, encara tenim un *Prospecto* del *Diario Curioso* [...] de Tarassona mateix:[95]

---

[89]Ibíd.

[90]Ibíd. El 25 de setembre de 1799, morí el Papa Pius VI, a França, i prengué el càrrec un de nou, Pius VII. El maig de 1800, els francesos entraren a Roma. El 24 de juny de 1800, morí el bisbe de Barcelona Eustaqui Assaja. El 20 de setembre de 1800, la ciutat de Maó fou entregada als francesos. També, el 1800, el marquès de la Romana fou el nou capità general de Catalunya. El 1801, França i Rússia entraren en guerra. El 7 de maig de 1802, s'anuncià la guerra contra Portugal i, l'11 de juny, hi hagué el tractat de pau entre Espanya i Portugal.

[91]BNC. Reserva, Fullets Bonsoms, núm. 1.206 i núm. 17.543.

[92]Ibíd. Núm. 13.516.

[93]Ibíd. Núm. 13.531.

[94]Ibíd. Núm. 7.465.

[95]Ibíd. Núm. 9.438.
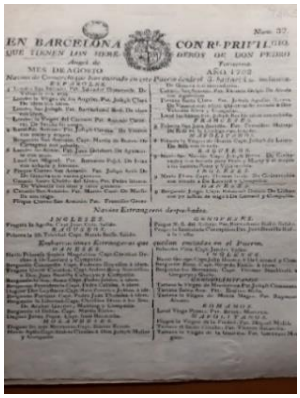
EN BARCELONA CON R.L PRIVILEGIO
DE DON PEDRO
AÑO 1793

La importància de la premsa escrita durant la Guerra Gran suposà un petit assaig general del que passarà durant la Guerra del Francès.

Coincidint amb la Guerra Gran, hi hagué una allau de poesies populars, cançons i romanços de cec, fet que demostra que hi hagué un major ús escrit del català com a llengua pública i literària.[96]

Pel que fa a les poesies populars, hem de llegir Ossorio y Gallardo (1913),[97] com també Duran i Cahner (1959).[98] També, es publicaren moltes cançons en català, com ara al *Diario de Barcelona*, núm. 187, corresponent al 6 de juliol de 1793, pàg. 773-774, hi aparegueren tres sonets en català inspirats en la presa del castell de Bellaguarda,[99] i també un altre poema del dia 9 de juliol de 1793, corresponent al núm. 190 del *Diario de Barcelona*. I moltes exhortacions en què s'incità a defensar la terra: *Diario de Barcelona* del dia 6 de desembre de 1794, la *Patria en perill*. També, el dia 8 de desembre de 1794, s'hi publicà un altre poema.

La societat d'aquells anys patí la dissociació d'interessos i les dinàmiques d'evolució diferents entre un estat ancorat absolutament a l'Antic Règim i en fallida econòmica, i un país, Catalunya, en què la burgesia començà a acumular capital i, per tant, es preparava per a l'aparició de la revolució del segle XIX, de fet, a finals del segle XVIII, Espanya ja

[96]Roura i Aulinas, Lluís. *La Guerra Gran a la ratlla de França*, Barcelona, 1993.

[97]Ossorio y Gallardo, A. *Historia del pensamiento catalán durante la guerra de España con la República francesa (1793-1795)*, Madrid, 1913, pàg. 59, 122-125, 254 i 256.

[98]Duran, E.; Cahner, M. "La Guerra Gran a través de la poesia de l'època (1793-1795)", *Germinabit*, Barcelona, 1959.

[99]BNC. Reserva, Fullets Bonsoms, núm. 6.970. Sonet de la rendició del castell de Bellaguarda.

estava preparada per a la revolució liberal.[100] En aquell temps, Catalunya, hi arribà a tenir 1.000.000 d'habitants.[101]

En aquests quinze anys, es donà una continuïtat de la premsa de la Il·lustració: didactisme, cientisme, historicisme. Hi hagué molt poc espai dedicat a les publicacions de notícies d'actualitat. Punt i a part serà el *Diario de Barcelona*, aparegut l'1 d'octubre de 1792. En general, la premsa d'aquests anys serà deutora de la Il·lustració, pel que fa a la forma i als continguts.

Un fet destacable fou l'aparició de la premsa comarcal: la *Gazeta de Vich*, a inicis de 1803; una publicació que s'allargà fins a la Guerra del Francès, també, el *Diario de Cervera*, al maig de 1808; la *Gazeta de Gerona*, que ja hi havia aparegut el 1787,[102] i que desaparegué el 1800. Aquesta publicació defensà l'ideari monàrquic i fou contrària a les idees de la Revolució Francesa. També, el *Correo de Gerona*, de 1795, publicat només durant 6 mesos, amb molts subscriptors i amb publicacions literàries i històriques, i, finalment, la *Gaceta de Barcelona-Gazeta de Barcelona*, des del 1695 fins el 1806, de manera intermitent.

[100]Donezar, Javier. *Las revoluciones liberales*: *Francia y España*, Madrid, 1992, pàg. 78-81.

[101]Vicens i Vives, Jaume. *Notícia de Catalunya*, Barcelona, editorial Destino, 1954, pàg. 280-286.

[102]Rahola, C. *La dominació napoleònica a Girona*, Barcelona, 1922.
-Girbal, E. "El periodismo en Gerona. Notas histórico-bibliográficas", *Revista de Girona*, Volum XVIII, Girona, 1984.

IV. III.-La Guerra del Francès: 1808-1814

Soldat patriota esculpit a la llinda d'un carrer de Queretes, al Matarranya.

Durant aquest espai de sis anys de guerra, i a causa de la gran quantitat d'esdeveniments socials i polítics del període, ens ha calgut de consultar força bibliografia i fons documentals -n'hi ha ingent i inabastable-, alguns dels quals referenciem a peu de pàgina.[103]

Tot fugint de l'erudició, hem intentat de construir un discurs global, però l'hem hagut de fer a través del diversos aspectes que hi tingueren lloc, tot resseguint el fil de la història. Parlarem d'àmbits com els sucessos militars; la ciutat de Barcelona; Catalunya; les institucions catalanes: les juntes locals, les corregimentals i la Superior de Catalunya; les revolucions populars; la guerra de guerrilles; el bandolerisme; el sistema sanitari; la deserció; la Diputació Provincial de Catalunya; els afrancesats; la crisi de subsistències; les llibreries, les biblioteques, els llibres i documents; el Règim Civil napoleònic; la Maçoneria; la consciència de catalanitat; les Corts constituents; les classes dirigents; les

[103]Hem utilitzat, bàsicament: Mercader i Riba, J. *La anexión de Cataluña al imperio francés (1812-1814)*, Madrid, 1947. *Barcelona durante la ocupación francesa*, Madrid, 1949. *Las divisiones territoriales napoleónicas al Principado de Cataluña*, Barcelona, 1949. *La ideologia dels catalans del 1808*, Barcelona, 1953. *La organización administrativa francesa en España*, Madrid, 1959. Moliner de Prada, A. *La Catalunya resistent a la dominació francesa*, Barcelona, 1989. Ramisa, Maties. *La Guerra del Francès al Corregiment de Vic, 1808-1814*, tesi doctoral número 189, UB, 1992. *Els catalans i el domini napoleònic*, Abadia de Montserrat, 1995. Puig i Oliver, Lluís Maria. *Girona francesa, 1812-1814*, Girona, 1976. *Tomàs Puig, catalanisme i afrancesament*, Barcelona, 1985. Artola, Miguel. *Los afrancesados*, Madrid, 1976. Sànchez i Agustí, F. *Les guerres del Francès a la Catalunya Central*, Manresa, 1989. Fontana, J. "La Guerra del Francès", volum Vè de la Història de Catalunya, dirigida per Pierre Vilar. *La fi de l'Antic Règim i la industrialització*, Barcelona, 1988. *Guerra y Hacienda*, Alacant, 1986. Rahola, Carles. *Estudis napoleònics*, Girona, 1938. Recasens i Comas, J. M. *L'administració Suchet a les comarques tarragonines*, Barcelona, 1973. Vicens Vives, Jaume. *Industrials i polítics*, Barcelona, 1958. *Moments crucials de la història de Catalunya*, Barcelona, 1962. Jardí, E. *Els catalans de les Corts de Cadis*, Barcelona, 1963. *L'Avenç*, núm. 113 (monogràfic sobre la guerra del Francès), pàg. 29, març de 1988, i altres. També, les darreres obres de Roura i Aulinas, Maties Ramisa i d'Antoni Moliner de Prada, i els fons documentals que transcrivim al seu lloc.

ideologies; les dones i la guerra; els canvis socials; els bans i proclames i, evidentment, els periòdics, i encara ens haurem deixat molts altres al calaix.

Què va significar la guerra? Clarament, l'inici de la caiguda de l'Antic Règim, per bé que no podem pas parlar, de manera definitiva, fins el 1833, però ja és en aquests anys quan s'esquerdà mortalment tot l'edifici. També, hem de tenir en compte que fou una contesa dins d'una confrontació internacional de diversos països, una guerra d'ocupació que inicià un procés revolucionari, una guerra en el marc d'una altra d'europea i, al mateix temps, una guerra civil.[104]

Vicens Vives[105] ens diu: "Què volien tota aquella gent que s'havia aixecat en armes? [...] pels tradicionalistes, el poble s'aixecà en armes per la independència d'Espanya, el manteniment de la religió i la fidelitat al rei. Pels liberals, ho feu per a acabar amb la tirania de l'Antic Règim i treure del país els francesos que l'esclavitzaven [...] mentre el poble lluitava per déu, la pàtria i el rei, els liberals proclamaven a Cadis una Constitució i unes idees totalment alienes a l'esperit pel qual combatien les guerrilles i l'exèrcit mateix. A Catalunya, aquest fenomen hauria estat igual o molt semblant al de la resta d'Espanya". També, ens parla de revolucions diferents: Patriòtica, a Lleida a l'inici de la contesa, conservadora i contrària a l'ocupació francesa; Burgesa, a Girona i a Tortosa, intel·lectual i amb la menestralia al govern: artesans i camperols; popular i anàrquica, a Igualada i Martorell, ja que els vencedors del Bruc dissolgueren el municipi igualadí i establiren a la comarca la dictadura d'uns escamots patriòtics que saquejaren els propietaris (els sometents volien acabar amb el govern dels rics. Fou com un petit assaig del que seran les guerres carlines).[106]

Pierre Vilar[107] escriu: "Al meu entendre, la guerra de la Independència marcà el moment de la història en què la unitat espanyola i la unitat nacional s'afirmen més bé. Fou un moment de divorci entre la psicologia dels resistents moderats i la psicologia popular,

[104]Roura i Aulinas, Lluís. "Cataluña napoleónica", *Revista Trienio. Ilustración y Liberalismo*, núm. 56, 2010, pàg. 85.

[105]Vicens Vives, Jaume. *Notícia de Catalunya*, Barcelona, editorial Destino, 1954, pàg. 280-286.

[106]Ibíd. *Moments crucials de la història de Catalunya*, Barcelona, 1962, pàg. 265-286.

[107]Vilar, Pierre. "Ocupació i resistència durant la Guerra Gran i en temps de Napoleó", *Assaigs sobre la Catalunya del segle XVIII*, Barcelona, 1973, pàg. 93-171.

més ultrada. És a dir, fou el moment més àlgid de la unitat de Catalunya envers Espanya i l'inici de les idees liberals portades per Napoleó".

La recuperació del passat històric que iniciaren els homes de la Reial Acadèmia de Bones Lletres, el 1785,[108] amb el discurs del capellà benedictí i arxiver de Montserrat, Benet Ribes, i la continuació, el 1792,[109] del president Segimon Comes i Codinac, qui fou l'encarregat de confegir unes normes ortogràfiques del català, juntament amb Antoni Alegret, qui dissertà sobre l'ortografia -biblioteca de la qual fou comissada, l'any 1810, pel coronel francès d'artilleria Fabré, fill de l'editor Tastú, de París-. Com també el deixondiment de l'estudi científic de la llengua -Ballot-,[110] tot seguint el corrent apologètic i les actituds de reafirmació de les diferències que aquesta conté envers la castellana, ajudaren al desvetllament cultural de la nació catalana:

REAL ACADEMIA
DE BUENAS LETRAS
DE
LA CIUDAD DE BARCELONA;
BAXO LA PROTECCION
DE SU MAGESTAD,
TOMO I.
CON LICENCIA.

L'inici, doncs, de la Renaixença cultural catalana devia ser en aquesta època,[111] per bé que la consciència lingüística i cultural l'estroncà la Guerra del Francès,[112] a causa de la política nefasta d'aliances dels Borbons, els fets d'armes i llurs conseqüències, les quals

[108]Campabadal, M. *El pensament i l'activitat literària del set-cents català, 1700-1823*, vol. I, Barcelona, 2003, pàg. 53-58.

[109]Comas, A. *Les excel·lències de la Llengua catalana*, Episodis de la Història, 95-96, Rafael Dalmau, editor, Barcelona, 1967.

[110]Sánchez i Agustí, Ferran. "Notícies de les guerres del Francès a la Catalunya central (1793-1814)", *Dovella*, any VII, II època, núm. 25, Manresa, 1987. Ens diu que Josep-Pau Ballot fou membre, el 1809, de la Junta Superior del Principat de Catalunya, en representació del corregiment de Martorell, per bé que, entre el 1810 i el 1814, treballà per a l'administració napoleònica.

[111]Sales, J. "Les guerres del Francès i la renaixença literària", *Quaderns de l'Exili*, any III, número 14, juliol-agost, 1945.

[112]Miquel i Vergés, Josep Maria. *Els primers romàntics dels països de llengua catalana*, Mèxic, D. F., Biblioteca Catalana, 1944, pàg.17.

feren impossible l'assumpció d'un ideari de recuperació de la cultura catalana, certament assumible, ja en aquells anys.

El 1807,[113] arran del tractat de Fontainebleau, que permeté l'entrada de les tropes franceses a Espanya per anar a la guerra contra Portugal, els imperials envaïren Catalunya.

A l'inici de la Guerra del Francès, el mite de Napoleó com Anticrist es forjà a la propaganda i a la premsa patriòtica. Aquests escrits buscaren omplir el buit de poder originat arran del captiveri de Ferran VII, qui, d'altra banda, sentí fascinació per Napoleó.[114] També, els anglesos, ja des del 1804, imprimiren pamflets en contra de l'emperador, els quals arribaran a la península a través de Portugal.[115]

La guerra com a croada, de la qual ja s'hi havia parlat el 1793, doncs, s'estengué per Catalunya, des de la batalla del Bruc, el 6 de juny de 1808. A l'inici de la contesa, hi aparegueren fulls volanders[116] i bans municipals en català[117] que predisposaren a la resistència. Un d'ells, signat per *El Catalan Leal*,[118] qui arengà el poble a prendre les armes. A la primera pàgina, es llegeix: "*Magnanimos Españoles* [...]", a la capçalera, hi ha la creu, símbol de l'estament religiós, probablement impresa per la Inquisició:

---

[113]Godechot, Jacques. "Europa y América en la época napoleónica (1800-1815)", *Nueva Clio. La historia y sus problemas*, edi Labor, Barcelona, 1969. Ens diu que entraren a la península 224.000 soldats francesos, dividits en 5 exèrcits.

[114]Roura i Aulinas, Lluís. "Cataluña napoleónica", *Revista Trienio. Ilustración y Liberalismo*, núm. 56, 2010, pàg. 80.

[115]A. Moliner de Prada. "La propaganda antifrancesa en la guerra peninsular", *Dos siglos de Historia. Actualidad y debate histórico en torno a la guerra de la Independencia (1808-1814)*, editora Rebeca Viguera Ruiz, Universidad de La Rioja, 2010, pàg.133-162.

[116]BUB. Reserva, Manuscrit núm. 395. També, en castellà, com ara: *Animo para el cristiano*, el 10 de juny de 1808 i signada per Alí Mohamed (2 pàg.). *Proclama á los habitantes de Mallorca*, en castellà, sense data, anònima (4 pàg.). *Proclama á los tarragonenses*, sense data, signada per *Un fiel patricio*, en castellà (12 pàg.).

[117]Santamaria Clapers, Valentí. *Manresa en la guerra de la Independencia*, Ponència de Cultura de l'Ajuntament de Manresa, 1960. Parla del Ban de juny de 1808, donat a Manresa: "De orden del sr. Governador y de la Junta de Gobern: se torna a manar, que qui tinga plom o estany, lo pasia inmediatament á entregar al padre Superior del convento de los Carmelitas, respecta la urgent necesitat de fer cartuchos per defensa de la patria, y que los espardeñers no cesian de fer espardeñas, per la necesitat que y ha de ellas, sens poder apujarlas de preu". I alguns altres.

[118]BNC. Reserva, Fullets Bonsoms, núm. 4.296.

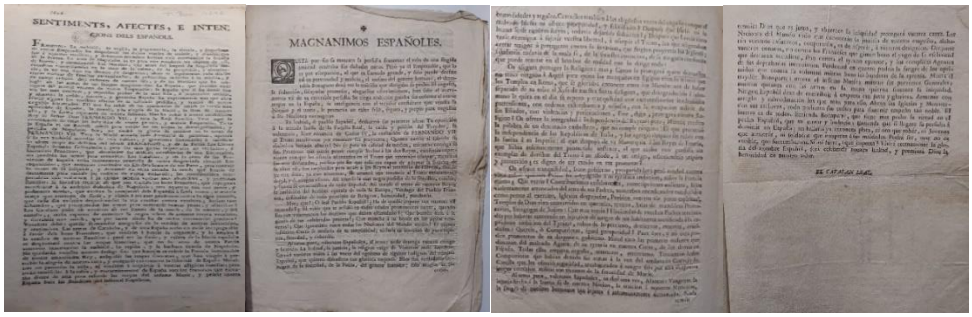
SENTIMENTS, AFECTES, E INTEN-
MAGNANIMOS ESPAÑOLES.

El 24 de maig de 1808,[119] hi hagué un ban del comte d'Ezpeleta en què publicà la renúncia al tron d'Espanya de Carles IV en favor de Napoleó.

A mitjan 1808, les estructures d'estat desaparegueren. El poder del rei no fou discutit, però, en absència del monarca, la sobirania retornà al poble.[120]

La Constitució o Carta de Baiona, atorgada per Napoleó i signada pel rei Josep I, el 8 de juliol de 1808, significà el pas d'una monarquia absolutista a una altra de Constitucional, per bé que en aparença, ja que el poder se centrà en la figura reial:

NUEVA CONSTITUCION
QUE HA DE REGIR
EN ESPAÑA É INDIAS.
APROBADA
PUBLICADA CON PERMISO SUPERIOR.
MADRID
1808.

Vegem-ne els apartats en què hem dividit el període 1808-1814:

[119]Ibíd. 1808.

[120]Vilar, Pierre. "Ocupació i resistència durant la Guerra Gran i en temps de Napoleó", *Assaigs sobre la Catalunya del segle XVIII*, Barcelona, 1973, pàg. 158.

La ciutat de Barcelona[121]

La ciutat de Barcelona fou presa pels imperials el dissabte 13 de febrer, de 1808,[122] de nit, per bé que ja s'havia encès l'enllumenat dels carrers de la ciutat.[123] Duhesme i Lechi hi entraren amb 5.473 soldats, i 1.800 cavalls, i fins a 12.700 soldats més, els dies posteriors, quan a Barcelona hi havia una població de 120.000 persones, per bé que no s'empararen de la Ciutadella ni del castell de Montjuïc fins el 29 de febrer.

El 16 d'abril de 1808,[124] la relació de les autoritats de Barcelona i de la ciutadania amb els imperials començà a ser insostenible.

Com a preàmbul a l'enfrontament obert contra els francesos, l'1 de juny de 1808, hi hagué una ordre de Duhesme: "*Hace días que se descubre un espíritu de sedición entre gentes que no desean las turbulencias sinó para entregarse al pillage*".[125] Probablement, com a resposta, el 3 de juny mateix, aparegué una proclama patriòtica: *Que el celo de los buenos españoles debe repartir entre los franceses*: "*En la imprenta de la Patria. Último del imperio de los bandidos*".[126] Aquest peu d'impremta inicià la resposta escrita i ens mostrà la importància de les proclames i, després, dels diaris per a contrarestar els libels francesos. Tot plegat, s'hi gestava la insurrecció.

A la capital de Catalunya, amb el tancament de portes la fam hi arribà de pressa, com també el mercat negre. El 21 d'agost de 1808, hi hagué un ban a Barcelona, de la Junta de Proveïment, per tal de suplir la falta de sal a la capital.[127] El 25 d'agost, hi hagué l'avís de la Reial Casa de Misericòrdia en què demanà almoïna.[128]

La situació a la ciutat Comtal començava a ser desesperada, quan finalment, el 30 de desembre de 1808, hi hagué un Edicte de les autoritats franceses de Barcelona en què

---

[121]Ferrer, Raimon. *Barcelona cautiva, ó sea, Diario exacto de lo ocurrido en la misma ciudad mientras la oprimieron los franceses, esto es, desde el 13 de febrero de 1808, hasta el 28 de mayo de 1814*, Vol. 1, Barcelona, 1815. Podem resseguir les vicissituts de la capital de Catalunya a l'obra del pare Ferrer.

[122]Ibíd.

[123]BNC. Reserva, Fullets Bonsoms, núm. 1.319.

[124]Coroleu, J. *Memòries d'un menestral de Barcelona (1792-1864)*, edi. José Asmarats, Barcelona, 1916, pàg. 57.

[125]BNC. Reserva, Fullets Bonsoms, 1808.

[126]Ibíd.

[127]Ibíd.

[128]Ibíd.

autoritzaven poder sortir de la ciutat, però sense retorn.[129] Aleshores, moltes persones s'exiliaren -com ara l'impressor Antoni Brusi- a Tarragona, Reus, Sitges, Vilanova i la Geltrú,[130] i, sobretot, a Mallorca, defensada pels vaixells anglesos, lloc on també fou traslladada la fàbrica de Moneda.[131] En tenim força documentació al respecte.[132]

El 1809, a la ciutat Comtal, els francesos, de nou, permeteren la sortida de la ciutat: s'expendiren permisos, escrits en francès, per a poder travessar les portes de la ciutat i portar queviures i provisions, signats pel comissari afrancesat de Policia Ramon Casanova.[133] El control de les portes fou extrem, i suposà mà dura dels napoleònics per al control dels amotinaments.

Arran del Decret, de 6 de febrer de 1809, en què el rei Josep demanà un jurament de fidelitat i obediència a tots els càrrecs públics, el dijous, 9 d'abril del mateix any,[134] alguns membres de l'ajuntament de Barcelona es negaren a jurar fidelitat a Napoleó, encapçalats per Mendieta, degà de l'Audiència, qui fou deportat a França, el 1810. Aquesta negativa fou molt important pel significat de resistència que inclogué.

Podem conèixer les conspiracions contra els francesos a Barcelona, a través del llibre de Brivazac, del 1813,[135] com també el de Closas, el 1970,[136] qui ens diu que eren 6.602 persones les implicades en la conspiració de 1809, la més important. Sabem que els

---

[129]Ibíd.

[130]Pi de Cabanyes, Oriol. *Vilanova i la Geltrú en la Guerra del Francès*, Episodis de la Història, núm. 144-145, Rafael Dalmau, editor, Barcelona, 1971. Ens diu que caigué a mans franceses el 23 de desembre de 1808, amb la qual cosa, molts dels ex-patriats de Barcelona hi tornaren. També que l'hospital de Vilanova, manat pels metges Pere Altès i Josep Soler, era ple de ferits de guerra, i que quan caigué Tarragona, l'hospital fou traslladat a Vilanova. En destaca la importància del Port, amb entrades de fins a 2.006 vaixells entre el 1809 i el 1813.

[131]Canals Elías, Ignacio. *La imprenta peregrina. La aventura de Antón Brusi Mirabent*, ICE-Brusi, Barcelona, 2014, pàg. 88.

[132]ACA. Divers, Junta Superior del Principat de Catalunya, caixa núm. 83.

[133]BNC. Reserva, Fullets Bonsoms, 1809.

[134]Ferrer, Raimon. *Barcelona cautiva, ó sea, Diario exacto de lo ocurrido en la misma ciudad mientras la oprimieron los franceses, esto es, desde el 13 de febrero de 1808, hasta el 28 de mayo de 1814*, vol. 3, Barcelona, 1815.

[135]Brivazac, Hubert. *Historia de las conspiraciones tramadas contra los exércitos franceses*, 2 vol., J. Alzina i P. Barrera, Barcelona, 1813.

[136]Closas, Antonio. *Una conspiració barcelonina el 1809*, Episodis de la Història, núm. 142, Rafael Dalmau, editor, Barcelona, 1970.

acusats foren defensats per Antoni d'Abadal,[137] i també, sabem que les conspiracions foren tramades i executades pels gremis de la ciutat.[138]

Mentre, la fam i la manca de diners obligaren les autoritats franceses a fer una rifa obligatòria entre tota la població per tal de subvenir a les despeses públiques. Aquest fet fou anunciat pel secretari Vilar de l'ajuntament de la ciutat, a les pàgines del *Diario de Barcelona*, l'11 d'octubre de 1810.

A partir del 1811, i durant tot el 1812, arran de les conquestes i dels avenços napoleònics, la ciutat de Barcelona gaudí de relativa tranquil·litat, però el 1813 i fins a l'acabament de la guerra, les condicions de vida a la ciutat es deterioraren progressivament.

Barcelona no fou alliberada fins el 28 d'abril de 1814.

[137] Camp, Frederic. *Algunos académicos de la Real de Buenas Letras de Barcelona durante la Guerra de la Independencia*, Barcelona, 1939.

[138] Coroleu, J. *Memòries d'un menestral de Barcelona (1792-1864)*, edi. José Asmarats, Barcelona, 1916, pàg. 64.

Catalunya

El 31 de maig de 1808, hi hagué el manifest de la Junta de Pacificació i Defensa de Tortosa en què es proclamà la resistència contra Napoleó. De seguida, hi hagueren moltes respostes:[139] l'11 de juny, hi hagué un ban del governador de Vic i de la Junta d'Armament exhortant a la lluita contra Napoleó.[140] També, una proclama de la Junta General de Girona a favor de la lluita de la ciutat i dels pobles de la rodalia contra Napoleó,[141] per la qual cosa es formaren 67 companyies de 100 homes cadascuna.[142]

El 2 de juny de 1808, amb la insurrecció del poble i la crema del paper segellat francès a la ciutat de Manresa, amb gairebé 10.000 habitants, població que comptava amb fàbriques d'armes i molins de pólvora,[143] s'inicià el conflicte armat a Catalunya. La ciutat de Manresa, que patí com poques l'assot dels imperials, mantingué la lluita des de tots costats, com ara els notaris, el 1808, els quals feren llurs protocols amb paper que duia l'escut de la ciutat,[144] -paper timbrat que costava diners- o bé, el 1813, davant les grans mancances, varen donar fe en papers més petits i mal relligats:

A la resta de Catalunya, la guerra s'inicià amb les batalles del Bruc, el 6 de juny, amb dues columnes que sortiren de Barcelona, l'una cap a Manresa, que fou aturada al Bruc i, l'altra cap al sud, en direcció Tarragona. En represàlia, els napoleònics, les setmanes

[139] ACA. Divers, Junta Superior del Principat de Catalunya, caixa núm. 83.
[140] Ibíd.
[141] Ibíd.
[142] Ibíd.
[143] Ibíd.
[144] AHPM. Manresa, 4247, notari Ignasi Cassanyes, manual de 1808 i de 1813.

següents, cremaren molts pobles de la rodalia, com ara Montcada, Mataró, Sant Boi de Llobregat, L'Arbós, Calella, Pineda, Molins de Rei, Martorell, etc.

Començada la contesa bèl·lica, la propaganda s'escampà arreu, també en forma de societats secretes, com ara la societat *Els Tigres* de Catalunya qui lluitaren contra els francesos: "Som venues. Los galons són els nostres enemichs".[145]

De seguida, s'organitzà la resistència armada impulsada per la Junta Superior del Principat de Catalunya, des de Lleida, amb l'organització de lleves per a un exèrcit de 40.000 homes que defensessin Catalunya. El 25 i 27 de maig de 1808,[146] s'aixecaren en armes les poblacions de València i Saragossa, i la guerra es generalitzà a la península.

El 27 de juny de 1808,[147] des de Tarragona, hi arribà la notícia de la pau entre Espanya i Anglaterra, portada per un mariner de Tossa, Jaume Sants, qui venia d'Algecires. Aquesta pau facilità la lluita contra els imperials i donà pas a l'aliança amb els anglesos.

El 24 de novembre de 1808,[148] hi hagué la notícia dels catalans de Cuba, els quals han organitzat quatre companyies i han donat 14.755 pesos forts per tal d'ajudar la pàtria. També, el 17 de març de 1809,[149] els catalans de l'Havana tornaren a donar diners i allistaren quatre companyies més per a guerrejar contra els francesos. És significatiu l'esforç fet pels catalans de Cuba -i poc conegut-, per bé que es feu pel seu alt nivell econòmic: origen dels indians i negrers nostrats.

A finals de 1808, les tornes canviaren i encara que Joan-Miquel Vives arribà a encerclar la ciutat Comtal, el mariscal Saint-Cyr, amb més de 24.000 soldats li ho impedí a la batalla de Llinàs, i en menys d'un any, els francesos capgiraren la situació, tot conquerint bona part del territori: Roses, el 7 de desembre de 1808 i Girona, el 10 de desembre de 1809,[150] però ja substituït per Augéreau -el 2 de juliol de 1809-,[151] mariscal de l'Imperi, duc de

[145]Soldevila, F. *Història de Catalunya*, Barcelona, 1935, pàg. 89.

[146]BNC. Reserva, Fullets Bonsoms, 1808.

[147]Ibíd.

[148]Ibíd.

[149]ACA. Divers, Junta Superior del Principat de Catalunya, caixa núm. 109. Full imprès en castellà.

[150]BNC. Reserva, Fullets Bonsoms, núm. 9.323. Segons el llibre: *Relación histórica de las defensas de Gerona en 1808 y 1809*, escrit pel mariscal de camp Miguel de Haro, Madrid, 1820.

[151]Ibíd. Núm. 3.918.

Castiglione, gran Àguila de la Legió d'Honor, dignatari de l'Orde de la Corona de Ferro, gran Cordó de l'Orde de Carles III, com a comandant en cap de l'exèrcit de Catalunya.

El 1809, la lluita contra els imperials es generalitzà a Catalunya, per la qual cosa fou necessària una contribució extraordinària. Per exemple, des de Cervera, s'instà al pagament en or i plata, metalls no devaluats, com la moneda, segons l'Ordre del 3 de gener de 1809:[152]

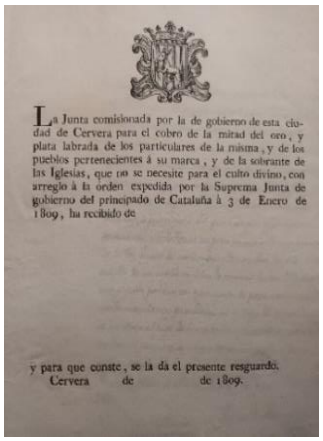

La Junta comisionada por la de gobierno de esta ciudad de Cervera para el cobro de la mitad del oro, y plata labrada de los particulares de la misma, y de los pueblos pertenecientes á su marca, y de la sobrante de las Iglesias, que no se necesite para el culto divino, con arreglo á la orden expedida por la Suprema Junta de gobierno del principado de Cataluña á 3 de Enero de 1809, ha recibido de

y para que conste, se la dá el presente resguardo.
Cervera de de 1809.

El 6 de febrer de 1809, el rei Josep I signà un Reial Decret en què es demanà un jurament de fidelitat i obediència. Aquest fou l'inici oficial dels afrancesats.

El 25 de febrer de 1809,[153] a Pont de Goi, Valls, els patriotes perderen davant Saint-Cyr gairebé 3.000 soldats, entre morts, ferits i presoners, essent un greu daltabaix ja que significà la desfeta de l'exèrcit patriòtic, en una de les poques batalles a camp obert:

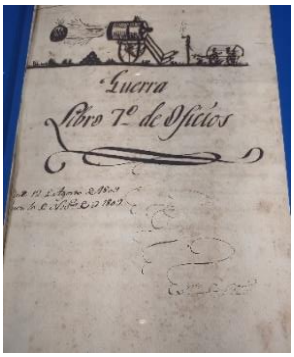

La ciutat de Girona bombardejada. Dibuix d'un canó del 1809:[154]

[152]AHCS. Cervera, Fons núm. 111, Administració General del Corregiment de Cervera, 1-5.
[153]Ibíd.
[154]ACA. Divers, Junta Superior del Principat de Catalunya, caixa núm. 21, foli 313 bis.

Rahola[155] ens explica que la ciutat de Girona també tingué una heroïna, durant els setges: Maria-Àngela Bivern.

Pocs dies abans de la caiguda de la ciutat del Ter, hi hagué una proclama escrita en català, del vocal de la Junta Superior de Catalunya, Felip Aner d'Esteve, per tal de socórrer la ciutat de Girona: "*Catalans, jamés la patria se ha trobat en majors apuros, y que mai, la inmortal Gerona* [...]".[156] Aner havia nascut el 15 de novembre de 1781, al lloc d'Aubert, a la Vall d'Aran. Sobre Aner, en sabem algunes coses més.[157]

El 20 de desembre de 1809,[158] un cop caiguda la ciutat de Girona, Augéreau publicà una proclama duríssima contra els catalans, però, al final, si entreguen les armes, hi haurà perdó general.

El 26 de desembre de 1809,[159] des de Figueres, el comissionat reial per al Principat de Catalunya, Josep Garriga, publicà l'anunci de la propera trobada a Girona de les autoritats del país per tal de jurar fidelitat a Napoleó:

CATALANES

Gerona ha capitulado el diez. Los franceses han tomado posecion de ella el once. La guarnicion española, fuerte de seis mil hombres, ha pasado á Francia prisionera de guerra. Esta ciudad, que poco ha era tan infelix, ha sido tratada con toda la clemencia y humanidad, digna del corazon generoso del Conquistador.

Catalanes, os lo repito, hombres astutos os engañan, y os constituyen víctimas de su perfidia.

Habeis empuñado otra vez las armas contra el exército Frances. Seréis castigados.... Todas las desgracias van á caer sobre vuestra cabeza!

El que se encuentre con las armas, pasadas 24 horas despues de publicada la presente proclama, será irremisiblemente horcado sin otra forma de proceso, como salteador de caminos. La casa en donde haya resistencia, será pábulo de las llamas. Todo lo que ella encierre, experimentará la misma suerte.

Los hombres malvados, que os han armado, conocen bien que no podeis resistir al exército Frances victorioso. ¿Que es, pues, lo que podeis esperar? ¡La muerte!!! Pero tranquilizaos: un perdon general se presenta, si depondeis las armas, y entrais en vuestras casas á disfrutar quietos de la paz en medio de vuestra familia. En ellas vosotros merecereis mis paternales desvelos, y mi mas grande satisfaccion será haceros felices.

Si, todos aquellos que entrarán en la obediencia, encontrarán en Mi, en mis Generales, y en el Corregidor de Figueras y Gerona, auxilio, proteccion, y seguridad.

Quartel general el 20 Diciembre de 1809.

AUGEREAU
Duque de Castiglione.

DON JOSEF GARRIGA,
Caballero de la orden Real de España, y Comisionado Regio por S. M. C., en este principado de Cataluña, etc.

GARRIGA.

El 13 de gener de 1810, començà el setge d'Hostalric que s'acabà el juny del mateix any. A causa de les desfetes, continuaren les crides per a un aixecament general de tropes contra els francesos,[160] on s'especificà que no s'entregaran armes als castellans, fet

[155]Rahola, Carles. *Visions Històriques*, Girona, 1927.

[156]BNC. Reserva, Fullets Bonsoms, núm. 3.914.

[157]AHGV. Arxiu General de la Vall d'Aran, Fons AGA, 19-69, Felip Aner d'Esteve.

[158]AHCS. Cervera, Fons núm. 111, Administració General del Corregiment de Cervera, 1-5.

[159]Roura i Aulinas, Lluís. "Cataluña napoleónica", *Revista Trienio. Ilustración y Liberalismo*, núm. 56, 2010, pàg. 80.

[160]ACA. Divers, Junta Superior del Principat de Catalunya, caixa núm. 8.

significatiu de què els patriotes catalans volien defensar-se sols i, al mateix temps iniciaren l'alliberament de la terra, en clau identitària.

El 1810, s'escollí un nou capità general de Catalunya, Teodor von Redding, rere la renúncia de Joan-Miquel Vives i, al cap de poc, el nou capità general fou Enric O'Donnell, qui fou ferit i enviat a Palma a finals d'any. Mentre, hi hagué el capità general Iranzo, interí.[161] Després, entre el 1812 i el 1813, fou Lluís Lacy[162] i Gautier, qui reorganitzà l'exèrcit i mantingué el càrrec fins a l'acabament de la guerra:

Lluís Lacy. Imatge extreta de Canals (2014).

El 1810,[163] Napoleó feu proclamar a Barcelona el Govern de Catalunya, per tal d'apropiar-se el país a l'imperi, ja que Catalunya comerciava amb Amèrica, i això fou una de les causes de l'annexió de Catalunya. Aquest Govern també fou l'inici de la catalanització i de l'oficialitat de la llengua catalana:

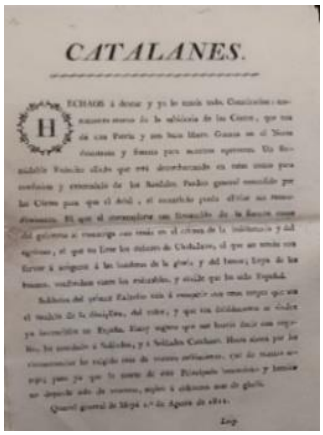
CATALANES.

[161]Canals Elías, Ignacio. *La imprenta peregrina. La aventura de Antón Brusi Mirabent*, ICE-Brusi, Barcelona, 2014, pàg. 71.

[162]Jordi i González, Ramon. *La conspiració de les metzines*, Episodis de la Història, núm. 191, Rafael Dalmau, editor, Barcelona, 1974. Ens diu que Lacy i el prevere Coret, amb una munió de gent, volien exterminar els francesos amb arsènic ofert amb pa, vi i aigua, ajudats pels apotecaris: J. Ametller, L. Yàñez, J. A. Balcells, els quals van fer-ne la recepta.

[163]Cortey, Maria Dolors. *Els setges de Girona*, Col·lecció de narrativa juvenil, edi. Barcanova, Barcelona, 1990.

Malgrat la resistència patriòtica, els francesos guanyaren territori i les ciutats anaren caient al seu bàndol. Suchet conquerí, el 13 de maig de 1810, la ciutat de Lleida,[164] manada per Jaume Garcia Conde, qui tenia 6.044 soldats, i també Mequinensa. El perill també arribava pel sud, i el 30 d'agost de 1810,[165] hi hagué una proclama en català d'Enric O'Donnell: "Catalans, si la plaça de Tortosa cau [...]", mentre es feia el Congrés Provincial a Tarragona, amb la xifra de l'estat general d'Hisenda: 140.714250 milions.

L'any 1811, fou l'any de les grans conquestes militars dels imperials i, per tant, l'any més difícil per als patriotes: Tortosa caigué el 2 de gener, i el dia 5, Antoni Brusi imprimí una *Gazeta Extraordinaria* en què anuncià la notícia. Posteriorment, el 28 de juny de 1811, caigué Tarragona, -el setge començà el 4 de maig- tot i haver estat fortificada la ciutat amb cura,[166] essent el moment més difícil de la guerra. Aleshores, la dona d'Antoni Brusi, Eulàlia Ferrer, amb la imprenta i els treballadors Llorenç Bocabella, Ignasi Estivill i Domènec Obiols marxaren a Palma.[167]

El 15 de juliol de 1811,[168] hi hagué una proclama de la Junta Superior de Cataluña: *Catalanes,* des de Solsona estant. Hi conté el crit abrandat: "*La patria esta en peligro* [...]":

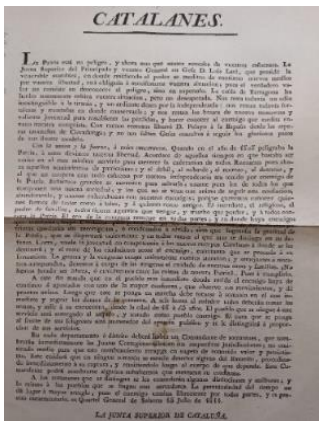
CATALANES.

[164]Gras y Esteva, Rafael. *Lérida y la guerra de la Independencia*, imprenta y librería de Sol y Benet, carrer Major, 19, Lleida, 1899. Ens diu que Lleida caigué el dia 13, no el 10.

[165]ACA. Divers, Junta Superior del Principat de Catalunya, caixa núm. 174.

[166]Recasens i Comas, Josep Maria. *La revolución y guerra de la Independencia en la ciudad de Tarragona*, VII Premi Cronista Josep Maria Pujol, Reial Societat Arqueològica Tarraconense, Germans Sugrañes, edi, Tarragona, 1965.

[167]Canals Elías, Ignacio. *La imprenta peregrina. La aventura de Antón Brusi Mirabent*, ICE-Brusi, Barcelona, 2014, pàg. 71, 79-82.

[168]BCN. Reserva, Fullets Bonsoms, 1811.

L'agost de 1811, des de Figueres, hi hagué una proclama de Mac Donald, trilingüe, en què adverteix els catalans de la derrota i els exhorta a deixar la guerra.[169] Aquell mateix mes, el general francès Decaen substituí Mac Donald, i governà fins a mitjan 1813:

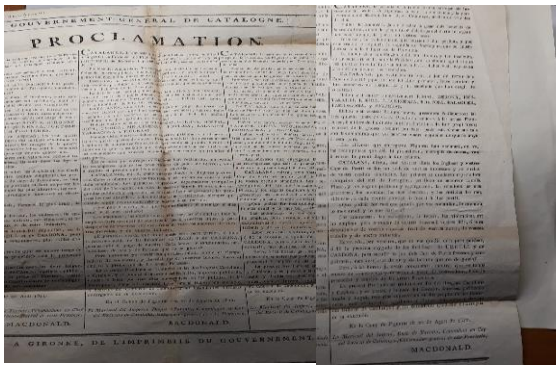

Després de la caiguda de Tarragona, els imperials devastaren el monestir fortificat de Montserrat. Al núm. 126, corresponent al dissabte, 2 de novembre de 1811, de la *Gazeta Militar y Política del Principado de Cataluña* hi hagué una carta anònima d'un testimoni ocular, amb força detalls, adreçada al redactor sobre la destrucció del Monestir de Montserrat pel "*Dragón infernal Bonaparte*", signada el 23 d'octubre de 1811:

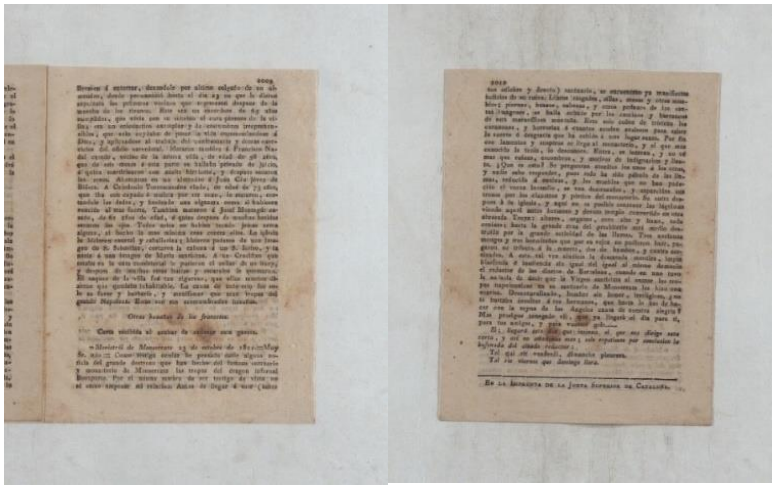

Tot semblava afavorir els imperials, però els patriotes no desistiren. El mateix 1811, crearen el cos de Lleials Manresans per a incorporar-los a les tropes regulars sota les

[169]Ibíd. Núm. 4.040.

ordres de Felip de Heires.[170] També, organitzaren dues fortaleses, a la serra de Busa i a les illes Medes.[171]

L'inici de l'any 1812 fou abassegador per als patriotes, ple de guerra de guerrilles, d'hostilitats i contratemps, sense poder aturar l'enemic.

El 30 d'octubre de 1812,[172] Lluís Lacy, des de Vic, imprimí un edicte adreçat als oficials de l'exèrcit, per tal que prescindeixin de llurs assistents. Aquests s'havien de dedicar a fer la guerra, i no es podia descomptar ningú, tals eren els extrems en què es trobaven:

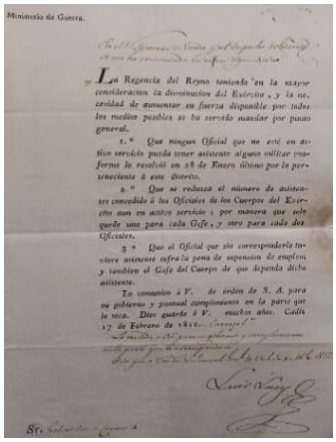
Ministerio de Guerra.

La Regencia del Reyno teniendo en la mayor consideracion la disminucion del Exército, y la necesidad de aumentar su fuerza disponible por todos los medios posibles se ha servido mandar por punto general.

1.° Que ningun Oficial que no esté en activo servicio pueda tener asistente alguno militar conforme lo resolvió en 28 de Enero último por la perteneciente á este distrito.

2.° Que se reduzca el número de asistentes concedido á los Oficiales de los Cuerpos del Exército aun en activo servicio, por manera que solo quede uno para cada Gefe, y otro para cada dos Oficiales.

3.° Que el Oficial que sin correspondiente motivo sostenga sufra la pena de suspension de empleo, y tambien el Gefe del Cuerpo de que dependa dicho asistente.

Lo comunico á V. de órden de S. A. para su gobierno y puntual cumplimiento en la parte que le toca. Dios guarde á V. muchos años. Cádiz 17 de Febrero de 1811.

Sr.

Però, el decurs de la guerra canvià a Europa, ja des de la batalla de Borodino, estiu de 1812, i els francesos començaren a perdre la guerra contra els russos:

El 1813, coincidint amb les derrotes imperials contra els russos i prussians, a la península, Wellington conquerí Vitòria, el rei Josep I marxà de Madrid i el duc de l'Albufera, Suchet,

[170]Ibíd. 1811.

[171]Sánchez i Agustí, Ferran. "Notícies de les guerres del Francès a la Catalunya central (1793-1814)", *Dovella*, any VII, II època, núm. 25, Manresa, 1987, pàg. 121.

[172]BCN. Reserva, Fullets Bonsoms, 1812.

marxà de València fins a Tarragona, que el 19 d'agost fou abandonada pels francesos, no sense abans destruir bona part de llurs muralles, el general italià Bartolletti.[173] El final de la guerra s'hi acostava. Suchet abandonà Girona el 10 de març de 1814.[174]

En aplicació dels acords de Valençay, -i escortat per Suchet-, el rei Ferran VII tornà a Espanya per la Jonquera, el 22 de març de 1814, quan encara era vigent l'estat de guerra. El 24 de març era a Girona, on fou rebut al Fluvià pel capità general Copons. El 31 de març, els aliats entraren a París, però el baró d'Habert, tancat a Barcelona, no rebé la notícia fins dies després. Aleshores, el 28 d'abril de 1814, data que hem considerat com a fi d'aquest estudi, sortiren de la ciutat de Barcelona, per bé que Napoleó, des de Tolosa, ja havia signat l'armistici el 19 d'abril, i en nom seu, Suchet i Wellington. Tenim una proclama en francès i castellà sobre les condicions de l'armistici, però la part francesa ha estat retallada, de Suchet, el 26 d'abril de 1814.[175]

El 28 de maig de 1814,[176] un cop alliberada la ciutat de Barcelona, el capità general Francesc de Copons i Navia reuní tots els gremis i col·legis de la ciutat Comtal, a la sala de la Confraria de Teixidors de Veles, a les 16h. Els assistents i representants foren advertits que ja podien tornar a la normalitat de llurs oficis, tots menys si hi hagués cap que no fos un "*buen español*", per bé que tots varen assentir que ho eren.

També, el 3 de juliol de 1814,[177] es reuniren els comissionats de tots els gremis i col·legis, convocats a la casa de Joan Coll i Vila, per tal de dirimir les despeses de l'entrada del "*Real Retrato*", el rei Ferran VII a Barcelona, el 30 de maig de 1814. Calia fer el repartiment de les despeses entre tots. Joan Coll i Vila fou el recaptador, a raó de vuit categories diferents, que anaven des de les 18 fins a les 3 lliures.

---

[173]Canals Elías, Ignacio. *La imprenta peregrina. La aventura de Antón Brusi Mirabent*, ICE-Brusi, Barcelona, 2014, pàg. 127.

[174]Rahola, Carles. *Estudis napoleònics*, Impremta de la Casa d'Assistència i Ensenyament, Girona, 1938, pàg. 89-94.

[175]BNC. Fullets Bonsoms, núm. 3.473.

[176]AHPB. Barcelona, notari Francesc de Paula Ginestar i Deura, manual de 1814.

[177]Ibíd.

Les institucions catalanes: juntes locals, corregimentals i la Superior del Principat de Catalunya

A l'inici de la guerra, les estructures d'estat van desaparèixer. Aleshores, al país, hi sortiren tota una xarxa de juntes locals, corregimentals i la Superior de Catalunya,[178] constituïda a Lleida -que ja s'havia sollevat el 28 de maig de 1808, amb Joan Baget al capdavant-,[179] i que oferí una representativitat de la societat de l'època, primer autogovern autònom de Catalunya després del 1714. La Superior constituí un testimoni clar de voluntat de ser, de solució de continuïtat de les especificitats catalanes rere el tràngol absolutista del segle XVIII, per bé que van haver de quedar-se el delme de l'església per tal de sufragar una part de les despeses de la guerra.

Rere la constitució de la Superior del Principat de Catalunya,[180] i les juntes corregimentals, el 18 de juny de 1808, a la ciutat del Segre, es proclamà la necessitat de reformar la monarquia i adaptar-la als nous temps.[181] També, com a màxima prioritat, el 20 de juny, hi hagué una relació de la Junta Superior del Principat al respecte de la formació i com fer-ho de l'exèrcit de miquelets de Catalunya per a la seguretat y la defensa de la pàtria: "*Un exército de quarenta mil hombres* [...]", formats en 40 batallons anomenats de Catalunya,[182] encara que si pagaves 500 duros et lliuraves d'anar a la guerra.[183]

La Junta Superior del Principat de Catalunya, com la resta de juntes corregimentals: Lleida, Tortosa, Vic, Mataró, Girona, Manresa, Cervera, Solsona, Tarragona, La Seu d'Urgell, Puigcerdà, Vilafranca del Penedès i Granollers, estaven formades per eclesiàstics, -la majoria-, també hi havia militars, nobles, hisendats, comerciants, representants dels ajuntaments, notaris, advocats i, en menor grau, camperols.

---

[178]Moliner i Prada, Antoni. *La Catalunya resistent a la dominació francesa (1808-1812)*, Edi. 62, Col·lecció Llibres a l'Abast, 147, Barcelona, 1989.

[179]Díez i Quijano, Desideri. *Història de Puigverd de Lleida*, Barcelona, 1987, UPF.

[180]BNC. Reserva, Fullets Bonsoms núm. 10.374. Extracte de la Junta Superior del Principat de Catalunya realitzada a Tarragona, el 9 d'agost de 1808, un cop traslladada la Junta des de Lleida.

[181]Com veiem, el liberalisme no va néixer el 1812, a Cadis, sinó a partir de la Revolució Francesa i ja havia calat a Catalunya, aleshores.

[182]BNC. Reserva, Fullets Bonsoms núm. 10.374. Extracte de la Junta Superior del Principat de Catalunya realitzada a Tarragona, el 9 d'agost de 1808, un cop traslladada la Junta des de Lleida.

[183]Canals Elías, Ignacio. *La imprenta peregrina. La aventura de Antón Brusi Mirabent*, ICE-Brusi, Barcelona, 2014, pàg. 71.

Aquesta representació diversa fou fruit dels canvis socials que ja hi havia hagut al país abans de la guerra. Les juntes es constituïren en sobirania nacional, no provocaren pas la ruptura amb l'Antic Règim, de fet crearen la *Junta Central del Reyno* i, al seu torn, propiciaren les Corts Generals de Cadis, sense reconèixer l'abdicació de Baiona.[184]

A finals del 1808, signaren, unilateralment, la pau amb Anglaterra, i vertebraren la defensa de Catalunya[185] amb un pla econòmic, a partir de quatre congressos extraordinaris, entre el 1809-1811, a fi de recaptar diners per a la guerra.

Moliner[186] ens diu: "[...] el fenomen de les juntes es manifestà amb una certa ambivalència. D'una banda, són institucions revolucionàries, ja que es proclamen sobiranes [...], s'enfrontaren amb les pretensions del Consell de Castella, a qui negaren l'autoritat. D'altra banda, es mostraren contrarevolucionàries, ja que foren un control de l'alçament popular".

Ramisa[187] ens diu que les relacions de la Junta Superior amb les corregimentals foren molt difícils i que: "[...] d'alguna manera pot afirmar-se que trontollà l'estructura territorial al mateix temps que ho feia l'organització política de l'Antic Règim, i es va originar arreu una mena de cantonalisme, pel qual les localitats subalternes van aixecar el cap i es rebel·laren contra les capitals administratives". ; com fou el cas d'Igualada envers Vilafranca del Penedès.

Amb tot, les juntes foren un testimoni clar de la voluntat de ser, d'una solució de continuïtat de les especificitats catalanes després de l'ensulsiada del 1714.

La maquinària de les juntes corregimentals s'hi posà en funcionament: varen imprimir un model en blanc per a la filiació de voluntaris per a lluitar contra Napoleó, al terç del

---

[184]Roura i Aulinas, Lluís. "Cataluña napoleónica", *Revista Trienio. Ilustración y Liberalismo*, núm. 56, 2010, pàg. 85.

[185]Canals Elías, Ignacio. *La imprenta peregrina. La aventura de Antón Brusi Mirabent*, ICE-Brusi, Barcelona, 2014, pàg. 39.

[186]Moliner, A. *La Catalunya resistent a la dominació francesa*, edi 62, Col·lecció Llibres a l'Abast, Barcelona, 1989, pàg. 17.

[187]Ramisa, Maties. *La Guerra del Francès al Corregiment de Vic, 1808-1814*, tesi doctoral número 189, UB, 1992, pàg. 15-35.

Corregiment de Barcelona,[188] i a d'altres llocs. Com també, imprimiren convocatòries per a formar les juntes corregimentals, com la de Cervera:[189]

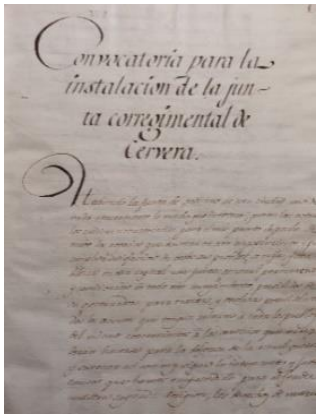
Convocatoria para la instalacion de la junta corregimental de Cervera.

També, a d'altres poblacions com Talarn, on el 15 de juny de 1808,[190] es constituí la junta corregimental, sustentada, en part, pel monestir de Santa Maria de Gerri de la Sal, amb diners i pa. La junta de Talarn, amb l'ajut de Joaquim Ibàñez Cuevas i de Vall-llonga, baró d'Eroles, propicià els terços de Talarn, amb 3.500 miquelets.

El 20 d'octubre de 1809,[191] hi hagué una proclama de Tomàs de Veri, president de la Junta Superior, adreçada al poble català per a l'augment de l'exèrcit: "*Al pueblo catalan*: *los generosos esfuerzos que la nación ha hecho en la guerra actual para repeler a sus enemigos hubieran sido* [...]".

El 29 de novembre de 1809,[192] des de la Junta Superior del Principat, hi hagué una proclama signada per Felip Aner d'Esteve en què atià la resistència i anuncià el proper Congrés Provincial, que s'acabarà celebrant a Tarragona, a mitjan 1810:

CATALANES

[188]BNC. Reserva, Fullets Bonsoms, 1808.

[189]AHCS. Cervera, Fons núm. 111, Administració General del Corregiment de Cervera, 1-5.

[190]Bertran i Cuders, Josep. *El Corregiment de Talarn, 1716-1840*, Col·lecció Estudis, 29, edicions Garsineu, Tremp, 2014, pàg. 190-197.

[191]BNC. Reserva, Fullets Bonsoms, 1809.

[192]AHCS. Cervera, Fons 111, Administració General del Corregiment de Cervera, 1-5.

La junta catalana convocà quatre congressos, un a Manresa, entre el 12 i el 30 de novembre de 1809, l'altre a Solsona,[193] entre el 16 d'abril i el 2 de maig de 1810, i els altres dos a Tarragona, 17 de juliol de 1810 fins el 8 de gener de 1811, i del 2 de març fins a l'abril de 1811,[194] amb la finalitat de trobar una fórmula tributària per a mantenir les tropes, en col·laboració amb la resta de l'estat, per això va haver de tirar endavant el sistema de lleves, engegat pel general Leopold O'Donnell, el Vell, i que va ser un fracàs, ja que no fou ben vist, a causa del particularisme i de la independència de Catalunya,[195] fets que augmentaren les desercions, que hom[196] ha quantificat en 500 soldats mensuals, també d'entre miquelets i sometents, ja que només es cregué en tropes municipals,[197] encara que també hi va haver molts joves allistats.[198]

Teodor von Redding, el 1810, organitzà la Reial Audiència patriòtica, a Tarragona, amb el regent Olea i Carrasco.[199]

Un dels representants polítics catalans més significat fou Felip Aner d'Esteve, a qui, el 1812, la Junta Superior del Principat de Catalunya, des de Solsona estant, li atorgà la Creu de Sant Jordi, el 2 d'abril de 1810. Posseïm la documentació dels estudis realitzats per Aner. També, tenim un certificat atorgat per la junta catalana, en ser-ne escollit com a diputat provincial, el 9 d'agost de 1810:[200]

---

[193]Mercader i Riba, Joan. *La ideologia dels catalans del 1808*, Discurs inaugural del curs 1952-1953 de la Societat Catalana d'Estudis Històrics, Barcelona, 1952. Ens explica que, al congrés de Solsona, donaren per caducada l'obra legislativa de Felip V, mentre pensaven en les exempcions, privilegis, bons usos i costums de Catalunya.

[194]Moliner i Prada, Antoni. *La Catalunya resistent a la dominació francesa (1808-1812)*, Edi. 62, Col·lecció Llibres a l'Abast, 147, Barcelona, 1989.

[195]Vilar, Pierre. "Ocupació i resistència durant la Guerra Gran i en temps de Napoleó", *Assaigs sobre la Catalunya del segle XVIII*, Barcelona, 1973, pàg. 110.

[196]Canales i Gili, Esteve. "La resistència antifrancesa a catalunya: estudi d'alguns comportaments", *L'Avenç*, número 113.

[197]Vicens Vives, Jaume. *Moments crucials de la història de Catalunya*, Barcelona, 1962, pàg. 265-286.

[198]ACA. Divers, Junta Superior del Principat de Catalunya, caixes núm. 188-189. Contenen les llistes de tota la lleva dels corregiments de Manresa, Talarn, Tarragona, Vilafranca del Penedès, Vic, Puigcerdà i Girona.

[199]Pérez Samper, María de los Ángeles. "La Real Audiencia de Cataluña durante la Guerra de la Independencia", *Pedralbes, Revista d'Història Moderna*, vol. 2, Barcelona, 1982, pàg. 177-209.

[200]AGA. Fons Felip Aner d'Esteve.

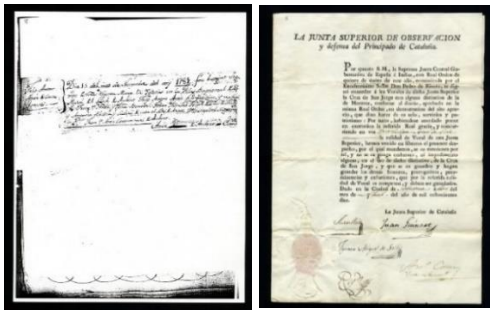

LA JUNTA SUPERIOR DE OBSERVACION
y defensa del Principado de Cataluña.

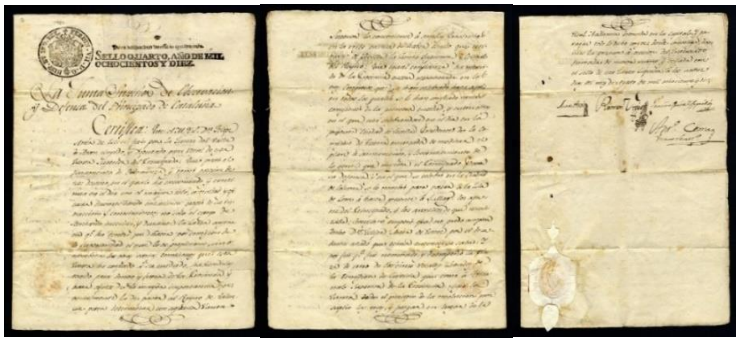

SELLO QUARTO. AÑO DE MIL
OCHOCIENTOS Y DIEZ.

Junta Superior de Observacion
y Defensa del Principado de Cataluña.

Algunes de les proclames aparegudes a diverses poblacions de Catalunya foren exemple de lluita i resistència, com l'apareguda el 4 d'abril de 1810, adreçada a tots els espanyols, signada per *El Aldeano,* tot explicant un passatge històric a imitar: les Vespres Sicilianes protagonitzades per la Corona d'Aragó, el 30 de març de 1282, en què mataren els francesos de l'illa mediterrània. Aquest episodi "gloriós" del Casal català, ara es feia servir com a reivindicació i estímul en la lluita:

LAS VISPERAS SICILIANAS.

Les institucions catalanes podrien haver estat, de nou, un autogovern per a Catalunya, però esdevingueren, al capdavall, submisses a la *Junta Central del Reyno*, tot rebutjant d'aquesta manera l'ombra de federalisme.

El nou model d'estat que el nou règim propicià començà a caminar el 24 de juny de 1809,[201] quan hi hagué el Decret de la *Junta Central del Reyno*, adreçat a la Junta Superior del Principat de Catalunya. Finalment, el 24 de setembre de 1810, s'anuncià la propera convocatòria de Corts Generals, a l'Illa de Leon.

Les Corts de Cadis començaren a legislar i el 3 d'octubre de 1811,[202] Lluís Lacy feu publicar a la ciutat de Vic, la Reial Cèdula de les Corts en què s'aboliren els senyorius jurisdiccionals, un dels fonaments del liberalisme, com també serà l'abolició de la Inquisició i la llibertat d'impremta.

L'any 1811, rere la caiguda de Tortosa i Tarragona, la junta catalana hagué de marxar contínuament amunt i avall, tot fugint dels francesos, en un veritable periple per diverses ciutats de Catalunya. En aquells moments de desànim i de crisi econòmica, la Junta Superior del Principat de Catalunya impulsà, el 17 de desembre de 1811,[203] una publicació adreçada a tots els corregiments catalans per tal d'informar com havien de subministrar-se, a partir de la creació de la *Junta de víveres*:

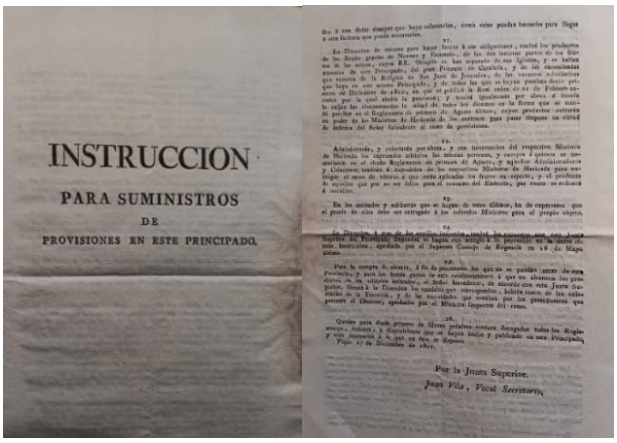
INSTRUCCION

PARA SUMINISTROS

DE

PROVISIONES EN ESTE PRINCIPADO.

Por la Junta Superior.

Juan Vila, Fiscal Secretario.

[201] BNC. Reserva, Fullets Bonsoms, 1809.

[202] AHCS. Cervera, fons núm. 111, Administració General del Corregiment de Cervera, 1-5.

[203] Ibíd.

A l'endemig de la guerra, la vida institucional i política continuava. El 1812, les Corts de Cadis impulsà la Diputació de Catalunya i aquesta subsumí les juntes corregimentals i la Superior.

El 23 de maig de 1813,[204] el tinent coronel Esteve Lloret, dels *Reales Exércitos*, envià un escrit als corregiments de Catalunya per tal d'avisar els propers diputats que sortirien escollits a les Corts Generals, per al proper any de 1813:

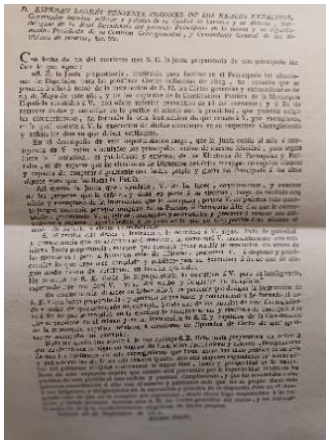

No serà fins al mes de maig de 1814, en què les Corts de Cadis foren abolides pel rei.

[204] AHPB. Barcelona, notari Jaume Just i Mas, manual de 1813.

Les revoltes populars

Paral·lelament a l'alçament armat, tingueren lloc un reguitzell de revoltes populars. Vicens Vives[205] ens parla de revolució Patriòtica a Lleida, amb una junta amb representació de tots els estaments. Aquesta Junta Superior del Principat de Catalunya, junta conservadora que va haver d'admetre els representants del poble, fou presidida pel bisbe de la ciutat Jeroni M. De Torres, i es formà en nom del rei, el 6 de juny de 1808:[206]

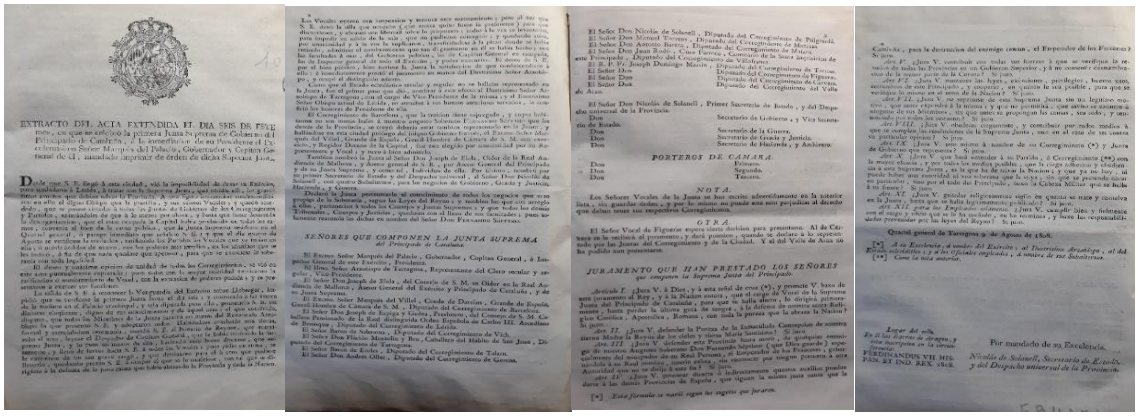

EXTRACTO DEL ACTA EXTENDIDA EL DIA SEIS DE JUNIO, en que se celebró la primera Junta en Palacio de Gobierno del Principado de Cataluña, y á la inmediacion de su Presidente el Excelentísimo Señor Marques del Palacio, Gobernador y Capitan General de él, mandado imprimir de orden de dicha Superior Junta.

SEÑORES QUE COMPONEN LA JUNTA SUPREMA del Principado de Cataluña.

JURAMENTO QUE HAN PRESTADO LOS SEÑORES que componen la Suprema Junta del Principado.

NOTA.

OTRA

Quartel general de Tarragona 9 de Agosto de 1808.

Por mandado de su Excelencia.

La ciutat de Manresa arribà a tenir set companyies de sometents de reserva, amb 120 homes cadascuna, més 200 homes armats que defensaren la ciutat, com també 120 homes més provinents de pobles de la rodalia, per bé que hagué de suportar fins a sis entrades dels imperials a la ciutat. Semblantment, la insurrecció també arribà a la ciutat de Vic,

A d'altres poblacions, com ara Girona i Tortosa, les juntes foren burgeses i intel·lectuals, també amb el suport de les classes baixes de la població. A viles mitjanes com Igualada o Martorell, les juntes foren anàrquiques i populars, les quals perseguiren hisendats i assassinaren alguna autoritat per haver publicat bans de Murat.

A la Catalunya central, després de les victòries del Bruc, es creà l'anomenat "Govern dels Sometents", manat pel canonge Montanyà[207] de Manresa, autogovern que no va reconèixer cap junta, mentre els pagesos encara pagaven als senyors el mig delme, i deien: "[...] *que no ricos, sí los pobres y varas de arriero eran los que habían de mandar*".[208]

[205]Vicens Vives, Jaume. *Moments crucials de la història de Catalunya*, Barcelona, 1962, pàg. 265-286.

[206]BNC. Reserva, Fullets Bonsoms, 1808.

[207]Santamaria Clapers, Valentí. *Manresa en la guerra de la Independencia*, Ponència de Cultura de l'Ajuntament de Manresa, 1960.

[208]Sànchez i Agustí, Ferran. "Notícies de les guerres del Francès a la Catalunya central (1793-1814)", *Dovella*, any VII, II època, núm. 25, Manresa, 1987, pàg. 121.

amb revoltes populars i la creació, finalment, de la Junta Corregimental de Vic, com també a Olot, Ripoll i Camprodon.[209]

Vicens Vives[210] també ens diu que rere la dissolució dels senyorius jurisdiccionals, Llei del 6 d'agost de 1811, hi hagué una revolució dins de la guerra. Els sometents lluitaren no només contra els francesos, sinó també contra els senyors i grans propietaris, essent una milícia popular que actuà a prop dels pobles on vivien, diferent dels miquelets, cos reglat i paramilitar. Aquest és un fenomen clar de revolució social.

A Tarragona, el 1811, durant el setge que patí la ciutat, hi hagué un motí popular que hissà el general andalús Luis González de Aguilar i Torres de Navarra, marquès de Campoverde a la Capitania General de Tarragona, en què s'acusà el capità general O'Donnell d'haver entregat als francesos Lleida i Tortosa, per bé que el motí fou ordit per interessos personals i fou, en conseqüència, un cop d'estat:

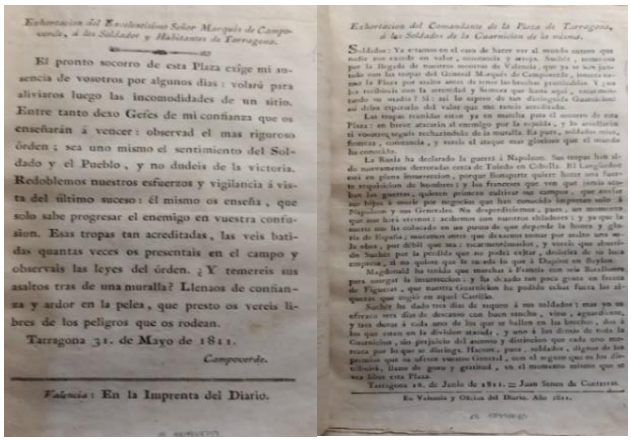

Però, totes aquestes revolucions fallaren perquè només existia burgesia a Cadis i a Barcelona.[211]

[209]Ramisa, Maties. *La Guerra del Francès al Corregiment de Vic, 1808-1814*, tesi doctoral número 189, UB, 1992.

[210]Vicens Vives, Jaume. *Moments crucials de la història de Catalunya*, Barcelona, 1962, pàg. 265-286.

[211]Ibíd.

La guerra de guerrilles

A mitjan 1808, algunes partides de guerrillers catalans, lligats al territori, actuaren lliurement, com en el cas de Sant Boi de Llobregat, dirigides pel capità Segarra,[212] o la de Joan Pons, de motiu Bergant Gros, de Campins, i els guerrillers del Penedès:[213] Josep Llaberia, cap dels sometents de Vilanova i la Geltrú, destacat en una escaramussa a Pallejà, el 22 de juny de 1808, i Capdet del Corral, de Sant Pere de Ribes, el guerriller Franc, d'Igualada, qui juntament amb el capità Roca defensaren la població i intentaren ser un corregiment diferenciat del de Vilafranca del Penedès.[214] La partida de Josep Rovira de Vilar, o d'Esteve Pagès, totes al Vallès,[215] la d'en Sagrera, també al Vallès, apressat i condemnat a mort a Igualada.[216] També, hi hagueren partides a Olot, encapçalades per Fàbregues i Simonet,[217] entre moltes altres.

Altres guerrilles foren dirigides per militars, com ara Milans del Bosc, Joaquim Ibàñez Cuevas, baró d'Eroles, de Talarn; Josep Manso, de Borredà; Moliner; Joan Seró, escrivent de Lleida; Joan Clarós; Narcís Gay, de Figueres; Llobera; Llauder, o Joan-Pau Par, jove hereu de Martorell.

El 15 de febrer de 1809, els sometents mantinguts pels pobles de l'Anoia i el Baix Llobregat es posaren sota les ordres del capità general Teodor von Redding, el substitut de Lluís Vives, com també els de Capellades, amb l'heroïna Claretona, el 17 de febrer de 1809, o Francesc Tort i Marrà, capità de Miquelets.[218]

Aquestes guerrilles tingueren el lema: religió, pàtria i rei, com el Primer Batalló d'Almogàvers de Figueres, manat per Narcís Gay, (1803-1811), qui publicà: "La religió, lo rey y la patria son los que demanan aquest servei", amb l'escut de la ciutat, i, a l'altra

---

[212]Solans i Roda, Conxita. *Les batalles del Bruc i la guerra del Francès, 1808-1814*, Centre d'Estudis Comarcals del Baix Llobregat, Edicions del Llobregat, 2009, pàg. 28.

[213]Pi de Cabanyes, Oriol. *Vilanova i la Geltrú en la Guerra del Francès*, Episodis de la Història, núm. 144-145, Rafael Dalmau, editor, Barcelona, 1971.

[214]Carner i Borràs, Antoni. *Un capità barceloní en temps de la guerra del Francès*, Episodis de la Història, núm. 192, Rafael Dalmau, editor, Barcelona, 1974.

[215]Canales i Gili, Esteve. "La resistència antifrancesa a catalunya: estudi d'alguns comportaments", *L'Avenç*, número 113,

[216]Cardús, Salvador. *Historial de la guerra napoleònica a Terrassa*, Patronat de la Fundació Soler i Palet, Terrassa, 1976.

[217]Rahola, Carles. *Visions històriques*, Girona, 1927.

[218]Busquets i Mola, Esteve. *Història de Capellades*, Capellades, 1972, pàg. 122-132.

cara, també les armes de Figueres i l'al·lusió als Jocs Florals d'aquella ciutat, com podem observar al document signat per Antoni-Ramon Banquells de Sala i de Cardona, imprès a Manresa, el 31 de desembre de 1809, també amb la signatura de Narcís Gay.[219]

Els imperials, des del 1810, posseïen una logística avançada, feien servir llaunes de conserva per als àpats, inventades per Nicolàs Appert, fet que facilità molt les vitualles.[220] Davant la superioritat de l'exèrcit francès, la guerra de guerrilles s'estengué arreu. Essent la tàctica militar més emprada pels patriotes al llarg de la guerra.

El 1812, amb el nou capità general, Lluís Lacy i Gautier,[221] es reorganitzà l'exèrcit amb guerra de guerrilles, exclusivament, sense cavalleria. Lacy va prometre a les noves lleves, 10.000 homes, que lluitarien ben a prop de casa seva.[222]

S'imprimiren fulls per al reclutament de soldats. I fins al final de la guerra, es mantingué aquesta guerra d'assalt constant en petites dosis:

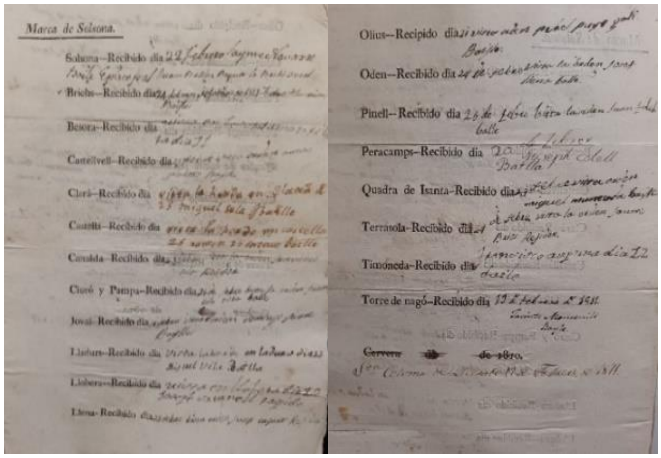

[219]ACA. Divers, Junta Superior del Principat de Catalunya, caixa núm. 75.

[220]Sánchez i Agustí, Ferran. "Notícies de les guerres del Francès a la Catalunya central (1793-1814)", *Dovella*, any VII, II època, núm. 25, Manresa, 1987, pàg. 121.

[221]ACA. Divers, Junta Superior del Principat de Catalunya, caixa núm. 71, 10-IV-4/44. [...] el seu pare, que també havia estat capità general de Catalunya, Antoni, morí el 1792. Ell morí el 5 de juliol de 1820, però abans protagonitzà l'intent de revolució liberal de 1817.

[222]Canals Elías, Ignacio. *La imprenta peregrina. La aventura de Antón Brusi Mirabent*, ICE-Brusi, Barcelona, 2014, pàg. 86.

Els bandolerisme

Aquest fenòmen, recurrent en temps de guerra, sorgí per diverses causes, com ara el malestar rural -pagesos extorquits per ambdós bàndols-, les desercions de l'exèrcit, o bé a causa de la manca d'institucions de Govern, el qual assolà Catalunya durant la Guerra del Francès.

Hi hagué bàndols als patriotes, però també als imperials. Els bandolers procedien de les capes baixes de la societat i també de l'estament militar, desertors. Una gran part foren soldats descontents que fugiren d'ambdós exèrcits, de diverses nacionalitats, per bé que la majoria foren catalans que no volien anar a la guerra, o bé que rere quedar-se a la misèria, varen optar per un altre mitjà de vida, proscrits com eren, no en tenien gaires opcions. Foren anomenats *brigants* pels napoleònics.

D'ençà la caiguda de Tarragona,[223] el 29 de juny de 1811, també sorgiren grups armats de delinqüents que lluitaren amb els imperials: els embrolles, cara-girats, parrots o brivalles. Aquest fenomen generalitzat del bandolerisme ocasionà resposta de les autoritats, per exemple, el mateix 29 de juny de 1809,[224] el marquès de Coupigny -segon comandament de l'exèrcit patriòtic de Catalunya- publicà un ban, on s'assenyalaren penes contra els bandolers.

Els guerrillers pro-francesos[225] foren els més multitudinaris. Un exemple paradigmàtic fou Josep Pujol, àlies Boquica, qui lluità a favor dels francesos, i a qui Mathieu feu general, per bé que fou penjat a Figueres, en acabada la guerra.

Sabem que a Vilanova i la Geltrú, el 14 de juny de 1812, hi entraren a la ciutat 6.000 soldats francesos i 400 cara-girats.[226] Fenomen, doncs, gens menor.

---

[223]BPA, Biblioteca Pública Arús. El 5 de juliol de 1811, la Junta Superior, des de Berga, publicà: *Manifiesto de la Junta Superior de Cataluña, sobre la pérdida de Tarragona, y sus resultas en el Primer Exército*, imprenta de la Junta, és a dir, el Brusi.

[224]BNC. Reserva, Fullets Bonsoms núm. 3.376.

[225]ACA. Divers, Junta Superior del Principat de Catalunya, caixa núm. 87. Hi conté diverses cites sobre l'Embrolla.

[226]Pi de Cabanyes, Oriol. *Vilanova i la Geltrú en la Guerra del Francès*, Episodis de la Història, núm. 144-145, Rafael Dalmau, editor, Barcelona, 1971.

El sistema sanitari

Pel que fa als hospitals que s'instal·laren al territori, a inicis de 1809, sabem de l'existència d'un a Caldes de Montbui, per als ferits de guerra,[227] un altre a Sant Celoni,[228] un tercer a Peralada, anomenat de Conval·lescència,[229] a diferència dels de Sang que hi hagué a Figueres,[230] i un quart a Martorell,[231] entre molts altres. En total foren fins a 61 els hospitals militars que tingué Catalunya en aquells anys:[232]

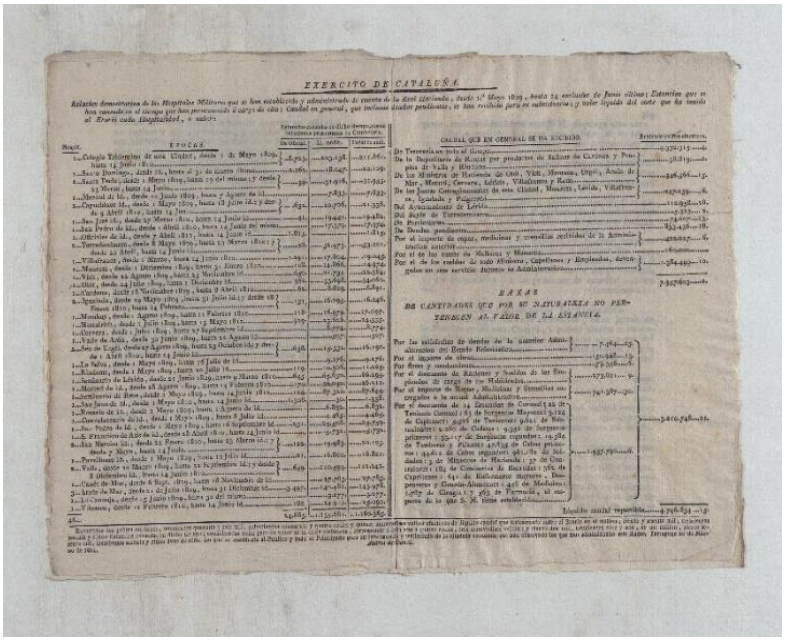

EXERCITO DE CATALUÑA

Els metges s'organitzaren en un Cos de Metges de l'Exèrcit, amb noms rellevants com ara Francesc Santpons i Roca, o els metges de Girona Josep-Antoni Viader i Nieto Samaniego, entre molts altres. També, hi realitzaren investigacions, memòries i lluitaren contra les epidèmies.

---

[227] APEB. Inventaris d'Arxius Parroquials.

[228] Grivé i Masó, Miquel. *Guerra dels francesos (1808-1913)*, Publicacions Montseny, 1934.

[229] Golobardes i Vila, Miquel. "Una colección de documentos inéditos sobre el dominio napoleónico en las comarcas del nordeste de Cataluña", *Anales de la Universidad de Murcia*, vol. XVIII, núm. 3-4, Ediciones Biblioteca-Palacio Peralada, 1960, pàg. 36-37, 40-41, 45, 47-48, doc. 522, 529, 545-546, 584, 596, 689, 715 i 729, on ens parla a bastament, des del 3 de desembre de 1809 fins l'11 de juliol de 1812.

[230] Ibíd. Pàg. 44, doc. 668.

[231] Solans i Roda, Conxita. *Les batalles del Bruc i la guerra del Francès, 1808-1814*, Centre d'Estudis Comarcals del Baix Llobregat, edicions del Llobregat, 2009, pàg. 35.

[232] BUB. Manuscrit 396, *Estado general de cuentas de la dirección de hospitales militares de Cataluña, á cargo del clero secular y regular, desde su instalación en 14 de junio de 1810, hasta que cesó en 31 de diciembre de 1814, Barcelona. Imprenta de Agustín Roca*".
-Diario de Tarragona, diumenge, 31 de març de 1811.

La deserció

La fallida de l'allistament militar i el reclutament forçat, i d'altres situacions de crisi ens remeten en un context de revolta i revolució, de lluita social, on els oprimits, especialment els camperols i menestrals, es rebel·laren contra les injustícies tradicionals, fins i tot comeses pels patriotes, com relatà una carta adreçada a la junta de Puigcerdà, el 26 d'octubre de 1809, Josep Pasqual i Janot,[233] en la qual es queixà de robatoris fets pels miquelets, com ara: fruits de l'hort, bestiar..., i hi afegeix que: "[...] són ells, perquè no treballen"., en referència als desertors. Hom ha parlat, fins i tot ben clarament, de guerra civil, d'avançament del que seran les posteriors guerres carlines.

La deserció, per tal de evitar la mort i sortir-se'n de la misèria, fou el mecanisme més emprat als dos bàndols. L'11 de febrer de 1809,[234] hi hagué un Edicte per a què els desertors francesos fossin ben tractats. Aquest fet és significatiu de la deserció en el bàndol francès, aspecte força ignorat. D'aquesta manera intentaven acabar amb la guerra.

El 5 d'agost de 1810,[235] hi hagué una proclama, de les moltes que hi hagueren arreu, sobre la necessitat d'anar a la guerra i contra els desertors, escrita des del Corregiment de Cervera. Aquest any de 1810, fou el pic de les desercions i la no-presentació a l'allistament militar:

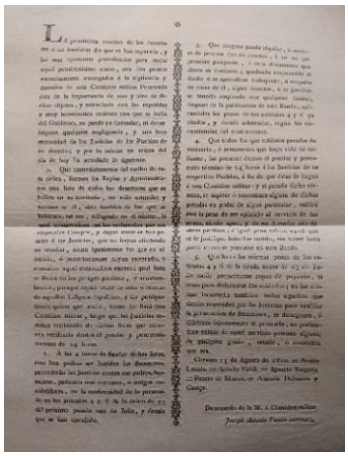

[233]ACA. Divers, Junta Superior del Principat de Catalunya, caixa núm. 71.

[234]BNC. Reserva, Fullets Bonsoms, núm. 3.918.

[235]Pérez Samper, María de los Ángeles. "La Real Audiencia de Cataluña durante la Guerra de la Independencia", *Pedralbes, Revista d'Història Moderna*, vol. 2, Barcelona, 1982, pàg. 177-209.

Els desertors foren perseguits amb rigorositat. El 10 de febrer de 1810,[236] des de Manresa, hi hagué la *Sentencia pronunciada por la auditoria de guerra del Exército del Principado contra Mauricio Martí, culpable de haberse pronunciado contra la quinta*, signat per Francesc Raüll i Julià, escrivà substitut:

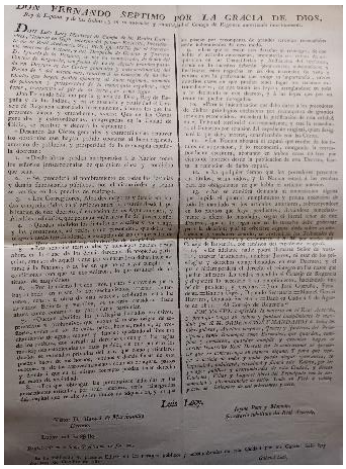

La deserció també fou notable al bàndol francès, sobretot a partir de 1811, tot formant grups d'embrolla o cara-girats.

[236] ACA. Divers, Junta Superior del Principat de Catalunya caixes núm. 188-189: contenen les llistes de tota la lleva dels corregiments de Manresa, Talarn, Tarragona, Vilafranca del Penedès, Vic, Puigcerdà i Girona.

La Diputació Provincial de Catalunya

La Diputació Provincial de Catalunya,[237] que tingué el poder de les Corts al Principat, menys el legislatiu, amb personalitat jurídica pròpia, ajudà a l'autogovern de Catalunya i fou la primera autoritat, per sobre de l'intendent i del capità general. Fou presidida pel capità general Lluís Lacy (21 d'abril de 1812 i fins el 21 de maig de 1814, 100 sessions), i s'instal·là a Vic.

La Diputació substituí la Junta Superior del Principat de Catalunya -fou suprimida l'1 de desembre de 1812-, i les corregimentals, per bé que aquestes no volgueren deixar el poder. En aquest sentit, Moliner[238] ens diu: "Ben aviat, i en els moments pitjors, la Junta del Principat veié com la Diputació, que va introduir el capità general Lacy, li usurpava el poder. El govern no va fer res per oposar-se a una resolució tan despòtica. Això prova que no apreciava gaire la junta catalana, malgrat que aquesta observà sempre la més estricta legalitat i ni tan sols va intentar cap reforma pel seu compte".

La Diputació mantingué la individualitat territorial del Principat, tot defensant les peculiaritats del Dret català al *Llibre del Consolat de Mar*,[239] els principis del qual podien introduir-se en el Codi de Comerç que havia d'aprovar el Congrés a Cadis. Tingué les prerrogatives de contribució, supervisió de les finances municipals, promoció de l'economia, ensenyament, beneficiència, i la formació de nous ajuntaments. Tingué set vocals, un president i un intendent, elegits per sufragi.

Llista dels vocals comissionats, el 1812, com a representants de la Diputació Provincial de Catalunya:

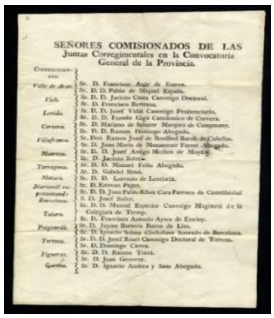
SEÑORES COMISIONADOS DE LAS
Juntas Corregimentales en la Convocatoria
General de la Provincia.

[237] Article 334 de la Constitució de 1812. Finalment, dissolta el 21 de maig de 1814.

[238] Moliner de Prada, Antoni. "Las juntas como respuesta a la invasión francesa", *Revista de Historia Militar*, extra núm. 1, pàg. 37-70, 2006.

[239] Canales i Gili, Esteve. *Història de la Diputació de Barcelona, 1812-1814*, Diputació de Barcelona, 1987.

L'1 d'abril de 1813 i fins a l'acabament de la guerra,[240] fou nomenat per Decret Valentí Llozer i Codina nou cap polític de Catalunya i governador civil de Barcelona. Jurista que havia nascut a Ribes de Freser i que havia participat amb la Junta Superior del Principat amb les qüestions d'intendència, des de Tarragona estant:

DON VALENTIN LLOZER Y CODINA

VALENTIN LLOZER.

El 9 d'agost de 1813,[241] Valentí Llozer i Codina, des de Vic, imprimí una proclama de les Corts Generals en què s'intentà una reforma agrària i es permeteren els arrendaments lliures. També, una altra el 9 d'octubre sobre l'equivalència entre les monedes franceses i les espanyoles:

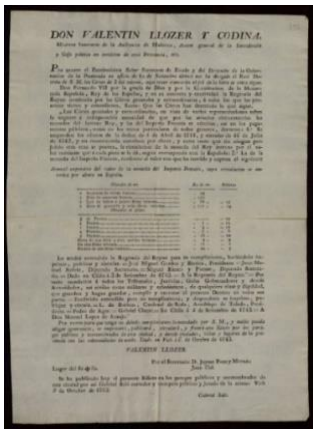
DON VALENTIN LLOZER Y CODINA

VALENTIN LLOZER.

Valentí Llozer i Codina, no va voler cap militar al capdavant. S'oposà a la nova divisió en províncies de Catalunya i feu una tasca de Govern eficaç.

El 21 de maig de 1814, la Diputació de Catalunya fou dissolta per les Corts.

[240] AHCB. Cadastre, Llibreters i Impressors, VI-4. Consta que era propietari d'un mas pel qual pagava el cadastre el 1805.

[241] AHCS. Cervera, Administració General del Corregiment de Cervera, Fons núm. 11, 1-5.

Els afrancesats

Roura i Aulinas[242] xifra els afrancesats en més de 12.000, sense comptar llurs famílies. També, ens diu Roura que el primer afrancesat fou Ferran VII. I que, essencialment, foren els seguidors del rei Josep, en tant que monarquia constitucional.[243] Ideològicament, hi hagueren afrancesats patriotes, és a dir, tant els servils (absolutistes), com els liberals (reformadors).[244]

L'afrancesament fou una realitat diversa, plena de matisos, i abastà sectors claus de les societats urbanes, professionals i funcionaris, també alguns comerciants i industrials: hi hagueren afrancesats de tota mena, aquells que bevien de la Il·lustració per tal d'arribar al liberalisme, els oportunistes i molts altres, i és que a l'inici de la contesa, les revolucions populars s'estengueren arreu i, en absència del monarca, calgué restituir l'ordre.

A les pàgines del *Diario de Barcelona* podem resseguir els esdeveniments relacionats amb els afrancesats: el 18 de juny de 1808, hi hagué la publicació d'una carta signada per "*Grandes de España*" afrancesats, com ara el conde d'Orgaz, Lardizábal, Alcalá-Galiano, els quals aprovaren el nou rei Josep I. En els propers dies, es donà la notícia de l'arribada de Josep Bonaparte a Madrid.

Rahola[245] ens parla de molts clergues afrancesats que atacaren sense reserves el rei Ferran VII, i veiren bé l'abolició del Sant Ofici, com l'ardiaca de Besalú Domènec Rovireta, i rector de Figueres, qui Augéreau el nomenà canonge de la Catedral de Girona.

A Catalunya, hi hagueren molts afrancesats ideològics i reformistes, partidaris de l'annexió de Catalunya a l'Imperi, com l'advocat i president de la Cort d'Apel·lació, el figuerenc Tomàs Puig,[246] corregidor de Girona i redactor de diversos diaris, qui, a la fi

---

[242]Roura i Aulinas, Lluís. "El drama de los afrancesados: patriotas o traidores?", *Clio*, 63, 2007, pàg. 66-75. Identifica el concepte patriota, tant per a servils, liberals o afrancesats.

[243]Ibíd. "Cataluña napoleónica", *Revista Trienio. Ilustración y Liberalismo*, núm. 56, 2010, pàg. 88. Ens diu que, el 1808, des de Baiona, el general francès Murat, entre d'altres, designà diputat Josep Garriga, qui defensà que Catalunya tingués un règim foral, com Navarra o el País Basc, sense massa ressò. Després, fou nomenat per Josep I comissari reial al Principat.

[244]Ibíd. Pàg. 86.

[245]Rahola, Carles. *Estudis napoleònics*, Impremta de la Casa d'Assistència i Ensenyament, Girona, 1938, pàg. 54-57.

[246]Puig i Oliver, Lluís Maria. *Tomàs Puig: catalanisme i afrancesament*, Institut d'Estudis Catalans, 9, Barcelona, 1985, pàg. 39-85 i 97.

de la guerra col·laborà amb els espanyols,[247] provinent d'una formació il·lustrada, volgué la supremacia del poder laic damunt de l'eclesiàstic, per tal que no imperessin el fanatisme i la injustícia.

Hi hagueren afrancesats il·lustres, com ara els gramàtics Ignasi Torres, qui treballà en la normalització del català, i, el 1801, cedí materials per al diccionari Català-Castellà-Llatí d'Esteve Belvitges i Juglà; Josep-Pau Ballot, qui rere pertànyer al corregiment de Martorell i ser-ne membre de la Junta Superior del Principat de Catalunya, acabà treballant per a l'administració napoleònica, entre el 1810 i el 1814;[248] el bisbe Fèlix Amat; el comissari regi i metge Josep Garriga i Bruac;[249] Lluís Freixa,[250] nomenat arxiver del fons Reial, Corona d'Aragó i Catalunya; el notari Ramon Baí, resident a Tarragona el 1812,[251] i també el corregidor Lluís Freixes[252] de Vilafranca del Penedès, qui fou assassinat.

A Girona, a més del bisbe Gómez Arellano,[253] el 1812, hi trobem els batlles Narcís Andreu, baró de Foixà, després, Camps, qui fou substituït per Ramon de Manresa; Francesc de Delàs, regidor en l'etapa d'Augéreau; metges com Josep-Antoni Viader, cap de l'hospital de Girona i Nieto Samaniego, qui escrigueren sobre les epidèmies de la ciutat.[254]

Trobem juristes com Joan Anton[255] Medinabeitia;[256] Francesc Puig i Dorca; López Fries; Antoni Campà i Soler del Olmo; Josep Pujol i Marc (qui publicà en català el *Diario de*

---

[247]Ramisa, M. "La administració francesa a Catalunya i els seus homes", *Annals de l'Institut d'Estudis Empordanesos*, vol. 40, pàg. 33-46, 2009.

[248]Sànchez i Agustí, Ferran. "Notícies de les guerres del Francès a la Catalunya central (1793-1814)", *Dovella*, any VII, II època, núm. 25, Manresa, 1987.

[249]Roura i Aulinas, Lluís. "Cataluña napoleónica", *Revista Trienio. Ilustración y Liberalismo*, núm. 56, 2010, pàg. 80.

[250]ACA. Inventari de la dominació napoleònica a Catalunya, caixa 1.

[251]AHPB. Barcelona, notari Ramon Baí, qui exercí a Tarragona el 1812.

[252]Benach i Torrents, Manuel. *El corregidor Lluís Freixes i la Guerra del Francès a Vilafranca (1808-1813). Cosas que fueron*, Vilafranca del Penedès, 1968.

[253]Puig i Oliver, Lluís Maria. *Girona francesa, 1812-1814*, Girona, 1976.

[254]Alberch i Fugueras, Ramon; Castells i Calzada, Narcís. *La població de Girona (segle XIV-XX),* Institut d'Estudis Gironins, Girona, 1985.

[255]ACB. Llibres Sacramentals, Desposoris. El 3 de setembre de 1809, casà amb Isabel-Maria de Pañuelas.

[256]A Palma, el 1813, es publicà a la impremta d'Agustí Roca el llibre: *Quadro de horror, ó sea conducta atroz y criminal de Don Juan Madinabeytia (fiscal que fué en lo civil de la Real Audiencia de Cataluña, quien luego de la entrada de los franceses en Barcelona, se declaró descaradament su partidario).* BPA.

Barcelona) i Antoni de Ferrater (qui publicà en català les actes municipals de la ciutat Comtal, des del 21 de març de 1810);[257] o el baró de Savassona,[258] qui pertangué a la Junta Corregimental de Vic.

A l'ajuntament de Barcelona i d'altres institucions de la ciutat, trobem Pau Torroja; Gassó; Ramon Cirer; Joan Serra; Josep Vidal; Narcís Andreu i l'advocat Melcior[259] de Guàrdia.[260] El director de la Llotja, el de la Junta de Comerç de Barcelona, Jaume Folc i Costa[261] qui finalment no jurà fidelitat a l'emperador i fou destituït. També, el notari Francesc Simon i Roquer, qui fou comissionat de la Junta del Pa a la ciutat, i qui instà un plet contra l'encarregat Bru Roldoí i companyia.[262] I altres personatges importants, com ara Erasme de Gònima,[263] fabricant d'indianes, home ric i de prestigi, qui col·laborà amb els francesos, però rebutjà un càrrec polític.

També, hi hagueren altres afrancesats interessats, per raons diverses, com ara els comissaris de policia de Barcelona, Ramon Casanova i Leopold Pi. També, el reemplaçament de Saturní Vidal per Valentí Moles,[264] en el lloc de comissionat de la part activa de la duana de Barcelona, per afrancesat.

A Olot,[265] tenim Alexandre de Soler i de Saiol; Ramon de Lomanyà, alcalde major assassinat el juliol de 1808, a cops de porra i pedres pels seus conciutadans, per col·laboracionista.

---

[257]Mercader i Riba, Joan. "L'oficialitat del català sota la dominació napoleònica", *Butlletí de la Societat Catalana d'Estudis Històrics*, número 2, Barcelona, 1953.

[258]Ramisa, Maties. *La Guerra del Francès al Corregiment de Vic, 1808-1814*, tesi doctoral número 189, UB, 1992.

[259]BNC. Reserva, Fullets Bonsoms, núm. 3.476. Hi ha una carta seva, amb el número 199, del 30 de març de 1810, amb l'adreça: *Mairie de Barcelonne*, adreçada al prefecte del departament.

[260]Roura i Aulinas, Lluís. "Cataluña napoleónica", *Revista Trienio. Ilustración y Liberalismo*, núm. 56, 2010, pàg. 90. Ens diu que els francesos dissolgueren l'ajuntament de Barcelona i, en el seu lloc, es creà una *Mairie*, i hi col·locaren Melcior de Guàrdia com a batlle, a més d'un Consell de 30 persones.

[261]Fontbona, F. "Del neoclassicisme a la Restauració, 1808-1888", *Història de l'art català*, edi 62. Barcelona, 1983.

[262]AHPB. Barcelona, notari Francesc Roquer i Simon, manual de 1810, 1205/1.

[263]ACB. Llibres Sacramentals, Desposoris. Hi ha el document de casament a la Catedral de la ciutat, el 1804.

[264]*Bulletín des Actes du Gouvernément Général de la Catalogne*, núm. 13, pàg. 86.

[265]Rahola, Carles. *Visions històriques*, Girona, 1927.

A Lleida,[266] Pastoret, el comissari extraordinari de Lleida; Manuel Fuster, el secretari de l'ajuntament; Josep Solsona, el boticari del poble de Torrefarrera; el canonge Josep Vidal, qui publicà treballs a la impremta afrancesada de Lleida: "*Discurso dirigido a los pueblos del obispado* [...]", a favor de Suchet.

Altres funcionaris foren destinats a diverses administracions locals, com August Esteve,[267] nomenat receptor de duanes a Figueres, i el bandoler i francmaçó, membre de la brivalla, Josep Pujol, dit Boquica, juntament amb l'escrivà del Govern francès, Josep Draper, també de Figueres,[268] ambdós, l'agost de 1810.

El 1810, els afrancesats tancaren files a l'entorn del rei Josep I, a causa del Decret de desmembrament dels territoris de Catalunya, Aragó, Navarra i Biscaia.[269]

Com hem vist, el fenòmen de l'afrancesament prengué totes les cares possibles del mosaic de la societat catalana d'inicis del segle XIX.

La persecució i l'empresonament dels afrancesats començà aviat, el 24 d'abril de 1809,[270] hi ha un R. D. contra els bisbes afrancesats, signat pel sots-president de la Junta Suprema Governativa del Regne.

Presó de Queretes, al Matarranya.

El 4 de novembre de 1809, el *Correo Diario de Vich*, a la portada, anuncià la condemna i execució de Joan Gonzàlez i d'Aigües, amb tota mena de detalls. L'escarment dels afrancesats fou una pràctica quotidiana:

---

[266] Sol; Pita; Tarragó; Hernández; Álvarez; Imbernón. *Aportación al estudio de la guerra de la Independencia en Lérida*, Publicacions de l'Instituto de Estudios Ilerdenses, Lérida, 1947.

[267] *Bulletín des Actes du Gouvernément Général de la Catalogne,* núm. 5, pàg. 88.

[268] Ibíd. Pàg. 89.

[269] Artola, M. *Los afrancesados*, Ediciones Turner, 27, Madrid, 1976.

[270] *Bulletín des Actes du Gouvernément Général de la Catalogne,* núm. 13, pàg. 86.

CORREO DIARIO
DE VICH

El 1813, ja eren 13.000 els exiliats a tota Espanya, acusats d'afrancesament.[271]

A les acaballes de la guerra i a les ciutats alliberades, també hi hagué persecució dels afrancesats. La podem resseguir als periòdics. A les planes del *Diario Militar, Político y Mercantil de la Ciudad de Tarragona*, des del núm. 151, del 23 d'abril de 1814, les notícies de la persecució i la recerca d'afrancesats fou constant.[272] Com veieu, una veritable cacera de bruixes.

Finalment, el 30 de maig de 1814,[273] hi hagué una Reial Ordre sobre aquelles persones que obertament s'havien manifestat favorables al govern intrús. La persecució dels afrancesats ja era una qüestió d'estat.

Els francesos, al seu torn, perseguiren els patriotes que conspiraven contra ells. En tenim notícia a través de les planes de *Diario de Barcelona*.[274]

---

[271]Ibíd. Pàg. 80.

[272]Ja en el núm. 40 se suscità la qüestió i el redactor advocà per deixar-los en pau, encara que en el núm. 67, en malparlà: Antoni de Foixà i de Garma, administrador de correus de Tarragona, fou citat a declarar per afrancesat. Núm. 155: *Aviso* sobre la persecució dels afrancesats: Antoni Ferreter, escrivà de Reus, per haver estat secretari de la Junta Corregimental francesa de Tarragona. Núm. 162: crida a l'afrancesat Josep Verdier de Berràs, empleat de l'Oficina de l'Administració dels Béns Nacionals, durant l'ocupació de Tarragona, per a què es presenti al jutjat. Núm. 166: continua la persecució dels afrancesats: Francesc de Martí, d'Altafulla, veí de Tarragona, se l'investiga per haver estat regidor durant l'ocupació francesa. Núm. 174: darrer exemplar, corresponent al diumenge, 15 de maig de 1814, continua la persecució dels afrancesats: Manel Roca i Alguasil, qui fou procurador fiscal de Tarragona. I altres, com: Salvador Baldric, dit el Rei del Ramell i el doctor Pau Soler i Llevat, de Tarragona; Joan Puig de Liorna, d'Etrúria, qui viu a la fonda Fortuna de la ciutat, per la seva conducta quan els francesos; el frare Francesc Batalla, religiós mínim de Valls, per infidel i per haver-se fugat de la presó de Tarragona quan els francesos.

[273]BPEB. *Gratia Communium* (1792-1814, afers de Govern).

[274]El 10 d'abril de 1811, a Barcelona, hi hagué la condemna dels conspiradors contra les autoritats franceses: Miquel Alzina, comissari de guerra i ministre d'Hisenda a Tarragona; Manuel Collado, comissari de guerra honorari; Josep Boet, comerciant de Mataró; Maria de la Mercè, de Barcelona i Maria del Remei, tots aquests són condemnats a pena de mort. Francesc Capellà, xocolater de Barcelona, presó de dos anys i

La crisi de subsistències

Fontana[275] ens explica que la guerra fou pagada pel poble baix, camperols i menestrals, ja que no podien pagar per lliurar-se del servei militar, ni anar-se'n a Mallorca, o bé fugir contínuament dels imperials com feu el baró de Maldà, perquè es trobava lligat a la terra. Calcula un cost de 1.000 milions de rals (500 per a l'exèrcit i 500 de despeses indirectes), per bé que Roura i Aulinas en calcula fins a 6.000, entre els períodes 1793 i 1814,[276] a més, els francesos mantingueren els impostos i en demanaren d'extres.

La devastació de l'agricultura, l'enfonsament del comerç, -una de les causes de l'antipatia envers els francesos-, les epidèmies, com també, la davallada de la incipient indústria i la corba descendent de la natalitat ens situen en un context de col·lapse econòmic, de fam i de calamitats extremes: el poble baix, sense mitjans per a fugir de la guerra, pagà els preus més alts.

La guerra feu sorgir l'economia submergida, el mercat negre i els prestamistes, els quals feren negoci amb les famílies més humils, ja que prestaren diners a càrrec dels fills per tal de no anar a fer el soldat, fet ben recurrent i onerós, però difícil d'evitar. En tenim constància a les cartes de persones que no pogueren pagar els interessos, per exemple al poble de Gaià, el 8 d'octubre de 1810,[277] escrita pel batlle Miquel Codina, qui denuncià que hi hagueren persones que es feren riques amb els préstecs, com també fins a cinc cartes més, totes denunciant el mateix. També, en castellà, hi hagué el *Plan para la prevención médica*, manuscrit del 14 de desembre de 1810, escrit pel doctor Josep-Manuel de Capdevila, qui també denuncià els "prestamistes".

multa de 200 francs. Foren absolts: Miquel Calopa, secretari del comissari Alzina; Joaquim Lafont, nebot de l'esmentat comissari; Ramon Salabert, prevere de Badalona; Teresa Vendrell i Salabert, de Badalona. Teresa Ribosa, criada de Ramon Salabert, a la casa Tàpia; Pau Teià, criat de la casa Tàpia; Josep Flinc, canonge de la Catedral de Barcelona. Segueix un discurs del president de la comissió justificant les decisions.

[275]Fontana, Josep; Garrabou, Ramon. *Guerra y Hacienda*, Instituto Juan Gil-Albert, Diputació d'Alacant, Alacant, 1986, pàg. 25.

[276]Roura i Aulinas, Lluís. *Impacte econòmic i social del període revolucionari napoleònic a Espanya i al Principat. Esbós d'un balanç*, Barcelona, 1990, pàg. 163-182.

[277]ACA. Divers, Junta Superior del Principat de Catalunya, caixa núm. 175.

El 1812,[278] Catalunya es trobava a la misèria, com també la resta de l'estat. La junta catalana, aquell mateix any, envià un vocal a les Corts de Cadis, per tal d'obtenir diners i queviures. Aquesta junta catalana sempre fou subsidiària de les Corts.

Un cop proclamada la Constitució, el 19 de març de 1812 i establerta la Diputació Provincial de Catalunya, s'establiren de nou els ajuntaments per tal de pal·liar l'ensulsiada.

El 20 de març de 1813,[279] a Reus, un cop alliberada la ciutat, el comissari de Guerra i ministre d'Hisenda Lluís de Plandolit nomenà el frare Josep Gatell[280] que fes una olla pública per tal de lluitar contra la fam.

En definitiva, Catalunya tibà la corda de la subsistència, desemparada de la resta de l'estat i en unes condicions misèrrimes, davant de l'enorme imperi que l'aixafava, però sabé dirigir la resistència i engegar mecanismes de govern eficaços, els quals seran represos pels liberals catalans dels segles XIX i inicis del XX.

[278]Roura i Aulinas, Lluís. *Impacte econòmic i social del període revolucionari napoleònic a Espanya i al Principat. Esbós d'un balanç*, Barcelona, 1990. Ens diu que hi hagué un dèficit de 500 milions de rals per a un pressupost de 950 milions, el 1813.

[279]AHPB. Barcelona, notari Jaume Just i Mas, manual de 1813.

[280]Gatell serà un dels redactors del diari absolutista *Centinela de la Patria en Reus*.

Biblioteques, llibres i documents

Un aspecte cabdal per a entendre el període ens el proporciona l'estudi dels inventaris *post-mortem* dels llibreters i impressors del període estudiat, no únicament per saber el nivell de vida material, sinó també per conèixer el mercat de vendes, els títols de les obres, el comerç, en definitiva la cultura del llibre.

Tenim alguns inventaris interessants,[281] com el del llibreter i impressor Francesc Piferrer, qui el 1794 posseïa 1.500 títols, el de Martí, qui el 1770 posseïa 1.300, i altres d'entre 500 a 1.000 títols, com Antoni Brusi.

Els napoleònics ensorraren monestirs i calaren foc a diverses biblioteques, com la del monestir de la Vall d'Hebron, el 1808.

L'any 1813, els francesos incautaren els llibres de les biblioteques dels convents i monestirs de la ciutat de Barcelona. El general francès Lacombe Saint-Michel intentà organitzar una biblioteca pública a la ciutat, amb els 19.000 volums, provinents dels convents de Sant Francesc, del Col·legi de Sant Pau i dels carmelites descalços. L'afrancesat Sopena, prior del convent de Santa Caterina, volgué establir l'esmentada biblioteca al seu monestir.

A Barcelona, també hi hagué la idea de fundar un Museu d'Art, rere la incautació feta als convents.

Els llibres i els impresos es compraven a les llibreries i a les impremtes, però també pels carrers, en cases particulars, a les estafetes de correu i als Encants.[282]

Conèixer les biblioteques privades de l'època ens dona l'abast de la lectura en aquells anys. A la ciutat de Barcelona, Moreu-Rey[283] feu un estudi sobre 180 biblioteques, a mitjan segle XVIII.

---

[281]De Burgos, Francisco Javier. *Imprenta y cultura del libro en la Barcelona del setecientos*: *1680-1808*, 2 vol., tesi doctoral dirigida per Ricardo García Cárcel, Facultat de Lletres, Universitat Autònoma de Bellaterra, 1993, pàg. 264.

[282]Ibíd. pàg. 261-262.

[283]Moreu-Rey, E. "Els nuclis il·lustrats i els principals centres de cultura", *Història de Catalunya*, vol, IV, editorial Salvat, Barcelona, 1978, pàg. 273-285. Ens diu que hi hagueren molts llibres, per bé que els historiadors insisteixen en l'analfabetisme quasi generalitzat. Foren els advocats qui en tingueren més, 350 per biblioteca, també els nobles, 300 llibres, eclesiàstics, de 12 a 300, com també comerciants, negociants o fabricants, però poc valuosos, semblants als trobats a la França de la Il·lustració, però també tingueren

A Girona, el 1812, hi hagué una biblioteca privada del senyor Joan N. Roig.[284] A Lleida, tenim el treball de Serrano Flo.[285] També, a les ciutats de Tarragona i Girona es va voler fer col·legis i biblioteques públics, mentre que la Universitat de Cervera fou abandonada, i convertida en fortalesa. També, durant l'ocupació francesa, hi hagué una Biblioteca Pública a Tarragona.[286]

Tenim un document imprescindible per a conèixer la societat de l'època i que l'administració francesa volgué canviar: l'*Inventari de Catalunya, fet per l'intendent de les Boques de l'Ebre, Alban de Villeneuve*,[287] Mercader, (1947) ja ens en parlà.

Aquest inventari és un veritable mosaic de la societat. S'hi relacionen els edificis públics, les biblioteques -amb detall dels llibres que hi contenen-, arxius, antiquaris, ciències que s'hi practicaven, belles arts, teatres, societats literàries, homes cèlebres, etc. Se citen les biblioteques, com ara a Lleida, que n'hi ha dues, però han estat saquejades -el saqueig era a l'ordre del dia-.

L'*Inventari de Catalunya* ens parla de la biblioteca de Cervera, que fou destruïda, les de Tarragona que foren enviades a Mallorca; a Poblet, hi hagué les dels pares Bernardins; a Tortosa, només hi quedaren dos llibres... La millor conservada fou la del convent de Sant Domènec de Puigcerdà: tenim una carta signada pel prefecte del Segre en què donà fe de l'existència d'aquesta biblioteca, amb 820 volums. Ens diu que són llibres antics, en mal estat de conservació, la majoria de teologia moral, etc. En la mateixa carta, adreçada al baró de Gérando, li diu que l'ha hagut de traslladar a casa d'un particular on es trobaran més bé els llibres.

---

llibres els artesans, menestrals i les classes més desfavorides, com ara blanquers, candelers de sèu, velers, tiradors d'or o patrons de barca, entre d'altres, d'1 a 10 llibres per cap.

[284]ACA. Divers, Junta Superior del Principat de Catalunya, caixa núm. 8.

[285]Serrano Flo, M. Àngels. "Nobleza y cultura en la Lérida del sigle XVIII", *Actes del I Congrés d'Història Moderna de Catalunya*, Barcelona, 1984, pàg. 613-620. Ens diu que la presència de llibres als inventaris *post-mortem* de nobles lleidatans fou important, com Joan-Baptista de Tàpies, amb més de 292 títols, entre d'altres.

[286]Mercader i Riba, Joan. *Santes Creus en la guerra contra los franceses*, Publicaciones del Archivo Bibliográfico de Santes Creus, 1950.

[287]ACA. Divers, Inventari de la Dominació Napoleònica a Catalunya (1812-1814), 70 caixes: hi ha l'*Inventari de Catalunya*, fet per l'intendent de les Boques de l'Ebre, Alban de Villeneuve (veure Mercader, 1947).

Dels arxius, l'*Inventari de Catalunya* ens diu que a Lleida es cremaren tots, menys quatre llibres antics conservats a la Paeria. A Tarragona, hi passà el mateix que a Lleida. A Tortosa, s'hi conservaren els arxius dels antics corregidors.

També, s'esmenten les societats literàries: Els Amics de la Pau, a Tàrrega -s'ocuparen, bàsicament, de l'agricultura i les arts "útils-; a Tarragona, també hi hagué una altra societat, però no ens diu el nom, que s'ocupà de qüestions similars, i una altra, La Gaia Ciència, que periòdicament dugué a terme Jocs Florals. També una altra a Tortosa, similar a la de Tarragona. Dins d'aquestes societats literàries, cita una colla d'homes cèlebres: Paul Dosvirós, Jeroni Loseta, Gabriel de Càrsega, Cristòfol Galvès, Francesc Molí, Jacques Pascal, entre d'altres.

Acaba dient que la llengua catalana era la majoritària, amb un accent inconfusible, i que només al litoral es troben persones que parlen francès, o d'altres llengües.

També, dins d'aquest *Inventari de Catalunya*, hi ha una carta, del baró de Gérando,[288] intendent de l'Alta Cerdanya, datada el 19 d'abril de 1812 i adreçada al ministre de la guerra francès, duc de Màssena, en la qual donà una justificació de la traducció del Codi Civil Napoleònic al català, tot dient que així s'afavoreix els costums i la llengua dels catalans, i també la confrontació i la separació amb els espanyols.

En la mateixa línia, tenim cartes d'altres significats dirigents, com els caps de policia de Barcelona, Charles Blondel i Beaumont de Brivazac que digueren que els catalans serien espanyols abans que francesos i, com a estratègia, i en relació a la pervivència dels antics furs, havien de deixar als catalans un fantasma d'independència i, aleshores, serien pacificats.[289] Molt interesant aquest comentari.

Finalment, el 17 de gener de 1814, el cap polític Valentí Llozer i Codina publicà una circular en què prohibí la venda de llibres obtinguts per represàlies, o confiscacions.

En acabada la guerra, els protocols notarials fets pels francesos foren cremats.

---

[288]Mercader i Riba, Joan. *Catalunya i l'Imperi Napoleònic*, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1978, pàg. 21-22.

[289]Ramisa, M."Una interpretació política de la guerra del Francès", *Annals del Patronat d'Estudis d'Olot i Comarca*, 24, pàg. 252-266, 2013.

El Règim Civil napoleònic

Els francesos tenien la idea avançada d'un estat docent,[290] per la qual cosa, a partir del Decret d'annexió, el 8 de febrer de 1810, hi hagué un major grau d'estructuració social i una renovació de l'administració catalana, amb una nova divisió territorial. Els funcionaris del Règim Civil suposaren una organització moderna, eficaç i racionalitzada de la societat.

A Barcelona, Augéreau feu una reforma fiscal, amb l'aparició dels dominis, reorganitzà la judicatura i creà un tribunal d'Apel·lació. Els francesos ocuparen els col·legis religiosos,[291] menys el de Sant Guillem (agustins), el de Sant Vicenç, el de Sant Ramon (dominics) i el de la Trinitat (trinitaris calçats), que eren lluny del centre de la ciutat, els quals tingueren un paper rellevant en la conspiració de 1809.

El 30 d'abril de 1811,[292] Mac Donald publicà un Decret que sistematitzà la ingent tasca de reformes administratives: contribucions, duanes, registre i dominis, drets reunits, casa de moneda, ponts i camins, duanes, prefectura de policia, administració de justícia, hisenda, institucions, etc.

Els imperials permeteren les festes populars i les locals, com ara les de Gràcia, Sarrià o del Coll, i hi introduïren de pròpies, com l'aniversari de Napoleó, el 15 d'agost.

El 26 de gener de 1812, Napoleó signà el Decret de la Integració del Principat a l'imperi, amb la divisió de Catalunya en quatre departaments, subdividits en prefectures. La Vall d'Aran restà al departament de l'Alta Garona, i Andorra, al Principat. Aquest Decret establí, com a caps suprems de la nova administració, als intendents civils, Gérando, departament del Ter i del Segre, i Chauvelin, departament de Montserrat i Boques de l'Ebre -qui a mitjan 1813, fou l'únic intendent general de Catalunya-, per sota d'ells, hi hagueren quatre prefectes, Roujoux, del Ter, Viellville dés Éssards, del Segre, Treilhard, del Montserrat i Alban de Villeneuve, de Boques de l'Ebre, però tots sotmesos al

[290] Mercader i Riba, Joan. *Barcelona durante la ocupación francesa*, Madrid, 1949.

[291] Soldevila, Ferran. *Barcelona sense universitat i la restauració de la Universitat de Barcelona (1714-1837)*, Universitat de Barcelona, 2013, pàg. 117.

[292] ACA. Divers, *Inventari de la Dominació Napoleònica a Catalunya (1812-1814)*, 70 caixes: hi ha l'*Inventari de Catalunya*, fet per l'intendent de les Boques de l'Ebre, Alban de Villeneuve (veure Mercader, 1947).

governador general de Catalunya, general Decaen, amb les subsegüents picabaralles entre els administradors civils i els militars francesos.

L'administració francesa tingué un impuls considerable, amb l'obra de govern: a Girona,[293] hi proposaren iniciar l'ensenyament de minyons, també la provisió d'una càtedra de gramàtica, a càrrec del mestre de primeres lletres Gabriel Orri, substituït pel mossèn Salvador Tries, i hi hagué preocupació per alimentar els nens orfes, a càrrec de Lametz, qui no trobà ajut en l'estament privilegiat de Girona, i que, finalment, fou pagat pels francesos. Hi hagué la replantació d'arbres a la devesa. Un respecte total per les festes religioses del poble. El teatre fou reintroduït, el 1810, però fins el 1812, no hi hagué cap espectacle per falta de companyia teatral. També, es reobriren els balls i altres iniciatives populars a la ciutat del Ter.

A Catalunya, el Règim Civil napoleònic també creà serveis de policia, simplificà la burocràcia, feu una reforma tributària, secularitzà el clergat regular i desamortitzà els béns i les comunitats religioses, anul·là els drets senyorials i jurisdiccionals, sense, però, arribar a influenciar el poble baix.[294]

Mapa dels departaments napoleònics de 1812, rere l'annexió a l'imperi Francès: El Segre, amb el prefecte Roujoux, El Ter, amb el baró de Gérando, Boques de l'Ebre, amb Alban de Villeneuve i Montserrat, amb Treilhard.

[293]Puig i Oliver, Lluís Maria. *Girona francesa, 1812-1814*, Girona, 1976. Ens parla de francesos il·lustres, com ara l'intendent de finances Rouyer de Lametz, substituït per Millet, el comissari de policia Teule i el comandant d'armes de la ciutat Baraguey d'Hilliers, entre d'altres.

[294]Mercader i Riba, Joan. *Barcelona durante la ocupación francesa*, Madrid, 1949.

La maçoneria

Un altre aspecte interessant per la seva importància política foren les lògies maçòniques, obertes pels francesos a Catalunya, instades pel rei Josep Bonaparte, Gran Mestre del Gran Orient de França. N'hi hagué una a Girona:[295] *Napoleó el Gran*, 1811-1813 i una altra a Figueres: *Els Amics de la Reunió*, el 15 d'agost de 1812; d'entre els seus membres, només en trobem un figuerenc, Lluís Martí, doctor en medicina i almoiner de Figueres, anteriorment.

A la ciutat de Barcelona, en trobem fins a tres: *El Triunfo de la Amistad*, 1809-1813 (en formaren part els impressors de Perpinyà, Alzina i Barrera), *Napoléon*, mateixes dates i *La Feliç Reunió*, el 1809.[296]

Aquestes lògies ja foren obertes a França per Murat i suposaren mecanismes d'integració dins de les localitats on s'obriren. Tingueren caràcter oficial. Foren instruments al servei de l'exèrcit imperial. Des d'aquest punt de vista, pretengueren esplanar el camí de cara a l'annexió de Catalunya i a la implantació del Règim Civil:

[295]Clarà, Josep. *Els fills de la llum. Els francmaçons de les comarques gironines (1811-1987)*, El Corral del Vent, Girona, 1987.

[296]Ferrer Benimili, J. A. "La masonería española contemporánea", Vol 1, 1800-1868, *Estudios de Historia Contemporánea*, Siglo Veintiuno de España, editores, Madrid, 1987.

La consciència de catalanitat

Hom[297] ha parlat de la consciència de catalanitat en aquells anys, arran de la instrumentalització que feren els francesos amb el país. Aquesta influència generà un tímid catalanisme a les juntes corregimentals i a la Superior, amb la reivindicació dels antics furs, però sense la pretensió d'alterar l'ordre de l'estat.

La Superior fou suprimida il·legalment, el 10 de novembre de 1812, pels diputats catalans a Cadis,[298] tot i que Catalunya es trobava a la misèria i, a través del diputat Felip Aner d'Esteve -qui es queixà que era la província més gravada-; demanaren compensacions i ajuts, el dia 10 de febrer de 1811, però no els aconseguiren pas. Aner demanà que s'estengués als territoris no ocupats la contribució extraordinària que regia a Cadis, amb esperit de consciència de grup davant la deixadesa de l'estat, sense conseqüències.

Aquesta consciència també la trobem en escrits adreçats a les juntes, en anònims anticastellans i en actituds populars que arribaren al separatisme declarat, com també, l'oposició a l'esquarterament arbitrari de Catalunya i l'amor ben palès d'aquells homes als seus usos civils, l'aspiració a recobrar les llibertats suprimides, la idea d'una unitat territorial definida, el Principat de Catalunya, l'organització política provincial i la llengua: del poble, de la judicatura, de les institucions i de l'església, usos, costums i psicologia popular.

Napoleó donà lloc a una onada generalitzada de nacionalismes,[299] sustendada en el camp ideològic pel Romanticisme. La Junta Superior del Principat de Catalunya, en constituir-

---

[297]Puig i Oliver, L. "L'impacte de la Revolució Francesa, 1789-1808"; "Els catalans i la Guerra del Francès, 1808-1814", *Història de Catalunya*, Vol. V, editorial Salvat, Barcelona, 1979, pàg. 132.
Tomàs Puig: *catalanisme i afrancesament*, Treballs de la Secció de Filosofia i Ciències Socials, IX, Institut d'Estudis Catalans, 1985.
-Vilar, Pierre."Ocupació i resistència durant la Guerra Gran i en temps de Napoleó", *Assaigs sobre la Catalunya del segle XVIII*, Barcelona, 1973, pàg. 93-171.
-Canals Elías, Ignacio. *La imprenta peregrina. La aventura de Antón Brusi Mirabent*, ICE-Brusi, Barcelona, 2014, pàg. 39.
-Roura i Aulinas, L. "Hi hagué algun protocatalanisme polític a Cadis?", *L'Avenç*, número 113, Barcelona, 1988, pàg. 32-37.

[298]ACA. Divers, Junta Superior del Principat de Catalunya, caixa núm. 149: hi ha un contracte d'arrendament i impostos sobre la venda d'aiguardent, signat a Reus, el 16 de febrer de 1812, entre els diputats a Corts i l'ajuntament de Reus. Fet que demostra que la política era molt important, però no s'havia de negligir l'economia.

[299]"Nacions i nacionalismes a debat. Conversa amb Éric Hobsbawm", *L'Avenç*, núm. 158, Per Xavier Marcet, Barcelona, 1992, pàg. 30-34. Ens diu sobre nacionalisme: "És el moment històric en què aquesta consciència esdevé la reivindicació d'un estat territorial [...]". Mentre que Pierre Vilar ens diu que: "[...] no

se, declarà caduca l'autoritat del Consell de Castella i de la Reial Audiència de Barcelona i es procedí a l'elecció d'un tribunal regional de Justícia, com també s'atribuí el poder legislatiu, i s'encunyà moneda,[300] essent, de facto, el primer govern autònom després del 1714.

Hi hagueren altres indicadors, com ara la fallida del sistema de reclutament forçat, atesa l'essència de llibertat que formava part inherent del poble català. La monarquia prengué, aleshores, la forma de Federació.

El fet català com a particularisme, regionalisme o pre-nacionalisme, testimoniat en nombrosos escrits que els francesos enviaren al govern, als ministres i a l'emperador, donà lloc a l'anomenat "Assaig Catalanista" d'Augéreau, impulsat a Girona per l'afrancesat Tomàs Puig. S'hi publicà el Decret a les planes del *Diario de Barcelona*, el 20 de març de 1810, i l'intendent baró de Gérando fou el responsable de posar-lo en pràctica.

Foren, entre d'altres, el punt de partida que permeteren l'ús de la bandera catalana, de la llengua, tot fent-la oficial amb la catalanització del *Diario de Barcelona*, a partir del 22 de març i fins el 12 d'agost de 1810 -ordre donada pel corregidor de Barcelona, l'afrancesat Pujol i Marc, qui fou destituït per Mac Donald l'agost de 1810- i també de l'apel·lació a la memòria històrica dels catalans.

A partir de l'1 de març de 1810, hi hagué Corts Generals a Cadis i el nomenament del Consell Suprem de la Regència d'Espanya i Índies, format per cinc persones que assumiren tot el poder i les funcions de la Junta Central.[301]

La guerra també tingué els seus indicadors. L'1 de juliol de 1810,[302] des de Cervera, se celebrà un consell de guerra, i com a conseqüència es decidí que només les tropes catalanes i els sometents defensarien Catalunya, no pas les espanyoles. Aleshores, la Junta

---

es pot dir que el nacionalisme sigui tal cosa, és allò que en fan les classes socials [...], en el cas català, hi va haver un nacionalisme tradicionalista amb els bisbes i capellans".

[300]Recasens i Comas, Josep Maria. *El corregimiento de Tarragona y su junta en la guerra de la Independencia (1808-1811)*, Diputación Provincial de Tarragona, 1958. Ens diu que la ciutat de Tarragona també encunyà moneda.

[301]Canals Elías, Ignacio. *La imprenta peregrina. La aventura de Antón Brusi Mirabent*, ICE-Brusi, Barcelona, 2014, pàg. 67.

[302]Ibíd. Pàg. 77 i 85.

Superior del Principat publicà una proclama en català en què demanà el relleu dels generals implicats.[303]

El periòdic *El Patriota Ausonense* núm. 230, del dimecres 29 de setembre de 1813, pàgines 959-960, publicà una dècima en honor del coronel Manso, amb l'acabament següent: "Xefe Amat del català", no pas de l'espanyol. Poema inèdit treballat a la Quarta part.

Sabem que el 7 de juliol de 1814, una Reial Ordre[304] manà que tots els símbols de la Constitució foren suprimits físicament. Aquest fou el final del liberalisme, per bé que hi tornaria aviat.

Finalment, el 9 de febrer de 1815,[305] a Barcelona, s'esborraren tots els protocols notarials que havien fet els francesos. Molts esdeveniments públics i privats i circumstàncies de tot tipus hem deixat de saber.

En acabar la guerra, encara s'imprimiren diversos fulls volanders sobre Napoleó:[306]

CANSÓ NOVA DE BONAPART

Sintetitzant, la guerra del Francès constituí un episodi complex d'aiguabarreig de successos que tingueren a veure amb l'Antic Règim, d'una banda, marcat per unes estructures de poder absolutistes, una economia agrària amb mesures proteccionistes i, d'altra banda, amb tota una colla de canvis en els mitjans de producció encaminats cap al

[303]Ibíd. Pàg. 85.

[304]Barreda i Casanova, Maria Lledó; Garcia i Pardo, Jordi; Serret i Bernús, Carles. "Segle XIX. Guerra del Francès: l'impacte sobre Sant Boi", *Història de Sant Boi de Llobregat*, Ajuntament de Sant Boi de Llobregat, 1993, pàg. 203-215.

[305]AHPB. Barcelona, notari Josep-Maria Torrent i Sairols, manual de 1815, 1199/9.

[306]BNC. Fullets Bonsoms, núm. 2.065.

capitalisme, amb teories polítiques liberals i una concepció moderna de l'estat, basada en la separació de poders.

Durant la guerra tingueren lloc reivindicacions, actituds d'autogovern i es desenvoluparen canvis socials i polítics, processos que al llarg del segle XIX foren represos des de posicionaments més ultrats, en la línia de la recuperació de les institucions i la cultura catalana.

Entre els anys 1808 i 1814, es publicaren a Catalunya fins a 54 diaris. A poblacions com ara Manresa, Vic, Girona, Lleida, Tarragona, o Reus, entre d'altres. També, hi hagué publicacions esparses i, fins i tot, algunes publicacions periòdiques que no les podem pas considerar com a premsa.

De tot aquest *corpus* de diaris, hem fet una classificació temàtica: premsa d'Avisos i Notícies, premsa Política, premsa de Circumstàncies, premsa Especialitzada i premsa *Moderna*.

V.-La societat i la cultura a la fi de l'Antic Règim a Catalunya

A la darrera dècada del segle XVIII i fins a l'acabament de la Guerra del Francès, el 1814, s'escolaren uns anys vertiginosos, difícils de classificar, en què els successos convulsos, els continus fets d'armes, la crisi econòmica i les circumstàncies imprevisibles convertiren aquest lapse de temps en una de les etapes històriques més interessants del nostre passat: fins aleshores, no s'hi havien acumulat tants esdeveniments en tan poc temps. La societat canviava veloçment, sense rumb. Preveure el seu decurs no fou a l'abast de ningú.

La població a Catalunya augmentà considerablement. La ciutat de Barcelona, el 1717, tenia 35.928h, i el 1787, 90.000h, amb un augment gairebé del 70%. Pel que fa a la resta de Catalunya: Reus tenia 14.400h, Lleida 10.390h, i entre 8.000 i 9.000h a les poblacions de Tarragona, Mataró, Girona, Vic, Manresa, Valls i Olot. De Burgos,[307] ens relaciona moltes poblacions de Catalunya amb els habitants que tenien al final del segle XVIII, entre els 8.000 i els 3.000 habitants.

Les manifestacions culturals assoliren un dinamisme considerable arran de l'esclat de la Revolució Francesa, idees que el cordó preservatiu d'Aranda[308] no pogué evitar i que s'escolaren Pirineu endins, com ara els periòdics impresos per la Convenció: l'*Echó des Pyrénées, l'Avant-Garde de l'Armée des Pyrénées Orientales* i el *Journal de l'Armée des Pyrénés Orientales,*[309] també la Constitució francesa del 1791 i la Declaració dels *Droits de l'Home et du Citoyen*.

Les inèrcies estètiques del període s'anaren repetint: Neoclassicisme, Barroc, les quals iniciaren un encavallament, un joc pendular de sensibilitats, d'afirmacions i d'absències, que hom ha convingut de titllar, amb alguna addició novella -com ara el Sentimentalisme- de Pre-romanticisme, és a dir, l'espai entre la Il·lustració i el Romanticisme, per bé que, el darrer terç del segle XVIII, la poesia catalana tingué reminiscències barroques, però,

---

[307]De Burgos, Francisco Javier. *Imprenta y cultura del libro en la Barcelona del setecientos*: *1680-1808*, 2 vol., tesi doctoral dirigida per Ricardo García Cárcel, Facultat de Lletres, Universitat Autònoma de Bellaterra, 1993, pàg. 319-327.

[308]BNC. Reserva, Fullets Bonsoms, núm. 4.972. Hi hagué un Edicte on s'aplicà un cordó preservatiu a l'Urgell, en el si de la Guerra Gran.

[309]García Hurtado, Manuel Reyes. "Guerra y propaganda a finales del siglo XVIII, José Felipe de Olivé y el Correo de Gerona (1795)", Universidad de A Coruña, Facultad de Humanidades, *Manuscrits*, 21, 2003, pàg. 144.

en conjunt traeix les actituds i les tècniques del Neoclassicisme, amb intencions moralitzants, didàctiques o burlesques, i també algunes insinuacions pre-romàntiques.[310]

Les raons de la pervivència d'aquestes estètiques cal buscar-les en el llarg procés de transculturalització, el qual ha portat a molts autors a parlar de l'apogeu de la identificació amb la cultura castellana. La llavor del redreçament cultural català es plantà en aquells anys, però els seus fruits seran tardans.

Durant aquest període, aquestes estètiques es donaren, bàsicament, en la poesia culta, però, també hi hagué de popular i manifestacions teatrals innovadores, d'arrel burgesa, representades a Barcelona, al Teatre de La Santa Creu, amb gèneres de sainet,[311] precedent del drama romàntic o melodrama, amb clares influències franceses, amb números de ball, malabars, espectacles gimnàstics i les ombres xineses, que alternaren amb l'òpera italiana; tot plegat, en castellà, amb poques excepcions. També hi hagué un teatre menor, popular i d'afeccionats, que tingué lloc als domicilis particulars, o en sales petites, en català, la llengua del poble, i la irrupció de la nova premsa, que caracteritzarà singularment aquesta època.

Hi hagué erudits que es lamentaren de la degradada situació del conreu de les lletres catalanes, com Miquel de Serralde, el 1785,[312] en un discurs a la Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona.

Al llarg del segle XVIII, sorgiren institucions científiques i culturals a Catalunya, com la Reial Acadèmia de Medicina, amb seu a l'Hospital de la Santa Creu de Barcelona, el Reial Col·legi de Cirurgia, fundat el 1760, pel metge Pere Virgili, qui juntament amb Antoni Gimbernat aixecaren la cirurgia a nivell de la medicina, també al recinte de l'Hospital de Sant Pau, i els estudis de gramàtica i retòrica, que es podien fer al col·legi jesuític de Cordelles. A Tortosa, hi hagué els col·legis de Sant Domènec, i a Tarragona, els antics Estudis tarragonins, els quals varen aconseguir privilegis, a condició que revalidessin, al capdavall, els estudis a Cervera.

---

[310]Molas, Joaquim. *Poesia neoclàssica i pre-romàntica*, edi 62, Barcelona, 1968.

[311]Fàbregas, Xavier. "La introducció al drama romàntic a Catalunya", *Els Marges*, núm. 2, 1974, pàg. 45-66. Ens explica Fàbregas que tenien una divisió en 5 actes, amb progressiu desenvolupament i uniformitat del vers, sovint decasíl·labs assonants equivalent a l'Alexandrí francès de cesura irregular, amb una construcció barroca de frases, fidel al conceptisme classicitzant.

[312]Campabadal, M. *Butlletí de la Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona*, XLVIII, 2001-2002, Separata: *Sobre la concepció de la poesia catalana al segle XVIII*, pàg. 233-237.

Artola[313] ens parla de dues idees bàsiques de la política de Napoleó: la idea girondina de la revolució universal i la idea napoleònica de la unitat d'Europa, com a rerefons ideològic del Nou Règim.

Pel que fa a la societat civil, observem que arran dels decrets reials de 1779 i 1784, es propicià la llibertat de treball per a les dones. Aquest fet comportarà que les vídues i les filles dels llibreters i impressors, per exemple, poguessin continuar l'activitat de la impressió.[314] Aquests decrets reformaren alguns gremis, i d'altres els extingí.[315]

[313]Artola, Miguel. *Los afrancesados*, ediciones Turner, 27, Madrid, 1976.

[314]Gregori Roig, Rosa Maria. "Confrarie librariorum civitatis Barcinone"; "L'ofici dels llibreters a la ciutat de Barcelona, Estudi institucional i edició de les fonts històriques (s.XVI-XIX)", *Quaderns d'Història*, núm. 24, AHCB, 2017.
-Solà Parera, Àngels. "Del règim gremial al sistema liberal: llibreters, impressors i velers de Barcelona, 1760-1854"; "Els gremis de Barcelona", Molas, Pere i Cazeneuve, Xavier (coord.), Seminari d'Història de Barcelona, *Quaderns d'Història*, núm. 24, AHCB, 2017, pàg. 141.

[315]Ibíd. Pàg. 271-285. Hi ha fons documentals sobre llibreters i impressors a l'AHCB, a la BNC, A l'ANC, a l'AHPB i al Centre Documental del Museu Tèxtil de Terrassa, al respecte de la Confraria de Sant Jeroni. L'arxiu dels Llibreters, el 27 de novembre de 1797, ja s'havia perdut o dispersat en diversos llocs, pàg. 790.

La instrucció pública

Un aspecte fonamental per a la societat i la cultura fou la instrucció pública. Després del Decret de Nova Planta, els estudis superiors passaren a fer-se a la Universitat Reial i Pontifícia de Cervera, amb un caràcter centralista i dominador, sota el control únic dels monarques.[316] La Il·lustració promogué un nou concepte d'universitat, més laic i menys eclesiàstic, obert a la filosofia moderna, a les ciències i a la cultura de l'època.

Els anys de plenitud de la Universitat de Cervera foren entre el 1726 i el 1777, quan Josep Finestres i Monsalvo exercí com a professor de dret romà, és a dir, el dret català. Finestres fou un polígraf, un humanista interessat en els clàssics grecs i llatins, en la filosofia,[317] la història, la pintura i la música. Acabà formant l'anomenada Escola Cerverina.

El 1767, Cervera entrà en decadència,[318] rere l'expulsió dels jesuïtes, els quals fornien el quadre de professors. El 1771,[319] hi hagué una reorganització, però les tensions amb la ciutat de Barcelona, la manca de llibres, els salaris dels professors, etc., degeneraren, a partir del 1777, en la decadència definitiva de la universitat cerverina.

La Universitat de Cervera es relacionà amb el monestir de Bellpuig de les Avellanes, on sortí una escola erudita, encapçalada pel pare Jaume Caresmar. Un dels darrers homes importants de Cervera fou Ramon Llàtzer de Dou, qui feu de jurista, el 1798,[320] des de Vic estant. Fou deixeble de Finestres, per bé que no fou pas humanista, sinó un home de lleis. Aleshores, hi hagué predomini dels estudis científics i pràctics, com ara ser professor de lleis,[321] per davant de les humanitats, per bé que les llengües vives, com el francès, s'ensenyaren a Barcelona.

---

316 Batllori, Miquel. Obra completa, vol. IX, *La Il·lustració*, edició a cura d'Eulàlia Duran i coordinada per Josep Solervicens, edi. Tres i Quatre, Barcelona, 1997, pàg. 165. Ens diu que abans els estudis universitaris depenien de les ciutats, i que això fou un desgavell, encara més que la distància i la insularitat que marcà la universitat.

317 Ibíd. Pàg. 429. Ens diu que a Cervera hi hagué una càtedra de filosofia suarista.

318 Campabadal, M. *El pensament i l'activitat literària del set-cents català, 1700-1823*, vol. I, Barcelona, 2003, pàg. 87.

319 Batllori, Miquel. Obra completa, vol. IX, *La Il·lustració*, edició a cura d'Eulàlia Duran i coordinada per Josep Solervicens, edi. Tres i Quatre, Barcelona, 1997, pàg. 63.

320 BNC. Reserva, Fullets Bonsoms, núm. 4.975. Dou defensà els *Vales Reales*, crèdit públic originat per les guerres del Francès.

321 ACB. Baptismes. El juny de 1781, trobem el professor de lleis Francesc Albert, com a padrí de Peronella Serra.

Pel que fa a la ciutat Comtal, sabem que hagueren exàmens de llatinitat al Col·legi Episcopal de Barcelona, el 15-16 de maig de 1793.[322] També que, al carrer d'Escudellers,[323] s'hi feu una escola gal·lo-espanyola, molt afrancesada, i que al Seminari Conciliar s'impartia gramàtica, retòrica, filosofia i teologia, suspeses amb l'entrada dels francesos, les quals no es reanudaren fins a l'octubre de 1810 (els professors no cobraven).[324]

L'esforç cultural de la Junta de Comerç fou notori, estudis de la qual serviren per a la restauració de la Universitat de Barcelona, el 1837.[325]

Els gironins hi anaven a estudiar a Montpeller i a Tolosa, per bé que a Girona hi hagué la *Maison de Geronne*.[326]

[322]BNC. Reserva, Fullets Bonsoms, núm. 6.290.

[323]De Burgos, Francisco Javier. *Imprenta y cultura del libro en la Barcelona del setecientos*: *1680-1808*, 2 vol., tesi doctoral dirigida per Ricardo García Cárcel, Facultat de Lletres, Universitat Autònoma de Bellaterra, 1993, pàg. 319-327.

[324]Mercader i Riba. Joan. *Barcelona durante la ocupación francesa*, Madrid, 1949.

[325]Soldevila, Ferran. *Barcelona sense Universitat i la restauració de la Universitat de Barcelona (1714-1837)*, Universitat de Barcelona, 2013, pàg. 77.

[326]Rahola, Carles. *Visions Històriques*, Girona, 1927.

Les escoles de primeres lletres

L'educació infantil o de primeres lletres a Catalunya, tot seguint Camprubí,[327] fou un ensenyament públic pagat pels fons municipals, amb horaris, llibres i nivells similars, ja des del segle XVI. D'aquesta manera, els minyons aprenien de llegir, escriure i comptar, i un segon ensenyament anomenat de Gramàtica, el qual, bàsicament, era l'estudi del llatí:

Girona. Inscripció en una pedra, a tocar el Museu d'Història dels Jueus. Probable seu d'una escola de primeres lletres.

Les escoles de primeres lletres, a partir de la Guerra de Successió, tingueren molts problemes ja que l'economia davallà i els pobles hagueren de fer front a molts impostos, per la qual cosa deixaren de contractar mestres. A partir del 1760, la qüestió encara es complicà més perquè s'aprovà una Llei i els ingressos dels pobles restaren sota el control del Consell de Castella. En avançar el segle XVIII, l'augment demogràfic i la incipient industrialització, amb la fugida en massa a les fàbriques i telers de Barcelona, encara empitjorà més la situació, fins a arribar a un grau molt alt d'analfabetisme. Coneixem la situació dels pobles del Vallès Oriental, aleshores.[328]

Les escoles de Barcelona de primes lletres eren en mans dels eclesiàstics.[329] Hi havia diversos col·legis.[330] A les escoles, s'enseyava a llegir i a escriure i les quatre regles.

---

[327]Camprubí. Xevi. "L'ensenyament públic als municipis del Vallès Oriental entre els segles XVI-XVIII", *Ponències*, Revista del Centre d'Estudis de Granollers, núm. 25, Granollers, 2021, pàg. 7-39.

[328]Ibíd.

[329]Soldevila, Ferran. *Barcelona sense Universitat i la restauració de la Universitat de Barcelona (1714-1837)*, Universitat de Barcelona, 2013, pàg. 72-77.
-De Burgos, Francisco Javier. *Imprenta y cultura del libro en la Barcelona del setecientos*: *1680-1808*, 2 vol., tesi doctoral dirigida per Ricardo García Cárcel, Facultat de Lletres, Universitat Autònoma de Bellaterra, 1993, pàg. 297.

[330]Els col·legis jesuïtes de Betlem i Cordelles (expulsats el 1767); els dominics; els benedictins de Sant Pau; els col·legis de Sant Guillem (agustins calçats); de Sant Pere-Nolasc (mercedaris); el col·legi de Sant Bonaventura (franciscans); el de Sant *Àngelo* màrtir (carmelites descalços); els de la Santíssima Trinitat (trinitaris calçats, del qual sabem que, el 1809, hagueren de llogar oficines i l'hort del col·legi, per tal de poder pagar les contribucions); els trinitaris descalços (dels quals sabem que, el 1807 tingueren com a preceptor i protector Josep-Francesc Masdevall, oïdor de la Reial Audiència de Barcelona); de Sant Vicenç Ferrer i Sant Raimon de Penyafort (predicadors); els clergues menors; els escolapis, des del 1797 i els convents de Sant Sebastià, de Santa Caterina, des de l'abril de 1795, etc.

Francesc de Zamora[331] recull que hi havia 16.288 criatures el 1760, i que el 1788, hi havia obertes 18 escoles, amb 1.236 alumnes, com també que a la majoria de pobles de Catalunya també hi havia ensenyament de primeres lletres.[332] Amb tot, l'ensenyament arreu fou en castellà d'ençà la Reial Cèdula d'Aranjuez, publicada per Aranda, el 1768.[333]

El 1801,[334] tenim notícia dels exàmens que hagueren de superar els mestres de primeres lletres, i, fins i fot, un Edicte que regulà els arbitris a pagar en relació a les llengües.[335] També, hi hagué certa participació en l'educació de les monges, el mateix any.[336]

El 1803,[337] s'anuncià un llibre per a l'ensenyament de primeres lletres, del mestre Torcuato Torio de la Riba, el qual s'aplicà a totes les escoles.

El 1806,[338] a Barcelona, coneixem els noms d'un grapat de directors dels col·legis de primeres lletres. Aquest mateix any,[339] el mestre de llengües Josep Vilallonga es querellà contra la donzella Rosa Sagristà i Rosès, per incompliment de contracte. Com veiem, les lleis també protegiren els mestres.

-BUB. Reserva, *Crónica del monestir de Santa Caterina de Barcelona*.

[331]ACB. Baptismes, 1787. El 17 de febrer, Francesc de Zamora batejà una filla, Maria-Luïsa Francesca Antònia de Zamora, i la seva padrina fou la princesa Maria-Lluïsa de Borbó, però, al final, ens diu que vol el document escrit en castellà, encara que tots els altres estiguin redactats en català.
-AHPB. Barcelona, notari Aleix Noguera i Jaumar, manual de 1789. Sabem que hi hagué la publicació del testament del seu pare Francesc-Antoni de Zamora, a instància del seu fill, cavaller pensionat de l'Orde de Carles III, i síndic oïdor de la Reial Audiència de Barcelona.

[332]Moran, Josep; Renom, Mercè, *El Baix Llobregat el 1789*, Respostes al qüestionari de Francisco Zamora, A cura de Jaume Codina, edi. Curial Edicions Catalanes, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1992.

[333]Ferrer i Gironès, Francesc. *La persecució política de la llengua catalana*, edi, 62, Barcelona, 1985.

[334]BNC. Reserva, Fullets Bonsoms, núm. 1.843.

[335]Ibíd. Núm. 19.339.

[336]Martí Bonet, Josep Maria. *El clergat de Barcelona al segle XIX. Context, Costumari i elenc*, Arxiu Diocesà de Barcelona, 2016, pàg. 122.

[337]BNC. Reserva, Fullets Bonsoms, núm. 14.166.

[338]AHPB. Barcelona, notari Francesc Ribes i Barbier, manual de 1806, 1188/5. Benet Duran, Esteve Dou, Josep Darder, Joan-Antoni Domínguez, Francesc Donadeu, Gertrudis D'Eura i Nicolau Dameto, de Sant Joan de Jerusalem. Arran d'un plet de la Inquisició, coneixem els mestres de la germandat de Santa Juliana: Josep Junyent, Antoni Joncar, Francesc Julià, Narcís Gener, Josep Tolemàs, Josep Gener i Jaume Just i Imbert.

[339]BPEB. Processos del Tribunal Eclesiàstic, I, 1800-1814.

El 1807,[340] hi hagué la notícia dels exàmens als professors de primeres lletres, i un poema en castellà, de Manuel de Sant Josep,[341] el qual s'hagué de llegir a totes les escoles del regne, centrat en la religió i la pàtria.

La Guerra del Francès suposà un daltabaix per a l'educació, almenys fins el 1813, any de la retirada dels napoleònics en diverses poblacions de Catalunya.

El 1813,[342] s'inauguraren cinc escoles més a la ciutat de Barcelona. Els francesos, el mateix any, obriren les classes de la Llotja.

D'altra banda, al llibre d'Òbits[343] de la Catedral de Barcelona, entre el 1786 i el 1815, els enterraments de mestres de primeres lletres és notori, la qual cosa corrobora el fet que a Barcelona, de mestres n'hi hagué força.

A Catalunya, l'ensenyament arribà a zones rurals mitjanes i petites -les escoles de primeres lletres-, fins i tot als pobles d'entre 300 o 400 habitans.[344] Hi hagueren escoles i professors de primeres lletres a Sitges, entre el 1789 i el 1794, ensenyaven Ignasi Oliver i Josep Erru.[345] A Reus,[346] Josep Giralt volgué obrir una escola a Tarragona, al carrer Ventallols, 3; qui fou examinat pel presbíter Joan Vallmitjana, i Ramon Feliu fou el síndic i procurador. També, a la ciutat de Tarragona, el senyor Joan Pla i Bailina, mestre de primeres lletres, obrí una escola pública a la plaça de Sant Miquel, núm. 2.[347]

El 8 de gener de 1810, el rei Josep ordenà la implantació d'escoles per a l'ensenyament, *Liceos* (entren amb 7 anys i surten amb 18). D'aquesta manera, es regularitzà l'ensenyament primari arreu, però com veurem, almenys a la ciutat de Barcelona, aquesta mesura no fou suficient.

---

[340] BNC. Reserva, Fullets Bonsoms, núm. 14.233.

[341] Ibíd. Núm. 14.218.

[342] Mercader i Riba, Joan. *Barcelona durante la ocupación francesa*, Madrid, 1949.

[343] ACB. Llibres Sacramentals, Òbits, llibres 9-11.

[344] De Burgos, Francisco Javier. *Imprenta y cultura del libro en la Barcelona del setecientos*: *1680-1808*, 2 vol., tesi doctoral dirigida per Ricardo García Cárcel, Facultat de Lletres, Universitat Autònoma de Bellaterra, 1993, pàg. 319-327.

[345] ACB. Processos, Manual d'Actes, notari públic Josep-Francesc Mas i Vidal, vol. 954-955 (7/4/1789-12/12/1791), ambdós signaren àpoques a favor de la Rectoria i de la Pia Almoina, respectivament.

[346] *Diario Político y Mercantil de la Ciudad de Tarragona*, núm. 54, pàg. 224.

[347] Ibíd. Núm. 92.

A Peralada, l'11 de desembre de 1812 el sub-prefecte francès Les Cases demanà informació sobre la consignació del mestre, per bé que l'escola ja funcionava al poble.[348] Tenim un altre document anterior, també del sub-prefecte Les Cases, del 28 de maig de 1812,[349] en què anuncià que els exercicis de l'escola de Peralada havien estat publicats a la *Gazeta de Gironne*. També tenim notícies sobre la instrucció pública a Girona:[350]

A les cases pairals benestants, foren els capellans qui impartiren l'educació dels fills.

Pel que fa a d'altres estudis a Catalunya, coneixem el nom de l'apotecari que examinà els nous alumnes i escriptor d'un Pla d'Estudis: Antoni Soriguera,[351] com també el nom de l'apotecari major de l'Exèrcit, Gaspar de Castro, o el de l'apotecari de Lleida, Patrici Ortiz, i l'existència d'un laboratori a la ciutat de Vic, portat per Josep-Antoni Savall.

A la ciutat Comtal, podem seguir les notícies del *Diario de Barcelona*, durant l'ocupació imperial de la ciutat de Barcelona. Hi hagueren tot tipus d'informacions sobre ensenyament de primeres lletres, i relacionades amb la lectura, com ara el 28 de març de 1809, amb la notícia que a les biblioteques es troben obres manuscrites en llatí, en espanyol antic i en àrab, i que gràcies als francesos seran estudiades.

Segons el *Diario de Barcelona*, entre el 1810 i el 1814, ininterrompudament, sorgiren acadèmies privades, o bé es donaran classes en domicilis particulars, de primeres lletres

[348]Golobardes i Vila, Miquel. "Una colección de documentos inéditos sobre el dominio napoleónico en las comarcas del nordeste de Cataluña", *Anales de la Universidad de Murcia*, vol. XVIII, núm. 3-4, Ediciones Biblioteca-Palacio Peralada, 1960, pàg. 49, doc. 747, de l'11 de desembre de 1812.

[349]Ibíd. Pàg. 47, doc. 712.

[350]*Gazette de Gironne*, núm. 43, corresponent al dijous, 28 de maig de 1812.

[351]Sinués i Ruíz, A. *La farmacia militar en Cataluña durante la guerra de la Independencia*, Publicaciones del Seminario de Historia de la Farmacia, II, Universidad de Barcelona, febrer de 1960.

i de matèries diverses, com l'11 de maig de 1811, en què el pintor Fauchier, ensenyà a pintar a joves a partir de 10 anys, a plaça de la Verònica de la ciutat.

Molts professors particulars establiren escoles a Barcelona, o bé ensenyaren en cases particulars, com ara el 20 de març de 1810, en què el *Diario* anuncià que un capellà obria escola i donarà classes a nens per 2 pessetes al mes, de gramàtica i doctrina. El 23 d'agost del mateix any, un mestre d'escola que vivia a la Rambla, davant de la casa de la Virreina, admeté alumnes (els de llegir a 1 pesseta, els de llegir i escriure a 5 rals de billó i els de comptar a 1 pesseta i mitja al mes). El 25 de setembre de 1810, s'anuncià l'escola de gramàtica i retòrica de Sant Sebastià (de l'església del mateix sant), on s'ensenyà, com per diversió, ortografia castellana, principis d'història i plànols.

El 6 de setembre de 1811, s'anuncià que un senyor, a Barcelona, ensenyarà geometria, àlgebra i càlcul amb un mètode enginyós. El 29 de setembre del mateix any, dins de *Variedades,* i *Noticias particulares de Barcelona,* demanaren un mestre que ensenyés ortografia i aritmètica: "[...] *y tenga buena pluma*. *Vaya al segundo piso de la casa del Doctor Carreras, calle del Carmen*". El 23 de desembre de 1811, hi hagué l'avís del professor alemany Jorge Himmel, en què deia que ensenyava francès i espanyol, i qui volgués podia anar a la casa dels Cristallers, del carrer d'Escudellers, o bé adreçar-se al cap militar.

L'1 d'abril de 1812, a Barcelona, el senyor Manuel Mestrança ensenyarà primeres lletres i aritmètica, durant tres mesos, al carrer Abaixadors, núm. 32. També, s'obriren escoles franceses, al carrer d'Escudellers, 7 i 33, segons el *Diario* del 23 de maig de 1812, on s'ensenyarà espanyol, francès, italià, llatí, aritmètica, geografia, ortografia i doctrina cristiana.

Hi hagué anuncis al *Diario* sobre educació per a noies, com ara el 6 de setembre del mateix any, la senyora Maurice obrí una casa d'educació al carrer Ample, davant de l'església de la Mercè, a 5 pessetes al mes. El 23 de setembre de 1812, s'oferí el geòmetre Tomàs Boïgues d'ensenyar geometria, càlcul, àlgebra i geografia, a la Rambla de Santa Mònica, núm. 89. El 19 de novembre del mateix any, el senyor Manuel Mestrança encara donà classes de primeres lletres i aritmètica, al carrer Abaixadors, 32 de Barcelona. El 8 de desembre de 1812, hi hagué la notícia d'un antic professor que ensenyarà anglès. El 28 de desembre del mateix any, el prefecte del Montserrat, Treilhard, i per als pobles de

llur competència, manà que tots els mestres que tinguessin alumnes al seu càrrec hauran de comunicar el nombre d'alumnes, els noms, etc.

El 10 de març de 1813, la senyora Maurice Fitz ensenyà senyoretes a llegir i a escriure, geografía, etc. El 14 de març del mateix any, el professor Francesc Segur ensenyarà francès, davant del convent de la Mercè. El 10 d'abril de 1813, la Casa d'Educació per a minyons era al carrer del Call, núm. 8, i fou molt completa; la regentà l'intèrpret dels Tribunals de Barcelona, senyor Barqueta. El mateix dia, al carrer del Call núm. 6, el senyor Josep Llunell farà classes de primeres lletres. El 14 d'abril de 1813, de nou, hi hagué la notícia de la Casa d'Educació per a senyoretes, al carrer Ample al costat de la Mercè.

També, a les planes del *Diario*, s'anunciaren notícies relatives a l'ensenyament i a l'escriptura, com ara el 26 d'abril de 1813, s'anuncià que una llibreria al carrer de la Boqueria feia memorials en francès, castellà i català; o bé que hi havia un senyor alemany que venia mapes de Catalunya i estampes, al carrer de la Plateria, el de juny de 1813. El 5 de setembre del mateix any, es detallà que a tot l'imperi Francès hi havia 41 acadèmies, 80 liceus i 121 col·legis.

A finals de l'ocupació de la ciutat de Barcelona, les acadèmies privades i classes particulars continuaren, com ara el 19 de gener de 1814: el senyor Manel Cot donà lliçons de llengua llatina, castellana i catalana; és l'únic anunci que hem vist d'ensenyament de la llengua pròpia:

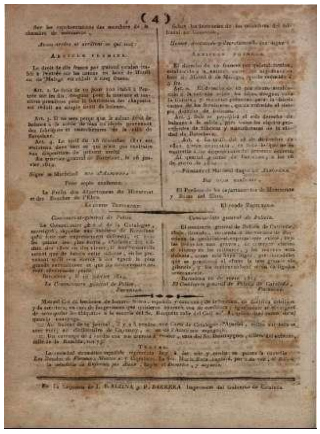

El 6 de març del mateix any, a la plaça del Rei, núm. 11, hi hagué una acadèmia de primera educació, amb classes de lectura, escriptura i aritmètica.

També, a Vic, des de les planes de *El Patriota Ausonense*, núm. 47, corresponent al dimecres, 16 de febrer de 1814, un jove estudiant s'oferí per a ensenyar aritmètica i llatí, a canvi de menjar i dormir.

El dimarts, 3 de maig de 1814, un cop acabada la Guerra del Francès i quan encara l'absolutisme no s'hi havia imposat definitivament, des de les pàgines del periòdic l'*Eco de Reus*, un tal F. J. y B, escrigué sobre la importància de l'educació per tal d'entendre els guanys reportats per la Constitució, en clara defensa de la pedagogia liberal. També, es plantejà en quina llengua s'ha d'ensenyar: castellà o llatí?.

L'ús social del català

Un altre aspecte fonamental fou l'ús de la llengua pròpia, en destaquem alguns exemples que ens poden donar una idea al respecte: hi hagué intents, sovint reexits, de mantenir la llengua al llarg del segle XVIII, com ara el bisbe de Barcelona, Josep Climent, il·lustrat i reformista, n'és un exemple paradigmàtic. Seguidor de les doctrines trentines, proposà un bilingüisme en l'ensenyament que preservés la llengua del país.[352]

Cahner[353] ens diu que l'autor Jaume Sala i Guàrdia, autor del *Proemio* que encapçala el II volum, perdut avui dia, conté una justificació del perquè hi escriu en castellà: "[...] *el castellano es una lengua extrangera y el catalan es la lengua nativa, pero el castellano no es un idioma extraño*". I diu que és un cas com el dels rossellonesos, que units a França parlen català i entenen el francès. Esmenta exemples d'aquesta dualitat en l'ús de la llengua, com ara l'ex-jesuïta Xavier Llampilles i el pare Antoni de Sant Jeroni de la Vall d'Hebron, o l'abat Raimon Pujades, el 1796.[354]

L'ús de la llengua fou ben viu a l'administració municipal dels pobles i ciutats de Catalunya,[355] com també a les parròquies, als notaris, a les cartes, memòries i diaris personals, com els de: Blai de Fournàs, Josep Bernic, Miquel Feu i Balmes, o el de Gaietà Barraquer, entre d'altres ja citats.

El 1800,[356] hi hagué una carta escrita en català pels obrers d'una església parroquial de Barcelona, adreçada al capellà senyor Ramon, per a què portés atxa encesa i participés en la processó per portar la comunió als malalts. També, un escrit de la infermeria de la Mercè, adreçat als membres de l'orde dels carmelites descalços.[357]

---

[352]Verrié, J. *Continuïtat pedagògica catalana durant els segles XVIII i XIX*, Barcelona, 1981.

[353]Canher, Max. "Contribució al coneixement de l'ús lingüístic entre els escriptors catalans de la fi del segle XVIII", *Estudis universitaris catalans. Estudis de llengua i literatura catalanes oferts a R. Aramon i Serra en el seu setantè aniversari*, Vol. IV, Curial Edicions Catalanes, 1984.

[354]BNC. Reserva, Fullets Bonsoms, núm. 11.684.

[355]AHCB. Consell de Cent (1792-1808), Cadastre, Fons Gremials Generals, Gremials Notarials.
-AEB. Inventaris d'Arxius Parroquials, Testaments, Processos del Tribunal Eclesiàstic, *Registra Communium*, 1792-1814.

[356]BNC. Reserva, Fullets Bonsoms, núm. 21.429.

[357]Ibíd. Núm. 21.051.

El 1802,[358] hi hagué una carta al *Diario de Barcelona* a favor de l'ensenyament en català, quan l'autor s'assabentà que el poeta Joan-Baptista Escorigüela havia tramès una epístola sobre la llengua valenciana a una escola d'aquella ciutat.

El 1806, [359] trobem l'impost de la Lleuda, publicat a Tortosa, en català.

De Puig i Oliver[360] ens diu que, a la Guerra del Francès, també a la ciutat de Girona,[361] s'escrigueren en català les actes municipals, amb traducció d'alguns manuals per als batlles i jutges de poble, i molts decrets i bans d'Augéreau, Saint-Cyr, Lacombe Saint Michel, Mathieu i del corregidor intrús Pujol, a Barcelona.[362] També, els decrets i els processos penals, les proclames dels governants, i decrets de Mac Donald i Decaen, i el prefecte Roujoux, qui emprà la llengua en dirigir-se a la municipalitat de Girona, organitzà la beneficiència pública,[363] i intentà fer una biblioteca, però fou un projecte no reeixit.

Miquel i Vergés[364] ens diu que: "Els catalans s'estimaven més parlar castellà sota el despotisme vergonyós de Ferran VII, que no pas català emparats per Napoleó". És a dir, que per als catalans de l'època parlar la llengua pròpia protegida pels francesos invasors suposava un exercici de sotmetiment.

Mercader[365] ens explica que el 8 de febrer de 1810, el govern de Catalunya francès d'Augéreau decretà l'oficialitat del català, amb la catalanització del *Diario de Barcelona*, a partir del 22 de març i fins el 18 d'agost de 1810: *Diari del Gobern de Cataluña y Barcelona*, ordre donada pel nou corregidor de Barcelona i membre de la Junta de Comerç

---

[358]Comas, A. *Les excel·lències de la Llengua catalana*, Episodis de la Història, 95-96, Rafael Dalmau, editor, Barcelona, 1967.

[359]BNC. Reserva, Fullets Bonsoms núm. 6.744.

[360]Puig i Oliver, Lluís Maria. *Girona francesa, 1812-1814*, Girona, 1976.

[361]Alberch i Fugueras, Ramon; Castells i Calzada, Narcís. *La població de Girona (segle XIV-XX)*, Institut d'Estudis Gironins, Girona, 1985. Ens diu que els francesos feren un cens de població a la ciutat, el 1812, amb 4.600 habitants.

[362]Ferrer, Raimon. *Barcelona cautiva, ó sea, Diario exacto de lo ocurrido en la misma ciudad mientras la oprimieron los franceses, esto es, desde el 13 de febrero de 1808, hasta el 28 de mayo de 1814*, vol. 5, Barcelona, 1815.

[363]Rahola, Carles. *La dominació napoleònica a Girona*, Barcelona, 1922.

[364]Miquel i Vergés, Josep Maria. *La premsa catalana del vuit-cents*, edi. Barcino, Barcelona, 1937.

[365]Mercader i Riba, Joan. "L'oficialitat del català sota la dominació napoleònica", *Butlletí de la Societat Catalana d'Estudis Històrics*, núm. 2, Barcelona, 1953.

forana, Josep Pujol i Marc. També les actes de l'ajuntament de la ciutat es publicaren en català, a partir del 21 de març de 1810 i fins el 18 d'agost del mateix any.

En general, la llengua pròpia perdurà, no només en cartes privades o documentació religiosa, sinó també en oficis administratius de batlles afrancesats, com ara a Cabanelles, Castelló d'Empúries, o Peralada , fins i tot Mac Donald i De Caen redactaren documents en català, sobretot quan s'adreçaren als camperols. També, s'imprimí en català el paper timbrat, a Perpinyà, per Augéreau: "*Valga per lo gobern de Catalunya*".

El baró de Gérando escrigué al ministre de Justícia imperial, duc de Màssena, el 19 d'abril de 1812,[366] en què li donà tota mena d'arguments històrics per a què es traduís al català el Codi Civil napoleònic, i, el 15 de juny de 1812, li escrigué una altra carta tot informant-lo que ja s'havia començat a fer la traducció sencera del Codi, i s'acabarà abans de final d'any. A inicis de l'any 1813, ja s'havia traduït sencer.[367] També, parla sobre l'administració de justícia, que calia fer-la en català, així s'afavorirà la llengua i els costums del país, però l'esfondrament de Napoleó a Europa feu impossible que hi tirés endavant.

El juliol de 1812, es creà a Barcelona la *mairie*, tot substituint l'antic ajuntament espanyol.

Altres exemples de l'ús de la llengua pròpia els trobem en tot tipus de documents: certificats de baptisme, defuncions, casaments, com també altres per tal de no anar a la guerra, la majoria, en català, pocs en castellà i alguns de trilingües, escrits, probablement, per capellans, en llatí, català i castellà.

També, pel que fa a l'ús social de la llengua, hi hagueren moltes cartes personals, molts documents oficials en què s'usà, com ara certificats mèdics, al·legacions diverses adreçades a la Junta Superior del Principat de Catalunya,[368] a les juntes corregimentals,

---

[366] ACA. Divers, Junta Superior del Principat de Catalunya, caixa núm. 35, lligall, 20, 1a part.

[367] Aquest Codi Civil en català no s'ha trobat, per bé que el noticier *El Curioso*, és a dir, el *Diario de Madrid*, s'interessà per aquesta traducció, tot dient les persones que l'havien traduït: Guàrdia, Torra i Valentí.

[368] ACA. Divers, Junta Superior del Principat de Catalunya, el 1783: 1 bateig. El 1792: 1 bateig. El 1794: 1 bateig. El 1796: 1 bateig. El 1803: 1 bateig. El 1804: 3 batejos. El 1806: 1 bateig. El 1808, 8 batejos i 7 certificats de defuncions. El 1809: 5 certificats de defunció, 2 de matrimoni i 3 batejos. El 1810: comissions d'exempcions per al servei militar, en català, 6 certificats de malaltia per tal de no anar a la guerra, 20 batejos i 1 casament. El 1811: 1 bateig i 1 defunció, tots en català, també, 3 de defunció, 14 batejos més i 4 de matrimoni. El 1812: 1 de defunció. El 1813: 3 batejos i 1 defunció. Sense tenir cap orientació per dates, sí són interessants pel que fa a l'ús de la llengua, com passa a la caixa núm. 10: 4 certificats mèdics i de

o bé als batlles dels pobles, crides a un aixecament general, proclames, bans, actes notarials, queixes de robatoris, i altres circumstàncies. Hi hagué un ús continuat del català en tot tipus de documents, com també l'ús d'escolis, regència dels verbs i, a més, lèxic català escolat dins de context castellà i francès.[369]

Hem feta una tria de documents diversos escrits en català, trobats a les caixes de la Junta Superior del Principat de Catalunya i d'altres arxius consultats, a fi de demostrar que la llengua pròpia era ben viva al país, aleshores:

A Cambrils, el 1809,[370] hi hagueren les ordenances escrites en català d'una associació d'ajut als pobres.

El 23 de maig de 1810,[371] hi hagué una proclama trilingüe de Mac Donald, en francès, castellà i català. També, de Mac Donald, trobem diversos papers impresos: Decret bilingüe, francès i català, el 27 de maig de 1810, per tal de reprimir abusos. Decret bilingüe, francès i català, el 5 de juny de 1810, per a la formació d'una guàrdia fixa en les viles i pobles conquerits que: "[...] *que tingan á lo menos doscents vehins*".

Una proclama en francès i català, Ordre del Govern de Catalunya, signada per Mathieu i Ordonneau, sense data, impresa a Barcelona, *chez Alzine i P. Barrera*, carrer d'Escudelleres, 27, en què es queixà de les ordres de la Junta de Tarragona perquè tothom lluita contra els francesos, el 1810. Encara, el mateix any, hi hagueren 12 articles escrits en català sobre lleis i pecats, relatius al Codi Civil i Militar, denunciats per Lluís Wimpffein, a la Junta Militar del Congrés celebrat a Tarragona, el 1810, 32 pàgines.[372]

---

notaris per no anar a la guerra, en català, o a les caixes 64-67, on hi ha certificats mèdics i notarials sobre exempcions del servei militar, com també cartes d'al·legacions, en català.

[369]Ibíd. Paraules com: *Jauma, marso, asser assí, confiança, eixa, apremi, escumadoras, aram, cobes, rebuda la orde vuÿ, batlla, anÿo, vesino, vindicasión, atravessó, intelligencia, precissa, bateig, mesclada, polisas, arruÿnada, possibles, precissos, cicatriçada, bateig, maÿores, defunció, quatro, Tarrassa, ÿa, Jaÿme, quartel, canyon, ÿ, crehe ser, rehemplazo, proveherse, baÿonetas, maior, garrialla de cavallaria, reÿ, ÿ, muÿ, quasi, Montserrat, assegurarsse, para lo qual, quasi, semmana, quantas, quales, freqüentes, prestesa, Capelladas, tretze, lingüística, paresca, sindich, pobla, ampolleta de l'extrema-unción, pessetas*, "Al soldado l'avem entregat tres pessetas". "Por el poble de la ball de Sant Juan (Abadesses)". *Notisia, per no saber de escriurer, atxaques*, "Per miguel Arellana, síndich que no sap escriurer de sa voluntat firmo jo, Joseph Riera", entre moltes altres.

[370]Ibíd. Caixa núm. 27.

[371]Ibíd. 76.

[372]Ibíd. 183.

El 4 de novembre de 1810,[373] hi hagué una llista de "*vagos aprehendidos*", els quals s'enviaren cap a Tarragona, des de Vilafranca del Penedès, signada per Marià Abellà. Tenim 11 persones amb el seu malnom: Brotxa, Hereu Pedaçot, Lo Déu, Guixà, Lo Coix de la Biela, Lo Trompes, L'Escabellat de Masquefa, Lo Malles, Lo Salero, Lo Pallerí, Lo Porrer Vell, etc.

El 1811, trobem un certificat mèdic en castellà sobre una malaltia,[374] però diu que l'escriu en *castellano*, per petició de l'interessat, del metge Isidre Boadella i Batlle, amb paraules com: *ampolleta de l'extrema-unción*, per al marquès de Campoverde, Tarragona, 10 i 11 de gener de 1811.

El 13 de desembre de 1811,[375] des de Manresa, trobem una carta en català adreçada al doctor Antoni San German, cirurgià major de Catalunya, escrita pel doctor Segimon Noguera, en què li demana material, com ara torniquets, i dues cartes més, del mateix doctor, adreçades al seu col·lega en cap, amb la relació dels efectes rebuts.

El 1812, trobem una carta signada el 20 de maig,[376] pel capità de la tercera companyia de la tercera divisió de Berga, Miquel Vaquerí, qui contestà a una ordre de reclutament del seu comandant: diu que no pot reclutar tanta gent perquè són pagesos i han de fer feina al camp. El mateix any, hi ha un cartell-rètol,[377] en català: "*El general francés ha donat llicencia per fer foch per quatre parts á la casa del batlle y del rector y matarlos, si pasa avant á voler fer las quintas y axís foch, foch, foch, morian, morian, morian los traydors*".

També, una altra carta adreçada al batlle d'Arbúcies, pel batlle del Cantó, J. Font, el 12 d'agost de 1812, on li digué que havia manat que fos enganxada a la plaça pública una proclama en francès, castellà i català, Girona, 9 de novembre de 1810, signada pel coronel i comandant de l'Alta Cerdanya, senyor Baraguey d'Hilliers -ordres i decrets contra els insurgents-, que novament s'aixecaren en armes contra els francesos.

[373] Ibíd. 182.
[374] Ibíd. 123.
[375] Ibíd. 129.
[376] Ibíd. 165.
[377] Ibíd. 180.

El 10 de desembre de 1812,[378] a Barcelona, hi hagué un document sobre les constitucions dels nous ajuntaments, també sobre assumptes administratius diversos, com ara: una carta de greuges, amb paràgrafs en català, de l'alcalde de Creixell, Joan Marc.

A la fi del 1812,[379] trobem un pagaré escrit en català a nom de Josep Marsal i Soler, amb data de 28 de febrer de 1813. També, una carta escrita des de Prats de Lluçanés i tres més, totes en català. Una altra, escrita des de Sant Sadurní de Salelles, a Manresa, sobre pressupostos, del batlle Joan Puig i el síndic Pere-Joan Canudes. Una més escrita des d'un barri de Vic, signada pel secretari municipal Josep Oliveres, i encara una altra carta escrita des de Reus, darreries de 1812.

Diversos expedients: carta escrita des dels barris Caraüll, Clavelles i Miramberg, de la ciutat de Vic, pel secretari de l'ajuntament, Josep Oliveres. Carta de l'ajuntament del Poal, Lleida, signada pel regidor Francesc Bordes i el síndic Antoni Solsona, en castellà, però amb el tractament, signatures i data en català. El 16 de desembre de 1812, des de Berga, hi hagué una carta publicada el 21 de gener de 1813, escrita en català d'Esteve Pagès, tinent coronel de Lacy, i encarregat de les companyies del Vallès.[380] I el 23 de maig, la contraportada de la *Gazette de Gironne*, núm. 146, corresponent al diumenge, 23 de maig de 1813, fou escrita en català:

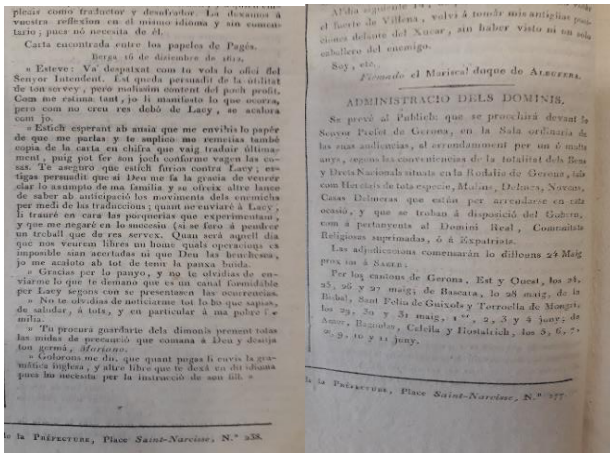

plenir como traductor y desalvator. La desunió á vostra reflexion en el mismo idioma y sin comentario; puca nó necessita de él.

Carta encontrada entre los papeles de Pagés.

Berga, 16 de dizembre de 1812.

» Esteve: Va despatxat com tu vols lo ofici del Senyor Intendent. Est queda persuadit de la utilitat de tot sovvey, però malhisim content del poch profit. Com me estima tant, jo li manifesto lo que ocorra, pero com no creu res debó de Lacy, se acalora com jo.

» Estich esperant ab ansia que me envihis lo papér de que me parlas y te suplico me remetias tambe copia de la carta en chifra que vaig traduir últimament, puig pot fer son joch conforme vagen las cosas. Te asegoro que estich firros contra Lacy; estigas persuadit que si Deu me fa la gracia de veurer clar lo asumpto de ma familia y se ofreix altre lance de saber ab anticipació los moviments dels enemichs per medi de las traduccions; quant ne enviaré á Lacy, li trauré en cara las porquerias que experimentam, y que me negaré en la successiu (si se fara á pendre un treball que de res servex. Quan será aquell dia que nos veurem libres nu house quals operacions cs impossible sian acordadas ni que Deu las beneheesa, jo me acalora ab tot de tenir la panxa buida.

» Gracias per lo panyo, y no te olvidias de enviarme lo que te demana que es un catal formidable per Lacy segons con se presentan las ocurrencias.

» No te olvidias de noticiarme tot lo ho que sapias, de saludar, á tots, y en particular á ma pobre f. e milia.

» Tu procura guardarte dels dimonis prenent totas las mohs de precaució que comana á Deu y desitja ton germá, *Mariano*.

» Golorons me dit, que quant pugas li envis la gramática inglesa, y altre libre que te dexá en dit idioma pues lo necesita per la instrucció de son fill. »

la Préfecture, Place *Saint-Narcisse*, N.° 238.

Afdia siguiente [illegible] volví á tomar mis antiguas pos. el fuerte de Villena, volví á tomar mis antiguas pos. ciones delante del Xucar, sin haber visto ni un solo caballero del enemigo.

Soy, etc.

Firmado el Mariscal duque de Albufera.

ADMINISTRACIO DELS DOMINIS.

Se prevé al Publich que se procehirá devant lo Senyor Prefet de Gerona, en la Sala ordinaria de las sua audiencias, al errondament per un ó mes anys, segons las conveniencias de la totalitat dels Bens y Drets Nacionals situats en la Rodalia de Gerona, sis com Herdats de tota especie, Molins, Deheza, Noxas, Casas Delmeras que estan per arrendarse en esta ocasió, y que se troban á disposició del Gobern, com á pertanyents al Dominí Real, Comunitats Religiosas suprimadas, ó á Expatriots.

Las adjudicacions comensarán lo dilluns 24 Maig prox ins á Sarria.

Per los cantons de Gerona, Est y Oest, los 24, 25, 26 y 27 maig; de Bascara, lo 28 maig, de la Bisbal, Sant Feliu de Guixols y Torroella de Montgri, los 29, 30 y 31 maig, 1.er, 2, 3 y 4 juny; de Amer, Besalu, Celcila y Hostalrich, los 5, 6, 7, 8, 9, 10 y 11 juny.

la Préfecture, Place *Saint-Narcisse*, N.° 237.

[378] AHDB. Arxiu Històric de la Diputació de Barcelona, Fons de la Guerra del Francès, 1811-1814, lligall núm. 5.

[379] Ibíd. 11-13.

[380] *Gazette de Gironne*, núm. 111, corresponent al dijous, 21 de gener de 1813.

El 30 de maig de 1813,[381] trobem força cartes dels diputats catalans a Cadis, adreçades a la Diputació provincial, en la llengua pròpia. També cartes anònimes: carta escrita en català, d'un senyor de Granollers, que es queixà d'haver de pagar contribucions excessives per mercadejar amb teixits. El mateix dia 30 de maig,[382] hi hagué una carta i plànols de l'ajuntament de Manresa, signada pel secretari, Gaietà Mas.

L'ús de la llengua catalana[383] s'estengué a molts camps de la societat,[384] la qual cosa ens permet assegurar encara un monolingüisme oral i una conscienciació creixent envers la necessitat d'emprar, també, la forma escrita.[385]

I molts altres documents, cartes i escrits diversos. Hem fet un tast de les escrites en la llengua pròpia, que era ben viva i el seu ús social, molt extens.

La *Crónica del monestir de Santa Caterina*[386] ens aporta molta informació sobre finals del segle XVIII i inicis del segle XIX, a Barcelona, i lamentem que no continués fins a la Guerra del Francès. D'altra banda, una altra gran font d'informació de la ciutat Comtal, durant la guerra ens la proporciona el pare Ferrer,[387] al seu diari.[388]

---

[381]AHDB. Arxiu Històric de la Diputació de Barcelona, Fons de la Guerra del Francès, 1811-1814, lligalls núm. 6-9.

[382]Ibíd. 10.

[383]Ibíd. Són 14 lligalls: a la ciutat de Reus, entre el novembre i el desembre de 1812, es publicaren molts libels i proclames en llengua catalana. Hi hagué força cartes en català, públiques i privades, de diversos municipis de Catalunya: *Fons de l'Inventari de la Dominació Napoleònica a Catalunya (1812-1814)*, 70 caixes, Arxiu de la Corona d'Aragó: hi ha una carta del baró de Gérando, adreçada al ministre de la Guerra, duc de Màssena, amb data 19 d'abril de 1812, en la qual donà tota mena d'explicacions històriques i socials perquè es publiqui en català el nou *Codi Civil* de Napoleó. També, a la documentació de la Junta Superior de Catalunya (1808-1812), Arxiu de la Corona d'Aragó, 193 caixes: hi ha un llibre de Lluís Wimpffein, cap de la Junta Militar de Tarragona, de 32 pàgines, en què es parla de la necessitat de traduir al català el *Codi Civil* esmentat. Probablement, fou el precedent en què es fonamentà Gérando per a demanar a Màssena la traducció.

[384]Ibíd. Entre els anys 1812 i 1813, hi hagueren moltes cartes escrites en català de gent que es queixà a la Diputació, per raons diverses. Al fons de la Junta Superior de Catalunya (1808-1812), 193 caixes, Arxiu de la Corona D'Aragó, hi ha també moltes cartes escrites en català i, una d'elles, pertany al Primer Batalló d'Almogàvers de Figueres en què, a més d'altres qüestions, se'ns diu que s'ha celebrat uns Jocs Florals en aquella població.

[385]Anguera, P. *El català al segle XIX*, Barcelona, 1997.

[386]BUB. Reserva, *Crónica del monestir de Santa Caterina* de Barcelona.

[387]BNC. Reserva, Fullets Bonsoms, núm. 13.718. El 1792, Vicenç Ferrer de Figuerola i Vilana pledejà contra el vicari de la seva comunitat de Sant Just, Magí de Vilallonga i Tamarit.

[388]Ferrer, R. *Barcelona cautiva, ó sea, Diario exacto de lo ocurrido en la misma ciudad mientras la oprimieron los franceses, esto es, desde el 13 de febrero de 1808, hasta el 28 de mayo de 1814*, 7 volums, Barcelona, 1815.

Un cop dit això, ens permetrem de no continuar per aquesta via: existeix força material historiogràfic al respecte. Ara, ens centrarem en la premsa i les seves dinàmiques.

Fins a la Guerra del Francès, la pervivència de la premsa de la Il·lustració fou gairebé total: les publicacions que sortiren, per exemple a Manresa, Vic i a Girona, la de la ciutat Comtal, amb les seves especificitats, etc. Totes seguiren un model semblant que inclogué, a més de les notícies oficials, una secció destinada a l'entreteniment cultural, a la formació científica, o bé a la difusió de literatura per entregues, és a dir informació narrada o comentada, amb rerefons d'opinió, no pas informació contrastada.

La premsa, fins a la Guerra del Francès, aportà alguns canvis respecte de les publicacions tradicionals del segle XVIII, per bé que el 1730, a Barcelona, ja hi havia 23 impremptes,[389] mentre que, el 1794, hi hagueren només 13 mestres llibreters a la ciutat,[390] i menys encara durant la Guerra del Francès, per bé que en la Primera part d'aquest estudi, demostrem que no va ser ben bé així, i que l'augment de llibreters fou minso, per bé que el d'impressors fou més important. En aquest sentit, observem que entre el 1739 i el 1794, el nombre de llibreters de la ciutat anà disminuint, però no pas el d'impressors, a causa de la unificació dels Col·legis de Llibreters i el d'Impressors, el 1789, i, també, de les circumstàncies socials.

Alguns dels periòdics publicats a finals del segle XVIII foren característics del període, com el cas del *Correo de Gerona*, el 1795, que publicà una *Historia de Catalunya* que seguia les sinergies de recuperació del passat per abastar la pròpia identitat.

Durant aquets anys, previs a la invasió francesa de 1808 i els posteriors, la premsa assolí avenços tècnics que consolidaren la seva difusió, per exemple les petites premses portàtils que acompanyaren als exèrcits i a la Junta Superior de Catalunya[391] arreu del territori, la qual cosa feu preveure el mitjà de comunicació de masses que posteriorment esdevindrà.

La Guerra del Francès, amb unes forces centrífugues en expansió durant tota la contesa, renovà el panorama de la premsa i esplanà el camí cap a la posterior Renaixença cultural

[389] Camprubí, Xevi. *L'impressor Rafael Figueró (1642-1726) i la premsa a la Catalunya del seu temps*, Fundació Noguera, Barcelona, 2018, pàg. 42.

[390] Solà Parera, Àngels. "Del règim gremial al sistema liberal: llibreters, impressors i velers de Barcelona, 1760-1854"; Els gremis de Barcelona", Molas, Pere i Cazeneuve, Xavier (coord.), Seminari d'Història de Barcelona, *Quaderns d'Història*, AHCB, 2017, pàg. 141-154.

[391] Durant tota la contesa, la Junta exercí com a Govern de Catalunya, amb totes les prerrogatives, malgrat la Diputació de Barcelona, d'ençà el 1812.

catalana, fins al punt que podem parlar d'aquells anys com a frontera entre l'Antic i el Nou Règim amb totes les seves conseqüències.

Pel que fa a la ciutat de Barcelona, sabem pel *Diario* de la ciutat que, entre els anys 1810 i 1813, els francesos permeteren celebracions populars, com ara el carnaval, el teatre, les ombres xineses, pantomines, pastorets, pessebres, processons diverses, com la del Corpus, i d'altres com la festa de Gràcia, de la Mare de Déu del Coll, de Sarrià, etc. També, sabem que a Tarragona, el 1811, també se celebrà el carnaval.

Primera part: els protagonistes: redactors, llibreters, impressors

A mitjan segle XVI, a la ciutat de Barcelona, hi hagué un augment de la lectura i venda de llibres, també de les impremtes i botigues de llibreter, fet que originà l'especialització del sector, és a dir el naixement de la Confraria de Llibreters (1553), amb la qual cosa hi hagueren tres col·lectius diferenciats: els llibreters, qui bàsicament eren comerciants de llibres, els estampers o gravadors, qui amb una premsa petita imprimien goigs -la majoria, en català- i libels diversos, com ara cançons, gravats, etc., i els impressors, qui es dedicaven a la impressió de llibres, per bé que existia un cert aiguabarreig amb els estampers.

El 1632,[392] els impressors crearen la seva confraria, com a germandat assistencial. El 1680,[393] començaren les disputes entre llibreters i impressors per tal de poder vendre llibres, les quals acabaren en la creació de la Confraria dels Estampers i en la confiscació de llibres als impressors que en venien, ja que els permisos per a vendre llibres els posseïen els llibreters. Aquest conflicte d'interessos es perllongà fins al final de la Guerra del Francès.

El Decret de Nova Planta, rere la Guerra de Successió, suposà una enorme sotregada a la indústria del llibre, per les pèrdues i impremtes malmeses, per les confiscacions realitzades, pel nou impost del cadastre i, sobretot, per les reials cèdules restrictives i de censura, la creació de figures com el subdelegat d'Impremtes, com també les concessions de privilegis d'impressió. Haurem d'esperar a finals del segle XVIII, perquè els llibreters i impressors comencin a reeixir.

La segona part del segle XVIII, suposà un augment de la població de Barcelona i l'inici de la pre-industrialització en un context econòmic creixent, però encara proteccionista. Les impremtes i botigues de llibreters i impressors iniciaren la consolidació del mercat peninsular i, al mateix temps es formaren companyies que vengueren llibres a Amèrica:

[392]Martínez Martínez, Oriol. *L'impressor Francesc Surià i Burgada (1749-1805)*, màster en Biblioteques i Col·leccions Patrimonials, curs 2015-2016, tutor: Jesús Gascón, Universitat de Barcelona, setembre de 1016, pàg. 17.

[393]Camprubí, Xevi. *L'impressor Rafael Figueró (1642-1726) i la premsa a la Catalunya del seu temps*, Fundació Noguera, Barcelona, 2018, pàg. 319.

l'Havana, Buenos Aires, Veracruz, etc., i, també compraren llibres a Venècia, Lió o Suïssa. Aquest comerç, ja iniciat al segle XVII, tindrà, ara, llur apogeu.

Entre el 1760 i el 1788,[394] a Barcelona, 40 joves arribats de comarques, d'entre 11 a 30 anys, signaren un contracte d'aprenentatge, davant notari i per cinc anys, amb la intenció de dominar l'ofici de llibreter, i només un va decantar-se per la impressió. És simptomàtica aquest tria per a l'ofici de llibreter, ja que aquests comptaven amb un Col·legi més nombrós i important que controlava el mercat de la venda de llibres.

El 1785, rere un Reial Decret que possibilità el canvi entre gremis, és a dir que els impressors o estampers, per exemple, podien passar-se al Col·legi de Llibreters només amb la condició de pagar el que correspongués i que fessin l'examen d'accés, amb la qual cosa, els estampers s'unificaren amb els llibreters, però de manera individual, per la qual cosa, molts estampers quedaren al marge. Però, el 1787-89, es creà el Col·legi de Llibreters i Impressors Unificat, o Professional, que aglutinà els llibreters i els impressors, com a única confraria, per bé que deixaren al marge els estampers, com a col·lectiu.

Esgrafiat d'un edifici al carrer de Tallers de Barcelona.

Aleshores, la gran rivalitat fou entre els estampers i els impressors, feines afins però separades en col·legis diferents. Fet que originà una problemàtica que no s'acabà fins el 1816.

Entre el 1760 i el 1808, s'atorgaren 95 cartes de mestratge,[395] tant de llibreters com d'impressors, fins el 1785 i, després, conjuntes rere el naixement del Col·legi Unificat. Quan un mestre era admès al Col·legi, feia d'andador -literalment, qui amb les seves cames duia i recollia les citacions o avisos a la resta de membres, fins que no hi entrès cap altre-, mentre que entre el 1808 i el 1814, no n'hi va haver cap.

---

[394]Solà Parera, Àngels. "Del règim gremial al sistema liberal: llibreters, impressors i velers de Barcelona, 1760-1854"; "Els gremis de Barcelona", Molas, Pere i Cazeneuve, Xavier (coord.), Seminari d'Història de Barcelona, *Quaderns d'Història*, AHCB, 2017, pàg. 147.

[395]Ibíd.

Els fills dels mestres llibreters i impressors no havien de fer l'examen d'ingrès al Col·legi, només havien de tenir 18 anys, haver treballat amb el pare i pagar 6 lliures d'entrada. D'altra banda, els foranis havien de pagar 75 lliures a la caixa comuna i fer-ne un examen d'accés.[396] També, constatem que els aprenents de llibreters o impressors eren apadrinats pels mestres a l'accés al Col·legi

A la ciutat de Barcelona, a finals del segle XVIII, a fi de conèixer les notícies i comentar temes diversos d'actualitat, hi hagué fins a 14 tertúlies,[397] algunes de llibreters coneguts, com ara: Pere Fullà, Francesc Ribes o Andreu Esterling, qui traduïa les publicacions periòdiques escrites en alemany.

Ens centrarem en el Col·legi de Llibreters i Impressors Unificat de Barcelona, a partir del 1789, i llurs protagonistes: redactors, llibreters i impressors. També, parlarem del comerç de llibres, farem una aproximació als béns materials, i al món de les dones llibreteres i impressores; finalment, parlarem de llibreters i impressors reials, com els Piferrer, i Antoni Brusi, un llibreter i impressor del Nou Règim.

[396]De Burgos, Francisco Javier. *Imprenta y cultura del libro en la Barcelona del setecientos*: *1680-1808*, 2 vol., tesi doctoral dirigida per Ricardo García Cárcel, Facultat de Lletres, Universitat Autònoma de Bellaterra, 1993, pàg. 405-406.

[397]Llimargas Marsal, Jordi. *Notícies de la Revolució Francesa i lo Català Republicà de 1794*, Episodis de la Història, Rafael Dalmau editors, Barcelona, 2022, pàg. 16-22.

El Col·legi de Llibreters i Impressors Unificat de Barcelona: endogàmia gremial, disputes i relacions socials[398]

El Col·legi de Llibreters i Impressors Unificat de Barcelona, d'ençà el 1787-1789 fou això un col·legi i, al mateix temps una confraria, no pas un gremi, atesa la seva habilitat darrera, la qual requeria no només l'ofici manual, sinó també la capacitat artesana d'elaborar un llibre, amb l'enquadernació i el relligat, d'aquí el postulat d'artesans o artistes referit als membres d'un col·legi.

A d'altres ciutats europees, els llibreters i impressors, des del segle XVI, formaren un sol gremi. La societat gremial i estamental de l'Antic Règim proporcionà als seus membres allò que necessitaven per a viure i ben morir -mutualitats-, això sí a còpia d'esforç i de contribucions. Podríem dir que fou com la seguretat social del nostre temps. Els membres del Col·legi esdevingueren subjectes d'un sindicat: el de la venda i la impressió de llibres, negoci coral, però ben compartimentat.

Les relacions endogàmiques entre confrares estava a l'ordre del dia: padrins de casaments, de batejos, testimonis en protocols notarials, per a signar àpoques, per a reclamar lletres, per a comprar cases, etc. També, hi hagueren força disputes puntuals, sobre les ordenances aprovades, o bé francament llargues, com la sostinguda entre **Gibert** i **Sastres**, sogre i gendre, respectivament.

El Col·legi de Llibreters i Impressors Unificat, format per professionals que exerciren de llibreters i d'impressors al mateix temps, la majoria, i amb funcionament també de confraria, per llur advocació de Sant Jeroni (llibreters), i Sant Joan (impressors) fou un Col·legi mitjà, si el comparem amb d'altres molt més nombrosos o importants, com el del gremi -sense vocació artística, només menestral- de Velers de Barcelona, que estrenaren un palau, el 1763, encara ben vistent actualment, al carrer de Sant Pere més Alt, amb sala d'actes i teatre:

[398] Sempre que esmentem protagonistes aniran amb **negreta**, per tal de facilitar-ne la lectura.

A la fi del segle XVIII, a Barcelona, les botigues de llibres i els obradors dels impressors, sovint es trobaven a llocs comuns, com ara a la Baixada de la Presó, o al carrer de la Llibreteria, la majoria: **Ferrer**, **Rubió**, **Piferrer**, **Brusi**...,[399] però també al carrer de la Palla, del Call, n'Amargós i altres. Garcia Espuche i Guàrdia Bassols[400] parlen dels habitatges, de les botigues i dels tallers dels llibreters i impressors de Barcelona, a finals del segle XVIII, tot indicant on eren, on es podia comprar llibres i llurs especificitats.

Com a totes les activitats gremials, els llibreters i impressors ensenyaren l'ofici als fills, els quals continuaren el negoci, o bé feren padrins els col·legues d'ofici, com per exemple entre els **Vigil**, els **Esterling** i els **Estivill**, o bé la relació professional entre la caixista **Francesca Verdaguer** i **Miquel Puig-robí**, al seu torn maridat amb els **Canals**, a Tarragona. Constituïren una xarxa de relacions molt densa: els **Mallol** amb els **Gomitar**, el **Brusi** amb els **Ferrer**, o **Joan Sellent** qui casà amb Teresa Gibert, filla de **Carles Gibert**, i fou administrador dels **Piferrer**; i els **Lluc** amb els **Rubió**, entre d'altres. També, hi hagué una continuïtat de l'ofici entre pares i fills, o filles, com **Josepa Generes**, o la germana de **Joan Dorca**, menor, **Antònia**, a la mort d'aquest.

La continuació de l'ofici per diverses generacions marcà la supervivència del negoci, com ara els **Serra**, els **Rubió**, els **Sellent**, els **Roca**, els **Riera**, els **Compte**, a Reus; els **Oliveres**, els **Fullà**, els **Gomitar**, els **Ferran**, els **Escuder**, a Lleida; els **Casanoves**, els **Cerqueda,** a Barcelona i a La Seu d'Urgell; els **Boneu**, els **Batlle**, els **Garriga**, els **Barceló**, els **Avinyó**, els **Verdaguer**, els **Surià,** o els **Aigüesvives**, entre d'altres i, fins i tot, amb el canvi de cognom i de família, com ara els **Figueró**, a Girona, que després seran els **Oliva**; o els **Bró**, que després seran els **Nicolau**, a la mateixa ciutat; o els **Piferrer** que absorviren la impremta de **Teixidor**, impressors reials.

Destacarem algunes relacions especials que complementen aquesta trama gremial, per exemple entre **Josep Alzina** i **Pere Barrera**, impressors de gairebé tota la premsa francesa i afrancesada publicada a Catalunya o a Perpinyà, els quals compartiren el model liberal napoleònic, més enllà del negoci estricte, per la qual cosa treballaren junts al llarg de força anys.

---

[399] Canals Elías-Brusi, Miguel. *La casa Brusi y el Diario de Barcelona (1775-1957)*, Ajuntament de Barcelona, 2010, pàg. 22.

[400] García Espuche, Alberto i Guàrdia Bassols, Manuel. *Espai i societat a la Barcelona Pre-industrial*, La Magrana, Barcelona, 1986.

S'hi crearen societats anònimes, per tal de tirar endavant el negoci, per exemple entre els **Roca**, els **Gaspar** i els **Jordi**, durant una bona colla d'anys, entre moltes altres societats.

Les relacions professionals i personals entre llibreters i impressors fou constant, i no només fraternals, sinó també de clara enemistat, com entre els **Pi** i els **Lacavalleria**, amb robatori inclusivament, i guany d'un tercer, **Carles Gibert i Tutó**.[401]

Hi ha dos casos especials, ambdós impressors del *Diario de Barcelona*: el d'**Husson**, (1792-1810), qui fou rebutjat per gairebé tothom, patriotes i napoleònics, i el d'**Antoni Brusi**, qui al llarg de la la Guerra del Francès, i després, construí una xarxa dins de la col·legial, extensa i de molt bon resultat professional. Casà amb **Eulàlia Ferrer**, filla i hereva de la imprenta del seu pare, desplaçà la impremta de la vídua **Canals** a Tarragona, i la dels seus successors, els **Puig-robí**, tot emparant-se de les publicacions de la Junta Superior del Principat de Catalunya. Tingué diverses impremtes a ciutats diferents i molts treballadors. No només fou un llibreter i impressor, sinó també redactor i litògraf. Inventà una premsa portàtil metàl·lica i imprimí molts llibres i diversos diaris patriòtics. Un cas excepcional, sens dubte, llibreter i impressor del Nou Règim.

Durant la Guerra del Francès, hi hagué demanda de joves oficials impressors, com demostra l'anunci aparegut al núm. 9 del *Diario Político y Mercantil de la Ciudad de Tarragona*: "*Cualquier oficial impresor, ya sea de caxa o de prensa, que quiera trabajar en esta ciudad. Acudira a la oficina de este periódico, donde le daran razón*", el 1813.

És rellevant el fet que els llibreters tingueren col·legi, ja des del segle XVI, i els impressors al segle XVII, per bé que s'hagueren d'esperar fins el 1789, per tal d'incorporar-se al de llibreters. La història d'aquests *enemics* naturals: els llibreters foren mercaders de llibres i solien tenir privilegis d'edició i venda -model econòmic de l'Antic Règim- i els impressors foren fabricants de llibres, i també volien vendre'ls perquè era el veritable negoci, per la qual cosa, hi hagué una lluita plena d'entrebancs, on la promiscuïtat fou considerable: *business are busisness*.

Vegem-ne l'evolució d'ambdós col·legis:

[401] ACB. Processos, Manual d'Actes, vol. 950, notari Josep Bonaventura i Fontana. Succés explicat a l'apartat de **Carles Gibert i Tutó**.

El 26 de juny de 1771,[402] hi hagué consell general del Col·legi de Llibreters en què es parlà de l'estat actual de l'ofici, amb el comerç que s'hi feia i el que havien de pagar. Aleshores, sabem que hi havia 40 membres al Col·legi de Llibreters de Barcelona. També, que **Pere Tries** i **Gabriel Pagès** havien format una companyia amb altres llibreters per a la venda de llibres, els quals els importaven d'Europa i la península:

"*Tots individuos del dit gremi* [...]. *Que per quant per part de* ***Francesch Ribas****, altre dels individuos del present gremi, se havia entregat un Memorial y decret del Sr Protector del Gremi, lo qual entrega al infrit Nott per llegirse en alta veu, y es com se segueix*: *Muy Illtre Sor,* ***Francisco Ribas****, librero, vecino de esta, con su mayor respeto a VS expone*: *Que* ***Jaime Osset****, cónsul y* ***Carlos Sapera****, clavario del gremio de libreros, le han pedido el pago del ganancial por lo tocante al año de mil setecientos setenta, y por treinta sueldos, a que se ha denegado por ser excesiva esta cantidad, toda vez que su Magestad solo pide al gremio entero dos doblones antiguos, componiéndole quarenta individuos. El suplicante les dió a entender que esto no era equitativo, a que se le respondió que assí lo havian hecho los quatro tazadores*: *quando es cierto que uno de ellos mismos dixo querérselo poner a quinse sueldos, y que ahun estas no las pagaría, pues les constaba que el año de mil setecientos secenta y nueve, no quiso pagar diez sueldos con lo que era regular que haria su recurso*: [...] *se le han cargado los treinta sueldos sobre que a* ***Osset*** *y* ***Sapera*** *precisamente les han tassado a nueve sueldos, siendo assí que con el negocio corriente de la tienda e imprenta, hacen trabajar a distinctos y en especial* ***Sapera*** *a quatro o mas mancebos, y* ***Osset****, su hierno, aprendís y mancebo. Con igual desproporción han seguido en quanto a* ***Pedro Trias*** *y* ***Gabriel Pagés****, passando precisamente por siete sueldos, no obstante de tener buenas tiendas capaces y abastecidas, ahunque no tienen imprenta, sí compañía con otros libreros e impressores que hacen trabajar mucha gente en varias impressiones que requieren cantidades crecidas de dinero. Verdad es que el suplicante hace su trabajo con distinctos libros forasteros, pero no de las imprentas de estos Reynos, quando los sobredichos hacen venir muchos libros de todas partes y de mas a mas estan todos comprando cada día libros para su comercio, y a tanto los importan de esta como y de Gerona, Vique y otras partes de Espanya, con lo que dentro del año giran crecidíssimas sumas. Supuestas estas concideraciones parece cosa equitativa poner al que expone en la classe para el pago dicho del Ganancial de los libreros, que tienen un regular negocio pero con la intelligencia de que no tiene imprenta ni compañia con impressores* [...]". [Acaba aquí, hi falten fulls]. Manuel Llanas[403] el va reproduir al seu llibre.

El Col·legi de Llibreters competia per la venda de llibres amb el d'Impressors, per la qual cosa, ja des del 26 d'agost de 1773,[404] quan els impressors creixien en volum de negoci,

[402]AHPB. Barcelona, notari Llorenç Madriguera i Femades, Registre Manual de Consells de Confraries, 1756-1776.

[403]Llanas, Manuel. *L'edició a Catalunya al segle XVIII*, Gremi d'Editors de Catalunya, Barcelona, 2002, pàg. 26-27.

[404]AHPB. Barcelona, notari Jacint Baramon, manual de 1773, 1056/19.

aleshores, per raons estrictament de mercat, els llibreters intentaren d'assumir-los, com ho demostra la protesta que van fer per un intent d'incloure'ls al seu Col·legi, per tal de controlar-los. La queixa fou signada per **Pau Campins**, **Joan Nadal**, **Joan Forns**, **Bernat Pla**, **Carles Cases**, **Pau Nadal** i **Mateu Barceló**, impressors, també pels cònsols **Gabriel Pagès** i **Francesc Generes**, major, i el síndic **Carles Gibert**, els quals comunicaren als llibreters el seu profund desacord:

"[...] *los títulos en cuya virtut intenten comprehender a los requirientes en dichos actos proprios de los individuos de su Gremio de Libreros, ya que no haziendolo o no pudiendolo como no pueden enseñar alguno, cessen y se abstengan VMs dichos nombres y su gremio de molestar a los requirientes y a cada uno de ellos, intentando estimarles y reputarles como indivuduos del mismo, del qual no lo son* [...]".

El 10 de novembre de 1773,[405] nomenaren síndic procurador del Col·legi el notari Josep Grau i Sairols, però no durà gaire perquè el 30 de juny de 1774,[406] els impressors **Joan Nadal**, **Bernat Pla**, **Joan Forns**, **Carles Cases**, **Pau Nadal** i **Mateu Barceló** nomenaren procurador o síndic del Col·legi l'impressor **Pau Campins**; de nou, en fou escollit procurador, el 18 de maig de 1788.[407]

El 16 d'octubre de 1783,[408] hi hagué un consell del Col·legi de Llibreters en què Valeri Sierra fou admès com a mestre del Col·legi de Llibreters. Al mateix consell, se suscità la qüestió i la necessitat d'unificar els col·legis de Llibreters i el d'Impressors, amb la següent assistència[409]:

"*En la Ciudad de Barna, a diez y seis dias del mes de octubre del año del nacimiento de Sor de mil setecientos ochenta y tres.* [...] *Muy Illtre Sr. Los consules del Gremio de Llibreros, con el respeto debido a Vs exponen, que deben juntar el Gremio para hacer presente el pedimento de Valero Sierra, quien pide ser incorporado a dicho Gremio, con acistencia del alguacil del Gremio.* [...] *Carlos Gibert y Tutó, consul primero. Joseph Garriga, consul segundo. Barna, octubre, catorse de ochenta y tres.* [...] *Y dicho Concejo y Junta, en vista de lo referido con uniformidad de votos acordó, que Isidro Aguasvivas debia dar lugar al*

---

[405]Ibíd. Foli 268.

[406]Ibíd. Manual de 1774, 1056/20.

[407]Ibíd.

[408] AHPB. Barcelona, notari Francesc Madriguera i Galí, *Primun Regestrum*, 1776-1785, s.f.

[409]Hi assistiren: **Carles Gibert, Josep Garriga,** cònsuls**; Francesc Generes,** major**,** clavari**, Francesc Avinyó, Honorat Santiago, Joan-Ignasi Jordi, Josep Giralt, Isidre Aigüesvives, Francesc Ribes, Joan Magrinyà, Antoni Cassanyes, Joan Cerqueda, Ramon Sapera, Pere Batlle, Josep Ferrer, Pau Fonoll, Josep Santiago, Joan Centener, Rafael Ferrer, Joan Manssuet, Pere Gomitar i Pere Fullà.**

citado assumpto. Seguidamente por el dicho consul en orden primero por su voz y de consentimiento de su compañero, habiendo dado lugar el indicado Isidro Aguasvivas, propusso que en vista a la Real Pragmatica de la admission a los Gremios de esta capital, los que lo son examinados naturales del Reyno, pretende Valero Sierra ser admitido e incorporado como a Maestro librero de Zaragoza, al presente Gremio, pagando lo que corresponda a tenor de dicha Pragmatica; [...] *Obtuvo en la hermandad y gremio de libreros o mercaderes de libros de la ciudad de Zaragoza. Pide y Suplica a V que le sea concedida la incorporacion y agregacion al Gremio, Cofradia o Maestria de Libreros o Mercaderes de libros de la presente ciudad. Ofreciendo para dicha incorporacion cumplir todo lo que manda y dispone su Magestad en su dicha cedula, como assi lo espera de la acreditada justificacion d VS. Barna, seis de octubre de mil setecientos ochenta y tres. Valero Sierra*."

Prèviament a la unificació dels col·legis de Llibreters i Impressors de Barcelona, el 28 de setembre de 1785,[410] el Col·legi d'Estampers de Barcelona, en un consell, demanà unir-se al de Llibreters, pel fet de tenir una feina semblant i uns interessos comuns. Aquesta unió entre llibreters i estampers es feu l'1 de novembre de 1785, per tal que els estampers puguessin fer-se'n membres de manera individual, no col·lectiva, arran d'una Reial Pragmàtica en què propicià els canvis entre col·legis. Ho sabem pel consell que hi hagué el 6 abril de 1794.[411]

També, els impressors pogueren unir-se al Col·legi de Llibreters, el mateix 1785, però, com veurem, els llibreters i impressors crearen conjuntament el Col·legi de Llibreters i Impressors Unificat, el 1787-89, tot deixant els estampers fora, com a col·lectiu, fet que originà grans maldecaps posteriorment.

Veiem que, a poc a poc, les feines afins acabaren unint-se, sempre per interessos comercials:

"[...] *que en vista de haverse presentat un memorial per los fadrins llibreters sobre la admissió com se delibera dels impressors, esperaban juntar lo Gremi, per est y per altres assumptos ab la possible brevetat,* [...] *al Gremi de llibreters y per conseguent rebrerlos per Mestres llibreters y confrares de Sant Geroni, mediant entregar cada un la quantitat de onse lliuras y quatre sous per la Confraria.* [...]".

Però, les dificultats continuaren. El 18 de desembre de 1787,[412] hi hagué un consell del Col·legi de Llibreters en què s'atorgà el mestratge a **Antoni Oliveres**. Mestratge discutit per altres membres, ja que s'havia publicat la Reial Pragmàtica, el 1785, en què es

[410]Ibíd. Francesc Madriguera i Galí, manual de 1785, 1085/13.

[411]Ibíd. Manual de 1794, 1085/22, folis 240-241.

[412]Ibíd. Folis 554-555 v.

determinava que es pogués associar entre gremis diferents, és a dir si un mestre vol passar-se a altre gremi, podrà fer-ho, sempre que pagés allò que li pertocava i en fes l'examen d'ingrés. En aquest consell, s'explicà com eren els exàmens que hi havien de passar i els llibres que hi havien de presentar:

"*Sia a tots notori com* ***Esteve Cassanyes*** *y* ***Pere Batlle****, cónsols,* [...] *a trenta hu mars próxim passat,* ***se*** *concedí la plassa de Mestre llibreter de dit Gremi a* ***Anton Oliveras****, jove de dit ofici* [...] *en vista dels papers y certificats que presenta* [...] *com debia presentarlos com a fadrí regnícola a tenor de la Real Pragmatica dels que se volen agregar, o passar mestres de algun gremi; emperó fent y pagant tot lo que per ordenansa y estil deu pagar qualsevol fadrí. Y com los dits cónsols haguessen passat a assenyalarli los llibres y hagués fet son examen, peró per rahó de recurs de alguns individuos al Real Acuerdo, per últim lo Illtre y Noble Sr Don Francisco Zamora, R O Y, Ministre Protector de dit gremi, ha manat a dits cónsols y nott infrits pera que en lo dia present se conferís la dita mestria a dit* ***Oliveras****, pagant lo que per ella deu pagar, a tenor de las ordenansas antiguas, en virtut de lo que dits cónsols han anomenat examinadors a* ***Joan Anton Roca*** *y* ***Rafel Ferrer****, llibreters del indicat gremi y habent presentat lo examen per ell treballat ab consentiment dels cónsols en presencia y en la casa de* ***Joan Centené****, son padrí, que es un* Missal *en foleo impressió de Madrit, un* Breviari de tots temps, *en octau, impressió de Madrit, un* Diurno *en dotzé, impressió de Madrit, un Jacobi Cancerii* Varz. Resolz., *tres tomos en foleo, un llibre en quart* Melchioris Caní, *un* Denhoffio Cardinale, *un* Instrucció pastoral, *en octau, los quals llibres dits examinadors han vist, mirat y reconegut, una y més vegades y segons son conexement y pericia los han trobat ben encodernats y treballats; esto es, lo* Missal *de marroquí, y dorat; lo* Breviari *de negre y dorat; Lo* Diurno *de ordinari a la forma antigua;* Cancer *a la Olandesa y dorat;* Caní *de pergamí forma antigua y* Denhoffio *a la francesa, estil modern; axí que podian passar a otorgar y firmar lo acte de mestria y per ser axís han fet relació mediant jurament en ma y poder dels cónsols* [...] *Crean mestre confrare del gremi de llibreters de Barna al anomenat* ***Anton Oliveras****, present y avall acceptant,* [...] *ha pagat onze lliuras, quatre sous* [...]".

Les relacions gremials eren intenses, és a dir, clarament d'interessos professionals, però també de connivència i familiaritat entre llibreters i, a voltes, també entre impressors. Aquesta intensitat per tal de menjar-se el pastís del mercat de venda de llibres, aviat degenerà en disputes i irregularitats entre llibreters i impressors, i entre membres de llurs confraries: el 8 de juny de 1762,[413] en un consell general del Col·legi, es demanà la plaça per a **Francesc Ribes i Fullà**, però aquest sol·licità de pagar 70 lliures i, a canvi, no haver de fer l'examen d'ingrés al col·legi, fet que fou consentit, per bé que hi anava clarament en contra de les ordenances:

[413]Ibíd. Llorenç Madriguera i Femades. Registre Manual de consells de Confraries 1756-1776.

"[...]. *En tercer lloch* [...]. *Que si oferint* ***Francesch Ribas*** *setanta lliuras Barc., si se li otorgaria la plassa de mestre, sens fer examen ni pessa alguna, suplint los requisits que li faltassen o lo fahedor. E lo dit Concell* [...] *que se otorgas la dita plassa entregant la dita quantitat recorrent a sa Exª, primerament per obtenir permís per tot lo referit* [...]".

Aquest pendent de fets consumats contravenint les ordenances aviat degenerà, i el 19 de desembre de 1779,[414] **Agustí Roca**, a 10 anys, obtingué llur mestratge de forma irregular, com també altres fills de mestres:

"[...] *Que en attenció que* ***Ignasi Jordi****, primerament, després* ***Carlos Gibert*** *y per últim* ***Joan Anton Roca****, individuos del present Gremi, havian demanat las plassas de Mestre llibreter per* ***Joan Jordi****, de edat de disset anys;* ***Carlos Gibert y Costa****, de edat de dotze anys y* ***Agustí Anton Roca****, de edat de deu anys, sos respective fills majors, practicant lo referit ofici, se deliberas si sels otorgaria la dita plassa ó lo fahedor.*[...]".

Però, l'endemà mateix, dia 20 de desembre de 1779,[415] hi hagué una protesta pels mestratges irregulars concedits:

"*Sia a tots notori com* ***Francesch Ribas****,* ***Anton Cassanyes*** *y* ***Joan Cerqueda****, llibreters* [...]. *Diuen*: *que en attenció que ab lo Concell general per lo dit Gremi de llibreters tingut en poder del infrit nott, lo dia de ahí, dinou dels corrents mes y any fou deliberat y resolt a pluralitat de vots que se concedia la plassa de mestre llibreter y se passassen mestres* ***Joan Jordi****, de edat de disset anys, fill llegítim y natural de* ***Ignasi Jordi****, llibreter;* ***Carlos Gibert y Costa****, de edat de dotse anys cumplerts, fill llegítim y natural de* ***Carlos Gibert y Tutó****, llibreter y* ***Agustí Anton Roca****, de edat de deu anys, fill llegítim y natural de* ***Joan Anton Roca****, llibreter, tots ciutadans de Barna, com a tals fills de mestre, conforme se havia estilat y practicat fins lo dia present en lo referit Gremi, obligantse los pares per los fills, a lo que los obliguian las ordinacions del Gremi* [...]. *Y que en sa consequencia de esta disposició, donaren providencia pera que se tancassen las botigas de tots aquells que las havian obert com a mestres, que se havian passat del respectiu ofici o Gremi, sens emperó haver fet los corresponents examens,* [...] *no se admetia a la confraria ni se donia plaça a ningú, encara que sia fill de confrare, que primerament no se hage subjectat als examens regulars que sol practicar la Confraria y no hagia eixit aprobat en la forma acostumada de ells, y en consequencia que de esta manera y no sens los examens y aprobació se admetia per confrares a* ***Joan Jordi****,* ***Carlos Gibert y Costa*** *y* ***Agustí Anton Roca****, y que examinats y aprobats que sian admesos, y llibertats de pagar tant las sis lliuras al temps de la sua admissió com los talls y tatxas per los cinch anys próxims seguents, a ella. Per lo qual fi requiresch al Dt notari de la Confraria, pera que no aucthorisia y*

[414]Ibíd. Francesc Madriguera i Galí, *Primum Regestrum*, 1776-1785. Manual de 1779, 1085/7, folis 433-434.

[415]Ibíd. Folis 434-435 v.

al alguasil que no acistesquia a ninguna admissió de mestre, que no sia feta precehint los examens y aprobació que tinch dita".

Veiem que vuit anys després, la qüestió no estava resolta: el 20 d'abril de 1787,[416] hi hagué un dels episodis més tèrbols de la història del Col·legi de Llibreters. En aquest consell, obtingueren el mestratge -irregular, ja que no era preceptiu segons les ordenances, és a dir, els pretendents no tenien els 18 anys reglamentaris, ni tampoc els anys de formació necessaris-, tota una colla de joves i nens, tots ells fills de llibreters:

"*Sia a tots notori com* ***Esteve Cassanyas*** *y* ***Pere Batlle****, cónsols del Gremi* [...] *de sa espontanea Voluntat, crean mestres confrares del citat Gremi de Mestres llibreters de la indicada ciutat de Barna a dits* ***Pere Nolasco Aguasvivas****, fill de* ***Isidro Aguasvivas****,* ***Josep Cerqueda****, fill de* ***Joan Cerqueda, Joan Francisco Casanyas****, fill del dit* ***Esteve Cassanyes****, y a* ***Mariano Ramon Batlle****, fill del sobredit* ***Pere Batlle****, tots Mestres llibreters del expressat Gremi.* [...] *E los dits* ***Pere Nolasc Aguasvivas****,* ***Joseph Cerqueda****,* ***Joan Francisco Casanyas****,* ***Esteve Casanyas*** *y* ***Mariano Ramon Batlle*** *acceptan la dita Mestria.*[...] *Tot lo que* ***Isidro Aguasvivas****, present y* ***Pere Nolasco Aguasvivas****, son fill, de edat onse anys complerts,* ***Joan Cerqueda****, present y* ***Joseph Cerqueda****, son fill, de edat de catorse anys complerts,* ***Joan Francisco Casanyas*** *present, de vint anys complerts, fill de* ***Esteve Casanyes****, present, de edat de deu anys complerts y* ***Pere Batlle****, present y* ***Mariano Ramon Batlle****, son fill de edat de quatre anys* [...]".

El 4 de desembre de 1787, es redactaren les Noves Ordenances del Col·legi de Llibreters i Impressors Unificat, és a dir que unien els dos col·legis, evidentment per afinitats laborals i per intentar acabar amb les disputes, però, sobretot per una qüestió comercial i de mercat. Aquestes Noves Ordenances, finalment, es materialitzaren el 1789.[417]

El Col·legi Unificat, o Professional es defensà contra la venda il·legal de llibres, ja abans de la unificació: el 24 de novembre de 1787, [418] hi hagué un consell del Col·legi en què l'andador **Mateu Esterling** es queixà que a la ciutat hi havia tres botigues de llibreters obertes, de persones que no són mestres del Col·legi, com ara les de **Francesc Solà**, al carrer Hospital i al carrer Ample i, també, la d'**Antoni Oliveres**, al carrer de la Palla. Aleshores, el gremi acordà que les tancaria i per això comissionà **Francesc Generes,** major, i **Francesc Ribes**. La competència era enormement perjudicial i estava prohibida:

---

[416]Ibíd. Manual de 1787, 1085/15.

[417]Solà Parera, Àngels. "Del règim gremial al sistema liberal: llibreters, impressors i velers de Barcelona, 1760-1854"; "Els gremis de Barcelona", Molas, Pere i Cazeneuve, Xavier (coord.), Seminari d'Història de Barcelona, *Quaderns d'Història*, AHCB, 2017, pàg. 142.

[418]AHPB. Barcelona, notari Francesc Madriguera i Galí, manual de 1787, 1085/15.

"[...] *que en atenció que* ***Matheu Echterling****, últim mestre que ha obtingut acte de Mestria de llibreter* [...] *se han obert dos botigas de llibreter que son una de* ***Francesch Sola****, en lo carrer del Hospital y altre en lo carrer Ample, devant lo estanch del Tabaco, sens habersels apremiat ni fet tancar ditas botigas, per no tenir lo acte de Mestria. Per lo que no prenent lo Gremi las corresponents providencias, no entenia ni volia servir de Andador a dit Gremi, com no li competeix sí que devia servir lo últim que ha obert botiga com ell* [...]. *Que passara* [al Col·legi] *a apremiar no sols a las personas de ditas dos botigas, pero també a las de* ***Anton Oliveras****, en lo carrer de la Palla y a altres qualsevols se sapian que existexen dins la Ciutat de Barcelona, tenint botiga oberta de llibreter y contrafent lo dit ofici* [...]. *Foren comissionats*: ***Francesc Generas*** *i* ***Francesc Ribas***".

Així, doncs, per tal d'acabar amb les prerrogatives, com la de l'any 1762, en què **Francesc Ribes i Fullà** sol·licità de no fer l'examen d'ingrés, a canvi de pagar 70 lliures, i amb l'endogàmia i el nepotisme demostrat els anys 1779 i 1787, en què s'admeteren com a mestres fills menors de 18 anys dels col·legiats, caldrà esperar fins el 1789, en què els impressors ingressaren a la Confraria, ara dita de Llibreters i Impressors Unificats, aquesta vegada per interès dels llibreters, qui perdien mercat a causa de l'accés a la venda directa dels impressors, sempre sota el paraigua dels privilegis i les concessions:

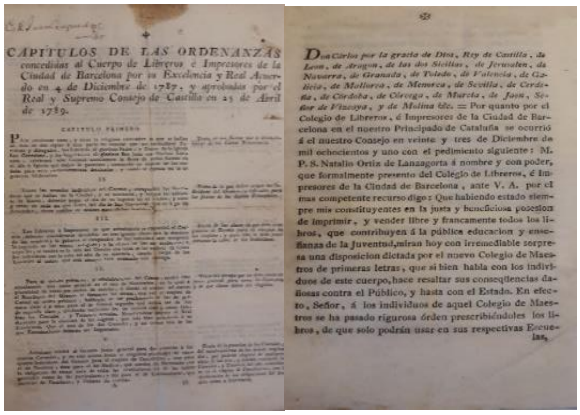

CAPITULOS DE LAS ORDENANZAS concedidas al Cuerpo de Libreros é Impresores de la Ciudad de Barcelona por su Excelencia y Real Acuerdo en 4 de Diciembre de 1787. y aprobadas por el Real y Supremo Consejo de Castilla en 23 de Abril de 1789.

CAPITULO PRIMERO

Don Carlos por la gracia de Dios, Rey de Castilla, de Leon, de Aragon, de las dos Sicilias, de Jerusalen, de Navarra, de Granada, de Toledo, de Valencia, de Galicia, de Mallorca, de Menorca, de Sevilla, de Cerdeña, de Cordoba, de Cordova, de Murcia, de Jaen, Señor de Vizcaya, y de Molina &c. = Por quanto por el Colegio de Libreros, é Impresores de la Ciudad de Barcelona en el nuestro Principado de Cataluña se ocurrió á el nuestro Consejo en veinte y tres de Diciembre de mil ochocientos y uno con el pedimento siguiente: N. P. S. Natalio Ortiz de Lanzagorta á nombre y con poder, que formalmente presento del Colegio de Libreros, é Impresores de la Ciudad de Barcelona, ante V. A. por el mas competente recurso digo: Que habiendo estado siempre mis constituyentes en la justa y beneficiosa posesion de imprimir, y vender libre y francamente todos los libros, que contribuyen á la pública educacion y enseñanza de la juventud, miran hoy con irremediable sorpresa una disposicion dictada por el nuevo Colegio de Maestros de primeras letras, que si bien habla con los individuos de este cuerpo, hace resaltar sus consequencias dañosas contra el Público, y hasta con el Estado. En efecto, Señor, á los individuos de aquel Colegio de Maestros se ha pasado rigurosa órden prescribiéndoles los libros, de que solo podrán usar en sus respectivas Escuelas,

El 3 de novembre de 1789,[419] un cop el Col·legi ja fou unificat i per tal de fer sentir la veu de l'anomenat Col·legi Professional a Madrid, els professors i oficials impressors **Jaume Havaneres** i **Vicenç Verdaguer**, en nom del Col·legi mateix atorgaren poders a Francesc Fernàndez Solís, agent de negocis a la *Villa y Corte* de Madrid per tal de representar-los.

[419] Ibíd. Pau Casades i Bertran, manual de 1789.

Punt i a part foren els impressors reials, els quals tingueren privilegis d'impressió, és a dir feina segura, com **Joan-Francesc Piferrer**, qui el 17 de maig de 1793,[420] renuncià al càrrec de tresorer del Col·legi per tenir massa feina com a impressor reial:

"*Sie a tots notori com **Joan Francisco Piferrer**, impressor y llibreter* [...] *vint y set mars prop passat, queda elegit tresorer del referit collegi, conciderant no poder exercir lo dit encarrech, per rahó del cuidado y cumpliment que ha de donar al Real y Públich servei en la Imprenta. Per lo tant, constituit personalment devant lo nott y testimonis infrits digué que renunciaba com renuncia lo mencionat nombrament, podent lo predit Collegi librement anomenar altre tesorer, sempre y quant li aparexera* [...]".

Com també tingueren feina alguns altres de rellevants, per bé que la majoria de llibreters i impressors de la ciutat s'havien de buscar la vida per altres mitjans diversos.

El 1789,[421] sabem que hi hagué administradors de la Pia Almoina de la Presó de Barcelona que foren llibreters, com ara **Francesc Ribes**, segons una confessió del ciutadà Bernat Modolell.[422] També, tingueren altres feines i dedicacions paral·leles, com porters de la Reial Audiència, o bé implicats en negocis que no tenien res a veure, com el tèxtil o la construcció, a principis del segle XIX, amb **Antoni Brusi**, entre altres.

El 16 de novembre de 1789,[423] els cònsols del Col·legi de Llibreters i Impressors, **Francesc Avinyó** i **Joan Sellent**, amb l'agutzir major del tribunal ordinari de Barcelona, Francesc Alberc, amb notari i testimonis, anaren a la plaça dels Encants de la ciutat per tal de comissar els llibres que venien diverses persones: Peronella Marverans, dona de Jeroni Marverans, corredor de coll de Barcelona, és a dir, pregoner, qui tenia llibres venals d'obres senceres, tot contravenint el capítol 19 de les noves ordenances del Col·legi, aprovades el 25 d'abril de 1789, i fixades als llocs públics, el 10 de setembre del mateix any.

S'hi relacionen els llibres comissats a l'esmentada senyora. Ara bé, Peronella Marverans digué que alguns dels llibres eren del llibreter **Carles Sapera** i altres llibres enquadernats a la francesa eren d'un oficial militar, i que pensava vendre'ls els dies d'Encants, per la qual cosa no entenia el perquè havia de pagar una multa i protestava per danys i perjudicis,

[420] Ibíd. Francesc Madriguera i Galí, manual de 1793, 1085/21, folis 343-343 v.

[421] Ibíd. Jeroni Cavallol i Gras, manual de 1789, 1122/1.

[422] Aquest mercader, anys abans, havia comprat moltes terres a Viladecans. La seva nissaga hi perdurà fins el 1920. Foren els constructors de can Modolell, actual Casa de la Vila, el 1906.

[423] AHPB. Barcelona, notari Vicenç Simon i Fabregat, manual de 1789, 1119/2.

tot dient que no tenia diners i feia responsables els llibreters mateixos. També, el mateix dia i minuts després, varen trobar el senyor Gaspar Roque, qui venia llibres i varen decomissar-los i va haver de pagar una multa de 5 lliures per cada obra que hagués venut, segons l'article 19 de l'ordenança del Col·legi. L'esmentat Gaspar Roque respongué que pensava que podia vendre'ls, i que eren de diverses persones. També, digué que no tenia diners. Minuts després, el mateix dia i al mateix lloc, van fer el mateix a Agustí Planes.

La venda de llibres per particulars, arran de les noves ordenances, fou il·legal. Us adjuntem l'acta de confiscació:

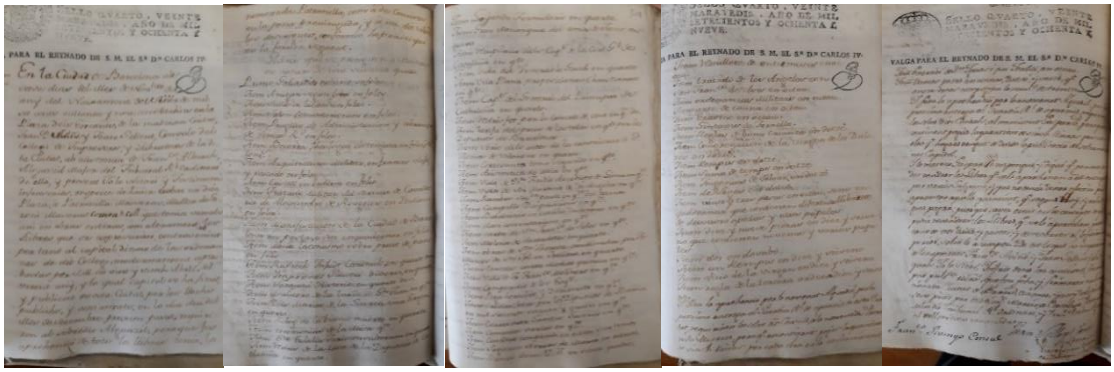

Al cap de poc temps després de la unificació dels col·legis, el 7 de maig de 1791,[424] en el mestratge de **Manuel Texeiro**, ja es feu constar l'admissió d'impressors al Col·legi de Llibreters i Impresssors Unificat i, per tant, les disputes entre col·legiats varen disminuir:

"*Sie a tots notori com* ***Honorat Santiago*** *y* ***Pau Fonoll****, cónsols del Collegi baix invocació de St Geroni y St Joan* ante portam latinam *de llibreters e impressors de Barcelona, constituits personalment devant lo nott y testimonis infrits, y en presencia de Joseph Constantí, alguasil de la curia real ordinaria de dita ciutat. Per quant ab acte rebut en poder del infrit nott, al primer novembre mil set cents vuitanta sinch, fou convingut y concordat entre lo Gremi de llibreters y los individuos impressors de la mateixa ciutat que mediant la superior aprobació se haguessen de admetrer per individuos del indicat Gremi de llibreters als referits impressors* [...]".

El 14 de novembre de 1791,[425] obtingué el mestratge **Josep Porter**. Al llarg de la convocatòria d'aquell consell, se suscità, novament, la controvèsia sobre el Col·legi d'Estampers de la ciutat, els quals, arran de la unificació dels col·legis de llibreters i impressors havien quedat al marge i, en conseqüència, decidiren de continuar treballant en llibertat, per bé que podien adherir-s'hi, sempre i quan es presentessin formalment,

[424] Ibíd. Francesc Madriguera i Gali, manual de 1791, 1085/19, folis 288 v-289 v.

[425] Ibíd. Folis 303 v-304.

amb la documentació oportuna de les noves ordenances i passessin l'examen. Però, les disputes no varen acabar del tot.

El 15 de febrer de 1792,[426] en el consell en què obtingué el mestratge **Joan Gallissà i Amat**, esclatà de nou la controvèrsia sobre el Col·legi d'Estampers que encara no s'havien col·legiat al de Llibreters i Impressors Unificat, que encara no s'hi havia resolt:

"*Sie a tots notori com* ***Honorat Santiago*** *y* ***Pau Fonoll****, cónsols del collegi* [...]. *Atenent que ab acte rebut en poder del infrit nott, al primer de novembre mil set cents vuitanta cinch, fou convingut y concordat entre lo gremi de llibreters y los individuos impressors que, mediant la superior aprobació, haguessen de admetrerse per individuos de aquell cos, los dits impressors* [...] *qual fou aprobat y en quatre desembre mil set cents vuitanta vuit, foren per la superioritat aprobadas las novas ordinacions per lo regimen y govern económich de llibreters e impressors units. En consecuencia de lo que foren admesos los indicats impressors. Atenent també que diferents oficials estampers que, a les ores treballaban en los mencionats operatoris, pretenen contra lo dit collegi en la causa vertent en la Real Audiencia, la entera llibertat en son treball en qualsevol operatori de impressor, sens la dependencia a comú o collegi de esta ciutat, peró com en ella no hage fet part* ***Joan Gallissa****,* [...] *se acorda la dita admissió* [...]".

El 1793,[427] hi hagué una concòrdia entre els estampers i el Col·legi de Llibreters i Impressors de Barcelona, actualitzada i finalment respectada per tots, en principi.

Una altra controvèrsia sobre els estampers que s'afegiren al Col·legi Unificat de Llibreters i Impressors, de manera individual, la trobem el 6 d'abril de 1794,[428] al consell en què **Bartomeu Lautrec** obtingué llur mestratge, i, com evidencia el text, encara va haver de justificar-se per no haver participat en la iniciativa dels estampers de vendre llibres pel seu compte:

"*Sia a tots notori com* ***Esteve Cassanyas*** *y* ***Joan Cerqueda****, cónsols* [...]. *Attenent també que diferents oficials estampers que treballaban en los operatoris de aquells, en la causa que seguexen en la Real Audiencia y Sala en que presideix lo Noble Sr Don Ventura de Ferran, pretenent la entera llibertat de son treball en qualsevol operatori, sens dependencia del Collegi, en la qual ha manifestat* ***Barthomeu Delautrech****, oficial estamper, antes de la publicació de las novas ordinacions, que no habia fet part de la dita causa y ha demanat la admissió y plassa al dit Collegi* [...]".

[426]Ibíd. Manual de 1792, 1085/20, folis 130 v-131 v.

[427] Ibíd. Josep-Antoni Catà i Pelaí, manual de 1815, 1187/13.

[428]Ibíd. Francesc Madriguera i Galí, manual de 1794, 1085/22, folis 239 v-241.

Per acabar les disputes entre estampers, d'una banda, i llibreters i impressors, de l'altra, hem d'esperar fins el 24 de febrer de 1816,[429] en què se signà una concòrdia, que fou definitiva.

El Col·legi Unificat es trobava imbricat a la societat, per la qual cosa hagué de subvenir a despeses extraordinàries, com ara la guerra contra Anglaterra, així que, el mes de maig de 1800,[430] el Col·legi de Llibreters i Impressors pagà un cos militar per a defensar la ciutat contra els atacs marítims anglesos, ja que el comerç per mar era la via més escollida i ràpida. En aquest sentit, constatem la presa i confiscació de diversos vaixells carregats de llibres cap a Amèrica, per part de la pirateria.

Amb tot, les picabaralles entre col·legues continuaren. Aquesta vegada entre sogre i gendre, que duraren aproximadament 18 mesos, fins al punt que el Col·legi hi va haver d'intervenir. El 18 d'agost de 1800,[431] arran de disputes entre **Carles Gibert i Tutó** i **Antoni Sastres**, sogre i gendre, des del Col·legi es formaren dos àrbitres: **Francesc Generes,** major i **Mateu Esterling** i, el mateix dia 12,[432] se signaren capítols de concòrdia, amb el resultat que **Sastres** havia de pagar a **Gibert** 1.820 lliures, 17 sous i 5 diners, per deutes de la compra de la impremta de **Gibert**.

El 15 de setembre de 1800,[433] hi hagué un consell del Col·legi en què es proposà l'admissió de **Gervasi Nadal i Lluc**, fill de **Pau Nadal**, però sobretot, es tractà la disputa i el plet judicial entre el síndic, **Antoni Cassanyes** i els cònsols, **Esteve Cassanyes** i **Mateu Esterling**, sobre l'afer dels **Gibert-Sastres**.

El 4 de desembre de 1800,[434] **Generes** i **Esterling** són cridats per **Sastres**, novament, com a àrbitres en les disputes amb el seu sogre **Gibert**.

També, el 15 de setembre de 1800,[435] hi hagueren disputes entre el síndic **Antoni Cassanyes** i els cònsols **Esteve Cassanyes** i **Mateu Esterling**, sobre la interpretació de

[429]Ibíd. Josep-Maria Òdena, manual de 1816, 1187/14, folis 130 v-131 v.

[430]BNC. Reserva, Fullets Bonsoms, núm. 13.782.

[431]AHPB. Barcelona, notari Miquel Vilamala i Cassani, manual de 1800, 1151/18, folis 93-95 v.

[432]Ibíd. Francesc Claramunt, manual de 1800, 1173/2, folis 123-134.

[433]Ibíd. Jaume Morelló, testaments 1800, 1117/38, folis 84-85.

[434]Ibíd. 175 v-176.

[435]Ibíd. Miquel Vilamala i Cassani, manual de 1800, 1151/18.

les ordenances del Col·legi, que havien arribat a mans de la justícia. De fet, les ordenances eren clares, però els interessos personals sovint topaven amb els del Col·legi. Es determinà l'ajut d'uns comissionats o consellers en aquest assumpte, com ara **Francesc Avinyó**, **Pere Batlle**, **Ignasi Estivill** i **Pere-Nolasc Aigüesvives**:

"[...]. *Consecutivament per lo síndich* ***Anton Cassañas*** [...] *a fi de terminar amistosament las desavenencias entre cónsuls y síndichs del collegi,* [...] ***Esteve Cassañas****, cónsul,* ***Matheu Echterling****, cónsul,* ***Francesch Aviñó****, conciliari,* ***Pere Batlle****, consiliari,* ***Ignasi Estivill****, conciliari,* ***Nolasco Aguasvivas****, consiliari,* ***Thomas Gaspar****, thesorer,* ***Anton Cassañas****, síndich,* ***Francisco Generas****,* ***Francesch Ribas***".

El 19 de maig de 1801,[436] **Mateu Esterling** i **Francesc Generes**, major, nomenaren un procurador en les disputes entre **Gibert** i **Sastres**. Però, el 15 d'octubre del mateix any,[437] quan pensàvem que l'atzucat entre sogre i gendre ja s'hi havia resol, novament, **Generes** i **Esterling** tornaren a fer d'àrbitres entre ambdós.

Finalment, el 30 d'octubre de 1801,[438] a petició de **Sastres**, els dos àrbitres tornaren a dirimir novament entre **Gibert** i **Sastres**.

Com veieu, es tracta d'un veritable serial que ens parla de la rivalitat entre membres d'una mateix família i de la persecució que feu el sogre al gendre. **Gibert** fou el llibreter i impressor que més acudí als tribunals per causes de tot tipus, veritable bel·ligerant.

El gran comprador de llibres i impresos foren les institucions civils i religioses, com la Reial Audiència, els ajuntaments, el Bisbat, les juntes de Sanitat, les acadèmies, els col·legis, els convents, monestirs, etc. Amb tot, el Col·legi de Llibreters i Impressors Unificat tingué problemes d'impressió i de distribució, com es desprèn, de la sol·licitud enviada al rei Carles IV, per M. P. S. Tomàs-Antoni Ortiz de Lanssagorta, advocat, en nom del Col·legi, el 23 de desembre de 1801,[439] en què es queixaren que el privilegi d'imprimir i vendre llibres no era respectat pels mestres de primeres lletres, ni per revenedors ambulants de tot tipus.

[436] Ibíd. Josep Ros, manual de 1801, 1163/6.

[437] Ibíd. Francesc Focs i Broquetes manual de 1801, 1161, folis 272-273.

[438] Ibíd. Folis 282-283 v.

[439] DB. Pàg. 164 i 220-245.

Entre el 1802 i el 1808, tot seguint el notari Francesc Ribes i Barbier,[440] nomenat síndic procurador del Col·legi, qui enllestí els protocols de les sessions del Col·legi en exclusivitat en aquells anys, podem saber els llibreters i impressors que treballaren a la ciutat, els diversos càrrecs que desenvoluparen dins del Col·legi, les juntes o consells que hi van tenir lloc i un munt de coses més, com ara la incidència al Col·legi de la guerra amb Anglaterra, les preocupacions derivades de les impressions o vendes il·legals i, sobretot, els diversos consells que es van fer i les temàtiques a debatre. Per tot plegat, ens ha semblat útil la llista dels assistents als consells d'aquells anys, ja que, més enllà de les noves incorporacions, la resta de membres del Col·legi, pel que fa a l'assistència, es mantingué força estable els anys anteriors a la Guerra del Francès. Són anotats a peu de pàgina:

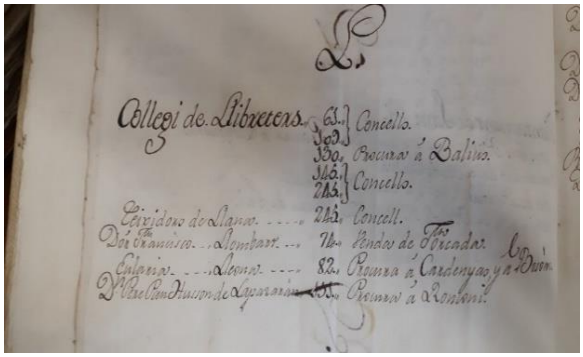

El 30 de novembre de 1802,[441] el consell general del Col·legi de Llibreters i Impressors Unificat de Barcelona es reuní, sota el patrocini dels sants Jeroni i Joan, a la sagristia de l'església de Sant Jaume, amb l'agutzir Francesc Pirron de la Reial Audiència.

Aquest consell es feu per tal de renovar els càrrecs. La nova terna proposada fou la següent: **Pere Batlle**, **Joan Cerqueda** i **Mateu Esterling**, per a cònsol primer; per a cònsol segon, la terna proposada fou: **Antoni Sastres**, **Joan-Francesc Piferrer** i **Antoni Brusi**. Hi assistiren 17 persones, tot dient que eren majoria, per la qual cosa podem deduir que els llibreters i impressors de la ciutat, el 1802, devien ser al voltant de 30 botigues i obradors, un 25% menys que feia 30 anys, a causa de la crisi generada a partir de la

[440] AHPB. Barcelona, notari Francesc Ribes i Barbier, manuals de 1802-1808, 1188/1-1188/7.

[441] Hi assistiren: **Joan Sellent** i **Joan Serra**, cònsols primer i segon, i els següents membres: **Pere-Pau Husson de Lapessaran**, **Francesc Ribes**, **Joan Cerqueda**, **Joan-Ignasi Jordi**, **Valeri Sierra**, **Antoni Brusi**, **Francesc Garriga**, **Antoni Sastres**, **Tomàs Gaspar**, **Jaume Tauló**, **Josep Rubió**, **Miquel Serra**, **Ramon Obiols**, **Tomàs Gorcs** i **Miquel Cassanyes**.

Revolució Francesa, la posterior Guerra Gran i la guerra contra Anglaterra, per bé que fins a l'inici de la Guerra del Francès hi hagué una notòria puixança.

L'11 de novembre de 1803,[442] protestaren els col·legiats per l'adjudicació de **Josep Serrat i Fontdevila** com a mestre, a causa de no haver signat la concòrdia entre els estampers i el Col·legi de Llibreters i Impressors, o bé el requeriment als estatuts de ser catòlic, justificat pel certificat de baptisme. Com veiem, les suspicàcies encara hi continuaren:

"*En la ciudad de Barcelona* [...] ***Joseph Rubió**, síndico, **Juan Jordi** y **Agustín Roca**, libreros e impresores* [...]. *También protestan a la que concedieron a **Joseph Serrat**, pues suponen ser uno de los mancebos impresores que concordó el nuestro Colegio y no es verdad que haya firmado tal concordia, ademas que tampoco ha presentado ni tiene segun el mismo dice la fe de bautismo, ignorando totalmente de quien y de donde es hijo, sin saber si es católico, segun previenen nuestras ordenanzas* [...]".

El 15 de març de 1804,[443] el consell es tornà a reunir a la mateix església de Sant Jaume i amb l'agutzir Pere Ayats, de la Reial Audiència. En aquella sessió, **Francesc Surià i Brugada** comentà la mort del seu gendre, **Josep-Antoni Oliveres**, llibreter i impressor, per la qual cosa es decidí d'admetre oficialment al Col·legi **Francesc Surià i Ferrer**, el seu fill. També, **Joan Fonoll** presentà el jove llibreter **Francesc Roca i Vila**, fill del també llibreter **Antoni Roca** i també **Raimon Vila**, qui tenia els requisits per a ser-ne admès. Rere la votació, el resultat fou afirmatiu, mentre s'explica que per tal d'accedir com a mestre, cal un aprenentatge de vuit anys al servei d'un mestre reconegut. Com a membres de la junta s'escolliren: **Francesc Ribes**, **Pere Batlle**, **Antoni Sastres** i **Josep Guix** i, com a examinadors dels nous opositors, **Joan Sellent**, **Joan Serra**, **Antoni Suàrez** i **Antoni Xarques**, qui tenien més experiència. També, foren escollits nous cònsols **Valeri Sierra** i **Antoni Brusi**, fent un total de 30 persones, tot dient que eren majoria, per la qual cosa deduïm que, el 1804, els obradors de llibreters i impressors a Barcelona devien arribar a la quarentena.

---

[442] AHPB. Barcelona, notari Francesc Ribes i Barbier, manual de 1803, 1188/2, folis 154 v-155 v.

[443] Hi assistiren: **Pere Batlló** i **Antoni Sastres**, cònsols; **Pere-Pau Husson de Lapessaran**, qui exercia el càrrec de clavari i **Josep Rubió**, qui era el síndic; a més: **Francesc Ribes**, **Esteve Carvajal**, **Francesc Surià**, **Joan Cerqueda**, **Joan-Ignasi Jordi**, **Mateu Esterling**, **Lluís Ricart**, **Valeri Sierra**, **Antoni Brusi**, **Josep Porter**, **Vicenç Verdaguer**, **Joan Rubió**, **Joan Fonoll**, **Agustí Roca**, **Antoni Xarques**, **Miquel Gaspar**, **Tomàs Gaspar**, **Bartomeu Lautrec**, **Jaume Tauló**, **Marià Perera**, **Ramon Obiols**, **Antoni Suàrez**, **Joan Sellent**, **Miquel Serra**, **Pau Vigil** i **Francesc Barceló**.

El 24 de març de 1804, a través del Col·legi de Llibreters i Impressors de Barcelona, els cònsols **Pere Batlle** i **Valeri Sierra**, accidentals, reberen una notificació per haver rebut l'intendent del Principat de Catalunya dos memorials on consten els noms de tots els components. Aquests memorials foren fets pel mestre llibreter i impressor **Agustí Roca**, també porter del Reial Arxiu de la Corona d'Aragó. El primer memorial feia referència al pagament de la contribució, i el segon al pagament per al soldat que haurà de proveir el Col·legi per a la guerra contra Anglaterra. El mateix mes de març de 1804, l'aleshores síndic **Josep Rubió**, llibreter i impressor, interposà un plet en nom del Col·legi contra el passamaner de la Barceloneta Josep Caietà Garcini, al respecte del debitori de 80 lliures barceloneses al Col·legi i el compromís de pagar-les, signat en una àpoca de Francesc Negre, causídic.

El 21 de juny de 1804, es reuní el consell del Col·legi de Llibreters i Impressors arran de la demanda de **Josep-Antoni Cerdà** de ser-ne mestre, amb els cònsols **Valeri Sierra** i **Antoni Brusi**, primer i segon respectivament. Aleshores, el síndic era **Josep Rubió**, qui donà fe que alguns membres del Col·legi van anar en contra dels cònsols sortints, **Pere Batlle** i **Antoni Sastres**, ja que havien demanat de no admetre cap persona més al Col·legi, perquè això anava en contra de les ordenances (la queixa provenia de certes irregularitats d'interpretació de les ordenances en l'admissió de **Pere-Antoni L'Enfant**). Però, l'alcalde major digué que els esmentats cònsols s'havien de posar d'acord al respecte de les ordenances. Aleshores, **Josep-Antoni Cerdà** digué que si l'admetien, renunciaria a qualsevol dret que pogués tenir per dita convocatòria i, si calgués, faria un nou examen. També, digué que pagarà tot el que hagi de pagar, segons les ordenances i, finalment, per unanimitat, el Col·legi l'acceptà. Aleshores, feu un examen de cinc tipus diferents de llibres i d'enquadernació i l'aprovà, tot concedint-li el mestratge. Com a testimonis tingué **Joan Pei** i **Carles Sapera i Mansuet**, i com a examinadors **Joan Sellent** i **Joan Serra.**

El 25 de juny de 1804,[444] es tornà a reunir el Col·legi al mateix lloc, amb **Valeri Sierra** i **Antoni Brusi** com a cònsols, **Tomàs Gaspar** fou el clavari, **Josep Rubió** i **Francesc Ribes**, els síndics. Hi presentaren un jove llibreter i impressor **Carles Sapera i Mas**, fill

[444]Hi assistiren: **Francesc Ribes**, **Tomàs Gaspar**, **Josep Rubió**, **Valeri Sierra**, **Antoni Brusi**, **Pere Batlle**, **Joan Sellent**, **Francesc Garriga**, **Vicenç Verdaguer**, **Marià Perera**, **Tomàs Gorcs**, **Antoni Sastres**, **Rafael Ferrer**, **Josep Pontí**, **Francesc Barceló**, **Antoni Xarques**, **Francesc Roca**, **Antoni Suàrez**, **Joan Rubió**, **Esteve Casamitges**, **Ramon Obiols**, **Francesc Isern**, **Joan Pei**, **Pau Esterling**, **Ignasi Oliveres**, **Joan-Antoni Cerdà**, **Joan Fonoll**, i **Josep Torrent**.

de l'estamper **Carles Sapera**, ja difunt i que havia estat membre del Col·legi, i d'Antònia Mas, del qual sabem que fou batejat a l'Església de Santa Maria del Pi de Barcelona, el 29 de novembre de 1778. El seu padrí fou **Antoni Rubió,** i en fou acceptat com a membre. L'assistència fou majoritària, per la qual cosa pensem que el Col·legi de Llibreters i Impressors de la ciutat anava augmentant i podria sobrepassar els 40 obradors i botigues.

Encara el 5 d'octubre de 1804, la funció fiscalitzadora del Col·legi, per tal de protegir-se davant altres persones que no tenien permís per a vendre llibres, fou notòria: el síndic **Josep Rubió** i l'andador es presentaren a casa del cafeter Miquel Usseleti, al carrer d'Escudellers, per tal d'esbrinar si venia o no llibres, com ara la comèdia *Triunfo del amor y la amistad*, de Jenssal i Taurina, però els va respondre que no en sabia res, que no les venia perquè havia estat una notícia falsa apareguda al *Diario de Barcelona*, però que pensava que la podia haver venut un actor còmic del teatre, Miquel Rodríguez, qui casualment era assegut a la porta. Aleshores, l'interrogaren al respecte, dient que sí l'havia venuda, però que ignorava que no pogués fer-ho. Davant d'això, registraren la casa del cafeter i van trobar 5 exemplars, i digué que no en tenia més. Els exemplars comissats passaren a ser guardats per Pau Vidal, guàrdia i veí del barri, mentre el síndic emplenava la corresponent sanció, de 3 sous i 9 diners, els quals va pagar el senyor Rodríguez.

El 10 de novembre de 1804,[445] el Col·legi i llurs examinadors atorgaren el títol de mestre llibreter i impressor a **Vicenç Magrinyà i Focs**, fill de **Joan Magrinyà**, també llibreter i de Francesca Focs, difunta, amb la facultat de poder obrir botiga pública i obrador, amb aprenents i fadrins, a canvi de l'observança de les ordenances del Col·legi, i podrà assistir als consells amb la condició de no revelar allò de què es parli, com tampoc les arts de la impressió. Ha pagat les 6 lliures corresponents als fills de mestres llibreters del Col·legi.

També, s'hi presentaren per a obtenir-ne el títol: **Pere-Pau Husson de Lapessaran** i **Joan Pei**, qui tenia com a padrí **Antoni Suàrez**, dels quals va ser aprovat **Joan Pei**, en detriment d'**Husson** qui hauria de tornar a presentar-s'hi. També, s'hi van presentar per a accedir al Col·legi **Pere-Antoni L'Enfant**, **Josep-Antoni Cerdà** i **Francesc Roca**, aquest darrer

[445]Hi assistiren: **Valeri Sierra** i **Antoni Brusi**, cònsols, **Tomàs Gaspar**, clavari i **Josep Rubió**, síndic; també: **Pere Batlle**, **Esteve Casamats**, **Francesc Garriga**, **Ramon Obiols**, **Antoni Xarques**, **Jaume Tauló**, **Josep Guix**, **Rafael Ferrer**, **Ignasi Estivill**, **Manuel Texeiro**, **Tomàs Gorcs**, **Vicenç Magrinyà**, **Francesc Isern**, **Francesc Ribes**, **Joan Sellent**, **Lluís Ricart**, **Joan Serra**, **Francesc Surià**, **Joan Pei**, **Josep Torner**, **Joan Fonoll** i **Josep-Anton Cerdà**.

acompanyats del seu padrí, **Joan Fonoll**. A **Francesc Roca**, a més, també l'apadrinava **Ignasi Oliveres**, davant del tribunal presidit pel síndic **Josep Rubió**.

L'examen consistí sobre qüestions relatives a cinc llibres diversos, un missal, dos llibres grans, l'un enquadernat en pasta i l'altre d'holandesa, també un pergamí. Aquest examen pretenia la demostració, per part de l'opositor, de les diverses maneres d'imprimir que hi havia. Tots tres van ser-hi admesos, amb el pagament de les 75 lliures corresponents als nous mestres, amb pares que no eren del Col·legi. També, es va aprofitar per a escollir-ne nous representants. La terna per a ser cònsol primer fou: **Francesc Garriga**, **Francesc Generes**, menor i **Joan Cerqueda**, mentre que per a cònsol segon fou: **Marià Perera**, **Vicenç Verdaguer** i **Miquel Serra**.

En aquests consells, sota el vistiplau de la Reial Audiència, llurs representants preguntaren als assistents si algú tenia el llibre: *Dret Practic i Civil de la Real Audiencia de Galicia*, de Bernat d'Elveral, però la resposta fou negativa.

El 17 de febrer de 1805,[446] hi hagué consell a la sagristia de l'església de Sant Jaume de Barcelona. S'hi reuniren perquè el protector del Col·legi, Pere-Màrtir Golorons,[447] qui el 1808 fou diputat del Comú de l'ajuntament de la ciutat i representant del Col·legi d'Artistes, cridà prèviament el cònsol segon perquè hi anés a casa seva. Un cop allà, li entregà un "paper", amb el vistiplau de la Reial Audiència, sobre la guerra contra Anglaterra, en què el Col·legi va haver de subvenir a les despeses:

"*Una guerra justa e inexcusable contra Inglaterra compromete en el día á Nuestro benigno Monarca con sus amados vasallos. El excelentísimo señor capitan general de este exército y Principado* [...] *se armaran seis faluchos cuyas fuerzas le pongan á cubierto y defiendan de las incursiones señaladamente nocturnas* [...]".

Segueix un elogi dels gremis i l'ordre de contribuir econòmicament a sufragar la guerra, per la qual cosa hauran de signar un rebut de pagament. **Francesc Ribes** i **Joan Sellent** foren els escollits per tal de veure com es pot pagar aquesta contribució. Acte seguit,

---

[446]Hi assistiren: **Antoni Brusi**, qui substí el cònsol **Valeri Sierra**, indisposat, el síndic **Josep Rubió** i els següents membres: **Francesc Ribes**, **Tomàs Gorcs**, **Vicenç Verdaguer**, **Joan Cerqueda**, **Rafael Ferrer**, **Joan Sellent**, **Francesc Garriga**, **Joan-Francesc Casamajor**, **Ignasi Estivill**, **Ramon Obiols**, **Josep Mallelic**, **Bartomeu Lautrec**, **Francesc Roca**, **Josep Guix**, **Francesc Isern**, **Antoni Xarques**, **Marià Perera**, **Miquel Serra**, **Joan Fonoll**, **Pau Esterling**, **Joan Pei**, **Josep-Antoni Cerdà**, **Joan Serra**, **Esteve Casamajor**, **Josep Risoto** i **Jaume Tauló**.

[447]Molas, Pere. "Diputats i síndics a l'ajuntament borbònic de Barcelona (1760-1808)", *Revista de Dret Històric Català*, núm. 4, pàg. 11-27, Barcelona, 2005.

s'escolliren dos cònsols nous: **Francesc Garriga** i **Marià Perera**, i, com a consellers, **Francesc Ribes**, **Valeri Sierra**, **Antoni Brusi** i **Esteve Casamajor**. També, com a examinadors, **Rafael Ferrer** i **Vicenç Verdaguer**, fent un total de 29 persones, essent la majoria dels col·legiats, per la qual cosa veiem que el Col·legi de Llibreters i Impressors Unificat anava creixent en passar els anys i, aquest 1805, devien ser-ne a prop d'una cinquantena els obradors i botigues oberts a la ciutat.

El 3 de maig de 1805,[448] hi hagué el Reial Decret en què es creà un únic jutge d'Impremtes per a tot el regne, amb subdelegats arreu. A Catalunya, fou escollit Josep de Vega i de Sentmenat, qui al seu torn nomenà subdelegats a cada corregiment, com ara **Segimon Bou i Baranera** per al de Cervera. El Decret[449] tenia 30 articles en què se sustentà el protocol d'actuació del jutge d'Impremtes, dels censors i llurs atribucions, dels gravadors, sobre la creació d'un arxiu de les obres autoritzades, sobre els preus que els autors i editors hauran de pagar, sobre qui pot imprimir obres, etc.:

---

[448] AHCS. Cervera, fons núm. 111, Administració General del Corregiment de Cervera, 1-5.

[449] Article 1: Creació i unificació d'un únic jutjat d'Impremtes. Article 2: El jutge d'Impremtes tindrà dedicació plena. Article 3: Serà una autoritat independent. Article 4: Es crearan censors i un secretari, qui donarà ordres d'actuació als censors. Article 5: El Jutge d'Impremtes nomenarà tots els càrrecs. Article 6: El jutge d'Impremtes tindrà com a finalitat darrera l'observança d'aquest Reglament. Article 7: Es crearà un Arxiu per tal de guardar tots els llibres publicats. Article 8: El jutge d'Impremtes nomenarà els censors. Article 9: Els censors no podran ser molts. Article 10: Aquell censor que aprovés una obra, en serà responsable. Article 11: Els censors hauran d'explicar les raons per a l'aprovació de les obres. Article 12: Els censors hauran de reflexionar si una obra, a més de no anar en contra de la religió i de les lleis, podrà ser-ne d'utilitat a la societat. Article 13: Els censors hauran de ser sigilosos, així podran actuar amb llibertat. Article 14: Si cap censor retingués una obra de mèrit, serà rebutjat en la seva feina. Article 15: Si cap censor no aturés una obra o libel difamatori, se'l rebutjarà i, a més, patirà la pena imposada per la llei. Article 16: Si el censor té una obra traduïda, però prohibida per la Inquisició o el Govern, haurà de rebutjar-la. Article 17: [no l'hem pogut consultar]. Article 18: El jutge d'Impremtes vigilarà els llibres introduïts des de l'estranger. Si hi hagués cap confiscació, l'arxiver en prendrà nota. Article 19: Aquells que introdueixin llibres estrangers hauran de pagar un 10% més. Article 20: Els autors o editors, en presentar qualsevol obra al Jutjat d'Impremtes, hauran de pagar 60 rals de billó per cada volum. Article 21: El secretari tindrà un llibre on anotarà totes les obres presentades. Article 22: Abans que el jutge d'Impremtes enviï l'obra al censor, haurà de passar-la al vicari eclesiàstic, o bé al Consell d'Índies, si prové d'Amèrica. Article 23: Un cop l'obra hagi estat impresa, l'autor o editor haurà de lliurar un exemplar al Tribunal d'Impremtes, per tal de verificar si és el mateix, o bé no hi ha afegit pàgines. Article 24: No es podrà posar a la venda cap obra, ni anunciar-se als "*papeles públicos*" fins que no s'hagi demanat llicència al Tribunal, i haver lliurat un exemplar a la Reial Biblioteca; a més de sis exemplars, un per a la biblioteca de l'Escorial, la dels *Reales Estudios*, la biblioteca Clínica, la biblioteca de la Vicaria, el Jutge d'Impremtes i els censors, sota pena de 50 ducats. Article 25: Els gravadors hauran de presentar llurs dibuixos per a l'aprovació. Abans de publicar-los, també hauran d'entregar els mateixos exemplars que els llibres, o bé perdran les làmines. Article 26: Ningú no podrà atorgar llicències d'impressió, llevat del Jutjat d'Impremtes. Article 27: Els secretaris d'estat podran continuar imprimint llurs escrits relatius als seus ministeris, però no pas altres obres fora dels seus assumptes, sense permís del jutge d'Impremtes. Article 28: Cap cos literari o acadèmies podrà imprimir res. Article 29: El jutge d'Impremtes nomenarà subdelegats al territori. Article 30: Els sous del jutge d'Impremtes i tots els empleats seus es pagaran dels fons que s'extreguin per a demanar les llicències d'impressió.

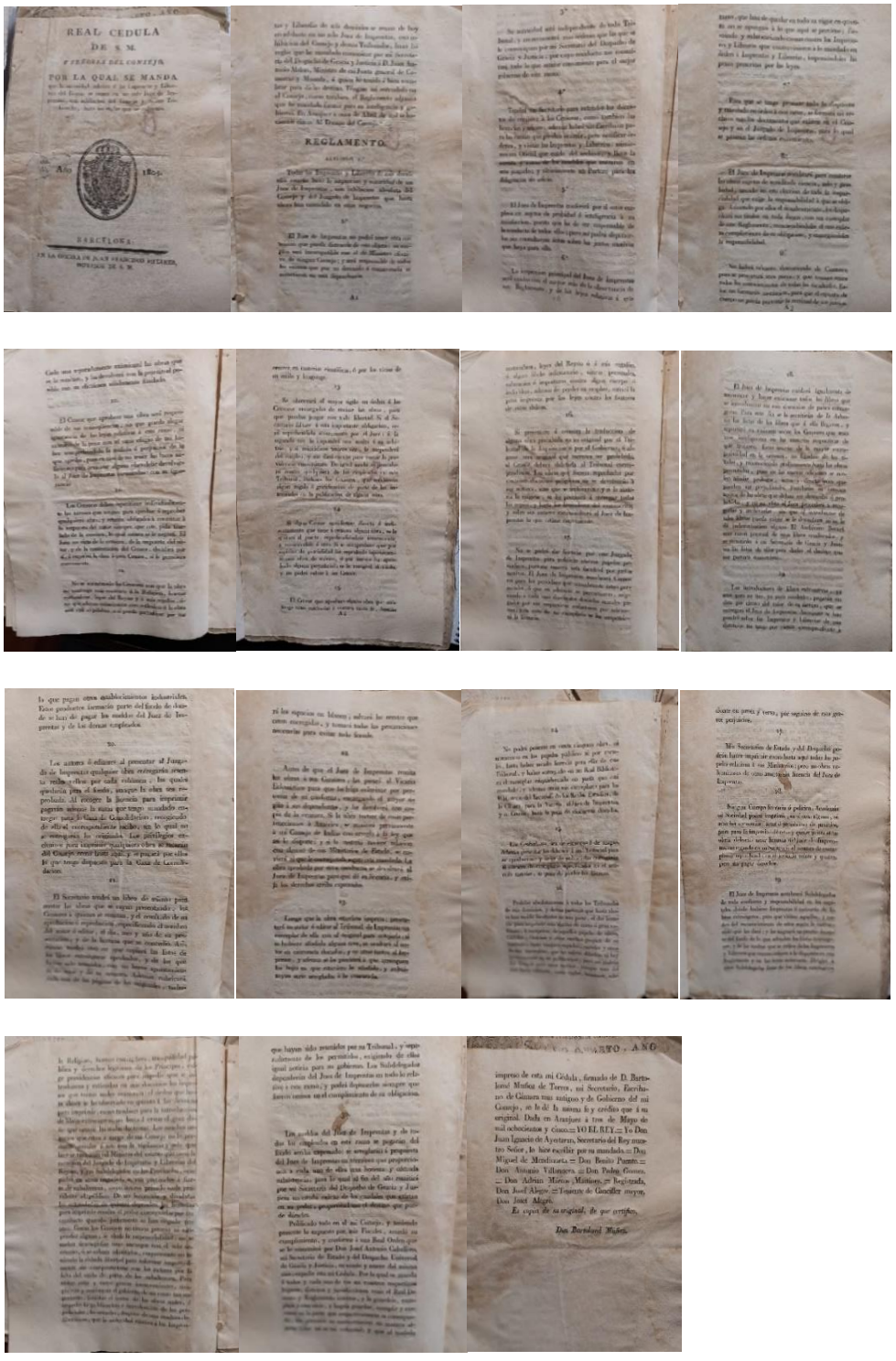
REAL CEDULA
DE S. M.
Y SEÑORES DEL CONSEJO,
POR LA QUAL SE MANDA
BARCELONA:
EN LA OFICINA DE JUAN FRANCISCO PIFERRER,
IMPRESSOR DE S. M.
REGLAMENTO
Año 180[illegible]

Aquestes ordenances atorgades per Godoy foren molt restrictives. Tenim un document del Corregiment de Cervera:[450] *Intrucción para los Comisionados de Imprentas y Librerías del Principado de Cataluña*, amb un seguit de normes de conducta adreçades

[450]Ibíd.

als comissionats escollits pel subdelegat d'Impremtes i llibreries, entre altres qüestions, deia:

1.-Primer de tot, en ser-ne escollits, cal donar-se a conèixer a les autoritats i demanar ajut a l'hora de fer les inspeccions a les impremtes i llibreries del seu districte.

2.-Les inspeccions es faran amb l'agutzir, i seran sigiloses. En arribar-hi, se'ls farà conèixer la Reial Cèdula del 3 de maig de 1805, amb el nomenament del subdelegat d'Impremtes, Josep de Vega i de Sentmenat, i també, tot el contingut de la Cèdula.

3.-Quan s'hagin de fer les inspeccions, caldrà demanar la llicència d'impressió, ja que, si no en tinguessin, es procedirà a l'embargament de les obres en qüestió.

> 3.1.-Caldrà observar els llibres que hi hagi a les impremtes, perquè si hi hagués de prohibits per la Inquisició o pel govern, caldrà, novament, embargar-los. També, caldrà saber si l'impressor o llibreter sabia de la prohibició, o bé en tenia ignorància.
>
> 3.2.-Caldrà prendre nota de la situació de l'impressor o llibreter, és a dir, si forma part del Col·legi, o no?
>
> 3.3.-Caldrà saber si paga res anualment al rei, a un col·legi, gremi, germandat, confraria, corporació, etc., aleshores, haurà de concretar quant paga i des de quan, i per a què?
>
> 3.4.-Caldrà també saber si els impressors o llibreters tenen llicència per a imprimir, amb l'original de l'antic tribunal o caps d'impremtes, perquè si fos així, se'ls castigarà.
>
> 3.5.-Els impressors hauran d'explicar si tenen cap llicència pendent d'imprimir, perquè si fos així, l'hauran de dur, prèviament, al censor, qui serà qui en determini la validesa. També, caldrà saber el perquè no havia demanat permís abans.
>
> 3.6.-També haurà d'aportar l'impressor una memòria dels darrers cins anys d'allò que ha imprès, quantes obres han estat, quants exemplars, etc.
>
> S'ha de tenir ben present que, d'ara en endavant, res s'imprimirà sense autorització del Govern, sense haver obtingut la llicència per escrit, rubricada pel secretari del Tribunal, qui haurà de signar tots els fulls. Cal que se sàpiga que per

tal d'obtenir l'esmentada llicència, els impressors i llibreters hauran de complir amb la religió, amb l'estat i amb els bons costums.

3.7.-Els comissionats d'impremtes i llibreries tindran la jurisdicció única sobre totes les impremtes i llibreries del seu districte, sense que d'altres tribunals puguin involucrar-s'hi.

Vigilaran amb zel que hom no imprimeixi res sense permís i, per tal d'evitar-ho, visitaran les impremtes sovint, sempre sense avisar i quan menys s'ho esperin, sobretot, quan se sospiti frau.

NOTA:

A més de la precaució esmentada, caldrà demanar als impressor i llibreters tres mostres de cada fosa o grau de lletra, que tinguin impreses en paper fi i també en paper ordinari.

Com veiem, les directrius pretenien el control total de les publicacions. Amb tot, la guerra contra Anglaterra i la posterior del Francès no van possibilitar l'aplicació plena d'aquesta rigorositat, també per l'oposició del Col·legi.

El 22 de juny de 1805,[451] de nou, hi hagué consell del Col·legi, a la mateixa església de Sant Jaume. Aquest consell venia precedit d'un requeriment del subdelegat d'Impremtes per a Catalunya, Josep de Vega i de Sentmenat, escollit pel ministre de la Junta General de Comerç, Monedes i Mines, senyor Joan-Antoni Melon, jutge únic d'Impremtes del regne, arran de la Reial Cèdula datada a Aranjuez el 3 de març de 1805, en relació a la "donació" de provisions per a la guerra. A més, se'ls diu que no havien d'imprimir cap llibre o paper dels relacionats a la Reial Cèdula esmentada, i, en conseqüència, caldrà demanar permís d'impressió de qualsevol llibre a l'esmentat jutge d'Impremtes, arran d'una altra Reial Cèdula, de l'11 d'abril de 1805, en què es deia:

"*El abuso que se ha hecho y se hace en varios países extrangeros de la libertad de imprenta, con grave perjuicio de la religión, buenas costumbres, tranquilidad pública y derechos legítimos de los reyes, exige providencias eficaces para impedir que se introduzcan y extiendan en mis dominios los impresos que tantos males ocasionan. El orden que hasta ahora se ha observado en quanto de las licencias para imprimir,*

[451] Hi assistiren: **Francesc Garriga**, cònsol segon i hi hagué l'absència del primer, el clavari, **Joan Sellent** i el síndic **Antoni Suàrez.** També: **Esteve Cassanyes**, **Pere Batlle**, **Valeri Sierra**, **Josep Ginès**, **Pau Vigil**, **Rafael Ferrer**, **Antoni Sastres**, **Vicenç Verdaguer**, **Jaume Tauló**, **Josep Rubió**, **Francesc Isern**, **Tomàs Gorcs**, **Josep Ferrer**, **Josep Torner**, **Francesc Barceló**, **Agustí Roca**, **Antoni Brusi**, **Joan-Ignasi Jordi**, **Joan Fonoll**, **Pau Esterling**, **Vicenç Magrinyà**, **Tomàs Gaspar**, **Ramon Obiols**, **Joan Rubió**, **Miquel Gaspar**, **Josep-Antoni Cerdà**, **Joan Pei** i **Ignasi Oliveres**.

como también para la introducción de libros extrangeros, no basta a evitar el gran daño que causan las malas doctrinas. Los muchos negocios que estan á cargo de mi consejo no me permiten atender á este con la vigilancia y zelo que hoy se necesitan [...]".

L'assistència fou de 31 persones, essent-ne majoria (2/3 parts), per la qual cosa, confirmem que els membres del Col·legi anaven augmentat i superaven la cinquantena.

El 28 de juny de 1805, hi hagué una altra reunió del consell, al mateix lloc, en què el dipositari **Francesc Ribes** protestà molt per la Reial Cèdula més amunt comentada, la qual anava en contra de l'article 35 de l'ordenança interna del Col·legi. Fou designat com a taxador **Antoni Sastres**. També, s'escolliren nous cònsols: **Francesc Garriga**, primer i **Marià Perera**, segon, i com a procurador delegat per a tota mena de plets el notari Josep Balius.

El 20 de juliol de 1805,[452] de nou hi hagué consell del Col·legi, aquesta vegada reunits a l'ajuntament de Barcelona. Acordaren d'enviar als nous col·legiats el reglament vigent sorgit arran del nou jutjat d'Impremtes.

Finalment, el 30 de novembre de 1805, hi hagué un escrit de Josep de Vega i de Sentmenat, subdelegat d'Impremtes per al Principat de Catalunya, amb capacitat de nomenar subdelegats als corregiments, adreçat a tots els impressors i llibreters perquè estiguin al cas de totes les directrius que es publiquin al respecte de com han de treballar i quines normes han de seguir:

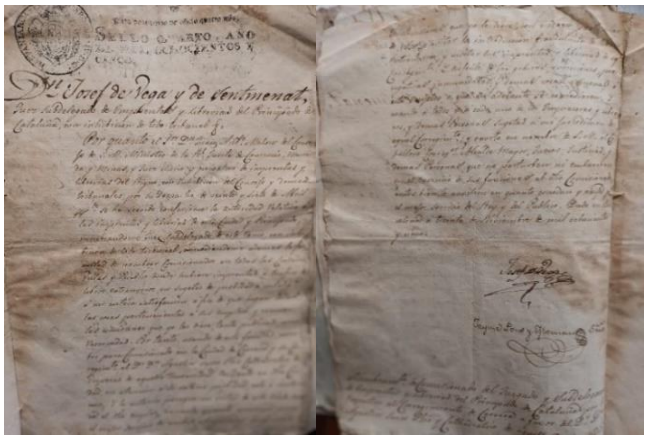

[452]Hi assistiren: els cònsols **Francesc Garriga** i **Marià Perera**, el síndic **Antoni Suàrez,** i **Francesc Ribes**, **Pere Batlle**, **Vicenç Magrinyà**, **Tomàs Gorcs**, **Vicenç Verdaguer**, **Fancesc Isern**, **Francesc Roca** i **Josep Porter**.

Acaba dient que el ministre corresponent, l'esmentat Joan-Antoni Melon i la comissió del jutjat d'Impremtes seran els responsables d'atorgar les llicències d'impressió. També, se cita els censors, els quals van carregats de feina i no donen l'abast, per la qual cosa caldrà, a partir d'ara, un únic jutjat d'Impremtes a tot el regne.

Punt i a cap, relacionem els 30 articles sencers al respecte de les impremtes. Aquestes noves ordinacions marcaren l'esdevenir del Col·legi fins a la Guerra del Francès. La feina del jutge d'Impremtes, amb els secretaris i els delegats que podrà nomenar, amb els sous que sortiran dels diners exigits per a l'autorització, sobre censors i el pas previ als vicaris esclesiàstics, sobre la creació d'un arxiu, sobre les obres prohibides i llurs continguts, sobre el fet que els llibres estrangers hauran de pagar un 10% més, que els autors o editors de llibres hauran de pagar 60 rals de billó per cada volum presentat, els quals restaran per al fons, encara que l'obra sigui rebutjada i hauran d'entregar un exemplar al jutge, que els gravadors, ja siguin d'estampa o de mapes hauran de presentar llurs dibuixos al tribunal per a la seva aprovació, que hi ha una prohibició directe de la publicació d'obres impreses als papers públics, com també cobles, romanços, relacions en prosa o en vers, que tampoc no podran imprimir res sense autorització les acadèmies o societats literàries ni de cap tipus, sense l'esmentada autorització.

Per tot plegat, el Col·legi es donà per assabentat. Signen **Agustí Roca** i **Antoni Sastres**, tot indicant que es troben sense fons i, aquells que puguin donar diners, que ho facin al dipositari **Francesc Ribes**.

A inicis de 1806, els nous cònsols **Pere Batlle**, primer i **Manuel Texeiro**, segon, juntament amb els examinadors **Joan-Ignasi Jordi**, **Vicenç Verdaguer** i **Agustí Roca** certificaren l'entrada de dos nous col·legiats **Pere Barral i Cabessa**, i **Pere-Màrtir Bacs i Permanyer**, joves llibreters i impressors de Barcelona. **Pere-Màrtir Bacs** anava acompanyat de **Valeri Sierra,** com a padrí. Ambdós aprovaren l'examen dels cinc llibres, pagaren les 75 lliures i obtingueren l'admissió i la capacitat d'obrir obrador i botiga a la ciutat.

El 10 de març de 1806,[453] hi hagué reunió de consell del Col·legi, amb l'assistència de: **Francesc Garriga** i **Marià Perera**, cònsols sortints, primer i segon del Col·legi, el

[453]Hi assistiren: **Francesc Ribes**, **Vicenç Verdaguer**, **Jaume Tauló**, **Josep Rubió**, **Joan Fonoll**, **Ramon Obiols**, **Josep-Antoni Cerdà**, **Joan Serra**, **Joan Cerqueda**, **Esteve Cassanyes**, **Bartomeu Lautrec**, **Tomàs Gaspar**, **Pere-Pau Husson de Lapessaran**, **Joan Cassanyes**, **Ignasi Oliveres**, **Joan-Ignasi Jordi**, **Antoni Brusi**, **Antoni Suàrez**, **Agustí Roca** i **Francesc Roca**.

clavari **Joan Sellent**, el síndic **Antoni Suàrez** i els nous cònsols **Pere Batlle** i **Manuel Texeiro**, respectivament. En aquest consell, es reafirmaren com a cònsols els esmentats **Pere Batlle** i **Manuel Texeiro**, igualment el clavari **Joan Sellent**, mitjançat llurs juraments. Com a síndic, s'hi presentaren: **Francesc Ribes**, **Agustí Roca**, **Antoni Brusi** i **Pere-Pau Husson de Lapessaran**. També, s'hi anomenaren examinadors: **Joan Cerqueda** i **Joan Serra**, deixeble de **Mateu Barceló**, difunt, qui havia estat casat amb Teresa Barceló. **Serra** comentà que és professor des del 1802 i, per tant, demanà el sou corresponent com a mestre del noble Col·legi de Llibreters i Impressors de Barcelona, que ja havia sol·licitat per escrit el 8 de febrer de 1806. Rere deliberació, se li atorgà, sempre que justifiqués l'activitat esmentada. També, s'escollí taxador **Vicenç Verdaguer** i oïdor de compres **Joan-Ignasi Jordi**. Tot plegat, s'hi trobaren fins a 30 membres del Col·legi.

El 24 d'abril de 1806,[454] es tornà a reunir el consell, amb l'assistència de **Pere Batlle** i **Manuel Texeiro**, cònsols primer i segon, el clavari **Joan Sellent** i el síndic **Antoni Suàrez**. S'hi va debatre que hi ha col·legis de primeres lletres que venen llibres d'ensenyança i això era privatiu del seu Col·legi, segons l'ordenança núm. 19. S'hi comentà que alguns mestres van avisar-los i per això ho sabien. Aleshores, decideixen que el clavari **Joan Sellent** i el nou andador **Francesc Roca** fossin els comissionats per tal que aquest fet no es tornés a produir. També, se suscità la qüestió sobre **Josep-Antoni Oliver**, gendre del difunt col·legiat **Francesc Surià i Brugada**, per tal que demostrés que és mestre llibreter i impressor. També, nomenaren nou andador **Francesc Roca**. Aquest consell tingué una assistència majoritària.

El 17 de juliol de 1806,[455] tornà a reunir-se el consell, convocats per l'andador, amb els cònsols **Pere Batlle**, primer i **Manuel Texeiro**, segon, a més del clavari **Joan Sellent** i el síndic **Antoni Suàrez.**

[454]Hi assistiren: **Pere Gomitar**, **Francesc Ribes**, **Esteve Cassanyes**, **Joan-Ignasi Jordi**, **Agustí Roca**, **Tomàs Gorcs**, **Marià Perera**, **Joan Serra**, **Rafael Ferrer**, **Jaume Tauló**, **Antoni Sastres**, **Miquel Gaspar**, **Antoni Brusi**, **Vicenç Magrinyà**, **Josep Porter**, **Ramon Obiols**, **Francesc Isern**, **Tomàs Gaspar**, **Josep-Antoni Cerdà**, **Josep Rubió,** **Joan Cerqueda** i **Joan Pei**.

[455]Hi assistiren: **Joan Cerqueda**, **Agustí Roca**, **Tomàs Gaspar**, **Vicenç Verdaguer**, **Joan Serra**, **Antoni Sastres**, **Antoni Brusi**, **Ramon Obiols**, **Francesc Barceló**, **Joan-Ignasi Jordi**, **Rafael Ferrer**, **Joan-Francesc Cassanyes**, **Vicenç Magrinyà**, **Joan Pei**, **Bartomeu Lautrec**, **Josep Rubió**, **Francesc Roca** i **Joan-Antoni Cerdà**.

El 29 de juliol de 1806,[456] tornà a haver consell general amb l'assistència dels cònsols **Pere Batlle**, primer, i **Manuel Texeiro**, segon, a més del clavari **Joan Sellent** i del síndic **Antoni Suàrez.** Tractaren el tema de la prohibició d'imprimir dietaris o anàlegs, sense permís del jutge d'Impremtes. Davant d'això, els cònsols digueren que van demanar al ministre Josep-Antoni Melon la facultat per a imprimir i reimprimir llibres i impresos, i que els atorgà la convalidació per a expedir llicències al respecte, ja sigui per a imprimir obres llargues o curtes, d'un o diversos volums, sempre que hagin passada la censura corresponent i tinguin la prevenció d'informar el jutge abans de l'atorgament de la llicència.

D'aquesta manera sentencien: "*Así se reprimira que otros, que no son del gremio, puedan imprimir o vender libros*". A continuació, es detallen els diferents tipus d'obres: les obres majors seran aquelles que passin de sis plecs i hauran de pagar per llur impressió 60 rals de billó per volum, i uns altres 60 més per a la caixa de Consolació, com també 30 rals més per cada impressió o reimpressió. També, s'exigiran 4 meravedissos per rúbrica, 10 rals per estendre la llicència, 8 per al despatx i 8 més per a dur l'obra al censor i després portar-la. Les obres menors de sis plecs hauran de pagar 10 rals per llicència, i la resta igual que en les obres majors. També, es comentà que el jutge d'Impremtes sol·licità la llista de tots els membres del Col·legi, i que, per tal de lluitar contra les impressions fraudulentes, ja que s'ha igualat el Col·legi amb el Col·legi Reial de la Cort, s'habilitarà un visitador del jutjat perquè vagi als llocs que es determinin, a certes hores: "[...] *que menos se piensen*", per tal d'esbrinar-ne la veracitat. Per això, els cònsols proposaren una taxa setmanal als col·legiats per tal de poder fer front a les despeses. També, pagaran els fadrins i els aprenents de les impremtes. La taxa serà determinada pels taxadors **Agustí Roca**, **Antoni Sastres**, **Joan Cerqueda** i **Joan Serra**.

Al final, s'hi comentà que si hi ha algú que pugui sufragar despeses, que ho faci. S'acabà el consell amb la renovació de la figura del protector del Col·legi, el més amunt esmentat Pere-Màrtir Golorons. També, s'hi parlà d'un nou requeriment urgent perquè es presenti al jutge d'Impremtes la llista de tots els col·legiats. Diuen que això servirà per a exonerar un 10% del pagament als membres del Col·legi.

[456] Hi assistiren: **Francesc Ribes**, **Antoni Sastres**, **Josep Rubió**, **Vicenç Verdaguer**, **Rafael Ferrer**, **Lluís Ricart**, **Agustí Roca**, **Ramon Obiols**, **Francesc Roca**, **Joan Cerqueda**, **Antoni Brusi**, **Tomàs Gorcs**, **Francesc Barceló**, **Joan Serra**, **Marià Perera**, **Bartomeu Lautrec** i **Joan Pei**.

El 29 d'octubre de 1806,[457] el consell es tornà a reunir amb els assistents: els cònsols **Pere Batlle** i **Manuel Texeiro**, primer i segon respectivament, el clavari **Joan Sellent** i el síndic **Antoni Suàrez**. S'hi parlà sobre la necessitat d'aportar 312 homes que han correspost als gremis i col·legis com a aportació a la guerra contra Anglaterra, d'un total de 5.086 que corresponen a Catalunya, i dels 20.000 que hauran de subvenir les províncies del regne que no tenen milícies, per ordre del rei i per tal que l'exèrcit es posi en peu de guerra. Per la qual cosa, els gremis hauran d'escollir comissionats, juntament amb el comissionat general, marquès de Vallesantoro. Digueren que s'hauran de trobar tots els comissionats dels diversos gremis de la ciutat a l'ajuntament per tal de procedir al nomenament dels homes per a l'exèrcit.

El 18 de novembre de 1806,[458] es reuní novament el consell amb els següents assistents: els cònsols **Pere Batlle**, primer i **Manuel Texeiro**, segon, amb el clavari **Joan Sellent** i el síndic **Antoni Suàrez**. S'informà de la reunió a l'ajuntament sobre l'aportació d'homes per a l'exèrcit reial, per tal d'aconseguir els 312 homes demanats que hauran d'aportar els gremis de Barcelona, com també una aportació global de 25.000 lliures, de les quals, al Col·legi de Llibreters i Impressors li corresponien 117 lliures i 10 sous, que hauran de pagar abans de vuit dies a Josep Castanyer, tresorer de la comissió municipal. Al respecte, tothom hi va estar d'acord.

Al final, s'hi comentà que els cònsols faran un estudi sobre les comunitats de religiosos de la ciutat que imprimeixen llibres d'ensenyança, per tal de vigilar-los i mirar d'impedir-los-ho, com tampoc poden imprimir cap altre imprès sense els permisos corresponents. També, es parlà sobre el 10% que correspon al jutge d'Impremtes.

Finalment, es proposaren ternes per al primer cònsol de l'any vinent: **Agustí Roca**, **Joan-Ignasi Jordi** i **Valeri Sierra**, i per al cònsol segon: **Francesc Isern**, **Tomàs Gaspar** i **Antoni Sastres**.

---

[457] Hi assistiren: **Esteve Casamats**, **Francesc Ribes**, **Pere-Màrtir Bacs i Permanyer**, **Miquel Gaspar**, **Bartomeu Lautrec**, **Francesc Barceló**, **Pere Gomitar**, **Joan Cerqueda**, **Joan-Ignasi Jordi**, **Agustí Roca**, **Tomàs Gorcs**, **Josep Rubió**, **Joan Serra**, **Jaume Tauló**, **Vicenç Magrinyà**, **Ignasi Oliveres**, **Rafael Ferrer** i **Josep Cotrer**.

[458] Hi assistiren: **Francesc Ribes**, **Esteve Cassanyes**, **Pere-Màrtir Bacs i Permanyer**, **Josep Rubió**, **Vicenç Verdaguer**, **Jaume Tauló**, **Ramon Obiols**, **Joan Serra**, **Miquel Serra**, **Antoni Brusi**, **Agustí Roca**, **Lluís Ricart**, **Joan Cerqueda**, **Francesc Isern**, **Tomàs Gaspar**, **Tomàs Gorcs**, **Rafael Ferrer**, **Joan Fonoll** i **Antoni Sastres**.

Sabem que el 1807, **Francesc Ferran** i **Agustí Roca**[459] signaren el memorial de l'any. És a dir, que el Col·legi de Llibreters i Impressors Unificat presentava cada any un llibre dels fets i dels consells haguts durant el mandat anual dels cònsols, síndic, clavari i andador, que s'escollien per votació. Probablement, enllestit pel clavari o tresorer.

El 16 de febrer de 1807,[460] es reuní el consell del Col·legi, per a tractar diversos temes. Els encara cònsols **Pere Batlle** i **Manuel Texeiro**, el síndic **Antoni Suàrez**, i el clavari **Joan Sellent.** Primerament, s'escolliren els nous cònsols: **Agustí Roca**, primer i **Francesc Isern**, segon, el clavari, **Joan Sellent** i el síndic **Antoni Suàrez**. Com a examinadors i oïdors, s'escolliren: **Francesc Ribes** i **Joan-Ignasi Jordi**, i com a supernumeraris: **Pere Batlle** i **Manuel Texeiro**; també, com a consellers: **Antoni Brusi**, **Tomàs Gaspar**, **Francesc Ribes** i **Joan-Ignasi Jordi**.

També, varen decidir apel·lar al Consell de Castella per tal de canviar alguns capítols de les ordenances del Col·legi de 1805. La Junta haurà d'acordar quins capítols seran i els haurà d'aprovar en consell, per la qual cosa foren comissionats **Francesc Ribes** i **Joan Sellent**, amb una assistència de fins a 35 membres del Col·legi, la qual cosa suposa una cinquantena llarga d'obradors i botigues oberts a la ciutat.

El 20 d'octubre de 1807, el consell es tornà a reunir, de nou, amb els cònsols: **Agustí Roca** i **Francesc Isern**, el clavari **Joan Sellent** i el síndic **Antoni Suàrez**, a més de: **Francesc Ribes**, **Joan-Ignasi Jordi**, els dos examinadors i el jove llibreter i impressor **Carles Sapera i Mansuet**, fill legítim i natural de **Carles Sapera**, qui fou membre del Col·legi, i d'Antònia Mansuet, qui anava acompanyat de **Joan Fonoll** com a padrí, per tal d'examinar-se per a l'ingrés al Col·legi. Li van fer la prova dels cinc llibres i resultà aprovat per a la facultat de poder obrir botiga pública i obrador, amb aprenents i fadrins. Pagà les 6 lliures corresponents per ser fill d'un mestre i va jurar no revelar els secrets sobre la impressió.

[459] AHCB. Llibreters i Impressors, caixa 5.

[460] Hi assistiren: **Francesc Ribes**, **Joan Cerqueda**, **Joan Serra**, **Pere Barral**, **Bartomeu Lautrec**, **Vicenç Verdaguer**, **Miquel Gaspar**, **Josep Porter**, **Jaume Tauló**, **Ramon Obiols**, **Francesc Garriga**, **Joan-Ignasi Jordi**, **Pere-Màrtir Bacs i Permanyer**, **Agustí Roca**, **Francesc Isern**, **Tomàs Gorcs**, **Josep Torner**, **Rafael Ferrer**, **Josep Rubió**, i **Tomàs Gaspar**.

El 17 de novembre de 1807,[461] es tornà a reunir el consell, amb l'agutzir Pau Homs de la Reial Audiència, amb el vistiplau del corregidor de la plaça. Havien rebut una notificació del corregidor Ramon Cortès i Sorts en què anunciava una Reial Ordre del març passat que transcrivia una altra del Consell Suprem, signada per Manuel-Antoni de Santistevan Errio de Cámara per tal que es pogués cobrar els rals de la contribució que li corresponien al Col·legi de Llibreters i Impressors, segons les ordenances aprovades el 29 de març de 1789, per la qual cosa havia resolt que abans de deixar la seva feina, tots els prohoms de tots els gremis de la ciutat hauran de pagar-la en el termini de vuit dies, i que, si no ho fan, tothom en serà responsable. També, hi assistiren: els cònsols **Agustí Roca** i **Francesc Isern**, el clavari **Joan Sellent** i el síndic **Antoni Suàrez**.

El 21 de novembre de 1807, hi hagué un nou consell en què es proposaren una terna per als nous cònsols. Per al primer: **Francesc Ribes**, **Valeri Sierra** i **Francesc Generes**, menor, per al segon: **Tomàs Gaspar**, **Antoni Sastres** i **Antoni Brusi**. Aleshores, el notari llegí una ordre del 31 d'octubre de 1807, del subdelegat d'Impremtes, que parlava sobre la prohibició de certes impressions sense autorització i les visites d'inspecció a realitzar:

"[...] *que había hecho diversas visitas a librerías e imprentas e hizo prevenciones a sus dueños, para su cumplimiento en lo sucesivo. Que no pudiesen vender ni distribuir obra alguna que el secretario del tribunal les hubiere dicho que estaba prohibida, y que las aprobadas habían de presentar los ejemplares acordados, diciéndoles que no serviría de excusa que el editor o autor de las obras les haya dicho que podían venderlas, se les hara responsables igualmente. Que había visto muchos impresos nuevos, sin tener los ejemplares pertinentes en la secretaría. Que por este abuso y los perjuicios que pudieran ocasionarse* [...], *la falta de obedecimiento á mis órdenes* [...]. *Recordar á los miembros del Colegio que si se imprimen papeles sin autorización del secretario del tribunal, se les multara com 100 reales de vellón por cada vez, sin perjuicio de las demas* [...], *y se comunicara esta orden a todos los miembros*".

Després, **Joan Fonoll** sol·licità una plaça al Col·legi per a **Jaume Girard**, per la qual cosa li digueren que documentés la seva feina per tal d'admetre'l com a membre.

Com hem vist, a inicis del segle XIX, els consells se succeïren l'un rere l'altre i l'activitat del Col·legi de Llibreters i Impressors Unificat de Barcelona fou intensa, amb un creixement constant de les botigues i obradors.

[461] Hi assistiren: **Francesc Ribes**, **Joan Cerqueda**, **Francesc Garriga**, **Manuel Texeiro**, **Vicenç Verdaguer**, **Rafael Ferrer**, menor, **Ramon Obiols**, **Bartomeu Lautrec**, **Jaume Tauló**, **Tomàs Gorcs**, **Francesc Barceló**, **Josep-Antoni Cerdà**, **Marià Perera**, **Ignasi Oliveres**, **Francesc Roca**, **Pere Barral**, **Joan Fonoll**, **Pere-Màrtir Bacs i Permanyer**, **Josep Rubió** i **Joan Pei**.

1808-1814:

La Guerra del Francès suposà un daltabaix al món dels llibres i a l'estructura comercial i gremial, com a molts d'altres àmbits. Com a contrabalançament, la manca d'un poder central possibilità l'esclat de les juntes corregimentals, les locals, les quals sustentaren el poder, però no arribaren a tot arreu. És a dir, hi hagueren impremtes controlades pels poders establerts, però també i, sobretot, a partir de la llibertat d'impremta de 1810 i l'abolició de la Inquisició, sorgiren algunes altres d'independents, al llarg del territori, no pas a la ciutat de Barcelona, que es trobava *captiva*.[462]

El 30 d'abril de 1808, probablement, el darrer consell del Col·legi, perquè fins el 1814, no hem pogut documentar cap altre, es reuní el Col·legi de Llibreters i Impressors Unificat, per disposició del capità general de Catalunya. A continuació, es llegí una carta del comte d'Ezpeleta, amb data del 27 d'abril de 1808, en què s'anuncià una olla pública, a causa de la crisi de subsistències generada pel tancament de portes de la ciutat:

"[...]. *He resuelto realizar una olla pública y es necesario que todos contribuyamos con los auxilios que les dicte su corazón. A tal efecto, el gremio me enviara dos individuos para que podamos subvenir a la organización y planificación de dicha subscripción voluntaria. Para ello quiero saber la casa y la calle donde habitan todos los miembros del Colegio*".

Hi assistiren: **Agustí Roca** i **Francesc Isern**, encara cònsols, el clavari **Joan Sellent** i el síndic **Antoni Suàrez**, i altres membres.[463]

En aquells dies, sabem que **Agustí Roca** vivia a la Baixada de la Presó, i que **Francesc Ribes** vivia a la plaça de Sant Jaume.

A inicis de la Guerra del Francès, des de la ciutat Comtal, el Col·legi de Llibreters i Impressors Unificat, a través de les "*Juntas de Redención*", s'implicà en l'alliberament de la ciutat.

La primera conspiració fou l'11 de maig de 1809. Aquella nit, **Antoni Brusi** tingué la responsabilitat de la comunicació entre els insurgents de la ciutat i les autoritats espanyoles, Tomàs de Veri, president de la Junta Superior del Principat de Catalunya, qui

[462]Manllevem el mot de l'obra del pare Ferrer, a la seva obra *Barcelona captiva*.

[463]Hi assistiren: **Francesc Ribes**, **Manuel Texeiro**, **Josep Rubió**, **Tomàs Gorcs**, **Ignasi Oliveres**, **Joan Cerqueda**, **Narcís Calzina**, **Francesc Garriga**, **Tomàs Gaspar**, **Joan-Ignasi Jordi**, **Pere Batlle**, **Joan Fonoll**, **Jaume Tauló** i **Valeri Sierra**.

eren a l'exterior. Els destinataris a l'interior de la ciutat foren l'advocat de la Reial Audiència de Barcelona, Joan Ferrer i el metge Francesc Salvà i Campillo[464] (1751-1828), metge honorari dels reis a Barcelona, almenys des del 1806, col·laborador del *Diario de Barcelona,* amic i assessor del **Brusi**. Els missatgers eren gent de confiança, com ara Joan-Pau Barba, **Pere Fajula** i **Miquel Gaspar**, però uns dies abans, el comissari afrancesat de Policia, Casanova, ja en sospitava i va manar la detenció de Joan Ferrer, qui va poder fugir poc després. Més de 6.000 persones hi estaven implicades.[465]

Després de l'intent d'alliberament de la ciutat, molts catalans fugiren a Tarragona i altres poblacions, i després a Mallorca, entre ells, alguns impressors, com ara el **Brusi** o **Agustí Roca**.[466]

El 1812, la Junta Superior del Principat de Catalunya era a Berga. A causa de les ràtzies militars dels francesos i llur domini del territori, els llibreters i impressors que col·laboraven en la resistència van haver de fer mans i mànigues perquè no els incautessin les impremtes, com la del **Brusi**, que va haver de colgarla i, posteriorment, desenterrar-la,[467] mentre a Cadis, el 19 de març de 1812, s'aprovava la Constitució liberal.

El 12 de juny de 1813,[468] hi hagué un Reial Decret de la Regència sobre la llibertat política de les impremtes i sobre la censura.

Un cop alliberada la ciutat de Barcelona del jou francès, a partir del mes de juny de 1814, hi arribaren molts dels ex-patriats pertanyents a professions liberals: notaris, advocats, llibreters i impressors, etc.

---

[464]AHPB. Barcelona, notari Ignasi Martí i Vidal, manual de 1821, 1180/16, folis 29-29 v. Sabem que, de l'herència de la seva mare Francesca, el 2 de febrer de 1821, va pagar 1.029 lliures, 7 sous i 6 diners a Josepa Pelaí, cunyada de l'impressor i llibreter **Manuel Texeiro**.

[465]Ferrer, R. *Barcelona cautiva, ó sea, Diario exacto de lo ocurrido en la misma ciudad mientras la oprimieron los franceses, esto es, desde el 13 de febrero de 1808, hasta el 28 de mayo de 1814*, volum III, pàg. 359, Barcelona, 1815.

[466]Canals Elías-Brusi, Miguel. *La casa Brusi y el Diario de Barcelona (1775-1957)*, Ajuntament de Barcelona, 2010, pàg. 88.

[467]ACA. Divers, Junta Superior del Principat de Catalunya, caixa 85, citat per Comas i Güell, Montserrat. *La impremta catalana i els seus protagonistes a l'inici de la societat liberal (1800-1833)*, tesi doctoral dirigida per Borja de Riquer, Universitat Autònoma de Bellaterra, 2009.

[468]BPEB. *Gratia Communium* (1792-1814, afers de Govern).

El 3 de juliol de 1814,[469] hi hagué una reunió del Col·legi a casa de Joan Coll i Vila, recaptador d'impostos, per tal de saber les despeses que li tocaven als gremis de la ciutat, arran de l'entrada del rei a la ciutat, el 30 de maig passat. Se'n feren vuit categories, on el Col·legi de Llibreters i Impressors tingué la quarta, juntament amb el gremi dels professors de primeres lletres. Hagueren de pagar 9 lliures entre tots. Com veiem, es tractava d'un Col·legi mitjà de la ciutat Comtal.

El 14 d'agost de 1814,[470] hi hagué consell general del Col·legi, amb l'advocació dels patrons sant Joan i sant Jeroni, aquesta vegada a l'ajuntament de la ciutat. Hi assistiren els cònsols **Agustí Roca**, primer i **Francesc Isern**, segon, el claravi **Joan Sellent**, com també el síndic **Antoni Suàrez**, els mateixos que el 1808, com si no hagués passat res.

La majoria dels llibreters i impressors que ja treballaven sis anys abans, per la qual cosa podem deduir que la guerra els passà per sobre, però potser no tant com a d'altres gremis. De fet, molts llibreters i impressors de Barcelona col·laboraren amb les autoritats franceses, com ara **Piferrer**, que era ex-patriat al Maresme, com també **Husson** o **Figueroa**. **Piferrer**, que al mateix temps que sol·licitava ser considerat bon patriota, publicà per als imperials, fet poc estudiat: *Jugement du Conseill de guerre spéciale portant condannation, au nom de l'emperéur*: *aujord'hi dix huit mars mil huit cents huit*, però imprès el 19 de març de 1809: "*Á Barcelonne, imprimerie de Jean François Piferrer*".

En aquest consell posterior a la guerra, havien d'escollir un elector comissionat per a representar el Col·legi a la junta general de tots els gremis de Barcelona, per tal d'unir forces per a reconstruir el port de la ciutat, malmès pels francesos. Aleshores, hi hagueren queixes perquè algunes persones no pagaven i tenien les mateixes prerrogatives que la resta d'agremiats, per la qual cosa, els electors escollits hauran de ser dues o tres persones. A tal efecte, s'escollí el cònsol primer **Agustí Roca** i, com a taxadors, **Vicenç Verdaguer** i **Joan-Ignasi Jordi**.

[469] AHPB. Barcelona, notari Francesc de Paula Ginestar, manual de 1814. Els comissionats Josep Comes, Vicenç Costa i Agustí Comelles anaren pels diversos gremis per a recaptar els diners.

[470] Hi assistiren: **Francesc Generes**, menor, **Manuel Texeiro, Jaume Tauló, Joan-Ignasi Jordi**, **Bartomeu Lautrec**, **Josep Rubió**, **Vicenç Verdaguer**, **Marià Perera**, **Tomàs Gorcs**, **Valeri Sierra**, **Pere Barral**, **Francesc Garriga** i **Ignasi Oliveres.**

El 2 de setembre de 1814,[471] a Barcelona, continuaren l'ofici de llibreters i impressors els següents establiments:

-Mestres amb casa i botiga:[472] **Antoni Brusi**, **Francesc Generes**, menor, **Joan-Francesc Piferrer**, **Francesc Ribes**, **Valeri Sierra**, **Joan-Ignasi Jordi**, **Pere Batlle** (difunt) i **Carles Gibert i Tutó** (declarat pobre de solemnitat al cadastre).

-Mestres amb botiga però sense casa:[473] **Agustí Roca**, **Tomàs Gaspar**, **Tomàs Gorcs**, **Josep Pei**, **Ignasi Oliveres** i **Francesc Isern**.

-Mestres sense casa ni botiga:[474] **Pere-Pau Husson de Lapessaran**, **Antoni Cassanyes**, **Joan Fonoll**, **Antoni Sastres** (difunt), **Antoni Guix** (absent) i **Josep-Antoni Cerdà** (absent).

-Mestres que treballaven d'oficials per a d'altri:[475] **Ignasi Estivill** (declarat pobre de solemnitat al cadastre), **Joan Sellent** (amb **Piferrer**) i **Vicenç Verdaguer** (amb **Tecla Pla**), vídua des del 1802 i cunyada seva, també **Pere-Màrtir Bacs i Permanyer** (difunt) i **Sebastià Riera**.

El 5 de setembre de 1814,[476] es reuniren aquesta vegada a la casa del clavari **Joan Sellent**, juntament amb l'agutzir Joaquim Ribes i el corregidor, on celebraren sessió, amb l'assistència dels cònsols **Agustí Roca** i **Francesc Isern**, primer i segon respectivament, el clavari **Joan Sellent** i el síndic **Valeri Sierra**. Se'ls notificà, per part de la Junta de Comerç, que hi havia mort Josep Velat, qui ha deixat una vacant de vocal quadriennal, categoria Artista i que, segons el Decret del 20 de gener de 1805, pot ser ocupada per algú del Col·legi, per la qual cosa, abans del 12 de setembre d'enguany, cal que ho verifiquin a la Casa de la Llotja.

---

[471] AHCB. Cadastre Personal, IV.

[472] Solà Parera, Àngels. "Del règim gremial al sistema liberal: llibreters, impressors i velers de Barcelona, 1760-1854"; "Els gremis de Barcelona", Molas, Pere i Cazeneuve, Xavier (coord.), Seminari d'Història de Barcelona, *Quaderns d'Història*, AHCB, 2017, pàg. 146.

[473] Ibíd.

[474] Ibíd.

[475] Ibíd.

[476] Hi assistiren: **Joan-Ignasi Jordi**, **Tomàs Gaspar**, **Francesc Garriga**, **Antoni Brusi**, **Josep Rubió**, **Tomàs Gorcs**, **Ignasi Oliveres** i **Pere Barral.**

El 15 d'octubre de 1814,[477] hi hagué un altre consell amb la presència de l'agutzir Pau Novell, el corregidor, els cònsols **Agustí Roca**, primer i **Francesc Isern**, segon, el clavari **Joan Sellent** i el síndic **Antoni Suàrez.**

Es llegí un ofici del jutge d'Impremtes: "*No se me han pasado las listas de los libros para vender* [...] *dentro de 3 dies las quiero*". Després, es comentà que **Francesc Piferrer** havia acudit al rei amb la voluntat de tornar a ser impressor reial, amb els privilegis del càrrec concedits al seu predecessor **Josep Teixidor**. Parlen que aquest fet significaria un greu perjudici per al Col·legi, per la qual cosa s'acordà que un representant anirà a la Reial Audiència i pledejarà en contra d'aquesta petició. Foren escollits comissionats per a realitzar aquesta gestió: **Joan-Ignasi Jordi** i **Tomàs Gaspar**, amb fons del Col·legi.

El 25 de novembre de 1814,[478] amb permís del governador interí de la ciutat, Antoni Cerdà, hi hagué sessió general del Col·legi, amb l'assistència dels cònsols **Agustí Roca** i **Francesc Isern**, primer i segon, també del clavari **Joan Sellent** i del síndic **Antoni Suàrez**. **Joan-Ignasi Jordi** manifestà que, juntament amb **Tomàs Gaspar**, anaren a la Reial Audiència al respecte de la privativa que havia demanat **Francesc Piferrer** com a impressor reial, i que el clavari **Joan Sellent** n'informarà. **Valeri Sierra** afegí que s'abstindria de votar en contra de **Francesc Piferrer,** i **Vicenç Verdaguer**, també, però, rere la votació, tots havien votat en contra del privilegi reial que demanava **Piferrer**.

S'escollí **Francesc Garriga** perquè informés sobre el Decret de les Corts de Cadis, de 8 de juny de 1813, que deia que els col·legis i gremis podien gaudir de les seves ordenances i prerrogatives.

Finalment, es formaren ternes per a escollir cònsols per al proper any 1815, per a primer cònsol: **Francesc Garriga**, **Francesc Generes,** menor i **Valeri Sierra**, per a segon: **Tomàs Gaspar**, **Antoni Brusi** i **Josep Rubió**, però atès que **Francesc Garriga** resideix ara a València, el síndic **Antoni Suàrez** digué que s'havia de fer una altra elecció, per tant, es presentaren **Jaume Tauló** i **Josep Rubió**, i el vot decisiu de l'actual primer cònsol va fer que sortís escollit **Jaume Tauló**.

---

[477] Hi assistiren: **Joan-Ignasi Jordi**, **Valeri Sierra**, **Josep Rubió**, **Vicens Verdaguer**, **Bartomeu Lautrec**, **Tomàs Gorcs**, **Tomàs Gaspar** i **Antoni Brusi**.

[478] Hi assistiren: **Valeri Sierra**, **Joan-Ignasi Jordi**, **Vicenç Verdaguer**, **Bartomeu Lautrec**, **Miquel Gaspar**, **Joan Pei**, **Tomàs Gaspar**, **Josep Santiago**, **Manuel Texeiro**, **Francesc Garriga**, **Jaume Tauló**, **Pere Barral**, **Tomàs Gorcs**, **Josep Rubió**, **Antoni Brusi**, **Josep Torner** i **Josep Risoto**.

El 13 d'abril de 1815,[479] hi hagué un consell del Col·legi en què se sol·licità el mestratge, de **Lluís Ribes**, fill de **Francesc**, mentre passà a ser-ne l'andador, com també el de **Joan Roldós**, proposat per **Joan-Ignasi Jordi**, mentre encara cuejaven les disputes entre les antigues i les noves ordenances, a l'hora de l'admissió de nous agremiats:

"[...]. *Acte continuo* ***Valero Sierra*** *presenta la persona de* ***Lluís Ribas****, fill de Francesch Ribas* [...].
A lo que lo clavari fou de vot que en atenció a tenir lo dret expedit lo pretendent ***Lluís Ribas*** *per solicitar la plassa y ésser admés al collegi, segons las ordenansas vellas* [...] ***Agustí Roca*** *fou de vot que se busquia lo expedient de que fa mérit lo Collegi que calenda lo clavari ab son antecedent dictamen, y que lo pretendent* ***Lluís Ribas*** *se arreglia a lo que Sa Exª y Real Acuerdo hagia declarat en aquell* [...]. ***Joan Sellent****, clavari, se conforma ab lo parer de dit* ***Agustí Roca*** [...]. ***Lluís Ribas****, en presencia dels concurrents, presta lo acostumat jurament en poder del alguasil asistent, baix lo qual prometé observar las novas reals ordenansas del Collegi, pagar los talls, tatxas y demés carrechs de ell a que sos individuos estan obligats y contribuheixen, y servir de Andador en lo modo y forma que han servit los demés, fins a admetrerse altre individuo en lo collegi ultimament que ell. Y en seguida lo síndich per medi del Andador actual* ***Pere Barral*** *li entrega un exemplar de ditas Reals ordenansas y se senta lo dit* ***Lluís Ribas****, en señal de posesió en lo lloch corresponent* [...]".

El 14 d'abril de 1815,[480] hi hagué una protesta pel mestratge de **Lluís Ribes**:

"[...] ***Jaume Tauló****,* ***Anton Brusi*** *y* ***Miquel Gaspar****, individuos del Collegi de Llibreters e Impressors de esta ciutat, constituhits devant de mi lo nott y testimonis infrits, me entregaren una protesta* [...] *de conferir lo grau de individuo del mateix Collegi a* ***Lluís Ribas****, fill de* ***Francesch Ribas****, un dels individuos de ell y havent observat que no obstant las convincents rahons que se exposaren per alguns vocals sobre que debia lo Collegi arreglarse al capítol trenta dos de las ordenansas ab que se goberna y deu gobernarse lo mateix Collegi, que son las aprobadas per Sa Exª y Real Acuerdo, ab fecha de quatre de desembre de mil setcents vuytanta set* [...] *no admetian en lo successiu sens oberservar los requisits prescrits en las ordenansas citadas* [...] *aprobadas el mil setcents vuytanta nou* [...] ".

El 23 de maig de 1815,[481] finalment, obtingué llur mestratge:

"*Sia notori Que* ***Francisco Garriga*** *y* ***Thomas Gaspar****, cónsols, en lo corrent any del Collegi baix invocació de Sant Geroni y St Joan* ante portam latinam *de llibreters e impresors de la present ciutat,* ***Valero Sierra*** *y* ***Vicens Verdaguer*** *individuos y examinadors* [...] *acompañat de* ***Joan Fonoll*** *individuo del mateix, presenta son examen consistint en sinch llibres a saber, dos missals; lo un de media camara y lo*

[479] AHPB. Barcelona, notari Josep-Maria Òdena, manual de 1815, 1187/12, folis 305-309.
[480] Ibíd. Folis 309-310.
[481] Ibíd. Folis 432-432 v.

altre en quart major; dos llibres en foleo gran, lo un en pasta y lo altre a la holandesa, y lo últim un tomo en quart en pergamí. Y habentlo mirat y reconegut dits examinadors, lo han trobat [...]".

El 8 de juny de 1815,[482] **Agustí Roca i Cerdà** envià una notificació al consell del Col·legi per tal de prescindir-ne dels exàmens d'accés. Sembla ser que en joc hi havia el mestratge del seu gendre **Vicenç Ferrando**, per tal de poder dur el seu negoci, fet que els cònsols **Francesc Garriga** i **Tomàs Gaspar** no ho acceptaren, juntament amb el síndic **Josep Rubió**.

Haurem de convenir que les disputes i una praxi poc acurada devien continuar dins de les relacions del Col·legi Unificat de Llibreters i Impressors.

Finalment, el 24 de febrer de 1816,[483] en el consell del Col·legi en què obtingué el mestratge **Josep Mata-rodona**, novament, hi hagué la referència a la concòrdia entre els estampers i el Col·legi de Llibreters i Impressors de Barcelona, de 1793, actualitzada i finalment respectada per tots:

"*Sia notori*: *que* ***Francisco Garriga*** *y* ***Thomas Gaspar****, cónsols* [...]. *Per quant* ***Joseph Matarodona,*** *natural de la vila de Moya, bisbat de Vich, ciutada de Barcelona* [...] *acompañat de* ***Pere Barral****, un dels individuos del referit collegi, solicita la plassa de estamper com a altre dels firmants en la concordia entre ell y altres oficials estampers, de una part, y los cónsols síndichs y comisionats del dit collegi de altre, rebuda en poder de Francisco Madriguera y Galí, nott pub real collegiat de num. de Barcelona, als vuit de juliol de mil set cents noranta tres, la que li fou concedida ab consell celebrat en lo dia quinse de desembre del any próxim pasat de mil vuit cents y quinse. [...]* ***Joseph Matarodona****, donantli facultat de tenir obrador y botiga pública, aprenents y fadrins y de gosar de totas las prerrogativas inmunitats y privilegis que tenen y disfrutan los demés individuos de ell.*[...]".

La impremta i la societat de la comunicació que representava foren un dels trets més rellevants de l'entrada al liberalisme. Les institucions se serviren del flux de premsa, reimpressions diverses, comunicats, bans, llibres, edictes, per tal de sostenir un model de societat que maldava per deixar enrere el llast de l'absolutisme. Els poders polític i religiós anaren de la mà de la impremta.

Si observem l'evolució, després de l'ensulsiada de la Guerra de Successió, les botigues de llibreters i els obradors dels impressors i estampers anaren disminuint lentament, però,

[482] Ibíd. Josep-Antoni Catà i Pelaí, manual de 1815, 1187/13.

[483] Ibíd. Manual de 1816, 1187/14, folis 130 v-131 v.

a mitjan segle XVIII augmentaren novament, fins a arribar-hi, el 1771[484] a tenir fins a 40 llibreries i impremtes a la ciutat de Barcelona i, la posterior unificació amb el Col·legi d'impressors, el 1787-89, feu augmentar el nombre, de manera constant, com també els anys següents fins a la Guerra del Francès. Veurem com les botigues de llibreters i els tallers d'impressió, és a dir, llurs membres, anaren augmentant fins a gairebé la seixantena.[485]

És paradoxal perquè l'economia en fallida i la crisi de subsistències, d'ençà el 1793, inici de la Guerra Gran i fins al final de la Guerra del Francès, el 1814, fou constant. En aquest sentit, apuntem que aquests oficis i la venda de llibres foren una de les causes econòmiques de manteniment de l'*statu quo*.

Hi adjuntem tres gràfics indicatius, amb una evolució aproximada dels llibreters i impressors a la ciutat de Barcelona, i dels impressors a Catalunya, abans i durant la Guerra del Francès:

Botigues i obradors de llibreters i impressors a Barcelona (1730-1815).

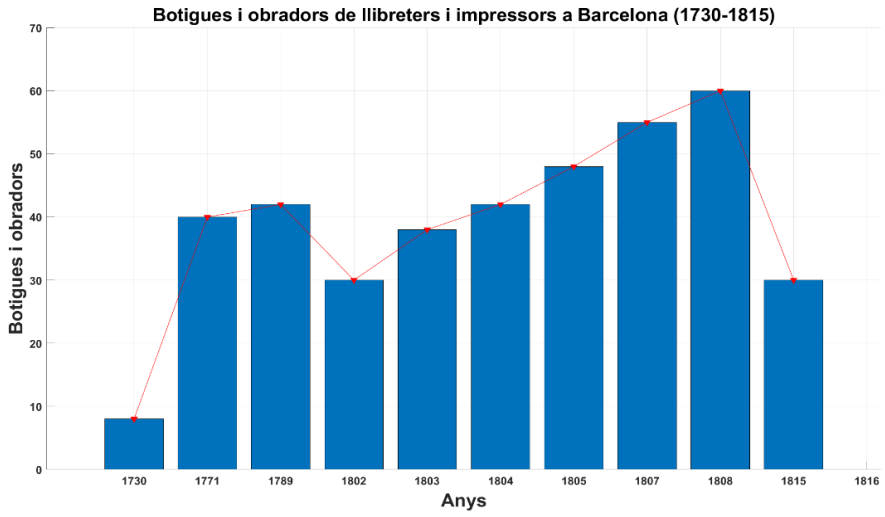

Constatem que a Barcelona, entre el 1760 i el 1815, hi hagueren 320 llibreters i impressors -tot comptant oficials, gravadors, etc-, amb vicissituds diverses, com es desprèn del capítol següent.

[484]Ibíd. Llorenç Madriguera i Femades, Registre Manual de Consells de Confraries, 1756-1776.

[485]Les dades són extretes de l'Arxiu de Protocols de Barcelona i altres que es referencien al capítol següent.

Obradors d'impressors a Catalunya (1760-1807).

Període 1760-1807: fins a 47.

Cervera (5), Girona (7), Ripoll (1), La Seu d'Urgell (1), Lleida (3), Manresa (5), Mataró (3), Olot (3), Perpinyà (3), Reus (6), Tarragona (2), Vic (6), Tortosa (1), Vilafranca del Penedès (1).

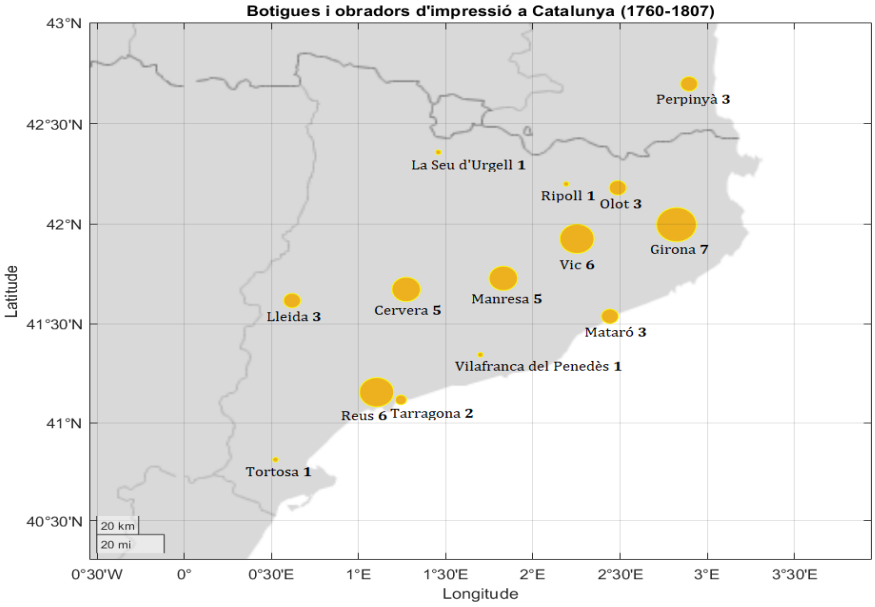

Obradors d'impressors a Catalunya (1808-1815).

Període 1808-1815: fins a 53.

Patriòtics:

Arenys (1), Cervera (1), Canet de Mar (1), Girona (3), La Seu d'Urgell (1), Solsona (1), Lleida (2), Manresa (2), Mataró (4), Montserrat (1), Perpinyà (3), Poblet (1), Reus (2), Sant Feliu de Codines (1), Martorell (1), Sant Feliu de Llobregat (1), Talarn (1), Berga (1), Tarragona (7), Vic (4), Tortosa (1), Vilafranca del Penedès (1), Vilanova i la Geltrú (1), Imprenta del Estado Mayor General (1, diversos llocs), Imprenta de la Gazeta (1, diversos llocs).

Napoleònics:

Girona (2), Lleida (1), París (2, impremtes amb publicació o reimpressió a Catalunya), Figueres (1), Barcelona (3), no consignades anteriorment, total 8.

La ciutat de Barcelona, com hem vist al primer gràfic: Botigues i obradors de llibreters i impressors a Barcelona (1730-1815), tenia, el 1760, 35 obradors i botigues i, el 1807, fins

a 55. I, entre el 1808, amb 60 obradors i botigues fa una davallada fins a 30, el 1815, en acabar la guerra.

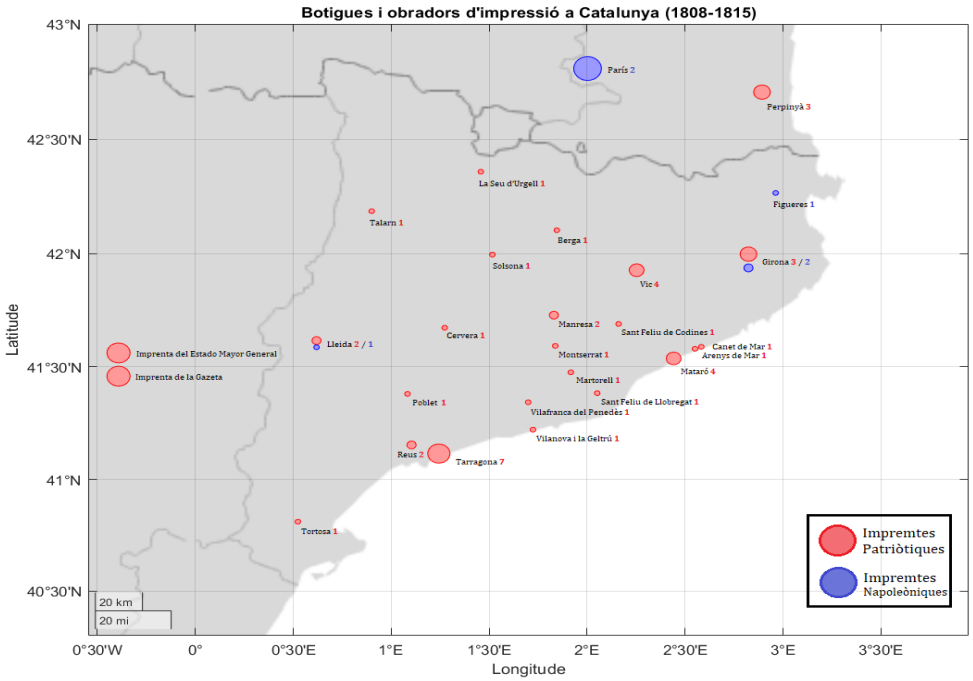

Els protagonistes: redactors, llibreters, impressors

Hem intentat aportar una relació exhaustiva dels protagonistes d'aquest estudi que abraci totes les persones relacionades amb el món dels llibres i dels periòdics, com ara llibreters, impressors, estampers, gravadors, litògrafs, caixistes, fonedors de lletres, redactors, directors de diaris i altres persones implicades al negoci. Pensem que ens n'hem sortit força, gràcies al buidatge ingent de l'Arxiu de Protocols de Barcelona i altres de Catalunya, com ara Manresa, Vic, Girona, Igualada, Reus, Tarragona, Tortosa, Olot, Berga, Lleida, Cervera, etc.

Una visió de conjunt ens facilitarà la comprensió, per bé que serà difícil atesa la complexitat i el fet que foren tants els llibreters i impressors i tantes les circumstàncies personals que la casuística és difícil de precisar, amb tot, ho intentarem.

Al capdamunt dels llibreters i impressors, socialment, hi hagueren els impressors reials, dignitats de l'Antic Règim, com ara els **Piferrer** o els **Surià**, qui tingueren de tres a cinc impremtes en funcionament i comerciaren arreu, els quals disposaren dels privilegis d'impressió, treballaren per a les grans parròquies, per al Bisbat de Barcelona i per a institucions de tot tipus: la Corona, la Junta de Comerç, els jutjats, l'ajuntament, l'Audiència, les acadèmies, etc., essent-ne, en conseqüència, la seva producció molt voluminosa i els seus guanys ingents, els quals els invertiren en el negoci, però també en terres de conreu, censals o cases de camp.

En un segon graó, trobem els llibreters i impressors compromesos en d'altres oficis -com a complement de la seva economia i el seu estatus social-, fet que els reportà poder tenir dues o tres impremtes en funcionament. Foren administradors de la Pia Almoina, de les presons catalanes, arxivers, o bé tingueren negocis de la indústria del paper -tan propera i necessària per a la impressió-, com **Joan-Ignasi Jordi**, entre altres.

En un tercer graó, trobarem els llibreters i impressors emprenedors, també amb dues o tres impremtes, segons les circumstàncies socials. Foren persones que formaren part de societats mercantils destinades a l'exportació de llibres arreu de la península, a Europa i Amèrica, amb guanys importants, per bé que també amb riscos importants, ja sigui per impagament, bé per l'assot dels corsaris. Aquests emprenedors sovint provenien de famílies no vinculades a l'ofici, com **Antoni Brusi** o **Francesc Solà**, per la qual cosa és rellevant el fet que reeixiren en la seva feina.

En un quart graó, trobem els administradors de llibreries i obradors d'impressió, com **Joan Sellent**, dels **Piferrer**, o **Isidre Aigüesvives**, dels **Martí**, els quals prosperaren per tenir un sou i una participació notable en els guanys. Foren impressors que ajudaren els llibreters en l'ofici de la impressió i en l'administració del negoci.

Més avall, la resta i majoria dels llibreters i impressors, amb pocs recursos, vinculats o no a una nissaga de llibreters o impressors, però que foren especuladors, com els **Esterling**, o bé perquè les circumstàncies de la guerra i malvestats originaren la fi del negoci, a causa de la manca de mitjans; sovint amb una sola impremta. Aquests professionals treballaren amb pocs mossos o aprenents, amb períodes d'activitat reduïts, com ara **Josep Alloldi** o **Josep Bosc**.

Per tal de no enfarfegar els peus de pàgina, quan es tracta de De Burgos i de Montserrat Comas, alguns dels deutors bibliogràfics d'aquesta relació, hem encabit les inicials i els núm. de pàgina, com ara: DB. pàg.; i MC. pàg. Pel que fa a la resta, hem mantingut les cites. Els noms els hem posat en negreta.

Hem intentat d'escatir la diferència entre llibreters, impressors i estampers, però ha estat difícil perquè durant bona part del temps estudiat hi hagué molta promiscuïtat entre els oficis esmentats, afavorida per la llibertat de premsa i les circumstàncies bèl·liques, com també, la unificació, el 1789 dels col·legis de llibreters i impressors. De fet, hem dubtat de col·locar-hi una informació poc rigorosa, però la dificultat s'origina en l'aiguabarreig: hi hagueren impressors que vengueren llibres, amb botiga, llibreters que feren d'impressors, gravadors, caixistes, administradors i col·laboradors diversos, com també redactors de diaris.

Als llibreters els hem col·locat una **L**, a l'inici, i als impressors, una **I**, en el benentès que els estampers també foren impressors.

Aquest estudi es complementa amb els documents de protocols encabits a l'Annex.

Els impressors, llibreters, redactors, directors, editors i treballadors de les impremtes que hem pogut referenciar són fins a 419, més 50 dones llibreteres i impressores:

Com que comencen per la lletra primera de l'alfabet, hi adjuntem l'arbre genealògic dels **Abadal**:[486]

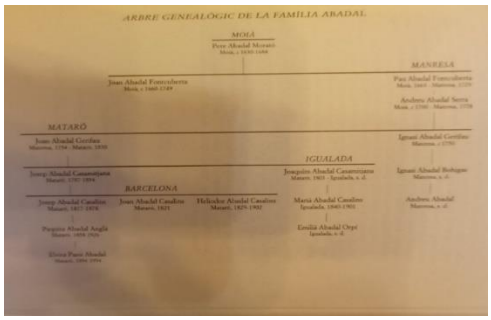

-L/I: Abadal i Gerifau, **Ignasi**,[487] major, fill del també llibreter de Manresa **Andreu Abadal i Serra** i d'Isabel Gerifau, de Manresa. Nasqué el 1750. Casà amb Josepa Boïgues, i hi tingueren dos fills, també impressors, **Ignasi** i **Joan-Baptista** i una filla, *Dominga*.

El 28 de maig de 1767,[488] fou testimoni en el mestratge de **Joan Magrinyà i Català**, jove llibreter. El 10 de novembre del mateix any,[489] es contractà com a aprenent el jove de 21 anys **Jacint Canadell** a la impremta de **Josep Altès**, de Barcelona, i per 5 anys, i com a testimoni signà un altre aprenent, **Ignasi Abadal i Gerifau**.

L'1 de febrer de 1770,[490] hi hagué un requeriment de l'impressor **Josep Altès** al seu aprenent **Ignasi Abadal**, major, perquè tornés a l'ofici, ja que hi havia marxat, el 12 de novembre, després de quatre anys. El 2 de febrer del mateix any,[491] **Ignasi Abadal** contestà a **Josep Altès** que marxava perquè no havia après l'ofici, fet inusual, segons hem pogut documentar.

---

[486]Costa i Oller, Francesc. *L'art dels Abadal. Impressors i xil·lògrafs de Mataró dels segles XVIII-XIX*, edi. Alta Fulla, Mataró, 1994, pàg. 19.

[487]Comas i Güell, Montserrat. *La impremta catalana i els seus protagonistes a l'inici de la societat liberal (1800-1833)*, tesi doctoral dirigida per Borja de Riquer, Universitat Autònoma de Bellaterra, 2009.

[488]AHPB. Barcelona, notari Llorenç Madriguera i Femades, manual de 1767, 1024/16, foli 130.

[489]Ibíd. Folis 362-362 v.

[490]Ibíd. Francesc Mas, manual de 1770, 1025/24, folis 34-34 v.

[491]Ibíd. Foli 36.

El 22 de juny de 1775,[492] els germans **Abadal**, **Ignasi** de 24 i Andreu de 21 anys, amb el seu pare vengueren un hort a un pagès de Caldes de Montbui, de 4 quartans de blat de sembradura, a les Hortes de la Vall de l'esmentat poble.

El 15 de gener de 1776,[493] els germans **Abadal** i el seu pare **Andreu** signaren per raó de senyoria per un hort de Caldes de Montbui. Sabem que el mateix 1776, col·laborà en diversos negocis amb **Francesc Ribes i Fullà**.

Entre el 1800 i el 1808, publicà obres didàctiques per a l'ensenyament. El 1808, dels seus tallers de Manresa, al carrer de Sant Miquel, sortiren diverses proclames contra els francesos i també documents polítics de la Junta Superior del Principat de Catalunya, com ara el full volander: *Sentiments, afectes e intervencions dels españols* [...].[494]

Ignasi Abadal i Gerifau fou antinapolèonic. Entre el gener i el març de 1810, publicà alguns números de la *Gazeta Militar y Política del Principado de Cataluña*.
El 23 de desembre de 1812,[495] feu el testament i com a marmessors tingué la seva dona i el seu fill **Ignasi**, menor. Fou sebollit a l'església de la Mare de Déu del Carme, de Manresa. Al seu fill Andreu li llegà 750 lliures, a la seva filla *Dominga*, 250 lliures i la part corresponent de les 750 del seu germà (llegítima). Feu hereu universal el seu fill **Ignasi Abadal i Boïgues**, qui haurà de mantenir la casa i el negoci, i també la seva nora Alberta Abadal i Soler.

El 19 d'abril de 1813,[496] ja difunt, es feu l'inventari dels seus béns, amb el testimoni de la seva dona, el seu fill **Ignasi** i l'estamper **Nicolau Perarnau**, inventari molt orientatiu dels estris que hi havia a la casa d'un impressor.

Els **Abadal** foren impressors des del segle XVII, a Manresa, i a Mataró, des de finals del segle XVIII fins al segle XX, també a Igualada, des del 1801.

---

[492] Ibíd. Fèlix Campllong, manual de 1775, 1020/34, folis 194-195 v.

[493] Ibíd. Ramon Mateu Esmandia, manual de 1776, 1083/12, folis 32 v- 33.

[494] BNC. Reserva, Fullets Bonsoms, núm. 4.296.

[495] AHPB. Barcelona, notari Josep-Antoni Pic, manual de 1812, 1181/11, folis 49 v-51 v.

[496] Ibíd. Manual de 1813, 1181/12.

-L/I: Abadal i Boïgues, **Ignasi**, menor, llibreter de Manresa, fill d'**Ignasi Abadal i Gerifau**. El 23 de desembre de 1812,[497] fou l'hereu del seu pare, nomenat al seu testament. Treballà per a la Junta Local de Manresa i fou l'impressor dels números 1 al 6 del *Diario de Manresa*, i de l'*Abeja Manresana,* entre el 1813 i el 1814, amb ideologia patriòtica tradicionalista.

El 1813,[498] imprimí *Centinela contra algunos españoles* [...], en castellà, com a apèndix al llibre *Preservativo contra la Irreligión*:

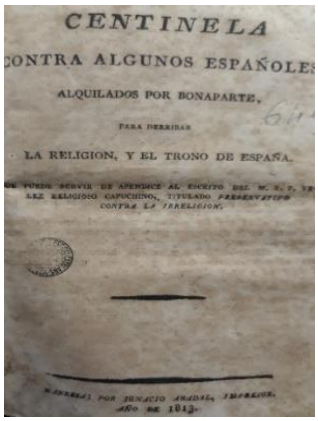
CENTINELA
CONTRA ALGUNOS ESPAÑOLES
ALQUILADOS POR BONAPARTE,
PARA DERRIBAR
LA RELIGION, Y EL TRONO DE ESPAÑA.

A finals de la Guerra del Francès i més endavant, no n'hem trobat informació, fins el 20 d'abril de 1836,[499] en què **Vicenç Torres i Brunet**, impressor de Manresa, donà poders a **Ignasi Abadal**, menor, i a Joan-Baptista Vilaseca i Camó, hisendat de Manresa.

-L/I: Abadal i Gerifau, Joan-Baptista, llibreter i estamper de Manresa, germà d'**Ignasi**, major. Va néixer el 1754, fill d'**Ignasi** i d'Isabel. Tingueren dos fills, **Josep** i **Joaquim**.

L'1 de setembre de 1770,[500] signà contracte d'aprenentatge per cinc anys amb l'impressor **Josep Garriga i Pi**, de Barcelona.

El 22 de juny de 1775,[501] els germans **Abadal** i el pare **Andreu Abadal i Serra**, vengueren un hort que tenien a Caldes de Montbui.

[497]Ibíd. Manual de 1810, 1181/9, folis 49 v-51 v.

[498]BNC. Reserva, Fullets Bonsoms, núm. 6.463.

[499]AHPB. Barcelona, notari Pere Gonzàlez i Govern, manual de 1836, 1253/ 9, folis 155-156.

[500]Ibíd. Llorenç Madriguera i Femades, manual de 1770, 1024/19, folis 309-310.

[501]Ibíd. Fèlix Campllong, manual de 1775, 1020/34, folis 194-195 v.

El 15 de gener de 1776,[502] signaren, tots tres, per raó de senyoria d'un hort de Caldes de Montbui. El 12 de novembre del mateix any,[503] hi hagué l'inventari dels béns de **Josep Garriga i Pi**, el seu mestre, on constà com a testimoni.

L'any 1779,[504] **Joan-Baptista** ja vivia a Mataró, on va fundar la branca d'impressors **Abadal** al Maresme.

El 26 de novembre de 1781,[505] **Joan Mansuet i Sitjar**, llibreter, el nomenà procurador seu, com a llibreter i estamper de Mataró, per tal que cobrés el lloguer d'una casa.

El 29 de gener de 1782,[506] casà amb Teresa Casamitjana, filla de Joan i de Mònica, de Mataró. Tingueren un fill, el 1787, **Josep de Calassanç Abadal i Casamitjana**, qui també fou llibreter de Mataró.

El 4 d'abril de 1791,[507] **Joan Mansuet i Sitjar** revocà una pròcura feta a **Joan-Baptista Abadal** i donà poders a Salvador Francesc Serra, regidor perpetu de l'ajuntament de Mataró.

L'any 1802, imprimí *La Fama en lo Parnas*, de Jaume Vada, eclesiàstic i pedagog.[508]

El maig de 1804,[509] des de Mataró, i juntament amb la seva dona signaren àpoca per 324 lliures que havia donat la mare de la seva dona, Mònica Casamitjana, per drets de llegítima:

---

[502]Ibíd. Ramon Mateu Esmandia, manual de 1776, 1083/12, folis 32v-33.

[503]Ibíd. Manuel Oliva i Viloca, manual de 1776, 1106/20, folis 53-57.

[504]Costa i Oller, Francesc. *L'art dels Abadal. Impressors i xil·lògrafs de Mataró dels segles XVIII-XIX*, edi. Alta Fulla, Mataró, 1994.

[505]AHPB. Barcelona, notari Francesc Madriguera i Galí, manual de 1781, 1085/9, folis 370-370 v.

[506]ACB. Desposoris, vol. 154, foli 198 v.

[507]AHPB. Barcelona, notari Francesc Mas i Vidal, manual de 1791, 1113/18, folis 221-222.

[508]Campabadal, M. *El pensament i l'activitat literària del set-cents català, 1700-1823*, Vol. II, Barcelona, 2002, pàg. 214.

[509]Costa i Oller, Francesc. *L'art dels Abadal. Impressors i xil·lògrafs de Mataró dels segles XVIII-XIX*, edi. Alta Fulla, Mataró, 1994.

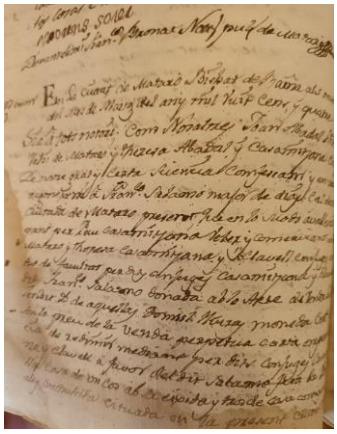

No tenim informació del que feu durant la Guerra del Francès i els anys posteriors.

El 9 d'agost de 1827,[510] signà, per raó de senyoria, com a propietari d'una peça de terra a Argentona, amb valor de 103 lliures. Morí a Mataró, el 1830.

-I: Abadal i Casamitjana, Josep , impressor de Mataró, fill de **Joan-Baptista Abadal i Gerifau**, continuador de la nissaga al Maresme. L'11 de maig de 1804,[511] signà àpoca per 350 lliures al calderer Francesc Salamó, de l'herència materna, corresponent a una casa del carrer Artesà de la Cirera, de Mataró.

-L/I: Abadal i Casamitjana, Joaquim, germà de **Josep**, i fill de **Joan-Baptista Abadal i Gerifau**. El 1801, continuà la branca dels **Abadal** llibreters i impressors, a Igualada. Podria haver estat l'impressor del *Diario de Igualada*.

-L: Aigüesvives, Isidre, llibreter de Barcelona, pare de **Pere-Nolasc** i administrador de la impremta dels **Martí**. El 2 de juliol de 1769,[512] fou el padrí de **Joan Mansuet**, en el seu mestratge. Casà amb **Ignàsia Flores**, probablement el 1775.

El 19 de desembre de 1779,[513] fou cònsol primer del Col·legi, quan fou admès **Joan-Ignasi Jordi**, a 17 anys (irregular). Un dia després, el 20, aquest mestratge fou impugnat.

[510] AHPB. Barcelona, notari Nicolau Simon i Labròs, manual de 1827, 1156/15, foli 110.

[511] AHCM. Mataró, notari Francesc Boronat, manual de 1804, foli 129 v.

[512] AHPB. Barcelona, notari Francesc Madriguera i Femades, manual de 1769, 1024/18, folis 262 v-263 v.

[513] Ibíd. Francesc Madriguera i Galí, manual de 1779, 1085/7, folis 431-435 v.

El 16 d'octubre de 1783,[514] al consell en què **Valeri Sierra** demanà de ser-ne admès, fou l'escollit per a dirimir si podia entrar-hi.

El 15 de novembre de 1785,[515] hi hagué un conflicte entre els cònjuges **Valeri Sierra** i **Mariàngela Oliver i Martí** i **Isidre Aigüesvives** per l'administració de la casa **Martí** que havia dut l'**Isidre**, d'ençà el 22 de juny de 1771. **Aigüesvives** volia 1/4 part dels guanys, més 685 lliures que hi aportà a l'inici, però **Valeri Sierra** només li volia donar 1/6 part, i descomptar-li diners del mejar, etc. S'intentà dirimir entre experts del Col·legi: per a **Aigüesvives**, trobem **Francesc Generes,** major, i per **Valeri Sierra**, **Carles Sapera**, però no reeixí, ja que la resposta fou negativa, a la proposta de concòrdia de **Generes**.[516]

El 27 d'agost de 1786,[517] però, continuà el conflicte. Aleshores, els cònjuges **Valeri Sierra** i **Mariàngela Oliver i Martí** argumentaren queixes econòmiques amb el que demanava **Isidre Aigüesvives** sobre l'administració que havia realitzat de l'herència de la família **Martí**.

El 7 de maig de 1791,[518] fou el clavari en un consell del Col·legi on entrà com a mestre **Manuel Texeiro**. El 14 de novembre del mateix any,[519] com a tresorer, recollí els diners del nou mestre admès al Col·legi, **Josep Porter**. També, el trobem al consell del Col·legi, novament com a clavari, el 26 de novembre de 1791,[520] quan, a instància seva, varen designar mestre **Francesc Avinyó i Ordines**.

El 15 de febrer de 1792,[521] constà encara com a tresorer del Col·legi en l'admissió de **Joan Gallissà i Amat.** Devia morir a inicis de 1795.

---

[514]Ibíd. *Primum Regestrum*, 1776-1785, s. f.

[515]Ibíd. Jeroni Cavallol, manual de 1786-1788, 1122/5, folis 286 v-288.

[516]Ibíd. Folis 288-289 v.

[517]Ibíd. Pere Pagès, manual de 1786, 1079/21, folis 139 v-140.

[518]Ibíd. Francesc Madriguera i Galí, manual de 1791, 1085/19, folis 288 v-289 v.

[519]Ibíd. Folis 303 v-304.

[520]Ibíd. Folis 333-333 v.

[521]Ibíd. Manual de 1792, 1085/20, folis 130 v-131 v.

El 4 d'abril de 1795,[522] arribà la concòrdia feta entre la vídua d'**Isidre** i el seu fill **Pere-Nolasc**, aquests reberen 200 lliures en metàl·lic i 100 més en eines i material d'impremta. Aquí, hi intervingué **Francesc Ribes** com a marmessor del testament d'**Isidre Aigüesvives**.

-L/I: Aigüesvives i Flores, Pere-Nolasc,[523] fill **d'Isidre** i d'**Ignàsia**, llibreter i impressor. Va néixer l'1 de gener de 1776.

El 20 d'abril de 1787,[524] hi hagueren mestratges irregulars de fills de mestre, un d'ells, el seu.

El 14 de maig de 1790,[525] participà en el consell general del Col·legi, en què **Isidre Aigüesvives**, son pare, demanà la plaça de mestre per al seu fill **Pere-Nolasc**, de 14 anys. **Carles Gibert i Tutó**, clavari, s'hi oposà, per ser contrari a les ordenances. El mateix 20 de maig,[526] obtingué, finalment, el mestratge, quan eren cònsols **Josep Garriga** i **Pere Batlle**, i, com a testimonis **Pere Monet** i **Narcís Oleguer**, ambdós oficials impressors.

Participà en la reunió del Col·legi de Llibreters i Impressors feta a la sagristia de la Catedral de Barcelona, el 7 d'abril de 1794,[527] per a demanar permís d'impressió i per criticar el seu andador **Pau Nadal**.

El 1798,[528] fou un dels examinadors en el mestratge de **Pau Vigil i Díaz**.

El 14 de desembre de 1801,[529] **Carles Gibert i Tutó** requerí **Ignasi Estivill** perquè li tornés les claus de la seva impremta que tenia en dipòsit, després d'haver mort **Francesc Generes,** major, i d'haver venut la premsa a **Pere-Nolasc Aigüesvives**. El 15 de

[522]Ibíd. Manual de 1795, 1085/23, folis 155-160.

[523]AHCB. Gremis Notarials, Impressors i Llibreters, Caixa 4.

[524]AHPB. Barcelona, notari Francesc Madriguera i Galí, manual de 1787, 1085/15.

[525]Ibíd. Manual de 1790, 1085/18.

[526]Ibíd. Folis 182-182 v.

[527]AHCB. Gremis Notarials, Llibreters i Impressors, caixa 4.

[528]AHPB. Barcelona, notari Miquel Vilamala i Cassani, Manual de Consells i darreres voluntats, 1798, 1151/16, folis 213 v-214.

[529]Ibíd. Marià Simon, manual de 1801, 1134/13, folis 140-140 v.

desembre de 1801,[530] **Carles Gibert i Tutó** demanà que constés que les dues premses que hi havia a l'estampa de **Francesc Generes**, major, s'havien venut a **Pere-Nolasc Aigüesvives** i a **Joan-Ignasi Jordi**.

El 20 de desembre de 1805,[531] hi hagué una concòrdia entre **Ignàsia Flores**, dona d'**Isidre Aigüesvives**, la seva mare, d'una part, i **Francesc Garriga** i Maria de la Mercè Aigüesvives, cònjuges i germana de **Pere-Nolasc**, d'altra part, sobre l'herència del pare envers el fill i hereu **Pere-Nolasc**, qui rebé 729 lliures.

A mitjan 1812, durant la guerra, era a Vilanova i la Geltrú, on imprimí, juntament amb **Francesc Garriga**, l'anunci de la publicació i impressió de l'*Almanac* per al 1813, al més-dient.

El 22 de febrer de 1816,[532] hi hagué l'inventari dels béns de **Pere-Nolasc Aigüesvives**, fet per la seva mare **Ignàsia**. Fixem-nos en els títols i els autors dels llibres a l'Annex: interessantíssim inventari de llibres que es llegien a inicis del segle XIX, com també dels estris i material d'impremta.

-I: Alberic, Josep, estamper de Barcelona del segle XVIII.[533] Fou el pare de Rita Alberic, mare d'**Antoni Sastres**.

-I: Altès, Josep, impressor de Barcelona. El 14 de novembre de 1763,[534] fou cònsol primer del Col·legi quan hi entrà com a mestre **Francesc Ribes i Fullà**.

El 23 de maig de 1767,[535] continuà com a cònsol primer quan fou admès **Francesc Surià i Brugada**. El 10 de novembre del mateix any,[536] contractà **Ignasi Abadal i Gerifau**,

[530] Ibíd. Foli 149.

[531] Ibíd. Tomàs Villaró, manual de 1805, 1171/5, folis 287 v-291 v.

[532] Ibíd. Miquel Serra i Ponac, manual de 1816, 1130/31, folis 63-74.

[533] MC. Pàg. 169-380.

[534] AHPB. Barcelona, notari Llorenç Madriguera i Femades, manual de 1763, 1024/12, folis 215-215 v.

[535] Ibíd. Manual de 1767, 1024/16, folis 122-122 v.

[536] Ibíd. Folis 362-362 v.

major, com a aprenent, per bé que, el 2 de febrer de 1770,[537] **Ignasi Abadal** marxà tot dient que ho feia perquè **Altès** no li ensenyava l'ofici. Devia morir a finals de 1799.

El 17 de gener de 1800,[538] **Miquel Gaspar i Cases** comprà la impremta de **Josep Altès** a la seva vídua, Raimona Rubió, (tia de Josepa Rius, casada amb **Francesc Solà**), i, al seu torn, **Miquel Gaspar** la vengué a **Joan-Ignasi Jordi**, **Tomàs Gaspar** i **Agustí Roca**.

-I: Alloldi, Josep,[539] impressor de Barcelona, casat amb Ignàsia Felip, amb una filla (1820).

-Alzina, Josep, canonge de la Seu d'Urgell, qui juntament amb **Francesc Tallada**, canonge de la Seu de Manresa, foren els redactors del *Diario de Manresa* i de l'*Argos Manresano*, la seva continuació.

-I: Alzina, Josep (1774-1861),[540] de Perpinyà. Fou, juntament amb **Pere Barrera**, impressor de la majoria dels periòdics afrancesats: la *Gazeta de Figueras*, l'*Eco de los Pirineos Orientales/Eco de los Pirineos*, la *Gaceta del Corregiment de Gerona*, la *Gazeta del Corregimiento de Gerona*, la *Gazette de Gironne*, la *Gazeta del Ter*, la *Gazeta del Departamento del Ter*, la *Gaceta de Gerona*, el *Diario de Barcelona*, el *Bulletin des Arrêtes/Actes de Gouvernement Général de la Catalogne*, i impressors de: "*L'Armée et du Gouvernément de la Catalogne, rue de Escudellers, 68, Barcelona*", com també de libels i llibres diversos. Impressors destacadíssims en aquest estudi.

Abans de la Guerra del Francès, i des de Perpinyà estant, foren els impressors del bisbat de Perpinyà. Coneixem alguns llibres de la seva producció.[541]

El 28 de juliol de 1808,[542] esclatada ja la guerra, **Ignasi Oliveres**, llibreter i impressor de Barcelona, fou requerit per **Alzina** a fi de cobrar-li dues lletres, de 104 i 190 pessetes, respectivament. Com veiem, les relacions comercials dels impressors de Perpinyà amb els llibreters i impressors de Barcelona foren ben fluïdes. El 28 de juliol i el 3 d'octubre[543]

---

[537] Ibíd. Francesc Mas, manual de 1779, 1025/24, folis 34-34 v.

[538] Ibíd. Josep Llopart, manual de 1800, 1145/8, folis 19 v-20 v.

[539] DB. Pàg. 470.

[540] MC. Pàg. 169-380.

[541] Ibíd. Pàg. 183 i 191.

[542] AHPB. Barcelona, notari Joan Font-rodona i Minguella, manual de 1808, 1158/15, folis 344 v-345.

[543] Ibíd. Folis 358-358 v.

del mateix any,[544] reclamaren un material a Antoni Puiggari,[545] de Perpinyà, que l'havia fet servir **Ignasi Oliveres i Gonzàlez**. El 1811, s'establiren a Barcelona, però el 1812, ja els trobem a Girona, plaça de Sant Narcís, 238 [sic, 23?], impressors de la Prefectura francesa i del corregidor **Tomàs Puig**, amb **Pere Gibert**, qui era l'oficial encarregat del taller. Sabem de la relació professional entre ells i l'impressor **Oliva**, des de Girona estant, a partir de la publicació de la *Gazeta del Departamento del Ter*, impresa per **Oliva**, almenys fins al núm. 75, corresponent al 17 de febrer de 1812.

Josep Alzina, el 1814, retornà a Perpinyà, on continuà el seu ofici d'impressor. Ben probablement, ambdós foren maçons.

Imprimiren: *Mémoire topographique médical sur les causes accidentalles des maladies épidémiques á Gironne, pendant les années 1810 et 1811, et sur les moyens de les prévenir*. Escrita pel metge afrancesat Josep-Antoni Viader: "*Perpignan, J. Alzine et P. Barrera*".

Discurs pronunciat per Andreu López de Fries, president de torn del *Conseille des Requêtes*, el 2 de gener de 1812, a Barcelona: "*Imprimée avec permission á Barcelonne, chez J. Alzine et P. Barrera, imprimeurs du Gouvernément et de l'armée*", entre molts altres.

-I: Amat, Andreu, impressor de Barcelona. El 13 de novembre de 1805,[546] arran del testament de Josepa Surià, filla de **Francesc Surià i Brugada** i dona de **Josep-Antoni Oliver i Lluc**, sabem que tenia una companyia comercial formada amb **Francesc Surià**, **Joan Centener** i, posteriorment, **Joan Serra** i també ell mateix per tal d'imprimir, comprar i vendre comèdies. D'aquesta companyia ja tenim constància el 27 d'octubre de 1793,[547] aleshores encara sense **Joan Serra**. De ben segur que aquesta companyia es devia formar uns anys abans.

-I: Anfruns,[548] impremta de Canet de Mar. L'any 1808, publicà unes cobles.

---

[544] Ibíd.

[545] Pare de l'historiador i militar del mateix nom.

[546] ADB. Òbits, Santa Maria del Mar, 1805.

[547] AHPB. Barcelona, notari Francesc Madriguera i Galí, manual de 1793, 1085/21, folis 339 v-343 v.

[548] MC. Pàg. 169-380.

-Ardèvol i Cabrer, Jaume-Josep,[549] (Vilella Alta, 1773, Barcelona, 1835), metge i polític de Reus. Durant la Guerra Gran, lluità contra la Convenció francesa.

L'any 1804, el trobem a Reus. D'ideologia liberal, durant la Guerra del Francès fou capità metge.

L'any 1813, fundà els diaris *Periódico Político y Mercantil de la Villa de Reus*, i l'*Eco de Reus*, el 1814.

Rere l'abolició de la Constitució liberal, el maig de 1814, fou jutjat i empresonat a Tarragona el 1815, a causa d'haver estat redactor de la premsa Constitucionalista de Reus.

L'any 1820, fou escollit síndic de l'ajuntament de Reus i col·laborà en el diari *Diana Constitucional, Política y Mercantil de la Villa de Reus*, el 1822.

El 1823, s'exilià de Catalunya i viatjà per molts països, fins que el 1833, li atorgaren l'indult. Un cop a Catalunya, la Reial Acadèmia de Medicina i Cirurgia li encarregà l'estudi de l'epidèmia de còlera morbo que afectava les Terres de l'Ebre. Va morir el 1835, a Barcelona, i és sebollit al cementiri del Poblenou. Escrigué diverses obres.

-I: Arimon, impremta de Sant Feliu de Codines. L'any 1812, dies 12, 15, 20, a diverses cartes enviades, consta: "*Arimon. Rebuda en Palau Solitar y Plegamans*", també, els dies 21, 23, 28 i 29 de setembre de 1812;[550] els dies 9, 10, 22, 25, 26 i 29 d'octubre;[551] els dies 21, 24 i 28 de novembre;[552] i els dies 7, 11, 15, 20 i 31 de desembre de 1812[553] i el mes de gener de 1813, un total de 97 comunicats de la Diputació Provincial.

També, pot ser que **Arimon** fos el mestre d'Estafeta de Palau-Solitar i Plegamans, ja que moltes de les cartes rebudes, on consta el nom d'**Arimon**, pertanyen en aquella població:

[549] www. mcnbiografies.com

[550] BNC. Reserva, Fullets Bonsoms núm. 8.507, 8.517, 8.519, 8.520, 8.525, 8.532, 8.535 i 8.536.

[551] Ibíd. Núm. 8.695, 8.540, 8.545, 8.548, 8.549 i 8.550.

[552] Ibíd. Núm. 8.552, 8.554 i 8.556.

[553] Ibíd. Núm. 8.557, 8.560, 8.561, 8.564 i 8.568.

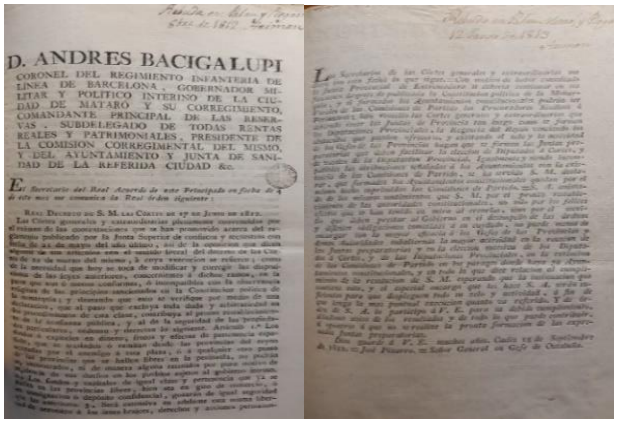

D. ANDRES BACIGALUPI
CORONEL DEL REGIMIENTO INFANTERIA DE LINEA DE BARCELONA, GOBERNADOR MILITAR Y POLITICO INTERINO DE LA CIUDAD DE MATARO Y SU CORREGIMIENTO, COMANDANTE PRINCIPAL DE LAS REMESAS, SUBDELEGADO DE TODAS RENTAS REALES Y PATRIMONIALES, PRESIDENTE DE LA COMISION CORREGIMENTAL DEL MISMO, Y DEL AYUNTAMIENTO Y JUNTA DE SANIDAD DE LA REFERIDA CIUDAD &c.

-I: Artigues i Xarques, **Joaquim**,[554] impressor i estamper de Reus, fill de Fèlix, fabricant de mitges i de Gertrudis Xarques. El 30 de desembre de 1807,[555] casà amb Antònia Bosc i Valls, filla de Carles, argenter, i de Maria.

El 1813, imprimí el *Periódico Político y Mercantil de la Villa de Reus*, a la Impremta dels Amics de la Constitució. També, en fou el redactor, des del 29 de març de 1814. I també, el 1814, imprimí l'*Eco de Reus*, juntament amb el metge **Jaume Ardèvol,** qui en fou l'impulsor i en **Jeroni Berdegí,** l'editor.

-L: Avinyó, Francesc, major, pare de **Francesc**, menor, germà de **Josep**, major i de **Pau**. Nissaga provinent del segle XVII. El 26 d'octubre de 1763,[556] en un consell del Col·legi de Llibreters, demanà la plaça de mestre per a **Francesc Ribes i Fullà**.

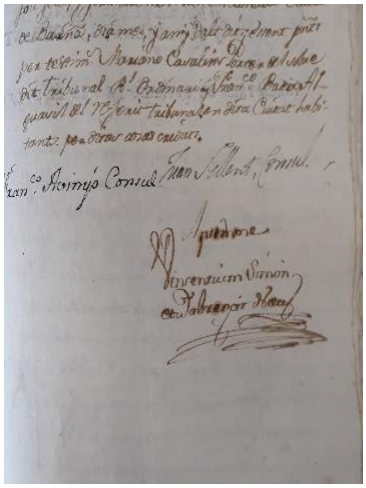

Casà amb Antònia Ordines.

---

[554]DB. Pàg. 466.

[555]ADB. Desposoris, XVII/6 r. 85.
-ACB. Desposoris, llibre 168, foli 179.

[556]AHPB. Barcelona, notari Llorenç Madriguera i Femades, Registre manual de Consells de Confraries, 1756-1776.

El 2 de juliol de 1769,[557] fou un dels examinadors en el mestratge de **Joan Mansuet i Sitjar**.

-L: Avinyó i Ordines, Josep, llibreter de Barcelona, germà de **Francesc**, major. El 14 de novembre de 1763,[558] fou el padrí, en el mestratge de **Francesc Ribes i Fullà**.

-L: Avinyó i Ordines, Pau, llibreter de Barcelona, germà de **Josep**, i de **Francesc**. El 29 de desembre de 1770,[559] actuà com a testimoni en el mestratge de **Francesc Oliver i Vilaseca**, gendre de **Maure Martí**, casat amb **Mariàngela Galí**,[560] qui continuà el negoci a la mort del marit.

El 25 de gener de 1772,[561] Joan Soler, jove clavetaire, perdonà a **Pau Avinyó** per una agressió feta amb arma blanca, en una baralla entre ells dos.

El 3 de setembre de 1776,[562] casà amb Maria-Anna, filla expòsita de l'Hospital *Amore Dei*. Hi tingueren diversos fills: Antònia, el 31 de desembre de 1777,[563] Pere-Antoni, el 10 d'agost de 1779,[564] i confirmat el 28 novembre,[565] Josep, el 19 de desembre de 1781.[566] El 18 abril de 1789,[567] morí Pere-Antoni, fill albat, sebollit a l'església de Sant Just i Sant Pastor.

El 17 de gener de 1778,[568] fou testimoni del Col·legi quan hi entrà **Josep Santiago**.

El 26 de març de 1782,[569] hi vivia al carrer Lledó, quan hi va morir.

---

[557] Ibíd. Francesc Madriguera i Femades, manual de 1769, 1024/18, folis 262 v-263 v.
[558] Ibíd. Manual de 1763, 1024/12, folis 215-215 v.
[559] Ibíd. Manual de 1770, 1024/19, foli 338 i següents.
[560] *Mujeres impresoras*. Guía de recursos bibliográficos, Biblioteca Nacional de España, Madrid, 2014.
[561] AHPB. Barcelona, notari Narcís Sala i Soler, manual de 1772-1773, 1102/2, folis 2-3.
[562] ACB. Desposoris, abril de 1776, maig de 1778, vol 152, foli 33 v.
[563] APSJSP. Baptismes, 1777-1785, llibre 19, foli 36.
[564] Ibíd. Foli 105.
[565] ADB. Confirmacions, 1767 a 1783, volum 7, foli 59.
[566] Ibíd. Foli 206.
[567] APSJSPB. Òbits, 1789.
[568] AHPB. Barcelona, notari Francesc Madriguera i Galí, manual de 1778, 1085/6, folis 25-25 v.
[569] APSJSPB. Òbits, 1782.

-L: Avinyó i Ordines, Francesc,[570] menor, llibreter i mitger de Barcelona. Fou batejat el 9 de setembre de 1764, a la parròquia de Sant Just i Sant Pastor, fill del també llibreter **Francesc Avinyó**, i d'Antònia Ordines.

Accedí al Col·legi el 12 de novembre de 1780, aleshores, hi tenia 16 anys.

El 18 de maig de 1788,[571] també fou un dels examinadors d'**Ignasi Estivill i Torres**, en l'obtenció del seu mestratge.

El 16 de novembre de 1789,[572] els cònsols del Col·legi de Llibreters i Impressors Unificat, **Francesc Avinyó**, menor i **Joan Sellent**, anaren a la plaça dels Encants de la ciutat per tal de comissar els llibres que venien diverses persones, tot contravenint el capítol 19 de les ordenances del Col·legi, aprovades el 25 d'abril de 1789, i fixades als llocs públics, el 10 de setembre del mateix any.

El 22 de maig de 1790,[573] **Francesc Avinyó i Ordines** casà a la parròquia de Sant Just i Sant Pastor amb Rita Grau i Mas. Tingueren vuit fills, cinc noies i tres nois:[574] Maria-Antònia, el 5 de març de 1791, Vicenta, el 18 d'abril de 1795, Maria, el 18 d'agost de 1797, Rita, al setembre de 1799, Antònia, el 25 de febrer de 1802, Antoni-Maria, el 8 de setembre de 1804, Joan, el 9 de novembre de 1807 i Pere, l'11 de juny de 1811.

El 14 de novembre de 1791,[575] fou un dels examinadors en el mestratge de **Josep Porter**. El 26 de novembre del mateix any,[576] en el consell general del Col·legi, es deliberà i es concedí la plaça de mestre llibreter, com a fill de mestre, a **Pere-Nolasc Aigüesvives**. El mateix dia, 26 novembre de 1791,[577] hi hagué el mestratge de **Francesc Avinyó**, menor.

---

[570]AHCB. Gremis Notarials, Llibreters i Impressors, caixa 4.

[571]AHPB. Barcelona, notari Francesc Madriguera i Galí, manual de 1788, 1085/16, folis 237-237 v.

[572]Ibíd. Vicenç Simon i Fabregat, manual de 1789, 1119/2.

[573]APSJSP. Desposoris, vol. 9, 1780-1795, foli 347.

[574]Ibíd. Baptismes, llibre 20, 1786- 1795, foli 351. Foli 647. Llibre 21, 1796-1803, foli 116. Foli 283. Foli 440. Llibre 22, 1804-1815, foli 53. Foli 289. Foli 437.

[575]AHPB. Barcelona, notari Francesc Madriguera i Galí, manual de 1791, 1085/19, folis 303 v-304.

[576]Ibíd. S*ecundum regestrum* 1786-1796. s.f.

[577]Ibíd. Francesc Madriguera i Galí, manual de 1791, 1085/19, folis 333-333 v.

El 9 de juliol de 1792, el trobem signant una carta de queixa, en què digué que el Col·legi de Llibreters i Impressors no segueix les directrius del Consell Suprem de Castella del 1789.

També, participà de la reunió del Col·legi de Llibreters i Impressors feta a la sagristia de la Catedral de Barcelona, per a demanar permís d'impressió i per criticar el seu andador **Pau Nadal**, el 7 d'abril de 1794.[578]

El 9 d'octubre de 1798[579] i el 18 de desembre del mateix any,[580] hi hagueren sengles consells del Col·legi, en què foren admesos **Antoni Vigil** i **Josep Guix**, però ell fou l'únic qui votà a favor de la preeminència de **Josep Guix**, quan hi anava primer **Antoni Vigil**.

El 9 de gener de 1801,[581] hi hagué la confessió de **Francesc Avinyó**, menor**,** sobre els pagaments de censals sobre una botiga que tenia llogada a un pescador.

Res no en sabem durant els anys de la Guerra del Francès.

L'1 octubre de 1815,[582] hi hagué el mestratge de mitger del seu germà Pere:

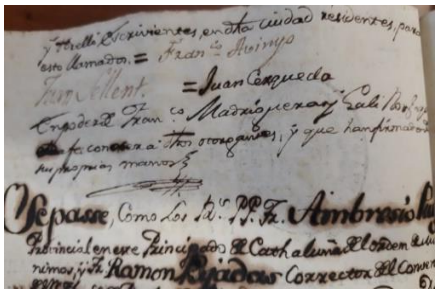

-L: Bacs i Permanyer, Pere-Màrtir,[583] mestre llibreter de Barcelona, fill de Pau, xocolater, i d'Antònia Permanyer. El 18 de setembre de 1806,[584] hi hagué consell del Col·legi en què es demanà el seu mestratge i, el 9 d'octubre del mateix any, l'obtingué.[585]

---

[578]AHCB. Gremis Notarials, Llibreters i Impressors, caixa 4.

[579]AHPB. Barcelona, notari Miquel Vilamala i Cassani, manual de 1798, 1151/16.

[580]Ibíd. Folis 342 v-343.

[581]Ibíd. Marià Simon, manual de 1801, 1134/13, foli 5.

[582]Ibíd. Jaume Morelló, manual de 1815, 1117/28, folis 182 v-183 v.

[583]MC. Pàg. 169-380.

[584]AHPB. Barcelona, notari Francesc Ribes i Barbier, manual de 1806, 1188/5, folis 233-235.

[585]Ibíd. Folis 252-253.

El 8 d'octubre de 1807,[586] fou testimoni en el llegat testamentari de 2.500 lliures que reberen **Valeri Sierra** i la seva dona, **Mariàngela Oliver i Martí**, provinent del pare d'ella.

Sabem que el 1808, no tenia botiga pròpia. Però no en sabem res més durant els anys de la Guerra del Francès.

Acabada la contesa, tornà a Barcelona el 1815, on constà al cadastre de la ciutat que treballava per a altri.[587]

-I: Balda, Pau,[588] estamper de Barcelona, casat amb Vicenta Gassol, amb un fill (1819).

-I: Ballescà i Gironès, Francesc,[589] impressor de Barcelona, fill de Jacint i de Maria, natural de Llinàs del Vallès. El 30 d'octubre de 1807,[590] casà amb Agnès Sobils i Canyelles, filla de Jaume i d'Eulàlia, a la parròquia de Sant Cugat del Rec de Barcelona, a 39 anys.

Fou treballador de la impremta **Piferrer**. Participà, com a testimoni, en la ratificació com a patriota, el maig de 1809, de **Joan-Francesc Piferrer**, entre d'altres, adreçada a la Junta Superior del Principat que era a Tarragona.

-I: Barber, **Tomàs i Benet**,[591] (1775-1809) germans impressors i estampers de naips de Reus, entre el 1772 i el 1829, al carrer de Llobera, el 1775. Després, al carrer de Montserrat, on tingueren l'aprenent **Joan Montaner**.

-I: Barceló i Saurina, Mateu,[592] impressor i estamper de Barcelona, germà de **Josep**, nascut a Vilassar de Mar, fill de Francesc Barceló, apotecari i de Clara Saurina. El 19

---

[586]Ibíd. Antoni Comelles, manual de 1807, 1146/11, folis 382 v-384 v.

[587]AHCB. Cadastre Personal, IV.

[588]DB. Pàg. 470.

[589]Solà Parera, Àngels. "Del règim gremial al sistema liberal: llibreters, impressors i velers de Barcelona, 1760-1854"; "Els gremis de Barcelona", Molas, Pere i Cazeneuve, Xavier (coord.), Seminari d'Història de Barcelona, *Quaderns d'Història*, AHCB, 2017, pàg. 144.
-MC. Pàg. 169-380.

[590]ACB. Desposoris, 1807, llibre 168, foli 152.

[591]MC. Pàg. 169-380.
-Aguadé i Bruix, Enric. *Impressors i llibreters a Reus*: *1720-1900*, Assaig, 54, Edicions del Centre de Lectura de Reus, 1966, pàg. 49-50.

[592]MC. Pàg. 169-380.

d'agost de 1773,[593] **Mateu Barceló** nomenà procurador seu el notari Macià Masbernat i Sala. El 26 agost del mateix any,[594] els impressors protestaren perquè el Col·legi de Llibreters els inclogué, sense raó, dins de la seva confraria. El 10 de novembre de 1773,[595] juntament amb **Carles Cases** nomenaren síndic procurador del Col·legi Josep Grau i Sairols, notari. L'endemà, 11 de novembre,[596] **Josep Barceló**, germà seu, i altres mossos residents a Barcelona foren requerits a realitzar els pagaments reials per aprenentatge als cònsols del gremi de Llibreters, **Joan Centener**, clavari, i els cònsols **Gabriel Pagès** i **Francesc Generes**, major, per la qual cosa, si no pagaven, passarien a:

"[...] *el día de oy a sacarles prendas; de cuio concepto ignorando los requirientes la cantidad que intenta el Gremio de Vm exigirles* [...]".

El 30 de juny de 1774,[597] els impressors **Joan Nadal**, **Bernat Pla**, **Joan Forns**, **Carles Cases**, **Pau Nadal** i **Mateu Barceló** nomenaren procurador o síndic del Col·legi l'impressor **Pau Campins**.

El 10 de juliol de 1776,[598] casà amb primeres núpcies amb Maria Escuder, amb qui tingueren diversos fills: el 25 novembre 1776,[599] batejaren Maria-Caterina, Josepa, el 5 gener 1783,[600] confirmació de Francesc. També, entre el 19 de novembre de 1776 i el 23 gener 1786,[601] moriren diversos fills albats: el 19 novembre de 1776, Llorenç, sebollit al vas de santa Eulàlia, el 18 setembre 1778, Caterina. En aquell temps, sabem que vivien al Portal de l'Àngel. El 20 agost de 1785, morí Josepa, una altra filla albada, i el 6 setembre 1785, novament, morí albada una altra filla, Maria-Antònia.

---

[593] AHPB. Barcelona, notari Jacint Baramon, manual de 1773, 1056/19, folis 164 -164v.

[594] Ibíd. Foli 171.v.

[595] Ibíd. Foli 268.

[596] Ibíd. Foli 272 v.

[597] Ibíd. Manual de 1784, 1056/20.

[598] APSJSP. Desposoris, 1770-1795, vol. 9, foli 203.

[599] ACB. Baptismes, vol. 28, 1767 novembre-1778 desembre, vol. 30, foli 44 v.

[600] ADB. Confirmacions, vol. 7, del 1767 a 1783, foli 337 v.

[601] ACB. Òbits, 1 de gener de 1773-1781, vol. 15, foli 125 v. Llibre 1766-1786, vol. 7, foli 198. Vol. 7, foli 315. Vol. 8, foli 317.

El 23 gener 1786,[602] morí la seva dona Maria Escuder. Es casà, novament, el 10 de juliol del mateix any,[603] amb **Teresa Riu i Jaquès**.

L'1 de setembre de 1787,[604] batejaren Maria-Eulàlia, Joaquima, Raimona, qui fou monja de l'Hospital de la Santa Creu.

El 22 de maig de 1788,[605] ingressà com a mestre al Col·legi d'Impressors.

El 13 de desembre de 1791,[606] fou el padrí en un consell del Col·legi, quan **Josep Manyalic** sol·licità ser-ne admès. Aleshores, encara vivia al Portal de l'Àngel.[607]

L'1 de maig de 1794,[608] en un consell del Col·legi, actuà com a examinador de **Francesc Isern**.

El 22 de desembre de 1799,[609] el trobem com a testimoni en l'acceptació com a membre del col·legi de **Jaume Farigola**. També, el mateix dia 22,[610] feu d'examinador de la passantia de **Pere-Pau Husson de Lapessaran**.

El 9 de març de 1801,[611] fou un dels examinadors en el consell del Col·legi que s'atorgà el mestratge a **Gervasi Nadal i Lluc**, fill de **Pau Nadal**. Morí el 10 de març de 1801.[612] El 12 març del mateix any,[613] es llegí el seu testament.

A partir del 1802, el peu fou: "*Herederos de M. Barceló*", aleshores la seva vídua, **Teresa Riu**,[614] se'n va fer càrrec del negoci.

---

[602]Ibíd. 1781-1786, vol. 16, foli 204 v.

[603]APSJSPB. Desposoris 1780-1795, volum 9, foli 203.

[604]ACB. Baptismes, vol. 28, 1767 novembre-1771 desembre, vol. 28, foli 172.

[605]AHPB. Barcelona, notari Francesc Madriguera i Galí, manual de 1788, 1058/16, folis 223-224.

[606]Ibíd. Folis 390-391 v.

[607]ACB. Òbits, vol. 16 , 1781-1783, foli 173 v.

[608]AHPB. Barcelona, notari Francesc Madriguera i Galí, manual de 1794, 1085/22, folis 154-159 v.

[609]Ibíd. Miquel Vilamala i Cassani, manual de 1799, 1151/17.

[610]Ibíd. Folis 265 v-266.

[611]Ibíd. Josep Pomareda, manual de 1801, 1152/2, folis 70-72 v.

[612]DB. Pàg. 471.

-AHPB. Barcelona, notari Francesc Ribes i Barbier, manual de 1801, 1188/2.

[613]Ibíd. Salvador Marià Simon, manual de 1801, 1134/17, foli 150.

[614]Ibíd. Manual de 1802, 1134/18.

El 9 febrer 1803,[615] hi hagué el testament de **Teresa Riu**, vídua de **Mateu Barceló**, qui no sabia escriure.

El 27 d'abril de 1804,[616] **Valeri Sierra** comprà la impremta que havia estat de **Mateu Barceló** a la seva dona **Teresa Riu i Jaquès**, a través de **Josep Serrat i Fontdevila**. El 22 de novembre del mateix any,[617] l'impressor **Josep Serrat i Fontdevila** cobrà de **Valeri Sierra** allò que li devia per haver treballat com a fadrí a la impremta de **Mateu Barceló**. El 27 novembre de 1804,[618] Jaume Arnaudies, com a acreedor de **Mateu Barceló**, impressor difunt, qui li tenia llogada una casa, cobrà de **Valeri Sierra** 173 lliures, 12 sous i 1 diner. La dona, **Teresa Riu**, visqué al carrer de les Jonqueres, fins el 1815.

Segons Gutiérrez del Caño (1899) la producció de **Mateu Barceló** anà des del 1782 al 1794, per bé que sabem que continuà l'ofici fins a la seva mort, el 1801: *Oficio de Semana Santa segun el misal y el breviario romanos, anónimo. Barcelona s.a*. (c.1782), entre altres.

-I: Barceló i Saurina, Josep, germà de **Mateu**, també impressor i estamper. L'11 de novembre de 1773,[619] **Josep Barceló** i altres mossos residents a Barcelona són requerits a realitzar els pagaments reials per l'aprenentatge als cònsols del Col·legi d'Impressors, **Joan Centener**, clavari, i els cònsols **Gabriel Pagès** i **Francesc Generes**, major, per la qual cosa, si no pagaven, passarien a:

"[...] *el día de oy a sacarles prendas*; *de cuio concepto ignorando los requirientes la cantidad que intenta el Gremio de Vm exigirles* [...]". No en sabem res més.

-I: Barceló i Escuder, Agustí,[620] impressor i estamper, fill de **Mateu**. Casà amb Clara.

---

[615]Ibíd. Francesc Ribes i Barbier, manual de 1803, 1188/4, folis 7 v – 8 v.

[616]Ibíd. Pere Pagès, manual de 1804, 1079/29, foli 102.

[617]Ibíd. Foli 109.

[618]Ibíd.

[619]Ibíd. Foli 272 v.

[620]AHCB. Gremis Notarials, Llibreters i Impressors, caixa 4.

El 2 de gener de 1794,[621] demanà plaça d'impressor, com a fill de mestre, i també **Josep Serrat**, qui havia treballat amb ell. El 5 de gener del mateix any,[622] n'obtingué el mestratge.

Participà de la reunió del Col·legi de Llibreters i Impressors feta a la sagristia de la Catedral de Barcelona, per a demanar permís d'impressió i per a criticar el seu andador **Pau Nadal**, el 7 d'abril de 1794.[623]

-L: Barral i Cabessa, Pere-Pau, llibreter de Barcelona, fill de Francesc i de Magdalena Cabessa. El 22 de desembre de 1795,[624] constà com a testimoni als capítols matrimonials de Caterina Massó, casada amb **Miquel Serra**.

El 9 abril de 1798,[625] hi hagué el testament del llibreter **Joan Centener**:

"[...] *Item deix y llego a* ***Pere Barral****, llibreter, set lliuras per una sola vegada a sas voluntats* [...]".

El 24 de juny de 1804,[626] casà amb Caterina Civil i Guàrdia. El 4 de juliol del mateix any,[627] es feren els capítols matrimonials entre **Pere-Pau Barral** i Caterina Civil.

El 18 de setembre de 1806,[628] sol·licità l'admissió al Col·legi. El 9 d'octubre de 1806,[629] se li concedí llur mestratge.

El 8 d'octubre de 1807,[630] fou testimoni en el llegat testamentari de 2.500 lliures que reberen **Valeri Sierra** i la seva dona **Mariàngela Oliver i Martí**, provinent del pare d'ella.

---

[621] AHPB. Barcelona, notari Francesc Madriguera i Galí, manual de 1794, 1085/22, foli 23.

[622] Ibíd. Folis, 17-17 v.

[623] AHCB. Gremis Notarials, Llibreters i Impressors, caixa 4.

[624] AHPB. Barcelona, notari Ramon Cortès i Sort, manual de 1795, 1141/6, folis 270-273.

[625] Ibíd. Miquel Vilamala i Cassani, manual de 1798, 1151/16, foli 122 i següents.

[626] APSJSP. Desposoris, 1796-1817, llibre 10, foli 267.

[627] AHPB. Barcelona, notari Josep Fuster, manual de 1804, 1078/32, folis 89 v-91 v.

[628] Ibíd. Francesc Ribes i Barbier, manual de 1806, 1188/5, folis 233-235.

[629] Ibíd. Folis 250-252.

[630] Ibíd. Antoni Comelles, manual de 1807, 1146/11, folis 382 v-384 v.

Sabem que el 1808, no tenia botiga pròpia. El *Diario de Barcelona*, del 30 de novembre de 1812, anuncià que, a la seva llibreria, es venia el *Calendario de Forasteros*, però no en sabem res més dels anys de guerra.

El 14 d'agost de 1814,[631] el trobem a Barcelona, en un consell del Col·legi, i el 5 de setembre del mateix any,[632] en un altre. Finalment, el trobem en un altre consell, el 25 de novembre de 1814,[633] en què es dirimí la sol·licitud de **Francesc de Paula Piferrer** de tornar a ser impressor reial, amb votació negativa.

El 24 de febrer de 1816,[634] fou cònsol primer del Col·legi en què s'aprovà el mestratge de **Josep Mata-rodona**.

El 23 de febrer de 1817,[635] signà una àpoca per una part del dot de Caterina Civil, la seva dona. El 22 de desembre del mateix any,[636] hi hagué el testament de **Pere-Pau Barral**. El mateix dia,[637] hi hagué, també, el testament de la seva dona, Caterina Civil.

L'1 de juliol de 1827,[638] actuà com a testimoni al testament del llibreter **Josep Guix**.

-I: Barrera, Pere, (1774-1861), de Perpinyà, impressor que treballà conjuntament amb **Josep Alzina**, al carrer d'Escudellers de Barcelona, a Girona i a Perpinyà mateix.

Barrera pertangué a la lògia *El Triunfo de la Amistad*, que es reuniren al carrer d'Escudellers de Barcelona, segons el pare Ferrer.[639] **Barrera** col·locava els tres punts

[631]Ibíd. Josep-Maria Òdena i Muntells, manual de 1814, 1187/13, foli 461.

[632]Ibíd. Foli 44.

[633]Ibíd. Foli 804.

[634]Ibíd. Manual de 1816, 1187/15, folis 130 v-131 v.

[635]Ibíd. Fèlix Falguera, manual de 1817, 1213/4, folis 80 v-81.

[636]Ibíd. Folis 356 v-357 v.

[637]Ibíd. Folis 357 v-358.

[638]Ibíd. Josep-Maria Vilaró i Estruc, manual de 1827, 1219/4, folis 254-255 v.

[639]Ferrer, R. *Barcelona cautiva, ó sea, Diario exacto de lo ocurrido en la misma ciudad mientras la oprimieron los franceses, esto es, desde el 13 de febrero de 1808, hasta el 28 de mayo de 1814*, 7 volums, Barcelona, 1815.

maçònics als seus escrits: (.·.). L'any 1810, serà el beneficiat dels arrendaments d'immobles confiscats pels francesos a Barcelona.[640]

-L: Batlle, Jaume,[641] llibreter de Barcelona del segle XVIII. Tenia una casa de propietat al carrer de la Llibreteria. Hi vivia amb la seva dona, un mosso i una minyona, probablement fou el pare de **Carles** i de **Pere**.

-Batlle, Carles, caixer tipogràfic de Barcelona i probablement fill de **Jaume**. El 21 de setembre de 1771,[642] actuà com a testimoni en la venda de llibres feta per **Francesc Ribes i Fullà**, a un prevere de la Seu de Lleida.

-I: Batlle, Pere,[643] fou mestre impressor qui treballà com a oficial, a Barcelona, probablement, fill de **Jaume**. Casà amb Madrona Osset. El 19 de desembre de 1779,[644] fou cònsol segon del Col·legi, quan fou admès **Joan-Ignasi Jordi,** per bé que, un dia després, fou impugnada aquesta plaça.

El 20 d'abril de 1787,[645] fou cònsol del Col·legi de Llibreters i Impressors, quan s'atorgà el mestratge a diversos fills de mestres, ratificats el 20 de maig de 1790,[646] en què hi hagué, de nou, consell del Col·legi, i aleshores atorgaren el mestratge a **Pere-Nolasc i Aigüesvives**, de 14 anys, **Josep Cerqueda**, de 17 anys, **Joan-Francesc Cassanyes** de 23 anys, **Esteve Cassanyes** de 13 anys i **Marià-Ramon Batlle** de 7 anys. El 6 de maig del mateix any,[647] fou cònsol segon del Col·legi en el mestratge de **Mateu Esterling**. El 23 de juny de 1787,[648] participà en un consell del Col·legi, com a cònsol segon, juntament amb **Esteve Cassanyes,** cònsol primer, quan van fer mestre **Joan Soler**. Aleshores, **Francesc Solà** i **Antoni Oliveres** protestaren perquè deien que ells dos anaven abans que l'esmentat **Soler**. El 18 de desembre del mateix any,[649] encara com a cònsol segon del

[640]MC. Pàg. 191.

[641]DB. Pàg. 419.

[642]AHPB. Barcelona, notari Josep Serc i Broquet, manual de 1771, 1035/21, folis 182 v-184.

[643]MC. Pàg. 169-380.

[644]AHPB. Barcelona, notari Francesc Madriguera i Galí, manual de 1779, 1085/7, folis 431-435 v.

[645]Ibíd. Manual de 1787, 1085/15.

[646]Ibíd. Manual de 1790, 1085/18, foli 182-182 v.

[647]Ibíd. Manual de 1787, 1085/15, folis 193 v-194 v.

[648]Ibíd. Josep Grau i Sairols, manual de 1787, 1114/13, folis 171-171 v.

[649]Ibíd. Francesc Madriguera i Galí, manual de 1787, 1085/15, folis 554-555 v.

Col·legi, atorgaren el mestratge a **Antoni Oliveres**, qui tingué com a examinadors **Joan-Antoni Roca** i **Rafael Ferrer** i, com a testimonis, **Manel Terres**, llibreter, i **Francesc Vilalta**, estamper de Vilafranca del Penedès.

El 22 de desembre de 1789,[650] com a cònsol, hi actuà en la unificació del Col·legi de Llibreters i el d'Impressors en un altre d'Unificat, també anomenat Professional. Hi entraren al col·legi en aquest consell **Jaume Farigola** i **Miquel dels Sants Cassanyes**.

El 5 de gener de 1794,[651] fou el tresorer en el mestratge de **Tomàs Gaspar i Cases**. Participà de la reunió del Col·legi de Llibreters i Impressors feta a la sagristia de la Catedral de Barcelona, per a demanar permís d'impressió i per criticar el seu andador **Pau Nadal**, el 7 d'abril del mateix any.[652] En aquell mateix consell, exercí d'examinador de **Sebastià Fullà** i **Marià Perera**,[653] i, a més, demanà la plaça de mestre per a **Antoni Sastres.**[654]

El 22 de desembre de 1799,[655] fou cònsol primer del Col·legi, juntament amb **Ignasi Estivill**, quan atorgaren el mestratge a **Jaume Farigola** i **Miquel dels Sants Cassanyes**, i també a **Pere-Pau Husson de Lapessaran**.[656]

El 15 de setembre de 1800,[657] hi hagué un consell del Col·legi en què es proposà l'admissió de **Gervasi Nadal i Lluc**, fill de **Pau Nadal**, i el padrí fou **Pere Batlle**, però sobretot, es tractà la disputa i el plet judicial entre el síndic, **Antoni Cassanyes** i els cònsols, **Esteve Cassanyes** i **Mateu Esterling**, mentre **Tomàs Gaspar** en fou el tresorer.

---

[650]Ibíd. Miquel Vilamala i Cassani, manual de 1789, 1151/7, folis 264 v-265.

[651]Ibíd. Francesc Madriguera i Galí, manual de 1794, 1085/22, folis 18-18 v-

[652]AHCB. Gremis Notarials, Llibreters i Impressors, caixa 4.

[653]AHPB. Barcelona, notari Francesc Madriguera i Galí, manual de 1794, 1085/22, folis 263-263 v.

[654]Ibíd. Folis 264-264 v.

[655]Ibíd. Miquel Vilamala i Cassani, manual de 1799, 1151/17 folis 264 v i 265.

[656]Ibíd. Folis 265 v-266.

[657]Ibíd. Manual de 1800, 1151/18.

El 27 de juliol de 1803,[658] fou cònsol primer en el mestratge de **Pau Esterling i Vigil**. El 7 de novembre del mateix any,[659] encara com a cònsol primer, exercí el càrrec en el mestratge de **Joan Fonoll i Mateu**.

L'11 d'octubre de 1804,[660] en tant que cònsol primer sortint del Col·legi, rebé una notificació d'**Agustí Roca i Cerdà**, per tal que no li fes pagar les despeses extraordinàries de guerra, les quals, segons **Roca**, estava eximit.

El 9 d'octubre de 1806,[661] tornà a ser cònsol primer del Col·legi, en l'admissió com a mestre de **Pere-Màrtir Bacs i Permanyer**.

L'any 1808, tenia casa i botiga al carrer de la Llibreteria, però no en sabem res més.

-I: Batlle i Osset, Marià-Ramon,[662] fill de **Pere Batlle** i de Madrona Osset, impressor qui ingressà al Col·legi el 1787 (irregular), finalment, fou acceptat el 20 de maig de 1790.

-Beramendi, Carles, (1772-1831)[663] fou col·laborador dels canonges de la Catedral de Girona, **Vicenç Ximènez** i **Martí Matute**, el 1808 i el 1809, en la publicació del *Diario de Gerona*.

En aquest diari, el 8 de desembre de 1809, a punt de caure la ciutat, publicà una faula humorística. Fou un escriptor, militar i economista liberal, de formació clàssica i il·lustrada. Publicà diverses obres literàries. També, durant la Guerra del Francès, protagonitzà diversos episodis bèl·lics. Com a economista, fou designat ministre d'Hisenda de l'Exèrcit a Girona i va fer tot els possibles en la intendència de la ciutat. En caure la ciutat de Girona, marxà a Tortosa, després a Reus i, finalment, a Tarragona. Quan el 1811 va caure Tarragona, marxà a Huelva i Extremadura.

---

[658] Ibíd. Francesc Ribes i Barbier, manual de 1803, 1188/2, folis 80-84.

[659] Ibíd. Folis 149-149 v.

[660] Ibíd. Fèlix Abellà, manual de 1804, 1149/2, folis 294-294 v.

[661] Ibíd. Francesc Ribes i Barbier, manual de 1806, 1188/5, folis 252-253.

[662] Ibíd.

-Ibíd. Francesc Madriguera i Galí, manual de 1787, 1085/15.

[663] Aguirre, Alberto Andrés. *Carlos Beramendi en Aragón y Cataluña (1792-1793). Un viaje en el filo de la modernidad*, tesi doctoral de la Universitat de Alicante, 2016, Departament d'Història Moderna.

-Berdegí, Jeroni,[664] fou l'editor de l'*Eco de Reus*, el 1814, juntament amb el metge i redactor Jaume Ardèvol.

-I: Bocabella i Bunyol, Llorenç,[665] impressor de Barcelona. Sabem que el novembre de 1785, batejà la seva filla Francesca.[666] Fou treballador d'**Antoni Brusi**, i l'acompanyà amb la impremta mòbil pel territori. Marxà amb **Eulàlia Ferrer**, dona del **Brusi**, a Palma, un mes abans de la caiguda de Tarragona, amb els altres treballadors, **Ignasi Estivill** i **Domènec Obiols**.[667]

El 29 de juny de 1814,[668] casà en segones núpcies amb **Francesca Verdaguer**, filla de **Vicenç**. **Antoni Brusi** hi feu de testimoni.

-Boix, Francesc,[669] gravador de Barcelona. Morí el juny de 1811.

-L: Boneu, Gabriel,[670] mestre llibreter de Barcelona, des del 15 de desembre de 1796 i pare d'**Ignasi**. Sol·licità l'entrada al Col·legi el 17 de desembre de 1795.

-L: Boneu, Ignasi,[671] fill de **Gabriel Boneu**, també mestre llibreter de Barcelona, hi tingué un fill (1815).

-L: Bons, Raimon,[672] llibreter de Barcelona del segle XVIII. Visqué al carrer de la Boqueria, on era propietari d'una casa, amb la seva dona, dos fills i un parent.

-I: Bosc, Josep,[673] impressor de Barcelona, casà amb Antònia Torroella, amb una filla (1829).

---

[664]DB. Pàg. 466.

[665]Solà Parera, Àngels. "Del règim gremial al sistema liberal: llibreters, impressors i velers de Barcelona, 1760-1854"; "Els gremis de Barcelona", Molas, Pere i Cazeneuve, Xavier (coord.), Seminari d'Història de Barcelona, *Quaderns d'Història*, AHCB, 2017, pàg. 145.

[666]ACB. Baptismes, 1785.

[667]Canals Elías-Brusi, Miguel. *La casa Brusi y el Diario de Barcelona (1775-1957)*, Ajuntament de Barcelona, 2010, pàg. 79.

[668]APSJSPB. Esposalles, 1814, foli 437.

[669]ACB. Llibres Sacramentals, Defuncions.

[670]AHCB. Gremis Notarials, Llibreters i Impressors, caixa 5.

[671]DB. Pàg. 472.

[672]Ibíd. Pàg. 419.

[673]Ibíd.

-I: Bou i Baranera, Segimon,[674] impressor nascut a Cervera. El trobem a Barcelona, el 27 de febrer de 1790,[675] on feu de padrí al bateig d'un dels fills de **Josep Santiago**.

Bou fou impressor de la *Real y Pontificia Universidad de Cervera*, des del 1802, amb el peu: "*Estampa de la Pontificia y Real Universidad, por Seguimón Bou y Baranera*".

El 3 de maig de 1805,[676] hi hagué el Reial Decret en què es creà un únic jutge d'Impremtes per a tot el regne, amb subdelegats arreu. A Catalunya, fou escollit Josep de Vega i de Sentmenat, qui al seu torn nomenà subdelegats a cada corregiment, com ara **Segimon Bou i Baranera** per al de Cervera.

El 1807,[677] reclamà al pagès de Cervera Josep Perín 233 lliures per un deute contret amb ell. També, en aquells anys, fou apoderat de Francesc Granell en la causa d'un fill d'aquest que només havia estat dos anys fent d'aprenent, quan hi calien cinc:

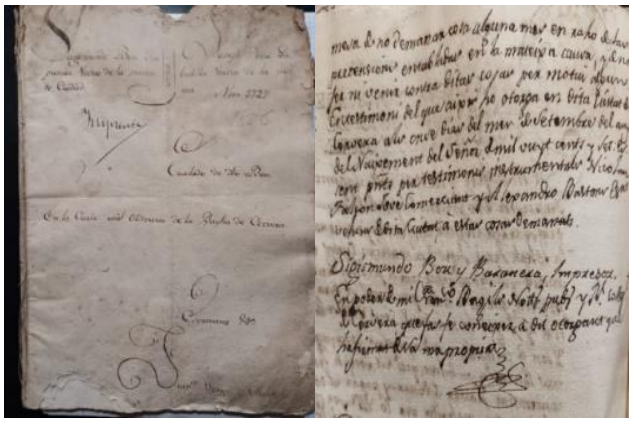

Continuà a la impremta de Cervera fins al setembre de 1811, quan els francesos atacaren la població i cremaren la impremta. Aleshores, marxà a Solsona i fou l'impressor de Lacy, entre el 1812 i el 1813.

Després de fugir a causa de la guerra, el 1814, ja era de nou a Cervera.

-I: Bover, Joan,[678] impressor de Barcelona, casà amb Antònia Homs, amb un fill (1824).

---

[674]Aguadé i Bruix, Enric. *Impressors i llibreters a Reus*: *1720-1900*, Assaig, 54, Edicions del Centre de Lectura de Reus, 1966, pàg. 9. Ens diu que la impremta de Cervera va començar l'any 1721.

[675]APSJSPB. Baptismes, 1786-1795, llibre 20, foli 276.

[676]AHCS. Cervera, fons núm. 111, Administració General del Corregiment de Cervera, 1-5.

[677]AHCS. Cervera, notari Francesc Bagils i Novau, manual de 1807, 1040, foli 116.

[678]DB. Pàg. 472.

-I: Bró i Claramunt, Josep (?-1794).[679] Els **Bró** eren d'origen occità. Fou l'impressor reial de Girona, des del 1752 i fins a la caiguda de la ciutat, el desembre de 1809.

El 1771, imprimí: *Prontuario trilingüe, en el que se manifiestan con toda claridad las voces que generalmente sirven para el comercio político y sociable en los tres idiomas, catalan, castellano y francés, a fin de que los pocos instruidos en alguno de los dos primeros entren con menos dificultat en el estudio del tercero*, imprès per **Josep Bro**,[680] abans, **Gabriel Bró**,[681] pare de **Josep** i de **Miquel**.

Gabriel Bró, el 24 de juliol de 1699, creà un censal de 80 lliures, censal del qual es beneficià **Maure Martí**, avi de **Mariàngela Oliver i Martí**, dona de **Valeri Sierra**, i, qui el 13 de febrer de 1791,[682] en cobraren el lluïsme.

El 28 de juny de 1764,[683] **Josep Bró** contragué el deute d'un certificat sol·licitat a la [Insta?], de 7 lliures. El 30 de juny del mateix any, la Universitat [ajuntament] de Bescanó li pagà per treballs fets als seus regidors.

Sabem que entre el 29 de juny de 1764 i el 29 de juny de 1767,[684] feu impressions per a la confraria de la Mare de Déu del Roser de Girona.

Entre el 23 de juliol i el 28 d'agost de 1765, [685] ingressà 21 lliures d'Esperaltxe [?]. El 6 d'octubre del mateix any,[686] feu una donació [...] a Maria Planellà.

Podem resseguir bona part de la seva vida social i laboral, a través dels protocols notarials de Girona, des del 1775, fins el 1781:[687] concòrdies, àpoques..., fins a set documents.

---

[679]Mirambell i Belloc, Enric. *Història de la impremta a la ciutat de Girona*, Institut d'Estudis Gironins, Girona, 1988.

[680]Comas, A. *Les excel·lències de la Llengua catalana*, Episodis de la Història, 95-96, Rafael Dalmau, editor, Barcelona, 1967.

[681]Camprubí, Xevi. *L'impressor Rafael Figueró (1642-1726) i la premsa a la Catalunya del seu temps*, Fundació Noguera, Barcelona, 2018, pàg. 290-293.

[682]AHPB. Barcelona, notari Francesc Comelles, manual de 1791, 1051/40, folis 43-45.

[683]AHG. Girona, notari Pere-Màrtir Gaubert, GI-8, 707, manual de 1767, foli 58.

[684]Ibíd.

[685]Ibíd.

[686]Ibíd.

[687]Ibíd. Francesc Casanoves i Garriga, GI-10, 765, diversos manuals, foli 123.
-Ibíd. Bonaventura Bou i Guinart, GI-11, diversos manuals, foli 136.

Josep Bró morí el 1794. La seva vídua, hereva i continuadora del negoci, fou **Maria Nicolau**, des del 1794 i fins el 1799. Després, **Fermí Nicolau**, el seu germà, fins el 1822.

Maria Nicolau imprimí la *Gazeta de Gerona*, el 1794, i el *Correo de Gerona*, el 1795. **Maria** es tornà a casar amb Lluís Dalmau, qui finalment, heretà els béns de **Josep Bró**, per bé que va haver de pledejar amb els marmessors, el 9 de novembre de 1808,[688] quan **Nicolau** els instà a pagar-li, un cop revisats els comptes per ella presentats, el que encara li devien. Els marmessors Josep Fàbregues, mestre en teologia i prior del convent de la Mare de Déu del Carme, de l'orde dels carmelites calçats, el clergue Narcís Sala, capellà major, Jaume Galter, prevere de la Col·legiata de Sant Feliu, Vicenç Oliva, administrador de la Confraria de la Sang de Jesucrist, erigida a la capella de l'església del Carme de Girona respongueren que, al llarg del 1808, li ho pagarien:

Durant la Guerra del Francès, el privilegi de la impressió a Girona va anar a parar a mans dels **Oliva**, afrancesats, i impressors reials del monarca francès.

Els **Bró** no editaren obres i fulletons destinats a la divulgació i a la cultura popular, però sí molts llibres de formació religiosa i de pietat popular, com també manuals d'ensenyament elemental. És molt significatiu que d'aquells tallers en sortissin diverses edicions de l'obra del rector d'Ollers, mossèn Baldiri Reixach: *Instruccions per*

[688] Ibíd. Joaquim de Ribot, GI-7, 554, manual de 1808, folis 363-365 v.

l'ensenyança de minyons, publicat el 1749, i que encara es venia el 1833.[689] Valiosíssim tractat de pedagogia que havia de ser bàsic per a promocionar els estudis primaris en benefici d'una gran part de la població.

-I: Bró i Claramunt, Miquel, impressor de Girona, germà de **Josep**. El 17 de maig de 1768,[690] pagà un censal al prevere i capellà de la parròquia de Sant Sebastià. També signà àpoca i cessió d'un censal a la Pia Almoina de la Seu, Catedral de Girona.

El 22 de febrer de 1769,[691] **Miquel** contragué un deute amb Pere Marimon, per la venda de llibres.

Podem resseguir, a través de protocols notarials de Girona, bona part de la seva vida social i laboral, entre el 1770 i el 1771:[692] censal de la causa pia Ferrussola, de 100 lliures; concòrdia amb el prevere Josep Massot, marmessor [...]; pròcura a Jaume Font i Marimon, el 25 de desembre de 1770; venda i cessió de censal, de 100 lliures [...], el 29 d'agost de 1771. El mateix any, creà un censal de 100 lliures, amb millora percentual i hagué, també, una carta de Gràcia; novament, cobrà el lluïsme d'un censal de 110 lliures a l'administrador de la vila d'Anglès, el 6 d'abril de 1771,[693] i vengué llibres a Velasco.

Entre els anys 1772 i 1776, també trobem documents notarials diversos.[694] El 18 de desembre de 1776,[695] cobrà el lluïsme d'un altre censal [...].

El 18 de setembre de 1777,[696] els germans repassaren el tercer llibre de comptes del seu pare, **Gabriel**.

---

[689]AHPB. Barcelona, notari Josep Pons, manual de 1833, 1218/12, folis 92 v-106 v. Constava a l'inventari del llibreter i impressor **Agustí Roca i Cerdà**.

[690]AHG. Girona, notari Francesc Casanoves i Garriga, GI-10, 763, foli 192.

[691]Ibíd. Pere-Màrtir Gaubert, GI-8, 706, foli 31.

[692]Ibíd. Antoni Boer i Pellicer, GI-3, 813, diversos manuals.

[693]Ibíd. Pere-Màrtir Gaubert, GI-8, 706, foli 31.

[694]Ibíd. Bonaventura Bou i Guinart, GI-11, 644, foli 153.

[695]Ibíd. Pere-Màrtir Gaubert, GI-8, 706, foli 31.

[696]Ibíd. Narcís Pelaí, GI-6, 899, manual de 1777, foli 20.

-I: Bró i Sala, Francesc, impressor de Girona, probablement, fill de **Miquel**, ja que **Josep** no en tingué. El 8 de maig de 1779,[697] pagà un censal d'una causa pia de Girona. En aquell any mateix, hi hagueren fins a cinc documents notarials més.

El 5 de juliol de 1806,[698] atorgà poders a Francesc Torres i Albarí, guarda del magatzem municipal de la ciutat, per tal que agafés i li portés: "El sello segon i el de mitg sello de quart", de paper segellat, al preu d'1 lliura i 3 diners:

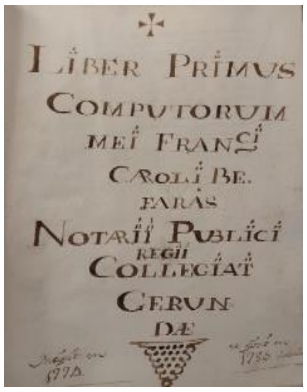

-L/I: Brunot-Labée, Chez, impremta i llibreria de la Universitat Imperial de París, *Quai des Agustins*, 33. Imprimiren el *Journal de L'Empire Française*, diari oficial de l'imperi Napoleònic, el 1810.

-I: Brusi i Mirabent, Magí,[699] impressor, i germà petit d'**Antoni**. El trobem a Palma de Mallorca, el 1813, exiliat de Barcelona. Davant de notari i en absència del germà gran, **Magí** obtingué tota mena de poders per tal de representar, interposar plets, exposar, reclamar, participar en causes civils, etc.

-I: Brusi, Josep, impressor de Barcelona. El 27 de març de 1794,[700] hi hagué un consell del Col·legi per a signar una concòrdia amb els oficials estampers, representant dels quals fou **Antoni Xarques**. Com a representants del Col·legi hi hagué en **Josep Brusi**, **Josep Duran** i **Josep Tudela**, aquests darrers cobraren el temps que hi havien fet d'aprenents amb **Josep Brusi**.

[697] Ibíd. Francesc Carles i Befaràs, GI-9, 703, manual de 1779, foli 37.

[698] Ibíd. Francesc Camps i Roger, GI-1, 1221, foli 58.

[699] AHPB. Barcelona, notari Joaquim Roca i Giol, manual de 1813, 1186/4.

[700] Ibíd. Francesc Madriguera i Galí, *Secundum hoc regestrum*, 1786-1796.

El 3 de setembre de 1803,[701] **Josep Brusi**, fadrí impressor, donà poders a Llàtzer de Soto i a Natali Ortiz de Lanssagorta, residents a Madrid.
Desconeixem la relació amb els altres **Brusi**.

-I: Caís, Benet,[702] impressor de Barcelona del segle XVIII. Visqué de llogater al carrer de Sant Pere més Baix, amb la dona, un fill i una filla.

-I: Calzina i Rovirol, Narcís,[703] oficial impressor de Barcelona, però nascut a Girona, el 1765, fill de Josep, comerciant, i d'Ignàsia Rovirol. Ingressà al Col·legi, juntament amb **Lluís Picard** i a proposta de **Francesc Surià i Brugada**, el 1791.[704] El 10 novembre del mateix any,[705] hi hagué consell general del Col·legi en què es demanà el seu mestratge. El 14 de novembre de 1791,[706] finalment, l'obtingué, quan els cònsols eren **Honorat Santiago** i **Pau Fonoll**.

El 2 de gener de 1794, constà al llistat d'assistents al consell general del Collegi de Llibreters i Impressors. Participà de la reunió del Col·legi feta a la sagristia de la Catedral de Barcelona, per a demanar permís d'impressió i per criticar el seu andador **Pau Nadal**, el 7 d'abril de 1794.[707]

L'1 de febrer de 1795,[708] fou un dels examinadors d'**Antoni Brusi**, en el seu mestratge. Casà el 8 d'agost del mateix any,[709] amb Rosa Vives, a l'edat de 30 anys. Rosa havia nascut a Valls, bisbat de Tarragona, de 22 anys, qui habità a la parròquia del Pi durant tres anys, i a Santa Maria del Mar, des de la pubertat, i era filla de Josep Vives, sastre, i de Teresa Barberà. **Narcís Calzina** visqué a la parròquia de Santa Maria del Mar durant

[701]Ibíd. Francesc Mas, manual de 1803, 1126/22, folis 267-267 v.
[702]DB. Pàg. 421.
[703]MC. Pàg. 169-380.
[704]DB. Pàg. 473.
-AHPB. Barcelona, notari Francesc Madriguera i Galí, manual de 1791, 1085/19.
[705]Ibíd. *Secundum regestrum* s.f..
[706]Ibíd. Folis 302 v -303.
[707]AHCB. Gremis Notarials, Llibreters i Impressors, caixa 4.
[708]AHPB. Barcelona, notari Francesc Madriguera i Galí, manual de 1795, 1085/23, folis 36-36 v.
[709]ACB. Esposalles, maig 1794-abril 1796, vol. 161, foli 193 v.
-ADB. Matrimonis, vol 9, any 1795-1796, foli 75.

quatre anys, a la del Pi durant cinc anys, i a la de Sant Just i Sant Pastor, un any abans de casar-se, de pares difunts.

El 28 de desembre de 1800,[710] **Carles Gibert** el contractà perquè posés ordre a la impremta que acabava de retornar-li el seu gendre **Francesc Sastres**.

El 19 de juny de 1803,[711] constà al testament de l'oncle de **Joan Fonoll i Mateu**, ja que aquest li deixà 150 lliures per haver-ne tinguda cura. El 25 de juny del mateix any,[712] en un nou testament, l'oncle apujà la deixa fins a 200 lliures. El 4 de juliol de 1803,[713] rebé diners de l'impressor i marmessor seu **Joan Fonoll**. També, en aquells anys, fou l'administrador de **Josep Oliver** i **Surià**.

El 2 d'agost de 1805,[714] actuà com a testimoni al testament de **Francesc Surià i Brugada**, juntament amb el jove impressor **Josep Rissoto**.

El 9 maig 1808, cobrà les impressions fetes per la filla d'**Antoni Duran**.

Va ésser mort a Tarragona, el 1811,[715] pels francesos. Únic cas que hem documentat d'impressor que lluità amb les armes i perdé la seva vida.

-I: Campins, Bartomeu, impressor de Barcelona. Probablement oncle de **Pau Campins**. Feu de testimoni al casament de **Bernat Pla** i **Tecla Boix**, l'11 de gener de 1769.[716]

-I: Campins i Baró, Pau,[717] menor, impressor de Barcelona, fill del també impressor **Pau Campins** i **Ponsdevall**, major, qui havia nascut el 1691, a Vilassar de Mar, fill del pagès Serapi Campins i de Mariàngela Ponsdevall, qui casà en segones núpcies amb l'impressor **Bartomeu Giralt**, el 1697.

---

[710]AHPB. Barcelona, notari Francesc Claramunt, manual de 1801, 1173/3, folis 1-3.

[711]Ibíd. Mateu Constansó, manual de 1803, 1097/34, folis 239-240.

[712]Ibíd. Folis 244-245.

[713]Ibíd. Folis 256-259.

[714]Ibíd. Josep-Maria Òdena i Muntells, manual de 1805, 1187/4 foli 255.

[715]ADB. Expedient de viduïtat i solteria de l'any 1818, núm. 20.

[716]Ibíd. Desposoris, Santa Maria del Mar, 1768-1769, caixa 40.

[717]Camprubí, Xevi. *L'impressor Rafael Figueró (1642-1726) i la premsa a la Catalunya del seu temps*, Fundació Noguera, Barcelona, 2018, pàg. 294-295.

El desembre de 1715, el pare es casà amb Teresa Baró i Bori, a l'església de Santa Maria del Mar. En tenim documentació de les seves activitats, fins a mitjan segle XVIII. El 1756, el pare casà en segones núpcies amb Maria Pomadera, però en els capítols matrimonials signats pel seu fill, també anomenat **Pau Campins**, qui casà amb Serafina González, el 1759, ja hi havia mort. La germana de Serafina, Josepa, fou la mare d'**Antoni Oliveres**, llibreter. Una altra germana fou la mare d'**Antoni** i de **Pau Vigil**.

Pau Campins i Baró visqué al carrer de n'Amargós. Imprimí, entre el 1761 i el 1762, el periòdic *El Duende Especulativo sobre la vida civil en Madrid*, de **Joan-Antoni Mercadal**.

El 26 d'agost de 1773,[718] signà la queixa dels impressors davant dels llibreters, per tal d'haver-los inclòs al seu col·legi, sense permís.

El 30 de juny de 1774,[719] els impressors **Joan Nadal**, **Bernat Pla**, **Joan Forns**, **Carles Cases**, **Pau Nadal** i **Mateu Barceló** el varen nomenar síndic procurador de la confraria.

De nou, en fou escollit procurador, el 18 de maig de 1788.[720]

-I: Camps i Planes, Joan, impressor de Barcelona, fill de Francesc i de Francesca. El 4 d'abril de 1795,[721] el trobem com a testimoni a la concòrdia entre els cònjugues **Valeri Sierra** i **Mariàngela Oliver i Martí**, amb l'administrador que hi havia estat de la impremta **Martí**, **Isidre Aigüesvives**, difunt.

El 28 de gener de 1800,[722] casà amb Teresa Veïls i Font, filla de Josep i Teresa Font, de la parròquia de Sant Miquel *Amore Dei.*

El 12 de maig de 1807,[723] Teresa Veïls, vídua de **Joan Camps**, signà capítols matrimonials amb Josep Morrós, veler (ja feia temps que s'hi havien casat).

[718] AHPB. Barcelona, notari Jacint Baramon, manual de 1773, 1056/19.

[719] Ibíd. Manual de 1774, 1056/20.

[720] Ibíd.

[721] Ibíd. Francesc Madriguera i Galí, manual de 1795, 1085/23, folis 155-160.

[722] ACB. Desposoris 1800, llibre 164, foli 223 v.

[723] AHPB. Barcelona, notari Jaume Just, manual de 1807, 1195/3, folis 76 -77 v.

-L: Canadell, Jacint, llibreter de Barcelona. L'11 de novembre de 1773,[724] constà en la relació de membres del Col·legi que havien de fer pagaments reials.

-L: Carvajal, Esteve, llibreter de Barcelona. El 15 de març de 1804,[725] el comptem com a membre assistent al Col·legi de Llibreters i Impressors, sense cap més constatació.

-L: Casademunt, Ramon,[726] llibreter de Barcelona, qui casà amb Josepa, el 1803.

-L: Casamajor, Esteve, germà de **Joan-Francesc,** llibreter de Barcelona. El 17 de maig de 1805,[727] fou conseller en un consell del Col·legi de Llibreters i Impressors.

El 29 d'octubre de 1806,[728] també el comptem com a assistent en un altre consell.

-L: Casamajor, Joan-Francesc, germà d'**Esteve**, llibreter de Barcelona. El 1805,[729] el comptem com a membre assistent al Col·legi de Llibreters i Impressors, i també, el 1806, sense cap més constatació.

-L: Casamats, Esteve, llibreter de Barcelona. El 25 de juny de 1804,[730] el comptem com a membre assistent al Col·legi de Llibreters i Impressors, i també, el 1806.

-L: Casamitges, Esteve, llibreter de Barcelona. El 25 de juny de 1804,[731] el comptem com a membre assistent al Col·legi de Llibreters i Impressors, sense cap més constatació.

-L: Casanova, Antoni,[732] llibreter de Barcelona. Participà en la reunió del Col·legi de Llibreters i Impressors feta a la sagristia de la Catedral de Barcelona, el 7 d'abril de 1794,[733] per a demanar permís d'impressió i per criticar el seu andador **Pau Nadal**.

---

[724]Ibíd. Jacint Baramon, manual de 1773, 1056/19, foli 401.

[725]Ibíd. Francesc Ribes i Barbier, manual de 1804, 1188/3.

[726]DB. Pàg. 474.

[727]AHPB. Barcelona, notari Francesc Ribes i Barbier, manual de 1805, 1188/4.

[728]Ibíd. Manual de 1806, 1188/5.

[729]Ibíd. Manual de 1805, 1188/4

[730]Ibíd. Manual de 1804, 1188/3.

[731]Ibíd.

[732]AHCB. Gremis Notarials, Llibreters i Impressors, caixa 4.

[733]Ibíd.

-I: Casanoves, Josep-Maria,[734] impressor de Cervera, per bé que era a Vic, el 1800, on trobem el seu peu d'impremta: "*Por Joan Dorca y Josep Casanovas*". Fet que ens diu que es devia formar amb **Dorca**, menor.

Res no en sabem sobre el temps de guerra, però el 1814, ja el trobem, de nou, a Cervera.

-I: Cases, Carles,[735] impressor de Barcelona, probablement fill de **Narcís Cases**, també impressor.[736] El 19 d'agost de 1773,[737] juntament amb **Bernat Pla**, nomenaren procurador Macià Masbernat. El 28 d'agost del mateix any,[738] juntament amb d'altres impressors, es queixaren que el Col·legi de Llibreters els uní al seu sense autorització. El 10 de novembre de 1773, juntament amb d'altres col·legiats, com **Mateu Barceló**, nomenaren procurador o síndic del Col·legi Josep Grau i Sairols, notari.

-L: Cassanyes, Antoni,[739] llibreter de Barcelona. Casà amb Antònia Monner, el 1776, i tingueren tres fills (des de 1789 fins el 1808).

El 20 de desembre de 1779,[740] el trobem en un consell del Col·legi, tot protestant quan varen fer mestres, irregularment, uns quants fills de mestres.

Sabem que el 1793, hi vivien al carrer d'en Xuclà.

El 29 de juliol de 1800,[741] fou el síndic del Col·legi quan proposà **Josep Rissoto** per a obtenir-ne el mestratge. L'11 d'agost del mateix any,[742] encara com a síndic, exercí el càrrec en el mestratge de **Rafael Ferrer**, menor. El 15 de setembre de 1800,[743] hi hagué un consell del Col·legi de Llibreters i Impressors Unificat en què es proposà l'admissió de **Gervasi Nadal** i **Lluc**, fill de **Pau Nadal**, però sobretot, es tractà la disputa i el plet

---

[734]DB. Pàg. 474.

[735]AHPB. Barcelona, notari Jacint Baramon, manual de 1773, 1056/19, foli 268.

[736]Camprubí, Xevi. *L'impressor Rafael Figueró (1642-1726) i la premsa a la Catalunya del seu temps*, Fundació Noguera, Barcelona, 2018, pàg. 338-341.

[737]AHPB. Barcelona, notari Jacint Baramon, manual de 1773, 1056/19, foli 63.

[738]Ibíd. Foli 67.

[739]DB. Pàg. 476.

[740]AHPB. Barcelona, notari Francesc Madriguera i Galí, manual de 1779, 1085/7, folis 434-435 v.

[741]Ibíd. Miquel Vilamala i Cassani, manual de 1800, 1151/18.

[742]Ibíd.

[743]Ibíd.

judicial entre el síndic, **Antoni Cassanyes** i els cònsols, **Esteve Cassanyes** i **Mateu Esterling**.

El 15 de juliol de 1801,[744] fou, novament, el síndic del Col·legi quan s'atorgà el mestratge definitiu a **Josep Cerqueda**.

El 22 d'abril de 1802,[745] encara com a síndic, protestà per l'admissió de **Tomàs Gorcs i Bou**, perquè no s'ajustava a les ordenances.

Durant els anys de guerra, sabem que es casà en segones núpcies, amb Teresa Masot, de Reus, el 1810.

L'abril de 1814, sebollí la seva filla Teresa.[746] El 2 de setembre del mateix any,[747] **Antoni Cassanyes** constà com a mestre amb botiga, però sense casa.

-L: Cassanyes, Josep, llibreter de Barcelona, probablement germà d'**Esteve**. El 14 d'abril de 1761,[748] fou testimoni en el contracte d'aprenentatge signat per **Joan Mansuet i Sitjar** amb **Josep Pi**.

El 9 de març de 1801,[749] en el consell en què es demanà el mestratge per a **Josep Rissoto**, es digué que abans hi anaven **Gervasi Nadal** i **Josep Cassanyes**.

-L: Cassanyes, Esteve,[750] llibreter de Barcelona, probablement germà de **Josep**. Casà amb Cecília Costa. Hi tingueren quatre fills: **Joan-Francesc**, Guerau, **Miquel dels Sants** i Maria-Francesca.

El 1761, visqué al carrer de la Boqueria, núm. 3, on tingué la llibreria i on vengué exemplars de *El Duende Especulativo sobre la vida civil en Madrid*, de **Joan-Antoni Mercadal**. Fou mestre llibreter el 1764.

---

[744] Ibíd. Josep Pomareda, manual de 1801, 1152/2, folis 155 v-156 v.

[745] Ibíd. Folis 159 v-160.

[746] ACB. Llibres Sacramentals, Defuncions.

[747] AHCB. Cadastre Personal, IV.

[748] AHPB. Barcelona, notari Llorenç Madriguera i Femades, manual de 1761, 1024/10, folis 85-85 v.

[749] Ibíd. Miquel Vilamala i Cassani, manual de 1801, 1151/19.

[750] DB. Pàg. 476.

El 20 d'abril de 1787,[751] fou cònsol primer del Col·legi quan s'atorgà el mestratge a diversos fills de mestres (irregulars). El 6 de maig del mateix any,[752] fou el cònsol primer del Col·legi en el mestratge de **Mateu Esterling**. El 18 de desembre de 1787,[753] encara com a cònsol primer del Col·legi, exercí com a tal quan varen admetre **Antoni Oliveres**, qui tingué com a examinadors **Joan-Antoni Roca** i **Rafael Ferrer** i, com a testimonis **Manel Terres**, llibreter, i **Francesc Vilalta**, estamper de Vilafranca del Penedès.

El 6 d'abril de 1794,[754] de nou, fou el cònsol primer del Col·legi en el mestratge de **Bartomeu Lautrec**. El mateix any, va ser a la reunió del Col·legi de Llibreters i Impressors feta a la sagristia de la Catedral de Barcelona, per a sol·licitar permís d'impressió i per a criticar el seu andador **Pau Nadal**.[755]

L'11 d'agost de 1800,[756] tornà a ser el cònsol primer en el mestratge de **Rafael Ferrer**, menor. El 17 de març de 1804,[757] fou un dels testimonis en l'admissió de **Pau Esterling** i **Vigil**.

Durant els anys de guerra, no en sabem res. La seva dona, Maria Costa, feu el testament el 20 d'abril de 1816,[758] i devia morir poc després. Sabem que el 1821 encara era viu.

-L: Cassanyes i Costa, Miquel dels Sants,[759] llibreter de Barcelona, fill d'**Esteve** i germà de **Joan-Fancesc**. Obtingué el mestratge el 1787 (irregular), a 10 anys, i, finalment fou acceptat el 20 de maig de 1790.

El 6 d'abril de 1794,[760] fou cònsol primer del Col·legi en el mestratge de **Jaume Tauló**. El 22 d'abril del mateix any,[761] encara com a cònsol primer, exercí el càrrec en el

[751] AHPB. Barcelona, notari Francesc Madriguera i Galí, Manual de 1787, 1085/15.

[752] Ibíd. Folis 193 v-194 v.

[753] Ibíd. Folis 554-555 v.

[754] Ibíd. Manual de 1794, 1085/22, folis 239 v-240.

[755] AHCB. Gremis Notarials, Llibreters i Impressors, caixa 4.

[756] AHPB. Barcelona, notari Miquel Vilamala i Cassani, manual de 1800, 1151/18.

[757] Ibíd. Francesc Ribes i Barbier, manual de 1804, 1188/3, folis 56 v-57.

[758] Ibíd. Joaquim Roca, manual de 1821, 1186/7, folis 46-48. Sabem la data a partir del document d'entrega dels béns d'**Esteve Cassanyes** al seu fill **Miquel del Sants**, fou el 31 de juliol de 1821.

[759] Ibíd. Francesc Madriguera i Galí, manual de 1787, 1085/15.

[760] Ibíd. Manual de 1794, 1085/22, folis 240-241.

[761] Ibíd. Folis 256 v-257 v.

mestratge d'**Antoni Sastres**. El 15 de novembre de 1794,[762] fou cònsol primer quan s'acceptà el mestratge d'**Antoni Suàrez** al Col·legi.

L'1 de febrer de 1795,[763] encara com a cònsol primer, exercí el càrrec quan s'acceptà el mestratge d'**Antoni Brusi**.

El 15 de setembre de 1800,[764] hi hagué un consell del Col·legi en què es proposà l'admissió de **Gervasi Nadal i Lluc**, fill de **Pau Nadal**, però sobretot, es tractà la disputa i el plet judicial entre el síndic, **Antoni Cassanyes** i els cònsols, **Esteve Cassanyes** i **Mateu Esterling**.

El 10 de novembre de 1803,[765] presentà **Vicenç Magrinyà i Focs** com a candidat a mestre, en un consell del Col·legi.

Durant els anys de guerra, no en sabem res. El 13 d'abril de 1815,[766] fou un dels membres del Col·legi que digué, quan hi havia d'entrar **Joan Roldós**, que s'havia de fer segons la reglamentació de les admissions del Col·legi.

Els anys següents, no n'hem trobada documentació seva, fins el 31 de juliol de 1821,[767] en què **Esteve Cassanyes** cedí al seu fill **Miquel dels Sants,** tots els seus béns.

El 30 de juliol de 1831,[768] **Miquels dels Sants Cassanyes i Costa** signà àpoca pel llegat testamentari fet per la seva tia Francesca Sors i Costa.

El 8 de gener de 1833,[769] **Miquel dels Sants** i la seva germana Maria-Francesca, per poder pagar un debitori, vengueren als successors del creditor unes propietats a Tiana. El mateix dia 8 de gener,[770] **Miquel** i sa germana, per poder pagar 80 lliures a Josep Petit, mestre de cases de Mataró, li vengueren una casa a Tiana i una jornada d'aigua els dilluns

[762]Ibíd. Folis 284-284 v.
[763]Ibíd. Manual de 1795, 1085/23, folis 36-36 v.
[764]Ibíd. Manual de 1800, 1085/28, folis 256 v-257 v.
[765]Ibíd. Francesc Ribes i Barbier, manual de 1803, 1188/2, folis 151 v-154 v.
[766]Ibíd. Josep-Maria Òdena i Muntells, manual de 1815, 1187/25, folis 305-309.
[767]Ibíd. Joaquim Roca, manual de 1821, 1186/7, folis 46-48.
[768]Ibíd. Manuel Oliva i Campderròs, manual de 1831, 1184/9, folis 74 v-75.
[769]Ibíd. Josep Pons, manual de 1833, 1218/12, folis 11-13.
[770]Ibíd. Folis 13-15 v.

de cada setmana, que havien rebut en herència de sa mare, Maria Costa, pel preu de 200 lliures.

El 17 de gener de 1835,[771] **Miquel dels Sants Cassanyes i Costa** vengué unes cases a Tiana a Bernat Font, que havien estat de la seva mare.

-L: Cassanyes i Costa, Joan-Francesc,[772] llibreter de Barcelona, fill d'**Esteve Cassanyes** i Cecília Costa, proposat com a mestre llibreter des del 1787 (irregular). Fou mestre el 20 de maig de 1790, a 20 anys. Regentà la botiga del seu pare, **Esteve Cassanyes**. Premorí al seu germà **Miquel dels Sants**.

-L: Cassanyes, Guerau, llibreter de Barcelona, qui el 2 de gener de 1794[773] constà com a assistent a la junta del Col·legi. La nissaga dels **Cassanyes**, com a impressors, la podem remuntar fins el 1711.[774]

Per tant, es tracta d'una mateixa família, diversificada en passar els anys.

-I: Cateura, Maties, impressor de Barcelona. El 13 d'abril de 1815,[775] fou un dels candidats a mestre del Col·legi de Barcelona, proposat per **Joan-Ignasi Jordi**.

-L: Centener i Franquesa, Joan,[776] llibreter de Barcelona, fill del sastre Francesc Centener i de Teresa Franquesa. El 1761, vivia i tenia la llibreria al carrer de la Tapineria, núm. 3, on vengué exemplars de *El Duende Especulativo sobre la vida civil en Madrid*, de **Joan-Antoni Mercadal**.

Casà amb **Teresa Pera**, el 1765, i, en segones núpcies amb la seva germana **Eulàlia Pera**, amb una filla, Eulàlia, qui casà amb l'impressor **Pau Serra**, qui morí el 1798.

---

[771] Ibíd. Ignasi Teixidor, manual de 1835, 1229/1, folis 13-16 v.

[772] DB. Pàg. 476.

[773] AHPB. Barcelona, notari Josep-Maria Òdena i Muntells, manual de 1794, 1187/4.

[774] Camprubí, Xevi. *L'impressor Rafael Figueró (1642-1726) i la premsa a la Catalunya del seu temps*, Fundació Noguera, Barcelona, 2018, pàg. 382-383.

[775] AHPB. Barcelona, notari Josep-Maria Òdena i Muntells, manual de 1815, 1187/25, folis 305-309.

[776] AHCB. Gremis Notarials, Impressors i Llibreters, caixa 4.

El 2 de juliol de 1769,[777] fou cònsol segon en el mestratge de **Joan Mansuet i Sitjar**. Imprimí el *Diario Curioso, Histórico, Erudito, Comercial, Civil y Económico*[778] de **Pere-Àngel de Tarassona**, el 1772-1773, juntament amb **Carles Cases**, impressors i llibreters, a la Baixada de la Canonja. Fou l'avi de **Joan Serra i Centener**.

L'11 de novembre de 1773,[779] constà com a clavari del Col·legi, en la relació de membres que havien de fer pagaments reials.

El 2 d'agost de 1776,[780] el trobem com a testimoni de **Jacint Sobirana**, en què aquest nomenà procuradors substituts seus.

El 19 de desembre de 1779,[781] fou clavari del Col·legi quan fou admès **Joan-Ignasi Jordi**, per bé que al dia següent, el 20, fou impugnada l'admissió per irregular.

El 27 de juny de 1786,[782] fou l'administrador dels pactes dels capítols matrimonials entre **Valeri Sierra** i **Mariàngela Oliver i Martí**. El 2 de juliol del mateix any,[783] com a marmessor, atorgà a **Mariàngela Oliver i Martí**, els béns heretats de la seva mare.

El 6 de maig de 1787,[784] fou el padrí de **Mateu Esterling**, en el seu mestratge.

També, fou el clavari del Col·legi, el 18 de maig de 1788,[785] quan se li concedí el mestratge a **Ignasi Estivill** i a **Ramon Obiols**. El 22 de maig del mateix any,[786] fou també el clavari quan hi entrà **Ramon Martí i Elies**. El 30 de juny de 1788,[787] com a cònsol segon, feu un requeriment a **Joan Serra** perquè fes d'andador del Col·legi. El 3 de juliol

[777] AHPB. Barcelona, notari Francesc Madriguera i Femades, manual de 1769, 1024/18, folis 262 v-263 v.

[778] Guillamet, J. *Els orígens de la premsa a Catalunya. Catàleg de periòdics antics (1641-1833)*, Barcelona, 2003, pàg. 337.

[779] AHPB. Barcelona, notari Jacint Baramon, manual de 1773, 1056/19, foli 401.

[780] Ibíd. Tomàs Prat, manual de 1776, 1071/5, foli 37.

[781] Ibíd. Francesc Madriguera i Galí, manual de 1779, 1085/7, folis 431-435 v.

[782] Ibíd. Manual de 1786, 1085/14, folis 254-258.

[783] Ibíd. Pere Pagès, manual de 1786, 1079/21, folis 107 v-108.

[784] Ibíd. Francesc Madriguera i Galí, manual de 1787, 1085/15, folis 193 v-194 v.

[785] Ibíd. Manual de 1788, 1085/16, folis 236-236 v i 237-237 v.

[786] Ibíd. Folis 224-224 v.

[787] Ibíd. Folis 303 v-304 v.

del mateix any,[788] **Joan Serra** protestà per ser andador. El 3 d'agost de 1788,[789] encara com a cònsol segon del Col·legi, exercí el càrrec en l'admissió com a mestre de **Joan Serra i Llopart**.

El 27 d'octubre de 1793,[790] juntament amb **Francesc Surià i Brugada** i **Andreu Amat**, formaren una companyia comercial que es dedicà, bàsicament, a la compra de comèdies.

El 5 de gener de 1794,[791] fou cònsol primer en el mestratge de **Tomàs Gaspar i Cases**. El mateix any, el trobem en una reunió del Col·legi de Llibreters i Impressors feta a la sagristia de la Catedral de Barcelona, el 7 d'abril,[792] per a sol·licitar permís d'impressió i per a criticar el seu andador **Pau Nadal**. En aquell mateix consell, demanà la plaça de mestre per a **Sebastià Fullà** i també per a **Marià Perera**.

El 23 i 24 de novembre de 1795,[793] com a cònsol primer, hagué d'intervenir en l'adjudicació de l'ofici d'andador a **Joan Serra i Llopart** i, també en la resposta i negativa d'aquest d'acceptar-lo.

El 13 de febrer de 1796,[794] fou un dels examinadors en el mestratge de **Miquel Serra**. El 13 de març del mateix any,[795] fou cònsol primer del Col·legi quan obtingué el mestratge **Pau Nadal,** i un altre de condicionat a fer-ne l'aprenentatge a **Pere-Pau Husson de Lapessaran**.[796]

Durant els anys de guerra, no en sabem res. L'11 de febrer de 1815,[797] la seva vídua, **Eulàlia Pera**, digué a **Valeri Sierra** que fes d'administrador i curador de l'herència dels seus nets.

---

[788]Ibíd. Folis 305-305 v.

[789]Ibíd. Folis 324 v-325 v.

[790]Ibíd. Manual de 1793, 1085/21, folis 339 v-343 v.

[791]Ibíd. Manual de 1794, 1085/22, folis 18-18 v.

[792]Ibíd. Folis 209-210.

[793]Ibíd. 1795, *Secundum regestrum*, 1786-1796, s.f. Ibíd. Folis 422-422 v.

[794]AHPB. Barcelona, notaris Ramon Cortès i Sort, escrivà major de la Cúria Reial, i Jaume Ripoll i Estrada. -APSJSPB. Causa Pia de Colomers, Ametller i Piferrer.

[795]AHPB. Francesc Madriguera i Galí, manual de 1796, 1085/24, folis 200-201.

[796]Ibíd. Folis 201-202 v.

[797]Ibíd. Josep-Antoni Pic, manual de 1815, 1181/12, folis 34-35.

-L: Cerdà i Casanoves, Josep-Antoni,[798] llibreter de Barcelona, fill de Jaume Cerdà i Noguera, notari reial causídic i de Narcisa Casanoves i Mateu. Fou batejat el 13 d'abril de 1778.[799]

El 13 de desembre de 1799,[800] **Agustí Roca**, llibreter, i Teresa Magrinyà i Figuerola, que eren procuradors de Joan Magrinyà, pagès, del mas Magrinyà del Catllar, Tarragona, nomenaren procurador substitut seu Salvador Santjoan i Fuster, notari reial de Barcelona; un dels testimonis fou **Josep-Antoni Cerdà**, jove llibreter.

El 10 de novembre de 1803,[801] hi hagué la seva sol·licitud de mestratge.

El 21 de juny de 1804,[802] finalment, fou admès al Col·legi de Llibreters i Impressors.

El 16 de setembre de 1807,[803] feu de testimoni al casament del fadrí apotecari Joaquim Pi i Bulcegura, qui casà amb Maria-Dolors Plaça, a l'església de Sant Just i Sant Pastor de Barcelona.

Durant la Guerra del Francès es va ex-patriar fora de la ciutat.

El 2 de setembre de 1814, hi tornà, on constà al cadastre com a absent, mestre amb botiga, però sense casa.

El 13 d'abril de 1815,[804] fou un dels candidats a cònsol del Col·legi Unificat de Llibreters i Impressors, proposat per **Joan-Ignasi Jordi**.

El 6 de gener de 1818,[805] hi hagué la lectura del testament de Narcisa Casanoves i Mateu, la seva mare, que ja havia estat fet el 8 d'octubre de 1782. El 23 de desembre del mateix

[798] AHCB. Cadastre Personal, IV.

[799] ACB. Baptismes, 1778.

[800] AHPB. Barcelona, notari Francesc Raurès i Ferau, manual de 1799, 1167/2, folis 163-165.

[801] Ibíd. Francesc Ribes i Barbier, manual de 1803, 1188/2, folis 151 v-154 v.

[802] Ibíd. Manual de 1804, 1188/3, folis 126-127.

[803] APSJSPB. Desposoris, 1807.

[804] AHPB. Barcelona, notari Josep-Maria Òdena i Muntells, manual de 1815, 1187/14, folis 305-309.

[805] Ibíd. Joan Font-rodona i Minguella, manual de 1818, 1158/20, folis 4-9 v.

any,[806] casà en segones núpcies amb Margarida Caparà i Dalmau, donzella, filla d'Isidre i de Josepa, a Santa Maria del Mar.

El 7 de gener de 1819,[807] el matrimoni feu els capítols matrimonials. Sabem que hi van tenir un fill: **Isidre Cerdà i Caparà**, també llibreter.

-Ceroni, Joan,[808] gravador d'origen venecià i soldat de les Reials Guàrdies Valones. Fou el primer marit de **Magdalena Martí i Soler**, filla de l'impressor **Ramon Martí**. Es casaren a l'església de Santa Maria del Pi, el 8 d'agost de 1785.

-L/I: Cerqueda i Artigalès, Joan,[809] llibreter i impressor nascut el 1742, a la Seu d'Urgell. Fill de Joan Cerqueda, adroguer de la Seu d'Urgell i de Teresa Artigalès.

Casà el 1772, amb Caterina Barber, i tingueren un fill, **Josep**, el 1773, també llibreter.

El 20 de desembre de 1779,[810] el trobem en un consell del Col·legi, tot protestant perquè varen fer mestres, irregularment, uns quants fills de mestres. El 22 de desembre del mateix any,[811] actuà com a apoderat i representant del Col·legi de Llibreters en l'avís al perxer Jaume Pla, qui tenia permís per a vendre llibres de tot tipus: comèdies i estampes, calendaris, romanços i altres impressos, al mercat del Encants de la ciutat. Se li avisà que ja no en podia vendre cap més, segons ordre de la Reial Audiència. També, hi era **Ramon Martí**, de qui va rebre diners.

El 15 de maig de 1788,[812] com a procurador de l'herència **Oliver**, pare de **Mariàngela Oliver i Martí**, dona de **Valeri Sierra**, rebé dels cònjuges 100 lliures de deixa d'Ignàsia Martí, sogra de **Valeri**. També, el mateix any, entregà poders a Ignasi Valls i Josep López, causídics de la Seu d'Urgell, com a testimoni hi tingué Marià Biosca.[813]

---

[806] ACB. Esposalles, maig 1819-abril 1819, llibre 175, foli 226.

[807] AHPB. Barcelona, notari Fèlix Falguera i Català, manual de 1819, 1213/6, folis 11 v-13 v.

[808] ACB. Llicències de matrimoni, maig 1790-abril 1792, vol. 159, foli 249 v.

[809] DB. Pàg. 479.

[810] AHPB. Barcelona, notari Francesc Madriguera i Galí, manual de 1779, 1085/7, folis 434-435 v.

[811] Ibíd. Folis 437-443.

[812] Ibíd. Manual de 1788, 1085/16, folis 226-226 v.

[813] Ibíd. Miquel Mir i Llareus, manual de 1788.

El 6 d'abril de 1794,[814] fou cònsol segon del Col·legi en el mestratge de **Bartomeu Lautrec** i **Jaume Tauló**.[815] El 22 d'abril del mateix any,[816] com a cònsol segon, exercí el càrrec en el mestratge d'**Antoni Sastres**. El 15 de novembre de 1794,[817] fou cònsol primer en funcions quan s'acceptà el mestratge d'**Antoni Suàrez**.

L'1 de febrer de 1795,[818] fou cònsol segon en un consell del Col·legi en què s'admeté el mestratge d'**Antoni Brusi**. Visqué al carrer d'Escudellers, el 1798.

A l'inici de la Guerra del Francès, devia marxar a la Seu d'Urgell, on reimprimí la tragèdia: *El rey de España en Bayona* [...] *por un Buen Español*, que s'havia imprès inicialment a Múrcia. També, imprimí les *Veredas* de la Cerdanya, juntament amb el seu secretari, en **Marquès**:

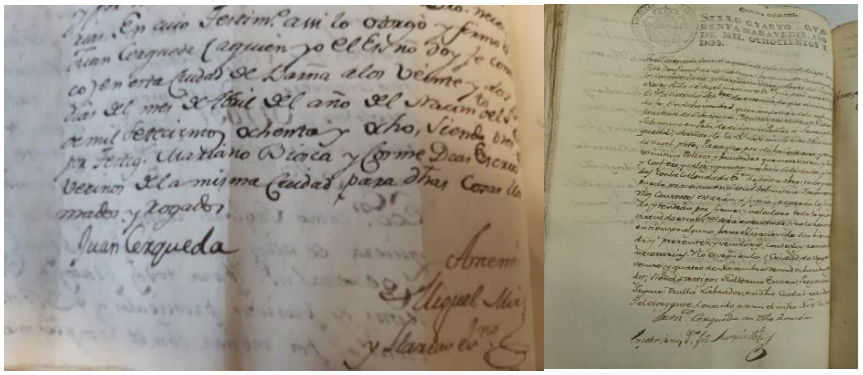

-L/I: Cerqueda i Barber, Josep,[819] llibreter i impressor de Barcelona, fill de **Joan Cerqueda** i de Caterina Barber. Va néixer el 1773. El 19 març de 1773,[820] fou batejat **Josep**, Jaume, Joan.

El 20 d'abril de 1787,[821] obtingué el mestratge (irregular) com a fill de mestre.

Participà de la reunió del Col·legi de Llibreters i Impressors feta a la sagristia de la Catedral de Barcelona, per a demanar permís d'impressió i per criticar el seu andador **Pau**

[814] Ibíd. Francesc Madriguera i Galí, manual de 1794, 1085/22, folis 239 v-240.

[815] Ibíd. Folis 240-241.

[816] Ibíd. Folis 284-284 v.

[817] Ibíd. Folis 356 v-357 v.

[818] Ibíd. Manual de 1795, 1085/23, folis 36-36 v.

[819] AHCB. Gremis Notarials, Llibreters i Impressors, caixa 4.

[820] ACB. Baptismes, 1772-1773, volum 29, foli 63 v.

[821] AHPB. Barcelona, notari Francesc Madriguera i Galí, manual de 1787, 1085/15.

Nadal, el 7 d'abril de 1794. El 22 d'abril del mateix any,[822] fou un dels examinadors en el mestratge d'**Antoni Sastres**.

Casà amb Joaquima Climent, el 2 d'agost de 1799.[823]

El 17 de setembre de 1800,[824] Anna-Maria Ribes, vídua de **Pere Fullà**, vengué llibres, premses i arreus de llibreter, que havien estat de **Sebastià Fullà**, a **Mateu Esterling** i **Josep Cerqueda**.

El 9 de març de 1801,[825] hi hagué consell general del Col·legi de Llibreters i Impressors Unificat, sobre l'assumpte entre el consell i **Josep Cerqueda**, sobre les ordenances i els pagaments al Col·legi, pel que feia a l'atorgament del seu mestratge. S'hi acordà que **Josep Cerqueda** havia de pagar 25 lliures al síndic, però que no calia que fes d'andador. El 13 de març del mateix any,[826] hi hagué la resposta al requeriment de **Josep Cerqueda**, al Col·legi, on també **Francesc Surià i Brugada** demanà la seva plaça. El 19 de juny de 1801,[827] hi hagué consell del Col·legi, amb la seva presència. L'11 de juliol del mateix any,[828] **Mateu Esterling** reclamà a **Josep Cerqueda** que pagués el que deu de la venda de llibres, premses i arreus de llibreter, feta per Anna-Maria Ribes. El 15 de juliol de 1801,[829] finalment, hi hagué el seu mestratge, després del litigi entre ell i el Col·legi.

El 2 de juny de 1808,[830] Anna-Maria Ribes, vídua de **Pere Fullà**, qui li havia venut llibres, premses i arreus de **Sebastià Fullà**, juntament amb **Mateu Esterling**, com que no havia cobrat encara una part del deute, vengué la part proporcional no cobrada a Ramon Casanoves, fabricant.

---

[822] Ibíd. Manual de 1794, 1085/22, folis 284-284 v.

[823] APSJSPB. Desposoris, 1796-1817, llibre 10, foli 125.

[824] AHPB. Barcelona, notari Ignasi Martí i Vidal, manual de 1800, 1180/1, folis 65-66.

[825] Ibíd. Miquel Vilamala i Cassani, manual de 1801, 1151/19.

[826] Ibíd. Folis 33-34.

[827] Ibíd. Folis: 198-199.

[828] Ibíd. Ignasi Martí i Vidal, manual de 1801, 1180/2, folis 232 v-233 v.

[829] Ibíd. Josep Pomareda, manual de 1801, 1152/2, folis 155 v-156 v.

[830] Ibíd. Joan-Baptista Maimó i Soriano, manual de 1808-1810, 1143/11, foli 122 v.

-Cervat, Joaquim, fonedor de lletres de Barcelona. El 5 de maig de 1820,[831] hi hagué un conveni entre **Antoni Brusi** i **Joaquim Cervat**, per tal que aquest treballés al seu obrador.
-I: Cid, Josep,[832] fou un impressor de Tortosa, entre finals del segle XVIII i el 1819. Potser, del seu obrador sortí la *Gazeta de Tortosa*.
-Coma, Antoni,[833] frare i advocat de la Reial Audiència de Barcelona i sots-secretari de la Junta Superior del Principat de Catalunya. Fou un dels redactors de la *Gazeta Militar y Política del Principado de Cataluña*. Sabem que formava part de la Junta de Defensa de Girona, en qualitat de secretari de la branca governativa, el 1808.

L'any 1813,[834] a Vic, feu publicar un opuscle seu: *Respuesta al papel intitulado El Exército Español destruido por las leyes*, en què defensà la Constitució i el liberalisme. El dimarts, 7 de setembre del mateix any, predicà a la Catedral de Vic.[835]

-I: Coma, Domènec,[836] impressor de Manresa del segle XVIII. A partir del 1783, **Esperança Coma**, la seva vídua, continuà el negoci.

-Comerma, Antoni,[837] frare qui fou un dels redactors de la *Gazeta Militar y Política del Principado de Cataluña*. Existeix una carta seva adreçada a la Junta Superior del Principat de Catalunya, el 1810, des de Berga, on diu que hauran de desenterrar una premsa portàtil per tal d'imprimir la *Gazeta*, propietat d'**Antoni Brusi**. El seu germà, Domènec, fou el bibliotecari del Convent de Santa Caterina i administrador de la Seca de Barcelona.[838]

-L/I: Compte i Roger, Rafael,[839] (1720-1756, anys d'ofici), impressor de Reus, dit Bargalló, qui fou l'iniciador de la nissaga. El seu fill fou **Rafael Compte i Ferrando**.

---

[831]Ibíd. Josep Clos i Tries, manual de 1820, 1164/28, folis 203-203 v.

[832]MC. Pàg. 169-380.

[833]Serrano Jiménez, Lluís. "Guerra i poder en terres de frontera (1792-1823)", *Annals de l'Institut d'Estudis Gironins*, Vol. LI, Girona, 2010.

[834]Ramisa, Maties. *Polítics i militars a la guerra del Francès (1808-1814)*, Institut d'Estudis Ilerdencs, 2008, pà. 114.

[835]*El Patriota Ausonense*, núm. 211, corresponent al dimarts, 7 de setembre de 1813.

[836]*Mujeres impresoras*. Guía de recursos bibliográficos, Biblioteca Nacional de Madrid, 2014.

[837]ACA. Divers, Junta Superior del Principat de Catalunya, caixa núm. 22.

[838]AHPB. Barcelona, notari Marià Llobet i Baixeres.

[839]MC. Pàg. 12 i 41-45.

-L/I: Compte i Ferrando, Rafael,[840] (1756-1801), considerat com el primer impressor de Reus, i pare de **Francesc de Paula Compte**. Començà a treballar a la impremta el 1763.

Casà amb **Gertrudis Pouget**, el 1764.[841] El mateix any, tenim el seu primer imprès: *Goig de la Mare de Déu de la Font Calda*: "*Reus*: *en la imprenta de Rafael Compte, impresor y librero*", i fins el 1823, per bé que ja des del 1720, el seu avi obrí l'obrador i llibreria a Reus. Foren els únics impressors de Reus fins a finals del segle XVIII.

El 1801, ja trobem el peu d'impremta de la vídua.

-L/I: Compte, Francesc de Paula,[842] llibreter i impressor de Reus i fill gran de **Rafael Compte i Ferrando,** i net de **Rafael Compte i Roger**. Casà amb **Josepa Feixó**, el 1800.[843] Entre el 1799 i el 1800, el peu era: "*Reus*: *en la estampa de Rafael Compte, administrada por Francesc de Paula Compte, llibreter*".

L'any 1801, quan morí el pare, fou l'administrador de l'oficina, a la plaça del Castell.

El 1807, tenim un peu: "*Consorts Compte i Fexó*".

L'any 1810, a la seva botiga, es venia el llibre: *Piezas oficiales del gabinete de Saint Cloud.*

El 1812, tancà la llibreria a la plaça del Castell i es dedicà només a la impremta del carrer Major, per bé que, després, marxà a l'exili a Palma. Entre els anys 1812 i el 1813, trobem publicacions seves en aquella ciutat. L'any 1813,[844] tornà a Reus i es traslladà al carrer Major, fins el 1814. Hi tingué un oficial impressor, **Francesc Estivill**, qui treballà amb els **Compte**.

El 1815, imprimí el *Periódico Político y Militar de la Villa de Reus*, ja amb ideologia absolutista, per bé que fou inclòs en un Edicte de la Inquisició i perseguit.

---

[840] Ibíd.

[841] Aguadé i Bruix, Enric. *Impressors i llibreters a Reus*: *1720-1900*, Assaig, 54, Edicions del Centre de Lectura de Reus, 1966.

[842] MC. Pàg. 169-380.

[843] Aguadé i Bruix, Enric. *Impressors i llibreters a Reus*: *1720-1900*, Assaig, 54, Edicions del Centre de Lectura de Reus, 1966, pàg. 47-48.

[844] Ibíd.

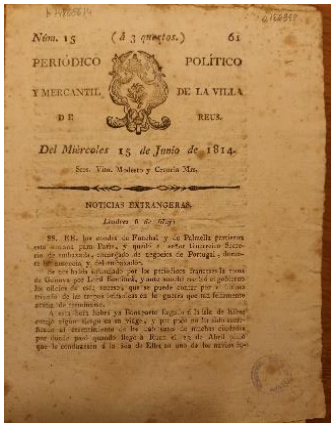

Núm. 15 (á 3 cuartos.) 61

PERIÓDICO POLÍTICO

Y MERCANTIL DE LA VILLA

DE REUS.

Del Miércoles 15 de Junio de 1814.

Sres. Ximeno, Molerto y Comelles Mrs.

NOTICIAS EXTRANGERAS.

Morí el 1819,[845] i la seva dona se'n feu càrrec del negoci fins el 1823.

-Coromina, Josep,[846] fou gravador de làmines de Barcelona. Casà amb Rosa Sobirà. El 25 de maig de 1795,[847] batejà el seu fill Joan-Josep, Maria, Faust, i els seus padrins foren Francesc Coromina, manyà, i Maria, vídua de Joan Pau Sobirà, sabater.

El 1797,[848] batejà un altre fill seu Gaietà-Francesc, Faust, els seus padrins foren Josep Tintorer, sastre, i Teresa, muller de Francesc Coromina, germà seu. El 1799,[849] batejà un altre fill, Llorenç-Josep, Faust.

El 1800, visqué a la placeta dels Peixos de Barcelona i encara tingueren una altra filla, el novembre de 1803,[850] Maria-Rosa, Teresa, Fausta. Els padrins foren Jaume Julià, tintorer de seda i i Maria Teresa Planella, dona del pintor Bonaventura Planella, qui estudià a la Llotja de Barcelona i, durant la Guerra del Francès, dibuixà escarapel·les antibonapartistes.[851] L'any 1814, encara era viu.

-I: Coromines, **Bonaventura**,[852] (Oristà, 1763-Lleida, 1841) gravador i impressor, cunyat de la vídua **Escuder**, qui feu l'escut de la ciutat, imprès al *Diario de la Ciudad de*

---

[845]*Mujeres impresoras*. Guía de recursos bibliográficos, Biblioteca Nacional de España, Madrid, 2014.

[846]DB. Pàg. 479.

[847]ACB. Baptismes, 1795.

[848]Ibíd. 1797.

[849]Ibíd. 1799.

[850]Ibíd. 1803.

[851]Fontbona, F. "Del neoclassicisme a la Restauració, 1808-1888", *Història de l'art català*, Edi 62. Barcelona, 1983.

[852]Aguadé i Bruix, Enric. *Impressors i llibreters a Reus*: *1720-1900*, Assaig, 54, Edicions del Centre de Lectura de Reus, 1966, pàg. 47-48.

Lérida. Coromines treballà el 1776 de llibreter a Osca, a la impremta de la vídua de Diego de Larumbe.

El 1801, arribà a Lleida, possiblement cridat per **Rosa Compte**, qui havia enviudat de l'impressor **Cristòfol Escuder** i el necessitava per a regentar el negoci. En aquella època, la impremta anava a nom de la vídua i filla d'**Escuder**.

El 1802, morí Rosalia, la seva filla, i el negoci passà a mans de la mare. El peu d'impremta deia llavors: "*En casa de la Viuda de Escuder*". A partir d'aleshores, **Bonaventura Coromines** es feu càrrec de la impremta, i la seva qualitat millorà molt. Fins al començament de la Guerra del Francès, la impremta publicà encàrrecs d'organismes oficials.

El 1808, es constituí a Lleida la Junta Superior del Principat de Catalunya i establí la seva seu en una oficina de la casa de la vídua d'**Escuder**. La impremta publicà llavors el *Diario de la Ciudad de Lérida* (1808-1810), primer periòdic de la ciutat, instat per la junta catalana. Amb l'entrada dels francesos a Lleida, el 1810, el govern militar francès s'emparà de l'establiment, detingueren i deportaren **Bonaventura Coromines** a França, seguidament, confiscaren tot el material i canviaren el nom de l'establiment: "*Imprenta de Lérida*", que es dedicà sobretot a impressions oficials franceses.

El 1814, rere la guerra, **Bonaventura** tornà a Barcelona, per bé que sabem que morí a la capital del Segrià.

-L: Cortès, Josep, llibreter de Barcelona. El 1806,[853] el trobem en un consell del Colegi, però no en sabem res més.

-Costa, Miquel,[854] gravador de Barcelona. Morí el novembre de 1807.

-L: Cot, Francesc, llibreter de Barcelona. L'11 de juny de 1804,[855] constà com a testimoni al testament d'Agnès Vila, vídua de Francesc Vila, comerciant i xocolater, en què feren de marmessors **Francesc Garriga** i **Francesc Ribes**, a més d'**Ignàsia**, vídua d'**Isidre Aigüesvives.**

[853]AHPB. Barcelona, notari Francesc Ribes i Barbier, manual de 1806, 1188/5.

[854]ACB. Llibres Sacramentals. Defuncions (11).

[855]AHPB. Barcelona, notari Miquel Serra i Ponac, manual de 1804, 1130/19, folis 119-120 v.

-L: Cotrer, Josep, llibreter de Barcelona. El trobem en un consell del Col·legi el 29 d'octubre de 1806.[856]

-I: Crusat, Josep,[857] impressor de Barcelona. Casà amb Eulàlia Sala, amb un fill (1829).

-I: Danega, Salvador,[858] impressor de Barcelona del segle XVIII. Visqué al carrer d'en Malla, amb la dona, tres fills i una filla, de llogater.

-De Santo Tomàs Traggia, Manuel,[859] frare carmelita descalç, nascut a Saragossa, el 1751. El 1788, viatjà a França i tornà com a enemic de la Il·lustració i de la Revolució Francesa. Era el germà del capità general de Catalunya, marquès de Palacio.[860] Escriptor i traductor prolífic, tingué una vida semblant al seu amic **Nicolàs Pérez**, tots dos directors de la *Gazeta* catalana, a Tarragona.

El 2 d'abril de 1812, el **Brusi**, des de Palma, dins del periòdic *El Anti-tomista en las Cortes*, li publicà: *El amigo de la Verdad*: *dialogo entre Ameno y Vigilante*,[861] dedicat a combatre les idees constitucionalistes de l'*Aurora Patriótica Mallorquina*.

Del Arco[862] ens diu que aquesta publicació sortia cada 15 dies, i que es va publicar anteriorment a València:

Núm. 1 Pág. 1

EL ANTI-TOMISTA EN LAS CÓRTES

POR EL AMIGO DE LA VERDAD:

DIALOGO

ENTRE AMENO Y VIGILANTE

SOBRE LAS ANGELICAS FUENTES.

Ameno. Mucho gusto he tenido en leer el papel intitulado: *Las Angelicas fuentes, ó el Tomista en las Córtes*, donde se ve, y se prueba, que las Córtes son Tomistas, y que siguen la doctrina de S. Tomas, como los Concilios, que tenian sus obras en la mano para resolver todas sus dudas. Ya no hay que tener ninguna Ducale ni Diablo en las Córtes que maquine contra la Religion, porque siguiendo esta doctrina Angelica, sus decretos serán Angelicos y aprobados por Christo como las palabras de nuestro Santo Doctor. Ningun frayle ni filosofo francos podrá corromper los Diputados, al decir como aquel hereje, que quiten á S. Tomas, para destruir la Iglesia de Dios. Nuestras Córtes beben en las Angelicas fuentes de S. Tomas, que aunque filosofo y frayle era de los Catolicos-rancios, y apostolos á la antigua.

Vigilante. Ai mi Ameno! Estoi tan lexos de pensar me alegro como no, que quiera escribir un papel con el titulo contrario al que me dices: esto es el *El Anti-Tomista en las Córtes*, ó el Tomista en la Asamblea de Francia. ¿Qué dices Vigilante? ¿Te os ha trastornado la cabeza? Los Diarios malignos dirán, eran un Jesuitas reformados de las Córtes, tratandolos de Anti-Tomistas.

856Ibíd. Francesc Ribes i Barbier, manual de 1806, 1188/5.

857DB. Pàg. 479.

858Ibíd. Pàg. 421.

859www. mcnbiografies.com

860ACA. Actes de la Junta Superior del Principado de Cataluña, vol. 4, 19 d'agost de 1808.

861BUB. Reserva, Publicacions periòdiques.
-BMVB, exemplar copiat de la publicació *Anti-Atomista de las Cortes*.

862Del Arco y Muñoz, Luís. *La prensa periódica en España durante la guerra de la Independencia (1808-1814). Apuntes bibliográficos*, Impremta de Joaquim Barberà, Castelló, 1914, pàg. 81 i 109.

-I: Diumenjó, Miquel,[863] impressor de Barcelona del segle XVIII. Visqué de llogater al carrer de les Moles, amb la seva dona, un fill, tres filles i un home vidu, potser el sogre.

-D'Oliver, Josep-Felip[864] nascut a Múrcia, però d'avi marsellès. Fou el redactor del *Correo de Gerona*, el 1795. Membre supernumerari de la Reial Acadèmia de Bones Lletres, des del 1796, i de la Societat d'Amics del País de Múrcia. Fou escriptor i professor d'economia, censor de teatre a Múrcia, secretari de l'ajuntament de Múrcia i també del comte de Floridablanca. Fou un il·lustrat interessat en l'educació pública, en la força de la raó i sublimà les lletres per damunt de les armes.[865]

Publicà, el 1796, una dissertació històrica sobre l'entrada d'Otger Cataló a Catalunya. Aquesta obra fou censurada a Madrid per Joaquim Esteve.[866]

L'any 1800,[867] publicà el llibre: *Diversión de las personas de talento*, on consta el seu nom a la dedicatòria. Visqué a Múrcia i Madrid i, també, el 1795, a Girona.

-L/I: Dorca, **Joan**, major, llibreter i impressor de Vic del segle XVIII. Casà amb **Maria Morera i Masvidal** i es feu càrrec del negoci dels **Morera**, llibreters i impressors de Vic. Fou el pare de **Pere, Joan** i **Narcisa Dorca i Morera**.

-L/I: Dorca i Morera, Pere, germà gran de **Joan**, menor, llibreter i impressor de Vic. Fill de **Joan Dorca**, major, i de **Maria Morera**. El 17 de maig de 1800,[868] rebé 100 lliures de la seva mare i del seu germà, com a herència del testament del seu pare, **Joan Dorca**, major. **Pere** els signà àpoca:

---

[863]DB. Pàg. 421.

[864]Campabadal, Mireia. *La Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona en el segle XVIII. L'interès per la història, la llengua i la literatura catalanes*, Barcelona, Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2006.

[865]García Hurtado, Manuel Reyes. "Guerra y propaganda a finales del siglo XVIII, José Felipe de Olivé y el Correo de Gerona (1795)", Universidad de A Coruña, Facultad de Humanidades, *Manuscrits*, 21, 2003, pàg. 133-160.

[866]Http://arxiubonesllletres.cat.

[867]García Hurtado, Manuel Reyes. "Guerra y propaganda a finales del siglo XVIII, José Felipe de Olivé y el Correo de Gerona (1795)", Universidad de A Coruña, Facultad de Humanidades, *Manuscrits*, 21, 2003, pàg. 139.

[868]ABDV. Vic, notari Josep Simon, manual de 1800.

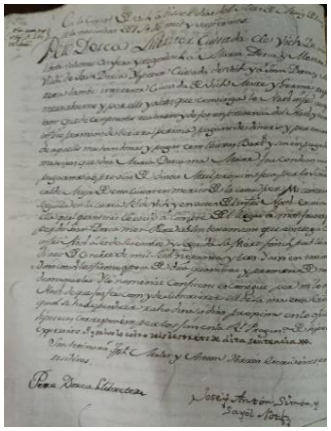

El 19 de febrer de 1802,[869] **Antoni Brusi** atorgà poders per a pledejar contra ell per una causa de comerç de llibres.

El 8 d'abril de 1809,[870] feu el testament, quan els pares ja eren difunts:

-L/I: Dorca i Morera, Joan, menor (?-1821),[871] llibreter i impressor de Vic, fill de **Joan Dorca**, major, i de **Maria Morera**, germà petit de **Pere**. Fou el redactor i impressor de la *Gazeta de Vich*, el 1803, i el 1805, del *Diario de Vich*, els anys 1808-1811, i del *Redactor General de Cataluña*, el 1813.

El 25 de setembre de 1801,[872] **Mateu Esterling** donà poders a **Antoni Vigil** per tal que actuï en nom seu, sobretot per a cobrar el que li deu **Joan Dorca**, menor, llibreter de Vic, per llibres comprats a la seva botiga, més de 200 lliures.

[869] AHPB. Barcelona, notari Josep Ribes i Graners, manual de 1803, 1046/69, folis 54-55 v.

[870] ABDV. Vic, notari Tomàs Portell i Bracs, manual de 1809, foli 177.

[871] MC. Pàg. 169-380.

[872] AHPB. Barcelona, notari Josep Ros i Quilmetes, manual de 1801, 1165/6, foli 237 v-238.

El 15 de setembre de 1811,[873] signà poders al causídic Josep de Mas, a fi que el pogués representar a la ciutat de Per [pinyà ?]:

El 1812, treballà per a la Junta Superior del Principat de Catalunya, que era a Berga. Imprimí: *El despotismo confundido por si mismo. Respuesta á la representación que contra el mariscal de campo don Francisco Milans, inserta en su exposición el general marqués de Campoverde*, 44 fulls, imprès a: "*Vic. Juan Dorca, 1812*". També imprimí edictes de les Corts de Cadis, per tal que hom pagués les contribucions, amb data de 8 de juliol de 1812, ordre del comte de la Bisbal, reimprès per ordre de Lluís Lacy, el 8 d'agost de 1812,[874] imprès per **Joan Dorca**, menor: "*En la imprenta de Dorca*":

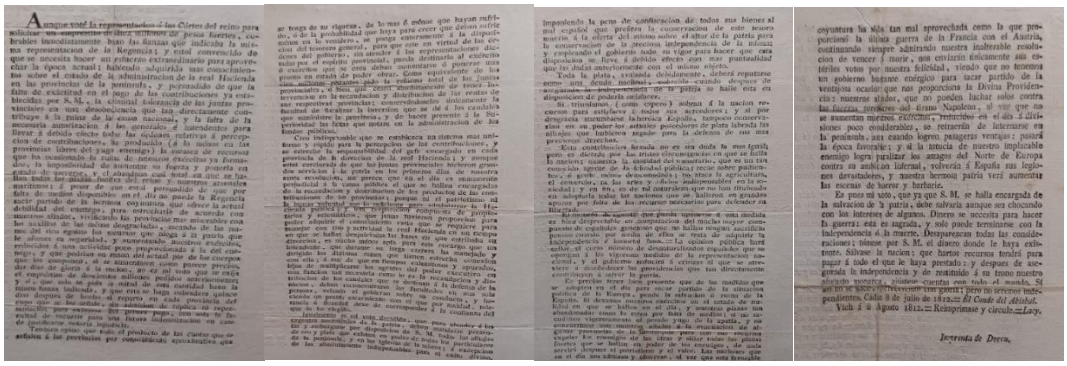

El 1814, des de Vic, publicà: *Todo lo puede el patriotismo, memoria de los almugavares que a primeros del año de 1810, creó la provincia de Cataluña en defensa de su religión, de su patria y de su soberano*, en castellà, escrit des de Ripoll, 13 fulls. El mateix any de 1814, en acabada la guerra, s'instal·là a Barcelona.

[873] ABDV. Vic, notari Tomàs Portell i Bracs, manual de 1811, foli 207.

[874] AHCS. Cervera, Administració General del Corregiment de Cervera, Fons núm. 111, 1-5.

El 25 de gener de 1815,[875] fou un dels marmessors en el testament de **Jaume Tauló**. El 15 de febrer del mateix any,[876] en un consell del Col·legi de Llibreters i Impressors Unificat, demanà d'imprimir el *Diario de Barcelona* en exclusivitat, fet que no aconseguí, òbviament.

Quan morí, el 1821, la seva germana, **Narcisa Dorca** i el seu marit, **Ramon Indart** continuaren el negoci a Barcelona.[877] Aleshores, la seva llibreria la integraven 234 títols amb un total de 6.187 exemplars d'obres bàsicament literàries. El matrimoni imprimí el *Diario Constitucional Político y Mercantil*:[878]

-L: Dorca, Josep, probablement el fill de **Joan**, menor. Instal·lat a Barcelona, el 17 de juny de 1815,[879] sol·licità l'admissió al Col·legi de Llibreters i Impressors, però fou denegada per no haver presentat els documents exigits en les reials ordenances, tot i que **Vicenç Verdaguer** votà favorablement, i que, a més, havia estat aprenent, durant cinc anys, de **Josep Porter**.

-I: Duran, Josep,[880] impressor i estamper de Barcelona, però nascut a Maçanet de Cabrenys, fill de Jaume, paraire, i de Maria-Mercè. Casà amb **Magdalena Martí i Soler**, el 7 de febrer de 1792,[881] a l'església del Pi, vídua del gravador **Joan Ceroni**, i filla de l'impressor **Ramon Martí**. Feren els capítols matrimonials el 26 de juliol del mateix

[875]AHPB. Barcelona, notari Josep-Antoni Pic, manual de 1815, 1181/2, folis 23-23 v.

[876]Ibíd. Josep-Maria Òdena i Muntells, manual de 1815, 1187/14, folis 149 v-150 v.

[877]Solà Parera, Àngels. "Del règim gremial al sistema liberal: llibreters, impressors i velers de Barcelona, 1760-1854"; "Els gremis de Barcelona", Molas, Pere i Cazeneuve, Xavier (coord.), Seminari d'Història de Barcelona, *Quaderns d'Història*, AHCB, 2017, pàg. 144.

[878]Ibíd. "Impressores i llibreters a la Barcelona dels segles XVIII i XIX", *Recerques*, núm. 56, Barcelona, 2008, pàg. 97.

[879]AHPB. Barcelona, notari Josep-Maria Òdena i Muntells, manual de 1815, 1187/14, foli 520.

[880]DB. Pàg. 479.

[881]ACB. Llicències de matrimoni, maig 1790-abril 1792, vol. 159, foli 249 v.

any.[882] Però, Magdalena morí el 27 de novembre de 1792,[883] d'aleshores sabem que hi vivien al Portal de l'Àngel. Aviat, es tornà a casar amb Caterina Vallhonesta i Galtès, filla de Miquel, pagès, difunt, i de Caterina Galtès, vivent, el 2 de juliol de 1793.[884]

El 27 de març de 1794,[885] hi hagué consell del Col·legi on s'acordà pagar a **Josep Brusi** el temps d'aprenentatge que havia esmerçat en ensenyar l'ofici a **Josep Duran** i **Josep Tudela**, quan eren els cònsols **Esteve Cassanyes** i **Joan Cerqueda**, i com a testimonis actuaren el jove llibreter **Miquel Serra** i el jove estamper **Joan Ramírez**.

Obtingué el mestratge del Col·legi de Llibreters i Impressors Unificat el 1795.[886]

El 26 de juny de 1797,[887] tornà a haver consell del Col·legi, on es llegí el memorial de **Valentina Martí**, vídua de l'impressor **Ramon Martí**. Digué que era la legal successora de la seva filla difunta, **Magdalena Martí**, dona que fou de **Josep Duran**, i demanà de poder exercir el negoci. Desconeixem el resultat de la votació.

-L: Escona, Josep,[888] llibreter de Barcelona al segle XVIII. Visqué de lloguer, amb botiga, al carrer de la Llibreteria, amb la seva dona, una neboda i un llibreter. Probablement fou el fill o net de **Martí Escona**, també impressor, qui treballà a la impremta de **Lacavalleria**.[889]

-L: Escariu, Sebastià, llibreter de Barcelona i pare de **Josep**. El 15 de desembre de 1783,[890] juntament amb el seu germà Francesc, signaren un benefici eclesiàstic.

---

[882]AHPB. Barcelona, notari Francesc Madriguera i Galí, manual de 1792, 1085/20, folis 262 v-266.

[883]ADB. Òbits, Santa Maria del Pi, foli 36 v.

[884]ACB. Desposoris, Santa Maria del Pi, 160 foli 177 v.

[885]AHPB. Barcelona, notari Francesc Madriguera i Galí, manual de 1794, 1085/22.

[886]Ibíd. Folis 17 v-18.

[887]Ibíd. Miquel Vilamala i Cassani, manual de 1797, 1151/15.

[888]DB. Pàg. 420.

[889]Camprubí, Xevi. *L'impressor Rafael Figueró (1642-1726) i la premsa a la Catalunya del seu temps*, Fundació Noguera, Barcelona, 2018, pàg. 385-388.

[890]AHPB. Barcelona, notari Gaietà Olzina i Massana, 1105/22, manual de 1783, folis 572- 572 v.

El 19 de gener de 1785,[891] actuà com a testimoni en el contracte d'aprenentatge entre **Antoni Sastres**, qui fou acceptat com a deixeble per **Joan Sellent i Torrents**, a casa dels **Piferrer**.

El 17 de març de 1787,[892] sabem que ja hi havia mort, arran del casament de la seva dona, Peronella Sants i Forns, amb **Manuel Texeiro**.

-L: Escariu, Josep,[893] llibreter i estamper de Barcelona, casat amb Antònia Pasqual. Fill de **Sebastià**. El 1801, visqué al carrer Hospital.

-I: Escuder, Pere,[894] impressor de Lleida. Casà amb Isabel, el 1755, i, en segones núpcies, amb Teresa Ribera, el 1757, amb dos fills (1758 i 1760), un d'ells, **Cristòfol Escuder**.

-I: Escuder, Cristòfol,[895] impressor de Lleida, a finals del segle XVIII, i fill de **Pere**. Casà amb **Rosa Comte**, el 1793, quan ja era vídua. El seu fill també es digué Pere. Devia morir el 1800. L'any 1801, s'incorporà al negoci **Bonaventura Coromines**, cunyat de Rosa, qui en serà l'amo el 1815.

Entre els anys 1808 i la caiguda de Lleida davant els francesos, el 1810, la impremta tingué el peu: " *Viuda Escuder*", i, des del 1810, es dirà: "*Impremta de Lérida*", sota domini imperial. Imprimí el *Diario de la Ciudad de Lérida*, entre l'1 de juliol i el desembre de 1808, també des del maig de 1809 i fins a l'abril de 1810. L'escut de la ciutat el va fer el gravador **Bonaventura Coromines**, cunyat de la seva dona.

-***Estampa de la Real y Pontificia Universidad de Cervera***, que entre el 1802 i el 1812, tingué a **Segimon Bou i Baranera** com a impressor, i, després de la guerra, també. De les seves premses, en sorgiren moltes reimpressions.

-L: Esterling i Weibingetin, Mateu, [896] llibreter de Barcelona d'origen hongarès, nascut a Bresburg, fill de Joan-Jordi, també llibreter, i de Bàrbara, de la localitat de Trespunts,

---

[891]Ibíd. Francesc Madriguera i Galí, manual de 1785, 1085/13, folis 35-36.

[892]ADB. Desposoris, març de 1776-desembre de 1787, vol. 40, foli 619 v.

[893]DB. Pàg. 490.

[894]Ibíd.

[895]MC. Pàg. 169-380.

[896]AHCB. Gremis Notarials, Llibreters i Impressors, caixa 4.

Hongria. Sabem que visqué al carrer del Call de Barcelona, a partir de 1795. El nom Jordi, que portaren molts austriacistes, evidencia la relació amb Catalunya.

L'11 de setembre de 1786,[897] **Mateu Esterling**, veí de Santa Maria del Mar, casà en segones núpcies amb Josepa Vigil i Gonzàlez, filla de **Manel Vigil**, oficial que fou de la secretaria de la Reial Audiència, difunt, a la parròquia de Santa Maria del Pi. És, per tant, cunyat dels llibreters **Antoni** i **Pau Vigil i Gonzàlez** i nebot polític de Serafina Gonzàlez, casada amb **Pau Campins i Bori**, tia dels anteriors.

El 22 de juny de 1787,[898] hi hagué el bateig de **Pere**-Josep, Lluís, fill de **Mateu Esterling** i de Josepa Vigil, amb els padrins Pere Fargues i Vergès, ferrer, i la vídua de **Manel Vigil**, la seva sogra -el seu fill **Pau** ja hi havia nascut anteriorment d'una altra dona, de la qual desconeixem el nom-. El 6 de maig del mateix any,[899] obtingué el mestratge. El 24 de novembre de 1787,[900] hi hagué un consell del Col·legi en què l'andador **Mateu Esterling** es queixà que a la ciutat hi havia tres botigues de llibreters obertes, de persones que no eren mestres del Col·legi, com ara les de **Francesc Solà**, al carrer Hospital i al carrer Ample i, també, la d'**Antoni Oliveres**, al carrer de la Palla. Aleshores, el Col·legi acordà que les tancaria i per això varen comissionar **Francesc Generes**, major, i **Francesc Ribes.**

El 18 de maig de 1788,[901] fou el padrí d'**Ignasi Estivill**, en aconseguir el seu mestratge.

El 14 de març de 1790,[902] morí Teresa, filla albada, quan vivien al carrer del Call.

El 2 de gener de 1794,[903] demanà el mestratge, en un consell del Col·legi, per a **Tomàs Gaspar i Cases**. El 5 de gener del mateix any,[904] s'atorgà el mestratge a **Tomàs Gaspar i Cases**, i ell en fou el padrí. Participà de la reunió del Col·legi de Llibreters i Impressors feta a la sagristia de la Catedral de Barcelona, per a demanar permís d'impressió i per

[897] ADB. Desposoris, Santa Maria del Pi, 1786, XVII/5 r.79.

[898] ACB. Baptismes, 1787-1789, volum 33, foli 46 v.

[899] AHPB. Barcelona, notari Francesc Madriguera i Galí, Manual 1787, 1085/15, foli 193 v-194 v.

[900] Ibíd. Foli 334-335.

[901] Ibíd. Manual de 1788, 1085/16, folis 237-237 v.

[902] ACB. Òbits, 1789-1795, volum 17, foli 38.

[903] AHPB. Barcelona, notari Francesc Madriguera i Galí, manual de 1794, 1085/22, folis 15 v-16.

[904] Ibíd. Folis 18-18 v.

criticar el seu andador **Pau Nadal**, el 7 d'abril de 1794.[905] L'1 de novembre del mateix any,[906] fou el padrí de Margarida, filla d'**Antoni Vigil**.

Durant la Guerra Gran,[907] sabem que a casa seva, hi hagué una tertúlia per tal de conèixer informació sobre la guerra. **Esterling** parlava alemany i traduí i comentà els diaris provinents del centre d'Europa.

El 20 de gener de 1795,[908] hi hagué la resposta de Marianna Simon, filla de Pere Simon, a un requeriment sobre el seu pare, per ser francès. En aquest assumpte, el trobem com a testimoni. Desconeixem el perquè, però podem aventurar el seu posicionament anti-francès, per tenir ascendència austriacista. El 12 de novembre del mateix any,[909] Ignasi Marfà i Gassó i el seu fill Ignasi Marfà, ambdós notaris, vengueren a **Mateu Esterling** una casa i un pati al carrer del Call.

El 10 de març de 1796,[910] Ignasi Marfà i Gassó, notari reial i Ignasi Marfà, notari públic, el seu fill, signaren àpoca a **Mateu Esterling** per 478 lliures a compte de les 6.305 de la venda de la casa al carrer del Call. El 12 de març del mateix any,[911] signà per raó de senyoria de la casa del carrer del Call. L'11 d'abril de 1796,[912] Salvador Oliva i Camps, com a procurador de la priora i convent del monestir de Nostra Senyora de l'Ensenyança, signà àpoca a **Mateu Esterling**, qui pagà per Ignasi Marfà i Gassó i el seu fill Ignasi Marfà, les 33 lliures per les pensions vençudes, des del 14 de setembre de 1785 fins el 14 de setembre de 1795, del cens d'un tros de terra unit a la casa del carrer del Call. El 16 d'abril de 1796,[913] hi hagué la declaració sobre la possessió d'un terreny al carrer d'Avinyó. El 7 de maig del mateix any,[914] **Mateu Esterling** signà un debitori a Mònica Vilassau i Pagí, vídua de Josep Vilassau, esparter, ciutadà de Barcelona, de 426 lliures,

---

[905] AHCB. Gremis Notarials, Llibreters i Impressors, caixa 4.

[906] ADB. Baptismes, 1792-1795, vol. 35, foli 277.

[907] Llimargas Marsal, Jordi. *Notícies de la Revolució Francesa i lo Català Republicà de 1794*, Episodis de la Història, Rafael Dalmau editors, Barcelona, 2022, pàg. 16-22.

[908] AHPB. Barcelona, notari Fèlix Veguer, manual de 1795, 1047/82, folis 32 v-33 v.

[909] Ibíd. Jaume Morelló, manual de 1795, 1117/17, folis 237-240.

[910] Ibíd. Manual de 1796, 1117/18, folis 77 v-78.

[911] Ibíd. Ramon Constansó, manual de 1796, 1097/27, folis 133 v-134.

[912] Ibíd. Jaume Morelló, manual de 1796, 1117/18, folis 113-113 v.

[913] Ibíd. Josep Martí, manual de 1796-1797, 1125/10, folis 50-51.

[914] Ibíd. Jaume Morelló, manual de 1796, 1117/18, folis 145 v-146 v.

14 sous, i 4 diners que li havien deixat. Prometé tornar els diners al cap de mig any, amb l'aval de la casa del carrer del Call, comprada a Ignasi Marfà i al seu fill. L'11 de maig de 1796,[915] Baltasar Oliveres i de Plana, notari públic de Barcelona, com a administrador de la causa pia instituïda per Antoni Civil, prevere i canonge de la Seu, signà àpoca a **Mateu Esterling**, llibreter, qui pagà per Ignasi Marfà i Gassó, i el seu fill Ignasi Marfà, 324 lliures per 24 pensions impagades d'un cens de pensió de 13 lliures, 10 sous de la causa pia esmentada. El 27 de maig del mateix any,[916] **Mateu Esterling** pagà el lluïsme de la casa del carrer del Call. El 30 de juny de 1796,[917] vengué a l'abat del monestir de Sant Pau del Camp un censal de 400 lliures, al tres per cent, tot obligant la casa del carrer del Call. Posteriorment, signà àpoca al respecte.[918] L'1 d'agost del mateix any,[919] **Mateu Esterling** vengué al monestir de Sant Pau del Camp un censal mort, i en signà l'àpoca.

Com veiem, aquest any de 1796, suposà l'auge i, al mateix temps, el declivi d'**Esterling**, qui passà de propietari d'una casa al carrer del Call, comprada probablement sense fons, a revendre-la i especular-ne fins al punt d'empenyorar-se sense mesura. Aquesta actitud empastifà també el seu fill **Pau**.

El 4 de febrer de 1797,[920] Maria Vilassau i Pagí, vídua de Josep Vilassau, esparter, ciutadà de Barcelona, signà àpoca a **Mateu Esterling** de 426 lliures, 14 sous, 4 diners quantitat que recollia un debitori signat el 7 de maig de 1796, diners ja rebuts. El 7 març del mateix any,[921] hi hagué una lletra de canvi rebutjada de la companyia *Francisco Ponte, Sobrino y Cia* per deutes d'**Esterling**, i una altra, també rebutjada, de la companyia italiana *SS A B Gassó e Compª per conto GRFE*, de Venècia. El 15 d'abril del mateix any,[922] hi hagué una tercera reclamació d'unes lletres de canvi, de la companyia *SS Carlos Campi y Cia*, també de la companyia italiana *SS A B Gassó e Compª per conto GRFE*, de Venècia, novament rebutjada. El 28 de juny de 1797,[923] **Mateu Esterling** rebé el preu del censal

[915]Ibíd. Folis 146 v-147 v.

[916]Ibíd. Manuel Tomàs, manual de 1796, 1154/3, folis 134 v-135 v.

[917]Ibíd. Jaume Morelló, manual de 1796, 1117/18, folis 216-218.

[918]Ibíd. Folis 227 v- 228.

[919]Ibíd. Josep Martí i Fontana, manual de 1796, 1125/10, folis 158-161.

[920]Ibíd. Jaume Morelló, manual de 1797, 1117/19, foli 38.

[921]Ibíd. Josep Obac, manual de 1797, 1129/19, foli 242.

[922]Ibíd. Foli 366.

[923]Ibíd. Josep Martí i Fontana, manual de 1797, 1125/11.

que havia venut a l'abat de Sant Pau del Camp. El 10 novembre del mateix any,[924] Ignasi Marfà i Gassó i el seu fill Ignasi Marfà, signaren àpoca a **Mateu Esterling** per valor de 600 lliures, a bon compte de les 6.305 lliures de la venda de la casa i pati del carrer del Call.

Novament, observem com s'empenyorava per a poder pagar i així es generava un cercle viciat de difícil sortida.

El 29 de gener de 1798,[925] hi hagué una lletra de canvi i reclamació de Vicenç Simon i Llobet, de la companyia *SS. Francisco Ponte, Sobrino y Cia*, qui li reclamà diners de la transacció feta a la companyia italiana *SS A B Gassó e Compª per conto GRFE*, de Venècia, no pagada. El 6 de febrer del mateix any,[926] fou el padrí d'Eulàlia, una filla d'**Antoni Vigil**. El 23 d'abril de 1798,[927] Ignasi Marfà i Gassó, notari reial i causídic i el seu fill Ignasi Marfà signaren àpoca a **Mateu Esterling** de 600 lliures, a compte de les 6.305 de la venda de la casa i pati al carrer del Call, amb la qual cosa ja n'havia pagat una cinquena part, aproximadament. El 25 de juliol de 1798,[928] signà àpoca pel preu d'un censal venut al convent de Santa Isabel.

El 4 de març de 1799,[929] **Mateu Esterling** nomenà procuradors per tal que reclamessin a Josep Ballester i Puig el que li devia de llibres venuts a Cuba, guany dels quals anaven a mitges. El 5 de novembre del mateix any,[930] Margarida Gonzàlez, mare d'**Antoni** i **Pau Vigil**, al seu testament, li deixà 100 lliures.

El 20 d'abril de 1800,[931] **Mateu Esterling** presentà una còpia al notari d'una notificació feta, el 17 d'abril del mateix any, a Ignasi Marfà. L'11 d'agost del mateix any,[932] fou cònsol segon del Col·legi en el mestratge de **Rafael Ferrer**, menor. El 18 d'agost de

[924]Ibíd. Jaume Morelló, manual de 1797, 1117/19, foli 272.
[925]Ibíd. Josep Obac, manual de 1798, 1129/20, foli 81-81 v.
[926]Ibíd. Foli 241.
[927]Ibíd. Jaume Morelló, manual de 1798, 1117/20, folis 161-161 v.
[928]Ibíd. Antoni Comelles, manual de 1798, 1146/6, folis 264 v-266.
[929]Ibíd. Jaume Morelló, manual de 1799, 1117/21, folis 58 v-59 v.
[930]Ibíd. Testaments 1117/38, folis 84-85.
[931]Ibíd. Jaume Morelló, manual de 1800, 1117/22, folis 116-117.
[932]Ibíd. Miquel Vilamala i Cassani, manual de 1800, 1151/18.

1800,[933] arran de disputes entre **Carles Gibert i Tutó** i **Antoni Sastres**, sogre i gendre, des del Col·legi es formaren dos àrbitres: **Francesc Generes**, major, i **Mateu Esterling** i, el mateix dia 12,[934] signaren capítols de concòrdia, amb el resultat que **Sastres** havia de pagar a **Gibert** 1.820 lliures, 17 sous i 5 diners, per deutes de la compra de la impremta de **Gibert**. El 15 de setembre de 1800,[935] hi hagué un consell del Col·legi en què es proposà l'admissió de **Gervasi Nadal i Lluc**, fill de **Pau Nadal**, però sobretot, es tractà la disputa i el plet judicial entre el síndic, **Antoni Cassanyes** i els cònsols **Esteve Cassanyes** i **Mateu Esterling**. El 17 de setembre del mateix any,[936] Anna-Maria Ribes, vídua de **Pere Fullà**, vengué llibres, premses i arreus de llibreter, que havien estat del seu marit, a **Mateu Esterling** i **Josep Cerqueda**, per bé que l'11 de juliol de 1801,[937] requerí **Cerqueda** perquè li pagués endarreriments d'aquella compra. El 29 de setembre de 1800,[938] **Mateu Esterling** i Margarida Gonzàlez, la seva sogra i vídua de Manuel Vigil, oficial de la secretaria del Reial *Acuerdo* i Serafina Vigil, muller d'Agustí Baget, comerciant, com a marmessors del testament de Serafina Campins i Vigil, donaren poders a Jaume Florensa, notari reial i causídic i a Agustí Pedrals, practicant de causídic. El 20 de novembre del mateix any,[939] **Francesc Generes**, major, entregà les claus de la retornada impremta a **Gibert**. El 4 de desembre de 1800,[940] **Generes** i **Esterling** són cridats per **Sastres**, novament, com a àrbitres en les disputes amb el seu sogre **Gibert**.

El 19 de maig de 1801,[941] juntament amb **Francesc Generes**, major, nomenaren un procurador en les disputes entre **Gibert** i **Sastres**, cansats de tant desori. El 6 de juliol del mateix any,[942] signà un debitori de 1.200 lliures a un prevere. L'11 de juliol de 1801,[943] **Mateu Esterling** reclamà a **Josep Cerqueda** que pagués el que deu de la venda de llibres,

[933]Ibíd. Folis 93-95 v.

[934]Ibíd. Francesc Claramunt, manual de 1800, 1173/2, folis 123-134.

[935]Ibíd. Jaume Morelló, Testaments 1117/38, folis 84-85.

[936]Ibíd. Ignasi Martí i Vidal, manual de 1800, 1180/1, folis 65-66.

[937]Ibíd. Josep Pomareda, manual de 1801, 1152/2, folis 155 v-156 v.

[938]Ibíd. Josep-Antoni Catà, manual de 1800, 1187/1, folis 7-8.

[939]Ibíd. Folis 150 v-151 v.

[940]Ibíd. Folis 175 v-176.

[941]Ibíd. Josep Ros i Quilmetes, manual de 1801, 1163/6.

[942]Ibíd. Jeroni Cavallol, manual de 1800-1801, 1122/12, folis 150 v-151 v.

[943]Ibíd. Ignasi Martí i Vidal, manual de 1801, 1180/1, folis 232 v-233 v.

premses i arreus de llibreter feta per Anna-Maria Fullà. El 18 de juliol del mateix any,[944] **Mateu Esterling** i **Francesc Generes**, major, que eren àrbitres entre **Carles Gibert i Tutó** i **Antoni Sastres**, revocaren la pròcura anterior, feta a Josep Comes del Brugar i nomenaren un altre procurador, el notari Miquel Potau. El 25 de setembre de 1801,[945] **Mateu Esterling** donà poders a **Antoni Vigil** per tal que actuï en nom seu, sobretot per a cobrar el que li deu **Joan Dorca**, menor, llibreter de Vic, per llibres comprats a la seva botiga. El 15 d'octubre del mateix any,[946] novament, **Generes** i **Esterling** tornaren a fer d'àrbitres en les disputes entre **Gibert** i **Sastres**, com a representants del Col·legi. El 30 d'octubre de 1801,[947] novament a petició de **Sastres**, els dos àrbitres tornaren a dirimir entre **Gibert** i **Sastres**. El 28 de novembre del mateix any,[948] juntament amb **Sastres i Generes**, en nom del Col·legi atorgaren poders a Tomàs-Antoni Ortiz de Lanssagorta, resident a Madrid. El 14 de desembre de 1801,[949] feu d'àrbitre en el requeriment per unes claus del pis del carrer Llibreteria, que demanava **Carles Gibert i Tutó** a **Ignasi Estivill i Torres**.

El 15 de febrer de 1802,[950] **Mateu Esterling** cobrà un deute per llibres venuts. El 26 de juny del mateix any,[951] vengué un censal de 2.520 lliures a la priora i convent de l'*Ensenyança*. Promet millorar les obligacions en un termini de cinc anys, amb una nova hipoteca, o bé amb més fiances, [sic]: "bones i idònies".

El 8 de juny de 1803,[952] fou padrí de **Pere-Antoni L'Enfant** per tal de ser admès al Col·legi de Llibreters i Impressors.

---

[944]Ibíd. Josep Ros i Quilmetes, manual de 1801, 1163/6, foli 179 v-180.

[945]Ibíd. Folis 237 v-238.

[946]Ibíd. Francesc Focs i Broquetes, manual de 1801, 116176, folis 272-273.

[947]Ibíd. Folis 282-283 v.

[948]Ibíd. Francesc Mas, manual de 1801, 1126/51, folis 217 v-218.

[949]Ibíd. Marià Simon i Labrós, manual de 1801, 1134/13, folis 140-140 v.

[950]Ibíd. Ignasi Martí i Vidal, manual de 1802, 1180/2, folis 82-82 v.

[951]Ibíd. Josep Martí i Fontana, manual de 1802, 1125/13, foli 119 v-122 v.

[952]Ibíd. Francesc Ribes i Barbier, manual de 1803, 1188/2, folis 80-84.

El 7 de març de 1804,[953] fou testimoni al Col·legi de Llibreters i Impressors Unificat quan obtingué el mestratge **Vicenç Magrinyà i Focs**. **Mateu Esterling** morí l'abril de 1804, per bé que no tenim el seu testament ni l'inventari.

A partir d'aleshores, hi hagué una colla de documents notarials, que el seu fill **Pau Esterling** anirà enllestint, bàsicament de deutes del seu pare, les quals hem encabides dins del seu fill.

-L: Esterling, Pau,[954] llibreter de Barcelona, fill de la primera dona del pare, **Mateu**, de la qual no coneixem el nom.

El 1803, ingressà al Col·legi de Llibreters i Impressors Unificat, amb litigi amb l'aspirant **Joan Fonoll**, però hi entrà ell. El 8 de juny del mateix any,[955] hi hagué consell del Col·legi, on es presentà per tal de ser-ne admès com a mestre. El 27 de juliol del mateix any,[956] protestà **Mateu Esterling** pel mestratge no concedit al seu fill.

El 17 de març de 1804,[957] finalment, obtingué el mestratge. El 16 d'octubre del mateix any,[958] passà comptes amb el soci del seu pare ja difunt, Fèlix de Michelis, per una companyia comercial d'Estampes.

L'11 de març de 1805,[959] hi hagué un debitori per una lletra de canvi no pagada. El 28 de juny del mateix any,[960] **Pau Esterling**, qui no podia pagar una lletra de canvi, signà un altre debitori per un ajornament de quinze dies. El 16 de juliol de 1805,[961] Sebastià Ferrer, comerciant de Cadaqués, signà àpoca per les 1.337 lliures, 14 sous que li devia **Pau Esterling** de la lletra de canvi de *Carmon i Blanch*, de Lió, rebudes en diner metàl·lic. El

[953] Ibíd. Manual de 1804, 1180/3, folis 57-58.
[954] MC. Pàg. 169-380.
[955] AHPB. Barcelona, notari Francesc Ribes i Barbier, manual de 1803, 1188/2, folis 80-84.
[956] Ibíd. Ramon Font, manual de 1803, 1138/9, folis 134-135 v.
[957] Ibíd. Francesc Ribes i Barbier, manual de 1804, 1188/3, folis 56 v-57.
[958] Ibíd. Francesc Mas, manual de 1804, 1126/23, folis 382-384.
[959] Ibíd. Ignasi Marfà, manual de 1805, 1155/6, folis 44-45 v.
[960] Ibíd. Miquel Serra i Ponac, manual de 1805, 1130/20, folis 117-118 v.
[961] Ibíd. Folis 134-134 v.

2 d'agost del mateix any,[962] **Pau** i **Pere Esterling**, germans, firmaren un debitori per poder pagar una lletra de canvi del seu pare difunt.

El 30 de maig de 1806,[963] casà amb Eulàlia Coll i Gomis, filla de Miquel i de Josepa, de la parròquia de Sant Jaume. El 7 d'agost del mateix any,[964] nomenà un procurador. El 4 d'octubre de 1806,[965] hi hagué un requeriment a **Pau Esterling**, pel debitori de les pensions d'un censal venut al convent de l'Ensenyança, en què entregà com a garantia la casa del carrer del Call, encara no pagada. El 15 d'octubre del mateix any,[966] hi hagué un requeriment per unes pensions de censal que devia **Pau Esterling**, com a hereu de **Mateu Esterling**, a l'abadia de Sant Pau del Camp. El mateix dia 15 d'octubre,[967] Manuel Campos, porter reial, a instància de Salvador Oliva i Camps, procurador de l'abat del monestir de Sant Pau del Camp, presentà a **Pau Esterling** un requeriment. Com veiem, l'especulació del pare passà factura als fills.

Pau Esterling morí el 1807, i deixà un fill de mesos, anomenat Manuel, per la qual cosa es va haver de vendre la casa del carrer del Call.

El 21 febrer de 1808,[968] hi hagué la venda en públic encant de la casa del carrer del Call i terreny contigu amb el carrer Avinyó. El mateix dia, 21 de febrer,[969] signaren àpoca pel preu de la venda de les cases del carrer del Call. El 29 d'abril de 1808,[970] hi hagué la graduació dels deutes de **Mateu i Pau Esterling** als seus creditors. El 20 de maig del mateix any,[971] hi hagué un requeriment de Serafina Vigil, cunyada de **Mateu** i una de les seves creditores. El 21 de maig de 1808,[972] hi hagué la resposta a Serafina Vigil. El 2 de

[962]Ibíd. Ignasi Plana, manual de 1805, 1113/33, folis 215-216.
[963]ACB. Desposoris, 1806, llibre 168, foli 11.
[964]AHPB. Barcelona, notari Josep-Maria Òdena i Muntells, manual de 1806, 1187/5, folis 209 v-210.
[965]Ibíd. Josep Martí i Fontana, manual de 1806, 1125/17, foli 103 v-105 v.
[966]Ibíd. Folis 106 v-110.
[967]Ibíd. Folis 110-112.
[968]Ibíd. Francesc Mas, manual de 1808, 1126/27, folis 87-104 v.
[969]Ibíd. Folis 105-106.
[970]Ibíd. Folis 224-234.
[971]Ibíd. Lluís Marsal, manual de 1808, 1172/9, folis 151-152.
[972]Ibíd. Folis 152-152 v.

juny del mateix any,[973] Anna-Maria Ribes, qui no ha pogut cobrar una part de la venda feta a **Mateu Esterling** dels llibres i estris de **Sebastià Fullà**, la cedí a un comerciant per tal que actuï contra els **Esterling** en el concurs de creditors.

Vegeu-ne els protocols notarials a l'Annex.

-L: Esterling i Vigil, Pere, germà petit de **Pau** i fill de **Mateu** i de Josepa Vigil, llibreter de Barcelona. El 2 d'agost de 1805,[974] **Pau** i **Pere Esterling**, germans, signaren un debitori per poder pagar un lletra de canvi del seu pare difunt. No en sabem res més.

-L: Estivill i Torres, Ignasi[975] (1754-1810), major, natural de Tarragona, pare d'**Ignasi**, llibreter de Tarragona, i de **Tomàs**, llibreter de Lleida. El 22 abril de 1772,[976] feu contracte d'aprenentatge amb **Carles Sapera**, llibreter.

El 22 de març de 1788,[977] **Ignasi Estivill** atorgà poders a Manuel Estivill, argenter de la ciutat de Tarragona, germà seu. El 22 abril del mateix any,[978] donà encara més poders al seu germà Manuel, especialment per a poder dividir els béns que foren dels seus pares, difunts, que li corresponien com a cohereu, juntament amb un tercer germà, Tomàs, i particularment dels béns que foren de Paula Torres, sa mare. El 18 de maig de 1788,[979] obtingué el mestratge del Col·legi.

Arran de la unificació de les confraries de llibreters i impressors barcelonins, el 1789, amb **Pere Batlle,** fou un dels dos cònsols del Col·legi Professional Unificat.

El 14 de febrer de 1790,[980] casà amb Esperança Cabot i Veguer, a la parròquia de Sant Just i Sant Pastor.

---

[973]Ibíd. Joan-Baptista Maimó i Soriano, manual de 1808-1810, 1143/11, foli 122 v.

[974]Ibíd. Ignasi Plana, manual de 1805, 1113/33, folis 215-216.

[975]Canals Elías, Ignacio. *La imprenta peregrina. La aventura de Antón Brusi Mirabent*, ICE-Brusi, Barcelona, 2014, pàg. 79.

[976]AHPB. Barcelona, notari Llorenç Madriguera i Femades, manual de 1772, 1024/21, folis 142-143.

[977]Ibíd. Francesc Madriguera i Galí, manual de 1788, 1085/16, foli 119 v-120.

[978]Ibíd. Folis 176 v-177 v.

[979]Ibíd. Folis 237-237 v.

[980]APSJSPB. Desposoris, 1780-1795, vol. 9, foli 335.
-ACB. Esposalles, maig 1788- abril 1790, vol. 158, foli 263.

Participà de la reunió del Col·legi de Llibreters i Impressors feta a la sagristia de la Catedral de Barcelona, per a demanar permís d'impressió i per criticar el seu andador **Pau Nadal**, el 7 d'abril de 1794.[981]

El 18 de setembre de 1798,[982] actuà com a testimoni al casament entre Magí Mitjans, mestre de cases, i Eulàlia Multós i Codriona, filla de velluter, i es casaren a la parròquia de Sant Just i Sant Pastor. El 9 d'octubre del mateix any,[983] en una reunió del consell del Col·legi, quan havia de ser-ne admès **Josep Guix**, protestà perquè li tocava abans a **Antoni Vigil**. El 18 de desembre de 1798,[984] finalment, fou admès al Col·legi **Antoni Vigil** i també **Josep Guix**, per la mort sobrevinguda de **Joan Sellent**.

Entre el 4 de gener de 1791 i el 27 de maig de 1803, tingueren diversos fills i, també, enterraren alguns: 4 de gener de 1791,[985] bateig de Teresa, amb els padrins **Carles Gibert** i Maria-Gràcia Cabot, muller de Josep Cabot, daguer. El 13 de novembre de 1792,[986] batejaren Maria-Teresa, amb els padrins: Josep Cabot, daguer, i Maria-Teresa Gibert, dona de **Joan Sellent** i de Josepa Casamitjana, muller de Josep Casamitjana. El 4 d'octubre de 1794,[987] batejaren Ignasi, amb els padrins: Josep Cabot, daguer, i **Maria dels Socors Gibert i Costa**, filla del llibreter **Carles Gibert i Tutó**. El 15 de gener de 1797,[988] batejaren Francesca de Paula, amb els padrins: Francesc Cabot, daguer i **Eulàlia Ferrer**, filla del llibreter **Josep Ferrer** i d'Eulàlia. El 22 de juny de 1799,[989] bateig d'Antònia, amb els padrins: **Antoni Sastres**, llibreter, i Antònia Bosc. El 16 de gener de 1802,[990] batejaren dos nens bessons, Cosme i Joaquim, amb els padrins: de Cosme, Joan Devesa, advocat i Raimona Serrat, i de Joaquim, Francesc de Paula Bofarull, daguer, i Maria Briesca. El 27 de maig de 1803,[991] batejaren Joaquima, amb els padrins: l'oncle

[981] AHCB. Gremis Notarials, Llibreters i Impressors, caixa 4.
[982] ACB. Esposalles, 1798.
[983] AHPB. Barcelona, notari Miquel Vilamala i Cassani, manual de 1798, 1151/16.
[984] Ibíd. Folis 342 v-343.
[985] APSJSPB. Baptismes, 1786-1795, vol. 20, foli 335.
[986] Ibíd. Foli 490.
[987] Ibíd. Foli 606.
[988] APSJSPB. Baptismes, 1796-1803, Llibre 21, foli 77.
[989] Ibíd. Foli 272.
[990] Ibíd. Foli 433.
[991] Ibíd. Foli 519.

Salvador Cabot i Rosa Ferràs, filla de Ramon Ferràs, comerciant. També, sebolliren els següents fills: el 2 d'agost de 1801, morí albada: "de malaltia de cucs" Antònia, qui vivia al carrer de les Moles. El 20 i el 21 de gener de 1802, moriren els bessons, Cosme i Joaquim, sebollits a la parròquia de Sant Just i Sant Pastor.

El 22 de desembre de 1799,[992] fou cònsol segon del Col·legi, juntament amb **Pere Batlle**, els quals atorgaren el mestratge a **Jaume Farigola**, **Miquel dels Sants Cassanyes** i a **Pere-Pau Husson de Lapessaran**.[993]

El 7 de maig de 1801,[994] **Carles Gibert i Tutó** li feu un requeriment sobre les claus de la impremta que **Antoni Sastres** li havia de tornar. El 14 de desembre del mateix any,[995] novament, **Carles Gibert i Tutó** tornà a fer un requeriment a **Ignasi Estivill**, perquè li tornés les claus del primer (impremta) i cinquè pis (casa) del carrer de la Llibreteria, que tenia en comanda després de haver-les deixat **Francesc Generes**, major, i d'haver venut la premsa a **Pere-Nolasc Aigüesvives.**

El 27 de novembre de 1803,[996] actuà com a testimoni al casament de Ramon Serra, practicant de cirurgia, i Antònia Oliver i Oliver, on se'l qualificà de mestre llibreter.

El 2 de febrer de 1806,[997] feu el testament. Hi viva al carrer de la Llibreteria, o al carrer de la Bòria, núm. 24. El 9 de març del mateix any,[998] la seva dona, Esperança, rebé un llegat testamentari del prevere Josep Ferrer i Llobet.

El 21 d'octubre de 1807,[999] **Ignasi Estivill**, llibreter de Barcelona, i **Tomàs Estivill**, llibreter de Lleida, germans, donaren poders a Joan-Antoni Urgell i Manresa, procurador, i a Jaume Sàpiens, apotecari, tots dos de Tarragona. El mateix dia,[1000] també nomenà

[992]AHPB. Barcelona, notari Miquel Vilamala i Cassani, manual de 1799, 1151/17 folis 264 v i 265.
[993]Ibíd. Folis 265 v-266.
[994]Ibíd. Francesc Claramunt, manual de 1801, 1173/3, folis 80 v-82.
[995]Ibíd. Marià Simon i Labrós, manual de 1801, 1134/13, folis 140-140 v.
[996]APSJSPB. Desposoris, manual de 1803, foli 242.
[997]AHPB. Barcelona, notari Joan Font-rodona i Minguella, manual de 1806, 1158/13, folis 23 v-25.
[998]Ibíd. Josep Clos i Tries, manual de 1806, 1164/10, folis 212-212 v.
[999]Ibíd. Francesc Ribes i Barbier, manual de 1807, 1188/6, folis 139 v-139.
[1000]Ibíd.

procurador seu Joan-Antoni Urgell i Manresa, de Tarragona, per tal que li revoqués la pròcura feta al seu germà Manuel, argenter de Tarragona.

L'any 1808, constà al cadastre de Barcelona com a pobre de solemnitat. El 6 de setembre de 1809,[1001] donà poders a la seva muller Esperança, probablement arran de l'hemiplexia que patí. El 1810, visqué a la Davallada d'en Caçador, de Tarragona, on morí el 14 d'abril. El 15 d'abril de 1810, hi hagué la sepultura: "[...] havent rebut tant solament lo sagrament de la penitencia".

El 7 de maig de 1814,[1002] Esperança Cabot donà poders al seu fill **Ignasi Estivill i Cabot**, també llibreter, per tal que pogués vendre les cases de Tarragona que havia heretat del seu marit.

El 16 de maig de 1819,[1003] hi hagué concòrdia entre la dona d'**Ignasi Estivill**, Esperança, i el seu fill **Ignasi**, d'una banda, i les germanes Maria-Francesca i Flora Estivill i Cerdà, de l'altra, sobre una casa de Tarragona. El 25 d'octubre del mateix any,[1004] se signà àpoca pel pagament de les 60 lliures, part del que havia de pagar Maria-Francesca Estivill, de la concòrdia feta.

Posseïm relacions del material imprès que feia **Estivill** per a la parròquia de Sant Just i Sant Pastor de Barcelona, al llarg dels anys: el 8 gener de 1789,[1005] hi hagué un rebut per la quantitat de 3 lliures, 7 sous i 6 diners, per llibres de missa impresos. El 23 d'abril de 1797,[1006] la parròquia pagà a **Estivill**, 3 lliures, per haver copiat unes cartes. El 14 de desembre de 1799,[1007] la parròquia pagà a **Estivill**, 2 lliures, 12 sous i 6 diners. El 31 de desembre de 1802,[1008] per la remenda del llibre de les *Reduccions* de la parròquia, li pagaren 2 lliures i 5 sous, també, el mateix dia, li pagaren 1 lliura, 17 sous i 7 diners pels: "[...] *Llevados sixhs y apuntar un de nou gran*". El 31 de desembre de 1804,[1009] hi hagué

[1001] Ibíd. Josep Grau i Sairols, manual de 1809, 1114/34, folis 218-219.
[1002] Ibíd. Jaume Rigalt i Estrada, manual de 1814, 1165/15, folis 122-123.
[1003] Ibíd. Josep-Antoni Pic, manual de 1819, 1181/16, folis 157-159.
[1004] Ibíd. Folis 314 v-315.
[1005] APSJSPB. Comptes del procurador d'herències Josep Reguers.
[1006] Ibíd. Llevador de censos, 1797-1798.
[1007] Ibíd. 1798-1799.
[1008] Ibíd. 1801-1802.
[1009] Ibíd. 1803-1804.

un rebut de mossèn Josep Reguers, per la quantitat de 2 lliures, 5 sous per la feina de: "*2 Llabadorets y Abecedari a un llibre gran per lo Archiu de St Just*". El 18 de febrer de 1805,[1010] la parròquia li pagà 9 lliures per un llibre polisser per a l'Arxiu. Finalment, l'any 1818,[1011] tenim un rebut d'allò entregat a la parròquia, que foren 240 rals de billó.

Aquestes entrades de diners li suposaren un complement important.

-L: Estivill i Cabot, Ignasi,[1012] menor, llibreter de Barcelona, i fill d'**Ignasi Estivill i Torres**, gendre de **Carles Gibert i Tutó**. El 17 de gener de 1778,[1013] fou testimoni del Col·legi quan hi entrà **Josep Santiago**.

El 22 de juny de 1799,[1014] fou padrí d'una filla d'**Antoni Sastres**.

El 25 de març de 1800,[1015] fou un dels testimonis en l'inventari de **Francesc Solà**.

El 7 de maig de 1801,[1016] **Carles Gibert i Tutó** feu un requeriment al seu gendre per tal que **Francesc Sastres** li entregués les claus de la impremta, en què **Ignasi** hi actuà com a testimoni.

El 14 de gener de 1808,[1017] des de Tarragona, atorgà poders a Joan-Antoni Urgell, causídic de Manresa, els quals provenien dels anteriorment atorgats el 21 d'octubre de 1807.

El 1811,[1018] el trobem amb el **Brusi** a Tarragona, i, un mes abans de la caiguda de la ciutat a mans de Suchet, marxà a Palma, amb la dona del **Brusi**, **Eulàlia Ferrer** i els treballadors **Llorenç Bocabella** i **Domènec Obiols**.

Tingué un fill, **Joan**, qui també fou llibreter de Barcelona.

[1010]Ibíd. 1805-1806.

[1011]Ibíd. Rebuts de l'Obra, 1801-1819.

[1012]MC. Pàg. 169-380.

[1013]AHPB. Barcelona, notari Francesc Madriguera i Galí, manual de 1778, 1085/6, folis 25-25 v.

[1014]APSJSPB. Baptismes, 1799.

[1015]AHPB. Barcelona, notari Miquel Vilamala i Cassani, manual de 1800, 1151/18, folis 46 v-54 v.

[1016]Ibíd. Francesc Claramunt, manual de 1801, 1174/3, folis 80 v-82.

[1017]AHPT. Tarragona, notari Francesc Albinyana, caixa 493, folis 36-38.

[1018]Canals Elías, Ignacio. *La imprenta peregrina. La aventura de Antón Brusi Mirabent*, ICE-Brusi, Barcelona, 2014, pàg. 79.

-L: Estivill i Cabot, Tomàs, llibreter de Lleida, fill d'**Ignasi Estivill i Torres**, llibreter de Tarragona i germà d'**Ignasi**, també llibreter.
El 21 d'octubre de 1807,[1019] atorgà poders a Joan-Antoni Urgell i Manresa, procurador, i a Jaume Sàpiens, apotecari, tots dos de Tarragona per a gestionar l'herència de la mare.

-I: Estivill, Francesc,[1020] oficial impressor qui treballà a Reus, a la impremta dels **Compte**, a finals del segle XVIII i fins el 1813.

-Fàbregues, **Joan**,[1021] comerciant d'Igualada. Hi tingué una botiga on es feien subscripcions per a diversos diaris, entre el 1782 i el 1814.

-I: Faig, Josep, impressor de Barcelona. El 16 d'abril de 1787,[1022] pagà les pensions i el lluïsme d'un censal a través de **Francesc Surià i Brugada**, lligat al benefici eclesiàstic que havia tingut Josep Surià, prevere, i que havia avalat **Francesc Surià i Ginestar**, pare de **Surià i Brugada**.

-Fajula, Pere,[1023] durant la conspiració de Barcelona de 1809, fou el dependent de la impremta de **Miquel Gaspar**. Va fer de correu de les cartes que rebia **Antoni Brusi**.

-I: Farigola i Morera, Jaume,[1024] impressor de Barcelona, però nascut a Sant Celoni, el 1748. Fill del paperer Josep Farigola i de Mariàngela Morera.[1025] Es casà, el 29 de setembre de 1769,[1026] amb Maria Samsó i Tiberi, filla de Joan i de Maria, a la parròquia de Sant Jaume de Barcelona. Hi van viure al carrer de la Mare de Déu.

[1019]AHPB. Barcelona, notari Francesc Ribes i Barbier, manual de 1807, 1188/6. Folis 139-139 v.

[1020]Aguadé i Bruix, Enric. *Impressors i llibreters a Reus*: *1720-1900*, Assaig, 54, Edicions del Centre de Lectura de Reus, 1966, pàg. 47-48.

[1021]El periòdic *Centinela de la Patria en Reus*, cita que a Igualada hi ha la botiga de Joan Fàbregues, on es podien fer-ne subscripcions.

[1022]AHPB. Barcelona, notari Josep Grau i Sairols, manual de 1787, 1114/13, folis 101 v-102.

[1023]MC. Pàg. 169-380.

[1024]Ibíd.

[1025]ADB. Expedient de viduïtat, 1776, caixa III.

[1026]ACB. Desposoris, llibre 148, foli 123 v.

L'11 de novembre de 1773,[1027] constà en la relació de membres del Col·legi que han de fer pagaments reials. Hi tingueren diversos fills. Entre el 1774 i el 1777, hi moriren tres fills seus albats,[1028] d'aleshores sabem que hi vivien al carrer de la Palla.

El 22 d'abril de 1777,[1029] feu de testimoni en l'aprenentatge del jove impressor **Ignasi Estivill.**

Des del 25 de novembre de 1779 i fins el 27 de març de 1785,[1030] batejaren dos fills més: Joan i Josep.

Obtingué l'accès com a mestre al Col·legi el 1787, tot impedint així que **Pere-Pau Husson de Lapessaran** hi entrés.

El 25 de novembre de 1789, batejaren un altre fill, Joan, però morí aviat. Fou acceptat com a mestre el 22 de desembre del mateix any,[1031] quan hi eren els cònsols **Pere Batlle** i **Ignasi Estivill**, i, com a clavari, **Joan Sellent**, també hi signaren **Mateu Barceló** i **Francesc Generes**, major**.** No sabem quan va morir.

El 12 d'abril de 1804,[1032] hi hagué el testament de la seva dona, ja vídua, en què feu hereu el seu fill Josep, absent de Barcelona perquè és mariner de la Reial Armada.

-L: Ferran, Francesc,[1033] llibreter de Barcelona. Fou cònsol del Col·legi de Llibreters i Impressors de Barcelona. El 1807, juntament amb **Agustí Roca**, signaren el memorial de l'any.

-I: Ferran, Pau,[1034] impressor i estamper de Barcelona, amb tres fills (1802-1806), probablement, fill de **Francesc Ferran**.

[1027]Ibíd. Foli 401.

[1028]Ibíd. Òbits, vol. 30, 1776-1780, foli 217. Foli 66 v. Foli 83.

[1029]AHPB. Barcelona, notari Jacint Baramon, manual de 1773, 1056/19, Foli 272 v.

[1030]ADB. Baptismes, vol. 30, foli 217. Vol. 32, 1783-1786, foli 140.

[1031]AHPB. Barcelona, notari Miquel Vilamala i Cassani, manual de 1789, 1151/7, folis 266-267.

[1032]Ibíd. Ramon Constansó, 1097/35, folis 193 v-194 v.

[1033]AHCB. Llibreters i Impressors, caixa 5.

[1034]DB. Pàg. 481.

-L: Ferrer, Josep,[1035] llibreter de Barcelona, casat amb Agustina Segarra, amb un fill (1823). Constà als pagaments del cadastre de Barcelona, entre el 1794 i el 1816.

-L: Ferrer, Bru, llibreter de Barcelona. El 14 d'abril de 1761,[1036] fou testimoni en el contracte d'aprenentatge signat per **Joan Mansuet i Sitjar** amb **Josep Pi**, per cinc anys.

El 2 de juliol de 1769,[1037] fou un dels examinadors del Col·legi de Llibreters en el mestratge de **Joan Mansuet**.

-L: Ferrer i Costa, Rafael, [1038] major, llibreter de Barcelona, probablement hereu de la impremta d'**Antoni** i **Baltasar Ferrer**.[1039] Fou el pare de **Rafael Ferrer i Ribot.** Casà amb Maria Ribot i Vilar**.** També, fou el pare d'**Eulàlia Ferrer**, dona d'**Antoni Brusi**.

El 18 de desembre de 1787,[1040] fou un dels examinadors del Col·legi quan varen atorgar el mestratge a **Antoni Oliveres**.

Tingueren sis fills (1781-1794). El 1781, nasqué **Rafael**, l'hereu. Poc després, devia néixer **Eulàlia**. El 1791,[1041] batejaren Josep-Melcior, Gabriel, Bernat; els padrins foren Melcior Bruguera, ciutadà honrat de Barcelona i Lluïsa Bruguera i Gispert. El 13 de setembre de 1794,[1042] batejaren la seva filla Lluïsa-Josepa, Bernarda, Vicenta, i els seus padrins foren **Rafael Ferrer**, menor, de 13 anys, i Josepa Bruguera, donzella, filla d'Ignasi Bruguera.

El 5 de gener de 1794,[1043] fou un dels examinadors en el mestratge d'accés al Col·legi de Llibreters i Impressors Unificat de **Tomàs Gaspar i Cases**.

[1035]AHCB. Cadastre, II-21.

[1036]AHPB. Barcelona, notari Llorenç Madriguera i Femades, manual de 1761, 1024/10, folis 85-85 v.

[1037]Ibíd. Manual de 1769,1024/18, folis 262 v-263 v.

[1038]MC. Pàg. 169-380.

[1039]Camprubí, Xevi. *L'impressor Rafael Figueró (1642-1726) i la premsa a la Catalunya del seu temps*, Fundació Noguera, Barcelona, 2018, pàg. 358-363.

[1040]AHPB. Barcelona, notari Francesc Madriguera i Galí, manual de 1787, 1085/15, folis 554-555 v.

[1041]ACB. Baptismes, 1791.

[1042]Ibíd. 1794.

[1043]AHPB. Barcelona, notari Francesc Madriguera i Galí, manual de 1794, 1085/22, folis 18-18 v.

Visqueren al carrer de Sant Jaume. Morí el 1804.[1044] Nissaga provinent de **Francesc Ferrer** (1697-1765).

-L: Ferrer i Ribot, Rafael, llibreter de Barcelona, menor, fill de **Rafael Ferrer i Costa** i de Maria Ribot i Vilar. Va néixer el 1781.

El 23 d'octubre de 1787,[1045] actuà de testimoni al casament d'Ignàsia Nadal amb **Joan Serra**.

El 13 de setembre de 1794,[1046] fou el padrí de la seva germana Lluïsa-Josepa, Bernarda, Vicenta, juntament amb Josepa Bruguera, donzella, filla d'Ignasi Bruguera.

L'11 d'agost de 1800,[1047] hi hagué el seu mestratge, a 19 anys.

El 13 d'abril de 1808,[1048] casà amb Felipa Urgellès i Nadal, donzella, filla de Josep i de Maria-Francesca Nadal, de la parròquia de Sant Jaume. El 19 d'abril del mateix any,[1049] hi hagueren els capítols matrimonials entre **Rafael Ferrer i Ribot** i Felipa Urgellès i Nadal.

-L: Ferrer i Ribot, Pau,[1050] llibreter de Barcelona i germà de **Rafael**. Visqué com a propietari d'una casa al carrer de Ramalleres, amb la seva dona. Morí l'agost de 1811.

-I: Ferrer,[1051] impremta d'Arenys de Mar, entre el 1801 i el 1811. A casa seva, es vengué el llibre: *Cuadernos, Representación dirigida á la Junta Superior del Principado de Cataluña*, escrit per Vicenç Ferrer i Antoni Serraïma, persones que varen formar part de la Junta de Col·legis i Gremis de Tarragona, sobre les expressions del canonge Josep Abellà i Navarro, a un llibre publicat per ell, en relació a l'esmentada Junta. S'hi venia a

---

[1044] ACB. Llibres Sacramentals, Defuncions (11).

- AHCB. Cadastre, II-21. ACB. Batejos, 1791.

[1045] ADB. Desposoris, Santa Maria del Pi, XVII/5, r-81.

[1046] Ibíd. 1794.

[1047] AHPB. Barcelona, notari Miquel Vilamala i Cassani, manual de 1800, 1151/18.

[1048] ADB. Desposoris, llibre 168, foli 214.

[1049] AHPB. Barcelona, notari Marià Llobet i Baixeras, manual de 1808, 1197/2, foli 56-77 v.

[1050] DB. Pàg. 420.

[1051] Citada a la *Gazeta Militar y Política del Principado de Cataluña*, núm. 4, corresponent al dimecres 25 de desembre de 1811.

la Impremta de la Junta Superior del Principat, i, a Arenys de Mar, en la impremta de **Ferrer**, al preu de 5 quarts.

-L/I: Figueró i Oliva, Agustí[1052] fou un impressor i llibreter de Girona, entre el 1803 i el 1848. S'havia casat amb **Maria Oliva i Gispert**, filla de l'impressor **Antoni Oliva i Nadal**, mort el 1797, a qui comprà la impremta. Descendent de **Rafael Figueró**.[1053]

Tenim dos peus: "*Imprenta de Agustín Figaró, y Oliva*", i, el 1808: "*Agustín Figaró, impresor del Real Gobierno*". Tingué la impremta al carrer de les Ballesteries, on, el 9 de setembre de 1808, publicà el sermó: *Gerona agradecida*, llegit a Sant Feliu de Guíxols, el 25 d'agost de 1808,[1054] pel predicador frare Tomàs Serra, en elogi dels setges defensats contra els francesos aquell any: "*Gerona. En la impremta de Agustín Figaró y Oliva, en la calle de las Ballesterías*".

-I: Figueroa, impremta de Barcelona, el 1808,[1055] que treballà per als francesos. No en sabem res més.

-Fleix i Solans, Joaquim,[1056] redactor de la *Gazeta Militar y Política del Principado de Cataluña*, qui el 1808, publicà a Lleida una auditoria de guerra. El 9 de juliol del mateix any, exercí d'advocat a Tarragona, i al setembre, fou nomenat fiscal per la Junta Superior del Principat de Catalunya i, finalment, jutge de la Junta Superior en substitució de Ramon Hostalric, amb causes diverses, com ara contra els lladres d'Ivars d'Urgell Josep Roca i Josep Salart. Volgué dimitir com a redactor per picabaralles amb el **Brusi**. Desenvolupà la seva feina sense sou ni interessos: "[...] *solo por el bien de la nación, a plena satisfacción del mismo tribunal y todo el público en una comisión ardua, según las circunstancias*".[1057]

Després, fou corresponsal d'**Antoni Brusi** a Cadis, el febrer de 1813, i li envià informació de tots els decrets de les Corts. Volgué ser magistrat i sol·licità una plaça, el febrer de

---

[1052]AHCB. Cadastre, II-21.

[1053]Camprubí, Xevi. *L'impressor Rafael Figueró (1642-1726) i la premsa a la Catalunya del seu temps*, Fundació Noguera, Barcelona, 2018.

[1054]Coll, Fr. José M. "P. Tomás Juan Serra, O. P., predicador en los sitios de 1808", *Annals de l'Institut d'Estudis Gironins*, 1959, Vol. 13, p. 271-274.

[1055]AHCB. Guerra del Francès. Correspondència del general Lechi, 1808.

[1056]https://ifc.dpz.es

[1057]AHPB. Barcelona, notari Manuel Maspons i Riera.

1813, atorgada a la ciutat de Madrid; mentre fou assessor del **Brusi** en matèria financera.[1058] Sabem que un cop acabada la guerra, el 1814, fou representant i un dels valedors d'**Antoni Brusi** a l'hora d'atorgar-li la impressió del *Diario de Barcelona*.

-I: Frígol, Salvador,[1059] impressor de Barcelona. Sebollí la seva dona Eulàlia, el juny de 1814.

-I: Floró, fou un oficial tipogràfic que treballà a Tarragona, impremta de **Maria Canals**, i a València, impremta de la vídua de **Martín Peris**, el 1808.[1060] Es tracta de l'únic treballador que consta el seu nom al peu d'impremta.

-I: Foixenc, Francesc, impressor, estamper i gravador de Barcelona. Casà amb Margarida Costa. El 21 de febrer de 1770,[1061] batejaren la seva filla Alamanda. Foren padrins Antoni Pagès, teixidor d'indianes i Marta Costa, muller de Joan Costa, teixidor de lli.

El 26 de maig de 1793,[1062] el trobem com a testimoni d'un casament. Sabem que tingué una altra filla, Raimona, qui morí el 19 de juny de 1811,[1063] pòstuma.

El 25 de febrer de 1819,[1064] hi hagué el testament de la seva filla, Alamanda Foixenc.

-L: Fonoll, Pau,[1065] llibreter de Barcelona, pare de **Joan**. Casà amb Marianna Mateu. El 15 d'agost de 1781, batejaren un fill, **Joan Fonoll i Mateu**.

El 18 de maig de 1788,[1066] constà com a cònsol del Col·legi, quan concediren el mestratge a **Joan Forns**.

[1058]Canals Elías-Brusi, Miguel. *La casa Brusi y el Diario de Barcelona (1775-1957)*, Ajuntament de Barcelona, 2010, pàg. 48-50.

[1059]ACB. Llibres Sacramentals, Defuncions.

[1060]BNC. Reserva, Fullets Bonsoms, 1808.

[1061]APSJSPB. Baptismes, vol. 18, foli 96.

[1062]Ibíd. Desposoris, foli 456.

[1063]ACB. Òbits, Santa Maria del Pi, a 33 anys.

[1064]AHPB. Barcelona, notari Joan Plana, manual de 1819, 1208/7, folis 89-90.

[1065]MC. Pàg. 169-380.

[1066]AHPB. Barcelona, notari Francesc Madriguera i Galí, manual de 1788, 1085/16.

El 7 de maig de 1791,[1067] fou cònsol primer en un consell del Col·legi de Llibreters i Impressors Unificat, on entrà com a mestre **Manuel Texeiro**. El 14 de novembre del mateix any,[1068] encara com a cònsol primer del Col·legi, juntament amb **Honorat Santiago**, cònsol segon, concediren el mestratge a **Agustí Barceló**, **Josep Porter** i **Narcís Calzina**. El 26 de novembre de 1791,[1069] assistí en qualitat de cònsol primer al consell del Col·legi en què s'escollí mestre **Francesc Avinyó i Ordines**, a instància d'**Isidre Aigüesvives**, tresorer. El 13 de desembre del mateix any,[1070] encara com a cònsol primer del Col·legi, exercí el càrrec quan **Josep Manyalic** sol·licità ser-ne admès.

El 15 de febrer de 1792,[1071] encara cònsol primer sortint, exercí de nou el càrrec en l'admissió al Col·legi de **Joan Gallissà i Amat**.

-L: Fonoll i Mateu, Joan,[1072] llibreter de Barcelona. Fou batejat a la ciutat el 15 d'agost de 1781, fill de **Pau Fonoll** i de Marianna Mateu.

El 21 d'abril de 1802,[1073] fou testimoni en l'admissió com a mestre del Col·legi de **Tomàs Gorcs i Bou**.

El 8 de juny de 1803,[1074] hi hagué consell del Col·legi de Llibreters i Impressors Unificat, en què es demanà la seva plaça de mestre llibreter. El 19 de juny del mateix any,[1075] hi hagué el testament del seu oncle Joan Fonoll. El 25 de juny de 1803,[1076] hi hagué un altre testament del seu oncle Joan Fonoll. El 8 de juliol del mateix any,[1077] signà àpoca per l'herència del seu oncle. El 7 de novembre de 1803,[1078] tornà a demanar el seu mestratge

[1067] Ibíd. Manual de 1791, 1085/19, folis 288 v-289 v.
[1068] Ibíd. Folis 303 v-304.
[1069] Ibíd. Folis 333-333 v.
[1070] Ibíd. Folis 390-391 v.
[1071] Ibíd. Manual de 1792, 1085/20, folis 130 v-131 v.
[1072] MC. Pàg. 169-380.
[1073] AHPB. Barcelona, notari Josep Pomareda, manual de 1802, 1152/3, folis 157-158 v.
[1074] Ibíd. Francesc Ribes Barbier, manual de 1803, 1188/2, folis 80-84.
[1075] Ibíd. Mateu Constansó, manual de 1803, 1097/34, folis 239-240.
[1076] Ibíd. Folis 244-245.
[1077] Ibíd. Folis 258 v-259.
[1078] Ibíd. Francesc Ribes i Barbier, manual de 1803, 1188/2, folis 149-149 v.

al Col·legi. El 10 de novembre del mateix any,[1079] sol·licità, novament, ser-ne admès com a mestre, i tingué com a padrí **Josep-Antoni Cerdà**. Hagué de pagar 50 lliures i el feren dues peces d'examen.

El 15 de març de 1804,[1080] en un consell, presentà **Francesc Roca i Vila** i demanà llur mestratge. El 21 de juny del mateix any,[1081] fou el padrí de **Francesc Roca i Vila**. El 25 de juliol de 1804,[1082] casà amb Raimona Cros i Calbet, filla de Ramon Cros i Magdalena Calbet. L'1 d'agost del mateix any,[1083] féren els capítols matrimonials.

El 12 de març de 1805,[1084] la seva muller Raimona Cros donà poders a Isamat Pujol, *zurrador* d'Olot, per tal que la representés i cobrés el que li pertany de la causa pia de la Confraria de Santa Llúcia de Sastres d'Olot. El 23 de juliol del mateix any,[1085] batejaren el seu fill Pau, a 26 anys i 22, la mare.

El 28 de març de 1807,[1086] batejaren Raimona. El 17 de gener de 1808,[1087] morí Raimona, albada. El 21 de desembre del mateix any,[1088] batejaren una altra filla, Maria.

Sabem que l'any 1808, hi tingué botiga, però no casa. Durant la Guerra del Francès, no en sabem res.

El 2 de setembre de 1814,[1089] continuava igual, amb botiga, però sense casa.

[1079]Ibíd. Folis 151 v-154 v.

[1080]Ibíd. Manual de 1804, 1188/3, folis 54-55 v.

[1081]Ibíd. Folis 128-129 v.

[1082]ACB. Desposoris, 1804, llibre 167, foli 42.
-APSJSPB. Desposoris, 1804, foli 271.

[1083]AHPB. Barcelona, notari Francesc Ribes i Barbier, manual de 1804, 1188/3, folis 176 v-179.

[1084]Ibíd. Francesc Ribes i Graners, manual de 1805, 1046/71, foli 71.

[1085]APSJSPB. Baptismes, 1804-1815, llibre 22, foli 119.

[1086]Ibíd. Foli 239.

[1087]Ibíd. Òbits, 1808.

[1088]Ibíd. Baptismes, 1804-1815, llibre 22, foli 366.

[1089]AHCB. Cadastre Personal, IV.

El 13 de maig de 1815,[1090] fou el padrí de **Joan Roldós**, en el seu mestratge. El 23 de maig del mateix any,[1091] en un consell del Col·legi, fou un dels examinadors en l'admissió de **Lluís Ribes i Dalmau**, segons les noves ordenances.

El 25 d'octubre de 1818,[1092] batejaren un altre fill, Pasqual-Ramon, Narcís. El 20 de febrer de 1820,[1093] novament, batejaren Magdalena-Teresa, Maria, Dolors; foren els seus padrins Joan Cros, mestre de danses i Magdalena Fonoll, vídua de Pau Fonoll, el seu oncle, tots habitants de Barcelona. El 16 de juliol de 1824,[1094] morí Narcís, fill albat. El 28 de gener de 1827,[1095] batejaren Antònia-Rosalia, Teresa, nascuda el dia anterior.

L'11 de novembre de 1846,[1096] a 65 anys, morí **Joan Fonoll i Mateu**, i fou sebollit a Santa Maria del Pi, de malaltia, quan hi vivien al carrer dels Arcs, casa núm. 9.

-I: Font, Segimon,[1097] treballador de la impremta **Piferrer** de Barcelona, a finals del segle XVIII.

-L: Font, Gaietà, llibreter de Barcelona, probablement el pare de **Francesc**. El 21 de setembre de 1771,[1098] actuà com a testimoni en la venda de llibres feta per **Francesc Ribes i Fullà** al prevere de la Catedral de Lleida Josep-Xavier Marí.

-L: Font i Rubió, Francesc,[1099] llibreter de Barcelona, casat amb Joaquima Ruicor, amb tres fills (des del 1811 i fins el 1819), probablement, fill de **Gaietà Font**. El 9 de març de 1801,[1100] fou un dels testimonis en el consell del Col·legi de Llibreters i Impressors Unificat, en què s'atorgà el mestratge a **Gervasi Nadal** i **Lluc**, fill de **Pau Nadal**. El 25

[1090] AHPB. Barcelona, notari Josep-Maria Òdena i Muntells, manual de 1815, 1187/14, folis 432-432 v.
[1091] Ibíd. Folis 442-442 v.
[1092] ACB. Baptismes, 1818-1820, volum 42, foli 27 v.
[1093] Ibíd. Foli 128.
[1094] Ibíd. Defuncions, Santa Maria del Pi, 1824.
[1095] Ibíd. 1826-1827, volum 44, foli 88.
[1096] ADB. Defuncions, Santa Maria del Pi, XVII/4, r. 52.
[1097] MC. Pàg. 169-380.
[1098] AHPB. Barcelona, notari Josep Serc i Boquet, manual de 1771, 1035/21, folis 182 v-184.
[1099] DB. Pàg. 487.
[1100] AHPB. Barcelona, notari, Josep Pomareda, manual de 1801, 1152/2, folis 70-72 v.

d'abril del mateix any,[1101] fou un dels testimonis en un altre consell del Col·legi, quan s'atorgà el mestratge a **Josep Rissoto**.

-I: Forns i Fàbregues, Joan,[1102] impressor i estamper de Barcelona, pare de **Jaume**. Fill de Francesc Forns, mestre de cases i d'Eulàlia Fàbregues. Visqué al carrer de n'Amargós. El 10 abril 1747,[1103] **Josep Teixidor**, menor, firmà unes capitulacions per al proveïment de vi claret amb un pagès de Sant Climent de Llobregat: "*Testes sunt **Joannes Forns** et **Rochus Soler** juvenes impressores cives Barna*".

El 29 d'octubre de 1751,[1104] casà amb Francesca Nicàs i Metge, a Santa Maria del Pi, filla de Manuel Nicàs i de Gertrudis Metge, nascuda a Puigcerdà, i resident a Barcelona. La dona hi aportà les cases del carrer de n'Amargós i 100 lliures del seu avi.

El 3 de gener de 1754,[1105] Teresa Teixidor, dona del llibreter i impressor **Josep Teixidor**, menor, instituí **Joan Forns** com a administrador de la impremta reial del seu pare. Aleshores, tenia 22 anys i feia vuit que treballava per a **Josep Teixidor**.

Hi tingueren diversos fills: el 5 d'agost de 1754, batejaren la seva filla Gertrudis,[1106] i el 30 de gener de 1757,[1107] el seu fill Mateu. També, el 10 de juny de 1759,[1108] la seva filla Isabel fou confirmada, i, el 3 de maig de 1761,[1109] hi hagué la confirmació d'una altra filla, Manuela. El 22 d'agost de 1763,[1110] el bateig del seu fill Josep, el 22 d'agost de 1779,[1111] la confirmació de la seva filla Francesca, i, entre els anys 1780 i 1781,[1112] hi moriren els seus fills Antònia i Josep, albats.

[1101]Ibíd. Folis 73 v-74.

[1102]Ibíd. Jacint Baramon, manual de 1778, 1056/20.

[1103]Ibíd. Josep Llobet Soldevila, manual de 1746-1747, 1033/1, foli 41 v.

[1104]ACB. Llicències matrimonials, maig 1751-abril 1753, llibre 139, foli 53.

[1105]AHPB. Barcelona, notari Francesc Mas i Güell, 1025/8. Manual de 1754, folis 6 v-7.

[1106]ACB. Baptismes, maig 1751-abril 1753, llibre 139, foli 53.

[1107]ADB. Confirmacions, 1755-1762, Vol. 5, foli 190, i foli 359 v.

[1108]ACB. Vol. 26, foli 29.

[1109]Ibíd. 28 juny de 1755 a 1 setembre de 1762, Vol. 5, foli 359 v.

[1110]Ibíd. Baptismes, Vol. 27, f. 46 v.

[1111]Ibíd. 1767-1783, Vol. 7, foli 88 v.

[1112]Ibíd. Òbits, 1740-55, vol. 12 foli, 291. Vol. 13 1755-1764, fol. 239. Vol. 7, 1766-1786. foli 199. Ibíd. 217 v. Vol. 7, 1766-1786, foli 240. Vol. 17, 1789-1795, foli 25 v.

El 20 gener de 1759,[1113] sabem d'una relació sobre una impressió feta per a **Pau Barra**, marit de Maria-Teresa Teixidor.

El 5 de maig de 1764,[1114] ell i la seva dona pagaren 300 lliures al col·legi de Sant Guim de Solsona, jesuïta, en concepte de negocis i salari per la venda i creació d'un censal.

El 19 agost de 1773,[1115] els impressors **Pau Campins**, **Joan Nadal** i **Joan Forns** nomenaren procurador seu el notari Macià Masbernat i Sala. El 26 d'agost del mateix any,[1116] signà la queixa dels impressors davant dels llibreters, per tals d'haver-los inclòs al seu Col·legi, sense permís, quan eren cònsols **Gabriel Pagès** i **Francesc Generes**, major.
El 30 juny de1774,[1117] **Joan Nadal**, **Bernat Pla**, **Joan Forns**, **Carles Cases**, **Mateu Barceló** i **Pau Nadal** nomenaren procurador seu **Pau Campins**, impressor.

L'1 de setembre de 1785,[1118] hi hagué el testament de la seva dona, Francesca Nicàs.
El 10 de febrer de 1787,[1119] **Francesc Forns** pagà la construcció d'una paret mitgera a casa seva, al carrer d'Estruc de Barcelona.

El 18 de maig de 1788,[1120] adquirí el mestrage al Col·legi. Juntament amb d'altres col·legiats varen escollir com a procurador o síndic **Pau Campins**, quan els cònsols eren **Francesc Generes**, major i **Pere Fullà**. També, hi signà **Joan Centener**, clavari.

El 10 de desembre de 1789,[1121] morí el seu fill Pere, a 26 anys.

[1113] AHPB. Barcelona, notari Josep Vilamala i Cassani, manual de 1776, 1108/3, folis 372-394.
[1114] Ibíd. Francesc Alzina, manual de 1764, 1063/5, folis 108-116 v.
[1115] Ibíd. Jacint Baramon, manual de 1773, 1056/19, foli 163.
[1116] Ibíd. Foli 169.
[1117] Ibíd. Manual de 1774, 1056/20, folis 268-269.
[1118] Ibíd. Francesc Maspons i Ros, 1124/8, folis 162-164 v.
[1119] Ibíd. Baltasar Oliveres, manual de 1787, 1107/15, folis 31-32 v.
[1120] Ibíd. Francesc Madriguera i Galí, manual de 1788, 1085/16, folis 222 v-223.
[1121] ACB. Sepultures, 1789-1795, Vol. 17, foli 25 v.

El 4 de febrer de 1791,[1122] a 73 anys, com a cònsol general del Col·legi, digué que ja no podia treballar i demanà l'exoneració dels pagaments. El 15 de setembre del mateix any,[1123] feu testament. Hi deixà hereva la seva dona i els fills Andreu, Gaietà, Isabel i Manuela Forns i Nicàs. El 19 de setembre de 1791, feu un altre testament.[1124] L'1 d'octubre del mateix any,[1125] morí **Joan Forns**, quan vivia al carrer de n'Amargós.

El 3 de gener 1800,[1126] Francesca Nicàs, vídua de **Joan Forns**, vengué a un carnisser una cambra al carrer de n'Amargós. El 27 d'abril del mateix any,[1127] morí la seva filla Manuela.
El 12 abril 1822,[1128] la seva filla, Isabel Forns i Nicàs, lliurà el seu testament al notari.

-I: Forns i Nicàs, Jaume, impressor, estamper i gravador de Barcelona, fill de **Joan Forns i Fàbregues**. Casà amb Teresa Barberà, filla de Joan i de Margarida, el 27 de desembre de 1783.[1129]

El 6 d'abril de 1790,[1130] hi nasqué Jaume, fill. El 2 d'agost de 1794,[1131] enterraren una filla albada, Maria. El 19 de novembre de 1799,[1132] tingueren una altra filla, Margarida.

El 7 d'octubre de 1813,[1133] trobant-se ex-patriat a Vic, ell i la seva dona atorgaren poders a Joan Forns, teixidor de lli i resident a Manresa.

-I: Forns i Nicàs, Andreu,[1134] impressor de Barcelona, fill de **Joan Forns i Fàbregues**. Germà de **Jaume** i de **Gaietà**. No en sabem res més.

[1122]AHPB. Barcelona, notari Francesc Madriguera i Galí, manual de 1791, 1085/19.
[1123]Ibíd. Antoni Amar de la Torre, manual 1791, 1140/1, folis 109 v-111.
[1124]Ibíd. Folis 112-114.
[1125]ADB. Òbits, Santa Maria del Pi, foli 17.
[1126]AHPB. Barcelona, notari Antoni Amar de la Torre, manual 1800, 1140/10, folis 109 v-111.
[1127]ADB. Òbits, Santa Maria del Pi, foli 265 v.
[1128]AHPB. Barcelona, notari Josep-Maria Torrent i Sairols, manual de 1822, 1199/16, foli 114.
[1129]ACB. Desposoris, 1782-1784, foli 488.
[1130]Ibíd. Baptismes, 1789-1792, vol. 34, foli 60 v.
[1131]Ibíd. Defuncions, vol 17, 1789-1795, foli 251.
[1132]Ibid. Vol. 37, maig de 1789 a juny 1802, foli 112.
[1133]AHPB. Barcelona, notari Jaume Just, manual de 1813, 1195/6, folis 351 v- 352 v.
[1134]Ibíd. Antoni Amar de la Torre, manual de 1791, 1140/1, folis 109 v-111.

-I: Forns i Nicàs, Gaietà,[1135] impressor i estamper de Barcelona, fill de **Joan Forns i Fàbregues** i germà d'**Andreu** i de **Jaume**. Tingué tres fills (des del 1799 fins el 1802).

-L: Forony i Vinyoles, Ramon, llibreter de Barcelona, fill de Ramon Forony, lapidaire, i de Francesca Vinyoles. El 29 d'octubre de 1814,[1136] feu el testament, on consten **Agustí Roca** com a marmessor i **Joan-Ignasi Jordi** com a testimoni.

-Franc, Pau,[1137] fou un dels redactors de la *Gazeta Militar y Política del Principado de Cataluña*, el 1810 i el 1811. Deixà clara la idea de veracitat i el seu tarannà liberal. L'any 1812, aquest professor d'humanitats, el trobem a Palma, amb **Antoni Brusi**, on publicà escrits al *Diario de Palma*.[1138] El 1813,[1139] atorgà poders a l'advocat Bruno Petrus, també ex-patriat.

-I: Franc, Francesc,[1140] impressor de Barcelona. El 1773, pledejà pel pagament del cadastre. Vengué l'obrador i botiga a Teresa Centener, dona de **Joan Centener**.

-I: Francisco, germans impressors de Barcelona.[1141] Sabem d'impressions seves el 1805.

-L: Fullà i Tries, Pere, major, llibreter de Barcelona, fill de Salví Fullà, germà d'Estàcia Fullà, mare de Francesc**,** i cosí matern de **Francesc Ribes i Fullà,** on, el 15 de novembre de 1773,[1142] entrà com a aprenent a la seva llibreria. Fou el pare de **Pere Fullà i Ribes**,

El 25 de setembre de 1774,[1143] el trobem com a testimoni en la venda de llibres, feta pel seu cosí **Francesc Ribes i Fullà**, al prevere de la Catedral de Lleida Josep-Xavier Marí. També, el 29 d'agost de 1775.[1144]

[1135]DB. Pàg. 487.

[1136]AHPB. Barcelona, notari Francesc Portell, manual de 1814, 1142/29, folis 602 v-603 v.

[1137]Guillamet, Jaume. "Antoni Brusi Mirabent, impressor i segon editor del Diario de Barcelona", *Quaderns d'Història*, núm. 12, Barcelona, 2005, pàg. 108.

[1138]Canals Elías-Brusi, Miguel. *La casa Brusi y el Diario de Barcelona (1775-1957)*, Ajuntament de Barcelona, 2010, pàg. 93.

[1139]AHPB. Barcelona, notari Francesc Roquer i Simon, manual de 1813, 1205/4.

[1140]DB. Pàg. 487.

[1141]MC. Pàg. 169-380.

[1142]AHPB. Barcelona, notari Llorenç Madriguera i Femades, manual de 1773, 1024/22, folis 451-461 v.

[1143]Ibíd. Joan Prats i Cabrer, manual de 1774, 1104/4, folis 266 v-268.

[1144]Ibíd. Manual de 1775, 1104/5, folis 200-200 v.

El 2 de juliol de 1777,[1145] actuà com a testimoni en una protesta arran d'una lletra de canvi impagada pel seu cosí **Francesc Ribes i Fullà**, provinent de Suïssa.

-L: Fullà, Sebastià,[1146] mestre llibreter de Barcelona. Nascut a Vidreres, el 9 de juliol de 1777, fill de Josep Fullà, pagès del mas Saura i de Teresa Draper. Fou fill d'un cosí de **Pere Fullà**. Visqué a la Baixada de la Presó.

El 7 d'abril de 1794,[1147] hi hagué consell del Col·legi de Llibreters i Impressors Unificat, en què **Joan Centener** demanà la plaça de mestre per a **Marià Perera** i **Jaume Fullà**. El 22 d'abril del mateix any,[1148] fou el tresorer en el mestratge d'**Antoni Sastres**. L'1 de maig de 1794,[1149] obtingué llur mestratge.

El 23 de novembre de 1795,[1150] fou testimoni en el mestratge de **Josep Rubió i Lluc**.

El 4 de juliol de 1796,[1151] fou testimoni, a la parròquia de Sant Just i Sant Pastor, del casament de Joan Campllong i Pla, manyà.

El 31 gener de 1799,[1152] acceptà la donació del seu pare per drets hereditaris, però protestà per estar segur que li pertocava més quantitat. L'1 de febrer del mateix any,[1153] hi hagué el testament de Josep Fullà, pare de **Sebastià Fullà**. El mateix dia,[1154] signà àpoca per 1.000 lliures al seu pare, per la donació feta per drets de llegítima i altres.

El 8 de febrer combregà i el 16 de febrer de 1800, morí.[1155] El 17 de setembre del mateix any,[1156] Anna-Maria Ribes, vídua de **Pere Fullà**, vengué els llibres, premses i arreus de llibreter, que havien estat de **Sebastià Fullà**, a **Mateu Esterling** i **Josep Cerqueda.**

[1145]Ibíd. Manual de 1777, 1104/7, folis 188 v-189.

[1146]DB. Pàg. 487.

[1147]AHPB. Barcelona, notari Francesc Madriguera i Galí, manual de 1794, 1085/22.

[1148]Ibíd. Folis 284-284 v.

[1149]Ibíd. Foli 299 v- 300 v.

[1150]Ibíd. Manual de 1795, 1085/23, folis 421-422 v.

[1151]APSJSPB. Desposoris, 1796.

[1152]AHPB. Barcelona, notari Josep Grau i Sairols, manual de 1799, 1114/25, folis 18-19.

[1153]Ibíd. Jaume Morelló, testaments 1799, 1117/38, folis 41-43.

[1154]Ibíd. Foli 29 v-30 v.

[1155]APSJSPB. Òbits, 1800.

[1156]AHPB. Barcelona, notari Ignasi Martí i Vidal, manual de 1800, 1180/1, folis 65-66.

El 2 de juny de 1808,[1157] Anna-Maria Ribes, qui no havia pogut cobrar una part de la venda feta a **Mateu Esterling** dels llibres i estris de **Sebastià Fullà**, la cedí a un comerciant per tal que actués contra els **Esterling**, difunts, en el concurs de creditors.

-L: Fullà i Ribes, Pere,[1158] menor, mestre llibreter de Barcelona, cosí segon de **Sebastià**, i fill de **Pere Fullà i Tries**, també llibreter, i d'Anna-Maria Ribes. El 30 de juny de 1788,[1159] com a cònsol segon del Col·legi, feu un requeriment a **Joan Serra i Llopart** perquè fes d'andador. El 3 de juliol del mateix any,[1160] **Joan Serra** protestà per fer d'andador. El 3 d'agost de 1788,[1161] quan ell era cònsol segon del Col·legi, fou admès com a mestre **Joan Serra i Llopart**.

El 7 de novembre de 1790,[1162] batejà un fill, **Pere Fullà**, però desconeixem el nom de la mare.
El 5 de gener de 1794,[1163] també com a cònsol segon del Col·legi, exercí el càrrec en l'admissió com a mestre de **Tomàs Gaspar i Cases**.

Durant la Guerra Gran,[1164] a casa seva, acollí una tertúlia per tal de conèixer les notícies de la guerra.

El 6 de desembre de 1804,[1165] feu el testament i, pel que hi explica, probablement, devia ser epilèctic.

-L: Fullà, Pere, fill de **Pere Fullà i Ribes**, llibreter de Barcelona. El 7 de novembre de 1790,[1166] fou batejat.

[1157]Ibíd. Joan-Baptista Maimó i Soriano, manual de 1808-1810, 1143/11, foli 122 v.
[1158]Ibíd.
[1159]Ibíd. Folis 303 v-304 v.
[1160]Ibíd. Folis 305-305 v.
[1161]Ibíd. Folis 324 v-325 v.
[1162]APSJSPB. Baptismes, vol. 20, foli 320.
[1163]AHPB. Barcelona, notari Francesc Madriguera i Galí, manual de 1794, 1085/22, folis 18-18 v.
[1164]Llimargas Marsal, Jordi. *Notícies de la Revolució Francesa i lo Català Republicà de 1794*, Episodis de la Història, Rafael Dalmau editors, Barcelona, 2022, pàg. 16-22.
[1165]AHPB. Barcelona, notari Francesc Marès i Llopart, manual de 1804, 1190/2, foli 322 v-323 v.
[1166]APSJSPB. Baptismes, vol. 20, foli 320.

El 5 de juliol de 1815,[1167] Anna-Maria Ribes, mare de **Pere Fullà**, el seu germà Bernat Ribes i el fill, **Pere Fullà**, signaren un debitori per una quantitat manllevada per a reparar les cases que es van malmetre a causa de la guerra. El 29 de desembre del mateix any,[1168] casà en segones núpcies amb Raimona Giralt i Volart, filla de Josep i de Maria-Àngela, a Santa Maria del Mar. El 28 de desembre de 1815,[1169] hi hagueren disposicions pre-matrimonials, per tal que en cas de premorir a la seva futura esposa Raimona Giralt, aquesta sigui mantinguda pel seu germà Antoni, o qui el succeirà, les quals ja venien del 28 de desembre de 1813.[1170]

El 25 de novembre de 1816,[1171] batejà un fill: Marià del Roser-Pere, Ramon, foren padrins l'oncle Josep Giralt, mitger i Anna-Maria Ribes, vídua de **Pere Fullà i Ribes**, i àvia, tots en Barcelona habitants.

L'11 de febrer de 1818,[1172] obtingué llur mestratge. El 22 de febrer del mateix any,[1173] Anna-Maria Ribes i el seu net, **Pere Fullà**, vengueren un censal al prevere Francesc Rius, per poder pagar-li les reparacions de les cases malmeses per la guerra i el llegat testamentari a l'altre fill, Antoni Fullà, cirurgià. El 14 de setembre de 1818,[1174] hi hagué l'inventari dels béns que usufructuava Anna-Maria Ribes, alguns encara de llibreter, i altres de seus. El mateix dia,[1175] Anna-Maria Ribes cedí al seu net, **Pere Fullà**, l'usdefruit dels béns del seu difunt marit **Pere Fullà i Ribes**, perquè marxà a viure a Tarragona, a casa d'Antoni, l'altre fill.

[1167] Ibíd. Manual de 1815, 1180/13, folis 231 v-232.

[1168] ACB. Desposoris, llibre 172, foli 246 v.
-ADB. Expedients matrimonials de Santa Maria del Mar, caixa 68, any 1815, núm. 2.

[1169] Ibíd. Folis 19 v-20.

[1170] AHPB. Barcelona, notari Ignasi Marti i Vidal, manual de 1813, 1180/11, folis 1 v-2.

[1171] ACB. Baptismes, 1818-1829, vol. 42, foli 128 v.

[1172] AHPB. Barcelona, notari Josep-Maria Òdena i Muntells, manual de 1818, 1187/17, folis 108 v-109 v.

[1173] Ibíd. Ignasi Martí i Vidal, manual de 1818, 1180/13, folis 89 v-91 v.

[1174] Ibíd. Folis 50-54.

[1175] Ibíd. Joan Prats, manual de 1818, 1216/8, folis 48-50.

El 14 de juliol de 1819,[1176] **Pere Fullà**, impressor i llibreter, donà poders al notari reial i causídic Josep Balius. El matrimoni tingué diversos fills: el 29 de juny de 1827,[1177] bateig d'Ignàsia-Lluïsa, Maria-Anna, padrí de la qual fou **Lluís Ribes**, també llibreter. El 2 de maig de 1830,[1178] batejaren la seva filla Maria dels Àngels. El 20 de gener de 1832,[1179] bateig de Maria-Anna. El 2 maig de 1843,[1180] batejaren Josep.

L'1 de març de 1824,[1181] **Pere Fullà** vengué la casa del carrer de Basea, per a poder pagar la quantitat que completà la llegítima de son germà Antoni, i el cens sobre la casa mateixa. El 15 de març del mateix any,[1182] Josep Ribes i Gallisants, com a procurador d'Antoni Fullà i Ribes, doctor en medicina i cirurgià, veí de Tarragona, rebé de Francesc Nubiola, comerciant, comprador de la casa del carrer de Basea, qui pagà a **Pere Fullà** i a l'àvia, Anna-Maria, 1.550 lliures com a resta de la llegítima que li pertocava del seu pare **Pere Fullà i Ribes**. El 13 d'abril de 1824,[1183] signà per raó de senyoria de les cases del carrer de Basea.

El 14 de juliol de 1847,[1184] hi hagué una concòrdia entre **Pere Fullà** i el seu fill, probablement l'hereu, **Marià del Roser Fullà i Giralt**, perquè el primer pagués els deutes del seu fill que, havent iniciat un negoci d'impremta, havia fet fallida, amb un deute de 6.321 rals de billó. El 16 de juliol del mateix any,[1185] hi hagué l'inventari del que tenia **Pere Fullà**, a la impremta del carrer Comte del Asalto, interessant, també, pels llibres que hi conté. El 19 de juliol de 1847,[1186] **Pere Fullà** pagà, en nom del seu fill **Marià del Roser Fullà i Giralt**, les quantitats acordades en la concòrdia del 14 de juliol de 1847.

[1176] Ibíd. Ignasi Martí i Vidal, manual de 1819, 1180/14, foli 213.

[1177] APSJSPB. Baptismes, 1826-1834, vol. 24, foli 98.

[1178] Ibíd. Foli 286.

[1179] Ibíd. Foli 388.

[1180] Ibíd. Foli 522.

[1181] AHPB. Barcelona, notari Salvador Focs i Broquetes, manual de 1824, 1157/16, folis 130-134.

[1182] Ibíd. Folis 174-175.

[1183] Ibíd. Folis 307-308 v.

[1184] Ibíd. Pere-Nolasc Tresàngels, manual de 1847, 1252/20, folis 294 v-297.

[1185] Ibíd. Folis 306-307 v.

[1186] Ibíd. Folis 313-313 v.

-I: Galbe, Antoni,[1187] de Lleida. Fou l'impressor regent de la impremta de la vídua Escuder, entre el 1810 i el 1814, a mans dels francesos, amb el peu: "*Imprenta de Lérida*".

-I: Gallifa, Pau, impressor i estamper de Barcelona. El 19 de desembre de 1779,[1188] fou testimoni del Col·legi, quan foren admesos **Joan-Ignasi Jordi**, a 17 anys, **Carles Gibert i Costa**, a 12 anys i **Agustí Roca**, a 10 anys (irregulars), per bé que l'endemà, s'impugnaren.

-I: Gallissà i Amat, Joan, impressor de Barcelona, fill de Rafael, botiguer de teles de Valls i de Caterina. Fou batejat a Valls, el 13 de novembre de 1772. El 15 de febrer de 1792,[1189] n'obtingué el mestratge.

-I: Garcia, Ramon, impressor de Barcelona del segle XVIII, pare de **Manuel Garcia.** Casà amb Ramona Biescas.

-I: Garcia i Biescas, Manuel, impressor i estamper de Barcelona, fill de **Ramon Garcia**, impressor, i de Ramona Biescas. El 29 octubre de 1780,[1190] **Pau Fonoll,** llibreter de Barcelona, fill de Cristòfor Fonoll, passamaner i de Teresa Barceló, cònjuges difunts, casà amb Mariagna Mateu i Manaró, vídua de Pere Estruc, sastre, filla de Bartomeu Mateu i de Margarida Manaró, cònjuges difunts, hi actuaren com a testimonis **Manuel Garcia**, estamper, i Antoni Boix, sastre.

Aviat morí la seva dona, perquè el 17 de gener de 1784,[1191] signà esposalles matrimonials amb Francesca Pasclla [sic], filla d'Ignasi i d'Antònia, a Santa Maria del Mar, casament que no reeixí, amb testimonis de mestres llibreters com ara **Pau Fonoll** i **Joan Sellent**, perquè el 5 de març del mateix any,[1192] signà capítols matrimonials amb una altra dona, Francesca Pei, filla de Jaume Pei, guanter i d'Antònia Galceran.

[1187]MC. Pàg. 169-380.

[1188]AHPB. Barcelona, notari Francesc Madriguera i Galí, manual de 1779, 1085/7, folis 431-435 v.

[1189]Ibíd. Manual de 1792, 1085/20, folis 130 v-131 v.

[1190]ADB. Desposoris, Vol. 46, 1780-1781.

[1191]ACB. Esposalles, 1782-1784, foli 583.

[1192]AHPB. Barcelona, notari Josep-Maria Abellà, manual de 1784, 1055/30, folis 74-76.

El 3 de juliol de 1785,[1193] tingueren un fill, Joan, i els padrins foren **Joan-Francesc Piferrer** i **Eulàlia Piferrer**, vídua de **Tomàs Piferrer**, fill i mare, com a testimoni tingueren **Pau Fonoll**.

El 26 de novembre de 1791,[1194] actuà com a testimoni en el mestratge atorgat pel Col·legi a **Vicenç Verdaguer**.

El 29 de juliol de 1793,[1195] constà com a assistent en una reunió del consell del Col·legi.

-L: Garriga, Josep, llibreter de Barcelona, pare de **Francesc Garriga** i d'Esperança. Casà amb **Teresa**, el 1765.

L'1 de setembre de 1770,[1196] trobem **Joan-Baptista Abadal** com a aprenent seu.

El 16 d'octubre de 1783,[1197] fou cònsol segon quan demanà l'admissió al Col·legi de **Valeri Sierra**.

El 18 de maig de 1788,[1198] fou examinador del Col·legi quan obtingué el mestratge **Ramon Obiols**.

Participà de la reunió del Col·legi de Llibreters i Impressors feta a la sagristia de la Catedral de Barcelona, per a demanar permís d'impressió i per criticar el seu andador **Pau Nadal**, el 7 d'abril de 1794.[1199]

També, el 1796,[1200] en tant que cònsol del Col·legi de Llibreters i Impressors Unificat, rebé una citació per a presentar-se al jutjats de Barcelona.

El 21 de març de 1797,[1201] fou cònsol primer, quan **Miquel Gaspar i Cases**, i **Josep Torner** accediren al mestratge.

[1193] ACB. Baptismes, 1783-1786, vol. 32, foli 158 v.

[1194] AHPB. Barcelona, notari Francesc Madriguera i Galí, manual de 1791, 1085/19, folis 333 v-334.

[1195] Ibíd. Manual de 1793, 1085/21, folis 343-343 v.

[1196] Ibíd. Llorenç Madriguera i Femades, manual de 1770, 1024/19, folis 309-310.

[1197] Ibíd. *Primum Regestrum*, 1776-1785, s. f.

[1198] Ibíd. Francesc Madriguera i Galí, manual de 1788, 1085/16, folis 236-236 v.

[1199] AHCB. Gremis Notarials, Llibreters i Impressors, caixa 4.

[1200] AHPB. Barcelona, notari Francesc Madriguera i Galí, manual de 1796, 1085/24, folis 333 v-334.

[1201] Ibíd. Miquel Vilamala i Cassani, manual de 1797, folis 103-103 v.

-L/I: Garriga i Roca, Francesc,[1202] llibreter i impressor de Barcelona, fill de **Josep Garriga**. El 20 de maig de 1790,[1203] fou cònsol del Col·legi de Llibreters i Impressors Unificat quan s'atorgà el mestratge a **Pere-Nolasc Aigüesvives**, a 14 anys (irregular).

El 10 de març de 1791,[1204] fou testimoni al testament de Teresa Coll, dona de **Josep Santiago**.

El 18 de novembre de 1797,[1205] fou testimoni en el testament de **Joan Mansuet**.

L'11 de juny de 1804,[1206] feu de marmessor al testament d'Agnès Vila.

A inicis de la Guerra del Francès, es refugià a Sant Pere de Premià. El 1811, era a Vilanova i la Geltrú, plaça dels Carros. A mitjan 1812, imprimí, juntament amb **Pere-Nolasc Aigüesvives**, l'anunci de la publicació i impressió de l'*Almanak* per al 1813, al més-dient. Fou l'impressor de la **Impremta dels Amics de la Constitució**, a Reus, i a Vilanova i la Geltrú, també a Tarragona, el 1813 i 1814, on imprimí el *Diario Militar, Político y Mercantil de la Ciudad de Tarragona*.

Acabada la guerra, el 14 d'agost de 1814,[1207] el trobem a Barcelona, en un consell del Col·legi. El 5 de setembre del mateix any,[1208] el tornem a trobar en un altre consell del Col·legi. També, de nou, en un tercer consell, el 25 de novembre de 1814,[1209] en què es dirimí la sol·licitud de **Joan-Francesc de Paula Piferrer** de tornar a ser impressor reial, amb votació negativa.

El 23 de maig de 1815,[1210] fou cònsol primer quan **Joan Roldós** obtingué el seu mestratge, També, el mateix dia 23,[1211] fou admès **Lluís Ribes i Dalmau**, segons les

---

[1202]Solà Parera, Àngels. "Del règim gremial al sistema liberal: llibreters, impressors i velers de Barcelona, 1760-1854"; "Els gremis de Barcelona", Molas, Pere i Cazeneuve, Xavier (coord.), Seminari d'Història de Barcelona, *Quaderns d'Història*, AHCB, 2017, pàg. 144.

[1203]AHPB. Barcelona, notari Francesc Madriguera i Galí, manual de 1790, 1085/18, folis 182-182 v.

[1204]Ibíd. Josep Francesc Mas i Vidal, testament 1791, 1127/36, folis 180-181 v.

[1205]Ibíd Foli 560 v.

[1206]Ibíd. Miquel Serra i Ponac, manual de 1804, 1130/19, folis 119-120 v.

[1207]Ibíd. Josep-Maria Òdena i Muntells, manual de 1814, 1187/13, foli 461.

[1208]Ibíd. Foli 477.

[1209]Ibíd. Foli 804.

[1210]Ibíd. Manual de 1815, 1187/14, folis 442-443.

[1211]Ibíd. Folis 432-432 v.

noves ordenances. El 8 de juny de 1815,[1212] essent cònsol primer del Col·legi de Llibreters i Impressors, rebé una notificació d'**Agustí Roca** en què demanà la supressió de l'examen d'ingrés al Col·legi. El 24 de febrer de 1816,[1213] encara com a cònsol primer sortint, en un consell, s'aprovà el mestratge de **Josep Mata-rodona**.

L'11 de febrer de 1818,[1214] fou un dels examinadors en el mestratge de **Pere Fullà**. Sabem que visqué a Barcelona, al carrer dels Escudellers, fins el 1835.

-I: Gaspar i Cases, Miquel,[1215] impressor, estamper de Barcelona i administrador d'**Antoni Brusi**, pare de **Jaume Gaspar i Barral**, i germà del llibreter i impressor **Tomàs Gaspar**. El 21 de Març de 1797,[1216] obtingué el mestratge del Col·legi, juntament amb **Antoni Xarques** i **Josep Torner**. Casà amb Maria Barral. Són fills seus **Joan i Jaume Gaspar i Barral**, i Francesca, qui casà amb **Josep Tauló**.

El 17 de gener de 1800, [1217] **Miquel Gaspar**, qui havia comprat a l'encant la impremta de Raimona Rubió, vídua de **Josep Altès**, la revengué a **Joan-Ignasi Jordi**, **Agustí Roca** i al seu germà **Tomàs Gaspar**.

El 9 de juliol de 1801,[1218] fou el padrí al bateig del seu nebot Agustí, fill de **Tomàs Gaspar**. El 19 d'agost del mateix any,[1219] també fou el padrí al bateig de Miquel, fill de **Josep Torner**, estamper de Sant Just Desvern.

El 15 de febrer de 1803,[1220] la seva dona, Maria Barral, feu el testament.

El 2 juny de 1807,[1221] Josep Gaspar, sastre, germà de Jaume Gaspar, pagà la quantitat acordada en un conveni per la renúncia feta per part de Jaume Gaspar i el seu fill, **Miquel Gaspar**, llibreter, de la part que els pertocava de l'herència d'Isabel, mare i àvia

---

[1212]Ibíd. Josep A. Catà i Pelaí, manual de 1815, 1187/13.

[1213]Ibíd. Josep-Maria Òdena i Muntells, manual de 1816, 1187/15, folis 130 v-131 v.

[1214]Ibíd. Manual de 1818, 1187/17, folis 108 v-109 v.

[1215]MC. Pàg. 169-380.

[1216]AHPB. Barcelona, notari Miquel Vilamala i Cassani, Manual de 1797, folis 102-102 v.

[1217]Ibíd. Josep Llopart, manual de 1800, 1145/8, folis 19 v-20 v.

[1218]APSJSPB. Baptismes, 1796-1803, llibre 21, foli 391.

[1219]Ibíd. Foli 402.

[1220]AHPB. Barcelona, notari Jeroni Cavalloll, manual de 1803, 1122/ 13, folis 31-32.

[1221]Ibíd. Josep-Maria Torrent i Sairols, manual de 1807, 1199/1.

respectivament. El 12 d'agost del mateix any,[1222] casà en segones núpcies amb Antònia Pallàs i Roca, filla de Josep i d'Antònia.

El 31 de juliol de 1808,[1223] batejaren la seva filla Josepa. El 21 de juny de 1809,[1224] hi hagueren els capítols matrimonials entre **Miquel Gaspar** i Antònia Pallàs. Participà activament en la conspiració de Barcelona de 1809. El 1810, el trobem a Palma amb la dona del **Brusi**, **Eulàlia Ferrer**. El 7 de novembre d'aquell any,[1225] batejaren la seva filla Maria-Rosa. Més endavant, tingueren una altra filla, Josepa. El 1813, el trobem a Berga com a encarregat de la impremta del **Brusi**, juntament amb el seu fill **Jaume Gaspar i Barral**, i **Domènec Obiols**.[1226]

Acabada la guerra, el tornem a trobar en un consell del Col·legi, el 25 de novembre de 1814,[1227] en què es dirimí la sol·licitud de **Joan-Francesc de Paula Piferrer** de tornar a ser impressor reial, amb votació negativa.

El 13 de gener de 1815, [1228] morí la seva filla Maria-Rosa, a cinc anys, quan vivien al carrer de les Moles, sebollida a Sant Just i Sant Pastor. El 14 de maig del mateix any,[1229] en un consell del Col·legi, juntament amb **Jaume Tauló** i **Antoni Brusi**, protestaren contra l'admissió de **Lluís Ribes i Dalmau**, segons les antigues ordenances. El 8 d'agost de 1815,[1230] hi hagué el seu testament, i, com a marmessor tingué **Antoni Brusi**, qui li dirigí paraules com: "mon amic". El 22 d'agost del mateix any,[1231] batejaren el seu fill Francesc. El 28 de novembre de 1818,[1232] batejaren un altre fill, **Miquel**.

[1222]ACB. Desposoris, llibre 168, foli 137.

[1223]APSJSPB. Baptismes, 1804-1815, llibre 22, foli 343.

[1224]AHPB. Barcelona, notari Ramon Constansó, manual de 1809, 1097/39, foli 82-83 v.

[1225]APSJSPB. Baptismes, 1804-1815, llibre 22, foli 420.

[1226]Canals Elías-Brusi, Miguel. *La casa Brusi y el Diario de Barcelona (1775-1957)*, Ajuntament de Barcelona, 2010, pàg. 98.

[1227]AHPB. Barcelona, notari Josep-Maria Òdena i Muntells, manual de 1814, 1187/13, foli 804.

[1228]DB. Pàg. 489.

[1229]AHPB. Barcelona, notari Josep-Maria Òdena i Muntells, manual de 1815, 1187/14, folis 309-310.

[1230]Ibíd. Jaume Rigalt i Estrada, manual de 1815, 1165/21, folis 459 v-460 v.

[1231]APSJSPB. Baptismes, 1804-1815, llibre 22, foli 545.

[1232]Ibíd. 1816-1823, llibre 23, foli 192.

L'11 de setembre de 1821,[1233] **Miquel Gaspar i Cases**, vidu, casà en terceres núpcies amb Maria Velasco, filla d'Ignasi Velasco i de Mariàngela Farràs, a Santa Maria del Mar. Hi tingueren tres fills, Lluís, qui fou advocat, Miquela i Mariàngela. El 19 de setembre del mateix any,[1234] feu el seu testament.

L'1 de juliol de 1822,[1235] **Miquel** i **Tomàs Gaspar**, germans, donaren poders al causídic de Barcelona Ramon de Cortada.

El 19 d'agost de 1827,[1236] hi hagueren els capítols matrimonials entre **Miquel Gaspar** i Maria Velasco, la seva tercera dona.

El 25 de febrer de 1830,[1237] hi hagué una concòrdia entre Salvador Ros, hereu de l'escriptor Manuel Poy i Comes i **Miquel** i **Tomas Gaspar**, menor, fill de **Miquel**, impressors, per unes edicions de llibres de Manuel Poy i Comes.

Llibre: *Llave aritmética y algebrayca,* escrita *por Don Manuel Poy y Comes*: "*Barcelona*: *por Miguel y Tomas Gaspar*".

El 25 d'agost de 1832,[1238] **Miquel Gaspar i Cases** atorgà poders a Francisco Galindo, agent de negocis de Madrid.

El 29 de desembre de 1838,[1239] **Miquel Gaspar** aconseguí, per subhasta pública, la impressió del *Boletín Oficial de la Provincia*, que abans havia estat imprès pel **Brusi**. Actuà com a avalador el seu germà **Tomàs**.

El 1843, imprimí: *Compendio de los elementos de aritmética numérica, de Manuel Poy y Comes, al estilo de comercio para instrucción de la juventud, en las escuelas de primeras letras, por José Maria Ferrer, profesor de instrucción primaria*: "*Barcelona*: *Miguel y Jaime Gaspar, P. é H., 1843*".

[1233] ADB. Expedients matrimonials, 1821, Caixa 78.

[1234] AHPB. Barcelona, notari Jaume Rigalt i Estrada, manual de 1821, 1165/22, folis 319 v-321.

[1235] Ibíd. Valentí Gros, manual de 1822, 1221/3, folis 82 v-83 v.

[1236] Ibíd. Jaume Rigalt i Estrada, manual de 1827, 1165/28, folis 379-381.

[1237] Ibíd. Pere Gonzàlez i Govern, manual de 1830, 1253/3, folis 48-50.

[1238] Ibíd. Francesc Gallisà i Raurès, manual de 1832, 1238/4.

[1239] Ibíd. Josep-Antoni Jaumar i Carrera, manual de 1838-1839, 1232/17, foli 2 v-5.

Sabem que el 1844, publicà: *Goigs en llaor de Sant Llorenç*, per a la parròquia de Sant Just i Sant Pastor de Barcelona.

El 16 d'agost de 1849,[1240] **Miquel Gaspar i Cases** i **Jaume Gaspar i Barral** atorgaren poders al seu net i fill respectiu, Josep Gaspar, i a Oleguer Saleta, veïns de Barcelona.

El 23 de març de 1854,[1241] Maria Velasco donà poders al causídic Francesc Gonzàlez i a Oleguer Saleta, veí de Barcelona. El 27 de març de 1854,[1242] hi hagué l'inventari dels béns de **Miquel Gaspar**, a instància de la seva vídua i fills.

El 29 de gener de 1855, trobem un document relatiu al testament de **Miquel Gaspar**. El 5 de setembre del mateix any,[1243] Josepa i Francesca, germanes, filles de **Miquel**, reberen el que els pertocà de l'herència del seu pare, de mans de Maria Velasco, la seva vídua. El 7 de setembre de 1855,[1244] Joan Gaspar rebé de Maria Velasco, vídua de son pare, **Miquel Gaspar**, 2.000 rals de billó d'herència.

-I: Gaspar i Barral, Jaume,[1245] impressor i estamper de Barcelona, fill de **Miquel**. El 23 de juny de 1816, casà amb Antònia Maristany, i com a testimoni tingué **Josep Torner**. També hi tingueren una filla (1823).

-I: Gaspar i Cases, Tomàs,[1246] impressor de Barcelona, des del 1794,[1247] a la Baixada de la Presó, núm. 20, germà de **Miquel** i fill de Jaume Gaspar, sastre i de Rita Cases, va néixer el 1773.

El 19 de gener de 1785,[1248] **Tomàs Gaspar** es contractà per cinc anys amb **Joan Sellent**, per aprendre l'ofici de llibreter.

[1240]Ibíd. Josep Ponsà i Figuerola, manual de 1849, 1303/8, folis 124 v-125 v.

[1241]Ibíd. Josep Pic, manual de 1854, 1265/10, folis 26 v-27.

[1242]Ibíd. Folis 27-34 v.

[1243]Ibíd. Manual de 1855, 1265/11, folis 90 v-91.

[1244]Ibíd. Folis 91-91 v.

[1245]Ibíd.

[1246]Ibíd.

[1247]Solà Parera, Àngels. "Del règim gremial al sistema liberal: llibreters, impressors i velers de Barcelona, 1760-1854"; "Els gremis de Barcelona", Molas, Pere i Cazeneuve, Xavier (coord.), Seminari d'Història de Barcelona, *Quaderns d'Història*, AHCB, 2017, pàg. 147.

[1248]AHPB. Barcelona, notari Francesc Madriguera i Galí, manual de 1785, 1085/13, foli 36-37.

El 2 de gener de 1794,[1249] hi hagué un consell del Col·legi de Llibreters i Impressors Unificat, on participà. El 5 de gener del mateix any,[1250] obtingué el mestratge. El 6 d'abril de 1794,[1251] deixà de ser l'andador del Col·legi, a l'entrada de **Bartomeu Lautrec**.

El 26 d'octubre de 1796,[1252] casà amb Gaietana Roca i Cerdà, filla de **Joan-Antoni Roca**, mestre llibreter, i de Teresa, nascuda el 1774, i hi varen tenir nou fills: **Tomàs**, **Agustí**, Joan (morí a 2 anys), **Eduard**, Francesca, Josep-Oriol **(**qui devia premorir**)**, Teresa, **Gaietà** i **Josep,** tots impressors i llibreters del segle XIX.

El 13 d'agost de 1797,[1253] batejaren el primer fill, **Tomàs**.

El 14 de juny de 1799,[1254] juntament amb **Antoni Brusi**, donaren poders al patró d'un vaixell de Sant Feliu de Guíxols, que duia llibres seus des de Perpinyà, però que havien estat assaltats per pirates, a Maó i a Còrsega. El 18 de juliol del mateix any,[1255] batejaren un altre fill, **Agustí**.

El 9 d'octubre[1256] i el 18 de desembre de 1798,[1257] en sengles consells del Col·legi, fou l'examinador en l'admissió de **Josep Guix** com a mestre. El mateix any,[1258] per treballs fets per a l'església de Santa Maria del Pi, cobrà 206 lliures.

El 14 de juny de 1799,[1259] **Antoni Brusi i Mirabent** i **Tomàs Gaspar i Cases** donaren poders al patró del vaixell que els transportava llibres i que havia estat fet presoner, primer per corsaris de Maó i després per corsaris francesos, per tal que, en nom seu, recuperessin

[1249]Ibíd. Manual de 1794, 1085/22, folis 15 v-16.

[1250]Ibíd. Folis 18-18 v.

[1251]Ibíd. Folis 239 v-240.

[1252]APSJSPB. Desposoris, 1796-1817, llibre 10, foli 33.
-ACB. Esposalles, maig 1796- juliol 1797, vol. 162, foli 79.

[1253]APSJSPB. Baptismes, 1796-1803, llibre 21, foli 117.

[1254]AHPB. Barcelona, notari Josep Casadavall, manual de 1799, 1170/3, folis 128-128 v.

[1255]Ibíd. Foli 273.

[1256]Ibíd. Miquel Vilamala i Cassani, manual de 1798, 1151/15.

[1257]Ibíd. Folis 342 v-343.

[1258]ADB. Santa Maria del Pi, Pròcura d'herències, 1777-1888.

[1259]AHPB. Barcelona, notari Josep Casadavall, manual de 1799, 1170/3, folis 128-128 v.

els llibres. Fou soci, també d'una companyia d'impressors i llibreters amb **Jordi** i amb **Roca**, el 1800, i fins el 1808.

El 15 de febrer de 1800,[1260] rebé una lletra de canvi. L'11 d'agost del mateix any,[1261] fou el tresorer del Col·legi de Llibreters i Impressors Unificat, quan **Rafael Ferrer**, menor, obtingué el mestratge. El 15 de setembre de 1800,[1262] hi hagué un consell del Col·legi en què es proposà l'admissió de **Gervasi Nadal i Lluc**, fill de **Pau Nadal**, però sobretot, es tractà la disputa i el plet judicial entre el síndic, **Antoni Cassanyes** i els cònsols, **Esteve Cassanyes** i **Mateu Esterling,** mentre **Tomàs Gaspar** fou el tresorer.

El 9 de març de 1801,[1263] hi hagué consell general del Col·legi de Llibreters i Impressors, quan va ser atorgat, definitivament, el mestratge a **Josep Cerqueda**. Aleshores, sortí comissionat per a deliberar la qüestió. El 9 de juliol del mateix any,[1264] batejaren un fill, Eduard, qui el 20 de setembre de 1802,[1265] morí albat, a dos anys i mig. Aleshores, vivien a la Baixada de la presó.

El 8 de juny de 1803,[1266] tornà a ésser comissionat arran de la petició de **Jaume Girard**, germà de **Joan Girard**, llibreter confrare, en un consell del Col·legi, en què demanà tenir la botiga del seu germà difunt i el Col·legi li ho negà. El 20 de novembre del mateix any,[1267] batejaren un altre fill.

El 7 de març de 1804,[1268] fou el tresorer del Col·legi quan fou admès **Vicenç Magrinyà i Focs**. El 17 de març del mateix any,[1269] exercí el càrrec de tresorer quan fou admès **Pau Esterling i Vigil**.

[1260]Ibíd. Josep Obac, manual de 1800, 1129/25, foli 150-150 v.

[1261]Ibíd. Folis 290-291.

[1262]Ibíd. Miquel Vilamala i Cassani, manual de 1800, 1151/17, folis 342 v-343.

[1263]Ibíd. Manual de 1801, 1151/5.

[1264]ADB. Baptismes, 1796-1803, llibre 21, folis 391-392.

[1265]Ibíd. Òbits, 1802.

[1266]AHPB. Barcelona, notari Francesc Ribes i Barbier, manual de 1803, 1188/2, folis 80-84.

[1267]Ibíd. Foli 547.

[1268]Ibíd. Manual de 1804, 1180/3, folis 57-58.

[1269]Ibíd. Folis 66 v-67.

El 8 d'agost de 1805,[1270] batejaren una filla, Francesca, ell en tenia 32 i la dona, 31.

El 22 de desembre de 1806,[1271] batejaren una altre fill, Josep-Oriol. El 28 de desembre del mateix any,[1272] signà com a procurador, juntament amb **Agustí Roca** i **Joan- Ignasi Jordi**, de la companyia de llibreters i impressors que varen fundar el 1800.

El 4 de gener de 1809,[1273] batejaren una altra filla, Francesca. L'any 1809, l'arrestaren els francesos perquè feia de conductor de la correspondència entre **Antoni Brusi** i Francesc Salvà i Campillo, però el 1810, ja era a Manresa.

En acabada la Guerra del Francès, el juliol de 1814, a l'**Oficina de Gaspar i Cia**, a la Baixada de la Presó, es venien diversos llibres. El 5 de setembre de 1814,[1274] a Barcelona, el trobem en un consell del Col·legi, i en un altre el 15 d'octubre del mateix any.[1275] El 7 de novembre de 1814,[1276] batejaren un altre fill, **Gaietà**. També, el tornem a trobar en un consell, el 25 de novembre del mateix any,[1277] en què es dirimí la sol·licitud de **Francesc de Paula Piferrer** de tornar a ser impressor reial, amb votació negativa.

El 25 de gener de 1815,[1278] fou un dels marmessors en el testament de **Jaume Tauló**. El 23 de maig del mateix any,[1279] fou cònsol segon quan **Joan Roldós** obtingué el seu mestratge i també el de **Lluís Ribes i Dalmau**,[1280] segons les noves ordenances. El 8 de juny de 1815,[1281] exercí el càrrec de cònsol segon del Col·legi quan **Agustí Roca** envià

[1270] ADB. Baptismes, 1804-1815, llibre 22, foli 124.
[1271] AHPB. Barcelona, notari Francesc Ribes i Barbier, manual de 1806, 1180/5, foli 216.
[1272] Ibíd. Ignasi Martí i Vidal, manual de 1806, 1180/6, folis 2-2 v.
[1273] Ibíd. Foli 368.
[1274] Ibíd. Josep-Maria Òdena i Muntells, manual de 1814, 1187/13, foli 44.
[1275] Ibíd. Foli 513.
[1276] Ibíd. Foli 708.
[1277] Ibíd. Foli 804.
[1278] Ibíd. Josep-Antoni Pic, manual de 1815, 1181/2, folis 23-23 v.
[1279] Ibíd. Folis 432-432 v.
[1280] Ibíd. Josep-Maria Òdena i Muntells, manual de 1815, 1187/14, folis 442-443.
[1281] Ibíd. Josep-Antoni Catà i Pelaí, manual de 1815, 1187/13.

una notificació per tal que anul·lessin els exàmens d'entrada. El 21 de desembre del mateix any,[1282] signà per raó de senyoria de les cases de la Davallada de la Presó.

El 24 de febrer de 1816,[1283] encara com a cònsol segon, assistí al consell del Col·legi en què s'aprovà el mestratge de **Josep Mata-rodona**. El 18 d'abril del mateix any,[1284] fou testimoni en el casament d'Antoni Monner, cinter, amb Antònia Xarrier, a l'església de Sant Just i Sant Pastor de Barcelona.

El 9 de setembre de 1817,[1285] signà àpoca pel preu de la venda de la casa de la Davallada de la Presó, i el 3 de novembre del mateix any,[1286] signà pel domini de la casa mateixa. El 18 de gener de 1818,[1287] proper a morir **Joan Sellent**, qui havia signat un conveni amb **Joan-Francesc Piferrer** perquè no tingués problemes el seu fill, **Joan Sellent**, també llibreter, com a testimonis, signaren **Agustí Roca** i **Tomàs Gaspar**. L'11 de febrer del mateix any,[1288] fou un dels examinadors en el mestratge de **Pere Fullà**. El 17 de febrer de 1818,[1289] batejaren un fill, **Josep**. El 26 d'octubre del mateix any,[1290] **Agustí Roca**, **Tomàs Gaspar** i **Joaquim Jordi**, com a fill de **Joan-Ignasi Jordi**, nomenaren àrbitres per passar comptes de la societat feta pels dos primers i **Joan-Ignasi Jordi**, el 1800.

L'1 de juliol de 1822,[1291] **Tomàs Gaspar**, en nom propi i també com a un dels apoderats d'alguns clergues servites de Barcelona, creditors de Salvador Ortiz, pilot d'una fragata, nomenaren procuradors substituts per reclamar allò que el difunt pogués tenir a l'Havana i altres llocs. El mateix dia 1 de juliol,[1292] **Miquel** i **Tomàs Gaspar** donaren poders al causídic de Barcelona, Ramon de Cortada.

[1282]Ibíd. Ignasi Martí i Vidal, manual de 1815, 1180/12, folis 253 v-254.

[1283]Ibíd. Manual de 1816, 1187/13, folis 130 v-131 v.

[1284]APSJSPB. Desposoris, 1816.

[1285]AHPB. Barcelona, notari Ignasi Martí i Vidal, manual de 1817, 1180/12, foli 255.

[1286]Ibíd. Folis 310 v-311.

[1287]Ibíd. Manual de 1818, 1180/13, folis 15 v-16.

[1288]Ibíd. Folis 108 v-109 v.

[1289]ADB. Llibre 23, foli 138.

[1290]AHPB. Barcelona, notari Ignasi Martí i Vidal, manual de 1818, 1180/13, folis 333-333 v.

[1291]Ibíd. Josep Darder i Rabanell, manual de 1822, 1231/1, foli 30-30 v.

[1292]Ibíd. Valentí Gros, manual de 1822, 1221/3, folis 82 v-83 v.

El 8 de juliol de 1826,[1293] lliurà una plica closa amb el seu testament al notari.

El 25 de febrer de 1830,[1294] se signà una concòrdia entre Salvador Ros, hereu de l'escriptor Manuel Poy i Comes, i **Miquel i Tomas Gaspar i Roca**, menor, (el pare, era fora d'Espanya) impressors, per unes impressions de llibres de Poy.

El 4 de novembre de 1834,[1295] hi hagué un altre testament de **Tomàs Gaspar i Cases**.

Sabem que el 1840, encara imprimí: *Reglas de la buena crianza i civilidad en la mesa*.

El 8 de juliol de 1841,[1296] hi hagué una sentència en què es condemnava **Josep Torner** a retornar-li tots els exemplars de l'obra de Carles Aribau: *El amigo de la infancia*.
Segons la *Guia General de Barcelona*, de Saurí, el 1848, tenia l'obrador a la Baixada de la Presó, núm. 5, probablemente, el seu fill.

-I: Gaspar i Roca, Tomàs, impressor de Barcelona, fill de **Miquel Gaspar i Cases**. El 25 de març de 1800,[1297] fou un dels testimonis en l'inventari de **Francesc Solà**.

-L: Gener, Francesc,[1298] llibreter de Barcelona del segle XVIII. Visqué en una casa de propietat al carrer de la Freneria, amb la dona i dos nebots.

-L: Generes, Francesc,[1299] major, llibreter de Barcelona. El 22 de gener de 1754,[1300] fou padrí de Josep, fill de **Roc Soler i Duran**, estamper.

El 14 de novembre de 1763,[1301] fou un dels examinadors en el mestratge de **Francesc Ribes i Fullà**.

[1293]Ibíd. Manuel Lafont i Tomàs, manual de 1826, 1227/8, foli 319 v.
[1294]Ibíd. Pere Gonzàlez i Govern, manual de 1830, 1253/3, foli 48-50.
[1295]Ibíd. Manuel Lafont i Tomàs, manual de 1834, 1227/16, folis 143-146 v.
[1296]Ibid. Francesc Madriguera i Gelabert, manual de 1841, 1300/1, folis 20 v-22.
[1297]Ibíd. Miquel Vilamala i Cassani, manual de 1800, 1151/6, folis 46 v-54 v.
[1298]DB. Pàg. 419.
[1299]Ibíd. Pàg. 489.
[1300]ACB. Baptismes, vol. 24, foli 119 v.
[1301]AHPB. Barcelona, notari Francesc Madriguera i Femades, manual de 1763, 1024/12, folis 215-215 v.

El 30 de maig de 1764,[1302] fou cònsol segon del Col·legi quan concediren el mestratge a **Ramon Sapera i Pi**.

El 25 de novembre de 1771,[1303] la seva posterior dona, Maria Mansuet, germana de **Joan Mansuet**, atorgà poders al doctor en drets Salvador Santjoan.

Juntament amb **Pere-Àngel de Tarassona**, imprimiren diaris com el *Semanario Curioso, Erudito, Comercial y Económico*, entre el 1773 i el 1774.

El 26 d'agost de 1773,[1304] el Col·legi d'Impressors fou inclòs al dels Llibreters, però protestaren -entre altres, **Francesc Generes**, major- per tal d'haver-los inclòs al seu Col·legi sense permís.

L'11 de novembre de 1773,[1305] constà com a cònsol segon del Col·legi en la relació de membres que han de fer pagaments reials.

Sabem que l'any 1777, col·laborà en diversos negocis amb **Francesc Ribes i Fullà**.

El 16 d'octubre de 1783,[1306] fou el clavari quan **Valeri Sierra** demanà de ser admès al Col·legi.

El 12 de febrer de 1784,[1307] casà am Maria Mansuet, germana de **Joan Mansuet**, qui continuà l'ofici del seu marit, com a vídua, el 1802.

El 6 de maig de 1787,[1308] fou un dels examinadors del Col·legi en el mestratge de **Mateu Esterling**.

El 24 de novembre de 1787,[1309] hi hagué un consell del Col·legi en què l'andador **Mateu Esterling** es queixà que a la ciutat hi havia tres botigues de llibreters obertes, de persones que no són mestres del Col·legi, com ara les de **Solà**, al carrer Hospital i al carrer Ample

---

[1302] Ibíd. Registre manual de Consells de Confraries, 1756-1776, manual de 1764, 1024/13, folis 107 v-108.

[1303] AHPB. Barcelona, notari Gaietà Simon, manual de 1771, 1050/6, folis 206-206 v.

[1304] Ibíd. Jacint Baramon, manual de 1773, 1056/19.

[1305] Ibíd. Jacint Baramon, manual de 1773, 1056/19, foli 401.

[1306] Ibíd. Francesc Madriguera i Galí, *Primum Regestrum*, 1776-1785, s. f.

[1307] APSJSPB. Desposoris, 1780-1795, vol. 9, foli 109.

[1308] Ibíd. Manual de 1787, 1085/15, folis 193 v-194 v.

[1309] AHPB. Barcelona, notari Francesc Madriguera i Galí, manual de 1787, 1085/15.

i, també, la d'**Antoni Oliveres**, al carrer de la Palla. Aleshores, el Col·legi acordà que les tancaria i per això varen comissionar **Francesc Generes**, major i **Francesc Ribes**.

El 18 de maig de 1788,[1310] fou cònsol primer del Col·legi quan obtingué el mestratge **Ramon Obiols**. El 30 de juny del mateix any,[1311] com a cònsol primer, feu un requeriment a **Joan Serra i Llopart** perquè en fes d'andador. El 3 de juliol de 1788,[1312] **Joan Serra** protestà per fer-ne d'andador. El 3 d'agost del mateix any,[1313] fou admès com a mestre **Joan Serra i Llopart**. El 17 d'agost de 1788,[1314] encara com a cònsol primer del Col·legi, exercí el càrrec en el mestratge de **Joan Rubió i Lluc**. El 29 d'octubre del mateix any,[1315] fou el padrí de **Francesc Mansuet**, fill de **Joan Mansuet**.

El 14 de novembre de 1791,[1316] fou un dels examinadors en el mestratge de **Josep Porter**.

El 13 de desembre de 1791,[1317] fou mestre examinador en un consell del Col·legi de Llibreters i Impressors Unificat, quan **Josep Manyalic** sol·licità ser-ne admès.

El 6 d'abril de 1794,[1318] també fou un dels examinadors en el mestratge de **Bartomeu Lautrec** i de **Jaume Tauló**.

Participà de la reunió del Col·legi de Llibreters i Impressors feta a la sagristia de la Catedral de Barcelona, per a demanar permís d'impressió i per criticar el seu andador **Pau Nadal**, el 7 d'abril de 1794.[1319]

L'any 1796,[1320] rebé una citació per a presentar-se als jutjats, com a cònsol del Col·legi.

[1310] Ibíd. Manual de 1788, 1085/16, folis 236-236 v.

[1311] Ibíd. Folis 303 v-304 v.

[1312] Ibíd. Folis 305-305 v.

[1313] Ibíd. Folis 324 v-325 v.

[1314] Ibíd. Folis 350 v-351.

[1315] APSJSPB. Baptismes, 1786-1795, llibre 20, foli 183.

[1316] Ibíd. Manual de 1791, 1085/19, folis 303 v-304.

[1317] AHPB. Barcelona, notari Francesc Madriguera i Galí, manual de 1791, 1085/19, folis 390-391 v.

[1318] Ibíd. Manual de 1794, 1085/22, folis 239 v-240.

[1319] AHCB. Gremis Notarials, Llibreters i Impressors, caixa 4.

[1320] Ibíd.

El 23 de novembre de 1797,[1321] rebé com a herència la botiga i l'obrador d'impressor de mans de **Joan Mansuet**, el seu cunyat, al seu testament.

El 22 de maig de 1798,[1322] era mestre del Col·legi, però treballava com a oficial.

El 22 de desembre de 1799,[1323] hi assistí com a membre i fou testimoni de l'acceptació al Col·legi de **Jaume Farigola**, quan eren els cònsols **Pere Batlle** i **Ignasi Estivill**.

El 18 d'agost de 1800,[1324] arran de les disputes entre **Carles Gibert i Tutó** i **Antoni Sastres**, sogre i gendre, des del Col·legi de Llibreters i Impressors es formaren dos àrbitres: **Francesc Generes**, major i **Mateu Esterling** i, el mateix dia 12,[1325] se signaren capítols de concòrdia, amb el resultat que **Sastres** havia de pagar a **Gibert** 1.820 lliures, 17 sous i 5 diners, per deutes de la compra de la impremta de **Gibert**. El 20 de novembre de 1800,[1326] **Generes** entregà les claus de la retornada impremta a **Gibert**. El 4 de desembre del mateix any,[1327] **Generes** i **Esterling** són cridats per **Sastres**, novament, com a àrbitres en les disputes amb el seu sogre **Gibert**.

El 9 de març de 1801,[1328] fou el cònsol primer en el consell del Col·legi que atorgà el mestratge a **Gervasi Nadal** i **Lluc**, fill de **Pau Nadal**. El 25 d'abril del mateix any,[1329] exercí el càrrec en un consell del Col·legi quan s'atorgà el mestratge a **Josep Rissoto**. El 19 de maig del mateix any,[1330] juntament amb **Mateu Esterling**, nomenaren un procurador en les disputes entre **Gibert** i **Sastres**. Encara el 15 d'octubre de 1801,[1331] novament, **Generes** i **Esterling** tornaren a fer d'àrbitres en les disputes de **Gibert** i **Sastres**, que semblaven no acabar-se mai, a causa de la vehemència de **Gibert**. El 30

[1321] AHPB. Barcelona, notari Francesc Mas i Fontana, manual de 1829, 1220/16, folis 259-264.
[1322] Ibíd. Francesc Madriguera i Galí, manual de 1788, 1085/16, folis 224-224 v.
[1323] Ibíd. Miquel Vilamala i Cassani, manual de 1799, 1085/27.
[1324] Ibíd. Manual de 1800, 1085/28, folis 93-95 v.
[1325] Ibíd. Francesc Claramunt, manual de 1800, 1173/2, folis 123-134.
[1326] Ibíd. Folis 150 v-151 v.
[1327] Ibíd. Folis 175 v-176.
[1328] Ibíd. Josep Pomareda, manual de 1801, 1152/2, folis 70-72 v.
[1329] Ibíd. Folis 71 v-72.
[1330] Ibíd. Josep Ros i Quilmetes, manual de 1801, 1163/6.
[1331] Ibíd. Francesc Focs i Broquetes, manual de 1801, 1161/76, folis 272-273.

d'octubre del mateix any,[1332] a petició de **Sastres**, els dos àrbitres tornaren a dirimir entre **Gibert** i **Sastres**. El 28 de novembre de 1801,[1333] juntament amb **Sastres** i **Esterling**, en nom del Col·legi de Llibreters i Impressors Unificat, atorgaren poders a Tomàs-Antoni Ortiz de Lanssagorta, resident a Madrid. El 14 de desembre del mateix any,[1334] feu d'àrbitre en el requeriment per unes claus del pis del carrer Llibreteria, que demanava **Carles Gibert i Tutó** a **Ignasi Estivill i Torres**.

Degué morir a finals de 1801.

El 1808, **Josepa Mansuet**, la seva dona, tingué casa i botiga, per bé que consta a nom del marit. Durant la Guerra del Francès, no en sabem res d'ella.

El 13 d'abril de 1824,[1335] constà com a hereva, després de la mort de **Carles Sapera i Mansuet**, germà de **Josepa**.

-L/I: Generes i Mansuet, Francesc,[1336] menor, llibreter i impressor de Barcelona. Degué néixer el 1785.

El 21 de novembre de 1807,[1337] fou proposat en una terna per a ser cònsol primer del Col·legi.

Sabem, pel *Diario de Barcelona*, que a la seva llibreria de la Baixada de la Presó amb carrer Freneria, s'hi venien llibres italians, els dies: 8, 12.13, 22 i 28 de maig; també, el 30 de juny, el 10 de juliol i el 6 d'agost de 1809.

No en sabem res fins el 14 d'agost de 1814,[1338] quan el trobem a Barcelona, en un consell del Col·legi de Llibreters i Impressors Unificat. També, el 2 de setembre de 1814,[1339] en què se'l reconeix com a mestre amb casa i botiga.

[1332]Ibíd. Folis 282-283 v.

[1333]Ibíd. Francesc Mas, manual de 1801, 1126/51, folis 217 v-218.

[1334]Ibíd. Marià Simon i Labrós, manual de 1801, 1134/13, folis 140-140 v.

[1335]Ibíd. Joan-Baptista Baladia, manual de 1824, 1212/5, folis 33-35.

[1336]MC. Pàg. 169-380.

[1337]AHPB. Barcelona, notari Francesc Ribes i Barbier, manual de 1807, 1188/6.

[1338]Ibíd. Josep-Maria Òdena i Muntells, manual de 1814, 1187/13, foli 461.

[1339]Solà Parera, Àngels. "Del règim gremial al sistema liberal: llibreters, impressors i velers de Barcelona, 1760-1854"; "Els gremis de Barcelona", Molas, Pere i Cazeneuve, Xavier (coord.), Seminari d'Història de Barcelona, *Quaderns d'Història*, núm. 24, AHCB, 2017, pàg. 146.

El 1815, participà en la terna com a pretendent al lloc de cònsol primer del Col·legi.

El 13 d'abril de 1824,[1340] el documentem en la concòrdia entre **Francesca Roig**, dona de **Joan Mansuet** i Manuel Mansuet, germà de **Joan**.

-L/I: Gibert i Tutó, Carles,[1341] llibreter i impressor de Barcelona. Nasqué el 1741, fill de Josep i de Magdalena. El 1760, casà amb Teresa Costa, i després, en segones núpcies amb Teresa Ballester, el 1797.

Entre el 1761 i el 1764, es vengué a la seva llibreria, al carrer del Call, el *Caxon de Sastre Cathalan*.[1342] Va viure a la Baixada de la Presó, des del 1768, amb dos fills, un d'ells **Carles Gibert i Costa**.

El 14 de febrer de 1772,[1343] feu de testimoni en unes obres fetes al costat de la casa de **Joan Mansuet**, a la Baixada de la Presó.

El 27 de maig de 1773,[1344] interposà el dret de fadiga, o prelació damunt de dues cases propietat del difunt **Josep-Antoni Lacavalleria**,[1345] al carrer de les Moles, amb cens anual de 5 lliures i 12 sous, i amb entrada de 70 lliures, les quals pagarà el senyor Josep Campamar, de l'àpoca que tenia a favor signada per **Josep-Antoni Lacavalleria**. Aquest darrer havia signat amb el llibreter **Josep Pi** l'arrendament de les dues cases, però no s'hi presentà, per la qual cosa, ara, són per al llibreter **Carles Gibert**, en tant que hereu emfitèutic o successor de **Lacavalleria**, a condició que en el termini de 6 dies s'inscrigui

---

[1340]AHPB. Barcelona, notari Joan-Baptista Baladia, manual de 1824, 1212/5, folis 33-35.

[1341]MC. Pàg. 169-380.

[1342]AHCB. Publicacions periòdiques, 1761-1764.

[1343]AHPB. Barcelona, notari Baltasar Oliveres i de Plana, manual de 1771-1772, 1052/30, foli 279.

[1344]ACB. Processos, manual d'Actes, notari públic Josep Bonaventura i Fontana, vol. 950 (13/1/1768-29/11/1773), signatura del 27 de maig de 1773, amb els testimonis de Felip Mas i Pau Sunyer i Canals i avalat pel protector: Antoni de Sentmenat, doctor en lleis, ardiaca i jutge sinodial de la Catedral de Barcelona.
-Camprubí, Xevi. *L'impressor Rafael Figueró (1642-1726) i la premsa a la Catalunya del seu temps*, Fundació Noguera, Barcelona, 2018, pàg. 274-280, ens parla de **Pere Lacavalleria**, el seus germans **Antoni** i **Joan**, impressors de Barcelona, des del 1627 fins el 1706. Ens diu que el 1692, a la impremta de **Lacavalleria**, al carrer de la Llibreteria, hi hagué un robatori de llibres i, tot apuntava que havia estat un altre llibreter, **Joan Pi**. És ben curiós que, gairebé 70 anys després, els descendents homònims, un tal **Antoni Lacavalleria** i un tal **Joan Pi**, llibreter de Barcelona el 1773, no s'avingueren en el contracte de lloguer de dues cases al carrer de les Moles i, un altre llibreter, **Carles Gibert**, hereu de **Lacavalleria**, es quedés les cases. Els plets venien d'antic.

[1345]AHPB. Barcelona, notari Manuel Comelles i Aparici. Ens diu que havia estat almoiner de la Presó de Barcelona i prior dels majorals del Cordó de Sant Francesc.

al Col·legi de Llibreters de la ciutat (segons Pragmàtica de 1760). El 26 d'agost del mateix any,[1346] el Col·legi d'Impressors fou inclòs al dels Llibreters, però protestaren -entre altres, **Carles Gibert**- per tal d'haver-los inclòs al seu Col·legi sense permís.

El 19 de desembre de 1779,[1347] sol·licità i obtingué el mestratge (irregular), per al seu fill de 12 anys, **Carles Gibert i Costa**, per bé que, un dia després, en un altre consell, en fou protestat. Els dies 8 i 15 de novembre[1348] del mateix any, la Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona acordà encarregar-li la impressió de 400 volums dels seus Estatuts.

El 16 d'octubre de 1783,[1349] fou cònsol primer del Col·legi quan **Valeri Sierra** demanà de ser-ne admès.

El 25 de juny de 1789,[1350] el porter de la Casa de Moneda de la ciutat, davant del notari Jaume Morelló, del carrer del Pi, testificà que havia notificat a **Carles Gibert i Tutó**, impressor i llibreter, que des del 6 de maig de 1763, cada primer de gener, l'esmentat porter havia de cobrar el cens líquid de 12 lliures, 12 sous i 6 diners per la compra de la casa núm. 7 del carrer de la Llibreteria, a **Josep-Antoni Lacavalleria**, on resideix **Gibert**.

Aquesta casa fou de **Francesc Avinyó**, llibreter, i fill d'**Oleguer Avinyó**, també llibreter, i el 23 de març de 1726, **Antoni Lacavalleria Moix i Dulac**, pare del demandant **Josep-Antoni Lacavalleria i Mitjans**, qui va atorgar-li la propietat, com també el domini, alou i habitatge del carrer de les Moles de la Dagueria, el qual havia estat propietat d'Isabel Garriga i Capó, vídua de **Josep Garriga i Pi**, llibreter de Barcelona i successor de **Josep Pi i Vecià**, també llibreter de Barcelona. Que ara també és propietat de **Francesc Gibert** i, per la qual cosa, també és deutor dels censos, que sumen un total de 418 lliures i 13 sous. El 27 de juny de 1789,[1351] **Francesc Gibert i Tutó** s'adreçà al notari i manifestà que pel que feia al requeriment de **Josep-Antoni Lacavalleria i Mitjans**, existien dos tipus de deute.

[1346] Ibíd. Jacint Baramon, manual de 1773, 1056/19.

[1347] Ibíd. Francesc Madriguera i Galí, manual de 1779, 1085/7, folis 433-435 v.

[1348] Martínez Martínez, Oriol. *L'impressor Francesc Surià i Burgada (1749-1805)*, màster en Biblioteques i Col·leccions patrimonials, curs 2015-2016, tutor: Jesús Gascón, Universitat de Barcelona, setembre de 2016. Extret de ARAMC, Arxiu Reial de Medicina de Catalunya, llibre d'Acords i Resolucions, 1779.

[1349] AHPB. Barcelona, notari Francesc Madriguera i Galí, *Primum Regestrum*, 1776-1785, s. f.

[1350] Ibíd. Jaume Morelló, manual de 1789, 1117/2.

[1351] Ibíd.

El 6 d'octubre de 1790,[1352] hi hagué consell del Col·legi de Llibreters i Impressors Unificat, en què **Josep Torner**, aprenent seu, es queixà perquè l'havia fet fora. **Gibert** no hi era en aquella sessió.

El 25 de febrer de 1792,[1353] fou nomenat director de les fàbriques de paper de la província i revisor d'allò destinat per al Reial Segell, com també el que es destina a les Amèriques. Tenia botiga i obrador al carrer de la Llibreteria, on treballava el seu administrador, **Antoni Sastres**, qui esdevingué el seu gendre. El 9 de juliol del mateix any,[1354] **Gibert** i el secretari **Ignasi Estivill** signaren una carta en què es queixaren al Col·legi de Llibreters i Impressors perquè no se segueixen les normes del Consell Suprem de Castella del 1789 (els cònsols eren **Francesc Generes**, major i **Valeri Sierra**), també signaren la carta **Joan Cerqueda**, **Joan Sellent**, **Joan-Francesc Piferrer**, **Francesc Avinyó**, major i menor, i **Miquel Rubió**. Aquestes queixes es repetiren els anys següents.

Impressor i llibreter, citat a l'inici del *Diario de Barcelona*. Es dedicà a fer diversos tipus d'impressions.

L'11 d'abril de 1797,[1355] vengué l'oficina i impremta al seu gendre, **Antoni Sastres**, per un import de 5.640 lliures. En els anys següents, pledejà incansablement contra el seu gendre (vegeu **Antoni Sastres**).

El 1801,[1356] pagà de 6 a 9 censals de pensió a Josep Negre, segons el cadastre de Barcelona. El 7 de maig i el 14 de desembre del mateix any[1357] feu dos requeriments a **Ignasi Estivill** perquè li retornés les claus dels pisos del carrer Llibreteria, on hi havia la premsa que tots dos havien venuda a **Pere-Nolasc Aigüesvives**. Les claus havien de ser tornades per **Antoni Sastres**.

El 1804,[1358] juntament amb la seva segona dona, Teresa Ballester, atorgaren poders a l'advocat Jaume Pons, de Barcelona, per a qualsevol tràmit jurídic que els calgués. El

[1352]Ibíd. Francesc Madriguera i Galí, manual de 1790, 1085/18.

[1353]AHCB. Junta de Comerç, vol. 8.

[1354]Ibíd. Gremis Notarials, Llibreters i Impressors, caixa 4.

[1355]AHPB. Barcelona, notari Joan Prats i Cabrer, manual de 1797, 1104/27, foli 84.

[1356]AHCB. Cadastre, 1-25.

[1357]AHPB. Barcelona, notari Marià Simon i Labrós, manual de 1801, 1134/13, folis 140-140 v.

[1358]Ibíd. Francesc Marès i Llopart, manual de 1804, 1190/2.

mateix 1804,[1359] l'impressor **Gibert** pledejà contra Francesc Abellà al respecte d'encarregar-se aquest de la mesa de les causes del Reial Patrimoni.

El 1807,[1360] feu una sol·licitud d'un préstec a Ermengol Dalmau, alcalde major de Barcelona, préstec concedit i desinteressat, per la qual cosa va haver d'hipotecar una casa amb jardí, que li va vendre el teixidor de veles Francesc Pujols, que era a la plaça de Sant Vicenç de Sarrià, al paratge del Clot d'en Vilana, al costat dels mas dels Anglí, al lloc anomenat la Creu, i que li va costar 980 lliures. També, el 1807, al cadastre constava com a pobre de solemnitat, per bé que podem constatar que no era així.

El 1808,[1361] signà un debitori a Francesc Maleres i Raüll per la quantitat de 1.050 lliures barceloneses, 5 *vales reales* i 150 pesos forts, els quals pagarà en un termini de dos anys, ja que tenia una pensió anual de 42 lliures i havia hipotecat el seu mas Cases, abans Calbet, al poble de Sant Pere de Reixac, a Montcada, amb tots els seus drets i honors aglevats, el qual havia comprat a Miquel Boixadell, fabricant d'art, el 2 de setembre de 1803. Aquest mateix any de 1808, acabà a la presó per problemes amb un molí que regentava, fins que va poder marxar de la ciutat. L'any 1811,[1362] arran del casament de Lluís i Antònia Farina, presentats per ell, feu un emprèstit de tres anells: "*En una cajita y atados con hilo y los cabos atados con el sello del requiriente*", un dels anells tenia tres diamants, un altre un safir al centre i dues rastelleres de diamants al voltant i, el tercer, una pedra blava i diamants ben grossos, per tal d'aconseguir líquid. A canvi, li donaren 50 unces d'or, és a dir 150 lliures catalanes. També, li donà, a l'Antònia Farina, tres vestits. Ara, però, demanà que se li tornin, juntament amb 8 duros de plata per les gestions notarials i el tribunal.

També, sabem que el 30 de gener de 1815, requerí el comerciant Joaquim Fontanals al respecte de la compra de cabres i cabrits, per valor de 372 lliures, 9 sous i 7 diners.

Carles Gibert i Tutó feu servir els tribunals i els notaris públics com cap altre llibreter o impressor. Fou vehement i bel·ligerant. La forma de la rúbrica, potser, ens diu alguna cosa:

[1359] Ibíd. Vicenç Simon i Llobet, manual de 1804, 1192/2.

[1360] Ibíd. Manual de 1807, 1192/5.

[1361] Ibíd. Josep-Maria Torrent i Sairols, manual de 1808, 1199/2.

[1362] Ibíd. Manual de 1811, 1199/5.

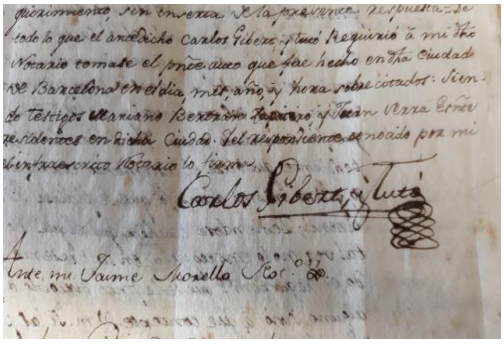

-L/I: Gibert i Costa, **Carles**,[1363] nasqué el 1767, fill de **Carles Gibert i Tutó** i de Teresa Costa. Impressor i llibreter de Barcelona qui va continuar la feina familiar.

Ingressà al Col·legi el 19 de desembre de 1779,[1364] a 12 anys (irregular), per bé que el dia 20, fou protestada la seva plaça.

Finalment, en fou mestre el 1784. Morí el 1804.[1365]

-I: Gibert, Pere,[1366] fou l'oficial encarregat del taller d'**Alzina** i **Barrera**, impressors de la Prefectura francesa i del corregidor **Tomàs Puig**, al llarg de la Guerra del Francès.

-L: Ginès, Josep, llibreter de Barcelona. El trobem en un consell general del Col·legi de Llibreters i Impressors Unificat, el 1805.[1367] No en sabem res més.

-L: Giol, Josep, llibreter natural de Tortosa. Sabem que entre els anys 1776 i el 1790, col·laborà en diversos negocis amb **Francesc Ribes i Fullà**.

-I: Giralt, Francesc,[1368] impressor de Barcelona del segle XVIII. Visqué de llogater en una casa a la Baixada de Santa Eulàlia, amb la seva dona, tres fills, una filla i una minyona.

[1363]MC. Pàg. 480.

[1364]AHPB. Barcelona, notari Francesc Madriguera i Galí, manual de 1779, 1085/7, folis 433-435 v.

[1365]ACB. Llibres Sacramentals, Defuncions (11).

[1366]MC. Pàg. 169-380.

[1367]AHPB. Barcelona, notari Francesc Ribes i Barbier, manual de 1805, 1188/4.

[1368]DB. Pàg. 421.

-I: Giralt, Josep,[1369] impressor de Barcelona del segle XVIII, fill de **Bartomeu Giralt**,[1370] impressor, qui morí el 1730 i de Mariàngela. Probablement, fou el germà de Francesc.

El 2 de desembre de 1770,[1371] fou testimoni de la cessió de la impremta dels **Sapera**, **Carles Sapera i Carreres** al seu fill **Carles Sapera i Pi**.

Josep participà de la reunió del Col·legi de Llibreters i Impressors Unificat feta a la sagristia de la Catedral de Barcelona, per a demanar permís d'impressió i per criticar el seu andador **Pau Nadal**, el 7 d'abril de 1794.[1372] El 18 d'octubre del mateix any,[1373] en un consell del Col·legi, protestà per l'admissió com a mestre d'**Antoni Suàrez**, ja que no s'ajustava a les ordenances del Col·legi.

El 23 i 24 de novembre de 1795,[1374] fou el membre més antic del Col·legi en les disputes amb **Joan Serra i Llopart** per no voler exercir-ne d'andador.

-L: Girard i Corbell, Jaume,[1375] llibreter de Barcelona, natural de Sant Esteve de Voluÿ, Delfinat del bisbat de Garp, França. Fill de Jaume i de Margarida Corbell, germà de **Joan**. Visqué al carrer Ample de Barcelona. El 15 de març de 1798,[1376] casà amb Rosa Calvó, natural de Sant Martí de Granera, bisbat de Vic, a la parròquia de Sant Just i Sant Pastor de Barcelona.

El 8 de juny de 1803,[1377] **Jaume Girard**, en un consell del Col·legi de Llibreters i Impressors, demanà tenir la botiga del seu germà Joan, difunt, i el gremi li ho negà.

El 12 d'octubre de 1811,[1378] morí Rosa Calvó, muller seva, a 43 anys, a la casa on vivien del carrer Ample de Barcelona.

[1369] AHPB. Gremis Notarials, Llibreters i Impressors, caixa 4.

[1370] Camprubí, Xevi. *L'impressor Rafael Figueró (1642-1726) i la premsa a la Catalunya del seu temps*, Fundació Noguera, Barcelona, 2018, pàg. 306-308.

[1371] AHPB. Barcelona, notari Josep Serc i Boquet, manual de 1770, 1035/20, foli 229 v.

[1372] AHCB. Gremis Notarials, Llibreters i Impressors, caixa 4.

[1373] AHPB. Barcelona, notari Francesc Madriguera i Galí, manual de 1794, 1085/22, foli 205.

[1374] Ibíd. *Secundum regestrum*, 1786-1796, s.f. Ibíd. Folis 422-422 v.

[1375] DB. Pàg. 492.

[1376] ACB. Casaments, llibre 163, foli 98.

[1377] AHPB. Barcelona, notari Francesc Ribes i Barbier, manual de 1803, 1188/2, folis 80-84.

[1378] APSJSPB. Òbits, 1811.

-L: Girard, Joan,[1379] llibreter de Barcelona, natural de Sant Esteve del Delfinat, germà de **Jaume**. Visqué al carrer d'Escudellers de Barcelona, on morí el 1802.

-I: Gomitar, Pere,[1380] impressor i estamper de Barcelona, pare de **Josep** i **Jeroni Gomitar i Mallol**, llibreters, nissaga provinent de Josep Gomitar. Casà amb Esperança Giralt, i, en segones núpcies amb Josepa Mallol. El 9 de març de 1781,[1381] comprà la impremta a **Pau Nadal**, juntament amb el seu fill **Josep**.

El 22 d'abril de 1784,[1382] fou requerit per **Pau Nadal** per no haver pagat tota la despesa de la impremta.

El 17 de juny de 1788,[1383] el trobem com a testimoni en el casament de **Ramon Martí**, impressor, i **Valentina Soler i Colldeforns**.

El 14 de novembre de 1791,[1384] fou un dels examinadors en el mestratge de **Josep Porter**.

El 3 d'agost de 1798,[1385] també fou un dels examinadors del Col·legi de Llibreters i Impressors Unificat, quan finalment se li concedí la plaça a **Pau Vigil i Díaz**, amb el seu padrí **Agustí Roca**, i quan era cònsol únic **Antoni Oliveres**, per mort de **Joan Centener**.

El 4 de juny de 1801,[1386] la seva vídua vengué la impremta a **Antoni Sastres**. Visqué al carrer dels Tallers, el 1768 i, el 1801, al carrer d'en Xuclà, on morí, a 64 anys. Tingué tres fills (des del 1768 fins el 1796).

-I: Gomitar i Mallol, Jeroni,[1387] estamper i impressor de Barcelona, nascut el 1762, amb tres fills (des del 1807 fins el 1815), fill de **Pere Gomitar** i Josepa Mallol.

[1379] DB. Pàg. 491.

[1380] Ibíd. Pàg. 492.

[1381] AHPB. Barcelona, notari Vicenç Simon i Fabregat, manual de 1780-1782, 1119/3, folis 46-46 v.

[1382] Ibíd. Joan-Francesc Claramunt, manual de 1784, 1061/29, folis 73-75 v.

[1383] ACB. Desposoris, maig de 1757-abril de 1759, vol. 142, foli 157.

[1384] AHPB. Barcelona, notari Francesc Madriguera i Galí, manual de 1791, 1085/19, folis 303 v-304.

[1385] ACB. Manual de Consells i Darreres Voluntats, 1798, 1151/4, folis 213 v-214.

[1386] AHPB. Barcelona, notari Tomàs Villaró, manual de 1801, 1171/2, foli 93 v.

[1387] Ibíd. Francesc Madriguera i Galí, manual de 1791, 1085/19, foli 492.

El 3 d'octubre de 1800,[1388] casà amb Jerònima Solé i Pelaí, donzella, filla de Pau i de Francesca, a la parròquia de Santa Maria del Pi. Hi tingueren diversos fills: el 18 de maig de 1804,[1389] batejaren Francesc de Paula-Pau, Baldiri.

El 22 de febrer de 1805,[1390] signà àpoca per un llegat procedent de l'avi, Josep Mallol i de l'àvia Francesca Puig, a través de Ramon Mallol, fill primogènit, i després Josep Mallol, el seu net, als germans **Gomitar i Mallol**.

El 31 de març de 1807,[1391] morí Jaume, fill albat. El 19 de juny de 1809,[1392] morí un altre fill seu albat. L'agost de 1815,[1393] enterrà el seu fill Joan. El 31 d'agost del mateix any,[1394] morí un altre fill albat. El 13 de desembre de 1815, morí **Jeroni Gomitar**, impressor nascut a Barcelona, de "malaltia del pit". Hi tenia 43 anys, hi vivia al carrer del Bou. Fou sebollit a Santa Maria del Pi.

-I: Gomitar i Mallol, Josep,[1395] fill de **Pere Gomitar** i germà de **Jeroni**, impressor i estamper de Barcelona. Nasqué el 1764. Casà [...?] i tingueren dos fills i tres filles.

El 9 de març de 1781,[1396] comprà la impremta a **Pau Nadal**, juntament amb el seu pare **Pere**. El 19 març del mateix any,[1397] **Pere** i **Josep Gomitar**, pare i fill, firmaren un debitori a **Pau Nadal** per la compra dels arreus de l'estampa de **Nadal**.

El 22 d'abril de 1784,[1398] fou requerit per **Pau Nadal** per no haver pagat tota la despesa de la impremta.

[1388] ACB. Desposoris, 1800, llibre 165, foli 44.

[1389] Ibíd. Baptismes, juliol de 1802-desembre 1804, volum 38, foli 161 v.

[1390] AHPB. Barcelona, notari Ignasi Comelles, manual de 1805, 1191/2, folis 56-57.

[1391] ACB. Òbits 1804-1816, foli 111 v.

[1392] Ibíd. 1804-1816, foli 161 v.

[1393] Ibíd. Llibres Sacramentals, Defuncions, 1815.

[1394] Ibíd. Foli 228.

[1395] DB. Pàg. 492.

[1396] AHPB. Barcelona, notari Vicenç Simon i Fabregat, manual de 1780-1782, 1119/3, folis 46-46 v.

[1397] Ibíd. Foli 49.

[1398] Ibíd. Joan-Francesc Claramunt, manual de 1784, 1061/29, folis 73-75 v.

-I: Gonzàlez, Marc, impressor de Barcelona. El 1810,[1399] el trobem com a testimoni al casament d'Antònia, filla de **Josep Pei**.

-I: Gorcs i Bou, Tomàs,[1400] mestre impressor de Barcelona, fill de Jaume, pagès de la casa Paradell de l'Alzina, de la parròquia de Sant Andreu de Gurb, bisbat de Vic, i de Teresa Bou. Visqué a la Baixada de la Presó. El 2 de maig de 1797,[1401] fou testimoni del casament entre Joan Amat, revenedor, i Raimona Mirabent, tots dos vidus.

El 9 de novembre de 1799,[1402] casà amb **Vicenta Casadavall i Biosca**, filla de Benet, sabater, i d'Antònia Biosca, de la parròquia de Santa Maria del Mar, qui a la mort del marit continuà el negoci, entre el 1828 i el 1840.[1403] Tingué com a testimonis **Joan Santamaria** i **Antoni Brusi**, llibreters. Tingueren diversos fills: Antoni, metge cirurgia, **Tomàs,** impressor i llibreter, Margarida, casada amb **Josep Roca**, llibreter, i Peronella, casada amb Josep Sisó i, després, en segones núpcies amb Francesc Casanova, músic.

El 3 de novembre de 1801,[1404] morí un fill albat, Tomàs. El 23 de novembre del mateix any,[1405] en un consell general del Col·legi de Llibreters i Impressors Unificat, es demanà la seva plaça com a mestre.

El 21 d'abril de 1802,[1406] n'obtingué el mestratge. El 22 d'abril del mateix any,[1407] el síndic **Antoni Cassanyes** protestà pel mestratge atorgat a **Tomàs Gorcs**. Finalment, el 27 d'abril de 1802, l'obtingué definitivament. Aquell any,[1408] imprimí: *Epitalami á las Reals Bodas dels Sereníssims senyors Príncep y Princesa de Asturias, Don Fernando y doña María Antonia* [...], obra d'Ignasi Pla i Fontana.

[1399]APSJSPB. Casaments, manual de 1810, caixa 37, núm. 53.

[1400]MC. Pàg. 169-380.

[1401]ACB. Casaments, 1797, llibre 162, foli 45 v.

[1402]Ibíd. 1799, llibre 164, foli 203 v.

-ADB. Matrimonis de Santa Maria del Mar, 1799, caixa 56.

[1403]*Mujeres impresoras*. Guía de recursos bibliográficos, Biblioteca Nacional de España, Madrid, 2014.

[1404]ACB. Òbits, maig de 1786-1801, vol 9, foli 316 v.

[1405]AHPB. Barcelona, notari Miquel Vilamala i Cassani, manual de 1801, 1151/7.

[1406]Ibíd. Josep Pomareda, manual de 1802, 1152/3, folis 157-158 v.

[1407]Ibíd. Folis 159 v-160.

[1408]Canher, Max. *Literatura de la revolució i la contrarevolució (1789-1849)*, Volum I, Barcelona, 2002, pàg. 360.

El 8 de juny de 1803,[1409] fou el padrí de **Joan Fonoll i Mateu**, al seu mestratge.

El 25 de de març 1808,[1410] morí Francesca, albada. El 2 d'agost del mateix any 1808,[1411] morí una altra filla, albada.
Entre el 1808 i el 1814, marxà de la ciutat. També, va fer negoci comprant i venent llibres.

El 14 d'agost de 1814,[1412] després de la Guerra del Francès, el trobem a Barcelona, en un consell del Col·legi. El 2 de setembre del mateix any,[1413] constà com a mestre amb botiga, però sense casa, al carrer de la Bòria.

El 5 de setembre de 1814,[1414] el trobem en un consell del Col·legi de llibreters i Impressors, i en un altre el 15 d'octubre del mateix any.[1415] Finalment, el trobem en un altre consell, el 25 de novembre de 1814,[1416] en què es dirimí la sol·licitud de **Francesc de Paula Piferrer** de tornar a ser impressor reial, amb votació negativa.

El 13 d'abril de 1815,[1417] fou un dels candidats a cònsol del Col·legi, proposat per **Joan-Ignasi Jordi**.

L'1 de febrer de 1817,[1418] rebé una lletra de canvi, des de Lió, França, per tal de cobrar-li un deute. El 23 de setembre del mateix any,[1419] nomenà procurador seu Francesc Granell, de la ciutat de Cervera. Encara el mateix 1817, imprimí el llibre de Condillac: *La lógica*.
El 1818, imprimí: *Alivio de Pastors y past de ovellas*, de Formiguera, en català.

[1409] AHPB. Barcelona, notari Francesc Ribes i Barbier, manual de 1803, 1188/2, folis 80-84.
[1410] ACB. Òbits, 1804-1816, volum 11, foli 134.
[1411] AHPB. Barcelona, notari Francesc Ribes i Barbier, manual de 1808, 1188/7, foli 142.
[1412] Ibíd. Josep-Maria Òdena i Muntells, manual de 1814, 1187/11, foli 461.
[1413] AHCB. Cadastre Personal, IV.
[1414] AHPB. Barcelona, notari Josep-Maria Òdena i Muntells, manual de 1814, 1187/11, foli 484.
[1415] Ibíd. Foli 708.
[1416] Ibíd. Foli 804.
[1417] Ibíd. Manual de 1815, 1187/12, folis 305-309.
[1418] Ibíd. Antoni Obac, manual de 1817, 1203/16, folis 157 v-158.
[1419] Ibíd. Jaume Morelló i Mas, manual de 1817, 1222/1, folis 106-106 v.

El 1819, creà un gabinet de lectura.

El 9 de febrer de 1824,[1420] donà poders a un veí de Granada, per tal que reclamés quaranta quatre *Ordenances de Bilbao*, enquadernades, de Rafael Torres.

L'1 d'abril de 1828,[1421] hi hagué la lectura del seu testament.

Des del 1828 i fins el 1849, **Vicenta Casadavall** regentà la impremta del seu marit. **Vicenta,** el 9 de juny de 1845,[1422] com a continuadora del negoci del marit, nomenà un procurador. Mireu l'apartat de les dones llibreteres i impressores.

-L: Guix i Morer, Josep,[1423] llibreter de Barcelona. Va néixer a Berga, el 1788, fill de Bonaventura Guix i Claris, adroguer, i Manuela Morer. Aprengué l'ofici amb **Valeri Sierra**. El 15 de novembre de 1794,[1424] fou testimoni, quan es demanà el mestratge, d'**Antoni Suàrez** en un consell del Col·legi de Llibreters i Impressors Unificat.

El 9 d'octubre de 1798,[1425] hi hagué consell general del Col·legi, en què **Valeri Sierra**, son padrí, el proposà com a mestre. Finalment, el 18 de desembre del mateix any,[1426] fou admès com a mestre llibreter.

El 22 de juny de 1799,[1427] fou el testimoni del lluïsme que pagà **Valeri Sierra** per dos censals instituïts per **Maure Martí**, avi de **Mariàngela Oliver i Martí**, la seva dona, al rector i preveres de l'església de Sant Jaume, per 2.275 lliures i 1 diner.

El 13 de juny de 1801, fou testimoni del casament de **Pau Vigil,** llibreter, amb la seva futura cunyada Josepa Grau i Galceran.

[1420]Ibíd. Ignasi Plana i Golorons, manual de 1824, 1214/5, folis 20 v-21.

[1421]Ibíd. Manual de 1828, 1214/9, folis 47-52 v.

[1422]Ibíd. Francesc Vavier i Moreu, manual de 1845, 1281/9, foli 193 v.

[1423]MC. Pàg. 169-380.

[1424]AHPB. Barcelona, notari Francesc Madriguera i Galí, manual de 1794, 1085/22, folis 256 v-257 v.

[1425]Ibíd. Miquel Vilamala i Cassani, manual de 1798, 1151/15.

[1426]Ibíd. Folis 342 v-343.

[1427]Ibíd. Antoni Comelles, manual de 1799, 1146/7, folis 125 v-127 v.

El 16 d'abril de 1803, tornà a fer de testimoni al casament de **Silveri Lleixà**, llibreter, amb qui seria cunyada seva, Magdalena Grau, filla de Josep Grau, daguer i Marianna Galceran.

El 1808,[1428] tingué botiga, però no casa, al carrer de la Llibreteria. Arran de la guerra, va marxar de la ciutat.
El 28 d'octubre de 1813,[1429] a 25 anys, casà amb Marianna Grau i Galceran, com a testimoni tingué el llibreter **Lluís Ribes i Dalmau**, de 22 anys. Al registre de l'Arxiu Diocesà,[1430] diu que fa 20 anys que viu a Barcelona, primer a la parròquia de Sant Jaume, després a la de Sant Miquel i, ara farà un any, a la de Sant Just i Sant Pastor.

El 2 de setembre de 1814,[1431] i el 1815, constà al cadastre de la ciutat com a absent, mestre amb botiga, però sense casa, com el 1808.

L'11 de febrer de 1818,[1432] fou cònsol segon en el mestratge de **Pere Fullà**. El 17 de juliol del mateix any,[1433] Maria-Anna Grau, la seva muller, rebé 15 lliures d'una causa pia com a descendent de la fundadora. Tingueren diversos fills: el 10 de juny de 1823,[1434] bateig de Maria. També, sabem que tingueren tres fills més: Joaquim, Josep i Antoni.

L'1 de juliol de 1827,[1435] hi hagué el seu testament.

El 31 de maig de 1833,[1436] **Josep Guix**, llibreter, i Ignasi Gurri, sastre, reberen una quantitat de diners d'Antònia Guix, com a hereus de confiança de Maria-Francesca de Milans, vídua d'Antoni Comelles, que havia rebut de Marià Guix, el seu oncle.

[1428] AHCB. Cadastre Personal, IV.
[1429] ACB. Llibre 171, foli 121.
[1430] ADB. Caixa 47, núm. 38.
[1431] AHCB. Cadastre Personal, IV.
[1432] AHPB. Barcelona, notari Josep-Maria Òdena i Muntells, manual de 1818, 1187/17, folis 108 v-109 v.
[1433] Ibíd. Joan Oller i Quintana, manual de 1818, 1224/2, folis 169 v-170 v.
[1434] APSJSPB. Baptismes, 1816- 1825, llibre 23, foli 30.
[1435] AHPB. Barcelona, notari Josep-Maria Vilar i Estruc, manual de 1827, 1219/4, folis 254-255 v.
[1436] Ibíd. Manual de 1833, 1219/10, foli 163.

El 4 de gener de 1841,[1437] **Josep Guix i Morer** i sa germana Antònia, vídua de Josep Comelles, cohereus del testament de la seva mare, Manuela Morer, havent ja mort la seva germana Eulàlia Guix i Morer, intestada, nomenaren un procurador de Berga. Morí el 12 de febrer del mateix any (la seva muller ja havia mort feia 10 anys). El 8 de març de 1841,[1438] es feu l'inventari dels seus béns.

El 13 de gener de 1845,[1439] els germans Joaquim, Maria, Josep i Antoni Guix i Morer convingueren repartir-se l'herència del seu pare, malgrat el que deia el testament (que feu hereu Joaquim). El mateix dia 13,[1440] les germanes Esperança, Teresa, Gaietana i Ramona Forns firmaren un debitori als fills de **Josep Guix**, pel deute en la cura que n'havia fet el seu pare Gaietà Forns, mentre esperen que el seu germà, que viu a Amèrica, Josep-Oriol Forns, els envïi els diners. El 20 de gener del mateix any,[1441] Joaquim Guix nomenà procuradora la seva tia Antònia Comelles i Guix, per tal que gestionés la venda dels llibres que havien estat del seu pare. El 13 març del mateix any,[1442] els germans Guix es repartiren el producte de la venda dels llibres del seu pare difunt, obtinguts en pública subhasta. La seva procuradora i tia, Antonia Comelles i Guix, firmà la corresponent carta de pagament.

El 22 d'abril de 1849,[1443] Joaquim Guix cobrà la quarta part que li pertocà del que devia Gaietà Forns, difunt, pel temps que havia estat curador dels fills de **Josep Guix i Morer**.

-L: Guzman, Esteve,[1444] natural de Fonseca, Madrid, fill de Josep i de Maria. Llibreter resident de Barcelona. El 7 de setembre de 1796,[1445] casà amb Paula Oliveres, de Cervera, filla de Bernat i Josepa, a la parròquia de Santa Maria del Pi.

[1437]Ibíd. Pere Rodríguez d'Alcàntara, manual de 1841-1842, 1240/7, folis 3-4.
[1438]Ibíd. Folis 26-31.
[1439]Ibíd. Manual de 1845, 1240/10, folis 3-4.
[1440]Ibíd. Folis 4 v-5 v.
[1441]Ibíd. Foli 8 v.
[1442]Ibíd. Foli 38.
[1443]Ibíd. Manual de 1849, 1240/14, folis 70 v-71.
[1444]DB. Pàg. 493.
[1445]ACB. Casaments, llibre 162 foli 62 v.

El 4 de març de 1799,[1446] Margarida, mare del llibreter **Pau Vigil**, nomenà procuradors a l'Havana, per tal de recuperar els béns del seu fill, mort a Cuba. Com a testimoni hi hagué **Esteve Guzman**.

Morí el 3 de març de 1803,[1447] i fou sebollit a la parròquia de Santa Maria del Mar, quan vivia al carrer de la Palla.

El 9 de setembre de 1804,[1448] morí Josepa, filla seva albada, a l'edat de 30 mesos. Volgueren 12 preveres per a l'enterrament.

El 24 d'abril de 1807,[1449] Paula Oliveres, vídua d'**Esteve Guzman**, demanà ajut com a pobre vergonyant a l'església de Santa Maria del Pi.

-I: Havaneres, Jaume, oficial impressor de Barcelona, qui el 3 de novembre de 1789,[1450] un cop el Col·legi ja fou unificat, i per tal de fer-ne sentir la veu, de l'anomenat ara Professional a *La villa y Corte de Madrid*, juntament amb els professors del Col·legi, com **Vicenç Verdaguer**, atorgaren poders a Francesc Fernàndez Solís, agent de negocis, per tal de representar-los.

-I: Husson de Lapessaran, Pere-Pau (Nàpols?, 1755?-Barcelona, 1815?).[1451] Fou un impressor d'origen napolità. Era fill de Jean-Baptiste Husson, francès de la Lorena, qui fou primer ajudant de cambra de l'ambaixador de França, i de Magdalena de Lapessaran, de Sant Sebastià. El 1789, obtingué el privilegi en noblesa i estava exempt de pagar impostos.

El 1791, fou l'oficial major de la *Gazeta de Madrid*. Posteriorment, s'establí a Catalunya i fou el fundador del *Diario de Barcelona*, l'octubre de 1792, rere privilegi reial, on ja s'especificava que els versos i textos polítics estaven prohibits, per això hi hagueren pocs poemes sobre la Guerra Gran. Demanà permís a l'ajuntament de la ciutat per a col·locar l'escut a la portada del *Diario*.

[1446] AHPB. Barcelona, notari Jaume Morelló, manual de 1799, 1117/21, folis 58-58 v .

[1447] ADB. Òbits, 1803, foli 43 v.

[1448] Ibid. Foli 102.

[1449] ADB. *Llibre dels pobres vergonyants* de la parròquia de Santa Maria del Pi, 1807.

[1450] AHPB. Barcelona, notari Pau Casades i Bertran, manual de 1789.

[1451] MC. Pàg. 169-380.

El 31 d'agost de 1793,[1452] actuà com a procurador d'un capità de dragons. Ingressà al Col·legi de Llibreters i Impressors Unificat el mateix any, encara que ja s'hi havia presentat el 1787, però no va reeixir-ne, perquè la plaça fou guanyada per **Jaume Farigola**.

El 13 març de 1796,[1453] finalment, s'aprovà el seu mestratge, un cop hagés complert el temps de l'aprenentatge, però va haver de pagar els drets pertinents a l'avançada. El 24 de setembre del mateix any,[1454] davant del notari, confirmà la pròcura feta a José Gómez i Herrera, oficial de la Comptaduria de la *Real Lotería de la Villa y Corte de Madrid*, i a més li atorgà un nou poder, a fi de poder imprimir el *Calendario* de 1797.

El 24 de març de 1797,[1455] sol·licità gestionar els bitllets de la rifa de joies de l'Estudi Reial de Medicina Pràctica de Madrid, i l'avalà l'advocat i escriptor Antoni Jutglar i Font, qui havia publicat poemes al *Diario de Barcelona*. El 6 d'octubre del mateix any,[1456] ratificà els poders atorgats a José Gómez i Herrera, l'any anterior, i els augmentà, per tal que pogués convenir amb els senyors Torres i Brugada.

El 10 de gener de 1798,[1457] **Husson**, redactor i impressor del *Diario de Barcelona*, nomenà procurador seu Josep Viguer, xocolater, veí de Lleida. El 26 d'octubre del mateix any,[1458] sol·licità ser l'administrador de les rifes públiques.

El 6 de setembre de 1799,[1459] rebé una lletra de canvi per valor de 1.000 rals de billó. El 22 de desembre del mateix any,[1460] finalment, fou admès com a mestre del Col·legi Unificat de Llibreters i Impressors de Barcelona, rere un periple considerable:

[1452]APSJSPB. Desposoris, 1793.

[1453]AHPB. Barcelona, notari Francesc Madriguera i Galí, manual de 1796, 1085/24, folis 201 - 202 v.

[1454]Ibíd. Ignasi Marfà, manual de 1796, 1155/2, folis 71 v-72.

[1455]Ibíd. Manual de 1797, 1155/3, folis 30-31 v.

[1456]Ibíd. Folis 116-116 v.

[1457]Ibíd. Manual de 1798, 1155/4, foli 3 v.

[1458]Ibíd. Folis 119 v-120 v.

[1459]Ibíd. Josep Obac, manual de 1799, 1129/24, folis 230 v-231.

[1460]Ibíd. Miquel Vilamala i Cassani, Manual de 1799, 1151/16, folis 265 v-266.

ORDENANZAS,
POR EL REAL ACUERDO
DE ESTA AUDIENCIA DE CATALUÑA
POR EL REAL Y SUPREMO CONSEJO DE CASTILLA
DEL COLEGIO
DE LIBREROS E IMPRESORES
DE BARCELONA.
SAN GERONIMO, Y SAN JUAN
DON PEDRO HUSSON DE LAPAZARAN,
Y
JAYME FARIGOLA:
PEDRO BAILLE Y IGNACIO ESTIVILL.
MANUEL TEYERO.

Entre el 1798 i el 1807, escrigué al Col·legi de Llibreters i Impressors tot demanant autorització per tal de poder pagar als seus treballadors. El 1798 i el 1799, el cònsol **Antoni Oliveres** i, posteriorment, el tresorer **Valeri Sierra i Martí**, declararen que **Husson** encara treballava com a aprenent.[1461] El 1799,[1462] **Husson** també exercí el càrrec d'examinador en una passantia del Col·legi de Llibreters i Impressors Unificat.

El 21 d'abril de 1802,[1463] fou el tresorer del Col·legi quan s'atorgà el mestratge a **Tomàs Gorcs i Bou**.

El 7 de novembre de 1803,[1464] encara com a tresorer, exercí el càrrec en el mestratge de **Joan Fonoll i Mateu**. El 10 de novembre del mateix any,[1465] en un consell del Col·legi, fou el padrí de **Josep Serrat i Fontdevila**.

L'11 d'octubre de 1804,[1466] en tant que clavari del Col·legi, ingressà 8 lliures, 10 sous i 3 diners d'**Agustí Roca i Cerdà**, qui havia impugnat aquest pagament perquè considerava que estava exempt de pagar despeses extraordinàries de guerra.

El 29 de juliol de 1805,[1467] atorgà poders a Tomàs Ronconi, comandat del Resguard [sic, protecció?] del Regne de València, el seu cunyat.

[1461] AHCB. Gremis Notarials, Llibreters i Impressors, caixa 5.

[1462] AHPB. Barcelona, notari Francesc Madriguera i Galí, manual de 1799, 1085/27.

[1463] Ibíd. Josep Pomareda, manual de 1802, 1152/3, folis 157-158 v.

[1464] Ibíd. Francesc Ribes i Barbier, manual de 1803, 1188/2, folis 149-149 v.

[1465] Ibíd. Folis 151 v.154 v.

[1466] Ibíd. Fèlix Abellà, manual de 1804, 1149/2, folis 294-294 v.

[1467] Ibíd. Manual de 1805, 1188/3, folis 151 v-152.

L'11 d'abril de 1807,[1468] atorgà poders a Celestino-Manuel González, de Madrid. Sabem que **Manuel-Andreu Igual i Bosc**, en tant que professor de francès, col·laborà amb **Husson** al *Diario de Barcelona*.

El 1808, en començar la Guerra del Francès, tingué botiga, però no casa. L'any 1809, col·laborà amb els francesos, tot jurant fidelitat al rei Josep I Bonaparte, però no fou reconegut per ells, per això, malgrat aquesta constatació, el febrer de 1810 fou desposseït de la publicació del *Diario*.

En acabada la contesa, el 2 de setembre de 1814,[1469] constà com a mestre amb botiga, però sense casa, igual que el 1808.

El 15 de febrer de 1815,[1470] en el consell del Col·legi de Llibreters i Impressors, en una deliberació sobre la sol·licitud de **Joan Dorca**, menor, per a imprimir el *Diario de Barcelona* en exclusivitat, confirmaren que **Pere-Pau Husson** havia estat arrestat a Barcelona. Devia morir poc després.

-Igual i Bosc, Manuel-Andreu (1779-1843),[1471] barceloní, com altres familiars del mateix cognom, documentats entre el 1784 i 1789. De fet, Josep Igual, comerciant de Barcelona i Manuela Bosc podrien ser els seus pares.[1472] Tingué un ofici previ, el de passant de notari.

El 1802, aconseguí una plaça de "poeta" al Teatre de la Santa Creu i escrigué diversos poemes i obres de teatre. El mateix any,[1473] també escrigué poesies dedicades a la partida dels reis de Barcelona: *Poesías en obsequio de nuestros monarcas y real familia*, que inclogué, amb el núm. 26, un *soneto* bilingüe, castellà-català, però la part catalana no ens ha pervingut, núm. 23-25. Una altra obra de teatre en català fou: *El barber qué ha tret a la rifa dels porcs*, estrenada el 1804, al Teatre de La Santa Creu, i de nou, representada el 27 i 28 de gener de 1814, encara dins la Barcelona ocupada. **Igual** estigué vinculat al

---

[1468] Ibíd. Manual de 1807, 1188/5, folis 58-58 v.

[1469] AHCB. Cadastre Personal, IV.

[1470] AHPB. Barcelona, notari Josep-Maria Òdena i Muntells, manual de 1815, 1187/14, folis 149 v-150 v.

[1471] GEC. *Gran Enciclopèdia Catalana*, edi. 62, edició digital.

[1472] ACB. Baptismes, 1784 i 1786.
-AHPB. Barcelona, notari Josep Lluc i Vilallonga, manual de 1789.
Ibíd. Josep Martí i Fontana, manual de 1789.

[1473] BNC. Reserva, Fullets Bonsoms, núm. 9.636, i 1.819.

Teatre de La Santa Creu fins a l'arribada dels francesos a Barcelona. Fou traductor d'obres de l'italià i del francès.

Entre el 1804 i el 1806, fou substituït per Llucià Comella al capdavant del Teatre de La Santa Creu de Barcelona.[1474]

Abans de l'entrada dels francesos a Barcelona, **Igual**, com a professor de francès, va col·laborar amb **Husson** al *Diario de Barcelona*.

Figueres (1992)[1475] diu que fins i tot va formar part dels tribunals francesos, com a secretari, quan jutjaren catalans. Fou afrancesat notable, traductor, músic, compositor, escriptor i dramaturg, i acabà sent el director i redactor de *La Abeja Político-literaria de Barcelona*, el 1808, de *La Abeja. Gazeta de Barcelona*, el 1809 i del *Diario de Barcelona*, entre el 21 d'agost de 1811 i el març de 1814, durant la Guerra del Francès. També, entre el 22 de maig de 1810 i el 20 de maig de 1811, feu de redactor del *Bulletin des Actes de Gouvernément Général de la Catalogne*, del mariscal francès Mac Donald.

Al llarg dels anys 1811-1814, **Igual** estrenà diverses obres de teatre, traduccions d'obres i partitures musicals a l'empara del poder francès. L'any 1811, **Igual** escrigué i estrenà dues obres en castellà, l'opereta: *Las riñas de los enamorados son mas lazos de su amor, ó sea Los puntillos*, amb set peces musicals. Fou una obra representada tres vegades entre el 1813 i 1814. També, el 6 de novembre de 1811: *O Donnell batido en Zújar, drama heroico*, en quatre actes (paròdia teatral).

L'any 1812, estrenà en castellà: *Al freír sera el reír, y al trocar sera el llorar*, sarsuela en vers i dos actes, amb música composada per **Igual**. Aquesta obra es representà fins a 28 vegades fins el 1814. El mateix any 1812, dirigí el sainet en castellà: *Oposición de sacristanes* i un altre sainet: *La venta y el rabioso* [sic, raboso?], i encara una altra obra, refosa per ell: *Nunca costó poco, ó sea La fe conyugal á la prueba*.

L'any 1813, s'hi representaren altres obres seves en castellà, com ara: *Sueños hay que lecciones son, o Efectos del desengaño.* Aquesta obra es representà fins a 9 vegades al llarg dels anys 1813-1814. També, traduí obres teatrals al castellà, com ara: *Claudina en*

[1474]Cahner, M. *Literatura de la revolució i la contrarevolució (1789-1849)*, volum I, Barcelona, 1998 i 2002, pàg. 293. Vol II, pàg. 710-712, on ens parla d'Igual.

[1475]Figueres, Josep Maria. *Diari de Barcelona (1792-1992), dos segles de premsa*, Episodis de la Història, 293, Rafael Dalmau, editor, Barcelona, 1992.

su patria, de l'italià Florian, representada dues vegades el 1812. *El sombrero que habla*, representada dues vegades el mateix any. També, el 1813, es representà al teatre del carrer de la Palma de Sant Just: *El Húngaro*, del senyor **Igual**, obra representada fins a 5 vegades al llarg de l'any 1813. Però no únicament, ja que Igual també publicà poemes, com ara *La bella ausente*, en castellà, al *Diario de Barcelona* del 10 de desembre de 1813.

Mañé i Flaquer, al *Diario de Barcelona*, entre el 16 i el 24 d'octubre de 1892, ens digué que fou un escriptor ben prolífic i, quan no superava la censura, tot seguit n'escrivia un altre, amb aquestes paraules: "Ya n'y enllardaré un altra".

Igual ha estat titllat de no saber la llengua catalana i nosaltres pensem que la coneixia perfectament, per bé que la seva obra, majoritàriament, fou escrita en castellà.

Els anys 1813 i 1814, es feren diverses representacions teatrals en benefici seu. En acabada la guerra, s'exilià a França.

El 1828, escrigué: *Cançó nova en la que es descobreixen les tares de moltes minyones perqué els fadrins estiguin alerta*, en català.

També, fou el director del Teatre de La Santa Creu des del 1837 al 1839. Traduí al castellà diverses novel·les romàntiques i melodrames francesos, de Ducange i Delavigne, entre d'altres. Emprà el pseudònim d'*El Solitario de Alella.*

-Imprenta de la Gazeta, o de la ***Junta Superior del Principado de Cataluña***, iniciada per **Miquel Puig-robí**, a Tarragona, el 1808. Des de l'any 1809, estigué a càrrec d'**Antoni Brusi**. El peu el trobem a diverses poblacions, com ara Solsona o Berga. També, imprimí diversos llibres i altres publicacions.

-Impremta de l'Exèrcit i del Govern General de Catalunya, a cura de **Josep Alzina** i **Pere Barrera**, a Barcelona.

Imprimiren una proclama en francès, català i castellà de Mac Donald, el 28 d'agost de 1811: "*Á Gironne, de l'impremerie du gouvernément, 1811*".[1476]

-Imprenta del Exército, el seu peu, durant la guerra, fou el del govern militar. El responsable fou el **Brusi**. El peu el trobem a diverses poblacions. El mateix peu va canviar: "*Imprenta del Primer Exército*"; "*Imprenta del Gobierno*"; "*Imprenta del Estado*

[1476]BNC. Reserva, Fullets Bonsoms núm. 4.040.

Mayor del Primer Exército"; o "*Imprenta del Gobierno Superior Español de la Provincia*", que durant la primera meitat del 1814 va publicar, a Vic, el periòdic el *Redactor General de Catalunya*. Altres publicacions d'aquesta impremta foren: *Carta de un facultativo a un militar*, en castellà, del Primer Exèrcit, escrita a Maó, el 1813, i reimpresa a Vic, escrita per Manuel Rodríguez i Francesc Puig de Samper.[1477]

-Imprenta del Gobierno. Fou un peu genèric que usà el govern patriòtic, com ara el 19 de maig de 1812,[1478] des de Vilanova i la Geltrú, on s'imprimí un ban de Copons en què prohibí als pobles no envaïts que contribueixin a l'enemic: "*Villanueva, imprenta del Gobierno*", 1 full, mides 349 x 234 mm, en castellà.

-Imprenta del Estado Mayor General, publicà edictes i ordres arreu de la península. El 30 de gener de 1812, en publicà una de particular: *Guerreros del Primer Exército*, signada pel president de l'Estat Major, Joaquim Mosquera i Figueroa:

Guerreros del Primer exército.

Ciudadanos, que formais parte de la fuerza armada de la nacion española, y cuyo honor es el sentimental de la opresion: vosotros, que destinados á los gloriosos, aunque rudos trabajos de una guerra, provocada por la usurpacion mas injusta, habeis abandonado vuestras comodidades y placeres, despreciado el tierno gemir de vuestros hijos y esposa, por correr á vengar los ultrajes de la augustisima patria, vuestra madre; oid os ruego. La nueva Regencia de las Españas se halla: el gobierno que la nacion reunida en sus Cortes acaba de nombrar, con todo el poder y soberanidad establecida en la Constitucion sabia que en ella dictada; en ese libro en que se cifran la felicidad y bienestar del pueblo español, y cuyos dignos políticos estan obligados á defender, gimen bonrados del destronde todos los ciudadanos.

Cuatro años van ya con trascurridos en la heróica lucha que comenzasteis, sin que el rigor de las estaciones, la desnudez y las fatigas hayan debilitado vuestro valor y constancia. Inspirados á la vista de las mayores riesgos, bizarros siempre, desalentados nunca, siempre espedales, habeis obtenido en cuantos puebs el sagrado propio á nuestra santa religion y el amor de la patria. En las cimas de las elevadas montes, en las llanuras, aquí, allí, do quiera que hayais peleado en vuestro suelo, en defensa nuestra el genio de la libertad puede os ha acompañado. España sabe.... Cuando orgullosa sobre la dura tiran, y rodeando con las trofeos y preciosos, ofrecian con vigor vuestros valerosos sufridores fatigados del asesino combate, el genio intelle de la libertad patria os alentaba á entrar en nuevos lides. Con ilustre el dueño en vuestra mente mas vivamente y levantais vuestro brazo en la gloriosa [illegible] que para defender sus derechos y sus hogares [illegible] del, y no perdonan medios algunos para conseguirlo. La España de Europa y la de ultramar poseen personas inagotables; que se empleaban en libertarse de la tiranos de las tinieblas [illegible] y el valor, constancia, solicitud y resignacion que os caracteriza, os harán invencibles; y una vigida é indispensable disciplina, que siempre á los ignorantes y á los débiles y cobardes del gremio de los vallentes, os conducirá al cumbre de la gloria y la fama recompensa que habeis merecido.

Soldados, vuestros gloriosos hechos en el Bruch, San-Celoni, Collsuspina, Molins, La Bisbal, Saltigueras y Gerona han probado bien á la patria, y al atonitado continente de Europa, que las fuerzas no son invencibles; y que en particular ante donde tremolar de los débiles y cobardes; pues si hubieseis arrojado las armas de sido nunca vuestra fortuna no es sino [illegible] en las mesmos de Lleida, Villa, Vich y Manresa [illegible] de Cataluña España aun no estaba perdida, que no dio la de [illegible], con escapar del monstruo de Córcega, sobre el Pirineo.

Españoles, que tenais la honra de ser los escogidos de la vengadora nacional: Guerreros ¿jamas pueden algunos tremolar el estandarte de su libertad sin vuestro guarde; asi lo confiais el soldados que pertenais subsistiran. Invitados despues de [illegible] al cuerpo de su triunfo á servir en cuantas clases de instituciones [illegible] os ordenaren. Final los ajos en nuestros hombros, que jamas os abandonare jamas, y juro de nuevo no envainar vuestra espada hasta conquistar el ultimo sacrificio. Cádiz 30 de enero de 1812. — Firmado — *Joaquin Mosquera y Figueroa*, Presidente.

-Imprenta del Monasterio de Poblet, imprimí la *Gazeta Militar y Política del Principado de Cataluña,* alguns exemplars.

-Impremta del Monestir de Montserrat.[1479] Des del segle XVI, al monestir, sempre hi hagué una impremta.

-Imprenta de la Verdad, de Barcelona, relacionada amb **Antoni Sastres**, impressor i llibreter des del 1796. Estirar d'aquest fil ha de ser ben interessant.

[1477] Ibíd.

[1478] Ibíd. 1812.

[1479] Canals Elías-Brusi, Miguel. *La casa Brusi y el Diario de Barcelona (1775-1957)*, Ajuntament de Barcelona, 2010, pàg. 83.

-***Imprenta de Lérida***, portada per **Coromines** i la vídua **Escuder**, a Lleida, durant l'ocupació francesa, a partir del 1810.

-***Imprenta de Los Amigos de la Constitución***, portada per **Artigues**, a Reus, el 1813-1814.

-***Imprenta de la Real y Pontificia Universidad de Cervera***, portada per **Segimon Bou i Baranera**, des del 1802 fins el 1810, i després de la Guerra del Francès.

El 23 de setembre de 1798,[1480] imprimí el *Sermó Moral*, escrit i pronunciat pel catedràtic de Teologia Ignasi Oms:

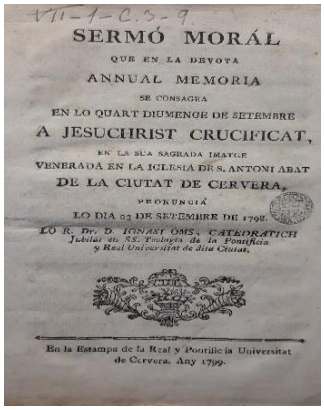
VII-1-C.3-9

SERMÓ MORÁL

QUE EN LA DEVOTA

ANNUAL MEMORIA

SE CONSAGRA

EN LO QUART DIUMENGE DE SETEMBRE

A JESUCHRIST CRUCIFICAT,

EN LA SUA SAGRADA IMATGE

VENERADA EN LA IGLESIA DE S. ANTONI ABAT

DE LA CIUTAT DE CERVERA,

PRONUNCIÁ

LO DIA 23 DE SETEMBRE DE 1798.

LO R. Pr. D. IGNASI OMS, CATEDRATICH
Jubilat de SS. Teologia de la Pontificia
y Real Universitat de dita Ciutat.

En la Estampa de la Real y Pontificia Universitat
de Cervera. Any 1799.

El 1808, aquesta impremta feu reimpressions de diaris: BNC. Reserva, Fullets Bonsoms:

Núm. 10.646: hi ha un *Extracto de la Gazeta de Zaragoza*, del dissabte 10 de setembre de 1808, reimpresa a Cervera, el 10 de setembre de 1808.

Núm. 10.653, 10.657, 10.661, 10.662 i 10.664, hi ha un *Extracto de la Gazeta de Valencia*, núm. 37 i 38, reimpresos a Cervera, el 8 d'octubre de 1808, i dels núm. 39, 40, 45, 46, 47, 49, 49, reimpresos a Cervera, respectivament, els dies 19 d'octubre, 4, 11 i 18 de novembre de 1808.

Núm. 10.639, hi ha un *Extracto del Suplemento a la Gaceta de Madrid*, del divendres 19 d'agost de 1808, reimpresa a Cervera, el 7 de setembre de 1808.

Núm. 10.658-10.660, 10.665-10.671, 10.673 i 10.674, *Gazeta de Valencia*, corresponents als dies dimarts, 23 d'agost de 1808, divendres, 26, i, amb la mateixa data, un *Suplemento*, del dimarts, 30 d'agost. També, del divendres, 2, del dimarts 6, del divendres 9, del dimarts, 13, del divendres, 16 i del divendres, 23 de setembre de 1808- També, del 23,

[1480]BNC. VII-1-C.3-9.

25, 29 d'octubre i 20, 23 i 26 de novembre, com del 2, 7, 14, 16 de desembre, hi ha extractes de la *Gazeta de Valencia* reimpresos a Cervera, núm. 41 a 57, entre octubre i desembre de 1808:

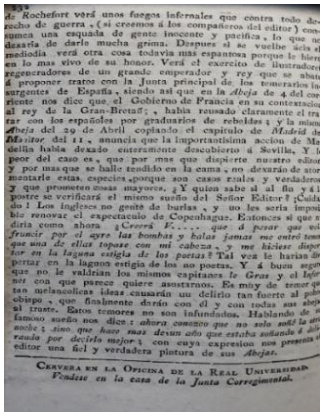

CERVERA EN LA OFICINA DE LA REAL UNIVERSIDAD.
Véndese en la casa de la Junta Corregimental.

-Impremta Reial, a Figueres, portada per **Alzina** i **Barrera**, impressors dels francesos.

-Imprimerie de l'Armée, a Girona, també portada per **Alzina** i **Barrera**.

-L: Isern i Oriol, Francesc de Paula,[1481] llibreter i cartaire de Barcelona, fill de Francesc, aguller, i d'Eulàlia Oriol. Nasqué el 1778, al carrer dels Agullers, parròquia de Santa Maria del Mar.

El 6 d'abril de 1794,[1482] n'obtingué el mestratge (irregular) en un consell del Col·legi, on fou testimoni el també impressor **Joan Ramírez i Puigarnau**.

El 1796, ja exercí de mestre impressor. El 13 de febrer del mateix any,[1483] fou testimoni del mestratge de **Miquel Serra**. L'1 de maig de 1796,[1484] fou testimoni dels mestratges de **Marià Perera** i de **Sebastià Fullà**. Visqué al carrer dels Agullers.

El 1800,[1485] publicà llibres de medicina dels metges Vicenç Mitjavila i Francesc Carbonell.

[1481]MC. Pàg. 169-380.

[1482]AHPB. Barcelona, notari Francesc Madriguera i Gali, manual de 1794, 1085/22, folis 239 v-240.

[1483]Ibíd. notaris Ramon Cortès i Sort, escrivà major de la Cúria Reial, i Jaume Ripoll i Estrada.
-APSJSPB. Causa Pia de Colomers, Ametller i Piferrer.

[1484]AHPB. Barcelona, notari Francesc Madriguera i Gali, manual de 1796, 1085/24, folis 154-154 v.

[1485]MC. Pàg. 169-380.

El 1804,[1486] imprimí correspondència i teatre.

El 1808, tingué la botiga al carrer dels Agullers, però no casa. Durant la Guerra del Francès, no en sabem res, fins el 25 de novembre de 1813,[1487] quan casà amb Francesca Condis de Berenguer i Gelabert, de 28 anys, vídua de Rafael de Danuza i filla de Lluís, apotecari, i d'Anna Gelabert, de la parròquia de Sant Jaume. Hi tenia 35 anys. El 28 de novembre del mateix any,[1488] hi hagueren els seus capítols matrimonials.

El 14 d'agost de 1814,[1489] assistí a un consell del Col·legi de Llibreters i Impressors. El 2 de setembre del mateix any,[1490] constà com a mestre amb botiga, però sense casa. El 5 de setembre de 1814,[1491] de nou, constà en un altre consell del Col·legi, i el 15 d'octubre, també.[1492] El 19 de novembre de 1814,[1493] hi hagué consell general del gremi de Cartaires, en què es proposà com a substitut. Finalment, el tornem a trobar en un consell del Col·legi de Llibreters i Impressors Unificat, el 25 de novembre del mateix any,[1494] en què es dirimí la sol·licitud de **Francesc de Paula Piferrer** de tornar a ser impressor reial, amb votació negativa.

El 12 de març de 1818,[1495] signà per raó de senyoria la propietat d'unes cases davant la Llotja de Mar, al carrer dels Orgues. Hi ha insert un document d'11 de juliol de 1823, al respecte.
El 7 de gener de 1821,[1496] **Domènec Arrau**, de 16 anys, fou contractat per 4 anys, com a aprenent seu. **Francesc de Paula Isern i Oriol** devia morir el 1824.

[1486]Ibíd.

[1487]ACB. Desposoris, llibre 171, foli 128 v.
-ADB. Caixa 46, núm. 104.

[1488]AHPB. Barcelona. Notari Jaume Rigalt i Estrada, manual de 1813, 1165/14, folis 339 v-344.

[1489]Ibíd. Josep-Maria Òdena i Muntells, manual de 1814, 1187/13, foli 461.

[1490]AHCB. Cadastre Personal, IV.

[1491]AHPB. Barcelona, notari Josep-Maria Òdena i Muntells, manual de 1814, 1187/13, foli 474.

[1492]Ibíd. Foli 708.

[1493]Ibíd. Vicenç Simon i Llobet, manual de 1814, 1192/5, folis 219-220 v.

[1494]Ibíd. Foli 804.

[1495]Ibíd. Josep-Maria Vilar i Estruc, manual de 1818, 1219/3, folis 204-204 v.

[1496]Ibíd. Manual de 1821, 1219/6, folis 5-6.

El 18 de novembre de 1824,[1497] Francesca Condis, vídua de **Francesc Isern**, impressor, nomenà procurador Josep-Pere Bermúdez, notari reial i causídic de Barcelona.

El 3 d'abril de 1825,[1498] Francesca Condis, vídua, atorgà poders a Josep-Antoni Badia, causídic.

El 6 d'agost de 1832,[1499] hi hagué el testament de Francesca Condis. El 24 d'agost del mateix any,[1500] hi hagué l'inventari dels seus béns.

-Isern, Pere,[1501] fou mestre fonedor de caracters d'impremta, segles XVIII-XIX, a Barcelona. Desconeixem el parentesc amb **Francesc de Paula Isern i Oriol**.

-I: Ivarra, Manuel,[1502] impressor de Cervera. En morir, l'any 1757, la seva dona **Antònia Cous** continuà el negoci, juntament amb la seva filla, **Maria Antònia Ivarra,** entre el 1770 i el 1788.

-I: Jolis i Oliver, Joan,[1503] menor, impressor de Barcelona. Fill de **Joan Jolis**, major, també impressor, mort el 1705, i de **Maria Oliver**. Impremta en funcionament des del 1679 i fins el 1770, quan la dona va vendre l'obrador **Jolis** a l'impressor **Bernat Pla**, administrador seu.[1504]

Tingué una filla, **Isabel Jolis i Gispert**, qui exercí d'impressora entre el 1759 i el 1770.[1505] En els encants dels béns de **Maria Oliver**, el 7 i 8 de febrer de 1770,[1506] deixà 4 lliures i 15 sous, a més d'un matalàs i dues estovalles a l'estamper i gravador **Joan Planes**.

[1497]Ibíd. Manual de 1824, 1219/9 folis 438 v-439.

[1498]Ibíd. Manual de 1825, 1219/10, folis 106-106 v.

[1499]Ibíd. Manual de 1832, 1219/17, folis 254 v-255.

[1500]Ibíd. Folis 268-269 v.

[1501]DB. Pàg. 493.

[1502]*Mujeres impresoras*. Guía de recursos bibliográficos, Biblioteca Nacional de Madrid, 2014.

[1503]DB. Pàg. 494.

[1504]Camprubí, Xevi. *L'impressor Rafael Figueró (1642-1726) i la premsa a la Catalunya del seu temps*, Fundació Noguera, Barcelona, 2018, pàg. 310-313.

[1505]*Mujeres impresoras*. Guía de recursos bibliográficos, Biblioteca Nacional de España, Madrid, 2014.

[1506]AHPB. Barcelona, notari Josep Costa, manual de 1770, 1026/25, folis 388-393.

-L/I: Jordi i Serrat, Joan, llibreter i impressor de Barcelona i pare de **Joan-Ignasi**. El 14 de novembre de 1763,[1507] fou clavari del Col·legi quan hi entrà com a mestre **Francesc Ribes i Fullà**. Casà amb Jerònima Albert.

El 23 de maig de 1767,[1508] en fou cònsol primer quan fou admès **Francesc Surià i Brugada**.
Degué morir cap el 1787.

-L/I: Jordi i Albert, Joan-Ignasi,[1509] llibreter i impressor, ciutadà honrat i fabricant de paper blanc de Barcelona. Nasqué el 1762, fill **d'Ignasi Jordi i Serrat**, llibreter, i de Jerònima Albert, i pare de **Joaquim Jordi**, també llibreter. Visqué al carrer de la Llibreteria. Estava vinculat a la impremta de **Roca**, **Gaspar** i **Jordi**. La seva impremta prové del segle XVIII. El seu pare formà part del grup que modificà les ordinacions del Col·legi de Llibreters.

En el consell general del Col·legi, de 19 de desembre de 1779,[1510] el seu pare **Joan Jordi i Serrat** demanà la plaça de mestre llibreter per a ell i digué que tenia 17 anys. El mateix dia 19,[1511] novament, sol·licità i obtingué el mestratge (irregular), per al seu fill, **Joan-Ignasi Jordi**, i un dia després, el 20 de desembre de 1779,[1512] hi hagué una protesta per mestratges irregulars.

El 27 de novembre de 1783,[1513] **Joan-Ignasi Jordi i Albert** jurà la plaça de mestre, ja que no ho havia pogut fer quan l'hi concediren per ser menor i no haver fet l'examen d'ingrés.

El 26 d'abril de 1784,[1514] declarà haver venut paper a un comerciant per a embarcar-lo cap a Almeria.

[1507] Ibíd. Llorenç Madriguera i Femades, manual de 1763, 1024/11, folis 215-215 v.
[1508] Ibíd. Manual de 1767, 1024/15, folis 122-122 v.
[1509] MC. Pàg. 169-380.
[1510] AHPB. Barcelona, notari Francesc Madriguera i Galí, manual de 1779, 1085/7, folis 431-432.
[1511] Ibíd. Folis 433-435 v.
[1512] Ibíd. Folis 436-436 v.
[1513] Ibíd. Manual de 1783, 1085/11, folis 371 v-372.
[1514] Ibíd. Francesc Ferrús, manual de 1784, 1121/6, folis 114-115.

Fou llevador de censos, entre el 1785 i el 1794, de la parròquia de Sant Just i Sant Pastor. També, forní de paper blanc la parròquia de Sant Just i Sant Pastor, els anys 1801 a 1805.[1515] I continuà fins el 1819, aleshores, consignat pels procuradors d'herències Joan Fontanals i, també, per Josep Reguers.

El 29 de setembre de 1787,[1516] a 24 anys, residint a la parròquia de Sant Just i Sant Pastor, es comprometé amb Teresa Coc i Arrufó, donzella, natural de Barcelona, de 18 anys, de la parròquia de Santa Maria del Pi, filla de Salvador Coc, teixidor de veles i de Teresa Arrufó, cònjuges vivents. El 21 d'octubre del mateix any,[1517] feren els capítols matrimonials. El 23 d'octubre de 1787,[1518] casà a la parròquia del Carme. El 16 de novembre del mateix any,[1519] signà àpoca per un llegat testamentari del seu oncle, Gaspar Soler. El 23 de desembre de 1787,[1520] prengué **Pau Vigil i Díaz** com a aprenent al seu obrador. El seu pare devia morir aleshores.

El 26 de novembre de 1788,[1521] Jerònima Albert i el seu fill **Joan-Ignasi Jordi** pagaren un llegat que el difunt **Joan Jordi i Serrat**, marit i pare, feu a l'Hospital d'Orfes de la ciutat.

L'agost de 1791,[1522] el 21 de febrer de 1793, el 30 de desembre de 1794, el 22 de juliol i el 28 de setembre de 1796, proveí de paper blanc l'arxiu de la parròquia de Sant Just i Pastor.

El 2 de febrer de 1790,[1523] **Joan-Ignasi Jordi** rebé 941 lliures, 10 sous d'un debitori que li havia firmat un comerciant.

[1515] APSJPB. Llevador de Censos, 1801-1805.

[1516] ADB. Llibre de Compromís, març de 1776-desembre de 1787, volum 40, foli 638.

[1517] AHPB. Barcelona, notari Guillem Òdena i Muntells, manual de 1787, 1054/30, folis 186-190.

[1518] APSJSPB. Desposoris, 1780-1795, vol. 9, folis 250-251.
-ACB. Llibre 157, foli 198 v.

[1519] AHPB. Barcelona, notari Gaietà Olzina, manual de 1787, 1105/26, folis 481 v-182.

[1520] Ibíd. Francesc Madriguera i Galí, manual de 1788, 1085/16, folis 566 v-567.

[1521] Ibíd. Gaietà Olzina, manual de 1788, 1105/27, folis 490-490 v.

[1522] APSJSPB. Llevador de censos, 1785-1796.

[1523] AHPB. Barcelona, notari Magí Artigues, manual de 1790, 1086/27, foli 38 v.

El 6 de maig de 1791,[1524] Pau Vinyals, fabricant de paper blanc de Terrassola, atorgà poders a **Joan-Ignasi Jordi i Albert**, ciutadà honrat, llibreter i impressor de Barcelona. El 8 de maig del mateix any,[1525] Pau Llucià i Borrull, fabricant de paper blanc de Capellades i del Papiol, en nom propi i com a procurador del seu pare, Pau Llucià i Miquel, també fabricant de paper blanc de Capellades, atorgà poders a **Joan-Ignasi Jordi**, per demanar a la Reial Hisenda el que els deuen del lliurament de paper blanc, al magatzem de Marina de Barcelona. El 14 maig del mateix any,[1526] Antoni Cardús, fabricant de paper blanc de Sant Pere de Riudebitlles, atorgà poders a **Joan-Ignasi Jordi**, per tal que cobrés el que Hisenda li deu de paper blanc al magatzem de Marina. El 10 de novembre de 1791,[1527] hi hagué consell general del Col·legi de Llibreters i Impressors Unificat, en què es dirimí el perquè hi tenia dues botigues i dos obradors oberts.

De ben segur, el comerç de paper, sobretot amb la Reial Hisenda, li proporcionà ascens social i diners.

El 8 de juny de 1792,[1528] Jerònima Albert i el seu fill **Joan-Ignasi Jordi** nomenaren procuradors. Entre el 7 d'agost de 1792[1529] i el 21 de febrer de 1798, tingué diversos fills i filles i, alguns, moriren albats.

L'1 de febrer de 1793,[1530] hi hagué una lletra de canvi rebutjada per **Joan-Ignasi Jordi**. Participà de la reunió del Col·legi de Llibreters i Impressors que es feu a la sagristia de la Catedral de Barcelona, per a demanar permís d'impressió i per criticar el seu andador **Pau Nadal**, el 7 d'abril de 1794.[1531] El 31 de juliol del mateix any,[1532] batejaren un fill, Joaquim.

[1524]Ibíd. Gaietà Ferran, manual de 1791, 1076/14, folis 59 v-60 v.

[1525]Ibíd. Folis 60 v-62.

[1526]Ibíd. Folis 63-64.

[1527]Ibíd. Francesc Madriguera i Galí, *Secundum regestrum*, s.f.

[1528]Ibíd. Josep Rufasta, manual de 1792, 1021/28, folis 16-17.

[1529]APSJSPB. Baptismes, 1786- 1795, llibre 20, foli 452.

[1530]AHPB. Barcelona, notari Ramon Constansó, manual de 1793, 1097/24, folis 97-97 v.

[1531]AHCB. Gremis Notarials, Llibreters i Impressors, caixa 4.

[1532]APSJSPB. Baptismes, 1786- 1795, llibre 20, foli 595.

El 13 d'octubre de 1796,[1533] batejaren una filla, Maria del Pilar. El 22 de març de 1797,[1534] morí un fill albat, tret del carrer de la Llibreteria, on vivien. El 21 de febrer de 1798,[1535] batejaren Francesc-Xavier.

El 1798,[1536] era mestre impressor, però treballava com a oficial, potser a causa de la ingent feina com a fabricant, procurador i cobrador dels paperers.

El 17 abril de 1799,[1537] signà àpoca per pensions de censals del seu pare. El 24 de juliol del mateix any,[1538] hi hagué l'estat de comptes amb els paperers, de qui n'era el cobrador, en el contracte amb el rei pel lliurament de paper. Després d'aquesta data, a petició seva, deixà de ser-ne el cobrador. Aquest fet és molt interessant per a conèixer els noms dels paperers i a les poblacions on es feia (vegeu-ne els protocols notarials a l'Annex). El 23 de desembre de 1799,[1539] **Joan-Ignasi Jordi** rebé un llegat testamentari de la seva tia, Mònica Soler.

Entre el 1798 i el 1811,[1540] fou confrare de la confraria de Sant Llorenç de l'església de Sant Just i Sant Pastor de Barcelona.

El 17 de gener de 1800,[1541] **Miquel Gaspar**, llibreter i impressor, qui havia comprat a l'encant la impremta de Raimona Rubió, viuda de **Josep Altès**, la revengué a **Joan-Ignasi Jordi**, **Tomàs Gaspar** i **Agustí Roca**. Moment fundacional de la companyia comercial **Gaspar-Roca-Jordi**. L'11 d'agost del mateix any,[1542] fou el padrí de **Rafael Ferrer**, menor, en el seu mestratge.

[1533]Ibíd. Baptismes, 1796- 1803, llibre 21, foli 58.

[1534]Ibíd. Òbits, 1797.

[1535]Ibíd. Foli 164.

[1536]MC. Pàg. 169-380.

[1537]AHPB. Barcelona, notari Josep Roca, manual de 1799, 1148/3, folis 30-31 v.

[1538]Ibíd. Joan Font-rodona, manual de 1799, 1158/6, folis 120-123 v.

[1539]Ibíd. Gaietà Olzina, manual de 1799, 1105/38, folis 320-320 v.

[1540]APSJSPB. Llibre de la Confraria de Sant Llorenç.

[1541]AHPB. Barcelona, notari Josep Llopart, manual de 1800, 1145/8, folis 19 v-20 v.

[1542]Ibíd. Miquel Vilamala i Cassani, manual de 1800, 1151/17.

El 21 d'agost de 1801,[1543] hi hagué acord entre els fabricants de paper, a proposta de **Joan-Ignasi Jordi**, per a nomenar un apoderat que gestionés els problemes amb la Hisenda Reial, com també la creació d'una junta o gremi de paperers de Barcelona, separat del de les altres comarques, per desavinences. El 15 de desembre del mateix any,[1544] **Carles Gibert i Tutó**, llibreter, demanà que constés que les dues premses, que havien estat de **Francesc Generes**, major, i que hi havia a l'estampa, s'havien venut a **Pere-Nolasc Aigüesvives** i a **Joan-Ignasi Jordi**.

El 1803,[1545] imprimí una raima de gois i estampes de Sant Llorenç; en cobrà 3 lliures i 15 sous. L'11 de novembre del mateix any,[1546] fou un dels llibreters i impressors que protestaren pel mestratge que es concedí a **Josep Serrat i Fontdevila**, per ser estamper i no haver signada la concòrdia entre col·legis.

El 3 d'agost de 1804,[1547] els amos de fàbriques i fabricants de paper de la comarca de Barcelona nomenaren **Joan-Ignasi Jordi**, també fabricant de paper blanc, procurador seu per a què gestionés l'entrega de paper a la Reial Hisenda. El 6 de novembre del mateix any,[1548] renuncià als poders que li havien donat Lluís Carbó, fabricant de paper de la Riba (apoderat dels fabricants de dit lloc), de Josep Cardús i Morai, fabricant de paper de Sant Pere de Riudebitlles (apoderat dels fabricants del mateix lloc), i de Josep Tiana i Tort, familiar de la Inquisició i fabricant de draps de Capellades (apoderat dels paperers de dit lloc).

L'11 de juliol de 1806[1549] **Joan-Ignasi Jordi**, com a procurador dels fabricants de paper blanc de Barcelona, nomenà un procurador substitut per tal que gestionés els contractes amb la Reial Hisenda. Novament, també aquest és un document molt interessant per a conèixer els noms dels fabricants de paper de Barcelona. El 9 d'octubre del mateix any,[1550] fou cònsol primer del Col·legi de Llibreters i Impressors Unificat, quan fou admès com a mestre **Pere Barral**. Amb tot, aquest mateix dia, també fou l'examinador

[1543]Ibíd. Ignasi Martí i Vidal, manual de 1801, 1180/1, folis 269-270.

[1544]Ibíd. Marià Simon, manual de 1801, 1134/13, foli 149.

[1545]APSJSPB. Llibre de comptes núm. 9, foli 157.

[1546]AHPB. Barcelona, notari Francesc Ribes i Barbier, manual de 1803, 1188/2, folis 154 v-155 v.

[1547]Ibíd. Joan Font-rodona i Minguella, manual de 1804, 1158/11, folis 221 v-223 v.

[1548]Ibíd. Folis 344-344 v.

[1549]Ibíd. Manual de 1806, 1158/13, folis 178-182.

[1550]Ibíd. Francesc Ribes i Barbier, manual de 1806, 1188/5, folis 250-252.

de **Pere-Màrtir Bacs i Permanyer**.[1551] El 28 de desembre de 1806,[1552] **Joan-Ignasi Jordi**, **Agustí Roca** i **Tomàs Gaspar**, llibreters i impressors, nomenaren procuradors seus Miquel i Domènec de Cortada, pare i fill, causídics de Barcelona.

Entre el 1808 i el 1814, hi tingué casa i botiga. El 20 de maig de 1809,[1553] **Joan-Ignasi Jordi** demanà al notari que publiqués el testament de Francesc Vinyoles, lapidaire. No hem pogut escatir la relació entre ambdós. El 1812, marxà a Vilanova i la Geltrú, on imprimí un llibre de Pau Ballot, i, el 1813: l'*Almacén de Frutos Literarios*, al carrer dels Caputxins, 167-174, i on pogué sol·licitar la subscripció del *Diario Político y Mercantil de la Ciudad de Tarragona*. Durant la Guerra del Francès, confessà al notari Òdena que va simular la compra de tres masos a **Carles Gibert**, per tal que els francesos no li confisquessin res.[1554]

El 14 d'agost de 1814,[1555] el trobem a Barcelona, en un consell del Col·legi de Llibreters i Impressors. El 5 de setembre del mateix any,[1556] també en un altre consell del Col·legi, i, novament, el 15 d'octubre.[1557] El 29 d'octubre de 1814,[1558] feu de testimoni al testament de **Ramon Forony**. Finalment, el tornem a trobar en un consell, el 25 de novembre del mateix any,[1559] en què es dirimí la sol·licitud de **Francesc de Paula Piferrer** de tornar a ser impressor reial, amb votació negativa.

[1551]Ibíd. Folis 252-253.

[1552]Ibíd. Ignasi Marti i Vidal, manual de 1806, 1180/6, folis 2-2 v.

[1553]Ibíd. Francesc Portell, manual de 1809, 1142/45, folis 414 i ss.

[1554]Solà Parera, Àngels. "Del règim gremial al sistema liberal: llibreters, impressors i velers de Barcelona, 1760-1854"; "Els gremis de Barcelona", Molas, Pere i Cazeneuve, Xavier (coord.), Seminari d'Història de Barcelona, *Quaderns d'Història*, AHCB, 2017, pàg. 145.

[1555]AHPB. Barcelona, notari Josep-Maria Òdena i Muntells, manual de 1814, 1187/13, foli 461.

[1556]Ibíd. Foli 464.

[1557]Ibíd. Foli 468.

[1558]Ibíd. Francesc Portell, manual de 1814, 1142/29, folis 602 v-603 v.

[1559]Ibíd. Josep-Maria Òdena i Muntells, manual de 1814, 1187/13, foli 804.

El 13 d'abril de 1815,[1560] fou el padrí de **Joan Roldós**, a l'hora de demanar-ne el mestratge. El 23 de maig del mateix any,[1561] fou el dipositari en el mestratge concedit a **Joan Roldós**.

El 24 de febrer de 1816,[1562] fou el clavari en un consell del Col·legi en què s'acceptà el mestratge de **Josep Mata-rodona**. El mateix any,[1563] publicà: *La Prudencia y el premio de los heroes*: *garantidos en las empresas y triunfos de los ocho generosos ciudadanos que dieron su vida en los días 3 y 27 de junio de 1809 por sentencia del gobierno intruso* [...], Barcelona: "*Imprenta de Juan Ignacio Jordi, 1816*".

Morí el 17 de febrer de 1818, i fou sebollit a la Confraria de Sant Llorenç, de la parròquia de Sant Just i Sant Pastor.

-L/I: Jordi i Coc, Joaquim,[1564] fill de **Joan Ignasi**, també llibreter i impresor. Es casà amb Raimona Gordans, i tingué una filla (1830). El 26 d'octubre de 1818,[1565] juntament amb **Tomàs Gaspar** i **Agustí Roca**, nomenaren àrbitres per a què la companyia formada el 1800, es dissolgués. Tingué botiga a Barcelona, al carrer de la Llibreteria. Estava relacionat amb la indústria del paper a Capellades, herència del seu pare.

El 31 de març de 1819,[1566] rebé diners i estris de la impremta que havia estat de **Francesc Surià i Brugada**, de mans de la seva filla Francesca i del seu marit Francesc Gorguí, per la dissolució de la companyia que havia estat del seu pare, **Francesc Surià i Brugada**. Desconeixem el vincle entre **Surià** i **Joaquim Jordi**.

-L: Jordi i Coc, Joan,[1567] fill de **Joan-Ignasi Jordi,** germà de **Joaquim** i llibreter de Barcelona. No en sabem res més.

[1560]Ibíd. Manual de 1815, 1187/14, folis 305-309.
[1561]Ibíd. Folis 442-443.
[1562]Ibíd. Manual de 1816, 1187/15, folis 130 v-131 v.
[1563]Ibíd.
[1564]MC. Pàg. 169-380.
[1565]AHPB. Barcelona, notari Ignasi Martí i Vidal, manual de 1818, 1180/13, folis 333-333 v.
[1566]Ibíd. Manual de 1819, 1180/14.
[1567]DB. Pàg. 494.

-Jubany, Llorenç, gravador de caràcters de lletres de Barcelona. El 22 de maig de 1820,[1568] **Antoni Brusi** el contractà per a treballar a la seva fàbrica, durant 10 anys.

El 5 de juliol de 1823,[1569] **Eulàlia Ferrer**, ja vídua, rescindí aquest contracte.

-Lassarro, Josep,[1570] gravador de Barcelona. Morí el setembre de 1807.

-I: Lautrec, Bartomeu, impressor, estamper i comerciant de Barcelona, fill de Josep-Bartomeu Lautrec, pagès d'Aubellà, Narbona, i de Rosa Rulan. El 18 de març de 1785,[1571] **Pere Fullà** revocà una procura que havia fet el 28 de setembre de 1784, a Llorenç Boixedar, agent de negocis de Madrid, i nomenà procurador seu Francesc Solís, apoderat del Principat d'Astúries, agent de negocis resident a Madrid. Un dels testimonis en fou **Bartomeu Lautrec**: "*mancebo librero*".

El 4 de febrer de 1792,[1572] actuà com a testimoni en el testament de Francesca Buc, dona del també impressor **Ramon Obiols**.

El 5 de gener de 1794,[1573] entrà com a andador del Col·legi de Llibreters i Impressors de Barcelona. El 6 d'abril del mateix any,[1574] obtingué llur mestratge, on el seu padrí fou **Joan Serra i Llopart**, dia en què també l'impressor **Joan Ramírez i Puigarnau** participà com a testimoni. També, el mateix dia, l'obtingué **Jaume Tauló**.[1575]

El 23 de novembre de 1795,[1576] fou un dels testimonis en el mestratge de **Josep Rubió i Lluc**.

El 3 de gener de 1801,[1577] Josep Fàbregues, patró de vaixell, **Bartomeu Lautrec**, comerciant i Anna- Maria Ribes, víuda de **Pere Fullà**, llibreter, nomenaren procuradors

---

[1568]AHPB. Barcelona, notari Josep Clos i Tries, manual de 1820, 1164/28, folis 221-221 v.

[1569]Ibíd. Josep-Maria Torrent i Sairols, manual de 1823, 1199/17, folis 371 v-372.

[1570]ACB. Llibres Sagramentals, Defuncions (11).

[1571]AHPB. Barcelona, notari Francesc Madriguera i Galí, manual de 1785, 1085/13, folis 124 v-125.

[1572]Ibíd. Josep-Ignasi Lluc, manual de 1792, 1144/2, folis 32-33 v.

[1573]Ibíd. Francesc Madriguera i Galí, manual de 1794, 1085/22, folis 239 v-240.

[1574]Ibíd. Folis 240-241.

[1575]Ibíd.

[1576]Ibíd. Manual de 1795, 1085/23, folis 421-422 v.

[1577]Ibíd. Ignasi Martí i Vidal, manual de 1801, 1180/1, folis 4 v-5.

seus els notaris i causídics Felip Estalella i Josep Esteve i Gavanyac, practicant de causídic.
No en sabem res durant la Guerra del Francès.

El 14 d'agost de 1814,[1578] el trobem a Barcelona, en un consell del Col·legi, i un altre el 15 d'octubre del mateix any.[1579] Finalment, el tornem a trobar en un consell, el 25 de novembre de 1814,[1580] en què es dirimí la sol·licitud de **Francesc de Paula Piferrer** de tornar a ser impressor reial, amb votació negativa.

L'1 de desembre de 1817,[1581] **Tecla Boix**, vídua de **Bernat Pla**, donà a la seva neboda Caterina Verdaguer i Bollic, 60.000 rals de billó en contraure matrimoni amb Salvador Magrinyà, subtinent, on **Lautrec** constà com a testimoni.

El 5 de juliol de 1820,[1582] feu el testament, i el 3 de juliol de 1821,[1583] hi adjuntà un codicil.

-L: L'Enfant i Mosle, Pere-Antoni,[1584] llibreter parissenc, resident a Barcelona, fill de Pere-Antoni L'Enfant i de Maria-Lluïsa Mosle. Aprengué l'ofici amb el relligador Thomas de Corde, els anys 1774 i següents, a París.

El 4 de desembre de 1791, demanà ser admès al Col·legi de Llibreters i Impressors Unificat de Barcelona.[1585] Feia 18 anys que era a la ciutat, on treballà per a **Piferrer**.

El 9 de març de 1792,[1586] casà amb Manuela Millan i Morera, filla de Tomàs, conductor de la Reial Artilleria.

[1578]Ibíd. Josep-Maria Òdena i Muntells, manual de 1814, 1187/13, foli 461.
[1579]Ibíd. Foli 708.
[1580]Ibíd. Foli 804.
[1581]Ibíd. Ramon Barberí, manual de 1817, 1201/3, folis 106 v-107.
[1582]Ibíd. Baldiri de Xammar, manual de 1820, 1230/2, folis, 164 v-165.
[1583]Ibíd. Manual de 1821, 1230/3, foli 155 v.
[1584]DB. Pàg. 494.
[1585]AHCB. Junta de Comerç, Vol. 8.
[1586]APSJSPB. Desposoris, 1780-1795, volum 9, foli 410.
-ACB. Llicències, maig 1790- abril 1792, volum 159, foli 263 v.

El 24 de desembre de 1793,[1587] visqueren al carrer d'Escudellers, amb una filla, Maria, qui morí albada.

El 24 de novembre de 1802,[1588] fou requerit sobre una declaració de bona conducta d'un frare. El mateix dia 24,[1589] hi hagué la resposta al requeriment anterior.

El 8 de juny de 1803,[1590] participà al consell del Col·legi de Llibreters i Impressors Unificat, en què **Mateu Esterling**, padrí seu, demanà que fos admès com a mestre, però com que era estranger, hagué de recórrer a un tribunal superior. El 19 de setembre del mateix any,[1591] hi hagué un consell general del Col·legi, en què fou acceptada la seva plaça. Finalment, el 10 de novembre de 1803,[1592] també en consell, aconseguí el mestratge.

El 20 de desembre de 1808,[1593] morí la seva dona, a 36 anys. Volgué 18 preveres a la cerimònia. Fou sebollida a la parròquia de Santa Maria del Pi.

-I: Llavaneres i Callinell, Jaume, impressor i estamper de Barcelona, fill de Francesc, revenedor, i de Margarida Callinell. El 30 d'octubre de 1779,[1594] casà amb Teresa Daniel i Badia, filla de Joan, mestre de cases, difunt, i de Margarida Badia, de la parròquia de Santa Maria del Mar.

Tingueren diversos fills: el 5 d'agost de 1781,[1595] confirmaren el seu fill Jaume. El 16 de novembre de 1783,[1596] confirmació de la seva filla Maria-Teresa. El 12 de març de

[1587]ADB. Santa Maria del Pi, foli 76.
[1588]AHPB. Barcelona, notari Francesc Girona, manual de 1802, 1147/8, folis 218-219.
[1589]Ibíd. Folis 220 v.
[1590]Ibíd. Francesc Ribes i Barbier, manual de 1803, 1188/2, folis 80-84.
[1591]Ibíd. Folis 133 v-134 v.
[1592] Ibíd. Folis 151 v-154 v.
[1593]ADB. Òbits, Santa Maria del Pi, foli 234.
[1594]ADB. Expedients matrimonials, Santa Maria del Mar, 1799, caixa 45.
[1595]Ibíd. Confirmacions de 1767-1783, vol. 7, foli 286.
[1596]Ibíd. Foli 414.

1785,[1597] batejaren la seva filla Lluïsa. El 3 de novembre de 1787,[1598] batejaren el seu fill Joan. El 10 de gener de 1790,[1599] batejaren la seva filla Eulàlia. A més, tingueren tres fills més, morts albats. El 16 de setembre de 1785, morí Isabel.[1600] El 19 de juny 1788,[1601] morí Joan. D'aleshores, sabem que hi vivien al carrer de la Font de Sant Joan de Barcelona.

El 29 de juliol de 1793, constà a la llista d'assistents al consell del Colegi de Llibreters i Impressors Unificat. El 29 de juny de 1795,[1602] morí el seu fill Miquel.

-L/I: Lleixà, Silvestre,[1603] impressor i llibreter de Mataró, entre el 1800 i el 1812, amb impremta i botiga.

El 13 de juny de 1801,[1604] actuà com a testimoni en el casament de **Pau Vigil i Díaz**.

El 16 d'abril de 1803, tingué com a testimoni al seu casament, el llibreter **Josep Guix**.

El 1813, el trobem treballant a Vilanova i la Geltrú, amb el peu: "*Librería e imprenta de Silvestre Llexá*".

El 26 d'octubre de 1818,[1605] fou un dels àrbitres designats per **Joaquim Jordi** per tal de dissoldre la companyia que havia fundat el seu pare, el 1800, juntament amb **Agustí Roca** i **Tomàs Gaspar**.

També, va tenir botiga a Barcelona, al carrer de la Dagueria, el 1820.

[1597] ACB. Baptismes, 1783-1786, vol. 32, foli 137.

[1598] Ibíd. 1787-1789, vol. 33, foli 3.

[1599] Ibíd. 1792-1795, vol. 34, foli 230.

[1600] ACB. Òbits, 1766-1786, Vol. 7, foli 318.

[1601] Ibíd. Maig de 1786-1801, vol 9, foli 48 v.

[1602] Ibíd. Foli 210.

[1603] MC. Pàg. 169-180.

[1604] APSJSPB. Desposoris, 1796-1817, llibre 10, foli 169.
-ACB. Llibre 165, foli 123.

[1605] AHPB. Barcelona, notari Ignasi Martí i Vidal, manual de 1818, 1180/13, folis 333-333 v.

-L: Lliger, Josep, llibreter de Barcelona, germà de **Pere**. El 23 de novembre de 1821,[1606] rere la mort de d'**Antoni Brusi**, **Manuel Osset** i **Domènec Obiols** cobraren de la vídua **Eulàlia Ferrer**, com a hereus de **Lliger**, uns diners d'una rifa que aquest hi havia guanyat.

-I: Lliger, Pere, impressor de Barcelona, probablement, germà de **Josep**, aprenent d'impressor el 28 de juliol de 1808[1607] i el 3 d'octubre del mateix any,[1608] quan feu de testimoni en una lletra de canvi per tal que **Ignasi Oliveres i Gonzàlez** pagués 104 i 190 pessetes, respectivament, a Antoni Puiggarí, per un material comprat a l'impressor **Joan Alzina**, de Perpinyà.

-L: Llopart, Francesc, llibreter de Barcelona. El 15 de novembre de 1794,[1609] fou testimoni en un consell del Col·legi de Llibreters i Impressors Unificat, quan s'acceptà el mestratge d'**Antoni Suàrez**.

-L: Llopis, Francesc, llibreter de Barcelona, del carrer de la Llibreteria, del segle XVIII. Casà amb **Gertrudis**, amb qui tingueren cinc fills. La dona continuà el negoci a la seva mort.

-Llorens, Francesc,[1610] regent de la Impremta **Escuder**, de Lleida, el 1814. Casà amb Marianna Tauler. Hi tingueren una filla (1824).[1611]

-L: Lluc, Josep,[1612] llibreter natural de Tarragona, al carrer de la Granada, núm. 132. La seva filla **Antònia Lluc i Òrrius** es casà amb el llibreter i impressor **Miquel Rubió i Viader**.

El 13 d'abril de 1815,[1613] fou un dels candidats a mestre del Col·legi de Barcelona, proposat per **Joan-Ignasi Jordi**. A la seva llibreria es vengué el llibre: *El naturalista razonamiento entre un estudiante de theología y un soldado veterano*, de Josep-Pau

[1606]Ibíd. Joan Plana, manual de 1821, 1208/9, folis 319 v-320.

[1607]Ibíd. Joan Font-rodona i Minguella, manual de 1804, 1158/15, folis 344 v-345.

[1608]Ibíd. Folis 358-358 v.

[1609]Ibíd. Francesc Madriguera i Galí, manual de 1794, 1085/22, folis 256 v-257 v.

[1610]DB. Pàg. 494.

[1611]Ibíd.

[1612]BPA. *Diario Militar y Político y Mercantil de la Ciudad de Tarragona*, núm. 132.

[1613]AHPB. Barcelona, notari Josep-Maria Òdena i Muntells, manual de 1815, 1187/14, folis 305-309.

Ballot, segons el núm. 34 del *Diario Militar, Político y Mercantil de la Ciudad de Tarragona*.

-L: Magrinyà, Joan,[1614] mestre llibreter de Barcelona. El 2 de juliol de 1769,[1615] fou l'andador sortint, en el mestratge de **Joan Mansuet**, la qual cosa vol dir que obtingué llur mestratge el 1768. Hi tingué dos fills, **Vicenç** i **Pau Magrinyà i Focs**, el 13 d'abril de 1775, batejaren **Vicenç**.

El 17 de gener de 1778,[1616] fou cònsol segon del Col·legi quan hi entrà **Josep Santiago**.

El 7 d'abril de 1794,[1617] es reuní a la sagristia de la Catedral de Barcelona per tal de demanar permís d'impressió i criticar el seu andador **Pau Nadal**.

El 17 de març de 1804,[1618] fou un dels testimonis en l'admissió de **Pau Esterling i Vigil**.

-L: Magrinyà i Focs, Vicenç, llibreter de Barcelona, fill de **Joan**. El 10 de novembre de 1803,[1619] hi hagué un consell general del Col·legi de Llibreters i Impressors Unificat en què es presentà la seva sol·licitud de mestratge.

El 17 de març de 1804,[1620] finalment, se li concedí el mestratge, a 29 anys.
Durant la Guerra del Francès, no en sabem res.
El 27 de setembre de 1816,[1621] casà amb Antònia Sangermà i Arrei, filla de Dionís i d'Isabel, a la parròquia de Sant Jaume de Barcelona.

El 15 de maig de 1818,[1622] **Vicenç Magrinyà** i la seva cunyada, muller de **Pau Magrinyà**, son germà i també llibreter, cobraren per una sentència reial al seu favor.

[1614] AHCB. Gremis Notarials, Llibreters i Impressors, caixa 4.

[1615] AHPB. Barcelona, notari Francesc Madriguera i Femades, manual de 1769, 1024/18, folis 262 v-263 v.

[1616] Ibíd. Francesc Madriguera i Galí, manual de 1778, 1085/6, folis 25-25 v.

[1617] AHCB. Gremis Notarials, Llibreters i Impressors, caixa 4.

[1618] AHPB. Francesc Ribes i Barbier, manual de 1804, 1188/3, folis 56 v-57.

[1619] Ibíd. Manual de 1803, 1188/2, folis 151 v-154 v.

[1620] Ibíd. Manual de 1804, 1188/3, folis 57-58.

[1621] ACB. Esposalles, 1816-1817, llibre 173, foli 67.

[1622] AHPB. Barcelona, notari Josep-Antoni Pic, manual de 1818, 1181/15, folis 192-192 v.

El 4 de març de 1825,[1623] hi hagué el seu testament.

-L: Magrinyà i Focs, Pau, fill de **Joan** i germà de **Vicenç**, llibreter de Barcelona. Sabem que el 15 de maig de 1818,[1624] cobrà 482 lliures, 4 sous i 7 diners, juntament amb la seva dona Agnès, per una sentència reial al seu favor.

-I: Maimó, Pere,[1625] estamper de Barcelona, casà amb Madrona Gelada, amb un fill, (1822).

-L: Mallelic, Josep, llibreter de Barcelona, el trobem en un consell general del Col·legi de Llibreters i Impressors Unificat, el 1805.[1626]

-I: Mallol i Puig, Jeroni, el 1803,[1627] fou impressor de Barcelona. Les seves germanes **Esperança**, **Gaietana**, **Francesca,** i també **Josepa Gomitar i Mallol**, filla de Ramon, l'hereu, tots més grans de 25 anys, tots fills de Josep Mallol, ciutadà honrat que fou de Barcelona i de Francesca Puig, qui en el seu testament, fet davant del notari Fèlix Veguer i Abellà, el 23 d'octubre de 1761, ordenà al seu marmessor i hereu, Ramon Mallol, que pagués a tots els fills, un cop mort el pare, la quantitat de 275 lliures barceloneses, excepte a la més petita, Josepa, la neta, qui rebrà 125 lliures, i, l'hereu, Ramon, 1.100 lliures. Com a testimonis hi hagueren els impressors **Pere** i **Jeroni Gomitar**. Vegem que la relació entre els **Mallol** i els **Gomitar** sumen en l'endogàmia del Col·legi.

-L: Mallol, Joaquim,[1628] llibreter de Barcelona, probablement, fill de **Jeroni**. Casà amb Antònia Tarabal, amb dos fills (des del 1824 fins el 1825).

-L: Mansuet i Sitjar, Joan, llibreter de Barcelona, de família mataronina. Nasqué a Barcelona, el 1747, fill de Pere Mansuet, sabater, i Maria Sitjar. La seva germana **Maria Mansuet i Sitjar** casà amb **Francesc Generes**, major.

[1623]Ibíd. Fèlix Falguera, manual de 1825, 1213/12, folis 42-42 v.

[1624]Ibíd. Joan-Antoni Pic, manual de 1818, 1181/15, folis 192-192 v.

[1625]DB. Pàg. 496.

[1626]AHPB. Barcelona, notari Francesc Ribes i Barbier, manual de 1805, 1188/4.

[1627]Ibíd. Ignasi Comelles, manual de 1803, 1146/7.

[1628]DB. Pàg. 502.

El 14 d' abril de 1761,[1629] hi hagué l'acta d'aprenentage de **Joan Mansuet** amb **Josep Pi**, a 14 anys.

El 5 de juny de 1769,[1630] participà en un consell general del Col·legi. El 2 de juliol del mateix any,[1631] obtingué llur mestratge, quan eren cònsols **Josep Avinyó**, primer, i **Joan Centener**, segon, i el clavari fou **Francesc Surià i Brugada**, mentre que els examinadors foren **Bru Ferrer** i **Francesc Avinyó**, el padrí, **Isidre Aigüesvives** i l'andador sortint, **Joan Magrinyà**.

El 25 de novembre de 1771,[1632] els germans Manuel Mansuet, jove galoner, **Joan Mansuet**, llibreter, **Josepa Mansuet**, muller de **Francesc Generes**, major, hereus per iguals parts, juntament amb Antònia Mansuet, casada amb Jacint Xipell, galoner, dels béns de Pere Mansuet, sabater, el seu pare, per la renúncia feta per Maria Sitjar, la seva mare, hereva universal, atorgaren poders a Salvador Santjoan, doctor en drets.

El 19 de gener de 1772,[1633] Salvador Santjoan, doctor en drets, com a procurador dels germans **Mansuet** i de l'heretat de Pere Mansuet, sabater, el seu pare difunt, nomenà procurador substitut Martí Ferrer i Prats, escrivent de Barcelona. El 14 de febrer del mateix any,[1634] **Carles Gibert i Tutó** i **Joan Mansuet i Sitjar** testimoniaren sobre una paret reedificada a la casa de la Baixada de la Presó, propietat de **Mansuet**.

El 6 de març de 1773,[1635] comprà a l'encant llibres de Josep Bru, prior i comanador de Sant Tomàs de Fluvià, i també prior de la col·legiata església de Santa Maria d'Ullà.

El 15 d'agost de 1774,[1636] una altra germana, Antònia, vídua de Jacint Xipell, casà en segones núpcies amb **Carles Sapera i Pi**, impressor, a l'església de Santa Maria del Pi.

[1629] AHPB. Barcelona, notari Llorenç Madriguera i Femades, manual de 1761, 1024/10, folis 85-85 v.
[1630] Ibíd. Manual de Consells de Confraries, 1756-1776.
[1631] Ibíd. 1769, 1024/18, folis 262 v-263 v.
[1632] Ibíd. Gaietà Simon i Labrós, manual de 1771, 1050/6, folis 206-206 v.
[1633] Ibíd. Jaume Santjoan i Novelles, manual de 1772-1773, 1092/4, foli 7 v.
[1634] Ibíd. Baltasar Oliveres i de Plana, manual de 1771-1772, 1107/1, folis 74 v-75 v.
[1635] Ibíd. Ramon Font i Alier, Inventaris i Encants, 1052/30, foli 279.
[1636] ADB. Desposoris, 1774.

El 26 de maig de 1775,[1637] hi hagué l'inventari dels béns de Maria Sitjar, muller de Pere Mansuet, sa mare. El 5 de juliol del mateix any,[1638] rebé del seu germà Manuel el que li pertocà per l'herència dels seus pares.

El 17 de gener de 1778,[1639] fou el clavari del Col·legi quan hi entrà **Josep Santiago**.

El 24 de desembre de 1779,[1640] fou marmessor del testament de **Carles Sapera i Pi**.

El 26 de novembre de 1781,[1641] nomenà procurador seu **Joan Abadal**, estamper i llibreter de la ciutat de Mataró, per tal que cobrés els lloguers d'una casa que hi tenia.

El 17 d'agost de 1782,[1642] **Joan Mansuet**, juntament amb els altres creditors de Marià Font, nomenaren procuradors.

El 14 de març de 1783,[1643] Manuel Mansuet i Sitjar, comerciant, donà poders al seu germà **Joan**, llibreter. El 14 de març del mateix any,[1644] signà un debitori per una quantitat que devia el seu germà Manuel.

El 12 de febrer de 1784,[1645] casà amb **Francesca Roig i Torroja**, filla del llibreter **Josep Roig**, a l'església de Sant Just i Sant Pastor, i anaren a viure a la Baixada de la Presó. El 6 de desembre del mateix any,[1646] batejaren una filla, Maria-Josepa, Francesca d'Asís, Eulàlia.

Com hem vist, les famíles **Mansuet**, **Sapera** i **Roig** formaren un clan econòmic força important.

[1637] AHPB. Barcelona, notari Joan Font-rodona, manual de 1775, 1064/15, folis 181-185.

[1638] Ibíd. Folis 238-238 v.

[1639] Ibíd. Francesc Madriguera i Galí, manual de 1778, 1085/6, folis 25-25 v.

[1640] Ibíd. Josep Serc i Boquet, manual de 1779, 1035/29, foli 515 v-518.

[1641] Ibíd. Francesc Madriguera i Galí, manual de 1781, 1085/9, folis 370-370 v.

[1642] Ibíd. Josep Lluc i Vilallonga, manual de 1781-1782, 1103/6, folis 479 v-480 v.

[1643] Ibíd. Jaume Santjoan, manual de 1783, 1092/9, folis 62-62 v.

[1644] Ibíd. Folis 63-63 v.

[1645] APSJSPB. Desposoris, 1780-1795, vol. 9, foli 109.

[1646] ACB. Baptismes, 1783-1786, vol. 32, foli 113 v.

El 8 de juny de 1785,[1647] **Francesc Ribes** i **Joan Mansuet**, llibreters, donaren poders a Josep Gasset i Salvador Teixonera del Bosc, comerciants de Barcelona, per tal que cobressin el que els correspongués dels *vales* a su favor, signats per **Carles Sapera i Pi**; com a testimoni hi actuà **Marià Perera**. A **Francesc Ribes**, li pertocaren 852 lliures, pendents del dia 28 de desembre de 1779 i, a **Joan Mansuet,** 585 lliures, 5 sous, el dia 30 del mateix mes i any.

El 12 de gener de 1786,[1648] morí la seva filla Maria, albada. El 22 de desembre del mateix any,[1649] batejaren un fill Manuel-Josep, Tomàs, i foren els padrins Manuel Mansuet, oncle seu i comerciant, i Josepa Sapera i Roig, vídua de **Ramon Sapera**, llibreter, sa tia.

El 22 de febrer de 1787, [1650] morí el seu fill Manuel, albat. El 6 de maig del mateix any,[1651] fou un dels examinadors del Col·legi en el mestratge de **Mateu Esterling**. El 22 de novembre de 1787,[1652] batejaren una filla, Josepa-Antònia, Cecília, en què la padrina fou una altra tieta, vídua de **Carles Sapera**.

El 20 gener de 1788,[1653] morí la seva filla Josepa, albada. El 18 de maig del mateix any,[1654] al consell del Col·legi, hi actuà com a examinador en el mestratge d'**Ignasi Estivill**. El 12 de setembre de 1788,[1655] atorgà poders a Anastasi Cassani, capità de Cartagena d'Índies. El 29 d'octubre del mateix any,[1656] batejaren un fill, Francesc-Joan, Joaquim. El 30 d'octubre de 1788,[1657] **Manuel Mansuet i Sitjar** i el seu germà Joan cediren una casa al carrer de la Tapineria de Barcelona, mentre viurà, a Manuel Generes i Mansuet, ara anomenat fra Ignasi de Barcelona, el seu nebot, perquè aquest sortirà dels caputxins i se secularitzarà, i encara no té cap benefici eclesiàstic per a mantenir-se.

[1647]AHPB. Barcelona, notari Francesc Madriguera i Galí, manual de 1785, 1085/13, folis 251 v-252.
[1648]APSJSPB. Òbits, 1786.
[1649]AHPB. Barcelona, notari. Francesc Madriguera i Galí, manual de 1785, 1085/13, foli 279 v.
[1650]APSJSPB. Òbits, 1787.
[1651]AHPB. Barcelona, notari Francesc Madriguera i Galí, manual de 1787, 1085/15, folis 193 v-194 v.
[1652]APSJSPB. Baptismes, 1786-1795, llibre 20, foli 125.
[1653]Ibíd. Òbits, 1787.
[1654]AHPB. Barcelona, notari. Francesc Madriguera i Galí, manual de 1788, 1085/16, folis 237-237 v.
[1655]Ibíd. Folis 394-394 v.
[1656]APSJSPB. Baptismes, 1786-1795, llibre 20, foli 183.
[1657]AHPB. Barcelona, notari Francesc Maspons i Ros, manual de 1788, 1124/11, folis 415-416.

El 16 de gener de 1791,[1658] morí Francesc, albat. El 4 d'abril del mateix any,[1659] **Joan Mansuet i Sitjar**, revocà la pròcura feta a **Joan Abadal**, llibreter de Mataró, i donà poders a Salvador Francesc Serra, regidor perpetu d'aquella ciutat.

El 24 de febrer de 1792,[1660] hi hagueren els capítols matrimonials entre **Joan Mansuet** i **Francesca Roig**, vuit anys després de casar-se. El mateix dia 24,[1661] signà àpoca pel dot rebut. El 22 de març de 1792,[1662] batejaren Manuel-Josep, Joan, fill. El 4 de setembre del mateix any,[1663] Manuel Mansuet, perxer, i el seu germà **Joan Mansuet**, llibreter, per poder pagar les obres de la casa del carrer de la Freneria, vengueren un censal mort, tot donant com a aval diverses propietats.

El 9 de setembre de 1793,[1664] hi hagué un requeriment a Manuel Mansuet, germà de **Joan**, com a hereu de la seva mare, per tal que pagués un censal sobre una casa al carrer de la Tapineria. L'1 d'octubre del mateix any,[1665] **Joan Mansuet**, llibreter, i Francesc Aubert, seller, donaren poders a un comerciant que viu a Buenos Aires, per tal que reclamés unes quantitats que els deuen d'un canvi comercial marítim de llibres.

El 5 de gener de 1794,[1666] fou un dels examinadors en el mestratge de **Tomàs Gaspar i Cases**. El 13 de febrer del mateix any,[1667] tornà a fer d'examinador del Col·legi de Llibreters i Impressors Unificat, en el mestratge de **Miquel Serra**.

El 12 d'abril de 1797,[1668] batejaren Joana-Marianna, Madrona, filla. El 29 de setembre del mateix any,[1669] fou el padrí de Josepa-Antònia, Maria dels Dolors, filla de Marià

[1658] APSJSPB. Òbits, 1791.

[1659] AHPB. Barcelona, notari Francesc Maspons i Ros, manual de 1791, 1113/14, folis 221-222.

[1660] Ibíd. Francesc Mas i Vidal, manual de 1792, 1127/14, folis 203-207.

[1661] Ibíd. Foli 206.

[1662] Ibíd. Foli 425.

[1663] Ibíd. Ramon Constansó, manual de 1792, 1097/23, foli 503-506 v.

[1664] Ibíd. Joan-Baptista Maimó i Soriano, manual de 1793, 1143/1, folis 19-20.

[1665] Ibíd. Ramon Comes i Sort, manual de 1793, 1141/4, folis 241 v-244.

[1666] Ibíd. Francesc Madriguera i Galí, manual de 1794, 1085/22, folis 18-18v.

[1667] Ibíd. Notaris Ramon Cortès i Sort, escrivà major de la Cúria Reial, i Jaume Ripoll i Estrada.
-APSJSPB. Causa Pia de Colomers, Ametller i Piferrer.

[1668] Ibíd. Baptismes, 1797, llibre 21, foli 95.

[1669] Ibíd. Foli 130.

Santiago, mestre capser i d'Antònia Coll. En aquells anys, sabem que va treballar a la impremta de **Francesc Surià i Brugada**, i que fou confrare de la Confraria de Sant Llorenç, de l'església de Sant Just i Sant Pastor.[1670] La seva muller, **Francesca Roig**, també llibretera, fou confraressa entre els anys 1797-1817.[1671] El 15 de novembre de 1797,[1672] lliurà el testament al notari. El 18 de novembre del mateix any,[1673] morí. Aleshores, s'obrí la plica per llegir les clàusules de marmessoria, sepultura i sufragis. El 23 de novembre de 1797,[1674] es llegí el seu testament i el 10 de desembre del mateix any,[1675] es feu l'inventari dels béns de **Joan Mansuet**. La seva dona continuà el negoci. Vegeu l'apartat de dones llibreteres i impressores.

-L/I: Manyalic i Forns, Josep,[1676] mestre llibreter i impressor de Barcelona, fill d'Urbà, tondridor de panys, i d'Eulàlia. El 13 de desembre de 1791,[1677] obtingué el mestratge.

El 15 de febrer de 1792,[1678] constà com a andador del Col·legi de Llibreters i Impressors Unificat en l'admissió de **Joan Gallissà i Amat.**

El 2 de gener de 1794, constà com a assistent a la reunió del consell del Col·legi. El 7 d'abril del mateix any,[1679] es reuní a la sagristia de la Catedral de Barcelona per tal de demanar permís d'impressió i criticar el seu andador **Pau Nadal**.

El 27 de juny de 1795,[1680] es feu l'expedient del seu casament. El 15 de juliol del mateix any,[1681] a 26 anys, casà amb Maria-Anna Nutó, de 24 anys, donzella, filla de Cristòfor, teixidor de veles, i de Maria, de la parròquia de Sant Pere.

[1670]Ibíd. Llibre de la Confraria de Sant Llorenç.

[1671]Ibíd.

[1672]AHPB. Barcelona, notari Josep-Francesc Mas i Vidal, manual de 1797, 1127/19, foli 250 v.

[1673]Ibíd. Foli 258.

[1674]Ibíd. Foli 259 v.

[1675]Ibíd. Folis 265-292 v.

[1676]AHCB. Gremis Notarials, Llibreters i Impressors, caixa 4, pàg. 496.

[1677]AHPB. Barcelona, notari Francesc Madriguera i Gali, manual de 1791, 1085/19, folis 390-391 v.

[1678]Ibíd. Manual de 1792, 1085/20, folis 130 v-131 v.

[1679]AHCB. Gremis Notarials, Llibreters i Impressors, caixa 4.

[1680]ADB. Expedients matrimonials, anys 1795-1796, vol. 9, foli 154.

[1681]ACB. Esposalles maig 1794-abril 1796, volum 161, foli 179 v.

L'1 de febrer de 1805,[1682] morí la seva dona. El mateix any, també morí ell, al carrer dels Tallers.[1683]

-Marquès, Josep,[1684] notari causídic de la Seu d'Urgell. Feu de secretari de l'impressor de la Seu i de les *Veredas* de la Cerdanya, **Joan Cerqueda**:

Quarenta maravedis.
78
SELLO QVARTO, QVAREN-
TA MARAVEDIS, AÑO DE MIL
OCHOCIENTOS Y OCHO.
VALGA PARA EL BIENIO DE S. M. EL Sr. D. FERNANDO VII.

-I: Martí i Elies, Ramon, impressor i estamper de Barcelona, del carrer d'Escudellers, on tingué l'obrador. Nasqué el 1731, al poble d'Urús, bisbat d'Urgell. Fill del pagès Josep Martí i d'Anna-Maria Elies.

El 12 de maig de 1754,[1685] hi hagué consell del Col·legi d'Impressors on constà com a assistent, quan demanaren el seu ingrès, i com a testimoni tingué l'impressor **Joan Nadal**.

Casà amb **Valentina Soler i Colldeforns**, filla de Joan Soler, del bisbat de Vic, negociant i blanquer de Manresa, i de Valentina Colldeforns, a l'església de Santa Maria del Pi, el 10 de gener de 1759.[1686] **Ramon Martí** vivia a la Parròquia de Sant Just i Sant Pastor, i ella a la de Santa Maria del Pi. Com a testimonis tingueren Josep Pou, mestre sombrerer, de 44 anys i **Josep Petit**, jove estamper, de 25 anys.

Sabem que el 1760, dirigí la impremta de **Joan de Bezares**.[1687]

[1682]Ibíd. Òbits, 1802-1805, vol. 10, foli 49.

[1683]DB. Pàg. 501.

[1684]AHL. Protocols notarials, Josep Marquès, 851, foli 176.

[1685]AHPB. Barcelona, notari Antoni Comelles, major, manual de 1754, 959/25, folis 105-106 v.

[1686]ACB. Desposoris, maig de 1757-abril de 1759, vol. 142, foli 157.

[1687]Villegas Selvago, Alonso, *Flos Sanctorum y Historia General* [...], reimprès a Barcelona el 1760.

L'11 de març de 1762,[1688] el matrimoni nomenà procurador seu Josep Balcells, passamaner de Manresa.

El 20 de febrer de 1763,[1689] batejaren la seva filla Valentina.
El 13 de setembre de 1765,[1690] confirmaren la seva filla Magdalena. El 7 de desembre del mateix any,[1691] constà com a testimoni, juntament amb Pere Pasqual Moles, veí de Barcelona, però natural de València, de tres gravats, que eren tres làmines que havia fet el pintor Tremulles: "*Sépase que Francisco Tramullas, pintor* [...]", del llibre de les festes dels gremis de Barcelona.

El 18 de maig de 1766,[1692] enterraren un fill albat. D'aleshores, sabem que hi vivien al carrer de Santa Anna.

El 22 de maig de 1778,[1693] fou admès com a mestre de la Confraria d'Impressors, quan eren els cònsols **Francesc Generes**, major, i **Pere Fullà**, més el síndic **Joan Centener**. El 5 de juny del mateix any,[1694] atorgà poders, juntament amb la seva dona, a Josep Morris i Ribes, teixidor de veles de Manresa. Hi tingueren una altra filla, Antònia Martí i Soler, nascuda a Lleida, qui casà a l'església de Santa Maria del Pi, el 22 de febrer de 1798,[1695] amb el jove estamper **Julià Vinyoles i Maimó**.

El 22 de desembre de 1779,[1696] **Ramon Martí** feu de testimoni en un requeriment a Jaume Pla, perxer, per tal que deixés de vendre llibres.

[1688]AHPB. Barcelona, notari Jaume Mas i Navarro, manual de 1762, 978/8, folis 56 v-59 v.
[1689]APSJSPB. Baptismes, 1760-1767, vol. 17, foli 111.
[1690]ADB. Confirmacions, 5 de setembre de 1762 a 12 de gener de 1766, vol. 6, foli 332 v .
[1691]AHPB. Barcelona, notari Pere-Màrtir Golorons, manual de 1765, 1067/3, folis 161 v-162.
[1692]ACB. Òbits, Catedral, 1776-1786, foli 12.
[1693]AHPB. Barcelona, notari Francesc Madriguera i Galí, manual de 1778, 1085/6.
[1694]Ibíd. Jaume Mas i Navarro, manual de 1778, 978/, folis 83 v-84 v.
[1695]ADB. Desposoris, Santa Maria del Pi, XVII/5, r. 79.
[1696]AHPB. Barcelona, notari Francesc Madriguera i Gali, manual de 1779, 1085 /7, folis 437-443.

La seva filla, Valentina Martí i Soler, nascuda el 20 de gener de 1759,[1697] morí el 18 de maig de 1766, a set anys.[1698] També, tingueren una altra filla, **Magdalena Martí i Soler** qui també es casà a Santa Maria del Pi, el 8 d'agost de 1785,[1699] amb el gravador venecià **Joan Ceroni**, soldat de les reials guàrdies valones, qui també exercí l'ofici d'impressió.

El 9 de març de 1782,[1700] la seva dona, **Valentina Soler i Colldeforns**, feu el testament. El 17 de juny de 1783,[1701] en va fer un altre.

L'11 de setembre de 1786,[1702] hi hagué el testament de **Magdalena Martí**, muller de Joan Ceroni, gravador, i filla de **Ramon Martí**. El 10 de novembre del mateix any,[1703] hi hagué obres a la cambra que **Ramon Martí** tenia llogada, al carrer dels Escudellers.

El 22 maig de 1788,[1704] fou admès com a mestre confrare.

El 15 de febrer de 1792,[1705] fou un dels examinadors en l'admissió al Col·legi de Llibreters i Impressors Unificat de **Joan Gallissà i Amat**. El 26 de juliol del mateix any,[1706] **Magdalena Martí** tornà a fer capítols matrimonials, a l'església del Pi, amb l'estamper i impressor **Josep Duran**, nascut a Maçanet de Cabrenys. Als seus capítols matrimonials, **Magdalena** feu constar la seva aportació: dinou quintars de motllos de lletra usada, entre *cicero* gran, petit i text; una premsa de tirar; nou jocs de caixes, amb les galeres corresponents; un sac per al fum d'estampa; un calaix gran de làmines, tot valorat en 700 lliures. Constatem que els estris d'impressor foren una moneda de canvi, aleshores.

[1697] APSJSPB. Baptismes, 1760-1767, llibre 17, foli 111.

[1698] ACB. Òbits, 1765-1772, vol. 14, foli 46.

[1699] Ibíd. Llicències de matrimoni, maig 1790-abril 1792, vol. 159, foli 249 v.

[1700] AHPB. Barcelona, notari Jaume Mas i Navarro, manual de 1782, 978/12, folis 56-59.

[1701] Ibíd. Josep-Francesc Claramunt, manual de 1783, 1061/28, folis 140-141 v.

[1702] Ibíd. Francesc Mas, manual de 1786, 1126/7, folis 247 v-249 v.

[1703] Ibíd. Josep Bonaventura Fontana, manual de 1786, 1042/38, folis 270-272.

[1704] Ibíd. Francesc Madriguera i Galí, manual de 1788, 1085/16, folis 224-224 v.

[1705] Ibíd. Manual de 1792, 1085/20, folis 130 v-131 v.

[1706] Ibíd. Folis 262 v-266.

El 10 de novembre de 1786,[1707] **Ramon Martí** llogà una altra cambra al carrer d'Escudellers, on tenia l'obrador.

El 23 de novembre de 1795,[1708] hi hagué consell del Col·legi en què **Ramon Martí** digué que ja tenia 61 anys i no treballava, per la qual cosa va demanar de no pagar l'anyada del patró Sant Jeroni.

El 26 de juny de 1797,[1709] hi hagué consell general del Col·legi de Llibreters i Impressors, amb la seva assistència.

El 15 de gener de 1799,[1710] morí **Ramon Martí**, estamper. D'aleshores, sabem que hi vivien al Portal de l'Àngel.

-I: Martí, Antoni,[1711] impressor de Barcelona del segle XVIII. Visqué al carrer de les Moles, de llogater, amb la dona i una filla. Desconeixem la relació amb **Ramon Martí**.

-I: Martínez, Josep, impressor de Barcelona. El 30 de maig de 1784,[1712] el trobem com a testimoni al primer casament de **Manuel Texeiro**.

-Martino, Josep, frare qui fou un dels redactors de la *Gazeta Militar y Política del Principado de Catalunya*, l'octubre de 1808.

-L: Massegur, Francesc, llibreter de Barcelona. Nasqué el 1766. El 15 d'abril de 1780,[1713] a 14 anys, entrà com a aprenent a casa de **Francesc Ribes i Fullà**.

-I: Mata-rodona i Bosc, Josep,[1714] impressor i estamper de Barcelona, però nascut a Moià. Fill d'Antoni, paraire, i de Maria-Teresa Bosc. El 18 de juliol de 1786,[1715] casà amb Isabel Pasqual, donzella, filla de Joan i de Maria, de Sant Celoni. Tingueren sis fills

---

[1707] Ibíd. Josep Bonaventura Fontana, manual de 1786, 1042/38, foli 270-272.
[1708] Ibíd. Francesc Madriguera i Galí, *Secundum regestrum,* 1786-1796, s.f.
[1709] Ibíd. Miquel Vilamala i Cassani, manual de 1797, 1151/15.
[1710] ADB. Òbits, Santa Maria del Pi, foli 231 v.
[1711] DB. Pàg. 422.
[1712] ADB. Expedients matrimonials de Santa Maria del Mar, 1784, caixa 48.
[1713] AHPB. Barcelona, notari Francesc Madriguera i Galí, manual de 1780, 1085/8, folis 109 v-110.
[1714] DB. Pàg. 494.
[1715] ACB. Desposoris, 1786, llibre 157, foli 30.

(des del 1788 fins el 1803). El 18 de juny de 1788,[1716] morí Joan, fill albat. El 9 d'octubre de 1790,[1717] morí Joaquim, també albat.

El 15 de febrer de 1792,[1718] constà com a testimoni del Col·legi de Llibreters i Impressors Unificat en l'admissió de **Joan Gallissà i Amat.**

El 22 de març de 1793,[1719] morí Maria-Antònia, filla albada. El 29 de juliol del mateix any, constà com a assistent a un consell del Col·legi.

El 16 de juny de 1798,[1720] morí albada, Maria-Teresa. L'1 de febrer de 1799,[1721] batejaren Maria del Carme-Rita, Josepa, filla. El 5 de juny del mateix any,[1722] morí Antònia, albada. El 23 de març de 1801,[1723] batejaren Tecla-Raimona, Josepa, filla. El 24 d'agost de 1803,[1724] morí Tecla, albada. El 27 d'agost de 1804,[1725] morí un altre fill albat, quan vivien a la Plaça de l'Oli. El 6 de setembre del mateix any,[1726] morí la seva dona.

Vidu d'Isabel Pasqual, casà en segones núpcies, el 13 de febrer de 1805,[1727] amb Maria Domènec i Travera, donzella, filla de Pau i de Maria Travera, de la parròquia de Sant Jaume.

Durant la Guerra del Francès, no en sabem res.

El 15 de desembre de 1815,[1728] sol·licità el mestratge al Col·legi.

[1716]Ibíd. Òbits, 1786-1801, llibre 9, fol 48 v.

[1717]Ibíd. Foli 99 v.

[1718]AHPB. Barcelona, notari Francesc Madriguera i Galí, manual de 1792, 1085/20, folis 130 v-131 v.

[1719]ACB. Òbits. Foli 158 v.

[1720]Ibíd. Foli 262.

[1721]Ibíd. Baptismes, maig 1789-juny 1802, volum 37, foli 59 v.

[1722]Ibíd. Òbits, maig 1786.1801, vol 9, foli 275 v.

[1723]Ibíd. Baptismes, maig 1798-juny 1802, volum 37, foli 196 v.

[1724]Ibíd. Òbits, 1802-1805, volum 10, foli 32.

[1725]Ibíd. 1804-1816, volum 11, foli 11.

[1726]Ibíd. 1802-1805, volum 10, foli 43 v.

[1727]Ibíd. Esposalles, maig 1804-abril 1806, volum 167, foli 134.

[1728]AHPB. Barcelona, notari Josep-Maria Òdena i Muntells, manual de 1815, 1187/14, foli 374 v.

El 24 de febrer de 1816,[1729] se li atorgà l'ingrés quan era cònsol segon **Tomàs Gaspar i Cases**, i quan hi hagué la concòrdia definitiva entre els estampers i el Col·legi de Llibreters i Impressors de Barcelona.

El 23 de febrer de 1827,[1730] hi hagué el testament de Maria Mata-rodona i Pasqual, filla de **Josep Mata-rodona**. El 2 d'agost del mateix any,[1731] hi hagué el testament de Maria Domènec, segona muller de **Josep Mata-rodona**.

-L: Mates, Antoni,[1732] llibreter de Figueres, fill de Fèlix Mates. Aconseguí el mestratge el 1795. El 17 de juliol de 1799,[1733] **Antoni Brusi** li atorgà poders per tal que cobrés els diners per encàrrec de llibres a l'ordinari de Figueres.

-Matute, Martí, canonge de la Catedral de Girona, qui juntament amb **Vicenç Ximènez** foren els redactors del *Diario de Gerona*, mentre que els col·laboradors foren **Carles Beramendi** i **Josep Ribes i Simon**.

-Mente, Cristòfor,[1734] gravador de Barcelona. Morí el maig de 1808.

-I: Mercadal, Joan-Antoni,[1735] l'any 1761, publicà a Barcelona un periòdic de tirada diària, homònim del publicat a Madrid: el *Duende Especulativo sobre la vida civil en Madrid*, que sortí a finals de setembre. Només hi van aparèixer 18 números, tots els dijous. Durà, doncs, fins al febrer de 1762. Tenia entre 16 i 22 pàgines.

Aquesta publicació promogué la reforma dels costums socials. Fou el primer setmanari aparegut a Barcelona.

-I: Merlí, Joaquim, jove impressor de Barcelona. El 24 de febrer de 1816,[1736] feu de testimoni en el mestratge de **Josep Mata-rodona**.

[1729]Ibíd. Manual de 1816, 1187/15, folis 130 v-131 v.

[1730]Ibíd. Josep-Maria Vilar i Estruc, manual de 1827,1219/14, folis 79-79 v.

[1731]Ibíd. Folis 290 v-291.

[1732]DB. Pàg. 501.

[1733]AHPB. Barcelona, notari Josep Ribes i Graners, manual de 1799, 1046/65, folis 351-351 v.

[1734]ACB. Llibres Sacramentals, Defuncions, any 1808.

[1735]Álvarez Calvo, J. *El periodismo en Barcelona*, Barcelona, 1937-38.

[1736]AHPB. Barcelona, notari Josep-Maria Òdena i Muntells, manual de 1816, 1187/15, folis 130 v-131 v.

El 30 de març de 1833,[1737] fou el testimoni al testament de **Rosa Boix**, dona d'**Agustí Roca i Cerdà**.

-Miró, Josep,[1738] gravador de Barcelona. Morí el febrer de 1809.

-L: Mitger, Pere,[1739] llibreter de Barcelona. Casà amb Mercè Umbert, amb una filla (1819).

-L: Moià, Antoni,[1740] llibreter de Barcelona del segle XVIII. Visqué al carrer de la Llibreteria, on fou propietari d'una casa i visqué amb un germà, qui també fou llibreter, una germana, dos nebots, una neboda i una minyona.

-I: Molist, Felip,[1741] impressor i estamper de Barcelona. Casà amb Clara Oms, amb set fills (des del 1792 fins el 1801).

-I: Monet i Mestre, Pere, impressor i estamper de Barcelona, fill de Francesc, cirurgià d'Igualada i de Margarida Mestre. El 10 de maig de 1760,[1742] casà amb Teresa Batlle i anaren a viure al carrer de n'Amargós.

El 29 d'abril de 1761,[1743] vengué el lluïsme d'una peça de terra que tenia a Avinyonet, d'on era la seva dona. El 26 novembre del mateix any,[1744] **Pere Monet** i sa muller declararen sobre una venda feta per l'avi de Teresa Batlle, a Avinyonet.

El 31 de juliol de 1768,[1745] el matrimoni atorgà poders a Joan Monet, el seu germà petit, cirurgià, i per Teresa Batlle signà un testimoni perquè diu que no sap escriure.

[1737]Ibíd. Josep Pons, manual de 1833, 1218/12, folis 88-92 v.
[1738]DB. Pàg. 502.
[1739]Ibíd.
[1740]Ibíd. Pàg. 419.
[1741]Ibíd.
[1742]ACB. Llicències matrimonials, maig 1759-abril 1761, llibre 143, foli 90 v.
[1743]AHPB. Barcelona, notari Antoni Grasses, manual de 1761, 1041/11, folis 58 v-60 v.
[1744]Ibíd. Anton Serres, manual de 1761, 1058/4, folis 410-410 v.
[1745]Ibíd. Josep Vinyals, manual de 1768, 1053/folis 113-115.

El 5 de novembre de 1769,[1746] el seu pare, Francesc Monet, feu donació de diners i immobles al seu fill gran, **Pere**. El dia següent, 6 de novembre,[1747] **Pere Monet** cedí la meitat del que obtingués dels seus pares al seu germà Joan.

El 14 de març de 1780,[1748] Francesc Monet, cirurgià, i el seu fill **Pere**, impressor, presentaren dos candidats al benefici eclesiàstic del qual eren patrons.

El 28 de gener de 1783,[1749] els germans **Monet** signaren un benefici eclesiàstic. El 15 de desembre del mateix any,[1750] **Pere Monet**, constà com a patró d'un benefici eclesiàstic, a nom de Salvador Vinyals.

El 30 de març de 1796,[1751] hi hagué el testament de **Pere Monet**. També, el 30 març del mateix any,[1752] feu el testament la seva dona, Teresa Batlle.

El 9 de gener de 1799,[1753] morí la seva dona, Teresa Batlle. Aleshores, sabem que encara hi vivien encara al carrer de n'Amargós.

El 16 de febrer de 1801,[1754] es feu consentiment de la permuta d'un benefici eclesiàstic del qual era patró.

Segons el testament, de 2 d'agost de 1805,[1755] de **Francesc Surià i Brugada**, i el darrer codicil,[1756] pagà a Teresa Basea, cosina de **Surià** uns diners, però no sabem el perquè, probablement, per feines de casa fetes a cal **Monet**.

[1746]Ibíd. Josep Serc i Boquet, manual de 1769, 1035/19, folis 228 v-230.
[1747]Ibíd. Folis 230 v. 231 v.
[1748]Ibíd. Vicenç Simon i Fabregat, manual de 1780-1782, 1119/3, folis 45-45 v.
[1749]Ibíd. Ramon Mateu Esmandia, manual de 1783, 1083/26, folis 58 v-59.
[1750]Ibíd. Gaietà Olzina i Massana, manual de 1783, 1105/22, folis 572- 572 v.
[1751]Ibíd. Francesc-Joan Elies i Bosc, manual de 1796, 1123/433, folis 182-182 v.
[1752]ACB. Testaments, 1795-1797, folis 182 v-183 v.
[1753]ADB. Defuncions, Santa Maria del Pi, XVII/4, r 49.
[1754]AHPB. Barcelona, notari Gaietà Simon, manual de 1801, 1175/11, folis 125-125 v.
[1755]Ibíd. Josep-Maria Òdena i Muntells, manual de 1805, 1187/4, folis 255-263.
[1756]Ibíd. Nicolau Simon i Labrós, manual de 1805, 1156/4, folis 77 v-77 v.

Pere Monet feu un segon testament el 13 de maig de 1810[1757] i el 14 d'abril de 1814,[1758] hi afegí un codicil.

-I: Monet i Batlle, Francesc,[1759] fill gran de **Pere Monet i Mestre**, impressor i estamper de Barcelona, i germà de **Pere** i de Joan, qui continuà l'ofici del seu pare. El 2 de desembre de 1770,[1760] fou testimoni de la cessió de la impremta de **Carles Sapera i Carreres** al seu fill **Carles Sapera i Pi**.

L'11 de novembre de 1773,[1761] constà en la relació de membres del Col·legi que han de fer pagaments reials.

El 27 de novembre de 1783,[1762] el trobem com a testimoni en un consell del Col·legi, en què jurà el mestratge **Joan-Ignasi Jordi**. El 15 de desembre del mateix any,[1763] juntament amb el seu germà, signaren un benefici eclesiàstic.

El 26 d'abril de 1784,[1764] el trobem com a testimoni en l'entrega, per part de **Joan-Ignasi Jordi**, de paper blanc per a embarcar-lo fins Almeria. Veiem com les relacions entre ell i **Joan-Ignasi Jordi** foren estretes.

El 19 de gener de 1785,[1765] actuà com a testimoni en el contracte d'aprenentatge entre **Antoni Sastres**, qui fou acceptat com a deixeble de **Joan Sellent i Torrents**, a casa dels **Piferrer**.

-I: Monet, i Batlle, Pere,[1766] fill de **Pere Monet i Mestre** i germà de **Francesc**, impressor i estamper de Barcelona. Hereu que continuà l'ofici del seu pare.

[1757]Ibíd. Ignasi Plana, manual de 1810, 1113/36, folis 41-43 v.

[1758]Ibíd. Manual de 1814, 1113/40, folis 18-18 v.

[1759]MC. Pàg. 503.

[1760]AHPB. Barcelona, notari Josep Serc i Boquet, manual de 1770, 1035/20, foli 229 v.

[1761]Ibíd. Jacint Baramon, manual de 1773, 1056/19, foli 401.

[1762]Ibíd. Francesc Madriguera i Galí, manual de 1783, 1085/11, folis 371 v-372.

[1763]Ibíd. Gaietà Olzina i Massana, manual de 1783, 1105/22, folis 572- 572 v.

[1764]Ibíd. Francesc Ferrús, manual de 1784, 1121/6, folis 114-115.

[1765]Ibíd. Francesc Madriguera i Galí, manual de 1785, 1085/13, folis 35-36.

[1766]Ibíd. Vicenç Simon i Fabregat, 1119/3, manual de 1780-1782, folis 45-45 v.

-I: Montaner, Joan,[1767] aprenent de la impremta de **Tomàs** i **Benet Barber**, de Reus, del carrer Llobera, el 1775, i després, al carrer de Montserrat.

-Móra, Tomàs,[1768] gravador de Barcelona, el 1801, qui fou denunciat per la dona Raimona Cortina, soltera, però en desconeixem el motiu.

-I: Morante, Joan,[1769] impressor de Barcelona. Casà amb Josepa Pontons, amb dos fills (1822).

-I: Morera, Pere,[1770] impressor de Vic i sogre de **Joan Dorca**, major. Casà amb **Margarida Masvidal**,[1771] qui continuà el negoci a la mort del marit, entre el 1764 i el 1771, quan, aleshores, se'n feu càrrec l'hereva i filla **Maria Morera i Masvidal**, i, finalment, l'heretà **Joan Dorca**, major, el seu marit.

-I: Moret, Pere, oficial d'impremta de Barcelona. El 20 de maig de 1790,[1772] feu de testimoni en un consell del Col·legi de Llibreters i Impressors Unificat, quan s'atorgà el mestratge a **Pere-Nolasc Aigüesvives**, a 14 anys (irregular).

-I: Nadal i Barber, Joan,[1773] impressor de Barcelona, fill de **Pau Nadal**, llibreter, casat amb Rosa Rafart i pare d'Ignàsia Nadal, casada amb l'impressor **Joan Serra**. Germanastre de **Pau Nadal i Mas**.

El 12 de maig de 1754,[1774] fou testimoni de l'ingrès al Col·legi de **Ramon Martí i Elies**.

El 26 d'agost de 1773,[1775] juntament amb d'altres impressors, signaren una queixa formal contra el Col·legi de Llibreters, perquè els havien inclòs al seu sense autorització. Aleshores, els cònsols eren **Gabriel Pagès** i **Francesc Generes**, major.

[1767] MC. Pàg. 169-380.

[1768] BPEB. Processos del Tribunal Eclesiàstic, I, 1800-1814.

[1769] DB. Pàg. 502.

[1770] MC. Pàg. 169-380.

[1771] *Mujeres impresoras*. Guía de recursos bibliográficos, Biblioteca Nacional de España, Madrid, 2014.

[1772] AHPB. Barcelona, notari Francesc Madriguera i Galí, 1085/13, foli 182-182 v.

[1773] MC. Pàg. 169-380.

[1774] AHPB. Barcelona, notari Antoni Comelles, major, manual de 1754, 959/25, folis 105-106 v.

[1775] Ibíd. Jacint Baramon, manual de 1773, 1056/19.

El 30 de juny de 1774,[1776] juntament amb d'altres confrares, escolliren com a procurador o síndic del Col·legi **Pau Campins**.

El 23 d'octubre de 1787,[1777] casà la seva filla Ignàsia amb **Joan Serra**. El 10 de desembre del mateix any,[1778] es feu l'inventari dels seus béns, hi actuà, com a testimoni l'impressor **Joan Ramírez i Puigarnau**.

A la seva mort,[1779] i fins el 1790, la seva dona **Teresa Mas i Llac**, continuà el negoci. Vegeu l'apartat de dones llibreteres i impressores.

-L/I: Nadal i Mas, Pau,[1780] llibreter, estamper, escrivent, fill de **Pau Nadal**, estamper i d'Eulàlia Mas, segona muller, germanastre de **Joan Nadal i Barber** i pare de **Gervasi Nadal i Lluc**. Entre el 9 de març de 1781 i el 13 de març de 1784, només treballà d'escrivent.

Al final de la seva vida, treballà com a agent fiscal. Casà amb Josepa Lluc, qui el 22 de gener de 1754,[1781] fou la padrina de Josep, fill de l'impressor **Roc Soler i Duran**. Tingueren dos fills, **Gervasi Nadal i Lluc**, també impressor, i Valentina.

El 19 d'agost de 1773,[1782] **Bernat Pla**, **Carles Cases** i **Pau Nadal**, impressors, nomenaren procurador seu el notari Macià Masbernat i Sala. El 26 d'agost del mateix any,[1783] els impressors protestaren perquè el Col·legi de Llibreters els havia inclòs al seu, sense raó, quan eren cònsols **Gabriel Pagès** i **Francesc Generes**, major, i el síndic **Carles Gibert i Tutó**. Encara el 10 de novembre de 1773,[1784] juntament amb **Carles Cases** i **Mateu Barceló**, nomenaren procurador o síndic del Col·legi **Josep Sairols.**

[1776] Ibíd. Manual de 1774, 1056/20.

[1777] ADB. Desposoris, Santa Maria del Pi, XVII/5, r-81.

[1778] AHPB. Barcelona, notari Tomàs Casanoves i Forès, manual de 1787, 1031/29, foli 221 v.

[1779] *Mujeres impresoras*. Guía de recursos bibliográficos, Biblioteca Nacional de España, Madrid, 2014.

[1780] AHCB. Gremis Notarials, Llibreters i Impressors, caixa 4.

[1781] ACB. Baptismes, vol. 25, foli 27.

[1782] AHPB. Barcelona, notari Jacint Baramon, manual de 1773, 1056/19, foli 163.

[1783] Ibíd. Foli 171 v.

[1784] Ibíd. Foli 268.

El 30 de juny de 1774,[1785] juntament amb **Joan Nadal**, **Bernat Pla**, **Joan Forns**, **Carles Cases** i **Mateu Barceló** nomenaren procurador seu **Pau Campins**. El mateix dia,[1786] **Pau Campins** nomenà procurador substitut Josep Morera i Valls, ciutadà honrat de Barcelona.

El 20 de març de 1777,[1787] firmà un debitori de 200 lliures al religiós Pere-Màrtir Claret. El mateix dia,[1788] vengué al mateix religiós, un censal de 100 lliures. Encara també, el mateix dia 20,[1789] signà àpoca pel preu de les cases del carrer de les Jonqueres: 450 lliures pagadores al religiós esmentat.

El 18 de febrer de 1779,[1790] hi hagué una concòrdia entre **Pau Nadal** i la seva madrastra Eulàlia, i entre ell i els seus germanastres Joan i Raimona, per drets de llegítima i d'altres herències.

El 9 de març de 1781,[1791] **Pere** i **Josep Gomitar**, pare i fill, signaren un debitori a **Pau Nadal** per la compra dels arreus de l'estampa que aquests li havien comprat. El 19 d'abril del mateix any,[1792] hi hagueren els capítols matrimonials entre **Pau Nadal** i Josepa Lluc. El 10 de maig de 1781,[1793] signà àpoca per la primera part del dot de la seva dona.

El 10 de setembre de 1782,[1794] **Pau Nadal**, oficial de ploma, i Josepa Lluc Pons i Arenes, sa muller, signaren a Pere Lluc, pare de Josepa, argenter, àpoca per les 200 lliures que faltaven de les 700 del dot. El mateix 1782[1795] (sense data concreta per no haver tingut efecte), signà una àpoca per quantitats rebudes de **Joan Nadal i Mas**, germà, per una concòrdia entre ells.

[1785]Ibíd. Manual de 1774, 1056/20, folis 268-269.

[1786]Ibíd.

[1787]Ibíd. Vicenç Simon i Fabregat, manual de 1777, 1119/1, folis 177-179.

[1788]Ibíd. Folis 177-179.

[1789]Ibíd. Folis 182-182 v.

[1790]Ibíd. Josep Ribes i Graners, manual de 1779, 1046/45, folis 155-159 v.

[1791]Ibíd. Vicenç Simon i Fabregat, manual de 1780-1782, 1119/3, folis 46-46 v.

[1792]Ibíd. Folis 88- 90 v.

[1793]Ibíd. Foli 100 v.

[1794]Ibíd. Josep Ribes i Graners, manual de 1782, 1046/48, foli 133.

[1795]Ibíd. Josep Grau i Sairols, manual de 1782, 1114/8, folis 373-373 v.

El 18 de març de 1784,[1796] **Pau Nadal** vengué un censal per poder pagar les obres de la casa del carrer de les Jonqueres. El 22 d'abril del mateix any,[1797] requerí **Pere Gomitar** pel pagament final dels arreus de l'estampa que havien comprat, ell i el seu fill **Josep Gomitar**.

El 2 de setembre de 1786,[1798] hi hagué la confessió de la possessió d'unes cases al torrent de les Jonqueres.

El 13 de maig de 1789,[1799] **Pau Nadal** feu un requeriment a Josep Oller, *torcedor* de seda, per tal que li pagués el cens d'una casa al torrent de les Jonqueres. L'endemà, 14 de maig,[1800] Josep Oller li'n respongué.

El 3 d'agost de 1790,[1801] **Pau Nadal** llogà per cinc anys una botiga, magatzem, cuina i habitació a la plaça de la Seu de Barcelona, davant de les escales.

Entre el 1792 i el 1797, fou l'andador del Col·legi de Llibreters i Impressors Unificat. Damunt d'aquest senyor caigueren moltes queixes dels confrares. El 13 de març de 1796,[1802] n'obtingué el mestratge d'impressor.

L'1 de gener de 1797,[1803] respongué a un requiriment del Col·legi.

El 6 de febrer de 1804,[1804] feu son testament. El 8 de febrer del mateix any,[1805] **Pau Nadal**, ja malalt, declarà la quantitat que ha cobrat com a agent fiscal de la subdelegació de béns vagants.

[1796]Ibíd. Joan-Francesc Claramunt, manual de 1784, 1061/29, folis 73-75 v.

[1797]Ibíd. Folis 95 v-96.

[1798]Ibíd. Ignasi Plana, manual de 1786, 1113/13, folis 328-329 v.

[1799]Ibíd. Vicenç Simon i Labrós, manual de 1789, 1119/7, folis 105-105 v.

[1800]Ibíd. Folis 106-106 v.

[1801]Ibíd. Salvador Marià Simon, manual de 1790, 1134/2, folis 85-86.

[1802]Ibíd. Francesc Madriguera i Galí, manual de 1796, 1085/24, folis 200-201.

[1803]Ibíd. Miquel Vilamala i Cassani, manual de 1797, 1151/12, foli 9.

[1804]Ibíd. Josep-Maria Sairols i Menós, manual de 1804, 1194/1, folis 1 v-2 v. Pres del Registre d'Hipoteques de Barcelona, foli 184.

[1805]Ibíd. Ignasi Martí i Vidal, manual de 1804, 1180/4, foli 87.

El 5 de març de 1805,[1806] signà per raó de senyoria, al respecte de la casa del torrent de les Jonqueres. Degué morir poc després, perquè el 8 de maig del mateix any,[1807] Josepa Lluc, la seva vídua, vengué la casa del carrer del torrent de les Jonqueres.

El 6 de març de 1816,[1808] Josepa Lluc, vídua de **Pau Nadal**, signà una àpoca per part del pagament de la venda de la casa del torrent de les Jonqueres.

-L: Nadal i Lluc, Gervasi, llibreter de Barcelona, fill de **Pau** i de Josepa. El 15 de setembre de 1800,[1809] hi hagué un consell general del Col·legi de Llibreters i Impressors Unificat, en què es proposà la seva admissió i s'intentà esmenar les discrepàncies hagudes entre el síndic i els cònsols.

El 9 de març de 1801,[1810] hi hagué consell general del Col·legi, en què hi assistí com a testimoni en el mestratge de **Josep Cerqueda**. El 25 d'abril del mateix any,[1811] n'obtingué definitivament el seu.

-I: Nativitat, Tomàs,[1812] impressor i estamper de làmines de Barcelona. Casà amb Eudalda Bas, amb una filla (1829).

-I: Nicolau, Fermí (?-1822),[1813] impressor de Girona. Fou el cunyat de **Josep Bró**, qui a la mort d'aquell dirigí la impremta, juntament amb la seva germana, **Maria Nicolau**, vídua de **Bró** i, des del 1799, en solitari.

Entre els anys 1808 i el 1813, hi hagué el gruix de les seves publicacions.

[1806]Ibíd. Josep Clos i Tries, manual de 1805, 1164/32, folis 60-63 v.

[1807]Ibíd. Tomàs Villaró, manual de 1805, 1171/5, folis 112-114 v.

[1808]Ibíd. Ramon Font, manual de 1816, 1138/13.

[1809]Ibíd. Miquel Vilamala i Cassani, manual de 1800, 1151/15.

[1810]Ibíd. Manual de 1801, 1151/16.

[1811]Ibíd. Josep Pomareda, manual de 1801, 1152/2, folis 70-70 v.

[1812]DB. Pàg. 503.

[1813]MC. Pàg. 169-380.

Després de la Guerra del Francès, tenim el full volander: *Canso de la mala Dona y del bon Janót*. "*Gerona*: *En la estampa de Fermí Nicolau, als quatre cantóns*",[1814] també, imprès sense peu:[1815]
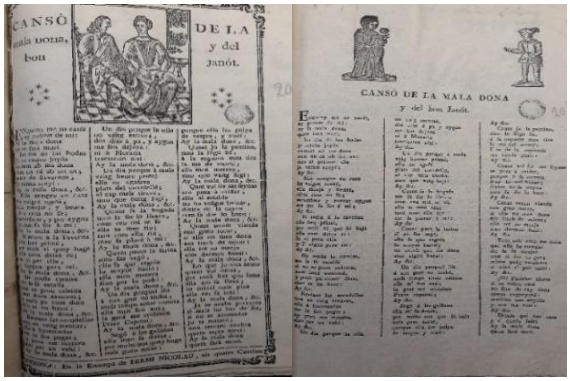
Tornà a casar-se amb **Josepa Puigarnau**,[1816] qui a la mort del marit, i fins el 1830, dirigí la impremta.

-I: Nicolau, Francesc,[1817] de Barcelona, impressor i estamper casat amb Teresa, amb una filla, Francesca, (1822).

El 23 de novembre de 1821,[1818] rere la mort d'**Antoni Brusi**, juntament amb **Manuel Osset** i **Domènec Obiols**, cobrà d'**Eulàlia Ferrer** uns diners d'una rifa que havia guanyat **Josep Lliger**, com a hereus d'aquest llibreter.

-L: Nivell, Bernat,[1819] llibreter de Barcelona del segle XVIII. Visqué al carrer de la Diputació, amb un fill.

-I: Noguera, Narcís,[1820] impressor i estamper de Barcelona, amb una filla, Josepa (1789), probablement fill del també estamper **Joan Noguera**.[1821]

[1814]BNC. Reserva, Fullets Bonsoms, núm. 2.031.

[1815]Ibíd. Núm. 2.041.

[1816]*Mujeres impresoras*. Guía de recursos bibliográficos. Biblioteca Nacional de España, Madrid, 2014.

[1817]DB. Pàg. 503.

[1818]AHPB. Barcelona, notari Joan Plana, manual de 1821, 1208/9, folis 319 v-320.

[1819]DB. Pàg. 420.

[1820]Ibíd. Pàg. 503.

[1821]Camprubí, Xevi. *L'impressor Rafael Figueró (1642-1726) i la premsa a la Catalunya del seu temps*, Fundació Noguera, Barcelona, 2018, pàg. 398-399.

-L/I: Normand, Chez le, *libraire, rue des Prêtes, Saint Germain-L'Auxerrois*, París. Imprimí el *Journal de L'Empire Française*, diari oficial de l'imperi Napoleònic, el 1810.

-L: Obiols i Ferric, Ramon, llibreter de Barcelona. Va néixer a Berga, el 1750, fill d'Antoni, pagès, i de Maria. El 23 de desembre de 1766,[1822] **Ramon Obiols**, a 16 anys, es contractà com a aprenent amb **Francesc Ribes**.

El 20 de juny de 1783,[1823] feu capítols matrimonials amb Rosa Calp. El mateix dia 20 de juny,[1824] signà apoca pel dot. El 28 de juny del mateix any,[1825] Joan Panyó, pintor col·legiat de Barcelona, i Maria-Francesca Obiols, sa muller, nomenaren procurador seu **Ramon Obiols**, jove llibreter, resident a Barcelona, cunyat i germana respectiu, per rebre dels administradors de la causa pia fundada pel reverend Dr. Sebastià Ferrer, prevere i canonge de la Seu d'Urgell i d'altres causes pies, allò que els podria pertocar.

El 30 d'agost de 1784,[1826] batejaren un fill, Ramon.

El 28 de setembre de 1785,[1827] participà del consell general del Col·legi.

El 9 de gener de 1786,[1828] batejaren un fill, Joaquim. El 9 de desembre del mateix any,[1829] tingueren un altre fill albat, difunt, i també morí la seva dona.

El 26 de febrer de 1788,[1830] contragué segones núpcies amb Francesca Buc, vídua de Ramon, filla de Quirze i de Jerònima, de la parròquia de Sant Just i Sant Pastor. El 18 de maig del mateix any,[1831] n'obtingué el mestratge del Col·legi.

[1822] AHPB. Barcelona, notari Llorenç Madriguera i Femades, manual de 1766, 1024/15, folis 322-322 v.
[1823] Ibíd. Josep Ribes i Graners, manual de 1783, 1046/49, folis 475-476 v.
[1824] Ibíd. Folis 476 v-477.
[1825] Ibíd. Gaietà Ferran, manual de 1783, 1076/10, folis 75-75 v.
[1826] APSJSPB. Baptismes, 1777-1785, llibre 19, folis 343-344.
[1827] AHPB. Barcelona, notari Francesc Madriguera i Galí, manual de 1785, 1085/13.
[1828] APSJSPB. Baptismes, 1786-1795, llibre 20, foli 2.
[1829] ACB. Òbits, 1786-1802. Vol.9, foli 14.
[1830] Ibíd. Llibre 157, foli 256.
[1831] APHB. Barcelona, notari Francesc Madriguera i Gali, manual de 1788, 1085/16, folis 236-236 v.

El 2 de març de 1789,[1832] batejaren un fill, Domènec.

El 4 de febrer de 1792,[1833] hi hagué el testament de Francesca Buc. El 10 de març de 1797,[1834] Anna-Maria Ribes, vídua de **Pere Fullà**, nomenà procurador seu Gaietà Badia, notari i causídic de Barcelona, i un dels testimonis fou **Ramon Obiols**, llibreter.

-L/I: Obiols, Domènec,[1835] fill de Ramon i dependent d'**Antoni Brusi**. El trobem a Tarragona, el 1811, quan la ciutat va ser encerclada pels francesos. Un mes abans de la seva caiguda, marxà cap a Palma, amb **Eulàlia Ferrer**, dona del **Brusi**, i dos treballadors més, **Llorenç Bocabella** i **Ignasi Estivill**. El 1813, el trobem a Berga, com a responsable de la impremta del **Brusi**, juntament amb **Miquel Gaspar** i el seu fill, **Jaume Gaspar**.

El 4 d'abril de 1815,[1836] fou el padrí d'**Antoni**, fill petit d'**Antoni Brusi**.

El 23 de novembre de 1821,[1837] rere la mort d'**Antoni Brusi**, juntament amb **Manuel Osset** i **Francesc Nicolau**, cobrà d'**Eulàlia Ferrer**, uns diners d'una rifa que havia guanyat **Josep Lliger**, com a hereus d'aquest llibreter i impressor.

El 7 de novembre de 1822,[1838] **Eulàlia Ferrer** atorgà poders a **Domènec Obiols**.

El 21 de març de 1824,[1839] **Eulàlia Ferrer** nomenà un procurador a Madrid, com a testimoni hi hagué **Domènec Obiols**.

-I: Obrador, Guillem,[1840] impressor i estamper de Barcelona. Casà amb Josepa Nativitat, el 1821, filla de Josep Nativitat i, probablement, germà de **Tomàs Nativitat**.

[1832]APSJSPB. Baptismes, 1786-1795, llibre 20, folis 204-205.

[1833]AHPB. Barcelona, notari Josep-Ignasi Lluc, manual de 1792, 1144/2, folis 32-33 v.

[1834]Ibíd. Ignasi Plana i Fontana, manual de 1797, 1113/24, foli 149.

[1835]Canals Elías, Ignacio. *La imprenta peregrina. La aventura de Antón Brusi Mirabent*, ICE-Brusi, Barcelona, 2014, pàg. 79 i 98.

[1836]APSJSPB. Baptismes 1804-1815, llibre 22, foli 532.

[1837]AHPB. Barcelona, notari Joan Plana, manual de 1821, 1208/9, folis 319 v-320.

[1838]Ibíd. Josep-Manuel Planes i Compte, manual de 1822, folis 281 v-282.

[1839]Ibíd. Josep-Maria Vilar i Estruc, manual de 1824, 1219/11, folis 94-94 v.

[1840]DB. Pàg. 504.

-I: Oleguer, Narcís, impressor i estamper de Barcelona, nascut a Girona el 1752, de pares desconeguts. Treballà d'oficial d'impremta, el 20 de maig de 1790,[1841] quan feu de testimoni en un consell del Col·legi de Llibreters i Impressors Unificat, en què s'atorgà el mestratge a **Pere-Nolasc Aigüesvives**, a 14 anys (irregular).

El 4 de maig de 1795,[1842] fou testimoni en una pròcura a **Ignàsia**, vídua **d'Isidre Aigüesvives**, impressor i llibreter; també, hi actuà un altre testimoni, Joan Camps. El 7 de novembre del mateix any,[1843] casà, a 28 anys, amb Rosa Trullàs, filla de Miquel i de Rosa, de Granollers, a Santa Maria del Pi.

El 28 de desembre de 1800,[1844] **Carles Gibert** el contractà perquè posés ordre a la impremta que acabava de retornar-li **Francesc Sastres**, gendre de **Gibert**.

El 29 d'abril de 1808, morí la seva dona. El 7 de maig de 1810,[1845] fou testimoni en l'inventari dels béns de **Pere-Nolasc Aigüesvives**.

El 22 de febrer de 1816, a 64 anys, morí **Narcís Oleguer**, de *Sufocació*. Fou sebollit a l'església de Sant Just i Sant Pastor.

-I: Oliva i Nadal, Narcís,[1846] impressor de Girona, membre d'una nissaga d'impressors, des del 1703 i, almenys, fins el 1818. Casà el 1745. Fou el pare de **Vicenç Oliva i Feliu**, també impressor.

El 23 de maig de 1776,[1847] casà una filla amb Baldiri Clarà, de Castelló d'Empúries. Li atorgà 200 lliures com a dot, de la qual rebé àpoca de la mare i del gendre del nuvi.

El 6 de novembre de 1781,[1848] definí i comprà una casa, a Girona.

[1841] AHPB. Barcelona, notari Francesc Madriguera i Galí, 1085/13, foli 182-182 v.

[1842] Ibíd. Miquel Serra i Ponac, manual de 1795, 1130/16, foli 40.

[1843] ADB. Expedients matrimonials, Vol 9, anys 1795-1796, foli 89.

[1844] AHPB. Barcelona, notari Francesc Claramunt, manual de 1801, 1173/3, folis 1-3.

[1845] Ibíd. Miquel Serra i Ponac, 1130/16, folis 63-74.

[1846] DB. Pàg. 504.

[1847] AHG. Girona, notari Francesc Casanoves i Garriga, GI-10, 765, fioli 153.

[1848] Ibíd. Pere-Màrtir Gaubert, GI-8, 708, manual de 1781, foli 219.

El 19 d'abril de 1784,[1849] hi hagué una definició de censal a Josep Salvador, esparter de Sarrià de Ter. El mateix any, hi hagué una altra definició de censal a Narcís Salvador, esparter de Sarrià de Ter, germans.

El 15 de juny de 1786,[1850] casà una altra filla, Paula, amb Josep-Antoni Sellàs. **Narcís** pagà 400 lliures de dot, calaixeres i vestits inclosos, amb àpoca signada de la mare i del gendre, el 8 d'agost del mateix any. També, el mateix any imprimí: *Ordenanzas para la Real Casa de Hospicio y Misericordia de Gerona*:

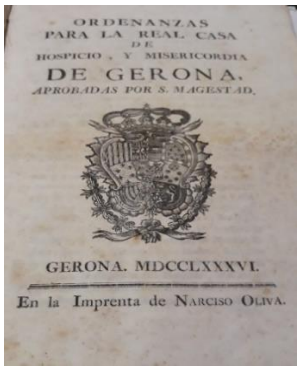
ORDENANZAS
PARA LA REAL CASA
DE
HOSPICIO, Y MISERICORDIA
DE GERONA,
APROBADAS POR S. MAGESTAD.
GERONA. MDCCLXXXVI.
En la Imprenta de Narciso Oliva.

El 15 d'octubre de 1787,[1851] pagà 165 lliures de lluïsme d'un censal al prior i ardiaca de Sant Domènec de Girona.

El 29 d'abril de 1790,[1852] rebé uns diners del seu fill **Vicenç**.

El 9 de desembre de 1797,[1853] pagà la llegítima a la seva filla Maria-Gràcia, monja del convent de Santa Clara, signada per l'abadessa.

Durant la Guerra del Francès, el trobem com a impressor de la *Gazette de Gironne*, el 23 de febrer de 1812. Fou un afrancesat notable. El mateix any de 1812, mentre recollia les subscripcions de la *Gazette de Gironne*, fou denunciat per falta de transparència en la gestió.

[1849] Ibíd.

[1850] Ibíd. Bonaventura Bou i Guinart, GI-11, 644, manual de 1786, folis 395.

[1851] Ibíd. Manual de 1787, foli 445.

[1852] Ibíd.

[1853] Ibíd. GI-11, 645, manual de 1797, foli 187.

-I: Oliva i Feliu, **Vicenç**[1854] impressor de Girona. Fou el fill de **Narcís Oliva i Nadal**. El 25 d'abril de 1779,[1855] feu l'examen d'accés al Col·legi d'Impressors.

Podem resseguir bona part de les seves activitats socials a partir dels protocols notarials de Girona:[1856] pròcura, el 16 de maig de 1799; també, el testament de sa mare; una altra pròcura, el 30 de maig de 1800; expedició d'un certificat de "bona fe", el juliol de 1800, i altres documents de l'1 de març de 1805 i del 12 de gener de 1806, fins arribar al seu testament i codicil, el 27 de juny de 1817.

Imprimí el *Diario de Gerona*, el 1808 i 1809, durant els setges, i també la *Gazeta del Departamento del Ter* fins al núm. 75, tot capgirant la ideologia, és a dir, patriòtic i tradicionalista a l'època del *Diario* i, després, liberal i afrancesat notable, com el seu pare.

Fou l'impressor reial de Girona durant l'ocupació napoleònica, 1812-1814. Li prengué el lloc, durant uns anys, als **Bró**. Col·laborà amb els impressors de Perpinyà **Alzina** i **Barrera**.

-I: Oliva i Constants, Antoni, [1857] impressor de Girona, fill de **Vicenç Oliva i Feliu**, i net de **Narcís**. Fou el pare de **Francesc Oliva**, qui continuà la nissaga.

El 26 de febrer de 1815,[1858] **Vicenç** i **Antoni**, pare i fill, encarregaren una "partida" de diverses litografies a la companyia de Vicenç P. Pallús, de Barcelona.

El 19 de juliol de 1818,[1859] **Antoni Oliva** fou citat per un deute sobre uns inventaris.

-L: Oliver i Vilaseca, Francesc, llibreter de Barcelona. Fou el pare de **Mariàngela Oliver**, dona de **Valeri Sierra**. El 8 d'octubre de 1807,[1860] els cònjuges **Valeri Sierra** i **Mariàngela Oliver** reberen el llegat testamentari de **Francesc Oliver i Vilaseca**, el seu sogre.

[1854] MC. Pàg. 169-380.

[1855] AHG. Girona, notari Francesc Casanoves i Garriga, GI-10, 765, manual de 1779, foli 153.

[1856] Ibíd. Francesc Carles i Befaràs, GI-9, 703, diversos manuals, folis 37 i següents.

[1857] AHCB. Cadastre, II-21.

[1858] AHG. Girona, notari Joaquim de Ribot, GI-7, 562, manual de 1815, foli 552 v.

[1859] Ibíd. 563, manual de 1818, foli 19.

[1860] AHPB. Barcelona, notari Antoni Comelles, manual de 1807, 1146/11, folis 382 v-384 v.

-I: Oliver i Bagès, Josep-Antoni,[1861] impressor de Barcelona, fill de Josep Oliver i Cellerès i de Caterina Bagès. **Ignasi Calzina** fou el seu administrador.

El 17 de desembre de 1802,[1862] casà amb Maria-Josepa Surià i Ferrer, filla de **Francesc Surià i Brugada** i Maria-Teresa Ferrer, a la parròquia de Santa Maria del Pi, i visqueren al carrer de la Palla.

El 1804, encara hi vivien al carrer de la Palla, amb un fill, Francesc (1804). El 13 de febrer del mateix any,[1863] morí albat Francesc, a sis dies, i de "barretes". Volgueren tots els preveres possibles, sis escolanets al coll i l'ofici *d'Angelus*. El 15 de març de 1804,[1864] hi hagué consell general del Col·legi de Llibreters i Impressors Unificat, en què el seu sogre, **Francesc Surià i Brugada**, demanà la seva plaça.

El 2 d'agost de 1805,[1865] es llegí el testament del seu sogre, **Francesc Surià i Brugada**, en què la seva dona, Josepa Surià, en fou l'hereva. També, constà al codicil[1866] del mateix dia, i a l'inventari[1867] de llurs béns. El 10 de novembre del mateix any,[1868] hi hagué el testament de la seva dona Maria-Josepa Surià. El 13 de novembre de 1805,[1869] morí la muller de **Josep-Antoni Oliver**, a l'edat de 19 anys de: "malaltia del ventrell". Fou sebollida a l'església de Santa Maria del Pi. El 13 de desembre del mateix any,[1870] hi hagué l'inventari dels seus béns.

El 27 de febrer de 1806,[1871] **Josep-Antoni Oliver** lliurà als curadors de **Francesc Surià** el llegat de la seva dona Josepa Surià. El 24 d'abril del mateix any,[1872] hi hagué consell del Col·legi, en què n'obtingué llur mestratge.

[1861] AHCB. Cadastre, II-21.

[1862] ADB. Matrimonis, XVII/6 r. 84.

[1863] Ibíd. Òbits, Santa Maria del Pi, llibre de 1804, foli 79.

[1864] AHPB. Barcelona, notari Francesc Ribes i Barbier, manual de 1804, 1188/3, folis 54-55 v.

[1865] Ibíd. Josep-Maria Òdena i Muntells, manual de 1805, 1187/4, folis 255-263.

[1866] Ibíd. Nicolau Simon i Labrós, manual de 1805, 1156/4, folis 77 v-79 v.

[1867] Ibíd. Folis 137-147 v.

[1868] Ibíd. Folis 204 v–206.

[1869] ADB. Òbits, Santa Maria del Mar, 1805.

[1870] AHPB. Barcelona, notari Nicolau Simon i Labrós, manual de 1805, 1156/4, folis 149-162.

[1871] Ibíd. Manual de 1806, 1156/5, folis 22 v-24 v.

[1872] Ibíd. Folis 89 v-90 v.

El 14 de maig de 1808,[1873] hi hagué una concòrdia entre els marmessors i **Josep-Antoni Oliver**, per l'herència de **Francesc Surià i Brugada**. Durant la Guerra del Francès no en sabem res.

El 18 de juny de 1817,[1874] hi hagué una concòrdia entre **Josep-Antoni Oliver** i Josep Deura i Ferrer sobre allò que els pertocava de l'herència de Josepa Surià i dels seus drets sobre l'herència de la seva àvia, Maria-Teresa Ferrer.

-L/I: Oliveres i Gonzàlez, Antoni,[1875] mestre llibreter el 1787, i impressor de Barcelona, germanastre d'**Ignasi Oliveres i Gutiérrez**, fill de **Bernat**, llibreter de Cervera i de Josepa Gonzàlez, germana de Serafina Gonzàlez, dona de **Pau Campins i Bori**.

El 6 de maig de 1785,[1876] casà amb **Maria-Rosa Montmany i Coll**, filla d'Antoni Montmany i Susanna Coll, de la parròquia de Sant Jaume de Barcelona. El 21 de juny del mateix any,[1877] (entre les 8 i les 9 del matí), **Antoni Oliveres** i la seva muller **Maria-Rosa Montmany** declararen que no acceptaven la resolució del testament de Teresa Riera, tia de Rosa, però sí acceptaren una quantitat de diners perquè no tenien mitjans de subsistència. El 28 de juny de 1785,[1878] se signaren els capítols matrimonials entre **Antoni Oliveres** i **Maria-Rosa Montmany**.

El 23 de març de 1786,[1879] hi hagué el bateig de Josep-Fidel, Gaietà, fill d'**Antoni** i de **Maria-Rosa**, cònjuges. Tingueren sis fills, tres nois i tres noies: els fills, **Josep, Joan** i **Ignasi**, els quals també foren llibreters de Barcelona, i les filles, Josepa, Maria-Anna i Maria-Teresa, qui casà amb l'impressor **Joaquim Serra i Forment**.

El 22 de juny de 1787,[1880] en un consell del Col·legi, ell i **Francesc Solà** protestaren pel mestratge de **Joan Soler**, perquè ambdós hi anaven abans, quan eren cònsols **Esteve**

[1873] Ibíd. Joan Marès i Llopart, manual de 1808, 1190/6, folis 99-111 v.

[1874] Ibíd. Nicolau Simon i Labrós, manual de 1817, 1156/16, folis 103-105 v.

[1875] Ibíd.

[1876] ACB. Casaments, llibre 156, foli 302 v.

[1877] AHPB. Barcelona, notari Jacint Baramon, manual de 1785, 1056/31, folis 201 v-202 v.

[1878] Ibíd. Folis 207-210.

[1879] ACB. Baptismes, 1783-1786, volum 32, foli 216 v.

[1880] AHPB. Barcelona, notari Josep Grau i Sairols, manual de 1787, 1114/13, folis 171-171 v.

Cassanyes i **Pere Batlle**. El 24 de novembre del mateix any,[1881] assistí al consell general del Col·legi. El 18 de desembre de 1787,[1882] aconseguí el seu mestratge.

Visqué al carrer de Boters, el 1789, amb la filla gran, Josepa (1789).

L'1 de febrer de 1790,[1883] morí Maria-Anna, filla albada, al carrer de la Palla. El 18 de juny del mateix any,[1884] fou testimoni d'una íntima en què la cunyada de **Joan Serra**, Rafaela Nadal, li donaria 100 lliures si acabés sent hereva del seu pare, en tant que curador de Joana, filla de **Serra** i de la seva dona, germana de Rafaela, ja morta i, també, actuà com a testimoni quan Rafaela Nadal signà àpoca pel llegat testamentari de la seva mare.[1885] El mateix dia, també actuà com a testimoni en el llegat de 50 lliures de **Joan Serra** a Rafaela Nadal. Els dies 19, 20 de juny i el 26 d'agost de 1790,[1886] actuà com a testimoni en l'inventari d'Ignàsia Nadal, dona de **Joan Serra**.

El 26 d'octubre de 1793,[1887] fou testimoni en segones núpcies de **Joan Serra**, aquesta vegada amb **Eulàlia Centener**, filla de **Joan Centener** i, també en els capítols matrimonials, un dia després.[1888]

Participà de la reunió del Col·legi de Llibreters i Impressors feta a la sagristia de la Catedral de Barcelona, per a demanar permís d'impressió i per criticar el seu andador **Pau Nadal**, el 7 d'abril de 1794.[1889]

[1881]Ibíd. Francesc Madriguera i Galí, manual de 1787, 1085/15.

[1882]Ibíd. Foli 554-555 v.

[1883]ACB. Òbits, 1786-1801, llibre 9, foli 8.
-Ibíd. 1789-1795, volum 17, foli 34.

[1884]AHPB. Barcelona, notari Jacint Baramon, manual de 1790, 1056/36, folis 139-140.

[1885]Ibíd. Folis 140-140 v.

[1886]Ibíd. Folis 148 v-150; 161 v-164 i 182 v-184 v.

[1887]ACB. Desposoris, llibre 160, foli 212.

[1888]AHPB. Barcelona, notari Francesc Madriguera i Galí, manual de 1793, 1085/21, folis 339 v-343 v.

[1889]AHCB. Gremis Notarials, Llibreters i Impressors, caixa 4.

El 8 de maig de 1796,[1890] **Antoni Oliveres** i la seva muller **Maria-Rosa Montmany** reberen 300 lliures del llegat de Teresa Riera, tia de **Maria-Rosa**, el qual fou objecte de litigi.

El 1798, fou cònsol únic del Col·legi de Llibreters i Impressors Unificat, en substitució de **Joan Centener**, que havia mort. El 26 de gener de 1798,[1891] hi hagué un requiriment sobre l'establiment d'unes cases al carrer de la Corrúbia, que Antònia Rubió i el seu fill **Joan- Baptista Rubió**, havien fet a **Antoni Oliveres**, també objecte de plet. El 3 d'agost del mateix any,[1892] se li concedí la plaça de mestre a **Pau Vigil i Díaz**, amb el seu padrí **Agustí Roca**, cònsol únic **Antoni Oliveres**, per mort de **Joan Centener**, tresorer **Valeri Sierra** i examinadors **Pere-Nolasc Aigüesvives** i **Pere Gomitar**. El 9 d'octubre de 1798[1893] i el 18 de desembre,[1894] en sengles consells del Col·legi, hi actuà de cònsol en les admissions de **Antoni Vigil** i **Josep Guix**. L'1 de desembre del mateix any, morí Antònia, filla albada d'**Antoni Oliveres** i **Maria-Rosa Montmany**, al carrer dels Boters. Hi volgueren 30 preveres, quatre escolanets a la mà i quatre atxetes del rector.

Entre els anys 1793 i el 1811, trobem referències seves al *Diario de Barcelona*. Tingué la botiga i la casa al carrer dels Boters.

El 2 de febrer de 1799,[1895] **Antoni** morí, i fou sebollit a Santa Maria del Pi, capella de *Nostra Senyora del Concert*. El 26 de febrer del mateix any,[1896] morí Josepa, albada, filla d'**Antoni Oliveres**, mestre llibreter, difunt, i de **Maria-Rosa Montmany** [Guzman, sic]: "*volgué 30 preberes, 4 escolanets a la ma y 4 atxetas del Rector*". El mateix dia 26 de febrer,[1897] hi hagué l'inventari dels seus béns. Interessantíssim per a conèixer els llibres de lectura i impressió de finals del segle XVIII. El 6 de desembre de 1799,[1898] **Maria-**

[1890]AHPB. Barcelona, notari Josep-Antoni Serc, manual de 1796, 1136/10, foli 76.
[1891]Ibíd. Miquel Serra, manual de 1798, 1130/13, folis 40-40 v.
[1892]Ibíd. Manual de Consells i darreres voluntats, 1798, 1151/4, folis 213 v-214.
[1893]Ibíd. Barcelona, notari Miquel Vilamala i Cassani, manual de 1798, 1151/15.
[1894]Ibíd. Folis 342 v-343.
[1895]ADB. Òbits, Santa Maria del Pi, 1799, foli. 232 v.
[1896]Ibíd. Foli 234.
[1897]AHPB. Barcelona, notari Josep Casadavall, manual de 1799, 1170/3, folis 67-83 v.
[1898]Ibíd. Francesc Focs, manual de 1799, 1161/4, folis 293-294.

Rosa Montmany cobrà una quantitat per l'entrada o dipòsit de l'establiment fet per Antònia, viuda de **Miquel Rubió**, llibreter, objecte de plet.

El 9 d'abril de 1801,[1899] hi hagué el reconeixement de la venda de les cases del carrer de Sant Pere Més Alt i del carrer del Cuc. Durant la Guerra del Francès no en sabem res.

L'11 de juliol de 1825,[1900] **Maria-Rosa Montmany i Coll** lliurà el seu testament al notari. Sabem que des del 1805, continuà el negoci del marit.

El 14 de novembre de 1846,[1901] hi hagué la lectura del testament de **Maria-Rosa Montmany**. El mateix dia 14 de novembre,[1902] hi hagué l'inventari dels seus béns.

-I: Oliveres i Montmany, Josep,[1903] fill d'**Antoni** i de **Maria-Rosa Montmany i Coll**, i germà d'**Ignasi** i de **Joan**. Continuà el negoci d'impressor a Barcelona, juntament amb la seva mare. Casà amb Francesca Perals i Gurena, el 1809,[1904] i aquesta aportà com a dot 500 lliures i calaixeres de roba, com també 50 lliures barceloneses i coberts de plata. Col·laborà en alguns números de l'*Argos Manresano*, el 1811. Tingueren una filla (1825).

-I: Oliveres i Montmany, Joan, fill d'**Antoni** i de **Maria-Rosa Montmany i Coll**, i germà d'**Ignasi** i de **Josep**. Continuà el negoci d'impressor a Barcelona, juntament amb la seva mare.

-I: Oliveres i Montmany, Ignasi,[1905] impressor de Barcelona, fill d'**Antoni**, germà de **Joan** i de **Josep**. El trobem el 1807, quan ja era mestre, amb botiga i casa. Durant la Guerra del Francès, no en sabem res.

El 14 d'agost de 1814,[1906] el trobem Barcelona, en un consell del Col·legi de Llibreters i Impressors Unificat. Novament, en un altre el 5 de setembre del mateix any.[1907]

[1899] Ibíd. Francesc Girona, manual de 1801, 1147/7, folis 44 v-45 v.

[1900] Ibíd. Josep-Maria Òdena i Muntells, manual de 1825, 1187/24, foli 417.

[1901] Ibíd. Manual de 1846, 1187/45, folis 330-331 v.

[1902] Ibíd. Folis 331 v-334 v.

[1903] DB. Pàg. 504.

[1904] AHPB. Barcelona, notari Manuel Maspons i Riera, capítols matrimonials, 1809.

[1905] AHCB. Gremis Notarials, Llibreters i Impressors, caixa 4.

[1906] AHPB. Barcelona, notari Josep-Maria Òdena i Muntells, manual de 1814, 1187/13, foli 461.

[1907] Ibíd. Foli 474.

El 1815,[1908] constà com a mestre amb botiga, però sense casa, ja que la devia perdre a la guerra.

-L/I: Oliveres i Colomer, Bernat, llibreter impressor de Cervera i pare d'**Ignasi Oliveres**. Tenim el seu testament, signat el 19 de juny de 1798,[1909] en què la seva dona Miquela Gutièrrez feu de marmessora i deixà com a hereus els seus fills: **Ignasi**, Agustí i Maria Oliveres i Gutiérrez:

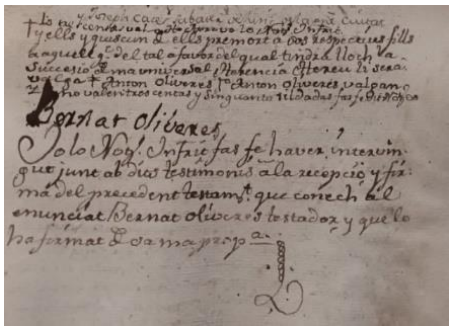

-L: Oliveres i Gutiérrez, Ignasi, llibreter de Barcelona, fill de **Bernat Oliveres**, de Cervera i de Miquela Gutiérrez. Fou el germà d'**Antoni Oliveres i Gonzàlez**. El seu fill fou **Josep-Antoni Oliveres i Mates**, també impressor. El 18 de setembre de 1803,[1910] el seu germà **Antoni Oliveres i Gonzàlez** es contractà com a aprenent amb el teixidor de veles Josep Espalter. **Ignasi Oliveres** l'avalà. El 10 de novembre del mateix any,[1911] hi hagué la seva sol·licitud de mestratge al Col·legi.

El 13 de juny de 1804,[1912] hi hagueren els capítols matrimonials entre ell i la seva dona, Magina Mates i Vidal. El 16 de juny del mateix any,[1913] es casaren. El 21 de juny de 1804,[1914] finalment, n'obtingué el seu mestratge. El mateix dia 21 de juny,[1915] Isabel Vidal, vídua de Josep Mates, Magina Mates, sa filla, i **Ignasi Oliveres**, son gendre, vengueren unes cases al carrer Comtal, que eren de l'heretat del difunt i sogre Josep Mates

[1908]AHCB. Cadastre Personal, IV.

[1909]AHCS. Cervera, notari Marià Copons, 1798, caixa 989.

[1910]AHPB. Barcelona, notari Jaume Santjoan, manual de 1803, 1092/18, folis 61-61 v.

[1911]Ibíd. Francesc Ribes i Barbier, manual de 1803, 1188/2, folis 151 v-154 v.

[1912]Ibíd. Josep Ros i Quilmetes, manual de 1804, 1163/9, folis 150 v-152 v.

[1913]ADB. Desposoris, 1804, llibre 167, foli 23 v.

-APSJSPB. Casaments, 1804, foli 226.

[1914]AHPB. Barcelona, notari Josep Ros i Quilmetes, manual de 1804, 1163/9, folis 157-158.

[1915]Ibíd. Folis 158-161 v.

i Ferrer. El 25 de juny de 1804,[1916] es feu un consell general del Col·legi de Llibreters i Impressors Unificat, per tal de dirimir les disputes entre els andadors, **Francesc Roca i Vila** i **Ignasi Oliveres**.

El 28 de juliol de 1808,[1917] hi hagué una lletra de canvi que havia de pagar **Ignasi Oliveres** al comerciant Antoni Puiggarí, de Perpinyà, de 104 pessetes, per una feina que havia fet l'impressor **Joan Alzina**. El 3 d'octubre del mateix any,[1918] hi hagué una altra lletra de canvi, tot reclamant 190 pessetes, que també havia de pagar **Ignasi Oliveres**. Durant la Guerra del Francès, restà a Barcelona. Sabem per les planes del *Diario de Barcelona* que, a la seva llibreria de la Baixada de Sant Miquel, el dia 30 de juny de 1809, s'hi venien llibres italians.

El 20 octubre de 1826,[1919] **Ignasi Oliveres** i Magina Mates, sa muller, donaren poders a Francesc Morgades, procurador col·legiat de Vilafranca del Penedès.

El 14 de maig de 1829,[1920] **Ignasi Oliveres**, sa muller Magina Mates i Josepa, muller de Joaquim Bacó, nomenaren procuradors.

El 14 de gener de 1831,[1921] **Ignasi Oliveres** nomenà procurador seu l'impressor de Cervera **Josep Casanoves**.

El 10 de maig de 1834,[1922] **Ignasi Oliveres** i sa muller Magina nomenaren procurador seu el seu fill **Josep-Antoni Oliveres i Mates**.

-L: Oliveres i Forment, Joaquim, llibreter de Barcelona. Casà amb Maria-Teresa Montmany. No en sabem res més.

-L/I: Oliveres, Marià,[1923] nasqué a Reus, el 1769. Exercí de llibreter i impressor en aquella vila fins el 1815, després, ja el trobem a Barcelona.

[1916]Ibíd. Francesc Ribes i Barbier, manual de 1804, 1188/3, folis 133 v-139.

[1917]Ibíd. Joan Font-rodona i Minguella, manual de 1808, 1158/15, folis 344 v-345.

[1918]Ibíd. Folis 358-358 v.

[1919]Ibíd. Joan Oller, manual de 1826, 1224/8, folis 295 v-296 v.

[1920]Ibíd. Josep-Antoni Jaumar i Carreres, manual de 1829, 1232/8, folis 130 v-131 v.

[1921]Ibíd. Manual de 1831, 1233/10, folis 15 v-16.

[1922]Ibíd. Manual de 1834, 1233/13, folis 93 v-94 v.

[1923]AHCB. Gremis Notarials, Llibreters i Impressors, caixa 4.

-I: Ortiz, Francesc,[1924] impressor de Barcelona qui assistí al consell del Col·legi de Llibreters i Impressors Unificat, l'1 de desembre de 1794.

-L: Osset, Jaume, llibreter de Barcelona. Casà amb Maria Sapera. Feu de testimoni al baptisme de Maria, el 18 de març de 1756,[1925] filla de l'impressor **Roc Soler i Duran**.

Fou el gendre de **Carles Sapera**. El 26 de juny de 1771, fou cònsol del Col·legi.[1926]

-L: Osset, Manuel,[1927] llibreter de Barcelona, fill de **Jaume Osset**. Casà amb Llúcia Moga, amb un fill (1820).

-I: Pagès, Gabriel, impressor de Barcelona. El 14 de novembre de 1763,[1928] fou un dels examinadors en el mestratge de **Francesc Ribes i Fullà**.

El 30 de maig de 1764,[1929] fou cònsol primer del Col·legi quan concediren el mestratge a **Ramon Sapera i Pi**.

El 26 d'agost de 1773,[1930] el membres del Col·legi d'Impressors protestaren perquè el dels Llibreters els volgué incloure al seu. Digueren que ells eren impressors, no pas llibreters, entre ells, protestà **Gabriel Pagès**. L'11 de novembre del mateix any,[1931] constà com a cònsol primer del Col·legi d'Impressors, en la relació de membres del Col·legi que han de fer pagaments reials.

-Palomer, Domènec,[1932] gravador de Barcelona del segle XVIII. Visqué en una casa de llogater amb la seva dona, al carrer de la Llibreteria.

[1924]Ibíd.

[1925]ACB. Baptismes, vol. 26, foli 43.

[1926]AHPB. Barcelona, notari Llorenç Madriguera i Femades, Manual de Consells de Confraries, 1756-1776.

[1927]DB. Pàg. 504.

[1928]AHPB. Barcelona, notari Llorenç Madriguera i Femades, manual de 1763, 1024/12, folis 215-215 v.

[1929]Ibíd. Manual de Consells de Confraries, 1756-1776, manual de 1764, 1024/13, folis 107 v-108.

[1930]Ibíd. Jacint Baramon, manual de 1773, 1056/19.

[1931]Ibíd. Foli 401.

[1932]DB. Pàg. 421.

-L: Papell, Josep, fill d'un moliner de Camprodon. El 18 de juliol de 1776,[1933] a Barcelona i amb 30 anys, entrà com a aprenent de llibreter amb **Francesc Ribes i Fullà**.

-I: Pasqual,[1934] impressor de Tarragona. Sabem que el 1811, aquest mestre impressor ja era mort, perquè hi ha el peu d'impremta de la seva vídua.

-L/I: Pei, Josep,[1935] llibreter, impressor i estamper d'Olot, afincat a Barcelona. Casà amb la també olotina **Margarida Escriu**. Tingueren dues filles, una d'elles anomenada Antònia, nascuda el 1788, i un fill, **Joan**, qui també fou llibreter i impressor.

El 27 de gener de 1768, fou el padrí en bateig del fill d'un sombrerer, a la parròquia de Sant Just i Sant Pastor.

L'11 de novembre de 1773,[1936] formà part dels pagaments reials a efectuar pel Col·legi.

El 26 de juny de 1774, feu de testimoni en un casament a Sant Just i Sant Pastor.

El 26 de juny de 1797,[1937] hi hagué consell general del Col·legi de Llibreters i Impressors Unificat, amb la seva assistència. Morí el 28 de desembre de 1797,[1938] a la parròquia de Santa Maria del Pi, quan vivia al carrer d'en Guàrdia. Sabem que demanà sepultura particular i 36 preveres a l'ofici.

La seva filla, Antònia Pei i Escriu, a 22 anys, nascuda a Olot, visqué a la parròquia de Sant Just i Sant Pastor, casà el 20 de juliol de 1810,[1939] amb Gaspar Carafí i Torrelles, de 26 anys, fabricant d'indianes, fill de Josep, fabricant, i de Francesca, nascuda a Sarrià i visqueren a la parròquia del Pi, com a testimoni del casament tingué **Marc Gonzàlez**, impressor.

[1933] AHPB. Barcelona, notari Francesc Madriguera i Galí, manual de 1776, 1085/4, folis 223-224.

[1934] MC. Pàg. 169-380.

[1935] DB. Pàg. 505.

[1936] AHPB. Barcelona, notari Jacint Baramon, manual de 1773, 1056/19, foli 272 v.

[1937] Ibíd. Miquel Vilamala i Cassani, manual de 1797, 1151/15.

[1938] ADB. Òbits, Santa Maria del Pi, foli 172 v.

[1939] APSJSPB. Casaments, manual de 1810, caixa 37, núm. 53.

-L: Pei i Escriu, Joan,[1940] llibreter de Barcelona, fill de **Josep Pei** i de Margarida Escriu. Fou batejat a Olot, el 28 de desembre de 1782. Visqueren al carrer Ample de Barcelona.

El 10 de novembre de 1803,[1941] en un consell del Col·legi de Llibreters i Impressors Unificat va fer la sol·licitud de mestratge, i tingué com a padrí **Josep-Antoni Cerdà**.

El 21 de juny de 1804,[1942] l'obtingué. Va haver de pagar 50 lliures i li feren dues peces d'examen. En el mateix consell, també es demanà el mestratge per a **Joan Fonoll**.

El 7 de novembre de 1807,[1943] casà amb Paula Brusi i Mirabent, filla de Carles i Raimona, germana d'**Antoni Brusi**. Durant la Guerra del Francès, no en sabem res.

El 2 de setembre de 1814,[1944] treballà al Pla de la Boqueria on tingué botiga al carrer d'Escudellers, però no casa. El trobem en un consell del Col·legi, el 25 de novembre del mateix any,[1945] en què es dirimí la sol·licitud de **Francesc de Paula Piferrer** de tornar a ser impressor reial, amb votació negativa.

El 17 de juny de 1815, morí Joan, fill seu albat, a quatre anys, a la parròquia de Sant Just i Sant Pastor.

No en sabem res més fins el 12 d'agost de 1841,[1946] en què trobem una àpoca de Paula Brusi, vídua de **Joan Pei**, pel llegat testamentari d'**Eulàlia Ferrer**, dona d'**Antoni Brusi**.

-L: Perera, Marià, llibreter de Barcelona. El 8 de juny de 1785,[1947] hi actuà com a testimoni de **Francesc Ribes** i **Joan Mansuet**, llibreters, quan donaren poders a Josep Gasset i Salvador Teixonera del Bosc, comerciants de Barcelona.

[1940] AHPB. Barcelona, notari Jacint Baramon, manual de 1773, 1056/19, foli 272 v.

[1941] Ibíd. Francesc Ribes i Barbier, manual de 1803, 1188/2, folis 151 v-154 v.

[1942] Ibíd. Manual de 1804, 1188/3, folis 124 v-125 v.

[1943] ACB. Desposoris, llibre 168, fol 161 v.

[1944] AHCB. Cadastre Personal, IV.

[1945] AHPB. Barcelona, notari Josep-Maria Òdena i Muntells, manual de 1814, 1187/13, foli 804.

[1946] Ibíd. Baldiri Xammar, manual de 1841, 1230/23, foli 176 v.

[1947] Ibíd. Francesc Madriguera i Galí, manual de 1785, 1085/13, folis 251 v-252.

El 7 d'abril de 1794,[1948] en un consell del Col·legi de Llibreters i Impressors Unificat, **Joan Centener** demanà la seva acceptació com a mestre, mentre **Francesc de Paula Isern** en feu de testimoni.

El 10 de novembre de 1803,[1949] fou el padrí d'**Ignasi Oliveres i Gonzàlez**. Durant la Guerra del Francès, no en sabem res.

El 14 d'agost de 1814,[1950] el trobem a Barcelona, en un consell del Col·legi.

-I: Perers i Nató, Josep-Antoni,[1951] impressor i estamper de Barcelona, fill de Pere, pagès de Borrassà, i de Magdalena Nató. El 26 de juny de 1797,[1952] assistí al consell del Col·legi de Llibreters i Impressors Unificat, on presentà un memorial seu dient que són a la ruïna a causa de l'incendi de casa seva ocorregut feia pocs dies. Demanà al Col·legi un ajut econòmic, per la qual cosa se li'n donaren 30 lliures del fons.

Casà amb Josepa Po, en segones núpcies, i tingueren una filla, Rosa, també un fill que morí albat, el 16 d'octubre de 1800,[1953] i un altre fill, també dit Josep-Antoni Perers (1801).

El 23 d'octubre de 1803,[1954] constà als capítols matrimonials del seu fill Cosme, del primer matrimoni.

El 15 de juliol de 1805,[1955] feu el testament.

L'11 de febrer de 1811, la seva filla Rosa Perers i Po casà, a Sant Just i Sant Pastor, amb Joaquim Vellet, sabater.

El 24 de febrer de 1816,[1956] **Josep-Antoni Perers**, feu de testimoni en el mestratge de **Josep Mata-rodona**.

[1948] Ibíd. Manual de 1794, 1085/22, folis 154-159 v.

[1949] Ibíd. Francesc Ribes i Barbier, manual de 1803, 1188/2, folis 151 v-154 v.

[1950] Ibíd. Josep-Maria Òdena i Muntells, manual de 1814, 1187/13, foli 461.

[1951] DB. Pàg. 505.

[1952] AHPB. Barcelona, notari Miquel Vilamala i Cassani, 1151/15, manual de 1797.

[1953] ACB. Òbits, Catedral de Barcelona, vol. 9, maig 1786-1801, foli 315 v.

[1954] AHPB. Barcelona, notari Ignasi Martí, 1180/3, folis 544 v-547.

[1955] Ibíd. Josep Grau i Sairols, manual de 1805, 1114/50, foli 109.

[1956] Ibíd. Josep-Maria Òdena i Muntells, manual de 1816, 1187/15, folis 130 v-131 v.

-Pérez, Nicolàs[1957] (Xàtiva, segona meitat del segle XVIII-1828) fou redactor de la *Gazeta de Vich*, de la *Gazeta Diaria de Vich* i del *Correo Diario de Vich*. Doctor en teologia, catedràtic de moral, periodista, escriptor, traductor i crític literari. Tingué una ideologia absolutista. Fou soci de l'Acadèmia Latina Matritense i de la Societat Basca d'Amics del País. Visqué a Barcelona i fou el director d'una escola, el 1813.

La seva obra literària és ingent: *Batalla que los catalanes han ganado a los franceses en esta guerra*: *batalla primera del Bruch, en 4 de junio de 1808* (sense peu d'impremta, però a Vic, el 1808); *Batalla segunda del Bruch y Casa Masana, 14 junio 1808* (Manresa; Madrid, 1808, i València, 1809); *Descripción de las dos batallas del Bruch*, (Manresa, 1809); *Elogio de los ampurdaneses* (Manresa, 1809); *Elogio de la Junta Central y de la ciudad de Valencia, que tanto la ha promovido*, anunciada en la *Gaceta de Valencia* (17 de febrer de 1809); *Elogio de la defensa de Zaragoza*, manuscrita, entre altres.

Probablement, el 1809, fou el fundador del *Diario Mercantil de Alicante*, en col·laboració amb Nicolàs Tap i Núñez de Rendo. Publicà la *Gazeta Diaria de Londres en Sevilla* (Sevilla, 2 de setembre de 1813); *El Diario Crítico de Sevilla*, després, anomenat *Diario Crítico General de Sevilla* (Sevilla, 1813-1814); *Los amigos de Ballesteros* (Isla de León, 1813), anomenat així per antifrasi, perquè el que fa és criticar a Francisco Ballesteros; *Diario de Juan Verdades* (Sevilla, 1814): "*En la imprenta del Setabiense*", anomenat així de renom.

-I: Peris, Martí,[1958] impressor de Barcelona citat als Fullets Bonsoms de la Biblioteca de Catalunya. La seva vídua continuà el negoci, tenim un peu seu el 1808.

-I: Perarnau, Nicolau, impressor i estamper de Mataró. El 23 de desembre de 1812,[1959] fou testimoni de **Joaquim Abadal i Boïgues**, hereu del seu pare **Joaquim Abadal i Gerifau**. El mateix dia 23 de desembre,[1960] actuà com a testimoni al testament de **Miquel Gaspar i Cases**.

[1957] Gil Novales, Alberto. "Nicolás Pérez, alias *el Setabiense*", *Diccionario biográfico de España (1808-1833)* [...], Madrid, Mapfre, 2010, III, pàg. 2.381-82.

[1958] BNC. Reserva, Fullets Bonsoms, 1808.

[1959] AHPB. Barcelona, notari Josep-Antoni Pic, manual de 1810, 1181/11, folis 49 v-51 v.

[1960] Ibíd. 1812, 1181/13, folis 49 v-51 v.

El 19 d'abril de 1813,[1961] constà com a testimoni en l'inventari de **Joaquim Abadal i Gerifau**.

-I: Persic, Francesc,[1962] impressor de Talarn que constà a la relació de llibreters i impressors del 1813, feta per Valentí Llozer i Codina, cap de la Diputació.

-Perxells, Ramon,[1963] de Reus. Fou el carter d'aquella ciutat entre el 1808 i el 1829. Visqué als carrers de Puig-Oriol i de Santa Anna.

-L/I: Petit, Josep, llibreter i estamper de Barcelona. Va néixer el 1734. El 10 de gener de 1759,[1964] feu de testimoni al casament de **Valentina Soler i Colldeforns**.

L'11 de novembre de 1773,[1965] constà en la relació de membres del Col·legi que han de fer pagaments reials.

-L: Pi, Josep,[1966] llibreter de Barcelona. El 14 d'abril de 1761,[1967] fou testimoni en el contracte d'aprenentatge signat per **Joan Mansuet**, per cinc anys. Visqué a la plaça del Rei, de llogater, amb la seva mare, tres germanes, una vídua i un mosso.

L'any 1692, ja tenim un avantpassat seu, el llibreter **Joan Pi**, enemistat amb un altre llibreter homònim, **Antoni Lacavalleria**, perquè, ben probablement, va robar-li llibres a la seva casa-botiga.

El 27 de maig de 1773,[1968] no es presentà per a signar el lloguer de dos "*aposentos*", al carrer de les Moles de Barcelona, propietat d'**Antoni Lacavalleria** i, en conseqüència, el llibreter **Carles Gibert** es quedà les cases, com a hereu de **Lacavalleria**, rere haver demanat el dret de fadiga, prèviament.

[1961] Ibíd. 1813, 1181/14, folis 41 v-51 v.

[1962] MC. Pàg. 169-380.

[1963] Ibíd.

[1964] ACB. Desposoris, maig 1757-abril 1759, vol. 142, foli 157.

[1965] AHPB. Barcelona, notari Jacint Baramon, manual de 1773, 1056/19, foli 401.

[1966] ACB. Processos. Manual d'Actes, vol. 950, notari Josep Bonaventura i Fontana.
-Camprubí, Xevi. *L'impressor Rafael Figueró (1642-1726) i la premsa a la Catalunya del seu temps*, Fundació Noguera, Barcelona, 2018, pàg. 277-280.
-DB. Pàg. 420.

[1967] AHPB. Barcelona, notari Llorenç Madriguera i Femades, manual de 1761, 1024/10, folis 85-85 v.

[1968] Ibíd. Jaume Morelló, manual de 1789, 1117/30.

-L: Picart, Lluís, mestre llibreter de Barcelona. El 10 de novembre de 1791,[1969] fou admès com a membre del Col·legi de Llibreters i Impressors Unificat, juntament amb **Narcís Calzina**.

El 15 de desembre de 1797,[1970] fou testimoni, juntament amb **Josep Rissoto**, de la compra de terres a Sabadell, per part de **Francesc Surià i Brugada**.

El 21 de novembre de 1801,[1971] fou testimoni quan **Francesc Surià** nomenà un procurador per tal de cobar una herència, juntament amb **Josep Rissoto**. El 4 de desembre del mateix any,[1972] fou testimoni, novament amb **Rissoto**, de la llicència atorgada a un prevere sobre un benefici eclesiàstic, per part de **Surià**. El 12 de desembre de 1801,[1973] fou testimoni de la venda d'un censal, feta per **Francesc Surià**, a la comunitat de Santa Maria del Mar. Finalment, el 21 de desembre del mateix any,[1974] **Francesc Surià i Brugada** nomenà un procurador perquè cobrés allò que li pertany d'una herència. I, com a testimonis tingué **Rissoto** i **Picart**.

El 10 de novembre de 1805,[1975] la dona de **Josep Oliver i Lluc**, Josepa Surià, filla de **Francesc Surià**, en tant que aprenent del seu marit, llegà a **Picart** 10 liures, al seu testament.

El 14 de maig de 1808,[1976] hi hagué una concòrdia entre els marmessors de l'herència de **Francesc Surià i Brugada** i **Josep Oliver**, en què constà els diners que **Oliver** havia pagat per una habitació i per vuit mesos de lloguer de l'aprenent **Picart**: 16 lliures, 13 sous i 4 diners.

-I: Pla i Pinós, Bernat,[1977] impressor de Barcelona, fill de Josep, paraire, i de Francesca Pinós, del poble de Pruït, germà de **Miquel Pla i Pinós**, també impressor. Devia néixer

---

[1969] Ibíd. Francesc Madriguera i Galí, manual de 1791, 1085/19.

[1970] Ibíd. Nicolau Simon i Labrós, manual de 1797, 1156/1, folis 120-122 v.

[1971] Ibíd. Francesc Raurès i Ferau, manual de 1801, 1167/4, folis 176-176 v.

[1972] Ibíd. Folis 186-186 v.

[1973] MC. Pàg. 191-194.

[1974] Ibíd. 197-198.

[1975] AHPB. Barcelona, notari Nicolau Simon i Labrós, manual de 1805, 1156/8, folis 104 v-106.

[1976] Ibíd. Joan Marès i Llopart, manual de 1808, 1190/6, folis 99-111 v.

[1977] BNC. Reserva, BerRes, 44/99-Fol.

el 1725. L'11 de gener de 1769,[1978] casà a 43 anys amb **Tecla Boix i Pasquet**, filla de Joan Boix, pagès, difunt, del lloc de Cabó, i de Maria Pasquet, d'Organyà. Ell vivia a la parròquia de Santa Maria del Mar i ella a la del Pi. Com a testimoni tingueren l'impressor **Bartomeu Campins**. El 19 de febrer del mateix any,[1979] hi hagueren els capítols matrimonials entre **Bernat Pla** i **Tecla Boix**. **Bernat Pla** es relacionà amb la impressora i vídua **Jolis**, i acabà sent el seu administrador, fins a la seva mort, el 1770. [1980]

El 19 d'agost de 1773,[1981] **Bernat Pla**, **Carles Cases** i **Pau Nadal**, impressors, nomenaren procurador seu el notari Macià Masbernat i Sala. El 26 d'agost del mateix any,[1982] era a la junta del Col·legi d'Impressors quan fou escollit com a procurador o síndic el també impressor **Pau Campins**, quan eren els cònsols **Gabriel Pagès** i **Francesc Generes**, major, i el síndic **Carles Gibert**. El mateix dia que protestaren **Pau Campins**, **Joan Nadal**, **Joan Forns**, **Bernat Pla**, **Mateu Barceló**, **Pau Nadal** i **Carles Cases** perquè el Col·legi de Llibreters els va incloure dins del seu gremi sense permís. El 10 de novembre de 1773,[1983] **Pau Campins**, **Bernat Pla** i **Joan Nadal**, impressors, nomenaren procurador Josep Sairols, escrivent. El 15 de desembre del mateix any,[1984] **Bernat Pla** declarà tenir unes cases al carrer dels Cotoners, que havien estat dels **Jolis**.

Sabem que l'any 1777, col·laborà en diversos negocis amb **Francesc Ribes i Fullà**.

El 18 d'agost de 1783,[1985] l'arxiu de la parròquia de Sant Just i Sant Pastor li pagà 2 lliures i 10 sous a compte de la impressió de mitja raima d'òbits, amb rebut núm. 10.

[1978]MC. Pàg. 169-380.
-ADB. Desposoris, Santa Maria del Mar, anys 1768-1769, caixa 40.

[1979]AHPB. Barcelona, notari Joan Bruguera, manual de 1769, 1039/18, folis 14-18.

[1980]Camprubí, Xevi. *L'impressor Rafael Figueró (1642-1726) i la premsa a la Catalunya del seu temps*, Fundació Noguera, Barcelona, 2018, pàg. 310-313.

[1981]AHPB. Barcelona, notari Jacint Baramon, manual de 1773, 1056/19, foli 163.

[1982]Ibíd. Foli 171 v.

[1983]Ibíd. Foli 268.

[1984]Ibíd. Guillem Òdena, manual de 1773, 1054/16, folis 411 v-412 v.

[1985]AHSJPB. Llevador de censos, 1783-1784.

El 16 de desembre de 1784,[1986] feu de marmessor al testament del prevere Miquel Pasquet, juntament amb **Vicenç Verdaguer**, fill del pagès Magí Pasquet i d'Agnès Serra, difunts, d'Organyà, oncle de la seva dona: "*Sepultura a la Catedral de Barcelona, de tres coves i sis atxes. 150 misses resadas. Deixa a Agnés Serra, ma neboda, 10 lliuras. Llega a Maria Bollic i Pasquet 35 lliuras.*
Llega a Ignasi Bruguera i Almirall el rellotge del seu ús. Deixa hereves seves universals a Tecla Pasquet, muller de Bernat Pla i a Rosa Bollic, muller de Vicenç Verdaguer, les seves nebodes".

El 14 de febrer de 1785,[1987] **Tecla Boix** nomenà un procurador per tal que donés un censal a la seva "mitja" [sic] germana, Maria Bollic.

El 6 d'agost de 1786,[1988] se signà una àpoca dels matrimonis **Pla-Boix** i **Verdaguer**-Bollic, pel llegat testamentari de Miquel Pasquet, prevere.

El 26 d'abril de 1788,[1989] hi hagué la declaració sobre la possessió de les cases del carrer dels Cotoners de Barcelona. Fou col·legiat i mestre confrare, quan eren cònsols **Francesc Generes**, major i **Pere Fullà**, i el clavari **Joan Centener**, el 21 de maig del mateix any.[1990] El 18 de juny de 1788,[1991] **Bernat Pla** pagà 200 lliures com a part del preu de les cases del carrer dels Cotoners, que havien estat d'**Isabel Jolis**.

El 10 de febrer de 1790,[1992] lliurà el seu testament al notari, en una plica closa. El 20 setembre del mateix any,[1993] **Bernat Pla** feu un pagament als marmessors d'**Isabel Jolis** per la venda de les cases del carrer dels Cotoners.

[1986] AHPB. Barcelona, notari Francesc-Joan Elies i Bosc, manual de 1784, 1123/4, Testament i Inventaris, folis 492-493.

[1987] Ibíd. Manual de 1785, 1123/5, folis 48 v-49.

[1988] Ibíd. Francesc Ferrús, manual de 1786, 1121/8 folis 231-232 v.

[1989] Ibíd. Guillem Òdena, manual de 1788, 1054/31, folis 124v-125 v.

[1990] Ibíd. Francesc Madriguera i Galí, manual de 1788, 1085/16, folis 222-222 v.

[1991] Ibíd. Francesc-Joan Elies i Bosc, manual de 1788, 1123/11, folis 243 v-244.

[1992] Ibíd. Francesc Madriguera i Galí, manual de 1790, 1123/18, foli 136 v.

[1993] Ibíd. Francesc-Joan Elies i Bosc, manual de 1790, 1123/13, folis 401 v-402 v.

El 27 d'octubre de 1791,[1994] els marmessors d'**Isabel Jolis** reberen, de **Bernat Pla**, 300 lliures a bon compte de les 1.507 lliures, 6 sous i 8 diners pel preu de les cases del carrer dels Cotoners.

El 2 de març de 1793,[1995] se signà una àpoca de part del preu de les cases venudes pels marmessors d'**Isabel Jolis i Gispert**.

El 14 de febrer de 1794,[1996] **Bernat Pla** vengué un censal mort a la comunitat de Sant Cugat del Rec, amb la hipoteca de les cases del carrer de Cotoners, heretades d'**Isabel Jolis**. El 15 de març del mateix any,[1997] **Bernat Pla**, per tal de pagar les obres de la casa del carrer dels Cotoners, vengué un censal mort. El 30 de març del mateix any,[1998] hi hagué un rebut del prevere de la parròquia de Sant Just i Sant Pastor, Joan Fontanals, de 3 lliures per la impressió de 10 *mans* d'òbits per a l'arxiu parroquial.

El 1794,[1999] durant la Guerra Gran, i en lloança dels catalans i llurs conquestes al Rosselló, imprimí: *Cansó en Alabansa de la Armas Espanyolas*:
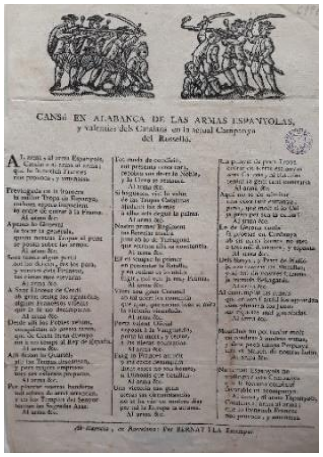
CANSó EN ALABANÇA DE LAS ARMAS ESPANYOLAS, y valentias dels Catalans en la actual Campanya del Rosselló.

També, imprimí libels jocosos, com la *Cansó Nova, y Gustosa*:[2000]

[1994]Ibíd. Manual de 1791, 1123/14, folis 436-437.

[1995]Ibíd. Manual de 1793, 1123/16, folis 103-105.

[1996]Ibíd. Manual de 1794, 1123/17, folis 49 v-51 v.

[1997]Ibíd. Joan Font-rodona, manual de 1794, 1064/33, folis 47-48 v.

[1998]APSJSPB. Llevador de censos, 1794.

[1999]BNC. Reserva, Fullets Bonsoms núm. 6.996.

[2000]Ibíd. Núm. 6.986.

El 13 de febrer de 1795,[2001] **Bernat Pla** donà poders a Jaume Mercader, negociant de Sant Celoni.

El 25 de març de 1800, a l'inventari *post-mortem* de **Francesc Solà**, se citen impressions de llibres fetes per **Bernat Pla**, com ara un joc de *Sants* nous, en vuitè. El 16 de setembre del mateix any,[2002] protestà per haver estat inclòs en les ternes de cònsol i diu ser d'edat avançada, 75 anys.

El 9 de març de 1801,[2003] fou cònsol segon en el consell del Col·legi de Llibreters i Impressors Unificat, que atorgà el mestratge a **Gervasi Nadal** i **Lluc**, fill de **Pau Nadal**. El 25 d'abril del mateix any,[2004] fou cònsol segon quan va accedir al mestratge **Josep Rissoto**. Morí poc després, ja que, a finals d'any, el peu d'impremta deia: "*Viuda Pla*".

En vida de **Bernat Pla**, hi treballà com a aprenent **Vicenç Verdaguer**, cunyat seu, qui el 1772 casà amb Rosa Bollic, germanastra de **Tecla Boix**. Quan **Bernat Pla** morí, **Tecla** continuà l'ofici, ajudada per **Verdaguer**, qui en fou el continuador, al carrer de Cotoners.

El 30 de desembre de 1801,[2005] hi hagué la lectura del seu testament, on li deixà diners al seu cunyat **Vicenç Verdaguer** i feu hereva la seva dona. **Tecla** va succeir **Bernat Pla**, el 1801.

[2001] AHPB. Barcelona, notari Joan Font-rodona, manual de 1795, 1064/34, folis 378 v-379.

[2002] Ibíd. Miquel Vilamala i Cassani, manual de 1800, 1151/6, foli 197 v .

[2003] Ibíd. Josep Pomareda, manual de 1801, 1152/2, folis 70-72 v.

[2004] Ibíd. Folis 71 v-72.

[2005] Ibíd. Francesc Madriguera i Galí, Testaments i Inventaris, 1798-1803, folis 453-458 v.

Tecla va fer testament el 4 de maig de 1811,[2006] on feu hereva la seva germanastre Rosa Bollic, dona de **Vicenç Verdaguer**, qui continuà el negoci fins el 1830.

Bernat Pla imprimí diversos autors importants:[2007]

-Fèlix Amat i Palou (12 obres), la majoria llibres de text del seminari de Barcelona.
-Vicenç Ferrer: *Tratado de la confesión general. Compendio de las antigüedades romanas.*
-Obres de Josep Climent, bisbe de Barcelona.
-Gobillon: *Vida de la Venerable Luisa de Marillach*.
-Llibres escolars estampats repetidament per **Bernat Pla**, a partir 1769:
-*Sentencias sacadas de la Sagrada Escritura, vertidas en lengua castellana y catalana e impresas para la enseñanza de los niños de las escuelas del Obispado de Barcelona.*
-Facsímils: 1769; Cervantes virtual: *Sentencias sacadas de la Sagrada Escritura* (bilingüe), de **Joan Jolis** i **Bernat Pla**.
-Còpies Amades. s.d.: *Goigs Nostra Senyora de la Guía*.
-*Goigs de Sant Pancras*.
-*Gozos del Glorioso San Alexo*.

Impremta Pla:[2008]

Des de 1809, **Tecla Boix**, vídua de **Bernat Pla**, fou auxiliada per **Vicenç Verdaguer i Vila** (1752-1831). Descendència del matrimoni **Verdaguer**-Bollic: Rosa Bollic, neboda de **Tecla Boix**, i Tecla, Francesca, Josepa, qui casà amb **Joan Oliveres i Montmany**, Caterina i **Joaquim**, qui, emancipat, fundà la llibreria **Editorial Verdaguer**.

Francesca Verdaguer i Bollic, (1790 -1861) casà amb **Francesc Bocabella i Puig** (1789-1817), amb els següents fills: Josep-Maria Bocabella i Verdaguer (1815- 1892) qui casà, al seu torn, el 1844 amb Teresa Puig, qui, el 1854, traslladà la casa del carrer de Cotoners al carrer de la Princesa. A finals del XIX, **Francesc Bocabella** casà en segones núpcies amb Manuela de Dalmases i de Riba; hereu, Josep-Maria de Dalmases i

[2006]Ibíd. Francesc-Joan Elies i Bosc, manual de 1811, 1123/34, folis 114-115.

[2007]Socíats i Batet, Immaculada. *Els impressors Jolis-Pla i la cultura gràfica catalana en els segles XVII i XVIII*, Curial Edicions Catalanes, 82, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2001.

[2008]Ibíd.

Bocabella fins el 1893, amb segell **Vda. Pla,** només negoci de llibreria. Finalment, Montserrat de Dalmases i de Viladevall , el 1913, qui es traslladà al carrer de Fontanella. Obres:

-1849. Alfonso M. Ligorio: *Once discursos para una novena*.

-1849. Sant Agustí: *Confesiones, vol.* VIII.

-1856. Arnautó: *Manual de piadosas meditaciones*.

-I: Pla i Pinós, Miquel, germà de **Bernat Pla i Pinós**, estamper de Barcelona, i fill de Josep Pla, paraire de Rupit i de Francesca Pinós, de Pruït. Segons el testament de **Bernat Pla**, sembla que patí una minusvalidesa, ja que, el seu germà diu que escollí com a marmessors la seva dona **Tecla Boix** i el seu germà **Miquel**, impressor, també a **Vicenç Verdaguer** i la seva dona Rosa Bollic. Volia que la seva dona, **Tecla**, donés assistència a son germà, en el vestir, calçar i menjar, com d'altres qüestions, fins a la seva mort.

El 30 de desembre de 1801,[2009] es llegí el testament del seu germà **Bernat**.

-Pla, Pere,[2010] amb botiga al carrer Tarragona, d'aquella ciutat, on es vengué un llibre de Josep Canet, a 12 rals de billó, segons anunci del *Diario Militar, Político y Mercantil de la Ciudad de Tarragona*, núm. 38, pàg. 152.

-L: Planell, Miquel,[2011] llibreter de Barcelona del segle XVIII. Visqué com a propietari d'una casa al carrer de la Llibreteria, amb dos fills.

-L/I: Planes i Puigmal, Joan, llibreter, impressor, estamper i gravador d'indianes de Barcelona, fill de Joan Planes, pagès de Prats de Molló, bisbat d'Elna, i de Teresa Puigmal. Casà amb Teresa Tatger i hi tingueren un fill, **Fèlix Planes**, també gravador.

Casà en segones núpcies amb Antònia Pons i hi tingueren diversos fills i filles, alguns albats i morts entre els anys 1769 i el 1794[2012] (Daniela, Joan-Baptista, Manel, Madrona), i hi sobrevisqueren, a part de **Fèlix**, Josep Planes i Pons.[2013]

[2009] APSJSPB. Testaments i Inventaris, 1798-1803, 1123/44.

[2010] *Diario de Tarragona*, núm. 38.

[2011] DB. Pàg. 420.

[2012] ACB. Òbits, anys 1766 a 1786, foli 53, foli 120, 225, 261, 286.

[2013] Ibíd. Baptismes, 1776-1780, vol. 30, foli 14.

Els dies 7 i 8 de febrer de 1770,[2014] hi hagué els encants dels béns d'**Isabel Jolis**, al carrer de Cotoners, casa de la difunta. Li deixà a **Joan Planes** un matalàs, dues estovalles, 4 lliures i 15 sous.

El 20 de febrer de 1794,[2015] el seu fill **Fèlix**, gravador, lliurà el testament tancat del seu pare al notari. El 3 de juliol del mateix any,[2016] fou obert el testament de **Joan Planes**, ja difunt i sebollit a Sant Pere de les Puelles.

-Planes i Tatger, Fèlix, gravador i fill de **Joan Planes**, llibreter i impressor. El 20 de febrer de 1794,[2017] feu el seu testament.

-L: Pons, Pau,[2018] llibreter de Barcelona del segle XVIII. Visqué de lloguer, amb botiga, al carrer de les Filateres, amb la dona i tres fills. El 5 de juny de 1769,[2019] sol·licità en un consell del Col·legi de Llibreters l'admissió de **Joan Mansuet**.

-L: Pontí, Josep, llibreter de Barcelona. El trobem en un consell del Col·legi de Llibreters i Impressors Unificat, el 25 de juny de 1804.[2020] No en sabem res més.

-L: Ponts, Francesc, llibreter de Barcelona. El trobem com a testimoni en el testament de **Francesc Garriga**, el 18 de novembre de 1797.[2021]

-I: Porrà, Josep,[2022] impressor i estamper de Barcelona. El 1791, s'oposà a estar subjecte al Col·legi de Llibreters i Impressors Unificat. Morí el 1807.[2023]

[2014] AHPB. Barcelona, notari Josep Costa, manual de 1770, 1026/25, folis 388-393.

[2015] Ibíd. Joaquim Tos, Testaments tancats, 1794, 3145.

[2016] Ibíd. Francesc Madriguera i Galí, manual de 1794, 1085/22, folis 10-11 v.

[2017] Ibíd. Joaquim Tos, Testaments tancats, 1794, 3145.

[2018] DB. Pàg. 420.

[2019] AHPB. Barcelona, notari Francesc Madriguera i Femades, manual de Consells de Confraries, 1756-1776.

[2020] Ibíd. Francesc Ribes i Barbier, manual de 1804, 1188/3.

[2021] Ibíd. Josep Francesc Mas i Vidal, manual de 1797, 1127/19, foli 560 v.

[2022] DB. Pàg. 510.

[2023] ACB. Llibres Sacramentals, Defuncions (11).

-I: Porter, Josep,[2024] impressor de Barcelona. El 14 de novembre de 1791,[2025] obtingué el mestratge del Col·legi de Llibreters i Impressors Unificat de Barcelona.

No en sabem res, entre el 1808 i el 1814, Guerra del Francès.

El 17 de juny de 1815,[2026] en la denegació del mestratge a **Joan Dorca**, menor, es digué que **Josep Porter** visqué amb ell cinc anys, probablement com a aprenent.

-I: Portet i Julià,[2027] impressor de Perpinyà. El 1793, publicà a Perpinyà el diari *L'Echó des Pyréneés*.

-Pradell, Eudald,[2028] tipògraf de Ripoll, al segle XVIII. No en sabem res més.

-L: Prat i Pujol, Josep, llibreter de Barcelona, fill d'Antoni, paraire de Centelles i de Teresa. Sabem que el 1796, hi vivia a València. El 17 de novembre de 1796,[2029] hi hagué el testament d'Antoni-Miquel Prat i Pujol, germà del llibreter **Josep Prat**.

L'11 de març de 1797,[2030] rebé el llegat de la vídua de son germà.

-L: Puig, Jeroni,[2031] llibreter de Barcelona del segle XVIII. Visqué de llogater al carrer del Joc de Pilota, amb la seva dona, una filla i la sogra.

-Puig, Tomàs,[2032] corregidor de Figueres, il·lustrat i afrancesat notable. Fou el redactor i director dels diaris del departament del Ter: la *Gazeta de Figueras*, de l'*Eco de los Pirineos Orientales/Eco de los Pirineos* i de la *Gaseta del Corregiment de Gerona*. El

---

[2024]MC. Pàg. 510.

[2025]AHPB. Barcelona, notari Francesc Madriguera i Galí, manual de 1791, 1085/19, folis 303 v-304.

[2026]Ibíd. Josep-Maria Òdena i Muntells, manual de 1815, 1187/14, foli 520.

[2027]García Hurtado, Manuel Reyes. "Guerra y propaganda a finales del siglo XVIII, José Felipe de Olivé y el Correo de Gerona (1795)", Universidad de A Coruña, Facultad de Humanidades, *Manuscrits*, 21, 2003, pàg. 144.

[2028]XXXVIII Universitat Catalana d'Estiu, Ripoll, del 16 al 25 d'agost de 2006.

[2029]AHPB. Barcelona, notari Jaume Rigalt i Estrada, manual de 1795-1797, folis 193-195.

[2030]Ibíd. Folis 243 v-244 v.

[2031]DB. Pàg. 420.

[2032]De Puig i Oliver, Lluís. *Tomàs Puig*: *catalanisme i afrancesament*, Institut d'Estudis Catalans, Secció de Filosofía i Ciències Socials, 1985.

1810, escrigué: *Rapport présentée á son Excellence le Maréchal d'Empire Mac Donald, duc de Tarent, Gouverneur Génerale de la Catalogne, en mai 1810*.

-Puiggarí, Antoni,[2033] corresponsal a Barcelona de l'impressor **Joan Alzina**, qui el 3 de gener de 1808, anuncià al *Diario de Valencia* la propera publicació d'un diari escrit en francès: *El Corresponsal Literario del Mediodía,* que hauria de sortir el gener de 1808, a València. Segons Cahner (1998 i 2002), és molt possible que aquest llibreter estigués relacionat amb els impressors Puiggarí de Perpinyà.

-I: Puig-robí, **Miquel**,[2034] impressor de Tarragona, pare de **Joaquim**. Des del 1801, hi treballà amb la vídua **Canals**, al carrer major, la seva posterior sogra.

El 1803, casà amb la seva filla, Maria-Antònia Canals i passà a administrar la impremta **Canals**, provinent del seu sogre. Aquell mateix any,[2035] atorgà poders a Tomàs Prat, de Pozuelo de Alarcón, Madrid.

El 1808, la vídua **Canals** publicà la *Gazeta Militar y Política del Principado de Cataluña*, els cinc primers números consten a nom seu i els 30 restants a nom de **Miquel Puig-robí**. També del diari *Noticias de Cataluña*, publicat a Manresa,[2036] per bé que pensem que el devia imprimir **Martí Trullàs**, ja que **Puig-robí** era a Tarragona.

L'any 1809, **Puig-robí** era a Sant Feliu de Llobregat, amb la Junta Superior del Principat de Catalunya. Després, els francesos, en entrar a la població, prengueren la seva impremta i papers compromesos de la junta,[2037] per la qual cosa **Puig-robí** marxà a Vilafranca i no tornà a treballar mai més per la junta.

El 1810, fou reemplaçat al capdavant de la impremta de la Junta Superior del Principat per **Antoni Brusi**. Aquell mateix any, **Puig-robí** imprimí: *¿Qué es lo que hasta aquí ha*

[2033]Cahner, M. *Literatura de la revolució i la contrarevolució (1789-1849)*, volum I, Barcelona, 1998 i 2002, pàg. 286-287.

[2034]Ibíd.

[2035]AHPT. Tarragona, notari Francesc Sales i Soler, caixa 782, folis 190-190 v.

[2036]Guillamet (2003) ens diu que aquest diari va ser-ne imprès a la impremta de Puig-robí, també Comas (2009).

[2037]Francesc-Xavier de Cabanes, tinent coronel de la reial guàrdia valona i de l'Estat Major, el desembre de 1808, des de Sant Feliu de Llobregat, amb la Junta Superior de Catalunya, visqué l'entrada sobtada dels francesos i la retirada de la població, amb la pèrdua de la impremta de **Puig-robí** i documentació important de la junta. Relatà els fets a *Historia de las operaciones* [...], editat pel **Brusi**, el 1809.

dilatado el acabar con los gabachos que infestan nuestra España?, 38 pàgines, impreses a: "*Tarragona*: *Imprenta de Miguel y Joaquín Puigrubí, 1810*".[2038]

Entre els anys 1810 i 1811, pare i fill consten com a impressors del *Diario de Tarragona*. Des del 1811, es constituïren en societat anònima -societat mercantil del capitalisme liberal-,[2039] pare i fill, **Miquel** i **Joaquim**, segons alguns impresos publicats al seu taller. **Joaquim** devia ser fill d'un primer matrimoni.

En entrar els francesos a Tarragona, **Puig-robí** perdé llur impremta.

El novembre de 1813, imprimí el *Diario Militar, Político y Mercantil de la Ciudad de Tarragona*, que havia començat a imprimir **Francesc Garriga**.

El 1814, publicà el Prospecte del diari *Centinela de la Patria en Reus*, imprès a Tarragona. El 1814 mateix,[2040] publicà: *Respuesta a la pregunta de un criticón*: *¿Qué ha hecho el corregimiento de Figueras en defensa o á favor de la justa causa que sostiene la nación española?*, imprès a: "*Tarragona. Miguel Puigrubí, 1814*". El 16 de novembre del mateix any, a Tarragona, tenim un peu seu: "*Tarragona, por Miguel Puigrubí, estamper*", (diverses ocasions el 1814, als Fullets Bonsoms), i el 1815 i el 1816: *Tarragona sacrificada en sus intereses y vidas por la independencia de la nación y libertad de su cautivo monarca Fernando Séptimo*, anònima.[2041]

-I: Puig-robí, Joaquim,[2042] impressor, fill del primer matrimoni del seu pare, **Miquel Puig-robí**, qui col·laborà amb el seu pare a Tarragona, el 1810 i 1811, en la impressió del *Diario de Tarragona*, quan es constituïren en societat anònima. Després de la Guerra del Francès, marxà a Tortosa, on continuà l'ofici.

-Pujol i Gurena, Albert[2043] (Barcelona, 27 d'octubre de 1783-2 d'abril de 1847). Eclesiàstic i catedràtic. Fill de Francesc Pujol i Escolàstica Gurena, naturals de Barcelona.

[2038]BPA. I.C-13/25.

[2039]Les societats anònimes varen néixer al segle XVII, per bé que controlades per l'estat i les administracions. A partir del Codi de Comerç napoleònic, 1807, són de domini privat.

[2040]BNC. Reserva, Fullets Bonsoms, 1814.

[2041]BPA. Biblioteca Popular Arús, de Barcelona.

[2042]MC. Pàg. 169-380.

[2043]GEC. *Gran Enciclopèdia Catalana*, edi 62, edició digital.

Estudià al seminari Tridentí i al convent dels agustins calçats on professà (1800) i en fou prior. Augustinià secularitzat (1822), d'idees liberals, bon predicador, d'àmplies curiositats intel·lectuals i molt actiu, participà en la majoria d'activitats i entitats culturals de l'època. Fou canonge de la col·legiata de Santa Anna. També,[2044] ensenyà teologia al col·legi de Sant Guillem dels agustins calçats, d'on fou sots-rector i rector.

El 1823, **Albert Pujol** fou investit dels graus menors i majors a la Universitat de Barcelona, essent-ne catedràtic interí d'institucions canòniques, de la càtedra d'Oratòria Forense i de la d'Història Eclesiàstica, com també el primer rector de la Universitat restaurada, el 1837. Tenim el seu discurs inaugural del curs de la Universitat de Barcelona, el 10 de novembre de 1836.[2045] El text de Pujol remarca la història manllevada, des del 1714: "[...] *la venganza de un déspota* [...]. Insisteix en la importància de la literatura tot ponderant la història del primer "*Estudios jenerales*", [sic] del 1450, amb les vicissituds històriques i excel·leix en els diversos estudis que ha d'aglutinar la "*joia perduda*". El discurs traspua un liberalisme de nació política reunida a les Corts, un emmillarament en la nació anglesa, a partir de la laboriositat catalana i un projecte de poble, amb la capital al capdavant, amb la seva seu literària, segons Francesc Roca.

El 1840, fou cessat per la Junta provincial però, el 1844, en fou restituït.

Durant la Guerra del Francès, probablement, el nostre personatge devia ex-patriar-se a la ciutat de Tarragona. Desconeixem què passà amb ell entre la caiguda de la ciutat a mans franceses, el juny de 1811 i el 1813, data en què començà la redacció del *Diario Político y Mercantil de la Ciudad de Tarragona*, un cop alliberada la ciutat. Pensem que Pujol fou liberal, però no pas afrancesat, segons els seus escrits com a redactor del *Diario Político* [...], el 1813 i 1814.

El 1816,[2046] publicà: *La Prudencia y el premio de los heroes*: *garantidos en las empresas y triunfos de los ocho generosos ciudadanos que dieron su vida en los días 3 y 27 de junio de 1809 por sentencia del gobierno intruso* [...], Barcelona: "*Imprenta de Juan Ignacio*

[2044]Universitat de Barcelona. *Albert Pujol i Gurena*; *Com ha de ser la nova universitat, 1836, Discurs inaugural*, Universitat de Barcelona, 2001.
[2045]Ibíd.

[2046]AHPB. Barcelona, notari Josep-Maria Òdena i Muntells, manual de 1816, 1187/15, folis 130 v-131 v. A la contraportada consten les seves obres, des del 1815: fins a set obres i diversos discursos llegits a la Reial Acadèmia de Bones Lletres: fins a vuit memòries. L'obra de 1816, que nosaltres hi aportem, no consta al treball de la Universitat de Barcelona.

Jordi, 1816". El mateix any, ingressà a l'Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona i, el 1820, en fou zelador, per a la qual cosa escriví treballs sobre les guerres dels Segadors i de Successió. També fou fundador, soci numerari i president de l'Acadèmia de Ciències Naturals i Arts, de la Societat Econòmica d'Amics del País de Barcelona i soci numerari de la Societat Econòmica d'Amics del País de Lleida.

-I: Ramírez i Puigarnau, Joan,[2047] impressor i estamper de Barcelona, fill de Pere-Joan i Rosa. Nasqué a Lleida. El 7 de desembre de 1787,[2048] actuà com a testimoni en la presa de possessió de casa i botiga de **Joan Nadal**, per part de la seva dona.

El 27 de març de 1789,[2049] casà amb Magdalena Cateura i Ramon, de Santa Cristina d'Aro, filla de Salví i de Martina, encara vius, a Santa Maria del Pi.

El 27 de juny de 1790,[2050] batejaren una filla, Josepa.

El 13 de febrer de 1796,[2051] fou testimoni del mestratge de **Miquel Serra**. El 21 de febrer del mateix any,[2052] actuà com a testimoni en el mestratge de **Francesc Isern**. El 6 d'abril de 1796,[2053] fou testimoni en el mestratge de **Jaume Tauló** i **Bartomeu Lautrec**. El 27 de març del mateix any,[2054] assistí al consell del Col·legi de Llibreters i Impressors Unificat, i hi participà com a testimoni en la sol·licitud del cobrament per l'aprenentatge realitzat per **Josep Brusi** als joves impressors **Josep Duran** i **Josep Tudela**.

El 28 de març de 1805,[2055] morí el seu fill albat, Miquel. Una altra filla, Francesca, es casà amb Gaietà Robes i Corder i, després, amb **Manuel Ximenis**, impressor.[2056]

[2047]DB. Pàg. 510.

[2048]AHPB. Barcelona, notari Tomàs Casanoves i Forès, manual de 1787, 1031/29, folis 222-224 v.

[2049]ACB. Desposoris, llibre 158, foli 131.

[2050]Ibíd. Baptismes, 1789-1792, vol. 34, foli 80 v.

[2051]AHPB. Barcelona, notaris Ramon Cortès i Sort, escrivà major de la Cúria Reial, i Jaume Ripoll i Estrada.
-APSJSPB. Causa Pia de Colomers, Ametller i Piferrer.

[2052]AHPB. Barcelona, notari Francesc Madriguera i Galí, manual de 1796, 1085/24, folis 154-154 v.

[2053]Ibíd. Folis 240-241.

[2054]Ibíd. Folis 259-260.

[2055]APSJSPB. Òbits, 1802-1805, vol. 10, foli 51.

[2056]DB. Pàg. 523.

-I: Raset, Josep,[2057] impressor i estamper de Barcelona, amb un fill (1808). No en sabem res més.

-I: Raventós, Pau,[2058] impressor i estamper de Barcelona, amb dos fills (1800).

-L: Rebufat o Rebuffati i Zucaner, Joan-Baptista, llibreter de Barcelona. Nascut a Torí. Fill d'Antoni, armer, i de Margarida Zucaner. El 31 de març de 1796,[2059] casà, a 33 anys, amb Margarida Ventura, donzella, filla de Josep, teixidor, i de Manuela Novelles, de Santa Maria del Pi. El 21 de març de 1797,[2060] fou testimoni en el mestratge de **Miquel Gaspar i Cases**, **Josep Torner** i **Antoni Xarques**.[2061] També, fou militar de les guàrdies valones durant cinc anys. Visqueren a la parròquia de Santa Maria del Mar.

-L: Ribes i Fullà, Francesc,[2062] llibreter, o comerciant de llibres de Barcelona, com es definí ell mateix. Nasqué el 1742, fill de Jaume Ribes, pagès de Bell-lloc d'Aro i d'Estàcia Fullà, nascuda a Vidreres. Fou l'administrador de la causa de la pia almoina dels pobres de les presons catalanes, entre d'altres tasques. Fou el cosí del pare de **Sebastià Fullà** i pare de **Lluís**. Sabé administrar i acréixer el seu patrimoni amb terres a Premià, com també tingué relacions i negocis amb altres llibreters i prohoms del seu temps, a més de comprar habitatges a Barcelona.

El 5 d'agost de 1750,[2063] hi hagueren els capítols matrimonials entre **Francesc Ribes** i Rosa Dalmau. Van tenir **Lluís Ribes i Dalmau**, també llibreter i dos fills més que premoriren.

El 20 de març de 1760,[2064] hi hagué l'acta d'aprenentatge de **Francesc Ribes** amb **Tomàs Piferrer** (havia començat el 9 juny 1757, a 15 anys).

[2057] Ibíd. Pàg. 510.

[2058] Ibíd.

[2059] APSJSPB. Òbits, Llibre 161, foli 289.

-ADB. Expedients matrimonials, 1795-1797, vol 9, fol 40 v.

[2060] AHPB. Barcelona, notari Miquel Vilamala i Cassani, manual de 1797, 1151/13, folis 102-102 v.

[2061] Ibíd. Folis 103-103 v.

[2062] MC. Pàg. 169-380.

[2063] AHPB. Barcelona, notari Joan Prats i Cabrer, manual de 1750, 1104/33, folis 58 v-61.

[2064] Ibíd. Llorenç Madriguera i Femades, manual de 1760, 1024/9, folis 85 v-86.

El 8 de juny de 1762,[2065] en un consell General del Col·legi, es demanà la plaça per a **Francesc Ribes i Fullà**, després de cinc anys d'aprenentatge.

El 26 d'octubre de 1763,[2066] en un altre consell general, es demanà la seva plaça de mestre. El 14 de novembre del mateix any,[2067] finalment, se li atorgà el mestratge, quan eren cònsols **Josep Altès** i **Joan Jordi i Serrat**, el clavari, **Carles Sapera i Fullà**, els examinadors, **Gabriel Pagès** i **Francesc Generes**, major, i el padrí, **Josep Avinyó**, major, mentre sortí com a andador, **Josep Avinyó**, menor. El consell es feu a casa de **Josep Avinyó**, major, al carrer de la Llibreteria.

El 23 de desembre de 1766,[2068] acceptà com a aprenent **Ramon Obiols**, a 16 anys.

L'11 de gener de 1769,[2069] confessà llurs propietats.

El 26 de juny de 1771,[2070] hi hagué consell general del Col·legi de Llibreters. Interessant per a conèixer com estava el negoci de la compra i venda de llibres, aleshores. El 2 de setembre del mateix any,[2071] **Francesc Ribes** pagà la pensió d'una causa pia del teixidor de veles Marià Roviralta, pel preu d'una compra que li havia fet d'una casa al carrer de la Llibreteria. El 21 de setembre de 1771,[2072] **Francesc Ribes** vengué una sèrie de llibres de teologia i religió al prevere i canonge penitencier de la Seu de Lleida, Josep-Xavier Marí, en què es reconeix com a mercader de llibres. El 21 de desembre del mateix any,[2073] rebé 100 lliures per part del pagament dels llibres comprats per Josep-Xavier Marí, canonge de Lleida.

El 24 de maig de 1773,[2074] **Tomas Piferrer** i **Francesc Ribes** signaren àpoca als hereus de Pau Ignasi d'Amat, per llibres que el difunt havia comprat a les respectives botigues,

---

[2065]Ibíd. Manual de Consells de Confraries 1756-1776.

[2066]Ibíd.

[2067]Ibíd. Manual de 1763, 1024/12, folis 215-215 v.

[2068]Ibíd. Manual de 1766, 1024/15, folis 322-322 v.

[2069]Ibíd. Mallacs, Capitols i Concòrdies, 1754-1775, 1048/25.

[2070]Ibíd. Llorenç Madriguera i Femades, Manual de Consells de Confraries, 1756-1776.

[2071]Ibíd. Manual de 1771, 1024/20, folis 341 v-342 v.

[2072]Ibíd. Josep Serc i Boquet, manual de 1771, 1035/21, folis 182 v-184.

[2073]Ibíd. Folis 264 i ss.

[2074]Ibíd. Joan Costa, manual de 1773, 1026/28, folis 124-127.

des de l'any 1756 fins el 1764. El 22 de setembre del mateix any,[2075] **Francesc Ribes** vengué un seguit de llibres a Josep-Xavier Marí, prevere i canonge de Lleida. El 15 de novembre de 1773,[2076] hi hagué l'acta d'aprenentatge de **Pere Fullà** amb **Francesc Ribes i Fullà** (era un nebot, Salvi Fullà, el pare, era el germà d'Estàcia Fullà, la seva mare).

El 25 de setembre de 1774,[2077] tornà a vendre llibres a Josep-Xavier Marí, prevere i doctor en drets, canonge de Lleida. Li'n signà àpoca i debitori.

El 29 d'agost de 1775,[2078] tornà a signar àpoca a Josep-Xavier Marí, prevere, canonge de Lleida, per la darrera paga del preu dels llibres que li havia comprat.

Sabem que mantingué relacions comercials amb **Ignasi Abadal i Gerifau**, de Manresa, entre el anys 1776 i 1790. El 18 de juliol de 1776,[2079] **Josep Papell**, de 30 anys, es contractà amb **Francesc Ribes** per aprendre'n l'ofici.

L'any 1777, treballà juntament amb **Bernat Pla** i amb **Francesc Generes**, major. El 2 de juliol del mateix any,[2080] rebé una protesta per una lletra de canvi no pagada.

El 22 d'octubre de 1779,[2081] rebé una altra protesta per una lletra de canvi no pagada. El 20 de desembre del mateix any,[2082] el trobem en un consell del Col·legi, tot protestant, quan varen fer mestres, irregularment, uns quants fills de mestres.

El 10 de gener de 1780,[2083] hi hagué un estat de comptes de l'administració de la pia almoina dels pobres de les presons catalanes, de les quals era l'administrador. El 15 d'abril del mateix any,[2084] **Francesc Massegur**, de 14 anys, es contractà per aprendre l'ofici de llibreter amb **Francesc Ribes**.

[2075] Ibíd. Joan Prats i Cabrer, manual de 1773, 1104/3, folis 319 v-321.

[2076] Ibíd. Llorenç Madriguera i Femades, manual de 1773, 1024/22, folis 451-451 v.

[2077] Ibíd. Joan Prats i Cabrer, manual de 1774, 1104/4, folis 266 v-268.

[2078] Ibíd. Manual de 1775, 1104/5, folis 200-200 v.

[2079] Ibíd. Francesc Madriguera i Galí, manual de 1776, 1085/4, folis 223-224.

[2080] Ibíd. Joan Prats i Cabrer, manual de 1777, 1104/7, folis 188 v-189.

[2081] Ibíd. Francesc Ferrús, manual de 1779, 1121/1, folis 184-184 v.

[2082] Ibíd. Francesc Madriguera i Galí, manual de 1779, 1085/7, folis 434-435 v.

[2083] Ibíd. Jaume Morelló, manual de 1780, 1117/21, folis 13-13 v.

[2084] Ibíd. Francesc Madriguera i Galí, manual de 1780, 1085/8, folis 109 v-110.

El 21 de juny de 1781,[2085] comprà un censal i empenyorà casa seva.

El 31 de gener de 1782,[2086] tenim la confirmació de Jeroni, fill de **Frances Ribes** i de Rosa Dalmau.

El 1783, mantingué relacions comercials amb **Ramon Martí**.

El 12 de març de 1784,[2087] **Ribes** signà una àpoca pel dot de Rosa Dalmau, la seva dona. El 18 de març del mateix any,[2088] signà una altra àpoca pel preu de la venda d'una torre i terres a Premià, que li havia comprat el marquès de Roben, per molts diners.

El 8 de juny de 1785,[2089] **Francesc Ribes** i **Joan Mansuet**, llibreters, donaren poders a Josep Gasset i Salvador Teixonera del Bosc, comerciants de Barcelona, per tal que cobressin un deute.

El 12 de gener de 1786,[2090] juntament amb **Joan Mansuet,** atorgaren poders a un comerciant perquè cobrés diners d'un deute de **Carles Sapera i Pi**. El 8 de novembre del mateix any,[2091] comprà unes cases a l'encant públic, al teixidor de veles Marià Roviralta, i les vengué per pagar diversos deutes i lluïsmes.

El 20 d'agost de 1787,[2092] **Francesc Ribes** comprà una peça de terra a Premià. El 24 de novembre del mateix any,[2093] hi hagué un consell del Col·legi en què l'andador **Mateu Esterling** es queixà que a la ciutat hi havia tres botigues de llibreters obertes de persones que no són mestres del Col·legi, com ara les de **Solà**, al carrer Hospital i al carrer Ample i, també, la d'**Antoni Oliveres**, al carrer de la Palla. Aleshores, el gremi acordà que les tancaria i per això comissionaren **Francesc Generes**, major i **Francesc Ribes**.

[2085]Ibíd. Josep Ponsico, manual de 1781, 1036/17, folis 201-203 v.

[2086]ADB. Confirmacions del 1767-1783, volum 7, foli 144 v.

[2087]AHPB. Barcelona, notari Joan Ponsico, manual de 1784, 1036/20, foli 48 v.

[2088]Ibíd. Foli 53.

[2089]Ibíd. Francesc Madriguera i Galí, manual de 1785, 1085/13, foli 251 v-252.

[2090]Ibíd. Manual de 1786, 1085/14, folis 251 v-252.

[2091]Ibíd. Josep Vilamala i Navès, manual de 1768, 1018/36, folis 153 v-163 v.

[2092]Ibíd. Manuel Comelles, manual de 1787, 1088/6, folis 81 v-84.

[2093]Ibíd. Francesc Madriguera i Galí, manual de 1787, 1085/15.

El 20 d'abril de 1788,[2094] **Francesc Ribes** comprà una altra peça de terra a Premià.

El 19 de març de 1790,[2095] Enric-Lluís Lonsen i de Verboom, marquès de Roben, vengué a **Francesc Ribes** una torre a Premià. La mateixa que ell li vengué sis anys abans.

El 1791, tingué relacions comercials amb **Josep Giol**, de Tortosa. El 27 de març del mateix any,[2096] **Francesc Roca i Vila**, a 12 anys, es contractà com a aprenent seu.

El 29 de febrer de 1792,[2097] **Francesc Ribes** renuncià al càrrec de tresorer del Col·legi de Llibreters i Impressors Unificat. El 31 d'octubre del mateix any,[2098] cobrà un deute de 337 lliures, 18 sous i 5 diners a compte.

El 2 de gener de 1794,[2099] **Francesc Ribes** establí una vinya de Premià a un pagès de Teià. Participà de la reunió del Col·legi de Llibreters i Impressors Unificat, feta a la sagristia de la Catedral de Barcelona, per a demanar permís d'impressió i per criticar el seu andador **Pau Nadal**, el 7 d'abril de 1794.[2100] El 2 de desembre del mateix any,[2101] lliurà el testament, en una plica closa al notari. El 10 de desembre de 1794,[2102] hi hagué el testament de Rosa Dalmau, la seva dona.

Al llarg de la Guerra Gran,[2103] sabem que a casa seva hi hagué una tertúlia per tal de conèixer les informacions sobre la guerra i altres fets d'actualitat.

El 30 de desembre de 1795,[2104] passà comptes com a administrador de la causa de la pia almoina dels pobres presos.

[2094]Ibíd. Manuel Comelles, manual de 1788, 1088/7, folis 47 v-51.

[2095]Ibíd. Francesc Portell, manual de 1790, 1142/1, folis 95 i 95 v.

[2096]Ibíd. Francesc Madriguera i Galí, manual de 1791, 1085/19, folis 221-222.

[2097]Ibíd. Manual de 1792, 1085/20, folis 151 v-152.

[2098]Ibíd. Francesc Mas, manual de 1792, 1126/13, folis 554-555 v.

[2099]Ibíd. Jaume Morelló, manual de 1794, 1117/35, folis 3 v-6.

[2100]AHCB. Gremis Notarials, Llibreters i Impressors, caixa 4.

[2101]AHPB. Barcelona, notari Joan Prats i Cabrer, manual de 1794, 1104/44, foli 151 v.

[2102]Ibíd. Folis 151 v-153.

[2103]Llimargas Marsal, Jordi. *Notícies de la Revolució Francesa i lo Català Republicà de 1794*, Episodis de la Història, Rafael Dalmau editors, Barcelona, 2022, pàg. 16-22.

[2104]AHPB. Barcelona, notari Manuel Comelles, manual de 1796, 1088/10, folis 2-3.

El 9 de juliol de 1796,[2105] **Francesc Ribes** atorgà poders a Llorenç Bosom, notari.

El 19 de juliol de 1797,[2106] signà una àpoca a la priora del convent de les Magdalenes, per una quantitat que li devia un hortolà.

El 3 de gener de 1798,[2107] passà comptes, com a administrador de la causa de la pia almoina dels pobres presos, amb la resta dels administradors. Sabem que el 9 d'octubre de 1798,[2108] i el 18 de desembre del mateix any,[2109] fou l'examinador en l'admissió de **Josep Guix i Morer** al Col·legi.

L'1 de febrer de 1799,[2110] fou present al testament del pare de **Sebastià Fullà**, cosí seu.

L'any 1801, fou cònsol del Col·legi de Llibreters i Impressors Unificat.

L'11 de juny de 1804,[2111] feu de marmessor al testament d'Agnès Vila. El 21 de juny del mateix any,[2112] fou el tresorer del Col·legi en el mestratge d'**Ignasi Oliveres i Gonzàlez** i de **Francesc Roca i Vila**,[2113] qui havia estat deixeble seu.

El 17 de febrer de 1806,[2114] **Francesc Ribes** actuà com a marmessor de Joan Solà, recaptador de les rendes reials de Sant Andreu de Llavaneres. El 9 d'octubre del mateix any,[2115] fou el tresorer del Col·legi de Llibreters i Impressors en la concessió del mestratge a **Pere Barral**.

L'any 1808, tenia casa i botiga, a la plaça de Sant Jaume.

[2105] Ibíd. Jaume Morelló, manual de 1796, 1117/37, folis 229-229 v.

[2106] Ibíd. Manual de 1797, 1117/38, folis 188 v-189 v.

[2107] Ibíd. Manual de 1798, 1117/39, folis 16 v-17 v.

[2108] Ibíd. Miquel Vilamala i Cassani, manual de 1798, 1151/15.

[2109] Ibíd. Folis 342 v-343.

[2110] Ibíd. Jaume Torelló, testaments 1799, 1117/40, folis 41-43.

[2111] Ibíd. Miquel Serra i Ponac, manual de 1804, 1130/19, folis 119-120 v.

[2112] Ibíd. Francesc Ribes i Barbier, manual de 1804, 1188/3, folis 127-128.

[2113] Ibíd. Folis 128-129 v.

[2114] Ibíd. Joan Font-rodona i Minguella, manual de 1806, 1158/13, folis 27-31.

[2115] Ibíd. Francesc Ribes i Barbier, manual de 1806, 1188/5, folis 250-252.

L'any 1809, marxà de Barcelona. El 5 de desembre de 1810,[2116] Francesc Vilageliu, forner, reconegué que va comprar una casa al carrer del Paradís en nom i amb diners de **Francesc Ribes**. El 8 de maig de 1812,[2117] **Francesc Ribes** atorgà poders a Ramon de Cortada, causídic. El 29 de desembre del mateix any,[2118] signà àpoca per un llegat que ell i la seva muller reberen del doctor en drets Narcís Farró, familar llunyà seu.

El 8 de maig de 1816, fou testimoni del casament del forner Miquel Vilageliu, oncle de la dona del seu fill, amb Eulàlia Sabater, a la parròquia de Sant Just i Sant Pastor.

El 16 de gener de 1819,[2119] **Francesc Ribes** establí una peça de terra a Premià, a un pagès de la localitat. El mateix dia 16,[2120] establí un altre tros de terra a Premià, a Pau Xiviller, pagès del mateix lloc, amb pactes semblants a l'anterior establiment.

El 28 de juny de 1827,[2121] hi hagueren els codicils de **Francesc Ribes**.

El 28 de desembre de 1829, morí **Francesc Ribes i Fullà**.

El 6 de febrer de 1830,[2122] hi hagué la lectura del seu testament.

-L: Ribes i Dalmau, Lluís, llibreter de Barcelona, fill de **Francesc Ribes i Fullà** i de Rosa Dalmau. Nasqué el 1786. El 5 de desembre de 1807,[2123] hi hagueren els capítols matrimonials entre **Lluís Ribes i Dalmau** i Josepa Vilageliu i Mestre.

L'11 de gener de 1808,[2124] casà amb Josepa Vilageliu i Mestre, donzella, filla de Francesc, forner, i de Mariagna Mestre. El 28 d'octubre de 1810,[2125] feu de testimoni al casament de **Josep Guix**, també llibreter. L'1 d'octubre de 1812,[2126] batejaren un fill,

---

[2116]Ibíd. Josep-Maria Torrent i Sairols, manual de 1810, 1199/4, folis 191-192 v.
[2117]Ibíd. Manual de 1812, 1199/6, folis 141-141 v.
[2118]Ibíd. Jaume Rigalt i Estrada, manual de 1812, 1165/13.
[2119]Ibíd. Francesc Mas i Fontana, manual de 1819, 1220/6, folis 40-44.
[2120]Ibíd. Folis 44-49.
[2121]Ibíd. Josep-Maria Torrent i Sairols, manual de 1827, 1199/21, folis 5 v-6.
[2122]Ibíd. Manual de 1830, 1199/24, folis 52-59 v.
[2123]Ibíd. Josep-Maria Torrent i Sairols, manual de 1807, 1199/1, folis 214-218 v.
[2124]ACB. Desposoris, llibre 168, foli 183.
[2125]Ibíd. Llibre 171, foli 121.
[2126]Certificat cedit per Monton Ribes, parent.

Benet. El 29 de desembre del mateix any,[2127] signà àpoca per un llegat d'un cosí germà de son pare, Narcís Farró.

El 13 d'abril de 1815,[2128] hi hagué un consell del Col·legi de Llibreters i Impressors Unificat, en què se sol·licità llur mestratge, mentre passà a ser-ne andador, com també el de **Joan Roldós**, proposat per **Joan-Ignasi Jordi**. El 14 d'abril del mateix any,[2129] hi hagué una protesta pel seu mestratge. El 23 de maig de 1815,[2130] finalment, l'obtingué.
El 6 d'agost de 1824,[2131] Agustí Dalmau, prevere, rector de Dosrius i **Lluís Ribes**, llibreter, foren els marmessors (juntament amb **Francesc Ribes**, son pare, absent de la ciutat, i Narcís Planes, ja mort) del doctor en drets Narcís Farró, familiar llunyà, béns del qual ja havien fet inventari, l'octubre i novembre de 1812, aleshores, esmenaren una errada.

El 29 de juny de 1827,[2132] fou el padrí d'Ignàsia, filla de **Pere Fullà**, llibreter i de Raimona Giralt.

El 12 de gener de 1830,[2133] lliurà al notari un plica closa amb el seu testament. El 22 de gener del mateix any,[2134] Josepa Vilageliu lliurà una plica closa al notari que conté el seu testament. El 31 de juliol del mateix any, fou nomenat administrador del bací dels pobres de l'església de Sant Jaume de Barcelona.

El 18 de gener de 1834,[2135] **Lluís Ribes** lliurà un altre testament al notari.

El 19 d'agost de 1841,[2136] vengué un violari a un prevere de Pallejà.

[2127] AHPB. Barcelona, notari Jaume Rigalt i Estrada, manual de 1812, 1165/13.
[2128] Ibíd. Josep-Maria Òdena i Muntells, manual de 1815, 1187/14, folis 305-309.
[2129] Ibíd. Folis 309-310.
[2130] Ibíd. Folis 432-432 v.
[2131] Ibíd. Jaume Rigalt i Estrada, manual de 1824, 1165/25, folis 276-276 v.
[2132] APSJSPB. 1827, llibre 24, foli 98.
[2133] AHPB. Barcelona, notari Jaume Rigalt i Estrada, manual de 1830, 1165/31, foli 16.
[2134] Ibíd. Foli 32 v.
[2135] Ibíd. Manual de 1834, 1165/35, foli 14.
[2136] Ibíd. Joaquim Negre i Cases, manual de 1841, 1288/1, folis 20 v-21.

El 3 de gener de 1845,[2137] morí Josepa Vilageliu, i, el 29 de març, es llegí el seu testament. El 21 de novembre del mateix any,[2138] **Luis Ribes i Dalmau** tornà a casar-se amb Teresa Abril, de Sant Pere de Premià, ambdós vidus.

El 22 de juliol de 1861,[2139] morí a 75 anys, a Premià.

-Ribes i Simon, Josep, col·laborador amb **Carles Beramendi** dels canonges de la Catedral de Girona, **Vicenç Ximènez** i **Martí Matute**, el 1808 i el 1809, en la publicació del *Diario de Gerona*.

-L: Ricart, Lluís,[2140] llibreter de Barcelona, qui participà de la reunió del Col·legi de Llibreters i Impressors Unificat feta a la sagristia de la Catedral de Barcelona, per a demanar permís d'impressió i per criticar el seu andador **Pau Nadal**, el 7 d'abril de 1794.

-L: Riera i Soler, Pau,[2141] nasqué el 1780. Llibreter amb botiga a la vila de Reus i a la ciutat de Barcelona. El 1796, visqué al carrer d'en Guàrdia, de Barcelona.

Durant la Guerra del Francès, marxà a Palma. Retornà al setembre de 1813, a Tarragona.

-L: Riera, Pau,[2142] llibreter de Barcelona. Fill de **Pau Riera i Soler**. Casà amb Lluïsa Reguant, amb un fill, també dit Pau, (1819).

-L: Riera, Sebastià, mestre llibreter de Barcelona. El 2 de setembre de 1814,[2143] constà com a mestre que treballava d'oficial per compte aliena. Desconeixem el parentiu amb els altres **Riera**.

-I: Rissoto i Fossati, Josep, jove impressor i estamper de Barcelona. Nasqué a Gènova, fill de Domènec i de Maria-Elena Fortunata Fossati. El 17 d'octubre de 1788,[2144] constà

[2137] Ibíd. Jaume Rigalt i Alberc, manual de 1845, 1246/13, folis 125-129.

[2138] ADB. Llicències Matrimonials, 1845-1849, vol 20.

[2139] Informació facilitada per Monton Ribes, parent.

[2140] AHCB. Gremis Notarials, Llibreters i Impressors, caixa 4.

[2141] AHPB. Barcelona, notari Josep-Maria Òdena i Muntells, manual de 1815, 1187/14, folis 305-309.

[2142] DB. Pàg. 511.

[2143] AHCB. Cadastre Personal, IV.

[2144] AHPB. Barcelona, notari Josep Grau i Sairols, manual de 1788, 1114/14, folis 391-392.

com a testimoni en una deixa atorgada per la mare, Maria-Teresa, a Josepa, filla de **Francesc Surià i Brugada**.

El 10 de novembre de 1791,[2145] feu de testimoni en el mestratge obtingut per **Antoni Xueca** en el consell del Col·legi de Llibreters i Impressors Unificat, quan hi eren cònsols **Honorat Santiago** i **Pau Fonoll**. El trobem el 14 de desembre del mateix any,[2146] en un altre consell del Col·legi en què s'atorgà el mestratge a **Josep Porter**, actuant-hi com a testimoni, i titllat d'aprenent d'estamper.

El 12 de desembre de 1797,[2147] **Francesc Surià i Brugada** vengué un censal a la comunitat de Santa Maria del Mar, on constà **Lluís Picart** i **Josep Rissoto** com a testimonis. El 15 de desembre del mateix any,[2148] **Francesc Surià** comprà diverses peces de terra a Sabadell, on consten com a testimonis **Lluís Picart** i **Josep Rissoto**, impressor i llibreter de Barcelona, respectivament.

El 29 de juliol de 1800,[2149] hi hagué un consell general del Collegi de Llibreters i Impressors, on el trobem com a assistent.

El 20 de febrer de 1801,[2150] casà amb Rosa Bernardí i Ferràs, donzella, filla de Josep i Maria-Àngela Ferràs, a la parròquia del Pi, *Amore Dei*. El 9 de març del mateix any,[2151] hi hagué consell general del Col·legi de Llibreters i Impressors Unificat, on també el tornen a trobar. El 25 d'abril de 1801,[2152] finalment, obtingué el mestratge. El 21 de novembre del mateix any,[2153] **Francesc Surià i Brugada** i altres nomenaren un procurador per tal que cobrés el que els pertany en l'herència de Magí i Jerònima Guàrdia Serra i Feliu, com a testimonis signaren **Lluís Picart** i **Josep Rissoto**. El 4 de desembre de 1801,[2154] fou testimoni, juntament amb **Picart**, de la llicència atorgada a un prevere

[2145]Ibíd. Francesc Madriguera i Galí, manual de 1791, 1085/19.

[2146]Ibíd. Folis 303 v-304.

[2147]Ibíd. Nicolau Simon i Labrós, manual de 1797, 1156/1, foli 116.

[2148]Ibíd. Foli 120.

[2149]Ibíd. Miquel Vilamala i Cassani, manual de 1800, 1151/15.

[2150]ACB. Casaments, 1801, llibre 165, foli 85.

[2151]AHPB. Barcelona, notari Miquel Vilamala i Cassani, manual de 1801, 1151/16.

[2152]Ibíd. Josep Pomareda, manual de 1801, 1152/2, folis 71 v-72.

[2153]Ibíd. Francesc Raurès i Ferau, manual de 1801, 1167/4, folis 176-176 v.

[2154]Ibíd. Folis 186-186 v.

sobre un benefici eclesiàstic, per part de **Francesc Surià i Brugada**. El 21 de desembre del mateix any,[2155] **Francesc Surià** nomenà un procurador perquè cobrés allò que li pertany d'una herència i, novament tingué com a testimonis **Rissoto** i **Picart**.

El 2 d'agost de 1805,[2156] fou testimoni de la lectura del testament de **Francesc Surià i Brugada**. Com veiem, la seva relació amb **Francesc Surià** fou intensa. El 2 de desembre del mateix any,[2157] morí la seva muller, Rosa Bernardí, nascuda a Meià, a 23 anys.

Vidu de Rosa Bernadí i Ferràs, casà en segones núpcies, el 13 de febrer de 1807,[2158] amb Eulàlia Blanco i Sants, natural de Seràs, bisbat de Lleida, filla de Dídac i d'Antònia Sants.

Durant la Guerra del Francès, no en sabem res.

El trobem en un altre consell del Col·legi, el 25 de novembre de 1814,[2159] en què es dirimí la sol·licitud de **Francesc de Paula Piferrer** de tornar a ser impressor reial, amb votació negativa.

El 20 de desembre de 1823,[2160] Raimona, muller de Josep Serrat, teixidor de Terrassa, nomenà procurador seu **Josep Rissoto i Fossati**, impressor i estamper, per tal que cobrés dels administradors de la causa pia de Lluc, d'Olivella, les 120 lliures que li deuen.

El 27 d'abril de 1840,[2161] assistiren, ell i la seva dona, com a testimonis al casament d'Eulàlia Sala, a la parròquia del Pi. No sabem quan va morir.

-L/I: Roca i Cerdà, Agustí (1769-1819),[2162] llibreter de Barcelona, fill de **Joan-Antoni Roca**, mestre llibreter, i de Teresa Cerdà, el seu cunyat fou el llibreter **Tomàs Gaspar**, casat amb la seva germana Gaietana. Visqué al carrer de la Llibreteria.

[2155] Ibíd. Folis 186-186 v.

[2156] Ibíd. Josep-Maria Òdena i Muntells, manual de 1805, 1187 /4, folis 255-263.

[2157] ADB. Òbits, Santa Maria del Pi, 1805.

[2158] ACB. Desposoris, Santa Maria del Pi, 1807, llibre 168, foli 89 v.
-ADB. Desposoris, XVII/6 r. 85.

[2159] AHPB. Barcelona, notari Josep-Maria Òdena i Muntells, manual de 1814, 1187/13, foli 804.

[2160] Ibíd. Ignasi Marfà, manual de 1823, 1155/13, foli 112.

[2161] ADB. Índex de llicències matrimonials, 1840-1844, volum 19.

[2162] AHCB. Cadastre Personal, IV.

El 19 de desembre de 1779,[2163] obtingué llur mestratge (irregular), a 10 anys. L'endemà, el 20 de desembre,[2164] hi hagué una protesta per mestratges irregulars.

El 24 de maig de 1793,[2165] casà a Santa Maria del Pi amb **Rosa Boix i Tresserres**, filla de Pere i de Josepa, qui continuà el negoci a la mort del marit, des del 1819 fins el 1831. El 21 de juny del mateix any,[2166] hi hagueren els capítols matrimonials entre **Agustí Roca** i **Rosa Boix**.

Participà de la reunió del Col·legi de Llibreters i Impressors Unificat, feta a la sagristia de la Catedral de Barcelona, per a demanar permís d'impressió i per criticar el seu andador **Pau Nadal**, el 7 d'abril de 1794.[2167]

El 1796,[2168] rebé una citació en tant que cònsol del Col·legi per a presentar-se al jutjat de Barcelona.

Segons el Baró de Maldà, tenia una tertúlia literària a la botiga de llibres, sense precisar-ne la data.

El 21 de març de 1797,[2169] batejaren la seva filla Teresa, quan hi vivien a la Baixada de la Presó. El mateix dia, 21 de març,[2170] fou cònsol segon quan accediren al mestratge **Miquel Gaspar i Cases** i **Josep Torner**.[2171]

El 12 de març de 1798,[2172] morí un fill albat, aleshores, tingueren una altra filla, quan encara no tenia impremta pròpia. El 21 de juliol del mateix any,[2173] com a padrí de **Pau**

[2163]AHPB. Barcelona, notari Francesc Madriguera i Galí, *Primum Regestrum*, 1776-1785. Manual de 1779, 1085/7, folis 433-434.

[2164]Ibíd. Folis 434-435 v.

[2165]ACB. Desposoris, 1793, llibre 160 , foli 164 v.

[2166]AHPB. Barcelona, notari Ignasi Plana, manual de 1793, 1113/20, folis 467-473.

[2167]AHCB. Gremis Notarials, Llibreters i Impressors, caixa 4.

[2168]AHPB. Barcelona, notari Francesc Madriguera i Galí, manual de 1796, 1085/24.

[2169]APSJSPB. Baptismes, 1796-1803, llibre 21, foli 90.

[2170]AHPB. Barcelona, notari Miquel Vilamala i Cassani, manual de 1797, 1151/3, folis 102-102 v.

[2171]Ibíd. Folis 103-103 v.

[2172]APSJSPB. Òbits, 1798.

[2173]AHPB. Barcelona, notari Miquel Vilamala i Cassani, manual de 1798, 1151/4, foli 203.

Vigil i Díaz, protestà per no haver-lo fet mestre del Col·legi. El 3 d'agost de 1798,[2174] finalment, a **Pau Vigil**, se li concedí la plaça de mestre, quan era cònsol únic **Antoni Oliveres**, per mort de **Joan Centener**, tresorer, i els examinadors foren **Valeri Sierra**, **Pere-Nolasc Aigüesvives** i **Pere Gomitar**.

El 13 de desembre de 1799,[2175] participà en un consell del Col·legi en què fou nomenat nou procurador. El mateix dia 13 de desembre,[2176] **Agustí Roca** i Teresa Magrinyà i Figuerola, que foren procuradors de Joan Magrinyà, pagès del mas Magrinyà del Catllar, Tarragona, signaren una pròcura a Josep Bosquets, notari de Tarragona, amb data de 2 de desembre de 1799. Joan Magrinyà era el marit de Teresa. Aleshores, nomenaren procurador substitut Salvador Santjoan i Fuster, notari reial de Barcelona; **Agustí Roca** fou un dels testimonis.

El 1800, [2177] publicà una reedició de l'obra d'Anselm Turmeda. El 17 de gener del mateix any,[2178] comprà una premsa a **Miquel Gaspar**, que havia estat de Raimona Rubió, vídua de **Josep Altès**, juntament amb **Tomàs Gaspar** i **Joan-Ignasi Jordi**. El 19 de juny de 1800,[2179] **Agustí Roca** comprà una part de la casa del carrer de Sant Domènec (ja n'havia comprada una altra abans).

El 9 de març de 1801,[2180] hi hagué consell general del Col·legi de Llibreters i Impressors Unificat, en què atorgaren el mestratge a **Josep Cerqueda**, i **Agustí** sortí comissionat per a deliberar la qüestió. El 25 d'abril del mateix any,[2181] fou el tresorer en un consell del Col·legi quan s'atorgà el mestratge a **Josep Rissoto**. El 9 de juliol de 1801,[2182] batejaren Agustí, fill de **Tomàs Gaspar** i de Gaietana Roca, sa germana, en què la seva dona, **Rosa Boix**, en fou la padrina.

[2174] Ibíd. Manual de Consells i darreres voluntats, 1798, 1151/4, folis 213 v-214.

[2175] Ibíd. Francesc Raurès i Ferau, manual de 1799, 1167/2, folis 163-165.

[2176] Ibíd.

[2177] Universitat Pompeu Fabra. Fons regnats Ferran VI, Carles III i IV (1750-1807).

[2178] AHPB. Barcelona, notari Josep Llopart, manual de 1800, 1145/8, folis 19 v-20 v.

[2179] Ibíd. Ignasi Marti i Vidal, manual de 1800, 1180/1, folis 15 v-18 v.

[2180] Ibíd. Miquel Vilamala i Cassani, manual de 1801, 1151/7.

[2181] Ibíd. Josep Pomareda, manual de 1801, 1152/2, folis 71 v-72.

[2182] APSJSPB. Baptismes, llibre 21, foli 391.

L'11 de novembre de 1803,[2183] fou un dels llibreters i impressors que protestaren pel mestratge que es concedí a **Josep Serrat i Fontdevila**, per ser estamper i no haver signat la concòrdia entre gremis:

L'11 d'octubre de 1804,[2184] **Agustí Roca** reclamà l'exempció del pagament d'una contribució extraordinària en temps de guerra, per ser porter de l'Arxiu de la Corona d'Aragó. L'endemà, 12 de novembre,[2185] pagà allò que devia de contribució extraordinària al Col·legi.

El 4 de juny de 1806,[2186] batejaren la seva filla Francesca, quan els pares tenien 35 i 34 anys, respectivament. El 28 de desembre del mateix any,[2187] **Joan-Ignasi Jordi**, **Agustí Roca** i **Tomàs Gaspar**, llibreters i impressors, nomenaren procuradors seus Miquel i Domènec de Cortada, pare i fill, causídics de Barcelona, per tal d'ajudar-los en la seva companyia comercial, fundada el 1800.

El 1807,[2188] encara fou cònsol del Col·legi de Llibreters i Impressors Unificat, juntament amb **Francesc Ferran**, quan signaren el *Memorial* de l'any.

Durant la Guerra del Francès, fou un dels quatre comissionats dels gremis de Barcelona per a defensar la ciutat, per la qual cosa fou perseguit, condemnat a mort i expoliats tots els seus béns. Probablement, en reconeixement, obtingué el títol d'impressor de cambra de S.M., a Barcelona. El desembre de 1808, els francesos entraren a casa seva de Barcelona, i el foragitaren. El 1809, després de l'ensulsiada de la primera conspiració,

[2183]AHPB. Barcelona, notari Francesc Ribes i Barbier, manual de 1803, 1188/2, folis 154 v-155 v.

[2184]Ibíd. Pau Ferrers i Campderròs, manual de 1804, 1193/1, folis 24-26 v.

[2185]Ibíd. Fèlix Abellà, manual de 1804, 1149/2, folis 294-294 v.

[2186]APSJSPB. Baptismes, 1804-1805, llibre 22, foli 183.

[2187]AHPB. Barcelona, notari Ignasi Marti i Vidal, manual de 1806, 1180/6, foli 2-2 v.

[2188]AHCB. Gremis Notarials, Llibreters i Impressors, caixa 5.

pogué escapar fins a Tarragona, ciutat on hi hagué la impremta de la *Gazeta de Tarragona*, i la d'**Agustí Roca**, el 1811. El novembre del mateix any el trobem a Mataró, fins el 1812. Amb la caiguda de la capital del Maresme, marxà a Palma, el 1813.

L'1 de juny de 1814,[2189] feu una sol·licitud, encara des de Palma estant, de permís per a imprimir el *Diario de Barcelona* i el *Calendario del Principado de Catalunya*, tot al·legant persecució, pena de mort i misèria causada pels francesos, per haver estat un dels quatre comissionats dels gremis de la ciutat. El 14 d'agost del mateix any,[2190] el tornem a trobar en un consell del Col·legi, ara ja a Barcelona. El 5 de setembre de 1814,[2191] de nou, el trobem en un altre consell del Col·legi, i també el 15 d'octubre del mateix any.[2192] El 29 d'octubre de 1814,[2193] fou el marmessor del testament de **Ramon Forony**. Finalment, el tornem a trobar en un altre consell, el 25 de novembre del mateix any,[2194] en què es dirimí la sol·licitud de **Francesc de Paula Piferrer** de tornar a ser impressor reial, amb votació negativa.

El 5 d'abril de 1815,[2195] **Agustí Roca** demanà la plaça de mestre per al seu gendre, **Vicenç Ferrando**. El 13 d'abril del mateix any,[2196] en la sol·licitud de mestratge de **Lluís Ribes i Dalmau**, se suscità una controvèrsia sobre l'admissió segons les velles ordenances. El 18 de juny de 1815,[2197] els cònsols del Col·legi respongueren a un requeriment fet per **Agustí Roca** sobre l'anul·lació d'exàmens de mestratge.

El 18 de gener de 1818,[2198] proper a morir **Joan Sellent**, administrador dels **Piferrer**, signà un conveni amb **Joan-Francesc Piferrer** perquè no tingués problemes el fill, també anomenat **Joan Sellent**, llibreter; com a testimonis, signaren **Agustí Roca** i **Tomàs**

[2189] AHN. Consejos, leg. 11291, exp. 111.

[2190] AHPB. Barcelona, notari Josep-Maria Òdena i Muntells, manual de 1814, 1187/13, foli 461.

[2191] Ibíd. Foli 544.

[2192] Ibíd. Foli 708.

[2193] Ibíd. Francesc Portell, manual de 1814, 1142/29, folis 602 v-603 v.

[2194] Ibíd. Foli 804.

[2195] Ibíd. Josep-Maria Òdena i Muntells, manual de 1815, 1187/14, folis 289 v.

[2196] Ibíd. Folis 305-309.

[2197] Ibíd. Josep-Antoni Catà i Pelaí, Manual de 1815, 1187/13.

[2198] Ibíd. Ignasi Martí i Vidal, manual de 1818, 1180/13, folis 15 v-16.

Gaspar. El 26 d'octubre del mateix any,[2199] **Agustí Roca**, **Tomàs Gaspar** i **Joaquim Jordi**, fill de **Joan-Ignasi Jordi** nomenaren àrbitres per passar comptes i dissoldre la societat comercial feta pels dos primers i **Joan-Ignasi Jordi**, el 1800.

El 23 de febrer de 1819,[2200] hi hagué el testament d'**Agustí Roca i Cerdà**.

-L: Roca, Antoni i Joan,[2201] germans, que tingueren la llibreria al carrer de la Portaferrissa de Barcelona, el 1793. Desconeixem la relació amb **Agustí**.

El 30 d'agost de 1784,[2202] trobem **Joan Roca** com a testimoni substitut en el bateig de Ramon, fill de **Ramon Obiols**.

El 18 de desembre de 1787,[2203] **Antoni** fou un dels examinadors del Col·legi quan varen atorgar el mestratge a **Antoni Oliveres**.

El 22 d'abril de 1794,[2204] trobem **Antoni Roca** com a examinador del Col·legi de Llibreters i Impressors Unificat, en el mestratge d'**Antoni Sastres**.

El 18 de juliol de 1799,[2205] **Joan Roca** fou el padrí de Joan, fill de **Tomàs Gaspar i Cases**. **Joan Roca** casà amb **Teresa**, primera dona de **Josep Garriga**, el 1765. Visqueren a la Baixada dels Lleons de Barcelona.

El 25 de juny de 1804,[2206] trobem **Joan Roca** com a andador del Col·legi, juntament amb **Ignasi Oliveres i Gonzàlez**. Morí el 1807.

-L: Roca i Vila, Francesc,[2207] llibreter de Barcelona, nascut el 1779, fill d'Antoni, fuster i de Ramona Vila. El 27 de març de 1791,[2208] a 12 anys, es contractà com a aprenent amb **Francesc Ribes**.

[2199]Ibíd. Folis 333-333 v.

[2200]Ibíd. Manual de 1819, 1180/14, foli 72.

[2201]AHCB. Gremis Notarials, Llibreters i Impressors, caixa 4.

[2202]APSJSPB. Baptismes, 1777-1785, llibre 19. Folis 343-344.

[2203]AHPB. Barcelona, notari Francesc Madriguera i Galí, manual de 1787, 1085/15, folis 554-555 v.

[2204]Ibíd. Manual de 1794, 1085/22, folis 284-284 v.

[2205]APSJSPB. Baptismes, 1796-1803, llibre 21, foli 273.

[2206]AHPB. Barcelona, notari Francesc Ribes i Barbier, manual de 1804, 1188/3, folis 133 v-139.

[2207]MC. Pàg. 169-380.

[2208]AHPB. Barcelona, notari Francesc Madriguera i Galí, manual de 1791, 1085/19, folis 221-222.

El 13 de febrer de 1799,[2209] fou testimoni dels capítols matrimonials entre Joan Ametller i Ros, apotecari, i Josepa Piferrer, filla de **Tomàs Piferrer**, llibreter, com a testimonis tingueren **Miquel Serra**, llibreter, i **Francesc Roca**, jove llibreter.

El 15 de març de 1804,[2210] hi hagué consell general del Col·legi de Llibreters i Impressors Unificat, on es demanà el seu mestratge. El 21 de juny del mateix any,[2211] l'obtingué. El 25 de juny de 1804,[2212] hi hagué un consell general en què es dirimiren les disputes per fer d'andador entre **Ignasi Oliveres** i **Francesc Roca**.

L'any 1805,[2213] tenia la botiga al carrer de la Cucurulla.

El 28 de juliol de 1807, morí una filla albada, Francesca.

El 17 de febrer de 1808,[2214] hi hagué la cancel·lació d'uns *vales reales* per haver-ne perdut el resguard. El 1809, s'instal·là a Reus, amb una filla, nascuda el 1807.

A partir del 1817, continuà la seva activitat professional.

-L: Roca, Gaspar, i Jordi,[2215] foren tres llibreters de Barcelona que s'associaren en companyia el 17 de gener de 1800.[2216] El 1802,[2217] publicaren l'obra d'Ignasi Plana i Fontana: *Mascara real para la segunda noche* [...], arran de l'arribada dels reis a la ciutat. Hi van treballar plegats fins el 1813, quan **Roca** marxà a Palma, **Jordi** a Vilanova i la Geltrú i **Gaspar** va passar a treballar per a **Antoni Brusi**. Amb tot, sabem que la seva companyia continuà fins el 1818, de llarga durada.

[2209]Ibíd. Ramon Cortès i Sort, escrivà major de la Cúria Reial, i Jaume Ripoll i Estrada.
-APSJSPB. Causa Pia de Colomers, Ametller i Piferrer.

[2210]AHPB. Barcelona, notari Francesc Ribes i Barbier, manual de 1804, 1188/3, folis 54-55 v.

[2211]Ibíd. Folis 128-129 v.

[2212]Ibíd. Folis 133 v-139.

[2213]ACB. Òbits, 1804-1816, vol. 11, foli 118.

[2214]AHPB. Barcelona, notari Joan Font-rodona i Minguella, manual de 1808, 1158/15, folis 63-64.

[2215]MC. Pàg. 169-380.

[2216]AHPB. Barcelona, notari Josep Llopart, manual de 1800, 1145/8, folis 19 v-20 v.

[2217]Cahner, M. *Literatura de la revolució i la contrarevolució (1789-1849)*, volum I , Barcelona, 1998 i 2002, pàg. 366.

-L: Roig, Jaume,[2218] llibreter de Barcelona del segle XVIII. Visqué de lloguer, amb botiga, al carrer de la Llibreteria, amb la dona, un fill, una filla i la nora.

-L: Roger, Joan,[2219] llibreter i comerciant de llibres de Barcelona, de finals del segle XVIII, maridat en segones núpcies amb Esperança Giralt i Campins, qui abans havia estat dona de **Josep Gomitar**. El 29 de gener de 1791,[2220] constà al testament de la seva dona.

-L: Roldós i Ricart, Joan, llibreter de Barcelona. Nasqué el 1781, fill de Joan, sabater, i de Narcisa. El 31 d'octubre de 1814,[2221] casà amb Teresa Norta, filla d'Esteve, sabater, i d'Hipòlita, a la parròquia de Santa Maria del Pi. Hi visqueren al carrer dels Banys Nous, casa núm. 9.

El 13 d'abril de 1815,[2222] sol·licità llur mestratge al Col·legi de Llibreters i Impressors Unificat, i fou presentat pel seu padrí, **Joan-Ignasi Jordi**. El 23 de maig del mateix any,[2223] finalment, l'obtingué.

El 28 de setembre de 1821,[2224] morí Maria-Concepció, filla albada, a tres anys, fou sebollida a Santa Maria del Pi.

El 17 de febrer de 1822, morí **Joan Roldós**, a 31 anys, fou sebollit a Santa Maria del Pi. El mateix dia 17 març,[2225] rebé sepultura general, d'un dia de concert.

El 31 de març de 1824,[2226] morí Teresa, filla albada, a tres anys i sis mesos, al carrer dels Banys Nous, casa núm. 9.

El 16 de juny de 1826,[2227] hi hagué el testament de Teresa Norta, la seva dona.

[2218]DB. Pàg. 420.

[2219]AHPB. Barcelona, notari Antoni Borràs, manual de 1788, 1132/2, folis 19-24.

[2220]Ibíd. Francesc Madriguera i Galí, manual de 1793, 1085/21, folis 66-69 v.

[2221]ACB. Esposalles, maig 1814-1816, volum 172, foli 51 v.

[2222]AHPB. Barcelona, notari Josep-Maria Òdena i Muntells, manual de 1815, 1187/14, folis 305-309.

[2223]Ibíd. Folis 442-443.

[2224]ADB. Òbits, Santa Maria del Pi, 1821, XVII/4.

[2225]Ibíd. R. 51.

[2226]Ibíd.

[2227]AHPB. Barcelona, notari Manuel Maspons, manual de 1826, 1198/13, folis 128-129 v.

Inclouem a l'Annex una llista de treballs fets per a la parròquia de Santa Maria del Pi.[2228]

-L: Rosès, Francesc, llibreter de Barcelona. L'11 de juny de 1804,[2229] feu de testimoni al testament d'Agnès Vila, vídua de Francesc Vila, comerciant i xocolater.

-L: Rubió i Viader, Miquel,[2230] llibreter de Barcelona. Casà amb **Antònia Lluc** i hi tingueren tres fills: **Francesc**, **Joan-Baptista** i **Josep**. La nissaga dels **Rubió** la podem resseguir fins a l'actualitat. **Miquel** devia morir el 1797, aleshores, la dona continuà el negoci.

-L/I: Rubió i Lluc, Francesc,[2231] llibreter i impressor de Barcelona, fill de **Miquel Rubió i Viader**. Participà de la reunió del Col·legi de Llibreters i Impressors Unificat feta a la sagristia de la Catedral de Barcelona, per a demanar permís d'impressió i per criticar el seu andador **Pau Nadal**, el 7 d'abril de 1794.[2232]

-L/I: Rubió i Lluc, Joan-Baptista, llibreter i impressor de Barcelona, germà de **Francesc** i de **Josep** i fill de **Miquel Rubió i Viader** i d'**Antònia Lluc**. Nasqué el 17 d'agost de 1774.

El 4 d'agost de 1788,[2233] hi hagué consell del Col·legi en què son pare demanà la seva plaça com a mestre. El 17 d'agost del mateix any,[2234] l'obtingué.

El 28 de gener de 1793,[2235] **Joan-Baptista Rubió i Lluc**, mestre llibreter, nascut a Barcelona, a 19 anys, casà a la parròquia de Santa Maria del Pi, amb Paula Jubal i Jordi, filla de Pere, fabricant, i de Maria-Anna, cònjuges.

El 13 octubre de 1795,[2236] hi hagueren els capítols matrimonials entre **Joan-Baptista Rubió** i Paula Jubal.

[2228]ADB. Arxiu de Santa Maria del Pi, Pròcura d'herències 1777-1888.

[2229]AHPB. Barcelona, notari Miquel Serra i Ponac, manual de 1804, 1130/19, folis 119-120 v.

[2230]MC. Pàg. 169-380.

[2231]AHCB. Gremis Notarials, Llibreters i Impressors, caixa 4.

[2232]Ibíd.

[2233]AHPB. Barcelona, notari Francesc Madriguera i Galí, manual de 1788, 1085/16, folis 242-243.

[2234]Ibíd. Folis 250 v-251.

[2235]ACB. Desposoris, 1793, llibre 160, foli 114.

[2236]AHPB. Barcelona, notari Salvador Marià Simon, manual de 1795, 11134/7, folis 230-230 v.

El 10 de maig de 1796,[2237] batejaren un fill Pere-Joan, Benet. El 15 de juny del mateix any,[2238] morí Pere, albat.

El 26 de gener de 1798,[2239] hi hagué un requiriment sobre un establiment d'unes cases al carrer de la Corrúbia, que **Antònia Lluc** i el seu fill **Joan-Baptista Rubió** havien fet a **Antoni Oliveres**, llibreter, i fou objecte de plet, ja que els Rubió se'n desdiren.

El 15 d'octubre de 1800,[2240] **Antònia Lluc**, vídua de **Miquel Rubió**, i el seu fill **Joan-Baptista Rubió** vengueren un censal sobre una casa al carrer de la Corrúbia.

El 12 de novembre de 1801,[2241] **Antònia Lluc** i el seu fill **Joan-Baptista** vengueren un censal mort que pagaven per la casa de la Corrúbia. El mateix dia 12 de novembre,[2242] s'organitzà una companyia comercial consistent a reunir en una sola botiga i obrador tots els materials que tenien, a la Baixada de la Presó, local llogat per **Josep**, entre els germans **Joan-Baptista**, de 27 anys i **Josep**, de 22 anys.

El 25 juny de 1802,[2243] **Joan-Baptista** i **Josep Rubió i Lluc** dissolgueren la societat que hi havien fet plegats.

-L/I: Rubió i Lluc, **Josep**[2244] llibreter i impressor de Barcelona, però nascut a Tàrrega, segons el bateig del seu fill. Abans de dedicar-se a la impressió i a l'edició, començà de llibreter, de nou i de vell, al carrer de la Baixada de la Presó. Fou el pare de **Joaquim Rubió i Ors**, poeta de la Renaixença, i fill del llibreter **Miquel Rubió i Viader**. Fou batejat a Barcelona, el 4 de desembre de 1779.[2245]

[2237]ACB. Baptismes, 1795-1798, volum 36, foli 90.

[2238]Ibíd. Òbits, 1786-1801, llibre 9, foli 225.

[2239]AHPB. Barcelona, notari Miquel Serra i Ponac, manual de 1798, 1130/13, folis 40-40 v.

[2240]Ibíd. Miquel Arnús, manual de 1800, 1075/36, folis 175 v-179 v.

[2241]Ibíd. Joan-Baptista Maimó, manual de 1801, 1143/4, folis 368-374.

[2242]Ibíd. Folis 374-376 v.

[2243]Ibíd. Manual de 1802, 1143/5, folis 178-179.

[2244]MC. Pàg. 169-380.

[2245]ADB. Baptismes, 1779.

El 9 de juliol de 1792, el trobem signant una carta de queixa dient que el Col·legi de Llibreters i Impressors Unificat no segueix les directrius del Consell Suprem de Castella del 1789.

El 23 de novembre de 1795,[2246] hi hagué consell del Col·legi en què **Josep Garriga** demanà la plaça de mestre per a **Josep Rubió**, fill legítim i natural de **Miquel Rubió i Viader**, confrare del Col·legi, i d'**Antònia Lluc**. El mateix dia 23 de novembre,[2247] obtingué el mestratge, a 16 anys, irregular.

El 15 de gener de 1798,[2248] **Josep Rubió** i la seva tia Isabel Rubió reberen el que els pertocà per drets de llegítima de la venda de la casa del carrer de la Corrúbia.

El 27 de desembre de 1799,[2249] fou un dels testimonis al bateig de Josep, fill de **Francesc Solà**.

El 12 de novembre de 1801,[2250] s'organitzà una companyia comercial entre ambdós germans, **Joan**, de 27 anys i **Josep**, de 22 anys, consistent a reunir en una sola botiga i obrador tots els materials que tenien a la Baixada de la Presó, un local llogat per **Josep**.

El 25 juny de 1802,[2251] **Joan** i **Josep Rubió i Lluc** dissolgueren la societat que hi havien fet plegats.

El 8 de juny de 1803,[2252] fou comissionat en un consell del Col·legi, arran de la petició de **Jaume Girard**, germà de **Joan Girard**, llibreter col·legiat, en què demanà tenir la botiga del seu germà difunt i el Col·legi li ho negà. L'11 de novembre del mateix any,[2253] fou el síndic del Col·legi de Llibreters i Impressors Unificat quan protestaren pel mestratge que es concedí a **Josep Serrat i Fontdevila**, per ser estamper i no haver signat la concòrdia entre col·legis.

[2246] AHPB. Barcelona, notari Francesc Madriguera i Galí, *Secundum regestrum,* 1786-1796, s.f

[2247] Ibíd. Manual de 1795, 1085/23, folis 421-421 v.

[2248] Ibíd. Fèlix Albert i Noguès, manual de 1798, 1128/7, folis 160-161 v.

[2249] ADB. Dispenses apostòliques, 1838, núm. 36.

[2250] AHPB. Barcelona, notari Joan-Baptista Maimó, manual de 1801, 1143/4, folis 374-376 v.

[2251] Ibíd. Manual de 1802, 1143/5, folis 178-179.

[2252] Ibíd. Francesc Ribes i Barbier, manual de 1803, 1180/2, folis 80-84.

[2253] Ibíd. Folis 154 v-155 v.

Els anys 1803 i 1804, fou el síndic del Col·legi i signà una carta demanant que s'observin les ordenances aprovades el 25 d'abril de 1789.[2254]

El 12 de maig de 1804,[2255] **Josep Rubió**, com a síndic del Col·legi, arribà a un acord amb Francesc Negre, passamaner, qui havia contret un deute de 80 lliures amb la confraria. El 21 de juny del mateix any,[2256] el veiem actuant com a síndic del Col·legi quan obtingueren el mestratge **Josep-Antoni Cerdà** i **Ignasi Oliveres i Gonzàlez**.[2257]

El 30 de maig de 1805,[2258] casà amb Agnès Ors i Vila, donzella, filla de Joan i de Maria-Anna Vila, a la parròquia de Sant Just i Sant Pastor.

El 22 de març de 1806,[2259] batejaren Josep, quan els pares tenien 26 i 23 anys, respectivament.

El 9 de novembre de 1807,[2260] batejaren un fill, Josep-Oriol. El 13 de desembre del mateix any,[2261] morí Josep-Oriol, a 20 mesos, quan hi vivien a la Baixada de la Presó i fou sebollit a l'església de Sant Just i Sant Pastor.

Fugint de l'ocupació francesa de Barcelona, el 1810-1813 s'instal·laren a Vilanova i la Geltrú, amb llibreria i impremta, on imprimí, el 1811: *Reflexiones sobre* [...] *Zeferino Ferret*. El 19 de febrer de 1811,[2262] **Antoni Brusi** li atorgà poders de representació. Es traslladà a Reus, el 1813 i 1814, al carreró de Sant Joan. A finals d'aquell any, encara des de Reus, imprimí, fins el 27 de març de 1814, el *Periódico Político y Mercantil de la Villa de Reus*. També fou impressor de la *Imprenta Nacional del Gobierno Político.*

[2254]AHCB. Gremis Notarials, Llibreters i Impressors, caixa 4.

[2255]AHPB. Barcelona, notari Francesc Ribes i Barbier, manual de 1804, 1180/3, folis 108 v-109.

[2256]Ibíd. Folis 126-127.

[2257]Ibíd. Folis 127-128.

[2258]ACB. Desposoris, 1805, llibre 167, foli 173 v.
-APSJSP. Desposoris, 1796-1817, llibre 10, foli 294.

[2259]Ibíd. Baptismes, 1804-1815, llibre 22, foli 170.

[2260]Ibíd. Llibre 22, foli 289.

[2261]Ibíd. Òbits, 1807.

[2262]AHPB. Barcelona, notari Joaquim Roca, manual de 1811, 1186/4, folis 1 v-2.

El 14 d'agost de 1814,[2263] ja el trobem a Barcelona, en un consell del Col·legi de Llibreters i Impressors Unificat. El 5 de setembre del mateix any,[2264] el tornem a trobar en un altre consell del Col·legi, i encara en un altre el 15 d'octubre 1814.[2265]

Feu diverses impressions de fulls volanders: *Cansó Nova. La vinguda den Geroni a Barcelona*, imprès a: "*Barcelona*: *En la librería de José Rubió, calle de la Libretería*":[2266]

CANSÓ NOVA.
LA VINGUDA DEN GERONI A BARCELONA

El 19 de novembre del mateix any,[2267] signà debitori per 300 lliures que li havia deixat un espardanyer de Manresa. El tornem a trobar en un altre consell del Col·legi, el 25 de novembre de 1814,[2268] en què es dirimí la sol·licitud de **Francesc de Paula Piferrer** de tornar a ser impressor reial, amb votació negativa.

El 8 de juny de 1815,[2269] fou síndic del Col·legi en el consell en què **Agustí Roca** demanà l'anul·lació dels exàmens d'ingrés. El 10 de setembre del mateix any, fou testimoni del casament de **Joan Llorens**, llibreter, amb Marianna Tauló.

El 1817,[2270] tornà a tenir llibreria i impremta a Barcelona, al carrer de la Llibreteria, núm. 16.

[2263]Ibíd. Josep-Maria Òdena i Muntells, manual de 1814, 1187/13, foli 461.

[2264]Ibíd. Foli 474.

[2265]Ibíd. Foli 708.

[2266]BNC. Reserva, Fullets Bonsoms, 1814.

[2267]AHPB. Barcelona, notari Josep-Antoni Pic, manual de 1813-1814, 1181/11, folis 139-139 v.

[2268]Ibíd. Josep-Maria Òdena i Muntells, manual de 1814, 1187/13, foli 804.

[2269]Ibíd. Josep-Antoni Catà i Pelaí, manual de 1815, 1187/13.

[2270]Segons la tertúlia entre Pròsper de Bofarull, Andreu Avel·lí, Pi i Arimon, Marià Aguiló i Manuel Milà i Fontanals.

L'1 agost de 1818,[2271] batejaren un fill, **Joaquim Rubió i Ors**, qui havia nascut el dia anterior, a la parròquia de Sant Jaume de Barcelona. Tingué **Josep Solà**, llibreter, com a padrí.

El 30 de desembre de 1819,[2272] comprà raimes de comèdies de la impremta que havia estat de **Francesc Surià i Brugada**. El 17 de febrer de 1820,[2273] batejaren una filla, Marianna.

Entre el 1822 i el 1825, imprimí dos diaris: 1822-1823: *Diario de la Ciudad de Barcelona, o sea El Eco de la ley* i, el 1825: *Diario Mercantil y Económico de Cataluña*.

El 30 de maig de 1835,[2274] hi hagué un requiriment sobre l'herència de Marianna Mas, cunyada de **Josep Rubió**.

El 1841, ja difunt, **Joaquim**, *Lo gayter del Llobregat,* imprimí: *Riudor de Llobregat* i el *Libro de las niñas.* Amb el nom de: "*Viuda e Hijos de José Rubió*", el fill **Joaquim Rubió i Ors** es farà càrrec de la reforma de la botiga i continuació del negoci, a la Baixada de la Presó.

Sabem que **Joaquim**, el 1854, marxà a viure a Valladolid. El 9 de juny de 1846,[2275] casà amb Anna Moragues, soltera, de Sant Cugat. **Joaquim** plegà el 1862 i tancà la llibreria el 1875.

-L: Sairols, Josep, llibreter de Barcelona, qui fou síndic del Col·legi de Llibreters de Barcelona, el 1773.[2276] No en sabem res més.

-Salvà, **Tomàs**, gravador de Barcelona. El 21 de juny de 1804,[2277] constà al testament de Magina Mates, dona d'**Ignasi Oliveres**, a qui li devien 100 lliures.

-I: Sant, Pere, impressor de Solsona qui treballà per Lacy, juntament amb **Segimon Bou** i **Baranera.** Imprimiren un llibre de Domènec Codina: *Converses entre dos* [...].

[2271] ADB. Parròquia de Sant Jaume, Baptismes, 1818, doc. 5.

[2272] AHPB. Barcelona, notari Miquel Vilamala i Cassani, manual de 1820, 1151/12, folis 1-2.

[2273] ACB. Baptismes, 1814-1818, vol. 41, foli 127 v.

[2274] AHPB. Barcelona, notari Ignasi Lluc, manual de 1835, 1144/40, folis 94 v-95 v.

[2275] ADB. Llicències Matrimonials, 1845-1849, vol. 20.

[2276] AHPB. Barcelona, notari Jacint Baramon, manual de 1773, 1056/19, foli 268.

[2277] Ibíd. Josep Ros i Quilmetes, manual de 1804, 1163/9, folis 158-161 v.

-I: Santamaria, Josep, impressor de Barcelona. El 9 de novembre de 1799,[2278] fou un dels testimonis en el casament de **Tomàs Gorcs i Bou**.

-L: Santiago, Honorat,[2279] llibreter, natural de Girona, resident a Barcelona. El 15 d'octubre de 1785,[2280] fou el padrí en el bateig de la seva neta, Teresa, filla de **Josep Honorat**.

El 29 d'octubre de 1788,[2281] la seva dona Eulàlia Roig fou la padrina de Francesc, fill de **Joan Mansuet**.

El 7 de maig de 1791,[2282] fou el cònsol primer en un consell del Col·legi de Llibreters i Impressors Unificat, on entrà com a mestre **Manuel Texeiro**. El 10 de novembre del mateix any,[2283] en una altra reunió del Col·legi, quan eren cònsols **Pau Fonoll**, segon, i ell mateix, primer, atorgaren el mestratge a **Antoni Xueca**. El 14 de novembre de 1791,[2284] fou cònsol primer en el mestratge de **Josep Porter** i **Narcís Calzina**. El 26 de novembre del mateix any,[2285] novament i en consell del Col·legi, com a cònsol primer, atorgà el mestratge a **Francesc Avinyó i Ordines**. Finalment, el 13 de desembre de 1791,[2286] fou cònsol primer del Col·legi, quan **Josep Manyalic** sol·licità ser-ne admès.

El 15 de febrer de 1792,[2287] encara com a cònsol primer sortint, exercí el càrrec en l'admissió al Col·legi de **Joan Gallissà i Amat**.

Formava part del Col·legi de Llibreters i Impressors Unificat el 7 d'abril de 1794,[2288] quan es reuniren a la sagristia de la Catedral de Barcelona, per a demanar permís d'impressió i per criticar el seu andador **Pau Nadal**.

[2278] ACB. Desposoris, 1799, llibre 164, foli 203.

[2279] AHCB. Gremis Notarials, Llibreters i Impressors, caixa 4.

[2280] APSJSPB. Baptismes, 1777-1785, llibre 19, foli 414.

[2281] Ibíd. 1786-1795, llibre 20, foli 183.

[2282] AHPB. Barcelona, notari Francesc Madriguera i Galí, manual de 1791, 1085/19, folis 188 v-189 v.

[2283] Ibíd. Folis 290-291.

[2284] Ibíd. Folis 303 v-304.

[2285] Ibíd. Folis 333-333 v.

[2286] Ibíd. Folis 390-391 v.

[2287] Ibíd. Manual de 1792, 1085/20, folis 130 v-131 v.

[2288] AHCB. Gremis Notarials, Llibreters i Impressors, caixa 4.

El 12 d'abril de 1797,[2289] fou el padrí de Joana, filla de **Joan Mansuet**.

-L: Santiago i Roig, Josep, fill d'**Honorat**, llibreter i gravador, i d'Eulàlia Roig. Nasqué el 1753, a Barcelona. El 17 de gener de 1778,[2290] en el consell general del Col·legi de Llibreters, **Francesc Avinyó** demanà la plaça de mestre per a ell, com a fill de mestre.

El 12 de gener de 1785,[2291] casà a l'església de Sant Francesc, a 32 anys, amb Teresa Coll i Valls, de 19 anys, filla de Pere, manyà, difunt, i de Francesca.

L'1 de gener de 1786,[2292] es feren llurs capítols matrimonials. El mateix dia 1,[2293] se signà àpoca pel dot de Teresa Coll. El 15 d'octubre de 1786,[2294] batejaren la seva filla, Teresa. El 18 de juliol de 1787,[2295] batejaren el seu fill, Pere. El 27 de febrer de 1790,[2296] batejaren una altra filla, Antònia.

El 10 de març de 1791,[2297] hi hagué el testament de Teresa Coll. La seva muller combregà aquest mateix dia i morí el 12 del mateix mes, a la parròquia de Sant Just i Sant Pastor.

El 2 de setembre de 1793,[2298] morí la seva filla albada, Antònia, a tres anys, al carrer d'Arlet.

El 4 de juliol de 1803,[2299] trobem **Josep Santiago** domiciliat a Cervera, aleshores, donà poders de representació a Marià Santiago, el seu germà.

Durant la Guerra del Francès, no en sabem res.

[2289] APSJSPB. Baptismes, 1796-1803, llibre 21, foli 95.

[2290] AHPB. Barcelona, notari Francesc Madriguera i Galí, manual de 1778, 1085/6, folis 25-25 v.

[2291] ACB. Desposoris, llibre 156, foli 207.
-ADB. Desposoris, març 1776-desembre 1787, volum 40, foli 261 v.
-APSJSPB. Desposoris, 1780-1795, volum 9, foli 143.

[2292] AHPB. Barcelona, notari Josep Ribes i Graners, manual de 1786, 1046/52, folis 12-14v.

[2293] Ibíd. Folis 14 v-15 v.

[2294] APSJSPB. Baptismes, 1777-1785, llibre 19, foli 414.

[2295] Ibíd. 1786-1795, llibre 20, folis 106-107.

[2296] Ibíd. Foli 276.

[2297] AHPB. Barcelona, notari Josep Francesc Mas i Vidal, testaments 1791, 1127/36, folis 180-181 v.

[2298] ACB. Sepultures, 1789, 1795, vol 17, foli 208.
-ACB. Òbits, 1786-1801, llibre 9, fol 174 v.

[2299] AHPB. Barcelona, notari Ramon Font, manual de 1803, 1138/9, folis 127-128.

El trobem en un consell del Col·legi, el 25 de novembre de 1814,[2300] en què es dirimí la sol·licitud de **Francesc de Paula Piferrer** de tornar a ser impressor reial, amb votació negativa.

El 13 d'abril de 1818,[2301] **Josep Santiago** pagà el lluïsme d'un censal com a hereu de Miquel Roca, corder [Maria Roca era la seva àvia paterna].

-L: Santiago i Roig, Pere,[2302] llibreter de Barcelona, fill d'**Honorat Santiago** i germà de **Josep**, qui continuà l'ofici. Casà amb **Marianna Carbonell**, el 1821.

-L: Santjaume, Joan, llibreter de Barcelona, qui actuà com a testimoni el 6 de maig de 1787,[2303] en el mestratge de **Mateu Esterling**.

-L: Sapera i Pi, Carles, menor,[2304] llibreter de Barcelona. Nasqué el 1749, fill de **Carles Sapera i Carreres**, major, impressor, i de Caterina Pi. El 18 de març de 1756,[2305] feu de testimoni en el bateig de Maria, filla de l'impressor **Roc Soler i Duran**.

El 28 d'abril de 1767,[2306] hi hagué consell general del Col·legi de Llibreters, en què el seu pare, **Carles Sapera i Carreres** demanà la plaça per al seu fill. L'1 maig del mateix any,[2307] n'obtingué el mestratge, a 18 anys.

El 1768, entrà com a aprenent de **Tomàs Piferrer**.

El 2 de desembre de 1770,[2308] **Carles Sapera i Carreres**, que per raons de salut ja havia fet d'administrador de la botiga de llibreter del seu altre fill **Ramon Sapera i Pi**, ara nomenà administrador de la seva estampa **Carles Sapera i Pi**, també fill seu.

[2300]Ibíd. Josep-Maria Òdena i Muntells, manual de 1814, 1187/13, foli 804.

[2301]Ibíd. Josep-Maria Vilar i Estruc, manual de 1818, 1219/3, folis 218-219.

[2302]DB. Pàg. 513.

[2303]AHPB. Barcelona, notari Francesc Madriguera i Galí, manual de 1787, 1085/15, folis 193 v-194 v.

[2304]AHCB. Gremis Notarials, Llibreters i Impressors, caixa 4.

[2305]ACB. Baptismes, Vol. 25, foli 134.

[2306]AHPB. Barcelona, notari Llorenç Madriguera i Femades, Manual de Consells de Confraries, 1756-1776.

[2307]Ibíd. Manual de 1767, 1024/16, foli 94.

[2308]Ibíd. Josep Serc i Boquet, manual de 1770, 1035/20, foli 299 v.

El 22 d'abril de 1772,[2309] admeté com a aprenent el jove **Ignasi Estivill i Torres**.

El 1773, tingué peu d'impremta propi.

El 15 d'agost de 1774,[2310] casà amb Antònia Mansuet i Sitjar, vídua de **Jacint Xipell**, i germana de **Joan Mansuet i Sitjar**, a l'església del Pi. Varen tenir tres fills, **Carles**, Gaietana i Josepa Sapera i Mansuet.

El 23 de desembre de 1776,[2311] **Carles Sapera i Pi**, per tal de poder pagar les lletres comprades al convent dels carmelites descalços, vengué un censal, tot donant com a garantia la casa del carrer de la Llibreteria.

Observem la llarga nissaga d'impressors dels Sapera: **Carles Sapera**, **Francesc Sapera**, **Ramon Sapera**, **Joan Sapera**, segles XVII-XIX.

El 13 d'agost de 1777,[2312] morí Gaietana, filla albada, a la parròquia de Santa Maria del Pi, quan vivien al carrer de Sant Pau. Hi volgueren 20 preveres.

El 24 de desembre de 1779,[2313] hi hagueren els capítols matrimonials entre **Carles Sapera i Pi** i Antònia Mansuet. El mateix dia 24,[2314] feu el seu testament. Novament, el mateix dia 24 de desembre de 1779,[2315] nomenà procurador seu el seu pare, per tal que gestionés l'acció de la companyia d'impressions, perquè ell ha d'absentar-s'hi.

L'1 de gener de 1780,[2316] hi hagué un conveni entre **Carles Sapera i Pi** i Josep Carcassó, per anar a Veracruz i negociar amb diversos gèneres.

Com veiem, alguns llibreters i impressors, a més de la indústria pròpia, desenvoluparen associacions o companyies per a comerciar i treure'n profit, ja fos amb llana o cotó, com

[2309] MC. Pàg. 169-380.

[2310] ACB. Desposoris, 1774, llibre 151, foli 27 v.

[2311] AHPB. Barcelona, notari Josep Serc i Boquet, manual de 1776, 1035/26, folis 350-354 v.

[2312] ADB. Òbits, Santa Maria del Pi, 1777, foli. 72.

[2313] AHPB. Barcelona, notari Josep Serc i Boquet, manual de 1779, 1035/29, foli 512.

[2314] Ibíd. Folis 515 v-518.

[2315] Ibíd. Folis 518 v-519 v.

[2316] Ibíd. Josep Ponsico, manual de 1780, 1036/16, folis 2 v-3 v.

el **Brusi**, o el paper, dels **Jordi**. El 22 d'octubre del mateix any,[2317] hi hagué la confirmació de Maria-Josepa, filla de **Carles Sapera**, llibreter, i d'Antònia Mansuet, cònjuges. La padrina fou Francesca Sapera.

El 8 de juny de 1783, fou testimoni a la parròquia de Sant Just i Sant Pastor del casament de **Segimon Bou i Baranera**, impressor.

El 12 de febrer de 1784, fou testimoni del casament a Sant Just i Sant Pastor de **Joan Mansuet i Sitjar**, llibreter.

El 22 de novembre de 1787, batejaren una filla, Josepa Sapera i Mansuet. La seva tia Antònia, vídua, feu de padrina. Hi vivien al carrer de Sant Pau.

Formava part del Col·legi de Llibreters i Impressors Unificat, el 7 d'abril de 1794,[2318]quan es reuniren a la sagristia de la Catedral de Barcelona, per a demanar permís d'impressió i per criticar el seu andador **Pau Nadal**.

Devia morir el 1796 o 1797. El 17 de desembre de 1797,[2319] Antònia Mansuet rebé del seu sogre, **Carles Sapera i Carreres**, 110 lliures del que resta dels béns del seu difunt marit.

El 21 de febrer de 1800,[2320] Antònia Mansuet, i el seu fill **Carles Sapera i Mansuet**, donaren poders a Joan Puig i Bonall, notari i causídic.

-L: Sapera i Fullà, Carles, llibreter de Barcelona. El 14 de novembre de 1763,[2321] en un consell del Col·legi de Llibreters, en què hi entrà com a mestre **Francesc Ribes i Fullà**, exercí de clavari. Desconeixem el vincle exacte amb els altres **Sapera**.

[2317]ADB. Confirmacions, 1767-1783, volum 7, foli 162 v.

[2318]AHCB. Gremis Notarials, Llibreters i Impressors, caixa 4.

[2319]AHPB. Barcelona, notari Josep-Antoni Serc i Boquet, manual de 1797, 1136/11, folis 199-199 v.

[2320]Ibíd. Ermengol Pinyol, manual de 1800, 1062/39, folis 46 v-47 v.

[2321]Ibíd. Francesc Madriguera i Femades, manual de 1763, 1024/12, folis 215-215 v.

-L: Sapera i Mansuet, Carles, llibreter de Barcelona, fill de **Carles Sapera i Pi**. El trobem el 21 de juny de 1804,[2322] com a testimoni en el mestratge d'**Ignasi Oliveres i Gonzàlez**.

Morí el 1820, però, el 13 d'abril de 1824,[2323] encara constà en una concòrdia entre **Francesca Roig i Torroja**, dona de **Joan Mansuet,** i Manuel Mansuet, germà de **Joan**.

-L: Sapera i Pi, Ramon,[2324] llibreter de Barcelona del segle XVIII, germà gran de **Carles** i fill de **Carles Sapera i Carreres**. Fou propietari d'una casa al carrer de la Llibreteria. El 30 de maig de 1764,[2325] hi hagué el seu mestratge, en un consell general, a instància del seu pare.

El 10 de febrer de 1770,[2326] **Carles Sapera i Carreres** i Caterina Pi vengueren un censal per pagar els drets d'herència que pertocaren a **Ramon Sapera**, el seu fill. El 13 de febrer del mateix any,[2327] **Ramon Sapera** cobrà el preu d'un censal creat pels seus pares en paga de drets de llegítimes i altres. El 2 de desembre de 1770,[2328] **Carles Sapera i Carreres**, que per raons de salut ja havia fet d'administrador de la botiga de llibreter del seu fill **Ramon Sapera**, ara nomenà administrador de l'estampa **Carles Sapera**, també fill seu.

El 5 de febrer de 1775,[2329] casà amb Josepa Roig, filla de Josep Roig i de Josepa Torroja, de la parròquia de Sant Jaume de Barcelona. El 15 de febrer del mateix any,[2330] hi hagueren els capítols matrimonials entre **Ramon Sapera** i Josepa Roig.

Ramon Sapera i Pi devia morir el 1785.

[2322]Ibíd. Francesc Ribes i Barbier, manual de 1804, 1188/3, folis 127-128.

[2323]Ibíd. Joan-Baptista Baladia, manual de 1824, 1212/5, folis 33-35.

[2324]DB. Pàg. 516.

[2325]AHPB. Barcelona, notari Llorenç Madriguera i Femades, Registre manual de Consells de Confraries, 1756-1776, manual de 1764, 1024/13, folis 107 v-108.

[2326]Ibíd. Ramon Serra, manual de 1770, 1023/27, folis 45-48.

[2327]Ibíd. Folis 49-49 v.

[2328]Ibíd. Josep-Antoni Serc i Boquet, manual de 1770, 1035/20, foli 299 v.

[2329]ACB. Desposoris, llibre 151, foli 75.

[2330]AHPB. Barcelona, notari Joan-Antoni Serc i Boquet, manual de 1775, 1035/25, foli 26-30 v.
-Ibíd. Josep Vilamala i Cassani, manual de 1775, 1108/2, folis 119-122.

Josepa Roig, un cop vídua, es casà novament, el 31 de març de 1787, amb Josep Riera, comerciant.

El 10 de juny de 1790,[2331] **Carles Sapera i Carreres**, per poder retornar el dot i escreix a Josepa Roig, la vídua del seu fill **Ramon Sapera i Pi**, prometé de fer-los diversos pagaments i li consignà el lloguer de la botiga de la Plaça de Sant Jaume.

El 2 de juliol de 1809,[2332] hi hagué l'inventari dels béns de Josepa Roig, vídua, primer de **Ramon Sapera** i després de Josep Riera.

-L/I: Sastres i Alberic, Antoni,[2333] llibreter i impressor de Barcelona, fill de Joan Sastres, mestre de cases de Barcelona, i de Rita Alberic, filla de **Josep Alberic**, estamper. Nasqué el 22 d'abril de 1769.

El 19 de gener de 1785,[2334] **Antoni Sastres** es contractà per cinc anys amb **Joan Sellent**, per a aprendre l'ofici de llibreter.

El 7 d'abril de 1794,[2335] en el consell general del Col·legi de Llibreters i Impressors Unificat es demanà la seva plaça de mestre. El 22 d'abril del mateix any,[2336] l'obtingué.

El 28 de novembre de 1795,[2337] casà amb **Maria dels Socors Gibert i Costa**, filla de **Carles Gibert i Tutó**, i Teresa Costa, a la parròquia de Sant Jaume.

El 10 d'abril de 1797,[2338] hi hagueren els capítols matrimonials entre **Antoni Sastres** i **Maria dels Socors Gibert i Costa.**

[2331] Ibíd. Josep-Antoni Serc i Boquet, manual de 1790, 1135/40, foli 97 v-102.

[2332] Ibíd. Jeroni Cavallol, manual de 1809, 1122/16, folis 77-80.

[2333] MC. Pàg. 169-380.

[2334] AHPB. Barcelona, notari Francesc Madriguera i Galí, manual de 1785, 1085/13, folis 35-36.

[2335] Ibíd. Manual de 1794, 1085/22, folis 264-264 v.

[2336] Ibíd. Folis 284-284 v.

[2337] ACB. Esposalles, maig 1794-abril 1796, volum 161, foli 234.

[2338] AHPB. Barcelona, notari Joan Prats i Cabrer, capítols matrimonials 1795-1796, 1104/39, folis 361 v-365 v.

Segons el *Diario de Barcelona*, començà la seva impremta el 1796, amb la venda de llibres, al carrer del Regomir, on tenia la botiga. Publicà literatura popular. Fou el regent o administrador de la impremta de **Francesc Gibert** i **Tutó**, de Barcelona, des del novembre de 1795 fins a l'11 d'abril de 1797, [2339] en què comprà la impremta del seu sogre. El mateix 11 d'abril,[2340] hi hagué la formalització del debitori d'**Antoni Sastres** al seu sogre, **Carles Gibert i Tutó** per la venda anterior.

El 22 de juny de 1799,[2341] fou el padrí d'una filla d'**Ignasi Estivill** i d'Esperança Cabot, a l'església de Sant Just i Sant Pastor. El 2 de setembre del mateix any,[2342] hi hagué un conveni entre **Antoni Sastres** i Francesc Puntí, comerciant, per a importar llibres espanyols i estrangers. El mateix dia 2 de setembre,[2343] hi hagué la formalització del debitori a Francesc Puntí. El 15 de setembre de 1799,[2344] **Antoni Sastres** vengué l'oficina d'impressió que havia comprat a **Carles Gibert i Tutó**, a Lluís Bosc, comerciant. El mateix dia, 15 de setembre,[2345] encara hi hagué un conveni entre **Antoni Sastres** i el comerciant Lluís Bosc, per al funcionament de la impremta que li havia venuda. El 12 d'octubre de 1799,[2346] atorgà poders a Jacint Roig i Poses, advocat de la Reial Audiència, per tal que gestionés, concordés i arbitrés amb el procurador de **Carles Gibert i Tutó**, en la causa que té contra aquest darrer en l'Audiència, presidida per Antoni de Pellicer, amb actes de Francesc Claramunt, notari. L'11 de desembre 1799,[2347] **Carles Gibert i Tutó** nomenà Gerau Axandrí, advocat de la Reial Audiència, per tal que el representés en el litigi que té contra **Antoni Sastres**, el seu gendre.

El 20 de gener de 1800,[2348] hi hagué la interpel·lació feta als dos àrbitres nomenats per la Reial Audiència sobre l'assumpte dels 472 duros que li havia de pagar **Antoni Sastres**

[2339] Ibíd. Manual de 1797, 1104/40, foli 84 v.

[2340] Ibíd. Foli 85 v.

[2341] APSJSPB. Baptismes, 1799.

[2342] AHPB. Barcelona, notari Francesc Focs i Broquetes, manual de 1799, 1161/4, folis 234-236.

[2343] Ibíd. Folis 236-236 v.

[2344] Ibíd. Foli 255-256.

[2345] Ibíd. Folis 256-257.

[2346] Ibíd. Folis 275-276.

[2347] Ibíd. Francesc Claramunt, manual de 1799, 1173/2, folis 89 v-90 v.

[2348] Ibíd. Manual de 1800, 1173/3, folis 14-16.

a **Carles Gibert**. El 6 de febrer del mateix any,[2349] protestà pel seu nomenament com a síndic del Col·legi. El 12 d'agost de 1800,[2350] hi hagué l'elecció de **Francesc Generes**, major i **Mateu Esterling,** com a àrbitres del Col·legi de Llibreters i Impressors Unificat de les disputes entre **Gibert** i **Sastres**. El 8 d'octubre del mateix any,[2351] hi hagueren els capítols de concòrdia arbitrats per **Generes** i **Esterling**. El 20 de novembre de 1800,[2352] **Carles Gibert** feu un requeriment a **Antoni Sastres** perquè li ha tornat la casa que tenia de lloguer amb desperfectes. El 22 de novembre del mateix any,[2353] hi hagué una declaració feta per **Francesc Generes**, major i **Mateu Esterling**, àrbitres designats pel Col·legi sobre la impremta retornada per **Antoni Sastres** a **Carles Gibert**, amb el deute de 373 lliures, 17 sous i 3 diners. El mateix dia, 22 de novembre de 1800,[2354] hi hagué la resposta d'**Antoni Sastres**, tot dient que farà el que diguin els àrbitres. El 4 de desembre de 1800,[2355] hi hagué la resposta de **Francesc Generes**, major i **Mateu Esterling** sobre el requeriment d'**Antoni Sastres**, en què afirmaren que era veritat que ja li havia pagat certes coses anteriorment. El dia 4 de desembre del mateix any[2356] **Carles Gibert** rebé, d'**Antoni Sastres**, part de la quantitat que li havia de pagar: 663 lliures, 15 sous. El 28 de desembre de 1800,[2357] hi hagué un requeriment a **Antoni Sastres** per la impremta, que segons **Carles Gibert** la porta descuradament. El 29 de desembre del mateix any,[2358] hi hagué la resposta d'**Antoni Sastres**.

El 7 de maig de 1801,[2359] **Carles Gibert** feu un requeriment a **Ignasi Estivill** sobre les claus de la imprenta que **Antoni Sastres** li havia de tornar. El 19 de maig del mateix any,[2360] **Mateu Esterling** i **Francesc Generes**, major, que eren àrbitres nomenats pel

[2349]Ibíd. Miquel Vilamala i Cassani, manual de 1800, 1151/6, foli 16.
[2350]Ibíd. Folis 93-95 v.
[2351]Ibíd. Francesc Claramunt, manual de 1800, 1173/3, folis 123-134.
[2352]Ibíd. Folis 150 v-151 v.
[2353]Ibíd. Folis 151v-155.
[2354]Ibíd. Folis 155-156.
[2355]Ibíd. Folis 175v-176.
[2356]Ibíd. Folis 176-176 v.
[2357]Ibíd. Manual de 1801, 1173/4, foli 1-3.
[2358]Ibíd. Folis 7-8 v.
[2359]Ibíd. Folis 80 v- 82.
[2360]Ibíd. Josep Ros, manual de 1801, 1163/6.

Col·legi de Llibreters i Impressors Unificat, entre **Carles Gibert** i **Antoni Sastres**, nomenaren un procurador. El 4 juny de 1801,[2361] Josepa Malloll, muller de **Pere Gomitar** (actualment resident a Reus), rebé d'**Antoni Sastres** el preu de la venda de la imprenta i oficina del seu marit, que havia comprat **Sastres**. El 18 de juliol del mateix any,[2362] **Mateu Esterling** i **Francesc Generes**, major, àrbitres del plet entre **Gibert** i **Sastres**, revocaren la pròcura anterior feta a Josep Comes del Brugar, i nomenaren un altre procurador, el notari Miquel Potau. El mateix dia, 18 de juliol,[2363] hi hagué un requeriment a **Antoni Sastres**, per tal que lliurés la carta de pagament de la compra dels censals, que serviren pels dots de **Maria dels Socors Gibert i Costa**, muller de **Sastres** i filla de **Carles**, i de Teresa Gibert, germana i muller de **Joan Sellent**. El 20 de juliol de 1801,[2364] hi hagué la resposta d'**Antoni Sastres** al requeriment de **Carles Gibert**, tot dient-li que el deixés en pau. El 15 d'octubre del mateix any,[2365] **Francesc Generes**, major, i **Mateu Esterling** tornaren a actuar com a àrbitres en el litigi entre ambdós, arran de la petició d'aquest darrer.

Aquest litigi durà des de l'11 d'abril de 1797, fins el 15 d'octubre de 1801, a causa de l'infatigable i bel·ligerant **Carles Gibert**.
El 23 de novembre de 1801,[2366] en un consell del Col·legi, fou el padrí en demanar la plaça per a **Tomàs Gorcs i Bou**. El 28 de novembre del mateix any,[2367] **Francesc Generes**, major, **Antoni Sastres** i **Mateu Esterling** donaren poders a un veí de Madrid.

El 8 de juny de 1803,[2368] fou comissionat en una consell del Col·legi, arran de la petició de **Jaume Girard**, germà de **Joan Girard**, llibreter col·legiat, en què demanà tenir la botiga del seu germà difunt i el Col·legi li ho negà. El 27 de juliol del mateix any,[2369] fou cònsol segon en l'admissió de **Pau Esterling i Vigil**, fill de **Mateu**. El 13 setembre de

[2361]Ibíd. Tomàs Villaró, manual de 1801, 1171/2, foli 93 v.
[2362]Ibíd. Josep Ros, manual de 1801, 1163/6, folis 179 v-180.
[2363]Ibíd. Francesc Claramunt, manual de 1801, 1173/3, folis 103 v-105.
[2364]Ibíd. Folis 107 v-109 v.
[2365]Ibíd. Francesc Focs i Broquetes, manual de 1801, 1161/6, folis 272-273.
[2366]Ibíd. Miquel Vilamala i Cassani, manual de 1801, 1151/15.
[2367]Ibíd. Francesc Mas, manual de 1801, 1126/51, folis 217 v-218.
[2368]Ibíd. Francesc Ribes i Barbier, manual de 1803, 1188/2, folis 80-84.
[2369]Ibíd. Folis 134-135 v.

1803,[2370] Lluís Bosc revengué la imprenta i els arreus que li corresponien en la societat feta amb **Antoni Sastres**, el 15 de setembre de 1799. El 7 de novembre del mateix any,[2371] fou cònsol segon en el mestratge de **Joan Fonoll i Mateu**.

El 24 de gener de 1804,[2372] hi hagué la cancel·lació de la societat mercantil entre Francesc Puntí i **Antoni Sastres**. El mateix dia 24,[2373] Puntí rebé de **Sastres**, 750 lliures que li havia prestat. El 7 de juliol de 1804,[2374] **Antoni Sastres**, qui havia estat sentenciat a pagar el dot que **Carles Gibert** donà a la seva filla Teresa, casada amb **Joan Sellent**, pel qual havia venut un censal, signà un debitori als cònjuges **Sellent** de 1.680 lliures, que pagarà en el termini de dos anys.

El 6 de juny de 1805,[2375] **Antoni Sastres** renuncià al càrrec de taxador, concedit pel consell general del Col·legi de Llibreters i Impressors, celebrat el dia 5 de juny de 1805. El 7 d'octubre de 1807,[2376] **Joan Sellent** cobrà d'**Antoni Sastres**, el seu cunyat, 1.680 lliures d'un debitori que havia signat a **Joan Sellent** i a Teresa Gibert, la seva muller, ja morta.

Durant la Guerra del Francès, marxà a Reus. El 1814, ja era mort.

L'any 1816, la seva vídua, **Maria dels Socors Gibert i Costa** continuà el negoci, des de Barcelona, fins el 1835.

-I: Savall, **Salvador**,[2377] impressor de Tarragona. El 1809, aquest impressor publicà a Tarragona: *Oración fúnebre* [...] *en las exequias del Excmo sr. Teodoro de Redding*, i a Palma, lloc d'exili durant la guerra.

[2370] Ibíd. Francesc Focs i Broquetes, manual de 1803, 1161/8, folis 321-321 v.

[2371] Ibíd. Folis 369-369 v.

[2372] Ibíd. Manual de 1804, 1161/9, folis 39-39 v.

[2373] Ibíd. Folis 39 v-40.

[2374] Ibíd. Jaume Rigalt i Estrada, manual de 1804, 1165/7, foli 173-174.

[2375] Ibíd. Francesc Ribes i Barbier, manual de 1805, 1188/4, folis 118-118 v.

[2376] Ibíd. Jaume Rigalt i Estrada, manual de 1807, 1165/10, folis 297-297 v.

[2377] BNC. Reserva, Fullets Bonsoms, 1809.

-Sellent, Agustí,[2378] gravador de làmines de Barcelona. El 1810, visqué al carrer de la Fusteria, on morí aquell mateix any. Probablement, germà de **Joan Sellent**.

-L: Sellent i Torrents, Joan[2379] (1758-1818), major, llibreter de Barcelona, fill de Joan Sellent, moliner de la ciutat, i de Teresa Torrents. Casà amb Teresa Gibert, filla de **Carles Gibert** i **Tutó** i de Teresa Costa, el 1796.

Des del 9 de gener de 1785,[2380] regentà i administrà la impremta de la vídua **Eulàlia Piferrer**, fins el 1818, en què morí. Ho feu en una nova botiga, a la casa d'en Grassot, a la Baixada de la Presó, i perquè representés els **Piferrer** davant del Col·legi de Llibreters, i, després, del Col·legi de Llibreters i Impressors Unificat.

Contractà com a aprenent **Antoni Sastres**, qui esdevindrà el seu cunyat. El 19 de gener del mateix any,[2381] acceptà com a aprenent seu i per cinc anys, el jove **Tomàs Gaspar i Cases**. Ingressà al Col·legi sense examen, per gràcia de **Piferrer**.

El 18 de maig de 1788,[2382] fou examinador del Col·legi quan obtingué el mestratge **Ramon Obiols**. El 17 d'agost del mateix any,[2383] fou el clavari del Col·legi en el mestratge de **Joan Rubió i Lluc**.

El 16 de novembre de 1789,[2384] els cònsols del Col·legi de Llibreters i Impressors Unificat, **Francesc Avinyó** i **Joan Sellent** anaren a la plaça dels Encants de la ciutat per tal de comissar els llibres que venien diverses persones, tot contravenint el capítol 19 de les ordenances del Col·legi, aprovades el 25 d'abril de 1789, i fixades als llocs públics, el 10 de setembre de 1789.

[2378] DB. Pàg. 516.

[2379] MC. Pàg. 169-380.

[2380] AHPB. Barcelona, notari Francesc Madriguera i Galí, manual de 1785, 1085/13, folis 35-36.

[2381] Ibíd. Folis 36-37.

[2382] Ibíd. Manual de 1788, 1085/16, folis 236-236 v.

[2383] Ibíd. Folis 250 v-251.

[2384] Ibíd. Vicenç Simon i Fabregat, manual de 1789, 1119/8.

Participà de la reunió del Col·legi de Llibreters i Impressors feta a la sagristia de la Catedral de Barcelona, per a demanar permís d'impressió i per criticar el seu andador **Pau Nadal**, el 7 d'abril de 1794.[2385]

L'1 de febrer de 1795,[2386] en fou un dels examinadors d'**Antoni Brusi**, en el seu mestratge.

El 13 de febrer de 1796,[2387] fou el tresorer del Col·legi en el mestratge de **Miquel Serra**.

El 21 de març de 1797,[2388] en fou el clavari en el mestratge de **Miquel Gaspar i Cases** i **Josep Torner**. [2389] El 23 de novembre del mateix any,[2390] fou el tresorer i cònsol del Col·legi de Llibreters i Impressors Unificat, en el mestratge de **Josep Rubió i Lluc**.

El 22 de desembre de 1799,[2391] encara com a tresorer del Col·legi, juntament amb **Pere Batlle** i **Ignasi Estivill**, cònsols, n'atorgaren el mestratge a **Jaume Farigola** i **Miquel dels Sants Cassanyes** i també participà en la de **Pere-Pau Husson de Lapessaran**.[2392]

El 18 de juliol de 1801,[2393] fou requerit per **Carles Gibert**, el seu sogre, per tal que li lliurés la carta de pagament del censal que li havia ofert a la seva filla Teresa, la seva dona, en el si d'una disputa familiar.

El 21 d'abril de 1802,[2394] fou cònsol primer del Col·legi quan s'atorgà el mestratge a **Tomàs Gorcs i Bou**.

[2385]AHCB. Gremis Notarials, Llibreters i Impressors, caixa 4.

[2386]AHPB. Barcelona, notari Francesc Madriguera i Galí, manual de 1795, 1085/23, folis 36-36 v.

[2387]Ibíd. Ramon Cortès i Sort, escrivà major de la Cúria Reial, i Jaume Ripoll i Estrada.
-APSJSPB. Causa Pia de Colomers, Ametller i Piferrer.

[2388]AHPB. Barcelona, notari Miquel Vilaplana i Cassani, manual de 1797, folis 102-102 v.

[2389]Ibíd. Folis 103-103 v.

[2390]Ibíd. Francesc Madriguera i Galí, manual de 1795, 1085/23, folis 421-422 v.

[2391]Ibíd. Manual de 1799, 1151/27, folis 264 v i 265.

[2392]Ibíd. Folis 265 v-266.

[2393]Ibíd. Francesc Claramunt, manual de 1801, 1163/6, folis 103 v-105.

[2394]Ibíd. Josep Pomareda, manual de 1802, 1152/3, folis 157-158 v.

El 21 de juny de 1804,[2395] fou un dels examinadors del Col·legi de Llibreters i Impressors Unificat en el mestratge de **Josep-Antoni Cerdà, Ignasi Oliveres i Gonzàlez**[2396] i **Francesc Roca i Vila**.[2397]

El 1806,[2398] atorgà poders de representació al notari Francesc-Antoni Vila i Nogués. El 24 d'abril del mateix any,[2399] fou cònsol primer del Col·legi quan s'atorgà el mestratge a **Josep-Antoni Oliver i Lluc**.

El 7 d'octubre de 1807,[2400] cobrà d'**Antoni Sastres**, el seu cunyat, el dot de casament, segons sentència entre **Sastres** i **Gibert**: 1.680 lliures.

El 14 de maig de 1808,[2401] en una concòrdia entre els marmessors de l'herència de **Francesc Surià i Brugada** i el seu gendre **Josep-Antoni Oliver i Lluc**, constà que **Oliver** havia pagat els dos terços pendents per **Surià** del pagament al Col·legi l'any que morí, el 1805, i altres pagaments fets per **Oliver** mateix: 8 lliures, 10 sous, pagats al clavari, **Joan Sellent**. L'any 1809, fou absent de Barcelona, amb un deute de 20 duros. L'any 1811, Raimon Ferrer el cità, amb un fill.

El 1814, tornà a Barcelona i continuà treballant per **Joan-Francesc Piferrer**. Visqué a la plaça de l'Àngel, casa dels **Piferrer**. El 14 d'agost del mateix any,[2402] el trobem a Barcelona, en un consell del Col·legi de Llibreters i Impressors. El 5 de setembre de 1814,[2403] el tornem a trobar en un altre consell del Col·legi, i el 15 d'octubre, també.[2404] Novament, el tornem a trobar en un consell, el 25 de novembre de 1814,[2405] en què es dirimí la sol·licitud de **Joan-Francesc de Paula Piferrer** de tornar a ser impressor reial, amb votació negativa.

[2395]Ibíd. Francesc Ribes i Barbier, manual de 1804, 1188/3, folis 126-127.
[2396]Ibíd. Folis 127-128.
[2397]Ibíd. Folis 128-129 v.
[2398]Ibíd. Manual de 1806, 1188/5.
[2399]Ibíd. Folis 89 v-90 v.
[2400]Ibíd. Jaume Rigalt i Estrada, manual de 1807, 1165/10, folis 297-297 v.
[2401]Ibíd. Joan Marès i Llopart, manual de 1808, 1190/6, folis 99-111 v.
[2402]Ibíd. Josep-Maria Òdena i Muntells, manual de 1814, 1187/13, foli 461.
[2403]Ibíd. Foli 544.
[2404]Ibíd. Foli 708.
[2405]Ibíd. Foli 804.

El 13 d'abril de 1815,[2406] exercint com a clavari del Col·legi, s'oposà a l'entrada de **Lluís Ribes i Dalmau**, per les ordenances antigues.

El 18 de gener de 1818,[2407] proper a morir, signà un conveni amb **Joan-Francesc Piferrer** perquè no tingués problemes el seu fill, **Joan Sellent**, també llibreter, i com a testimonis, signaren **Agustí Roca** i **Tomàs Gaspar**. Devia morir poc després.

-L: Sellent i Gibert, Josep,[2408] menor, fill de **Joan Sellent**, llibreter de Barcelona. Casà amb Maria Trinxet, amb tres fills (1820-1824). No en sabem res més.

-I: Serra, Francesc,[2409] estamper de Barcelona, amb un fill, anomenat Francesc (1805).

-L: Serra, Miquel, llibreter de Barcelona. El trobem l'1 de febrer de 1795,[2410] en un consell del Col·legi, tot fent de testimoni en el mestratge d'**Antoni Brusi**.

Els dies 13 i 14 de març de 1795,[2411] casà amb Caterina Masó; com a testimoni tingué **Joan Serra i Llopart**.

El 13 de febrer de 1799,[2412] als capítols matrimonials entre Joan Ametller i Ros, apotecari, i Josepa Piferrer, filla de **Tomàs Piferrer**, llibreter, i com a testimonis hi actuaren **Miquel Serra**, llibreter i **Francesc Roca**, jove llibreter**.**

-L: Serra i Llopart, Joan, llibreter de Barcelona. Fill de Salví Serra, apotecari de Centelles i d'Antònia Llopart. El 23 d'octubre de 1787,[2413] en primeres núpcies, casà a la parròquia de Santa Maria del Pi amb Ignàsia Nadal i Rafart, filla de l'impressor **Joan Nadal**, amb el testimoni del llibreter **Rafael Ferrer**. El 4 de novembre del mateix any,[2414]

[2406]Ibíd. Manual de 1815, 1187/14, folis 305-309.

[2407]Ibíd. Ignasi Martí i Vidal, manual de 1818, 1180/13, folis 15 v-16.

[2408]DB. Pàg. 516.

[2409]Ibíd. Pàg. 517.

[2410]AHPB. Barcelona, notari Francesc Madriguera i Galí, manual de 1795, 1085/23, folis 36-36 v.

[2411]ADB. Desposoris, 1795, caixa 53.

[2412]Ibíd. notaris Ramon Cortès i Sort, escrivà major de la Cúria Reial, i Jaume Ripoll i Estrada.
-APSJSPB. Causa Pia de Colomers, Ametller i Piferrer.

[2413]ADB. Desposoris, Santa Maria del Pi, XVII/5 r-81.

[2414]AHPB. Barcelona, notari Vicenç Simon Fabregat, manual de 1787, 1119/6, folis 592-592 v.

les germanes Rafaela i Ignàsia Nadal i Rafart, filles de **Joan Nadal**, prengueren possessió d'una casa al carrer de Santa Anna, que havia estat de la seva mare.

El 30 de juny de 1788,[2415] hi hagué un requiriment a **Joan Serra** perquè fes d'andador del Col·legi. El 3 de juliol del mateix any,[2416] **Serra** protestà al Col·legi perquè no volia fer d'andador. El 3 d'agost de 1788,[2417] fou el seu mestratge i ingrès al Col·legi.

El 22 de maig de 1790,[2418] morí Ignàsia Nadal, muller de **Joan Serra**, quan vivien al carrer de Santa Anna. El 18 de juny de 1790,[2419] Rafaela Nadal i Rafart prometé al seu cunyat, **Joan Serra**, vidu, que li donarà 100 lliures per deutes que els seus pares tenien amb ell, en cas de ser l'hereva dels seus pares, un dels testimonis fou **Antoni Oliveres.** El mateix dia, 18 de juny,[2420] Rafaela Nadal signà àpoca pel llegat testamentari de Teresa Mas, vídua de **Joan Nadal**, son pare, també en fou testimoni **Antoni Oliveres**. També, el mateix dia 18,[2421] Rafaela Nadal i Rafart rebé del seu cunyat **Joan Serra**, com a administrador de la seva filla impúber, Joana Serra i Nadal, hereva de la segona dona del seu avi, un llegat que aquesta li havia fet. Un dels testimonis fou **Antoni Oliveres**. L'endemà, 19 de juny de 1790,[2422] hi hagué l'inventari dels béns de la seva dona. El 20 de juliol, tenim la continuació de l'inventari. El 26 d'agost de 1790, continuació i acabament de l'inventari.

El 15 de febrer de 1792,[2423] fou un dels examinadors en l'admissió al Col·legi de Llibreters i Impressors Unificat de **Joan Gallissà i Amat**.

El 19 d'agost de 1793,[2424] morí Joana, a dos anys, filla albada de **Joan Serra** i d'Ignàsia Nadal, a Santa Maria del Pi. Li feren 36 oficis d'*Angelus*. El 26 d'octubre del mateix

[2415]Ibíd. Francesc Madriguera i Galí, manual de 1788, 1085/16, folis 303 v-304 v.
[2416]Ibíd. Folis 305-305 v.
[2417]Ibíd. Folis 324 v-325 v.
[2418]ADB. Òbits, 1790, foli 296.
[2419]AHPB. Barcelona, notari Jacint Baramon, manual de 1790, 1056 /36, folis 139-140.
[2420]Ibíd. Folis 140-140 v.
[2421]Ibíd. Foli 141.
[2422]Ibíd. Folis 148 v-150. Folis 161 v-164. Folis 182 v-184 v.
[2423]Ibíd. Francesc Madriguera i Galí, manual de 1792, 1085/20, folis 130 v-131 v.
[2424]ADB. Òbits, Santa Maria del Pi, foli 6 v.

any,[2425] en segones núpcies, casà amb **Eulàlia Centener**, filla de **Joan Centener** i d'Eulàlia Pera, a la parròquia de Santa Maria del Mar, un dels testimonis fou **Antoni Oliveres**. El 27 d'octubre de 1793,[2426] hi hagueren els capítols matrimonials entre **Joan Serra** i **Eulàlia Centener**, novament, un dels testimonis fou **Antoni Oliveres**. El 1793, visqueren al carrer de Santa Anna.

El 6 d'abril de 1794,[2427] fou el padrí de **Bartomeu Lautrec**, en el seu mestratge.

Els dies 13 i 14 de març de 1795,[2428] fou testimoni en el casament de **Miquel Serra** i Caterina Masó. El 23 de novembre del mateix any,[2429] hi hagué consell general del Col·legi de Llibreters i Impressors Unificat, per a atendre l'assumpte de les 75 lliures que havia demanat **Serra**, per haver-se casat amb filla de mestre, però li ho denegaren. El 24 de novembre de 1795,[2430] protestà per la resolució de no voler pagar-li les 75 lliures que pertoquen a **Eulàlia Centener**, com a filla de mestre. La resposta fou perquè quan es casà amb **Joan Serra** aquest ja era vidu d'Ignàsia Nadal i ja era mestre. El 23 i 24 de novembre de 1795,[2431] **Valeri Sierra**, com a cònsol primer, intervingué en l'adjudicació de l'ofici d'andador a **Joan Serra i Llopart** i, també en la resposta negativa d'aquest.

El 6 de desembre de 1799,[2432] fou testimoni en el requeriment que feu Antònia Rubió, vídua de **Miquel Rubió i Viader** a **Antoni Oliveres**, sobre unes cases del carrer de la Corrúbia. **Oliveres** havia avançat diners per a la compra de les cases, però els **Rubió** li retornaren els diners.

El 15 de juny de 1800,[2433] batejaren Ramon-Francesc de Paula, Francesc de Sales, fill de **Joan Serra**, estamper i llibreter i d'**Eulàlia Centener**.

[2425] ACB. Desposoris, llibre 160, foli 212.

[2426] AHPB. Barcelona, notari Francesc Madriguera i Galí, manual de 1793, 1085/21, folis 339 v- 343 v.

[2427] Ibíd. Manual de 1794, 1085/22, folis 239 v-240.

[2428] ADB. Desposoris, 1795, caixa 53.

[2429] AHPB. Barcelona, notari Francesc Madriguera i Galí, *Secundum regestrum*, 1786-1796, s.f

[2430] Ibíd. Manual de 1795, 1085/23, folis 422-422 v.

[2431] Ibíd. *Secundum regestrum*, 1986-1796, s.f. Ibíd. Folis 422-422 v.

[2432] Ibíd. Francesc Focs, manual de 1799, 1161/4, folis 293-294.

[2433] ACB. Baptismes, maig 1789-juny 1802, vol. 37, foli 147.

El 9 de març de 1801,[2434] fou un dels examinadors en el consell del Col·legi de Llibreters i Impressors Unificat, en substitució de **Mateu Barceló**, qui acabava de morir, en què s'atorgà el mestratge a **Gervasi Nadal i Lluc**, fill de **Pau Nadal**. El 25 d'abril de 1801,[2435] fou un dels examinadors en un consell del Col·legi quan s'atorgà el mestratge a **Josep Rissoto**.

El 21 d'abril de 1802,[2436] fou cònsol segon del Col·legi de Llibreters i Impressors quan s'atorgà el mestratge a **Tomàs Gorcs i Bou**.

El 17 de febrer de 1803,[2437] batejaren la filla Gertrudis, Maria-Anna, Francesca de Sales, i els padrins foren Francesc Rodès, hisendat i Maria-Àngela Sierra, muller de **Valeri Sierra.** Gertrudis casà amb l'impressor **Manuel Closelles i Vigil**.

El 7 de març de 1804,[2438] fou testimoni en el mestratge de **Vicenç Magrinyà i Focs**. El dia 21,[2439] fou un dels examinadors en el mestratge de **Josep-Antoni Cerdà**. I, de nou, també el mateix dia,[2440] fou un dels examinadors del Col·legi en el mestratge d'**Ignasi Oliveres i Gonzàlez** i **Francesc Roca i Vila**.[2441]

L'any 1805, col·laborà amb **Miquel Puig-robí** en la impressió de l'obra: *El escribano perfecto*. El 13 de novembre del mateix any,[2442] arran del testament de Josepa Surià, filla de **Francesc Surià i Brugada**, donade **Josep-Antoni Oliver i Lluc**, sabem que tenia una companyia formada amb **Francesc Surià**, **Andreu Amat** i ell mateix per tal d'imprimir, comprar i vendre comèdies. Aquest companyia es formà el 1793.

[2434]AHPB. Barcelona, notari Josep Pomareda, manual de 1801, 1152/2, folis 70-72 v.

[2435]Ibíd. Folis 91 v-92.

[2436]Ibíd. Manual de 1802, 1152/3, folis 157-158 v.

[2437]ACB. Baptismes, juliol 1802-desembre 1804, vol. 38, foli 52.

[2438]AHPB. Barcelona, notari Francesc Ribes i Barbier, manual de 1804, 1188/3, folis 57-58.

[2439]Ibíd. Folis 126-127.

[2440]Ibíd. Folis 127-128.

[2441]Ibíd. Folis 128-129 v.

[2442]ADB. Òbits, Santa Maria del Mar, 1805.

El 25 de novembre de 1807,[2443] batejaren Valeri-Gabriel, Francesc de Sales, fill. Foren els padrins **Valeri Serra,** llibreter de Saragossa i Esperança Canals, muller de Gabriel Canals, procurador causídic, tots de Barcelona.

Joan Serra devia morir a finals de 1807, intestat, per causa sobrevinguda. La seva dona, **Eulàlia Centener**, continuà el negoci.

-L/I: Serra i Centener, Joan,[2444] llibreter i impressor de Barcelona, fill de **Miquel Serra** i d'**Eulàlia Centener**. Tingué la impremta i la llibreria a la Baixada de la Canonja, a inicis del segle XIX. Imprimí literatura popular i obres religioses.

Devia néixer el 1784. Morí el 1806. La seva mare, **Eulàlia Centener** continuà el negoci del marit i del fill, amb el peu: "*Eulalia Serra Centené, viuda*".

-L: Serra i Pujol, Miquel,[2445] llibreter de Barcelona, natural de Tortosa, fill de Gregori, sabater, i de Maria-Antònia Pujol. Nasqué el 1770.

El 27 de març de 1794,[2446] assistí al consell del Col·legi de Llibreters i Impressors Unificat com a testimoni, juntament amb l'estamper **Joan Ramírez,** arran de la sol·licitud feta per **Josep Brusi** de cobrar per l'aprenentatge realitzat als joves impressors **Josep Duran** i **Josep Tudela**.

El 10 de març de 1795,[2447] a 25 anys, casà amb Caterina Masó, filla de Bartomeu Soler i de Maria-Anna, com a testimoni tingué **Antoni Suàrez**, també llibreter. Els dies 13 i 14 de març del mateix any,[2448] **Miquel Serra**, jove llibreter de Tortosa, qui viu a Santa Maria del Mar, tornà a casar-se [són dues dates diferents?] amb Caterina Masó, donzella de Barcelona, també de la parròquia de Santa Maria del Mar, filla de Bartomeu, hortolà, i de Maria-Anna Soler, cònjuges difunts, com a testimonis tingué **Francesc Piferrer** i **Joan Serra**, llibreter. El 22 de desembre de 1795,[2449] batejaren Josep-Miquel, Bartomeu, fill,

---

[2443]ACB. Baptismes, 1807-1913, vol. 40, foli 46.

[2444]MC. Pàg. 169-380.

[2445]DB. Pàg. 517.

[2446]AHPB. Barcelona, notari Francesc Madriguera i Galí, manual de 1794, 1085/22.

[2447]ADB. Caixa 21, foli 142.

-ACB. Esposalles, maig 1794-abril 1796, volum 161, foli 128 v.

[2448]ADB. 1795, caixa 53, expedients matrimonials.

[2449]ACB. Baptismes, 1795-1798, volum 36, foli 54 v.

i els seus padrins foren **Joan-Francesc Piferrer**, impressor del rei, i Maria-Anna Depaus, cònjuges, habitants en Barcelona. Encara el 23 de desembre del mateix any,[2450] hi hagueren llurs capítols matrimonials.

El 2 de febrer de 1796,[2451] aconseguí el mestratge. Tingueren diversos fills: el 7 de novembre del mateix any,[2452] morí Josep, fill albat. El 22 de maig de 1797,[2453] batejaren Rita-Àgata, Maria-Anna, filla.

El 13 de febrer de 1799,[2454] als capítols matrimonials entre Joan Ametller i Ros, apotecari, i Josepa Piferrer, filla de **Tomàs Piferrer**, llibreter, van fer de testimonis **Miquel Serra**, llibreter i **Francesc Roca**, jove llibreter. El 5 d'abril del mateix any,[2455] batejaren Caterina-Eulàlia, Vicenta, filla, i els seus padrins foren **Joan Serra**, estamper i **Eulàlia Centener**, cònjuges, tots de Barcelona.

L'1 de maig de 1801,[2456] batejaren Margarida-Teresa, Maria-Anna, filla. El 19 d'agost del mateix any,[2457] morí la seva filla Caterina. El 17 de setembre de 1802,[2458] morí la seva filla Magdalena. El 16 de febrer de 1803,[2459] batejaren Agustina, Llorença, Maria-Anna, filla.

Miquel Serra i Pujol morí el 24 de novembre de 1807.[2460]

[2450]AHPB. Barcelona, notari Ramon Cortès i Sort, manual de 1795, 1141/6, folis 270-273.

[2451]Ibíd. Francesc Madriguera i Gali, manual de 1796, 1085/24, folis 114-114 v.

[2452]ACB. Òbits, 1786-1801, llibre 9, fol 234 v.

[2453]Ibíd. Baptismes, 1795-1798, vol. 36, foli 181.

[2454]AHPB. Barcelona, notaris Ramon Cortès i Sort, escrivà major de la Cúria Reial, i Jaume Ripoll i Estrada.
-APSJSPB. Causa Pia de Colomers, Ametller i Piferrer.

[2455]Ibíd. 1789-juny 1802, volum 37, foli 74.

[2456]ACB. Baptismes, juliol 1802-desembre 1804, vol. 38, foli 192.

[2457]Ibíd. Òbits, 1786-1801, vol 9, foli 314.

[2458]Ibíd. Baptismes, juliol 1802-desembre 1804, vol. 38, foli 211.

[2459]Ibíd. Vol. 38, foli 251 v.

[2460]Ibíd. Òbits, 1804-1816, vol.11, foli 125 v.

-I: Serrabassa, Josep,[2461] impressor i estamper de Barcelona, i tinent de l'exèrcit. Nasqué a Vilanova de Sau, el 1781. Casà amb Antònia Dorca, nascuda el 1775, filla de l'impressor **Joan Dorca**, major, de Vic.

El 24 de desembre de 1805,[2462] batejaren un fill, Josep. El 18 d'octubre de 1807,[2463] fou el padrí de Josep, fill de **Josep Torner** i de Gertrudis Germà, quan vivien al carrer de la Llet. El 23 de novembre del mateix any,[2464] batejaren una filla, Teresa-Marianna, Joana. Durant la Guerra del Francès, no en sabem res.

El 25 de gener de 1822,[2465] **Josep Serrabassa** ja era mort, perquè la seva dona, vídua de **Josep Serrabasa**, tinent de los "*Exércitos Nacionales*", domiciliada a Barcelona, nomenà procurador seu Joan Pujol, causídic de Vic.

-I: Serrat i Fontdevila, Josep,[2466] impressor de Barcelona. Nasqué a Puigcerdà, el 1768, fill d'Antoni i de Maria Fontdevila. Casà amb Josepa Ortiz, natural de Cervera, nascuda el 1769. Visqueren al carrer de la Dagueria de Barcelona.

Hi tingueren diversos fills: el 7 de febrer de 1790,[2467] batejaren Antoni-Narcís, Josep. El 31 de març de 1792,[2468] batejaren Josep-Pau, Magí. El 13 de juny de 1794,[2469] batejaren Maria-Anna, Paula, Antònia. El 5 de maig de 1797,[2470] batejaren Peregrina-Paula, Agustina.

[2461]DB. Pàg. 517.

[2462]APSJSPB. Baptismes, 1804-1815, llibre 22, foli 151.

[2463]ADB. Baptismes, 1804-1805, llibre 22, foli 44.

[2464]ACB. Baptismes, 1807-1813, volum 40, foli 45 v.

[2465]AHPB. Barcelona, notari Baldiri Xammar, manual de 1822, 1230/4, foli 7.

[2466]Ibíd. Pere Pagès, manual de 1804, 1079/29, foli 102.

[2467]ACB. Baptismes, 1789-1792, vol. 34, foli 42.

[2468]Ibíd. Foli 258 v.

[2469]Ibíd. 1792-1795, volum 35, foli 199 v.

[2470]APSJSPB. Baptismes, 1796-1803, llibre 21, foli 116.

El 10 de novembre de 1803,[2471] hi hagué la sol·licitud de mestratge, de la mà del seu padrí, **Pere-Pau Husson**. L'11 de novembre del mateix any,[2472] protestaren la seva adjudicació com a mestre del Col·legi de Llibreters i Impressors Unificat.

El 22 de novembre de 1804,[2473] cobrà 613 lliures de **Valeri Sierra,** pels anys que havia treballat de fadrí i d'administrador a la impremta de **Mateu Barceló**, comprada per **Valeri Sierra**.

El 17 de novembre de 1805,[2474] batejaren Marianna-Josepa, Gertrudis, filla. Quan el pare tenia 37 anys i la mare 36.

El 18 de gener 1806,[2475] morí Marianna, filla albada. El 10 de març del mateix any,[2476] hi hagué consell general del Col·legi, en què hi participà.

EL 5 de febrer de 1808,[2477] batejaren Josepa-Magina, Àgueda, filla.

-I: Serrat, Antoni,[2478] estamper de Barcelona, probablement fill de **Josep Serrat**. Casà amb Maria Noguer, amb dos fills (des del 1817 fins el 1828).

-L/I: Sierra i Rúbio, Valeri,[2479] llibreter i impressor de Barcelona, natural de Saragossa, fill de **Manuel Sierra**, llibreter de Saragossa i Antònia Rúbio. Nasqué el 5 de desembre de 1759.

El 17 de juny de 1786,[2480] sol·licità casar-se amb **Mariàngela Oliver**. Diu la informació: mestre llibreter, veí de Barcelona, natural de Saragossa, de 27 anys i habitant a la parròquia de Sant Jaume, fa uns set anys i mig que viu a Barcelona, fill de **Manuel Sierra**,

---

[2471] AHPB. Barcelona, notari Francesc Ribes i Barbier, manual de 1803, 1188/2, folis 151 v-154 v.
[2472] Ibíd. Folis 154 v-155 v.
[2473] Ibíd. Pere Pagès, manual de 1804, 1079/29, foli 102.
[2474] APSJSPB. Baptismes, 1804-1815, llibre 22, foli 144.
[2475] ACB. Òbits, 1906.
[2476] AHPB. Barcelona, notari Francesc Ribes i Barbier, manual de 1806, 1188/5, folis 57-59 v.
[2477] ACB. Baptismes, 1807-1813, vol. 40, foli 61.
[2478] AHPB. Barcelona, notari Pere Pagès, manual de 1804, 1079/29, foli 102.
[2479] MC. Pàg. 169-380.
[2480] ADB. Expedients matrimonials, març 1776-desembre 1878, volum 40, foli 523 v.

llibreter, vivent, i d'Antònia Rúbio, cònjuges, difunta, voldrà casar-se amb **Mariàngela Oliver i Martí**, donzella, natural de la vila de la Selva, a Tarragona, de 16 anys complerts, habitant de la parròquia de Sant Jaume, filla de **Francesc Oliver i Vilaseca**, llibreter, vivent, i d'Ignàsia Martí, difunta. Casà amb **Mariàngela Oliver i Martí**, el 25 de juny del mateix any,[2481] neta de **Maure Martí**. El 27 de juny de 1786,[2482] hi hagueren els capítols matrimonials, en els quals **Valeri Sierra** es comprometé a tirar endavant la "indústria" dels **Oliver**.

Sierra fou l'administrador i el continuador de la impremta de **Francesc Oliver** i de la seva vídua.

El 16 d'octubre de 1783,[2483] hi hagué consell general del Col·legi. El 6 de desembre del mateix any,[2484] hi hagué un altre consell general per tal de tractar l'admissió de **Valeri Sierra**; finalment admès, sense nou examen, ja que havia après l'ofici amb el seu pare, a Saragossa.

El 2 de juliol de 1786,[2485] **Mariàngela Oliver**, muller de **Valeri Sierra**, rebé els béns que li pertoquen de la seva mare Ignàsia Martí. El 25 d'agost del mateix any,[2486] **Isidre Aigüesvives** instà el notari que presentés un requiriment a **Mariàngela Oliver i Martí**, i al seu marit **Valeri Sierra** perquè firmessin l'escriptura pública i la concòrdia, mitjançant contracte privat, sobre la impremta i béns de la família **Martí**, la qual, per alguna raó, no fou sancionada de manera definitiva. El 27 d'agost de 1786,[2487] hi hagué la resposta de Mariàngela i **Valeri Sierra**.

El 22 de febrer de 1787,[2488] **Valeri Sierra** i la seva muller nomenaren procurador seu el Dr. Salvador Santjoan, domiciliat a Barcelona. El 15 de novembre del mateix any,[2489] hi hagué un requeriment de **Francesc Generes**, major, expert de part d'**Isidre Aigüesvives**,

---

[2481] ACB. Desposoris, 1786, llibre 157, foli 22 v.

[2482] AHPB. Barcelona, notari Francesc Madriguera i Galí, manual de 1786, 1085/14, folis 254-258.

[2483] Ibíd. *Primun Regestrum*, 1776-1785, s.f.

[2484] Ibíd.

[2485] Ibíd. Pere Pagès, manual de 1786, 1079/21, folis 107 v-108.

[2486] Ibíd. Francesc Alzina i Cerdà, manual de 1786, 1063/27, folis 226-227 v.

[2487] Ibíd. Folis 227 v-229 v.

[2488] Ibíd. Francesc Madriguera i Galí, manual de 1787, 1085/15, folis 94 v-95.

[2489] Ibíd. Jeroni Cavallol, manual de 1786-1788, 1122/5, folis 286 v-288.

a **Carles Sapera**, expert de part dels cònjuges **Valeri** i **Mariàngela**, sobre l'administració dels béns d'Àngela Martí. El mateix dia 15 de novembre,[2490] hi hagué la resposta de **Carles Sapera**.

El 15 de maig de 1788,[2491] **Joan Cerqueda**, com a procurador de **Francesc Oliver i Vilaseca**, rebé de **Valeri Sierra** 100 lliures que Ignàsia Oliver i Martí, la sogra de dit **Martí** i muller d'**Oliver**, li havia deixat en el seu testament. El 30 de juliol del mateix any,[2492] **Mariàngela Oliver i Martí** signà àpoca al seu marit per les 2.000 lliures que li ha aportat en aixovar i dot.

El 30 de juliol de 1789,[2493] se signà àpoca de la criada d'Àngela Martí, per un llegat fet per Ignàsia Martí, la seva sogra.

El 13 de febrer de 1791,[2494] **Mariàngela Oliver** i el seu marit **Valeri Sierra** cobraren el lluïsme d'un censal, com a hereva del seu avi matern, **Maure Martí**. El 31 d'octubre del mateix any,[2495] participà en un consell del Col·legi de Llibreters i Impressors Unificat on digué que havia après l'ofici, a casa seva, com a fadrí, **Antoni Xueca**.

El 24 de juliol de 1792,[2496] rebé una lletra de canvi per llibres comprats a Navarra.

El 4 de setembre de 1793,[2497] **Valeri Sierra** atorgà poders a Bartolomé-Manuel Caro, mercader de llibres de Sevilla, essent com a testimoni **Josep Guix i Morer**, fadrí llibreter. El 22 de novembre del mateix any,[2498] Jeroni Lluc, teixidor de lli, pare d'Isabel Lluc i Faiós, donzella, rebé de **Valeri Sierra** 25 lliures, llegades en el testament d'Ignàsia Martí, als seus servents. El 10 de desembre de 1793,[2499] entregà a l'Hospital General i al dels Infants Orfes 25 lliures a cadascun, que són un llegat testamentari fet per Ignàsia Martí,

---

[2490] Ibíd. Folis 288-289 v.

[2491] Ibíd. Francesc Madriguera i Galí, manual de 1788, 1085/16, folis 226-226 v.

[2492] Ibíd. Josep Ribes i Graners, manual de 1789, 1046/55, folis 603-603 v.

[2493] Ibíd. Foli 603 v.

[2494] Ibíd. Francesc Comelles, manual de 1791, 1051/40, folis 43-45.

[2495] Ibíd. Francesc Madriguera i Galí, manual de 1791, 1085/19.

[2496] Ibíd. Josep Obac, manual de 1792, 1129/10, folis 106 v-107 v.

[2497] Ibíd. Antoni Comelles, manual de 1793, 1146/2, folis 140 v-142.

[2498] Ibíd. Folis 189-189 v.

[2499] Ibíd. Folis 206-206 v.

muller de **Francesc Oliver**, llibreter. L'endemà, 11 de desembre,[2500] **Valeri Sierra** pagà 25 lliures a la Casa de la Misericòrdia, pel llegat testamentari de la seva sogra.

El 8 d'octubre de 1794,[2501] hi hagué consell del Col·legi, i, com a cònsol primer, demanà, en tant que padrí d'**Antoni Suàrez**, la seva plaça de mestre. El 17 i 18 d'octubre del mateix any,[2502] tornà a haver consell, però la plaça d'**Antoni Suàrez** encara no fou concedida per reclamació de **Josep Giralt**, a causa de les noves ordenances. Finalment, el 15 de novembre de 1794,[2503] **Suàrez** l'obtingué.

L'1 de febrer de 1795,[2504] fou el dipositari del Col·legi de Llibreters i Impressors en el mestratge d'**Antoni Brusi**. El 4 d'abril del mateix any,[2505] hi hagué una concòrdia entre els cònjuges **Sierra**, la vídua **Aigüesvives** i el fill, **Pere-Nolasc**, sobre els comptes de l'administració de la casa **Martí**, portada pel pare, **Isidre Aigüesvives**. El 23 i 24 de novembre de 1795,[2506] **Valeri Sierra**, com a cònsol primer, intervingué en l'adjudicació de l'ofici d'andador a **Joan Serra i Llopart** i, també en la resposta negativa d'aquest.

El 13 de març de 1796,[2507] en tant que cònsol primer del Col·legi de Llibreters i Impressors Unificat, exercí el càrrec en el mestratge de **Pau Nadal**. El mateix dia 13,[2508] encara com a cònsol primer del Col·legi, participà en el mestratge de **Miquel Serra** i un altre de condicionat a fer-ne l'aprenentatge a **Pere- Pau Husson de Lapessaran**.[2509]

El 3 d'agost de 1798,[2510] obtingué la plaça **Pau Vigil i Díaz**, amb el seu padrí **Agustí Roca**, quan fou cònsol únic **Antoni Oliveres**, per mort de **Joan Centener**, i tresorer **Valeri Sierra,** els examinadors foren **Pere-Nolasc Aigüesvives** i **Pere Gomitar**. El 9

[2500]Ibíd. Folis 207-207 v.

[2501]Ibíd. Francesc Madriguera i Galí, *Secundum regestrum*, 1786-1796, s.f.

[2502]Ibíd. Manual de 1794, 1085/22, foli 205.

[2503]Ibíd. Folis 256 v-257 v.

[2504]Ibíd. Manual de 1795, 1085/23, folis 36-36 v.

[2505]Ibíd. Folis 155-160.

[2506]Ibíd. *Secundum regestrum*, 1986-1796, s.f. Ibíd. Folis 422-422 v.

[2507]Ibíd. Folis 200-201.

[2508]Ibíd. Notaris Ramon Cortès i Sort, escrivà major de la Cúria Reial, i Jaume Ripoll i Estrada. -APSJSPB. Causa Pia de Colomers, Ametller i Piferrer.

[2509]AHPB. Barcelona, notari Francesc Madriguera i Galí, manual de 1796, 1085/24, folis 201-202 v.

[2510]Ibíd. Miquel Vilamala i Cassani, Manual de Consells i darreres voluntats, 1798, 1151/12, folis 213 v-214.

d'octubre del mateix any,[2511] fou el padrí de **Josep Guix** en el consell del Col·legi, quan es demanà llur admissió. Finalment, el 18 de desembre de 1798,[2512] tornà a ser el padrí de **Josep Guix**, quan fou admès definitivament al Col·legi de Llibreters i Impressors.

El 22 de juny de 1799,[2513] el rector i preveres de l'església de Sant Jaume Apòstol reberen de **Valeri Sierra** el lluïsme de dos censals, que eren de la seva muller **Mariàngela Oliver i Martí**, hereva del seu avi matern **Maure Martí**, i un dels testimonis fou **Josep Guix**. El 6 de desembre del mateix any,[2514] fou testimoni en el requeriment que feu Antònia Rubió, vídua de **Miquel Rubió i Viader** a **Antoni Oliveres**, sobre unes cases del carrer de la Corrúbia. **Oliveres** havia avançat diners per a la compra de les cases, però els **Rubió** els ho van tornar, tot fent-se enrere.

El 25 d'octubre de 1800,[2515] **Valeri Sierra** demanà que es notifiqués al segrestador dels beneficis vacants que ha pagat el lluïsme d'un censal sobre la invocació de Sant Bernat.

El 19 de juny de 1801,[2516] hi hagué un requeriment pel pagament de les pensions endarrerides d'un censal de les cases de la plaça de Sant Jaume de Barcelona, que prové de Pau Martí, el 20 de maig de 1678. El 20 de juny del mateix any,[2517] hi hagué la resposta de **Valeri Sierra** sobre el requeriment anterior.

A partir del 1801, imprimí obres didàctiques. El 1802, tingué botiga pròpia a Barcelona. Al *Diario de Barcelona* d'aquell any, s'anuncià la *Guia de Forasteros* que ell imprimí, fins el 1808.

El 17 de febrer de 1803,[2518] la seva filla Maria-Àngela fou la padrina de Gertrudis, filla de **Joan Serra** i d'**Eulàlia Centener**. El mateix dia 17,[2519] **Valeri Sierra** atorgà poders

---

[2511] Ibíd. Manual de 1798, 1151/12.

[2512] Ibíd. Folis 342 v-343.

[2513] Ibíd. Antoni Comelles, manual de 1799, 1146/7, folis 125 v-127 v.

[2514] Ibíd. Francesc Focs, manual de 1799, 1161/4, folis 293-294.

[2515] Ibíd. Pere Pagès, manual de 1800, 1079/27, folis 330 v-331 v.

[2516] Ibíd. Joan Font-rodona, manual de 1801, 1158/8, folis 101-102.

[2517] Ibíd. Folis 102 v-103.

[2518] ACB. Baptismes, juliol 1802-desembre 1804, vol. 38, foli 52.

[2519] AHPB. Barcelona, notari Pere Pagès, manual de 1803, 1079/28, folis 286-286 v.

a Manuel López de Luna, qui viu a Veracruz, Mèxic. L'octubre del mateix any, també al *Diario,* es publicà el catàleg de llibres de la seva llibreria, com a suplement.

El 17 de març de 1804,[2520] encara com a cònsol primer, exercí el càrrec en l'admissió de **Pau Esterling i Vigil**:

El mateix dia 17,[2521] exercí de cònsol primer del Col·legi quan obtingué el mestratge **Vicenç Magrinyà i Focs**. El 27 d'abril de 1804,[2522] pagà diners, una part, a **Josep Serrat i Fontdevila**, per haver estat l'administrador de la impremta que havia estat de **Mateu Barceló**, comprada per ell. El 21 de juny del mateix any,[2523] exercí el càrrec de cònsol primer del Col·legi de Llibreters i Impressors Unificat quan se li concediren el mestratge a **Josep-Antoni Cerdà**, **Ignasi Oliveres i Gonzàlez**[2524] i **Francesc Roca i Vila**.[2525] El 18 de setembre de 1804,[2526] rebé l'autorització per a fer un quart pis i balcons a la casa del carrer de la Llibreteria, amb carrer del Paradís i carrer del Bisbe. L'11 d'octubre del mateix any,[2527] en tant que cònsol primer del Col·legi, rebé una notificació d'**Agustí Roca i Cerdà**, per tal de no pagar despeses extraordinàries de guerra, les quals, segons **Roca**, estava exempt. El 22 de novembre de 1804,[2528] **Josep Serrat,** impressor, cobrà de **Valeri Sierra** la part restant del que li devien pel temps que portà la impremta de **Mateu Barceló**, que ara ha comprat l'esmentat **Valeri Sierra**. El 27 de novembre del mateix

[2520]Ibíd. Francesc Ribes i Barbier, manual de 1804, 1188/3, folis 56 v-57.
[2521]Ibíd. Folis 57-58.
[2522]Ibíd. Pere Pagès, manual de 1804, 1079/29, foli 102.
[2523]Ibíd. Francesc Ribes i Barbier, manual de 1804, 1188/3, folis 126-127.
[2524]Ibíd. Folis 127-128.
[2525]Ibíd. Folis 128-129 v.
[2526]Ibíd. Francesc Focs, manual de 1804, 1161/9, folis 267-269 v.
[2527]Ibíd. Fèlix Abellà, manual de 1804, 1149/2, folis 294-294 v.
[2528]Ibíd. Pere Pagès, manual de 1804, 1079/29, foli 102.

any,[2529] Jaume Arnaudies, com a acreedor de **Mateu Barceló**, impressor difunt, que li tenia llogada una casa, cobrà de **Valeri Sierra**, perquè havia comprat la impremta de **Barceló**.

El 18 de setembre de 1806,[2530] presentà al consell del Col·legi **Pere Barral** i **Pere-Màrtir Bacs i Permanyer**, per tal de ser-ne admesos. El 9 d'octubre del mateix any,[2531] en fou el padrí en el mestratge finalment atorgat d'aquests dos nous confrares.[2532]

El 8 d'octubre de 1807,[2533] els cònjuges **Valeri Sierra** i **Mariàngela Oliver** reberen el llegat testamentari de **Francesc Oliver i Vilaseca**, el seu sogre. El 25 de novembre del mateix any,[2534] fou el padrí de **Valeri**, fill de **Joan Serra** i **Eulàlia Centener**.

El 1808, ajudà el bisbe de Barcelona, Pau Sitjar, a fer-ne l'inventari de la seva biblioteca, ja que volia marxar de la ciutat: hi tenia 53 títols:

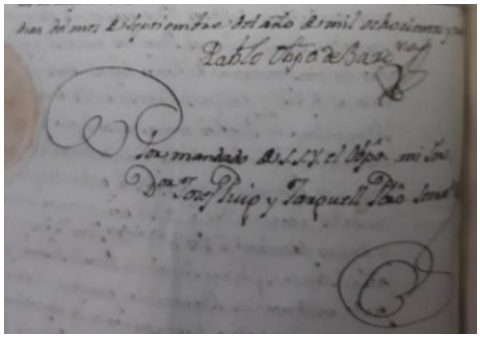

El 1811, per a l'ajuntament francès, publicà les llibretes de la contribució, per la qual cosa confirmem que treballà per a l'administració imperial, com altres.

El 14 d'agost de 1814,[2535] el trobem a Barcelona, en un consell del Col·legi de Llibreters i Impressors. El 5 de setembre del mateix any,[2536] el tornem a trobar en un altre consell del Col·legi, i encara en un altre, el 15 d'octubre 1814.[2537] També, en un darrer consell,

[2529]Ibíd. Foli 109.
[2530]Ibíd. Francesc Ribes i Barbier, manual de 1806, 1188/5, folis 233-235.
[2531]Ibíd. Folis 250-252.
[2532]Ibíd. Folis 252-253.
[2533]Ibíd. Antoni Comelles, manual de 1807, 1146/11, folis 382 v-384 v.
[2534]ACB. Baptismes, 1807-1813, vol. 40, foli 46.
[2535]AHPB. Barcelona, notari Josep-Maria Òdena i Muntells, manual de 1814, 1187/13, foli 461.
[2536]Ibíd. Foli 474.
[2537]Ibíd. Foli 708.

del 25 de novembre del mateix any,[2538] en què es dirimí la sol·licitud de **Francesc de Paula Piferrer** de tornar a ser impressor reial, amb votació negativa.

L'11 de febrer de 1815,[2539] **Eulàlia Pera**, vídua de **Joan Centener**, nomenà **Valeri Sierra** un dels marmessors i curadors dels seus nets. El 13 d'abril del mateix any,[2540] presentà **Lluís Ribes i Dalmau** en un consell, i en demanà llur mestratge. El 13 de maig de 1815,[2541] fou un dels examinadors del Col·legi en l'admissió de **Joan Roldós**. El 23 de maig del mateix any,[2542] en un altre consell, en fou un dels examinadors de **Lluís Ribes i Dalmau**, segons les noves ordenances.

El 1815, imprimí: *Apuntamiento de lo ocurrido con los ministros de la real Audiencia de Barcelona, en el día 9 de abril de 1809*, escrit per D. F. F. O: "*Barcelona. Imprenta de Sierrra y Oliver Martí*".

El 14 d'agost de 1816,[2543] **Valeri Sierra**, en nom dels seus fills, rebé un llegat testamentari de 600 lliures.

El 25 de juny de 1817,[2544] en la confecció de l'inventari dels béns d'**Eulàlia Pera**, el notari comentà que **Valeri Sierra** estava xacrós i no podia administrar els béns esmentats.

El 23 de febrer de 1827,[2545] feu de marmessor al testament de Maria Mata-rodona i Pasqual, filla de **Josep Mata-rodona**. El 27 d'agost del mateix any,[2546] feu de marmessor al testament de Maria Domènec, segona dona de **Josep Mata-rodona**.

El 2 de gener de 1828,[2547] **Valeri Sierra** pagà 200 lliures pel lluïsme d'un censal al capítol de la Catedral de Barcelona (Joan Terrasànchez ja n'havia pagades 100), que tenia com a

[2538]Ibíd. Foli 804.
[2539]Ibíd. Josep-Antoni Pic, manual de 1815, 1181/12, folis 34-35.
[2540]Ibíd. Folis 305-309.
[2541]Ibíd. Folis 442-443.
[2542]Ibíd. Folis 452-452 v.
[2543]Ibíd. Josep-Maria Òdena i Muntells, manual de 1816, 1187/15, folis 150 v-151.
[2544]Ibíd. Josep-Antoni Pic, manual de 1817, 1181/14, folis 236-238 v.
[2545]Ibíd. Josep-Maria Vilar i Estruc, manual de 1827, 1219/14, folis 79-79 v.
[2546]Ibíd. Folis 290 v-291.
[2547]Ibíd. Manual de 1828, 1219/15, folis 4 v-5 v.

successor de **Joan-Pau Martí**, llibreter (aquest censal fou creat per Jacint Escona, Joan Terrasànchez i **Joan-Pau Martí** mateix, el 18 gener 1695).

El 24 de gener de 1831,[2548] **Valeri Sierra** donà poders a Francesc Díaz Razola, resident a Madrid, per a gestionar permisos d'impressió i altres temes.

Valeri Sierra i Maria-Àngela Oliver moriren de còlera morbo en l'epidèmia de l'any 1834. Tingueren diversos fills: **Antoni Sierra i Oliver**, impressor i llibreter, col·legiat el 1815, Ignasi, Maria-Ignàsia, muller de Joaquim Borràs i Arau, causídic, i Maria-Àngela els quals heretaren dels seus pares.

Des de la plaça de Sant Jaume on visqueren, hem pogut constatar diversos peus d'impremta: "*Oliver, Sierra y Martî*", a partir de 1789; "*Tipographia conjugum Sierra & Marti*", també, el 1789; "*Consortes Sierra y Martî*", el 1790; "*Consortes Sierra, Oliver y Martî*", el 1791; "*Imprenta de Sierra y Oliver Martî*", el 1801; "*Estampa de Sierra y Martî*", el 1817; "*Imprenta de Sierra y Martî*", el 1818; "*Oficina de Sierra y Martî*", el 1819 i "*Typografia Serra ac Marti*", el 1826.

També, sabem d'alguns llibres publicats per ell, el 1790 i el 1793: *Compendi de doctrina cristiana*, de Francesc Nadal. El 1796: *Nuevo estilo y formulario de escribir cartas misivas*, de J. A. Begues.

-L: Silva, Josep-Antoni, llibreter de Barcelona. El 20 de març de 1760,[2549] constà com a testimoni al contracte d'aprenentatge signat per **Francesc Ribes i Fullà**, amb **Tomàs Piferrer**.

-L: Sobirana i Savall, Jacint,[2550] llibreter de Barcelona del segle XVIII, fill de **Joan**, també llibreter i de Maria-Anna Savall. El 25 de juliol de 1750, fou testimoni d'un casament a la parròquia de Sant Just i Sant Pastor.

El 24 de juliol de 1751,[2551] casà amb Rosa Carbó i Llorens, de Barcelona, filla de Joan Carbó, revenedor, i de Gràcia Llorens. El 25 de juliol del mateix any,[2552] es feren els seus

---

[2548]Ibíd. Manual de 1831, 1219/18, folis 36-36 v.

[2549]Ibíd. Llorenç Madriguera i Femades, manual de 1760, 1024/9, folis 85 v-86.

[2550]DB. Pàg. 420.

[2551]ACB. Desposoris, llibre 139, foli 21 v.
-ADB. Santa Maria del Mar, 1750-1751, caixa 31.

[2552]AHPB. Barcelona, notari Bernat Forès, 1742-1751, 1008/16.

capítols matrimonials. El 23 d'octubre de 1751,[2553] fou el padrí en el bateig de Gabriel, fill de **Josep Avinyó** i d'Antònia Sobirana, sa germana.

Visqué a la Baixada de la Presó, núm. 3, on tingué la llibreria i, el 1761, vengué exemplars del *Duende Especulativo sobre la vida civil en Madrid*, de **Joan-Antoni Mercadal**.

El 27 de juny de 1764,[2554] cobrà unes enquadernacions fetes per a Domènec Duran i Muxiga, pel preu d'11 lliures, 16 sous.

El 7 de febrer de 1765,[2555] Marià Fortor, cinter, establí **Jacint Sobirana** en una botiga a la Davallada [sic] de la Presó. El 5 de maig del mateix any,[2556] el mestre de cases que feu les obres a la seva casa i botiga, signà àpoca per les obres fetes pel preu de 12 lliures, 19 sous i 10 diners. El 6 de maig de 1765,[2557] rebé una àpoca també per obres fetes a la botiga de la Davallada de la Presó, pel preu de 26 lliures, 3 diners. El 15 de juliol del mateix any,[2558] signà per raó de senyoria de la seva botiga.

El 7 i 8 de febrer de 1770,[2559] hi hagué els encants dels béns d'**Isabel Jolis i Gispert**, a casa de la difunta, al carrer dels Cotoners, **Jacint** hi assistí.

El 4 de maig de 1771,[2560] hi hagué una concòrdia sobre la botiga de la Davallada de la Presó.

L'11 de gener de 1773,[2561] comprà a l'encant els llibres del reverend Pere Fogueres, prevere de la parroquial de Conques, bisbat d'Urgell.

El 2 d'agost de 1776,[2562] **Jacint Sobirana**, llibreter, com a procurador del reverend Miquel Viaceli, rector d'Ancs, abadiat de Gerri (en poder del notari Josep Miró i Sanci,

---

[2553]APSJSPB. Llibre de Baptismes núm. 15, foli 301.

[2554]AHPB. Barcelona, Fons Duran, documents sense catalogar.

[2555]Ibíd. Joan Pàmies, manual de 1765-1767, 1081/2, folis 16 v-20.

[2556]Ibíd. Folis 53-53 v.

[2557]Ibíd. Folis 55- 55 v.

[2558]Ibíd. Esteve Cols, menor, manual de 1765-1767, 1084/1, folis 122 v-123.

[2559]Ibíd. Josep Costa, manual de 1770, 1026/25, folis 388-393.

[2560]Ibíd. Joan Pàmies, manual de 1771, 1081/4, folis 35 v-39 v.

[2561]Ibíd. Francesc Comelles, Testaments i Inventaris, 1051/47, folis 111-118 v.

[2562]Ibíd. Tomàs Prat, manual de 1776, 1071/5, foli 37.

4 juliol 1776, a Gerri) nomenà procuradors substituts seus Ramon Catà, de la Vall, Domènec Mosse i Ignasi Pallarès, notaris, i un dels testimonis fou **Joan Centener**.

El 6 de setembre de 1784,[2563] hi hagué el seu testament. El 30 de setembre del mateix any,[2564] Rosa, vídua de **Jacint Sobirana**, hereva seva, atorgà poders a Nicolau Xuriguera, cerer, veí de Torà, bisbat de Solsona.

El 28 de gener de 1796,[2565] hi hagué el testament de Rosa Carbó, vídua de **Jacint Sobirana**. Fou sebollida en dos coves a Santa Maria del Mar. Es feren 25 misses per la seva ànima. El 5 de març del mateix any,[2566] hi hagué l'inventari dels béns de Rosa Carbó, al carrer de la Bòria, vídua de **Jacint Sobirana**.

-L: Sobirana i Savall, Josep,[2567] llibreter de Barcelona del segle XVIII. Visqué de lloguer a la botiga, al carrer d'en Grony, amb la dona i un fill. Fou el germà de **Jacint**.

-L: Solà i Coquet, Francesc,[2568] llibreter de Barcelona, però nascut a Girona, on feu l'aprenentatge i el fadrinatge. Fill del mestre de cases Salví Solà i d'Isabel Coquet. Casà amb Teresa Roquer i tingueren diversos fills: el 10 de novembre de 1778,[2569] morí Francesca, filla albada. El 15 de febrer de 1780,[2570] batejaren Josep-Francesc, Antoni, fill, qui morí el 21 del mateix mes,[2571] quan hi vivien al carrer del Carme, o carrer d'en Roig.[2572] El 26 de gener de 1784,[2573] batejaren Pau-Francesc, Josep, fill, però, el 10 d'abril del mateix any, morí albat.[2574] El 4 de novembre de 1785,[2575] morí Francesc, fill albat.

[2563]Ibíd. Francesc Ferrús, Testaments 1777-1785, 1121/36, folis 186-187.
[2564]Ibíd. Manual de 1784, 1121/35, folis 246-247 v.
[2565]Ibíd. Francesc Joan Elies i Bosc, Testaments 1795-1797, 1123/43, folis 163-164.
[2566]Ibíd. Folis 168-170 v.
[2567]Ibíd.
[2568]AHCB. Gremis Notarials, Llibreters i Impressors, caixa 4.
[2569]ACB. Òbits, 1766-1786, llibre 8, foli 198.
[2570]Ibíd. Baptismes, 1776-1780, vol. 30, foli 234.
[2571]Ibíd. Òbits, 1766-1786, llibre 8, foli 219 v.
[2572]Ibíd. 1781-1783, vol. 16.
[2573]Ibíd. Baptismes, 1783-1786, vol. 32, foli 48 v.
[2574]Ibíd. Òbits, 1766-1786, llibre 8, foli 291.
[2575]Ibíd. Foli 322.

El 23 de juny de 1787,[2576] **Antoni Oliveres** i **Francesc Solà**, fadrins llibreters, demanaren que se suspengués el mestratge de **Joan Soler**, perquè abans l'havien de tenir ells. El 24 de novembre del mateix any, [2577] hi hagué un consell del Col·legi en què l'andador **Mateu Esterling** es queixà que a la ciutat hi havia dues botigues de llibreters obertes, de persones que no són mestres del Col·legi, com ara les de **Solà**, al carrer Hospital i al carrer Ample i, també, la d'**Antoni Oliveres**, al carrer de la Palla. Aleshores, el Col·legi acordà que les tancaria, i per això varen comissionar **Francesc Generes**, major i **Francesc Ribes**.

El 30 de març de 1788,[2578] **Francesc Solà** obtingué el mestratge. El 7 de maig del mateix any,[2579] morí Maria, filla albada, quan hi vivien al carrer de Jerusalem.[2580] L'11 de juliol de 1788,[2581] morí Antònia, filla albada,[2582] de qui no posseïm data de baptisme.

Francesc Solà,[2583] bàsicament, es dedicà a enquadernar i vendre llibres com les populars *Fabulas de Samaniego* i el *Arte de la Cocina*, així com estampetes religioses, per bé que va reeixir en el seu negoci.

El 1790, nasqué Maria Solà i Roquer, darrera de les filles del matrimoni **Solà**-Roquer. La seva dona, Maria, devia morir aquell any mateix.

El 24 de juliol de 1793,[2584] casà en segones núpcies amb Josepa Rius i Rubió. La impressora **Raimona Rubió**, muller de **Josep Altès**, era la seva tia.

Participà de la reunió del Col·legi de Llibreters i Impressors Unificat feta a la sagristia de la Catedral de Barcelona, per a demanar permís d'impressió i per criticar el seu andador **Pau Nadal**, el 7 d'abril de 1794.[2585]

[2576]AHPB. Barcelona, notari Josep Grau i Sairols, manual de 1787, 1114/1, folis 171-171 v.

[2577]Ibíd. Francesc Madriguera i Galí, manual de 1787, 1085/15.

[2578]Ibíd. Manual de 1788, 1085/16, folis 132-133.

[2579]ACB. Òbits, 1786-1801, llibre 9, foli 46.

[2580]Ibíd. Vol. 16, foli 300 v.

[2581]Ibíd. Llibre 8, foli 50 v.

[2582]Ibíd. Vol. 16, foli 310.

[2583]Solà i Parera, Àngels. "Impressores i llibreteres a la Barcelona dels segles XVIII i XIX", *Recerques*, núm. 56, Barcelona, 2008, pàg, 97.

[2584]APSJSPB. Foli 458.
-ACB. Llibre 160, foli 182.

[2585]AHCB. Gremis Notarials, Llibreters i Impressors, caixa 4.

El 5 de juny de 1795,[2586] morí Joan, fill albat de **Francesc Solà** i Josepa Rius [sic, Rovira], quan vivien al carrer de l'Hospital. Li feren exèquies amb 18 preveres i 4 escolanets. El 9 d'octubre de 1797,[2587] morí Antoni, fill albat. També, li feren exèquies amb 18 preveres i 4 escolanets. El 4 de setembre de 1799,[2588] morí Josepa, filla albada. El 27 de desembre del mateix any,[2589] batejaren Josep, fill de **Francesc Solà**, i de Josepa Rius, i el padrí fou **Josep Rubió**, mestre llibreter.

El 18 de març de 1800,[2590] combregà **Francesc Solà**, abans de morir, al carrer de l'Hospital, davant de la Font. Fou sebollit el 24 del mateix mes, amb sepultura dita de *Nostra Senyora*. L'endemà, el 19 de març,[2591] hi hagué el seu testament. El 25 de març de 1800,[2592] hi hagué el seu inventari.

El 4 d'abril de 1802,[2593] Gaietà Coll, sastre, vidu de Josepa Pauner, i fill de Pau Coll, pagès, i de Margarida Cases, cònjuges, casà amb Josepa Rius, vídua de **Francesc Solà**, llibreter, filla de Josep Rius, vidrier i d'Isabel Rubió, cònjuges, ciutadans de Barcelona, habitants a la parròquia de Santa Maria del Pi.

El 12 de desembre de 1808,[2594] hi hagué el testament de Maria Solà i Roquer, a 18 anys, filla de **Francesc Solà**.

El 4 de febrer de 1820,[2595] hi hagué el testament de Josepa Rius, muller de Gaietà Coll, qui havia estat muller de **Francesc Solà**.

El 25 d'agost de 1830,[2596] hi hagué un altre testament de Josepa Rius.

[2586] ACB. Santa Maria del Pi, foli 123 v.

[2587] Ibíd. Foli 195 v.

[2588] Ibíd. Foli 248.

[2589] ADB. Dispenses apostòliques, 1838, núm. 36.

[2590] Ibíd. Òbits, Santa Maria del Pi, XVII/4 r. 49.

[2591] AHPB. Barcelona, notari Miquel Vilamala i Cassani, manual de 1800, 1151/14, folis 43-44 v.

[2592] Ibíd. Folis 46 v-54 v.

[2593] ADB. Santa Maria del Pi, 1802, Desposoris, XVII/6 r. 83.

[2594] AHPB. Barcelona, notari Francesc Mas i Vidal, manual de 1808, 1127/39, folis 142-142 v.

[2595] Ibíd. Manuel Maspons, manual de 1820, 1198/9, folis 20-23.

[2596] Ibíd. Manual de 1830, 1198/19, folis 162-165.

El 3 de març de 1838,[2597] Josepa Rius prometé pagar 200 lliures, part de la quantitat promesa per Josep Solà i Rius, el seu fill, de 39 anys, a la seva futura muller Maria del Carme Gaspar, que encara no ha pogut celebrar-se per falta de dispensa per raó de parentesc, i així evitar que la dita futura muller es quedés els llibres de la botiga.

-Soler, Francesc,[2598] tenim notícia que a casa seva, al carrer de la Riera de Mataró, es vengué la *Gazeta Militar y Política del Principado de Cataluña*, el 1811.

-I: Soler i Duran, Roc, impressor i estamper de Barcelona, fill de l'estamper **Jaume Soler** i de Mònica Duran. El 10 d'abril de 1747,[2599] **Josep Teixidor** signà per al proveïment de vi claret a un pagès de Sant Climent de L., i com a testimonis hi eren **Joan Forns** i **Roc Soler**, impressors.

El 10 de gener de 1751,[2600] casà amb Caterina Vilà i del Prat, de Sant Pere Octavià de Sant Cugat del Vallès, filla de Benet Vilà, pagès, i d'Eulàlia, vius, però el pares d'ell, ja eren difunts.

Entre el 1751 i el 1764,[2601] hi tingueren diversos fills: Rita, Josep, amb padrins impressors, com **Francesc Generes**, major i Eulàlia Nadal, dona de **Pau Nadal**; Maria, amb testimonis d'impressors, com **Carles Sapera** i Maria Osset, dona del llibreter **Jaume Osset**; Lluís, amb testimonis de llibreters, com ara Àngela Martí, vídua del llibreter **Maure Martí**; Caterina i Jaume, i també tingueren fills albats morts: Antònia, Onofre i un altre fill més, sebollit a l'església de la Tapineria, vas de la Concepció.[2602]

El 2 de juny de 1776,[2603] casà la seva filla Rita. **Roc Soler** morí el 10 desembre de 1779,[2604] i fou sebollit al vas en terra de l'Hospital de la Santa Creu.

[2597] Ibíd. Antoni-Ignasi Llobet, manual de 1838, 1257/6.

[2598] *Gazeta Militar y Política del Principado de Cataluña*, núm. 104, corresponent al dissabte, 24 d'agost de 1811.

[2599] AHPB. Barcelona, notari Josep Llobet i Soldevila, manual de 1747, 1033/1, foli 41 v.

[2600] ADB. Desposoris, 1750-1751, vol. 32, foli 230.

[2601] ACB. Baptismes, vol. 24, foli 119 v. Vol. 25, foli 27. Vol. 25, foli 134. Vol. 26, foli 43 i 205 v.
-Ibíd. Òbits, 1734-1765, vol. 7. 1755-1764, foli 91 v.

[2602] Ibíd. 1773-1781, vol. 15, foli 1237 v.

[2603] ADB. Desposoris, 1776-1777, caixa 44, foli 266 v.

[2604] ACB. Òbits, vol. 15, foli 1237 v.

El 15 de novembre de 1807,[2605] Rita Soler, ja vídua, es tornà a casar amb Josep Pujol, pescador.

Rita Soler feu el testament el 21 d'abril de 1819,[2606] i un codicil el 21 d'agost de 1821.[2607]

-Soler, Felip,[2608] tenim coneixement seu a través de l'anunci a la *Gazeta Militar y Política del Principado de Cataluña*, del 19 d'octubre de 1812 que, a casa seva, al poble de Calaf, es venia el llibre: *Conversación entre un parroco y Arcadio sobre el juramento de fidelidad y obediencia que el emperador Napoleón exige a los eclesiasticos de Cataluña*.

-L: Soler, Joan,[2609] llibreter de Barcelona. El 1787, ingressà al Col·legi, com a mestre, germà de **Manuel**, probablement.

-I: Soler, Manuel,[2610] impressor i estamper de Barcelona. Casà amb Teresa Fullosa, el 1795. Visqué davant de les escales de la Catedral, amb tres fills (des del 1795 fins el 1807), germà de **Joan**, probablement.

-L: Suàrez i Ximènez, Antoni,[2611] llibreter de Barcelona, nascut a Madrid, fill de Domingo Suàrez, del comerç de llibres de Madrid, i de Melciora Ximènez, germà de **Pere**. El 30 d'agost de 1793,[2612] casà amb Josepa Peix i Pons.

El 8 d'octubre de 1794,[2613] hi hagué un consell del Col·legi de Llibreters i Impressors Unificat en què hi participà. El 17 d'octubre del mateix any,[2614] en un altre consell, finalment, es concedí la plaça de mestre a **Antoni Suàrez**, però en comptes de 50 lliures, en pagà 75. El 18 d'octubre del mateix any,[2615] **Josep Giralt** protestà pel mestratge

---

[2605]AHPB. Barcelona, notari Fèlix Veguer i Abellà, manual de 1807, 1149/15, folis 291-293 v.

[2606]Ibíd. Josep-Maria Vilar i Estruc, manual de 1819, 1219/5, folis 226-226 v.

[2607]Ibíd. Manual de 1821, 1219/7, folis 247 v-248.

[2608]MC. Pàg. 169-380.

[2609]DB. Pàg. 518.

[2610]Ibíd.

[2611]Ibíd.

[2612]APSJSPB. Desposoris, 1780-1795, volum 9, foli 464.
-ACB. Llibre 160, foli 195.

[2613]AHPB. Barcelona, notari Francesc Madriguera i Galí, *secundum regestrum 1786-1796* s.f.

[2614]Ibíd.

[2615]Ibíd. Manual de 1794, 1085/22, foli 205.

atorgat a **Antoni Suàrez** el dia anterior. El 15 de novembre de 1794,[2616] l'obtingué, finalment.

El 19 de gener de 1795,[2617] es demanà el mestratge per a **Antoni Brusi**, en un consell del Col·legi de Llibreters i Impressors Unificat. L'1 de febrer del mateix any,[2618] **Antoni Brusi** l'obtingué, amb **Antoni Suàrez** com a padrí.

El 13 de febrer de 1796,[2619] fou el padrí de **Miquel Serra**, en el seu mestratge.

L'1 d'abril de 1798,[2620] comprà una botiga de llibreter, que ja administrava, al comerciant Bru Vidal. Visqué al carrer de Sant Ramon, el 1798, quan el 22 de desembre, morí la seva dona.

El 7 de novembre de 1803,[2621] fou un dels testimonis en el mestratge de **Joan Fonoll i Mateu**.

El 22 d'agost de 1806,[2622] demanà llicència per al seu segon casament a la parròquia de Santa Maria del Pi, amb Maria-Teresa Oliveres, donzella, filla de Ramon Oliveres i de Maria Sargil.

Durant la Guerra del Francès, no en sabem res. Després, s'establí a València, per bé que anava i venia força sovint a Barcelona.

El 14 d'agost de 1814,[2623] el trobem en un consell del Col·legi, i el 15 d'octubre, també.[2624] Finalment, el tornem a trobar en un consell, el 25 de novembre de 1814,[2625]

[2616]Ibíd. Folis 256 v-257 v.

[2617]Ibíd. Registre de diverses confraries, 1795, 1085/25.

[2618]Ibíd. Francesc Madriguera i Galí, manual de 1795, 1085/23, folis 36-36 v.

[2619]Ibíd. Ramon Cortès i Sort, escrivà major de la Cúria Reial, i Jaume Ripoll i Estrada.
-APSJSPB. Causa Pia de Colomers, Ametller i Piferrer.

[2620]AHPB. Barcelona, notari Josep Obac, manual de 1798, 1129/21, folis 289-290.

[2621]Ibíd. Francesc Ribes i Barbier, manual de 1803, 1188/2, folis 149-149 v.

[2622]ADB. Santa Maria del Pi, Desposoris, XVII/6, r. 85.
-ACB. Llibre 168, foli 34.

[2623]AHPB. Barcelona, notari Josep-Maria Òdena i Muntells, manual de 1814, 1187/13, foli 461.

[2624]Ibíd. Foli 708.

[2625]Ibíd. Foli 804.

en què es dirimí la sol·licitud de **Francesc de Paula Piferrer** de tornar a ser impressor reial, amb votació negativa.

-L: Suàrez i Ximènez, Pere,[2626] llibreter de Barcelona, germà d'**Antoni**. Sabem que nasqué a Madrid, i que des del 1790 era a Barcelona. Fou membre del Col·legi de Llibreters i Impressors Unificat.

El 1803, oferí al Col·legi un llibre magníficament enquadernat, ja que volia ensenyar l'art de l'enquadernació i demanà a la Junta de Comerç una pensió per tal de poder dedicar-se a la docència de la tècnica i l'art de l'enquadernació.[2627]

Fou llibreter i enquadernador, el 1804.

-L/I: Surià i Brugada, Francesc,[2628] llibreter i impressor de Barcelona. La nissaga dels **Surià**, des del 1680[2629] al carrer de la Palla de Barcelona, fou una de les més llargues de l'època Moderna a Catalunya. Hi trobem **Vicenç Surià**, **Jaume Surià i Ferrer**, **Francesc Surià i Ginestar**, **Francesc Surià i Brugada**, menor, qui fou estamper reial, amb privativa per a imprimir l'*Almanak*, o *Calendari General de la Provincia*. També fou revisor del paper segellat que s'enviava a Mèxic, administrador de les reials cases de Penitència, o Galeres-Refugi de Dones i impressor oficial de la Reial Acadèmia de Bones Lletres, de la Junta de Comerç i de l'Escola de Nobles Arts, des del 1767, fins el 1805, data de la seva mort. Acabà la nissaga el seu fill, **Francesc Surià i Ferrer.**

Amb aquest volum de feina, la seva vida fou, certament, amable. En morir, **Josep-Antoni Oliver**, el seu gendre, fou el continuador del negoci, juntament amb el seu fill **Francesc Surià i Ferrer**.

[2626]MC. Pàg. 169-380.

[2627]AHCB. Junta de Comerç, Vol. 8.

[2628]Martínez Martínez, Oriol. *L'impressor Francesc Surià i Burgada (1749-1805)*, màster en Biblioteques i Col·leccions Patrimonials, curs 2016-2016, tutor: Jesús Gascón, Universitat de Barcelona, setembre 2016. A la pàg. 38, inclou un diagrama sobre la diversificació de la seva producció (el 36% eren obres religioses). A les pàg. 81-132, inclou un Annex amb les seves obres impreses, fins a 382 llibres, extret del seu inventari *post-mortem*, que nosaltres també hi aportem.

[2629]Camprubí, Xevi. *L'impressor Rafael Figueró (1642-1726) i la premsa a la Catalunya del seu temps*, Fundació Noguera, Barcelona, 2018, pàg. 317-321. Hem eixamplada la informació de Camprubí amb albarans pagats pels Surià, a l'Obra de les parròquies de Sant Just i Sant Pastor i a Santa Maria del Pi de Barcelona, entre els anys 1733-1750.

Hem pogut documentar bona part de les impressions i treballs diversos que **Francesc Surià i Brugada** feu per a la parròquia de Santa Maria del Pi[2630] i per a la de Sant Just i Sant Pastor,[2631] però abans, ens ha semblat interessant l'aportació, també, dels treballs realitzats pel seu pare, **Francesc Surià i Ginestar**,[2632] i pel seu avi, **Jaume Surià i Ferrer**, des del 8 de març de 1733 fins al mes de juny de 1750, els quals hem transcrit a continuació:

Compte de l'Obra de Sant Just i Sant pastor que inclou la feina feta per **Jaume Surià**, avi, **Francesc Surià i Ginestar**, pare i **Francesc Surià i Brugada**, fill:

"*Compte de lo que respectivament imprimiren **Jaume** y **Francisco Suria** per la illtre Obra de la parroquial iglesia de St Just y St Pastor desta ciutat des lo any 1733 fins al de 1752 inclusive y així mateix una nota o noticia dels anys 1767 al de 1773 (que son ja pagats) junt ab lo de 1774, que se esta debent encara; ab lo reliquo o resta dels precitats anys 1733 a 1752 inclusive*:

Primo, a 1 de març de 1733 per 700 creus de Pasqua ..... 4 lliuras

Item a 3 de abril, idem per una raima de papers per conbidar a la comunió general ..... 2 lliuras, 16 sous

Item a 6 de juny, idem per tres raimas de St Pacia, per la extracció ..... 7 lliuras, 16 sous

Dit dia per una raima de papers per combidar a la professó de Corpus ..... 2 lliuras, 16 sous

Item a 9 de mars 1734, per 80 papers de la festa de St Pacia y Quaranta horas ..... 1 lliura

Item a 30 de dit mes, per 800 creus de Pasqua ..... 4 lliuras, 10 sous

Item a 30 de abril idem, per set mans de paper per convidar a la professó de la comunió dels malalts ..... 1 lliura, 8 sous

Item dit dia per lo mateix fi de convidar als titulars y cavallers, tres mans de esquelas ab paper de escriurer ..... 1 lliura, 4 sous

Item a 25 de juny idem, quatre mans de papers per convidar a la professó del Corpus ..... 1 lliura, 4 sous

Item per convidar a dita professió, dos mans de esquelas en castella ..... 18 sous

Item a 24 de febrer de 1735, per los 80 papers dels predicadors de Quaresma festa de Quaranta horas y St Pacia ..... 1 lliura

Item d 4 de abril, idem 800 creus de Pasqua ..... 4 lliuras, 10 sous

Item a 17 de maig, idem una raima de goigs de St Pacia per la extracció ..... 2 lliuras, 16 sous

Item a 25 de agost, idem altras dos raimas de goigs de dit Sant ..... 5 lliuras, 12 sous

Item a 11 de mars de 1736, los 80 papers de la festa de St Pacia y quaranta horas de la Quaresma ..... 1 lliura

Item a 1 de abril, idem 500 creus de Pasqua ..... 2 lliuras, 16 sous

Item a 4, idem 200 creus a mes de las ditas ..... 1 lliura, 2 sous

Item a 5, idem dos mans de papers per convidar a la comunió general dels impedits de cumplir lo precepte pasqual ..... 1 lliura, 5 sous

---

[2630] ADB. Santa Maria del Pi, Comptes de l'Obra, 1768-1805.

[2631] APSJSPB. Rebuts, 1768-1805.

[2632] Entre el 1752 i el 1763, hi hagué un únic jutge a càrrec del Jutjat d'Impremtes, Joan Curiel. Aquest senyor fou molt estricte i controlà totes les publicacions, amb obstacles i restriccions de tota mena, com ara l'embargament de quatre impremtes a la ciutat de Barcelona: **Joan de Vegares,** regentada pel seu nebot **Lucas**, **Carles Sapera i Carreres**, **Francesc Surià i Ginestar**, i la vídua **Maria-Àngela Martí**, el 1756, segons De Burgos, Francisco Javier. *Imprenta y cultura del libro en la Barcelona del setecientos: 1680-1808*, 2 vol., tesi doctoral dirigida per Ricardo García Cárcel, Facultat de Lletres, Universitat Autònoma de Bellaterra, 1993, pàg. 360.

Item a 2 de juny, idem per quatre mans de papers per convidar a la professó del Corpus.....1 lliura, 8 sous

Item a 7 de mars de 1737, los papers de Quaresma, festa de St Pacia y quaranta hores.....1 lliura

Item a 20 de abril, idem dos raimas de creus de Pasqua .....5 lliuras, 12 sous

Item a 17 de febrer de 1738, los 80 papers dels predicadors de Quaresma y festa de St Pacia, en las quaranta horas .....1 lliura

Item a 5 de abril, idem 800 creus de Pasqua .....4 lliuras, 10 sous

Item a 10, idem 500 papers pel convit de la Comunió general .....1 lliura, 8 sous

Item en lo mateix dia, 200 bitllets per convidar a dita comunió den particular .....1 lliura, 8 sous

---

64 lliuras, 2 sous

Item als 4 de juny del expressat any 1738, dos raimas y mitja de goigs e indulgencies de St Pacia, per la extracció .....7 lliuras

Dit dia per convidar a la professó de Corpus, 5 mans de esquelas ab paper de escriurer.....1 lliura, 10 sous

Item a 3 de agost, mitja raima de la publicació del Jubileu de St Just y St Pastor per dit any y restants sis seguents .....2 lliuras, 2 sous

Item a 14 de febrer de 1739, los 80 papers de la festa de las quaranta horas per Sant Pacia y predicadors de quaresma.....1 lliura

Item a 19 de mars, idem 500 creus de Pasqua .....2 lliuras, 16 sous

Item a 11 de abril, idem 700 creus mes a mes de las ditas .....12 sous

Item a 2 de juny, idem deu mans de esquelas per convidar als menestrals a la professó del Corpus .....1 lliura, 10 sous

Item a 7 de febrer 1740, los 80 papers dels cartells dels noms dels perdicadors de Quaresma, festa de Sant Pacia y quaranta horas .....1 lliura

Item a 18 de mars, idem 660 creus de Pasqua y a 27 idem 150 mes .....4 lliuras, 10 sous

Item a 20 de juny, 10 mans de goigs e indulgencies de St Pacia per la extraccció, a 26, idem quatre mans mes y una raima y mitja a 29 idem .....7 lliuras

Item en lo mars de 1741, los 80 papers dels predicadors de Quaresma, les 40 horas y St Pacia .....1 lliura

Item a 15, idem 700 creus de pasqua, 50 mes en 16 de abril de idem .....3 lliuras, 18 sous

Item a 6 de abril, quatre mans de bitllets per convidar a la Comunió General, en catala y castella, uns y altres ab paper descriurer.....1 lliura, 8 sous

Item a 31 de janer de 1742, las 60 copias dels papers de Quaresma St Pacia y 40 h.....1 lliura

Item per Pasqua del expressat any 800 creus .....4 lliuras, 10 sous

Item en lo mars de 1743, los papers de quaranta horas y St Pacia.....1 lliura

Item per Pasqua, idem 625 creus .....3 lliuras, 10 sous

Item en la propria Pasqua, los papers per convidar a la Comunió General, castellans y catalans y també per portar lo talem .....1 lliura, 16 sous

Item en lo mateix temps 125 creus de Pasqua de mes .....14 sous

Item a 10 de juny una raima de goigs e indulgencies de St Pacia, per la extracció.....2 lliuras, 16 sous

Item per la Pasqua de 1744, 800 creus .....4 lliuras, 10 sous

Item després 58 de mes .....6 sous, 10 diners

Item en igual temps, 800 bitllets en cathala y castella, per convidar a la comunió general y per portar lo talem ab paper de escriurer .....1 lliura

Item a 18 de abril 1745, 900 creus de Pasqua .....5 lliuras, 4 sous

Item una raima de goigs e indulgencies per la extracció de St Pacia .....2 lliuras, 16 sous

Item los bitllets per convidar a la professó de Corpus .....1 lliura, 8 sous

Item a 11 de abril de 1746, 800 creus de Pasqua .....4 lliuras, 12 sous

Item una raima per la extracció de St Paci, de goigs e indulgencies de dit Sant.....2 lliuras, 16 sous

---

137 lliuras, 14 sous, 10 diners

Item en la Pasqua de 1747, 900 creus .....5 lliuras, 4 sous

Item los bitllets de convidar a la comunió general en castella y catala……1 lliura, 8 sous
Item los de convidar a la professó del Corpus ……1 lliura, 8 sous
Item la raima de goigs e indulgencies per la extracció de St Pacia……2 lliuras, 16 sous
Item en la Pasqua de 1748, 900 creus ……5 lliuras, 4 sous
Item en la mateixa Pasqua, los bitllets de convidar a la comunió general ……1 lliura, 8 sous
Item la raima de indulgencies y goigs de St Pacia per la extracció ……2 lliuras, 16 sous
Item 900 creus en la Pasqua de 1749……5 lliuras, 4 sous
Item a 5 de juny la raima de goigs per la extracció de St Pacia ……2 lliuras, 16 sous
Item en la Pasqua de 1750, per publicar la Comunió General, 500 papers de mig full guamit ……1 lliura, 12 sous
Item en la propdita Pasqua 850 creus ……4 lliuras, 15 sous, 4 diners
Item en igual temps los bitllets de convidar a la Comunió general……1 lliura, 10 sous
Item en la altra Pasqua los bitllets de convidar a la professó de Corpus……1 lliura, 10 sous
Item després la raima de St Pacia per la extracció……2 lliuras, 16 sous
Item en la Pasqua de 1751, los bitllets de convidar a la Comunió General ……1 lliura, 10 sous
Item en la mateixa Pasqua, 900 creus ……5 lliuras, 4 sous
Item la raima per la extracció de goigs e indulgencies de St Pacia……2 lliuras, 16 sous
Item 850 creus en la Pasqua de 1752……4 lliuras 15, sous 4 diners
Item los bitllets de convidar a la Comunió general ……1 lliura, 10 sous
Item la raima de goigs e indulgencies de St Pacia per la extracció ……2 lliuras, 16 sous

---

202 lliuras, 13 sous, 6 diners

Noticia de lo que han cobrat ***Jaume*** *y* ***Francisco Suria*** *a compte del tras escrit compte antich*:

Primo a 8 de mars de 1736, ab polisse dels Srs Obrers de 27 de febrer de dit any; se donaren a bon compte dels anys 1732; 1734 y 1735, catorse lliuras de las quals firma recibo Jaume Suria, al dors de la mateixa polissa a favor de Sr Ignasi Solsona, procurador de dita Obra……14 lliuras
Item a 24 de agost, cobra dit Jaume Suria ab polisse dels Srs Obrers contra lo Dr Solsona, son procurador a compte ……10 lliuras
Item a 10 de novembre de 1738 ab polisse dels Srs Obrers y a compte de tot lo impres dins a dit any 1738, (que importava 40 lliuras, 2 sous) entrega lo Sr Graells per compte de dit Dr Solsona, al mateix Jaume Suria……10 lliuras
Item a 10 de febrer de 1740 ab polisse dels Srs Obrers del dia antecedent, cobra lo predit Suria del Sr Igansi Rius, son procurador a compte de dites 30 lliuras, 2 sous ……10 lliuras
Item a 11 de juliol de 1741 ab polissa dels Srs Obrers contra lo antedit Sr Ignasi Rius, son procurador cobra lo expressat Jaume Suria……15 lliuras
Item en 1746 ab polissa dels Srs Obrers contra lo dr Orench proc. de aquella, cobra Francisco Suria……20 lliuras
Item en lo mes de febrer de 1747 ab polissa dels Srs Obrers contra dit Dr Orench, cobra lo mateix Francisco Suria……20 lliuras Item en 1748 ab polissa dels Srs Obrers contra lo expressat Dr Orench, cobra lo referit Francisco Suria……20 lliuras
Item en lo mes de febrer de 1749 ab altre polissa dels Srs Obrers contra lo propi Dr Orench, cobra Suria……20 lliuras
Item en lo mes de juny de 1750 ab polissa dels Srs Obrers contra lo Dr Orench, cobra lo anomenat ***Suria****……20 lliuras*

---

159 lliuras

Total dels impressos com apar del compte retro escrit ……202 lliuras, 13 sous, 6 diners
total del cobrat ……159 lliuras

Restan pagadores……43 lliures, 13 sous, 6 diners
Del qual import fa la meitat de gracia ab que sols deura pagar la Illtre Obra al infrascrit: 21 lliuras, 16 sous, 9 diners. ***Francisco Suria*** *(major)*".

Són 19 anys de feina d'impressor per a una sola parròquia, amb l'entrada de 762 lliures, 42 sous i 22 diners. Si anem sumant la resta de treballs, ens donarà el veritable volum del negoci.

Pel que fa a **Francesc Surià i Brugada**, 1767-1805, vegem-ne els treballs que feu per a la parròquia de Santa Maria del Pi, com el seu pare i el seu avi, a partir de 1767, any primer de la seva activitat:

"*Compte de lo que he impres per la Illtre Obra de la Iglesia parroquial de Nostra Sra de los Reyes, vulgarment dita del Pi, en lo any 1768*:
Primo los papers de plantar en los cantons per la Comunió general, se regalan
Per dos esquelas per convidar a la tropa a la Comunió ……1 lliura
Per los papers dels cantons per la elecció de Diputats ……1 lliura, 2 sous, 6 diners
Per la enquadernació de 30 Novenaris de las Animas, en castella……3 sous
Per lo valor de las cubertas doradas de estos……3 sous, 10 diners
Per 150 Novenaris en cathala, que ocupan dos fulls, a dos diners lo full……2 lliuras, 10 sous
Per enquadernar dits 150 Novenaris ……15 sous
Per 75 cubertas doradas per los dits ……9 sous, 3 diners
Per altres 75 de paper pintat ……3 sous, 9 diners
Per 1.000 Lamentos de las Animas ……3 lliuras
Y los 200 papers a foleo per a publicar los assumptos y predicadors, valen los primers 40 ……1 lliura, 10 sous
y los restants 160 a tres diners ……2 lliuras

---

12 lliuras, 17 sous, 4 diners

Tinch rebut de la Illtre Obra del Pi la quantitat de dotse lliuras, quinse sous, dich 12 lliures, 17 sous, 4 diners, per las rahons expressa lo sobredit compte, Barna y 9 setembre de 1768. ***Francisco Suria***".

"*Arxiu del Pi. Comptes de l'Obra, 1770*:
Compte de lo que he impres per la Illtre Obra de la parroquial iglesia de Nostra Sra dels Reys, vulgarment dita del Pi en lo any 1770:
Los 60 papers que se plantan per la comunió general…… se regalan
Los Edictes de las Oposicions per una capellania de música ……1 lliura, 4 sous
Los papers per la elecció de diputats ……1 lliura, 2 sous, 6 diners

Los 4.000 bitllets o esquelas per a convidar a la professó de Corpus, també se regalan y sols se demana lo import del paper, que es 20 mans, que a rahó de 2 sous valen .....2 lliuras

Los Edictes a foleo per a convidar al Novenari de las Animas y publicar los Assumptos y Predicadors valen los primers 40 .....1 lliura, 10 sous

Y los restants 160, a 3 diners quiscun.....2 lliuras

Los 1.000 Lamentos de las Animas .....4 lliuras, 3 sous, 4 diners

Per la enquadernació de 25 Novenaris castellans .....2 sous, 6 diners

Per lo valor de las cubertas doradas de dits 25 Novenaris .....3 sous, 1 diner

Per 175 Novenaris en cathala, que ocupan dos fulls a dos diners lo full.....2 lliuras, 14 sous, 2 diners

Per la enquadernació de dits 175 Novenaris .....17 sous, 6 diners

Per 100 cobertas doradas .....12 sous, 4 diners

Y per 75 de pintades .....3 sous, 9 diners

---

18 lliuras, 3 sous, 2 diners

*Tinch de la molt Illtre Obra, la sobredita quantitat per les rahons expressades a lo present compte. Barna, y 7 setembre de 1770, **Francisco Suria**, impresor*".

"*Arxiu del Pi Comptes de l'Obra, 1771*:

Compte de lo que he impres per lo Novenari de Animas de la Iglesia parroquial de Nostra Sra dels Reys, vulgarment dita del Pi, en lo present any 1771:

Primo, los papers de plantar per los cantons per la Comunió General, se regalan

Item 150 Novenaris esto es, 75 de castellans y 75 de cathalans, los castellans son de la Illtre Obra y los cathalans ocupan dos fulls y mitg, que a dos diners lo full, valen.....1 lliura, 5 sous

Per enquadernar dits 150 Novenaris .....15 sous

Per 75 cobertas deuradas y 75 de marberejadas .....15 sous

Item per 1.000 Lamentos de las Animas .....3 lliuras, 10 sous

Item per 200 papers a foleo per a publicar los Assumptos y predicadors, valen los primers 40 a .....1 lliura, 10 sous

Y los restants 160 a 3 diners .....2 lliuras

---

9 lliuras, 15 sous

*Tinch rebut de la Illtre Obra la sobredita quantitat per las rahons expressa lo expressat compte. Barna y 8 octubre, de 1771, **Francisco Suria y Burgada**, estamper*".

"*Compte de lo que he impres per lo Novenari de las Animas de la parroquial iglesia de Nostra Sra dels Reis, en lo present any, 1772*:

Primo los papers de plantar los cantons per la comunió general, se regalan

Item los 4.000 bitllets per demanar caritat als parroquians per la mutació del chor i demés obres, sols se demana lo treball de compondrer y tirar y bastretas del paper .....3 lliuras, 4 sous

Item lo import dels 4.000 bitllets per convidar al combregar general, sols se demana lo import del paper .....2 lliuras, 4 sous

Item per 56 Novenaris en cathala, que ocupa quiscun dos fulls.....18 sous, 8 diners

Item per la enquadernació de dits 56 Novenaris .....6 sous
Item per las cobertas de paper marbrejat dels mateixos Novenaris.....4 sous, 8 diners
Item per 1.000 Lamentos de las Animas .....3 lliuras, 10 sous
Item per 8 mans de estampetas xicas de las ditas Animas .....1 lliura, 4 sous
Item per 200 papers a foleo per a publicar los Assumptos y predicadors, valen los primers 40 a .....1 lliura, 10 sous
Y los restants 160, a tres diners quiscú.....2 lliuras

---

15 lliuras, 10 sous, 4 diners

Tinch rebut de la molt Illtre Obra lo sobredit compte. Barna, 13 octubre de 1772. ***Francisco Suria y Burgada****, estamper*".

"*1773*: *Item als 30 de abril ha pagat a* ***Francisco Suria****, per imprimir los papers de la regulació de missas per lo Arxiu.....2 lliuras, 2 sous, 6 diners*
1777: *Item he pagat a* ***Francisco Suria****, llibreter, per lo examen diari per las missas de la Rnt Comunitat com expressa lo recibo, sinch lliures, deu sous y quatre diners.....5 lliuras, 10 sous, 4 diners*
Llibre de la procura de herencias de la Comunitat del Pi, comensant al primer de maig de 1719 fins 1777 incl. Arxiu de Sta Maria del Pi.
1780: *Als 8 juliol, he pagat a* ***Francisco Suria****, llibreter, per sinquanta suplements al Dietari per lo regimen de dita iglesia, una lliura, deset sous y sis diners, consta de recibo de n. 4:.....1 lliura, 17 sous , 6 diners*
1782: *Item als 7 juliol, he pagat a* ***Francisco Suria****, llibreter, per los exemplars del reso de la dedicació de la present iglesia, dos lliures, consta de recibo de n. 3:.....2 lliuras*
1783: *Als 11 mars, he pagat a* ***Francisco Suria****, llibreter, per 100 sens de obits y dos raimas de numeros per direcció de missas, vint y tres lliuras, nou sous y dos diners.....23 lliuras, 9 sous, 2 diners*
-Item a 21 juny, he pagat a ***Francisco Suria****, impressor, per la impressió y encodernació del additament al Dietari de 1783, consta de recibo n. 10:.....3 lliuras*
1784: *Item he pagat a* ***Francisco Suria****, estamper, 3 lliuras per la impreció del Dietari particular de la Rnt Comunitat del any 1784, apar de recibo de n. 5:.....3 lliuras*
1785: *Item als 20 juliol, he pagat a* ***Francisco Suria y Burgada****, estamper, per estampar lo Dietari de la present iglesia y estats de las polissas mensuals, deu lliures, sinch sous, recibo n. 6:.....10 lliuras, 5 sous*
1786: Item per lo suplement del Dietari del Pi, he pagat a ***Francisco Suria****, tres lliuras, recibo n. 3:.....3 lliuras*
1787: *Item, lo 18 abril, he pagat a dit* ***Francisco Suria y Burgada****, llibreter, per la encodernació de dos llibres grans de cor per lo Cor del Pi, que deuran recobrarse de la Illtre Obra, quant se li pagaran los Annus y demés la quantitat de trenta vuyt lliuras, recibo de n. 22:.....38 lliuras*
-Item, 14 maig, 1787, per lo suplament del Dietari del Pi, he pagat a ***Francisco Suria*** *dos lliuras, sinch sous, consta de recibo n. 1:.....2 lliuras, 5 sous*
1788: *Item als 6 de novembre, he pagat tres lliuras a* ***Francisco Suria****, impressor, per lo suplement del Dietari propi de la mateixa iglesia del Pi, apar de recibo de n. 10:.....3 lliuras*

1790: *Item, Als 14 juliol de dit any, he pagat a* ***Francisco Suria****, llibrater, per lo directori del reso, recibo n. 7:.....2 lliuras, 5 sous*

1791: *Item a* ***Francisco Suria y Burgada****, impressor Real, per lo suplement del Dietari, dos lliuras, quinse sous, consta de recibo n. 9: dich.....2 lliuras, 15 sous*

-Item a dit ***Francisco Suria*** *per las partidas de obits y rayma de Polissas, disset lliuras, setse sous, consta de recibo n. 10: dich.....17 lliuras, 16 sous*

1793: *Item a* ***Francisco Suria****, impressor, per uns estats per la Rnt Comunitat, quatre lliuras, deu sous, consta de recibo n.: 20: dich.....4 lliuras, 10 sous*

-16 juliol de 1793, he pagat a ***Francisco Suria y Burgada****, per la impressió de 40 directoris per lo reso, tres lliures, quinse sous, recivo n. 4:.....3 lliuras, 15 sous*

1794: *Item als 25 novembre, he pagat a* ***Francisco Suria y Burgada****, impressor real, per la impressió del Dietari propi per lo ús de la Rnt Comunitat, la quantitat de tres lliuras, consta de recivo de n. 12:...3 lliuras*

-Item als 11 octubre de dit any, he pagat a ***Francisco Suria y Burgada****, impressor real, per lo suplement del Dietari y altres treballs, consta de compte y recibo de n. 7:.....7 lliuras, 10 sous*

1796: *Item, a 15 de juliol, he pagat al Sr* ***Francisco Suria*** *per la impressió de 60 Dietaris per lo ús de la present iglesia, tres lliuras, quinse sous, consta de recibo de n.: 5 dich.....3 lliuras, 15 sous*

-Item a 29 de mars, he pagat a ***Francisco Suria****, impressor, un compte de partidas de obits per los arxivers, consta de recibo n.: 18.....5 lliuras, 12 sous*

1799: *Als 20 novembre del expressat any, he pagat al impressor* ***Francisco Suria y Burgada****, consta de compte y recibo n. 13:.....4 lliuras, 13 sous, 3 diners*

1800: *Dit dia 25 juny, he pagat a* ***Francisco Suria y Burgada****, estamper, per lo suplament del Diatari y una rayma de Estadets, recibo n. 14:.....13 lliuras, 6 sous, 8 diners*

1804: *28 juliol, dit dia he pagat al Sr* ***Suria****, estamper, per la empresió del suplement del Dietari recibo n.: 6.....3 lliuras*

1805: *Item dia 20 de juliol, he pagat a* ***Francisco Suria,*** *per lo suplement del Dietari, n. 4:.....3 lliuras*.

Procura de herencies 1777-1888. Arxiu S. M. del Pi".

Per a la parròquia de Santa Maria del Pi, els treballs sumen 54 lliures, 77 sous i 10 diners.

Impressions i diversos treballs realitzats per **Francesc Surià i Brugada** per a l'obra de la parròquia de Sant Just i Sant Pastor, com el seu pare i el seu avi, entre el 1767 i el 1805:

"*Compte de lo que he impres per la Illtre Obra de la parroquial iglesia de St Just y St Pastor, desde el any 1767 fins al de 1770 inclusive*:

1767:

Dos raymas de creus de full per Pasqua .....6 lliuras

60 Edictes per la convocació dels parroquians a elegir Diputats y Syndic Personer.....1 lliura, 10 sous

Una rayma de indulgencies de St Pacia y dos fulls de marca mitjana, rellats per la extracció.....3 lliuras, 2 sous

Una rayma de bitllets o esquelas ab paper de escriurer per lo convit de la professó de Corpus.....3 lliuras, 14 sous

1768:

Dos raymas de creus de full per Pasqua .....6 lliuras

60 Edictes per la convocació dels parroquians sobre lo nou arreglament del blat .....1 lliura, 10 sous

Una rayma de indulgencies de Sr Pacia y dos fulls de marca mitjana, rellats per la extracció.....3 lliuras, 2 sous

60 Edictes per la convocació dels parroquians a elegir Diputats y syndic person er.....1 lliura, 1 sou

1769:

Dos raymas de creus de full per Pasqua .....6 lliuras

Una rayma de indulgencias de St Pacia y dos fulls de marca mitjana per la extracció.....3 lliuras, 2 sous

1770:

Dos raymas de creus de full per Pasqua .....6 lliuras

---

41 lliuras, 10 sous

*Tinch rebut a bon compte del tras dit compte, vint y una lliura, dich 21 lliura, y per ço ho firmo, en Barna, als 6 de janer de 1772. **Francisco Suria**, estamper. Arxiu de St Just A.O. rebuts 1770-1789*".

"*Arxiu de St Just i St Pastor A.O. 1746-1769. **Francesc Suria y Burgada***:

Compte de lo que he impres per la Illtre Obra de la Iglesia Parroquial de St Just y St Pastor desde el any 1767 fins al de 1773, inclusive:

1767: *Primo dos raymas de creus per Pasqua florida .....6 lliuras*

Item 60 Edictes per la convocació dels parroquians pera elegir personas pera la elecció de diputats .....1 lliura, 10 sous

Item una rayma de Indulgencias de St Pacia y dos fulls de paper gran rallats per la extracció .....3 lliuras, 2 sous

Item una rayma de billets ab paper de escriurer per la Professó del Corpus.....3 lliuras, 14 sous

Item 60 edictes per la convocació dels parroquians sobre lo nou arreglament del blat .....1 lliura, 10 sous

1768: *Primo dos raymas de creus de full per Pasqua florida .....6 lliuras*

Item 60 edictes per la convocació dels parroquians pera elegir personas pera la elecció de diputats y sindich .....1 lliura, 10 sous

Item una rayma de indulgencias de St Pacia y dos fulls de paper gran rallats per la extracció .....3 lliuras, 2 sous

1769: *Primo dos raymas de creus de full per Pasqua florida .....6 lliuras*

Item una rayma de indulgencias de St Pacia y dos fulls de paper gran rallats per rodolins per la extracció .....3 lliuras, 2 sous

1770: *Dos raymas de creus de full per Pasqua Florida .....6 lliuras*

1771: *Dos raymas de creus de full per Pasqua florida .....6 lliuras*

1772: *Dos raymas, menos quatre mans, de creus de full per Pasqua florida.....5 lliuras, 8 sous*

1773: *Una rayma y setse mans de creus de full per Pasqua* .....*5 lliures, 8 sous*

---

58 lliuras, 6 sous

Rabut añ janer de 1772 a bon compte .....*20 lliuras*

Resta .....*38 lliuras, 6 sous*

Tinch rebut del Rnt Dr Geroni Puig, Prevere, la quantitat expressa lo sobredit compte.

*Barna, febrer 14 de 1774. **Francisco Suria y Burgada**, impressor*".

"*Compta de los impressos que ha fet per la Illtre Obra de Nostra Sra dels Reis en est any 1773*:

Primo los papers de la Comunió General.....*se regalan*

Item las 4.000 esquelas pera convidar a la professó del Corpus, tambe se regalan i sols se demana lo import del paper.....*2 lliuras*

Item per los edictes per les Oposicions de una capellania .....*3 lliuras*

Item per 1.250 Lamentos de las Stas Animas .....*4 lliuras, 10 sous*

Item per 1.000 estampes de las ditas Animas.....*1 lliura, 15 sous*

Item per 185 Novenas de las Animas, esto es 150 en castella, 35 en cathala (los castellans son de la Illtre Obra) .....*2 sous 6 diners*

Item per la enquadernació de les mateixes 185 novenas .....*1 lliura, 6 diners*

Item per 185 cobertes part doradas, part jaspeadas.....*1 lliura, 5 sous*

Item per 200 papers a foleo pera plantar als cantons valen los primers 40 .....*1 lliura, 10 sous*

Y los restants 160 a tres diners quiscun .....*2 lliuras*

---

18 lliuras, 3 sous

*Tinch rebut lo import de sobredit compte, Barna y Xbre 12 de 1773. **Suria y Burgada**, estamper*".

"*Arxiu de St Just i St Pastor Comptes Obra 1774-1775*:

Compte del que he impres per la Illtre Obra de la Iglesia parroquial de Nostra Sra dels Reis, vulgarment dita del Pi, en lo present añ de 1774-1775:

Primo los papers de plantar en los cantons per la Comunió General.....*se regalan*

Item per 50 Novenaris en cathala, que ocupan dos fulls quiscun .....*16 sous, 8 diners*

Item per encudernar dits 50 Novenaris .....*7 sous, 6 diners*

Item per cubrir dits Novenaris ab cubertas jaspeadas .....*4 sous, 2 diners*

Item per encuadernar 50 Novenaris en castella .....*7 sous, 6 diners*

Item per cubrir dits novenaris ab cubertas doradas .....*6 sous*

Item per 1.000 Lamentos de las Animas .....*3 lliuras, 10 sous*

Item los 200 papers a foleo per convidar al Novenari y pera publicar Assumptos y Predicadors, valen los primers 40 .....*1 lliura, 10 sous*

Y los restants 160, a tres diners quiscun .....*2 lliuras*

Suma la trasplana.....*9 lliuras, 1 sou, 10 diners*

Item per 400 esquelas de convidar las Sras a Combrega General feta gracia .....*15 sous*

---

9 lliuras, 16 sous, 10 diners

Tinch rebut la sobradita quantitat, Barna y febrer 12 de 1775. ***Francisco Suria y Burgada****, impresor*".

"*Arxiu de St Just i St Pastor Comptes Obra 1776*:

Compta de que he impres per lo Novenari de Animas de la Iglesia de N S dels Reis, vulgarment Pi en lo añ 1776:

Primo los papers a foleo per lo convit de la Comunio Pasqual.....se regalan

Item los 200 papers a foleo dels assumptos y predicadors del Novenari. Valen los primers 40.....1 lliura, 10 sous

Y los restants 160, a 3 diners quiscun .....2 lliuras

Item 50 Novenaris en castella, cubertas de paper jaspeat plegarlos e ihlarlos .....7 sous, 6 diners

Item 25 Novenaris en cathala, que ocupa quiscun dos fulls .....12 sous, 6 diners

Item la enquadernació dels dits i cubrirlos ab igual paper frances .....4 sous

Item per 1.000 Lamentos de las Animas .....3 lliuras, 16 sous

Item per 1.000 estampas de quart .....1 lliura, 16 sous

---

10 lliuras, 6 sous

Tinch rebut la sobradita quantitat. Barna y desembre 8 de 1776. ***Francisco Suria y Burgada****, impressor*".

"*Arxiu de St Just i St Pastor Comptes Obra 1777-1778*:

Compta de lo que he impres per la Illtre Obra de Nostra Sra del Reis, vulgo del Pi en lo present añ de 1777: *Primo los papers a foleo per convidar al Combrega General.....se regalan*

Item los 4.000 bitllets per la Comunió Papal.....3 lliuras

Los 1.700 Goigs de Nostra Sra dels Reis .....3 lliuras, 18 sous

---

6 lliuras, 18 sous

Tinch rebut la quantitat de sis lliures per las rahons expressa lo anterior compta feta gracia. Barna y novembre 16 de 1777. Arxiu de St Just i St Pastor Comptes Obra 1776-1778".

La suma de les feines realitzades per a la parròquia de Sant Just i Sant Pastor ascendí a 142 lliures, 59 sous i 10 diners. Si sumem els anteriors, és a dir, els treballs realitzats per ambdues parròquies, surt la xifra de 196 lliures, 59 sous i 20 diners, en 37 anys d'activitat.

Si comparem aquesta xifra amb la dels seus familiars pretèrits, observem que es reduí dràsticament, a causa de la conflictivitat social. Amb tot, aquests diners foren ingressos fixos i els hem de sumar a la resta d'activitats comercials d'aquest llibreter, impressor i estamper reial, que de ben segur foren notòries.

La família **Surià**, de llarga nissaga de llibreters i impressors, eren al capdamunt del seu ofici. Tingueren diverses premses, de les quals sortiren impressions de qualitat, però

també gràcies a una gestió impecable, com demostra els documents de feines realitzades per a les grans parròquies de Barcelona, per bé que el volum superior de guanys vingué del comerç de llibres, les entrades periòdiques i constants de diners a partir de les impressions menudes fetes a les esglésies per a llurs activitats i oficis litúrgics, com també la diversificació dels clients: institucions, administracions, església, etc., fou, sens dubte, la clau de la subsistència i millora de les impremtes dels **Surià**.

Llibres impresos per **Surià**, no recollits abans:

1783: Ramon Llàtzer de Dou: *In aniversario Philippi V fumere*.
1784: Miquel Gamborino: *Experiencias aerostaticas de Barcelona*. *¿Qué falla para volar? Que cueste poco*.
1798: *Lista de los médicos de la ciudad de Barcelona con expresión de su antigüedad habitaciones y empleo.*

També, textos sortits de les escoles patrocinades per la Junta de Comerç de Barcelona.

Imprimí poca literatura, però, en canvi, tingué una presència a l'ensenyament i a les parròquies de Barcelona molt rellevant: mètodes de lectura, aprenentatge, llatí, manuals d'àlgebra i aritmètica, medicina, història, almanacs i calendaris, entre altres.

Posseïm altres documents de **Francesc Surià i Brugada**, els quals ens proporcionen una visió panoràmica de l'activitat d'aquest llibreter i impressor.

El 1776, signà àpoca per valor de 340 lliures a la congregació dels pobres de la Parròquia de Sant Esteve d'Olot:

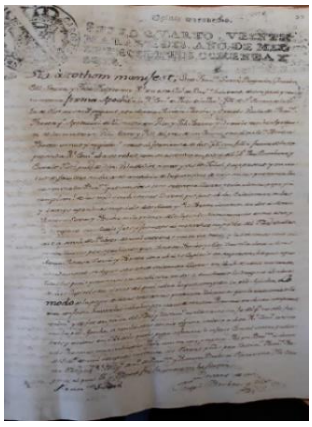

L'any 1779,[2633] i al llarg de 10 anys, es formà una tertúlia literària coneguda com la Comunicació Literària, en què a part de noms rellevants, com ara Ignasi Ferreres, hi havia **Francesc Surià i Brugada**, lletraferit, per bé que no se'l coneix cap obra seva.

L'11 de desembre de 1788,[2634] signà àpoca per memorials impresos:

"*Sepase por esta publica escritura como Jo **Francisco Suria y Burgada**, impresor real, vezino de Barcelona. De mi libre alvedrio y espontanea voluntad confiesso y reconosco al Exmo Sr Conde de Fuentes y de Centellas, en la villa y corte de Paris residente, aunque ausente, el escrivano infro como a publica persona presente y estipulante que en el modo infro me ha dado pagado y satisfecho, y confiesse haver servido ciento noventa libras, seis sueldos y seis dineros y medio, que son y sirven por la cuenta de la impresion y enquadernacion de ceinto diez y siete memoriales ajustados para el pleyto que sigue en la Real Audiencia de Cathaluña el Exm Señor Conde de Fuentes, contra el Dean y Cavildo de la Sra Iglesia de Lerida.*

Primo dicho Memorial ha ocupado quarenta y seis pliegos de letra de textos y citas al margen, que vale la composicion de los moldes e imposicion de estos, a la prensa, a dos libras, sinco sueldos por havida razon solo de la mitad, pues la otra va a cuenta del Cavildo, su importe es siquanta libras, dose sueldos y seis dineros .....50 libras, 12 sueldos y 6 dineros

Item del mismo memorial segun se ha expresado, se han impreso ciento dies y siete, esto es, sinquenta con papel florete y secenta y siete con papel medio florete, los sinquenta floretes por pliego hacen dos mil dos cientas sinquenta libras, a quatro dineros, treinta y siete libras, diez sueldos.....…..37 libras, 10 sueldos, 4 dineros

Item los restantes secenta y siete de papel medio florete a tres dineros y medio, hazen juntas tres mil quinse quarenta y tres libras, dies y nueve sueldos, quatro dineros y medio .....43 libras, 19 sueldos, 4 dineros y medio

Item el arbol genealogico ocupa dos pliegos de papel de marquilla, vale la composicion de los moldes (por ser tan engorroso y dificil) e imposicion de estos, a la prensa, esto es la mitad del total siete libras, dies sueldos .....7 libras, 10 sueldos

Item ciento dies y siete arboles correspondientes a igual numero de memoriales y sinco mas de sueltos o separados, a nueve dineros cada pliego y el importe de ambos pliegos, que juntos hazen nueve libras, tres sueldos .....9 libras, 3 sueldos

Item por ovalar los dichos arboles, sinco libras, un sueldo y ocho dineros .....5 libras, 1 sueldo y 8 dineros

---

[2633] *Història de la literatura catalana*. Enciclopèdia Catalana-Editorial Barcino-Ajuntament de Barcelona, vol. IV, "Renaixement, Barroc i Il·lustració", dirigit per Josep Solervicens i vol. V, "Literatura contemporània (I). El Vuit-cents", dirigit per Enric Cassany i Josep M. Domingo, Barcelona 2018, pàg. 469.

[2634] Ibíd. Josep Ribes i Graners, manual de 1788, 1046/46, foli 841.

Item por plegar, alzar, registrar, cozer, al cusidor (e igular y apegar los dos pliegos del arbol y doblarlo) y cortar dichos memoriales apegando tambien la cubierta, veinte y tres libras, ocho sueldos .....23 libras, 8 sueldos

Item veinte y sinco que se cubrieron parte con papel de oro y parte con papel todo plata, dos libras, quinse sueldos .....2 libras, 15 sueldos

Otros veinte y sinco con papel de jaspe fino, una libra, siete sueldos y seis dineros.....1 libra, 7 sueldos y 6 dineros

Item otros veinte y sinco (con papel de jaspe fino) demas con indiana comuna, dose sueldos y seis dineros .....12 sueldos y 6 dineros

Item los restantes quarenta y dos con un pliego de papel medio fino, sinco sueldos .....5 sueldos

Item por trabajar de corrección y otros gastos, ocho libras, dos sueldos .....8 libras, 2 sueldos

---

Suma:.....190 libras, 6 sueldos, 6 dineros y medio

Lo modo de la paga de las dichas ciento noventa libras, seis sueldos seis dineros y medio es que aquellas confiesso tener recibido en dinero de contado a mi voluntad, por manos del Señor Don Antonio Sicardo, Assessor general del Intendente general de Cathaluña, apoderado substituido por Don Antonio Cavañero, que lo es general del dicho Exmo Señor Conde de Fuentes. Y asi, renunciando [...]".

Com veiem, **Surià**, que tingué bons contactes, també imprimí i serví llibres a l'estranger. El 14 de gener de 1798,[2635] signà àpoca per impresos realitzats a l'Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona:

"*Sia notori com **Francisco Suria y Brugada**, impresor, ciutada de Bareclona. De son grat y certa ciencia confesa y en veritat regoneix a la Illtre Sr Dª Maria Caietana de Mora y de Paguera, viuda del Illtre Sr Don Domingo Felix de Mora y de Areny y Marques de Llió, Regidor perpetuo de esta ciudad y en ella domiciliats, ausenta. Que ab diner comptant realment y de fet a sas voluntats li ha donat y pagat la quantitat de trenta una lliuras, catorse sous y dos diners. moneda barcelonesa. Quals li son y serveixen per los impresos fets per dit Illtre Sr Marques com a Secretari de la Academia de Bonas Lletras de esta ciutat, com mes per extens es de veurer del compte per lo otorgant format y al nott infrit entergat, que es lo seguent:*

Compte dels impresos fets per lo Illtre Sr Marques de Llió en qualitat de secretari de la Real Academia de Bonas Lletras de esta ciutat:

Primo, dos raimas de esquelas per combidar a juntas, compresos tots los gastos, cosir y de plegarlas .....18 lliuras

Per altre raima separada y enchodernació, ultimament.....10 lliuras, 6 sous 8

Per una llista per nomenar visepresident dels nous dels Srs Academichs.....1 lliura, 10 sous

Per altre llista mes gran a dit intent .....1 lliura, 17 sous 6 diners

---

31 lliuras, 14 sous, 2 diners

[2635]Ibíd. Francesc Just, manual de 1798, 1112/18, folis 33-33 v.

Y renunciant a la excepció del diner [...]".

L'activitat de **Francesc Surià i Brugada** continuà fins el 1805, data de la seva mort.

Francesc Surià i Brugada[2636] (Ginestar, Guàrdia, Coll, Serra i Feliu), foren els cognoms amb què signava. Impressor reial i llibreter de Barcelona, fill de **Francesc Surià i Ginestar** i de Narcisa Brugada. Nasqué el 1749. Net de **Jaume Surià i Ferrer** i rebesnet de **Vicenç Surià**, nissaga del qual es remunta al 1689. La seva feina tingué una excel·lència en gravats sobre metall, però, també en publicacions religioses, decrets, pastorals episcopals, sermons i oracions, estatuts, certàmens, memòries, informes i discursos de la clientela acadèmica i corporativa. Visquè al carrer de la Palla.

El 23 de maig de 1767,[2637] hi hagué un consell general del Col·legi de Llibreters, en què **Carles Sapera** apadrinà **Francesc Surià**. El mateix dia, 23 de maig,[2638] n'obtingué el mestratge, tot pagant 6 lliures com a fill de mestre.

El 2 de juliol de 1769,[2639] fou el clavari en l'admissió al Col·legi de **Joan Mansuet**.

El 17 de gener de 1778,[2640] fou cònsol primer del Col·legi de Llibreters quan hi entrà **Josep Santiago**.

El 9 de setembre de 1781,[2641] rebé diners d'Antoni Brugada, familiar seu, difunt.

El 7 de juny de 1782,[2642] hi hagué la confessió de **Francesc Surià** sobre la possessió d'unes cases al carrer de la Palla, que provenien del seu besavi. El 14 de setembre del mateix any,[2643] **Francesc Surià i Brugada** i el fuster Salvador Poll arribaren a diversos pactes sobre les parets mitgeres de la casa del carrer de la Palla.

[2636]DB. Pàg. 519.

[2637]AHPB. Barcelona, notari Llorenç Madriguera i Femades, Registre manual de Consells de Confraries, 1756-1776.

[2638]Ibíd. Manual de 1767, 1024/16, folis 122-122 v.

[2639]Ibíd. Manual de 1769, 1024/18, folis 262 v-263 v.

[2640]Ibíd. Francesc Madriguera i Galí, manual de 1778, 1085/6, folis 25-25 v.

[2641]Ibíd. Josep-Marià Abellà, manual de 1781, 1055/27, folis 219 v-222.

[2642]Ibíd. Joan Font-rodona, manual de 1782, 1064/21, folis 218 v-220.

[2643]Ibíd. Josep Barberí i Vila, manual de 1780-1785, 1082/4, foli 144.

Aquell mateix any, tenim una relació de llibres que imprimí:

s.d. Comedia famosa de Carlos V, sobre Túnez.
s.d. Compendio de la vida del venerable siervo de Dios Josep Oriol.
s.d. Aventuras de Telemaco.
Cervantes, còpia.
Memoria sobre la construccion y utilidad de los para-rayos, facsímil París-Valencia, 1782.
Avisos que sobre el modo con que deben conducirse con los divorciados.
Goigs de Santa Maria del Pi.
Gozos de San Abdón y San Senén.
Gozos del glorioso Obispo San Liborio.

El 28 de gener de 1783,[2644] casà amb Maria-Teresa Ferrer i Orriols [sic, Roca], filla de l'apotecari d'Olot, Francesc Ferrer, i de Maria Orriols, a Santa Maria del Pi de Barcelona. El 5 de febrer del mateix any,[2645] es feren els capítols matrimonials entre **Francesc Surià i Brugada** i Maria-Teresa. El 24 de març de 1783,[2646] actuà com a marmessor al testament de Ramon Ginestar i Quintar, familiar per part d'àvia materna, comerciant de número del Sant Ofici, ciutadà de Barcelona, fill de Carles Ginestar, guanter de Barcelona, i de Teresa Quintar, cònjuges difunts.

El 19 de març de 1784,[2647] morí Francesca-Lluïsa, filla albada de **Francesc Surià i Brugada** i de Maria-Teresa Ferrer i Orriols. Tingué ofici d'*Angelus*, amb professó, música i quatre escolanets que portaren la filla albada. El 16 d'agost del mateix any,[2648] **Francesc Surià** signà àpoca per una part del dot de Teresa Ferrer, la seva dona. El 13 de novembre de 1784,[2649] pagà per lluir un censal que havia venut el seu pare.

El 3 de febrer de 1785,[2650] Lluïsa Espanyol, vídua de Josep Ginestar, perxer, amb el consentiment de Josep Surià, prevere, vengué a **Francesc Surià i Brugada**, llibreter i impressor, un cens d'una casa a Moià. El 15 de juny del mateix any,[2651] nomenà

[2644]ADB. Desposoris, Santa Maria del Pi, XVII/5 r. 78.
[2645]AHPB. Notari Josep Barberí i Vila, manual de 1780-1785, 1082/4, folis 163-165.
[2646]Ibíd. Josep Fuster, manual de 1783, 1078/11, folis 83 v-87.
[2647]ADB. Òbits, 1784, Santa Maria del Pi, foli 197.
[2648]AHPB. Barcelona, notari Josep Barberí i Vila, manual de 1780-1785, 1082/4, foli 247.
[2649]Ibíd. Foli 347.
[2650]Ibíd. Miquel Arnús, manual de 1785, 1075/25, folis 24-26 v.
[2651]Ibíd. Josep Barberí i Vila, manual de 1780-1785, 1082/4, foli 286 v.

procuradors seus Antoni i Gabriel de Sancha, pare i fill, residents a Madrid. El 24 d'agost de 1785,[2652] hi hagué un conveni entre **Francesc Surià** i Andres de Burgos, per les obres en les seves cases dels carrers del Pi i de la Palla, que havien estat objecte de controvèrsia des del 1736, ja en temps de l'avi **Jaume**.

El 6 d'abril de 1786,[2653] vengué un censal de 500 lliures. El 13 de juliol del mateix any,[2654] vengué un altre censal mort al rector i comunitat de Sant Cugat del Rec, pel preu de 1.500 lliures. El 15 de juliol de 1786,[2655] rebé 1.500 lliures per un censal venut al convent de Sant Cugat del Rec. El 10 de setembre del mateix any,[2656] signà àpoca per una part restant del dot de Maria-Teresa Ferrer, la seva dona. El 12 de setembre de 1786, **Francesc Surià i Brugada**,[2657] guàrdia de Coll de Barcelona i impressor, signà àpoca a la seva sogra i al seu cunyat Maria-Teresa Orriols i Josep Ferrer, mare i fill, apotecaris d'Olot, per valor de 227 lliures, 13 sous i 4 diners de moneda barcelonesa, a compte d'un debitori de 387 lliures, 3 sous i 4 diners, arran del casament de la filla, Maria-Teresa Ferrer i Orriols amb **Francesc**, qui aportà com a dot 1.500 lliures i dues calaixeres.

Aquell mateix any,[2658] instituí hereva Ignàsia Surià i Brugada, filla del seu germà Antoni, agutzir de la Reial Audiència, qui morí el 2 d'abril de 1743, qui havia deixat hereus els seus fills, a parts iguals entre el prevere de l'església de Sant Miquel de Montmell, Antoni Surià i Brugada, i **Narcisa Surià i Brugada**, impressora que fou de Barcelona i mare de **Francesc**, -a la mort del pare- i Anna-Maria Surià i Brugada, donzella. Tots tres es quedaren l'herència, el 30 de gener de 1750. Aleshores, Ignàsia Llorens, hereva d'Anna-Maria Tenes i Brugada, maridada amb el metge F. Llorens, difunt, i també hereva del tiet capellà Antoni Surià i Brugada, atorgaren poders de representació a Madrid a Josep Ondataquí, del gremi de Velluters de Barcelona.

[2652]Ibíd. Guillem Òdena, manual de 1785, 1054/29, folis 178-182 v.

[2653]Ibíd. Josep Rufasta, manual de 1786, 1021/26, folis 29 v-32.

[2654]Ibíd. Joan Font-rodona i Roure, manual de 1786, 1064/25, folis 283-286 v.

[2655]Ibíd. Folis 291 v-192.

[2656]Ibíd. Josep Barberí i Vila, manual de 1786, 1082/5, foli 36 v.

[2657]Ibíd. Foli 37.

[2658]Ibíd. Magí Artigues i Molins, manual de 1786.

El 16 d'abril de 1787,[2659] **Josep Faig**, impressor, pagà les pensions i el lluïsme d'un censal a través de **Francesc Surià i Brugada**, lligat al benefici eclesiàstic que havia tingut Josep Surià, prevere, i que havia avalat **Francesc Surià i Ginestar**, el seu pare.

El 17 d'octubre de 1788,[2660] Maria-Teresa, mare de Maria-Teresa Ferrer, muller de **Francesc Surià**, donà 5.000 lliures a la seva filla, per després de la seva mort. L'11 de desembre del mateix any,[2661] signà àpoca per memorials impresos, amb valor de 190 lliures, 6 sous i 6 diners i mig.

El 8 de juny de 1789,[2662] els hereus d'**Antoni Brugada**, el seu avi matern, nomenaren un procurador per a gestionar allò relacionat amb l'herència. El 16 de juliol del mateix any,[2663] els hereus d'Anna-Maria Barra, hereva al seu temps d'**Antoni Brugada**, el seu marit, qui morí abintestada, i deixà tres fills (entre ells Narcisa Brugada, mare de **Francesc Surià i Brugada**) nomenaren un procurador a Madrid per a reclamar drets d'herència.

Veiem que les dues branques familiars de **Francesc Surià** provenien del món de la impressió.

El 13 de desembre de 1789,[2664] hi hagué un conveni per una paret mitgera amb la casa de Josep Artigues, llogater de mules, que era objecte de litigi, al carrer de la Palla. El 22 de desembre del mateix any,[2665] signà un document per raó de senyoria, tot basant-se en els Usatges de Catalunya, fet insòlit i que caldria contextualitzar, però que només podem lligar caps a partir de l'inventari *post-mortem* del seu gendre, el 22 de febrer de 1799, **Josep-Antoni Oliveres**, on trobem força llibres de cultura catalana, provinents de **Surià**.

[2659] Ibíd. Josep Grau i Sairols, manual de 1787, 1114/13, folis 101 v-102.

[2660] Ibíd. Folis 391-392.

[2661] Ibíd. Josep Ribes i Graners, manual de 1788, 1046/46, foli 841.

[2662] Ibíd. Josep-Maria Abellà, manual de 1789, 1055/35, folis 288 v-291.

[2663] Ibíd. Magí Artigues, manual de 1798, 1086/26, folis 147-148.

[2664] Ibíd. Josep Grau i Sairols, manual de 1789, 1114/15, folis 412-413 v.

[2665] Ibíd. Josep Ribes i Graners, manual de 1789, 1046/47, folis 1010-1010 v.

El 12 d'abril de 1790,[2666] **Francesc Surià** lluí un censal venut pel prevere Pere Vila. El 12 de setembre del mateix any, [2667] anà a la Junta de Comerç amb la sol·licitud de cobrar un compte pendent per un treball fet amb anterioritat.

El 12 d'agost de 1791,[2668] morí Francesca-Ignàsia, filla albada de **Francesc Surià i Brugada** i de Maria Ferrer i Orriols. Tingué ofici d'*Angelus*, amb professó, música i vuit escolanets que portaren la filla albada. El 13 de desembre del mateix any,[2669] fou mestre examinador en un consell del Col·legi de Llibreters i Impressors Unificat, quan **Josep Manyalic** sol·licità ser-ne admès.

El 25 d'abril de 1793,[2670] comprà una casa al carrer de la Palla, tot quedant els baixos en poder del venedor. El 19 de juliol del mateix any,[2671] signà àpoca per una quantitat que li devien a ell i al seu oncle difunt, Joan Surià, ex-jesuïta, de qui fou hereu. El 21 de novembre de 1793,[2672] morí Domingo-Ignasi, fill albat de **Francesc Surià i Brugada** i de Teresa Ferrer i Orriols. També tingué ofici d'*Angelus*, amb professó, música amb dos cors i vuit escolanets que portaren el fill albat. El 27 d'agost de 1794,[2673] morí Manuel, fill albat. El 29 de novembre de 1795,[2674] morí Antoni, fill albat. Volgué tots els preveres, ofici *d'Angelus*, amb professó i música.

El 23 de juny de 1796,[2675] hi hagué una concòrdia entre Pau Caçador i **Francesc Surià** sobre l'heretat de Feliu Llobet, pagès de Sabadell.

El 16 de gener de 1797,[2676] hi hagué una nova concòrdia per evitar el plet entre Pau Caçador i **Francesc Surià**. El 12 de desembre del mateix any,[2677] vengué un censal de

---

[2666]Ibíd. Josep Rufasta, manual de 1790, 1021/27, folis 25 v-26.

[2667]AHCB. Junta de Comerç, Vol. 7.

[2668]ACB. Òbits, 1791, foli 15.

[2669]AHPB. Barcelona, notari Francesc Madriguera i Galí, manual de 1791, 1085/19, folis 390-391 v.

[2670]Ibíd. Josep Grau i Sairols, manual de 1793, 1114/23, folis 131 v-137 v.

[2671]Ibíd. Jaume Santjoan, manual de 1793, 1092/14, folis 78-78 v.

[2672]Ibíd. Foli 82 v.

[2673]Ibíd. Manual de 1794, 1092/15, foli 100.

[2674]Ibíd. Manual de 1795, 1092/16, foli 138.

[2675]Ibíd. Francesc Mas, manual de 1796, 1126/16, folis 163-167.

[2676]Ibíd. Manual de 1797, 1126/17, folis 19-25 v.

[2677]Ibíd. Nicolau Simon i Labrós, manual de 1797, 1156/1, folis 116 v-120.

3.000 lliures a la comunitat de Santa Maria del Mar de Barcelona. El 15 de desembre de 1797,[2678] comprà diverses peces de terra a Sabadell.

El 14 de gener de 1798,[2679] signà àpoca per impresos realitzats a l'Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona per valor de 31 lliures, 14 sous, 2 diners. El 18 de gener del mateix any,[2680] morí Teresa, filla albada de **Francesc Surià i Brugada** i Teresa Ferrer i Orriols. Volgué tots els preveres, vuit escolanets, ofici d'*Angelus*, amb professó i música de dos cors. El 29 de març de 1798,[2681] declarà ser propietari de la casa del carrer de la Palla. El mateix dia 29 de març,[2682] pagà el lluïsme del censal sobre la casa del carrer de la Palla. El 16 de juliol de 1798,[2683] tornà a confessar la possessió de la casa del carrer de la Palla. El 17 de desembre del mateix any,[2684] Josep Poll i Mauri, fill de Salvador, rebé de **Francesc Surià** el llegat del seu pare, provinent de la venda de la casa del carrer de la Palla, situada a la Proa d'en Quintana.

El 3 de març de 1799,[2685] morí Ignasi, fill albat de **Francesc Surià i Brugada** i de Teresa Ferrer i Orriols. Volgué tots els preveres, vuit escolanets, ofici d'*Angelus*, amb professó i música. El 17 juliol del mateix any,[2686] hi hagué el testament de Maria-Teresa Ferrer i Orriols, muller de **Francesc Surià i Brugada**. El 16 d'agost de 1799,[2687] morí la seva dona. Tingué sepultura de beneficiat, amb vuit atxes.

El 3 de maig de 1800,[2688] pagà les pensions endarrerides de la casa del carrer de la Palla. El 29 de juliol del mateix any,[2689] constà com a mestre en l'aprenentatge de **Josep Rissoto**, en un consell del Col·legi de Llibreters i Impressors Unificat.

[2678]Ibíd. Folis 120-122 v.

[2679]Ibíd. Francesc Just, manual de 1798, 1112/18, folis 33-33 v.

[2680]Ibíd. Foli 231.

[2681]Ibíd. Josep-Antoni Serc, manual de 1798, 1136/12, folis 44-45.

[2682]Ibíd. Folis 45-45 v.

[2683]Ibíd. Joan Prats i Cabrer, manual de 1798, 1104/28, folis 187-189 v.

[2684]Ibíd. Josep Grau i Sairols, manual de 1798, 1114/24, folis 463-464.

[2685]Ibíd. Manual de 1799, 1114/25, foli 234 v.

[2686]Ibíd. Testaments, 1798-1803, 1114/49, foli 88.

[2687]ADB. Òbits, 1799, Santa Maria del Pi, foli 246 v.

[2688]AHPB. Barcelona, notari Josep Grau i Sairols, manual de 1800, 1114/26, folis 136 v-137 v.

[2689]Ibíd. Miquel Vilamala i Cassani, manual de 1800, 1151/15.

El 20 de gener de 1801,[2690] feu el testament, i hi tingué com a testimoni el seu deixeble **Josep Rissoto**. El 13 de març de 1801,[2691] hi hagué la resposta al requeriment de **Josep Cerqueda**, al Col·legi de Llibreters i Impressors, on també **Francesc Surià** demanà plaça per al seu fill. El 25 d'abril del mateix any,[2692] fou el padrí en el mestratge de **Josep Rissoto**. El 21 de novembre de 1801,[2693] **Francesc Surià i Brugada** i altres persones nomenaren un procurador per tal que cobrés el que els pertany de l'herència de Magí i Jerònima Guàrdia, Serra i Feliu, i, com a testimonis, tingué **Lluís Picart** i **Josep Rissoto**. El 4 de desembre del mateix any,[2694] **Francesc Surià**, un dels patrons d'uns beneficis eclesiàstics seus i altres persones, atorgaren llicència a un prevere per a fer-ne una permuta. El 12 de desembre de 1801,[2695] atorgà a la comunitat de Santa Maria del Mar dos avaladors per a la venda d'un censal feta l'any 1797: Manuel Deura, candeler de cera de Barcelona, i Josep Ferrer, cunyat i apotecari d'Olot, i com a testimoni tingué **Lluís Picart**, estamper i llibreter.

L'11 de març de 1803,[2696] **Francesc Surià i Brugada**, impressor reial, atorgà poders a Gabriel de Sancha, impressor de Madrid. El 7 de juny del mateix any,[2697] Eulàlia Poll rebé de **Francesc Surià** una part del preu de la venda de la casa del carrer de la Palla, que se li havia delegat per dot.

El 25 d'agost de 1804,[2698] reclamà un *vale* per llibres seus que Gervasi Perera havia carregat en un vaixell.

El 2 d'agost de 1805,[2699] morí de pulmonia a 56 anys. Li feren sepultura de beneficiat, amb vuit atxes. El mateix dia 2,[2700] hi hagué la publicació del seu testament. Encara el

---

[2690]Ibíd. Josep-Maria Òdena i Muntells, manual de 1801, 1187/1, folis 255-263.

[2691]Ibíd. Miquel Vilamala i Cassani, manual de 1801, 1151/16.

[2692]Ibíd. Josep-Maria Pomareda, manual de 1801, 1152/2, folis 71 v-72.

[2693]Ibíd. Francesc Rourès i Ferau, manual de 1801, 1167/4, foli 176-176 v.

[2694]Ibíd. Folis 180-180 v.

[2695]Ibíd. Nicolau Simon i Labrós, manual de 1801, 1156/3, foli 161-164.

[2696]Ibíd. Francesc Ribes i Barbier, manual de 1803, 1188/2, folis 36 v-37.

[2697]Ibíd. Josep Grau i Sairols, manual de 1803, 1114/29, folis 179 v-180 v.

[2698]Ibíd. Manual de 1804, 1114/30, folis 311-311 v.

[2699]Ibíd. Manual de 1805, 1114/31, foli 129.

[2700]Ibíd. Josep-Maria Òdena i Muntells, manual de 1805, 1187 /4, folis 255-263.

mateix dia, 2 d'agost de 1805,[2701] s'hi llegiren codicils de **Francesc Surià**. El 20 d'agost del mateix any,[2702] hi hagué un acord entre Josepa Surià, filla seva i muller de **Josep-Antoni Oliver** i Teresa Basea, pel llegat fet pel seu pare i oncle **Francesc Surià**. També, el dia 20 d'agost de 1805,[2703] hi hagué l'inventari dels seus béns. Continuà l'inventari l'11 de setembre de 1805. El 13 de novembre de 1805,[2704] morí la seva filla, Josepa Surià, dona de **Josep-Antoni Oliver** i, al seu testament, ens recordà que el seu pare tingué una companyia de tres socis dedicada a la impressió, compra i venda de comèdies.

El 27 d'agost de 1806,[2705] els curadors de la seva filla Francesca nomenaren Josep Morera com a procurador seu.

El 3 de març de 1814,[2706] hi hagueren els capítols matrimonials entre Francesc Gorguí, jove apotecari de Granollers, fill de Jaume Gorguí, apotecari de Granollers i de Magdalena Molins, cònjuges vivents, i Francesca Surià, filla de **Francesc Surià**, impressor reial i Josepa Ferrer, cònjuges difunts, abans habitants de Granollers, i ara de Barcelona. Jaume Gorguí feu una donació de tots els seus béns, tot reservant-se l'usdefruit durant sa vida. Francesca Surià aportà en dot tots els seus béns. Francesc Gorguí signà la carta dotal i li feu un escreix de 3.000 lliures:

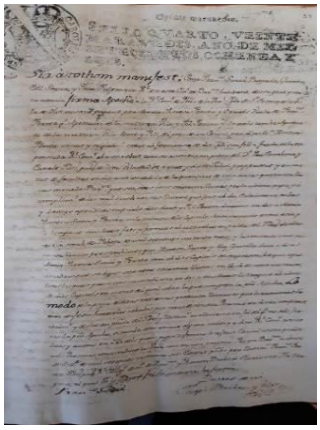

[2701]Ibíd. Nicolau Simon i Labrós, manual de 1805, 1156/7, folis 77 v-79 v.

[2702]Ibíd. Folis 82-83 v.

[2703]Ibíd. Folis 137-147 v.

[2704]ADB. Òbits, 1805, Santa Maria del Mar.

[2705]AHPB. Barcelona, notari Joan Font-rodona i Minguella, manual de 1806, 1158/13, foli 250-251 v.

[2706]Ibíd. Nicolau Simon i Labrós, manual de 1814, 1156/16, folis 37-41 v.

El 31 de març de 1819,[2707] **Joaquim Jordi**, llibreter, rebé de Francesc Gorguí, gendre de **Francesc Surià**, el que aquest li devia (part de l'import es pagà amb efectes de la impremta que deixà dit **Surià**). El 30 de desembre del mateix any,[2708] **Josep Rubió**, impressor i llibreter, comprà raimes de còmedies de la impremta de **Francesc Surià i Brugada**, al seu gendre, Francesc Gorguí.

El 18 d'abril de 1822,[2709] hi hagué un conveni entre els hereus de **Francesc Surià i Brugada** i altres creditors de Josep Deura i l'apotecari d'Olot, Francesc Bolós.

Hem pogut constatar una relació molt extensa de les impressions i treballs diversos que **Francesc Surià i Brugada** feu per a la parròquia de Santa Maria del Pi[2710] i també per a la de Sant Just i Sant Pastor,[2711] també, corresponent als treballs realitzats pel seu pare, **Francesc Surià i Ginestar**, i pel seu avi, **Jaume Surià i Ferrer**, des del 8 de març de 1733 fins al mes de juny de 1750, més amunt explicitats.

-L/I: Surià i Ferrer, Francesc,[2712] llibreter i impressor, fill de **Francesc Surià i Brugada**, i de Teresa Ferrer i Orriols, qui continuà el negoci d'aquesta nissaga. Casà amb Narcisa, amb quatre fills (1791-1799).

El 14 de novembre de 1791,[2713] en fou el padrí de **Josep Porter**, en el seu mestratge.

El 13 de març de 1801,[2714] hi hagué la resposta al requeriment de **Josep Cerqueda**, al Col·legi de Llibreters i Impressors Unificat, on també **Francesc Surià** demanà plaça per al seu fill.

[2707] Ibíd. Manual de 1819, 1156/21, foli 62 v.

[2708] Ibíd. Miquel Vilamala i Cassani, manual de 1920, 1151/12, folis 1-2.

[2709] Ibíd. Francesc Banús, manual de 1822, 1234/1, folis 55-58.

[2710] ADB. Santa Maria del Pi. Comptes de l'Obra, 1768-1805.

[2711] APSJSPB. Rebuts, 1768-1805.

[2712] DB. Pàg. 519.

[2713] AHPB. Barcelona, notari Francesc Madriguera i Galí, manual de 1791, 1085/19, folis 303 v-304.

[2714] Ibíd. Miquel Vilamala i Cassani, manual de 1801, 1151/15.

-L: Surís, Cosme, aprenent de llibreter, el 23 de maig de 1767.[2715] Hi actuà com a testimoni en el mestratge de **Francesc Surià i Brugada**.

-Talarn, Joan,[2716] gravador de Barcelona. El juny de 1813, sebollí la seva filla Teresa.

-Tallada, Francesc,[2717] aquest canonge de la Seu de Manresa, juntament amb **Josep Alzina**, canonge de la Seu d'Urgell, foren els redactors del *Diario de Manresa* i de l'*Argos Manresano*. Fou afusellat pels constitucionalistes, el 1822.

-I: Tastú, Pere, impressor de Perpinyà, carrer de la Prefectura, núm. 2370 [sic, 23?]. Treballà per a l'exèrcit francès durant la Guerra del Francès.

Imprimí, el 1810, una proclama de Mac Donald anunciant la propera visita de Napoleó: *Españoles, catalanes, vengo en medio de vosotros, su magestad el emperador de los franceses* [...]", quatre fulls, imprès a: "*Perpinya, en la impremta de Pere Tastú, carrer de la Prefectura*, núm. 2370", mides 175 x 115 mm.

-I: Tauló, Jaume,[2718] impressor, estamper i gravador, natural d'Olot, però censat a Barcelona. L'1 de juliol de 1789,[2719] casà amb Josepa Munt i Aleix, filla de Jaume i de Maria Aleix, de la parròquia de Sant Jaume de Barcelona, però nascuda a Ivorra, bisbat de Solsona.

El 27 de novembre de 1791,[2720] batejaren **Josep**, qui també arribarà a exercir d'impressor.

El 6 abril de 1794,[2721] obtingué el mestratge, amb el testimoni d'un altre jove impressor, **Joan Ramírez i Puigarnau**. Participà en la reunió del Col·legi de Llibreters i Impressors Unificat feta a la sagristia de la Catedral de Barcelona, el 7 d'abril de 1794,[2722] per a demanar permís d'impressió i per a criticar el seu andador **Pau Nadal**.

[2715]Ibíd. Llorenç Madriguera i Femades, manual de 1767, 1024/16, folis 122-122 v.

[2716]ACB. Llibres Sacramentals, Defuncions.

[2717]Torrent, Joan. "La prensa catalana durante la guerra de la Independencia", *Destino*, núm. 1475, 13 de novembre de 1965, pàg. 52-55.

[2718]AHCB. Gremis Notarials, Impressors i Llibreters, caixa 4.

[2719]ACB. Esposalles, maig 1788-abril 1790, vol. 158, foli 169.

[2720]APSJSPB. Baptismes, 1786-1795, llibre 20, foli 399.

[2721]AHPB. Barcelona, notari Francec Madriguera i Galí, manual de 1794, 1085/22, folis 240-241.

[2722]AHCB. Gremis Notarials, Llibreters i Impressors, caixa 4.

El 2 de maig de 1795,[2723] el trobem com a testimoni al testament d'Antònia Segura, en què **Manuel Texeiro** fou el marmessor.

El 25 d'agost de 1801,[2724] hi hagué una notificació d'una consigna dels lloguers de la casa on vivia, a la Plaça Nova.

El 20 de juny de 1807,[2725] morí la seva filla Teresa, albada, i fou sebollida a la parròquia de Santa Maria del Pi. Tingueren quatre fills (des del 1808 fins el 1821).

Durant la Guerra del Francès, no en sabem res.

El 14 d'agost de 1814,[2726] el trobem a Barcelona, en un consell del Col·legi. Finalment, el trobem en un altre consell, el 25 de novembre de 1814,[2727] en què es dirimí la sol·licitud de **Francesc de Paula Piferrer** de tornar a ser impressor reial, amb votació negativa.

El 25 gener de 1815,[2728] feu el testament. El 13 d'abril del mateix any,[2729] fou un dels assistents al consell del Col·legi, quan hi havia d'entrar **Joan Roldós**, i digué que s'havia de tenir en compte el tipus d'examen, a l'hora de demanar-ne el mestratge. El 14 de maig de 1815,[2730] en un altre consell del Col·legi, juntament amb **Antoni Brusi**, protestaren contra l'admissió de **Lluís Ribes i Dalmau**, segons les antigues ordenances. El 7 de setembre del mateix any,[2731] **Joan Llorens**, llibreter, fill d'Antoni Llorens i de Magdalena Olivet, cònjuges, casà amb Maria-Antònia Tauló, donzella, filla de **Jaume Tauló** i de Josepa Munt, a l'església de Sant Just i Sant Pastor de Barcelona.

L'1 de febrer de 1816,[2732] **Jaume Tauló**, en segones núpcies, casà amb Raimona Salvador i Saguès, vídua de Francesc Bordes i filla d'Amador i de Maria Saguès.

[2723]AHPB. Barcelona, notari Josep Roca, manual de 1799, 1148/3, folis 39-40.

[2724]Ibíd. Manuel Olzina, manual de 1801, 1183/1, folis 169 v-171.

[2725]ADB. Òbits, Santa Maria del Pi, 1807.

[2726]AHPB. Barcelona, notari Josep-Maria Òdena i Muntells, manual de 1814, 1181/13, foli 461.

[2727]Ibíd. Foli 804.

[2728]Ibíd. Josep-Antoni Pic, manual de 1815, 1181/12, folis 23-23 v.

[2729]Ibíd. Josep-Maria Òdena i Muntells, manual de 1815, 1187/14, folis 305-309.

[2730]Ibíd. Folis 309-310.

[2731]ACB. Esposalles, 1814-1816, vol. 172, foli 192 v .

[2732]Ibíd. Foli 262.

El 6 d'octubre de 1818,[2733] morí Ramon, fill albat. El 23 de març de 1820,[2734] morí Francesc, fill albat.

El 12 de setembre de 1821,[2735] batejaren el nen Josep-Francesc, Jaume, fill de Jaume Lasera i Francesca, en què l'estamper **Taulo** fou el padrí.

El 6 de maig de 1824,[2736] morí Ramon, fill albat.

El 13 de juny de 1835,[2737] **Jaume Tauló** casà en terceres núpcies amb Josepa Baptista i Solà, natural de Mataró. El 9 de juliol del mateix any,[2738] **Jaume Tauló** autoritzà el casament de la seva filla Rosa amb l'impressor mallorquí **Josep Bausà**.

-L: Teller, Miquel, llibreter de Barcelona. El 20 de març de 1760,[2739] constà com a testimoni al contracte d'aprenentatge signat per **Francesc Ribes i Fullà**, a casa de **Tomàs Piferrer**.

-L: Terrers, Manel, llibreter de Barcelona, qui actuà com a testimoni el 6 de maig de 1787,[2740] en el mestratge de **Mateu Esterling**. No en sabem res més.

-L/I: Texeiro, Manuel, llibreter, impressor i estamper de Barcelona, nascut a Madrid, fill de Mateu i d'Antònia Ibáñez, natural de Getafe. Tingué l'obrador i la botiga al carrer dels Mercaders. El 30 de maig de 1784,[2741] casà amb Felipa Barba i Vilardell.

El 6 de març de 1785,[2742] Felipa Barba nomenà procurador el seu marit. Devia morir poc després.

[2733] Ibíd. Òbits, 1817-1833, vol. 12, foli 23.

[2734] Ibíd. Foli 44 v.

[2735] Ibíd. Baptismes, 1820-1825, vol. 43, foli 84 v.

[2736] Ibíd. Òbits, 1817-1833, vol. 12, foli 86 v.

[2737] APSJSPB. Desposoris, anys 1818-1836, vol. 11, foli 516.

[2738] AHPB. Barcelona, notari Joaquim Roca i Giol, manual de 1835, 1186/11, foli 37.

[2739] Ibíd. Llorenç Madriguera i Femades, manual de 1760, 1024/9, folis 85 v-86.

[2740] Ibíd. Francesc Madriguera i Galí, manual de 1787, 1085/15, folis 193 v-194 v.

[2741] ADB. Expedients matrimonials, Santa Maria del Mar, 1784, caixa 48.

[2742] AHPB. Barcelona, notari Josep Barberí i Vila, Manual 1780-1785, 1082/4, foli 273 v.

El 17 de març de 1787,[2743] tornà a maridar-se amb Peronella Sants i Forns, vídua en primeres noces de Pau Codina, i en segones de **Sebastià Escariu**, llibreter. La seva dona, devia morir poc després.

El 3 de novembre de 1789,[2744] casà en terceres núpcies amb Teresa Xalabarder i Verdier, donzella, filla de Josep i de Caterina Verdier, de la parròquia de Santa Maria del Mar.

El 7 de maig de 1791,[2745] en un consell del Col·legi de Llibreters i Impressors Unificat, n'obtingué el mestratge.

El 1795, imprimí: *Exercicio muy devoto y provechoso para las almas*. I, també: *Sagrado novenario al pelegrino de los santos, San Pelegrín*.

El 2 de maig de 1799,[2746] hi hagué el testament d'Antònia Segura, on constà com a marmessor.

El 9 de juny de 1806,[2747] vidu de Teresa Xalabarder, casà en quartes núpcies amb **Maria de la Mercè Pelaí i Font**, filla d'Isidre i de Maria. L'11 de juny del mateix any,[2748] hi hagueren els capítols matrimonials entre **Manuel Texeiro** i **Maria Pelaí**. El 9 d'octubre de 1806,[2749] fou cònsol segon del Col·legi de Llibreters i Impressors Unificat, quan es concedí el mestratge a **Pere Barral** i **Pere-Màrtir Bacs i Permanyer**.[2750]

El 12 de novembre de 1807,[2751] lliurà el testament al notari.

Durant la Guerra del Francès, no en sabem res.

[2743]ADB. Expedients matrimonials, Santa Maria del Mar, març 1776-desembre 1787, vol. 40, foli 619 v.
[2744]ACB. Esposalles, maig 1788- abril 1790, vol. 158, foli 218.
[2745]AHPB. Barcelona, notari Francesc Madriguera i Gali, manual de 1791, 1085/19, folis 288 v-289 v.
[2746]Ibíd. Josep Roca, manual de 1799, 1148/3, folis 39-40.
[2747]ACB. Esposalles, 1806, llibre 168, foli 14 v.
[2748]AHPB. Barcelona, notari Ignasi Martí i Vidal, manual de 1806, 1180/6, folis 266-267.
[2749]Ibíd. Francesc Ribes i Barbier, manual de 1806, 1188/5, folis 250-252.
[2750]Ibíd. Folis 252-253.
[2751]Ibíd. Ignasi Martí i Vidal, manual de 1807, 1180/7, folis 321 v-322.

El 20 de gener de 1816,[2752] entregà una plica closa del seu testament al notari.

El 6 d'abril de 1819,[2753] **Manuel Texeiro** nomenà procurador seu un resident a Veracruz, per a gestionar el que li deu Marià Pujol i altres persones. Podem deduir, aleshores, que tingué negocis de venda de llibres a Mèxic.

El 2 de febrer de 1821,[2754] **Maria de la Mercè Pelaí**, la seva dona i i les seves dues germanes reberen un llegat testamentari de la seva germana Josepa. El mateix 2 de febrer del mateix any,[2755] **Manuel Texeiro** rebé de Francecs Salvà i Campillo 1.029 lliures, 7 sous i 6 diners relacionats amb la manutenció de Josepa Pelaí, germana de la seva muller.

El 1824, imprimí: *Goigs de Nostra Senyora de la Gleva*, per a l'Església de Sant Just i Sant Pastor.

Posseïm documentació sobre el material que proveí a l'església de Santa Maria del Pi de Barcelona, entre els anys 1817 i 1821, amb un total de 88 lliures, 69 sous i 36 diners.

Devia morir el 1825. La seva dona continuà el negoci, almenys fins el 1844.

-L/I: Teixidor, Josep,[2756] menor, llibreter i impressor reial de Barcelona del segle XVIII, pare de **Manuel**. Fou el propietari d'una casa al carrer de Sant Domènec. Hi visqué amb la seva dona, tres fills, un aprenent i una minyona.

El 10 d'abril de 1747,[2757] signà un contracte amb un pagès de Sant Climent de L., per al proveïment de vi claret i, com a testimonis, tingué els impressors **Joan Forns** i **Roc Soler i Duran**.

[2752]Ibíd. Manual de 1816, 1180/16, foli 22.
[2753]Ibíd. Manual de 1819, 1180/19, folis 111 v-112.
[2754]Ibíd. Manual de 1821, 1180/21, folis 28 v-29.
[2755]Ibíd. Folis 29-29 v.
[2756]DB. Pàg. 419.
[2757]AHPB. Barcelona, notari Josep Llobet i Soldevila, 1033/1, foli 41 v.

El 3 de gener de 1754,[2758] Teresa Teixidor, la seva dona, instituí **Joan Forns**, de 22 anys, com a administrador de la impremta reial del seu marit, qui ja feia vuit anys que treballava per a **Josep Teixidor**, major.

-L/I: Teixidor, Manuel,[2759] impressor de Barcelona, des del segle XVIII, fill de **Josep**. Ingressà al Col·legi el 1782. Canvià l'adreça de la seva impremta diverses vegades: plaça de l'Oli, el 1760, després, carrer de les Magdalenes, també plaça dels Peixos, carrer Giralt, carrer de la Palla i carrer dels Mercaders, el 1824.

Participà en la reunió del Col·legi de Llibreters i Impressors Unificat feta a la sagristia de la Catedral de Barcelona, el 7 d'abril de 1794, per a demanar permís d'impressió i per criticar el seu andador **Pau Nadal**.[2760]

La seva impremta era a la rambla de Santa Mònica, davant del monestir.

Entre el 1806 i el 1810, es traslladà al carrer de Sant Pere Més Baix. El 1807, obrí una llibreria al carrer de la Portaferrissa, on imprimí i vengué el *Calendario de Forasteros*, del 1813, segons notícia del *Diario de Barcelona*, del 30 de novembre de 1812.

El 14 d'agost de 1814,[2761] assistí a un consell del Col·legi. Després, el trobem en un altre consell, el 25 de novembre de 1814,[2762] en què es dirimí la sol·licitud de **Francesc de Paula Piferrer** de tornar a ser impressor reial, amb votació negativa.

Casà amb **Marianna Carbonell**, el 1821. Imprimí tot tipus de llibres.

Morí el 1831, la vídua i els fills continuaren el negoci, almenys fins el 1844.

-L: Terres, Manel, llibreter de Barcelona. El 18 de desembre de 1787,[2763] actuà com a testimoni en el mestratge d'**Antoni Oliveres**. No en sabem res més.

[2758]Ibíd. Francesc Mas i Güell, manual de 1754, 1025/8.

[2759]AHCB. Junta de Comerç, Vol.7.

[2760]Ibíd. Gremis Notarials, Impressors i Llibreters, caixa 4.

[2761]AHPB. Barcelona, notari Josep-Maria Òdena i Muntells, manual de 1814, 1187/ 13, foli 461.

[2762]Ibíd. Foli 804.

[2763]Ibíd. Francesc Madriguera i Galí, manual de 1787, 1085/15, folis 554-555 v.

-L: Tialler, Domènec,[2764] llibreter de Barcelona del segle XVIII. Visqué al carrer del Fossar del Pi, de lloguer, i botiga, amb la dona i dues filles.

-L: Tobella, Antoni,[2765] llibreter de Barcelona. Casà amb Margarida Vicenç, amb dos fills (1806). Visqué al carrer de la Lleona, i probablement, fou germà de **Joan**.

-L: Tobella, Joan,[2766] llibreter de Barcelona i fabricant de llibres de cor de les esglésies. Casà amb Josepa Vila. El 1800, visqué al carrer marquès de Barberà, amb dos fills, i probablement, fou el germà d'**Antoni**.

-I: Tolosa i Oliveres, Felip,[2767] fill de **Josep** i de **Teodora Oliveres**. Nissaga de la qual fundaren la seva impremta a Vic, a mitjan segle XVIII, amb botiga i taller a la plaça Major. El seu pare morí el 1799, i **Felip** i la seva mare, la vídua **Teodora** hi continuaren el negoci.

El 15 de febrer de 1803,[2768] casà amb Teresa Gibert i Vall-llobera, donzella, filla d'Antoni i de Teresa. Tingueren un fill, **Ramon**, qui també fou impressor, i a qui, el 28 de febrer de 1809, el seu pare li signà herència. El 9 de maig del mateix any,[2769] atorgà poders de representació a Josep Mas, de Vic:

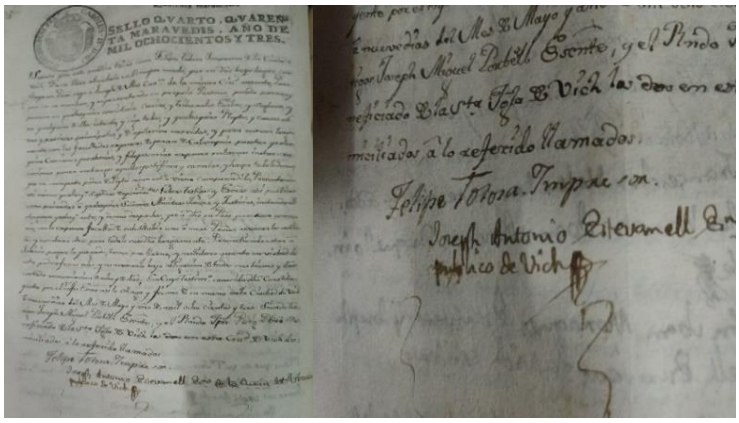
SELLO QUARTO. QUARENTA MARAVEDIS. AÑO DE MIL OCHOCIENTOS Y TRES.

Des del 1805, el peu d'impremta ja és només seu. Hi treballà per al Seminari i el Bisbat de Vic, amb la impressió de llibres religiosos i d'ensenyament.

[2764]DB. Pàg. 422.

[2765]Ibíd. Pàg. 522.

[2766]Ibíd.

[2767]MC. Pàg. 169-380.

[2768]ACB. Desposoris, 1803, llibre 166, foli 112.

[2769]ABEV. Vic, notari Josep Estevenell, manual de 1803, foli 132.

Durant la Guerra del Francès, tingué una ideologia tradicionalista. Fou l'impressor de la *Junta Suprema Central Gubernativa del Reyno*.

Publicà, el 1808, la *Gazeta de Vich*, predecessor del *Diario de Vich*. Entre el 22 i el 30 de juny del mateix any, canvià el nom pel de *Gazeta Diaria de Vich* i, després, de nou el tornà a canviar pel de *Correo Diario de Vich*, fins el 10 de gener de 1810. Entre el 1811 i el 1814, publicà el *Noticiero de Vich*, diari antinapoleònic i constitucionalista, on feu constar els escrits propis amb un asterisc.

També imprimí: *Plan ó Proyecto para la formación de una división de patriotas distinguidos catalanes destinada á hacer correrías por los pueblos de la Francia para la recolección de armas, vestuario, víveres y dinero, y después a los objetos que le señale el general en xefe del exército de Cataluña, quartel general de Berga*", 21 de septiembre de 1811, per ordre de Lluís Lacy: "*Vich. En la imprenta de Tolosa*".[2770] Entre el 1812 i el maig de 1814, també imprimí *El Patriota Ausonense*, continuació del *Noticiero de Vich*.

Els comentaris del redactor del *Noticiero*, el frare **Nicolàs Pérez**, provocaren una resposta de rèplica de l'impressor **Joan Dorca**, menor, liberal i afrancesat, el 26 de maig de 1813. També, el mateix 1813, fou l'impressor de la *Gazeta de Cataluña*.

El 1816, imprimí 47 fulls: *Oración Fúnebre que en las solemnes exequias celebradas en el entierro del Ilmo y Rmo señor don Francisco de Veyan y Mola, obispo de Vich, el día 1 de enero de 1816. Dixo por Alberto Osona, parroco de la iglesia de Taradell* (familiar seu), imprès a: "*Vich, Imprenta de Felipe Tolosa*".

-L/I: Torner i Oliveres, Joan,[2771] llibreter, impressor i gravador de Cervera i Barcelona, fill d'**Antoni**, també llibreter i de Paula. Nasqué a Cervera, el 1772, on el trobem el 1798,[2772] fent una cessió de terres a un tal Rius. En aquell moment, no sabia escriure:

[2770]BNC. Reserva, 504/14-4º.

[2771]DB. Pàg. 522.

[2772]AHCS. Cervera, notari Antoni Vidal, manual de 1798, caixa 1014, foli 133.

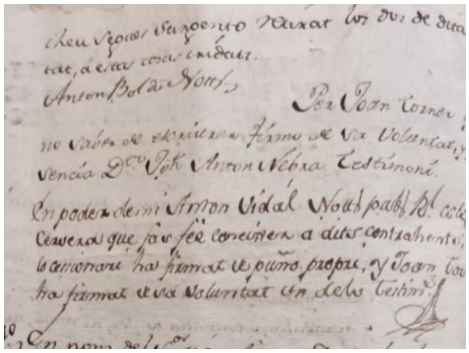

El 12 de juliol de 1790,[2773] hi hagué consell del Col·legi de Llibreters i Impressors Unificat a casa d'**Isidre Aigüesvives**, on digué que treballava com a aprenent a casa de **Carles Gibert i Tutó**, però que aquest li havia acomiadat. De nou, el 6 d'octubre del mateix any,[2774] hi hagué un altre consell del Col·legi, on **Gibert** respongué que havia acomiadat **Torner** perquè no li anava bé.

El 16 de setembre de 1793,[2775] casà amb Gertrudis Germà i Planes.

El 15 agost de 1794,[2776] batejaren Antònia, filla. El 17 d'abril de 1796,[2777] morí un fill, albat. Aleshores, hi vivien a la plaça de les Cols.

El 21 de març de 1797,[2778] n'obtingué el mestratge, en un consell del Col·legi.

El 19 d'agost de 1801,[2779] batejaren un fill, **Miquel**, qui feu treballs xil·logràfics. El 4 d'agost de 1804,[2780] batejaren una filla, Josepa, quan els seus pares tenien 32 anys ell i 35 ella. El 18 d'octubre de 1807,[2781] batejaren un fill, Josep.

[2773]AHPB. Barcelona, notari Francesc Madriguera i Galí, manual de 1790, 1085/18.
[2774]Ibíd.
[2775]APSJSPB. Desposoris, 1780-1795, volum 9, foli 464.
-ACB. Llibre 160, foli 201 v.
[2776]APSJSPB. Baptismes, 1786-1795, llibre 20, foli 598.
[2777]Ibíd. Òbits, 1796.
[2778]AHPB. Barcelona, notari Miquel Vilamala i Cassani, Manual de 1797, 1151/11, folis 103-103 v.
[2779]APSJSPB. Baptismes, 1796-1803, llibre 21, foli 402.
[2780]Ibíd. 1804-1815, llibre 22, foli 44.
[2781]Ibíd. Foli 284.

El 17 de març de 1810,[2782] morí Josep, albat, a 29 mesos, i fou sebollit a la parròquia de Sant Just i Sant Pastor. Aleshores, hi vivien al carrer de la Llet. El 1811, s'estava a Vilanova i la Geltrú, a causa de la guerra. Feu de testimoni d'una pròcura signada per **Antoni Brusi**. El 1813, el trobem a Palma, treballant amb el **Brusi**.[2783] El 19 d'octubre de 1813,[2784] **Eulàlia Ferrer**, qui tenia poders del seu marit des de 1811 (quan s'estava a Vilanova i la Geltrú) ara, que era a Palma de Mallorca, nomenà un procurador substitut. Al mateix document se cita **Josep Torner**, com a testimoni en l'atorgament de poders d'**Antoni Brusi**, a la seva dona.

Acabada la guerra, el trobem en un consell del Col·legi de Llibreters i Impressors a Barcelona, el 25 de novembre de 1814,[2785] en què es dirimí la sol·licitud de **Francesc de Paula Piferrer** de tornar a ser impressor reial, amb votació negativa.

El 23 de juny de 1816,[2786] feu de testimoni en els capítols matrimonials entre **Jaume Gaspar** i Antònia Maristany.

El 3 de gener de 1818,[2787] **Josep Torner**, vidu de Gertrudis Germà, casà en segones núpcies amb Eulàlia Tort, vídua de Tomàs Borràs, filla de Josep Tort i de Teresa Canals, a Sant Miquel [...], i la cerimònia li costà vuit sous. A partir d'aquell any i successivament, visqué als carrers Regomir, Lledó, Escudellers i Capellans.

El 2 d'abril de 1819,[2788] hi hagué el testament de **Josep Torner**, en una plica closa.

El 17 d'octubre de 1820,[2789] morí la seva filla Josepa, a 12 anys. Aleshores, hi vivien al carrer dels Capellans, parròquia de Santa Maria del Pi.

[2782] Ibíd. Òbits, 1810.

[2783] Canals Elías-Brusi, Miguel. *La casa Brusi y el Diario de Barcelona (1775-1957)*, Ajuntament de Barcelona, 2010, pàg. 98.

[2784] AHPB. Barcelona, notari Francesc Roquer i Simon, manual de 1813, 1205/4, folis 254-255.

[2785] Ibíd. Josep-Maria Òdena i Muntells, manual de 1814, 1187/13, foli 804.

[2786] Ibíd. Manuel Oliva i Campderròs, manual de 1816, 1184/4, folis 90-92 v.

[2787] ACB. Esposalles, 1817-1818, llibre 174, foli 215.

[2788] AHPB. Barcelona, notari Joaquim Roca i Giol, testaments tancats, 1819, núm. 4689.

[2789] ADB. Òbits, Santa Maria del Pi, XVII/4, r. 51.

L'11 de maig de 1823,[2790] Eulàlia Tort, muller en segones núpcies de **Josep Torner**, impressor, lliurà al notari una plica closa amb el seu testament.

El 22 de maig de 1825,[2791] Eulàlia Tort tornà a lliurar al notari una altra plica closa amb el seu testament. El 14 d'octubre del mateix any,[2792] **Joan Torner i Oliveres** i el seu fill Miquel Torner i Germà, donaren poders al fill i germà respectiu, Joan Torner i Germà, per tal que vengués un censal que cobraven sobre una peça de terra de Caldes de Montbui.

El 2 de juliol de 1826,[2793] **Joan Torner i Oliveres** i el seu fill Miquel Torner i Germà, de 19 anys, de nou, donaren poders al fill i germà respectiu, Joan Torner i Germà, per tal que vengués una peça de terra a Caldes de Montbui, de l'herència de sa esposa i mare, Gertrudis Germà. El 2 d'agost del mateix any,[2794] novament, Eulàlia Tort lliurà al notari una plica closa amb el seu testament.

El 2 de maig de 1829,[2795] el procurador que havia nomenat Bonaventura-Carles Aribau per tal que reclamés els seus drets sobre una edició fraudulenta de la seva obra: *El amigo de la infancia*,[2796] impresa per **Torner** el 1824, i que es venia a la llibreria de la vídua **Roca**, nomenà procuradors substituts.

El 24 de febrer de 1830,[2797] Antoni Bergnes, Bernat-Agustí de les Cases, Antoni Suàrez, Llorenç Miguel i Josep Forès nomenaren un procurador a Madrid per trobar un inversor per a l'edició del *Diccionario geografico universal*, que volen que imprimeixi **Josep Torner**.

El 28 d'abril de 1831,[2798] **Josep Torner** nomenà procurador seu Manuel de Gregorio, veí de Maó.

[2790] AHPB. Barcelona, notari Ignasi Golorons i Plana, manual de 1823, 1214/4, foli 35 v.

[2791] Ibíd. Manual de 1825, 1214/6, foli 53.

[2792] Ibíd. Josep-Maria Vilar i Estruc, manual de 1825, 1219/12, folis 397-397 v.

[2793] Ibíd. Manual de 1826, 1219/13, folis 274-274 v.

[2794] Ibíd. Foli 353.

[2795] Ibíd. Josep-Antoni Jaumar i Carrera, manual de 1829, 1232/8, folis 117-118.

[2796] *El amigo de la infancia ó Cuentos*, extrets de l'obra de M. Berquín *L'Ami des enfants*, publicat a Londres el 1782, i traduïts al castellà. No hem sabut trobar antecedents bibliogràfics d'aquesta obra d'Aribau. Barcelona: [s.n.], 1824 (impremta de Josep Torner), 208 pàg., 15 cm.

[2797] AHPB. Barcelona, notari Ignasi Golorons i Plana, manual de 1830, 1214/11, folis 24-25.

[2798] Ibíd. Manual de 1831, 1214/12.

El 10 d'abril de 1832,[2799] donà poders a Gaietà Ribot, veí de Barcelona, i a Joan Genovès, notari reial i causídic.

El 2 de desembre de 1840,[2800] **Josep Torner** i la seva muller Eulàlia Tort signaren un debitori de 350 pesos forts per a comprar una premsa.

El 8 de juliol de 1841,[2801] hi hagué la notificació d'una sentència arbitral a **Tomàs Gaspar**, sobre la impressió del llibre: *El amigo de la Infancia* de Bonaventura-Carles Aribau, que havia imprès **Josep Torner**, el 1824, i del qual, **Gaspar** en tenia els drets. D'aquesta manera, una relació d'amistat començada amb el seu pare, **Miquel Gaspar**, a la darrera dècada del segle XVIII, després es truncà per desavinences. El 9 de juliol del mateix any, hi hagué la notificació de la sentència a **Josep Torner**.

El 6 de novembre de 1846,[2802] **Josep Torner** atorgà poders a Joan-Baptista Comes, patró de vaixell, veí de també de Barcelona, per a actuar en nom seu i especialment per a reclamar a Manuel Santamaria, llibreter de la ciutat d'Almeria, el que li deu per llibres que li havia venut.

El 23 de maig de 1847,[2803] hi hagué la lectura del testament de **Josep Torner**, fet el 16 de febrer de 1841. El 22 de juny del mateix any,[2804] Eulàlia Tort, víuda de **Josep Torner i Oliveres**, impressor, i Miquel Torner i Pellicer, veïns de Barcelona, la primera com a usufructuària i el segon com a hereu de **Josep Oliveres**, marit i net respectivament, donaren poders a Joan Puiggarí, procurador de número i col·legi de Barcelona, i a Miquel Puiggarí, passant de causídic. El mateix dia 22,[2805] hi hagué l'inventari dels béns de **Josep Torner**, fet per la vídua Eulàlia Tort i pel seu net Miquel Torner i Pellicer, usufructuària i hereu respectivament, amb un total de deutes de 3.619 duros. El mateix dia 22 de juny,[2806] hi hagué el testament d'Eulàlia Tort, la seva vídua.

[2799] Ibíd. Josep-Antoni Jaumar i Carreres, manual de 1832, 1232/10.

[2800] Ibíd. Domènec Gibert, manual de 1840, 1243/16, folis 423-423 v.

[2801] Ibíd. Francesc Madriguera i Gelabert, manual de 1841, 1300/1, folis 20 v-22.

[2802] Ibíd. Josep Rodelles i Ferrús, manual de 1845, 1304/2, folis 291 v- 292 v.

[2803] Ibíd. Josep Pic, manual de 1847, 1265/8, folis 39-41.

[2804] Ibíd. Josep Rodelles i Ferrús, manual de 1847, 1304/4, folis 322-323.

[2805] Ibíd. Folis 323 v-328 v.

[2806] Ibíd. Folis 328 v-329 v.

A tall d'acabament, comentem les seves publicacions a què hem tingut coneixement, ben heterogènies. Proveí material per a l'arxiu de l'església del Pi:[2807]

"*El 2 març de 1833, al llibreter* ***Torner****, per dos llibres nous per lo Arxiu encuadernació de tres y suplement del Dietari del 1833, rº n.19.....18 lliuras, 7 sous i 6 diners*

El 29 de setembre de 1842, al llibrater ***Torner****, per un llibre blanch llevador per dos añs rº. n 8.....2 lliuras, 12 sous i 6 diners*

El 3 de novembre de 1842, al idem, per la impressió de mitja raima per la llibreta de festivitats rº n.9.....7 lliuras, 10 sous

El 26 de setembre de 1844, al *llibreter* ***Torner****, per dos llibres blanchs per lo Arxiu n. 10 .....5 lliuras, 5 sous*".

El 1824, imprimí: *Compendio historico de la vida de Pío VII.* El 1829: *Geografía para niños.* Els anys 1829-1832, imprimí la primera edició completa de la: *Crónica Universal del Principado de Cataluña* de Jeroni Pujades. A partir d'aquells anys, es decantà cap al llibre il·lustrat.

Entre els anys 1830 i 1831, imprimí: *Col·lecció d'obres antigues catalanes,* dirigides per Joaquim Rubió i Ors i Josep-Maria Grau, i il·lustrada amb gravats xil·logràfics de Miquel Torner, fill seu. També, el 1830 i 1831, imprimí el: *Diccionario geografico universal*, 10 volums. I el anys 1833-1835, el: *Diccionario tecnológico,* de 8 volums. També, 13 títols traduïts de l'anglès: *Biblioteca de conocimientos humanos.* Finalment, també imprimí quatre revistes: *El Periódico Universal de Ciencias, Literatura y Artes (1821), El Periódico de la Sociedad de Salud Pública de Cataluña (1821-1822), El Europeo (1823-1824), Anales de nuevos descubrimientos usuales (1828-1829).*

-L: Torrent, Josep, llibreter de Barcelona a qui trobem en un consell general del Col·legi de Llibreters i Impressors Unificat, el 1804.[2808] No en sabem res més.

-L: Torres, germans,[2809] llibreters de Barcelona. Hi tingueren dues seus: a la plaça Nova i al carrer Serra, on vengueren a l'engròs. El 1804, la vídua i mare continuà el negoci amb els seus fills, els germans **Torres**. Un dels germans fou amic i marmessor d'Antoni Puig i Blanc.

[2807]ADB. Santa Maria del Pi, Procura d'herències, 1777-1888.

[2808]AHPB. Barcelona, notari Francesc Ribes i Barbier, manual de 1804, 1188/3.

[2809]MC. Pàg. 169-380.

-Torres, **Agustí,**[2810] prevere i catedràtic de la Universitat de Cervera. Impartí l'assignatura de Lletres Humanes, fins el 21 de juny de 1809.

A la Reial Cèdula sobre impremtes de 30 de novembre de 1805, a Barcelona, constà com a comissionat del Jutjat d'Impremtes i Llibreries del Principat de Catalunya, per al Corregiment de Cervera.[2811] Fou nomenat pel jutge d'Impremtes Josep de Vega i de Sentmenat.

Escrigué, el 2 de maig de 1809: *Oración fúnebre* [...], que serví per atiar la resistència.

Fou el redactor de la *Gazeta de Cataluña*, l'1 d'octubre de 1813, fins el 2 de febrer de 1814, en què la *Gazeta* fou traslladada a Barcelona, i, probablement, del *Diario de Cervera*. Signà el prospecte anunciador de la *Gazeta*.

-L: Tries, Pere, llibreter de Barcelona. El 30 de maig de 1764,[2812] fou el clavari del Col·legi de Llibreters quan concediren el mestratge a **Ramon Sapera i Pi**.

El 23 de maig de 1767,[2813] en fou cònsol segon quan fou admès **Francesc Surià i Brugada**.

-L/I: Trullàs, Martí[2814] llibreter i impressor, amb l'obrador i la botiga a la plaça Major de la ciutat de Manresa, el 1808. Probablement, els **Trullàs** provenien del poble de Talamanca, on hi havia el mas Trullàs. El mateix any 1800, publicà en català: *Passió i Mort de Jesús*:[2815]

[2810]Guillamet, Jaume. *Els orígens de la premsa a Catalunya. Catàleg de periòdics antics (1641-1833)*, Barcelona, 2003, pàg. 375.

[2811]Inventari de la Col·lecció de la Universitat de Cervera. Fons Universitat de Cervera, caixa núm. 7. Impremta de la Universitat, 1789-1846.

[2812]AHPB. Barcelona, notari Llorenç Madriguera i Femades, registre manual de Consells de Confraries, 1756-1776, manual de 1764, 1024/13, folis 107 v-108.

[2813]Ibíd. Manual de 1767, 1024/16, folis 122-122 v.

[2814]Guillamet, Jaume. *Els orígens de la premsa a Catalunya. Catàleg de periòdics antics (1641-1833)*, Barcelona, 2003, pàg. 375.

[2815]BNC. Reserva, Fullets Bonsoms núm. 1.176.

LA GRAN TRAGEDIA
DE LA PASSIÓ Y MORT
DE JESUCRIST
NOSTRE SENYOR.
REPRESENTADA EN MANRESA
per alguns devots de aquest Divino
Misteri... en totz los dijous y festas
de la Quaresma del any 1798.
IHS
Vich: En la Imprenta de DORCA.

Durant la Guerra del Francès, fou antifrancès, liberal i constitucionalista, estava enfrontat ideològicament amb **Ignasi Abadal**. Fou l'impressor del *Diario de Manresa*, del *Correo de Manresa* (també redactor), del *Correo Patriótico de Manresa* (també redactor), de l'*Argos Maresano*, del *Apuntador de Manresa*, del *Noticiero de Manresa*, del *Correo Político y Mercantil de Manresa* y del *Noticiero de Manresa*.

Tenim constància de publicacions seves: *Cansó Nova*: "*Manresa, por la viuda de* ***Martín Trullas***",[2816] i un altre full volander: *Cansó Nova en la cual esplica la gran voluntat* [...], imprès a: "*Manresa, Per la viuda de* ***Martín Trullas****, carrer de Sobrerroca*",[2817] (ambdós, probablement, després de la guerra). I, un tercer: *Explicació dels set pecats mortals*, imprès a: "*Manresa*: ***Enrique Trullas***", el fill i continuador del negoci.

Sabem que el 20 de maig de 1815,[2818] la seva dona **Maria-Rosa Roca i Pujol**, atorgà poders a Àngel Assols, veí del comerç de Manresa, perquè la inclogués en una causa pia instaurada per sa mare, Maria Pujol, a la seu de la Catedral de Barcelona. I hi signaren **Maria-Rosa Roca** i **Martí Trullàs**. Pensem que devia morir aleshores, el 1815:

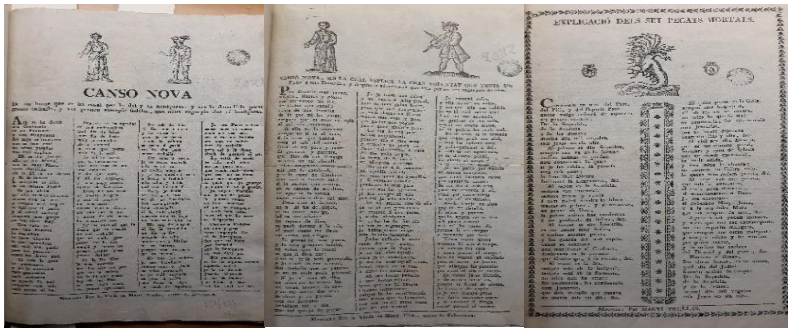
CANSO NOVA

EXPLICACIÓ DELS SET PECATS MORTALS.

[2816]Ibíd. Núm. 2.028.

[2817]Ibíd. Núm. 2.032.

[2818]AHPM. Manresa, notari Gaietà Mas, manual de 1814, 5547, folis 117-118.

Més endavant, la seva vídua i el seu fill **Enric** continuaren el negoci de la impressió:

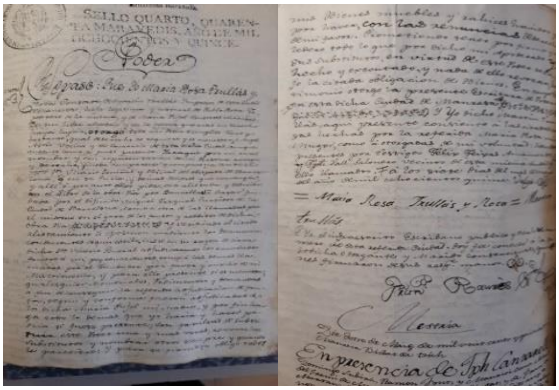

-I: Tudela, Josep, impressor de Barcelona. Sabem que aprengué l'ofici a l'obrador de **Josep Brusi**, juntament amb **Josep Duran**, quan el 27 de març de 1794,[2819] **Josep Brusi** sol·licità al consell del Col·legi poder cobrar per llurs aprenentatges oferts.

-L: Turonès, Ramon, llibreter de Barcelona. Visqué al carrer dels Arcs. Morí jove, a 24 anys de: "malaltia de pit", el 5 de novembre de 1814, a la parròquia de Santa Maria del Pi, on fou sebollit.

-Valet, Salvador,[2820] gravador de Barcelona. El gener de 1811, sebollí la seva dona Paula. No en sabem res més.

-L: Veguer, Francesc,[2821] llibreter de Barcelona del segle XVIII. Fou propietari d'una casa al carrer de la Llibreteria. Hi visqué amb la seva dona, **Francesca**, i hi tingueren tres fills. En morir, el negoci el regentà la seva dona.

-L: Vendrell, Francesc, llibreter de Barcelona. El 18 de desembre de 1798,[2822] feu de testimoni en un consell del Col·legi de Llibreters i Impressors Unificat, en l'admissió com a mestres d'**Antoni Vigil** i **Josep Guix i Morer**.

El 4 d'octubre de 1803,[2823] la seva dona, Gertrudis Pujol i Ramona, feu el testament.

[2819] AHPB. Barcelona, notari Francesc Madriguera i Galí, manual de 1794, 1085/22.

[2820] ACB. Llibres Sacramentals, Defuncions.

[2821] DB. Pàg. 419.

[2822] AHPB. Barcelona, notari Miquel Vilamala i Cassani, manual de 1798, 1151/12, folis 342 v-343.

[2823] Ibíd. Josep-Antoni Pic, manual de 1803, 1181/4, folis 191-192.

-Ventura, Jaume, gravador de Barcelona. L'1 de setembre de 1785,[2824] constà al testament de la dona de **Joan Forns**, pe r deutes pendents.

-I: Verdaguer i Vila, **Vicenç**,[2825] impressor i estamper de Barcelona, nissaga d'impressors des del segle XVII. Fill d'Esteve Verdaguer, sabater i de Francesca Vila. L'11 d'abril de 1782,[2826] casà amb Rosa Bollic i Pasquet, filla de Felip i de Maria, germanastra de **Tecla Boix**, dona de **Bernat Pla**, a la Catedral de la ciutat.

El 17 d'abril de 1784,[2827] atorgà poders a l'advocat de Granollers Pere Vives. L'1 de març del mateix any,[2828] **Vicenç Verdaguer**, impressor i estamper, atorgà, de nou, poders a Pere Vives, causídic de Granollers.

El 17 d'abril de 1785,[2829] atorgà poders a Martí Ferrer, escrivent de Barcelona. El 19 d'octubre del mateix any,[2830] **Vicenç Verdaguer** i sa muller Rosa Bollic atorgaren poders a Josep Serra, moliner de la vila d'Organya, a l'Urgell.

El 6 d'agost de 1786,[2831] el matrimoni signà una àpoca pel llegat del prevere d'Organyà, Miquel Pasquet, probablement oncle de la seva dona.

Tingueren diversos fills: **Francesca**, el 1790, qui casà amb l'impressor **Llorenç Bocabella**, el 1814, i continuà el negoci; Caterina, qui casà amb el sots-tinent Salvador Magrinyà, del batalló d'Hostalric; Josepa, qui casà amb el llibreter **Antoni Oliveres i Gavarró**, i Tecla, qui casà amb el mestre fuster Josep Roca, a qui els seus pares donaren 300 lliures com a dot.[2832]

[2824]Ibíd. Francesc Maspons i Rius, manual de 1785, 1124/8, folis 162-164 v.

[2825]Ibíd.

[2826]ACB. Casaments, llibre 154, foli 223 v.

-AHPB. Barcelona, notari Josep Ribes i Graners, manual de 1782, 1046/48, folis 465-466.

[2827]Ibíd. Manual de 1783, 1046/49, folis 298-298 v.

[2828]Ibíd. Manual de 1784, 1046/50, folis 144 v-145 v.

[2829]Ibíd. Manual de 1785, 1046/51, folis 298-298 v.

[2830]Ibíd. Folis 799-800.

[2831]Ibíd. Francesc Ferrús, manual de 1786, 1121/8, folis 231-232 v.

[2832]Ibíd. Josep Ribes i Graners, manual de 1785, 1046/51, folis 479-481 v.

El 26 de novembre de 1791,[2833] aconseguí el mestratge del Col·legi, i com a testimoni tingué l'estamper **Manuel Garcia**, qui treballà d'oficial. El 13 de desembre del mateix any,[2834] fou l'andador del Col·legi de Llibreters i Impressors Unificat que deixava pas al nou admès **Josep Manyalic**.

Fou aprenent de **Bernat Pla**, i després de la seva mort, administrà la seva impremta, de la vídua **Tecla Boix**, del carrer de Cotoners: "*Herederos de Vda. Pla, administrada por Vicente Verdaguer*".

El 6 d'abril de 1794,[2835] fou un dels examinadors de **Bartomeu Lautrec** i **Jaume Tauló**.[2836] Participà de la reunió del Col·legi de Llibreters i Impressors feta a la sagristia de la Catedral de Barcelona, per a demanar permís d'impressió i per criticar el seu andador **Pau Nadal**, el 7 d'abril de 1794.[2837] L'1 de maig del mateix any,[2838] en un consell del Col·legi de Llibreters i Impressors Unificat, actuà com a examinador de **Francesc Isern**.

El 22 de desembre de 1799,[2839] fou un dels examinadors de la passantia de **Pere-Pau Husson de Lapessaran**.

El 9 de març de 1801,[2840] fou un dels examinadors en el consell del Col·legi que atorgà el mestratge a **Gervasi Nadal i Lluc**, fill de **Pau Nadal**. El 25 d'abril del mateix any,[2841] també fou un dels examinadors en un consell del Col·legi quan s'atorgà el mestratge a **Josep Rissoto**.

El 5 novembre de 1804,[2842] hi hagueren els capítols matrimonials entre Josep Roca, fuster i **Tecla Verdaguer i Bollic**, la seva filla.

[2833] Ibíd. Francesc Madriguera i Galí, manual de 1791, 1085/19, folis 333 v-334.

[2834] Ibíd. Folis 390-391 v.

[2835] Ibíd. Manual de 1794, 1085/22, folis 239 v-240.

[2836] Ibíd. Folis 240-241.

[2837] AHCB. Gremis Notarials, Llibreters i Impressors, caixa 4.

[2838] AHPB. Barcelona, notari Francesc Madriguera i Galí, manual de 1794, 1085/22, folis 154-159 v.

[2839] Ibíd. Manual de 1799, 1085/27, folis 265 v-266.

[2840] Ibíd. Josep Pomareda, manual de 1801, 1152/2, folis 70-72 v.

[2841] Ibíd. Folis 72 v-73.

[2842] Ibíd. Ignasi Marti i Vidal, manual de 1804, 1180/4, folis 479-481 v.

El 8 d'octubre de 1806,[2843] la seva dona, Rosa Bollic atorgà poders al pagès d'Organyà i cunyat seu, Ignasi Ramonet. El 9 d'octubre del mateix any,[2844] fou un dels examinadors del Col·legi quan fou admès com a mestre **Pere Barral**. El 10 d'octubre de 1806,[2845] també fou un dels examinadors de **Pere-Màrtir Bacs i Permanyer**, a l'examen per a obtenir-ne el mestratge.

El 1809, marxà a Tarragona, amb la seva filla **Francesca**, excel·lent caixista, i després s'integrà a la premsa mòbil del **Brusi**, mentre la filla hi anà a Tarragona, per a treballar-hi amb **Miquel Puig-robí** i, després, a Palma, amb la dona del **Brusi**, a fer de caixista.

Vicenç Verdaguer, durant la Guerra del Francès, anà amunt i avall pel territori amb la Junta Superior del Principat. També, **Llorenç Bocabella**, marit de **Francesca**, marxà a Reus. El 4 de maig de 1811,[2846] **Tecla Boix**, la seva sogra, feu testament i atorgà a la seva neboda Caterina, filla de **Vicenç Verdaguer** i de Rosa Bollic, la quantitat de 60.000 rals de billó, en casar-se amb el sots-tinent del batalló d'Hostalric Salvador Magrinyà.

Acabada la guerra, el 14 d'agost de 1814,[2847] el trobem Barcelona, en un consell del Col·legi de Llibreters i Impressors Unificat, i en un altre el 15 d'octubre 1814.[2848] Finalment, el tornem a trobar en un consell, el 25 de novembre de 1814,[2849] en què es dirimí la sol·licitud de **Francesc de Paula Piferrer** de tornar a ser impressor reial, amb votació negativa.

El 13 de maig de 1815,[2850] fou un dels examinadors de **Joan Roldós**. El 23 de maig del mateix any,[2851] en un consell del Col·legi, fou un dels examinadors en l'admissió de **Lluís**

[2843]Ibíd. Francesc Joan Elies i Bosc, manual de 1806, 1123/29, folis 292-293.
[2844]Ibíd. Folis 250-252.
[2845]Ibíd. Francesc Ribes i Barbier, manual de 1806, 1180/5, folis 252-253.
[2846]Ibíd. Francesc-Joan Elies i Bosc, manual de 1811, 1123/34, folis 114-115.
[2847]Ibíd. Josep-Maria Òdena i Muntells, manual de 1814, 1187/13, foli 461.
[2848]Ibíd. Foli 708.
[2849]Ibíd. Foli 804.
[2850]Ibíd. Manual de 1815, 1187/14, folis 442-443.
[2851]Ibíd. Folis 451-451 v.

Ribes i Dalmau, segons les noves ordenances. El 17 de juny de 1815,[2852] en un altre consell del Col·legi, votà favorablement perquè s'atorgués el mestratge a **Josep Dorca**, fill de **Joan**.

L'1 de desembre de 1817,[2853] **Tecla Boix**, vídua de **Bernat Pla**, donà a la seva neboda, Caterina Verdaguer i Bollic, els 60.000 rals de billó promesos per contraure matrimoni amb Salvador Magrinyà, sots-tinent del batalló d'Hostalric.

El 19 de juny de 1824,[2854] se signà un conveni entre **Tecla Boix** i **Vicenç Verdaguer** per a l'administració de la impremta, i per a manternir la sogra a casa seva.

El 18 de febrer de 1825,[2855] **Vicenç Verdaguer** lliurà una plica closa del seu testament.

Sabem de diverses publicacions de la seva impremta, les quals tingueren tres seus: carrer de Cotoners, carrer Princesa, després de la Guerra del Francès, i carrer Fontanella, 13.

Tipografia dels hereus: "*Vda Pla, Editores y Libreros Pontificios*". Hi publicaren: *Philosophiae Theses, de Miquel Bernades*: "*Officina Thechlae Pla viduae, administrata per Vicentium Verdaguer, Barcelona, 1816*".

Per a la parròquia de Sant Just i Sant Pastor imprimí diverses edicions de goigs: 1875-1882-1899 i 1915. El 1875, per a la de Sant Josep-Oriol i, el 1880, per a la del Sagrat Cor. El 1876, per a la de Sant Guerau. El 1877, per a la de Sant Feliu. Els anys 1881, 1887, 1894 i 1901, per a la de Sant Llorenç.
-Facsímil: *Goigs de la Gloriosa Asunción*, Santa Maria del Pi.
-*Himno Nuestra Señora de la Mercedes*, Santa Maria del Pi.
-*Gozos de Santa Rita de Casia, 1909* tip. carrer Princesa.
-*Goigs de Nostra Senyora del Patrocini,* tip. carrer dels Cotoners.
-*Goigs dels martirs de Crist Justí i Benet, Felicíssima i Tranquilina*, tip. carrer de Fontanella, 13.
-*Glosas nuevas para cantar las damas a los galanes,* tip. carrer dels Cotoners:

[2852]Ibíd. Foli 520.
[2853]Ibíd. Ramon Barberí, manual de 1817, 1201/3, folis 106 v-107.
[2854]Ibíd. Eudald Rovira i Elies, manual de 1824, 1210/9, folis 354-354 v.
[2855]Ibíd. Josep Darder, Testaments tancats, 4636.

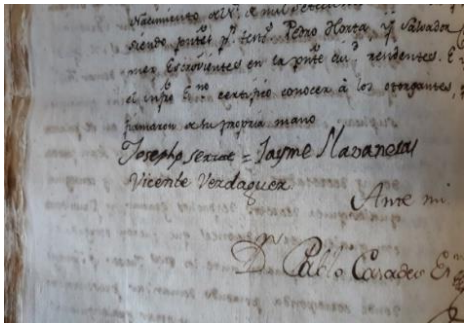

-Vicenç, Josep, caixer tipogràfic de Barcelona. El 8 de juny de 1785,[2856] constà com a testimoni en l'atorgament de poders de **Francesc Ribes** i **Joan Mansuet**, a Josep Grasset, per tal que cobrés uns *vales* reials signats per **Carles Sapera i Pi**.

-I: Vidal, Ramon,[2857] impressor de Barcelona. Casà amb Marianna Tascon, amb dos fills (entre el 1825 i el 1829).

-L: Vigil i Gonzàlez, Antoni,[2858] llibreter de Barcelona, fill de Manuel Vigil, oficial de la secretaria de la Reial Audiència i de Margarida Gonzàlez, germana de Serafina i de Josepa, qui fou la muller de **Pau Campins i Bori**.

El 31 d'octubre de 1788,[2859] **Antoni Vigil**, llibreter, i Francesca Vilaplana, donzella, filla de Pere Vilaplana i d'Anna-Maria, es casaren a la parròquia de Santa Maria del Mar. Sabem que els diners que hagueren de pagar foren 8 sous, i on el seu pare constà ja com a difunt.
La seva germana, Josepa Vigil i Gonzalez, casà l'11 de setembre de 1786, amb el llibreter **Mateu Esterling**.

El 18 d'abril de 1790,[2860] morí Jacint, fill albat, al carrer de Sant Felip. El 13 de juliol de 1791,[2861] batejaren una filla, Josepa-Serafina, Raimona; foren padrins **Mateu Esterling** i Serafina Baget, muller d'Agustí Baget, escrivent, tots de Barcelona. L'1 de novembre

[2856]Ibíd. Francesc Madriguera i Galí, manual de 1785, 1085/13, folis 251 v-252.
[2857]DB. Pàg. 523.
[2858]Ibíd.
[2859]ACB. Esposalles maig 1788- abril 1790, vol. 158, foli 77 v.
-Ibíd. Casaments, llibre 158, foli 77 v.
[2860]Ibíd. Òbits,1786-1801, llibre 9, fol 8 7v.
[2861]Ibíd. Baptismes, 1789 -1792, vol. 34, foli 181 v.

de 1794,[2862] batejaren Margarida-Bàrbara, Raimona; foren padrins **Mateu Esterling** i Margarida Vigil, vídua de Ramon Vigil, oficial de la secretaria de la Reial Audiència de Barcelona. El 6 de febrer de 1798,[2863] batejaren Eulàlia-Paula, Raimona; foren padrins **Pau Esterling**, mestre llibreter, fill de **Mateu** i Eulàlia Vigil, filla de Benet Vigil, sargent de las *Reales Guardias Españolas*.

El 9 d'octubre de 1798,[2864] en un consell del Col·legi de Llibreters i Impressors Unificat en què havia de ser-ne admès **Josep Guix**, se cità que ell anava primer en llur admissió. En un altre consell del dia 18 de desembre de 1798,[2865] n'obtingué el mestratge, en què també fou admès **Josep Guix**, per la plaça vacant deixada per **Joan Sellent**, difunt.

L'octubre de 1799,[2866] batejaren Maria-Teresa Raimona. Els seus padrins foren Jordi Pidarmant, fuster, i Serafina Baget, dona d'Agustí Baget, escrivent. El 5 de desembre del mateix any,[2867] hi hagué el testament de la seva mare, Margarida Gonzàlez.

El 17 de febrer de 1800[2868] morí la seva filla Eulàlia, albada.

El 25 de setembre de 1801,[2869] **Mateu Esterling** donà poders a **Antoni Vigil** per tal que actués en nom seu, sobretot per a cobrar el que li deu **Joan Dorca**, menor, llibreter de Vic, per llibres comprats a la seva botiga.

El 23 de març de 1804,[2870] prengué possessió de la casa del carrer de la Dagueria. El 3 d'abril del mateix any,[2871] batejaren Rosa-Francesca, Raimona, filla, i foren padrins Francesc Maestro, ajudant de Montjuïc [sic ?] i **Maria-Rosa Montmany**, vídua d'**Antoni Oliveres**, llibreter.

[2862]Ibíd. 1792-1795, vol. 35, foli 277.

[2863]Ibíd. 1795-1798, vol. 64, foli 241.

[2864]AHPB. Barcelona, notari Miquel Vilamala i Cassani, manual de 1798, 1151/12.

[2865]Ibíd. Folis 341 v-343.

[2866]ACB. Baptismes, 1799.

[2867]AHPB. Barcelona, notari Jaume Morelló, testaments, manual de 1799, 1117/38, folis 84-85.

[2868]ACB. Òbits, maig 1786-1801, vol. 9, foli 287.

[2869]AHPB. Barcelona, notari Josep Ros i Quilmetes, manual de 1801, 1165/6, foli 237 v-238.

[2870]Ibíd. Joan Font-rodona i Minguella, manual de 1804, 1158/11, folis 79 v-80.

[2871]ACB. Baptismes, juliol 1802-desembre 1804, vol. 38, foli 130.

El 1805,[2872] aquest llibreter, arran d'un plet per la propietat de la casa on vivien, amb el ganiveter Domènec Font-rodona, se'l considerà l'únic proprietari de la casa del carrer de la Dagueria, amb els següents límits: est, amb les cases de Jeroni Grassot, sud, amb les cases del ganiveter Jacint Pintó. La casa estigué valorada cadastralment en 322 lliures i 13 sous, mentre que, a Font-rodona, **Vigil** només li haurà de pagar 500 lliures en metàl·lic, no pas en *vales reales*.

El 13 d'octubre de 1806,[2873] el procurador del convent de Santa Caterina signà, per raó de senyoria, sobre la casa del carrer de la Dagueria.

El febrer de 1811,[2874] encara batejaren una altra filla, Maria del Carme-Eulàlia, Raimona, i els seus padrins foren Serafina Veguer, dona del comerciant Agustí Veguer.

-L/I: Vigil i Díaz, Pau,[2875] llibreter, estamper i capità d'infanteria de les reials guàrdies de Barcelona. Nasqué el 1776, fill de Bernat Vigil, també sergent de les reials guàrdies i de Joana Díaz.

El 23 de desembre de 1788,[2876] començà el seu aprenentatge amb **Joan-Ignasi Jordi**, llibreter.
El 16 de març de 1789,[2877] hi hagué un rebut a nom del seu patró **Joan-Ignasi Jordi**, de diners rebuts pel capellà Josep Reguers per tres raimes de paper, al preu de 8 lliures i 5 sous, signat per **Pau Vigil**. El 21 de juliol del mateix any,[2878] el seu padrí, **Agustí Roca**, protestà per l'incompliment a l'hora d'atorgar-li'n el mestratge. El 3 d'agost de 1798,[2879] se li concedí la plaça, finalment, de mestre llibreter i impressor del Col·legi de Llibreters i Impressors Unificat.

[2872] AHPB. Barcelona, notari Manuel Maspons i Riera, manual de 1805, 1198/1, folis 60-63 v.
[2873] Ibíd. Joan Font-rodona i Minguella, manual de 1806, 1158/13, foli 197.
[2874] ADB. Baptismes, 1807-1813, vol. 40, foli 152.
[2875] DB. Pàg. 523.
[2876] AHPB. Barcelona, notari Francesc Madriguera i Gali, manual de 1788, 1085/16, folis 566 v- 567.
[2877] APSJSPB. Arxiu de comptes del procurador d'herències, capellà Josep Reguers.
[2878] AHPB. Barcelona, notari Miquel Vilamala i Cassani, manual de 1798, 1151/12. foli 203.
[2879] Ibíd. Manual de Consells i darreres voluntats, 1798, 1151/12, folis 213 v-214.

El 7 de novembre de 1799,[2880] **Pau Vigil**, de 23 anys i sa germana Eulàlia, de 19 anys, donaren poders a Josep de Torres i de Ferrer, advocat de la Reial Audiència de Tarragona.

El 13 de juny de 1801,[2881] hi hagué els capítols matrimonials entre **Pau Vigil** i Josepa Grau. El mateix dia 13,[2882] casà amb Josepa Grau i Galceran, a la parròquia de Sant Just i Sant Pastor, i com a testimonis tingué els seus dos cunyats **Josep Guix** i **Silveri Lleixà**. Tingueren diversos fills: l'1 de març de 1802,[2883] batejaren Bernarda. El 25 d'abril del mateix any,[2884] rebé un rebut del capellà Josep Reguers, de l'arxiu de la parròquia de Sant Just i Sant Pastor per una raima de paper floret, i una altra de paper comú, per valor de 5 lliures, 8 sous i 9 diners.

El 2 de març de 1803,[2885] batejaren un fill, Pau. El 14 de setembre del mateix any,[2886] rebé un altre rebut del capellà Josep Reguers, a favor de **Pau Vigil,** per una raima de paper, al preu de 8 pessetes, és a dir 3 lliures i 8 sous. El 12 de desembre de 1803,[2887] **Pau Vigil** comprà una casa al carrer de la Dagueria.

El 28 de juny de 1804,[2888] **Pau Vigil i Díaz**, estamper, atorgà poders a Josep i a Francesc Amat de la Torre, causídic de Barcelona, i practicant de causídic, pare i fill. El 17 de desembre,[2889] batejaren Joaquim, quan ell tenia 28 anys i la mare 24. El 6 de novembre de 1806,[2890] batejaren un altre fill, Bernat. El 12 de setembre de 1807,[2891] morí albat

---

[2880]Ibíd. Joan Font-rodona i Minguella, manual de 1799, 1158/6, folis 170-171.

[2881]Ibíd. Manual de 1801, 1158/8, folis 93-9 5 v.

[2882]APSJSPB. Desposoris, 1796-1817, llibre 10, foli 169.
-ACB. Llibre 165, foli 123.

[2883]APSJSPB. Baptismes, 1796-1803, llibre 21, foli 441.

[2884]Ibíd. Arxiu de comptes del procurador d'herències, capellà Josep Reguers.

[2885]Ibíd. Baptismes, 1796-1803, llibre 21, foli 507.

[2886]Ibíd. Arxiu de comptes del procurador d'herències, capellà Josep Reguers.

[2887]AHPB. Barcelona, notari Joan Font-rodona i Minguella, manual de 1803, 1158/10, folis 314-317.

[2888]Ibíd. Manual de 1804, 1158/11, folis 191-191 v.

[2889]APSJSPB. Baptismes, 1804-1815, llibre 22, foli 73.

[2890]Ibíd. Foli 338.

[2891]Ibíd. Òbits, 1807.

Joaquim, a 33 mesos. Aleshores, encara hi vivien al carrer de la Dagueria. L'11 de maig de 1809,[2892] batejaren una filla, Marianna, a Barcelona.

Durant la Guerra del Francès, no en sabem res.

El 17 d'agost de 1814,[2893] hi hagué la retirada del seu testament. Devia morir poc abans, potser a causa de la guerra.

El 19 de febrer de 1838,[2894] Pau Vigil i Grau, fill de **Pau Vigil i Díaz**, atorgà poders a Sebastià Pedró, del Port de la Selva, per tal que cobrés deutes. El 7 agost del mateix any,[2895] Pau Vigil i Grau, capità d'infanteria retirat, en aquest moment a Barcelona, atorgà poders a Antoni de Mas, Vicenç Cardenyes i Ramon de Cortada, causídics de Barcelona.

-I: Vila, Miquel, oficial estamper. El trobem el 14 de desembre de 1791,[2896] en un consell del Col·legi de Llibreters i Impressors Unificat, en què s'atorgà el mestratge a **Josep Porter**, actuant-hi com a testimoni.

-L/I: Vilalta, Francesc,[2897] llibreter i impressor de Vilafranca del Penedès, on fou l'introductor de la impremta. Nasqué a Alpens i es casà a Mataró, el 1791, amb Teresa Puigbò.

El 18 de desembre de 1787,[2898] actuà com a testimoni en el mestratge d'**Antoni Oliveres**.

Tenim impresos seus a Vilafranca del Penedès, el 1796,[2899] i el 1809:[2900]

[2892]Ibíd. 1804-1815, llibre 22, foli 385.

[2893]AHPB. Barcelona, notari Joan Font-rodona i Minguella, manual de 1813-1814, 1158/20, folis 142-142 v.

[2894]Ibíd. Manual de 1838, 1158/44, folis 11 v-12 v.

[2895]Ibíd. Folis 97 v-98.

[2896]Ibíd. Francec Madriguera i Galí, manual de 1791, 1085/19, folis 303 v-304.

[2897]MC. Pàg. 169-380.

[2898]AHPB. Barcelona, notari Francesc Madriguera i Galí, manual de 1787, 1085/15, folis 554-555 v.

[2899]BNC. Reserva, Fullets Bonsoms, núm. 13.789.

[2900]Cahner, M. *Literatura de la revolució i la contrarevolució (1789-1849)*, volum II, Barcelona, 1998 i 2002, pàg. 597.

REAL CEDULA
DE S. M.
Y SEÑORES DEL CONSEJO,
EN QUE SE PROHIBE QUE NINGUN CUERPO, COMUNIdad, ó persona de qualquier clase ó condicion que sea, pueda imprimir ni vender el Kalendario general de estos Reynos, si no fuere encargado y por cuenta del Real Observatorio Astronómico de Madrid, á quien está cometida la formacion de él, ó de los arrendadores que ahora son, y en adelante fueren de este privilegio.
AÑO 1796.
IMPRESA EN MADRID:
Y REIMPRESA EN VILLAFRANCA DEL PENADÉS
Por FRANCISCO VILALTA Impresor, y Librero.

El 1813, exercí d'impressor a Manresa. Des d'aquella localitat, imprimí: *Contestación a las proposiciones que el M. J. S. regente de la Audiencia Territorial de Cataluña, Don Xavier de Olea y Carrasco, profirió contra el abogado Don Francisco Camps, en su papel de 30 de junio de 1813*: "*Hasta ayer no llegó a mis manos el papel o librito que hizo el M. J. S. Regente* [...]": "*Manresa, imprenta de Vilalta, 1813*", 5 fulls, mides 151 x 105 mm. A finals del 1813, el trobem a Barcelona.

El 31 de març de 1814,[2901] publicà: *Oda con la que Villafranca del Panedés celebra el transito de Fernando VII, á 31 de marzo de 1814*: "*Villafranca, por Francisco Vilalta, 1814*": "*Yacía España en tenebrosa noche de mil larvas y espectros* [...]", 4 fulls, per la qual cosa devia traslladar-se a Vilafranca del Penedès, en acabar la guerra.

Tingué una impremta funcional especialitzada en la impressió de *Reales Cédulas*.

-I: Villegues i Rubió, Esteve, impressor de Barcelona, fill de Francesc i de Rita. El 14 de novembre de 1801,[2902] casà amb Maria Móra, vídua de Jordi Miquel i filla d'Antoni i d'Agnès Artigues, a la parròquia de Sant Jaume.

El 23 d'octubre de 1807,[2903] feu el testament. Aquest impressor no sabia escriure, per la qual cosa signà un dels testimonis, però la pregunta és: calia saber llegir i escriure per a desenvolupar l'ofici d'impressor? Sembla que no necessàriament.

-Vinós, Joan,[2904] gravador de Barcelona. El juliol de 1814, sebollí la seva filla, Teresa.

[2901] ANC. Reserva, Fullets Bonsoms núm. 1.673.

[2902] ACB. Desposoris, 1801, llibre 165, foli 169.

[2903] AHPB. Barcelona, notari Josep-Maria Òdena i Muntells, manual de 1801, 1187/1, foli 349.

[2904] ACB. Llibres Sacramentals, Defuncions.

-I: Vinyoles, Julià, impressor i estamper de Barcelona qui actuà, el 22 de febrer de 1778,[2905] com a testimoni en el casament d'Antònia Martí i Soler, filla de l'impressor **Ramon Martí i Elies**.

-I: Xaret, Lluís,[2906] impressor de Barcelona, nascut a Flandes el 1754. El 4 de novembre de 1804, ell i la seva dona Bàrbara Campos i Gavaldà, constaren com a hereus d'Antònia Campos i Gavaldà, germana de la dona. El mateix dia 4,[2907] reberen una herència de la difunta Antònia, per valor de 200 lliures barceloneses.

El 25 de març de 1809,[2908] morí a 55 anys. Fou sebollit a Santa Maria del Pi de Barcelona.

-I: Xarques i Camprodon, Antoni, impressor de Barcelona, fill d'Antoni Xarques, teixidor de llana, i de Margarida Camprodon.

L'1 de febrer de 1778,[2909] casà amb Mariàngela Bonet i Oliva, de Lleida, filla de Francesc, pagès, i de Gertrudis, a Santa Maria del Pi. El 28 de juliol del mateix any,[2910] el matrimoni nomenà procurador el pagès de Lleida Josep Oliva, oncle de la dona; per Mariàngela signà un testimoni ja que no sabia escriure. El 23 d'octubre de 1778,[2911] tingueren una filla, Antònia. El 20 de novembre del mateix any,[2912] tingueren una altra filla, Paula.

El 28 de juliol de 1781,[2913] **Antoni Xarques**, estamper, i Magdalena Bonet, cònjuges, nomenaren procurador seu Josep Badia i Roure, causídic de Lleida.

El 3 d'abril de 1782,[2914] els cònjuges nomenaren procurador seu el magnífic doctor en drets Francesc Vilaplana i de Marot, domiciliat a Lleida.

[2905] ADB. Desposoris, Santa Maria del Pi, XVII/5, r. 79.

[2906] AHPB. Barcelona, notari Jaume Morelló, manual de 1804, 1117/17, foli 216.

[2907] Ibíd. Foli 217.

[2908] ADB. Òbits, Santa Maria del Pi, foli 240.

[2909] ACB. Casaments, vol. 152, foli 188.

[2910] AHPB. Barcelona, notari Joan Font-rodona, manual de 1778/ 1064/1, foli 131-131 v.

[2911] APSJSPB. Baptismes, 1776-1780, vol 30, foli 146.

[2912] Ibíd. 1777-1785, Vol. 19.

[2913] AHPB. Barcelona, notari Joan Font-rodona, manual de 1781, 1064/4, foli 277- 277 v.

[2914] Ibíd. Manual de 1782, 1064/5, folis 110-110 v.

El 17 de juliol de 1784,[2915] morí el fill albat, Josep. Aleshores, sabem que hi vivien al carrer de la Davallada d'en Caçador. El 26 de maig de 1785,[2916] batejaren un altre fill, Josep. El 2 de febrer de 1788,[2917] batejaren un altre fill, Manuel. Encara, entre el 16 de febrer de 1790 i el 25 de novembre de 1800,[2918] batejaren altres fills, Joan, Coloma i Maria del Remei, com també moriren d'albats: Joan, Antoni i Maria.[2919]

El 10 d'abril de 1794,[2920] Rita Vidal, dona de Cristòfol Roure, mosso d'*espuela*, atorgà poders de representació a **Antoni Xarques**.

El 21 de Març de 1797,[2921] obtingué el mestratge del Col·legi de Llibreters i Impressors Unificat, juntament amb **Miquel Gaspar** i **Josep Torner**. El 27 de maig del mateix any,[2922] ingressà al Col·legi, i com a testimoni en tingué **Joan-Baptista Rebufat**.

El 7 de novembre de 1803,[2923] fou un dels testimonis en el mestratge de **Joan Fonoll i Mateu**.

-I: Ximenes, Manuel,[2924] estamper de Barcelona. Casà amb Francesca Ramírez, filla de l'impressor **Joan Ramírez i Puigarnau**, amb un fill, Francesc (1822).

-Ximènez, Vicenç,[2925]canonge de la Catedral de Girona i director del *Diario de Gerona*, el 1808 i el 1809, juntament amb **Martí Matute**. El 1808, formà part de la Junta Econòmica de resistència de la ciutat.

[2915]ACB. Sepultures, 1781-1783, vol. 16, foli 129.
[2916]Ibíd. Baptismes, 1783-1786, vol 32, foli 151.
[2917]Ibíd. 1787-1789, vol 33, foli 141 v.
[2918]Ibíd. 1789-1792, vol. 34, foli 46. 1792-1795, vol. 35, foli 133. 1795-1798, vol. 36, foli 125 v.
[2919]Ibíd. Sepultures, 1789-1795, vol. 17, foli 269 v. 1796-1801, vol. 9, foli 280 v i 301.
[2920]AHPB. Barcelona, notari Pau Casades, manual de 1794, 1133/6, folis 50-51.
[2921]Ibíd. Miquel Vilamala i Cassani, manual de 1797, 1151/11, folis 92-93.
[2922]Ibíd. Folis 101, 101 v-102.
[2923]Ibíd. Francesc Ribes i Barbier, manual de 1803, 1188/2, folis 149-149 v.
[2924]DB. Pàg. 523.
[2925]htpp:// www. raco.cat

Un cop caiguda la ciutat a mans dels imperials, el 1810, el corregidor **Tomàs Puig** li digué de fer el Sermó i el *Te Deum* a la Catedral, en honor dels francesos, a la qual cosa es negà. Per aquest fet fou empresonat a Fornells, després al convent de Sant Francesc i, finalment, deportat a França.

-L: Xipell, Francesc, llibreter de Barcelona. El 10 de març de 1791,[2926] feu de testimoni al testament de Teresa Coll, dona de **Josep Santiago**.

-I: Xueca i Royo, Antoni,[2927] impressor de Barcelona, nascut a San Juan Bautista de Fuentejalon, el 16 de febrer de 1762, fill de Pere Xueca i de Teresa Royo.

El 31 d'octubre de 1791,[2928] demanà al Col·legi de Llibreters i Impressors Unificat la plaça de mestre impressor, tot dient que havia estat fadrí i havia après l'ofici a casa de **Valeri Sierra**, des del 3 d'agost de 1788 fins el 13 d'octubre de 1791. El 10 de novembre del mateix any,[2929] participà en una altra junta del Col·legi en què obtingué el mestratge, essent-ne cònsols **Honorat Santiago** i **Pau Fonoll**, i com a testimoni el jove estamper **Josep Rissoto.** També, proposaren i en foren admesos com a mestres **Narcís Calzina** i **Lluís Picart.**

Casà amb Martina, el 1794, i visqueren al carrer del Comte del Asalto. També, el 7 d'abril[2930] del mateix any, participà de la reunió del Col·legi de Llibreters i Impressors Unificat feta a la sagristia de la Catedral de Barcelona, per a demanar permís d'impressió i per criticar el seu andador **Pau Nadal**. Al llarg dels dies 8, 17 i 18 d'octubre de 1794,[2931] arran de la concessió del mestratge a **Antoni Suàrez**, fou posat sempre com a exemple a repetir en les admissions al Col·legi.

[2926]AHPB. Barcelona, notari Josep-Francesc Mas i Vidal, testament 1791, 1127/36, folis 180-181 v.

[2927]AHCB. Gremis Notarials, Llibreters i Impressors, caixa 4.

[2928]Ibíd. Francesc Madriguera i Galí, manual de 1791, 1085/19.

[2929]Ibíd. Folis 299-299 v.

[2930]AHCB. Gremis Notarials, Llibreters i Impressors, caixa 4.

[2931]AHPB. Barcelona, notari Francesc Madriguera i Galí, *Secundum regestrum*, 1786-1796, s.f.
-Ibíd. Manual de 1794, 1085/22, foli 205.

Feta la relació dels directors, redactors, editors, impressors, llibreters, gravadors de làmines, estampers i altres treballadors de la impremta, podem observar la gran quantitat de canonges i frares que eren al capdavant dels diaris patriòtics, orientant-los, escrivint-hi i dirigint-los per tal de dur a terme, de manera eficaç, la lluita de croada contra els francesos, des dels diaris de Manresa, Girona, Reus o Tarragona, i d'altres d'àmbit nacional com la *Gazeta Militar y Política del Principado de Cataluña*, o la *Gazeta de Cataluña*, entre d'altres.

Veiem com aquesta premsa patriòtica fou una eina emprada, ara i adés, pels defensors ultrats de la religió en la seva lluita contra el "maligne", per bé que alguns d'aquests redactors foren liberals, atesa la seva formació il·lustrada, com ara fra **Antoni Coma**, secretari de la Junta Superior del Principat de Catalunya i primer redactor de la Gazeta Militar y Política del Principado de Cataluña, el 1808; fra **Albert Pujol**, redactor del *Diario Militar, Político y Mercantil de la Ciudad de Tarragona*, el 1813, posterior rector de la Universitat de Barcelona. També, el 1814, a l'*Eco de Reus*, hi col·laborà el rector liberal de Vila-seca, entre altres.

Al bàndol napoleònic, no n'hi hagué cap clergue. Fet rellevant perquè es tracta de dos models de periodisme diferents: el Patriòtic, des del 1808 i fins el 1812, d'ideologia tradicionalista i ancorat en la Il·lustració, almenys fins el 1813, en què evolucionà cap al liberalisme i, aleshores, esdevingué una premsa *moderna* i, el Napoleònic, d'ideologia liberal basada en la Revolució Francesa, també amb una aposta per la catalanitat i amb una forma avançada, de nou, també premsa *moderna*.

Un altre aspecte remarcable foren les dones -sovint vídues, o filles de llibreters i impressors-, qui continuaren el negoci del marit, ajudades pels fills o administradors, o bé, desenvoluparen una especialitat, com **Francesca Verdaguer i Bollic**, caixista, entre moltes altres.

Aquests editors, redactors, directors i impressors varen aprofitar-se de les noves tècniques litogràfiques descobertes a Munic, a finals del segle XVIII, per l'austro-alemany Alois Senefelder, i foren incorporades ràpidament a l'ideari napoleònic. Estaven basades en un

fenomen fisico-químic provocat per la barreja d'aigua i diverses substancies greixoses aplicades damunt d'una pedra, o planxa metàl·lica.[2932]

Aquestes tècniques també foren aplicades a Catalunya per Carles Gimbernat, qui estudià a Munic amb Senefelder, el 1806, on feu el seu primer llibre amb tècniques litogràfiques: *Manual del soldado español en Alemania*, i per Joan Marc. Gimbernat, naturalista de professió, publicà, el 1807, un mapa de Catalunya, i Marc, alumne de l'Escola Gratuïta de Dibuix de Barcelona, confeccionà l'escut d'armes de la Junta de Comerç de Catalunya, el 1815. També, l'artista mallorquí Bartomeu Sureda signà litografies a París, el 1811.[2933]

Entre el 1815 i el 1820, **Antoni Brusi** desenvolupà aquesta tècnica arreu d'Espanya, i durant aquests anys tingué el privilegi reial de litografia per a tot l'Estat.

A tall de cloenda, volem fer constar que Camprubí (2018)[2934] té una relació de llibreters, impressors i treballadors de la impremta, des de finals del segle XVII fins a finals del segle XVIII, molt completa. Els que n'hem pogut aportar nosaltres, a la fi de l'Antic Règim, pensem que complementen el període de finals dels segle XVIII-inicis del segle XIX.

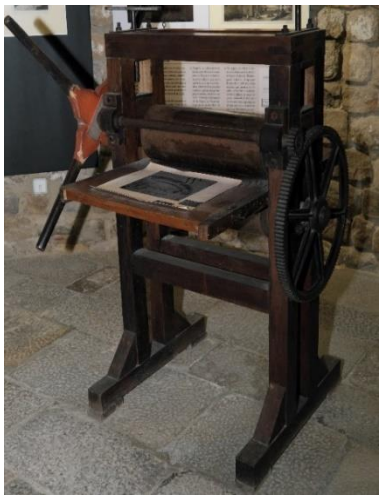
Tòrcul de Josep Aragay, Museu de Breda.

[2932]Muset i Pons, Assumpta. "Comerciants, litògrafs i hisendats rurals. L'ascens social de la família Montfort durant el segle XIX", *Materials del Baix Llobregat*, núm. 6, Centre d'Estudis Comarcals del Baix Llobregat, 2004.

[2933]Canals Elías, Ignacio. *La imprenta peregrina. La aventura de Antón Brusi Mirabent*, ICE-Brusi, Barcelona, 2014, pàg. 170.

[2934]Camprubí, Xevi. *L'impressor Rafael Figueró (1642-1726) i la premsa a la Catalunya del seu temps*, Fundació Noguera, Barcelona, 2018.
-Gregori Roig, Rosa Maria. "Confrarie librariorum civitatis Barcinone", "L'ofici dels llibreters a la ciutat de Barcelona. Estudi institucional i edició de les fonts històriques (s.XVI-XIX)", *Quaderns d'Història*, núm. 24, AHCB, 2017.

Les dones, llibreteres i impressores

Arran dels decrets reials de 1779 i 1784, es propicià la llibertat de treball per a les dones abans sotmeses al marit. Aquest fet comportarà que les vídues i filles dels llibreters i impressors, per exemple, poguessin continuar l'activitat de llibreteres o impressores.[2935]

Moltes d'elles foren hereves del marit o bé del fill, com **Ignàsia Flores**, vídua d'**Isidre Aigüesvives**, sempre que es mantingués vídua, segons el testament del propietari, és a dir, del marit.

Àngels Solà (2008) i Montserrat Comas (2009) han fet recerca i han evidenciat la importància de les dones, ja vídues, i les filles com a continuadores del negoci del marit, a partir dels documents de protocols dels cònjuges, amb tot, seria molt interessant de continuar la recerca a partir dels seus cognoms. Nosaltres les referenciem amb els seus cognoms, no els dels marits, sempre que ens ha estat possible.

Dit això, volem fer evident el nostre reconeixement a la tasca feta i, en bona mesura, intentarem eixamplar-la.

Les dones continuadores del negoci del marit foren moltes, moltíssimes, bàsicament per una qüestió de supervivència: davant la probable misèria a la mort del marit, a voltes ajudades per un administrador, o bé pels seus fills, prosseguiren l'activitat de llibreteres o impressores, sovint amb solvència, al llarg de molts anys. Però no únicament, algunes desenvoluparen altres feines, com **Francesca Verdaguer i Bollic**, brillant caixera.

Aquestes dones foren filles de llibreters o impressors, i, per tant, tenien coneixement de l'ofici, ja que moltes treballaven a l'obrador del pare fent feines rutinàries.[2936]

Un parell de casos excepcionals foren el de **Francesca Roig i Torroja**, vídua de **Joan Mansuet**, qui a la mort del marit, el 1797 i durant 32 anys, exercí l'ofici del marit i del pare de manera eficaç, tot mantenint el comerç de llibres amb Mèxic, nomenant

[2935]Solà Parera, Àngels. "Del règim gremial al sistema liberal: llibreters, impressors i velers de Barcelona, 1760-1854"; "Els gremis de Barcelona", Molas, Pere i Cazeneuve, Xavier (coord.), Seminari d'Història de Barcelona, *Quaderns d'Història*, núm. 24, AHCB, 2017, pàg. 141.

[2936]Aguadé i Bruix, Enric. *Impressors i llibreters a Reus*: *1720-1900*, Assaig, 54, Edicions del Centre de Lectura de Reus, 1966, pàg. 35.

procuradors i atorgant poders, amb el greuge de la mort del seu fill, Joan Mansuet i Roig, el 1812, a 20 anys, probablement arran de la Guerra del Francès.

També, el cas d'**Eulàlia Ferrer**, filla i dona de llibreters i impressors, qui en vida del seu marit, **Antoni Brusi**, immersos ens els avatars de la guerra, des de Palma estant, tirà endavant diverses impressions i tingué cura del negoci.
Un cop mort el marit, el 1821 i fins el 1841, continuà l'ofici i sabè administrar-lo magistralment, com demostra el cas de la continuació en la impressió del *Diario de Barcelona*, cobejat per altres impressors, com Tomàs Font i Companyia.
Altres indicadors d'**Eulàlia Ferrer** foren la impressió, el 1822, de llibres i libels a la *Imprenta del Gobierno*, i l'obtenció de la impressió del *Butlletí Oficial de la Província*, a partir de 1833, com també la continuació de l'ofici en l'àmbit litogràfic, iniciat pel **Brusi** i del qual **Eulàlia Ferrer** tingué molt a veure.

Hi hagué casos rellevants, com el de **Valentina Soler**, un cop ja vídua i com a hereva del marit i impressor **Ramon Martí**, el 1797, en un consell del Col·legi de Llibreters i Impressors Unificat, també com a filla de mestre, sol·licità la facultat d'imprimir llibres. D'aquesta manera, pogué tirar endavant el negoci del marit i, al mateix temps, deixà clara la reivindicació consuetudinària, segons els estatuts del Col·legi, de les dones al treball.

És a dir, hi hagué dones que continuaran i eixamplaran l'activitat professional del cònjuge, no només a través del testament del marit, sinó també dins del març legal del Col·legi de Llibreters i Impressors Unificat, com a un membre més.

Solà (2008), pàg. 105-129, ens parla de les dones llibreteres i impressores: Maria Oliver, de Jolis (1705-1733); Isabel Jolis i Oliver, de Pla (1769-1790); Francesca Verdaguer, de Bocabella (?-1821); Carme Dalmases i Bocabella (?-1892); Maria Vila, de Martí (1723-1737); Mariàngela Galí, de Martí (1754-1770); Ignàsia Martí i Galí, d'Oliver (1770-1785); Mariàngela Oliver i Martí, de Sierra (?-1785); Vídua d'Antoni Sierra (?-1850); Eulàlia Ferrer, de Manyac (?-1734); Eulàlia Montserrat, de Ferrer (1785-1792); Eulàlia Ferrer i Montserrat, de Brusi (1792-1838, del pare, i 1821-1838, del marit); Teresa Pou, de Piferrer (1751-1764); Eulàlia Macià, de Piferrer (1775-1793); Marianna Depaus, de Piferrer (?-1848), un total de 14 dones, ben bé 4 o 5 fora del nostre marc històric d'estudi.

Comas (2009), pàg. 142-160, ens parla d'Eulàlia Macià, vídua de Tomàs Ferrer (1755-1794); Eulàlia Ferrer, vídua del Brusi (1821-1838); de la vídua d'Agustí Roca (1819-?); de Gertrudis Pouget, vídua de Rafael Compte (1801-1823); Josepa Feixó, vídua de Francesc de Paula Compte (1819-1823); Maria dels Socors Gibert, vídua de Sastres (1806-1817); Maria Nicolau, vídua de Bró; Maria Oller, vídua de Pere Canals (1801); Maria Dorca (?-1803); de la filla de Francesc Surià i Brugada: Maria Oliva (1800), qui a 13 anys se'n feu càrrec del negoci i, a 16 anys, casà amb el regent, Agustí Figueró, un total de 13 dones llibreteres i impressores, i distingeix les dones hereves i propietàries, l'assumpció al negoci a partir dels fills segons i l'afillament com a mecanisme de disposar del negoci.

Nosaltres n'aportem algunes més, fins a 50, i si fem la comparança amb els homes, aquestes suposarien gairebé el 10% del treball de les impremtes i llibreries del període.

Tots els peus de pàgina són extrets de documents de l'Arxiu de Protocols de Barcelona. Hi són a l'Annex.[2937]

Les dones, llibreteres i impressores que hem referenciat són:

-I: Aigüesvives, **Maria de la Mercè**[2938] filla d'**Isidre Aigüesvives**, mestre llibreter i impressor el 1760,[2939] qui feu hereu el fill, **Pere-Nolasc** i, a la seva mort, el 1816, les hereves foren la dona **Ignàsia Flores**, i la filla, **Maria de la Mercè**, qui casà amb l'impressor **Francesc Garriga**.

Maria de la Mercè Aigüesvives tirà endavant la llibreria i la impremta, juntament amb la seva mare **Ignàsia Flores** i el marit, **Francesc Garriga**.

Entre el 1799 i el 1810, el peu fou: "*Maria Garriga, vidua*",[2940] i: "*Por la viuda Aguasvivas y los consortes Garriga, o esposos Garriga*", filla i gendre d'**Ignàsia**.

[2937]No deixeu de mirar l'inventari a l'Annex, ja que és interessantíssim per a conèixer les publicacions de l'època, com també les eines d'impressor i litògraf.

[2938]AHCB. Gremis Notarials, Impressors i Llibreters, Caixa 4.

[2939]Solà Parera, Àngels. "Del règim gremial al sistema liberal: llibreters, impressors i velers de Barcelona, 1760-1854"; "Els gremis de Barcelona", Molas, Pere i Cazeneuve, Xavier (coord.), Seminari d'Història de Barcelona, *Quaderns d'Història*, AHCB, 2017, pàg. 147.

[2940]Ibíd.

L'any 1812, marxà a Vilanova i la Geltrú. Aleshores el peu fou: "*Francisco Garriga y Aguasvivas*".

-I: Boix i Pasquet, Tecla,[2941] impressora de Barcelona. Des del 1801, el peu fou: "*Viuda Pla*", pel treballador, administrador i marit seu, de la impremta, **Bernat Pla**, hereu de la impressora i vídua **Jolis**. En vida de **Bernat Pla**, hi treballà com a aprenent de la impremta **Vicenç Verdaguer**, qui el 1772, casà amb Rosa Bollic, germanastra de **Tecla Boix**.

Quan **Bernat Pla** morí, el 1801, **Verdaguer** fou el continuador del negoci, al carrer de Cotoners.
L'1 de desembre de 1817,[2942] **Tecla Boix**, vídua de **Bernat Pla**, donà a la seva neboda Caterina Verdaguer i Bollic, 60.000 rals de billó per contraure matrimoni amb Salvador Magrinyà, sots-tinent.

El 31 de març de 1824,[2943] **Tecla Boix** entregà al seu notari una plica amb el seu testament. El 19 de juny del mateix any,[2944] declarà la seva safisfacció sobre l'administració de la impremta i botiga que li havia feta **Vicenç Verdaguer**. El mateix 19 de juny,[2945] hi hagué un conveni entre **Tecla Boix** i **Vicens Verdaguer** per l'administració de la impremta i botiga, i per mantenir la vídua a casa seva.

Tecla devia morir a finals de 1824, amb gairebé 25 anys d'ofici.

-I: Boix i Treserres, Rosa,[2946] dona d'**Agustí Roca**, qui a la mort del marit, el 1819, continuà el negoci d'impressió.

El 31 de març de 1819,[2947] hi hagué l'inventari dels béns del marit, fet per la seva muller **Rosa Boix**.

[2941]MC. Pàg. 169-380.
[2942]AHPB. Barcelona, notari Ramon Barberí, manual de 1817, 1201/3, folis 106 v-107.
[2943]Ibíd. Eudald Rovira i Elies, manual de 1824, 1210/9, foli 244 v.
[2944]Ibíd. Folis 353 v-354.
[2945]Ibíd. Folis 354-354 v.
[2946]*Mujeres impresoras*. Guía de recursos bibliográficos, Biblioteca Nacional de España, Madrid, 2014.
[2947]AHPB. Barcelona, notari Ignasi Martí i Vidal, manual de 1819, 1180/14, folis 104-109 v.

El 22 de febrer de 1826,[2948] hi hagué un requeriment de **Rosa Boix** pel llegat de la seva germana difunta Francesca Boix, muller de Magí Serinyà. El mateix dia, 22 de febrer,[2949] hi hagué la resposta de Magí Serinyà.

El 30 de març de 1833,[2950] hi hagué el testament de **Rosa Boix**, a instància del seu net **Joan Ferrando i Roca**. El mateix 30 de març,[2951] es llegí l'inventari dels seus béns. El 19 d'abril de 1833, trobem la continuació de l'inventari. També, el 21 de maig del mateix any.[2952] El 3 de juny de 1833,[2953] Gaietana Bosc, soltera, signà àpoca als germans **Ferrando i Roca**, de 177 lliures, 9 diners i diverses peces de roba i mobles, pel preu de 29 lliures, 12 sous i 6 diners, del llegat fet per **Rosa Boix**, en el seu testament (de contribució successòria: 22 lliures, 19 sous, 3 diners). El mateix dia, 3 de juny,[2954] Eulàlia Blasi, soltera, signà àpoca a **Joan** i **Estanislau Ferrando i Roca**, de 45 lliures, que li havia deixat **Rosa Boix** en el seu testament (eran 50, però 5 lliures s'han de pagar per contribució de successions).

Rosa Boix fou al capdavant de l'obrador d'impressió durant 14 anys d'ofici.

-I: Carbonell, Marianna, casà amb **Manuel Teixidor**, el 1821, qui rere la mort del marit, el 1831, continuà el negoci d'impressió fins el 1844, amb 13 anys d'ofici.

-I: Casadavall i Biosca, Vicenta,[2955] dona de **Tomàs Gorcs i Bou**, mestre impressor de Barcelona. Es casaren el 9 de novembre de 1799,[2956] fou filla de Benet, sabater, i d'Antònia Biosca, de la parròquia de Santa Maria del Mar. Foren testimonis **Joan Santamaria i Antoni Brusi**, llibreters.
Tingueren diversos fills: Antoni, metge cirurgià; **Tomàs,** impressor i llibreter; Margarida, casada amb **Josep Roca**, llibreter, i Peronella, casada amb Josep Sisó i, en segones núpcies, amb Francesc Casanova, músic.

[2948]Ibíd. Joan Oller i Quintana, manual de 1826, 1224/8, folis 65-67.
[2949]Ibíd. Folis 67 v-68.
[2950]Ibíd. Josep Pons, manual de 1833, 1218/12, folis 88-92 v.
[2951]Ibíd. Folis 92 v-106 v.
[2952]Ibíd. Folis 180 v-181.
[2953]Ibíd. Folis 188 v-189 v.
[2954]Ibíd. Folis 189 v-190 v.
[2955]ADB. Matrimonis de Santa Maria del Mar, 1799, caixa 56.
[2956]Ibíd. Desposoris, Santa Maria del Mar, 1799, llibre 164, foli 203 v.

El 3 de novembre de 1801,[2957] morí un fill albat, Tomàs. El 25 de de març 1808,[2958] morí Francesca, albada. El 2 d'agost del mateix any,[2959] morí una altra filla, albada.

Entre el 1808 i el 1814, marxà de la ciutat amb el seu marit. El 2 de setembre de 1814, visqueren al carrer de la Bòria,[2960] amb botiga, però sense casa.

L'1 d'abril de 1828,[2961] hi hagué la lectura del testament del seu marit, qui devia morir poc després.

El 17 de març de 1831,[2962] **Vicenta Casadavall** i el seu fill **Tomàs Gorcs** donaren poders a un llibreter de Madrid, per tal que demanés els permisos d'impressió del llibre: *Zofolo, o los habitantes de la Bética*.

El 2 d'agost de 1832,[2963] **Vicenta Casadavall** signà un debitori a Paula Escapà, de 450 lliures que aquesta li havia deixat.

El 13 de novembre de 1833,[2964] **Tomàs Gorcs**, menor, i la seva mare, **Vicenta Casadavall** nomenaren un procurador a Madrid, per tal que reclamés deutes i comptes d'Ignasi Boix, comerciant de llibres de Madrid.

El 8 de març de 1839,[2965] **Vicenta Casadavall** concordà amb el seu fill, **Tomàs Gorcs**, la cessió de la impremta i estris, amb alguns pactes sobre impressions.

[2957] ACB. Òbits, maig de 1786-1801, vol 9, foli 316 v.

[2958] Ibíd. 1804-1816, volum 11, foli 134.

[2959] AHPB. Barcelona, notari Francesc Ribes i Barbier, manual de 1808, 1188/7, foli 142.

[2960] AHCB. Cadastre Personal, IV.

[2961] AHPB. Barcelona, notari Ignasi Golorons i Plana, manual de 1828, 1214/9, folis 47-52 v.

[2962] Ibíd. Ramon Teixonera, manual de 1831, 1245/3, folis 11-11 v.

[2963] Ibíd. Valentí Gros, manual de 1832, 1221/7, folis 87 v-88.

[2964] Ibíd. Francesc Gallissà i Raurès, manual de 1833, 1238/5, folis 95-96.

[2965] Ibíd. Ignasi Golorons i Plana, manual de 1839, 1214/ 20, folis 29 v-32.

El 9 de juny de 1845,[2966] **Vicenta Casadavall**, **Jaume Gaspar** i **Josep Torner**, impressors, nomenaren procurador seu el notari reial i causídic de Barcelona, Xavier Moreu. El 28 de juny del mateix any,[2967] hi hagué el testament de **Vicenta Casadavall**.

El 25 de juny de 1846,[2968] **Vicenta Casadavall** i l'impressor **Josep Roca** signaren un debitori a un adroguer, per 450 lliures.

El 6 d'agost de 1847,[2969] Antoni Gorcs, el seu fill, metge i cirurgià, rebé de la seva mare 12.307 rals i una llibreria, com a llegítimes materna i paterna. L'11 d'agost del mateix any,[2970] **Vicenta**, viuda de **Tomàs Gorcs**, lliurà al notari una plica closa amb un nou testament.

El 2 de maig de 1849,[2971] hi hagué un certificat de la mort de **Vicenta Casadavall**, insert al manual del notari Ferran Ferran. El 10 de maig del mateix any,[2972] hi hagué la publicació del testament de **Vicenta Casadavall**. El 23 de maig de 1849,[2973] es llegí l'inventari dels béns de **Tomàs Gorcs** i de **Vicenta Casadavall**, fet per la seva filla Margarida Gorcs, muller de **Josep Roca**, llibreter.

Vicenta Casadavall, a la mort del marit, el 1828, continuà el negoci d'impressió fins el 1849, tot nomenant procuradors i atorgant poders, i fent comerç de llibres, amb 21 anys d'ofici.

-L/I: Centener i Pera, Eulàlia, filla de **Joan Centener** i dona de **Joan Serra i Llopart**.

Joan Serra morí el 1807 i ella se'n feu càrrec del negoci, amb el peu d'impremta: "*Eulalia Serra Centené, viuda*".

[2966]Ibíd. Francesc-Xavier Moreu, manual de 1845, 1281/9, foli 193 v.

[2967]Ibíd. Josep Pic, manual de 1845, 1265/7, folis 52-52 v.

[2968]Ibíd. Ferran Moragues i Obac, manual de 1846, 1278/25, folis 3 v-4.

[2969]Ibíd. Ferran Ferran, manual de 1847, 1312/2, folis 137-137 v.

[2970]Ibíd. Foli 245.

[2971]Ibíd. Manual de 1849, 1314/4, folis 119-121.

[2972]Ibíd. Folis 126-133 v.

[2973]Ibíd. Cecili Lòpez, manual de 1849, 1314/1, folis 27-28 v.

El 10 d'agost de 1808,[2974] **Eulàlia Centener** comprà tres *vales* reials. El 12 d'agost del mateix any,[2975] rebé els interessos dels tres *vales* reials. El 9 de setembre de 1808,[2976] Eulàlia Pera i la seva filla **Eulàlia Centener** signaren un debitori per valor de 1.470 lliures que els havia donat Francesc Forony, notari, per la hipoteca de tres cases, una al carrer de l'Hospital, l'altra al de la Tapineria, i la tercera a la Volta de Sant Llorenç. El 14 de novembre del mateix any,[2977] mare i filla signaren un debitori de 840 lliures al convent de l'Encarnació dels carmelites calçats, i prometeren pagar-los en un termini de dos anys, tot hipotecant dues cases, una al carrer de la Tapineria i l'altra al de l'Hospital.

El 27 de maig de 1817,[2978] hi hagué la sepultura d'**Eulàlia Centener i Pera**, vídua de **Joan Serra**.

Entre el 1807 i el 1817, continuà el negoci de llibretera fins a la seva mort, el mateix 1817, durant 10 anys, amb inversions i venda de propietats.

-I: Coma, Esperança,[2979] de Manresa. Un cop vídua, continuà la feina d'impressor del seu marit, **Domènec Coma**, el 1783, a Manresa.

-I: Compte i Pouget, Rosa,[2980] de Reus, però treballà a Lleida, impressora i dona de **Cristòfor Escuder**, qui continuà el negoci a la mort del marit, ajudada per la seva filla, el 1794, i pel seu cunyat **Bonaventura Coromines**, ben bé durant 21 anys, amb el peu: "*Escuder, viuda e hija*".

El desembre de 1803,[2981] atorgà poders al prevere Josep Balius.

Continuà al capdavant del negoci fins el 1816.[2982]

Signava amb el cognom del marit: **Rosa Escuder**:

[2974]Ibíd. Joaquim Roca, manual de 1808, 1186/2, folis 36 v-37 v.

[2975]Ibíd. Folis 37 v-38.

[2976]Ibíd. Ramon Constansó, manual de 1808, 1097/39, foli 195 v-197.

[2977]Ibíd. Folis 201 v-203.

[2978]ACB. Òbits, 1817-1833, vol. 12, foli 4.

[2979]*Mujeres impresoras*. Guía de recursos bibliográficos, Biblioteca Nacional de España, Madrid, 2014.

[2980]BNC. Reserva, Fullets Bonsoms, núm. 9.567.

[2981]AHPL. Lleida, notari, Francesc Soldevila i Reig, manual de 1803, 1119, folis 233-234.

[2982]*Mujeres impresoras*. Guía de recursos bibliográficos, Biblioteca Nacional de España, Madrid, 2014.

-I: Compte i Pouget, Antònia,[2983] de Reus. Germana de **Rosa**. A la mort del marit, el 1841, **Bonaventura Coromines**, **Antònia** continuà el negoci d'impressió.

-I: Cous, Maria-Antònia,[2984] impressora de Cervera. En morir el seu marit, **Manuel Ivarra**, el 1756, continuà el negoci fins el 1770. Aleshores, ella i la seva filla **Maria-Antònia** continuaren el negoci entre el 1770 i el 1802.

En total, la impressora **Cous** exercí l'ofici durant 46 anys. Essent un dels pocs casos de continuació del negoci només a partir de la branca femenina de la família.

-L/I: Dorca i Morera, Antònia,[2985] germana de **Joan Dorca**, menor, qui en morir el germà, el 1821, juntament amb el seu marit, **Ramon Indart**, continuà el negoci familiar de llibretera i impressora.

Aleshores, la seva llibreria la integraven 234 títols amb un total de 6.187 exemplars d'obres bàsicament literàries.

Imprimí el *Diario Constitucional Político y Mercantil*.[2986]

-L: Escariu, Margarida, natural d'Olot, casada amb **Josep Pei**, llibreter. El 26 de juny de 1799,[2987] un cop mort el seu marit, i sense recursos, demanà en un consell del Col·legi llicència per a vendre estampes i llibres del seu marit, i li ho concediren.

[2983]Ibíd.

[2984]Ibíd.

[2985]Solà Parera, Àngels. "Del règim gremial al sistema liberal: llibreters, impressors i velers de Barcelona, 1760-1854"; "Els gremis de Barcelona", Molas, Pere i Cazeneuve, Xavier (coord.), Seminari d'Història de Barcelona, *Quaderns d'Història*, AHCB, 2017, pàg. 144.

[2986]Ibíd. "Impressores i llibreters a la Barcelona dels segles XVIII i XIX", *Recerques*, núm. 56, Barcelona, 2008, pàg. 97.

[2987]AHPB. Barcelona, notari Miquel Vilamala i Cassani, manual de 1797, 1151/11.

Obtingué, per tant, el reconeixement del Col·legi de Llibreters i Impressors Unificat cap a d'una dona llibretera. Un altre cas que hi hem trobat d'aquestes característiques.

-I: Feixó, Josepa,[2988] casada amb **Francesc de Paula Compte**, de Reus, des del 1800. Hi ha un peu: "*Consortes Compte y Fexó*".

Tingué cura de la impremta, juntament amb el seu marit. Un cop vídua, continuà el negoci entre el 1819 i el 1823.

-L/I: Ferrer i Ribot, Eulàlia,[2989] dona d'**Antoni Brusi** i filla de **Rafael Ferrer**. El 15 de gener de 1797,[2990] fou la madrina de Maria dels Socors Estivill, filla d'**Ignasi Estivill**.

Durant la Guerra del Francès, marxà a Palma, i el 1813, era davant de la gestió de la impremta, ajudada per un cosí del **Brusi**, el frare teatí Pere Genís i Brusi. El 19 d'octubre de 1813, rebé els poders del seu marit, ja atorgats el 1811.

El 1821, morí **Antoni Brusi** i ella continuà al capdavant del negoci, ben bé durant 20 anys, amb el peu: "*Eulalia Ferrer, Vda de Brusi*". El taller passà a denominar-se: *Impremta litografica de la Viuda e Hijos de D. Antonio Brusi*. Peu: "*Vda e Hijos de D. Antonio Brusi*", entre el 1821 i el 1838.

Tenim una relació de les impressions fetes entre els anys 1818 i 1833, per a la parròquia de Sant Just i Sant Pastor.

El 3 de novembre de 1821,[2991] ja vídua, hi hagué la publicació del testament de Serafina Manyac i Ferrer, a instància de la seva neboda **Eulàlia Ferrer**. El 23 de novembre de 1821,[2992] **Eulàlia Ferrer** lliurà al notari una plica closa amb el seu testament. El 29 de novembre del mateix any,[2993] **Domènec Obiols**, **Manuel Osset** i **Francesc Nicolau**, hereus del llibreter difunt **Josep Lliger**, cobraren d'**Eulàlia**, vídua, una quantitat que aquesta tenia del difunt, procedent d'una rifa que li havia tocat: 750 lliures.

[2988]MC. Pàg. 169-380.

[2989]Canals Elías-Brusi, Miguel. *La casa Brusi y el Diario de Barcelona (1775-1957)*, Ajuntament de Barcelona, 2010, pàg. 98.

[2990]APSJSPB. Baptismes, 1796-1803, llibre 21, foli 77.

[2991]AHPB. Barcelona, notari Joan Plana, manual de 1821, 1208/9, foli 311.

[2992]Ibíd. Foli 381.

[2993]Ibíd. Folis 391 v-392.

Eulàlia Ferrer sabé mantenir el negoci fins a la majoria d'edat del seu fill, no en va fou filla dels **Ferrer** i treballà des de Palma, quan la guerra, en l'ofici del pare i del marit.

El 8 de gener de 1822,[2994] **Eulàlia Ferrer**, com a hereva de la seva tia Serafina Ferrer, i, per tant de la casa **Ferrer** del carrer de la Llibreteria, es feu càrrec d'un benefici eclesiàstic fundat pel primer marit de la seva tia. El 17 de febrer del mateix any,[2995] **Eulàlia Ferrer** rebé un llegat testamentari del notari Josep Ribes i Graners, curador seu, de 25 lliures. El 19 de febrer de 1822,[2996] **Narcisa Dorca**, com a hereva de la seva filla Marianna Pontmitjà i Dorca, que en el seu moment fou hereva del seu oncle, **Joan Dorca**, menor, vengué a **Eulàlia** la part que li correspon en la *Sociedad Imprenta del Gobierno*, que havien format **Antoni Brusi** i **Joan Dorca**, menor, l'1 de novembre de 1820, fet que coneixem a posteriori. El 2 d'abril del mateix any,[2997] **Eulàlia Ferrer** pagà a **Narcisa Dorca** 14.000 rals de billó per la venda de la *Imprenta del Gobierno*.

El 27 d'abril de 1822,[2998] **Eulàlia Ferrer** pagà 22 lliures i 6 sous per les pensions del censal de la casa del carrer de la Llibreteria. L'1 de juliol del mateix any,[2999] hi hagué la lectura del testament d'**Antoni Brusi**. El 2 d'octubre de 1822,[3000] **Eulàlia Ferrer** pagà el lluïsme i la signatura de la senyoria de les cases del carrer de la Llibreteria. També, el mateix any,[3001] **Eulàlia Ferrer** pagà les pensions d'un censal lligat a la casa de la Llibreteria, que finalment no tingué efecte. El 16 d'octubre del mateix any,[3002] pagà 25 lliures estipulades en un acord entre Ramon Mas, pagès de Ciutadilla, a l'Urgell, Antoni-Maria Espígol i **Eulàlia Ferrer** mateixa, relacionat amb l'establiment de la casa del carrer de la Llibreteria. El 7 de novembre de 1822,[3003] **Eulàlia Ferrer**, vídua d'**Antoni Brusi**, atorgà poders a **Domènec Obiols**, llibreter, qui havia estat treballador del seu marit.

[2994]Ibíd. Manual de 1822, 1208/10, folis 16 v-17 v.

[2995]Ibíd. Josep Clos i Tries, manual de 1822, 1164/30, foli 65.

[2996]Ibíd. Ramon Torres i Golorons, manual de 1822, 1226/3, folis 87-88 v.

[2997]Ibíd. Folis 115 v-116.

[2998]Ibíd. Josep-Maria Vidal i Estruc, manual de 1822, 1219/9, folis 127 v-128.

[2999]Ibíd. Joaquim Roca i Giol, manual de 1822, 1186/7, folis 35-37.

[3000]Ibíd. Francesc Mas i Fontana, manual de 1822, 1220/9, folis 233-234.

[3001]Ibíd. Josep-Maria Vidal i Estruc, manual de 1822, 1219/9, folis 144 v-145 v.

[3002]Ibíd. Folis 258-259.

[3003]Ibíd. Josep-Manuel Planes i Compte, manual de 1822, folis 281 v-282 v.

El 28 de gener de 1823,[3004] Joan Noguera, prevere de la parròquia de Sant Just i Sant Pastor, rebé d'**Eulàlia**, -qui pagà per Antoni Espígol i Vilamala i el seu germà Ramon-, 60 lliures de pensions vençudes per la fundació d'unes misses (relacionades amb les condicions de la venda de la casa del carrer de la Llibreteria). El 20 d'abril del mateix any,[3005] **Eulàlia** pagà la redempció del cens de la casa del monestir de Sant Pau del Camp al comissionat principal del crèdit públic, Jaume Domínguez (que cobrava del suprimit monestir de Sant Jeroni de la Vall d'Hebron). El 18 de juny de 1823,[3006] Lluís Bosc vengué a **Eulàlia Ferrer** una part dels fruits i diverses peces de terra quan finalitzés la rabassa morta a casa seva de Badalona, amb un seguit de pactes corresponents. El 5 de juliol del mateix any,[3007] **Eulàlia Ferrer** i el gravador **Llorenç Jubany** cancel·laren el contracte fet, per deu anys, entre **Antoni Brusi** i **Jubany**.

El 5 de gener de 1824,[3008] es casà la seva filla, Antònia Brusi i Ferrer, amb **Pau Soler i Mestres**, jove impressor. L'11 de gener del mateix any,[3009] Tomàs Font i Companyia sol·licità permís -no reeixit- per a la impressió del *Diario de Barcelona*, (Barcelona, 11 de gener de 1824, sol·licitud presentada a Narcís d'Herèdia). El 3 de febrer de 1824,[3010] **Eulàlia Ferrer** nomenà un procurador a Madrid. El 21 de març del mateix any,[3011] tornà a nomenar procurador seu Josep-Ignasi Fiol, causídic. D'aquest fet, donà testimoni **Domènec Obiols**. El 10 de novembre de 1824,[3012] Eulàlia Brusi i Ferrer, una altra filla, casà amb Andreu Valls, veler. El 9 de novembre del mateix any,[3013] hi hagueren els capítols matrimonials entre Andreu Valls, veler, natural de Manresa, domiciliat a Barcelona, fill de Valentí Valls, veler de Manresa, i de Coloma Fortuny, vivents, i Eulàlia Brusi i Ferrer, soltera, filla d'**Antoni Brusi**, impressor de Càmara, difunt, i d'**Eulalia Ferrer**, vivent.

[3004] Ibíd. Josep-Maria Vilar i Estruc, manual de 1823, 1219/10, folis 16 v-17 v.

[3005] Ibíd. Josep-Maria Òdena, manual de 1823, 1187/ 22.

[3006] Ibíd. Josep-Maria Vilar i Estruc, manual de 1823, 1219/10, folis 145-149.

[3007] Ibíd. Josep-Maria Torrent i Sairols, manual de 1823, 1199/17, folis 371 v-372.

[3008] APSJSPB. Desposoris, 1818-1836, vol. 11, foli 177.

[3009] AHN. *Consejos*, lligall 11.298, exp. 22, sense numerar.

[3010] AHPB. Barcelona, notari Josep-Maria Vilar i Estruc, manual de 1824, 1219/11, folis 47-47 v.

[3011] Ibíd. Folis 94-94 v.

[3012] Ibíd. Foli 210.

[3013] Ibíd. Folis 410-413 v.

El 22 de maig de 1825,[3014] **Eulàlia Ferrer** atorgà poders a l'advocat de *los Reales Consejos* Joaquim Heix, resident a Madrid, foren testimonis **Domènec Obiols** i Víctor Quinglès. El 5 de novembre del mateix any,[3015] **Lluís Vuillaume**, litògraf de París, cobrà el que li devien per la feina feta en la litografia **Brusi**, d'un contracte per cinc anys fet per **Domènec Obiols**. El 10 de desembre de 1825,[3016] **Eulàlia Ferrer** pagà el que encara devia a **Joan Estegmann**, litògraf parissenc, del contracte fet entre ell i **Domènec Obiols** per a treballar a la litografia dels **Brusi**.

Com veiem, la vídua **Ferrer** sabé disposar els mecanismes per a l'arrelament de l'art de la litografia, més enllà de la mort del seu marit. Al capdavall, li devem la implantació d'aquest art a la península.

El 24 de desembre de 1827,[3017] **Pau Soler** signà àpoca a **Eulàlia Ferrer**, la seva sogra, per la seva feina en la impremta i en el *Diari de Barcelona*. Aquest aspecte no ha estat estudiat: la incidència de **Pau Soler** en la publicació del *Diario*, als anys 20 i 30 del segle XIX.

El 24 de febrer de 1829,[3018] **Eulàlia Ferrer** atorgà poders a **Antoni Lasserre**, llibreter de Perpinyà, per tal que cités i reclamés al senyor **Bour**, escrivent i litògraf, resident a Chalons-sur-Saone, a fi que compleixi amb el contracte signat amb el dit **Lasserre** per tal que exercís el seu ofici en l'establiment del **Brusi** i, al mateix temps, reclamar-li les despeses originades per aquest incompliment. Un dels testimonis fou **Domènec Obiols,** amic i col·laborador inseparable de la família. El 26 de febrer del mateix any,[3019] atorgà poders a Monsieur Pugeault, procurador, resident a Chalons-sur-Saone per reclamar a Mr. **Bour** el contracte amb **Lasserre**. El 20 de novembre de 1829,[3020] rebé una lletra de canvi de 500 *pesos fuertes*, no pagada. El 24 de novembre del mateix any,[3021] rebé una altra

[3014]Ibíd. Manual de 1825, 1219/12, folis 174-174 v.

[3015]Ibíd. Folis 425-425 v.

[3016]Ibíd. Folis 479-479 v.

[3017]Ibíd. Manual de 1827, 1219/14, folis 485 v-486.

[3018]Ibíd. Manual de 1829, 1219/16, foli 89 v.

[3019]Ibíd. Folis 91-91 v.

[3020]Ibíd. Antoni Obac i Claris, manual de 1829, 1203/49.

[3021]Ibíd. Folis 365 v-366.

lletra de canvi de 400 *pesos fuertes*, també no pagada. El 28 de novembre de 1829,[3022] encara rebé una altra lletra de canvi de 500 *pesos fuertes*, que tampoc no pagà.

L'any 1830,[3023] **Eulàlia Ferrer** i els seus fills sol·licitaren llicència d'impressió per tal d'imprimir les notes i el text llatí de Capuron: *Elementos de Medicina*.

El 2 de novembre de 1831,[3024] rebé una lletra de canvi de 3.000 rals de billó, no pagada. L'1 de setembre de 1832,[3025] rebé una altra lletra de canvi de 250 duros, en or o plata, que tampoc no la pagà. L'11 de setembre de 1833,[3026] encara rebé una altra lletra de canvi de 75 duros, que novament no pagà.

Com hem vist més amunt, fou habitual no pagar les lletres de canvi, de manera sistemàtica, més enllà de la situació econòmica, probablement com a estratègia per a dilatar els pagaments.

L'1 d'octubre de 1833,[3027] **Eulàlia Ferrer** atorgà poders a **Pau Soler**, el seu gendre, per tal que aquest la representés en la subhasta de la impressió del *Butlletí Oficial*, que guanyà, amb el testimoni, evidentment, de **Domènec Obiols**, fet notable i profitós com a entrades de diners constants. El 12 d'octubre de 1833,[3028] **Eulàlia Ferrer** signà un conveni amb l'administrador de Correus per a la distribució dels *Butlletins Oficials de la Província* i altres documents.

Eulàlia Ferrer no només sabé mantenir el negoci iniciat pel seu marit, sinó també l'eixamplà, amb l'ajut imprescindible del seu gendre, **Pau Soler**.

El 8 de febrer de 1834,[3029] hi hagué el bateig de Maria-Eulàlia Soler i Brusi, neta d'**Eulàlia Ferrer** i d'**Antoni Brusi**.

[3022]Ibíd. Foli 379.

[3023]AHN. *Consejos*, lligal 51.642, exp. 21.

[3024]AHPB. Barcelona, notari Antoni Obac i Claris, manual de 1831, 1203/51.

[3025]Ibíd. Manual de 1832, 1203/52.

[3026]Ibíd. Manual de 1833, 1203/53, folis 161 v-162.

[3027]Ibíd. Joan Plana i Mornau, manual de 1833, 1208/20, folis 196-196 v.

[3028]Ibíd. Folis 197-198 v.

[3029]APSJSPB. Baptismes, 1834, llibre 24, foli 505.

El 7 de maig de 1836,[3030] "*Eulalia Brusi, viuda e hijos*" atorgaren poders a Josep Berard, comerciant de llibres de València. Com sempre, un dels testimonis fou **Domènec Obiols,** en el negoci de la venda de llibres, el més lucratiu de tots.

El 23 de juny de 1837,[3031] **Eulàlia Ferrer** nomenà procurador seu per tal que demanés a Madrid, entre altres coses, els documents seus que s'havien cremat en els rebomboris de l'agost de 1835 (revolta i incendi, entre d'altres, de la fàbrica d'indianes Bonaplata, al carrer de Tallers de Barcelona).

El 17 de setembre de 1838,[3032] **Eulàlia Ferrer** lliurà el seu testament en una plica closa al notari. El 30 de novembre del mateix any,[3033] **Eulàlia Ferrer** lliurà un altre testament clos al notari.

El 8 de juny de 1839,[3034] **Eulàlia Ferrer** atorgà poders a Antoni Sarriera i Casasses, passant de causídic, veí de Barcelona.

El 7 de març de 1840,[3035] **Pau Soler** rebé de la seva sogra, **Eulàlia Ferrer**, 3.462 lliures pel benefici de la impremta que ell administrava, i per la feina feta al *Diari de Barcelona*. Fet incontestable de la importància de **Soler** en la publicació del *Diari*, als anys posteriors a la mort d'**Antoni Brusi**.

El 25 de maig de 1841,[3036] **Eulàlia Ferrer** i el seu fill **Antoni Brusi**, de 26 anys, atorgaren poders a Francisco Álvarez, veí de Sevilla. L'1 d'agost del mateix any, morí **Eulàlia Ferrer**, vídua d'**Antoni Brusi**. El mateix dia, 1 d'agost,[3037] **Antoni Brusi i Ferrer**, el fill, demanà que el notari publiqués l'elecció de marmessors, sepultura i sufragis del testament de la seva mare **Eulàlia Ferrer**. El 2 d'agost de 1841,[3038] hi hagué la publicació

[3030]AHPB. Barcelona, notari Baldiri Xammar, manual de 1836, 1230/18, folis 130-130 v.
[3031]Ibíd. Manual de 1837, 1230/19, foli 150 v.
[3032]Ibíd. Manual de 1838, 1230/20, foli 222.
[3033]Ibíd. Foli 284.
[3034]Ibíd. Josep-Antoni Jaumar i Carrera, manual de 1839, 1232/17, folis 126 v-127 v.
[3035]Ibíd. Baldiri Xammar, manual de 1840, 1230/22, folis 54 v-55.
[3036]Ibíd. Manual de 1841, 1230/23, folis 125 v-126.
[3037]Ibíd. Foli 165 v.
[3038]Ibíd. Folis 165 v-172.

del testament d'**Eulàlia Ferrer**, qui havia estat fet el 13 de novembre de 1838. El 12 d'agost del mateix any,[3039] se signà l'àpoca de Paula Brusi i Ferrer, filla i vídua de **Joan Pei**, pel llegat testamentari d'**Eulàlia Ferrer**. El 12 d'agost de 1841,[3040] se signà l'àpoca de **Domènec Obiols** i sa muller Maria Rufí i Mas, pel llegat testamentari d'**Eulàlia Ferrer** que havia deixat a **Obiols**, 60 lliures i 30 més per a las seva dona. El 13 d'agost del mateix any,[3041] s'inicià l'inventari dels béns d'**Antoni Brusi** i d'**Eulàlia Ferrer**. El 24 d'agost de 1841,[3042] hi hagué la continuació de l'inventari. També, el 7 de setembre de 1841,[3043] el 13 de setembre de 1841,[3044] el 28 de setembre de 1841,[3045] el 14 d'octubre de 1841[3046] i la finalització, el 21 d'octubre de 1841,[3047] de l'inventari dels **Brusi-Ferrer**.

Eulàlia Ferrer fou una dona d'ofici -llibretera i impressora-, après a l'obrador del pare i continuat durant el maridatge amb el **Brusi** i durant 20 anys més, en els quals demostrà la seva vàlua. Amb tot, reeixí en l'ofici gràcies a la "indústria", que hem titllada del Nou Règim, disposada pel seu marit i, per tant, amb excedents que sabé invertir al negoci.

-I: Flores, Ignàsia,[3048] casà amb **Isidre Aigüesvives**, mestre llibreter i impressor el 1760.[3049] Aquesta impremta de Barcelona de finals del segle XVIII, era a tocar de l'actual Correus, al carrer de La Palma. Tingué un fill, **Pere-Nolasc Aigüesvives**, qui continuà el negoci, i **Maria de la Mercè Aigüesvives**, també continuadora del negoci juntament amb la seva mare, qui casà amb l'impressor **Francesc Garriga**.

[3039]Ibíd. Foli 176 v.

[3040]Ibíd.

[3041]Ibíd. Folis 178-181 v.

[3042]Ibíd. Folis 184-185 v.

[3043]Ibíd. Folis 192-209 v.

[3044]Ibíd. Folis 214-217 v.

[3045]Ibíd. Folis 224-225 v.

[3046]Ibíd. Folis 229 v-241 v.

[3047]Ibíd. Folis 246 v-253 v.

[3048]AHCB. Gremis Notarials, Impressors i Llibreters, Caixa 4.

[3049]Solà Parera, Àngels. "Del règim gremial al sistema liberal: llibreters, impressors i velers de Barcelona, 1760-1854"; "Els gremis de Barcelona", Molas, Pere i Cazeneuve, Xavier (coord.), Seminari d'Història de Barcelona, *Quaderns d'Història*, AHCB, 2017, pàg. 147.

Quedà vídua el 1793, o 1795 i, juntament amb el fill, prosseguiren l'ofici. Fou hereva sempre i quan es mantingués vídua. **Pere-Nolasc**, el fill, morí el 1816 i **Ignàsia** tirà endavant la llibreria i la impremta, ajudada de la seva filla **Maria** i el gendre.

Entre el 1799 i el 1810, el peu fou: "*Maria Garriga, vidua*",[3050] i: "*Por la viuda Aguasvivas y los consortes Garriga, o esposos Garriga*", filla i gendre d'**Ignàsia**.

L'any 1812, marxà a Vilanova i la Geltrú. Aleshores el peu fou: "*Francisco Garriga y Aguasvivas*".

Durant més de 20 anys fou al capdavant de l'obrador, tot resistint la mort del marit i la del fill.

-I: Galí, Mariàngela,[3051] de Barcelona. Impressora que continuà el negoci del marit, **Maure Martí**, entre el 1754 i el 1770.

-L: (Garriga/Roca), Teresa,[3052] casà amb **Josep Garriga** el 1765. Després, fou la dona de **Joan Roca** i, en morir el marit, continuà el negoci fins el 1806. Desconeixem el seu cognom, és a dir, **Teresa** prengué els cognoms dels marits, **Garriga** i, després, **Roca**.

-L/I: Gibert i Costa, Maria dels Socors,[3053] vídua d'**Antoni Sastres i Alberic** i filla de **Carles Gibert i Tutó**. A Reus, continuà el negoci del marit, després de la Guerra del Francès. Impressora i llibretera, amb el peu: "*Viuda de A. Sastres*".

El 25 de març, de 1814, el *Diario Militar, Político y Mercantil de la Ciudad de Tarragona* anuncià que a la seva llibreria, de la **Vídua Sastres**, es venia el llibre: *Cartas de un filósofo rancio*. També, a inicis de 1814, s'hi vengué a casa seva el diari *Centinela de la Patria en Reus*. El 2 de setembre del mateix any,[3054] tornà a Barcelona, en acabada la guerra, i visqué al carrer de la Bòria.

Publicà, en sis fulls: *Relación de los memorables acontecimientos de la villa del Arbós, corregimiento de Villafranca del Panadés, obispado de Barcelona, en el Principado de*

[3050] Ibíd.

[3051] *Mujeres impresoras*. Guía de recursos bibliográficos, Biblioteca Nacional de España, Madrid, 2014.

[3052] DB. Pàg. 512.

[3053] MC. Pàg. 169-380.

[3054] AHCB. Cadastre Personal, IV.

Cataluña, en la gloriosa defensa que hicieron los paysanos al exército francés y la primera que fué sacrificada por su exemplar patriotismo.[3055]

El 17 de juliol de 1820,[3056] **Maria dels Socors Gibert i Costa** atorgà poders a Claudio Romero Ariza, veí de Cadis, per tal que la representés en aquella ciutat.

L'1 de maig de 1821,[3057] **Maria dels Socors Gibert** atorgà poders a Francesc Puig, de Vilablareix i a Pau Casanovas, de Girona.

El 4 de març de 1822,[3058] vengué a **Ignasi Estivill** el material d'impremta que hi tenia. El 5 de març del mateix any,[3059] **Maria dels Socors Gibert** i el seu fill **Marià Sastres i Gibert** donaren poders a Llorenç Soler, ciutadà de Barcelona.

Sabem que el seu fill, **Marià Sastres i Gibert** continuà l'ofici del pare, la mare i de l'avi. La seva activitat cessà el 1822, després de vuit anys, quan vengué la impremta a **Ignasi Estivill**.[3060]

Maria dels Socors Gibert continuà l'ofici entre el 1814 i el 1822.

-I: Gomitar i Giralt, Magdalena, Rosa, Gaietana, germanes de **Pere** i de **Jeroni** i filles de **Josep Gomitar,** impressor, i d'Esperança Giralt i Campins. Magdalena fou batejada el 25 de maig de 1733.

En morir el pare, **Josep Gomitar**, el 30 de setembre de 1774,[3061] les filles demanaren en herència el mas Gomitar [sic *Gomittá*], situat a Llinars del Vallès, ja que els germans es quedaren amb el negoci d'impressió. Sembla ser que els ho concediren, però, en passar els anys, varen signar censals sobre terres i possessions del mas per tal de sufragar deutes.

[3055]BUB. Reserva, Manuscrit 396.

[3056]AHPB. Barcelona, notari Joaquim Roca, manual de 1820, 1186/7, folis 52-53.

[3057]Ibíd. Manual de 1821, 1186/8, folis 20 v-21.

[3058]Ibíd. Josep-Maria Torrent i Sairols, manual de 1822, 1199/16, folis 99 v-101.

[3059]Ibíd. Folis 101-102.

[3060]Ibíd. Folis 99 v-101.

[3061]Ibíd. Manuel Tomàs i Mitjavila, manual de 1774, 1154/6.

La mare, Esperança Giralt, es tornà a casar amb amb el llibreter **Joan Roger**, absent del Principat.[3062]

El mateix dia 30 de setembre de 1774,[3063] les tres germanes **Gomitar i Giralt** nomenaren procuradora la seva mare per tal que exigís el que els pertoca en el segrest del mas Gomitar. També, el mateix dia 30,[3064] les tres germanes **Gomitar** nomenaren procurador seu Antoni Rosa i Vila-rasa, notari reial i causídic.

Finalment, el 12 d'abril de 1779,[3065] les monges de Montsió varen prendre possessió del mas.

Hi ha un document sense data en què les germanes **Magdalena**, **Rosa, Gaietana Gomitar i Giralt** sol·licitaren un préstec a la parròquia de Santa Maria del Pi per valor de 2.000 lliures, per tal d'enllestir una impremta i continuar el negoci del pare, però no se'n varen sortir.

Hi vivien a la Placeta dels Peixos de Barcelona. El 22 abril del mateix any,[3066] les germanes feren un pagament de pensions de censals.

El 14 abril de 1781,[3067] **Rosa Gomitar** i **Magdalena Gomitar**, filles de **Josep Gomitar** i d'Esperança Giralt, nomenaren procurador seu Joan Alivau, resident a Madrid, la qual cosa vol dir que encara tenien el negoci de venda de llibres en aquella ciutat. L'11 de juny del mateix any,[3068] les germanes també nomenaren procurador Benet Vizcaino, agent de negocis dels reials consells de la *Villa y Corte de Madrid*.

L'1 de gener de 1784,[3069] les germanes **Gomitar i Giralt** nomenaren procuradors seus Miquel Francolí i de Llança, domiciliat a Cardedeu i Antoni Font, de Granollers.

[3062]Ibíd. Jacint Baramon, manual de 1774, 1056/20.

[3063]Ibíd. Foli 399 v.

[3064]Ibíd. Josep Vilamala i Cassani, manual de 1774, 1151 /1.

[3065]Ibíd. Folis 125 v-126 v.

[3066]Ibíd. Folis 128 v-129 v.

[3067]Ibíd. Jacint Baramon, manual de 1781, 1056/27, foli 138.

[3068]Ibíd. Foli 169-170.

[3069]Ibíd. Manual de 1784, 1056/30, foli 1.

El 17 de febrer de 1785,[3070] les germanes **Gomitar** signaren àpoca arran d'una sentència judicial.

El 8 març de 1788,[3071] **Rosa** i **Magdalena** posaren a la venda un censal i la hipoteca de d'una casa del carrer del Governador de Barcelona.

El 20 gener de 1792,[3072] les germanes **Gomitar** i **Giralt** requeriren el revenedor Francesc Pi per tal que suprimís una finestra en una paret mitgera, feta il·legalment, a casa seva.

El 29 gener de 1793,[3073] les tres germanes vengueren un censal per pagar el llegat fet per **Esperança**, sa mare, a la seva altra filla Esperança Roger, del segon matrimoni de la mare.

La **Rosa** morí el 30 d'abril de 1794.[3074] La **Gaietana**, el 10 de febrer de 1799, ambdues donzelles. **Gaietana** havia fet testament el 3 de febrer de 1799,[3075] quan hi vivien al carrer de les Magdalenes.

Les hem encabides aquí perquè durant un temps, tot empenyorsant-se, maldaren per ser impressores i continuar l'ofici patern, almenys entre el 1779 i el 1784.

-I: Jolis i Gispert, Isabel,[3076] impressora de Barcelona, entre el 1759 i el 1770, a la mort del seu marit, **Joan Jolis**. Hi tingueren una filla, **Maria Oliver i Gispert**, qui casà amb **Bernat Pla**, també impressor.

-L: Llopis, Gertrudis,[3077] vídua del llibreter **Francesc Llopis**, del segle XVIII. Tingué una casa de propietat al carrer de la Llibreteria. Hi visqué amb tres fills i dues filles. En morir el marit, va continuar amb el negoci de llibretera.

[3070]Ibíd. Josep Ricart, manual de 1784-1785, 1091/13, folis 13-14.

[3071]Ibíd. Antoni Borràs manual de 1788, 1132/2, folis 19-24.

[3072]Ibíd. Francesc Madriguera i Galí, manual de 1792, 1085/20, folis 56 v-57 v.

[3073]Ibíd. Manual de 1793, 1085/21, folis 66-69 v.

[3074]ADB. Sepultures, Santa Maria del Pi, 1794, foli. 89.

[3075]AHPB. Barcelona, notari Manuel Tomàs i Mitjavila, manual de 1799, 1154/6, folis 17 v-19 v.

[3076]*Mujeres impresoras*. Guía de recursos bibliográficos, Biblioteca Nacional de España, Madrid, 2014.

[3077]DB. Pàg. 419.

-L: Lluc i Òrrius, Antònia,[3078] vídua de **Miquel Rubió i Viader**, mort el 1797. Aleshores, continuà el negoci del marit -llibreteria-, durant nou anys.

El 26 de gener de 1798,[3079] juntament amb el seu fill **Joan-Baptista,** requeriren **Antoni Oliveres** sobre unes cases del carrer de la Corrúbia. **Oliveres** ja havia avançat un pagament per a comprar-les, però els **Rubió-Lluc** van tornar-li els diners. Morí el 1806.

-L/I: Macià, Eulàlia,[3080] llibretera i impressora, vídua de l'impressor reial **Tomàs Piferrer**, mort el 1775. **Eulàlia** continuà el negoci. El 1785, la impremta era administrada per **Joan Sellent**, qui morí el 1793.

El 23 d'octubre de 1792,[3081] **Eulàlia Macià** donà llicència al seu fill, **Joan-Francesc Piferrer**, per a casar-se amb Marianna Depaus. Un dels testimonis fou **Joan Sellent**, llibreter i administrador seu:

"*Sepase por esta pública escritura como yo Dª* ***Eulalia Piferrer y Macia****, viuda dejada de Don* ***Thomas Piferrer****, impresor real que fue de esta ciudad. Por quanto Don* ***Juan Francisco Piferrer****, domiciliado en esta ciudad, mi hijo y comun al citado mi marido, con mi intervención ha contratado y espera celebrar matrimonio con Dª Marianna Depaus Policart y Ferriol, hija de Don Ramon Despaus, cirujano del Real Colegio de Cirugia de esta ciudad y del Real depósito de Reclutas estrangeros de la misma* [...]."

Eulàlia Macià continuà al capdavant del negoci entre el 1775 i el 1793, durant 18 anys.

-L: Mansuet i Sitjar, Josepa,[3082] dona de **Francesc Generes**, major, llibreter de Barcelona, provinent d'una altra nissaga de llibreters, els **Mansuet**. Devien casar-se a la dècada de 1760.

L'any 1802, **Josepa** enviudà i es feu càrrec del negoci del marit.

El 1808, **Josepa** hi tingué casa i botiga. Durant la Guerra del Francès, no en sabem res.

El 13 d'abril de 1824,[3083] constà com a hereva, després de la mort de **Carles Sapera i Mansuet**, cunyat seu.

[3078]Ibíd. Pàg. 513.

[3079]AHPB. Barcelona, notari Miquel Serra, manual de 1798, 1130/13, folis 40-40 v.

[3080]DB. Pàg. 506.

[3081]AHPB. Barcelona, notari Ramon Cortès i Sort, manual de 1792, 1141/3, folis 350-351.

[3082]DB. Pàg. 489.

[3083]AHPB. Barcelona, notari Joan-Baptista Baladia, manual de 1824, 1212/5, folis 33-35.

Josepa estigué al capdavant del negoci al llarg de 22 anys, entre el 1802 i el 1824.

-I: Martí i Soler, Magdalena, filla de **Ramon Martí** i de Valentina Soler. Casà amb el gravador venecià **Josep Ceroni**, el 8 d'agost de 1785, i, el 7 de febrer de 1792,[3084] amb l'estamper i impressor **Josep Duran**, en segones núpcies.

Als seus segons capítols matrimonials,[3085] constà l'aportació al casament de material d'impressió, provinent de **Ceroni**, la qual cosa evidencia aquest material com a moneda de canvi. **Magdalena** heretà l'obrador i va poder disposar-ne.

Sabem que el 26 de juny de 1797,[3086] ja era morta.

-I: Mas i Llac, Teresa,[3087] impressora de Barcelona entre el 1787 i el 1790, a la mort del seu marit, **Joan Nadal.** No en sabem res més.

-I: Masvidal, Margarida,[3088] de Vic, dona de **Pere Morera**,[3089] impressor de Vic i sogre de **Joan Dorca**, major. Continuà el negoci d'impressió a la mort del marit, entre el 1764 i el 1771, quan, aleshores, se'n feu càrrec l'hereva i filla seva, **Maria Morera i Masvidal**, i, finalment, l'heretà **Joan Dorca**, el seu marit.

-L: Montmany i Coll, Maria-Rosa,[3090] vídua d'**Antoni Oliveres**, qui continuà el negoci de llibreter del seu marit, des del 1805 fins el 1846, quan morí, nogensmenys, durant 41 anys.

-I: Morera i Masvidal, Maria,[3091] vídua de **Joan Dorca**, major, i filla de **Pere Morera** i **Margarida Masvidal**. De Vic estant continuà el negoci del seu marit -llibreteria-, des del 1794 fins el 1796.

[3084] ACB. Llicències de matrimoni, maig 1790-abril 1792, vol. 159, foli 249 v.

[3085] AHPB. Barcelona, notari Francesc Madriguera i Galí, manual de 1792, 1085/20, folis 262 v.-266.

[3086] Ibíd. Miquel Vilamala i Cassani, manual de 1797, 1151/11.

[3087] *Mujeres impresoras*. Guía de recursos bibliográficos, Biblioteca Nacional de España, Madrid, 2014.

[3088] Ibíd.

[3089] MC. Pàg. 169-380.

[3090] AHPB. Barcelona, notari Josep-Maria Òdena i Muntells, manual de 1825, 1187/24, foli 417.

[3091] *Mujeres impresoras*. Guía de recursos bibliográficos, Biblioteca Nacional de España, Madrid, 2014.

-I: Nicolau, Maria,[3092] impressora de Girona. Casà amb **Josep Bró**, el 1770. Tenim alguns peus d'impremta seus: "*Maria Nicolau, viuda de Bró*", i: "*Maria Bró y Nicolau*".

Exercí el negoci del marit entre el 1794 i el 1796. Imprimí el *Correo de Gerona*, entre el 5 de febrer i el 3 d'agost de 1795.

També, un libel imprès, sense data, però pensem que fou a finals del segle XVIII: *Modo facil, y Utilíssim pera Dirigir las Obras al Servey de Deu*:

MODO FACIL, Y UTILISSIM
PERA DIRIGIR LAS OBRAS AL SERVEY DE DEU.

-I: Oliva i Gispert, Maria,[3093] de Girona, qui a 13 anys, el 1800, hagué de fer-se càrrec de la impremta del seu pare, **Antoni Oliva**. A 16 anys, casà amb **Agustí Figueró**, qui era l'administrador i regent.

-I: Oliver, Maria,[3094] vídua de **Joan Jolis**, propietària d'una casa al carrer de Cotoners, on visqué amb les seves quatre filles, un nen i una minyona, al segle XVIII. Fou la continuadora de la impremta del seu marit.

-I: Oliver i Martí, Mariàngela,[3095] vídua de **Valeri Sierra i Martí**, qui continuà el negoci d'impressió a la mort del marit, entre el 1830 i el 1835.

[3092]MC. Pàg. 169-180.

[3093]Ibíd. Pàg. 160.

[3094]DB. Pàg. 421.

[3095]*Mujeres impresoras*. Guía de recursos bibliográficos, Biblioteca Nacional de España, Madrid, 2014.

-I: Oliveres, Teodora,[3096] dona de l'impressor **Josep Tolosa**, de Vic, i mare de **Felip Tolosa i Oliveres.**[3097] L'any 1799, morí el marit, **Josep**, i ella i el seu fill continuaren el negoci d'impressió, a Vic.

-I: Oller, **Maria**,[3098] vídua de **Pere Canals**, impressor de Tarragona. Continuà el negoci de la impremta del seu marit, tot i no saber llegir ni escriure.

El 12 de febrer de 1802,[3099] afegí un codicil al seu testament, en què constitueix com a hereva la seva filla Maria-Antònia Canals, donzella, fet el 19 de setembre de 1800, data aproximada de la mort de **Pere Canals**.

Maria-Antònia Canals es devia casar, el 1803, amb **Miquel Puig-robí**, vidu, impressor de Tarragona, qui passà a administrar el negoci. El 10 de desembre del mateix any,[3100] Maria-Antònia Canals atorgà poders a **Miquel Puig-robí**, el seu marit, per tal de comprar terres a Reus, al ciutadà honrat de Barcelona, Joan Oller, probablement, familiar de Maria-Antònia.

El 21 de març de 1805,[3101] **Maria-Antònia Oller** i la seva filla, com a hereva, atorgaren poders de representació a **Miquel Puig-robí**.

El 27 de setembre de 1809,[3102] mare i filla vengueren a Josep-Antoni Castellarnau, cavaller de l'orde de Carles III per la *Maestranza* de Ronda, una casa amb jardí i celler, al carrer de les Salines de Tarragona, per 5.425 lliures.

Maria Oller Fou la responsable de la publicació del *Diario de Tarragona* fins el 1810, després, **Miquel i Joaquim Puig-robí**, pare i fill, anteriorment regent i administrador i, després, impressor. El seu peu: "*Viuda Canals*". També publicà la *Gazeta Militar y Política del Principado de Cataluña*, fins el 1809, quan passà a imprimir-la **Antoni Brusi**.

[3096]Ibíd.

[3097]MC. Pàg. 169-180.

[3098]Ibíd.

[3099]AHPT. Tarragona, notari Antoni Eloi i Alteracs, caixa 692, manual de 1802, foli 58.

[3100]Ibíd. Caixa 693, manual de 1803, foli 551.

[3101]Ibíd. Caixa 700, manual de 1805, foli 145.

[3102]Ibíd. Francesc Sales i Soler, caixa 785, manual de 1809, folis 279-280 v.

-I: Pelaí i Font, Maria de la Mercè, fou la quarta dona de **Manuel Texeiro**. El 9 de juny de 1806,[3103] es casaren. Els seus pares foren Isidre Pelaí i Maria Font. L'11 de juny del mateix any,[3104] hi hagueren els capítols matrimonials entre **Manuel Texeiro** i **Maria Pelaí**.

Teixeiro morí el 1825 i ella continuà el negoci d'impressió, almenys fins el 1844, durant 19 anys.

El 5 de febrer de 1826,[3105] es pagaren 7 lliures i 10 sous a **Maria de la Mercè Pelaí**, per la impresió de mil esquelas per a convidar a l'assistència a un consell del Col·legi de Llibreters i Impressors Unificat, segons rebut num. 1.

El 24 de març de 1827,[3106] **Maria Pelaí** ingressà, per part de la confraria de Sant Miquel Arcàngel de Revenedors de Barcelona, la quantitat de 7 lliures i 10 sous.

Imprimí, el 1844: *Alivio de pastors i past de ovelles.* I, segons Amades: *Gozos de Nuestra Señora de los Desamparados*.

-L: Pera, Teresa,[3107] primera dona de **Joan Centener**, i germana d'Eulàlia. Comprà, ja vídua, juntament amb el seu fill, la llibreria de **Francesc Franc**, al segle XIX.

-L: Pera, Eulàlia, segona dona de **Joan Centener** i germana de **Teresa**, primera dona. L'11 de febrer de 1815,[3108] ja vídua, **Eulàlia Pera**, digué a **Valeri Sierra** que fes d'administrador i curador de l'herència dels seus nets.

El 25 de juny de 1817,[3109] en la confecció de l'inventari dels béns d'**Eulàlia Pera**, el notari comentà que **Valeri Sierra** estava xacrós i no podia administrar els béns esmentats, per la qual cosa ella es va fer càrrec de la llibreria i del negoci.

[3103]ACB. Desposoris, 1806, llibre 168, foli 14 v.

[3104]AHPB. Barcelona, notari Ignasi Martí i Vidal, manual de 1806, 1180/6, folis 266-267.

[3105]ADB. Santa Maria del Pi, Procura d'herències, 1777-1888.

[3106]AHPB. Barcelona, notari Josep-Maria Òdena i Muntells, manual de 1827, 1187/26, foli 132.

[3107]DB. Pàg. 478.

[3108]AHPB. Barcelona, notari Josep-Antoni Pic, manual de 1815, 1181/12, folis 34-35.

[3109]Ibíd. Manual de 1817, 1181/14, folis 236-238 v.

-I: Pou, Teresa,[3110] vídua de **Joan-Francesc Piferrer**, qui exercí d'impressora a la mort del marit, entre el 1750 i el 1764, fins que se'n feu càrrec el seu fill, **Tomàs Piferrer**.

-I: Pouget, Gertrudis (?-1813),[3111] de Reus. Casà amb l'impressor **Rafael Compte**, amb quatre fills. El seu marit devia morir abans del 1798,[3112] ja que aquell any constà com a vídua en l'atorgament de poders al causídic de Reus, Sebastià Martí, document del qual no porta la seva signatura, ja que no sabia llegir ni escriure.

Entre el 1801 i el 1805, el seu peu d'impremta fou: "Gertrudis Compte, viuda, en lo carrer Major". Es tracta d'un dels pocs peus d'impremta escrits en català i a nom seu.

Gertrudis Pouget exercí entre el 1798 i el 1813, durant 15 anys. En morir **Gertrudis**, el fill, **Francesc de Paula** i **Compte** deixà de ser relligador i s'ocupà del negoci.

-I: Puigarnau, Josepa,[3113] segona dona de **Fermí Nicolau**,[3114] impressor de Girona,[3115] qui a la mort del marit, el 1822 i fins el 1830, dirigí la impremta.

-I: Riu i Jaquès, **Teresa,** segona dona de **Mateu Barceló**, des del 1786,[3116] qui, a partir del 1802, un cop mort el seu marit, se'n feu càrrec del negoci d'impressió, amb el següent peu: "*Herederos de M. Barceló*".

El 9 febrer 1803,[3117] hi hagué el testament de **Teresa Riu**, qui no sabia escriure.

El 27 d'abril de 1804,[3118] **Valeri Sierra** li comprà la impremta que havia estat del seu marit, **Mateu Barceló**, a través **Josep Serrat i Fontdevila**.

Teresa Riu i Jaquès visqué al carrer de les Jonqueres, fins el 1815, quan morí, després de 13 anys de regentar el negoci.

[3110] *Mujeres impresoras*. Guía de recursos bibliográficos, Biblioteca Nacional de España, Madrid, 2014.
[3111] MC. Pàg. 169-180.
[3112] AHPT. Reus, notari Salvador Girona, caixa 757, foli 40 v.
[3113] *Mujeres impresoras*. Guía de recursos bibliográficos, Biblioteca Nacional de España, Madrid, 2014.
[3114] MC. Pàg. 169-380.
[3115] *Mujeres impresoras*. Guía de recursos bibliográficos. Biblioteca Nacional de España, Madrid, 2014.
[3116] APSJSPB. Desposoris, 1780-1795 volum 9 foli 203.
[3117] AHPB. Barcelona, notari Francesc Ribes i Barbier, manual de 1803, 1188/2, folis 7 v – 8 v.
[3118] Ibíd. Pere Pagès, manual de 1804, 1079/29, foli 102.

-I: Roca i Pujol, **Maria-Rosa**, dona de **Martí Trullàs**, de Manresa, qui a la mort del seu marit, juntament amb el seu fill, **Enric Trullàs**, continuaren el negoci d'impressió, a partir de 1815.[3119]

-L: Roig i Torroja, Francesca, casà amb **Joan Mansuet i Sitjar**, llibreter, el 12 de febrer de 1784,[3120] filla del també llibreter **Jaume Roig**, a l'església de Sant Just i Sant Pastor, i anaren a viure a la Baixada de la Presó. Hi tingueren molts fills, referenciats a l'apartat del marit.

El 24 de febrer de 1792,[3121] signà àpoca pel dot rebut. El mateix dia,[3122] hi hagueren els capítols matrimonials entre **Francesca Roig** i **Joan Mansuet**.

El 1797, morí el seu marit,[3123] i ella se'n feu càrrec del negoci.

El 16 d'abril de 1803,[3124] **Francesca Roig i Torroja** i el seu germà Francesc Roig, prevere, com a tutors del fill i nebot Manuel Mansuet i Roig, nomenaren un procurador per a cobrar diversos *vales* per llibres exportats a Veracruz, Mèxic.

El 3 de desembre de 1805,[3125] Francesc Roig, prevere, feu a la seva germana **Francesca** una donació entre vius d'un cens sobre les cases dels carrers de la Llibreteria i de n'Arlet.

El 23 de novembre de 1806,[3126] **Francesca Roig** nomenà procurador seu Antoni Nogués, notari reial i causídic.

El 2 de juliol de 1809,[3127] **Francesca** heretà de la seva germana difunta, Josepa Roig, qui havia estat casada amb **Ramon Sapera**. El mateix dia 2,[3128] hi hagué l'inventari dels béns de la seva germana. El 8 de febrer de 1810,[3129] **Francesca Roig**, vídua de **Joan Mansuet**,

---

[3119]AHPM. Manresa, notari Gaietà Mas, manual de 1814, 5547, folis 117-118.

[3120]APSJSPB. Desposoris, 1780-1795, vol. 9, foli 109.

[3121]AHPB. Barcelona, notari Francesc Mas i Vidal, manual de 1792, 1127/14, 203-205.

[3122]Ibíd. Foli 206.

[3123]Ibíd. Foli 258.

[3124]Ibíd. Ramon Constansó, manual de 1803, 1097/34, folis 133-134 v.

[3125]Ibíd. Francesc Mas i Vidal, manual de 1805, 1127/26, folis 299-300 v.

[3126]Ibíd. Manual de 1806, 1127/27, folis 311-312.

[3127]Ibíd. Jeroni Cavalloll, manual de 1809, 1122/16, folis 77-80.

[3128]Ibíd.

[3129]Ibíd. Manuel Olzina i Martí, manual de 1801, foli 1 v-2.

pagà 300 lliures a Josepa Colomines, donzella, d'un llegat fet per Josepa Roig, sa germana, difunta, de qui n'era l'hereva. El 31 de desembre del mateix any,[3130] hi hagué una concòrdia per l'herència de Josepa Roig, germana de **Francesca Roig i Torroja**.

El 10 de juliol de 1812,[3131] morí Manuel Mansuet i Roig, fill de **Joan Mansuet**, llibreter difunt, i de **Francesca Roig**, a 20 anys, quan vivien a la Baixada de la Presó. Fou sebollit a l'església de Sant Just i Sant Pastor.

El 18 d'abril de 1817,[3132] **Francesca Roig** i Josepa Camps i Borràs, muller de Josep Camps, manyà, i filla única de Josep Borràs, daguer, com a interessades en el concurs de creditors de Domènec Reinal i Cuscó, nomenaren procuradors seus Josep Gorgoll, Pau Comelles i Llorenç Bojons, notaris reials i causídics de Barcelona. El 31 de juliol del mateix any,[3133] Josep Roca, adroguer, Rafael Solà, argenter, i **Francesca Roig**, atorgaren poders als notaris reials i causídics Miquel Potau i Llopart i Joan Cantarell.

El 7 de gener de 1824,[3134] **Francesca Roig** cobrà una quantitat de diners d'un debitori que li havien signat. El 16 de gener del mateix any,[3135] també cobrà de Jaume Carrencà, teixidor de veles, pagant per Joan Comes i Comalat, 120 lliures, en paga de 4 pensions de 30 lliures cadascuna, impagades des del 12 de juny de 1819, 1820, 1821 i 1822 del censal creat pel seu pare, Francesc Comes, sabater, administrador de Marianna Comes i Comalat, sa filla. El mateix dia 16,[3136] i del mateix Carrencà, **Francesca Roig i Torroja** cobrà 100 lliures, que completaven les 250 del debitori signat per Francesc Comes, davant del notari Vicenç Albareda, el 6 de febrer de 1793 (la quantitat restant ja l'havien pagada el 1822). El 13 d'abril de 1824,[3137] hi hagué una concòrdia entre **Francesca Roig** i el seu cunyat Manuel Mansuet. El mateix dia 13,[3138] Manuel Mansuet i Sitjar signà carta de pagament a **Francesca Roig** de 100 lliures i un *vale* reial de 150 pesos, i la meitat dels "trastes" i

---

[3130]Ibíd. Jaume Rigalt i Estrada, manual de 1810, 1165/12, foli 96 v-105.

[3131]APSJSPB. Òbits, 1812.

[3132]AHPB. Barcelona, notari Manuel Oliva i Campderròs, manual de 1817, 1184/4, folis 72 v-73.

[3133]Ibíd. Josep-Maria Òdena i Muntells, manual de 1817, 1187 /16, folis 81 v-82.

[3134]Ibíd. Jaume Rigalt i Estrada, manual de 1824, 1165/16, folis 14-15.

[3135]Ibíd. Folis 15-16.

[3136]Ibíd. Folis 16-16 v.

[3137]Ibíd. Joan-Baptista Baladia, manual de 1824, 1212/5, folis 33-35.

[3138]Ibíd. Folis 36-36 v.

roba blanca de l'inventari dels béns de **Joan Mansuet**, de 1797. Encara el 9 de setembre de 1824,[3139] Antoni Borràs, prevere beneficiat de l'església de Sant Miquel Arcàngel, com a apoderat de Manuel Mansuet, rebé de **Francesca Roig**, 100 lliures.

El 18 d'octubre de 1825,[3140] hi hagué la publicació del testament de Manuel Mansuet i Sitjar, el seu cunyat.

El 16 d'octubre de 1826,[3141] **Francesca Roig i Torroja** rebé un llegat testamentari de Josepa Roig, sa germana.

El 6 de febrer de 1827,[3142] rebé 415 lliures, 11 sous i 2 diners d'un debitori fet al teixidor de veles Jaume Carrencà.

El 28 de juny de 1829,[3143] hi hagué el testament de **Francesca Roig**, i l'1 de juliol del mateix any,[3144] es feu l'inventari dels seus béns.

El 29 de juliol de 1830,[3145] hi hagué un conveni entre els hereus de confiança de **Francesca Roig**, difunta, i els hereus de confiança del seu cunyat, Manuel Mansuet, per un deute anterior a la mort d'ambdós. El 19 d'octubre del mateix any,[3146] els hereus de confiança de **Francesca Roig i Torroja** cobraren una part de l'import de la venda de les cases del carrer de l'Argenteria.

El 22 de gener de 1833,[3147] els marmessors de **Francesca** vengueren un censal a Josep Calderó, advocat.

Cas paradigmàtic de dona llibretera qui assumí l'ofici del pare, **Jaume Roig**, i dels **Mansuet**, marit, i el desenvolupà, entre el 1797 fins el 1829, durant 32 anys.

[3139] Ibíd. Foli 80 v.

[3140] Ibíd. Manual de 1825, 1212/6, folis 122-122 v.

[3141] Ibíd. Jaume Morelló i Mas, manual de 1826, 1222/5, folis 165-165 v.

[3142] Ibíd. Jaume Rigalt i Estrada, manual de 1827, 1165/28, folis 63 v-64.

[3143] Ibíd. Francesc Mas i Fontana, manual de 1829, 1220/16, folis 259-264.

[3144] Ibíd. Folis 274-281.

[3145] Ibíd. Joan Plana i Mornau, manual de 1830, 1208 /18, folis 275-277.

[3146] Ibíd. Manuel Lafont, manual de 1830, 1227/12, folis 252-252 v.

[3147] Ibíd. Joan Oller i Quintana, manual de 1833, 1224/13, foli 263-266 v.

Francesca Roig i Torroja fou confraressa del Col·legi de Llibreters i Impressors Unificat de Barcelona, entre els anys 1797 al 1817.[3148] Un dels pocs casos que hem documentat de dona confraressa.

-I: Soler i Colldeforns, Valentina,[3149] dona de **Ramon Martí i Elies**, el 10 de gener de 1759. Hi tingueren diversos fills. El 26 de juny de 1797, **Valentina Soler**, ja vídua, en un consell del Col·legi de Llibreters i Impressors Unificat, reclamà la facultat d'imprimir a la ciutat, com a successora de la seva filla **Magdalena Martí**, hereva de **Ramon Martí**, segons l'ordenança 35 del Col·legi i que, com a filla de mestre (hereva de la seva filla) li correspon de cobrar les 75 lliures per raó de contracte de matrimoni de la filla amb l'estamper **Josep Duran**. Li ho atorgaren.

Un altre cas d'autorització del Col·legi de Llibreters i Impressors Unificat a una dona per tal d'imprimir i tirar endavant el negoci del marit.

-L: Veguer, Francesca,[3150] vídua de **Francesc Veguer**, llibreter de Barcelona del segle XVIII, i continuadora del negoci. Fou propietària d'una casa al carrer de la Llibreteria. Hi visqué amb tres fills, un d'ells fou cirurgià, també la nora, un mosso i una minyona.

-I: Vendrell, Maria-Teresa,[3151] vídua de **Josep Teixidor**, impressora de Barcelona des del 1759 i fins el 1762. No en sabem res més.

-I: Verdaguer i Bollic, Francesca[3152] (1790 -1861). Casà amb **Llorenç Bocabella i Puig** (1789-1817), amb els següents fills: Josep-Maria Bocabella i Verdaguer (1815- 1892) qui casà, al seu torn, el 1844 amb Teresa Puig, qui, el 1854, traslladà la casa del carrer de Cotoners al carrer de la Princesa. Filla de **Vicenç Verdaguer**.

Juntament amb el seu marit, **Llorenç**, tots dos treballaren per al **Brusi,** des de Palma. **Francesca** i **Llorenç** foren els continuadors de la impremta **Jolis**, després **Pla** i, finalment, **Verdaguer**.

Influenciada per l'ofici del pare i del marit, **Francesca** excel·lí en l'ofici de caixista.

[3148] Ibíd.

[3149] DB. Pàg. 420.

[3150] Ibíd.

[3151] *Mujeres impresoras*. Guía de recursos bibliográficos, Biblioteca Nacional de España, Madrid, 2014.

[3152] MC. Pàg. 169-180.

Com hem vist, sense les dones, moltes de les llibreries i impremtes dels segles XVIII-XIX, no haguessin continuat la feina.

Un dels factors a tenir en compte fou la diferència d'edat entre l'home i la dona, sovint agreujat per ser segona, tercera, o fins i tot, quarta dona. També, la longevitat, que era més alta entre les dones. La procedència d'una nissaga de llibreters i impressors, com també la necessitat d'allargar el negoci, per subsistència i per tal d'oferir-lo viable als fills menors, foren les causes més comunes, i no sempre fou fàcil, ja que algunes, com les germanes **Gomitar**, no hi reixiren.

El comerç de llibres

El comerç de llibres s'estengué per la península, també pels camins rals interiors i fins a arribar-hi a ciutats importants, com Madrid, i Saragossa, o per via marítima, amb vaixells de cabotatge que comerciaven amb ciutats com València, Sevilla o Bilbao, sense obviar el comerç amb localitats interiors de Catalunya mateix, com Manresa, Girona, Olot o Lleida, i també a les poblacions costaneres, com ara Tarragona, Mataró o Arenys, i també, les properes a la costa, com ara Granollers, Reus i altres.
També, el comerç s'estengué per ciutats europees, com ara Lió, París, Viena, algunes ciutats d'Itàlia o Alemanya, Suïssa i els Països Baixos.

La navegació d'altura predisposà el comerç amb els països d'Amèrica, com ara Mèxic (Veracruz), Argentina (Buenos Aires), l'Uruguay (el Riu de la Plata) i les Antilles, entre altres.
Existí tota una xarxa implicada en el negoci de venedors, impressors, llibreters, procuradors i companyies mercantils.

Els llibreters i impressors designaren procuradors, sovint advocats, als territoris en què comerciaven; foren els representants legals als territoris llunyans.

Com veiem, el comerç de llibres fou el mecanisme emprat per aquells llibreters i impressors que maldaren per sobreviure, també la venda directe, en menor grau i les impressions per a tot tipus d'institucions.

Aquesta pràctica fou desenvolupada per la confraria de Llibreters, prou important ja al segle XVII, perquè el veritable volum de negoci depenia de les exportacions i importacions, com ens explica Camprubí.[3153] Aleshores, fou el naixement de les societats anònimes, sovint a instància de l'estat i controlades per les institucions.

Els llibres i el material d'impremta foren, en sí mateixos, un bé que es quantificà i serví per a comprar i vendre, com succeí el 26 de juliol de 1792,[3154] quan **Magdalena Martí i Soler** casà en segones núpcies amb l'impressor **Josep Duran** i, als capítols matrimonials, aportà com a dot material d'impremta: "[...] *19 quintars de lletra usada, entre cicero*

[3153]Camprubí, Xevi. *L'impressor Rafael Figueró (1642-1726) i la premsa a la Catalunya del seu temps*, Fundació Noguera, Barcelona, 2018.
[3154]AHPB. Barcelona, notari Francesc Madriguera i Galí, manual de 1792, 1085/20, folis 262 v-266.

gran, petit i de text, una premsa de tirar, 9 jochs de caixas, amb les corresponents galeres, un sac per al fum de estampa, un calax gran de laminas [...]", amb el valor total de 700 lliures.

Tenim algunes mostres de l'activitat comercial desenvolupada a finals dels segles XVIII i inicis del segle XIX per llibreters, o mercaders de llibres i impressors.

La creació de companyies amb comerciants naviliers, representants, o bé directament amb patrons de vaixells fou una constant entre els llibreters i impressors, per bé que no tothom posseí un cert capital per a poder invertir.

Podem parlar, resumint, de tres tipus de llibreters i impressors: els reials, amb feina assegurada, arran dels privilegis d'impressió, amb quatre o cinc impremtes. Els emprenedors, capficats en les vendes i, per tant, immersos en companyies comercials, o bé en d'altres negocis, amb dues o tres impremtes, i la majoria, amb pocs recursos i sotmesos a daltabaixos sobtats, amb una sola impremta.

Quan el negoci dels llibres es feia a les grans ciutats de la península, com ara Barcelona, Madrid, Cadis, València, Saragossa o Sevilla, els llibreters i impressors nomenaven procuradors, els quals representaven els interessos al territori escollit, i també els orientaven legalment, per la qual cosa s'atorgaven poders i es crearen companyies comercials. Vegem-ne algunes.

El 21 de setembre de 1771,[3155] **Francesc Ribes i Fullà** vengué una sèrie de llibres de teologia i religió al prevere i canonge penitencier de la Seu de Lleida, Josep-Xavier Marí, en què es reconeix com a mercader de llibres. Exemple de comerç proper, dins de Catalunya. **Ribes**, al llarg d'anys, vengué força llibres a aquest canonge de Lleida:

"[...] ***Franciso Ribes**, mercader de libros, vezino de Barcelona, de su buen grado y cierta sciencia, vende y por título de venta entrega y conciente al Illtre Rdo Señor Dr Joseph Xavier Marí, presbítero y canónigo Pentienciario de la Sta Cathedral Iglesia de la ciudad de Lérida, y a los suios y a quien querra perpetuamente, a estas cosas presentes, los libros abaxo escritos y siguientes.*[...]".

El mateix **Francesc Ribes**, també comercià amb ciutats europees. El 2 de juliol de 1777,[3156] rebé una protesta per una lletra de canvi no pagada, a una companyia comercial

[3155]Ibíd. Josep Serc i Boquet, manual de 1771, 1035/21, folis 182 v-184.

[3156]Ibíd. Joan Prats i Cabrer, manual de 1777, 1104/7, folis 188 v-189.

de Suïssa. Com veurem els entrebancs comercials per impagament sovint originaren empobriments sobtats:

"*Juan Guimera, comerciante, natural de la villa de Canet de Mar* [...]*, requiero al Sr* ***Francisco Ribas****, librero, vecino de la misma ciudad, acepte una letra de cambio y pague las ciento y ochenta libras tornesas contenidas en ella*: *Pre Lausanne, le 3e may, 1777, A L 180 tour, Monsieur a soixante jours de dala et vous plaira payer par cette premiere de change al ordre de Monsieur Jean Jaques Soultzer, la somme de cent quatre vingt livres aregt de Frances, valeur en compte que passerez suivant la vide* [...]".

El 24 de desembre de 1779,[3157] sabem pels capítols matrimonials entre **Carles Sapera i Pi** i Antònia Mansuet, que el seu pare, **Carles Sapera i Carreres**, li deixà accions, diners i estris d'impressor en la companyia comercial que tenia amb diversos col·legues de la ciutat.

Aquesta unió industrial per a un major rendiment fou una de les associacions industrials més significades en el ram dels llibreters i impressors de l'època:

"[...] *otorga y consent al dit* ***Carlos Sapera y Pi****, son fill, com a ben mereixent present y avall acceptant* [...] *cent sinquanta lliuras en diner de comptant, altres cent sinquantas lliuras ab parament de casa, una prempsa, arreus y diferents altres mobles necessaris per lo offici de estamper, y las restants sinch centas lliuras ab una acció de las quatre que te en la compañia de imprimir llibres, que se concreta ab diferents impressors de esta ciutat*".

El 24 de juliol de 1792,[3158] el llibreter i impressor **Valeri Sierra** rebé una lletra de canvi a compte de llibres comprats a Navarra:

"[…] ***Valero Sierra*** […]. *Oloron, primero de junio mil setecientos noventa y dos. Por real en vellón cinco mil setecientos treinta y quatro en oro u plata. Para el día primero de agosto próximo fijo, se servira Vmd mandar pagar por esta mi primera de cambio a la orden de Don Francisco Lafarga, cinco mil siete cientos treinta y quatro reales de vellón en oro o plata, efectivo valor recibido y a Vmd acreditados segun abiso. B. L. N. de Vm. si Sor. Por cinco mil setecientos treinta y quatro reales vellón, Antonio Soubercare*: *A Don Juan Sala y Carbonell, manguitero, Barcelona. Paguese a la orden del Sr Quintín de Errea, valor en cuenta, Pamplona, julio, once de mil setecientos noventa y dos, Francisco Lafarga. Paguese a la orden del Sr Don Balero Sierra. Pamplona, julio, diez y ocho de mil setecientos noventa y dos. Quintín de Errea* […]".

[3157]Ibíd. Josep Serc i Boquet, manual de 1779, 1035/29, foli 512.

[3158]Ibíd. Josep Obac, manual de 1792, 1129/10, folis 106 v-107 v.

El 4 de setembre de 1793,[3159] **Valeri Sierra** atorgà poders de representació a Bartolomé-Manuel Caro, mercader de llibres de Sevilla, essent com a testimoni **Josep Guix i Morer**, fadrí llibreter.

L'1 d'octubre de 1793,[3160] **Joan Mansuet**, llibreter, i Francesc Aubert, seller, donaren poders a un comerciant que viu a Buenos Aires, per tal que reclamés unes quantitats que els deuen d'un canvi marítim per l'entrega de llibres:

"*Dich Jo, lo abaix firmat, que tinch rebut de **Juan Massuet y Sitja**, llibreter de Barcelona, 381 lliuras, 10 sous, dich tres centas vuytanta una lliuras, deu sous moneda Barcelonesa, las quals me entrega* [...], *que tinch carregat sobre la polacra nombrada Sn Antoni y Sant Pau, su capitan Pau Aymerich de Mataró, per seguir viatge a Buenos Ayres* [...]. *Dich jo, lo baix firmat, com tinch rebut del Sr Francesch Aubert, la quantitat de noranta dos lliuras, dotse sous y sis diners, dich 92 lliuras, 12 sous, 6 diners, la que me dona a cambi marítim pagantli de premi anada y vinguda a vint y vuyt per cent, per fer mon viatge a Buenos Ayres* [...]. *Juan Vidal, de Sitges. Son 92 lliuras, 12 sous i 6 diners.* [...]".

Fixem-nos que el preu fou del 28% dels guanys, no pas a preu fix ni a l'avançada, ateses les dificultats en la navegació.

El 27 d'octubre de 1793, [3161] sabem que hi hagué una companyia comercial per a vendre comèdies portada per **Francesc Surià i Brugada**, **Joan Centener** i **Andreu Amat**, per bé que més endavant, el 13 de novembre de 1805, [3162] s'hi afegí **Joan Serra**, quan morí **Francesc Surià**. Com veiem, una companyia de llarga durada. Les comèdies arribaven a tots els públics.

Els **Piferrer**, impressors reials, tingueren una xarxa de companyies comercials força estesa per la península, a ciutats com Xerès, Cadis, Sevilla, Bilbao, València, Saragossa, Madrid, Palma, etc. La venda i importació de llibres dels **Piferrer** també arribà a ciutats europees, com Viena, Lió, Gènova, entre d'altres i, a Amèrica: Veracruz, el Puerto de la Plata, Buenos Aires, etc.

[3159] Ibíd. Antoni Comelles, manual de 1793, 1146/2, folis 140 v-142.

[3160] Ibíd. Ramon Comes i Sort, manual de 1793, 1141/4, folis 241 v-244.

[3161] Ibíd. Francesc Madriguera i Galí, manual de 1793, 1085/21, folis 339 v-343 v.

[3162] ADB. Òbits, Santa Maria del Mar, 1805.

El 10 de desembre de 1793,[3163] **Joan-Francesc Piferrer** nomenà procurador seu Nicolau Piferrer, doctor en drets, resident a Madrid, pera comerciar amb aquella ciutat, probablement familiar seu.

Vegem-ne altres companyies. El 2 de setembre de 1799,[3164] es formalitzà una societat mercantil entre el llibreter i impressor **Antoni Sastres** i el comerciant Francesc Puntí, per tal de vendre i importar llibres de la península i estrangers, que durà fins el 1804.[3165]

Una altra societat mercantil de venda de llibres fou formada el 13 de setembre de 1803,[3166] entre el llibreter i impressor **Antoni Sastres** i el comerciant Lluís Bosc, per tal de vendre i importar llibres a la península i a l'estranger.

El 17 de gener de 1800,[3167] **Roca, Gaspar**, i **Jordi**,[3168] de Barcelona, s'associaren en una companyia comercial. Saben que la seva companyia durà fins el 1818, amb la continuïtat dels fills, també impressors i llibreters.

El 3 de gener de 1801,[3169] Josep Fàbregues, patró de vaixell, **Bartomeu Lautrec**, comerciant de llibres i Anna-Maria Ribes, víuda de **Pere Fullà**, llibreter, nomenaren procuradors seus el notari i causídic Felip Estalella i el practicant de causídic Josep Esteve i Gavanyac, per la qual cosa podem deduir que tenien formada una companyia comercial.

També, hi hagueren unificacions del negoci en el cas de germans impressors i llibreters, per tal de reduir despeses. El 12 de novembre de 1801,[3170] s'organitzà una companyia comercial entre els germans **Rubió i Lluc**, consistent a reunir en una sola botiga i obrador tots els materials que tenien, a la Baixada de la Presó, local llogat per **Josep**, de 21 anys i el seu germà **Joan**, de 13 anys:

"[...]. *Primo que tant dit **Joseph** com lo referit **Joan** rehuniran per capital y paramen de la botiga tots los llibres, papers impresos, mercaderias, utencilis y demés instruments que respectivament tenen per fer de*

[3163]Ibíd. Folis 277-278.

[3164]AHPB. Barcelona, notari Francesc Focs i Broquetes, manual de 1799, 1116/4, folis 234-236.

[3165]Ibíd. Manual de 1804, 1161/9, folis 39-39 v.

[3166]Ibíd. Francesc Focs i Broquetes, manual de 1803, 1161/8, folis 321-321 v.

[3167]Ibíd. Josep Llopart, manual de 1800, 1145/8, folis 19 v-20 v.

[3168]MC. Pàg. 169-180.

[3169]AHPB. Barcelona, notari Ignasi Martí i Vidal, manual de 1801, 1180/1, folis 4 v-5.

[3170]Ibíd. Joan-Baptista Maimó, manual de 1801, 1143/4, folis 374-376 v.

ells una sola massa. Item que dit ***Josef*** *promet al referit* ***Joan*** *que no li demanara cosa alguna per lo que li ha subministrat durant la guerra ab la Inglaterra, atés que per part de est se le considera igual interés en lo major capital que posa en dita botiga. Item que esta societat deura durar per lo temps que los dos o cada hu de ells voldra, de modo que podra separarse qualsevol de ells sempre que li aparega. Item que mentras duria la societat deuran ser mantinguts dels redits de ella, dits* ***Joan*** *y* ***Joseph****, junt ab Antonia Rubió, viuda, mare dels dos. Item que los beneficis o auments que conseguiran de dita botiga y de son treball deduhits los gastos que se faran per tenirla corrent per lo lloguer de casa, y tambe per rahó de dits aliments deuran repartirse per parts iguals entre los dos en lo cas de separació. Item que així mateix deu repartirse entre los dos, per parts iguals, en lo cas de separació, tots los efectes, llibres, utencilis y demés pertañents a dita botiga y que existescan en ella en lo dia que la auran posada corrent. Y dits germans* ***Joseph*** *y* ***Joan Rubió*** *lloant y aprobant* [...]".

El 17 de gener de 1803,[3171] **Valeri Sierra** atorgà poders a Manuel López de Luna, qui viu a Veracruz, Mèxic, per tal que el representés en el negoci de la venda de llibres.

El 16 d'abril de 1803,[3172] Francesca Mansuet i el seu germà Francesc Roig, prevere, com a tutors de Manuel Mansuet i Roig, nomenaren un procurador per a cobrar diversos *vales* per llibres exportats a Veracruz pel seu marit **Joan Mansuet**, difunt. Aquesta vegada al preu tancat de 150 lliures. Calia rescabalar els possibles beneficis:

"*Diem nosaltros, los baix firmats que tenim rebut del Sr* ***Joan Massuet****, la sua y conditat de sent y sinquanta lliuras barcelonesas, diem cent sinquanta lliuras; las quals me las dona de camby marítim per anar y tornar de Vera-Crus, ab lo Patró, Barthomeu Roig de Canét, en sa fragata anomenada St Antony de Padua*, [...]. *Diem nosaltres los abaig firmats, que tenim rebut del Sr* ***Joan Massuet y Sitja****, llibreter de Barcelona, un baul de varios llibres a nostre satisfacció de valor de dos centas trenta dos lliuras, set sous y sis diners, dich de 232 lliuras, 7 sous, y sis diners, mes dinou raymas paper floretillo, de tres lliuras la rayma, valen las dinou, cinquanta set lliuras, y dit es embarcat ab lo Patró Barthomeu Roig, de Canét, ab sa fragata nombrada San Antonio de Padua per vendrels a Vera-Cruz* [...]".

Com veiem, a vegades l'activitat comercial fou frenètica, sempre sotmesa a les regles de mercat. El capitalisme abans la *lettre*.

El 16 d'octubre de 1804,[3173] **Pau Esterling i Vigil**, fill de **Mateu**, difunt, passà comptes amb el soci del seu pare, Fèlix de Michelis per una companyia d'Estampes:

[3171] Ibíd. Pere Pagès, manual de 1803, 1079/28, folis 286-286 v.

[3172] Ibíd. Ramon Constansó, manual de 1803, 1097/34, folis 133-134 v.

[3173] Ibíd. Francesc Mas, manual de 1804, 1126/23, folis 382-384.

"[...] ***Pablo Sterling**, librero, vecino de esta ciudad, como heredero que es de **Mateho Sterling*** [...] *y Félix de Michelis* [...] *de muchos años a esta parte, havian tenido en esta ciudad una compañía o negocio de estampas por mitad, sin haverse formado entre los dos escritura que lo acreditare, ni pública ni privada* [...]. *Y respecto tambien a que el nombrado **Pablo Sterling**, a causa de otros muchos negocios que le ha dexado su difunto padre, no puede continuar el que tenía con dicho de Michelis* [...] *confiesan y declaran que han examinado al referido negocio de estampas y que quedan terminadas, saldadas y concluidas* [...]".

Mateu i Pau Esterling, pare i fill, són un exemple de llibreters i impressors que es dedicaren a l'especulació, sobretot el pare, basada en la compra de cases i camps de conreu, i en la venda de censals, tot empenyorant-se, amb les conseqüències corresponents: el 28 de juny de 1805,[3174] **Pau Esterling**, qui no podia pagar una lletra de canvi heretada del seu pare **Mateu**, *quondam*, per compra de paper a un llibreter de Lió, França, signà un debitori per un ajornament de quinze dies:

"*Sie notori com **Pau Echterling**, llibreter ciutada de Barna. Atenent que Corbon y Blanch, tambe llibreter en Lió de Fransa resident, tira contra de ell una lletra de cambi, de valor nou centas sinquanta sinch piastras y quatre rals, equivalents a mil tres centas trenta set lliuras, catorse sous, moneda catalana* [...] *que queda últimament endosada a favor del Sr Sebastia Ferrer, vehí y del comers de la Vila de Cadaqués, bisbat de Gerona y accepta per son pago dit **Esterling*** [...] *ha donat la casualitat de no trobarse dit **Esterling** ab diner sonant y metalich per cumplimentarlo a tenor de dita lletra, per haverse fet falta en pagarseli algunas partidas de diner que se li estan debent; en qual apuro y circunstancias ha suplicat a dit Ferrer tingués a bé de concedirli algun respiro per cumplimentar dit pago, oferint firmarli esta obligació.* [...]".

Les "circumstàncies" dels **Esterling** hi continuaren: el 16 de juliol de 1805,[3175] Sebastià Ferrer, comerciant de Cadaqués, signà àpoca de les 1.337 lliures, 14 sous que li devia **Pau Esterling** de la lletra de canvi de Corbon i Blanch, de Lió, rebudes en diner metàl·lic.

El 2 d'agost de 1805,[3176] **Pau** i **Pere Esterling**, germans, signaren un altre debitori per poder pagar una lletra de canvi del seu pare difunt:

"*En la ciutat de Barcelona* [...] *confesan deurer y voler pagar y tornar al Rnt Joan Fargas, Pbre y Beneficiat de la Santa Iglesia Cathedral de esta ciutat, com a layca y privada persona aquí present, quatre vales reals de tres cents pessos cada un, de la creació de primer maig de est any que per fer los favor, graciosament y sens algun interés, los ha deixat, y confesan haver rebut per real y efectiva entrega que los*

[3174] Ibíd. Miquel Serra i Ponac, manual de 1805, 1130/20, folis 117-118 v.

[3175] Ibíd. Folis 134-134 v.

[3176] Ibíd. Ignasi Plana, manual de 1805, 1113/33, folis 215-216.

feu a sas voluntats, lo dia tretse juliol últim, a efecte de satisfer ab ells, com ho han fet, una lletra de cambi de mil tres centas trenta set lliuras, catorse sous, tirada per Corbon y Blanch de Lió, y girada a favor de Sebastia Ferrer, comerciant de Cadaqués, contra ***Matheu Echterling****, son difunt pare* [...]".

Finalment, morí també **Pau Esterling** i la casa de la família del carrer de la Palla es va haver de subastar per tal de poder pagar els creditors.

El cas dels **Esterling** és molt interessant, per això transcrivim un document sencer -un cop morts, pare i fill-, per tal d'adonar-nos del volum especulatiu que feren aquesta nissaga, sobretot el pare **Mateu**, perquè els fills només varen heretar deutes.

El 29 d'abril de 1808,[3177] iniciada la Guerra del Francès, però abans de la revolució subsegüent:

"*Los infrascritos nombrados para hacer la graduación de los Acreedores de* ***Mateo*** *y* ***Pablo Echterling****, padre e hijo, libreros que fueron de la presente ciudad* [...] *acreedores y demas interesados en la herencia de los referidos padre e hijo* ***Echterling*** [...]. *Vistos los documentos o escrituras que han presentado los acreedores de dichos* ***Mateo*** *y* ***Pablo Echterling****, padre e hijo, para justificacion sus respectivos créditos y todo lo demas digno de verse; declaran que deban proceder y proceden a dicha graduación en la forma y orden siguiente*:

Mateu Esterling:

En primer lugar, graduan las costas o gastos ocasionados con motivo de la presente graduación, los quales declaran que como hechas que son a beneficio de todos los acreedores, deben pagarse a prorrata entre ellos [...].

En segundo, lugar graduan sobre los bienes del referido ***Mateo Echterling*** *a los acreedores censuarios y censalistas por las respectivas penciones que se adeuden de los censos y censales a que esta afecta la Casa que fue de dicho* ***Mateo Echterling****, sita en la calle llamada del Call* [...] *al sugeto a cuyo favor ha sido vendida.*

En tercer lugar, graduan sobre los mismos bienes a Ana Maria Fulla y Ribas, viuda de ***Pedro Fulla****, maestro librero de esta ciudad, en la cantidad de ochocientas quarenta y dos libras, siete sueldos, dos dineros en metalico, resto de dos mil ochocientas sinquanta y dos libras, siete sueldos, diez dineros que fue el precio de la venta otorgada por dicha Ana Maria Fulla de diferentes libros, prensas y demas arreos del oficio de librero, a favor de* ***Matheo Echterling*** *y* ***Joseph Cerqueda****, tambien libreros de esta ciudad, cuyo precio prometieron pagar estos juntos y a solas baxo obligación de todos sus bienes y con los plazos y renuncias expresadas en el auto, que pasó por ante Ignacio Martí y Vidal, notario público y del Tribunal Real Ordinario de esta ciudad, en diez y siete de setiembre de mil ochocientos, salvo el derecho a favor de quien corresponda para cobrar el dicho* ***Joseph Cerqueda*** *lo que huviere lugar en virtud de la citada obligación.*

En quarto lugar, graduan sobre los mismos bienes al Dr Don Miguel Pla, Pbro, en la cantidad de sus tres vales reales de trescientos pesos [...].

[3177] Ibíd. Francesc Mas, manual de 1808, 1126/27, folis 224-234.

Otrosí: teniendo en concideracion que los acreedores del deudor difunto, aunque sean meramente chirografarios o por obligaciones personales tienen preferencia para su cobro en los bienes del mismo difunto, a qualesquier acreedores de su heredero [...]. *Por estos motivos pues y demas que han tenido presentes, graduan sobre los bienes de dicho* ***Matheo Echterling*** *en un mismo lugar que es el quinto al Dr Don Francisco Sanpons, en la cantidad de dos mil libras en metalico* [...].

Al Dr Don Pablo Galceran, Presbitero, en la cantidad de quinientas libras [...].

A Don Juan Fargas, Pbro, en la cantidad de quatro vales reales de trescientos pesos cada uno, que prestó graciosamente a los hermanos ***Pablo*** *y* ***Pedro Echterling****, para satisfacer una letra de cambio de mil tres cientas treinta y siete libras, catorse sueldos, tirada por Corbon y Blanch de Lion, y girada a favor de Sebastian Ferrer, comerciante de Cadaqués, contra* ***Matheo Echterling****, su difunto padre* [...].

A Joseph Cuyas y Modolell, mercader al por menor, vecino de esta ciudad, en la cantidad de quatrocientas sinquanta y quatro libras, catorce sueldos en metalico, como a repuesto en el lugar y derecho de Joseph Guardia y Marlet, comerciante, vezino de esta ciudad, a quien se debían por ***Pablo Echterling*** [...].

A Don Rafel de Cortada, Barón de Malda, en la cantidad de doscientas doze libras, diez sueldos, tres dineros tambien en metalico, a cumplimiento de las sietecientas quarenta y dos libras de que le firmó vale dicho ***Matheo Echterling*** [...].

A Jospeh Garrí y Compañia, en la cantidad de quarenta y una libras, dos sueldos, nueve dineros por el valor de las ropas que tomó en su tienda dicho ***Matheo Ehterling*** [...].

A los señores Arabet, Gautier, Manning y Compañía en la cantidad de mil ochocientos sesenta y siete pesetas tambien en metalico por el valor de dos letras de cambio, cada una de nuevecientas treinta y tres pesetas y media, libradas con fecha en Castres, a primero de abril de mil ochocientos uno, por Massabigau a cargo de ***Matheo Echterling****, la una a noventa días y la otra de ciento ochenta días vista, que fueron aceptadas por dicho* ***Matheo Echterling****, en quinse de abril de mil ochocientos uno, y endosadas a favor de dichos señores Arabet, Gautier, Mannig y Compañia.*

A Antonio Brinda en la cantidad de dos vales reales, uno de seis cientos pesos y otro de trescientos pesos [...].

Al Dr Don Juan Codina, Pbro, en la cantidad de un vale real, de la cantidad de ciento sinquanta pesos [...].

A Francisco Sagrista, carpintero, en la cantidad de treinta y una libras diez y siete sueldos, seis dineros por los trabajos de su oficio hechos a ***Matheo Echterling*** *segun la cuenta que ha presentado.*

Al Dr Don Joseph Antonio Pi y Miquel, Pbro, en sesenta libras a cumplimiento de trescientas libras de que le firmó vale dicho ***Matheo Echterling*** [...].

A Francisco Capella, molendero de chocolate, en la cantidad de sinquanta y nueve libras, trece sueldos, seis dineros, por dos moliendas de chocolate hechas por cuenta de dicho ***Matheu Echterling****, segun la cuenta que ha presentado.*

A Serafina Vigil, cuñada, de mil ochocientas ochenta y una libras que declaró deberle el proprio ***Matheo Echterling*** *en su testamento* [...].

A Juan Riudor, del comercio de esta ciudad, en la cantidad de quatrocientas libras en metalico [...].

A Don Joseph Martínez, vezino y del comercio de libros de la villa de Madrid, en la cantidad de nueve mil nuevecientos ochenta y dos rales, siete maravediz vellón en metalico, a cumplimiento de veinte y dos mil sietecientos treinta y dos reales siete maravedis vellón, que acreditaba contra dicho ***Matheo Echterling*** *por el valor de los libros que había remitido, por tener ya cobrados de* ***Pablo Echterling,*** *su hijo, los restantes doce mil sietecientos sinquenta reales vellón, segun la cuenta presentada en los autos* [...].

A los hermanos Guirard, en la cantidad de veinte y cinco doblones de siquanta y seis reales catalanes, tambien en metalico, valor de una letra de ciento y cinco Pistoles *efectivos, librada en treinta de junio de mil ochocientos cinco, a seis meses fecha por Bosange Masson y Besson, de París a favor de dichos Hermanos Girard y a cargo de* ***Pablo Echterling****, acceptada por este a veiente y tres de julio de mil ochocientos cinco, habiendo puesto y firmado en el dorso de ella la nota de que era pagadera desde este día a seis meses, junto con los intereses de dicha cantidad, desde trece de enero de mil ochocientos seis, cuyo credito liquidan contra los bienes de*

*dicho **Matheo Echterling**, por haberseles informado que la citada letra, aunque fué librada a cargo de dicho **Pablo Echterling**, la deuda era proveniente de su padre **Matheo**.*

*A Pablo Monserrat, en la cantidad de veinte y nueve libras, quinse sueldos a cumplimiento de sesenta y una libras, doce sueldos, de que le firmó vale dicho **Matheo Echterling**, en siete de julio de mil ochocientos, y a mas en la cantidad de veinte y quatro libras, quinse sueldos por el valor de unas floraduras que le tomó en diez de febrero de mil ochocientos uno, cuyas dos partidas suman la cantidad de sinquanta y quatro libras, diez sueldos.*

*Al Dr Don Juan Argelagós, médico y cirujano, en la cantidad de catorce libras, diez y seis sueldos, por el importe de las visitas y consultas hechas a dicho **Matheo Echterling**, segun la cuenta que ha presentado.*

*Y salvan a Felip de Miquelis, encargado de Joseph Remondini, el derecho para ser graduado tambien en este mismo quinto lugar para el cobro de dos mil ochocientas sinquenta libras pequeñas de Venecia, o su equivalencia por el importe de algunos libros que se dice remitió dicho Remondini para vender al expresado **Matheo Echterling**, justificando el referido Remondini en debida forma su crédito, por no quedarlo por medio de la copia de la carta de Remondini, que se les ha presentado.*

[...] *Al Dr Don Rafel Oliva y Vives en la cantidad de ochenta y ocho libras.*

A Don Miguel de Castells, en la de diez libras.

Al Procurador Don Estevan Felix Blanch, en la de noventa y seis libras, catorce sueldos, segun las cuentas que han p resetado, adverandolas con juramento ante el Actuario de estas dililigencias.

Al escrivano Don Francisco Mas, en la cantidad de veinte libras, seis sueldos.

Al escrivano Don Joseph Antonio Quintana, en la de quince libras, siete sueldos, siete dineros.

Y al escrivano Ignacio Martí y Vidal, en la de diez y siete libras, nueve sueldos, seis dineros, segun las cuentas que han presentado.

Pau Esterling:

*En primer lugar graduan sobre las bienes de dicho **Pablo Echterling** a los tutores y curadores de los menores Mitjavila, en los libros que tal vez existiessen que fueron entregados por dichos tutores y curadores o por Doña Paula Mitjavila, madre de dichos menores, al referido **Pablo Echterling**, a tenor de la nota firmada por este. Y en el mismo lugar, graduan a Juan Rovira, sastre, en los nueve tomos en pasta y nueve quadernos a la rústica de la historia universal de Auquetil, en caso tambien de hallarse existente dic ha obra. Y a Ramon Casanova, del Comercio de esta ciudad, en razon de los libros que entregó tambien a vender a comisión a dicho **Pablo Echterling**, segun las notas que ha presentado en quanto existieren tambien dichos libros.*

*En segundo lugar, graduan sobre dichos bienes de **Pablo Echterking** a Joseph Auger, maestro zapatero, vezino de esta ciudad, en la cantidad de un vale real de ciento sinquanta pesos* [...].

*En tercer lugar, graduan sobre dichos bienes de **Pablo Echterling**, a Don Jospeh Martínez, vecino y del comercio de libros de la villa de Madrid, en la cantidad de quatro mil quatrocientos y uno reales vellón* [...].

*En quarto lugar, graduan sobre los referidos bienes de **Pablo Echterling** al Dr Don Juan Argelagós, medico y cirujano, y al licenciado Don Cayetano Ferrer, cirujano del Regimiento de Caballeria de Borbon, al primero en la cantidad treinta y ocho libras, un sueldo y al segundo en la de diez y siete libras, cinco sueldos, por el importe de las visitas y consultas hechas a dicho **Pablo Echterling**, en su última enfermedad, según la cuenta que han presentado.*

*En quinto lugar, graduan al procurador de funeraria de la Parroquial Iglesia de San Miguel de esta ciudad, y al P Ministro y Convento de Trinitarios Calzados; al primero en la cantidad de diez y seis libras, ocho sueldos, seis dineros y al segundo en la cantidad de veinte y ocho libras, dos sueldos, seis dineros, por los gastos de entierro y funerales de dicho **Pablo Echterling**, segun la cuenta que han presentado reservandoles el derecho para cobrar los gastos del entierro y funerales de su consorte, Eulalia Echterling, contra los herederos de la misma o contra quien corresponda.*

*En sexto lugar, graduan sobre dichos bienes a Maria Calbet, criada que fué de **Pablo Echterling**, la de quatro libras, trece sueldos, por lo que quedó a deberla por un salario.*

En séptimo lugar, graduan sobre dichos bienes a Estevan Fillol, carpintero, en la cantidad de siete libras, diez sueldos, por el importe del feretro o caxas con que fué enterrado dicho ***Pablo Echterling****, y reservan a Antonio Garí, tambien carpintero, el derecho para cobrar de los herederos de Eulalia Echterling o contra quien corresponda el valor con que fué enterrada dicha Eulalia.*

En octavo lugar, graduan sobre dichos bienes a Juan Riudor, en la cantidad de ochocientas ochenta libras, onze sueldos [...].

A Bautista Cormon y Blanch, libreros de la ciudad de Lion, en Francia, en la cantidad de quatrocientas noventa y ocho libras, tres sueldos en metalico, en pago de tres letras que libraron contra dicho ***Pablo*** *y fueron aceptadas por este.*

A Juan Bibern, Alguazil de la Real Audiencia, en la cantidad de sinquenta duros plata, valor de un vale firmado por dicho ***Pablo Echterling*** *a la orden de Juan Juanich, y endozado por este a favor de dicho Bibern.*

Al Dr Don Juan Codina, en la cantidad de un vale real de ciento sinquenta pesos, de la creación de primero de septiembre, con su correspondiente premio, desde primero de septiembre de mil ochocientos quatro de que le firmó vale dicho ***Pablo Echterling****, en doce de marzo de mil ochocientos cinco, prometiéndole debolverselo al tiempo de la renovación.*

A Estevan Casademunt y Pla, zapatero, en la calidad de veinte y nueve duros, dos pesetas y un real, por lo que acredita contra dicho ***Pablo Echterling*** *por trabajos de su oficio, segun la cuenta presentada.*

A Antonio Planas, tambien zapatero, en la cantidad de ocho pesetas, por lo que acredita por el mismo motivo segun la cuenta presentada.

Al Dr Don Juan Argelagós, médico y cirujano, en la cantidad de treinta libras, de que le firmó vale ***Pablo Echterling****, en veinte y quatro de enero de mil ochocientos seis, prometiendo devolversela dentro quinse dias.*

A los hermanos Creus, tenderos de paños de esta ciudad, en la cantidad de quarenta y ocho libras, díez y ocho sueldos, dos dineros, según la cuenta presentada

A Cristoval Pellicer, en la cantidad de un vale real de ciento sinquenta pesos, con el correspondiente interés, desde doce de junio de mil ochocientos cinco, de que le firmó vale en este dia dicho ***Pablo Echterling****, prometiéndole devolverselo dentro el término de dos meses.*

A Joseph Catala, en la cantidad de quinientas libras, en metalico que prestó graciosamente a ***Pablo Echterling*** *y de que este le firmó vale, en seis de diciembre de mil ochocientos cinco, prometiendo devolverselas dentro el término de seis meses.*

A Julian Tort, maestro sastre, en la cantidad de veinte libras, doze sueldos, por las manos y materiales de su oficio empleados por orden de ***Pablo Echterling****, segun la cuenta que ha presentado.*

A Ramon Casanoba, del comercio de esta ciudad, en la cantidad de dos mil ciento setenta y uno reales vellón en metalico, que acredita contra dicho ***Pablo Echterling****, segun la nota que ha presentado.*

Y a este mismo, a los tutores y curadores de los menores Mitjavila y a Juan Rovira, sastre, por el valor de los libros que entregaron a vender por comisión a dicho ***Pablo Echterling****, segun la nota que han presentado en quanto no existiesen dichos libros, detraído el gasto de la comisión, a razon de seis por ciento.*

Esta graduación que se hara saber al depositario, Dr Don Francisco Sanpons [...]. *De cuya graduacion y demas que queda expresado, requieren al nombrado Don Francisco Mas Navarro, escrivano, lleve testimonio para su mayor solididad y firmesa. Y asi lo firman en al ciudad de Barcelona, a veinte y nueve de abril de mil ochocientos y ocho*".

Com hem vist, la realitat supera la ficció i la trama dels **Esterling** és simptomàtica d'una especulació desenfrenada.

Durant la Guerra del Francès, el 31 de desembre de 1810,[3178] hi hagué una concòrdia per l'herència de Josepa Roig, germana de **Francesca Roig i Torroja**, vídua de **Joan Mansuet**, on consta la companyia amb què negociava aquest llibreter i impressor:

"[...]. *Altre semblant vale de dos mil cent y vint lliuras, firmat a favor de la mateixa Josepha, per la viuda de Armet, Salgado y Compañia, en primer janer del any mil vuitcents vuit, també a dotse mesos plasso.*[...]".

També, durant la guerra, hi hagué dos exemples de companyies comercials anònimes -un dels trets del capitalisme liberal-, a Tarragona: **Miquel** i **Joaquim Puig-robí**, formada només per ambdós, pare i fill, el 1811, i una altra constituïda per **Antoni Brusi** i els seus treballadors.

Les societats anònimes formades després del 1807, data del Codi de Comerç napoleònic, foren societats mercantils dins d'una estructura social que ja era de capitalisme liberal, sense intervenció de l'estat, amb el capital dividit en accions.

Finalment, el 17 de juliol de 1820,[3179] **Maria dels Socors Gibert**, vídua d'**Antoni Sastres**, impressor i llibreter, donà poders a Claudi Romero Ariza, veí de Cadis, per tal de poder comerciar en aquella ciutat.

Molts dels llibreters i impressors participaren del negoci de la venda de llibres, segons la seva capacitat de maniobra.

Hem vist la formació i el funcionament de diverses companyies comercials sustentades per llibreters i impressors de finals del segle XVIII fins a inicis del segle XIX, amb un rendiment desigual, però amb objectius comuns, els quals possibilitaren que el sector del llibre, immers en el mercat lliure, empenyés el liberalisme i, al mateix temps, situà la indústria del llibre com a una de les capdavanteres socialment i econòmica.

[3178]Ibíd. Jaume Rigalt i Estrada, manual de 1810, 1165/12, foli 96 v-105.

[3179]Ibíd. Joaquim Roca, manual de 1820, 1186/7, folis 52-53.

Una aproximació als béns materials

Més enllà del comerç de llibres, principal font d'ingressos, alguns llibreters i impressors treballaren, també, per a institucions del país, com ara administradors de presons, fent d'arxiver, o bé arriscant diners en d'altres negocis, com ara el paper, les filatures o la construcció; també, comprant i venent cases i terres.

Són els inventaris *post-mortem* els que ens donen una mesura més exacte dels béns materials, com també els testaments i codicils dels llibreters i impressors estudiats. També altres documents notarials, com per exemple les àpoques. Aquests documents ens proporcionen informació ingent i diversa sobre l'economia i els mitjans de vida, el material i estris d'impremta, sobre els tipus de paper emprat i les mides de les impressions, sobre els llibres que s'imprimien i venien, sobre llurs preus, etc., la qual cosa ens predisposa a saber com era la societat d'aquells temps, quina era la mida de la cultura del llibre, etc.

Abans, permeteu-nos una comparació de preus a finals dels segle XVIII i inicis del segle XIX, feta a partir del preu de la venda de cases a la ciutat de Barcelona.[3180]

Hem treballat quatre documents notarials del període, -tot fent una seqüenciació dels anys per tal d'abraçar el període estudiat-, entre molts altres que consten a l'Annex.

El primer document es tracta d'una àpoca signada per dos llibreters i impressors, el 24 de maig de 1773,[3181] **Tomàs Piferrer** i **Francesc Ribes**, als hereus de Pau-Ignasi de Picalquers d'Amat i Boixadors per llibres que el difunt havia comprat a les respectives botigues, des de l'any 1756 fins el 1764. Piferrer en facturà 77 títols, força d'ells de diversos volums i alguns altres titllats de jocs de llibres:

"*Sia notori que nosaltres* ***Thomas Piferrer*** *y* ***Francesch Ribas****, llibreters, ciutadans de Barcelona. De nostra libera y espontanea voluntat firmam apoca* [...] *inventari del Illtre Don Don Pau Ignasi de Amat, Picalques y de Boxados, ohidor de la Reial Auidencia*

[3180]Comparació poc rigorosa, però aproximativa i didàctica. El 25 d'abril de 1793, **Francesc Surià i Brugada** comprà una casa al carrer de la Palla, de tres pisos, sense comptar els baixos. Pagà el preu de 3.150 lliures. El 12 de novembre de 1795, **Mateu Esterling** comprà una casa gran, amb pati i "*terreno*", al carrer del Call, pel preu de 6.305 lliures. Si actualment, un pis mitjà a la ciutat de Barcelona costa uns 300.000€, i una casa amb "jardí", més o menys el doble, podem establir un paral·lelisme indicatiu dels preus a l'època. Un altre indicador a contrastar és el preu de la roba: **Joan-Francesc Piferrer**, el 1797, comprà diversos vestits a la seva germana -bons-, amb motiu del seu casament: una faldilla costava 19 lliures, un vestit, 24 i 12 parells de mitges de cotó, 27 lliures. A tall de comparació: 1 lliura equivaldria a 2 pessetes i 2 sous, més o menys, uns 100€, actualment. Previsió aproximada, per bé que arriscada.
En aquell temps, 1 lliura eren 20 sous o 240 diners. Extret de Martínez (2016), pàg. 10.

[3181]AHPB. Barcelona, notari Joan Costa, manual de 1773, 1026/28, folis 124-127.

del present Principat, encara que ausent y per ell present, lo nott avall escrit, us ha donat y pagat y confessam haver rebut tres centas setanta lliuras, disset sous y nou diners, moneda barcelonesa [...]:

Compte dels llibres que ***Thomas Piferrer*** *tenia entregats al difunt Don Pau Amat, desde vint y vuit janer de mil set cents sinquanta sis, fins a vint y quatre de febrer de mil set cents sexanta quatre*:

Primo a onse de desembre de mil set centes sinquanta vuit, dos tomos de Flores de medallas, nou lliuras deu sous ..... 9 lliuras, 10 sous

Item a vint y vuit janer de mil set cents sinquanta sis, li entreguí un tomo de Ventreglia, quatre lliuras, deu sous ..... 4 lliuras, 10 sous

Item a vint maig, un joch de Ferraris, Promptuaria Bibliologica, vint y una lliuras..... 21 lliuras

Item a quinse desembre, un joch de Pedro Valiente, en quart, a tres lliuras quinse sous..... 3 lliuras 15 sous

Item al octubre, una Instituta, en castella, de Berni, divuit sous ..... 18 sous

Item en dit mes, tretse tomos de Flores, España Sagrada, una lliura, dissets sous..... 1 lliura, 17 sous

Item a catorse, idem un Gavanto sobre los Decrets, setse sous ..... 16 sous

Item en dit mes, un joch Thesauria Resolutionem S R Congregationis, vint y vuit lliuras ..... 28 lliuras

Item al febrer de mil set cents sinquanta set, un paper de Feijoo sobre los terremotos catorse sous ..... 14 sous

Item a vint y hu mars, un Nicolis, De decimis, fol, tres lliuras, deu sous ..... 3 lliuras, 10 sous

Item a catrose abril, Annotaciones sobre la historia de Mariana, una lliura, quatre sous ..... 1 lliura 4 sous

Item a dinou, un joch de Benedicto Decimo quarto de Sinodo Diose, quatre lliuras, deu sous ..... 4 lliuras, 10 sous

Item al maig, los de Beatificatione et Canonisatione Sanctorum, de Santis et Instit ecclesiastica vint y vuit lliuras ..... 28 lliuras

Item a trenta juny mil set cents sinquanta set, un tomo de Sacion de Locutione et condictione, tres lliuras dotse sous ..... 3 lliuras, 12 sous

Item a vint y quatre janer de mil set centes sinquanta vuit, un Gusman de Evictionibus, dos lliuras, sinch sous ..... 2 lliuras, 5 sous

Item dos tomos de Cabesucio fol, sis lliuras, quinse sous ..... 6 lliuras, 15 sous

Item dos tomos del Padre Sarmiento a favor de Feijoo tres lliuras ..... 3 lliuras

Item tres tomos de Disertationes de Benedicto decimo, quarto, nou lliuras..... 9 lliuras

Item als setse abril, un joch de Samuelis, Strichi Op. quinse tomos, quaranta vuit lliuras ..... 48 lliuras

Item a vint y dos juliol, li entreguí lo tomo quart del Bulari de Benedicto decimo, quarto en foleo enquadernat á la francesa de impresió de Roma, set lliures, deu sous ..... 7 lliuras, 10 sou

Item al janer de mil set cents sinquanta nou, tres papers contra los Umpug. de F. Agustino, onse lliuras y tres sous..... 11 lliuras, 3 sous

Item a dos mars, entregui lo catorse tomo de Flores, una lliura, tretse sous..... 1 lliura, 13 sous

Item a deu de dit lo dotse tomos de Tractats de Pau, a la Olandesa, sinquanta sis lliuras ..... 56 lliuras

Item als primers setembre, un joch de Index de la Rota, fol sinch tit. vint y una lliuras ..... 21 lliuras

Item al novembre, un llibre de Liturgia, dos lliuras, deu sous ..... 2 lliuras, 10 sous

Item als primers febrer mil set cents sexanta, un tomo quinse de Flores, España Sagrada, una lliura, disset sous y sis diners ..... 1 lliura, 17 sous, 6 diners

Item a dos mars, un tomo de Paulo Osorio, en quart, sinch lliuras, sinch sous..... 5 lliuras, 5 sous

Item al abril, un joch de Gregorio López ab nota de Berni, dotse lliuras..... 12 lliuras

Item tomo tercer de la Guerra present, a la olandesa, una lliura deu sous..... 1 lliura, 10 sous

Item al juny, un tomo sinch de Cartas de Feijoo. una lliura, vuit sous..... 1 lliura, 8 sous

Item a onse juliol, un joch de Barbadiño, quatre lliuras, disset sous……4 lliuras, 17 sous

Item al agost, un joch de Rolin, Método de estudios, en quart, sinch lliuras……5 lliuras

Item al octubre, un Anales de España, una lliura, vuit sous……1 lliura, 8 sous

Item als ultims desembre, un Velasques, Medalles dels godos, una lliura, quatre sous ……1 lliura, 4 sous

Item un Viatge de Annon, en quart, una lliura, setse sous ……1 lliura, 16 sous

Item a vint y sis maig mil set cenets sexanta hu, in joch de Begnudelli, quatre tomos, tretse lliuras ……13 lliuras

Item un Pega, tomo quinse en pasta, tres lliuras, deu sous ……3 lliuras, 10 sous

Item a tres juny, un tomo de Viajar y per formar una llibreteria, setse sous ……16 sous

Item a dotse juliol, un joch de Azevedo, fol set tomos, vint lliuras ……20 lliuras

Item un Garcia, De Expensis y altre De Nobilitate fol dos tomos, quatre lliuras, deu sous ……4 lliuras, 10 sou

Item als ultims agost, un joch de Flores, Historia de las Reynas, sis lliuras……6 lliuras

Item a deu setembre, un Cardoso De Patronato, tres lliura,s deu sous……3 lliuras, 10 sous

Item un joch de Venturini, fol sinch tomos, quinse lliuras ……15 lliuras

Item un Parisius cum Observat, Soler, dos tomos, quatre lliuras, deu sous……4 lliuras, 10 sous

Item un Leyer, Jus Georgium, fol, sis lliuras ……6 lliuras

Item un Ludolfi, De Jure Feminorum, fol dos toms vuit lliuras, deu sous……8 lliuras, 10 sous

Item un Argiro, Theatrum juris historum, vuit lliuras ……8 lliuras

Item un Tractatus de Spoliis, dos lliuras, dotse sous ……2 lliuras, 12 sous

Item un de Pisarini, Tribu regulare, tres lliuras, set sous y sis diners……3 lliuras, 7 sous, 6 diners

Item un de Fisubert, Historia Missa Romano Cathol. Fol, una lliura, deu sous……1 lliura, 2 sous

Item un Gerunda de Episcopatus ratione, fol, tres lliuras, deu sous……3 lliuras, 10 sous

Item un Gerbays De Causis major episcop,. en quart, dos lliuras, sinch sous……2 lliuras, 5 sous

Item un Heineccio, Opera Omnia en quart, vuit tomos, vint y quatre lliures……24 lliuras

Item un Cenio, De Antiquitate eccles., en quart, dos tit., sinch lliuras, dotse sous……5 lliuras, 12 sous

Item un Benedicti Decimi quarti, De Precedent Prd. servand., en quart, divuit sous y nou diners ……18 sous, 9 diners

Item a vint y set abril, un joch Berard, Sobre lo Decret de Gracia, quatre tomos, setse lliuras ……16 lliuras

Item un Dominicis, De Dignitate Episcopi, una lliura, disset sous y sis diners……1 lliura, 17 sous, 6 diners

Item a disset agost de mil set cents sexanta dos, un Compendio Historico, en quart, una lliura, deu sous ……1 lliura, 10 sous

Item a divuit, altre llibre de Noticias Geograficas de Portugal, una lliura, dos sous y sis diners ……1 lliura, 2 sous, 6 diners

Item a vint y set novembre, un Catecisme, de St Pio quint, en quart de Venecia, una lliura, deu sous ……1 lliura, 10 sous

Item un Berti, Breviarium Hist Ecclesiastica, en octau dos tomos, una lliura, disset sous y sis diners ……1 lliura, 17 sous, 6 diners

Item a sinch de desembre, lo tomo setse de Flores, España sagrada, una lliura, disset sous y sis diners ……1 lliura, 17 sous, 6 diners

Item a dotse mars mil set centes sexanta tres, un llibre de Llibreria de Juezes, dos lliuras ……2 lliuras

Item a onse de abril, dos tomos en foleo de Binqueroech, Op. Jurisp., set lliuras……7 lliuras

Item dos tomos en quart de Settuars, De Jur Publich, quatre lliuras……4 lliuras

Item a tretse de dit, un Campomanes De Postar, dos lliuras……2 lliuras

Item a nou maig, un Pastoris, Opera Omnia, fol tres lliuras quinse sous……3 lliuras, 15 sous

Item a tretse de dit, un joch de Politici Opera juridica, fol sis rom, vint lliuras……20 lliuras

Item a vint y nou, un tomo de Observationes físicas sobre la electricidad, onse sous ……11 sous

Item a vint y quatre, un joch de Herman, fol set tomos, trenta vuit lliuras……38 lliuras

Item a tretse janer mil set centes sexanta quatre, los quatre tomos de Blanquini, Quadroplex evangelica, ajustat a vint y quatre lliuras ……24 lliuras

Item un Fori, De Judice conservatore, fol, quatre lliuras, deu sous……4 lliuras, 10 sous

Item a vint y quatre febrer, un Ascenman, De Vera Ecclesia, una lliura, disset sous y sis diners ……1 lliura, 17 sous, 6 diners

Item un Escarmalli, Vindicis Antiquitatum Monast. Hisp., dos lliuras……2 lliuras

Item un Lopez de Barrera, De Anticho canone hispania, una lliura, disset sous y sis diners ……1 lliura, 17 sous, 6 diners

Item un de Pena Strupi, en quart, una lliura, sis sous y tres diners ……1 lliura, 6 sous, 3 diners

---

582 lliuras, 3 diners

*Y jo dit **Francesch Ribas**, vint y set lliuras, disset sous y sis diners per lo valor de un compte de diferents llibres presos en ma botiga, com apar del compte per mi format del temps seguent:*

Compte dels llibres que ha pres de ma botiga lo Sr Don Pau Ignasi de Amat, per los preus seguents:

Primo Scriptores de Fransa, fol, sinch lliuras ……5 lliuras

Item Terrason, Historie de J. Prudensa, fol, sinch lliuras, dotse sous y sis diners:……5 lliuras, 12 sous, 6 diners

Item Cluverii, Geografia, en quart, deu lliuras, deu sous ……10 lliuras, 10 sous

Item Vida del Sants Martirs, de Vilassar, set sous y sis diners ……7 sous, 6 diners

Item Febronio, Principia Juris, en octau, quinse sous ……15 sous

Item Febronio, De Statu ecclesia, en quart, quatre lliuras, deu sous……4 lliuras, 10 sous

Item Advertimenti politici, en quart, una lliura, dos sous y sis diners ……1 lliura, 2 sous, 6 diners

---

17 lliuras, 17 sous, 6 diners

Lo modo de la paga de ditas tres centas setanta lliuras, disset sous y nou diners barceloneses es que aquellas confessam rebrer ab diner comptant realment y de fet, en presencia del nott y testimonis avall escrits, per mans de tercera persona. En testimon i de las quals cosas fem y firmam la present apoca que fonch feta en la ciutat de Barcelona, als vint y quatre dias del mes de maig any de la Nativitat del Señor de mil set cents setanta tres".

Si ponderem els preus dels llibres, tot fent un capmàs dels llibres venuts, aproximadament uns 1.200, el preu de cada llibre, més o menys, fou de mitja lliura, - es a dir, uns 50€ euros actuals-. Tenint en compte que demanà 582 lliures per tots, en surt la xifra de 58.200€, actualment. Llibres encarits per ser exemplars buscats i d'impressions europees, alguns. També, ens dona la mesura dels preus dels llibres, un pèl cars i fora de l'abast de moltes persones, amb tot, un bon negoci.

Segons la correspondència entre lliures i euros que hem fet, *grosso modo*, observem que el volum de negoci fet per **Piferrer** -impressor reial-, al llarg de nou anys, fou força elevat

i enriquidor, fet que ens fa afirmar que alguns, pocs, llibreters o comerciants de llibres es guanyaven molt bé la vida.

D'altra banda, **Francesc Ribes** facturà, només 1.700€, per pocs llibres, però com hem dit més amunt, es tractava de llibres cars. Ribes fou un llibreter i impressor solvent, qui sabé fer negoci amb la compra i venda de llibres.

El segon, tercer i quart documents són inventaris *post-mortem*. El primer de **Josep-Antoni Oliveres**, gendre de **Francesc Surià i Brugada**, el 26 de febrer de 1799.[3182] Interessantíssim per a conèixer els llibres de lectura i impressió de finals del segle XVIII, -documents que no transcrivim sencers-:

"*Sia notori comper evitar tot frau, engany, sia introduhit lo benefici del inventari, per ço Maria Rosa Oliveras y Monmany, viuda de* ***Anton Oliveras****, llibreter en Barcelona, domiciliada ens los noms de tenutaria y de usufructuaria de la universal heretat y bens que deixa dit* ***Anton****, son marit y de llegítima administradors de las personas y bens de sos fills y del dit son marit, y en aquell nom que millor de dret valer li puga. Volent gosar dels privilegis concedits als qui prenen inventari y pera que en tot temps constia dels bens que tenia y dexa dit son difunt marit presehint lo señal de la Sta Creu ha descrit en inventari los bens de aquell, comensant lo dia vint y sis del mes de febrer y finira en lo dia que baix se expressara, en lo modo seguent:*
En lo quarto ahont mori dit ***Anton*** *se ha trobat lo seguent*
Primo una calaxera de fusta de alba molt ben pintada y dorada dins de la qual se ha trobat lo seguent:
Primo un relotge de plata ab dos capsas totas de plata
Item unas sivellas usadas de plata de lley y xarreteras
Item altres sivelles de peu de plata usades
Item una cullera de plata
Item un lligall de pexeras y bueltas
Item una casaca de paño vert usada ab sa xupa tambe usada
Item altra casaca de paño vert mes clar
Item altra casaca de lanquins usada ab sas calsas
Item altra casaca de Dunois *color obscur*
Item una xupa de setinet llistat
[...]
Item tres ganivets ordinaris
Item dos vasos de vidre
Item un barreló de posar vi
Item mig barreló de posar vinagre".

Pel que fa als béns trobats a l'habitació del finat, constatem que les seves pertinences, per bé que modestes, auguren un nivell de vida mitjà, sense massa pretensions. L'inventari es prorrogà per un altre dia, el 27 de dit mes:

"*Llista dels llibres nous y vells en folio, en quarto, en octavo y en dosavo en pasta y pergamí que se troban en casa de la Sra Maria Rosa Oliveras y Monmany, viuda, y son com se segueix*: *En Folio nous*":

[3182]Ibíd. Josep Casadevall, manual de 1799, 1170/3, folis 67-83 v.

Hi ha vuit llibres religiosos, com ara de difunts, missals o breviaris.

"*Idem vells*":

Hi ha 127 llibres diversos: religiosos, diccionaris, llibres sobre arts o destreses, com sabé manejar l'espasa, un vocabulari de Nebrija, obres de Calderon, llibres sobre arts militars, de descripció diversa, com ara sobre l'orbe de la Terra, d'anatomia i cirurgia, llibres en llatí, de lleis, vides de personatges il·lustres, dues *Constitucions de Cataluña, del any mil quatre cents tretse*, i una altra *del any mil sinch cents vuitanta y tres*, un llibre sobre el *Consolat de Mar* [sic, *Marítim*], les *Constitucions de la Vall d'Aran*, com també un *Títols y honor de Cathaluña*, i un Feliu: *Anals de Cathaluña,* entre altres.

"*Llibres en quarto nous*":

Hi ha 180 llibres diversos: de vides de sants, llibres militars, un *cronicó* i altres de filosofia: de Guadin, Galmasa, llibres d'aritmètica, d'història, de l'Orinoco, llibres de gramàtica, llibres de viatges i un: *Tractat de Barnisos* [sic], també en pergamí, dos Codorniu, llibres de Feixoó, de Jovellanos: *Informe de la Sociedad*, obres de Gracian, un Ciceró, un Monpalau: *Diccionari geografich, tres tomos pasta,* entre altres.

"*Llibres en quarto usats*":

Hi ha 200 llibres diversos: de cirurgia i medicina, de matemàtiques i física, també un assaig sobre arts i ciències, o arts i comerç, diccionaris diversos, llibres religiosos, militars i jurídics, també de la Reial Acadèmia de Bones Lletres, llibres sobre la història d'Amèrica, de Montserrat, de Venècia o França, catecismes, *Relació de les Festes de Barcelona, Capítols de Corts* i *Diputacions catalanas*, també tarifa dels preus de mercaderies catalanes, vides de sants, genealogia dels ducs de Cardona, llibres dels clàssics grecs i romans: Lucius Anneus, Aristòtil, Pompeius Mela, entre d'altres, un *Kempis*: *Mística ciudad de Dios*, altres com *Historia de Nuestra Señora de la Gleva*, un *Correo General de España*, llibres sobre *Els Quatre Senyals de Cataluña*, el *Capítol del General de Cataluña*, o la *Taula dels vots i recopilacions de Cataluña*, o *1697, Servei que feu Barcelona als seus reis*, i molts altres, també de Covarrubies: *Emblemas morals, Memorias de la sociedad*, obres de Bolehorten, Gracian, Plamace: *Gramatica*, de Santa Teresa, de Zayas, Arteta, Márquez, Peguera, Rocabertí, Lagelmas: *Amantes de Barcelona*, d'Aguirre, Molina, del Castillo, Quevedo: *Lo parnaso español*, la *Política de*

Dios, de Calderon: *Comedias*, o *Autos sagramentales*, Robledo, Alonso, Finestres, Latre: *Ensayos sobre el teatro español*, de Bastero: *Conferencias de Gerona*, i Nipho: *Descripción económica*, i un *Esperit dels millors diaristes*, en 9 volums en pergamí, un diaris de Barcelona, de Tarassona, periòdics impresos vint anys abans, però encara a la venda.
Es prorrogà per un altre dia: "*dia vint i vuyt de dit mes*.

Llibres en octavo marquilla. Nous":

Hi ha 52 llibres diversos, on trobem de catecismes, de diccionaris de *Ditxos y Fets, Lo Consell Instruit, La Eudoxia*, una gramàtica anglesa, d'autors clàssics, com ara Ovidi, Hipòcrates i Sant Tomàs, també d'altres autors com Lampillas, Ballon o Puig.

"*Octavo menor nous*":

Hi ha 901 llibres diversos, com ara vides de sants, llunaris, devocionaris, vocabularis trilingües, també en francès: *Essais Politiques*, obres d'ortografia i gramàtica castellanes, també sobre el comerç: *La nobleza comerciante*, vides de sants, com la de Sant Antoni Abat, la *Vida de Carlomagno*, o *Elocuencia española*, les *Aventuras de Telémaco*, *Centinela contra judíos*, un *Guzman de Alfarache*, obres d'autors clàssics com ara: Cornelius Nepote, d'Hisop: *Fabulas*, Fedre: *Fabulas*, Virgili: *La Eneida* i altres llibres, de Ciceró: *Selectas*, *Cartas* i altres llibres, d'Ovidi: *Mistum* i altres llibres, Catul, Horaci, Marçal, etc., d'autors més propers: Samaniego: *Fabulas*, obres de Croisset, de Quevedo: *Somnis*, de Sant Agustí: *Meditaciones* i les *Confesiones*, de Cervantes: el *Quijote* i *Novelas*, de Bellarmino, de Núñez: *Gramatica francesa*, de Juan de la Alsina, de Lenglet: *Discursos*, *Jocs de Mans*, o llibres de Lluís Vives: *Dialogos*, i d'Erasme, de Saavedra: *Empresas*, o *La república literaria*, d'Iriarte: *Fabulas*, de Pataval: *Cartas Célebres*, o poemes de Sant Isidor, de Bonells: *Perjudici de posar los fills ab las Didas*. També, obres en català: *Lo fill pródich*, *Galeria de dones fortas*, *Historia de las donas*, *Llibre del Carme*, *Art de cuyna*, *Lo perqué de totes les coses*, o *Estudi de les senyoretas*. També, *El pensador matritense*, *Academias domésticas*, *Sucesos memorables del mar*, *El hombre feliz*, *Enfermedades venéreas*, *Historia del Paraguay*, llibres de pedagogia, com ara *Catons*, *Torrelles*, *Bertoldos*, o *Magatzem de noys*, *Ensenyança de Minyons*, o *La Infancia*, entre molts altres.

"*Llibres en dosavo*":

Hi ha 234 llibres diversos, com ara de Massini: *Llibre per a las damas, Lo infern obert, Comptes fets,* de Galindo: les *Rúbricas,* i la resta, llibres religiosos o espirituals.

"*Llibres en octavo usats*": alguns anotats en castellà:

Hi ha 646 llibres diversos: religiosos, almanacs, vocabularis, de medicina d'ortografia i gramàtica, de física, jurídics, de geografia, novenes..., llibres escrits en català: *Llibre per a les damas*, de Massini: *Lo infern obert,* de Montcada: *Espedicions de los cathalans, Lo conservador de la salut, Estat polític de la Europa, Aforismes catalans* (43 exemplars), la *Rondalla de Rondalles* (quatre exemplars) de Gregori Maians: *Cartes Morals,* també de Cervera: les *Quatro reglas*, d'Antonio: les *Cartas castellanas,* de Botero: *Del colegio,* de Mestre Francisco: *Descripció de tot lo món,* de Gantruche: *Gramatica italiana*, d'Arenas: *Historia Poética*, *Lo oraculo de Europa*, llibres de Codorniu, Corachan, Cedillo, de Covarrubias: les *Selectas profanas,* de Louron: *Del nom genealógich*, de Gracian: *De Corte,* del batxiller Carrasco: *La gran campana de palo*, de Segorbe: *El uso del compas, Poesía, La inoculació vindicada* (carta repulsoria), i llibres dels clàssics: d'Aristòtil: *La Lógica,* de Plini: *Secundum Epistolari,* de Justinianus: *Institutionum*, de Terenci: *Comedias,* de Juvenci Celsus: *La Retórica*, o de Marcial, com també d'Erasme de Rotterdam, de Bartoli i de Bail.

També, força material d'impremta i els crèdits, és a dir, préstecs fets per l'impressor:

"*Dos manos de papel encarnado*
Veinte tres manos de papel de indiana
Trenta y sinco exemplos de quartilla
Noventa y tres exemplos de plana
Una mano papel verde
Una idem azul
Dos quintales de cartones
Tres docenas de pergaminos
Seis docenas de badanas
Quatro docenas de fanales ordinarios
Herramientas para trabajar
Una piedra para picar el papel
Una masa para idem
Quatro prensas para igualar
Dies [...] *para igualar*
Tres tigeras
Dos cosidores y sus [...]

Una regla de ferro
Un broñidor de ferro
Una piedra para bruñir cortes de libros
Quatro ferros para enlomar libros
Una piedra para afinar
Dos ribots
Una acha
Un compas
Un cajetín para componer rotulos para los libros
Quatro abesadarios de letras para rotulos
Cinquenta ferros para dorar
Los numeros de ferro para numerar libros
Una tigeras grandes para cortar cartones
Una porcion de tableros, reglas, plegaderas y pinceles de [...]
Una piedra con sus chiflas para las badanas
En la tienda hay un tablero, una mesa, los prestaches para poner los libros
Crédits de ***Anton Oliveras y Gonzalez****, son los seguents:*
Primo depósit fet per establir una casa que compte en son poder Rafel Costa, candaler [...] *y deu……213 lliuras*
Item de Ignasi Oliveras de Tortosa, [son germà ?] *per mercaderia presa en sa botiga, dos cents vuytanta dos lliures nou diners ……282 lliuras, 9 diners*
Item lo mateix Oliveras per mercaderias, setanta tres lliures divuyt sous ……73 lliuras, 18 sous
Item deu Dr Manuel Aliada, de Reus, dotse lliures, nou sous y quatre ……12 lliuras, 9 sous 4
Llibraria de Betlem, dos lliures setse sous ……2 lliuras, 16 sous
Item deu ***Nolasco Aguasvivas****, nou lliures sis sous y sis ……9 lliuras, 6 sous 6 diners*
Comptes extinguits ab la Sra ***Rosa Escuder****, Sra llibratera de Lleyda*
Altra ab ***Francisco Suria****, estamper de Barna*
Aquest bens y no més ha encontrat ser del difunt ***Anton Oliveras****, son marit, y protesta que si mes ne encontras los continuara en lo present inventari, o bé ne fara altre de nou. Y me requirí que de la confecció del present inventari llevas acte y donas fe que fou conclós, en Barcelona, a los quinse dias del mes de mars del any mil set cents noranta nou. Essent presents per testimonis Joseph Darder, escriptor, en Barna residents. Jo lo infrascrit nott, fas fe coneixer dita Maria Rosa Oliveras y Monmany*".

Com hem vist la relació de llibres a la venda era impressionant: 2.348, en destaquem un Maians, *Cartes Morals*, l'*Ensenyança de Minyons*, de Baldiri Reixac, encara ben viva, un llibre del *Comerç marítim*, els *Annals de Catalunya*, de Feliu de la Penya, les *Expedicions dels catalans*, de Montcada, també llibres de la Reial Acadèmia de Bones Lletres, obres de Finestres, del barroc castellà, de Montaigne, sobre economia i comerç, l'*Informe de la Sociedad*, de Jovellanos, *Aforismes catalans*, la *Rondalla de Rondalles*, una *Historia de Montserrat*, *Conferéncies de Gerona*, de Bastero, el *Llibre dels quatre senyals del General de Catalunya*, *Taula dels vots i altres recopilacions de Catalunya*, el *Capítol del General de Barcelona*, l'*Esperit dels millors diaristes*, de 9 vol.; *Diarios de Barcelona*, de Tarassona, o bé un llibre de *Jocs de mans*, entre altres.

Els llibres, aleshores, eren moneda de canvi, és a dir servien per a tot: entregar-los com a dot, amb valoració inclosa, com hem vist més amunt, al capítol del Comerç de llibres, etc., per tant, és un indicador de riquesa.

Els obradors i les eines d'impressió també s'entregaven, o es bescanviaven, amb preu taxat, o bé es venien directament a l'encant. En conseqüència, el material dels llibreters i impressors, com llurs produccions, tenien un preu en el mercat.

Pensem que **Josep-Antoni Oliveres** fou un llibreter benestant, a jutjar pels llibres de tradició catalana que posseí, alguns, probablement, pervinguts del seu sogre, **Francesc Surià** -lletraferit i tertulià de la Comunicació Literària, d'ençà el 1779-, i degué tenir-los perquè el mercat els demanava, més enllà de llur ideologia.

També, és molt interessant la relació de les eines d'impressor que hi adjuntem, en el full anterior.

El segon inventari, fet el 25 de març de 1800,[3183] és de **Francesc Solà i Coquet**, llibreter, més reduït, però també força interessant, amb el detall dels estris d'impressor i els llibres que posseïa: ortografia castellana, llibres impresos per altres membres del Col·legi, com ara els **Piferrer**, correu general, o premsa de Nipho, llibres de Lluís Vives, Erasme, entremesos, llunaris, el *Quixot*, llibres de Núñez, de Quevedo, sobre cuina, sobre jocs de mans i entreteniments, literatura clàssica com Marcial i Horaci, llibres d'aventures, llibres escrits contra els jueus, un tractat de llengua *Lemosina*, el *Kempis* i altres obres morals i didàctiques pròpies de la Il·lustració:

A la botiga i habitació del finat, hi ha material d'imprimir i relligar, i 237 llibres diversos:

"*En la Botiga y habitació a sa continuació de las casas propias de Dna Narcisa Tapias que dit Francesch Sola, mentres vivia, habitaba situadas en lo carrer del Ospital de la present ciutat se ha trobat: Primo, dos taulells petits de porta de fusta, lo un ab son calaix ab diferents einas de llibreter, so es, dos punxons y una plegadora de marfil, tot usat.*

Item, unas estisoras grans y altas, y altres també grans, usadas

Item, un compas gran de ferro y altre de llautó petit, usats

Item, quatre xinxetas de ferro, usats

Item, un armariet de porta de fusta per posar paper y an ell quinse mans paper floret igualat

Item, vuit mans mitg floret sens igualar

[3183] Ibíd. Miquel Vilamala i Cassani, manual de 1800, 1151/14, folis 46 v-54 v.

Item, quinse mans del ordinari

Item, vint llibres blanchs en octau

Item, dons mans de entremesos

Item, un taulell gran de fusta per vendrer ab son calaix, pany y clau y dins dell onse rosaris de botons vermells per llibres.

Item, vint y tres vanos de fira per criatura, ordinaris".

A la botiga i obrador, n'hi havia 35 llibres diversos, com ara una *Ortografía castellana,* d'Antonis: *Del Colegio, Torrellas catalanes,* un llibre de Vives i un *Correo General,* de Nipho. Interessant tria de les impressions que es feien, aleshores.

"*Item, un cusidor ab son peu de crehuera en fusta, usat*

Item, una escala de fusta portatil

Item, una prempsa ab son ingeni y mangueta de fusta, usada

Item, una massa de picar paper de ferro ab son manech de fusta, usada

Item, un pilar de pedra per picar la paret, usat

Item, set reglas de rallar paper de fusta, quatre de grans y tres de petites

Item, una casseta de aram ab son pinsell per aiguacuit, usat

Item, quatre posts, las dos grans y las latres dos petitas per premsar llibres

Item, en uns prestatges de fusta fixats en las parets de dita Botiga se han trobat los llibres següents [...]".

També, 134 llibres diversos: d'ortografia castellana, *Cuentos morales, Centinela contra judíos, Las aventuras de Telémaco,* llibres *de Sants* (4 impressions de Casa **Maure** i altres de Casa **Pla**), llunaris perpetus, O*rtografia castellana* (impressió Casa **Piferrer**), Cervantes: *Don Quijote, Arte de Cocina, Secretos de Artes liberales,* Núñez: *Gramatica, Sintaxis* per a minyons, de Pomery: *Rethórica*, d'Hisop: *Faules,* de Marcial: *Epigrames, Quinti Curtii*, d'Horaci, i altres de Quevedo: *Sueños*, llibres d'Erasme de Rotterdam, de Croissier: *Discursos,* de Buffier: *Historia Universal,* de Galindo: *Rúbricas,* un *Tratado de tertulias,* i 46 exemplars del *Kempis,* en castellà, català i llatí.

I, també:

"*Item, quatre llibres en dotsé, vells*

Item, tres llibres, en setsé, vells

Item, trentavuit llibretas en blanch de diferents tamaños de tres fulls, unas ab altres".

L'inventari de **Francesc Solà**, per bé que força més reduït que l'anterior, només 406 llibres, també ens situa en un context benestant, potser no tant com l'anterior, **Josep-Antoni Oliveres**, gendre de **Francesc Surià i Brugada**, impressor reial, de qui heretà material i llibres, però prou solvent per a poder exercir l'ofici sense daltabaixos.

Francesc Solà no pertangué a una nissaga de llibreters i impressors, però reeixí en la seva feina.

No hem trobat inventaris *post-morten* durant la Guerra del Francès, llevat d'alguns de les dones llibreteres i impressores, els quals no els hem tingut en compte, ja que pertangueren al marit; amb not, no són notoris.

Finalment, l'inventari dels béns de **Pere-Nolasc Aigüesvives**, el 22 de febrer de 1816,[3184] fet per la seva mare **Ignàsia**, per bé que al final consta la data de 7 de maig de 1801, probablement, es devia fer, encara en vida de **Pere-Nolasc**.

Fixem-nos en els títols i els autors dels llibres: interessantíssim inventari de llibres que es llegien a inicis del segle XIX, com també dels estris i material d'impremta, per bé que la majoria pertanyen a impressions del segle XVIII:

"*En nom de Deu Amen. Ignasia Aguasvivas viuda de **Isidro Aguasvivas**, llibreter de la present ciutat. Attenent que ab lo testament que sa otorga en poder del infrit nott, als dinou dias del mes de desembre de mil set cents noranta quatre, la dexa Sra Major a poderosa y usfructuaria de tota sa universal heretat y bens, mantenintse viuda y conservant son nom ab las amplias facultats, en dit llegat o clausula de usdefruit contengudas y ab la expressa de que de ell y de sos auments pogues fer a sas voluntats, y ab lo mateix testament instituhí hereu seu universal en primer lloch a **Pere Nolasco Aguasvivas,** llibreter fill a ells dits cónjuges comu, havent pres inventari dels enunciats bens baix diadas de quatre, set u vint y quatre de febrer de mil set cents noranta sinch. Atenent que lo mateix **Pere Nolasco Aguasvivas** ab son testament que feu y firma també en poder del infrit nott, als dos dias del mes de abril prop passat instituhí hereva sua universal a la referida Ignasia Agusvivas, sa mare, a sas libres voluntats. Y volent esta per los fins que millor valer y ajudar li pugan fer descripció inventari dels géneros y efectes existents en el dia en sa casa pertañents a llibreter e impresor los continua en lo modo seguent* [...]".

Hi ha 230 llibres diversos, com ara llibres religiosos o pietosos, militars, d'història, *Veladas de la Quinta*, *Trama de fortificaciones*, un *Persiles i Segismunda*, un *Reales fiestas de Barcelona*, *Bertoldo y Bertolino*, *Cuentos morales*, *La cuisinière bourgeoise*, i altres com *El hombre feliz*, *Enfermedades de la boca*, *Guerras civiles en Francia*, *Despedida de la Mariscala*, *Felicidad de España*, obres de Gracian: *Obras*, autors com Lampillas, o de Bacallar: *Guerras de España*, de Lucur: *Naciones militares*, també, un Ocón: *Economia general*, de Torres: *Sueños*, de Cadalso: *Noches lúgubres*, de Montergón: *La Eudoxia*, de Galmases: una gramàtica francesa, de Tissot: *Aviso al pueblo*, llibres de Clara Harlowe, un *Quijote de Cantabria*, d'Ariaza: *Ensayos poéticos*, llibres de comerç, com ara *Nobleza comerciante*, obres de Quevedo, un *Kempis* en castellà, de Luisa del Valle: *La perfecta casada*, de Manuel: *Le géographe*, i altres llibres diversos.

[3184] Ibíd. Miquel Serra i Ponac, manual de 1816, 1130/16, folis 63-74.

"*Llibres en foleo en pergamî*":

Hi ha 89 llibres: de viatges i d'història, llibres de medicina, sobre la vida de monarques, de religió, jurídics, de filosofia de Suàrez: *De censuris*, de medicina, un Leotardo de Ursus, un Villegas, un *Gentiunum judeorum*, *Ordinacions del Valle de Aran*, un *Fueros de Aragón*, un *Censal de fideicomisos, De Pueritate*, un *Tratado de Lemosina*, un *Origen de los indios*, d'autors com Calderon, de Ribera: *Opera médica*, d'Avendaño: *De Censibus*, sobre retòrica, de Victory: *De arte retórica*, de Peguera: un *Practica civil y criminal*, de Luciani: *Opera omnia*, algun *Kempis*, d'Escobar: *Guzman de Alfarache*, Ustariz: *De comercio*, llibres clàssics, de Marci Maximi, un Vasconcelos, un *Tristan* i altres llibres diversos.

I, també:

"*Dos llibres blanchs de paper major enquadernats en pergami*
Quatre llibres en blanch
Nou llibretas blancas.

"*Llibres en quart*":

Hi ha 252 llibres diversos: sobre oficis, de gramatica italiana, com ara llibres religiosos i vides de sants, llibres morals, de lleis, de filosofia, sobre cicles festius *Fiestas de Carnaval del rey Carlos Tercero*, *Exequias de Barcelona*, llibres d'aritmètica de Puig: *Aritmética*, llibres d'història natural, d'art poètica, de medicina i cirurgia, com ara de Geoffrai: *Materia médica*, de Ballani: *Opera médica*, de Burnet: *Conocimiento de las pestes*, de Lieutaud: *Synopsis medicine*, de Bianchi: *Historia Hepatica*, de Gonter: *Compedium medicum* i *Medicina Practica*, de Heister: *Justi cirurgiae*, entre altres, llibres militars, com ara: *Instruccion de Reales Guardias Españolas*, de Marc: *Naciones militares*, sobre animals com ara de Valdecrebro: *De animales*, un *Persiles i Segismunda*, de Thomaci, de Feixóo: *Òpera*, llibres d'educació: *Carta del maestro de niños*, *Instrucción de la Juventud*, o de Requejo: un *Vocabulario*, de Delfo: *Cronicón*, de Dalmases: *Llave francesa*, i altres com: *La inocencia vindicada*, *El secretario del Rey*, *El vicio disfrazado*, *Un hombre justo*, *El ente dilucidante*, de Galindo: *Norte de congregantes*, de Roxo: *Calidades de piedras preciosas*, també *Guia de plateros*, *Relox de la buena muerte*, de Ripoll: *Clamores de los muertos*, de Gracian: *Obras* i *Novelas*, de Cadalso: *Cartas marruecas*, de Maians: *Villa de Elche*, de Zayas: *Novelas*, llibres dels

clàssics, com ara de Valeri Màxim: *Obras*, comèdies i tretze volums de *Gasetes* enquadernades i *varios libros eloquentes*, entre molts altres.

I, també:

"*Tres llibretas en blanch un tomo*.

"*Llibres en octau*":

Hi ha 1.645 llibres diversos, sobre prosòdia i retòrica, de viatges, de religió, llibres d'art, d'història, militars, llibres d'educació: *El niño instruido*, *Antonis* castellans i catalans, *Catons*, de Molas i de Rosales, sobre gramàtica i ortografia castellana i francesa, de Núñez, de Melo i de Puig, *Método de latín y francés*, de lleis, com ara d'Oya: *Leyes penales*, espirituals, de vides de sants i auques, exercicis del cristià: *Franselms* i *Pelegrins*, salms, de Nepeu: *Meditaciones*, entre altres, de filosofia, llibres de medicina i cirurgia, llunaris, llibres sobre la indústria i el comerç: *Instruccion de gravadores*, *Discursos de la Industria*, *Comercio de la navegación*, *Reducciones de moneda*, *Norte fixo y breve de monedas*, *Comptes fets*, en català, també *Guia de caminos*, *Libro de los Libros*, *Cartas catalanas*, *Vida de Fra Juan Garín*, *Vicios de las tertulias*, *El diablo cojuelo*, *Memorial literario*, *El tocador, o Libro de la moda*, *Tarifas de la Lotería*, *Ordenanzas de Corso*, *Defensa de los Currutacos*, un d'*El pensador matritense*, Arte de cocina, sobre aforismes catalans, *Instrucciones de matrimonio*, també d'autors clàssics, com ara de Ciceró: *Selectas* i *Cartas*, llibres de Marcial, de Terenci: *Comedias*, llibres d'Ovidi, d'Hisop: *Fabulas*, d'Agustí d'Hipona: *Soliloquios i Meditaciones*, entre altres, també, més propers, com ara de Guatruchei: *Fabulas*, de Croiset: *Discursos*, d'Iriarte: *Fabulas* i *Gramatica*, dos llibres de Bertoldo, de Bellarmino, llibres de Lluís Vives, de Quevedo: *Sueños*, de Cervantes: *La Galatea* i *El Quijote*, obres de Juan de La Encina, d'Erasme, de Villegas: *Soliloquios*, d'Avilés: *Ciencia del Blasón*, de Mayte: *Du contrat*, un *Index librorum prohibitorum*, força interessant, de Gazola: *El mundo engañado*, de Tresson: *De la risa*, de Galindo: *Rubricas*, de Jeroni Pujades: *Crònica Universal del Principat de Catalunya*, entre molts altres.

I, també:

"*Quatre mans paper pintat y dorat*
Dos plechs de varios memorials literaris
Un rayma deu mans paper floret regular
Sinch mans idem marquilla.

"*Llibres que existeixen en dita llibreria per enquadernar*":

Hi ha 137 llibres diversos: *El ambicioso político*, *Reglas de Vida*, llibres religiosos o espirituals, de vides de sants, exercicis del cristià, llibres de gramàtica i sintaxi, com ara de *Torrellas*: *Sintaxis*, de Gavaldà: *Reglas de bona crianza*, en català, i llibres didàctics, com ara: *Antonis* castellans, *Infancia*, o *Catons*, diversos, com ara: un Larraga, de Galmace: *Llave francesa*, de Bufier: *Viages de Cyro*, de Sinibaldi: *Historias*, de Villacastín: *Estilo de cartas*, de Quevedo: *Sueños*, de Roca: *Arte francés*, de Rosales, el llibre *Avisos para la muerte* i *Sinch tomos de Gasetas en quart*, novament, l'interès pels periòdics i les notícies.

I, també:

"*Un llibre blanch en foleo*
Trenta sis raymas paper vell
Tres arrobas cartrons.

"*Llibres en paper que se troban en lo magatsem de la viuda* ***Aguasvivas*** *y fill en lo present any de mil vuitcents y un en folio*":

Hi ha 647 llibres, com ara de Marçal: *Prefacios*, *Comuns* i *Platicas Doctrinales*, entre altres.

"*En quart*":

Hi ha 940 llibres diversos, com ara llibres religiosos, de Codorniu: *El cura instruido*, de filosofia moral, de vides de sants, *La familia regulada*, militars, com ara de Marc: *Naciones militares*, diversos llibres de *Persiles y Segismunda*, de Delfo: *Cronicón*, i una *Historia de la Orden de la Enseñanza*, entre altres.

"*En octau*":

Hi ha 4.939 llibres diversos: de viatges, *Tratado de Aguas de Tortosa*, sobre ortografia castellana, de medicina, llibres pietosos, de Mataró: *Exercicios quotidianos*, *Gritos del Purgatorio*, d'Agustí d'Hipona: *Soliloquios* i *Meditaciones*, llibres de Pintó, de Ciceró: *Cartas*, llibres d'Ovidi, de Quevedo: *Sueños*, llunaris, llibres d'història d'Ysla: *Historia de España*, llibres pedagògics, com ara: *Catons*, de Rosales, *Antonis* castellans, un de

Reducciones de monedas, un altre sobre *Arte de gravar*, i uns quants llibres d'*Exercicios quotidianos*, fets pel gremi de Llibreters i Impressors, alguns trilingües.

"*En setse*":

Un llibre de Durari: *Vida christiana*, i:

"*Una premsa per apretar paper y demes einas necesarias per lo curs de la botiga. Menudensa*:
Vuit mans Pacions
Dos raymas Llibre de la loteria
Deu mans Letrillas al Nacimiento
Tres raymas St Antoni Abad goigs y estampas
Deu mans Oracions y responsos de S Antoni Abad
Tres raymas dotse mans Doctrinas catalanas, *del P Deob de S Felip Neri*
Deu Raymas deu mans Doctrinetas del Seminari
Dinou mans Oracions de St Antoni de Padua
Vint y sis mans Salms
Tres raymas divuit mans Flantems
Dinou mans Cartas catalanas
Quinse mans Llibres del Rosari
Tretse mans Nombras
Set mans Arte frances, *de Roca*
Setse mans Devocio al cor de Jesus
Quatre raymas Fabulas de los Dioses
Tres mans Cartas castellanas
Quinse mans Novenas de Sta Rita
Un llibre de cor gran
Sis mans llistas en quart per fora de la loteria
Trenta romos de Butler, en quart
Set raimas impresas de las Finesas de Jesus.
Existent en la estampa
Dos premsas ab tots sos arreus corresponents
Ciceró gros set quintars
Cicero petit sis quintars ters arrobas vuit lliuras
Test sis quintars y tres arrobas
Peticano tres quintars y una arroba
Entredos tres arrobas
Vinyetas, talls y demes metall tres quintars
Onse jochs caxas de posar lletra y altre de posar las vinyetas
Trenta galeras per compondrer
Dos calderons de aram, vuit taillas de mullar paper regulars y dos de grans per lo mateix, un prestatge de posar formes, y part de estenadors, un sach per fer fum per la estampa u altre pert al estenador
Un banch usat
Dos arquillas per posar planxas
Una caxeta per posar fum
Dotse taulas per posar formas
Un Prestatge de posar galeras
Tres pots llargas y altre de mes curta de posar lletra y sis componedors
Quaranta planxas de vint y sinch de varios sants y santas

Disset planxas petitas de diferents sants
Quatre planxas de mitgs full y dos de quart
Planxas de aramuna de Nostra Senyora del Pilar *en quart y altre en setse, una de* Nostra Senyora del Carme *també en setse y quatre de petitas, dos de sueltas y dos de juntas*
Planxas per fer llibres: Lo Jesus del Flantem=Lo David *y* Animetas del Salms *=Lo altar per las* Rubricas *de Galindo=las del Pelegri=Las del* Lunario=*la del Kempis=Las del* Exercici quotidiano=*las de* Sant Antoni de Padua, *pero hi faltan las del folio 171 y 196*
Una taula bastant gran usada
Se adverteix que queda metall per retornar las nou arrobas de lletra falta entregar al Convent de PP Carmelitas Descalsos de la present ciutat.
De la qual descripció de bens o inventari particular dita Ignacia Aguasvivas me ha requirit llevia acte. Que fou fet en la ciutat de Barcelona, als set dias del mes de maig any de la nativitat del Senyor de mil vuitcents y hu. Y la dita requirent (que fas fe conexer) ho firma de sa ma.
Essent testimonis Joseph Bergua, argenter y ***Narcís Olaguer****, impressor en dita ciutat habitants*".

Pere-Nolasc Aigüesvives provenia d'una nissaga de llibreters i impressors de llarga tradició, la qual cosa comportà una regeneració i augment del negoci. Aquest fet no passava sempre a tots els casos, òbviament, però sí en el que ens ocupa. A la seva mort, posseïa 8.879 llibres, essent-ne, per tant, un patrimoni considerable.

A tall de conclusió sobre els inventaris *post-mortem* de llibreters i impressors que hem vist, observem que els gèneres dels llibres impresos foren, la majoria, de tradició neoclàssica i barroca, com ara llibres de lleis, de viatges, de filosofia, de medicina i cirurgia, militars, didàctics, sobre gramàtica, espirituals, entre altres, però també, llibres d'autors clàssics greco-llatins, de faules, sobre modes i costums, matemàtiques, novel·les i comèdies diverses. També, s'imprimiren llibres sobre capítols i furs de Catalunya, i autors en llengua catalana, com Bastero, Pujades, Reixac, Maians, Escorigüela i força llibres didàctis en català, els anomenats *Torrellas*, *Catons* o *Antonis*, destinats a aprendre de lletra; també, en català, hi hagué llibres: *Aforismes catalans*, *Rondalla de Rondalles*, *Historia de Montserrat*, i de Bastero: *Conferencies de Gerona*, *Llibre dels quatre senyals del General de Cataluña*, *Taula dels vots i altres recopilacions de Cataluña*, *Capítol del General de Barcelona*, com hem vist més amunt, entre altres, per bé que les impressions en la llengua del país foren escasses, a la ratlla d'un 10%.

També s'imprimiren llibres sobre l'ofici, és a dir sobre els gravats, les impressions i sobre el comerç, com ara *La nobleza comerciante*, i elogis del comerç marítim i altres, com: *Guia de Camins* i *Comercio de la navegación*, exemplars imprescindibles per al comerç de llibres. El fet que existeixin aquests llibres demostra la pràctica consolidada d'un intercanvi comercial molt important, des de feia força anys.

Finalment, hi ha constància de periòdics, de Nipho o de Tarassona, la qual cosa implica l'interès per la lectura de diaris.

El material imprescindible per a la impressió era ingent i car, com demostren aquests inventaris, per la qual cosa, més enllà del parentiu, la continuïtat de les impremtes familiars fou imprescindible per al negoci. Pensem que una bona impremta, amb tots els seus arreus, podia costar unes 3.000 lliures, sense comptar els llibres, és a dir, com hem vist, el preu d'un habitatge digne.

En definitiva, hi hagué els impressors reials, amb privilegis d'impressió, els quals tingueren un nivell de vida envejable, a causa també, de les impressions realitzades per a les parròquies, monestirs i altres institucions. La majoria, però, hagué de recórrer a altres activitats i feines per tal d'aconseguir un sobresou i poder viure i, uns quants que hi malviviren, bé per no tenir espai de negoci, bé per gestions fraudulentes. Cal tenir present que, en els temps de què parlem, les circumstàncies socials canviaven ben sovint.

Els llibreters i impressors d'altres ciutats i viles de Catalunya, en general, sobrevisqueren a causa del volum de feina, o no, aquesta vegada per causes sobrevingudes.

Som davant d'un col·lectiu divers, amb llibreters i impressors, un 10%, que es guanyaren molt bé la vida i, per tant, pogueren invertir en propietats. Un grup ampli, aproximadament un 40%, els quals hagueren de treballar molt per tal de subsistir, sovint amb altres feines paral·leles, el comerç de llibres, etc. I, finalment, el grup més nombrós, 50%, els quals tingueren una activitat reduïda en el temps, bé per especulacions no reeixides, o senzillament, per no tenir espai en el negoci.

Joan-Francesc de Paula Piferrer i Macià, impressor reial[3185]

La família **Piferrer**, llibreters i impressors, des de **Joan Piferrer i Bacs** (1675-1750), nascut a la Garriga, de pares pagesos provinents de Sant Pere de Vilamajor, qui es contractà d'aprenent amb **Josep Llopis**, el 1693, a la plaça de l'Àngel de Barcelona, i el 1699, en fou l'administrador. Després com a gendre, el 1702, del taller d'**Anna Llopis** i Huguet, vídua de **Josep Llopis**. Posteriorment, contragué segones núpcies, el 1707, amb **Teresa Pou**, qui aportà com a dot una casa i terres situades a Badalona. El 1714, esdevingué el propietari del negoci, i fins el seu tancament, el 1868. Més endavant, **Joan Piferrer** invertí en un molí paperer de Ripollet, però patí confiscacions. **Joan**, iniciador de la nissaga, ingressà al Col·legi el 1695 i morí el 1750.[3186]

De Burgos (1987)[3187] hi adjunta un arbre genealògic, a la pàg. 184. També, a la pàg. 200, un gràfic sobre els espais, magatzem, cases i botigues dels **Piferrer** a Barcelona, anys 1764, 1775 i 1794, com també, a la pàg. 203, un mapa del comerç peninsular, entre el 1764 i el 1804.

Tomàs Piferrer i Pou (1715-1775), el fill de **Joan**, fou l'artífex de l'ascens del negoci. L'any 1756, casà amb **Eulàlia Macià**, essent al capdavant del negoci per més de 40 anys.

L'any 1763, rere la mort de **Teresa Teixidor**, obtingué el títol d'impressor reial, que havien posseït els **Teixidor**. També fou impressor de la Inquisició. **Eulàlia Macià**, vídua de **Tomàs** regentà el negoci des del 1775 i fins el 1793, en què morí. Aleshores, el fill **Joan-Francesc de Paula Piferrer i Macià** es feu càrrec de la llibreria i la impremta.

[3185]Imatge extreta de De Burgos (1987).

[3186]Camprubí, Xevi. *L'impressor Rafael Figueró (1642-1726) i la premsa a la Catalunya del seu temps*, Fundació Noguera, Barcelona, 2018, pàg. 368-371.

[3187]De Burgos, Francisco Xavier; Peña, Manuel. *Imprenta y negocio del libro en la Barcelona del siglo XVIII. La casa Piferrer*, Barcelona, 1987.

Abans, però, el 1785,[3188] **Eulàlia** concordà amb un administrador, **Joan Sellent**, per dur endavant la feina, en una nova botiga, a la casa d'en Grassot, a la Baixada de la Presó, i perquè els representés al Col·legi de Llibreters i Impressors Unificat, a partir del 1789. **Tomàs Piferrer**, ingressà al Col·legi el 1743 i morí el 1774.

Ens centrarem en **Joan-Francesc de Paula Piferrer i Macià**, fill de **Tomàs Piferrer i Pou**, finals del segle XVIII-inicis segle XIX, i el seu fill, **Josep**, continuador de la nissaga.

Piferrer i Macià, Joan-Francesc de Paula (Barcelona, 1760-1849)[3189] fou un impressor reial, estamper i llibreter barceloní. Fill de **Tomàs Piferrer i Pou** i **Eulàlia Macià**. Visqué al núm. 10 de la plaça de l'Àngel.

Joan-Francesc fou el continuador de **Josep Teixidor**, impressor de la *Gazeta de Barcelona*, i tingué com a administrador **Joan Sellent**. Hem pogut conèixer fins a 179 títols de llibres seus impresos. Fou impressor reial fins el 1800. En acabada la Guerra del Francès, tornà a ésser-ho.

El 1806, fou impressor del Bisbat de Barcelona. També va continuar amb el càrrec d'impressor del Sant Ofici de la Inquisició. Treballà per a diveses institucions polítiques, administratives, religioses i amb col·legis professionals.[3190] Sabem que tingué un fons de llibres de 166.000 volums, 80.000 dels quals eren comèdies.

Agafà els negocis familiars en una època de conjuntura política i bèl·lica poc favorable, per bé que el seu pare, **Tomàs**, tenia una xarxa comercial que arribava a la península, Europa i Amèrica, i era el llibreter i impressor més important de Barcelona.

Joan-Francesc Piferrer imprimí llibres i discursos del Col·legi Reial de Cirurgia, ordenances de la facultat de Farmàcia i la coneguda *Mascara Real*, arran de l'arribada del rei Carles IV a Barcelona, el 1802, i d'altres obres que interessaven els sectors professionals més destacats, l'oligarquia administrativa i l'elit dels gremis.

[3188] AHPB. Barcelona, notari Francesc Madriguera i Galí, manual de 1785, 1085/13, folis 35-36.

[3189] Solà Parera, Àngels. "Del règim gremial al sistema liberal: llitreters, impressors i velers de Barcelona, 1760-1854"; "Els gremis de Barcelona", Molas, Pere i Cazeneuve, Xavier (coord.), Seminari d'Història de Barcelona, *Quaderns d'Història*, AHCB, 2017, pàg. 144.

[3190] De Burgos, Francisco Xavier; Peña, Manuel. *Imprenta y negocio del libro en la Barcelona del siglo XVIII. La casa Piferrer*, Barcelona, 1987, pàg. 193-194.

Les circumstàncies bèl·liques durant la Guerra Gran, amb la baixada del comerç, i durant la Guerra del Francès, amb la pèrdua del privilegi d'impressor reial, malgrat que, el 1815, l'obtingué novament, foren un seguit de conjuntures històriques adverses que perjudicaren el negoci familiar, ben bé fins el 1820, però vegem-ho gradualment.

El 18 de maig de 1778,[3191] a 18 anys, n'obtingué el mestratge, gràcies al fet de ser fill d'un mestre adinerat:

"*Sia a tots notori com* ***Francisco Generas*** *y* ***Pere Fulla****, consols del Gremi baix invocació de St Geroni y St Joan* ante protam latinam, *de llibreters e impressors de Barna, constituhits personalment devant lo nott y testimonis infrits y en presencia de Francisco Martí, Alguasil de la Real Audiencia, en virtut de la llicencia a ell de paraula donada per lo Illustre y Noble Sr Dn Miquel de Magarola, Ministre protector del Gremi. Per quant ab lo concell general per lo referit gremi tingut lo dia present y antes de est ab intervenció del infrit nott, se ha concedit la plassa de mestre confrare de llibreter a* ***Joan Francisco Piferrer y Macia****, de edat de divuit anys, fill llegítim y natural de* ***Thomas Piferrer****, llibreter e impressor, ciutada de Barna y de* ***Eularia Piferrer y Macia****, cónjuges, en lo modo y forma que se havian passat los fills de mestre ab las ordenansas antigua del dit Gremi, y segons son estil, atesa la sua practica y capacitat com axís més llargament es de veurer en lo citat concell.* [...]".

El 10 de novembre de 1790,[3192] **Joan-Francesc Piferrer** rebé un llegat testamentari del seu oncle, Francesc Roda, casat amb Josepa Piferrer, germana del seu pare.

El 15 d' octubre de 1792,[3193] Ramon Depaus, cirurgià, donà llicència per a casar-se amb la seva filla Marianna. El 23 d'octubre del mateix any,[3194] **Eulàlia Macià** donà llicència al seu fill, **Joan-Francesc Piferrer**, per a casar-se amb Marianna Depaus. Un dels testimonis fou **Joan Sellent**, llibreter i administrador seu:

"*Sepase por esta publica escritura como yo Dª* ***Eulalia Piferrer y Macia****, viuda dejada de Don* ***Thomas Piferrer****, impresor real que fue de esta ciudad. Por quanto Don* ***Juan Francisco Piferrer****, domiciliado en esta ciudad, mi hijo y comun al citado mi marido, con mi intervencion ha contratado y espera celebrar matrimonio con Dª Marianna Depaus Policart y Ferriol, hija de Don Ramon Despaus, cirujano del Real Colegio de Cirugía de esta ciudad y del Real depósito de Reclutas estrangeros de la misma* [...]".

[3191] AHPB. Barcelona, notari Francesc Madriguera i Galí, manual de 1788, 1085/16, folis 231 v-232 v.
[3192] Ibíd. Ignasi Plana, manual de 1790, 1113/17, folis 637 v-638.
[3193] Ibíd. Josep Obac, manual de 1792, 1129/10, folis 356 v-357.
[3194] Ibíd. Ramon Cortès i Sort, manual de 1792, 1141/3, folis 350-351.

El 24 d'octubre de 1792,[3195] s'inicià l'expedient matrimonial entre **Joan-Francesc Piferrer** i Marianna Depaus. El 8 de novembre del mateix any,[3196] continuaren l'expedient matrimonial. Hi intervingueren com a testimonis, **Joan Sellent**, llibreter, i Francesc Bargalló, fadrí cirurgià.

Finalment, el 9 de maig de 1793,[3197] hi hagueren els capítols matrimonials entre **Joan-Francesc Piferrer** i Marianna Depaus:

"[...] *Marianna diu ser menor de 25 anys major, peró major de 18 anys.* ***Joan Francesc Piferrer*** *accepta el dot i li fa un escreix de 5.000 lliuras.* ***Joan Francesc*** *diu ser menor de 25 anys, peró major de 22 anys*".

Tingueren sis fills: **Josep**, Ramon, Tomàs, que premorí son pare, Joan (sordmut), Eulàlia i Josepa. El 9 de maig del mateix any,[3198] **Joan-Francesc Piferrer** i Marianna Depaus nomenaren procurador seu Miquel Potau, notari reial i causídic.

El 17 de maig de 1793,[3199] **Joan-Francesc Piferrer** renuncià al càrrec de tresorer del Col·legi de Llibreters i Impressors Unificat, per tenir massa feina com a impressor reial. Aquest fet demostra que, aleshores, la seva economia era folgada:

"*Sie a tots notori com* ***Joan Francisco Piferrer****, impressor y llibreter, ciutada de Barcelona, habent tingut noticia que ab lo concell general celebrat per lo collegi de impressors y llibreters de dita ciutat, ab intervenció del infrit nott,* [...] *vint y set mars prop passat, queda elegit tresorer del referit collegi, conciderant no poder exercir lo dit encarrech, per rahó del cuidado y cumpliment que ha de donar al Real y Públich servei en la Imprenta. Per lo tant, constituit personalment devant lo nott y testimonis infrits digué que renunciaba com renuncia lo mencionat nombrament, podent lo predit Collegi librement anomenar altre tesorer, sempre y quant li aparexera.* [...]".

El 10 de desembre del mateix any,[3200] **Joan-Francesc Piferrer** nomenà procurador seu Nicolau Piferrer, doctor en drets, resident a Madrid, familiar seu.

[3195] ADB. Expedients matrimonials, any 1792, caixa 18, núm. 45.

[3196] Ibíd. Caixa núm. 50.

[3197] AHPB. Barcelona, notari Ramon Comes i Sort , manual de 1793, 1141/4, folis 108-112 v.

[3198] Ibíd. Folis 113-114.

[3199] Ibíd. Francesc Madriguera i Galí, manual de 1793, 1085/21, folis 343-343 v.

[3200] Ibíd. Ramon Comes i Sort, manual de 1793, 1141/4, folis 277-278.

El 1794,[3201] **Piferrer** era la impremta més important de Barcelona, en pocs anys, havia passat de quatre impremtes a sis, amb tot, l'època de crisi que hi vivien els passà factura, amb la Guerra Gran, la guerra contra l'Anglaterra i la Guerra del Francès. El 24 de febrer de 1794,[3202] hi hagué el lliurament d'una ombrel·la llegada per la seva mare a la parròquia de Santa Maria del Mar. El 7 d'abril del mateix any,[3203] **Joan-Francesc Piferrer** i la seva muller Marianna nomenaren procurador seu el notari Miquel Potau. El 7 d'agost de 1794,[3204] signà una àpoca per manutenció rebuda del seu sogre, Ramon Depaus, per sentència de la Reial Audiència. El 23 de setembre del mateix any,[3205] **Joan-Francesc Piferrer** nomenà procurador seu el notari reial i causídic Miquel Potau, per tercera vegada. El 13 d'octubre de 1794,[3206] fou el padrí en el bateig d'un fill de Jacint Ribot i de Raimona Depaus, familiars de la seva dona.

El 22 de desembre de 1795,[3207] constà als capítols matrimonials de Caterina Masó, casada amb **Miquel Serra**, llibreter.

El 29 de juliol de 1796,[3208] hi hagué la venda i original creació de censal, feta i signada per **Joan-Francesc Piferrer**, impressor del rei, ciutadà de Barcelona, a favor de la comunitat de preveres beneficiats de la parròquia de Sant Just i Sant Pastor de Barcelona, pel preu de 11.575 lliures i pensió anual de 347 lliures, 5 sous, pagadora el 29 de juliol de cada any, per poder pagar el dot de la seva germana Josepa Piferrer i Macià, assenyalat pels seus pares en 13.000 lliures, que li ha de donar per ser l'hereu (3.000 lliures en calaixeres i robes i 8.000 lliures en diners comptants). Donà com a aval les peces de terra i el dret d'aigua de Vilassar i també les cases de Barcelona a la Plaça de l'Àngel. El 22 de desembre del mateix any,[3209] hi hagué una àpoca signada pel Dr. Pere Santmartí,

---

[3201] Solà i Parera, Àngels. "Impressores i llibreters a la Barcelona dels segles XVIII i XIX", *Recerques*, núm. 56, Barcelona, 2008, pàg. 97.

[3202] AHPB. Barcelona, notari Joan Prats i Cabrer, manual de 1794, 1104/24, folis 36 v-37 v.

[3203] Ibíd. Ramon Cortès i Sort, manual de 1794, 1171/5, folis 211-212.

[3204] Ibíd. Pau Casades, manual de 1794, 1133/6, folis 110 v -111.

[3205] Ibíd. Ramon Cortès i Sort, manual de 1794, 1171/5, folis 363 v-364.

[3206] APSJSPB. Baptismes, 1786-1795, llibre 20, foli 607.

[3207] AHPB. Barcelona, notari Ramon Cortès i Sort, manual de 1795, 1171/6, folis 270-273.

[3208] Ibíd. Ramon Comes i Sort, manual de 1796, 1141/7. Actes de Piferrer pertanyents a l'heretat de Vilassar, per les peces de terra que foren del prevere Francesc Julià i de Joan Astor.

[3209] Ibíd. 1796, Causa Pia de Colomers, Ametller i Piferrer.

prevere, en nom del rector del Col·legi o Seminari Episcopal de Barcelona, a **Joan-Francesc Piferrer**, impressor reial, de 13 lliures, 4 sous, 6 diners per pensions de la peça de terra de Vilassar.

El 7 de febrer de 1797,[3210] hi hagué la venda i original creació d'un censal feta per **Joan-Francesc Piferrer** a favor de la comunitat de Sant Just i Sant Pastor, pel preu de 1.425 lliures i pensió anual de 42 lliures, 15 sous, a causa de la crisi econòmica:

"[...] *y atenent que me han sobrevingut algunas urgencias en ma casa, no he trobat medi mes expedit que prendrer a forsa de censal* [...]".

El 14 de febrer del mateix any,[3211] nomenà procurador seu Isidre Gallarda i Martí, notari reial i causídic. El 4 de març de 1797,[3212] Joan Ametller i Mestres, apotecari col·legiat de Barcelona, Rita Ros, la seva muller, i Joan Ametller i Ros, el seu fill, també apotecari, signaren àpoca a la comunitat de Sant Just i Sant Pastor, els quals han pagat a **Joan-Francesc Piferrer,** impressor del rei, part del preu del censal de capital 1.575 lliures i pensió anual de 347 lliures, 5 sous, que aquest havia venut a l'esmentada comunitat [29 juliol 1786], per 11.000 lliures, moneda de Barcelona, que **Joan-Francesc Piferrer** prometé en dot a Josepa Piferrer, sa germana, qui havia de celebrar matrimoni aleshores amb Joan Ametller i Ros. El mateix dia 4 de març, Josepa Piferrer, muller de Joan Ametller i Ros, apotecari, reconegué al seu germà **Joan-Francesc** el que li havia donat. Ja havien signat els capítols matrimonials el 13 de febrer de 1797, davant del notari Ramon Cortès i Sort. El 15 de març de 1797,[3213] Nicolau Pasquets i Mas, mestre sastre, ciutadà de Barcelona, signà àpoca a la comunitat de Sant Just i Sant Pastor, pel preu de 1.800 lliures pels vestits fets a Josepa Piferrer, pel censal que **Joan-Francesc Piferrer**, havia fet pel dot de la seva germana: hi adjuntem el document com a prova de la burgesia benestant de Barcelona, aleshores:

[3210]Ibíd. 1796, Actes de Piferrer pertanyents a l'heredat de Vilassar, per les peces de terra que foren del prevere Francesc Julià i de Joan Astor.

[3211]Ibíd. Barcelona, notari Ramon Cortès i Sort, manual de 1797, 1171/8, folis 72-72 v.

[3212]APSJSPB. 1797. Actes de Piferrer pertanyents a l'heretat de Vilassar, per les peces de terra que foren del prevere Francesc Julià i de Joan Astor.
-AHPB. Barcelona, notari Ramon Cortès i Sort, manual de 1797, 1171/8, folis 101 v-102 v.

[3213]APSJSPB. 1797. Actes de Piferrer pertanyents a l'heretat de Vilassar, per les peces de terra que foren del prevere Francesc Julià i de Joan Astor.
-AHPB. Barcelona, notari Ramon Cortès i Sort, manual de 1797, 1171/8, folis 112-115 v.

"*Yo otorgant de ordre y comissió dels dits conjuges Joan Ametller y Ros y Josepha Ametller y Piferrer he comprat las robas y construhit de mon ofici de sastre, punys, puntas, tela y fer construhir camises y demés havent invertit la quantitat de mil vuit centes lliuras y a son compte en la manera seguent*:

Primo un corte de ballut tallat per unas faldillas negras setanta sinch lliuras……75 lliuras

Item per quatre canas sis palms satí negra per unas faldillas y gipó, trenta dos lliuras, un sou y tres diners……32 lliuras, 1 sou, 3 diners

Item set palms de sati blau per giras de capa, sinch lliuras sinch sous……5 lliuras, 5 sous

Item una cana sis palms tafeta color de rosa per fermar ditas faldillas de ballut y de sati negre, quatre lliuras, divuit sous……4 lliuras, 18 sous

Item per lo sarrell de passamaner de las faldillas de escot, dotze lliuras quinse sous……12 lliuras, 15 sous

Item per cintas per ditas faldillas de escot, sis lliuras……6 lliuras

Item per ferma y feta de llargar las faldillas de escot, dos lliuras deu sous……2 lliuras, 10 sous

Item per las mans de ditas faldillas de escot, tres lliuras……3 lliuras

Item per la beta y fil del bestit de bombosí blacnh, quinse sous……15 sous

Item per les mans de dit bestit, tres lliuras……3 lliures

Item per la beta del vestit de mossolina brodat de colors, quinse sous……15 sous

Item per les mans de dit vestit de mussolina, sis lliures……6 lliures

Item per mans y recaptes del cosset de satí blau y galó, sinch lliuras, deu sous……5 lliuras, 10 sous

Item per una faixa de cinta, dos lliuras……2 lliuras

Item per una cana sinch palms de bayeta per la capa, vuit lliures dotse sous……8 lliuras, 12 sous

Item per quatre canas yndiana del bestit obscur, vint y quatre lliuras……24 lliuras

Item per mans de dita capa, tres lliuras……3 lliuras

Item per la beta y fil de dit vestit de yndiana, quinse sous……15 sous

Item per les mans de dit vestit obscur, tres lliuras……3 lliures

Item per lo sarrell de passamaner de las faldillas de satí, trenta sinch lliuras, dotse sous y sis diners……35 lliuras, 12 sous, 6 diners

Item per la beta seda y fil de ditas faldillas, una lliura……1 lliura

Item per les mans de ditas faldillas de satí, quatre lliuras……4 lliuras

Item per lo bellut de la guarnició de las faldillas de sati, sis lliuras, quinse sous……6 lliuras, 15 sous

Item per lo forro del gipó de sati negra, una lliura, deu sous……1 lliura, 10 sous

Item per las mans del gipó, tres lliuras……3 lliuras

Item per la dita seda y refors de las faldillas de bellut tallat, una lliura……1 lliura

Item per las mans de ditas faldillas de bellut, quatre lliuras……4 lliuras

Item deu palms tafeta color de rosa per forro del camison de lilon brodat, tres lliuras, quinse sous……3 lliuras, 15 sous

Item per las mans de dita camisa, sis lliuras……6 lliuras

Item per beta y fil de dita camisa, quinse sous……15 sous

Item per la tela del forro de dita camisa, dos lliuras……2 lliuras

Item per lo galó de dita camisa, nou lliuras……9 lliuras

Item per lo sarrell de passamaner de las faldillas de paño de seda negra, vint y sinch lliuras, dos sous……25 lliuras, 2 sous

Item per les mans de ditas faldillas de paño de seda, una lliura, dos sous……1 lliura, dos sous

Item per un bestit de mossolina brodat de estam de colors, vint y quatre lliuras, set sous, sis diners……24 lliuras, 7 sous, 6 diners

Item per un bestit de lilon cordat, seixanta lliuras……60 lliures

Item per unas faldillas y gipó de escot foraster sobre fi, dinou lliuras, tretse sous, nou diners……19 lliuras, 13 sous, 9 diners

Item per bombosí per butxacas y cunillas, vint y dos lliuras deu sous……22 lliuras, 10 sous

Item per bombosí blanch per un vestit, vint y tres lliuras, dotse sous, sis diners……23 lliuras, 12 sous, 6 diners

Item per un mocador de lilon, sis lliures, quinse sous……6 lliuras, 15 sous

Item per cent quaranta quatre canas de tela fina, a sis pesetas la cana, per ferse sis dotzenas de camisas, tres centas vint y quatre lliuras……324 lliuras

Item per cinquanta canas de tela per anaguas, a cinch pesetas la cana, noranta tres Lliuras, deu sous……93 lliuras 10 sous

Item per vuit canas y mitja puntas amplas negras, a vuit pesetas lo palm, dos centas quatre lliuras……204 lliuras

Item un bestit mossolina de floretas quatre canas, a sis pessetas lo palm, setanta dos lliuras……72 lliuras

Item quatre canas mossolina llisa per altre vestit, a sinch pessetas lo palm, seixanta lliuras……60 lliuras

Item per un bestit de mossolina de sanefa pintada de colors, quaranta lliuras……40 lliuras

Item quatra canas yndiana de fondo per un camison, a divuit pesetas la cana, vint y set lliuras……27 lliuras

Item quatre canas per altre vestit de fondo blanch de yndiana fina, a setse pesetas la cana, vint y quatre llliuras……24 lliuras

Item dotse canas de mossolina rallada per guarnicions, a setse pesetas la cana, setanta dos lliuras……72 lliuras

Item deu canas cambray per guarnicions, a setse pesetas la cana, seixanta lliures……60 lliuras

Item dotze canas batista per mocadors, a setse pesetas la cana, setanta dos lliuras……72 lliuras

Item deu canas [...] *per anillas y mocadors, a vuit pesetas la cana, trenta lliures……30 lliuras*

Item sis mocadors per lo coll de lilon y mossolina, a sis duros cada un, seixanta set lliuras, deu sous……67 lliuras, 10 sous

Item per dotze parells de mitjas de seda, a vuit pessetas lo parell, trenta sis lliuras……36 lliuras

Item per dotze parells de mitjas de cotó finas, a sis pesetas cada un, vint y set lliuras……27 lliuras

Item nou canas tela, a duro la cana, per sis pentinadors, setse lliuras, disset sous y sis diners……16 lliuras, 17 sous, 6 diners

Item per sis canas mossolina per guarnir dits pentinadors, a quinse sous lo palm, trenta sis lliuras……36 lliuras

Item per mans dels sis pentinadors, onse lliuras, deu sous……11 lliuras, 10 sous

Item per un gipó de sati rallat mans y material de mon ofici de sastre, quinse lliuras……15 lliuras

Item per una mantaleta de sati color blau, cinquanta lliuras, deu sous……50 lliuras, 10 sous

---

1.800 lliuras

Lo modo de la paga de dites mil vuit centes lliuras, moneda barcelonesa, es que aquestas per lo que queda expressat en lo antecedent compte, confesso tenir rebudes per partida a mon favor feta per dita reverent Comunitat de Sant Just y Sant Pastor de esta ciutat, en son Arxiu, lo dia de ahir, catorse del corrent mes, la que accepto [...]".

El 13 de juliol del mateix any,[3214] signà àpoca pels lloguers d'una casa al carrer de la Bòria. El 20 de novembre de 1797,[3215] Joan Alberic signà àpoca a favor de la comunitat i vicari perpetu de Sant Just i Sant Pastor, pel preu de 200 lliures, en nom de **Joan-Francesc Piferrer,**[3216] i són per a pagar les dues calaixeres que encarregà pel dot de sa germana, Josepa Piferrer.

L'1 de juny de 1798,[3217] **Joan-Francesc Piferrer** rebé una quantitat de diners per un segrest fet a una casa del carrer de la Bòria. El 17 de juliol del mateix any 1798,[3218] vengué un censal. Encara el mateix dia,[3219] en cobrà un altre.

El 7 d'abril de 1799,[3220] Bartomeu Soler, familiar del Sant Ofici, **Joan-Francesc Piferrer**, impressor reial, i Miquel Mates i Guardans, comerciant, donaren poders a Josep-Antoni de Arana, agent dels Reials Consells, resident a Madrid.

Sabem que el 25 de març de 1800, a l'inventari *post-mortem* de **Francesc Solà**, hi constaren obres seves impreses, com ara: *Ortografía del castellano*.

El 19 de març de 1801,[3221] hi hagué un requeriment i resposta sobre el dipòsit de lluïsme d'un censal.

El 19 de setembre de 1803,[3222] en un consell del Col·legi de Llibreters i Impressors Unificat, sabem que **Pere-Antoni L'Enfant** havia estat deixeble seu, i havia treballat al seu obrador al llarg de 13 anys.

[3214]Ibíd. Francesc Mas, manual de 1797, 1126/17, folis 499-499 v.

[3215]APSJSPB. 1797, Causa Pia de Colomers, Ametller i Piferrer.

[3216]AHPB. Barcelona, notari Ramon Cortès i Sort, manual de 1797, 1171/8.

[3217]Ibíd. Miquel Serra i Ponac, manual de 1798, 1130/13, folis 162-162 v.

[3218]Ibíd. Folis 203-206 v.

[3219]Ibíd. Folis 212-212 v.

[3220]Ibíd. Josep Pomareda, manual de 1792-1799, 1152/1, folis 173 v-174 v.

[3221]Ibíd. Francesc Focs i Broquetes, manual de 1801, 1161/6, folis 83-84 v.

[3222]Ibíd. Francesc Ribes i Barbier, manual de 1803, 1188/2, folis 133 v-134 v.

Piferrer començà l'any 1804[3223] en fallida econòmica, a causa del bloqueig anglès als ports peninsulars, però no tancaren pas. El 6 de gener de 1804,[3224] **Joan-Francesc Piferrer** nomenà un procurador per a gestionar els interessos comercials ultramarins que té, juntament amb altres persones, a la polacra *La Concepción*.

El 1805,[3225] feu de marmessor al testament d'un altre impressor: **Josep Perers i Nató**.

El 1806, encara era impressor reial, però li anul·laren el privilegi. També, deixà d'imprimir la *Gazeta de Barcelona*, reimpressió de la de Madrid, amb pèrdua important d'ingressos.

Quan entraren els francesos a Barcelona, el 22 de març de 1808,[3226] publicà per als imperials un Decret sobre la supressió de la intendència de Policia de Madrid, un únic full, amb lletra manuscrita, on consta el nom de l'impressor: "*Á Barcelonne, imprimerie de Jean François Piferrer*".

Devia abandonar la ciutat cap a l'estiu de 1808. Marxà a Vilassar de Dalt. Allà, morí Tomàs, un fill de 17 anys. Aleshores, tingué un deute de 300 duros, essent un moment molt difícil per al negoci i per a la vida familiar. El maig de 1809, s'adreçà a la Junta Superior del Principat, que era a Tarragona, perquè el ratifiquessin com a patriota, d'entre els testimonis, hi hagué el capità Joan Serraïma, qui digué que en **Piferrer** es negà a imprimir, el 1809, el diari afrancesat *La Abeja. Gazeta de Barcelona*; uns altres testimonis foren treballadors seus, **Francesc Ballestà** i el caixista **Segimon Font**, per bé que sabem que el 19 de març de 1809 publicà per als imperials.[3227] El 1810, s'adreçà al rei per tal de poder tornar a imprimir la *Gazeta de Barcelona*, òbviament, sense resultat. El 1813, començà a imprimir *La gramatica i Apologia de la llengua Cathalana*, de Josep-Pau Ballot,[3228] però no reeixí. Finalment, fou impresa per fascicles el 1814, per **Husson:**

[3223]De Burgos, Francisco Xavier; Peña, Manuel. *Imprenta y negocio del libro en la Barcelona del siglo XVIII. La casa Piferrer*, Barcelona, 1987, pàg. 206.

[3224]AHPB. Barcelona, notari Josep Clos i Tries, manual de 1804, 1164/7, folis 14-15 v.

[3225]Ibíd. Josep Grau i Sairols, manual de 1805, 1114/50, foli 109.

[3226]BNC. Reserva. Fullets Bonsoms, 1808.

[3227]Mireu al final d'aquest apartat.

[3228]Ballot, Josep-Pau. *Gramatica y Apologia de la llengua cathalana*, edició a cura de Mila Segarra, *Documents de Filologia catalana*, 2, edi Alta Fulla, Barcelona, 1987. Ens diu que el prevere i professor de retòrica i gramàtica castellana i llatina, Ballot, començà a publicar la seva obra el 1813, adreçada a la Junta de Comerç, i s'acabà a inicis de 1815, a l'Estampa de **Pere-Pau Husson de Lepassaran**, a Barcelona. Ens

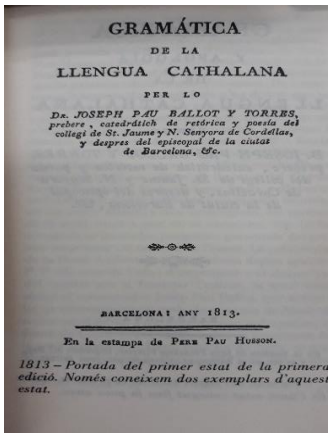

GRAMÁTICA
DE LA
LLENGUA CATHALANA
PER LO
Dr. JOSEPH PAU BALLOT Y TORRES,
prebere, catedràtich de retòrica y poesia del
collegi de St. Jaume y N. Senyora de Cordellas,
y despres del episcopal de la ciutat
de Barcelona, &c.

BARCELONA: ANY 1813.

En la estampa de Pere Pau Husson.

1813 – Portada del primer estat de la primera edició. Només coneixem dos exemplars d'aquest estat.

Rere la malvestat de la guerra, **Piferrer** tornà al Col·legi de Llibreters i Impressors. El 15 d'octubre de 1814,[3229] hi hagué un consell en què **Piferrer** demanà de tornar a ser impressor reial, però el Col·legi no ho acceptà. El 25 de novembre del mateix any,[3230] tornà a demanar al Col·legi que l'avalés per tal de tornar a ser impressor reial, però la petició fou denegada, amb vots negatius, menys el de **Valeri Sierra**, qui s'hi abstingué. A més, des del Col·legi foren comissionats **Joan-Ignasi Jordi** i **Tomàs Gaspar**, a fi que no resultés designat impressor reial, novament:

"[...] *Seguidament fou proposat que lo Sr **Joan Francisco Piferrer** habia acudit al Rey ab la solicitut de que se li concedesquia la gracia de Impressor Real, al tenor dels privilegis ab que fou concedida a **Joseph Texidor**, compresas totas las oficinas de Barcelona, qual havia vingut a informe al Real Acuerdo, la que a obtenirla redundaria en grave perjudici de tots los individuos. En vista de lo que y haventse voluntariament abstingut de votar dit **Valero Sierra**, se acorda que lo Collegi se manifestas com a part en merits de dit expedient, oposantse a la concessió de la gracia que solicita dit **Joan Francisco Piferrer** y donar comissió, com donaren al efecte al referit **Joan Ignasi Jordi** y **Thomas Gaspar**, atribuintlos totas las facultats y poders necessaris pera accionar a nom del Collegi, gastant de fondos de ell lo que sia menester*".

És simptomàtica aquesta majoritària voluntat del Col·legi en no designar-lo, de nou, impressor reial. Pensem que evidencia l'inici del Nou Règim.

El 27 de novembre de 1814, des de Barcelona, tornà a imprimir, amb el següent peu: "*Barcelona, oficina de Juan Piferrer, impresor, véndese en la librería administrada por Juan Sellent*".

---

diu que devia ser escrita per encàrrec, a partir de la catalanització de la premsa de la ciutat comtal i de l'ús del català. Gramàtica escrita sense cap innovació gramatical, però el mèrit és que fou la primera escrita en llengua catalana.

[3229] AHPB. Barcelona, notari Josep-Maria Òdena i Muntells, manual de 1814, 1187/13, folis 708 v-709 v.

[3230] Ibíd. Foli 804.

El 1815, **Piferrer**, però, fou novament impressor reial. Hi publicà el llibre de Ballot *Gramatica i Apologia de la llengua Cathalana*.

L'11 de febrer de 1818,[3231] fou cònsol primer en el mestratge de **Pere Fullà i Ribes**. El 18 de gener del mateix any,[3232] hi hagué un conveni entre **Joan-Francesc Piferrer** i **Joan Sellent**, el seu administrador des del 1785 -malalt-, per tal d'evitar problemes amb el seu fill, també anomenat **Joan Sellent**, amb la propietat dels llibres i altres mercaderies a la seva mort. El 3 de març de 1818,[3233] donà poders a Fèlix Francès, del comerç de llibres de Madrid. El 13 de juliol del mateix any,[3234] **Joan-Francesc Piferrer** i **Joan Sellent**, menor, es repartiren el gènere dels magatzems de la casa d'en Grassot, a la Baixada de la Presó, i la botiga que havien acordat en la concòrdia feta l'1 de gener de 1818, quan **Joan Sellent**, major, administrador de la casa **Piferrer**, era apunt de morir. Un dels testimonis fou el jove llibreter **Pau Argelaguer**. El 3 de setembre del mateix any,[3235] **Joan-Francesc Piferrer**, com a hereu de la seva muller difunta, Marianna Depaus, atorgà poders a Miquel Potau i Joan Cantarell, notaris. Un dels testimonis fou el jove llibreter **Pau Grau**.

El 8 de gener de 1819,[3236] **Joan-Francesc Piferrer** enllestí un contracte d'impressió de la gramàtica anglesa: *Nueva y completa gramatica inglesa, para el uso de los españoles,* dividida en quatre parts, de *William Casey Philomath*: "*Barcelona, 1819. En la oficina de Juan Francisco Piferrer, Impresor*". El 7 de juny 1819,[3237] hi hagué un conveni entre **Piferrer** i el gremi dels Sastres per poder construir un edifici on hi havia la carnisseria major, al costat de la casa de l'impressor:

"*En nombre de Dios sea, amen. Sepase que Dn* ***Juan Francisco Piferrer****, impresor del rey nuestro señor, acudió en ocho de febrero de mil ochocientos dos, al Exm Ayuntamiento de esta ciudad, exponiendole que por sus justos y legitimos titulos, poseia en ella unas casas que lindaban por mediodia con la plaza del Angel, antiguamente dicha del Trigo, y por cierzo con la Carniceria mayor, sobre cuyas tablas tenia algunos edificios que abanzaban unos once palmos mas alla del plomo de la pared, en virtud del establecimiento concedido a sus causantes por el Sr Bayle general del real patrimonio de Cataluña, a*

[3231] Ibíd. Manual de 1818, 1187/17, folis 108 v-109 v.

[3232] Ibíd. Ignasi Marti i Vidal, manual de 1818, 1180 /13, folis 15 v-16.

[3233] Ibíd. Ignasi Marfà, manual de 1818, 1155/11, foli 30.

[3234] Ibíd. Ignasi Martí i Vidal, manual de 1818, 1180/13, foli 229.

[3235] Ibíd. Pau Ferrers, manual de 1818, 1193/5, folis 101 v-102.

[3236] Ibíd. Manual de 1819, 1193/6, folis 1 v-3 v.

[3237] Ibíd. Josep-Maria Òdena i Muntells, manual de 1819, 1187/18, folis 306-308 v.

primero de noviembre de mil quatrocientos sesenta y siete, cuya extension de edificio no era suficiente para el [...]".

El 17 de juliol de 1820,[3238] **Joan-Francesc Piferrer** lliurà al notari una plica closa amb el seu testament.

El 30 de juny de 1821,[3239] pagà 400 lliures a la seva sogra, Margarida Fargues, a compte d'una quantitat més gran que ell, el seu fill **Josep** i la seva nora li havien promés. El 23 d'agost del mateix any,[3240] atorgà poders al seu fill **Josep Piferrer i Depaus**, resident a Barcelona. El 29 d'octubre del mateix any,[3241] prengué possessió de les cases del difunt Ramon Depaus, el seu sogre, rebudes en herència, al carrer dels Escudellers i al de Nou de Sant Francesc. A partir d'aleshores, ja no s'hagué de preocupar per l'economia.

El 3 de gener de 1822,[3242] **Joan-Francesc Piferrer** demanà la publicació del testament del seu sogre, Ramon Depaus, lliurat en plica closa al notari, el 26 de juliol de 1820. El 28 de març del mateix any,[3243] pagà els honoraris del notari, dels litigis que tenia la seva nora, Josepa Soler i Fargues, muller de **Josep Piferrer i Depaus**, com també altres despeses, en tant que administrador del béns dels seus fills:

"*Sepase que el Dr en derechos Dn Jose Antonio Generes, en esta ciudad de Barcelona domiciliado. Espontaneamente confiesa y reconoce a Dn* ***Juan Francisco Piferrer****, vecino de la misma, pagando por Dº Josefa Piferrer y Soler, su nuera, y con animo de recobrar, que en el modo infro le ha pagado, la cantidad de ciento nueve libras, que importa la cuenta de honorarios por el otorgante, hechos en varias causas por quenta de la citada dª Josefa Piferrer, antes Soler y Fargas, en los años de mil ochocientos diez y seis al de mil ochocientos veinte, todos inclusive por menor expresados en la cuenta que asi dice: Cuenta de lo que el D D Jose Antonio Generes acredita de dª Josefa Soler y Fargas, oy en dia* ***Piferrer*** *por su conducta y honorarios en varias causas*:

CAUSA CONTRA LOS CONSORTES POMAREDA, AÑO DE MIL OCHO CIENTOS DIEZ Y SEIS

Dia veinte y cinco de mayo, examen de autos, junta con el Sr canonigo Oliveras y con Dn Pablo Ferrer ..... *4 lliuras, 10 sous*

Dia veinte y siete, pedimiento desvaneciendo cada una de por si las reflexiones del contrario ..... *9 lliuras*

Dia treinta de julio, otro pedimiento largo desvaneciendo las replicas de la parte otra. ..... *6 lliuras*

Por un situado. ..... *5 lliuras*

AÑO DE MIL OCHO CIENTOS DIEZ Y SIETE

[3238]Ibíd. Nicolau Simon i Labrós, manual de 1820, 1156/11, foli 128.

[3239]Ibíd. Josep-Maria Òdena i Muntells, manual de 1821, 1187/20, folis 284-285.

[3240]Ibíd. Folis 393-394.

[3241]Ibíd. Francesc Banús i Parera, manual de 1821, 1234/1, folis 47 v-51.

[3242]Ibíd. Josep-Maria Torrent i Sairols, manual de 1822, 1199/16, folis 12 v-19 v.

[3243]Ibíd. Josep-Maria Òdena i Muntells, manual de 1822, 1187/21, folis 113 v-115.

Dia diez de marzo, imposicion del pedimiento contrario y hacer pedimiento, manifestando haber quedado desierta la apelacion……3 lliuras, 15 sous

Dia catroce de junio, junta en casa del Dr Ros ……3 lliuras

Dia diez y seis, esquela instructiva para los juezes para que se declarase desierta la apelacion……5 lliuras, 10 sous

Dia nueve de julio, pedimiento motivado oponiendonos a la apelacion interpuesta por la otra parte……5 lliuras, 12 sous

Por un situado ……5 lliuras

AÑO DE MIL OCHO CIENTOS DIEZ Y OCHO

Dia quince y siguientes de febrero, examen de autos ……15 lliuras

Dai veinte y quatro, pedimiento motivado manifestando deber ser confirmado el auto en que se declaró desierta la apelacion……11 lliuras, 5 sous

Dia cinco de mayo, examen de los documentos de la parte adversa y hacer pedimento……13 lliuras, 2 sous

Por un situado ……5 lliuras

AÑO DE MIL OCHO CIENTOS DIEZ Y NUEVE, CAUSA CONTRA MIQUEL LLOBET

Dia quince, examen del traslado para ver en que consistia ……4 lliuras, 10 sous

Por un situado ……5 lliuras

AÑO DE MIL OCHO CIENTOS VEINTE

Dia dos de julio, junta en casa del curador, Dn Baltasar Oliveras, sobre el sequestro de Dª Josefa ……1 lliura, 17 sous

Dia quatro, junta en mi casa al dicho fin, con los curadores ……1 lliura, 17 sous

Por un situado ……5 lliuras

Varias sesiones con el procurador en todas las causas ……3 lliuras

---

109 lliuras

El modo de la paga de dichas ciento y nueve libras es que confiesa haberlas recibido del citado Dn ***Juan Francisco Piferrer****, a saber, en quanto a setenta libras en el dia trece de diciembre de mil ocho cientos veinte y uno, de que su comitente dió el correspondiente recibo, y las restantes treinta y nueve libras confiesa recibirlas en presencia del nott y testigos infros. Y asi renunciando* [...]"**.**

El 3 d'abril de 1822,[3244] Isabel Alemany i sa germana Rosa vengueren a **Joan- Francesc Piferrer** la propietat de tres llibres de Josep-Pau Ballot: la *Gramatica* castellana amb compendi, la *Lógica* i la *Geografia*. El 22 d'octubre de 1822,[3245] el masover de la torre de Badalona -herència de la seva àvia **Teresa Pou-**, signà un debitori per diners i càrregues de vi que li devia:

"*Sia notori com jo, Pere Cuxart, pagés de la parroquia y terme de Santa Maria de Badalona, bisbat de Barcelona, al present trobat en aquesta ciutat. Despues de haver passats tots compres ab lo infrit mon principal y amo el Sr Don* ***Joan Francisco Piferrer*** *de la Masoveria de la Torre, cituada en dita parroquia*

[3244]Ibíd. Josep-Maria Torrent i Sairols, manual de 1822, 1199/16, folis 110-111.

[3245]Ibíd. Folis 327-328.

y terme, quedant en lo celler de dita torre lo vi y garrafas de la part de dit señor de la corresponent cullita del corrent any, y las posts del cup y garbell que jo paguí, li he quedat devitor de una part, en la quantitat de cent y quinse lliuras y de altre en quatre carregas de vi del present any. [...]".

El 6 de desembre del mateix any,[3246] **Joan-Francesc Piferrer**, com a administrador dels béns dels seus fills, llogà per cinc anys, a un hostaler, una casa al carrer Nou de Sant Francesc.

El 18 de juny de 1823,[3247] constà com a veí d'**Eulàlia Ferrer**, en les terres de Badalona, comprades per **Antoni Brusi**. El 27 de juny del mateix any,[3248] **Joan-Francesc Piferrer** pagà per la seva nora, Josepa Soler, unes pensions d'un censal que havia creat l'avi d'ella, després venut al desaparegut convent de Sant Josep. El 30 de juny de 1823,[3249] pagà a un notari 147 lliures, per feines fetes per a Josepa Soler, la seva nora.

El 15 de juny de 1824,[3250] **Joan-Francesc Piferrer** pagà una quantitat a la seva consogra per comptes entre ell, la seva nora i el seu fill **Josep Piferrer i Depaus**. Aquell mateix any, fou vocal-artista de la Junta de Comerç de Barcelona.[3251]

El 8 de juny de 1825,[3252] la confraria del Cordó de Sant Francesc d'Assís reclamà pensions de censals que els **Piferrer** no havien pagat, a causa de llur suspensió durant un temps pel Govern constitucional. L'endemà mateix, el 9 de juny,[3253] hi hagué la resposta de **Joan-Francesc Piferrer** a la confraria del Cordó de Sant Francesc. El 6 de desembre de 1825,[3254] atorgà poders al seu fill **Ramon Piferrer** per a gestionar els lloguers d'una casa al carrer dels Gegants, de Barcelona.

[3246]Ibíd. Folis 379-381 v.

[3247]Ibíd. Josep-Maria Vilar i Estruc, manual de 1823, 1219/10, folis 145-149.

[3248]Ibíd. Josep-Maria Òdena i Muntells, manual de 1823, 1187/22 foli 340.

[3249]Ibíd. Folis 350 v- 351.

[3250]Ibíd. Manual de 1824, 1187/23, folis 357-358.

[3251]De Burgos, Francisco Xavier; Peña, Manuel. *Imprenta y negocio del libro en la Barcelona del siglo XVIII. La casa Piferrer*, Barcelona, 1987, pàg. 189.

[3252]AHPB. Barcelona, notari Josep-Maria Torrent i Sairols, manual de 1825, 1199/19, folis 347-348.

[3253]Ibíd. Folis 348-349.

[3254]Ibíd. Manuel Lafont i Tomàs, manual de 1825, 1227/8.

El 3 de gener de 1826,[3255] hi hagué una concòrdia entre els cinc germans **Piferrer** i Depaus i son pare, **Joan-Francesc Piferrer**, sobre els drets que els pertocaven en les herències dels seu avis materns, com també de la seva mare (morta sense fer testament) i el seu germà Tomàs, difunt:

"*En nombre de Dios sea Amen. Sepase que los Señores D* ***Jose****, D Ramon, Dª Eulalia, Dª Josepha y D Juan Piferrer y Depaus, todos en esta ciudad domiciliados, hermanos hijos legitimos y naturales de D* ***Juan Francico Piferrer****, impresor de S M (q. D. g.) y de la qm Dª Maria Ana Piferrer Depaus, Policart y Ferriol, su consorte, difunta. Haciendo emperó los dos ultimos las infras cosas en presencia y de expreso consentimiento del dicho su Señor Padre D* ***Juan Francisco Piferrer****, y este mismo no solo como padre y legitimo administrador de las personas y bienes de los tales hijos menores de edad, y en representacion del ultimo de ellos nombrado D Juan Piferrer y Depaus, por no poder expresar su voluntas con el devido conocimiento, por ser sordo mudo, y no saber leer ni escribir, interviniendo tambien y firmando el mismo su Sr padre D* ***Juan Francisco Piferrer****, en la predicha calidad de padre y legitimo administrador y en la otra que mas haya lugar, mediante emperó la aprobacion de S Exª la Real Audiencia, a que debera sugetarse la presente concordia para poder tener efecto y cumplimiento.* [...]".

El 19 de gener del mateix any,[3256] en nom propi i en el de segrestador de la casa que Antoni Font i Ivern tenia al carrer dels Gegants de Barcelona, atorgà poders a Josep Vallespí, notari reial, i a Esteve Felip i Blanc, causídics. El 21 de febrer de 1826,[3257] **Joan Sellent**, menor, signà un debitori a **Joan-Francesc Piferrer**, per una part dels diners que encara li devia per haver pagat les despeses de la malaltia, sepultura i sufragis del seu pare. El 24 d'octubre del mateix any,[3258] **Josep Piferrer**, en nom del seu pare, presentà una lletra de canvi per comerç de llibres:

"*En la ciudad de Barcelona, a veinte y quatro octubre de mil ochocientos veinte y seis, Ramon Piferrer con comision y orden de Dn* ***Juan Francisco Piferrer****, constituido personalmente junto conmigo el escrivano en las casas de la propria habitacion de Dn Miguel Almirall, vecino y del comercio de esta, a fin de que aceptase la letra baxo inserta, en mi presencia por ausencia del dicho Sr presentó a su hijo la de cambio del tenor siguiente: J N J Valls, veinte y tres de octubre del mil ochocientos veinte y seis. Por tres cientos veinte reales vellon efectivos. A ocho dias vista, se servira V pagar por esta primera de cambio a la orden de Dn* ***Juan Francisco Piferrer****, los dichos tres cientos veinte reales en oro o plata, valor en*

[3255]Ibíd. Josep-Maria Torrent i Sairols, manual de 1826, 1199/20, folis 70-74 v.

[3256]Ibíd. Manuel Lafont i Tomàs, manual de 1826, 1227/8, folis 44 v-45.

[3257]Ibíd. Josep-Maria Torrent i Sairols, manual de 1826, 1199/20, folis 155-155 v.

[3258]Ibíd. Antoni Obac i Claris, manual de 1826, 1203/42, folis 391 v-392.

cuenta con dicho señor que sentara V en cuenta, segun aviso de Juan Francisco Cañellas, a Dn Miguel Almirall Barcelona. [...]".

El 27 de febrer de 1828,[3259] **Joan-Francesc Piferrer** comprà els drets del llibre: *Corneli Nepo,* en anglès, a *William Casey Philomath,* com ja havia fet el 1818, amb un altre llibre seu: *A New English version of the lives of Cornelius Nepos, from the original latin* […] *by William Casey*: "*Barcelona*: *for John Francis Piferrer, 1828, 288 p.*". El 24 de març del mateix any,[3260] la comunitat de Sant Jaume establí unes mujades de terra a Badalona, abans plantades de vinya, ara quasi ermes, a **Joan-Francesc Piferrer**. El 27 de juny de 1828,[3261] signà àpoca per feines de minaire d'una mina d'aigua construïda al mas Prat Llussà de la Roca del Vallès, en nom de la seva nora:

"*Sia notori que Josep Urpí, menor de dias, minaire, vehi de la parroquia de Sant Vicens de Sarria, corregiment de esta ciutat. Espontaneament, confesa y regoneix a Don* ***Joan Francisco Piferrer****, en dita ciutat domiciliat, encara que ausent, pagant per sa nora Josepa Piferrer y Soler, ab animo de recobrar de ella y sos bens que en lo modo avall escrit, li ha donat y pagat la cuantitat de cent cincuanta dos lliuras, setse sous, moneda Barcelonesa, las cuals son y serveixen al otorgant per semblants que importan los jornals y materials empleats en la recomposició de la mina del mas y heretat nomenada Prat Llussà, de la Vallderió del terme y parroquia de Vilanova de la Roca, corregiment de Mataró, conforme per menor se expresa en lo compte que es del tenor seguent: Compte dels treballs y materials que se han gastat en la recomposició de la mina per las parets y tros que se ha tingut de encorbar en el mas Prats Llussa de la Valldarió, lo cual es del tenor seguent*:

Per cuaranta sinch jornals de minaire, a una lliura dos sous y sis diners...

Per sexanta sinch jornals de miñó, a tretse sous y dos diners

Per mil noucents maons, a nou lliuras lo miller

Per sincuanta sis cabassos de cals

Per cuatre portadoras de idem

Per dinou cabassos

Per quinse jornals de un carro per traginar los materials de recapte y terra, a dos lliuras, sinch sous

.....Suma 152 lliuras, 16 sous

[3259]Ibíd. Josep-Maria Torrent i Sairols, manual de 1828, 1199/22, folis 64-65 v.

[3260]Ibíd. Folis 100-101 v.

-Ibíd. Francesc Mas i Fontana, manual de 1828, 1220/15, folis 99-100 v.

[3261]Ibíd. Josep-Maria Òdena i Muntells, manual de 1828, 1187/27, folis 336-336 v.

Lo modo de pago de ditas cent cincuanta dos lliuras, setse sous es que confessa haberlas rebudas de dit Don ***Joan Francisco Piferrer*** *en diner comptant, real y efectiu a sas voluntats, ab varias partidas de que te donats diferents recibos ab varias fechas, los cuals cancella y anulla volent vingan compresos* [...]".

El 22 d'agost del mateix any,[3262] Juan Nicasio de Gallego vengué el dret d'impressió i venda de tres llibres seus a **Joan-Francesc Piferrer**. Aquest document és molt interessant per a conèixer els contractes comercials al primer terç del segle XIX, com veureu, molt estrictes i regulats:

"*Sepase que D Juan Nicasio de Gallego, Pbro, residente en esta ciudad, como a laica y privativa persona, vende y cede espontaneamente a D* ***Juan Francisco Piferrer****, impresor de SM (QDG) y a sus succesores perpetuamente, el derecho y propiedad de la obrita del Manual Geografico, por ser produccion suya propia, sin embargo de salir con el nombre de D. Jose Ulanga y Algocin, junto con las tres planchas que tiene hechas ya para ella y mil quinientas laminas ya tiradas de las mismas en las condiciones y reservas siguientes*:

1.-Que dicha obrita no pudiendo dicho S Gallego reimprimir ni permitir que otro alguno la reimprima en ningun tiempo, si solo el dicho S ***Piferrer*** *y sus succesores podran hacer todas y cuantas reimpresiones quieran hacer de dicha obra, obligandose el dicho Señor* ***Piferrer*** *a costear la impresion y papel de mil quinientos ejemplares de la primera edicion de dicha obrita, y a entregar al referido S Gallego setencientos siquanta ejemplares en papel de la dicha primera edicion, en satisfaccion de su trabajo y coste de las tres planchas.*

2.-Que si despues de vendidos los indicados mil quinientos ejemplares de la primera edicion, que no podran venderse cada uno a menos de seis reales vellon en papel, a siete en pergamino y a nueve en pasta, quisiere el Señor Gallego aumentar y mejorar la citada obrita, podra verificarlo teniendo que entregar el original aumentado y corregido para la segunda edicion al S ***Piferrer*** *o a sus succesores, y no a otro sugeto, los cuales se obligan dicho S* ***Piferrer*** *y los suyos, en este caso y no de otra manera, a costear el papel y la impresion de la segunda edicion y la de las laminas, y dar al Señor Gallego tres cientos ejemplares en papel de ella.*

3.-Que si en lo succesivo el S ***Piferrer*** *o sus succesores quieren hacer otras reimpresiones de dicha obrita, lo deberan participar al S Gallego, para que si gusta hacer alguna o algunas modificaciones o ediciones, pueda hacerlas por cuyo trabajo se le entregarian sinquenta ejemplares en papel por cada edicion que mejore y adicione, y no de otra manera.*

Igualment, el mismo D Juan Nicasio de Gallego vende y cede al dicho ***Piferrer*** *y a sus succesores perpetuamente, la propiedad del opusculo de Los peligros del mundo en la primera edad, por ser traduccion suya propia a pesar de salir con el nombre del DD Jose Ignacio Llaguna, Pbro, la que no podra dicho Gallego reimprimir ni permitir que otro alguno la reimprima en ningun tiempo, si solo el S* ***Piferrer*** *y sus succesores, obligandose el mismo S* ***Piferrer*** *a costear la impresion y papel de los ejemplares que le seran bien vistos tirar, y a entregar el mismo S* ***Piferrer*** *al S Gallego, como le entregara, ciento sesenta reales vellon por una sola vez, por su trabajo.*

Asi mismo, el propio S Gallego cede tambien al referido S ***Piferrer*** *y a sus succesores perpetuamente, la propiedad de la obrita de teatro de Los niños, por ser traduccion suya propia, sin embargo de salir con el nombre de D Jose Ulanga y Algocin, junto con la plancha de la portada que tiene hecha, ya por ella no pudiendola tampoco dicho S Gallego reimprimir ni permitir que otro alguno las reimprima en ningun tiempo, si solo lo podra hacer el S* ***Piferrer*** *y sus succesores, sin tener que satisfacer cosa alguna por las ediciones que succesivamente se hiciesen, obligandose tambien el S* ***Piferrer*** *a costear la primera impresion y papel de mil quinientos ejemplares de dicha obrita, y ha entregar igualmente al mismo Sr Gallego quinientos ejemplares en papel de la primera edicion, en satisfaccion de su trabajo y coste de la plancha de la portada y si se imprimen cubiertas de papel para dicha obra, se le entregaran quinientas cubiertas de la cual estableceran los dos señores los precios a que se vendera dicha obra, luego de lista su impresion. Como y tambien que en el caso de querer el dicho S Gallego hacer segundo tomo de dicha coleccion, debera este proponer lo primeramente al referido S* ***Piferrer*** *o a sus succesores, para convenir nuevo trato sobre el indicado tomo. Y con tales condiciones y*

[3262] Ibíd. Josep-Maria Torrent i Sairols, manual de 1828, 1199/22, folis 263 v-265 v.

reservas respectivas el dicho D Juan Nicasio Gallego separa de su dominio y poder las antedichas cosas y las traslada y transfiere al sobre dicho D ***Juan Francisco Piferrer*** *y a los suios, paraque las tenga y use perpetuamente y pacificamente, con pocesion real y actual de las mismas que le hace concesion de todos sus derechos y acciones, en virtud de cuyos derechos y acciones cedidas pueda el mismo S Comprador* ***Piferrer*** *y los suios, tener y poseher perpetuamente la propiedad de las antedichas cosas cedidas, y usar de aquellos en juhicio y fuera de el como mejor le convenga constituyendole Dueño y Procurador como en cosa propia, recibiendo como recibe el dicho señor D Juan Nicasio Gallego del referido Señor D* ***Juan Francisco Piferrer****, en dinero efectivo, los consavidos ciento sesenta reales vellon que ja recivido a sus voluntades por el valor convenido y pactado, de cuales junto con los setecientos sinquenta ejemplares del Manual geografico, como esta convenido de todo lo que con el presente le otorga la correspondiente carta de pago. Renunciando a la escepcion del valor o precio, por no ser asi convenido a la de dolo, malo,* ultra dimidium *y a cualquier otro ley, derecho y beneficio de su favor y fuero, remite al citado S* ***Piferrer*** *y a sus succesores, el escedente pudiese valer las cosas vendidas y cedidas de lo arriba dicho. Prometiendo al citado D* ***Juan Francisco Piferrer*** *y a los suios esta escritura, hacerle tener y valer y estarle de eviccion y saneamiento de daños y costas* [...]. *Y al mismo tiempo, otorga carta de pago al citado D Juan Nicasio Gallego de las mil quinientas laminas junto con las tres planchas del Manual geografico y la plancha de la portada del Teatro de los niños que ha recibido del mismo S Gallego a sus voluntades* [...] *en esta ciudad de Barcelona, a los veinte y dos dias del mes de agosto año del nacimiento del Señor de mil ocho cientos veinte y ocho* [...]"**.**

El 6 de setembre de 1828,[3263] pagà a *William Casey Philomat* per la cessió del llibre *Corneli Nepo*, en anglès. El 17 de desembre del mateix any,[3264] rebé una lletra de canvi:

"*En la ciudad de Barcelona, a los diez y siete dias del mes de diciembre del año mil ochocientos veinte y ocho, Salvador Jansana con comision a los señores Carbonell Baulenas y Cia del comercio de Madrid, constituydo personalmente conmigo, el nott infro, en la casa habitacion de Don* ***Juan Francisco Piferrer****, impresor de esta ciudad, para conseguir el pago de la letra abaxo inserta por ante mi, verificó su demanda presentandole para este fin la de cambio que dice así:* [...]".

El 27 d'abril de 1829,[3265] **Joan-Francesc Piferrer**, qui tenia poders per a imprimir un llibre de Vicente Naharro, nomenà procurador substitut **Pere-Joan Gelabert**, llibreter de Palma: *Método practico de enseñar á leer*, por Vicente Naharro, Palma: "*Imprenta de Pedro José Gelabert*", 80 pàg. El 12 de maig del mateix any,[3266] Joan Alomar, causídic de la vila de Granollers, com a procurador de Josep Volart i Bacs, pagès de Sant Muç de Cànoves, vengué a carta de gràcia a **Joan-Francesc Piferrer** i al seu fill **Josep Piferrer i Depaus**, una heretat dita mas Ferrer, a Sant Sadurní de la Roca:

"[...]. *Tota aquella heretat nomenada Masferrer, junt ab sa casa y totas sas terras de las quals part son de regadiu, part hermas, habenthi alguns brolls y pinatons y part de secar, honors y pocesions que per los titols que se manifestaran y calendaran en la venda fahedora tinch y pocehesch en la parroquia y terme de Sant Sadurni de la Roca del mateix bisbat. Qual venda otorgara per lo preu de vuyt centas lliuras barsas,*

[3263]Ibíd. Folis 274-274 v.

[3264]Ibíd. Josep Marzola i Prats, manual de 1828, 1235/9.

[3265]Ibíd. Josep-Maria Torrent i Sairols, manual de 1829, 1199/23, folis 98-99 v.

[3266]Ibíd. Folis 109-115.

del qual se delegara y satisfara el comprador o compradors del mateix preu, a saver, dos centas setanta vuyt lliuras, cinch sous a Jaume Pujadas, negociant de Castelltersol, per iguals acredita de mi per compra de sinquanta tres moltons que me vengue al preu de cinch lliuras, dotse sous y sis diners al mateix mon procurador D Joan Alomar, per consemblants acredita de mi per rahó de un devitori, li tinch firmat, adelantos del arrendament y per diners a mi mateix prestats. Y a las restants cent noranta quatre lliuras, dos sous y sis diners, cumpliment de dit preu las rebra dit mon procurador per entregarmelas facultantlo per la recepció y cobro de aquella resta de qual ne firmara a favor de dit comprador o compradors la corresponent apoca. [...]".

L'11 de juliol de 1829,[3267] signà àpoca a Emerenciana Buscallà, vídua de **Joan Sellent**, menor, per 159 lliures, 11 sous i 3 diners, que li devia el difunt, com constà en el debitori de 21 de febrer de 1826, i que ha rebut en diner metàl·lic i sonant. El 19 de desembre del mateix any,[3268] donà poders al seu fill, **Ramon Piferrer i Depaus**, qui viu actualment a Madrid.

El 28 de gener de 1830,[3269] nomenà procurador el seu fill **Josep**, per tal que cobrés diverses quantitats que li devien llibreters de Cadis i Xerès. El 22 de març del mateix any,[3270] **Joan-Francesc Piferrer** confessà la possessió de la casa i hort a Badalona. El 5 de març de 1830,[3271] pagà per una altra casa a Badalona, comprada a Cecília Casals. El 15 d'abril del mateix any,[3272] els germans Sunyol signaren carta de pagament a **Joan-Francesc Piferrer**, per les quantitats rebudes per la venda de la casa de Badalona. El 21 d'abril de 1830,[3273] **Joan-Francesc Piferrer** i Josepa Soler, sogre i nora, nomenaren procurador seu **Josep Piferrer**, fill i espós respectivament. El 9 de maig del mateix any,[3274] confessà, de nou, tenir per compra una casa i hort a Badalona. El 3 d'agost de 1830,[3275] no acceptà una lletra de canvi.

[3267]Ibíd. Folis 150-150 v.

[3268]Ibíd. Josep-Maria Òdena, manual de 1829, 1187/28.

[3269]Ibíd. Constantí Gibert i Alabau, manual de 1830, 1261/1.

[3270]Ibíd. Fèlix Falguera i Català, manual de 1830, 1213/17, folis 42 v-43.

[3271]Ibíd. Constantí Gibert i Alabau, manual de 1830, 1261/1.

[3272]Ibíd.

[3273]Ibíd.

[3274]Ibíd. Josep-Maria Torrent i Sairols, manual de 1830, 1199/24, folis 97 v-98.

[3275]Ibíd. Antoni Obac i Claris, manual de 1830, 1203/51, folis 93 v-94.

Fou un costum força observat entre els llibreters i impressors no pagar aquestes lletres, com hem pogut constatar en aquest estudi. Clarament, en el seu cas, no fou per falta de diners, sinó per estratègia comercial:

"*En la ciudad de Barcelona, a tres de agosto de mil ochocientos treinta. Dn Juan Madan de este comercio, a fin de hacer aceptar la letra de cambio, que es como sigue: Sevilla, veinte y uno de julio de mil ochocientos treinta. Por reales vellon mil cuatro cientos efectivos. A dos dias vista dixos se servira V mandar pagar por esta primera de cambio a la orden de D Pedro Cuspinera, la cantidad de mil cuatro cientos reales vellon efectivos, en oro o plata metalico, con esclusion de todo papel valor de dicho señor que sentara V en cuenta, segun aviso de Herrera, Sabila, Llena y Compañia. Al Sr Juan Francisco Piferrer, Barcelona.* [...]".

El 24 d'agost de 1831,[3276] **Joan-Francesc Piferrer** aprovà una cessió i venda d'una casa a Mataró, tot actuant com a hereu de confiança del prevere Joan-Baptista Plana. Les terres i cases de propietat dels **Piferrer** anaren augmentant, com també el negoci familiar, que invertí en terres i immobles.

El 22 de juny de 1832,[3277] rebé i no pagà una lletra de canvi. L'11 de desembre del mateix any,[3278] **Joan-Francesc Piferrer** atorgà novament poders al seu fill **Josep Piferrer i Depaus**, resident a Madrid.

El 22 d'agost de 1833,[3279] signà carta de pagament de 375 lliures que havia prestat al fabricant de naips **Joan-Josep Macià**, probablement familiar seu.

El 9 d'abril de 1834,[3280] hi hagué una àpoca de Pau Carbonell, mestre de cases, feta a **Joan-Francesc Piferrer,** per obres realitzades a la casa de Badalona:

"*En la ciutat de Barcelona, a nou dies del mes de abril de mil vuitcents trenta cuatre, Pau Carbonell, mestre de casas, vehi de Badalona, constituit devant de mi lo nott y testimonis infrits, digué que de sa voluntat confesa rebrer de D* ***Joan Francisco Piferrer****, impresor real de esta ciutat, la cantitat de mil doscentas vuitanta vuit lliuras, dotse sous y dos diners, per rahó dels treballs fets en la casa que dit Sr poseeix en la Quintana, poble de Badalona y al lado de la Riera den Folch, y sota lo Corral de dita població, nomenada per la Casa de la Malla, inclos en dits treballs que son fer la paret de la Riera.* [...]".

[3276]Ibíd. Joan Gener i Pasqual, manual de 1831, 1242/6.

[3277]Ibíd. Antoni Obac i Claris, manual de 1832, 1203/52.

[3278]Ibíd. Joan Gener i Pasqual, manual de 1832, 1242/7, folis 183-183 v.

[3279]Ibíd. Salvador Focs i Broquetes, manual de 1833, 1157/25, folis 442-442 v.

[3280]Ibíd. Pasqual Sabater, manual de 1834, 1268/1, foli 18-18 v.

L'11 d'abril del mateix any,[3281] hi hagué una àpoca signada per Joan Porrer, manyà, per obres realitzades a la casa de Badalona. El 14 d'abril de 1834,[3282] hi hagué una àpoca signada per Gaspar Arús, fuster, també per obres realitzades a la casa de Badalona. El 13 d'agost del mateix any,[3283] **Joan-Francesc Piferrer** lliurà al notari un plica closa amb el seu testament.

El 24 de febrer de 1835,[3284] hi hagué una lletra de canvi presentada a **Joan-Francesc Piferrer** i rebutjada pel seu fill **Josep**:

"*En la ciudad de Barcelona, a los veinte y cuatro febrero mil ochocientos treinta y cinco, D José Rossell, vecino de esta con comision y orden de los S S D R. de Llano Y Chavarri y compañia, de este com. a fin de cobrar el importe de la letra de cambio que es como sigue: Madrid, once de febrero de mil ochocientos treinta y cinco, R Vellon efectivos cuatrocientos veinte y seis y diez y siete maravedis.* [...]".

El 15 de març del mateix any,[3285] hi hagué una àpoca signada per Gaspar Arús, fuster, per obres realitzades a la casa de Badalona. El mateix dia, 15 de març de 1835,[3286] hi hagué una altra àpoca signada per Joan Porrer, manyà, també per obres realitzades a la casa de Badalona. El 25 d'octubre del mateix any,[3287] **Joan-Francesc Piferrer** donà poders a Severiano Moraleda, comerciant de llibres de Cadis. El 26 d'octubre de 1835,[3288] revocà l'atorgat el dia anterior a Severiano Moraleda. El mateix dia, 26 d'octubre,[3289] però, tornà a donar poders a Severiano Moraleda, però especificant què ha de fer, és a dir, reclamar un deute d'un comerciant de Cadis.

El 5 de gener de 1837,[3290] **Joan-Francesc Piferrer** fou testimoni del casament d'**Àngel Carmona i Macià**, llibreter, familiar seu. El 22 d'abril del mateix any,[3291] nomenà

[3281]Ibíd. Foli 18 v.
[3282]Ibíd. Foli 19 v.
[3283]Ibíd. Testament tancats, 1834, 4780.
[3284]Ibíd. Ferran Moragues i Obac, manual de 1835, 1278/2.
[3285]Ibíd. Pasqual Sabater, manual de 1835, 1268/2, folis 31 v-32.
[3286]Ibíd. Folis 32-32 v.
[3287]Ibíd. Folis 111-112.
[3288]Ibíd. Foli 112.
[3289]Ibíd. Folis 112-113.
[3290]APSJSPB. 1837, llibre 12, foli 22.
[3291]AHPB. Barcelona, notari Joan Gener i Pasqual, manual de 1837, 1242/10.

procuradors. Sabem que es va retirar del negoci el 29 d'abril de 1837,[3292] el mateix dia que entregà al notari una plica closa amb el seu testament. La primera, l'havia entregada el 1834.

El 7 de juny de 1838,[3293] rebé una lletra de canvi.

El 9 de novembre de 1840,[3294] hi hagué un altre testament de **Joan-Francesc Piferrer**, en plica closa.

El 3 de gener de 1844,[3295] hi hagué, novament, un altre testament de **Joan-Francesc Piferrer**, escrit en català (lliurat en plica closa el 8 de gener de 1844 i llegit el 28 i 29 de febrer 1848, un cop mort).

El 17 de novembre de 1845,[3296] **Joan-Francesc Piferrer** prengué possessió de la casa del carrer d'en Vidal, que abans havia estat la Carnisseria Major i n'assabentà el llogater.

El 18 de maig de 1846,[3297] **Joan-Francesc Piferrer** pagà 9 sous a l'Hospital de la Santa Creu, del cens de la casa i terreny que abans havia estat la Carnisseria Major. El mateix dia 18 de maig,[3298] feu un altre pagament per la casa de la Carnisseria Major. El 14 d'agost de 1846,[3299] pactà amb Melcior Planes i Crehuet l'ús d'una part del pati de casa seva, per entrar-hi carruatges. El mateix dia, 14 d'agost,[3300] llogà una botiga i casa a un xocolater. Encara el mateix dia, 14 d'agost de 1846,[3301] hi hagué una concòrdia amb Francesc Benet, per allargar el termini de lloguer durant un any, d'una habitació al segon pis de casa seva.

[3292]Ibíd. Pasqual Sabater, 1837, Testament tancats, 4786.

[3293]Ibíd. Ferran Moragues i Obac, manual de 1838, 1278/8, folis 421 v-422.

[3294]Ibíd. Pasqual Sabater, 1840, Testament tancats, 4850.

[3295]Ibíd. Pere Gonzàlez i Govern, manual de 1848, 1253/21, folis 79 v-90.

[3296]Ibíd. Joaquim Negre i Cases, manual de 1845, 1288/2, folis 24-24 v.

[3297]Ibíd. Eudald Jordana i Miralpeix, manual de 1846, 1264/14, folis 170 v-171.

[3298]Ibíd. Folis 171-172.

[3299]Ibíd. Pasqual Sabater, manual de 1846, 1268/13, folis 108 v-109 v.

[3300]Ibíd. Folis 109 v-111.

[3301]Ibíd. Folis 111-111 v.

El 3 d'abril de 1847,[3302] hi hagué un requeriment a **Joan-Francesc Piferrer** per part de l'empresari del Teatre del Liceu, Josep Barret, per pagar el drets de representar en exclusiva el drama: *Don Fernando, el de Antequera*, de Ventura de la Vega:

"*En la ciudad de Barcelona, a los tres dias del mes de abril del año mil ochocientos cuarenta y siete. Entre once y doce oras de la mañana. D Jose Barret, vecino de esta ciudad, en calidad de empresario del Gran Teatro del Liceo Barcelones, de S M La Reyna Dª Isabel Segunda (Q D G), constituido conmigo en notario infrascrito y los testigos que se nombraran, en la tienda despacho y libreria de D* ***Juan Francisco Piferrer****, Impresor de Camara de S M, y habiendo hallado en ella por ausencia de este a su hijo D Ramon Piferrre, dicho Sr Barret le requirió para que les admitiese el pago de cuatro mil reales vellon por el derecho esclusivo a favor de dicha empresa, de representar en el expresado Gran Teatro del Liceo el drama titulado D Fernando, el de Antequera, original de D Ventura de la Vega. A cuyo requirimiento el espresado D* ***José Piferrer*** *contestó que segun las instrucciones se les han mandado de Madrid no podia innovar nada en los recibos que se les han dirigido, ni pasar por otra cosa que lo que en ellos se espresa. Por lo que no permitiendo la perentoriedad del tiempo mas dilaciones, el Sr Barret entregó a dicho Sr* ***Piferrer*** *los cuatro mil reales vellon y les fué entregado por el Sr* ***Piferrer*** *el recibo que a la letra dice asi* [...]".

El 2 de juliol del mateix any,[3303] **Josep Piferrer i Depaus**, com a procurador del seu pare i per ell mateix, nomenà procuradors substituts.

Joan-Francesc de Paula Piferrer i Macià morí el 26 de febrer de 1848. El 28 de febrer del mateix any,[3304] hi hagué la publicació de la part del testament sobre la sepultura i els sufragis. Document excel·lent per a saber amb detall allò que els deixà als cinc fills vius:

"*En nom de Deu omnipotent y de la sua santissima mare y señora nostra. Yo Don* ***Joan Francisco Piferrer****, impresor real, vehi de esta ciutat, fill llegitim y natural de* ***Tomas Piferrer****, tambe impresor real, que fou de la mateixa y de* ***Eulalia Piferrer y Macia****, conjuges difunts, estant per la gracia de Deu an perfecta salut, entera memoria y clara paraula, ordeno est mon testament y última voluntat mia ab la que elegesch en marmessors a mos fills* ***Joseph****, Ramon, Joan, Eulalia y Josepha Piferrer, a ma nora Josepha Piferrer y Soler y a D Joan y Dª Josepha Ametller y Piferrer, als quals* […]. *Atenent que en la donació y heretament que fiu a favor de mon fill y primogenit* ***Joseph****, en los capítols otorgants per ocasió de son matrimoni ab sa actual muller Josepha Piferrer y Soler, en poder de D Nicolau Simon Labrós, notari de esta ciutat, a deu juriol de mil vuit cents vint, me reservi entre altres cosas, las milloras que tal vegada fes en los bens compresos en dit testament, los llibres y efectes de la tenda de impressor, la imprenta, magatzems y caudals que a las horas tenia y en avant pogues conseguir procedents del comers; la facultat de comerciar, vendrer y empeñar sens consentiment del donatari, mon fill; la cuantitat de quinse mil lliuras per tesatr; la facultat de dotar als demes fills y per lo cas de morir mon fill primogenit sens succesió, la de anomenar substitut o substituts en mos bens y volent usar de ditas facultats, disposo y ordeno lo seguent*:

Vull que seguida ma mort no sia sepultat ni tancat mon cadaver en baul, ni caixa alguna fins que hagen complert cuaranta vuit horas desde el moment de la mia mort, durant las cuals de nits deura vetllar un home mon cadaver, donantli dos duros per cada nit y passat dit termini, vull ser enterrat en la capella de casa Pratcolell situada en la parroquia de Vilanova de la Roca, en la sepultura ahont

[3302]Ibíd. Francesc-Xavier Moreu, manual de 1847, 1281/11, foli 215-215 v.

[3303]Ibíd. Pasqual Sabater, manual de 1847, 1268/14, folis 102 v-103.

[3304]Ibíd. Pere Gonzàlez i Govern, manual de 1848, 1253/21, foli 79.

estan enterrats mos nets, fent celebrar alli los mateixos aniversaris que vas fer celebrar per mos nets y vull que un sacerdot acompalia mon cadaver fins a dita capella, y en cas de no ser possible això, vull ser enterrat en lo cementiri de las parroquias de Badalona o Sans, con tal que sia murallat; e igualment ab ninxo y en cas de morir en Barcelona, deura ser portat mon cadaver en la iglesia de la parroquia ahont moriré ab lo cotxe de dos caballs y ab cuatre o sis atxas sens tumbol ni luxo. Inmediatament, se deura fer celebrar per repós de la mia anima y demes de ma obligació tres oficis com a sepultura de la Mare de Deu, so es, un en la parroquia ahont moriré, altre en la de Badalona y altre en la de Vilassar, y luego sis centas missa resadas de limosna cuatre rals de velló cada una; so es, vint y sinch misas en la iglesia de la parroquia ahont moriré; altres vint y sinch en la de Badalona y altres vint y sinch per lo parroco de Vilanova de la Roca, sincuanta per lo Rnt Pauli Bach y altres sincuanta per mos confessors, y las restants cuatre centas missas en las iglesias y per los sacerdots que disposaran dits mos marmesors, gastant per tot assó de mos bens lo que sia men ester.

Prego a mos marmessors que luego de verificada la mia mort, donian avis a las Congregacions dels Dolors; Bonamort y Esperansa; als encarregats dels rosaris de Sant Joseph, Mare de Deu de la Mercé, Esclavitut y Sta Agata y de la Minerva de la Parroquia de Santa Maria del Mar, de qals corporacions so individuo a fi de que me fassen celebrar lo be que me correspon. Vull y ordeno que lo hereu o succesor de mos bens cualsevol que sia, fasse celebrar tots anys en dita parroquia de Vilassar de Dalt, sis aniversaris del mateix modo que cada any ne fas celebrar cuatre, que aniran inclosos en dits sis y serviran dos per sufragi de la anima de ma difunta muller Maria Anna Piefrerr y Depaus, altres dos per la de mon difunt fill Tomas, que son com he dit los que feya celebrar annualment, y los altres dos per sufragi de la mia anima; cuals sis aniversaris son a mes dels cuatre que estan fundats per las animas de mos pares y se pagan del censal que fa y presta Mariano Salvet de Vilassar.

Deixo y llego al hospital gneral de Sta Creu de esta ciutat, vint y sinch lliuras catalanas e iguals vint y sinch lliuras a la casa de la Misericordia de la mateixa, tots per una sola vegada a sas voluntats.

Deixo y llego a cada una de las criadas y criat que en lo dia de ma mort habitaran en ma casa, dos duros per una sola vedaga a sas voluntats. Vull y mano que tota la roba de ma difunta muller que fou comprada de mos diners se destribuesca per parts iguals entre mas fillas Eulalia y Josepha Piferrer, de la que los fas especial llegat. Aixi mateix vull y mano que tota la roba de mon us y port sia repartida per parts iguals entre mos dos fills Ramon y Joan Piferrer, de que los fas especial llegat.

Declaro que temps ha que tinch donat a mon fill Ramon las alajas, mobles y robas seguents, no obstant que algunas de ditas cosas encara existeixen en mon poder y son ditas cosas donadas, un rellotje de repetició de or ab cadenas del mateix, que regala lo difunt Ille Marques de la Torre; altre rellotje de or que heretí del Dr Joan Planas, unas arrecadas de diamans, unas cuantas puntas de diamans, un topacio; las alajas que tinch en lo dia en mon poder dins una caixeta junt ab dotse cuberts y un cutxeron de plata, que dit Ramon compra ab sos diners propis en lo encant que se feu dels bens del Dr Bech, canonge de Sta Ana, a me sun cantarano o armari de Girona que hi ha en la Torre de Badalona en lo cuarto que se passa al del masober ab las cortinas de domas, roba blanca y demes que se troba dins ell. La calaixera del seu cuarto: algunas eynas de treballar y algunas cosas de bateria de cuina, cuals cosas deuran ser entregadas al propi Ramon, mon fill y la calaixera y cantarano sens ser vist y regonegut y en cuant menester sia de tots las mateixas cosas, li ne fas especial llegat a sas libres voluntats. Tenint en consideració que dit mon fill Ramon Piferrer ha treballat y se ha desvetllat, treballa y se desvetlla moltissim en benefici y utilitat de ma casa y negoci, per tant a mes del llegat que baix li faré en pago de sos drets paternos, deixo y llego al propi Ramon en recompensa de dits treballs la cuantitat de cuatre mil lliuras barcelonesas pagadoras cuant se separia de ma casa o de la compañia de mon hereu, ab llibres en paper y en rústica del sortit de ma casa, arreglantlos al preu del catalogo, emperó rebaixant de dit preu un sis per cent, podent elegir del catalogo las obras que li acomodian y solament de cada clase podra pendrer a lo mes una tercera part dels exemplars ecsistents, debent quedar les altres dos terceras parts per mon hereu fins que quedia satisfet Ramon de ditas cuatre mil lliuras, de que podra disposar librement.

Deixo y llego a cada un de mos fills y fillas Ramon, Joan, Eulalia y Josepha Piferrer la cuantiatat de set mil lliuras barcelonesas, ab diner sonant y metalich de or o plata, ab esclusió de cualsevol especie de paper que representia moneda de cualsevol denominació y per privilegit y autorisat que sia pagadoras ditas set mil lliuras so es, a mon fill Ramon dins un any del dia de ma mort, y despues de la ora que finira est any a un any, a Eulalia y dins un altre any procsim seguent a Josepha; cuals set mil lliuras a cada un de mos fills y fillas los servira en total pago de sa llegitima paterna y demes drets que los pugan correspondrer sobre mos bens y podra cada un dels cuatre disposar de sas set mil lliuras, a sas libres voluntats. Vull que mon hereu infrascrit mantinga a mon fill Joan, mentres no traura los drets o ditas set mil lliuras de la casa, fent tots una mateixa taula, mantenintlo sa y malalt, donantli a mes cada any per vestir y demes gastos la cuantitat de cent lliuras barcelonesas y metalicas, y a mes de estas si treballa a fabor de monn hereu, dos duros cada semmana, com jo he acostumat y si mon fill Joan no voldra viurer ab mon hereu ni tampoch cobrar ditas set mil lliuras, a las horas, en lloch de dits aliments y cent lliuras annuals, deura mon hereu donarli y pagarli la cuantitat de tres centas lliuras

barcelonesas y metalicas casa any, pagadoras per trimestres anticipats fins y a tant que voldra cobrar ditas set mil lliuras. Aixi mateix vull que mon hereu deguia alimentar a mas fillas Eulalia y Josepha, sanas y malaltas en tot lo necessari a la vida humana, en sa casa y compañía, per mentres no prenguian estat y no demanian lo llegat que las tinch fet; y a mes deura donarlas cada any per vestirse la cuantitat de cent lliuras a cada una y si ditas mas fillas no voldran viurer en sa casa y compañia, en est cas, per mentres las mateixas fillas no reclamaran los llegats que los tinch señalats, dit mon hereu deura pagar annualment a cada una de ellas per sos aliments la cuantitat de tres centas lliuras per trimestres anticipats y en moneda metalica.

A mes de lo sobredit deixo y llego, so es, a mon fill Ramon un llit gran de caoba dorat ab tres traspontins, tres matalassos, una fiola, cuatre cuxins, un cobrellit, una manta de cotó, dos cortinas de alcoba, y dos de balcó de indiana. A Eulalia y a Josepha, los llits de caoba que que ellas tenen debent mon hereu entregar altre de igual a mon fill Joan y a mes a cada un dels tres Eulalia, Josepha y Joan, tres transpontins, dos matalassos, sis llansols, dos cuxins, sis cuxineras, un cobrellit de indiana, una manta de cotó, una colxa, una calaixera de casa, unas cortinas de alcoba de indiana, dos idem per balcó, tres estoballas, dotse toballons, tres toballolas guarnidas, tres aixugamans, tres estoballas de cuina, un tocadoret ab mirall, dotse cadiras regulars, una taula, un gerro, una gibrelleta per rentar les mans y altre per orinar; tots lo que acabo de espresar en cuant puga, deura ser de las cosas del us de la mia casa, sent bo y rebedó y no apadassat trencat ni escardat; podent cada un disposar de sa part librement y las mateixas cosas deura entregar mon hereu a cada fill, en lo dia mateix que se separia de sa casa y compañía, sia per lo motiu ques vulga. En atenció a que en lo patrimoni de ma nora, Josepha Piferrer y Soler, he impendit mes de sis mil lliuras, conforme consta de apoca y que per tant forman un credit a mon fabor contra dits bens, y recordantme de dita ma nora y sos fills, nets meus; per so deixo y llego de dita cuantitat a la mateixa ma nora Josepha mil lliuras barcelonesas y sinch centas lliuras a cada un de mos nets, fills comuns a dita Josepha y a son marit ***Joseph Piferrer****, que en el dia son Tomas, Joan, Joana; Carme y Evelina y a cada un dels demes fills que tindran los propis conjuges* ***Piferrer*** *y Soler, per una sola vegada, a sas voluntats y que lo que sobrara de las referidas sis mil y pico de lliuras, sera aplicat al cos hereditari de mos bens, peró si donés lo cas que los fills dels conjuges* ***Piferrer*** *y Soler fossen en tant número que no bastassen ditas sis mil y pico de lliuras, y lo que importian las milloras que tal vegada faré, a las horas, lo total import de ellas deura repartirse per parts iguals, entre ma nora y dits mos nets, podent cada un disposar de la part que li toquia de est llegat a sa voluntats. Si emperó algun dels llegataris morira antes de arribar a la edat de testar, la part a ell tocant se repartira entre los nets sobrevivents. A pesar de que crech que no acredito cosa alguna de mon fill Ramon, per negocis y demes encarrechs que li he fet, ni per rahó de viatges que de ordre mia ha fet en España y en lo estranger ni per altre motiu; no obstant declaro que absolutament no vull, que mon hereu li ecsigesca comptes ni li demania cosa alguna dependent de ditas cosas, puig en cuant menester sia li fas absolució, difinició y finiquito de tots comptes en las mes amplia forma, advertint que mon fill Ramon no ha cobrat cosa alguna per sos drets maternos, tant per rahó de capital, com de interesos y reddits y que per conseguent li queda integra la part de coherencia de sa mare, y a mes, declaro que dos mil napoleons que li remetí a Fransa, procedents de la herencia de sa mare, me los ha retornat y satisfet, sens que jo acreditia per assó cosa alguna de ells, cuals dos mil napoleons se trobaran ab los demes diners de ma muller. Atenent que he lluhit cinch censals y un cens que feya y prestaba lo patrimoni de ma difunta muller quals censals son, so es, tres al Cordó de St Francesch, de penció junts setanta sinch lliuras, set sous; un al suprimit convent de Carmelitas Descalsos de Vilanova, de penció trenta lliuras; y lo altre al mateix convent, de penció vint y una lliura, deu sous, y lo cens als Jesuitas, de penció setse lliuras, cuals escripturas de lluhició se encontraran dins un carpete que tinch en lo armari que esta en lo quartet. Deixo y llego lo que importan ditas lluhicions a mos fills* ***Joseph****, Ramon, Joan, Eulalia y Josepha Piferrer per parts iguals a sas voluntats. Atenent que he lluhit dos censals que feya y prestaba lo patrimoni de ma nora Josepha Piferrer y Soler, so es, un de la suprimida casa de San Cayetano de esta ciutat, de pensió quinse lliuras, sinch sous y nou diners; y lo altre al suprimit convent de Carmelitas Descalsos de la metixa de penció dotse lliuras, vull que lo import de estas lluhicions sia aplicat a mon patrimoni y bens.*

Deixo y llego a mos fills ***Joseph****, Ramon, Joan, Eulalia y Josepha Piferrer per parts iguals tot cuant puga espectarme tant per dret de administració que he tingut dels bens de ma difunta muller Maria Anna, com per rahó del intestat de mon fill Tomas Piferrer. Confirmo lo heretament y donació universal que otorguí a fabor de dit mon fill primogenit* ***Joseph Piferrer****, en los precalendats capitols matrimonials y aixi mateix hereu meu instituesch de lo que sobria de las reservas que me fiu en dits capitols, satisfet tot lo que dalt he ordenat al propi* ***Joseph Piferrer****, mon fill, y per lo cas de morir est sense fills* […] *substituesch* […] *a Ramon Piferrer, altre fill meu* […]. *Substitució gradada a Joan, Eulalia i Josepa.*

Anomeno en curadors de la persona y bens de mon fill Joan Piferrer, sort y mut, a D Francisco Roquer, canonge de la Santa Iglesia de esta ciutat, a D Joan Ametller, mon cuñat, a D Rafael Valldejuli, mon nebot y a mos fills D ***Joseph*** *y D Ramon Piferrer peraque la persona y bens de dit Joan cuidian y respectivament administrian y lo instruhescan en bonas macsimas, a cual efecte los conferesch*

tots los poders y facultats que sian menester, sens limitació alguna. Est es mon testament […]. *Fou fet en la ciutat de Barcelona, als 3 dias del mes de janer del any 1844. Encara que escrit de ma agena, vull que valguia com si fos escrit de ma propia ma*".

El 27 de març de 1848,[3305] hi hagué l'inventari dels seus béns:

"*En la ciudad de Barcelona, a veinte y siete dias del mes de marzo del año mil ochocientos cuarenta y ocho, constituido ante mi el notario y testigos infros D* ***José Piferrer y Depaus****, hacendado de la misma en calidad de heredero universal de los biens que fueron de su difunto padre, D* ***Juan Francisco Piferrer****, impresor real, instituido por este en el testamento que cerrado entregó al escribano de esta ciudad, D Pedro Gonzalez y Gobern, en veinte de enero de mil ocho cientos cuarenta y cuatro, y despues de su muerte abierto y publicado por el mismo, el veinte y ocho y veinte y nueve del proximo pasado mes de febrero; en dicho nombre pues requiriome para que sabiendo que el beneficio de inventario esta introducido por el derecho, para evitar todo dolo y fraude y queriendo gozar de las prerogativas concedidas a los que lo forman y con protesta espresa de aceptar unicamente la herencia a beneficio de inventario, procediese a su confeccion en el mejor modo que pudiese aprovecharle y en derecho hubiese lugar y por cuyo motivo prosegui a su formacion en el modo que sigue*:

<u>En la casa donde murió el memorado D</u> ***<u>Juan Francisco Piferrer</u>***

En la habitacion que ocupaba, que se compone de un recibidor, se halla una capilla de nogal con un cuadro de S Antonio de Padua al oleo, tres sillas, un canapé y una mesa, advirtiendo que dichas sillas, canapé y mesa son y pertenecen a la herencia de So ler.

Item un farol de vidrio redondo

En la salita contigua: dos jaulas de alambre con torre, cinco sillas, un sofa de nogal con asiento de ropa

Item una mesa que pertenece a la herencia de Soler

En la sala grande: diez y nueve sillas antiguas de nogal con asiento de seda y […]

Item dos comodas antiguas, pero que son de pertenencias de de la herencia de Soler, advirtiendo que las que antes habia estan en la casa primera.

En el estrado se halla, una cama grande de caoba con pabellon, tres colchones grandes y uno de perqueño que se coloca entre los demas, tres gergoncillos, una mesa de caoba para juego, tres rinconeras, los cristales de alcobas, viente y cuatro sillas de madera de cierzo antiguas, con asientos de enea, un sofá idem, doce sillas de madera comun con asientos […] *viejas, dos sillas de brazos con sus almoadones.*

En el aposento del lado del alcoba: un armario de madera comun con solo las puertas de nogal.

En el cuarto del Santo Cristo: su efigie que esta en un cuadro de terciopelo con guarnicion dorada, la cruz negra, con los estremos de plata, la corona, clavos, espinas de plata; una cama de caoba con dos colchones y un gergon con uno, cortinas y cubrecamas de indianas, una cómoda pequeña de madera comun y otra de las niñas, que sirve para guardar sus juguetes, diez lotes, vulgarmente sillas de madera comun viejas de color azul.

En el cuarto de detras del que se acaba de inventariar: una pila pequeña de plata, una cama compuesta de tabals y bancos de madera pintada al oleo, con tres colchones y un gergon con cubre cama de indianas, una comoda de nogal pequeña y vieja. En el mismo cuarto hay dos […], *o armarios metidos en la pared, dentro los cuales hay: un lazo de diamantes rosas, unos pendientes pequeños de diamantes rosas, un anillo de diamantes y una esmeralda, unos pendientecitos de diamantes y* […] *unas hebillas de plata para los zapatos, un* […] *vulgo bergansi de plata, siete medallas de plata, un reliquiario, un san Jacinto pequeño para los rosarios, una aguja para el moño con las puntas de diamantes rosas, cinco bolancitos para los brassos, y una cruz muy pequeña para el cuello, guarnecido de piedras coloradas.*

En el cuarto que murió el Sr Padre del otorgante: una cama de caoba con colchones y uno de pequeñito, tres gergoncillos o traspontinos con el cubrecama, cortinas de alcoba de indiana. En el alcoba, un cuadro de la Virgen de las Mercedes, otro de Sr Juan,

---

[3305]Ibíd. Pasqual Sabater, manual de 1848, 1268/15, folis 23-25.
-Ibíd. Folis 164 v-173 v.

otro de S Antonio de Padua y una imagen de la […]. *En el cuarto, hay dos retratos perqueños, uno del padre y otro de la madre, otro al oleo del hermano del otorgante, esto es de Ramon, una mesa vieja de jugar.*

Item […] *sillas de vaqueta con asiento de clin y un canapé de idem. Lo que es de la esposa del otorgante.*

En el cuarto del lado del alcoba, un armario de madera blanca de color de caoba en el cual hay varios papeles; paraguas viejos de seda carmesi. En la salita, una mesa de madera blanca y una comoda vieja de madera de noguera. En el cuarto de las hermanas del otorgante: dos camas pequeñas de caoba con sus colchones, […] *sillas, una mesa de juego vieja, un espegito, un cuadro de S José con guarnicion verde. En el cuarto* […] *S Salvador, una cama grande de caoba con sus colchones y gergoncitos o traspontinos, una comoda vieja de noguera. Item* […] *sillas con asiento de clin, y son de la esposa del otorgante. En el cuarto de detras del alcoba, que sale al terradito: un armario con ropa de las hermanas del otorgante estas y aquellas de su esposa. Otras varias alhajas.* […] *una escudilla para tomar caldo con broqueta de plata, una palmatoria perqueña de idem, un platillo con su escudillita y cuchara todo de plata, una pilita de plata, unos rosarios de oro, ocho cuchillos de mesa con los estremos de plata, unos pendientes de diamantes rosas, un collar de perlas con tancas de diamantes, unas manillas tambien de perlas y con tancas de diamantes, un aderezo antiguo de diamantes rosas para el pecho, un anillo compuesto de siete diamantes tambien rosas, una aguja con su camafeo rodeado de diamantes rosas, unos pendientes* […] *de esmeraldas y diamantes pequeños, con un* […] *de esmeraldas solas para el pecho, un corazon o reliquiario de la Virgen del Pilar, guarnecida de pequeños diamantes rosas.*

En el cuarto de los muchachos, una cama con tablas y banquillos con sus dos colchones y un gergon, otra cama compuesta de lo mismo con su gergon, un colchon, otra cama idem con su gergon y un catre.

En el cuarto de las criadas, cuatro camas perqueñas compuestas de tablas y banquillos, seis colchones pequeños, cuatro gergones, una comoda grande y seis sillas viejas.

En la cocina, un brasero grande con su caja y palita, una copa de laton con su pala, una caldera grande, otra pequeña, un calentador de laton, dos con caja de cobre, una especie de cazuela para el pavo hecha de cobre, cinco cantaros grandes de los mismo, dos de pequeños para refrescar el agua, un perol redondo de cobre, un casón vulgarmente llamado, también de cobre, dos chocolateras grandes, otra de regular, unas bañeras de laton, para lavarse los pies, un barreño de cobre, un casovet para recoger la manteca, un colador de lo mismo, una olla de cobre, otra de fierro, un caldero para la legia, un mondador de cobre, un fogon de fierro, una espumadera de laton, una redondela de idem, un velon de idem, siete candeleros de idem, un perol de cobre para hacer crema, otro perol de cobre redondo, unas tenazas de fierro, una pala de idem, una media luna, una cuchilla, una mesa de cocina y otra de comedor, doce sillas de enea, treinta y ocho platos de estaño, dos fuentes de idem, dos geringas, un orinal llano, un calentador de ropa, cuatro paraguas viejos, un fogon grande de fierro, otro idem para planchar, dos planchas.

En distintas partes se ha encontrado: una colcha verde y amarilla grande, dos vanovas de algodon adamascado, una cama de damasco verde antiguo, una cortina grande para vidrieras de alcoba, tres cortinas para lo mismo, un cubrecama de medio domas, dos manteles de setania o ginesta, cuarenta servilletas idem, tres cortinas de Buigos blancas que son de Badeloux, una porcion de canas de empresa texida de colorado que sirvió para guarnecer los balcones en un dia de funcion, quince toallas de hilo, quince sabanas grandes finas, doce fundas de almohada grande finas, tres idem de pequeñas, una toalla para sacramentar, doce sabanas nuevas de hebras, vulgo […] *grandes, veinte y seis idem tambien grandes, cuarenta y dos de pequeñas y cuatro tambien pequeñas, pero muy viejas, doce manteles grandes usados, cautro de nuevos, uno de hilo, cuatro docenas de servilletas, dos idem de usadas, dos idem de hilo, diez y ocho toallas guarnecidas, diez manteles de cocina, cincuenta fundas de almohada, treinta y dos limpiamanos, doce de pequeños, tres mantas grandes, diez de pequeñas, quince juegos de cucharas y tenedores de plata y un cucharon y dos candeleros de plata, dos salvillas de idem, treinta juegos de cucharas y tenedores de plata, un cucharon de idem.*

Los cuales bienes dijo hallarse entre los de su difunto padre y con protesta espresa de continuar el memorado inventario requiriome llevase el presente auto, que fue hecho en el dia mes y año arriba citados, siendo testigos D Antonio Boada y S Ildefonso Par, de esta vecindad".

El 3 d'agost del mateix any,[3306] prosseguí l'inventari dels béns. El 12 de setembre de 1848,[3307] continuà l'inventari dels béns de **Joan-Francesc Piferrer**. Els dies 13, 14 i 15 de setembre del mateix any,[3308] hi hagué la continuació i el final de l'inventari:

"*Libros existentes en los almacenes de plan terreno de la casa donde murió d.* ***Juan Piferrer****, y se denominan almacenes de las Carnicerias*: *Segueix un llistat de llibres agrupats per magatzems 1 i 2 de les Carnisseries.*

Comedias ecsistentes en el almacen nº 2, llamado de las Carnicerias del plan terreno de la casa donde murió D ***Juan Piferrer***

Abate Lepe, cautro cientos sesenta y seis ejemplares

Defensas de Barcelona, ciento setenta y tres idem

La Jacoba, cuatro cientos sesenta y seis idem

Manolos, tres cientas carenta y ocho idem

[…] *del honor, ciento cuatro idem*

Jenval y Jacoltiva, ciento setenta y cuatro idem

[…] *de estracan, cuatro cientos idem*

Casamientos del dia, en 8º tres cientos siete idem

El sepulturero, mil idem

Edipo rey de Tebas, 8º ochocientos seis idem

Convidado de piedra, setecientos setanta y ocho idem

El Abogado, en 8º dos cientos sesenta y cinco idem

La vida es sueño, quinientos sesenta idem

La Meca, dos cientos siete idem

Conjuracion de Venecia, 8º ochocientos cincuenta idem

Treinta años, o el jugador, ciento ochenta idem

La Egilona, quinientos veinte idem

Jueces francos, dos cientos tres idem

Mas vale tarde que nunca, ocho cientos idem

Las criadas y el enfermo, quinientos setenta y cinco ejemplares

El cochero y monsieur Corneta, ochocientos idem

Casa […], *setecientos cincuenta idem*

Casa de los abates locos, quinientos cincuenta idem

Casamiento desigual, […] *cientas idem*

Cantiga de la miseria, nueve cientos idem

[…] *ochocientas idem*

[3306]Ibíd. Folis 74-80.

[3307]Ibíd. Folis 49-103.

[3308]Ibíd. Folis 103-127 v.

Libros y demas efectos de libreria ecsistentes en los almacenes del cuarto piso de la casa nueva del difunto Sr ***Piferrer***

Ovalo primero o arco primero

En la parte de este ovalo apoyada a la ventana que da al patio de la que fue carniceria se halla:

Varios legajos de libros faltos de Venecia, la mayor parte incompletos y algo podridos

Encima del armario dicho de las Láminas:

Nueve resmas de papel bueno de Venecia, de varios colores

Tres idem de idem ordinario, pero que ha perdido el color

En la parte apoyada a la puerta por donde se entra en el almacen grande:

Novena del Beato Miguel de los Santos, un cuaderno en 12º seis cientos diez y siete ejemplares

Salmos penitenciales, en catalan, *mil viente y cinco idem*

Oficio de la Virgen, en latin, *un tomo en 12º ciento veinte idem*

Kempis, en castellano, *impresion vieja, un tomo en 12º ciento noventa idem*

Semanario espiritual, o no hay dia sin virtud, en 12º doscientos cincuenta idem

Reduccion de monedas para durillos, un tomo en 12º sesenta ejemplares

Novena del Corazon de Jesus, treinta y dos ejemplares

Dios trio, un tomo en 12º ciento setenta y nueve idem

Villegas, Soliloquios, edicion antigua, un tomo en 12º ciento sesenta y ocho idem

Floresta española, tres tomos diez y ocho idem

Tesoro de paciencia, edicion antigua, un tomo en 12º dos cientos noventa y ocho idem

Devocion a la Purisima Concepcion, un cuaderno tres cientos setenta y cinco idem

Manegat, Piadoso ejercicio cotidiano, en 12º cincuenta y ocho idem

Septenario doloroso, ciento cincuenta idem

Espositio missa, un tomo en 12º diez idem

Artes o ciencias espirituales para los niños de las escuelas pias, viente y cinco idem

Diurnum sacerdotalium, un cuaderno en 12º ciento cincuenta y cuatro idem

Salmos penitenciales, en latin y castellano, *un cauderno en 12º seis cientos setenta y cinco idem*

Idem idem en verso, catalans, *un cuaderno en 12º seis cientos ochenta idem*

Ovalo o arco primero, estante primero

La paz interior, en 4º doce ejemplares

Dia grande de Navarra, un tomo en 4º dos cientos catorce ejemplares

Cartas marruecas, cincuenta y seis idem

Noches lugubres, de Cadalso, *un tomo en 4º sesenta y cuatro idem*

Eruditos a la violeta, ocios de mi juventud y optica de cortejo, cincuenta y cinco idem

Cartas, de Juan de la Encina, *ochenta y cinco idem*

Nuñez, *Gramatica francesa, veinte y nueve idem*

Caton, de Podadella, *treinta y seis idem*

Tratado de la alegria del alma cristiana, cincuenta ejemplares

Practica de secretarios, ciento cincuenta y dos idem

Arco 1º estante segundo

Temporal y eterno, ocho ejemplares

Reyes nuevos de Toledo, veinte y tres idem

Erudición escolastica, ciento cuarenta idem

Arte de arreglar los relojes, cuatro cientos treinta y nuve

Caton, de Rosales, ciento setenta y siete idem

El alma victoriosa, cien idem

Vida de Nuestra Señora, en 16º treinta y ocho idem

Verdadero Antidoto contra los malos libros, doce idem

Instruccion de un padre a sus hijos, un tomo en 8º cuarenta idem

Vida de la Virgen, por Hurtado de Mendoza, *un tomo en 8º veinte y cinco idem*

Galmacen, Gramatica francesa, cuarenta y siete idem

Arco 1º estante tercero

David arrepentido, cuarenta y ocho ejemplares

David, el Hijo, tres tomos trece idem

David perseguido, tres tomos ocho idem

Vida del Beato Gaspar de Bono, dos cientos veinte y cuatro idem

Puig, De Policia, ciento veinte y ocho idem

Puig, Enfermedades venereas, un tomo 8º mayor seis idem

Instruccion del matrimonio, ciento veinte idem

Pastoral de Benedicto, 12º dos tomos en 4º siete idem

Sermones, de Rousillon, once tomos dos idem

Ortega, Curso de Botanica, dos tomos 4º cuatro idem

Poesias, de Vallfogona, veinte y cinco idem

Segueix el llistat de llibres

Continua el arco 1º estante 8º

[…].

Segueix el llistat de llibres

El ayo de su hijo, comèdia sense data certa.

Coleccion escogida de saynetes modernos, facsímil París-València, sense data certa.

Fabulas, de Samaniego, 1800.

Gramatica y Apologia de la llengua catalana, Josep-Pau Ballot, 1814.

Tratado de la educacion de las hijas, 1820.

El cristiano pacífico, 1835.

Gramatica de la llengua castellana, Josep-Pau Ballot, 1845."

Els béns materials de **Joan-Francesc Piferrer**, sobretot si els comparem amb d'altres llibreters i impressors foren ingents, no només en el camp dels llibres i les impremtes,

sinó també en les inversions que feu a la casa de Baladona i a diverses terres de conreu, com també els mobles, vestits i joies i les deixes als fills i altres institucions.

Recaigué en l'hereu, **Josep Piferrer**, fill gran de **Joan-Francesc**, la tasca de continuar el negoci i, 20 anys després, tancar per sempre l'empresa familiar, el 1868.

Alguns títols impresos per **Piferrer** que hem pogut constatar:

-*Poesias,* del Rector de Vallfogona i les obres de Josep-Pau Ballot.

-*Jugement du Conseill de guerre spéciale portant condannation, au nom de l'emperéur*: *aujord'hi dix huit mars mil huit cents huit*, però imprès el 19 de març de 1809: "*Á Barcelonne, imprimerie de Jean François Piferrer*".

-*El ayo de su hijo,* comèdia, sense data certa.

-*Colección escogida de saynetes modernos*, facsímil París-València, sense data certa.

-*Fabulas*, de Samaniego, 1800.

-*Gramatica y Apologia de la llengua cathalana*, Josep-Pau Ballot, 1815.

-*Tratado de la educación de las hijas, 1820.*

-*Manual geografico, ó Compendio de la geografía universal para uso de las escuelas y colegios, por José Ulanga y Algocín*. Barcelona: [s.n.], 1828 (en la oficina de D. Juan Francisco Piferrer).

-*Teatro de los niños o Colección de composiciones dramaticas para uso de las escuelas y casas de educación, por José Ulanga y Algocín.* Barcelona: [s.n.], 1828 (por Juan Francisco Piferrer), 420 pàg.

José Ulanga y Algocín fou un dels pseudònims de Juan Nicasio de Gallego.

-*El cristiano pacífico,* 1835.

-*Gramatica de la llengua castellana*, Josep-Pau Ballot, 1845.

Finalment, hi ha dos testaments d'Eulàlia Piferrer i Depaus, filla de **Francesc Piferrer**, fet el 12 de maig de 1852, però obert el 19 de setembre de 1868,[3309] uns dies després de la mort de sa germana, Josepa Piferrer i Depaus, el primer testament. El segon i definitiu testament d'Eulàlia Piferrer i Depaus es feu el 25 de febrer de 1873.[3310] En aquest testament, que consta a l'Annex, s'observa la veritable magnitud de llibres de la casa **Piferrer**.

[3309]Ibíd. Joaquim Òdena, manual de 1868, 1315/61, folis 2037-2043.

[3310]Ibíd. Manual de 1873, 1315/66, folis 405-408 v.

-L/I: Piferrer i Depaus, Josep,[3311] llibreter i impressor de Barcelona. Fill de **Joan-Francesc**, qui continuà el negoci familiar, des de la llibreria de la plaça de l'Àngel, núm. 10, des del 1848 fins el 1868. Després, se'n farà càrrec un altre llibreter, **Isidre Cerdà,** qui continuà el negoci uns anys, amb el nom de "*Sucesor de Piferrer*".

Fem constar que a Vilassar de Mar, hi ha un carrer a nom de **Josep Piferrer i Depaus**.

[3311]DB. Pàg. 506.

Antoni Brusi, llibreter i impressor del Nou Règim

Antoni Brusi i Mirabent (Barcelona 1775-1821)[3312] exercí de llibreter i impressor a la ciutat de Barcelona. Paradigma del llibreter i impressor que es feu a si mateix, ja que no pertangué a una nissaga de l'ofici. **Antoni Brusi** construí una indústria a còpia d'invertir en d'altres, com la de filatures, el 1804, o la de construcció, el 1807, les quals de ben segur li reportaren beneficis, els quals, al seu torn, invertí al negoci i en possessions a Badalona, entre d'altres llocs, juntament amb una xarxa d'aministradors i col·laboradors radicada als llocs més convenients, el seu projecte de mercat lliure, dins de la branca dels llibreters i impressors ens ha deixat un llegat fonamental.

Durant la Guerra del Francès, formà part de la conspiració contra els francesos de 1809 a la ciutat de Barcelona i, des de Tarragona, Vilanova i la Geltrú, Vic, Berga i moltes altres poblacions -la seva, ha estat titllada de premsa peregrina, Canals (2014)-, imprimí i en fou redactor de diverses publicacions i diaris, tot jugant-se la vida.

Liberal convençut possibilità la comunicació escrita en un temps molt difícil i sustentà les premses de la resistència, però també col·laborà en la reconstrucció de les muralles de Tarragona, segons el *Diario de Tarragona* del dijous 9 i divendres 10 de 1811, amb 225 rals de billó, una de les aportacions més importants i, en definitiva, bona part de la premsa Patriòtica, en gran mesura, sorgí de la seva tenacitat i esforç.

Des de Tarragona estant, el 1810,[3313] publicà: *Opiniones del diputado del Corregimiento de Vich*: "*Diputados de los demas corregimientos del Principado, en las sesiones del 30 de marzo último y primero de abril corriente* [...]", sobre la Junta Superior del Principat.

[3312]MC. Pàg. 169-380.

[3313]BNC. Reserva, Fullets Bonsoms núm. 3.373.

Dalas a luz su autor, el 1811, imprès a: "*Tarragona, Antonio Brusi, s.a.*", amb funcionament de societat anònima -societat mercantil del capitalisme liberal-.[3314]

Després de la Guerra del Francès, fou impressor de cambra de sa magestat.

Mirarem d'escriure discursivament, per bé que no deixarem pas de banda un redactat per anys.

El 8 de novembre de 1773,[3315] hi hagueren els capítols matrimonials entre Carles Brusi, el seu pare, mestre mitger de seda, de Barcelona, fill del doctor en medicina Esteve Brusi, i Raimona Mirabent i Queralt (un cop vídua, el 1797, casà de nou amb el revenedor Joan Amat), filla de Josep Mirabent, *quondam*, espaser de Barcelona, i de Paula Queralt.

Francesc Garriga, també espaser, ciutadà de Barcelona, com a tutor i curador de Raimona Mirabent, elegit i nomenat per Josep Mirabent, el seu avi, amb el testament signat per fra Ramon Queralt, religiós de Sant Francesc, per contemplació del matrimoni, donà a Raimona Mirabent, impúber, present i avall acceptant, un censal de preu 169 lliures, 10 diners i pensió anual de 5 lliures, 1 sou i 5 diners, creat per Antoni Canut, de Sarrià, i 3 lliures, 3 sous, 5 diners per les pensions degudes. Raimona diu tenir 17 anys. Carles Brusi signà carta dotal de les 182 lliures, 4 sous, 3 diners, i li feu un escreix de 91 lliures, 2 sous, 1 diner. Raimona no signà, per no saber escriure.

El matrimoni tingué dues filles i dos fills: el 21 de novembre de 1774,[3316] hi hagué el bateig de Marianna de Jesús, primera filla de Carles Brusi i Raimona Mirabent. El 5 de desembre de 1775,[3317] hi hagué el bateig d'**Antoni Brusi i Mirabent**, segon fill, per bé que algunes biografies es decanten per la data del 14 de març de 1782.[3318]

[3314]Les societats anònimes varen néixer al segle XVII, per bé que controlades per l'Estat o les administracions. A partir del Codi de Comerç napoleònic, 1807, són creades a instàncies privades.

[3315]AHPB. Barcelona, notari Pere Llopart, manual de 1771-1773, 1029/10, folis 518 v-522 v.

[3316]APSJSPB. Baptismes, 1777-1785, llibre 19, folis 357-357 v.

[3317]Ibíd. 1768-1776, llibre 18, foli. 323.

[3318]Ibíd. 1777-1785, llibre 19, foli 218

El 20 de gener de 1785,[3319] Carles Brusi signà un debitori pel lloguer de la casa del carrer del Còdol, de Barcelona. El 22 de setembre de 1786,[3320] hi hagué el bateig d'Agustí, tercer fill de Carles Brusi i de Raimona Mirabent. El 16 de febrer de 1791,[3321] hi hagué el bateig de Teresa, quarta filla de Carles Brusi i de Raimona Mirabent.

El 19 de gener de 1795,[3322] començà la història com a llibreter i impressor d'**Antoni Brusi**, en un consell general del Col·legi de Llibreters i Impressors Unificat, en què es demanà la seva plaça de mestre. Es devia formar a la casa de **Piferrer**, probablement. L'1 de febrer del mateix any,[3323] tingué lloc, finalment, el seu mestratge al Col·legi de Llibreters i Impressors Unificat.

El 1798, obrí botiga a la Baixada de la Presó, amb Freneria, amb més de 368 títols, els quals publicità al *Diario de Barcelona*, del 29 de novembre de 1798.[3324] Just davant d'ell, hi havia la llibreria **Ferrer**, amb el carrer de la Dagueria.

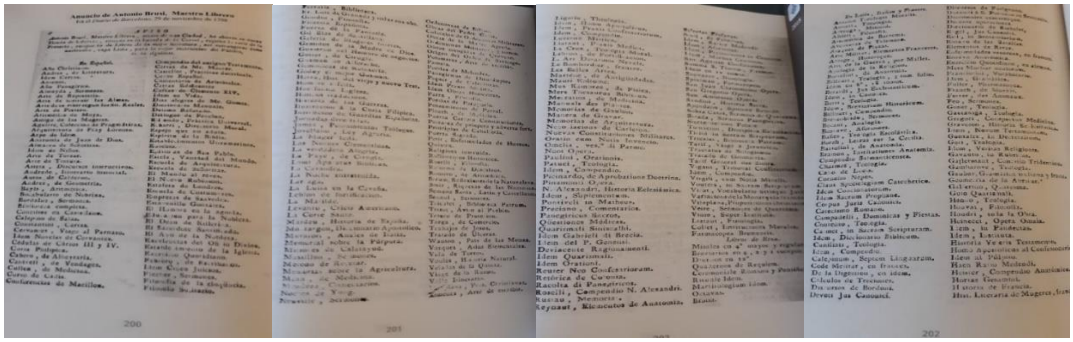

El 6 de juny de 1799,[3325] hi hagueren els capítols matrimonials entre **Antoni Brusi** i **Eulàlia Ferrer**[3326] (hi havia l'obligació de perpetuar el cognom **Ferrer**, cosa que no es complí, a partir del 1808). **Antoni Brusi** i **Mirabent** i **Eulàlia Ferrer i Montserrat** es

[3319]AHPB. Barcelona, notari Josep Lluc i Vilallonga, manual de 1785, 1103/8, folis 28 v-29 v.

[3320]APSJSPB. Baptismes, 1786-1795, llibre 20, foli 42.

[3321]Ibíd. 1786-1795, llibre 20, foli 347.

[3322]AHPB. Registre de diverses confraries, 1795, 1085/46.

[3323]Ibíd. notari Francesc Madriguera i Galí, manual de 1795, 1085/23, folis 36-36 v.

[3324]Extret de Canals Elías, Ignacio. *La imprenta peregrina. La aventura de Antón Brusi Mirabent*, ICE-Brusi, Barcelona, 2014, pàg. 200-204

[3325]AHPB. Barcelona, notari Josep Casadevall, manual de 1799, 1170/3, folis 120-123 v.

[3326]Camprubí, Xevi. *L'impressor Rafael Figueró (1642-1726) i la premsa a la Catalunya del seu temps*, Fundació Noguera, Barcelona, 2018, pàg. 358-361. Ens parla sobre l'origen, al segle XVII, d'aquesta nissaga de llibreters del carrer de la Llibreteria de Barcelona.

casaren el 7 juny de 1799.[3327] Fins ara, havia viscut a la Davallada de la Presó amb Freneria, per tant, eren veïns els **Brusi** i els **Ferrer**. En casar-se, hi passaren a viure al carrer de la Llibreteria núm. 2, casa dels **Ferrer**. Aleshores, compartí peu d'impremta amb la seva dona **Eulàlia Ferrer**, l'hereva.

A finals del segle XVIII, començaren els seus negocis i el comerç de llibres. El 14 de juny de 1799,[3328] **Antoni Brusi** i **Tomàs Gaspar i Cases**, associats en una companyia comercial, forjaren una amistat durant anys, i atorgaren poders al patró del vaixell que els transportava llibres, i que havia estat pres primer per corsaris de Maó i després per corsaris francesos, per tal que, en nom seu, recuperés els llibres. El 23 de juny del mateix any,[3329] el notari Josep Ribes i Graners prometé continuar l'inventari començat per Eulàlia Montserrat, la seva sogra, ara difunta, dels béns de **Josep Ferrer**, el sogre. El 24 de juny de 1799,[3330] els cònjuges **Brusi-Ferrer** passaren comptes amb el notari Ribes i Graners, tutor d'**Eulàlia**. Aquesta rebé 138 lliures i 6 diners. El mateix dia 24 de juny,[3331] **Eulàlia Ferrer** signà l'àpoca de les peces de plata rebudes dels seus oncles. El 27 de juny de 1799,[3332] **Antoni Brusi** atorgà poders a Antoni Brusi i Esteve Brusi, d'Agullana, -poble originari dels Brusi- per a reclamar a l'ordinari de Figueres un fardell de llibres portats des de Perpinyà.

Com veiem, tot seguint les nissagues de comerciants de llibres, el **Brusi** ja comerciava amb les illes i ciutats europees, a l'inici del seu ofici. El 17 de juliol del mateix any,[3333] atorgà poders al llibreter **Antoni Mates**, de Figueres, per a cobrar el que li devia de l'encàrrec dels llibres fets a l'ordinari de Figueres, al correu. El 9 de novembre de 1799,[3334] fou un dels testimonis en el casament de **Tomàs Gorcs i Bou**.

[3327] APSJSPB. Desposoris, 1796-1817, llibre 10, foli 122.

[3328] AHPB. Barcelona, notari Josep Casadevall, manual de 1799, 1170/3, folis 128-128 v.

[3329] Ibíd. Folis 134-134 v.

[3330] Ibíd. Folis 134 v-135 v.

[3331] Ibíd. Folis 135 v-136.

[3332] Ibíd. Josep Ribes i Graners, manual de 1799, 1046/65, folis 319 v-320.

[3333] Ibíd. Folis 351-351 v.

[3334] ACB. Matrimonis, 1799, llibre 164, foli 203.

Veiem com, a finals del segle XVIII, l'activitat comercial del **Brusi** fou notòria, com també llur inserció en el Col·legi de Llibreters i Impressors, amb una companyia dedicada al comerç i venda de llibres, feta conjuntament amb **Gaspar**, i també de relacions socials diverses. La idea de progrés, connatural al liberalisme i al mercat lliure, fou una de les seves fites.

Una de les activitats imprescindibles per als llibreters i impressors que volien fer negoci, a ciutat, però també lluny, fou el nomenament de procuradors o representants legals i, al seu torn, procuradors ells mateixos.

L'11 de juliol de 1800,[3335] **Antoni Brusi**, llibreter i impressor de Barcelona, com a procurador de Joan Amat i Padrós, veler [procura de 27 d'agost de 1798, notari Josep Ricart] nomenà procurador substitut Bruno Petrus, notari reial i causídic de Barcelona.

L'any 1801, col·laborà amb **Joan Alzina**, de Perpinyà, en la impressió de les obres de Virgili, és a dir, que les teranyines de col·laboradors s'allargà tant com fos possible. El 28 d'abril del mateix any,[3336] **Antoni Brusi** atorgà poders de representació a Joan Coma, confiter i cerer de Vic.

Entre els anys 1801 i 1805, com feia la impremta **Ferrer**, proveí material per a l'arxiu de la parròquia de Sant Just i Sant Pastor: *Llevador de censos* de Sant Just y Pastor, 1801-1802. També, el 31 de desembre 1805: Arxiu de Sant Just, *Comptes del procurador d'herències*, Josep Reguers.

El matrimoni **Brusi-Ferrer** tingueren diversos fills: la primera fou Serafina, batejada l'11 de juny de 1801,[3337] qui més tard casà amb **Pau Soler**, mestre llibreter; Eulàlia, casada amb Andreu Valls, i els altres fills, Joan, **Antoni** i Gaietana.

A inicis del segle XIX, els negocis del **Brusi** ja començaven amb bon vent.

[3335] AHPB. Barcelona, notari Ermengol Pinyol, manual de 1800, 1062/39, folis 177-179 v.

[3336] Ibíd. Josep Ribes i Graners, manual de 1801, 1046/67, folis 148-148 v.

[3337] APSJSPB. Baptismes, 1796-1803, llibre 21, foli 386.

El 19 de febrer de 1803,[3338] atorgà poders per renunciar a l'apel·lació en la causa contra **Pere Dorca**, llibreter de Vic, per uns llibres no pagats; ningú no s'escapà de les polèmiques i litigis per tirar endavant el negoci. El 22 de febrer del mateix any,[3339] hi hagué el bateig d'Eulàlia, segona filla. El 12 de juliol de 1803,[3340] **Eulàlia Ferrer** rebé el lluïsme de dos censals, de 400 lliures.

Probablement, el 1804 fou l'any en què els negocis del **Brusi** s'enfilaren, a causa de la seva visió innata de fer negoci i acumular capital per després invertir-lo, encara que fos en d'altres activitats lucratives, i també fou l'any en què exercí de cònsol del Col·legi de Llibreters i Impressors Unificat, amb el consegüent prestigi. Com a cònsol segon, el 7 de març de 1804,[3341] formà part del mestratge de **Vicenç Magrinyà i Focs**. El 17 de març del mateix any,[3342] també hi exercí en l'admissió de **Pau Esterling i Vigil**. El 21 de juny de 1804,[3343] també, quan se li'n concedí el mestratge a **Josep-Antoni Cerdà** i **Ignasi Oliveres i Gonzàlez**,[3344] i també a **Francesc Roca i Vila**.[3345] El 20 d'octubre del mateix any[3346] presentà una lletra de canvi per un encàrrec de llibres exportats a Tolosa de Llenguadoc. I el 27 de novembre de 1804,[3347] engegà una companyia industrial de filatura que hi havia de durar cinc anys: Baldiri Peres i Companyia, una fàbrica de filats de cotó a Figueres,[3348] amb els socis Baldiri Peres i Antoni-Francesc Travila, amb un capital de

[3338] AHPB. Barcelona, notari Josep Ribes i Graners, manual de 1803, 1046/69, folis 54 v-55.

[3339] Ibíd. Folis 225-226.

[3340] Ibíd. Foli 502.

[3341] Ibíd. Francesc Ribes i Barbier, manual de 1804, 1188/3, folis 57-58.

[3342] Ibíd. Folis 67 v-68.

[3343] Ibíd. Folis 126-127.

[3344] Ibíd. Folis 127-128.

[3345] Ibíd. Folis 128-129.

[3346] Ibíd. Josep Ros, manual de 1804, 1163/9, folis 211-211 v.

[3347] Ibíd. Francesc Marès, manual de 1804, 1190/2, folis 290-292 v.

[3348] Ibíd. Antoni Francesc Travila era fabricant de filatures de Barcelona. Juntament, pactaren tirar endavant la indústria de filatures de cotó, amb Baldiri Peres, radicada a Figueres, qui s'encarregà de la producció, mentre que Travila en serà l'administrador, per tal concepte rebrà 3 duros setmanals pagadors pel fons de la companyia i els beneficis que li corresponguin. Travila haurà de col·locar una minyona, intel·ligent en temes de filar, a qui li pagarà 1 duro a la setmana. Per tal de vigilar d'aprop la fàbrica, Travila pagarà al soci Peres, amo de l'edifici de Figueres, 150 lliures l'any, amb fons de la companyia per una habitació al mateix lloc. Conclou el pacte dient que qualsevol dubte o problema haurà de ser resolt amb la deliberació d'almenys 2 socis, i que passats cinc anys i no continués la fàbrica, es repartiran a parts iguals els beneficis.

18.000 lliures, mentre formà part com a cònsol del Col·legi de Llibreters i Impressors Unificat en l'activitat febril, aquells anys, del Col·legi de Llibreters i Impressors Unificat.

El 29 de setembre de 1805, [3349] batejà el seu tercer fill, Joan. El 9 de novembre del mateix any,[3350] **Antoni Brusi** atorgà poders al notari de Barcelona Feliu Estalella. Aquell mateix any, feu bones relacions amb el redactor del *Diario de Barcelona*, **Husson**, qui permeté que el **Brusi** portés el Gabinet de Lectura del *Diario*, el qual ja havia existit des dels inicis, el 1792.
Aleshores, descobrí dues coses, la seva afecció per la literatura i la seva capacitat per a escriure, com també la idea inconfessable de ser-ne el redactor i director d'aquella publicació, avesat com era a distingir els motors dels canvis socials. Aquest fet demostra que les seves idees polítiques liberals cercaren vies de propagació i, en aquest camí, la premsa periòdica *moderna* jugà un paper transcendental.

El 1807,[3351] signà àpoca per valor de 2.551 lliures per la compra de material de construcció a Ramon Coma, juntament amb Salvador Terri i Cirera, mestre de cases, Jaume Moscoso, fuster, i Francesc Brusi, manyà. Atent com estava als canvis que la societat vivia, no defallí en cercar altres maneres de guanyar diners, fet que el convertí en prototipus de capitalista larvat.

A partir del 1808, les seves publicacions deixaren de banda el cognom **Ferrer**, només hi constà el seu nom. Aleshores, **Antoni Brusi** ja estava preparat per a construir i lluitar per una societat liberal que deixés de banda l'Antic Règim. El seu món fou el Nou Règim, per bé que la Guerra del Francès li ho impedí, però no del tot, ja que imprimí diversos diaris patriòtics.

Al llarg del 1808 i 1809,[3352] mensualment, publicà per entregues el diari del pare Ferrer, *Barcelona Cautiva*.

[3349] APSJSPB. Baptismes, 1804-1815, llibre 22, foli 133.

[3350] AHPB. Barcelona, notari Josep-Antoni Quintana, manual de 1805, 1182/5, folis 289-290.

[3351] Ibíd. Josep-Maria Torrent i Sairols, manual de 1807, 1199/1.

[3352] Torrent, Joan. "La prensa catalana durante la guerra de la Independencia", *Destino*, núm. 1475, 13 de novembre de 1965, pàg. 52-55.

L'1 d'abril de 1808,[3353] **Antoni Brusi** atorgà poders a Joan Pujol, causídic de la ciutat de Vic. El mateix dia,[3354] li arribà una lletra de canvi que rebutjà; sembla ser que el rebuig de les lletres de canvi fou un costum d'estratègia comercial comuna, com hem pogut constatar a la resta de llibreters i impressors, més enllà de poder-les pagar.

Arran de la guerra, es traslladà a Vilafranca del Penedès, des del 6 de setembre fins el 9 de novembre de 1808, on publicà la *Gazeta Militar y Política del Principado de Cataluña*. Tingué una casa a Vilafranca del Penedès, però el 9 de juliol de 1811, fou saquejada pels francesos i perdé una premsa, igual que a Barcelona i a Manresa.

Després, marxà a Tarragona, el novembre de 1808,[3355] a la Baixada del Roser, on tingué la impremta, per bé que hi vivia al carrer de les Salines, segons els núm. 129-130 del *Diario de Tarragona*, ciutat on només hi havia la impremta de la vídua **Canals**, portada pels **Puig-robí**. Des d'allà estant, fou l'impressor de la Junta Superior del Principat de Catalunya, després de desbancar els **Puig-robí**, el 1809. A inicis del 1809, marxà a Tortosa. Després, de nou a Tarragona, des del 12 de febrer fins al 19 d'octubre de 1809, de nou publicà la *Gazeta* catalana, per bé que hi anava amunt i avall pel territori.

A Barcelona, l'11 de maig de 1809, fou la primera conspiració contra els francesos, en què participà **Antoni Brusi**. Aquella nit, tingué la responsabilitat de la comunicació entre els insurgents de la ciutat i les autoritats espanyoles. El 20 de juny del mateix any, ja era a Tarragona, quan a les planes del *Diario de Barcelona*, s'anuncià la venda d'un llibre sobre les revolucions de França, Venècia i Gènova (22 volums), a cal **Brusi**. El 1809,[3356] **Antoni Brusi** atorgà poders a **Joaquin Fleix i Noguès**, oficial i secretari de la Junta Superior del Principat de Catalunya, per a què fes i desfés en nom seu, com a procurador. També, el 1809, imprimí: *Manifiesto de la Junta Superior del Principado de Cataluña*, imprès a Tarragona, en la impremta del **Brusi** i publicat a Manresa, el 20 de desembre de

[3353]AHPB. Barcelona, notari Josep Clos, manual de 1808, 1164/14, folis 180-181.

[3354]Ibíd. Manuel Tomàs i Mitjavila, manual de 1808, 1154/15, folis 78-78 v.

[3355]**Antoni Brusi**, conscient que els imperials dominaven bona part del territori, ja des del 1809, en què fou l'impressor de la Junta Superior del Principat de Catalunya, disseminà diverses premses a poblacions lliures, com també de portàtils, per tal de continuar la impressió de la *Gazeta* catalana.

[3356]AHPB. Barcelona, notari Jaume Just i Mas, manual de 1809.

1809, d'Antoni Barata, Plàcid de Montoliu, Jaume Creus i el secretari del Govern, el frare **Antoni Coma**.[3357]

Des del 26 de novembre de 1809 i fins el 14 de març de 1810, marxà a Manresa, i tornà a imprimir la *Gazeta* catalana per a la Junta Superior; com també a Tarragona, entre el 21 d'abril de 1810 i fins al maig de 1811, poc abans de la caiguda de la ciutat.

Des del 4 fins al 8 d'abril de 1810[3358] -cinc exemplars-, imprimí el *Diario de Tarragona*. Aquell mateix any i en diverses ocasions, ja que Catalunya es trobava ofegada pels imperials i la Junta Superior inicià un pelegrinatge pel territori, **Antoni Brusi**, que encara vivia a Tarragona, atorgà poders a Nicolàs-Xavier Santjoan, oficial de la secretaria de la Junta Superior del Principat de Catalunya, resident a la ciutat de Solsona. El 18 d'abril del mateix any,[3359] **Antoni Brusi**, novament, atorgà poders a Pere de Salcedo, secretari de la Junta Superior, qui també residia a Solsona. El 12 de maig de 1810,[3360] des de Tarragona estant, **Eulàlia Ferrer**, muller d'**Antoni Brusi**, atorgà poders al capità d'un veler, Vicenç, per tal de continuar amb el comerç marítim de llibres, amb permís de la guerra. Novament, el 15 de juliol del mateix any,[3361] **Antoni Brusi**, atorgà poders a Josep Vidal i Garriga, comerciant de la ciutat de Tarragona. Sabem que, des de Palma, el 1810, l'administrador de la seva impremta fou **Miquel Gaspar**.

Tarragona, aleshores, tenia 15.000 habitants, essent-ne una ciutat molt important, fins el 28 de juny de 1811, en què caigué a mans de Suchet, amb 19.000 soldats imperials, i on assassinaren 12 mossos que treballaven al seu obrador, i també perdé diverses premses, confiscades pels francesos.[3362]

El **Brusi**, des de a la ciutat de Tarragona, continuà amb la seva feina d'impressor, amb tipificació comercial de societat anònima, fins al dimecres, 3 d'abril de 1811, aleshores, reimprimí per a la *Gazeta* catalana, un *Suplemento* a la *Gaceta de Aragón*, on hi ha una

---

[3357]BPA. R-3-5-17 (1r).

[3358]AHPB. Barcelona, notari Joaquim Roca, manual de 1810, 1186/3.

[3359]Ibíd. Folis 15 v-16.

[3360]Ibíd. Folis 17 v-18.

[3361]Ibíd. Folis 27 v-28.

[3362]Canals Elías-Brusi, Miguel. *La casa Brusi y el Diario de Barcelona (1775-1957)*, Ajuntament de Barcelona, 2010, pàg. 37.

carta d'un aragonès resident a Mallorca, Isidoro de Antillón, qui escriu a un amic seu resident a Cadis: D. M. J. Q, (Don Manuel José Quintana) sobre la necessitat d'assegurar les lleis sobre la llibertat dels ciutadans i contra els atropellaments de l'exèrcit, de mida en 4t i 8 pàgines. La carta és datada a Palma, el 15 de març de 1811, i és notable el final, on sembla una premonició el que diu sobre Ferran VII i la Constitució.[3363]

Pels serveis prestats al país i a la Junta Superior, ja el 28 d'octubre de 1809, la *Junta Suprema de Gobierno del Reyno* li atorgà l'edició, un cop acabada la guerra, del *Diario de Barcelona*, que durant la dominació havia estat imprès per afrancesats, ja que posseí i acumulà diversos certificats d'haver treballat com a patriota: Tomàs-Antoni Ortiz de Lanssagorta, des de Tortosa, el 20 de gener de 1809; Tomàs de Veri, des de Tortosa, el 28 d'octubre de 1809 i, una altra vegada, l'1 de febrer de 1810,[3364] foren les persones que li atorgaren els certificats i passaports:

DON JUAN SENEN DE CONTRERAS,
Mariscal de Campo de los Reales Exércitos de S. M. el Señor Don Fernando VII, Comandante General del Canton de esta Plaza, y encargado de la defensa de la misma.

Concedo seguro Pasaporte á

Por tanto no se le pondrá impedimento alguno, antes bien se le dará por los Comandantes de las tropas y pueblos por donde transitáre todo el auxilio que necesite, y se le suministrarán las raciones de pan, etapa-cebada y paja, alojamiento y bagages que necesitare, pagando esto á los precios regulados, por convenir así al servicio de S. M. y de la Patria. Dado en Tarragona á de de 1814.

Contreras.

Valga por dias.

Pasaporte de Antón Brusi, 19 de julio de 1811[3365]

Tenim davant un cas singular d'impressor i llibreter, el més important del bàndol patriota, qui al llarg de la guerra arribà a tenir impremtes a Barcelona, Vilafranca del Penedès, Tarragona, Vic, Palma, Montserrat, a més de les ambulants, i dotzenes de treballadors, entre caixistes, fonedors, enquadernadors, mossos i traginers.[3365] Un petit exèrcit per a una gran causa.

[3363]Alié i Puigdollers, M. E. *Prensa e impresores en Cataluña y Baleares durante la Guerra de la Independencia*, tesi de l'Escola Oficial de Periodisme de Barcelona, Barcelona, 1972-1973.
-Febrer i Llauradó, J. *Los periódicos de Cataluña y Baleares durante la Guerra de la Independencia (1808-1814)*, tesi número 9 de l'Escola Oficial de Periodisme de Barcelona, dirigida per Rafael Manzano, Barcelona, 1972.

[3364]Canals Elías-Brusi, Miguel. *La casa Brusi y el Diario de Barcelona (1775-1957)*, Ajuntament de Barcelona, 2010, pàg. 30-32.

[3365]Ibíd. Pàg. 41.

Entre el gener i l'abril de 1811,[3366] el **Brusi**, des de Tarragona, publicà un diari quinzenal: la *Centinela de la religión*, absolutista, probablement a causa de les grans conquestes napoleòniques. El 19 de febrer de 1811,[3367] **Antoni Brusi**, que encara era a Tarragona, nomenà procurador seu **Josep Rubió**, llibreter, veí de Vilanova i la Geltrú, qui imprimí la *Gazeta* catalana entre el 17 i el 23 de maig, poc abans de la caiguda de Tarragona.

Aleshores, sabem que feu una societat anònima, socis de la qual devien ser alguns dels seus treballadors o familiars. Les societats anònimes formades després del 1807, data del Codi de Comerç napoleònic, foren societats mercantils dins d'una estructura social que ja era de capitalisme liberal, sense intervenció de l'estat, amb el capital dividit en accions. En aquest sentit, pensem que aquest tipus de societats mercantils foren una de les causes de la seva puixança econòmica, com també les impresssions que feu per a la Junta Superior i per a la Diputació, posteriorment.

Després de la caiguda de Tarragona, el **Brusi** es traslladà a Vilanova i la Geltrú, el 28 de juny, i, més tard, el 9 de juliol de 1811, cap a Palma, fins al novembre de 1813, a la Costa d'en Brós, núm. 2, davant de la impossibilitat d'anar a Montserrat, on hi havia anat a raure la Junta Superior del Principat. Entre el 1810-1813,[3368] el **Brusi** atorgà poders a Pere Mallol, comerciant de Vilanova i la Geltrú per tal que administrés els seus béns en aquella localitat.

L'any 1812,[3369] el **Brusi** també fou l'impressor de la Diputació de Barcelona, fet poc conegut i que li permeté certa economia sanejada durant la contesa, a més del comerç de llibres i la impressió de diaris.

A Palma, s'establí al carrer de Can Sa Vellà, on edità el *Diario de Palma*,[3370] el setembre de 1811-1813, per bé que tingué problemes amb el seu soci, Antoni Pla, qui volia més rellevància i intentà, en absència del **Brusi**, de publicar-lo pel seu compte, però no en reeixí. Uns altres diaris publicats pel **Brusi** foren el *Diario de la Tarde* i *El Amigo de la*

[3366] Alié i Puigdollers, M. E. *Prensa e impresores en Cataluña y Baleares durante la Guerra de la Independencia*, tesi de l'Escola Oficial de Periodisme de Barcelona, Barcelona, 1972-1973.

[3367] AHPB. Barcelona, notari Joaquim Roca, manual de 1811, 1186/4, folis 1 v-2.

[3368] Ibíd. Ferrers i Campderròs, manual de 1812.

[3369] Canals Elías-Brusi, Miguel. *La casa Brusi y el Diario de Barcelona (1775-1957)*, Ajuntament de Barcelona, 2010, pàg. 45, 88 i 97.

[3370] Ibíd. Pàg. 38.

Verdad, ja des de la costa d'en Brós, núm. 2, de Palma, el 12 d'abril de 1812, publicació quinzenal, de la qual sortiren 33 números.[3371]

A Palma, el 1812, s'hi establí una mena de "Consolat dels Catalans". Aquell anys fou conegut com a: "L'any dels catalans", per la gran concentració d'ex-patriats, fins a 40.000, molts d'ells al seu redós.

Després, publicà el *Diario de la Tarde*, el 1812-1813, de caràcter satíric i burlesc. A Mallorca, hi sorgiren diversos periòdics, també a Menorca.[3372]

Un altre aspecte fonamental fou la inventiva i el geni del **Brusi**, ja que inventà la premsa ambulant, la qual feu servir a la itinerància, entre el 1812 i el 1813, de la Junta Superior del Principat, per tal d'imprimir la *Gazeta Militar y Política del Principado de Cataluña*, i altres impresos, a Berga i d'altres poblacions lliures, sempre rere la Junta Superior del Principat.

El 27 de novembre de 1812,[3373] **Antoni Brusi** aconseguí un certificat dels deutes pendents que tenia la Junta Superior amb ell. El 15 de desembre de 1812, a Vic, s'imprimí el diari *El Censor en el Primer Exército*, premsa administrada pel Brusi.

L'11 de gener de 1813,[3374] des de Palma de Mallorca, **Magí Brusi**, també impressor i llibreter, qui havia estat nomenat procurador d'**Antoni Brusi**, el seu germà, [notari Joaquim Roca, el 19 de març de 1812] nomenà procuradors substituts Bruno Petrus i Joan Àries. El 24 de gener del mateix any,[3375] **Antoni Brusi** atorgà poders a Pere Mallol, comerciant de Barcelona, resident a Vilanova i la Geltrú. Al febrer de 1813, **Antoni Brusi** va seguir la Junta Superior del Principat de Catalunya fins a Berga, i, després a Vic, el maig del mateix any, tot iniciant la seva etapa més clara d'ideologia liberal, i fins al 2 de

---

[3371]Ibíd. Pàg. 106. Amb aquest títol, Traggia ja l'havia publicat a València. Es conserva la col·lecció completa a la Biblioteca Lluís Alemany de Palma.

[3372]Del Arco y Muñoz, Luís. *La prensa periódica en España durante la guerra de la Independencia (1808-1814). Apuntes bibliográficos*, Impremta de Joaquim Barberà, Castelló, 1914.

[3373]Canals Elías-Brusi, Miguel. *La casa Brusi y el Diario de Barcelona (1775-1957)*, Ajuntament de Barcelona, 2010, pàg. 39.

[3374]AHPB. Barcelona, notari Ferrers i Campderròs, manual de 1813, 1186/6, folis 2 v- 3 v.

[3375]Ibíd. Vicenç Simon i Llobet, manual de 1813, 1192/4.

novembre, en què fou el redactor del periòdic *El Patriota Ausonense*. El 4 de febrer de 1813,[3376] aconseguí ser, finalment, l'impressor oficial de la Diputació de Barcelona.

La *Gazeta Militar y Política del Principado de Cataluña*, al núm. 41, corresponent al dijous, 20 de maig de 1813, el redactor posà un anuncia en què demanà: "*Si hay algun mancebo impresor á que le acomode trabajar en una imprenta volante que va á destinarse para seguir á este Primer Exército, sírvase desde luego conferirse en Vich, con don Antonio Brusi, impresor del mismo*".

El 19 d'octubre del mateix any,[3377] **Eulàlia Ferrer**, qui tenia poders del seu marit, des del 1811 (quan s'estava a Vilanova i la Geltrú), ara, que era a Palma de Mallorca, nomenà un procurador substitut. L'agost de 1813, el **Brusi** també fou impressor reial. El 9 de novembre del mateix any,[3378] la seva dona, **Eulàlia Ferrer**, atorgà poders, des de Palma estant, a favor de Lleó Gatell, qui, al seu torn, els passà a Bruno Petrus, advocat i també ex-patriat. El 4 de novembre de 1813,[3379] **Eulàlia Ferrer** i el seu marit, absent de l'illa, nomenaren, novament, procurador seu el comerciant Lleó Gatell.

A finals de 1813, **Antoni Brusi** el trobem a Vilanova i la Geltrú, i fins el 1814, que ja era de nou a Barcelona. A inicis del 1814, el **Brusi** tingué una impremta a Vic, des d'on imprimí la *Gazeta Militar y Política del Principado de Cataluña*, la qual, a partir del 2 de gener es digué *Gazeta de Cataluña* -en fou el redactor i l'impressor des del 3 de febrer de 1814-; hi trobem un anunci, el 29 de febrer de 1814, on diu que s'havia de traslladar la impremta, per la qual cosa, el següent número fou el del 7 de maig, ja des de Barcelona.[3380] També, fou l'impressor del *Redactor General de Cataluña*, des de Vic, entre l'1 de gener i el 21 de maig de 1814. A l'endemig, els dies 25 i 28 de març de 1814, imprimí un diari o butlletí de l'exèrcit: *Primer Exército Nacional*,[3381] del qual hem pogut consultar dos exemplars.

[3376]Canals Elías-Brusi, Miguel. *La casa Brusi y el Diario de Barcelona (1775-1957)*, Ajuntament de Barcelona, 2010, pàg. 45. Ens diu Canals que el Brusi, el mes de maig de 1813 era a Vic i que fou el redactor de *El Patriota Ausonense*, aleshores, per bé que l'impressor fou Felip Tolosa.

[3377]AHPB. Barcelona, notari Francesc Roquer i Simon, manual de 1813, 1205/4, folis 254-255.

[3378]AHPB. Barcelona, notari Francesc Roquer i Simon, manual de 1813, 1205/4, folis 254-255.

[3379]Ibíd. Foli 260.

[3380]Canals Elías-Brusi, Miguel. *La casa Brusi y el Diario de Barcelona (1775-1957)*, Ajuntament de Barcelona, 2010, pàg. 52.

[3381]AHCB. Fons digitalitzat.

Com hem vist, l'activitat del **Brusi** al llarg de la guerra fou ingent, amb capacitat d'imprimir per tot el territori lliure. Una feina excepcional només a l'abast d'un llibreter i impressor del Nou Règim.

En acabar la Guerra del Francès, el 29 de juny de 1814,[3382] feu de testimoni al casament entre **Llorenç Bocabella,** treballador seu, i **Francesca Verdaguer i Bollic**, filla de la coneguda nissaga de llibreters i impressors. El 22 d'agost de 1814,[3383] rebé una lletra de canvi, la qual, seguint la "tradició" fou rebutjada. El 5 de setembre del mateix any,[3384] el trobem en un consell del Col·legi de Llibreters i Impressors Unificat, i en un altre el 15 d'octubre 1814,[3385] plenament insert en la vida social i comercial de Barcelona, rere la devastació bèl·lica, de la qual sortí benparat. Finalment, el trobem en un altre consell, el 25 de novembre de 1814,[3386] en què es dirimí la sol·licitud de **Francesc de Paula Piferrer** de tornar a ser impressor reial, amb votació negativa, ja que a ningú no els interessava la capacitat i els privilegis dels impressors reials, figura, d'altra banda, amb poc espai en una societat d'economia de mercat lliure, per bé que el **Brusi** ho era, en tant que impressor de Cambra, encara que aquest càrrec no era ben bé el mateix que el de l'impressor reial.

El 14 de maig de 1815,[3387] en un consell del Col·legi de Llibreters i Impressors, juntament amb **Jaume Tauló** i **Miquel Gaspar**, protestaren contra l'admissió de **Lluís Ribes i Dalmau**, segons les antigues ordenances. El 8 d'agost del mateix any,[3388] es llegí el testament de **Miquel Gaspar i Cases**, on actuà com a marmessor, amb les paraules de: "mon amic", no en va havien estat junts en el negoci des de feia molts anys, i de ben segur, tingueren idees comunes.

En el món de les impremtes i llibreries, hem vist que són els interessos o les disputes les relacions preeminents, per bé que, com en aquest cas, també hi hagué amistat.

[3382] APSJPB. Esposalles, 1814, foli 437.

[3383] AHPB. Barcelona, notari Ignasi Marfà, manual de 1814-1815, 1155/10, folis 87-87 v.

[3384] Ibíd. Josep-Maria Òdena i Muntells, manual de 1814, 1187/13, foli 44.

[3385] Ibíd. Foli 708.

[3386] Ibíd. Foli 804.

[3387] Ibíd. Manual de 1815, 1187/14, folis 309-310.

[3388] Ibíd. Jaume Rigalt i Estrada, manual de 1815, 1165/21, folis 459 v-460 v.

Entre els anys 1815 i el 1821, fou l'impressor de les *Memorias de Agricultura y Artes*, amb el suport de la Junta de Comerç. El 4 d'abril de 1815,[3389] batejà el seu quart fill, **Antoni**, qui serà el continuador del negoci.

L'any 1818, **Antoni Brusi** creà una foneria tipogràfica i, el 1820, un taller de litografia. El 21 de març del mateix any,[3390] Joan Amat i Pedrós, qui s'havia casat amb la seva mare, rebé d'**Antoni Brusi** 825 lliures, que li deixà per poder fer diversos pagaments, entre ells, el dot de la seva filla i germanastra d'**Antoni**, Marianna Amat i Mirabent. El mateix dia, 21 de març de 1818,[3391] hi hagueren els capítols matrimonials entre Joan Damians i Fernàndez, mercer, fill de Josep Damians, també mercer, difunt, i Teresa Fernàndez, cònjuges, vivent, i Marianna Amat i Mirabent, donsella, filla legítima de Joan Amat i Pedrós, mestre candeler de sèu, i de Raimona Mirabent, en el segon matrimoni de la mare d'**Antoni**, cònjuges vivents. Joan Amat i Pedrós donà a la seva filla 600 lliures, un cobert de plata i algunes robes i vestits. Marianna diu ser major de 19 anys. Joan Damians signà la carta dotal. El 28 de juny de 1818,[3392] **Antoni Brusi** nomenà procuradors substituts seus en uns poders atorgats per l'Administrador de l'Estafeta de Correus de la Jonquera. El 22 de setembre del mateix any,[3393] batejà la seva cinquena filla, Gaietana. Encara, el 17 d'octubre de 1818,[3394] la comunitat de Santa Maria del Mar signà, per raó de senyoria, la venda d'una casa a la Rambla, feta a **Antoni Brusi**. El 19 de novembre del mateix any,[3395] Ramon Bagà, pagès i hisendat, veí de la vila de Torà, nomenà procurador seu **Antoni Brusi**, impressor de cambra de sa Magestad. Finalment, el 23 de novembre de 1818,[3396] hi hagué la seva confessió de la propietat sobre les cases de la Rambla.

Com veiem, els seus negocis i relacions socials s'escamparen, també fora de l'àmbit professional.

[3389]Ibíd. Foli 532.

[3390]Ibíd. Ignasi Martí i Vidal, manual de 1818, 1180/13, folis 108 v-109.

[3391]Ibíd. Folis 109-110 v.

[3392]Ibíd. Foli 212.

[3393]APSJPB. Baptismes, 1816-1823, llibre 23, foli 187.

[3394]AHPB. Barcelona, notari Joan Font-rodona i Minguella, manual de 1818, 1158/20, folis 533-533 v.

[3395]Ibíd. Joan Prats, manual de 1818, 1216/8, folis 203 v-204 v.

[3396]Ibíd. Joan Font-rodona i Minguella, manual de 1818, 1158/20, folis 578-581 v.

El 20 d'octubre de 1819, morí el seu fill Joan, a l'edat de 14 anys, i fou sebollit a la parròquia de Sant Just i Sant Pastor de Barcelona.

El 18 de febrer de 1820,[3397] Antoni i Ramon Espígol, i la muller del primer, Ramona, signaren un debitori a **Antoni Brusi** de 772 lliures, 10 sous, amb la promesa que si en el termini de mig any no les han tornades, li vendrien una casa al carrer de les Moles. El 5 de maig del mateix any,[3398] hi hagué un conveni entre **Antoni Brusi** i **Joaquim Cervat**, per tal que aquest treballés a la seva fàbrica, com a fonedor de lletres. El mateix dia, 5 de maig de 1820,[3399] **Antoni Brusi** contractà **Salví Sastre** per treballar, també, de fonedor de lletres. El 22 de maig del mateix any,[3400] **Antoni Brusi** contractà **Llorenç Jubany**, gravador de caràcters, per treballar a la seva fàbrica.

L'empresa d'aquest "promotor comercial" s'allargà a diversos àmbits renovadors dins del seu ofici, com ara la litografia, de la qual fou l'iniciador a la península, i també la tipografia.

El 18 de juliol de 1820,[3401] **Antoni Brusi** signà carta de pagament a Antoni-Maria Espígol i Vilamala, i a la seva muller Ramona Vallès, i també al seu germà, Ramon Espígol, de 772 lliures que li devien i havien promès pagar-li, al cap de mig any. El 19 de juliol del mateix any,[3402] els germans Espígol establiren **Antoni Brusi** en una casa al carrer de la Llibreteria, i una altra de més petita al carrer de les Moles.

El 8 de gener de 1821,[3403] Antoni-Maria Espígol, la seva muller i el seu germà Ramon signaren un debitori a **Antoni Brusi** de 2.000 lliures, amb l'aval d'un cens que aquest darrer els pagà per les cases dels carrers de la Llibreteria, Dagueria i les Moles. El 13 d'agost del mateix any,[3404] els germans Espígol vengueren a **Antoni Brusi** tot el cens

---

[3397]Ibíd. Ramon Torres i Golorons, manual de 1820, 1226/1, folis 12 v-15 v.

[3398]Ibíd. Josep Clos i Tries, manual de 1820, 1164/28, folis 203-203 v.

[3399]Ibíd. Folis 203 v-204.

[3400]Ibíd. Folis 221-221 v.

[3401]Ibíd. Josep-Maria Vilar i Estruc, manual de 1820, 1219/7, foli 172.

[3402]Ibíd. Folis 172 v-182.

[3403]Ibíd. Manual de 1821, 1219/8, folis 6-7 v.

[3404]Ibíd. Folis 180-183.

que tenien sobre la casa del carrer de les Moles. El 20 d'agost de 1821,[3405] **Antoni Brusi** feu un pagament per la venda de la casa del carrer de la Llibreteria. El 19 de setembre del mateix any,[3406] fou el marmessor i curador dels fills menors de **Miquel Gaspar i Cases**.

Aquell any, ja havia tancat el cercle de poder amb l'adquisició dels béns immobles referenciats. Només li faltà viure uns quants anys més per engrandir el seu negoci, per bé que les llavors -sustentades per la seva dona fins a l'assumpció del seu fill **Antoni-**, ja foren plantades en aquells anys.

Antoni Brusi morí a la maduresa, el 27 d'octubre del 1821, víctima de la febre groga que afectà Barcelona aquell any. Fou sebollit al panteó familiar del cementiri del Poblenou (Barcelona, Dep. II, panteó 206, sota el nom Família **Brusi**).

Al seu inventari *post-mortem* consten dos llibres de Ballot per a vendre: *Art de parlar ab Déu* i *Pasatiempos de un gotoso*, com també altres sobre el seu ofici: *Dictionnaire des Graveurs*, de Bassan, i *Arte de teñir un volumen*, de Carbonell, entre molts altres.

Posseïm més documentació del **Brusi** i, sobretot, de la seva dona, **Eulàlia Ferrer**, continuadora del negoci, la qual hem encabida dins de l'apartat de dones llibreteres i impressores.

El 19 de febrer de 1822,[3407] **Narcisa Dorca**, com a hereva de la seva filla Marianna Pontmitjà i Dorca, que en el seu moment fou hereva del seu oncle, **Joan Dorca**, menor, vengué a **Eulàlia Ferrer** la part que li correspon en la *Sociedad Imprenta del Gobierno*, que havien format **Antoni Brusi** i **Joan Dorca**, menor, l'1 de novembre de 1820, fet que coneixem posteriorment. El 2 d'abril del mateix any,[3408] **Eulàlia Ferrer** pagà a **Narcisa Dorca** 14.000 rals de billó per la venda de la *Imprenta del Gobierno*.

Podem concloure que **Antoni Brusi i Mirabent** fou un llibreter i impressor del Nou Règim, és a dir d'ideologia liberal, com demostrà amb la seva implicació en la Guerra del Francès i en els periòdics que hi publicà, malgrat que l'any 1811 i durant tres mesos,

[3405]Ibíd. Folis 184 v-185 v.

[3406]Ibíd. Folis 319 v-321.

[3407]Ibíd. Ramon Torres i Golorons, manual de 1822, 1226/3, folis 87-88 v.

[3408]Ibíd. Folis 115 v-116.

publicà a Tarragona: la *Centinela de la Religión*, diari tradicionalista, però coincidí amb el pitjor any per als patriotes.

Assumí els postulats del lliure comerç que l'incipient capitalisme promulgava, com ara amb la dedicació d'altres activitats, segons l'oferta i la demanda del mercat: la indústria tèxtil, la construcció, o la inversió en terres i immobles, les quals li facilitaren excedents per a invertir en les impressions i en el comerç de llibres, com també fou innovador en la litografia i la tipografia, a més, posseí una visió moderna sobre la premsa i les possibilitats d'incidir en la societat, el pensament i l'economia.

Segona part: la premsa

L'aparició de la premsa comarcal a Catalunya

Entenem per premsa comarcal aquells periòdics sorgits fora de la ciutat de Barcelona, i a ciutats mitjanes i viles, ja que en avançar la Guerra del Francès, sobretot a partir de 1810, hi hagué una "diarrea" de periòdics publicats a bona part de Catalunya, a causa de les circumstàncies bèl·liques del conflicte. Aquesta premsa comarcal, però, ja hi aparegué a inicis de la contesa, ja que la ciutat de Barcelona fou ocupada pels imperials.

El Principat de Catalunya restà escapçat a l'inci de la guerra. La capital del país, que aglutinava la incipient burgesia i que, per ella sola hagués pogut plantar cara als imperials, restà ocupada des de l'inici, i no es va poder defensar. L'única opció possible fou la revolta a les poblacions com Girona, Tarragona, Lleida, Tortosa, Manresa, Vic, Reus, Hostalric, Cervera, Igualada, Torroella de Montgrí, Arenys de Mar, etc, on l'exèrcit imperial tingué dificultats per a controlar el territori. A totes aquestes poblacions hi hagué premsa escrita. A moltes d'elles, sorgiren les juntes corregimentals de defensa i les locals, les quals impulsaren aquesta premsa com a instruments de propaganda política, però no únicament, ja que arran del Decret de les Corts de Cadis de llibertat d'impremta, molts periòdics sortiren del control de l'estat.

Abans, entre el 1787 i el 1795, a Girona, com també a Vic, el 1803 (aquesta publicació fou l'inici de la premsa comarcal, assolida plenament durant la Guerra del Francès) hi hagué premsa a la fi de la Il·lustració. També a la ciutat de Barcelona, fins el 1806, hi hagué una premsa plena d'assaig filosòfic i científic, amb entreteniment i de serveis, no pas d'informació de fets. En conseqüència, llevat de l'esmentat cas de Vic, l'inici de la premsa comarcal, de manera plena, el traslladem al període de la Guerra del Francès, a les poblacions de Vic i de Cervera, aquesta darrera ja al maig de 1808.

En aquest context revolucionari i d'absència de poder, aparegué la premsa comarcal a Catalunya. Aquest fet transcendental per a la història de la premsa, pràcticament no tingué continuïtat fins ben entrat el segle XIX. Hem de suposar, doncs, que si la ciutat de Barcelona no hagués caigut *captiva*, aquesta premsa comarcal, durant la Guerra del Francès, no s'hagués iniciat, si més no amb la força que ho va fer.

Entre els anys 1792 i el 1814, a les poblacions de Manresa, Girona, Vic i Reus hi va haver una autèntica "diarrea" de publicacions, és a dir, una gran quantitat de periòdics

veieren la llum. Només a la ciutat de Manresa, hi aparegueren fins a 12 periòdics (tots patriòtics); a Vic, 11 diaris durant el període (un més a la fi de la Il·lustració, els 10 restants, patriòtics); també a la ciutat de Girona, 8 (dos patriòtics, quatre afrancesats i dos més a la fi de la Il·lustració); a Reus, 4 (tots patriòtics); a Barcelona, 4, (tres afrancesats, i un més a la fi de la Il·lustració); a Lleida, 3 (dos patriòtics i un afrancesat); a Tarragona, 2 (patriòtics); a Figueres, 4, (afrancesats); a Tortosa, 1 (patriòtic); a Cervera, 1 (patriòtic); a Torroella de Montgrí, 1 (patriòtic); a Hostalric, 1 (patriòtic); a Arenys de Mar, 1 (patriòtic); i a Igualada, 1 (patriòtic).

La *Gazeta* catalana que s'imprimí a diverses poblacions, i dos diaris més, francesos,[3409] impresos a Girona, Barcelona i a París.

Com veiem, un creixement enorme de la premsa a Catalunya. De fet, n'hi hagueren més, d'esparses, i altres de periòdiques, les quals hem determinat que no són premsa, i, per tant les hem esmentades separadament.

[3409]La premsa francesa fou aquella impresa pels imperials, mentre que l'afrancesada fou impresa pels catalans que prengueren el bàndol francès.

Algunes publicacions no referenciades

La gran quantitat de fets i de contingències que la Guerra del Francès generava, segons la localitat i les possibilitats dels diaristes, propiciaren les impressions d'alguns anomenats "diaris" o *papeles*, però que no aparegueren amb la pretensió de continuïtat, sinó per a donar ressò d'uns fets concrets. Foren fulls volanders, libels enganxats a les places públiques, amb informació puntual i diversa i, fins i tot, alguns diaris amb funcionament de "revista", és a dir sense informació de fets, només literatura o entreteniment.[3410]

En conseqüència, no les hem tingudes en compte dins d'aquest estudi. Pensem que clarament s'allunyen del que fou la premsa escrita de l'època, apareguda amb pretensions de continuïtat i amb una incidència col·lectiva notòria.

Amb tot, aquests publicacions esparses podrien assolir la vintena i, aleshores, podríem dir que les publicacions periòdiques a Catalunya durant el període estudiat foren a l'entorn d'una vuitantena. Però, foren notícies esparses sobre successos concrets i no pas premsa escrita amb voluntat d'informar dels fets que se succeïren. A tall d'exemple, n'hem referenciades algunes:

-***Almacén de Frutos Literarios***. Probablement, copiada d'una altra publicació homònima apareguda a Madrid, el 1804,[3411] impulsada pel periodista i comediògraf Antoni Valladares i Sotomayor, amb el subtítol: *Semanario de obras inéditas de nuestros mejores escritores, da á la luz con el Real permiso D. B. D. J. F*, impresa per Repullés.

El 1811, es publicà a Múrcia, per l'impressor Miquel Domingo, i es venia a la llibreria de Benedito, carrer de la Traperia. A Vilanova i la Geltrú, aparegué el 1813[3412] però no n'hem pogut consultar cap exemplar. El seu impressor fou Joan-Ignasi Jordi, ex-patriat de Barcelona. Constà de dos volums, el primer de 272 pàgines i el segon de 191.[3413]

[3410]Auch, Duprat. *Examen de los delitos de infidelidad a la Patria imputados á los españoles sometidos baxo la dominación francesa*. "*Imprenta de la viuda de Duprat, impresor del rey i de la ciudad*", 1816. Duprat ens recorda que molts dels libels foren enganxats pels francesos, com també les proclames aparegudes a la premsa, ja que la potència difusora d'aquests mitjans era ben coneguda dels imperials.

[3411]creativecommons.org/licenses/by/4.0

[3412]Gómez Imaz, M. *Los periódicos durante la Guerra de la Independencia (1808-1814),* Madrid, 1910, pàg. 47.
-Alié i Puigdollers, M. E. *Prensa e impresores en Cataluña y Baleares durante la Guerra de la Independencia*, tesi de l'Escola Oficial de Periodisme de Barcelona, Barcelona, 1972-1973.

[3413]Gómez Imaz, M. *Los periódicos durante la Guerra de la Independencia (1808-1814),* Madrid, 1910, pàg. 47.

Aquesta publicació, d'aparició setmanal, no l'hem considerada periòdic perquè estava dedicada exclusivament a la literatura, encara que alguna vegada inserís notícies de la vida espanyola. Tingué d'entre 16 a 24 pàgines. Desconeixem quan deixà de publicar-se, però sabem que fou ben entrat el segle XIX. La seva mida fou en 8è:

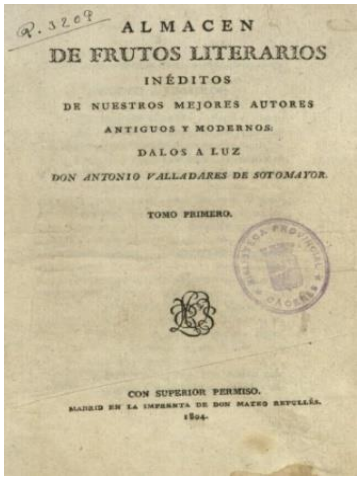
ALMACEN
DE FRUTOS LITERARIOS
INÉDITOS
DE NUESTROS MEJORES AUTORES
ANTIGUOS Y MODERNOS:
DADOS A LUZ
DON ANTONIO VALLADARES DE SOTOMAYOR.
TOMO PRIMERO.
CON SUPERIOR PERMISO.
MADRID EN LA IMPRENTA DE DON MACRO RETULLÉS.
1804.

-***Anuncio***.[3414] Foren fulls volanders que atiaren la resistència contra els imperials, plens de notícies i informacions de caràcter oficial en què s'explicà el decurs d'una batalla, o qualsevol altre succés de guerra, o polític, de mida foli i impresos a una sola cara pel Primer Exèrcit: "*Imprenta del Gobierno*".

Aquests libels patriòtics aparegueren a Tarragona, Vilanova i la Geltrú, impremta de l'Exèrcit, alguns foren reimpresos el 28 i el 29 de novembre de 1813,[3415] per bé que n'hi hagué més a la segona part de la guerra, a partir de 1811, però sense data fixa i amb canvis d'impremta.

A Tarragona, l'11 de setembre de 1813, un cop alliberada la ciutat, hi hagué un exemplar que contenia la notícia de la presa de Sant Sebastià pel general Ugarte, i acabà amb una

-Torrent, Joan. "La prensa catalana durante la guerra de la Independencia", *Destino*, núm. 1475, 13 de novembre de 1965, pàg. 52-55.
-Guillamet, Jaume. *Els orígens de la premsa a Catalunya. Catàleg de periòdics antics (1641-1833)*, Barcelona, 2003, pàg. 370.

[3414]Del Arco y Muñoz, Luís. *La prensa periódica en España durante la guerra de la Independencia (1808-1814). Apuntes bibliográficos*, Impremta de Joaquim Barberà, Castelló, 1914, pàg. 139-140.
-Alié i Puigdollers, M. E. *Prensa e impresores en Cataluña y Baleares durante la Guerra de la Independencia*, tesi de l'Escola Oficial de Periodisme de Barcelona, Barcelona, 1972-1973.

[3415]Gómez Imaz, M. *Los periódicos durante la Guerra de la Independencia (1808-1814)*, Madrid, 1910, pàg. 53.
-Ràfols i Cabrisses, Josep Maria. *Historia de la prensa en Villanueva y Geltrú*, tesi número 3 de l'Escola Oficial de Periodisme de Barcelona, Barcelona, 1972-73.

proclama que incitava els catalans a fi que proporcionessin mitjans i recursos a l'exèrcit per tal d'alliberar Catalunya, signada per Timoteu Roc, governador militar de la plaça.

També, hi hagué un altre exemplar, del 3 d'octubre de 1813, també signat per Timoteu Roc, ple de notícies de la guerra a Europa, al respecte de la coalició de les potències del nord, aliades contra Napoleó, i acabà amb una proclama:

"*Catalanes*: *por todas partes se respira la libertad de nuestra independencia, y se conseguira mas pronto si nos apresuramos a prestar toda clase de auxilios que los defensores de la Patria necesitan para arrojar a los enemigos de nuestro territorio. Poco les falta, y las plazas fuertes de Barcelona y Figueras no serviran de obstaculo para detener la acelerada marcha de tan valientes guerreros. El Principado de Cataluña, constante y firme siempre en sufrir los trabajos, despreciar los peligros y socorrer las necesidades, ha sido, es y sera el escudo de la fama y el ejemplo de las provincias que han sabido con tesón resistir en toda forma las astucias de un enemigo cruel y abominable. En el día, Cataluña tiene fuerzas disponibles para hacer correr a los enemigos, y no resta otra cosa, sinó que los Ayuntamientos Constitucionales inflamen el corazón de sus habitantes para que no duerma el espiritu generoso con que debe concluirse nuestra distinguida causa. Ahora es tiempo, y ahora es el tiempo que necesitan nuestros exércitos toda especie de socorros, como lo espera del campo de Tarragona su gobernador. Timoteo Roch*".[3416]

Els *Anuncio* apareguts a Vic, el 1809, anaren signats pel capità general en cap del Primer Exèrcit, Francesc de Copons i Navia, com el corresponent al dia 29 de novembre de 1813,[3417] on s'explica la batussa del coronel Manso contra els francesos a Santa Eulàlia, on capturaren molt de material militar, per bé que, anteriorment, en sortiren sense autoria, com els que adjuntem més avall, i que anunciaren la propera sortida del *Noticiero de Vich*, el proper 15 de setembre de 1811, amb llurs característiques:

[3416]Gómez Imaz, M. *Los periódicos durante la Guerra de la Independencia (1808-1814)*, Madrid, 1910, pàg. 53.

[3417]Ibíd.

-Miralpeix i Ballús, C. *La premsa a la ciutat de Vic al segle XIX*, Barcelona, 1981.

-Febrer i Llauradó, J. *Los periódicos de Cataluña y Baleares durante la Guerra de la Independencia (1808-1814)*, tesi número 9 de l'Escola Oficial de Periodisme de Barcelona, dirigida per Rafael Manzano, Barcelona, 1972.

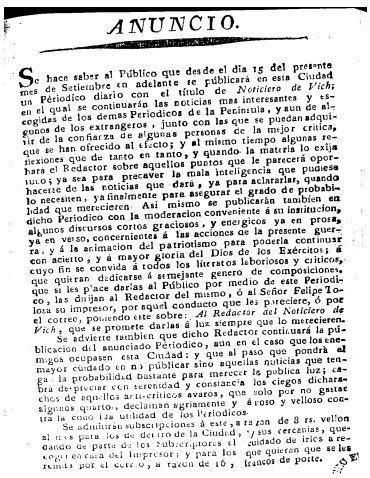

ANUNCIO.

Se hace saber al Público que desde el dia 15 del presente mes de Setiembre en adelante se publicará en esta Ciudad un Periodico diario con el título de *Noticiero de Vich*; en el qual se continuarán las noticias mas interesantes y escogidas de los demas Periodicos de la Península, y aun de algunos de los extrangeros, junto con las que se puedan adquirir de la confianza de algunas personas de la mejor crítica, que se han ofrecido al efecto; y al mismo tiempo algunas reflexiones que de tanto en tanto, y quando la materia lo exija hara el Redactor sobre aquellos puntos que le parecerá oportunos ya sea para precaver la mala inteligencia que pudiesen hacerse de las noticias que dara, ya para aclararlas, quando lo necesiten, ya finalmente para asegurar el grado de probabilidad que merecieren. Asi mismo se publicarán tambien en dicho Periodico con la moderacion conveniente á su institucion, algunos discursos cortos graciosos, y energicos ya en prosa, ya en verso, concernientes á las acciones de la presente guerra, y á la animacion del patriotismo para poderla continuar con acierto, y á mayor gloria del Dios de los Exércitos; á cuyo fin se convida á todos los literatos laboriosos y criticos, que quieran dedicarse á semejante genero de composiciones, que si les place darlas al Público por medio de este Periodico, ó al Señor Felipe Torcos, las dirijan al Redactor del mismo, ó al Señor Felipe Torcos su impresor, por aquel conducto que les pareciere, ó por el correo, poniendo este sobre: *Al Redactor del Noticiero de Vich*, que se promete darlas á luz siempre que lo merecieren.

Se advierte tambien que dicho Redactor continuará la publicacion del anunciado Periodico, aun en el caso que los enemigos ocupasen esta Ciudad: y que al paso que pondrá al mayor cuidado en no publicar sino aquellas noticias que tengan la probabilidad bastante para merecer la publica luz; cargará la probabilidad bastante para merecer la publica luz; cargará de despreciar con serenidad y constancia los ciegos dicharachos de aquellos arti-criticos avaros, que solo por no gastar algunos quartos, declaman agriamente y á roso y velloso contra la corta utilidad de los Periodicos.

Se admitirán subscripciones á este, a razon de 8 rs. vellon al mes para los de dentro de la Ciudad, y esa cercanias, quedando de parte de los subscriptores el cuidado de irlos a recoger en casa del Impresor; y para los que quieren que se les remita por el correo, a razon de 16, francos de porte.

També, el 4 d'agost de 1812,[3418] hi hagué un *Anuncio* de la caserna general de l'exèrcit, a Vic, on es publicà una traducció d'una carta adreçada al rei intrús, Josep I, sobre la rendició de Figueres i l'annexió de Catalunya a França: *Anuncio*: *el señor general en xefe tiene la mayor satisfacción* [...].: "*Vic, imprenta del Gobierno*", 1 full, mides 265 x 146 mm.

El 8 d'agost de 1812,[3419] hi hagué, també des de Vic, la proclamació de la victòria del coronel Manso contra el mariscal Suchet a Sant Sadurní d'Anoia: *Anuncio*: *Primer Exército Nacional E.M., El coronel Don José Manso* [...].: "*Imprenta del Exército*", un full, mides 258 x 144 mm.

-***Al Público***. Fou el diari dels acords del Primer Congrés del Principat de Catalunya, que tingué lloc a Tarragona, el 1810, per tal d'organitzar la hisenda de guerra i sobre l'administració dels territoris alliberats, imprès per Antoni Brusi,[3420] Baixada del Roser, des d'on es repartia després de cada sessió.

El primer número sortí el 17 de juliol de 1810, mida en 4t, amb dos o quatre fulls, amb l'expressió a la portada del número de la sessió que correspongués, tot formant, cadascun d'ells, un paper independent, per bé que també es donà notícia al *Diario de Tarragona*.

La col·lecció completa constà de LXXVI exemplars o sessions, des del 17 de juliol fins el 30 de setembre de 1810. Fins a la VIIIa sessió, foren signades pel frare Antoni Coma,

[3418]BNC. Reserva, Fullets Bonsoms, núm. 1.661.

[3419]Ibíd. Núm. 3.396.

[3420]Gómez Imaz, M. *Los periódicos durante la Guerra de la Independencia (1808-1814)*, Madrid, 1910. -Canals Elías-Brusi, Miguel. *La casa Brusi y el Diario de Barcelona (1775-1957)*, Ajuntament de Barcelona, 2010, pàg. 34.

secretari del Congrés Provincial, d'idees liberals, i també redactor de la *Gazeta Militar y Política del Principado de Cataluña*. La resta, per Pere-Nolasc de Salcedo, el 30 de setembre de 1810,[3421] ambdós secretaris, com indicà Gómez Imaz.[3422]

Les imatges corresponen a la sessió catorzena, corresponent del 28 de juliol de 1810:[3423]

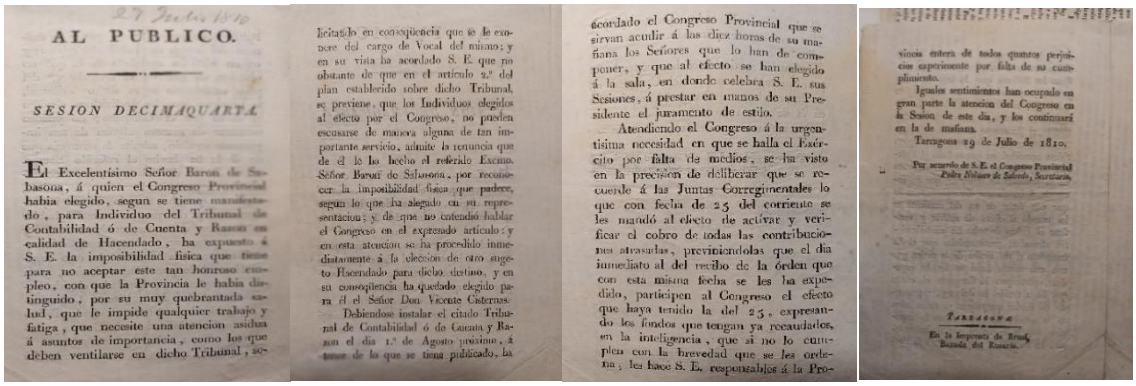

AL PUBLICO.

SESION DECIMAQUARTA

El Excelentísimo Señor Baron de Sabasona, á quien el Congreso Provincial habia elegido, segun se tiene manifestado, para Individuo del Tribunal de Contabilidad ó de Cuenta y Razon en calidad de Hacendado, ha expuesto á S. E. la imposibilidad física que tiene para no aceptar este tan honroso empleo, con que la Provincia le habia distinguido, por su muy quebrantada salud, que le impide qualquier trabajo y fatiga, que necesite una atencion asidua á asuntos de importancia, como los que deben ventilarse en dicho Tribunal, solicitando en consequencia que se le exonere del cargo de Vocal del mismo; y en su vista ha acordado S. E que no obstante de que en el artículo 2.º del plan establecido sobre dicho Tribunal se previene, que los Individuos elegidos al efecto por el Congreso, no puedan escusarse de nueva alguna de tan importante servicio, admite la renuncia que de él le ha hecho el referido Excmo. Señor Baron de Sabasona, por reconocer la imposibilidad física que padece, segun lo que ha alegado en su representacion; y de que no entendió hablar el Congreso en el expresado artículo: y en esta atencion se ha procedido inmediatamente á la eleccion de otro sugeto Hacendado para dicho destino, y en su consequencia ha quedado elegido para él el Señor Don Vicente Cisternas.

Debiendose instalar el citado Tribunal de Contabilidad ó de Cuenta y Razon el dia 1.º de Agosto próximo, á tenor de lo que se tiene publicado, la acordado el Congreso Provincial que se sirvan acudir á las diez horas de su mañana los Señores que lo han de componer, y que al efecto se han elegido á la sala, en donde celebra S. E. sus Sesiones, á prestar en manos de su Presidente el juramento de estilo.

Atendiendo el Congreso á la urgentísima necesidad en que se halla el Exército por falta de medios, se ha visto en la precision de deliberar que se recuerde á las Juntas Corregimentales lo que con fecha de 25 del corriente se les mandó al efecto de activar y verificar el cobro de todas las contribuciones atrasadas, previniendolas que el dia inmediato al del recibo de la órden que con esta misma fecha se les ha expedido, participen al Congreso el efecto que haya tenido la del 25, expresando los fondos que tengan ya recaudados, en la inteligencia, que si no lo cumplen con la brevedad que se les ordena, les hace S. E. responsables á la Provincia entera de todos quantos perjuicios experimente por falta de su cumplimiento.

Iguales sentimientos han ocupado en gran parte la atencion del Congreso en la Sesion de este dia, y los continuará en la de mañana.

Tarragona 29 de Julio de 1810.

Por acuerdo de S. E. el Congreso Provincial
Pedro Nolasco de Salcedo, Secretario.

TARRAGONA:
En la Imprenta de Bruch,
Bajada del Rosario.

También, hi hagueren altres *Al Público*, en què es feren crides a l'aportació de diners, com la del 22 de setembre de 1811:[3424] la Junta Superior del Principat de Catalunya demanà cabals, per tal de convertir les illes Medes en un centre de proveïment durant la guerra: *Al Público*: *Las reflexiones sobre las islas Medas y ventajas que nos ofrecen, insertas* [...], i, evidentment, des de les Corts de Cadis, de l'1 d'abril de 1811, per a anunciar un Decret extraordinari i recaptar fons per a la guerra:

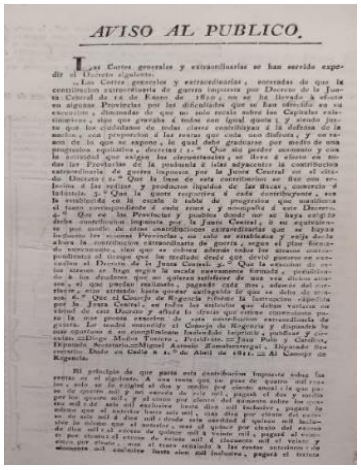

AVISO AL PUBLICO.

Las Cortes generales y extraordinarias se han servido expedir el Decreto siguiente.

Las Cortes generales y extraordinarias, enteradas de que la contribucion extraordinaria de guerra impuesta por Decreto de la Junta Central de 14 de Enero de 1810, no se ha llevado á efecto en algunas Provincias por las dificultades que se han ofrecido en su exaccion, atendidas de que no solo recala sobre las Capitales exhuberantes, sino que gravaba á todos con igual quota; y atendido justo que los ciudadanos de todas clases contribuyan á la defensa de la nacion, cada proporcion á las rentas que cada uno disfruta, y de resultas de lo que se expone, la qual debe graduarse por medio de una progresion equitativa, decretan: 1.º Que sin perder momento y con la actividad que exigen las circunstancias, se lleve á efecto en todas las Provincias de la peninsula é islas adyacentes la contribucion extraordinaria de guerra impuesta por la Junta Central en el citado Decreto de 14.º Que la base de esta contribucion se fixe con relacion á los rentas y productos liquidos de las fincas, conocido é individuo. 3.º Que la quota respectiva á cada contribuyente, sea la establecida en la escala ó tabla de progresion que acompaña al mismo correspondiente á cada renta, y arreglada al sobre Decreto. 4.º Que en las Provincias y pueblos donde no se haya exigido dicha contribucion impuesta por la Junta Central, ó no equivalente por medio de otras contribuciones extraordinarias que se hayan indicado los mismos Provinciales, ó no sido se establezca y exija desde ahora la contribucion extraordinaria de guerra, segun el plan formado ó mencionado, sino que se cobren ademas todos los atrasos anteriormente al tiempo que los mediados desde que debió ponerse en exaccion el Decreto de la Junta Central. 5.º Que la exaccion de estos atrasos se haga segun la escala exactamente formada, prohibiendo á los deudores que no quieran satisfacer de una vez dichos atrasos, el que puedan realizarlos, pagando cada mes, ademas del corriente, otro atrasado hasta quedar satisfecho de que se debe de resultas. 6.º Que el Consejo de Regencia ordene la instruccion expedita por la Junta Central, en todos los artículos que deban variarse en virtud de este Decreto y afixe lo demas que estime conveniente para la mas pronta exaccion de esta contribucion extraordinaria de guerra. Lo tendrá entendido el Consejo de Regencia y dispondrá lo mas oportuno á su cumplimiento. Isla de Leon imprimido, publicado y circulado. = Diego Medra Tenorio, Presidente. = Juan Polo y Catalina, Diputado Secretario. = Miguel Antonio Zumalacarregui, Diputado Secretario. Dado en Cadiz á 1.º de Abril de 1811. = Al Consejo de Regencia.

El principio de que parte esta contribucion impuesta sobre las rentas es el siguiente. A una renta que no pase de quatro mil reales, solo se le exigirá el dos por ciento anual; la que pase de quatro mil y no esceda de seis, pagará el dos y medio por ciento anual, y al mismo por ciento de cada cinco sobre los cinco mil ó del seis mil escluidos hasta diez mil inclusive, pagará la renta de seis mil á diez mil ó donde esta cantidad á quince mil inclusive la misma que el anterior, mas el quince por ciento del esceso de quince mil á treinta mil, pagará el treinta por ciento anual el esceso de treinta mil á cincuenta mil el veinte y cinco por ciento, mas el treinta restando á las rentas anteriores en adelante mil cincuenta hasta cien mil inclusive, pagará el treinta

[3421] Febrer, J. *Los periódicos de Cataluña y Baleares durante la Guerra de la Independencia (1808-1814)*, tesi número 9 de l'Escola Oficial de Periodisme de Barcelona, Barcelona, 1972.

[3422] Gómez Imaz, M. *Los periódicos durante la Guerra de la Independencia (1808-1814)*, Madrid, 1910, pàg. 242.

[3423] AHCS. Cervera, Administració General del Corregiment de Cervera, 1-5, Fons núm. 11.

[3424] BNC. Reserva, Fullets Bonsoms, 1811.

Aviso perquè algú se'n faci càrrec de la impressió i distribució de l'*Almanak* per al 1813,[3425] a la casa de Francesc Garriga i Pere-Nolasc Aigüesvives, placeta dels Carros, de Vilanova i la Geltrú:

AVISO AL PUBLICO

Deviendose imprimir exclusivamente el ALMANAK CIVIL, de este Principado de Cataluña para el año proximo de 1813. por Real órden comunicada por el Señor Secretario de estado del despacho universal de Marina, y devieridose rematar al mayor postor que se encargue de su impresion y venta por el Original que se le entregará al efecto, acuda por sí, ó por medio de apoderado, desde hoy cinco de Septiembre de 1812. á la Mayoria General de Marina Destinada al I.er Exército, sita en Villanueva y Geltrú, casa de Francisco Garriga y Aguasvivas Impresor, plazuela de los Carros, donde se le dará razon de las condiciones en que ha de rematarse en el espacio de treinta dias contados desde esta publicacion.

-***Centinela de la Religión***. Sorgí a la ciutat de Tarragona, el 1811.[3426] De tirada quinzenal, en quart, i de 8 pàgines els dos primers, i 12 els següents, els dies 1 i 15 de cada mes, a la impremta del Brusi.[3427] Sortí l'1 de gener, amb el seu *Prospecto* de 4 pàgines on anuncià els motius de la publicació i el seu programa, fins a l'1 d'abril de 1811; per tant, en sortiren 8 exemplars. Guillamet[3428] el cita com a periòdic. Fou un noticier absolutista. Nosaltres no l'hem considerat pas com a premsa pel seu contingut religiós.

-***Diario Napoleónico de hoy martes/de hoy domingo, aciago para los franceses y domingo feliz para los españoles. Primer año de la libertad, independencia y desgracia de Bonaparte, del abatimiento de la Francia y salvación de la Europa, y último de la tiranía napoleónica***.[3429]

[3425] AHCS. Cervera, Administració General del Corregiment de Cervera, Fons 111, 1-5.

[3426] Alié i Puigdollers, M. E. *Prensa e impresores en Cataluña y Baleares durante la Guerra de la Independencia*, tesi de l'Escola Oficial de Periodisme de Barcelona, Barcelona, 1972-1973.

[3427] Del Arco y Muñoz, Luís. *La prensa periódica en España durante la guerra de la Independencia (1808-1814). Apuntes bibliográficos*, Impremta de Joaquim Barberà, Castelló, 1914, pàg. 85.

[3428] Guillamet, Jaume. *Els orígens de la premsa a Catalunya. Catàleg de periòdics antics (1641-1833)*, Barcelona, 2003, pàg. 362.

[3429] Informació extractada de la *Hemeroteca Digital de Madrid*, citat per Gómez Imaz (1910), pàg. 116, També de la Biblioteca de Catalunya, Fullets Bonsoms núm. 10.633. "Es la única entrega de esta singular publicación estampada en Madrid, en el año 1808, en la Imprenta de Vega y Compañía, y difundida e impresa o reimpresa también en otras poblaciones [...]". "*El impreso, en 4º, es de ocho páginas foliadas. En la penúltima se indica*: *Con privilegio de los Puños españoles, y en la última que se vende a seis cuartos en las librerías madrileñas de Quiroga y Burguillos. Anuncio este que aparece también inserto en el Diario*

Hem consultat tres exemplars, el primer datat el 26 de novembre de 1808,[3430] imprès a Saragossa per Lluís Cueto, de set pàgines i, reimprès a Manresa, per Trullàs, i a Cervera per Bou i Baranera: "*Cervera, en la imprenta de la Universidad*"; també, sabem de reimpressions a València, Cadis i a Mèxic: "*México*: *Oficina de Mariano Zúñiga y Ontiveros, 1809*", en 4t, de vuit pàgines. El segon, sense data ni lloc d'impressió, i el tercer, datat el 14 de novembre de 1808, a Madrid: "*Imprenta de Vega y Compañía*". Fa referència a la batalla de Bailèn, guanyada el 19 de juliol de 1808, exemplar en 4t, de vuit pàgines, que es venia a les llibreries de Quiroga i de Burguillos. Es tracta d'una sàtira contra Napoleó i contra Godoy.

Pensem que el seu escriptor fou el canonge i preceptor de Ferran VII Juan Escoiz, qui ja intentà destronar el rei Carles IV. Sobre aquesta impressió, Eugeni Hartzenbusch pensà que no fou madrilenya, que es tractà d'una publicació satírica al·lusiva al Dos de Maig.

Del Arco[3431] diu que es publicà a València, amb el mateix títol, i amb més paraules, segons cita de Lluís Tramoieres.[3432] També, ens diu que fou una publicació patriòtica sorgida arran de la desfeta francesa de Dupont a Bailèn[3433] i fa referència a la immediata sortida del rei Josep I de Madrid:

---

de Madrid, del 14 de noviembre de 1808. Se trata de un papel periódico de fuerte carácter satírico y burlesco contra Napoleón y sus generales, pero también contra Manuel Godoy, Príncipe de la Paz, adoptando a la vez un paródico esquema en la presentación de sus textos, similar a las secciones de los diarios convencionales o noticiosos de la época, como era el citado Diario de Madrid, y que ha dado lugar al equívoco, en alguna bibliografía de referencia, de creer que fue estampado en la imprenta de este periódico".

Hem pogut consultar una altra entrega, a l'ADV, corresponent a un dissabte, sense data, amb el mateix títol. Tingué homònims, com el publicat a Múrcia: "*Imprenta de la viuda de Caballero*", amb algun canvi: *Diario Burlesco del martes aciago para los franceses* [...]. Citat per Gómez Imaz (1810, pàg. 94).

[3430]BNC. Reserva, Fullets Bonsoms, núm. 10.663.

[3431]Del Arco y Muñoz, Luís. *La prensa periódica en España durante la guerra de la Independencia (1808-1814). Apuntes bibliográficos*, Impremta de Joaquim Barberà, Castelló, 1914, pàg. 37.

[3432]Tramoyeres, Lluís. *Periódicos de Valencia. Apuntes para formar una biblioteca de los publicados desde 1526 hasta nuestros días*, València, 1880.

[3433]BUB. Reserva, Manuscrit núm. 395. Hi ha un escrit que descriu el *botín* pres als francesos en la batalla de Bailèn, en castellà, 1 pàg. I, BMVB, exemplar de més avall.

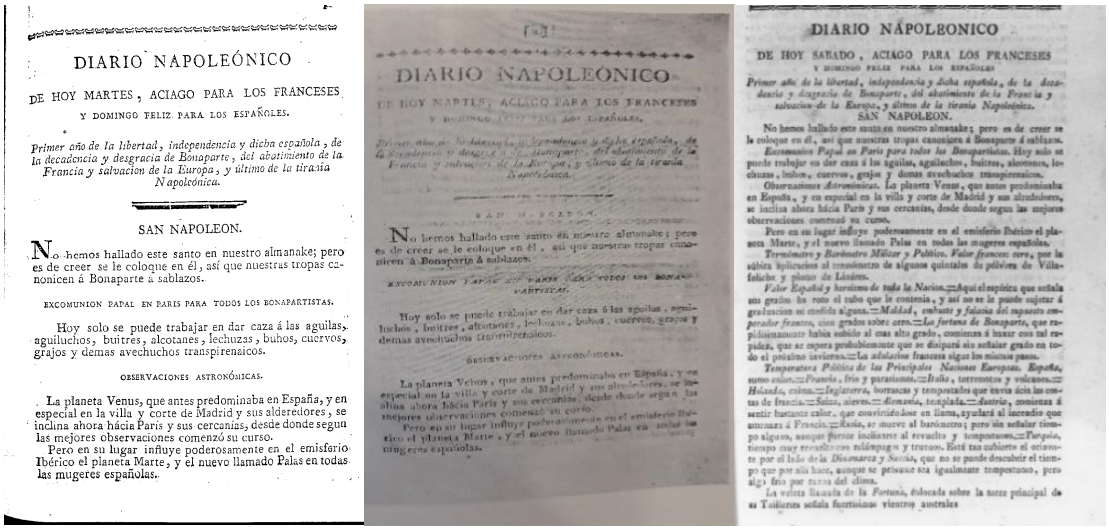

DIARIO NAPOLEÓNICO

DE HOY MARTES, ACIAGO PARA LOS FRANCESES

Y DOMINGO FELIZ PARA LOS ESPAÑOLES.

Primer año de la libertad, independencia y dicha española, de la decadencia y desgracia de Bonaparte, del abatimiento de la Francia y salvacion de la Europa, y último de la tiranía Napoleónica.

SAN NAPOLEON.

No hemos hallado este santo en nuestro almanake; pero es de creer se le coloque en él, así que nuestras tropas canonicen á Bonaparte á sablazos.

EXCOMUNION PAPAL EN PARIS PARA TODOS LOS BONAPARTISTAS.

Hoy solo se puede trabajar en dar caza á las aguilas, aguiluchos, buitres, alcotanes, lechuzas, buhos, cuervos, grajos y demas avechuchos transpirenaicos.

OBSERVACIONES ASTRONÓMICAS.

La planeta Venus, que antes predominaba en España, y en especial en la villa y corte de Madrid y sus alrededores, se inclina ahora hácia Paris y sus cercanías, desde donde segun las mejores observaciones comenzó su curso.

Pero en su lugar influye poderosamente en el emisferio Ibérico el planeta Marte, y el nuevo llamado Palas en todas las mugeres españolas.

DIARIO NÁPOLEONICO

DE HOY SABADO, ACIAGO PARA LOS FRANCESES

Y DOMINGO FELIZ PARA LOS ESPAÑOLES

Primer año de la libertad, independencia y dicha española, de la decadencia y desgracia de Bonaparte, del abatimiento de la Francia y salvacion de la Europa, y último de la tiranía Napoleónica.

SAN NAPOLEON.

No hemos hallado este santo en nuestro almanake; pero es de creer se le coloque en él, así que nuestras tropas canonicen á Bonaparte á sablazos.

Excomunion Papal en Paris para todos los Bonapartistas. Hoy solo se puede trabajar en dar caza á las aguilas, aguiluchos, buitres, alcotanes, lechuzas, buhos, cuervos, grajos y demas avechuchos transpirenaicos.

Observaciones Astronómicas. La planeta Venus, que antes predominaba en España, y en especial en la villa y corte de Madrid y sus alrededores, se inclina ahora hácia Paris y sus cercanías, desde donde segun las mejores observaciones comenzó su curso.

Pero en su lugar influye poderosamente en el emisferio Ibérico el planeta Marte, y el nuevo llamado Palas en todas las mugeres españolas.

Termómetro y Barómetro Militar y Político. Valor francés: cero, por la sábia aplicacion al termómetro de algunos quintales de pólvora de Villafolache y plomo de Lérida.

Valor Español y heróismo de toda la Nacion.=Aquí el espíritu que señala sus grados ha roto el tubo que le contenia, y así no se le puede sujetar á graduacion ni medida alguna.=*Maldad, embuste y falacia del impostor emperador francés,* cien grados sobre cero.=*La fortuna de Bonaparte,* que rapidísimamente habia subido al mas alto grado, comienza á bajar con tal rapidez, que se espera probablemente que se disipará sin señalar grado en todo el próximo invierno.=*La adulacion* francesa sigue los mismos pasos.

Temperatura Política de las Principales Naciones Europeas. España, suma calor.=*Francia,* frio y paralismo.=*Italia,* terremotos y volcanes.=*Holanda, calma.*=*Inglaterra,* borrascas y tempestades que traen ácia las costas de francia.=*Suiza, nieves.*=*Alemania,* templada.=*Austria,* comienza á sentir bastante calor, que contribuirá en breve, ayudará al incendio que amenaza á Francia.=*Rusia,* se mueve al barómetro; pero sin señalar tiempo alguno, aunque parece inclinarse al revuelto y tempestuoso.=*Turquía,* tiempo muy revuelto con relámpagos y truenos. Está tan cubierto el orizonte por el lado de la *Dinamarca y Suecia,* que no se puede descubrir el tiempo que por allá hace, aunque se presume sea igualmente tempestuoso, pero algo frio por razon del clima.

La veleta llamada de la *Fortuna,* colocada sobre la torre principal de sus Tullerias señala fuertísimos vientos australes

Núm. 62. 459

DIARIO NAPOLEÓNICO

DE HOY MARTES, ACIAGO PARA LOS FRANCESES

Y DOMINGO FELIZ PARA LOS ESPAÑOLES.

Primer año de la libertad, independencia y dicha española, de la decadencia y desgracia de Bonaparte, del abatimiento de la Francia y salvacion de la Europa, y último de la tiranía Napoleónica.

SAN NAPOLEON.

No hemos hallado este santo en nuestro almanake; pero es de creer se le coloque en él, así que nuestras tropas canonicen á Bonaparte á sablazos.

EXCOMUNION PAPAL EN PARIS PARA TODOS LOS BONAPARTISTAS.

Hoy solo se puede trabajar en dar caza á las aguilas, aguiluchos, buitres, alcotanes, lechuzas, buhos, cuervos, grajos y demas avechuchos transpirenaicos.

Dins del *Diario de Cervera* núm. 62, corresponent al dimarts, 31 de gener de 1809, hi ha una referència a l'aniversari de Napoleó: *Diario Napoleónico*, imprès per Bou i Baranera:

-***Diarios de Manresa***.[3434] El 18 de juliol de 1808, a la portada i sense escut, hi hagué un sonet escrit en castellà i la descripció d'una batalla guanyada a prop de Figueres per Joan Clarós. Sembla que, rere la notícia de la batalla, aquest *Diarios de Manresa* actuà com a full volander noticier d'un fet concret, el qual cal atribuir a l'impressor del *Diario de Manresa*, Martí Trullàs:

[3434]BNC. Reserva, Fullets Bonsoms, núm. 10.599.

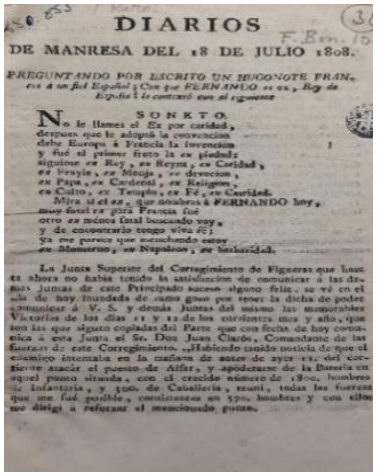

DIARIOS

DE MANRESA DEL 18 DE JULIO 1808.

PREGUNTANDO POR ESCRITO UN HUGONOTE FRAN... ...Rey de España le contestó con el siguiente

SONETO

No le llames el Ex por caridad,
despues que le adoptó la conveniencia
debe Europa á Francia la invencion
y fué el primer fruto la ex piedad:
siguiose ex Rey, ex Reyna, ex Caridad,
ex Frayle, ex Monja, ex devocion,
ex Papa, ex Cardenal, ex Religion,
ex Culto, ex Templo, ex Fé, ex Caridad.
Mira si el ex, que nombras á FERNANDO hoy,
...fatal ex goza Francia fué
otro ex mónos fatal buscando voy,
y de encontrarlo tengo vista fé;
ya me parece que escuchando estoy
ex Monarca, ex Napoleon, ex lealtad.

La Junta Superior del Corregimiento de Figueras que hasta ahora no habia tenido la satisfaccion de comunicar á las demas Juntas de este Principado nuevas algunas fausta, se vé en el alto de hoy inundada de sumo gozo por tener la dicha de poder comunicar á V. S. y demas Juntas del mismo las memorables Victorias de los dias 11 y 12 de los corrientes mes y año, que son las que siguen copiadas del Parte que con fecha de hoy comunica á esta Junta el Sr. Don Juan Clarós, Comandante de las fuerzas de este Corregimiento. „Habiendo tenido noticia de que el enemigo intentaba en la mañana de ayer 11. del corriente atacár el puesto de Alfar, y apoderarse de la Bateria en aquel punto situada, con el crecido número de 1800. hombres de Infantería, y 300. de Caballería, reuní, todas las fuerzas que me fué posible, constituyeron en 170. hombres y con ellos me dirigí á reforzar el mencionado punto.

-***Memorial Militar y Patriótico del Exército de la Izquierda***, citat al núm. 92 del dissabte, 18 d'agost de 1808 de la *Gazeta Militar y Política del Principado de Cataluña*, recomanat pel redactor. No n'hem pogut consultar cap exemplar.

-***El Velón***. Conegut per referències,[3435] fou un diari d'avisos i notícies que sortí el 18 d'abril de 1809, a la ciutat de Barcelona, per una única vegada, dirigit a les classes populars. A la capçalera, hi havia un dibuix que representava un llantiol encès. Aquest mateix número conté anuncis d'espectacles: "*Funciones*", un article de crítica: *Invenciones del mal pregón*, cartes particulars, secció religiosa i avisos i anuncis. S'expliquen les funcions de teatre, els menjars d'un cuiner italià i un article de crítica científica en què el doctor en Teologia Onofre Casulleres negà el nou invent de Benjamí Franklin, el parallamps. Costava 8 meravedissos i es venia a la llibreria d'I. Lopaz, rambla de Caputxins, 20. Es publicava en quart, amb 8 pàgines i el peu d'impremta fou: "*Estampa de Luís Tasso, hijo, Trenta-claus, callejón, entre los números 21 y 23*".

Anuncià la mort del senyor Pau Cases, conegut per "*Pan de Laya*", salvador de la pàtria que s'estalvià de morir amb el pare Gallifa.

És sorprenent que les autoritats franceses permetessin la publicació d'aquest diari, per bé que no devia contenir cap crítica als francesos, ans al contrari, devia ser una publicació afrancesada.

[3435]Gómez Imaz, M. *Los periódicos durante la guerra de la Independencia (1808-1814)*, Madrid, 1910, pàg. 320.
-Álvarez, Calvo, J. *El periodisme en Barcelona*, Barcelona 1937-38.
-Alié i Puigdollers, M. E. *Prensa e impresores en Cataluña y Baleares durante la Guerra de la Independencia*, tesi de l'Escola Oficial de Periodisme de Barcelona, Barcelona, 1972-73.

Hem pogut consultar l'exemplar, publicat per Álvarez Calvo,[3436] qui demostrà abastament que es tractà d'un engany, o una falsificació: *El Velón* no va aparèixer el 1809, sinó 60 anys després. Es tracta d'una juguesca, la qual ens hem permès de compartir:

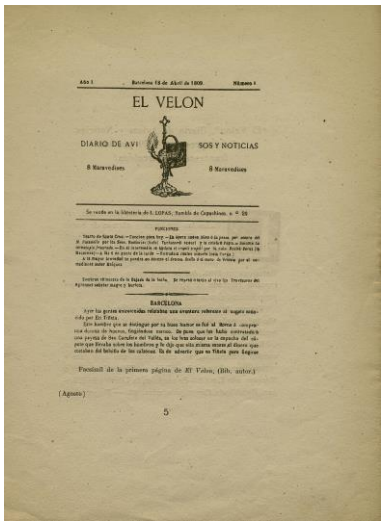

EL VELON

DIARIO DE AVI SOS Y NOTICIAS

8 Maravedises 8 Maravedises

BARCELONA

Facsimil de la primera pàgina de *El Velon*. (Bib. autor.)

5

-***Noticias***. Conegut per referències.[3437] Coneixem les que varen sortir a Tarragona amb el nom de *Noticias*. Foren publicacions homònimes a moltes altres ciutats del Principat, i també fora, com a Saragossa, els dies 3 i 9 d'octubre de 1813, d'un sol full i imprès a una sola cara, amb data a la caserna general de Tudela i signat pel brigadier en cap d'E. M. Francesc Ferraz, amb el peu d'impremta: "*Reimpreso en Tarragona, imprenta del Gobierno*".

Els cossos dels exèrcits acostumaren a imprimir notícies volanderes sobre successos de guerra, els quals divergiren en mida, forma i temps, i s'imprimiren a la impremta més propera, lliure d'enemics, o bé en impremtes portàtils, les quals, a voltes, posseïren els exèrcits. No n'hem pogut consultar cap exemplar.

-***El Observador Catalan***, anunciat pel redactor (Barrera?), els dies 27 i 28 de novembre de 1810, a les planes del *Diario de Barcelona*. Comunicà la sortida d'un nou periòdic, però no n'hem pogut veure cap exemplar, ni en tenim cap altra referència. De fet, pensem

---

[3436] Álvarez, Calvo, J. *El Velón. Diario de Avisos y Notícias*, Barcelona, 1940.

[3437] Del Arco y Muñoz, Luís. *La prensa periódica en España durante la guerra de la Independencia (1808-1814). Apuntes bibliográficos*, Impremta de Joaquim Barberà, Castelló, 1914, pàg. 160.
- Febrer, J. *Los periódicos de Cataluña y Baleares durante la Guerra de la Independencia (1808-1814)*, tesi número 9 de l'Escola Oficial de Periodisme de Barcelona, Barcelona, 1972.
-Alié i Puigdollers, M. E. *Prensa e impresores en Cataluña y Baleares durante la Guerra de la Independencia*, tesi de l'Escola Oficial de Periodisme de Barcelona, Barcelona, 1972-73.

que es devia tractar d'una secció escrita pel redactor, dins del *Diario de Barcelona*, però que no va reeixir: només en sortiren dos exemplars.

-***Primer Exército Nacional***, diari o butlletí de l'exèrcit de Catalunya, que sortí els dies 25 i 27 de març de 1814,[3438] del qual hem pogut consultar aquests dos exemplars, que relacionen l'entrada de Ferran VII a Barcelona, el 1814, de quatre pàgines sense numerar, escrits per Francesc-Xavier de Cabanes, i amb peu d'impressió d'Antoni Brusi:

CONTINUACION DE LO OCURRIDO DESDE la Llegada de S. M.

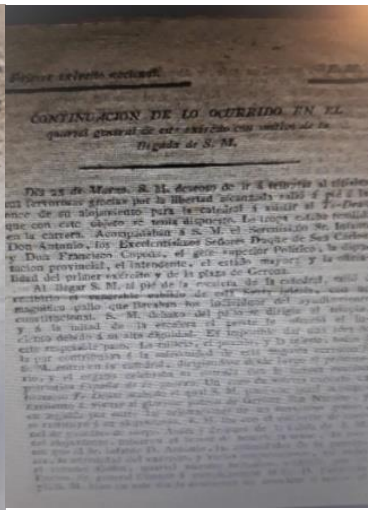

CONTINUACION DE LO OCURRIDO EN EL quartel general de este exército con motivo de la llegada de S. M.

-***Procurador General de la Nación y del Rey***. Segons una circular d'Andreu Bacigalupi, qui va comunicar una ordre del capità general Copons, el 15 de març de 1813, en la qual s'intentà descobrir exemplars d'aquest diari. El número 52, de 20 pàgines i imprès a Cadis, fou reimprès a Mallorca per Antoni Brusi, i també un *Apéndice al Procurador General de la Nación y del Rey*, del 31 de març de 1814:[3439]

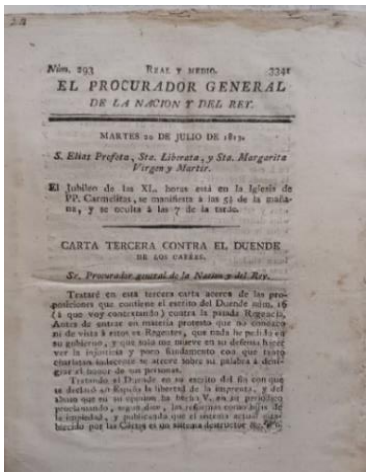

Núm. 293 REAL Y MEDIO. 2341

EL PROCURADOR GENERAL DE LA NACION Y DEL REY.

MARTES 20 DE JULIO DE 1813.

S. Elias Profeta, Sta. Librata, y Sta. Margarita Virgen y Martir.

El Jubileo de las XL. horas está en la Iglesia de PP. Carmelitas, se manifiesta á las 9½ de la mañana, y se oculta á las 7 de la tarde.

CARTA TERCERA CONTRA EL DUENDE DE LOS CAFÉS.

Sr. Procurador general de la Nacion y del Rey.

Trataré en esta tercera carta acerca de las proposiciones que contiene el escrito del Duende núm. 16 (á que voy contestando) contra la pasada Regencia. Antes de entrar en materia protesto que no concurro ni de vista á estos ex Regentes, que nada he pedido en su gobierno, y que solo me muevo en su defensa hacer ver la injusticia y poco fundamento con que estos charlatanes sedicentes se atreven sobre mi palabra á denigrar el honor de sus personas.

Tratando el Duende en su escrito del fin con que se declamó en España la libertad de la imprenta, y del abuso que mi se opusieron las Leyes V., en el periódico proclamando, segun dice, las reformas convenientes de la sociedad, y publicando que el sistema actual establecido por las Cortes es un sistema demasiado de V.

[3438] ARCA. Arxiu de Revistes Catalanes Antigues, impulsat per la Biblioteca Nacional de Catalunya.

[3439] BNC. Reserva, Fullets Bonsoms, núm. 10.586.

-***Redactor General de España***. Alguns dels seus exemplars foren impresos a Vic, el 1813.[3440]

-***Semanario Patriótico***. Sabem que el número 6 correspongué al dijous, 6 d'octubre de 1808.[3441] Foren impressions esparses amb relats de fets de guerra, bàsicament.

-***Zelador Patriótico Extravagante***.[3442] Coneixem el número 3, probablement del 1813. Es tractà d'un: "*Cuaderno de tres pliegos. Véndese en Berga, en la imprenta de esta Gazeta, á 3 reales de vellón*"; es refereix a la *Gazeta Militar y Política del Principado de Cataluña*.

Aquestes publicacions circumstancials no les hem referenciades com a premsa, més enllà de citar-les i situar-les en el seu context. A més, hi hagué diversos diaris que tragueren a la llum suplements i números extraordinaris, com ara: la *Gazeta Extraordinaria de Tarragona*, apareguda el setembre de 1809, amb diversos suplements. La *Gazeta Extraordinaria del Principado de Cataluña*, apareguda el dilluns, 7 d'agost de 1809, publicació extraordinària de la *Gazeta Militar y Política del Principado de Cataluña*, també, amb diversos suplements, entre altres periòdics.

El números extraordinaris i els suplements sorgiren sovint, ja que les notícies foren constants. Possiblement, un estudi més aprofundit ens aportaria més dades, importants des d'un punt de vista històric, però no des de l'estudi de la premsa del període. Dins d'aquest calaix, també podríem encabir els avisos i proclames de reconeguda importància publicats per les autoritats militars i civils dels dos bàndols.

[3440]ACA. Reial Patrimoni, ARP, Biblioteca Auxiliar, Premsa.
-Gómez Imaz, M. *Los periódicos durante la Guerra de la Independencia (1808-1814)*, Madrid, 1910, pàg. 244. Ens diu que va sortir des del dissabte, 15 de juny de 1811 fins al desembre de 1813.

[3441]BNC. Reserva, Fullets Bonsoms, núm. 10. 654. També, a BPEB.

[3442]ACA. Diversos, Junta Superior del Principat de Catalunya, caixa núm. 192.

La premsa de Catalunya a la fi de l'Antic Règim: (1792-1814)

Premsa a la fi de la Il·lustració

Gaceta de Barcelona/ Gazeta de Barcelona	*Correo de Gerona*	*Gazeta de Gerona*	*Gazeta de Vich*

Premsa a la guerra del Francès

Premsa Patriòtica

Guerra	Transició	Ideològica
Diario de Cervera	*Noticias en la Costa de Levante* **(Arenys de Mar)**	*Argos Manresano*
Correo de Gerona	*Apuntador de Manresa*	*Abeja Manresana*
Diario de Gerona	*Noticiero de Manresa*	*Noticioso* **(Manresa)**
Diario de Manresa	*Correo Político y Mercantil de Manresa*	*Diario Militar, Político y Mercantil de la Ciudad de Tarragona*
Noticias de Cataluña **(Manresa)**	*El Noticiero* **(Manresa)**	*Centinela de la Patria en Reus*
Diario de la Guerra de la Ciudad de Lérida	*Correo de Manresa*	*Eco de Reus*
Diario de Lérida/ Diario de la Ciudad de Lérida	*Correo Patriótico de Manresa*	*Periódico Extraordinario de Reus*
Diario Instructivo, Político y Militar de la Ciudad de Lérida	*El Patriota* **(Manresa)**	*Periódico Político y Mercantil de la Villa de Reus*
Diario de Tarragona	*El Noticiero de Vich*	*El Patriota Ausonense* **(Vic)**
Correo de Torruella de Mongrí	*El Censor en el Primer Exército* **(Vic)**	*Redactor General de Cataluña* **(Vic)**
Gazeta de Tortosa		*Gazeta de Cataluña* **(Vic)**
Diario de Vich		
Gazeta de Vich		
Gazeta Diaria de Vich		
Correo Diario de Vich		

Premsa Napoleònica

Conquesta	Integració
La Abeja político-literaria de Barcelona	*Gazette de Gironne*
La Abeja. Gazeta de Barcelona	*Gazeta del Ter* **(Girona)**
Gazeta de Figueras	*Gazeta del Departamento del Ter* **(Girona)**
Eco de los Pirineos/Eco de los Pirineos Orientales **(Figueres)**	*Gaceta de Gerona*
Gaseta del Corregiment de Gerona	
Gazeta del Corregimiento de Gerona	

Algunes publicacions Singulars

Bulletin des Arrêtes/ Actes du Gouvernément Général de la Catalogne **(Girona-Barcelona)**
Diario de Barcelona
Diario del Castillo de Hostalrich
Journal de l'Empire Française **(arreu)**
Diario de Igualada: **de premsa coneguda per referències a premsa certificada (reimprès a Cervera)**
Diario del Imperio Francés **(Vic i Reus)**
Gazeta Militar y Política del Principado de Cataluña **(diversos llocs)**

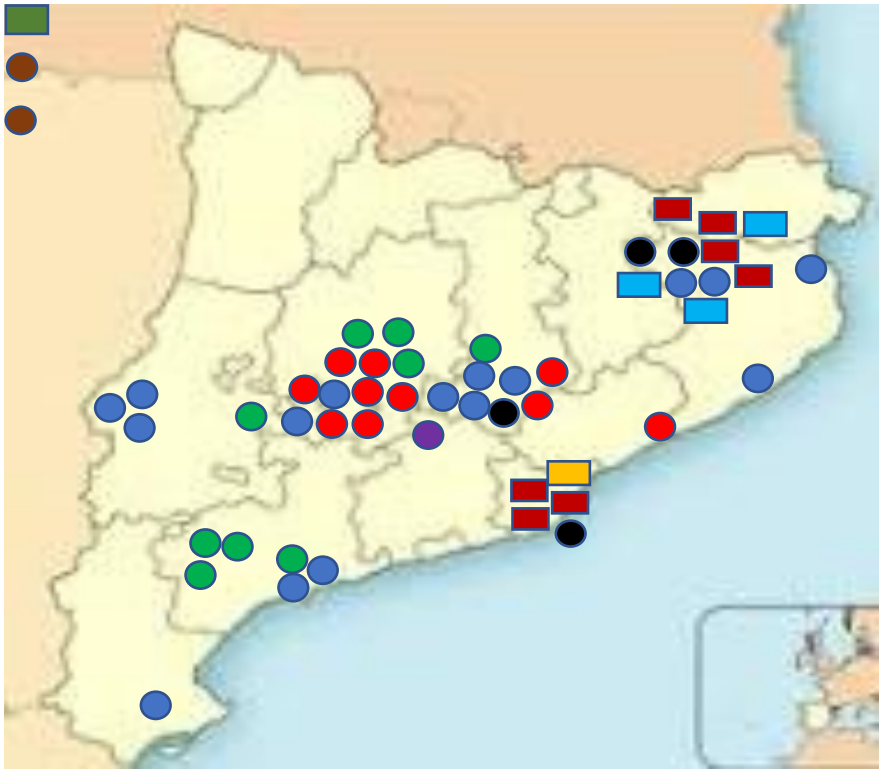

Mapa de la localització de la premsa: Patriòtica i Napoleònica

- Premsa de Guerra, 1808-1811
- Premsa de Transició, 1811-1812
- Premsa Ideològica, 1813-1814
- Diario de Igualada
- Gazeta Militar y Política del Principado de Catalunya, 1808-1813
- Gazeta de Cataluña, 1813-1814
- Premsa a la fi de la Il·lustració
- Premsa de Conquesta, 1808-1811
- Premsa de la Integració, 1812-1814
- Diario de Barcelona
- Journal de l'Empire Française (arreu)
- Diario del Imperio Francés (Vic i Reus)

La metodologia i l'ordenació dels periòdics

La metodologia en què es fonamenta aquest estudi, primerament, ha estat la recerca exhaustiva en tots aquells arxius, públics, o privats, de les publicacions periòdiques que hem pogut trobar, com també als arxius en línia organitzats més recentment, conscients que, en algun altre lloc, o bé ja desapareguts, s'editaren alguns diaris més -com suggerim quan parlem del perquè no va aparèixer premsa a altres llocs, Tercera part d'aquest treball.

Un cop amb el material a la mà, hem procedit al seu estudi a fi d'esprémer els continguts d'aquelles publicacions, tant com hem pogut. Això ens ha reportat el fet de tenir una visió de conjunt de tota la premsa estudiada.

Dues idees ens han guiat mentre elaboràvem el treball: la primera, l'estudi de les especificitats que ens ha dut a una classificació, no només cronològica, o històrica, sinó també dels continguts i de les intencions de cada diari, com també del públic a què foren destinats -en aquest sentit, hem temptat una classificació ideològica i formal-.

La segona, la necessitat d'una visió de conjunt de la premsa del període que ens proporcionés elements de judici per tal de saber-ne més d'aquells anys, i ens aboqués en una visió més certa de la història de la literatura catalana a la fi de l'Antic Règim. El concepte pragmàtic de premsa *moderna* ha estat una de les conseqüències.

Pel que fa a les publicacions periòdiques, hem seguit Kayser,[3443] per tal com empra els criteris internacionals comunament acceptats.

A la conferència celebrada a París, els dies 17 al 21 d'abril de 1961, el comitè d'experts sobre la Normalització Internacional d'Estadístiques d'Edició de Llibres i Periòdics, París, 17 al 21 d'abril de 1961, proposà una definició de "periòdic", la qual fou acceptada, posteriorment, per la Unesco.

Segons aquesta definició són periòdics, o publicacions periòdiques:

a) Els impresos (sigui quin sigui el tipus d'impressió).
b) Editats al país (no venal, o pagant).
c) Publicats en sèrie continuada sota el mateix títol.

[3443]Kayser, J. *El diario francés*, Barcelona, 1974.

d) Amb periodicitat regular, o irregular, inferior o superior a un any.
e) Ha de constar en tots els exemplars la data i la numeració.

Aquesta tipologia del que ha de ser un periòdic, a causa del període accidentat que ens ocupa, no la hem pogut seguir plenament.

La periodicitat, els llocs d'impressió, a voltes fins i tot el nom són elements que varien perquè la guerra els empeny a fer-ho.

Sempre que ens ha estat possible, hem observat els preceptes i la metodologia explicitada, malgrat que, quan això no ha estat possible -sovint-, hem hagut de tirar pel dret, ja que hem considerat que era més important la informació referenciada, encara que aquesta fos minsa, que no pas el fet d'haver de constrènyer-nos a una tipologia marc: si d'una publicació determinada només sabem el nom i alguna altra dada, per exemple el lloc de publicació, ens hem limitat a consignar-los a la fitxa corresponent.

Hem elaborat, per tant, una fitxa hemerogràfica de cada publicació que conté tota la informació coneguda, -encabides a l'Annex- i l'hem glossada.

En definitiva, per a cada periòdic, tindrem una fitxa, consignada a l'Annex, i un full de glossari, per bé que en apartats diferents. Arrodonirem la informació amb un facsímil de la portada, sempre que ens hagi estat possible d'aconseguir-lo. Pel que fa a les grafies emprades, s'han escrit en cursiva tots els títols i subtítols dels diaris, com també les frases que apareixen a les portades i altres cites. També, s'han respectades les grafies originals a tots els textos.

Les dades descriptives

Títol (nom de la publicació).

Subtítol (modificacions, si n'hi ha hagut, amb llurs dates i causes. Les modificacions que acompanyen el nom, etc.).

Variacions, o indicacions que acompanyen el títol (lemes, frases, cites, definicions, eslògans publicitaris, afirmacions polítiques, o ideològiques rellevants, etc.).

Redacció i administració (lloc de residència, si aquest canvia, etc.).

Periodicitat (setmanal, bisetmanal, quinzenal, mensual, bimensual, diària, més de quatre cops per setmana, altres periodicitats, etc.).

Data del primer número (numeració, si és continuació d'una altra publicació, si en té continuïtat en una altra de posterior, el total de números apareguts, amb indicació de la pàgina i assenyalant si hi ha errors, etc.).

Data del darrer número.

Suspensions, o anomalies (dates i causes de les irregularitats, problemes de paginació, etc.).

Les dades tècniques

Facsímil de la portada amb la capçalera.

Format de la publicació (mides).

Caixa tipogràfica (mides).

Pàgines (nombre habitual, possibles canvis, etc).

Columnes (nombre habitual, possibles canvis, etc.).

Sistemes d'impressió.

Il·lustracions (presència o no, sanefes, color, etc.).

Zona de difusió dels periòdics.

Preus (subscripcions, etc).

Tiratge (suplements, números extraordinaris, etc.).

Nom i adreça de l'impressor (hem fet constar els canvis, les dates, els números en què es produeixen. També, hem indicat els canvis de nom dels titulars, etc).

Les dades de contingut

Temàtica bàsica de la publicació.

Seccions habituals.

Publicitat, si en té.

Llengua emprada (possibles canvis o usos diversos).

Fundadors, directors, impressors, redactors i col·laboradors.

A causa de les circumstàncies històriques del període que estudiem, sovint el redactor coincideix amb el director i l'editor, o bé és, alhora, redactor i impressor, etc.

Les dades històriques

Comentari (adscripció política, social, religiosa, etc.).

Localització del fons (biblioteques, arxius, etc.).

Bibliografia específica de la publicació, si hi ha.

La compilació i la classificació de la premsa estudiada

1.-La premsa a la fi de la Il·lustració: (1792-1807)

Com a característica del seu temps, la premsa a la fi de la Il·lustració neix, entre d'altres factors, com a vehicle d'informació de successos, per tal d'informar els lectors i, també d'entretenir-los, mitjançant l'assaig, l'opinió científica, la història i els relats d'índole diversa. Aquesta premsa fou antològica, historicista, pedagògica i literària, plena de valors socials i de virtuts, de menysteniment dels vicis, d'instrucció de les dones, de la crítica als costums -modes-, a la noblesa decadent, la lloança de la nova ciència,[3444] entre altres temes, com també les opinions, més que no pas la informació veraç de fets.

La premsa a la fi de la Il·lustració és clarament diferent a la immediatament posterior, l'apareguda durant la Guerra del Francès, plena de crítica social i bàsicament política. A més, aquesta premsa il·lustrada estarà sotmesa a privilegis d'impressió. Fou, encara, una premsa de l'Antic Règim.

L'octubre de 1791,[3445] Floridablanca decretà la suspensió de la premsa arreu del territori, àdhuc la prohibició de llegir premsa als cafès: "[...] *prohibición que a diario ofrecía sobre la mesa los papeles del día*". Aquesta disposició es feu arran del pànic preservatiu i de cordons protectors per tal de contenir les noves de la Revolució Francesa.

La mesura radical de prohibir tota la premsa aconseguí l'efecte contrari. Hi hagué un gran interès per la premsa parisina del *Terror,* i els periòdics impresos al Rosselló, com l'*Echó des Pyrénees orientales*, que s'escolaren Pirineu avall, com també cap a la llibertat de crítica social destinada al conreu d'una opinió pública que esdevindrà decisiva, convertida, tal vegada, en el posterior quart poder de l'Estat.

Les societats econòmiques del país -hi adjuntem una imatge de la de Girona-, les acadèmies, o els estaments militars tiraren endavant publicacions diverses, com el *Correo de Gerona*, el 1795. També la iniciativa privada d'impressors reials amb permís i privilegi únic, com el *Diario de Barcelona*, el 1792, o bé d'altres, només amb autorització governativa, com ara Joan Dorca, menor, a Vic, qui imprimí la *Gazeta de Vich*, el 1803.

[3444]Bosch i Carrera, Maria D. "El periodismo del siglo XVIII en Cataluña", *I Congrés d'Història Moderna de Catalunya*, Barcelona, des del 17 al 21 de desembre de 1984, pàg. 608-610.

[3445]Fernández J. i Fuentes, J. F. *Historia del periodismo español*: *prensa política y opinión pública en la España contemporánea*, Madrid, 1998.

Foren també periòdics a la fi de la Il·lustració: la *Gazeta de Gerona*, des del 1787, i la *Gazeta de Barcelona*, fins el 1806:

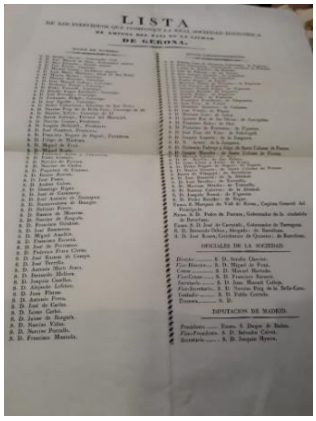
LISTA

Amb tot, més enllà de factors estructurals, d'escriptors, editors, o crítics fou l'absència d'un públic allò que impossibilità la irrupció d'una opinió pública plenament consolidada: l'atavisme en els costums seculars i en l'ordre establert, atiats per un cos molt organitzat de sacerdots, els quals impediren l'hegemonia d'una elit afrancesada i il·lustrada, d'ideologia republicana i liberal, patriotes molts d'ells, ofegats per la veu eixordadora de la massa en peu de guerra.

Pel que fa als continguts i les circumstàncies socials, com ara la força de les previsions astrològiques -encara en voga a l'època de la cibernètica-, aparegudes als *almanaks*, les tertúlies, el llast de l'analfabetisme i el pes de la religió acabaren d'afaiçonar una època que no possibilità, encara, la premsa periòdica com a negoci -llevat dels impressors reials, Piferrer, i del privilegi d'impressió atorgat a Husson-, i, per tant, hi hagué una premsa efímera i circumstancial, menys la *Gazeta de Barcelona* -Piferrer- i del *Diario de Barcelona* -Husson-: només tenim quatre publicacions de premsa del període a Catalunya.

Lentament, la societat es diversificà. El bisbe de Barcelona observà com els menestrals i artistes llegien les gasetes i difonien les notícies arreu. Aleshores, tingué lloc el naixement del *Diario de Barcelona*: que serà premsa *moderna* entre el 1810 i el 1814, únic periòdic que abraçà tots els anys estudiats, també amb interrupcions, i que s'adaptà a les circumstàncies, les estètiques i les ideologies de l'època.

Paral·lelament, s'obriren gabinets de lectura i hi hagué un augment considerable de lectors, però també de censors i autoritats al respecte, cosa que suposà una gran dificultat per als *periodistes*. L'any 1792, Aranda aixecà la prohibició de Floridablanca de llegir diaris, i amb Godoy es donà una certa permissivitat.

En el terreny econòmic, hi aparegueren fulls d'informació portuària amb els preus de les mercaderies, les entrades i sortides dels vaixells dels ports, i el *Semanario de Agricultura y Artes Dirigido a los Parrocos*, el 1797, inspirat per Godoy i orientat a la millora de les tècniques agràries i a les condicions de vida al camp, imprès a Madrid, però de repartiment peninsular. Durant la Guerra del Francès, aquest setmanari es convertí en l'ideari patriòtic que havien de seguir els capellans.

Fixem-nos en algunes circumstàncies: l'arquebisbe de Tarragona, Francesc Armanyà,[3446] publicà una obra contra heretges, ateus i regicides, clarament en la línia d'una croada religiosa, o guerra justa. El pare Joan Andrés criticà el fet que els diaris i gasetes anunciessin al públic obres literàries i, també, F. J. Lampilles es lamentà del fet que haguessin sortit a la llum pública els assumptes de política i moral. Aquest era el context cultural, aleshores.

Entre el 1795 i el 1807, Espanya entrà sota l'òrbita francesa, en aquest sentit, a poc a poc, les idees revolucionàries quallaren, mentre que, paral·lelament, nasqué l'opinió pública i l'intent de reforma política de la mà de Jovellanos al capdavant del ministeri de Gràcia i Justícia, el 1797. Aleshores, escrigué als diaris: " [...] *haré bien y evitaré el mal que pueda*; *dichoso yo si vuelvo inocente*; *dichoso si conservo el amor y opinión del público que pude ganar en la vida obscura y privada*". Però no ho aconseguí i fou empresonat a Mallorca.

L'empresonament de Jovellanos és un clar exemple d'aquest apropament a l'òrbita francesa. Podríem citar-ne alguns autors del període per a evidenciar el naixement d'aquesta innovadora opinió pública i saber què significava aleshores: Alcalà Galiano, etc.

Des del 1789, tot aquell doll de premsa i de forja d'opinió anirà enderrocant l'edifici de l'Antic Règim.

Durant la Guerra Gran, té lloc la primera campanya propagandística àmplia de caràcter ideològic en la història d'Espanya. Aquesta campanya fou impulsada pel govern, amb l'ajut de l'església. Les motivacions foren clares, contrarestar els francesos i enardir la població, políticament i religiosa. S'enfrontaren dues concepcions oposades del món:[3447]

[3446] BNC. General, Tor.1052/5-8º.

[3447] Aymes, J. R. *La guerra de España contra la Revolución Francesa*, Alacant, 1991.

déu, pàtria, rei, contra llibertat, igualtat i fraternitat, amb els seus vessants estructurals, econòmics i socials.

Presentem la premsa estudiada entre els anys 1792 i 1807 a Catalunya, amb ressenya dels llocs i els números dels periòdics que hem pogut consultar, com també una síntesi d'allò que hi contenen, fonamentada en els àmbits ideològic i formal, amb tria dels exemplars paradigmàtics. Aquesta síntesi és fonamental per a situar-nos i conèixer els periòdics estudiats, llurs significats i influències.

D'aquesta premsa de la Il·lustració, en destaquem el *Correo de Gerona* per la publicació d'unes *Memorias de Cataluña,* la qual podria tractar-se de l'obra d'Ignasi Ferreres, *Historia de España*, en què la pàtria és Catalunya. També, durant la majoria d'exemplars del *Correo,* hi ha un llarg diàleg usat pel redactor per a parlar sobre els periòdics: com han de ser, quin és l'ofici de periodista, etc.

Finalment, la *Gazeta de Gerona*, amb ingent informació sobre la Guerra Gran.

GAZETA DE BARCELONA

DEL MARTES 1. DE JULIO DE 1767.

Conſtantinopla 2. de Mayo de 1767.

AVISAN del *Cayro*, que el 3. de Março último, ſegunda ſieſta del *Bayram*, dia en que todos los Beys, y otros grandes Oficiales de la Ciudad deben ir à Palacio ſegun coſtumbre à cumplimentar à *Homſey Baxà*, Gobernador de *Egypto*, cerca de 60. perſonas, cuya mayor parte eran criados ò dependientes de los Grandes que eſtàn deſterrados, deſpues de algun tiempo formaron el proyecto de quitar la vida à muchos Beys actualmente empleados, à cuyo fin ſe introduxeron disfrazados y bien armados en la Sala de audiencia del Baxà; pero aunque no ſe haya deſcubierto el ſecreto de ſu conjuracion, ſe portaron tan mal al tiempo de executarla, que no configuieron enteramente ſu idèa. El *Emir Hatch*, ò Conductor de la Caravana de la *Meca*, obſervò entre las gentes del Baxà cierto movimiento, que le pareciò ſoſpechoſo, y lo advirtiò por ſeñas à *Huſſeing Bey*, à quien, habiendoſe levantado prontamente para deſpedirſe del Baxà, le diſpararon un piſtoletazo que le llevò parte de una quijada. Eſta herida, aunque conſiderable, no le hizo perder el ànimo: echò mano al ſable, y favorecido por los demàs Beys, que hicieron lo miſmo, le abrieron camino por medio de los conjurados, de manera que ſolo un Bey perdiò la vida en eſta ocaſion. Al *Emir Hatch* le mataron ſu Tchaouch: el Kiayaſi quedò peligroſamente herido, como tambien otros muchos principales Oficiales. Deſpues de eſta ſangrienta accion, que coſtò la vida à un gran número de perſonas, reſolviò el Gobierno deponer al Baxà, lo que ſe executò el miſmo dia, haciendo la-

lie-

Premsa de la Il·lustració característica del seu temps, amb informació de successos militars i polítics, i la pretensió d'entretenir els lectors. La majoria de les notícies foren extractades de la *Gazeta de Madrid*, després del 1715.

Sortí per primera vegada el 1695,[3448] per l'impressor reial Rafael Figueró,[3449] al preu de 3 diners. Durant el setge de Barcelona de 1713-1714, canvià el nom pel de *Diario del Sitio y Defensa de Barcelona*, temps en què fou una premsa d'estat.[3450] Inicialment, fou una publicació setmanal, després, a partir del núm. 43, bisetmanal. Els primers anys de la *Gaceta* foren sorprenents perquè el contingut no era un extracte de la *Gazeta de Madrid*, ni de periòdics estrangers, sinó que contenia informació local, bàsicament, fins després de la Guerra de Successió.[3451]

Guillamet[3452] ens diu que les *Noticias de diferentes partes venidas a Barcelona* fou la continuació de la *Gaceta*, impreses per Josep Teixidor, el 1722.[3453]

Torrent i Tasis[3454] citen el núm. 29, corresponent al dissabte, 17 de juliol de 1757, la qual es venia a 6 diners.

Es tornà a publicar el 1750, de nou per Josep Teixidor, impressor reial, i fins el 1762, (agost de 1754, impressora Maria-Teresa Vendrell, vídua de Teixidor). El 1755, Maria-Teresa (Barra) Teixidor, la filla, casada amb l'impressor Pau Barra. El 1762, novament, Maria-Teresa (Barra) i Teixidor, i, després, el mateix 1762, Tomàs Piferrer, impressor reial, plaça de l'Àngel.

El 1775, sortí impresa, de nou, per la vídua i hereus de Tomàs Piferrer -a partir del 19 de setembre de 1778, tingué una tirada bisetmanal, fins al final-. Eulàlia Piferrer, vídua,

---

[3448]BNC. 03-Reserva (RRC-8-0191), hi ha un núm., corresponent al 24 de maig de 1695 i el núm. 30, corresponent al 6 d'agost de 1708.

[3449]Camprubí, Xevi. *L'impressor Rafael Figueró (1642-1726) i la premsa a la Catalunya del seu temps*, Fundació Noguera, Barcelona, 2018. També, publicat a la Universitat de València, el 2016, resum.

[3450]Ibíd. (2018). Pàg. 492.

[3451]Ibíd. "La Gazeta de Barcelona (1695-1806) i la gènesi de la premsa periòdica a Catalunya", Francesc Salgado (coordinador). *Història de la premsa diària de Barcelona*, Seminari d'Història de Barcelona, Quaderns d'Història, BQH25, 2018, pàg. 87-97.

[3452]Guillamet, J. *Els orígens de la premsa a Catalunya. Catàleg de periòdics antics (1641-1833)*, Barcelona, 2003, pàg. 334-335.

[3453]BNC. Reserva, 07 (46.72 Bar) Not 8ª.

[3454]Torrent, Joan; Tasis, Rafael. *Història de la premsa catalana*, edi. Bruguera, Barcelona, 1966.

impressora reial i, el 1793, Joan-Francesc Piferrer, el fill, impressor de S.M., i, des del 1763 fins el 1806, amb el nom de *Gazeta de Barcelona*.

El darrer número fou el 1806, arran d'una Reial Ordre, publicada al desembre, amb l'acusació de ser un plagi de la de Madrid. Aleshores, el baró de Maldà escrigué que Piferrer perdria 6.000 lliures anuals,[3455] per haver deixat d'imprimir el diari, fet que ens dona la mesura del negoci per a aquest darrer impressor reial, Joan-Francesc Piferrer, qui, en acabada la Guerra del Francès, encara demanà la restitució del privilegi per a continuar imprimint aquest diari.

Sabem que des del 1715 i fins a l'any 1779, i més endavant, llurs notícies foren extractades, bàsicament, de la *Gazeta de Madrid*, com també les posteriors, al llarg de força anys, almenys fins a la Guerra Gran. Notícies internacionals i d'Espanya, bàsicament militars, com també avisos i venda de llibres a Madrid. Aquell mateix any, al núm. 44, corresponent a l'1 de juny de 1779, pàg. 369-380, a la contraportada, hi hagué un dibuix que intentà resumir els continguts: "*Con licencia y privilegio. Barcelona*: *En la imprenta de EULALIA PIFERRER, viuda, impresora del Rey nuestro Señor, plaza del Angel*".

CON LICENCIA, Y PRIVILEGIO.

Barcelona: En la Imprenta de EULALIA PIFERRER Viu
Impresora del Rey nuestro Señor, Plaza del Angel

Algunes capçaleres d'aquell any 1779:

[3455]Canals Elías, Ignacio. *La imprenta peregrina. La aventura de Antón Brusi Mirabent*, ICE-Brusi, Barcelona, 2014, pàg. 29.

GAZETA
DE BARCELONA
DEL MARTES 11 DE JUNIO DE 1779.

Constantinopla 31. de Marzo de 1779.

GAZETA
DE BARCELONA
DEL MARTES 26. DE OCTUBRE DE 1779.

Constantinopla 17. de Agosto de 1779.

GAZETA
DE BARCELONA
DEL SABADO 18. DE DICIEMBRE DE 1779.

Constantinopla 7. de Octubre de 1779.

Arran de la Guerra Gran, observem que al núm. corresponent al dimarts, 9 de juliol de 1793, hi hagué un suplement a la *Gazeta*, amb la llista dels voluntaris de la ciutat de Barcelona, amb la plana major, els granaders i els fusellers, disposats per anar a la guerra.

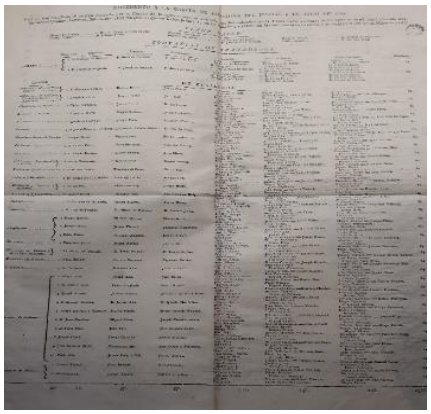

L'any 1793, probablement per a diferenciar-se del ja publicat *Diario de Barcelona* d'Husson, la *Gazeta* de Joan-Francesc Piferrer, al núm. 12, corresponent al dissabte, 9 de febrer, la capçalera aparegué amb una sanefa alambinada. Pel que fa a la informació continguda, comprovem que al núm. 14, corresponent al dissabte, 16 de febrer de 1793, continuaven les notícies internacionals, extractades d'altres diaris, bàsicament de la *Gazeta de Madrid*.

Al llarg d'aquell any, també hi hagueren diversos suplements, com el corresponent al dimarts, 9 de juliol de 1793:[3456]

[3456]BNC. Reserva, Fullets Bonsoms núm. 925.

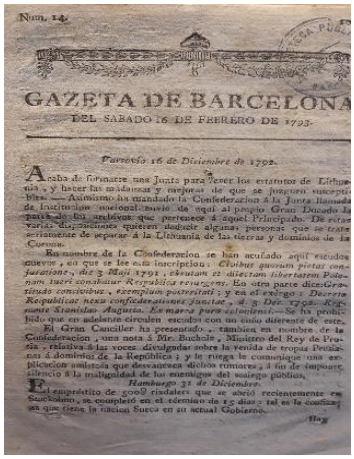

Num. 14.

GAZETA DE BARCELONA

DEL SABADO 16 DE FEBRERO DE 1793.

Parecido 16 de Diciembre de 1792.

Acaba de formarse una Junta para tener los estantes de Lithuania, y hacer las providencias y respuestas del que se juzgará oportuno. — Asimismo ha mandado la Confederacion á la Junta llamada de Instruccion nacional, que de aquí al proximo Gran Dicasterio, que se celebrará en Varsovia, dispusiese que pertenece á aquel Principado. De estas varias disposiciones quieren deducir algunas personas que se trata seriamente de separar á la Lithuania de las tierras y dominios de la Corona.

En nombre de la Confederacion se han acuñado aquí escudos nuevos, en que se leen estas inscripciones: *Civibus quorum pietas confirmatione, die 3 Maji 1792, servatum et dilectam libertatem Polonam tueri constituit Respublica renascens.* En otra parte dice: *Gratitudo concivium, exemplum posteritati*; y en el reverso: *Decreta Republicae nexa confoederationi sanctae, die 3 Dec. 1792. Regnante Stanislao Augusto. En marca pura colonienſi.* — Se ha prohibido que en adelante circulen escudos con un cuño diferente de este.

El Gran Canciller ha presentado, — tambien en nombre de la Confederacion, una nota á Mr. Buchole, Ministro del Rey de Prusia, relativa á las voces divulgadas sobre la venida de tropas Prusianas á dominios de la República; y le ruega le comunique una explicacion satisfactoria que desvanezca dichos rumores, á fin de imponer silencio á la malignidad de los enemigos del sosiego público.

Hamburgo 31 de Diciembre.

El empréstito de 600 ducados que se abrió recientemente en Stockholm, se completó en el término de 15 dias; tal es la confianza que tiene la nacion Sueca en su actual Gobierno.

A partir del segle XIX, la *Gazeta de Barcelona* continuà en la línia dels darrers anys d'extractar les notícies de la *Gazeta de Madrid*, com també de l'aparició de força exemplars extraordinaris per a substanciar notícies, com ara l'exemplar corresponent al diumenge, 31 d'agost de 1800, que parla d'un desembarcament anglès a Galícia, a prop del Ferrol, amb tres dies de combats: "*Con licencia y privilegio. Barcelona*: *En la oficina de Juan Francisco Piferrer, impresor de S.M*". (als darrers números d'aquest 1800, la caixa és més petita):

GAZETA EXTRAORDINARIA

DEL DOMINGO 31 DE AGOSTO DE 1800.

Por extraordinarios que el Comandante general interino del departamento de marina de Ferrol D. Francisco Melgarejo despachó con fechas de 25, 26 y 27 del corriente, ha tenido el Rey las noticias siguientes sobre el desembarco hecho por los Ingleses en la playa de Doniños situada en las inmediaciones de dicho departamento.

Por la mañana del dia 25 descubrió el vigía de Montenvento á distancia de 4 á 5 leguas una esquadra y convoy que seguian por la costa como para montar cabo Prioyro. A poco rato de este primer reconocimiento pudo ya numerar hasta 87 buques, sin poderse asegurar con certeza de su porte y fuerza á causa de la calima y cerrazon del orizonte. La esquadra y convoy siguió para el S con viento fixo del N hasta la una de la tarde, que hallándose el NO á distancia de 2 á 3 millas, se puso de la vuelta del E, y prolongó de N á S entre la playa de Doniños y la de los Rios, contándose entonces 30 navios, 4 de ellos de 3 puentes, 7 fragatas, 7 balandras, y los restantes buques mercantes de transporte, que por sus maniobras indicaban querer efectuar un desembarco de tropas en la expresada playa de Doniños.

Con efecto, á las 4 de la tarde de aquel dia dió fondo en dicha ensenada la esquadra y convoy enemigo, siendo su primera diligencia destacar 20 lanchas con gente de desembarco, que lograron sin oposicion protegidas de dos balandras, y una fragata, que batió la batería situada en aquel parage, sin quedar al costa des-

L'any 1805, la *Gazeta* publicà notícies internacionals i de la península, bàsicament militars, com també avisos i venda de llibres a Madrid. En destaquem algunes informacions:

-Núm. 89-90, corresponent al dissabte, 9 de novembre de 1805, conté notícies internacionals de Prússia i Alemanya, extractades de la *Gazeta de Madrid*: "*Con licencia y privilegio. Barcelona*: *En la oficina de Juan Francisco Piferrer, Impresor de S.M*":

GAZETA DE BARCELONA

DEL SÁBADO 9 DE NOVIEMBRE DE 1805.

PRUSIA.

Berlin 29 de Setiembre.

La Rusia y el Austria han remitido sucesivamente los resultados de las deliberaciones imperiosas que poco hace conquistaron á la Prusia; porque sabemos de positivo que han puesto en noticia de nuestro Soberano que serán resueltas á recurrir en seguridad á mancomunado vivo deseo de que la llama de desavenencias no prolongue hasta las fronteras de la Rusia, sin duda con la idea de preservar este Reyno de la invasion de los Franceses, de los efectos que pudo el Rey de Prusia ha tenido por conveniente no acceder á esta demanda.

Hoy á las 8 de la mañana ha llegado aquí S. M.; ha cohido el despacho el Baron de Hardenberg, Ministro de Estado, y á las 11 ha dado audiencia al Ministro de Francia y al General Duroc.

ALEMANIA.

Ratisbona 1.º de Octubre.

Mr. Bacher, Encargado de Negocios de S. M. el Emperador de los Franceses y Rey de Italia cerca de la Dieta general del Imperio, remitió ayer al Directorio la Nota siguiente: Mas Nota que el infrascrito remitió de orden de su augusto Soberano, con fecha de 11 de Setiembre, á la Dieta Germánica, indicaba con bastante claridad los sentimientos que animaban al Emperador de los Franceses, quien creo sus mas vivos deseos, y qué clase de esperanzas le quedaban de mantener. Pues el nuestro, resuelto á la guerra, y cerrando el camino á toda negociacion y reconciliacion, co-

GAZETA DE BARCELONA

DEL SÁBADO 18 DE JUNIO DE 1803.

Petersburgo 19 de Abril.

Acaba de llegar un correo de Stockolmo con la noticia del restablecimiento de la buena armonía entre la Suecia y la Rusia.

La comision establecida por S. M. I. para revisar los procesos de los desterrados á Siberia, y condenados á trabajar en las minas, acaba de dar su informe, en cuya virtud se ha puesto á muchos en libertad, y mejorado la suerte de otros. Esta comision compuesta de 5 Senadores, no cesa de hacer pequeñas partes de la inmensidad de los mismos culpados en su destierro, para no omitir ninguna de proporcionarles alivio.

Escribe de Moscow que la nueva publicacion de la historia de Rusia publica ha causado la mayor [illegible] estando todos en el concepto de que nuestros exiliados [illegible] Soberanos van á florecer en esperanza [illegible] á cultivarse ciencias y gusto en que se distinguen á nuestros soldados, [illegible] ideas científicas y literarias, harán ser los rápidos progresos de estas naciones, y contribuirán eficazmente á la civilizacion que tanto influye en la prosperidad de los Imperios.

Viena 12 de Mayo.

El Encargado de Negocios de Prusia ha presentado una nota de su corte al gabinete imperial pidiendo explicacion sobre el objeto y motivo con que se junta un exército de 40 mil hombres en la Galitzia occidental; y se ha respondido que para formar un cuerpo de observacion, adonde iba S. M. I. personalmente por verano, sin alguna intencion hostil.

Ratisbona 6 de Mayo.

El Elector de Baviera acaba de publicar una orden circular en

Pensem que fou un dels periòdics que propiciaren l'aparició del *Diario de Barcelona*, similar en alguns aspectes, manllevats de la *Gazeta de Madrid*, on Husson fou l'oficial major, el 1791.

Fons conservats:

-BHMB. Biblioteca Històrica Militar de Barcelona, col·lecció completa entre el 1750 i el 1802.

-ARCA. Arxiu de Revistes Catalanes Antigues, impulsat per la Biblioteca de Catalunya, alguns exemplars esparsos.

-Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona, exemplars esparsos entre el 1706 i el 1713. També, d'entre els anys 1750 i el 1760, fins a 228 d'esparsos, i entre el 1762 i el 1777, 586 també esparsos, i des del 1778 fins el 1806, 3.009 exemplars més.

-Biblioteca de la Universitat de Barcelona, B-65/4/1-31, un exemplar del 6 d'agost de 1708.

-Biblioteca-Museu Víctor Balaguer, exemplar núm. 49, corresponent al dissabte, 18 de juny de 1803, pàg. 665-680: inclou notícies internacionals i nacionals, a la pàg. 679, hi ha l'elogi del bisbe de Tarragona, Francesc Armanyà, a 84 anys i 11 mesos.
-Biblioteca Pública Arús, tenen els següents exemplars: núm. 44, corresponent a l'1 de juny de 1779, i fins el 105, corresponent al dimarts, 28 de desembre de 1779 (51 exemplars). Una tria:

1793:

-Núm. 12, corresponent al 9 de febrer de 1793, i els números 14, 17, 24, 28, 37, 39, correponent al dimarts, 17 de maig de 1793 (7 exemplars): "*Con licencia y privilegio*. *Barcelona*: *En la imprenta de Eulalia Piferrer, viuda, impresora del Rey nuestro señor, plaza del Angel*".

-També, un núm. extraordinari corresponent al diumenge, 31 d'agost de 1800: "*Con licencia y privilegio. Barcelona*: *En la oficina de Juan Francisco Piferrer, impresor de S.M*".

-I els números 12, 14, 17, 24, 28, 37, 39, 66, 67, 74, 76, 89, 90, 91, 94, 95 i 96 (a les darreres pàgines, la caixa és més petita).

També, hi ha exemplars del 1805, núm.: 66, corresponent al dissabte, 17 d'agost de 1805.
-I els núm. 67, 74, 76, 89, 90, 91, 94, 95 i 96, del dissabte, 30 de novembre de 1805.

-Biblioteca Nacional de Catalunya. Reserva, Fullets Bonsoms, els següents exemplars: 6 núm. sortits setmanalment, els divendres, entre el 24 de maig i el 19 de juliol de 1695, impresa per Rafael Figueró. I exemplars entre el 1751-1752, el 1755-1757, el 1759; 1764-1770, el 1771, el 1772-1775, el 1778-1779, el 1781, el 1783-1785, el 1787, el 1790-1794, el 1797-1779, i el 1802, fent un total de: 156 números.

CORREO DE GERONA: DEL JUEVES 5 DE FEBRERO DE 1795.

ARCHIV MVNICIPAL GERONA

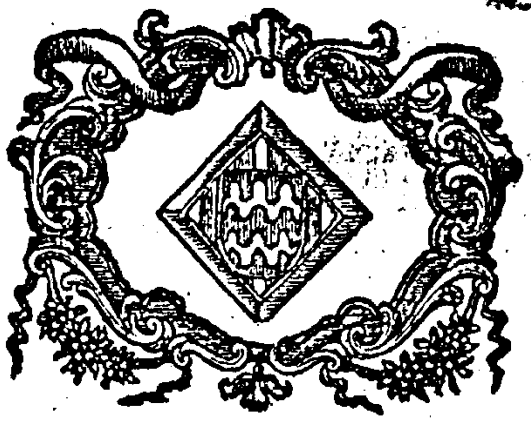

CON LICENCIA:

Gerona: En la Imprenta de Maria Bró, Viuda administrada por Fermin Nicolau.

Publicació selectiva de tirada bisetmanal, dilluns i dijous, de 52 exemplars de durada. El primer número aparegué el dijous, 5 de febrer de 1795, quan la Guerra Gran ja era favorable als interessos francesos, i el darrer exemplar fou el corresponent al dia 8 d'agost del mateix any, de 12 pàgines, menys els exemplars corresponents als núm. 1 i 13, que sortiren amb 10 pàgines, al preu de 6 quarts l'exemplar i 14 rals de subscripció trimestral.

Fou imprès a: "*Gerona. Maria Bró, viuda, administrada per Fermín Nicolau. 1795*", i: "*Nicolau y viuda de Bró, calle de les Ballesteries, con las 4 esquinas*". Tingué, però, força subscriptors a diverses ciutats de Catalunya i de la península. També, al seu despatx, s'acceptaren subscripcions als diaris: *Semanario Literario y Curioso de la Ciudad de Salamanca,* o el *Correo Postillon,* de Cadis.

Joaquim Nadal[3457] va dir que aquesta publicació estava relacionada amb l'estament militar, tot basant-se en les publicacions d'instrucció militar que apareix a les seves pàgines (números senars del 9 al 51), per bé que els subscriptors d'aquest *Correo* no només foren militars, sinó també aristòcrates, persones de diverses poblacions de Catalunya i d'Espanya, frares, inquisidors, advocats, presbíters, administradors de correus, escrivans, rectors, comerciants, controladors d'hospitals, ajudants, ecònoms, la vídua d'un brigadier, oficials de rendes, i tota mena de persones amb poder adquisitiu, com ara militars, capellans i funcionaris; també Lluís Urbina, capità general de València i Múrcia; Pere Díaz Valdés, inquisidor de Barcelona i el bisbe de Barcelona Eustaqui Assaja, entre altres.

Al núm. 2 d'aquesta publicació hi ha una nota del redactor en què explicà clarament que s'hi acceptaran escrits per a llur publicació.

Aquesta premsa fou elitista, amb força incidència en les classes benestants. El primer número portà a la capçalera l'escut de la ciutat de Girona. Fou un diari de caràcter científic i literari. Diuen clarament que no s'acceptaran escrits referents a pèrdues, ofertes de treball i d'altres avisos similars. No fou un diari de notícies, sinó d'entreteniment de l'aristocràcia gironina, la qual professava la Il·lustració com a ideologia. Diari de caràcter erudit, científic i literari, característic d'aquesta època.

[3457] Nadal, J.; -Wolff, P.; -Alexandre, A.; -Rodríguez, -M.; Gallofré, M. J. *Història de Catalunya*, Barcelona, 1982.

Hi conté diverses referències a la Guerra Gran i a l'avenç dels soldats republicans francesos dins del territori català, però foren escrits més aviat d'opinió que no pas d'informació. Al llarg de les seves planes, la *Junta del Partido* de Girona demanà voluntaris de companyies de miquelets per a fer-ne fora l'invasor.

Aquesta publicació serví al seu redactor Josep-Felip D'Oliver, -nascut a Múrcia, però d'avi marsellès,[3458] membre de la Reial Acadèmia de Bones Lletres-, per a escriure sobre la història de Catalunya, a partir del núm. 2 del *Correo*.

Al núm. 7, trobem una carta de resposta a un col·laborador signada pel redactor, amb la voluntat d'escriure unes *Memorias de Cataluña*, contràries a la *Cronica de Cataluña* de Jeroni Pujades,[3459] també, arran dels comentaris del redactor, fets al número 1 d'aquest diari, hi hagué crítiques sobre les *Memorias*, com: "[...] *el excesivo acopio de citas que la confunden, y principalmente, el haberse traído cuantas noticias favorables á su intento pudo adquirir, prescindiéndose del debido examen* [...]".

Pensem que podria tractar-se de l'obra *Historia de España,* de 18 volums, d'Ignasi Ferreres,[3460] perquè també al número 1 d'aquesta publicació, una mica més avall de la crítica contra Pujades, hi ha l'elogi del Dr. Ignasi Ferreres. Després de la crítica, el redactor comentà: "[...] *no pueden hermanarse con la intencion del Dr., por lo que me persuado, que estas memorias mucho mas concisas, y por otro rumbo, no han de ser desagradables* [...] *esta bien que cuando se trata de convencer de sus errores se puntualicen las mas pequeñas cosas que conduzcan á este fin*: *los reparos que se pusieron al Dr. Ferreras en su Historia de España jamas he opinado que sean impertinentes, aunque he oído algunos de este dictamen* [...]".

Aquestes *Memorias* tenen un to patriòtic precís: la pàtria és Catalunya.

[3458]García Hurtado, Manuel Reyes. "Guerra y propaganda a finales del siglo XVIII. José Felipe de Olivé y el Correo de Gerona (1795)", Universidad de A Coruña. Facultad de Humanidades, *Manuscrits*, 21, 2003, pàg. 133-160. A la pàg. 146, ens diu que l'editor del *Diario de Murcia*, Lluís Santiago i Vado podria ser qui aconsellés a D'Oliver que anés a Girona per dur l'edició del *Correo de Gerona*.

[3459]De Puig i Oliver, Lluís Maria. *Girona francesa, 1812-1814*, Girona, 1976.

[3460]AHPB. Barcelona, notari Ignasi Martí i Vidal, manual de 1819, 1180/12, folis 104-109 v. Sabem que el llibreter i impressor Agustí Roca i Cerdà, el 1819, encara venia diversos exemplars d'aquesta obra.

Josep-Felip D'Oliver, el 1796,[3461] fou membre de la Reial Acadèmia de Bones Lletres, amb un discurs històric sobre Otger Cataló i els nou varons de la pàtria.

No hi consta cap escrit en català, però sí alguns textos poètics en llengua castellana, anònims. La majoria són escrits propis de la Il·lustració, narracions sobre fets diversos, pensaments, idees sobre la naturalesa, anècdotes, filosofia, etc. L'assaig hi predomina.

Aquest periòdic arribava a ciutats com: Barcelona, Vic, Reus, La Seu d'Urgell, València, Alacant, Alcoi, Cadis, Salamanca, Madrid, i a llocs tan pintorescos com Reinosa i Sarra. Gràcies a les subscripcions -que s'havien de fer als despatxos o estafetes de correus de les ciutats- aquest periòdic durà 6 mesos.

Segons Claudi Girbal,[3462] la col·lecció sencera la té el senyor Joaquim Botet i Sisó, de Girona.

Hem feta una tria dels exemplars que evidencien els continguts d'aquesta premsa de la fi de la Il·lustració:

-Núm. 3, corresponent al dijous, 12 de febrer de 1795, el redactor escriu un diàleg: *El viagero anciano*: "*Don Ordoño de edad avanzada ha ajustado un asiento de coche para conducirse desde Barcelona á Madrid*: *Don Antonio, y Don Gaspar, jóvenes ricos han determinado hacer igual viage*: *sus conversaciones en todos los días de el, son las siguientes* [...]".

Aquestes converses s'allarguen en dies successius fins al núm. 48, corresponent al dilluns, 20 de juliol de 1795, en què el personatge *Ordoño* parla sobre les publicacions periòdiques des del 1762: *Diario Curioso* [...], a Espanya, tot criticant-les, gairebé totes, i parlant sobre l'ofici de periodista: "[...] *el deseo de agradar y de llenar los medios pliegos de los periódicos ha provocado noticias ridículas y despreciables*".

Cita els diaris de Madrid, Cadis, Valencia, Salamanca, Múrcia i Barcelona, tot titllant de *Peluquero* el *Diario de Barcelona*, per les opinions sobre la moda francesa. Aquest

[3461]García Hurtado, Manuel Reyes. "Guerra y propaganda a finales del siglo XVIII. José Felipe de Olivé y el Correo de Gerona (1795)", Universidad de A Coruña. Facultad de Humanidades, *Manuscrits*, 21, 2003, pàg. 138.

[3462]Girbal, E. "El periodismo en Gerona. Notas histórico-bibliográficas", *Revista de Girona*, Vol. XVIII, Girona, 1984.

exemplar i aquest diàleg és molt interessant per a conèixer el posicionament del redactor. També, acaba parlant sobre el *Correo de Gerona*: "[...] *último novicio. Ahora hay que observarlo, después ya se criticara*".

Sobre l'ofici de periodista diu: "*Se ha de hacer a diario y ha de incluir erudición y literatura* [...], *pero no se pueden unir estos pensamientos con sotanas viejas ni con publicidad* [...]. *Se necesitan redactores buenos, porqué el público es bueno, lo recibe y no se queja* [...]. *La verdad se debe elevar sobre todos los temores*".

Pensem que aquesta secció de viatges, que ocupa la majoria dels exemplars del *Correo*, és un estratagema del redactor Josep-Felip d'Oliver per a defensar-se com a redactor, per a parlar dels periòdics de la península i per a definir com han de ser, i com, també, l'ofici de periodista, tot plegat des d'un punt de vista il·lustrat. Exemplar maniobra que ens aporta molta informació al respecte del què estudiem.

Per tant, aquesta secció de viatges, en què el redactor aprofita per a parlar dels periòdics i de l'ofici de periodista, com també la publicació de la *Historia de España*, que nosaltres atribuïm a Ignasi Ferreres, són les aportacions fonamentals d'aquest diari.

-Núm. 5, corresponent al dijous, 19 de febrer de 1795, del *Correo de Gerona* hi ha una notificació de l'ajuntament de Girona. També, una carta signada per un *Catalan Honrado*,

en què critica el redactor al respecte de les *Memorias de Catalunya*. També, s'avisa de l'arribada al despatx de les *Guias de Forasteros* de 1795.

-Núm. 6, corresponent al dilluns, 23 de febrer de 1795, hi ha una Instrucció de la Junta del *Partido de Gerona*, relativa a la Guerra Gran i com els francesos han entrat a Catalunya. Demana voluntaris per a completar una companyia de miquelets, signa el comte de Santa Clara.

-Núm. 7, corresponent al dijous, 26 de febrer de 1795, hi hagué la resposta del redactor al *Catalan Honrado* sobre les *Memòrias de Catalunya*. A la pàg. 11, es diu que hi ha un altre diari que té permís per a ser publicat a Girona: *Instrucción Militar ó Escuela Histórica, y Moral del Soldado,* pel que fa a quest nou diari, el redactor diu que els núm. del *Correo* corresponents als dijous, seran destinats a aquesta publicació. S'hi adjunta una llista de subscriptors, la qual es repeteix ampliada a diversos números. Aquest fet explicaria la dedicació a l'estament militar exposada per Nadal, el 1982.

-Núm. 10, corresponent al dilluns, 9 de març de 1795, hi hagué una carta adreçada al redactor de B. L. M. de Vm *su afecto servidor* D. A. L., on fa un elogi de la "República de les lletres", i parla sobre oratòria, etc.

.Núm. 12, corresponent al dilluns, 16 de març de 1795, de nou, la junta del *Partido de Gerona* torna a demanar voluntaris per anar a la guerra: terços de miquelets, i explica les exempcions que tindran.

-Núm. 18, corresponent al dilluns, 6 d'abril de 1795, el redactor rep una carta signada per B. L. M. de Vm, *su atento servidor* D. A. L., de nou sobre oratòria.

-Núm. 20, corresponent al dilluns, 13 d'abril de 1795, hi hagué una instrucció de la junta del *Partido de Gerona* en què diu que ja s'han de tenir enllestides les companyies de miquelets per a expulsar l'enemic, signa Gregori de la Cuesta.

-Núm. 22, corresponent al dilluns, 20 d'abril de 1795, s'hi publicà una llista de subscriptors. Al despatx del *Correo*, s'admeten subscripcions per al diari *Semanario Literario y Curioso de la Ciudad de Salamanca* i al *Correo Postillon,* de Cadis.

-Núm. 34, corresponent al dilluns, 1 de juny de 1795, hi hagué una carta adreçada al redactor de: *El corresponsal del Correo de Gerona* (autoatribució). *Cartas de un catalan residente en Madrid,* on saluda el *Correu* com a un correu literari, ja que no hi havia prou

amb el *Diario de Barcelona* i es congratula de la seva aparició. Voldrà publicar-hi les seves opinions.

-Núm. 40, corresponent al dilluns, 22 de juny de 1795, hi ha una carta adreçada al redactor i signada per Q. B. S. M. A. L., que parla sobre fets diversos.

-Núm. 48, corresponent al dilluns 20 de juliol de 1795, es parla sobre els diaris, dins de la secció: *El viagero anciano*.

-Núm. 50, corresponent al dilluns, 27 de juliol de 1795, hi ha una segona carta de *El Catalan residente en Madrid*, que signa com a *El Catalan*; conté una crítica al redactor i li diu que escriu un llenguatge *Gali-español*, que no és ni francès ni espanyol, és, diu, un "*chapurreado entre los dos idiomas*". Continua dient que el redactor escriu en la: "[...] *lengua de la conversación* [...]", i per això escriu així. Es tracta, sens dubte, d'una nova polèmica sobre com s'ha d'escriure, aleshores.[3463]

-Núm. 52, corresponent al dilluns 3 d'agost de 1795 i darrer exemplar. Hi hagué la resposta del redactor a l'escrit de *El Catalan*. Li diu que és un ignorant i que s'ha d'escriure així, perquè és el llenguatge actual, i que el seu és antic, ja que no hi som al segle XVI.

Molt interessant aquest intent d'adequar la llengua al català que ara es parla, premonició de la defensa de la llengua cent anys abans del moviment defensat, entre d'altres, per Pitarra.

Acaba amb l'avís: "*Haviendo ocurrido varios accidentes que no pudieron preveerse quando se determinó extablecer este periódico, se suspende desde hoy, en que se concluyen las subscripciones del segundo trimestre*".

Fons conservats:

-Arxiu Històric de la Ciutat de Girona, col·lecció sencera, menys els núm. 48, 49 i 51.

-Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona, col·lecció sencera, núm. 1 a 52; núm. de febrer: 5, 9, 12, 16, 19, 23, 26, de març: 2, 5, 9, 12, 16, 19, 23, 26, 30, d'abril: 2, 6, 9, 13, 16, 20,

[3463]La conscienciació sobre la llengua catalana prengué embranzida rere la publicació de *l'Apologia* [...] d'Ignasi Ferreres.

23, 26, 30, de maig: 4, 7, 11, 14, 18, 21, 25, 28, de juny: 1, 4, 8, 11, 15, 18, 22, 25, 29, de juliol: 2, 6, 9, 13, 16, 20, 23, 27, 30, i d'agost: 3.

-Biblioteca Nacional de Catalunya: Prospecte i exemplar núm. 1, corresponent al 5 de febrer, el núm. 16, corresponent al dilluns, 30 de març de 1795, el núm. 24, corresponent al dilluns 27 d'abril de 1795, els núm. 33-34, corresponents al 28 i 29 de maig, i el núm. 52, corresponent al 3 d'agost de 1795.

-*Biblioteca Virtual de Premsa Histórica, ministerio de Cultura y Deportes de España*: col·lecció sencera, menys els senars del 9 al 51, dedicats a la instrucció militar, i els exemplars núm. 1 i 2.

Num. 1. 1.

GAZETA DE GERONA
DEL VIERNES 4 DE ENERO DE 1793.

Viena 20 de Noviembre de 1792.

Acaba S. M. I. de hacer una gran mudanza en la administracion interior. La Cancillería de Corte de Bohemia y Austria, la Cámara de Hacienda, la Junta de negocios Eclesiásticos, y la de fundaciones, han sido suprimidas; y se ha creado un Directorio general que reunirá todos estos ramos, como tambien la direccion política y de rentas de Hungría. Constará de 12 vocales, ademas de los Secretarios y otros subalternos; el Conde de Kollowrath es el Ministro dirigente ó Gobernador. Divídese este Directorio en dos Senados: el uno para los asuntos de Bohemia, Moravia y Galizcia, y el otro para los de Hungría y demas Estados Austriacos.

Avisan de Semlin que los Turcos rebeldes, que se hallaban dueños de los arrabales y Ciudad de Belgrado, sorprehendiéron el 24 de Octubre en número de 1300 hombres á la ciudadela: diéron el asalto por tres distintas partes, y se apoderáron de ella sin mas pérdida que de 30 á 40 hombres. Han conservado en su empleo al Baxá de la plaza: la guarnicion se ha juntado con ellos, y todos han jurado defenderse hasta el último apuro. Luego escribiéron al Comandante Imperial de Semlin, asegurándole que mantendrán la mejor armonía y el recíproco comercio con nuestros pueblos inmediatos, pues solo desean gozar pacíficamente de sus bienes y haciendas.

Berlin 25 de Noviembre.

Antes de ayer llegó aquí un correo con órdenes del Rey al Departamento de guerra y al General Mollendorf á fin de que se despachen con la posible brevedad á las orillas del Rhin los Regimientos señalados anteriormente para este servicio, y aun otros que se nombran. No falta quien supone que el total de tropas Prusianas, con que

se

Pella i Forgas[3464] fou el primer a citar-la. És el primer periòdic de Girona. Aparegué el 1787 i continuà la seva publicació fins el 1800. Diari bisetmanal que sortia els dilluns i els divendres.

La *Gazeta de Gerona* fou un noticiari d'informació internacional, nacional i local. Inclogué una secció d'anuncis diversos: ofertes, demandes, pèrdues, llibres que es poden comprar, amb els seus preus (cal destacar aquesta secció perquè és molt important, sovint una pàgina sencera).

La necessitat d'allistament militar provocà contínues informacions al respecte, com també les donacions de tot tipus ofertes per la població, a causa de la Guerra Gran.

La publicació, almenys els números consultats, no conté cap poema ni cap escrit en prosa encaminat a l'entreteniment, ni res que s'hi assembli. Es tracta, per tant, d'un diari d'informació i d'opinió dels esdeveniments polítics i socials, redactats com a assaig, és a dir, el redactor n'opina -característica dels periòdics de la Il·lustració- (bàsicament sobre fets militars i jurídics).

Una qüestió que volem plantejar, sense possibilitat però de treure'n l'entrellat, és el fet que la *Gazeta* es nodrís, o no, essencialment, de premsa de la ciutat de Madrid (informacions extractades de diaris d'aquella ciutat, ja que la majoria de llibres anunciats a la contraportada es venien en aquella ciutat, etc.). Ben probablement, fou així.

Hem pogut consultar els volums corresponents a l'any 1793, 4 de gener, fins el 30 de desembre: 104 números, i el núm. corresponent al dilluns, 6 de gener de 1794. Aquest és un exemplar força important pel que fa a la informació sobre la Guerra Gran (a inicis de 1794, encara la guerra era favorable als interessos de Carles IV).

Els números consultats de l'any 1793 (durant els mesos de gener i febrer, la portada de la *Gazeta* alterna la seva capçalera: els divendres, hi consta l'escut de Girona, els dilluns, no, encara que es manté la mateixa orla). A partir del mes de març, l'orla desapareix. Amb informació de tota mena: sobre la Guerra Gran (arreu, no només al Rosselló), notícies internacionals: Europa i Amèrica, notícies locals (molt poques), i la publicació del testament de Lluís XVI (*Gazeta* del 18 de febrer de 1793), entre altres.

[3464]Pella i Forgas, J. "Periodisme. Estudis históríchs del de Catalunya", *La Renaixença*, Any IX, Barcelona, 1879.

Aquest diari, durant la Guerra Gran, malparlà de la Revolució Francesa, dels *Sans-culotte* al núm. del 27 de desembre de 1793, on s'explicà el significat del terme: "*Equivale a descamisados*". I de tot allò que provenia de la França revolucionària i regicida. En aquest sentit, fou un instrument de la corona espanyola, de l'aristocràcia i de l'església, les quals maldaren al llarg d'aquesta publicació per restituir la monarquia Borbònica i la seva condició d'estat natural de les coses, a França.

-Núm. 104, corresponent al dilluns 30 de desembre de 1793, de 12 pàg., ens parlà, a la darrera pàgina i en lletra més petita, de l'atac anglès a Toló, el 28 de novembre de 1793.

L'exemplar del 6 de gener de 1794, donà notícia de la vida de la cort a Madrid. També, hi ha una carta adreçada al capità general Ricardos del tinent general Courten, en què descriu les victòries dels llocs de Vilallonga, La Roca i Sant Genís, com també l'escaramussa al coll de Banyuls. Ens diu Courten que es dirigeix a Port Vendres. També, es descriuen fets d'armes del mariscal de camp Gregori de la Cuesta i del marquès de las Amarillas. Aleshores, hi hagué la notícia de la mort d'en Fabré, un dels tres diputats de la Convenció francesa que manava al Rosselló.

Per acabar, dues idees més: la primera correspon a l'aspecte formal. Entre el mes de març i el desembre de 1793, la mida de la lletra canvia (més grans i més petites en un mateix núm.). La segona ens parla d'una notícia publicada el 7 de juny de 1793, de les errades comeses en la impressió, ens diu: "*La celeridad con que se imprime la Gazeta en las mañanas de los lunes y viernes, que es mayor ahora por las circunstancias del día, y por el deseo de que el público la disfrute temprano*". En aquest sentit, volem destacar l'arribada a primera hora del matí d'aquesta *Gazeta* als subscriptors i al públic. Motivació fonamental de tota premsa informativa, que també compartirà el *Diario de Barcelona* i el *Diario de Tarragona*.

Fons conservats:

-Arxiu Històric de la Ciutat de Girona, col·lecció completa menys el corresponent al 29 de febrer de 1793.
-Biblioteca Carles Rahola de Girona.
-Biblioteca Nacional de Catalunya.
-*Biblioteca Virtual de Premsa Histórica, ministerio de Cultura y Deportes de España*: exemplar núm. 104, corresponent al dilluns 30 de desembre de 1793, de 12 pàg.

Núm. 36. 498

GAZETA DE VICH

del Miercoles 4 de Mayo de 1803.

Pretersburgo 2 de Marzo.

Estan para terminarse las qüestiones suscitadas entre nuestra corte y la de Stockolmo acerca de las fronteras de Finlandia, cuyo Gobernador tendrá en adelante su residencia en Wibourg. El informe de la junta nombrada para ello no da márgen á mas desavenencias.

Con motivo de la accesion de nuestro Soberano al convenio celebrado en Paris entre la Francia y la Austria, ha regalado S. M. al General Hedowille, Ministro de la República francesa en esta corte, una soberbia caxa adornada con su retrato, y estimada en 60 pesos fuertes, à la que acompañaban 40 ducados rusos. Otra caxa guarnecida de brillantes se dió con 19 ducados para el Secretario de Embaxada, y una sortija de brillantes al correo que traxo la ratificacion.

S. M. I. acaba de aprobar el plan que se le habia presentado para organizar la instruccion pública. Cada parroquia del campo tendrá una escuela y otra cada ciudad de partido, y un gimnasio las cabezas de provincias, en cuyo distrito se erigirá una universidad. Seis van inmediatamente à erigirse, subsistiendo siempre las seis actuales; pero sucesivamente irán erigiéndose otras muchas que estan ya designadas. Los fondos destinados á la instruccion pública son muy considerables, y el plan tiene mucha semejanza con el adoptado últimamente en Francia.

Copenhague 12 de Marzo.

Acaba de llegar á esta capital S. A. R. el Príncipe de Gloces-

MUSEO EPISCOPAL VIC 18901

Suposà l'inici de la premsa comarcal al Principat, consolidada durant la Guerra del Francès. Aquest diari començà a imprimir-se a inicis de l'any 1803, i continuà fins el 1805,[3465] director, redactor i impressor de la qual fou Joan Dorca,[3466] menor, hereu de Joan Dorca, major, per casament, de la impremta Morera de Vic.

L'entreteniment no fou una finalitat d'aquesta premsa. No hi ha cap secció destinada al respecte. Únicament, donava informació política i social, internacional i nacional. També, les notícies locals foren escadusseres. A la capçalera, duia el títol, el santoral, i la numeració. A la darrera pàgina, s'incloïen avisos diversos.

La historiografia existent parla d'una altra publicació amb el mateix nom, que hi aparegué el 1803. Segons Miralpeix[3467] es tractaria, però, de la mateixa publicació. Hem pogut consultar el núm. 36, corresponent al dimecres, 4 de maig de 1803, i el núm. 65, corresponent al dimecres, 14 d'agost de 1805 i, llevat de la portada, sense escut (el diari del 1803 té l'escut de la ciutat), pensem que és la mateixa publicació ja que la paginació concorda amb el número consultat, com també les seccions que són molt similars. Devia tenir continuïtat fins a la Guerra del Francès.

Lamentem el fet de només haver pogut consultar aquests dos números. Pensem que, durant la Guerra del Francès, aquesta premsa informà dels esdeveniments militars i ideològics que aquesta hi suscità.

Citat per Bertran i Pijoan i per Febrer.[3468] Sabem que el seu director i redactor, a la segona època, el 22 de juny de 1808, fou el frare Nicolàs Pérez que hi havia publicat una proclama: *Batalla que los catalanes han ganado á los franceses en esta guerra, por Nicolas Pérez, socio de varias academias y Director de la Gazeta de Vich*, i l'impressor Felip Tolosa, fins el 1810. Durant la Guerra del Francès, fou l'òrgan de la Junta Corregimental de Vic, diari Patriòtic.

[3465]Serra i Campdelacreu, J. "El periodisme en Vic", *Diario de Vich*, número 1, pàg. 3, Vic, 1877.

[3466]Guillamet, Jaume. *Els orígens de la premsa a Catalunya. Catàleg de periòdics antics (1641-1833)*, Barcelona, 2003, pàg. 343.

[3467]Miralpeix i Ballús, C. *La premsa a la ciutat de Vic al segle XIX*, Barcelona, 1981.

[3468]Bertran i Pijoan, Lluís. *Premsa a Catalunya*, Barcelona, 1931.
-Febrer, J. *Los periódicos de Cataluña y Baleares durante la Guerra de la Independencia (1808-1814)*, tesi número 9 de l'Escola Oficial de Periodisme de Barcelona, Barcelona, 1972.

Des del l'1 de juliol de 1808, continuà amb els noms de *Gazeta Diaria de Vich* i, des del 7 de setembre, *Correo Diario de Vich*, i fins el 9 de gener de 1810. No es publicà des del 17 d'abril fins el 5 d'agost de 1809. Fou una publicació bisetmanal (dimecres i dissabtes) i no pas diària, ja que la paginació concorda amb l'exemplar consultat i les dates de publicació, a inicis del 1803. La seva mida fou en 4t i hi tingué 4 fulls, 8 o 12, redactats a una sola columna, amb mides 22 x 16 cm, sense peu d'impremta, al preu de 2 pessetes al mes per a la ciutat de Vic i 4 pessetes per als de fora.

Joan Dorca, menor, el 1808, publicà el *Diario de Vich*, amb la mateixa capçalera que la *Gazeta de Vich*, i també, el 1814, el *Redactor de Cataluña*, continuació de la *Gazeta Militar y Política del Principado de Cataluña*, publicada per la Junta Superior del Principat de Catalunya.

Fons conservats:

-Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona, exemplars de 1803, 1805 i el corresponent al 27 de juny de 1808.

-Arxiu-Biblioteca Diocesà de Vic, entre el 1808 i el 1810, col·lecció completa.

Síntesi:

Hem tingut en compte la forma, la ideologia i els trets distintius d'aquests diaris, aspectes que sintetitzen la doctrina d'aquestes publicacions a la fi de la Il·lustració. Hem intentat de visualitzar aquests aspectes en un gràfic, en el benentès que aquesta premsa de la fi de la Il·lustració tingué com a objectius la informació de fets a partir de l'opinió dels redactors, amb continguts històrics, científics i morals, com també, l'entreteniment, la instrucció de les dones i seccions destinades als serveis, com ara: objectes perduts, previsions astrològiques, santoral, etc.

La forma d'aquests diaris inclogué escuts de les ciutats a la portada i sanefes, amb el text a una sola columna. Foren diaris de tirada diària o bisetmanal. Impulsats per l'estament militar, les acadèmies o les societats econòmiques del país. I s'imprimiren amb autorització reial.

La ideologia fou tradicionalista, amb els lemes déu-rei-pàtria apareguts a la Guerra Gran, per bé que la *Gazeta de Vich*, impresa per Joan Dorca, no fou tan bel·ligerant:

- **Gaceta de Barcelona/Gazeta de Barcelona**
- 1695 i fins el 1714, premsa avançada, no subsidiària
- 1722 i fins 1787, premsa a la fi de la Il·lustració
- 1793, premsa d'informació Guerra Gran
- 1800 i fins 1806, premsa a la fi de la Il·lustració

- **Gazeta de Gerona**
- 1787 i fins el 1800, premsa a la fi de la Il·lustració
- Guerra Gran

- **Correo de Gerona**
- 1793, premsa a la fi de la Il·lustració
- Estament militar, incipient burgesia. Entreteniment: *Memòries de Catalunya*
- Crítica dels periòdics i polèmica lingüística

- **Gazeta de Vich**
- 1803 i fins el 1805. Possibilitat de sortir fins el 1808.
- Sense entreteniment
- Joan Dorca, menor

2.-La premsa a la Guerra del Francès: (1808-1814)

Durant la Guerra del Francès, a tota la península, hi hagueren més de 600 capçaleres de publicacions periòdiques, la coneguda "*diarrea de las imprentas*". Mai abans hi havia hagut la necessitat d'estar informat de manera col·lectiva dels successos militars o polítics, fins aleshores. S'oïa: "[...] *hasta los mozos compran la Gazeta*",[3469] tal era l'avidesa per saber coses de política.

El 1808, paral·lelament a l'esqueixament de l'Antic Règim, tingué lloc a Catalunya un succés únic: la irrupció de la premsa com a fenomen de masses, possible gràcies al fet de la vinculació de gasetes o diaris a les juntes corregimentals, amb el lema de la Il·lustració: déu, rei i pàtria. Els periòdics patriòtics són la majoria: aparició de la premsa comarcal a viles i ciutats petites dins del context de la guerra.

Les juntes, coneixedores de la importància de la premsa per a sostenir els ànims de la lluita, atiaren la publicació de periòdics a força ciutats i viles, per tal de publicar proclames o ordres de les autoritats, durant la primera part de la contesa i, després, el 1810, rere la Llei de llibertat d'impremta atorgada per les Corts, assistim a una premsa molt més lliure i amb informacions polítiques i socials més contrastades; finalment, a partir del 1811, la premsa evolucionà cap a idees liberals i constitucionalistes, plenament aconseguides el 1813.

S'hi publicaren fins a 53 periòdics, al llarg dels 6 anys de guerra.

Pel que fa al bàndol francès, moltes persones aconseguiren rebre i llegir la premsa francesa i afrancesada, escolada a través de les societats maçòniques que existiren a moltes poblacions, per exemple a Barcelona, la coneguda amb el nom de Triomf de l'Amistat, establerta el 1808, fou una lògia francmaçònica en honor de Josep Bonaparte, però també hi hagué una a Girona. D'entre els seus membres, en destaquem els impressors Josep Alzina i Pere Barrera.[3470]

Volem justificar la nova proposta de divisió de la premsa a Catalunya, arran dels fets i del curs de la guerra. Hem dividit la premsa Patriòtica en premsa de Guerra: (1808-1810);

[3469] Fernández J. i Fuentes, J. F. *Historia del periodismo español*: *prensa política y opinión pública en la España contemporánea*, Madrid, 1998.

[3470] Casinos, X. *La maçoneria a Barcelona. Dels inicis a l'actualitat*, Barcelona, 2000.

premsa de Transició: (1811-1812) i premsa Ideològica: Constitucionalista/Absolutista: (1813-1814).

La premsa Napoleònica l'hem dividida en premsa de Conquesta: (1808-1811), i premsa de la Integració: (1812-1814). Més avall, en trobareu les justificacions.

La historiografia d'aquest període s'ha limitat a classificar aquesta premsa en dos grans blocs: premsa Patriòtica i premsa Napoleònica. Hi ha, però, d'altres qüestions importants que, a mesura que ens endinsàvem en el coneixement d'aquesta premsa, ens ha calgut referenciar i, si se'ns permet, reordenar-la de bell nou: els dos grans calaixos, Patriòtic i Napoleònic ens remeten en un context clarament definit per llur enfrontament militar i ideològic, fàcil de distingir. Nosaltres no els negarem pas, però mirarem d'anar-hi més enllà.

Hem realitzat una classificació històrica, ideològica i formal. La gran quantitat de premsa periòdica que es publicà a l'època és diversa i respon a criteris que s'anellen a les circumstàncies de la guerra, de les persones que els feren possible, de les circumstàncies sociopolítiques, de la seva especificitat, del seu públic, etc.

Som davant d'una proteica massa ingent de publicacions, susceptibles d'encabir-se dins dels dos grans calaixos abans citats, però, també de ser-ne reodernades i classificades de bell nou. Algunes publicacions, tant patriòtiques com napoleòniques foren premsa *moderna*, per la innovació en la forma, pels continguts liberals i per la publicació de notícies contrastades, la qual ens apropen en una societat de la informació.

Aquest esforç de classificació no només suposa un estudi coherent que ens dona llum i ens permet de situar qualsevol diari de l'època, sinó també és una necessitat a la qual ens ha portat l'anàlisi aprofundida d'aquesta premsa.

Abans, però d'entrar en matèria, ens cal dir algunes coses generals i altres d'específiques sobre aquestes publicacions, ja que quan temptem la classificació serà el lloc en el qual anirem justificant-les.

Ja dèiem a la metodologia d'aquest treball que, a causa de les circumstàncies de la guerra, la periodicitat de la premsa és difícil de determinar: hi hagué publicacions diàries que no patiren cap interrupció, d'altres que sí, i algunes que deixaren de publicar-se durant mesos (per l'ocupació imperial de la ciutat, cas del *Correo Diario de Vich*, el 1809, per exemple) i, després, van reemprendre-la. Tenim diaris bisetmanals que acabaran sent de tirada

diària, publicacions setmanals, d'altres amb pretensió de continuïtat, però, dels quals només en coneixem pocs números. Finalment, tenim diaris que sovint no sortiren a la llum (per prohibicions, perquè s'hi acostava l'enemic, etc.), amb números que no coincideixen, repetits, sense numerar, d'extraordinaris, amb suplements, etc.

Tota aquesta dinàmica de flux de la premsa escrita és difícil de reflectir en un context homogeni: pensem, també ho dèiem a la metodologia, que ens cal tirar pel dret, és a dir, ens cal referenciar tota la premsa sorgida al llarg del període que ens ocupa. Per tant, no ens hem aturat davant d'aquesta problemàtica, resultat de la qual no ens menaria enlloc, i sí que ens ha calgut construir una classificació que respectés els continguts, les formes i els temps de publicació.

Hem reportat una classificació de tota la premsa de l'època: premsa diària, bisetmanal, setmanal, etc. Aquesta premsa, al seu torn, és susceptible de variabilitats en la seva tirada (aquestes les hem tingudes en compte, a les seves fitxes).

Hem elaborat gràfics per tal de visualitzar els periòdics d'aquest lapse de temps.

També, d'alguns periòdics hem pogut consultar força exemplars, per la qual cosa hem feta una agrupació per mesos.

2.1.-La premsa Patriòtica

Premsa Patriòtica fou aquella premsa apareguda a les poblacions catalanes resistents al Francès i que es diferencia de la Napoleònica pel seu caràcter arravatat i violent en els primers anys de confrontació: d'una banda, diatribes contra Napoleó i els seus exèrcits, de l'altra, exaltació de la resistència armada, de la religió i de la moral civil. Aquesta premsa, bàsicament, fou un instrument al servei de les juntes patriòtiques de defensa (locals, corregimentals i la Superior). La forma que emprà fou més senzilla, i la qualitat del paper, inferior a la francesa.

A mesura que la guerra avançà, aparegué una premsa de Transició caracteritzada per una certa estabilitat en les tirades i per l'aparició de seccions destinades a l'entreteniment del lector (no en va les Corts de Cadis havien elaborat la Llei de llibertat d'impremta).

Aquesta premsa ja no és absolutament subsidiària de les juntes de defensa. S'edità a la ciutat de Manresa, a Vic i a d'altres poblacions lliures, com Arenys de Mar. Finalment, a les acaballes de la contesa bèl·lica aparegué un altre model de premsa Ideològica basada en els contiguts: Constitució, o Absolutisme? La ideologia i la política omplí les seves pàgines, amb una forma innovadora.

No existeix una gran diferenciació entre la premsa que utilitzaren els patriotes i la que varen imprimir els imperials, per bé que es tracta de dos models diferents, per la forma i per la ideologia. Amb tot, la premsa patriòtica és inferior des d'un punt de vista formal: format més reduït, sovint una sola columna en lloc de dues, menys pàgines, menys diversitat de seccions, etc.

Dèiem que no existeix una gran diferenciació entre una premsa i l'altra, perquè la Patriòtica tractà d'imitar la de l'imperi. Napoleó conexia la gran força propagandística dels periòdics, els quals controlava dins dels seus dominis força anys abans de l'inici de la guerra a Catalunya. Una altra qüestió són les ideologies enfrontades.

A causa de la manca de mitjans, el bàndol patriota no reeixí en la competència des d'un punt de vista formal, però sí des de l'eficàcia dels continguts: la premsa patriòtica, molt més nombrosa, es publicà i arribà arreu del territori no ocupat i tingué una importància cabdal en l'enardiment de la lluita armada i en la refutació de les batalles guanyades pels imperials, com també la funció de vehicle ideològic que tingué al final de la guerra.

Podem resumir que la premsa Napoleònica escolà les idees liberals del Nou Règim, políticament i social, mentre que la Patriòtica, considerablement, es mantingué en una actitud absolutista, clarament de l'Antic Règim.

La defensa del rei com a justícia natural, de la religió i de les tradicions foren els eixos ideològics més importants d'aquesta premsa, per bé que no únicament, ja que la premsa de 1813-1814, Constitucionalista, també fou una premsa liberal i, en aquest sentit, *moderna*, avantsala de les publicacions aparegudes al darrer terç del segle XIX.

D'altra banda, no podem classificar aquesta premsa de igual manera al llarg de tots els anys de lluita. Els trets diferenciadors de la premsa varen anar canviant a mesura que les circumstàncies també canviaven. Els esdeveniments històrics incidiren directament en la premsa Pariòtica.

2.1.1.-La premsa de Guerra: (1808-1810)

Els primers anys de l'enfrontament entre els imperials i tots aquells que defensaren el rei, la religió i la pàtria,[3471] anaren marcats per la revolta i la defensa a ultrança del país. Allà on aquesta era més organitzada, s'hi combaté amb tropa regular i miquelets, on la superioritat de l'enemic fou manifesta, s'hi organitzaren guerrilles, amb sometents populars i amb una maniobrabilitat admirable; a les grans ciutats cobejades, el setge fou la conseqüència de la tenaç resistència.

Podríem resseguir el curs dels esdeveniments bèl·lics durants aquests anys, però, és evident que al llarg de l'any 1811, els francesos havien assolit les grans conquestes del territori i estaven en disposició de consolidar-les.

Per tant, ens sembla coherent classificar aquesta primera premsa patriòtica que aparegué aquests primers anys, com a premsa de Guerra: (1808-1810).

Foren publicacions molt abrandades ideològicament, que marcaren les consignes que havien de servir per a atiar la moral dels resistents. Premsa sostinguda per les juntes de defensa, amb pocs recursos econòmics, que sovint usaren paper de poca qualitat, amb una mida reduïda, una sola columna, canvis en la mida de les caixes, etc.

Ideològicament se centraren en la refutació de les gestes de l'enemic i en l'exaltació dels valors patriòtics, com un veritable comissariat de Propaganda. Pràcticament, no tingueren espai per a l'entreteniment ni per a la informació d'altres fets aliens a la guerra. La majoria fou una premsa de propaganda.

Fixem-nos en la premsa de la ciutat de Vic. Podem explicar llurs diaris a través de la ideologia dels seus redactors i impressors, per exemple, la *Gazeta de Vich*, el *Correo Diario de Vich*, el *Noticiero de Vich* i *El Patriota Ausonense*, no sempre -quan el redactor i impressor fou el Brusi, maig a novembre de 1813, i també després, fins al maig de 1814, fou una premsa liberal i *moderna*-, però, tingueren una ideologia tradicionalista marcada pel seu redactor, Nicolàs Pérez i per l'impressor Felip Tolosa. Mentre que, els diaris la *Gazeta de Vich*, primera època, el *Diario de Vich* i la *Gazeta Diaria de Vich*, impulsats

[3471] No hem tingut espai en aquest estudi per a realitzar una anàlisi de la nomenclatura que apareix a la premsa Patriòtica, però sí volem emfasitzar que quan usem el mot pàtria, ho fem en la mateixa línia de Pierre Vilar a "Pàtria i Nació en el vocabulari de la guerra contra Napoleó", *Assaig sobre la Catalunya del segle XVIII*, edi. Curial, Biblioteca de Cultura Catalana, núm. 5, Barcelona, 1973, pàgines 133-171. Ens diu: "Pàtria era la projecció ideal de la nació. Mot usat per a definir tant Catalunya com Espanya".

per l'impressor i afrancesat Joan Dorca, menor, tingueren un tarannà liberal. Aquesta disjuntiva ideològica també es donà a Reus, de manera més clara, el 1813-1814.

Podem sintetitzar els trets característics d'aquesta premsa de Guerra:

Premsa que s'imprimeix amb pocs recursos: això implicà que la seva forma se'n ressentí (mida reduïda, una sola columna, paper de baixa qualitat, omissions de tirada, canvis de les mides de les caixes, etc.).

Premsa de gran potencialitat ideològica: la gran necessitat de contrarestar els avenços imperials promogué una activitat fora mida, amb el sosteniment dels lemes: rei, religió i pàtria, refutació dels imperials i exaltació de la resistència armada, etc. Les juntes de defensa són al darrere d'aquests diaris.

D'aquests periòdics, en destaquem el *Correo de Gerona*, el *Diario de Gerona*, el *Diario de Tarragona* i el *Correo de Torroella de Mongrí*, per ser diaris centrats en els setges que patí la ciutat de Girona.

El *Diari de Manresa*, per ser la publicació que més poemes escrits en llengua catalana conté i per ser imprès per Martí Trullàs, d'ideologia liberal.

Notícias de Cataluña, per la inclusió d'una carta escrita pel presoner francès Méric, com a model d'estratègia de guerra i el *Diario de Vich*, amb el seu redactor Joan Dorca, menor, afrancesat i liberal.

Núm. 27. 193

DIARIO DE CERVERA

del Viernes 12 de Agosto

del Año de 1808.

Santander 19 de Julio.

Es indubitable la destruccion del Exército del Mariscal Bessiers, y la dispersion de los restos que pudieron salvarse de las venganzas del Exército de Castilla. El Exército de este Mariscal tenia por objeto la observacion de los movimientos del de Castilla, y cubrir la marcha del Rey imaginario Joseph Napoleon. Este que no sabemos con qué derecho, ni con qué motivo se nos ha encaxado en Madrid, y ha dicho que era Rey de España: tuvo que precipitar su marcha, y la adelantó siete dias, para no tener el disgusto de quedar prisionero. El Quartel general del Mariscal Bessiers estaba en Palencia, donde hizo proclamar al intruso Monarca. El General Cuesta envió allí una division de nueve mil hombres; pero algunos Magistrados seducidos por las aéreas promesas de los Generales franceses, se negaron á dar los auxilios pedidos por nuestras tropas, y fue preciso escarmentarlos. En la Gazeta de Madrid del 20. donde se describe la accion de nuestras tropas con las del Mariscal Bessiers, y se supone ser noticias comunicadas por un Oficial prisionero, hay mas mentiras que líneas, y mas disparates que expresiones. La accion fue el 13. y se hace allí mágicamente comparecer al General Lasale, que el 12. salió de Santander: *el 13. se halló en la formacion del Exército en Ampudia, y el 14. en la batalla de Medina de Rioseco*, distantes estos puntos de Santander, el que menos 40. leguas. Desde la Torre de Mormojon hasta Medina de Rioseco, hay tambien ocho leguas castellanas, que no es mala jornada para un Exército que á su llegada habia de pelear con otro muy superior. Advertimos tambien

Fou una de les primeres publicacions comarcals de premsa diària. Aparegué el maig de 1808, abans de l'aixecament popular contra els francesos. Tingué una periodicitat diària a partir de l'1 de juny de 1808. La seva publicació s'estengué fins al mes d'abril de 1810, quan les tropes manades pel mariscal Suchet s'empararen del territori. Del Arco[3472] ens diu que en sortiren 44 números, però en foren molts més.

Cal dir que la condició de premsa primerenca és a causa de la ingent activitat de les premses de la Universitat de Cervera, les quals tingueren un paper fonamental en l'aparició d'aquest diari. Una altra funció de les premses de Cervera fou la reimpressió d'altres publicacions d'arreu de la península i de Catalunya, com també les cites i els extractes informatius: la *Gazeta Extraordinaria de Zaragoza*, el *Diario de Cartagena*, el *Diario de Valencia*, la *Gazeta de Madrid*, el *Semanario Patriótico*, la *Gazeta de Madrid*, el *Diario de Manresa*, el *Correo de Gerona*, el *Diario del Castillo de Hostalrich*, el *Diario de la Ciudad de Lérida*, el *Diario de Barcelona*, *La Abeja-Gazeta de Barcelona*, la *Gazeta Militar y Política del Principado de Cataluña*, el *Diario de Igualada*, i altres periòdics internacionals, com ara: el *Monitor* i el *Mercurio*, ambdós de la Barbada, al Carib, el *Journal de l'Empire*, el *Morning Herald*, etc.

També, s'imprimiren publicacions diverses, com ara: *Invectiva contra el Mayor traydor de el Universo y narración de la hazañas de los catalanes contra el enemigo del género humano*, reimpresa a Cervera, el 21 de juliol de 1808; *Bonaparciana*, impresa a Cervera el 5 d'agost de 1808 (és una diatriba contra Napoleó); *Falsa conquista de España y traición verdadera*, escrita per "*Un cura catalan*", el divendres, 26 d'agost de 1808; *El juego de las provincias de España* (és un diàleg, personatges del qual són les províncies d'Espanya); el *Diario Napoleónico de hoy martes, aciago para los franceses y domingo feliz para los españoles* (de fina ironia); el *Diario de Igualada*, al setembre de 1808, etc.

Totes aquestes publicacions, així com el contingut del *Diario de Cervera* són, bàsicament, propaganda política de resistència contra els imperials.

El *Diario de Cervera*, de clar contingut patriòtic, ajudà a mantenir alta la moral dels resistents. Les seves diatribes contra els francesos i el seu emperador foren violentes, a voltes refinades. Això ens fa pensar en la possibilitat que el seu redactor estigués vinculat

[3472]Del Arco y Muñoz, Luís. *La prensa periódica en España durante la guerra de la Independencia (1808-1814). Apuntes bibliográficos*, Impremta de Joaquim Barberà, Castelló, 1914, pàg. 68.

a la Universitat mateixa. Sortí per ordre de la Junta de Defensa de Cervera. S'imprimí a la impremta de la Universitat i es vengué a la Casa de la Junta Corregimental. També, admeté subscripcions al diari: el *Correo Patriótico y Literario de Sevilla*.

Guillamet[3473] ens diu que el seu redactor podria ser el prevere Agustí Torres, catedràtic de la Universitat, i que el periòdic devia sortir a la tarda.

El seu impressor fou Segimon Bou i Baranera, impressor de Barcelona qui anà a la Universitat de la Segarra des de la ciutat Comtal per tal de fer-se'n càrrec, a inicis del segle XIX. La subscripció fou de 2 pessetes mensuals.

Hem pogut consultar força números, la majoria donen notícies de la guerra extractades de diversos diaris peninsulars i del *Monitor* de París. Tenia 4 pàgines, sovint 8. A la portada, hi ha l'escut de la ciutat, el santoral del dia i les afeccions astronòmiques, és a dir l'hora de sortida i posta del sol.

Es tracta d'una publicació diària clarament classificable com a premsa de Guerra. Entre el 1808 i el 1810 tingué una gran activitat i difusió, comparable al periòdic de la Junta Superior del Principat de Catalunya: la *Gazeta Militar y Política del Principado de Cataluña,* de la qual extragué moltes informacions de la guerra a Catalunya.

Vegem-ne alguns exemplars consultats, amb informacions rellevants:

L'any 1808, hem pogut consultar diversos exemplars a la BNC. Reserva, Fullets Bonsoms, com el núm. 36, corresponent al dissabte, 27 d'agost de 1808, pàg. 261-268: hi conté un extracte de papers anglesos sobre fets de guerra. Notícia de Sevilla: amb una carta d'un vocal de la Junta Suprema del Regne: "*Rey Jusepillo* [...,]", extracte de la *Gazeta Extraordinaria de Zaragoza*, del dilluns, 22 d'agost. Manresa: amb notícies de Napoleó per la via de França, també de Madrid. Hi hagué una nota: "*En esta imprenta se vende el papel intitulado*: *Noticia Histórica de Don Manuel Godoy, á real de vellón el exemplar*".

L'any 1809, hem pogut consultar diversos exemplars: el núm. 51, corresponent al dijous, 11 de maig de 1809, pàg. 205-208: extracte del *Mercurio* de la Barbada, al Carib. Notícies militars de Catalunya: a Tortosa, una nau hi ha arribat provinent de Cadis que porta la

[3473]Guillamet, Jaume. *Els orígens de la premsa a Catalunya. Catàleg de periòdics antics (1641-1833),* Barcelona, 2003, pàg. 352.

notícia de la guerra entre Napoleó i els russos. Notícia de desembarcament d'anglesos a Portugal. Tarragona, nomenament de Joaquim Blake com a nou capità general de Catalunya. El núm. 55, corresponent al dilluns, 15 de maig de 1809, pàg. 225-228: Lisboa, hi han desembarcat 36.000 anglesos. Olot, notícia de l'inici del setge de Girona. Cervera, extracte de *La Abeja-Gazeta de Barcelona*, del 29 d'abril, on el redactor es queixà de la manca de subscriptors:

Núm. 55. 225

DIARIO DE CERVERA

DEL LUNES

15 DE MAYO DE 1809.

SAN ISIDORO LABRADOR.

Afecciones astronomicas de hoy.

Sale el sol á las 4 horas y 48 minutos de la mañana.
Se pone á las 7 horas y 12 minutos de la tarde.

Concluye la proclama de la Suprema Junta Gubernativa del Reyno al pueblo de Sevilla.

Sevillanos, si alguno de vosotros tiene consejos que proponer que puedan salvar la Patria anunciolos sin rebozo alguno al Gobierno, y este será el primero á ponerlos en execucion y á darle las gracias por un servicio tan grande. Si hay quien tenga quexa ó desconfianza de algun funcionario público, acúsele ante el tribunal de seguridad con cargos que realmente lo sean y lo vereis castigado. Mas nadie ha seguido este rumbo hasta ahora ó por que no ha tenido de que acusar ó porque no se ha atrevido á ello, que los procesos formados por este Tribunal han sido todos de oficio, ninguno por querella de particular ciudadano. Estos eran sin embargo los modos de minorar útilmente el zelo que os anima, y no haciendo instrumentos ciegos y serviles del espionage francés, ó de las maquinaciones insensatas y criminales de algun ambicioso.

Mas qualquiera que sea el origen de consecuencias son igualmente funestas, y la magestad nacional y la seguridad del Estado se resienten tristemente de estos rumores escanda-

-Núm. 56, corresponent al dimarts, 16 de maig de 1809, pàg. 229-232: continuació de l'extractat del *Monitor* de la Barbada. Notícies sobre la guerra a Catalunya. Crítica a *La Abeja-Gazeta de Barcelona*, del 29 d'abril:

Núm. 56. 229

DIARIO DE CERVERA

DEL MARTES

16 DE MAYO DE 1809.

SAN JUAN NEPOMUCENO M.

Afecciones astronomicas de hoy.

Sale el sol á las 4 horas y 48 minutos de la mañana.
Se pone á las 7 horas y 12 minutos de la tarde.

Continua el extracto del Mercurio de la Barbada de 7 y 11 de febrero.

El dia 30 desembarcó igualmente la segunda division del exército en la bahia de Santa Lucia, que estaba defendida por dos cañones; pero habiendo desalojado 60 soldados de marina, hicieron huir al enemigo, clavaron los cañones, inutilizaron las cureñas, demolieron la plataforma, y volvieron al exercito sin mas pérdida, que la de un hombre.—Mientras que las brigadas efectuaban el desembarco, que no habia apresado unos dias antes, y estaba en la bahia de *Moran*. Sin embargo nuestras tropas marcharon á las alturas, que coronan á la punta de *Bergasse*; y el mayor Hauderson tomó el fuerte, situado sobre el cabo *Salomon*, clavó los cañones, marchó á apoderarse á la ensenada de la isla del *Pichon*, y en el camino hizo prisionero de 15 pulgadas, y el 31 por la mañana comenzó á arrojar bombas. Hauderson, al frente de una parti-

-Núm. 61, corresponent al diumenge, 21 de maig de 1809, pàg. 249-252: París, Napoleó emet un Decret sobre la Toscana. Tarragona, extret del *Diario de Tarragona*: el general francès Dupont[3474] ha estat afusellat pels francesos. Manresa, els austríacs són a Varsòvia. Cervera, el *Diario de Barcelona*, del 10 de maig, duu un Decret de Duhesme sobre els

[3474]Sabem que no fou així. Rere la derrota de Bailèn, fou empresonat i represaliat, per bé que, en acabada la guerra, fou restituït. Morí el 1840.

funcionaris. "*Cervera, en la oficina de la Real Universidad. Véndese en la casa de la Junta Corregimental*".

-Núm. 64, corresponent al dimecres, 24 de maig de 1809, pàg. 261-264: Sevilla, *Orden del día, Napoleon en agonía*. Girona, notícia del 15 de maig sobre el setge de la ciutat. Cervera, extracte del *Journal de l'Empire*, on s'explica la batalla de Ratisbona. Nota: "*En el diario de ayer, pagina 258, linia tercera, donde dice Gazeta de Cataluña, debe decir Gazeta del Gobierno*".

També, hi ha un *Suplemento* al *Diario de Cervera*, corresponent al 25 de maig de 1809, en què es parla dels soldats britànics arribats a la península, extret de la gaceta anglesa *Morning Herald*, del 10 d'abril de 1809:

SUPLEMENTO AL DIARIO DE CERVERA
DEL DIA 25 DE MAYO DE 1809.

SOCORROS DESTINADOS A ESPAÑA, Y PORTUGAL
desde 1 de Mayo de 1808, por el Gobierno de S. M. Británica.
Artillería, y Municiones.

Cañones..... 98. con 316.000.... Cargas.
Obuses..... 38. con 7.000..... id.
Carronadas..... 8. con 4.000..... id.
Armas, Municiones, Tiendas y Equipages de Campaña.

Fusiles.....	200.177.	Espadas.....	61.391.
Carabinas.....	800.	Chuzos.....	59.000.
Fornituras.....	39.000.	Cartuchos rueballs.	23.477.955.
Balas de Fusil.....	6.660.000.	Barriles de Polv.	15.400.
Equipages de Camp.	10.000.	Tiendas de Camp.	40.000.
Cantinas.....	50.000.	Mochilas.....	54.000.
Cinturones y cananas.	240.000.	Cananas solas.....	206.150.

Vestuario.

Lienzos, Yardas.....	118.000.	Paños, Yardas.....	250.000.
Calico... id.....	82.000.	Sargas, Piezas.....	6.485.
Paños, Piezas.....	4.254.	Casacones.....	50.000.
Calico, ... id.....	93.115.	Camisas.....	39.400.
Vestuarios hechos...	92.100.	Pares de Suelas.....	30.000.
Pares de Zapatos.....	307.400.	Id. de Botas.....	36.400.
Piezas de lienzo para sabanas.	762.	Gorras, y Sombreros.	16.000.

Numerario.

En efectivo Libras Esterlinas..... 1.931.903.
En Letras de Cambio pagaderas en el Pais, y negociadas. 220.431.
O sean Pesos fuertes, . . 9.567.984. R. Rs. Vn. 74 qns.
Es copia á la letra.

NOTA. En el estado que antecede no se incluyen los Donativos de Equipage de Campaña, y Vestuarios, Medicinas, Cajas de Instrumentos de Cirugia, y otros varios renglones, con que han concurrido las Subscripciones de Comerciantes, y otros Individuos de Londres, Gibraltar, y Malta, &c. Ni el Dinero venido en Barras de Plata, á este y otros Puertos de ambos Reynos.
Extracto de la Gaceta Inglesa, Morning Herald, del 10. de Abril de 1809.

-Núm. 69, corresponent al dilluns, 29 de maig de 1809, pàg. 281-284: hi ha una resposta del senyor Antoni Arce al cap d'Estat Major de l'exèrcit francès, sobre un paper imprès a Mèrida, el 15 de maig, extret de la *Gazeta de Catalunya* [sic]. Proclama de la Junta Suprema del Regne, per tal d'honorar les víctimes del Dos de Maig a Madrid, també extret de la *Gazeta*. Cervera, inclou informació de la guerra russo-francesa:

-Núm. 70, corresponent al dimarts, 30 de maig de 1809, pàg. 285-288. Londres, extret de la *Gazeta del Gobierno*. Tarragona, la Junta Superior ha rebut comunicats de guerra de la Vall d'Aran, extret de la *Gazeta*. Cervera, un individu que ve de París comunica que ha vist dos libels, l'un era un arbre en què les branques eren les províncies espanyoles, amb

el rei Josep, i l'altre, a Burdeus, que era una representació d'Espanya com una matrona majestuosa. Esparreguera, se sentiren canonades des de Barcelona. Hi ha el peu:

"*Cervera*. *En la oficina de la real Universidad*. *Véndese en la casa de la Junta Corregimental. En donde se hallaran también los nuevos reglamentos* [...] *y el manifiesto de la nación española*: *su precio 2 reales de vellón*. *El precio de la subscripción para los moradores de esta ciudad es de dos pesetas mensuales, y se les llevara á sus casas. Para los de afuera quatro pesetas mensuales francas de porte*".

-Núm. 76, corresponent al dilluns, 5 de juny de 1809, pàg. 309-312: correspondència del general francès Horaci Sébastien, en francès, adreçada a Jovellanos, a Francesc de Saavedra i al general espanyol Francesc Benegues, que és a la Carolina. A Jovellanos li diu que abandoni un partit que només lluita a favor de la Inquisició i li reclama un govern constitucional. Jovellanos li respon que ell no segueix un partit, sinó una causa santa i justa de la pàtria [...], també malparla de l'agressió francesa, extret d'un suplement de la *Gazeta del Gobierno*, del 12 de maig. Des de Moià, els francesos s'han reforçat a Tona.

-Núm. 78, corresponent al dimecres, 7 de juny de 1809, pàg. 317-320. Continua la correspondència del general francès Horaci Sébastien adreçada a Francesc de Saavedra: "*Si deseais la felicidad de la patria, acabad con el feudalismo* [...]", resposta de Saavedra: diu que el mou l'amor a la pàtria i a l'administració de l'estat. Girona, 28 de maig, un oficial i 36 artillers francesos s'han passat al bàndol patriòtic, el general francès Lechi[3475] és a França. Lleida, notícia que el general francès Soult s'ha rendit als exèrcits anglo-portuguesos. Artès, quan els francesos entraren a Moià van matar 50 homes i forçaren les dones. Cervera, ofici rebut a la nostra corregimental de la Superior del Principat sobre els homes casats amb fills, els quals no han d'anar a la guerra.

-Núm. 79, corresponent al dijous, 8 de juny de 1809, pàg. 321-324. Acaba la correspondència del general francès Horaci Sébastien al general Francesc Benegues, que és a la Carolina. Comença amb l'elogi del rei Josep I i l'exhorta a deixar la guerra, amb la resposta: "*No hay nada mejor que la paz, pero, ahora, nos tenemos que defender* [...], i critica Napoleó. Carta d'un subscriptor, prop de Madrid, al redactor de la *Gazeta de*

[3475]AHCB. *Correspondencia del general Lechi, comandante de sus tropas en Barcelona, interceptada sobre las aguas de la costa de Levante*, Imprenta de Figueroa, Barcelona, 1808. Lecchi, el juliol de 1808, es trobà, amb 3.000 soldats, sol i encerclat per Vives, amb 30.000, ja que Duhesme havia sortit cap a Girona.

Valencia, on malparla del: "*Tío Pepe Botellas* [...]", extret de la *Gazeta* esmentada. Cervera, notificació de la Junta Superior del Principat on diuen que només han de subsistir les juntes corregimentals, no les subalternes, la notícia ve de la Junta Suprema del Regne. *Aviso*: "*En la imprenta de la Real y Pontificia Universidad se vende un quaderno titulado La voz de Dios, que predispone á los españoles para la guerra contra los franceses, por un sacerdote amante de la religión, el rey y la patria*".

-Els núm. de 1809, 76 a 79 són interessants per a conèixer els posicionaments polítics dels dos bàndols, a través de les cartes entre el general italià Sébastiani adreçades a Jovellanos, a Francesc de Saavedra i al general espanyol Francesc Benegues, en les quals l'italià demana una reforma constitucional, acabar amb la inquisició i la rendició, mentre que els espanyols neguen qualsevol col·laboració als invasors.

L'any 1810, hem pogut consultar diversos exemplats: el núm. 62, corresponent al dilluns, 5 de març de 1810, pàg. 253-256: Cadis, carta sobre el divorci de Napoleó, adreçada al redactor, signada per L. O. Z. *Aviso*: la Junta Corregimental de Barcelona, que resideix a Martorell, parla sobre els diputats a Cadis. Sense peu.

-Núm. 67, corresponent al dissabte, 10 de març de 1810, pàg. 273-276: Hostalric, escaramusses, on un soldat ferit li va dir al seu sergent: "*Mi sargento, ahí le deposito, a usted, esta bala, para que me la guarde, pues en estando curado, ella misma me ha de vengar en el primer francés que se me ponga a tiro*. *Cervera. En la oficina de la real Universidad. Véndese en la casa de la Junta Corregimental*".

-Núm. 72, corresponent al dijous, 15 de març de 1810, pàg. 293-296. Manresa, sobre la batalla de Bailèn. Se cita el *Diario del Castillo de Hostalrich*, del 23, 24 i 25 de gener de 1810, on s'explica el setge dels dies 23 al 31 de gener:

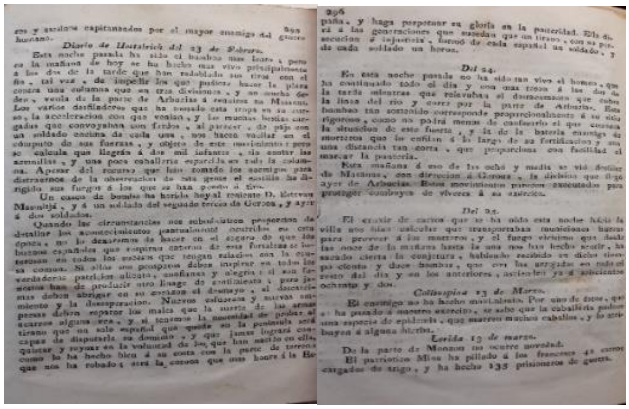

-Núm. 75, corresponent al diumenge, 18 de març de 1810, pàg. 305-308. Exhortació als catalans amb motiu de la guerra contra la República Francesa, que s'imprimí al *Diario de Barcelona*, el 8 de desembre de 1794, i per la defensa de la patria. Sense peu:

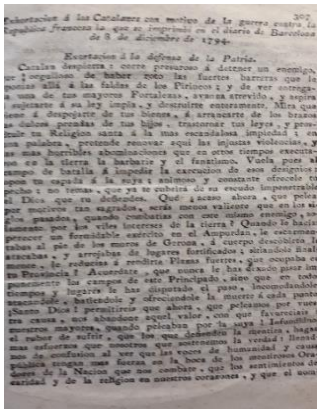

-Núm. 76, corresponent al dilluns, 19 de març de 1810, pàg. 309-312. Extret del *Diario Extraordinario de Tarragona*, del dijous, 15 de març de 1810, sobre la guerra. Cervera, els francesos han sortit de Manresa: "*Cervera*. *En la oficina de la real Universidad. Véndese en la casa de la Junta Corregimental*":

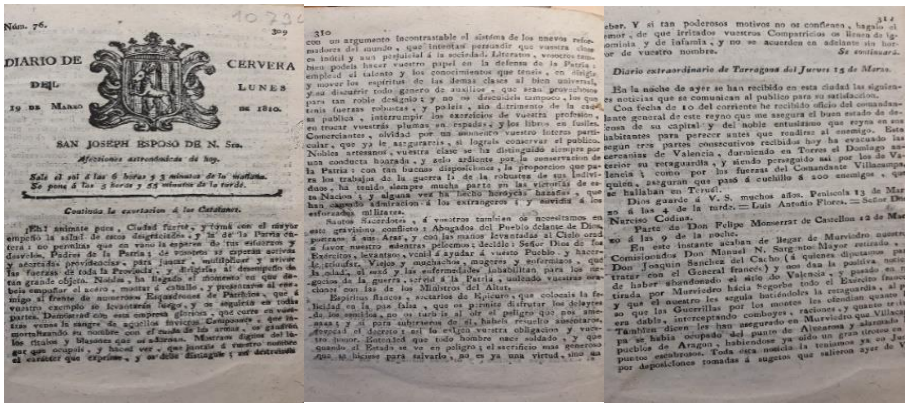

-Núm. 78, corresponent al dimecres, 21 de març de 1810, pàg. 317-320. Manresa, 14 de març, extret del *Diario de Hostalrich*, del 26 de gener on es torna a explicar el setge dels dies 23 al 31 de gener. Lleida, Montsó ja és dels francesos. Cervera, a Vilafranca del Penedès no hi ha francesos. *Aviso*: missa a la capella de l'Hospital dels frares Franciscans:

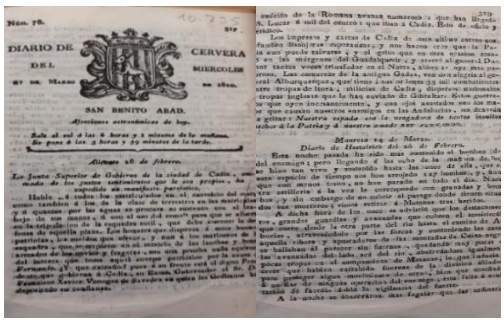

Fons conservats:

-Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona, núm. 91 de 1808, núm. 2 de 1809, i núm. 57, del 26 de novembre de 1809, i els números 39 i 40 del 1810.

-Xac premsa: cercador de premsa històrica digitalitzada, Generalitat de Catalunya:

1808: 4-5, 11 i 26 de juny, 2, 8-10, 12, 17, 21, 26, 31 de juliol, 5, 8, 10, 12, 17, 19-21, 23, 26-27, 30-31 d'agost, 1-3, 6-10, 13, 16-17, 23, 27 de setembre, 5, 8, 19, 23, 25, 29 d'octubre, 11, 13, 18, 20, 23, 26 de novembre i 2, 7, 14, 16, 21 de desembre.

1809: 28-29, 31 de gener, 19-31 de març, 1-30 d'abril, 1-31 de maig, 1-30 de juny, 1-31 de juliol, 1-31 d'agost, 1-30 de setembre, 1-31 d'octubre, 1-30 de novembre, 1-31 de desembre.

1810: 1-31 de gener, 1-28 de febrer, 1, 3-26, 28-31 de març, 1-3-10, 12-17, 26, 28-31 d'abril.

-Biblioteca Nacional de Catalunya. Reserva, Fullets Bonsoms, núm.: *Suplemento* del 25 de maig de 1809, i els núm.: 10.633-10.634, 10.675-10.697.

CORREO DE GERONA

DEL MARTES 28 DE JUNIO DE 1808.

En que se dá puntual noticia de la expedicion del exército Francés contra dicha Ciudad, y del resultado que tuvo.

Los papeles de Vich han dado una corta idéa de esta famosa expedicion que nos ha cubierto de gloria, porque aquella Junta no habia recogido aun todos los datos necesarios para formar una relacion extendida y exâcta. Por este motivo, porque en los mismos papeles se dice que hemos prometido desempeñar y dar esta relacion, y porque el público la desea con ardor, nos consideramos obligados á satisfacer su justa curiosidad, y la de todos los buenos catalanes y verdaderos Españoles interesados en nuestra suerte; asegurando que en el detalle que vamos á dar, nada hay que no sea de una rigurosa exâctitud, y que no se haya exâminado escrupulosamente por la multitud de testigos oculares, imparciales y sensatos que presenciáron la espantosa escena de que damos noticia. Una relacion exâgerada y violenta no conviene á nuestro caracter franco y sincéro; y estamos plenamente convencidos de que faltará siempre á la verdad, quien no sabiendo prescindir de las afecciones que naturalmente inspira el amor á la Pátria, refiere las cosas como deseaba que sucediesen, ó alomenos sin aquella noble imparcialidad inseparable de todo buen historiador. No queremos dar á los hechos mas importancia de la que

Citat per Gómez Imaz,[3476] qui diu que ha vist l'exemplar corresponent al dimarts, 28 de juny de 1808, també Alié,[3477] qui ens diu que la seva mida fou en 4t, i Guillamet.[3478]

Fou la continuació d'un altre diari homònim que ja havia sortit el 1795. Aquesta premsa només aparegué els mesos de juny-juliol de 1808. Posteriorment, canvià el seu nom pel de *Diario de Gerona*, i aquest sí que tingué continuïtat.

El *Correo de Gerona* fou una publicació circumstancial, apreguda per tal d'explicar els fets d'armes que patí la ciutat a mans de Duhesme,[3479] durant el primer setge, el 20 de juny de 1808, com també el nomenament de sant Narcís com a generalíssim dels exèrcits.

L'exemplar corresponent al 28 de juny de 1808 inclou lloances i una proclama en elogi del governador Julià de Bolívar; i l'exemplar del 6 de juliol, conté una proclama que incità a defensar la religió, el rei i la pàtria per tal de rebutjar els imperials. Inclogué diatribes contra Napoleó i els francesos. Hi hagué un tercer exemplar sense data.

Volem fer-hi constar que el tractament cap a sant Narcís depassa en tot moment el que ha de ser la devoció hagiogràfica. El sant fou per als gironins de l'època un protector capaç de decidir el curs de les batalles, un veritable amulet de la bona sort, el pretex indiscutible per a canalitzar l'odi contra el francès i la lluita resistent.

El primer núm. corresponent al dimarts, 28 de juny de 1808,[3480] conté 20 pàgines, i en 14 de les quals s'explica el setge de la ciutat, sense peu d'impremta, les 6 restants corresponen a una proclama del governador de la plaça, Julià de Bolívar. Aquestes 14 pàgines del diari són redactades per la junta de defensa de la ciutat, i s'explica amb deteniment la sortida de Duhesme de Barcelona, el camí que feu fins arribar a Girona i els atacs que sostingueren contra els gironins. Hi ha apel·lacions al patró de la ciutat, sant Narcís, i a les consignes: religió, rei i pàtria. Es tracta d'una exaltació patriòtica dels defensors de Girona i una diatriba contra Napoleó.

[3476] Gómez Imaz, M. *Los periódicos durante la Guerra de la Independencia (1808-1814)*, Madrid, 1910, pàg. 80.

[3477] Alié i Puigdollers, M. E. *Prensa e impresores en Cataluña y Baleares durante la Guerra de la Independencia*, tesi de l'Escola Oficial de Periodisme de Barcelona, Barcelona, 1972-73.

[3478] Guillamet, Jaume. *Els orígens de la premsa a Catalunya. Catàleg de periòdics antics (1641-1833)*, Barcelona, 2003, pàg. 345.

[3479] AHCB. Cadastre, Llibreters i Impressors, VI-4. Duhesme i el secretari J. M. Guinart signen perquè es pagui la contribució del 1809.

[3480] *Hemeroteca Digital de la Biblioteca Nacional de Madrid*.

Hi hagué el comentari que són noves extractades de "[...] *los papeles de Vich*", sense peu d'impremta, per tant en fou una edició anònima.

El núm. corresponent al dimecres, 6 de juliol de 1808, té 8 pàgines. S'hi publicà el Decret de la junta de Girona relatiu a la concessió a sant Narcís del patronatge de la ciutat. Són 6 pàgines que inclouen la llista de tots els membres de la Junta. Les dues últimes pàgines són una proclama adreçada a la població en què la junta exhortà tothom a la lluita contra els francesos, ara que ja tenen patró, el qual va atorgar-los la victòria el passat 20 de juny de 1808, al primer setge que patí la ciutat.

Encara hi hagué un darrer exemplar sense data.

És absolutament una premsa de Guerra, sense cap concessió a cap altra informació.

Fons conservats:

-Arxiu Diocesà de Girona.

-Arxiu Històric de Girona.

-Biblioteca del Monestir de Montserrat, un exemplar del 1808.

-Biblioteca de la Universitat de Barcelona, núm. 68.

-*Hemeroteca Digital de la Biblioteca Nacional de Madrid*, dimarts, 28 de juny de 1808.

Núm. 2. pag. 5.

DIARIO DE GERONA

del Jueves 21 de Julio

de 1808.

SANTA PRAXEDES VIRGEN.

Sin embargo de la recopilacion que pensamos dar al Publico luego que tengamos todos los datos de lo ocurrido desde 13 de Junio en la Plaza de S. Fernando de Figueras y Ampurdan; creémos oportuno adelantar la publicacion de las gloriosas hazañas de los dias 11 y 12 acaecidas en el ataque de la Plaza de Rosas, segun el oficio que con fecha del 17 ha comunicado su Gobernador interino Don Antonio Aloy á la Muy Ilustre Junta de esta Ciudad, y la del 14 que se publicará mañana; porque patentizan el valor é intrepidez que distingue á los Españoles.

El oficio es como sigue:

El dia 11 á las 8 y media de la mañana llegó un Expreso con la noticia de que habia salido del Castillo de S. Fernando de Figueras, y llegado à Castellon de Ampurias el General Reille con un cuerpo de 250 caballos, y 2700 infantes: inmediatamente las campanas avisaron al pueblo de la novedad; mandé tocar la generala, y aun el tambor no habia acabado de dar la vuelta por la Villa, que ya toda la gente armada delante de la casa Consistorial aguardaba con impaciencia el destino correspondiente. Pasaron algunos á reforzar la guarnicion del Castillo de la Trinidad, y los restantes se destinaron al servicio de la Plaza. Dispuse tambien que

És el diari pariòtic més estudiat. Es publicà a Girona, des del 20 de juny de 1808, després del primer setge i fins el 10 de desembre de 1809, abans de la caiguda de la ciutat, per l'impressor reial Vicenç Oliva, qui després serà afrancesat.

Emili Grahit[3481] va dir que fou el diari dels setges de Girona i que se'n varen publicar 344 números, amb 1.430 pàgines, en mida de 4t menor, i que els darrers números, a causa de la manca de paper, hi sortiren impresos en paper d'estrassa. Fou una premsa bel·ligerant contra els francesos.

Citat per Gómez Imaz,[3482] qui diu que també tingué caràcter literari.

De Puig i Oliver[3483] ens diu que fou editat durant els setges que patí la ciutat. Deixà d'imprimir-se quan els francesos editaren l'*Eco de los Pirineos Orientales*, el qual s'imprimí a Figueres i, a partir del núm. 17, es traslladà a Girona, rere l'ocupació de la ciutat.

El *Diario* fou una publicació que sustentà els lemes de religió, rei i pàtria, alhora que exercí la refutació dels avenços dels imperials.

Febrer[3484] ens diu que tingué 4 pàgines, sense peu d'impremta. I la seva mida fou: 22 x 15 x 50, que el seu director i redactor fou Vicenç Ximènez, canonge de la Catedral, com també el canonge Martí Matute. També, que hi inclogué composicions en vers i en prosa, que li donaren un caràcter literari.

És un diari dels llargs setges que patí la ciutat. A les seves pàgines, s'hi expliquen tots els moviments militars. Guillamet[3485] ens diu que el redactor hi aplicà una pràctica periodística interessant i innovadora, a causa de poder observar des de les torres de la ciutat els moviments de les tropes i el decurs del setge.

[3481]Grahit, Emili. *Sitios de Gerona en 1808 y 1809*, Girona, 1894. Comenta que es van publicar fins a 344 números, amb 1.430 pàgines, en 4t menor.

[3482]Gómez Imaz, M. *Los periódicos durante la Guerra de la Independencia (1808-1814)*, Madrid, 1910, pàg. 102.

[3483]De Puig i Oliver, Lluís Maria. "La primera premsa gironina", *Presència Històrica*, Girona, 1976.

[3484]Febrer, J. *Los periódicos de Cataluña y Baleares durante la Guerra de la Independencia (1808-1814)*, tesi número 9 de l'Escola Oficial de Periodisme de Barcelona, Barcelona, 1972.

[3485]Guillamet, Jaume. *Els orígens de la premsa a Catalunya. Catàleg de periòdics antics (1641-1833)*, Barcelona, 2003, pàg. 152.

Fou un diari que tingué força col·laboradors, com Carles Beramendi, Josep Ribes i Simon, Tomàs-Joan Serra (autor literari en llengua catalana) i Narcís Xifreu, entre d'altres. Publicà alguns escrits de caràcter literari (vers i en prosa), també alguns d'ells en llengua catalana, com ara el número 119, de mitjan febrer de 1809, exemplar que també inclou una dècima a la contraportada (treballat a la Quarta part d'aquest estudi).

La premsa de Vic, Manresa i la *Gazeta Militar y Política del Principat de Cataluña* extractaren informacions d'aquest periòdic.

El *Diario de Gerona* també tingué suplements, com el del 13 d'agost de 1809,[3486] de sis pàgines, amb un poema publicat en honor de la ciutat de Girona, i l'escrit d'un Cant, també al seu honor, escrit per *Anereyda*, en castellà: "*En honor de la ciudad de Gerona, escribe Anereyda este canto*: *Entre roncos estruendos de mortero* [...]", de tres fulls, amb una làmina doble a color. També, publicà notícies de la guerra; còpia d'una carta de l'emperador d'Àustria; la pèrdua d'un relicari d'or, amb un duro de gratificació a qui el trobi i el porti a l'oficina del *Diario*; que s'ha trobat un volum del llibre *Histoire d'Amérique*, qui l'hagi perdut que vagi a l'oficina del *Diario*. A la contraportada: relació de les bombes que han llançat els francesos sobre Girona, i, al final, hi ha un dibuix-mapa en color sobre el setge de Girona i les bombes que hi cauen (capítol de la Guerra del Francès):

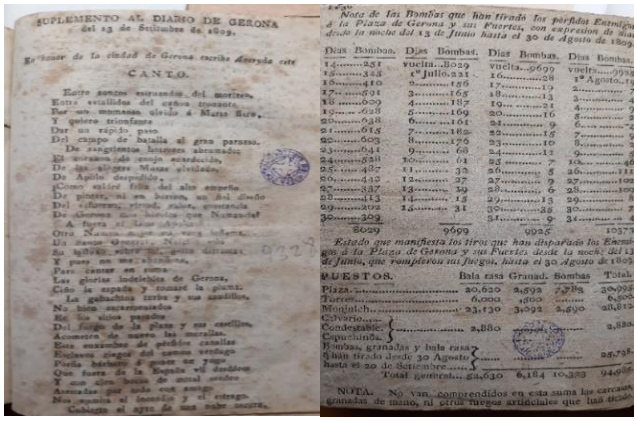
SUPLEMENTO AL DIARIO DE GERONA
del 13 de Setiembre de 1809.

CANTO.

Nota de las Bombas que han tirado los pérfidos Enemigos á la Plaza de Gerona y sus Fuertes, con expresion de sus dias desde la noche del 12 de Junio hasta el 30 de Agosto de 1809.

Estado que manifiesta los tiros que han disparado los Enemigos á la Plaza de Gerona y sus Fuertes desde la noche del 12 de Junio, que rompieron sus fuegos, hasta el 30 Agosto de 1809.

PUESTOS. Bala rasa Granad. Bombas Total.

Plaza..... 20,620 2,593 7,788 30,998
Torres..... 6,000 900 6,900
Monjuich..... 23,130 3,922 2,690 30,812
Calvario.....
Condestable
Capuchinos
Bombas, granadas y bala rasa tiradas desde 30 Agosto hasta el 20 de Setiembre
Total general... 49,630 6,184 10,388 94,608

NOTA. No van comprendidos en esta suma los cartuchos, granadas de mano, ni otros fuegos artificiales que han tirado.

Clarament, fou un diari que podem classificar com a premsa de Guerra.

[3486] BNC. Reserva, Fullets Bonsoms núm. 9.328.

Fons conservats:

-Arxiu Històric de Girona, exemplars de 1808 i 1809.

-Arxiu Diocesà de Girona.

-Biblioteca de la Universitat de Barcelona.

-ESADE, fons Borja, suplement del 17 d'agost de 1808 (carta de Juan Escoiz).

-Biblioteca del Monestir de Montserrat, 11 de febrer de 1809.

-Biblioteca Virtual de Premsa Histórica, 1808: núm. 134, 1809: 26, 245-297 i 317, 325-328, 336-342.

-Biblioteca Nacional de Catalunya. Reserva, Fullets Bonsoms, 1808 i 1809.

Diario de la Guerra de la Ciudad de Lérida

Citat per Del Arco,[3487] Bertan i Pijoan,[3488] i Rosell.[3489] Sortí el mes de juny de 1808, segons Alié.[3490] És el primer diari aparegut a la ciutat de Lleida. Neix com a òrgan i portaveu de la junta de defensa de la ciutat. Deixà de publicar-se el juliol de 1808, ja que la junta marxà a Tarragona.

Duia a la capçalera l'escut de la ciutat. De tirada setmanal i escrit en castellà. Publicat a la impremta de la vídua Escuder, probablement. Tenia quatre pàgines escrites a una sola columna. Les notícies eren polítiques i militars.

Fou el precedent del *Diario de Lérida/Diario de la Ciudad de Lérida*, segons Guillamet.[3491]

No n'hem pogut consultar cap exemplar.

[3487]Del Arco y Muñoz, Luís. *La prensa periódica en España durante la guerra de la Independencia (1808-1814). Apuntes bibliográficos*, Impremta de Joaquim Barberà, Castelló, 1914.

[3488]Bertan i Pijoan, Lluís. *Premsa de Catalunya*, 1931

[3489]Rossell, J. A. *La premsa a Lleida*, Ajuntament de Lleida, 1987.

[3490]Alié i Puigdollers, M. E. *Prensa e impresores en Cataluña y Baleares durante la Guerra de la Independencia*, tesi de l'Escola Oficial de Periodisme de Barcelona, Barcelona, 1972-73.

[3491]Guillamet, Jaume. *Els orígens de la premsa a Catalunya. Catàleg de periòdics antics (1641-1833)*, Barcelona, 2003.

Núm 222 477

DIARIO DE LERIDA

DEL MIERCOL. 30 DE

Noviembre de 1808.

S. ANDRES APOSTOL.

LERIDA.

Acaba de publicarse la noticia de que las Baterias que tenian los enemigos en S. Pedro Martir Montaña situada á una legua de Barcelona, se han rendido á nuestras gloriosas Armas. No se puede dár el detalle de la accion por ahora.

Se escrive del Ampurdán que nuestro Coronel y Comandante D. Juan Baget con la valiente division de Lerida de su mando se ha embarcado en la Escala para Rosas, bajo cuyo supuesto y el de haber volado otras tropas á este punto, como ya se insinuó en los anteriores Diarios, puede esperarse que la Fortaleza será plenamente socorrida, y la arrogancia Francesa rechazada y confundida.

Si 24 Valientes del Ampurdán, al mando de un Capuchino, fortificados en el Campanario de la Torre de Fluviá, derrotaron á 2 Columnas Francesas de 200, y 400 hombres, quanto podemos esperar de los Guerreros que en gran número acuden á la defensa de Rosas. Albarez, Clarós, la Valera, Massót, y otros fuertes Campeones se han unido para su defensa. ¡Que nombres tan dulces y amables para la Patria! ¡que recuerdos tan agradables! y que cumulo de hazañas nos repre-

Continuació del *Diario de la Guerra de la Ciudad de Lérida*, de tirada bisetmanal. Fou una publicació patriòtica similar a les de Girona i Tarragona, abans de caure en mans dels francesos. D'ençà de l'alçament popular, el 2 de juny de 1808, els lleidatans només van reconèixer com a rei Ferran VII.

Ens expliquen Romà Sol i Carme Torres[3492] que: "A les esglésies de la població, es demanava l'ajut diví i arreu s'escoltaven proclames patriòtiques, s'organitzaven tropes, es preparaven fortificacions, es reforçaven els proveïments i s'assegurava l'abastiment de pólvora i bales". També, ens diuen que: "En data incerta, el *Diario de Lérida* va deixar de publicar-se, per reprendre tot seguit la seva publicació fins al maig de 1809, iniciant, aleshores, nova numeració i estrenant capçalera, amb l'escut d'armes de la ciutat, i amb 4 pàgines", és a dir: *Diario de la Ciudad de Lérida*, segons Guillamet." [3493]

Aquest diari sortí l'1 de juliol de 1808, per ordre de la Junta Superior del Principat de Catalunya establerta en aquella ciutat, just quan marxava cap a Tarragona. Deixà de publicar-se quan Lleida caigué en mans de Suchet, l'abril de 1810. Després, s'imprimiren alguns exemplars a Cervera, segons Del Arco.[3494]

Hem pogut consultar pocs exemplars: el núm. 3, corresponent al diumenge, 3 de juliol de 1808, encara sense l'escut de la ciutat. El núm. 90, corresponent al divendres, 9 d'agost de 1809, ja amb l'escut, i amb un poema en castellà a la pàgina 356 -darrera-, sobre una victòria sobre el general francès Víctor, a Talavera de la Reina. El núm. 222, corresponent al dimecres, 30 de novembre de 1808, amb notícies sobre Girona i Roses.

També, és citat al núm. 114, [hauria de ser el 77] corresponent al dijous, 8 i al divendres, 9 de setembre de 1808, del *Diario de Manresa*: *Suplemento* al *Diario de Lérida*, del 5 de setembre de 1808, amb la notícia d'una acció de guerra dels voluntaris de Lleida amb victòria, per Molins de Rei.

Són suficients, però, per a adonar-nos que fou una publicació abrandada i bel·ligerant contra els francesos, fruit de la revolució que s'inicià a Manresa, però quallà a Lleida, on

[3492]Arxiu Sol-Torres, Lleida.

[3493]Guillamet, J. *Els orígens de la premsa a Catalunya. Catàleg de periòdics antics (1641-1833)*, Barcelona, 2003, pàg. 344.

[3494]Del Arco y Muñoz, Luís. *La prensa periódica en España durante la guerra de la Independencia (1808-1814). Apuntes bibliográficos*, Impremta de Joaquim Barberà, Castelló, 1914, pàg. 35.

propicià un nou Govern revolucionari de resistència. Amb la caiguda de la ciutat, però, hi hagué una fortíssima repressió.

A la capçalera, hi hagué el santoral i les afeccions metereològiques, i començava amb les seccions: Notícies del Regne; del Principat i estrangeres; articles; proclames i ordres, com també seccions de serveis, com ara pèrdues.

Fou un diari patriòtic imprès per la vídua Escuder, Rosa Compte. L'escut de la ciutat, a la portada, fou fet per Bonaventura Coromines, cunyat seu. És clarament un premsa de Guerra.

La publicació del *Diario de Lérida/Diario de la Ciudad de Lérida* fou una de les gestions polítiques de la junta de defensa de la ciutat que lluitava amb totes les armes possibles contra Napoleó.

Rossell[3495] ens diu que a la ciutat de Lleida, amb posterioritat i durant l'ocupació de Suchet, podria haver-se publicat una altra premsa afrancesada, o bé la mateixa, amb textos en català i en francès, pero en desconeix el títol. També, ens parla d'una reimpressió, feta a Vic, oficina de Joan Dorca, el 7 de juliol de 1808.[3496]

Fons conservats:

-Arxiu Sol-Torres, de Lleida.
-Hemeroteca de l'Institut d'Estudis Ilerdencs, núm. del 31 de juliol, de l'11 de setembre, del 29 de setembre, del 2 d'octubre, del 13 de novembre de 1808, i 23 de maig de 1809.
-ESADE, fons Borja, exemplar del 14 d'agost de 1808.
-*Servicio Histórico-Militar de Madrid, col·lecció El Fraile.*
-*Hemeroteca Digital de la Biblioteca Nacional de Madrid*, exemplar corresponent al 7 de maig de 1809:

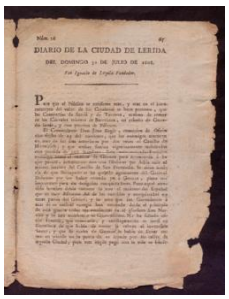
DIARIO DE LA CIUDAD DE LERIDA
DEL DOMINGO 31 DE JULIO DE 1808.

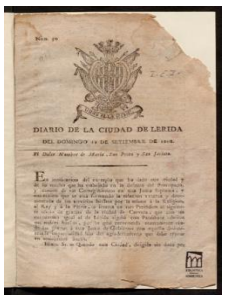
DIARIO DE LA CIUDAD DE LERIDA
DEL DOMINGO 11 DE SETIEMBRE DE 1808.

DIARIO DE LA CIUDAD DE LERIDA

[3495]Rossell, J. A. *La premsa a Lleida*, Ajuntament de Lleida, 1987, pàg. 10.
[3496]*Hemeroteca Digital de la Biblioteca Nacional de Madrid*.

Diario Instructivo, Político y Militar de la Ciudad de Lérida

D'aquesta publicació, només en tenim la referència que ens dona el senyor Joan Fort i Olivella.[3497] Ens diu que es tracta del mateix *Diario de Lérida*/*Diario de la Ciudad de Lérida*, que veié la llum l'1 de juliol de 1808. A la col·lecció del Callís hi ha un exemplar, sense numerar i sense data, reimprès el 6 de juliol de 1808.

El *Diario de Lérida*, però, inicià la seva publicació, aproximadament igual que aquest *Diario Instructivo* [...], sembla un xic prematur dir que es tracta del mateix diari, fins i tot, podríem dir que es tracta de la continuació del *Diario de Lérida*, empès per les circumstàncies, amb interès instructiu i per tal de mitigar els horrors de la guerra.

L'Arxiu Sol-Torres no en fa cap esment. No n'hem pogut consultar cap exemplar.

[3497] Fort i Olivella, Joan. "La col·lecció de Premsa Patriòtica del Callís (1808-1809)", *Annals de l'Institut d'Estudis Gironins*, Volum XXVIII, anys 1985-1986, pàg. 373.

N 1. Pag. 1.

Diario de Manresa del Miercoles 22 de Junio de 1808

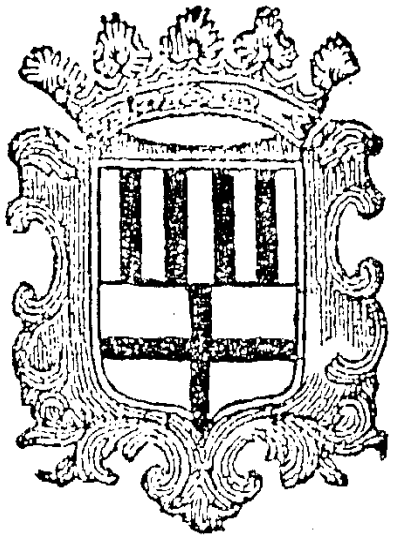

AVISO AL PUBLICO.

Se hace saber, que hayer 21 de los corrientes recibió esta Junta de Gobierno un oficio del Señor Don Manuel Torrens, su. Comisionado en Lerida, en que le participa, que aquella Junta General de los Señores Diputados de la Provincia convine unanimemente en que el Gefe Supremo que gobierne Cataluña sea el Excelentisimo Señor Don Miguel de Vives Capitan General de Mallorca, y que con este motivo se le haya despachado una Diputacion compuesta de los Individuos de aquella Suprema Junta, los que llevan igualmente el encargo de suplicarle procure extender á nuestro Pahis las Paces, ó Treguas, que ha convenido con los Ingleses á favor de las Islas Baleares, que estan bajo su gobierno: Que ha resuelto aquella misma Suprema Junta que la Provincia apronte inmediatamente 40 mil hombres repartidos en 40 Batallones, ó Tercios, cuya organizacion va luego á acordar.

Con esto no debemos perder diligencia en aprontar el contingente, que debe caber á esta Ciudad para el servicio activo que le corresponda, seguros, que los demas Corregimientos lo procuran con la energia, y actividad, que exigen las circunstancias del dia.

Esta Junta de Gobierno ha presentido que el gobierno Frances esparce noticias enteramente contrarias á la verdad pa-

Sortí per primera vegada el 22 de juny de 1808, en plena revolta patriòtica. Barcelona restava *captiva* i Manresa hagué d'ocupar la capitalitat de Catalunya.

Citat pel pare Raimon Ferrer com a periòdic de gran interès. El seu to exaltat i bel·ligerant contra els francesos fa que sigui una publicació paradigmàtica de la lluita propagandística que tingué lloc a la premsa de l'època: els dos bàndols enfrontats, sabedors de la importància de la premsa escrita, van jugar-hi fort.

Gómez Imaz[3498] el cita i ens diu que tingué dos redactors, els canonges Josep Alzina, de la Seu d'Urgell, i Francesc Tallada, de la Seu de Manresa. Els sis primers exemplars foren impresos per Ignasi Abadal, al carrer de Sant Miquel i, a partir del 29 de juny, per Martí Trullàs, segons Febrer i Alié,[3499] fet que incidí en la bel·ligerància, en el context de revolució a inici de la contesa. La seva mida fou en 4t, i hi tingué 4 pàgines, segons Cornet.[3500]

Nosaltres hem pogut consultar diversos números de 8 pàgines, com també d'extraordinaris i suplements, de periodicitat diària.

La finalitat d'aquest periòdic fou ajudar el poble, tot reproduint proclames en què donaven alè, i fonamentaven l'alçament contra l'enemic, mentre explicaven llurs moviments, fins a aconseguir que els joves s'enrolessin a prendre les armes, que els habitants dels pobles ocupats deixessin llurs cases, quan entressin els francesos, i, en definitiva, demostrar que la resistència era l'únic camí possible.

A les seves pàgines, trobem bans, proclames i escrits en llengua catalana, octaves, sonets i un romanç: hi ha una proclama i un ban escrits en català, al núm. 344, corresponent al 14 de desembre de 1809. Aquest fet és simptomàtic de l'ús quotidià de la llengua pròpia.

Hi conté crides a la catalanitat que suposen un aferrament a la cultura pròpia (de tota la premsa patriòtica, el *Diario de Manresa* és la publicació que inclogué més escrits en català), més enllà de la vinculació a una pàtria comuna.

[3498]Gómez Imaz, M. *Los periódicos durante la Guerra de la Independencia (1808-1814)*, Madrid, 1910, pàg. 112.

[3499]Febrer, J. *Los periódicos de Cataluña y Baleares durante la Guerra de la Independencia (1808-1814)*, tesi número 9 de l'Escola Oficial de Periodisme de Barcelona, Barcelona, 1972.
-Alié i Puigdollers, M. E. *Prensa e impresores en Cataluña y Baleares durante la Guerra de la Independencia*, tesi de l'Escola Oficial de Periodisme de Barcelona, Barcelona, 1972-73.

[3500]Cornet, C. *Guia del viajero en Manresa y Cardona*, Barcelona, 1860.

El *Diario de Manresa* fou una publicació molt abrandada, que ajudà molt el poble en la seva lluita contra Napoleó. Fou tan important el *Diario* que Napoleó digué: "[...] *con sus estusiasmos le había causado mayores pérdidas que una columna de 2.000 hombres*", segons Torrent.[3501] Arribà a molts llocs, entre ells, la ciutat de Barcelona, segons Ferrer.[3502] Comas[3503] ens diu que la seva tirada fou ingent, 1.300 exemplars diaris.

Extractà notícies de diversos periòdics, com ara la *Gazeta Extraordinaria de Madrid*, el *Diario del Castillo de Hostalrich*, el *Suplemento al Diario de Cartagena*, el *Diario de Barcelona*, el *Diario de Lérida*, etc.

Fem una tria d'alguns exemplars pel seu contingut ideològic i de refutació dels francesos:

L'any 1808, hem pogut consultar diversos exemplars. El primer número, corresponent al 22 de juny de 1808, sortí amb l'escut de la ciutat a la portada. Fou reimprès a Cadis, per: "*Antonio De Murguía, plazuela del Correo, esquina calle de San Francisco*".[3504] Aquest exemplar conté un *Aviso al Público* amb disposicions i acords patriòtics de la junta de defensa de Lleida i també de la corregimental de Manresa, la notícia del nomenament del nou capità general de Catalunya, Miquel Vives, i un article amb diverses notícies de Tortosa i Madrid, de tres pàgines.

-Núm. 21, corresponent al 12 de juliol de 1808, conté un extractat del *Diario de Barcelona*, del 15 de juny, sobre uns fets causats per Duhesme a Barcelona, és un elogi de "*La Madre Barcelona*", i una crítica al sanguinari Duhesme. També, hi és al Manuscrit 395 de la BUB.

-Núm. 27, corresponent al 18 de juliol de 1808, conté una carta: *Preguntando por escrito un hugonote francés á un fiel español, com qué Fernando ex-rey de España?, le contestó lo siguiente*: *Soneto*, de vuit pàgines en castellà (és la resposta). Notícia del 17 de juliol, des de Vic, on s'explica una batussa guanyada pels catalans a Pont de Molins.

[3501] Torrent, Joan. "El Diario de Manresa", *Bages*, Manresa, abril de 1958.

[3502] Ferrer, R. *Barcelona cautiva, ó sea, Diario exacto de lo ocurrido en la misma ciudad mientras la oprimieron los franceses, esto es, desde el 13 de febrero de 1808, hasta el 28 de mayo de 1814*, 7 volums, Barcelona, 1815.

[3503] Comas i Güell, Montserrat. *La impremta catalana i els seus protagonistes a l'inici de la societat liberal (1800-1833)*, tesi doctoral, dirigida per Borja de Riquer, Universitat Autònoma de Bellaterra, 2009.

[3504] *Hemeroteca Digital de la Biblioteca Nacional de Madrid*.

"*Tarragona*: *En la imprenta de María Canals, viuda, dominada por Miguel Puigrubí*". (devia ser una reimpressió).

-Núm. 51, corresponent a l'11 d'agost de 1808, conté un *Diario Extraordinario de Manresa*, pàg. 1-4. Hi ha una còpia d'una carta de Juan Escoiz, ardiaca d'Alcaraz i canonge de la santa església de Toledo, preceptor i confessor de Ferran VII, adreçada al veritable "*buen español*", amb el peu: "*Manresa*: *Por Martín Trullas, impresor del Diario*":

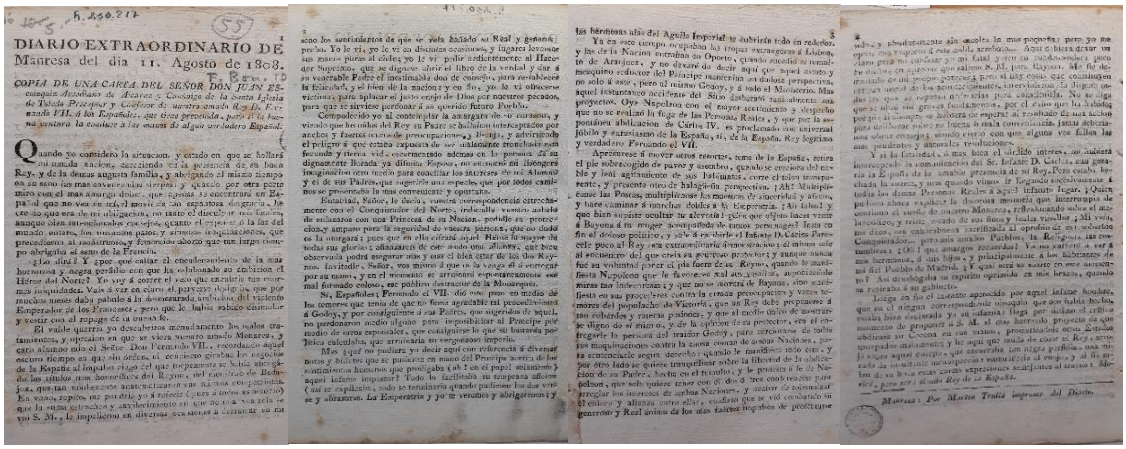
DIARIO EXTRAORDINARIO DE Manresa del dia 11. Agosto de 1808.

COPIA DE UNA CARTA DEL SEÑOR DON JUAN ESCOIZ, Arcediano de Alcaraz, Canonge de la santa Iglesia de Toledo Preceptor y Confesor de nuestro amado Rey D. Fernando VII. á los Españoles, que debe precedida, para ser la buena apreciarla los lectores á los amantes de algun verdadero Español.

Quando yo considero la situacion, y estado en que se hallan mi amada nacion, careciendo de la presencia de su buen Rey, y de la demas augusta familia, y abrigando al mismo tiempo en mi mas amargo dolor, que apenas se encontrará en España alguno que no vea en mi el motivo de tan espantosa desgracia, hallo en mi corazon tan intensos sentimientos encontrados, quanto el respeto á la fee del juramento, los vinculos pasos, y sagrados compromisos, que precedieron al vasallaxe, y fidelidad ahora que tan largo tiempo he abrigado al seno de la Francia.

¿Mas dirá? Y ¿por qué callar el chasco horroroso y negra perfidia con que ha colombado su ambicion el Heroe del Norte? Yo voy á correr el velo que encubria tan enormes iniquidades. Vale á ver en claro el parvenir obligo, que por muchos meses daba pabulo á la desenvuelta ambicion del violento Emperador de los Franceses, pero que le habia sabido disimular y ocultar con el ropage de la union fe.

El valde querria yo descubrirles inmediatamente los malos tratamientos, y opresion en que se veia nuestro amado Monarca, y caro alumno mio el Señor Don Fernando VII., recordando aquel oscuro tiempo en que mi orden, el consejo gobernó los negocios de la España al impulso ciego de que perpetuamente se habia abrigado los altos timbres honoríficos del Reyno, del nacimiento de Reyes, que tan maldecidos acaecimientos en sus dias experimentaron. En vano espiro mi pluma, y el horror (pues á todos es notorio) que la suma grandeza y atrocidad en que se ha visto ver la vida de S. M., le impulsaron en diversos encuentros á estrecharse en mi

acaso los sentimientos de que se veia hallado su Real y generoso pecho. Yo le vi, yo le vi en distintas ocasiones, y lugares lenguas sus manos puras al cielo; yo le vi pedir ardientemente al Hacedor Supremo, que se dignase abrir el libro de la verdad y que á su venerable Padre el inestimable don de consejo, para restablecer la felicidad, y el bien de la nacion; y en fin, yo le vi ofrecerse víctima, para aplacar el justo enojo de Dios por nuestros pecados, para que le sirviese perdonar á su querido futuro Pueblo.

Compadecido yo al contemplar la amargura de su corazon, y viendo que los ruegos del Rey su Padre se hallaban interceptados por ardides y fuertes ataques de preocupaciones, y dolos, y advirtiendo el peligro á que estaba expuesta de ser inhumanamente trasbasada esta preciosa y buena vida, oportunamente ademas en la persona de su dignisimo Esposo, no titubeé un instante en hacerle presentes otro medio para conciliar los intereses de mi Alemania y el de sus Padres, que sugeria una especie que por todos cambios se presentaba la mas conveniente y oportuna.

Felicidad, Señor, le decia, nuestra correspondencia citerchemente con el Comprandor del Norte, (cuando vemos ahora de enlazarnos con una Princesa de su Nacion, perdida su protector, y amparo para la seguridad de vuestra persona, que no dudo en la otorgara; pues que en ella estrará aquel Heroe fiaquque de todas sus glorias; afianzarán de este modo una alianza, que bien observada podrá asegurar mas y mas el buen estar de los dos Reynos. Inviolable, Señor, vos mismo á que va la vanga de entregar por su mano, y en el momento se arrojará espontaneamente con mal forzado coloso, ese publico destructor de la Monarquia.

Si, Españoles! Fernando el VII. dió con, pues en medio de los temores que tenia de que no fuese agradable tal proposicion á Godoy, y por consiguiente á sus Padres, que sugerian de aquel, no perdonaron medio alguno para imposibilitar al Principe por medio de otras esperanzas, que consiguiese lo que su bastarda por Jetica calculaba que arrastraria su vergonzoso imperio.

Mas ¿qué me valdrá yo decir aquí con referencia á diversas notas y billetes que se pusieron en mano del Principe acerca de los sentimientos hostiles que prodigaba (ah! en el papel solamente) aquel infame impostor! Todo lo facilitaba su ruspecta ofiere (asi se explicaba) todo se terminaria quando padiesen los dos ver se y abrazarse. La Emperatriz y yo te veraños y abrigaremos y

las bárbaras uñas del Aguila Imperial te subirán todo en redeles, y las de la Nacion cercadas en Oporto, cuando sucedió lo mismo en Arnjuez, y no dexaré de decir aquí que aquel astuto y no solo á esos, pero al mismo Godoy, y á todo el Ministerio. Mas aquel instantaneo accidente del Sitio disbarató radicalmente sus que no se realizan la fuga de las Personas Reales, y que por la sus pontificas abdicaciones de Carlos IV. se proclamado con universal fóbilo y entusiasmo de la España, si, de la España Rey legitimo y verdadero Fernando el VII.

Aprovechese él mover otros resortes, tema de la España, sentia el pie sobrecogido de pavor y asombro, quando se creyera del resentido y leal agradamiento de sus Infantes, corre el velo transparente, y presenta otro de halagüeño perspectivo. ¡Ah! Multiplicando las Potencias, multiplicanse los motores de riquezas y afanes, y hace caminar á muchos dolos á su Emperatriz. ¡Ah falso! y que bien supiste ocultar tu alevosia! ¿Cómo que objeto hacer venir á Bayona á su muger acompañada de varios personages? Iban en fin al dolosa politicos y sabe á escribir el Infante D. Carlos Parecelle poco al Rey, esa extraordinaria diversa oracion; el mismo alle al enemigo del que creia su generoso protector; y aunque nunca fue su voluntad gozar el mas fuerte deseo Reyno, quando la manifiesta Napoleon que le favorecerá real asi, y todas, aquel cuidado muros tan infecundos y que no se movera de Bayona, sino manifiesta en sus proyectos contra la corona presupuestos y varios tomares del pueblo de Victoria, que un Rey debe preponerse á tan cobardes y rueras pasiones, y que el medio unico de asegurar se digno de si mismo, y de la opinion de su pueblo, era el cregarle la persona del traidor Godoy, para cerciorarse de todas sus maquinaciones contra la buena conducta de ambas Naciones, pa ra ocasionarle negar derechos á quando le manifestase este con y por otro lado se quiere tranquilizar sobre la libertad de la abdicacion de su Padre, hecha en el trinsito, y le prodiga á la de Napoleon, que solo quiere tener con el dos á tres confidentes para robarse, que solo quiere tener con el dos á tres confidentes para arreglar los intereses de ambas Naciones, y cesion de corona, el cobarde y ultima cetro alli, confesó que se vió constrenido á generoso y Real animo de los mas fuertes hospedos de prostituye

sadas y absolutamente alli acaeles lo mas pequeño: pero yo me ocupo en responder á mi fatal y cruel situacion, pues me dudaba en suponer que salimos S. M. pan. Bayona. Mi fin de ser el mas propio portance, pero si esa cosas que consiguen resultado de mi prompt-partencia, intervalacion, la disgusta me ser mas util de los acontecimientos, intervalacion, la disgusta me mas en que mi regreso de vuelta para cumplirla. No se sigue que se sobre sus grandes fundamentos, por el exito que la habido por que si siempre se hubiera de esperar al resultado de una accion para determinar sobre su bueno ó mala conveniencia, jamas deberia una obrar cosa que siendo cierto con que alguna vez fallan las mas prudentes y naturales resultaciones.

Y en la finalidad, si mas bien el verdido interes, no hubiera interceptado la comunicacion del Sr. Infante D. Carlos, con gozaria la España de la amable presencia de su Rey. Pero cesaba hecha la ausencia, nos quando vimos ir Augusto sucesivamente á todos los demas Personas Reales á aquel infante Jugar. ¡Quien pudiera ahora explicar la diversa memoria que interrumpio de contorno el sueño de nuestro Manresa, reflexionando sobre el mal lavoloso y triste, notado de sus fines y leales vasallos! ¡Mi vida, mi dios, con sabiduria sacrificada al oprobio de esa infame Conquistador, persuasi nuestro Padrino la Religion, las costumbres, todo! que amargos recuerdos! Ya me sorprendo, á ver á mis hermanos, á sus hijos, y principalmente á los habitantes de mi Pueblo de Madrid, ¿Y qué será se vuelve en ese momento? Ah! desbocada su espiritu oprimido en mis brazos, quando se retirabo á su gabinete.

Luego en fin el cansado agasedo por aquel infame hombre, que en el ningun correspondencia obsequio que nos habia hecho, creaba bien conocerado yo su infamia: llegi por ultimo el crimen mas monstruoso de proponer á S. M. el mas horrendo proyecto de que abdicase en Corona en sus manos, prontamente otro Estado abdicase en Corona en sus manos, prontamente otro Estado sorprendido malvadamente y he aqui que nada de cosa si Rey, acorrespondido malvadamente y he aqui que nada de cosa si Rey, acorrespondido malvadamente y he aqui que nada de cosa si Rey, acorrespond

-Núm. 99, [hauria de ser el 63] corresponent al dimarts, 23 d'agost de 1808, conté un escrit sobre la *Escuela Malapartiana*, i una carta al director: "*Señor diarista*: *usted me tiene muy enojado* [...] *los brigants* [...]", sobre la crema del monestir de Sant Jeroni de la Vall d'Hebron (s'hi explica molt bé el succés). També, hi és al Manuscrit 395 de la BUB.

-Núm. 102, [hauria de ser el 65] corresponent al dijous, 25 d'agost de 1808, exemplar manuscrit, conté notícies del *Consejo Chileno*, de 8 pàgines. També, hi és al Manuscrit 395 de la BUB:

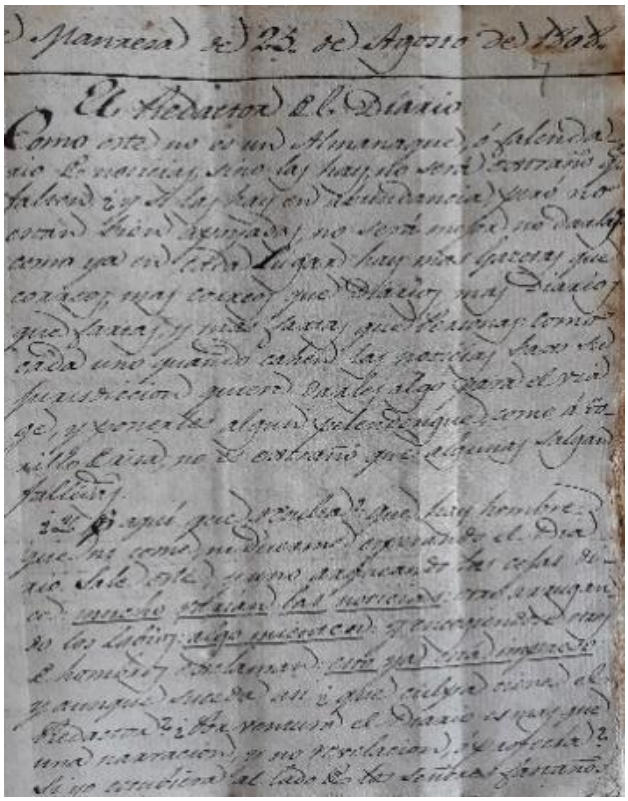

-Núm. 105, [hauria de ser el 68] corresponent al diumenge, 28 d'agost de 1808, conté informació sobre Manresa, del 28 d'agost i d'Olot, del 25 d'agost, notícies sobre la guerra. Aparició de dos cartells sobre la festa de Napoleó, el 15 d'agost, hom hi escrigué: "*Napoleón, pacificador de Europa y restaurador de la España*". També, hi és al Manuscrit 395 de la BUB.

-Núm. 106, [hauria de ser el 69] corresponent al dimecres, 31 d'agost de 1808. Conté, a la portada, dècimes en castellà, i notícies de Girona, del 24 d'agost de 1808 sobre la Junta Superior del Principat, que és a Tarragona, presidida pel marquès de Palacio: "*Manresa*: *por Martín Trullas, impresor del Diario*". També, hi és al Manuscrit 395 de la BUB.

Hem trobat un altre exemplar corresponent al mateix dia, però amb el núm. 71, per la qual cosa constatem les errades en la numeració:

DIARIO DE MANRESA
del Miercoles 31 de
Agosto 1808.

-Núm. 108, [hauria de ser el 71] corresponent al divendres, 2 de setembre de 1808, Manresa, 2 de setembre, carta d'un particular, des de Roses, signada el 28 d'agost, ens diu que ha arribat a la ciutat Joan Clarós, el "*Libertador de Cataluña, que así es como se le conoce en Francia*". També, hi és al Manuscrit 395 de la BUB.

-Núm. 114, [hauria de ser el 77] corresponent al dijous, 8 i al divendres, 9 de setembre de 1808, ens diu que Milans ocupa el coll de Montcada i ataca els francesos. *Suplemento* al *Diario de Lérida*, del 5 de setembre: acció de guerra dels voluntaris de Lleida, amb victòria, per Molins de Rei. Gran Bretanya, Londres, notícies de la *Gazeta Extraordinaria de Madrid*, 10 de setembre.

-Núm. 136, [hauria de ser el 99] corresponent al dilluns, 26 de setembre de 1808, fou un exemplar citat per Sánchez (1988).[3505]

-Núm. 138, [hauria de ser el 101] corresponent al 28 de setembre de 1808, diu que la recaptació del *Diario* va a parar a la Casa de la Caritat de Manresa i es paguen 3.400 racions de sopa cada dia.[3506]

-Núm. 144, [hauria de ser el 107] corresponent al 4 d'octubre de 1808, fou reimprès a Cervera, el 21 de desembre de 1808, pàg. 531-538. *Suplemento* al *Diario de Cartagena*.

[3505]Sánchez i Agustí, Ferran. "Notícies de les guerres del Francès a la Catalunya central (1793-1814)", *Dovella*, any VII, II època, núm. 25, Manresa, 1987.
[3506]Guillamet, Jaume. *Els orígens de la premsa a Catalunya. Catàleg de periòdics antics (1641-1833)*, Barcelona, 2003, pàg. 113.

Cervera, el secretari de la junta corregimental, Josep-Antoni Fasson, parla sobre soldats dispersos de l'exèrcit del Nord.

-Núm. 204, corresponent al 4 de desembre de 1808, inclou un *Catecismo Patriótico*, de 6 pàgines. És molt interessant per a adonar-nos de l'ideari polític del "bon patriota".

L'any 1809, hem pogut consultar diversos exemplars. El corresponent al 19 de març de 1809, inclou un poema en català de Josep Arrau i Estrada: *La ninfa catalana*, del 19 de març de 1809, i també, l'exemplar corresponent al dimarts, 24 d'abril (treballat a la Quarta part d'aquest estudi).

-Núm. 195, corresponent al 20 de juliol de 1809, conté un exemplar paradigmàtic de la identificació maniquea de Napoleó amb el Diable: *Gazeta del Infierno*,[3507] del 13 d'agost de 1808, imprès a: "*Con licencias necesarias, m. s. G. Del C*", i signat per T de la V.

-Núm. 135 [sic], corresponent al 25 de setembre de 1809, conté les cartes del general italià Sebastiani, escrites en francès i adreçades a Jovellanos, Saavedra i Benegues.

-Núm. 344, corresponent al 14 de desembre de 1809, conté una proclama i un ban escrits en català (dels pocs que la Junta Superior del Principat imprimí en la nostra llengua), oferts rere la caiguda de la ciutat de Girona.

Pel que fa a l'any 1810, també hem pogut consultar diversos exemplars, com ara el núm. 77, corresponent al dimecres, 25 d'abril de 1810, pàg. 341-348. Notícia dels francesos cap a Manresa, amb el general Swartz i 2.130 soldats, dels quals, en la batussa, en van perdre fins a 1.898. Nota: esmena d'una notícia del *Diario* anterior, pàg. 338: no era cirurgià, sinó infermer, Amb el peu: "*Manresa*: *En la imprenta de Martín Trullas*":

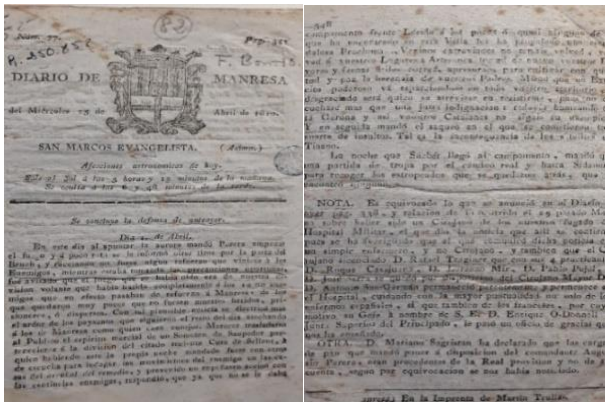
DIARIO DE MANRESA

SAN MARCOS EVANGELISTA.

NOTA.

[3507] Gómez Imaz, M. *Los periódicos durante la Guerra de la Independencia (1808-1814)*, Madrid, 1910, pàg. 159.

L'any 1811, el de l'ocupació de Manresa, no n'hem pogut consultar cap.

A partir del gener de 1812, continuà la seva publicació fins el 1814, però desconeixem quant en va durar aquesta segona època, ja que fou amb el nom d'*Argos Manresano*, segons Del Arco.[3508]

Hem pogut consultar tres exemplars del *Diario de Manresa*, corresponents als dies 10, 13 i 17 d'agost de 1812, respectivament.

En definitiva, aquesta premsa de Guerra sintetitzà la transcendència d'arma política de la premsa a la Guerra del Francès.

Fons conservats:

-Arxiu Gasol de Manresa.

-Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona, núm. 23, 27-29 de juny de 1808, 1, 6, 10-22 i 26-31 de juliol, 2-5 i 7-9 i 31 d'agost, 3, 6-8, 10, 12, 19, 26-29 de setembre, 1, 3-4, 6-7, 9, 12, 14-17, 21, 23, 31 d'octubre, 1-3, 6-7, 10-11, 13, 15-16, 20, 26 de novembre, el 13 i el 17 de març de 1809.

-Arxiu de la Corona d'Aragó, Reial Patrimoni, ARP, Biblioteca Auxiliar, Premsa, els núm. 15 a 18, corresponents al gener de 1812.

-Biblioteca de la Universitat de Barcelona. Manuscrit, 395, corresponents als dies: 12 i 18 de juliol de 1808; 11, 22, 25, 28-31 d'agost de 1808, 1-5 de setembre de 1808 (14 exemplars manuscrits). El darrer, inclou un sonet anònim en castellà.

-Biblioteca-Museu Víctor Balaguer, exemplar núm. 118, corresponent al dilluns, 1 de maig de 1809, pàg. 591-594. Inclou notícies internacionals i nacionals. A Manresa, ens parla d'una batussa al turó de Puigmassanell de Muntanyola. Peu: "*Manresa*: *Por Martín Trullas*".

-Biblioteca de Catalunya. Reserva, Fullets Bonsoms, núm. 10.598-10.599, 10.614, 10.616-10.621, 10.629-10.632, 10.640, 10.642, 10.644, 10.672.

[3508]Del Arco y Muñoz, Luís. *La prensa periódica en España durante la guerra de la Independencia (1808-1814). Apuntes bibliográficos*, Impremta de Joaquim Barberà, Castelló, 1914, pàg. 36.

Noticias de Cataluña (Manresa)

Gómez Imaz el cita.[3509] Del Arco[3510] ens diu que va sortir a Manresa, el 1808, confirmat per Febrer,[3511] i Alié,[3512] qui ens diu que fou un noticier de la guerra, bàsicament. Ens continua dient que tenia mida de full volander (din A-3), imprès a una sola cara, amb periodicitat diària.

Fou publicat per la junta de defensa de Manresa, amb el permís corresponent: "*Con superior permiso*", sense peu d'impremta.

Segons Torrent,[3513] els núm. corresponents als 24 i 25 de juliol de 1808, contenen notícies emeses per la junta de defensa de Vic, referents a l'arribada d'una divisió francesa a Hostalric, i dels atacs que els sollevats patriotes li feren. També, hi hagué una crònica des de Sant Feliu de Guíxols on s'anuncià els reforços que reberen els francesos al setge de Girona. A més, hi hagué una interessant carta de l'oficial francès Méric, dirigida a la seva dona, on explica el bon tracte que reberen els 5 oficials i els 94 soldats fets presoners. La transcrivim tot seguit:

"*Mi estimada esposa*: *te hago saber que yo me encuentro en el día prisionero, y que me hallo muy bien, aunque se haya esparcido la voz que a los franceses los maltrataban i asesinaban en España*; *cree que hemos sido recibidos por los señores de la Junta perfectamente, y nos han franqueado hospitalidad, como si fuésemos hermanos. Daras noticias de mi salud a los amigos, les haras leer esta carta, y así te lo suplica tu esposo. Recibe desde aquí, unos fuertes besos tanto para ti como para los niños. Tu marido que te quiere, Méric*".

Carta d'un francès escrita en castellà, traduïda? Si és així, amb quines intencions? Podria ser amb intencionalitat propagandística? Pensem que sí, per tal de contarestar la idea que

---

[3509]Gómez Imaz, M. *Los periódicos durante la Guerra de la Independencia (1808-1814)*, Madrid, 1910, pàg. 219. Ja cita la carta de Méric.

[3510]Del Arco y Muñoz, Luís. *La prensa periódica en España durante la guerra de la Independencia (1808-1814). Apuntes bibliográficos*, Impremta de Joaquim Barberà, Castelló, 1914, pàg. 49.

[3511]Febrer, J. *Los periódicos de Cataluña y Baleares durante la Guerra de la Independencia (1808-1814)*, tesi número 9 de l'Escola Oficial de Periodisme de Barcelona, Barcelona, 1972.

[3512]Alié i Puigdollers, M. E. *Prensa e impresores en Cataluña y Baleares durante la Guerra de la Independencia*, tesi de l'Escola Oficial de Periodisme de Barcelona, Barcelona, 1972-73.

[3513]Torrent, Joan; Tasis, Rafael. *Història de la premsa catalana*, Edi. Bruguera, Barcelona, 1966, pàg. 52-55.

els "espanyols" són poc més que bèsties sense cap mena d'instrucció, entre d'altres qüestions.

Guillamet[3514]ens diu que aquest diari va ser-ne imprès a la impremta de Puig-robí, també Comas.[3515] Amb tot, els Puig-robí, a mitjan 1808, els trobem a Tarragona dedicats a imprimir altres periòdics, per la qual cosa, pensem, que no devien ser ells els impressors, sinó Martí Trullàs, o bé, es tractà de reimpressions fetes a Tarragona.

No n'hem pogut consultar cap exemplar.

[3514]Guillamet, Jaume. *Els orígens de la premsa a Catalunya. Catàleg de periòdics antics (1641-1833)*, Barcelona, 2003, pàg. 356.

[3515]Comas i Güell, Montserrat. *La impremta catalana i els seus protagonistes a l'inici de la societat liberal (1800-1833)*, tesi doctoral, dirigida per Borja de Riquer, Universitat Autònoma de Bellaterra, 2009.

Núm. 1. Pag. 1.

DIARIO DE TARRAGONA

del Martes 1 de Noviembre de 1808.

Fiesta de todos los Santos.

En el Hospital de pobres de Santa Tecla, hoy á las 4 de la tarde, se cantarán Visperas de Difuntos, y despues predicará el R. P. F. Josef de Barcelona, religioso Capuchino.

Afecciones Astronomicas de hoy.

Sale el Sol á 6 horas 50 minutos de la mañana. Se oculta á 5 horas 10 minutos de la tarde.

Correo de Murcia 25 *de Octubre.*

Carta de un Oficial del Regimiento del Principe, en el Exército grande de Galicia, quarta Division, que por la puntualidad con que escribe siempre, y por la verdad de su relacion, dá una idea del estado de nuestras Tropas en aquella parte, y merece, que no sé lé altére una silaba.

Zulla (*cerca de Bilbao*) 10 *de Octubre.*

Amado hermano, he recibido quatro tuyas. No dudo estarás con cuidado, porque mi ultima fué desde Reynosa en 12 del pasado, y es la causa que en las marchas nos es imposible escribir. Todas las cartas las llevan los Carteros al Quartel general: Este tan pronto está en un Pueblo como

Aquest diari fou una de les publicacions patriòtiques més remarcables. L'hem inclòs en la classificació de premsa de Guerra, per bé que inclou algunes especificitats: començà a publicar-se a inici de la guerra, el juny de 1808, ja que hem pogut consultar un exemplar de dues pàgines, manuscrit,[3516] datat el 27 de juny de 1808, per bé que la data de continuïtat devia ser l'1 de novembre de 1808.

Oferí informació diversa: entrades i sortides dels vaixells al port de la ciutat i les entrades i sortides dels correus, els preus de mercaderies, etc. En alguns exemplars, també existeix la pretensió d'entretenir els lectors. Malgrat aquestes especificitats, l'hem encabit com a premsa de Guerra, perquè a la majoria dels seus números es donà informació del decurs de la guerra, amb les constants refutacions dels imperials i l'exaltació del bàndol patriota. En aquest sentit, tenim proclames abrandades en castellà, com la del vocal de la Junta Superior del Principat, Felip Aner d'Esteve, el 14 d'octubre de 1810, intitulada: *Catalanes*.

De les seves pàgines, es desprèn que durant els darrers mesos de resistència hi hagueren desercions en el bàndol patriota, fins i tot, adhesions al bàndol francès (no gaire estudiades).

El mes de gener de 1809, hi sortiren pocs exemplars, i continuaren el 1810, i fins el 21 de juny de 1811, data de la caiguda de la ciutat de Tarragona. Els cinc exemplars compresos entre el 4 i el 8 d'abril de 1810, foren impressos per Antoni Brusi. La resta d'exemplars, per Maria Oller, vídua de Pere Canals, administrada per Miquel Puig-robí, son gendre, anys 1808-1809, i el 1810-1811, per Miquel i Joaquim Puig-robí, pare i fill.

Els números corresponents a l'any 1811, sobretot a partir del núm. 140, corresponent al dilluns, 20 de maig de 1811, i el darrer exemplar corresponent al divendres, 21 de juny de 1811, semblament al *Diario de Gerona*, es convertí en una relació del llarg setge, dels moviments dels francesos i del gran esforç que significava la resistència contra un enemic superior militarment: *Diario del Sitio de la Plaza de Tarragona*.

Volem destacar que l'exemplar núm. 275, del *Diario de Tarragona*, del dijous, 4 d'octubre de 1810, pàg. 1079-1082. Conté un *Diario* manuscrit del setge de Tortosa, dels dies 13-15 de setembre. Possible origen de la *Gazeta de Tortosa*.

[3516]BUB. Reserva, Manuscrit 395.

A partir de l'agost de 1813, un cop alliberada la ciutat, i fins al maig de 1814, l'impressor fou Antoni Brusi.

La subscripció fou de 2 pessetes al mes per als veïns de la ciutat, portat a casa, i de 4 pessetes per als de fora: "*francos de porte*".

Hi tingué extractes de diversos diaris, com ara: la *Gazeta de Madrid*, la *Gazeta de la Regencia*, el *Monitor de Paris, Suplemento* al *Diario de Alicante, Suplemento* al *Diario de Cartagena*, el *Diario de Gerona*, el *Diario de Algeciras*, el *Diario del Gobierno de Cataluña y de Barcelona* -citat com a intrús-, i l'*Argos Manresano*, etc.

També, des de les seves planes, s'anunciaren diversos llibres a la venda al despatx del *Diario*. Aquest periòdic s'emmirallà formalment en el *Diario de Barcelona*, ja que la ciutat de Tarragona es convertí en la capital política de Catalunya.

En destaquem alguns exemplars consultats pels seus continguts ideològics:

Pel que fa a l'any 1808, hem pogut consultar el núm. 1, corresponent al dimarts, 1 de novembre de 1808, pàg. 1-4, amb l'escut de la ciutat. Inclogué notícies de la guerra. Peu d'impremta: "*Con aprobación del Gobierno de esta ciudad. Tarragona*: *En la imprenta de María Canals, viuda*". En falten els núm. 2-4, 5-7-9-15, 20, 24, 27, 29-31.

-Núm. 38, corresponent al dijous, 8 de desembre de 1808, pàg. 151-158. Hi ha l'avís que al despatx del *Diario* es venen els següents llibres (relacionats a l'Annex).

-Núm. 59, corresponent al dijous, 23 de desembre de 1808, pàg. 239-242, a la contraportada, parla de la subscripció: "*Se continuara la subscripción á este periódico por uno ó dos meses á razón de 2 pesetas mensuales, dentro de esta ciudad, y á 4 pesetas por los de fuera de ella, llevandoselo á los primeros á sus casa, y franqueandoles á los últimos el porte*".

Pel que fa a l'any 1809, hem pogut consultar diversos exemplars, per bé que en falten els exemplars de gener i fins el 21 de febrer de 1809.

-Núm. 63, corresponent al diumenge, 27 de febrer de 1809, pàg. 255-258. Conté les entrades i sortides del correu de la ciutat. Comentades a l'apartat Tercer d'aquest treball.

Del mes de març, en falten els exemplars dels dies 3-7, 15-17, 21, 24-25, 29-31.

-Núm. 66, corresponent al dijous, 2 de març de 1809, pàg. 267-270. S'hi admeten subscripcions: *á 8 rals de velló* a la ciutat, i 16 per als de fora.

-Núm. 77, corresponent al dimarts, 14 de març de 1809, pàg. 316-319. Peu d'impremta: "*Tarragona*: *En la imprenta del Diario*".

Del mes d'abril, en falten els exemplars dels dies 1-2, 5-15, 31.

-Núm. 96, corresponent al dissabte, 1 d'abril de 1809, pàg. 389-392. Notícies de la guerra. Peu d'impremta: "*Con aprobación del Gobierno de esta ciudad. Tarragona*: *En la imprenta de María Canals, viuda*".

Del mes de juny, en falten els exemplars dels dies 1-6, 8, 10-12, 14-19, 25, 31.

Del mes d'agost, en falten els exemplars dels dies 1-4, 6-18, 20-27, 29-30.

-Núm. 246, corresponent al dijous 31 d'agost de 1809, pàg. 1001-1004. Conté un *Suplemento al Diario de Tarragona*, on hi ha un poema en castellà, escrit per Anereyda, en honor de la ciutat de Girona (164 versos, 4 pàg.).

Del mes d'octubre, en falten els exemplars dels dies 1, 4, 10, 13, 30.

-Núm. 278, corresponent al 2 d'octubre de 1809, pàg. 1137-1140. Hi ha unes *Octavas Reales*, en castellà: *Al justo gozo que tuvo aquella benemérita ciudad con motivo del socorro que la conduxo el comboy*, (40 versos), sobre Girona, signa: P. C. D. J. R y S.

Del mes de desembre, en falten els exemplars dels dies 1-4, 30.

-Núm. 369, corresponent al 5 de desembre de 1809, pàg. 1401-1408, de 8 pàgines, les corresponents als núm. 4-8 contenen una proclama en català: *Habitants del Corregiment de Tarragona*, signada per la junta de Govern, a Tarragona, el 5 de desembre de 1809, en què atià la resistència.

L'any 1810, hem pogut consultar diversos exemplars, com ara el núm. 1, corresponent al dilluns, 1 de gener de 1810, pàg. 1-4. Inclou notícies de la guerra. En falten els exemplars dels dies 2-4, 9-28.

-Núm. 6, corresponent al dissabte, 6 de gener de 1810, pàg. 21-24. Poema anònim i sense títol, en castellà, escrit per les monges del convent de Santa Clara, on tingueren una escola de primeres lletres (22 versos).

Pel que fa al mes de febrer, en falten els exemplars dels dies 1-2, 6-8, 14-17, 27-28, 30.

-Núm. 40, corresponent al divendres, 9 de febrer 1810, pàg. 157-160. Dècima en castellà: *A los egoístas y malos patricios* (86 versos, a dues columnes), signa: *El incorruptible español,* sobre nacionalitats, guerres i personatges.

Pel que fa al mes d'abril, en falten els exemplars dels dies 5-17, 23, 25-30.

-Núm. 94, corresponent al dimecres 4 d'abril 1810, pàg. 277-280, de 5 pàg. *Al Público*: notícia d'una batalla guanyada als francesos, entre Esparreguera i Abrera, amb 500 presoners i 400 morts, signada pel general en cap, Tarragona, 4 d'abril de 1810, amb el peu d'impremta: "*En la imprenta del Brusi*".

-Núm. 99, corresponent al divendres, 13 d'abril 1810, pàg. 417-420, de 7 pàg. *Suplemento al Diario de Tarragona*, del divendres, 13 d'abril de 1810. *Vecinos de Villafranca*: multa de 10.000 duros que hauran de pagar els veïns per la mort de 2 soldats i diversos ferits, fetes pels francesos, però amb connivència dels vilafranquins. Només s'han de preocupar els còmplices. Cal mantenir l'ordre i la seguretat pública. Venda de llibres al carrer Major, despatx del *Diario*: *Aritmética de Poy, Aritmética de Corachan, El alma victoriosa, ó la pasión dominante, Comentarios de la guerra de Julio César*. Peu d'impremta: "*En la imprenta de Miguel, y Joaquín Puigrubi*". A partir del 18 de juliol de 1810, serà: "*En la imprenta de Miguel, y Joaquín Puigrubí, padre é hijo*".

Pel que fa al mes de juny, en falten els exemplars dels dies 1, 7, 13-31.

-Núm. 169, corresponent al dilluns, 18 de juny de 1810, pàg. 695-705. *Suplemento al Diario de Tarragona*: el general en cap ha rebut un ofici de Tortosa en què reclama soldats per a la defensa de la ciutat, signat per Pere Garcia Navarro.

Pel que fa al mes d'agost, en falten els exemplars dels dies 9-16.

Bàsicament, tenen la següent estructura fins al final: Notícies estrangeres, Notícies del Regne, entrades i sortides dels vaixells al port, i avisos diversos. Fa molts extractes de gacetes i diaris de la península i de l'estranger: la *Gazeta de Soria*, la *Gazeta de Valencia*, la *Gazeta de Zaragoza*, el *Diario de Cartagena*, el *Diario de Alicante*, la *Gazeta de Madrid*, el *Diario de Badajoz*, *La Centinela de la Patria*, el *Monitor* de París, *El Verídico*, etc. Alguns exemplars no tenen peu d'impremta. Pel que fa al mes d'agost de 1810, en falten els exemplars dels dies: 16, 21.

-Núm. 213-215, corresponent al dimecres-divendres, 1-3 d'agost de 1810, pàg, 919-934. *Al Público*: sessió 15a del Congrés Provincial de Catalunya, amb la lleva general de tots

els homes d'entre 18 i 45 anys, que seran soldats de la pàtria, i entrades i sortides del port de la ciutat.

-Núm. 216-220, corresponent al dijous-dissabte, 4-8 d'agost de 1810, pàg. 935-954. *Al Público*: sessió 16a del Congrés Provincial de Catalunya, amb la llista dels diputats catalans a Corts. Peu: "*Con aprobación del Gobierno de esta ciudad*: *En la imprenta de Miguel y Joaquín Pugrubí, padre é hijo*".

-Núm. 231, corresponent al diumenge, 19-20 d'agost de 1810, pàg. 989-996. *Al Público*, la comissió de Guerra emmagatzema salnitre. El 20 d'agost, porta el mateix número repetit: 231. Hi ha un *Al Público*, amb la sessió núm 35a del Congrés.

-Núm. 240, corresponent al divendres, 31 d'agost de 1810, pàg. 1033-1036. *Al Público*: sessió 42a del Congrés.

Pel que fa al mes de setembre de 1810, en falten els exemplars dels dies: 14-15.

-Núm. 246, corresponent al dijous, 6 de setembre de 1810, pàg. 1057-1060. *Al Público*, sessió 48a del Congrés.

Pel que fa al mes d'octubre de 1810, en falten els exemplars dels dies: 2, 6-7.

-Núm. 275, corresponent al dijous, 4 d'octubre de 1810, pàg. 1079-1082. Hi ha un *Diario* manuscrit del setge de Tortosa, dels dies 13-15 de setembre (origen de la *Gazeta de Tortosa*?). Venda de llibres a la llibreria de la Baixada de la Misericòrdia.

-Núm. 279, corresponent al dilluns, 8 d'octubre de 1810, pàg. 1095-1098. Hi ha la creació d'una Comissió Patriòtica, per a recollir cabals. *Al Público*: sessió 76a del Congrés. En falta el núm. 284.

-El núm. 292, corresponent al diumenge, 21 d'octubre de 1810, pàg. 1147-1150. Hi ha un poema: Dècimas Acròsticas, dedicades a O'Donnell, diu l'acròstic: *DONENRIQUEODONNELLMAGNANIMOEINVENCIBLE*. No hi és el núm. 294:

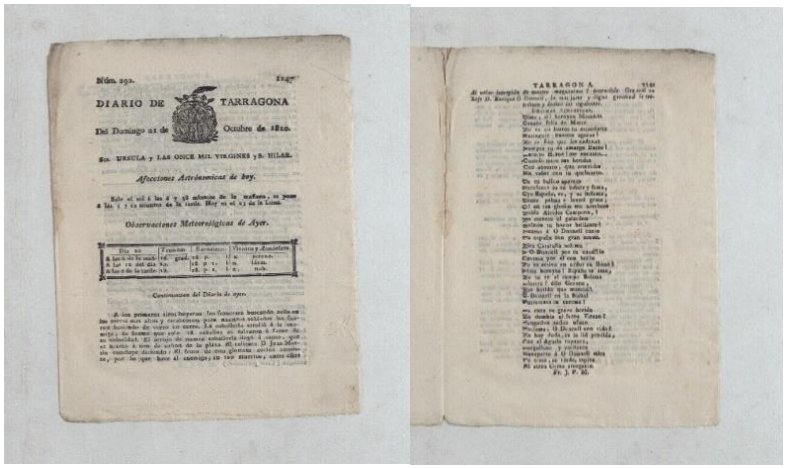

En falten els núm. 297 i el 311. Pel que fa al mes de novembre de 1810, en falten els exemplars dels dies: 12, 16, 22, 25-26.

-Núm. 312, corresponent al divendres, 9 de novembre de 1810, pàg. 1123-1126. Venda de llibres al carrer Major, despatx del *Diario* (relacionats a l'Annex d'aquest treball). Peu: "*Con superior permiso*. *En la imprenta de Miguel y Joaquín Puigrubí, padre é hijo*". En falta el núm. 313.

-Núm. 320, corresponent al divendres, 23 de novembre de 1810, pàg. 1177-1180, inclou un *Suplemento* al *Diario de Tarragona*, del divendres, 23 de novembre de 1810, és un comunicat signat per Lluís Winpffen, i imprès *con superior permiso*, on explica dues paraules que hi ha a la portada: *Animo y Prudencia* (diu que son "*señas de inteligencia*", que continuen al núm. següent. Interessants per a conèixer els mecanismes de guerra psicològica): "*Con superior permiso. En la imprenta de Miguel y Joaquín Puigrubí, padre é hijo*".

Pel que fa al mes de desembre de 1810, en falten els exemplars dels dies: 1-4, 8, 15, 22, 25-26.

Pel que fa a l'any 1811, hem pogut consultar diversos exemplars del mes de gener de 1811, en falten els exemplars dels dies: 8, 15, 18-19, 27-29.

-Núm. 1, corresponent al dimarts 1 de gener de 1811, pàg. 1-4. Peu d'impremta: "*Con superior permiso. En la imprenta de Miguel y Joaquín Puigrubí, padre é hijo*".

-Núm. 20, corresponent al diumenge, 20 de gener de 1811, pàg. 85-88. Hi ha una proclama: "*Catalanes*: *Ya teneis señalado el matadero jóvenes briosos que en todos los*

siglos habéis sido el terror y espanto del orgulloso francés [...]". Venda de llibres al despatx del *Diario* (relacionats a l'Annex d'aquest treball).

Pel que fa al mes de febrer de 1811, en falten els exemplars dels dies: 8-9, 13,15-16, 18, 20, 24-26.

Pel que fa al mes de març de 1811, en falten els exemplars dels dies: 2-4. 6, 10, 13, 15, 17, 20, 22, 26, 28, 30.

-Núm. 86, corresponent al divendres, 27 de març de 1811, pàg. 347-354. Hi hagué notícies estrangeres extractades del *Monitor* de París, sobre Europa. Venda de llibres al despatx del *Diario* (relacionats a l'Annex d'aquest treball).

-Núm. 90, corresponent al diumenge, 31 de març de 1811, pàg. 367-370, inclou un full doble amb la relació dels hospitals militars de Catalunya, entre el 1809 i el 1811:

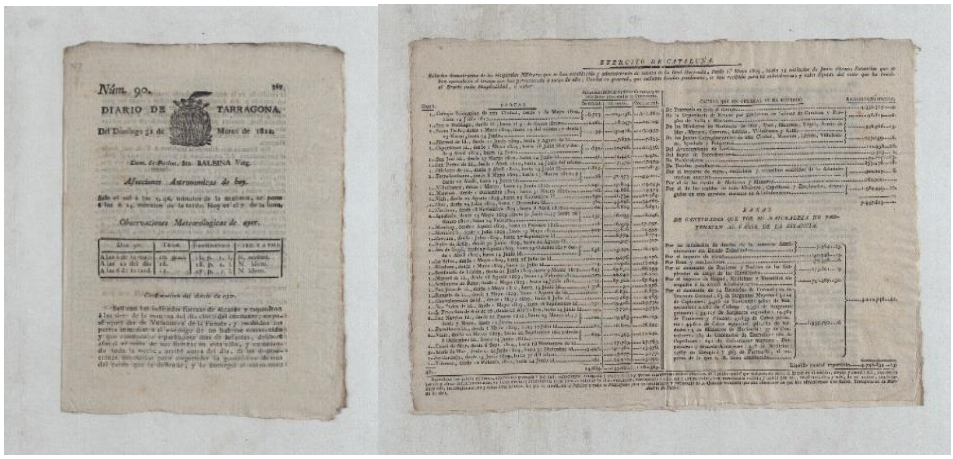
Núm. 90.
DIARIO DE TARRAGONA.
Observaciones Meteorologicas de ayer.
EJERCITO DE CATALUÑA

Pel que fa al mes d'abril de 1811, en falten els exemplars dels dies: 3, 7, 19, 21, 23-24, 27, 29.

-Núm. 97, corresponent al diumenge, 7 d'abril de 1811, pàg. 395-398. *Suplemento al Diario de Alicante*, del jueves, 3 de marzo de 1811.

-Núm. 98, corresponent al dilluns, 8 d'abril de 1811, pàg. 383-386. *Aviso al público*: *Los vecinos deben escoger boletas para pagar la contribución*.

-Núm. 99, corresponent al dimarts, 9 d'abril de 1811, pàg. 403-406. *Suplemento al Diario de Cartagena, del martes, 26 de marzo de 1811*. *Diario de Algeciras, días 18 y 19 de marzo de 1811*, sobre la guerra.

-Núm. 101, corresponent al dijous, 11 d'abril de 1811, pàg. 411-418. Notícies de la donació de diners pels diputats a Corts de Tarragona als hospitals militars. Poema en castellà (8 versos), signat pel prevere Ignasi Vidal i Pijoan, secretari de la direcció d'Hospitals, 9 d'abril de 1811:

"*De una caxa y palmatoria,*

y de hevillas y cubierto,

pues lo entro al hospital:

Qualquier tenga á mucha gloria

desprenderse de la plata,

porque á Dios es cosa grata

dar con ella alivio al mal".

-Núm. 104, corresponent al diumenge, 14 d'abril de 1811, pàg. 427-430. Poema en castellà, *Soneto*: *A la gloriosa toma de San Fernando de Figueras* (14 versos), signa: *El Catalan*.

-Núm. 110, corresponent al diumenge, 21 d'abril de 1811, pàg. 455-458. *Señor Editor*, escrit anònim que malparla dels francesos que han intentat ridiculitzar Rovira i Martínez i la presa del castell de Sant Ferran a la *Gazeta de Gerona*.

-Núm. 111, corresponent al dilluns, 22 d'abril de 1811, pàg. 463-466. Relació de persones que han donat diners per a la fortificació de les muralles: *El Patriota*, 4.000 rals de billó.

-Núm. 112, corresponent al dimarts, 23 d'abril de 1811, pàg. 467-470: "*En un papel llamado Diario del Gobierno (intruso) de Cataluña y de Barcelona, del miércoles 10 de abril de 1811, he leído con mucha risa la sentencia que el Consejo de Guerra decretó contra mi persona y bienes, por reo convicto (sin tomarme declaración alguna) de espionage, de haber contribuido á la conspiración y de querer envenenar la guarnición de aquella plaza* [...]*, por Manuel Miguel Mellado, comissario de guerra honorario del exército catalan*".

-El núm. 113, corresponent al dimecres, 24 d'abril de 1811, pàg. 475-479. "*Señor redactor, he leído al Diario de Barcelona, del 30 de marzo de 1811, una anécdota que dice ser sacada del libro Las mil y una noches* [...]", sembla que el redactor del *Diario de*

Barcelona la va deixar incompleta, jo l'escriuré completa, i si el redactor de Tarragona la hi vol incloure, millor: "*Un sultan tenía una hija muy hermosa* [...]". També, un *Soneto*, en castellà (14 versos): *A la reconquista del castillo de San Fernando de Figueras*: *Alleluya* [...], per aquest poema, sabem que el general francès Guillot fou qui va retre el castell.

-Núm. 118, corresponent al diumenge, 28 d'abril de 1811, pàg. 495-502. L'*Argos Manresano* del dimarts, 23 d'abril de 1811, portà la notícia sobre fets de guerra del baró d'Eroles, al castell de Sant Ferran de Figueres: "*Pasó a cuchillo un batallón entero del regimiento ligero francés, excepto 5 oficiales y 30 soldados hechos prisioneros, en cuya acción murió Boquica, comandante de los Parrote*".

Pel que fa al mes de maig de 1811, en falten els exemplars dels dies: 1-3, 7-8, 10-13.

-Núm. 129-130, del *Diario de Tarragona*, corresponents als dijous i divendres, 9-10 de maig de 1811, pàg. 543-546. Hi ha una llista de les persones que han aportat diners per a la fortificació de les muralles de la ciutat, comptabilitzat en rals: hi ha Antoni Brusi, carrer de les Salines, amb 225 rals (gairebé dels qui més aportà).

-Núm. 140, corresponent al dilluns, 20 de maig de 1811, pàg. 591-594. La ciutat és assetjada i comença el: *Diario del Sitio de la Plaza de Tarragona*, fins al final.

A cada exemplar següent, hi ha la relació de les bales i bombes llençades pels francesos, la llista de ferits i morts i l'estat del setge. De tant en tant, s'hi inserta algun apartat sobre Corts o notícies internacionals, etc,

Pel que fa al mes de juny, hem pogut consultar el núm. 181 (hauria de ser el núm. 198), del dilluns, 17 de juny de 1811, conté una proclama de Joan Senén de Contreres en què crida a la defensa de la ciutat.

-Núm. 184 (hauria de ser el núm. 201), corresponent al divendres, 21 de juny de 1811, inclou un *Suplemento al Diario de Tarragona*, del dijous, 20 de juny de 1811. Darrer exemplar.

Tarragona caigué el 29 de juny de 1811.

Amb l'alliberament de la ciutat, l'agost de 1813, el *Diario de Tarragona* tornà a ser imprès per Antoni Brusi, fins el maig de 1814, per bé que ja havia imprès alguns números el 1810: per exemple, els núm. 94-98, corresponents als dies 4-8 d'abril de 1810.

L'any 1814, el *Diario de Tarragona* exercí de portaveu del Govern patriòtic i enardí la població a la resistència contra els francesos. El darrer núm. fou el corresponent al 26 de maig de 1814, just després d'haver abolit, Ferran VII, la Constitució. Aleshores, es tornà absolutista.

Fons conservats:

-Biblioteca Pública Episcopal de Barcelona, el números 153, del 1809.

-ESADE, fons Borja, el 106, del 17 d'abril de 1811.

-*Hemeroteca Digital de la Biblioteca Nacional de Madrid*, l'exemplar del 8 de novembre de 1808 i 14 d'octubre de 1809.

-Biblioteca de la Universitat de Barcelona, Manuscrit 395: exemplar de dues pàgines, manuscrit, corresponent al 27 de juny de 1808: *Hoy, ha llegado un buque español de Rosas, dice que desde Algeciras ha partido un barco inglés con 50 hombres i 600 duros de donativo para la guerra. Nota: lo que acabo de escribir es una copia de lo que se acaba de escribir desde Tarragona, la noche del 29 de junio*. També comenta que els correus d'avui han anat bé, i acaba dient: *Morir ó vencer!*

-Biblioteca-Hemeroteca Municipal de Tarragona. Premsa digitalitzada: Exemplars de 1808, 1809, 1810 i 1811.

-Arxiu de la Corona d'Aragó. Reial Patrimoni, ARP, Biblioteca Auxiliar, Premsa, caixes núm. 139-140.

Correo de Torruella de Mongrí

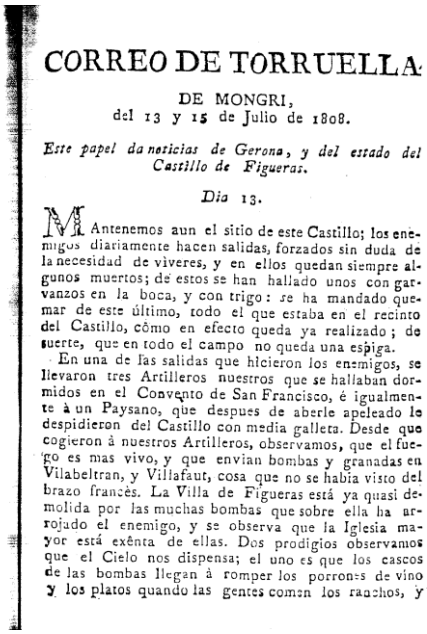

CORREO DE TORRUELLA
DE MONGRI,
del 13 y 15 de Julio de 1808.

Este papel da noticias de Gerona, y del estado del Castillo de Figueras.

Dia 13.

MAntenemos aun el sitio de este Castillo; los enemigos diariamente hacen salidas, forzados sin duda de la necesidad de víveres, y en ellos quedan siempre algunos muertos; de estos se han hallado unos con gatvanzos en la boca, y con trigo: se ha mandado quemar de este último, todo el que estaba en el recinto del Castillo, como en efecto queda ya realizado; de suerte, que en todo el campo no queda una espiga.

En una de las salidas que hicieron los enemigos, se llevaron tres Artilleros nuestros que se hallaban dormidos en el Convento de San Francisco, é igualmente á un Paysano, que despues de haberle apaleado le despidieron del Castillo con media galleta. Desde que cogieron á nuestros Artilleros, observamos, que el fuego es mas vivo, y que envian bombas y granadas en Vilabeltran, y Villafaut, cosa que no se habia visto del brazo francés. La Villa de Figueras está ya quasi demolida por las muchas bombas que sobre ella ha arrojado el enemigo, y se observa que la Iglesia mayor está exênta de ellas. Dos prodigios observamos que el Cielo nos dispensa; el uno es que los cascos de las bombas llegan á romper los porrones de vino y los platos quando las gentes comen los ranchos, y

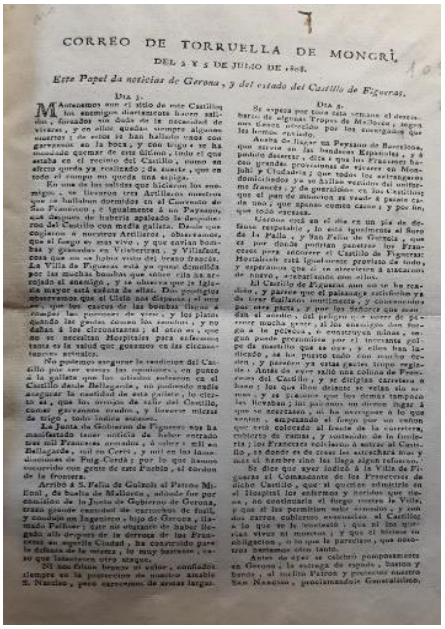

CORREO DE TORRUELLA DE MONGRÍ,
DEL 13 Y 15 DE JULIO DE 1808.

Este Papel da noticias de Gerona, y del estado del Castillo de Figueras.

Dia 13.

MAntenemos aun el sitio de este Castillo; los enemigos diariamente hacen salidas, forzados sin duda de la necesidad de víveres, y en ellos quedan siempre algunos muertos; de estos se han hallado unos con gatvanzos en la boca, y con trigo: se ha mandado quemar de este último, todo el que estaba en el recinto del Castillo, como en efecto queda ya realizado; de suerte, que en todo el campo no queda una espiga.

En una de las salidas que hicieron los enemigos, se llevaron tres Artilleros nuestros que se hallaban dormidos en el Convento de San Francisco, é igualmente á un Paysano, que despues de haberle apaleado le despidieron del Castillo con media galleta. Desde que cogieron á nuestros Artilleros, observamos, que el fuego es mas vivo, y que envian bombas y granadas en Vilabeltran, y Villafaut, cosa que no se habia visto del brazo francés. La Villa de Figueras está ya quasi demolida por las muchas bombas que sobre ella ha arrojado el enemigo, y se observa que la Iglesia mayor está exênta de ellas. Dos prodigios observamos que el Cielo nos dispensa; el uno es que los cascos de las bombas llegan á romper los porrones de vino y los platos quando las gentes comen los ranchos, y

Dia 8.

Se espera por toda esta semana el desembarco de algunas Tropas de Mallorca, segun cierta noticia recibida por los sucesos que les hemos extendido.

Ayer se llegaron un Peyzano de Barcelona, que sirvio en las banderas Españolas, y á este grandes provisiones de víveres en Mondilicheados ya se hallan vacios del enemigo franceés, y de guarnicion en los Castillos que el pan de municion se vende á peseta cada uno; que apenas comen carne; y por fin, que todo varia.

Llegaron ayer en el dia en un pie de defensa respetable, la esta igualmente al Sueco de la Palla, y San Feliu de Guixols, que es por donde podrian pasarse los Franceses para socorrer el Castillo de Figueras. Hestablecen está igualmente provisto de todo, y esperamos que si se atrevieren á atacarnos de nuevo, escarmentarán esta vez.

El Castillo de Figueras aun no se ha rendido, y parece que el paisanage asistiendo ya de tres partes, y por los Señores que mandan el acuerdo, del peligro en que se verá de perecer mucha gente, si los municion con fuego á la polvora, y construyan minas, segun pueda presumirse por el interesante pol de nuestro que se oye, y ellos han indicado, de los puerto todo con mucho cuidado, y parecen ya estas pocas tropas regidas. Antes de ayer salió una colonia de Franceses del Castillo, y se dirigian carretera abajo; los que iban delante se veian sin armas, y se sabemos que los demas tampoco las llevaban; los paisanos no dieron lugar á que se acercasen, si ha averiguar si lo que venian, empezando el fuego que un cañon que está colocado al frente de la carretera, cubierto de ramas, y colocado de la familia; los Franceses volvieron á entrar al Castillo, en donde es de creer los entrarán bien y mas el hambre sino les llega algun refuerzo.

Se dice que ayer indicó á la Villa de Figueras el Comandante de los Franceses de dicho Castillo, que si querian admitirle en el Hospital los enfermos y heridos que tienen, no continuaria el fuego contra la Villa, y que si les permitian salir armados, y con dos carros cubiertos correspondientes al Castillo á lo que se le contestó: que si los querian vivos ni muertos, y que el bloqueo es obligacion, ó lo que le parezca, que nosotros hacemos otro tanto.

Antes de ayer se celebró pomposamente en Gerona la entrega de espada, bastón y bandera, al nuebo Patron y protector nuestro San Narciso, proclamándole Generalísimo.

Aquest diari va ser citat per primera vegada per Gómez Imaz,[3517] i Del Arco,[3518] amb posterioritat. També el va citar De Puig i Oliver,[3519] qui ens diu que és una publicació introbable.

Alié[3520] ens diu que aquest diari sortia cada dos dies, i que només hi tenia un sol full, mida foli, i imprès per una cara a dues columnes, sense peu d'impremta.

Nosaltres hem pogut constatar que també fou publicat a una sola columna. El núm. dels dies 13 i 15 de juliol de 1808, -periòdic sortit amb dues dates alhora; característica d'aquest periòdic- conté notícies de la guerra referents al setge de Torroella, del castell de Figueres i de la ciutat de Girona. L'exemplar acaba amb la proclamació de Sant Narcís com a patró i generalíssim de Girona.

L'ajuntament de Torroella de Montgrí va publicar el núm. corresponent als dies 13 i 15 de juliol de 1808, a l'opuscle de la Festa Major de l'any 1989. Aquest diari pertanyia a

---

[3517] Gómez Imaz. *Los periódicos durante la guerra de la Independencia, 1808-1814*, pàg. 403, Madrid, 1910, pàg. 82.

[3518] Del Arco y Muñoz, Luís. *La prensa periódica en España durante la guerra de la Independencia (1808-1814). Apuntes bibliográficos*, Impremta de Joaquim Barberà, Castelló, 1914, pà. 31.

[3519] De Puig i Oliver, Lluís Maria. "Notes sobre la premsa napoleònica a Girona", *Anales de Estudios Gerundenses*, Vol. XXII, pàg. 339-340, anys 1974-1975.

[3520] Alié i Puigdollers, M. E. *Prensa e impresores en Cataluña y Baleares durante la Guerra de la Independencia*, tesi de l'Escola Oficial de Periodisme de Barcelona, Barcelona, 1972-73.

l'historiador de la població Lluís Pericot i Garcia, exemplar de l'esquerra. L'exemplar de la dreta és a la Biblioteca Nacional de Catalunya, i, curiosament, fa referència als dies 3 i 5 de juliol, no pas als 13 i 15 anteriors. Aquest fet ens fa dubtar. Podria haver estat una errada de l'impressor, perquè els continguts són els mateixos.

Aquesta publicació aparegué arran de la revolta patriòtica contra els francesos, probablement, arran del primer setge de la ciutat de Girona, el 20 de juny de 1808. Desaparegué aquell mateix mes.

És una diari encaminat a l'exaltació contra els imperials, ple de notícies de combats i d'escaramusses. No hi contenia cap altra informació que la derivada del decurs de la guerra.

Com diu el senyor Pere Castells, autor de l'opuscle de la Festa Major de Torroella de Montgrí, de 1989,[3521] on apareix citada aquesta publicació: "La població era, a inicis del segle XIX, un recinte perfectament emmurallat, pervingut esplèndidament des de l'edat mitjana". I, per tant, oposà resistència als imperials.

Dins d'aquest nucli urbà, perfectament cohesionat, com Girona, sorgí la publicació d'un diari que reportés les notícies dels fets bèl·lics de la resistència patriòtica.

Òbviament, aquesta primera premsa comarcal és clarament una premsa de Guerra.

Fons conservats:

-Biblioteca Nacional de Catalunya. Reserva, Fullets Bonsoms núm. 10.366, que es tracta d'un altre exemplar, fins ara no esmentat: l'exemplar, de dates diferents, 3 i 5 de juliol de 1808, però de contingut idèntic, amb dues columnes i mida foli, on diu que: "*Este papel trae noticias de Gerona, y del estado del castillo de Figueras*", amb un full, text a dues columnes, i mides: 255 x 148 mm.

Es tracta de les mateixes notícies dels números dels dies 13 i 15 de juliol, per la qual cosa sospitem que es tracta del mateix exemplar, imprès de manera diferent.

[3521] Castell, Pere. *Opuscle de la Festa Major de Torroella de Montgrí*, Ajuntament de Torroella de Montgrí, 1989, pàg. 75-84.

Gazeta de Tortosa

Sortí a Tortosa, probablement el 1809. El núm. 275, del *Diario de Tarragona*, corresponent al dijous, 4 d'octubre de 1810, pàg. 1079-1082, conté un *Diario* manuscrit del setge de Tortosa, dels dies 13-15. Devia continuar fins a la caiguda de la ciutat a mans dels francesos, el 2 de gener de 1811. Fou un noticier de la guerra. També publicà notícies polítiques referents a la situació espanyola.

La causa de no tenir-ne cap exemplar devia ser la crema de llibres per part dels francesos, quan caigué la ciutat, tal com expliquem més amunt, quan parlem de la societat i la cultura a l'època. No obstant això, aquesta premsa coneguda per referències és fàcilment classificable dins del període de premsa de Guerra, a causa del llarg setge que patí la ciutat el 1810.

La importància de la ciutat de Tortosa i el fet que fou seu de molts ex-patriats de Barcelona, com també el paper que jugà a la Guerra del Francès va fer possible l'aparició d'una premsa patriòtica en aquella població.

L'any 1810, devia ser el noticier del setge de la ciutat, com hem pogut constatar per altres premses del període que la citen, com ara el *Diario Mercantil de Cadiz* (des del 15 d'agost de 1810 fins el 6 de gener de 1811) i la *Gazeta de la Regencia de España e Indias* (des del 17 de novembre de 1810 fins el 19 de gener de 1811).

Bertran i Pijoan[3522] fa referència a la seva publicació a la ciutat de Tortosa, el 1811, però pensem que devia ser abans de la caiguda de la ciutat.

Quina relació hi hagué entre el *Diario* manuscrit i la *Gazeta de Tortosa*?, publicat al *Diario de Tarragona*?, el 4 d'octubre de 1810? Pensem que la mateixa que hi hagué entre el *Diario del Castillo de Hostalrich*, exemplar manuscrit, i el *Diario* del Setge de la Ciutat de Tortosa, també manuscrit i que donà peu a l'aparició de la *Gazeta de Tortosa*.

Sabem que Josep Cid[3523] fou impressor de la ciutat a finals del segle XVIII i fins el 1819. Podria haver publicat aquest periòdic? No n'hem pogut consultar cap exemplar.

[3522]Bertran i Pijoan, Lluís. *Premsa a Catalunya*, Barcelona, 1931.

[3523]Comas i Güell, Montserrat. *La impremta catalana i els seus protagonistes a l'inici de la societat liberal (1800-1833)*, tesi doctoral, dirigida per Borja de Riquer, Universitat Autònoma de Bellaterra, 2009, pàg. 169-380.

Núm. 1. Pag. 1

DIARIO DE VICH

del Sábado 18 de Junio de 1808.

SAN MARCO Y SAN MARCELINO MARTIRES.

Afecciones Astronómicas de hoy.

Sale el Sol á las 4 horas 32 minutos de la mañana. Se oculta á las 7 horas 28 minutos de la tarde.

EXTRACTO DE LA GAZETA DE VALENCIA del Mártes 7 de Junio de 1808.

ANUNCIO.

Como el Público está hondamente convencido de las calumnias y artificios empleados por Murat y sus Agentes para deslumbrarlo y esclavizarlos, apenas nos detendremos en desvanecer todo el fárrago insípido de imposturas esparcidas en los Periodicos de Madrid, porque creeríamos desperdiciar el tiempo, y humillarnos en el combate con unos escritores vendidos al despotismo, y que tan justamente se han grangeado la exêcracion, y el desprecio del Público.

Bayona 22. de Mayo.

No podemos prescindirnos de dar una breve noticia de lo ocurrido con nuestro augusto Soberano Fernando VII. desde su llegada á esta Ciudad.

Llegó á las 2. de la tarde del 20. de Abril: habian salido á recibirle, para deslumbrarlo mejor, el Principe de Neufchatel, y el Mayordomo mayor Duroc, con varios Generales y Edecanes, que lo acompañaron hasta su alojamiento. Napoleon insiguiendo en su artificioso sistema, y con el ánimo de sorprenderlo mejor, le hizo

Aquest diari sorgí a l'inici de l'aixecament armat contra els francesos, el 18 de juny de 1808, de la mà de Joan Dorca, menor, liberal i afrancesat, director, redactor i impressor, qui ja l'havia publicat entre el 1803 i el 1805, i fins el 12 de juliol de 1812, amb intermitències (no es publicà entre el 9 de gener de 1810 i el 2 de gener de 1811).

És un clar exponent de la naixent premsa comarcal que prendrà vigoria al llarg de tota la contesa.

Citat per Gómez Imaz,[3524] qui ens diu que fou citat pel diari *El Redactor General de Cadis*. També, fou esmentat per Bertran i Pijoan, Cases[3525] i Alié.[3526]

El *Diario de Vich* duia a la capçalera l'escut de la ciutat, el santoral, i el peu deia: "*Con licencia, Vich por Juan Dorca, impresor*", qui reimprimí força diaris de la península a Manresa. Fou un diari liberal, atesa la ideologia del seu redactor, que recollí la necessitat d'informar la gent dels esdeveniments bèl·lics que se succeïren. Publicació paradigmàtica de la premsa Patriòtica.

Publicà decrets, bans i proclames dels resistents, com també notícies de la península i de l'estranger, extractades de diaris de la península, estrangers i dels "papers públichs" al servei informatiu del *Consejo del Reyno*, a través de cartes de soldats, informació de libels clandestins i fonts locals i comarcals. El *Diario de Vich* també dedicà espai per a l'entreteniment, humor, paròdies inventades, picaresca, cròniques, ironia, etc., mesclat amb valors patriòtics, satírics o humanístics, i poesies; també, sortiren avisos, com ara la pèrdua d'un ocell amb gàbia, etc.[3527]

N'hem feta una tria segons criteri ideològic:

Pel que fa a l'any 1808, el núm. 135, conté una resposta de l'editor a unes cartes rebudes, on el redactor del periòdic explica el mètode emprat a l'hora de publicar notícies: "*Entre las muchas cartas recibidas, escojo las mas verosímiles, ya por los sugetos que las*

[3524]Gómez Imaz, M. *Los periódicos durante la Guerra de la Independencia (1808-1814)*, Madrid, 1910, pàg. 55, pàg. 123.

[3525]Casas i Font, Pere. *El Diario de Vich en los inicios del periodismo comarcal*, tesi núm. 71 de l'Escola Oficial de Periodisme de Barcelona, Barcelona, 1968.

[3526]Alié i Puigdollers, M. E. *Prensa e impresores en Cataluña y Baleares durante la Guerra de la Independencia*, tesi de l'Escola Oficial de Periodisme de Barcelona, Barcelona, 1972-73.
- Bertran i Pijoan, Lluís. *Premsa a Catalunya*, Barcelona, 1931.

[3527]Casas i Font, Pere. *El Diario de Vich en los inicios del periodismo comarcal*, tesi núm. 71 de l'Escola Oficial de Periodisme de Barcelona, Barcelona, 1968.

describen, ya por los motivos de credibilidad". També, una de les premisses dels continguts: "*El plan que sigo en mi diario es que el último día de cada semana tengan los subscriptores una colección de los principales papeles publicados en España* [...]".

També parlà sobre el perquè és el redactor i la feina que farà: "*Yo no debo comprometer ni abusar de la confianza con que me han honrado las legítimas autoridades, constituyéndome redactor del Diario* [...]. *Logro mis deseos publicando como hasta aquí, y no llevo otro interés que servir á la patria*".

-Núm. 675, conté crítiques contra la Revolució Francesa. Núm. 684, conté crítiques contra les Corts de Castella. Núm. 753, conté crítiques contra la política de Napoleó.

Aquest diari fou regit per la junta de defensa de Vic fins a la darreria del 1810. En aquells anys, la informació dels moviments militars foren l'essència de la publicació i el tarannà liberal restà esmorteït.

Continuà, però, el 1811 fins el 12 de juliol, amb diverses interrupcions. En aquests mesos, el *Diario de Vich* ens aparegué menys subjecte a les directrius de la junta, a causa de la llibertat de premsa. Hi tingué cabuda l'entreteniment a les seves pàgines i, fins i tot, el posicionament polític: constitucionalista, avançament de la premsa ideològica *moderna*.

La tirada d'aquest diari s'alterà sovint amb l'aparició d'exemplars extraordinaris a causa de diversos fets de consideració, per exemple el 17 d'agost de 1808, topada amb els francesos.

Guillamet[3528] ens diu que l'impressor i redactor del *Diario* fou Joan Dorca, qui va ser acusat d'afrancesament, i que gràcies a ell hi hagué a Vic un nucli liberal important. Que la *Gazeta de Vich* i el *Correo Diario de Vich* van sorgir com a contrabalançament, amb una ideologia més tradicionalista, impulsats per l'impressor Tolosa. Va continuar un cop acabada la guerra, aleshores imprès per Felip Tolosa, qui s'emparà d'aquesta publicació, des del 21 al 29 de maig de 1814.

[3528]Guillamet, Jaume. *Els orígens de la premsa a Catalunya. Catàleg de periòdics antics (1641-1833)*, Barcelona, 2003, pàg. 110. Nosaltres pensem que també hem de comptar en aquest calaix la *Gazeta Diaria de Vic*, amb el frare Nicolàs Pèrez al capdavant, com a redactor.

En aquests darrers exemplars de 1814, trobem notícies extractades de diversos diaris: *The Times*, la *Gazeta de Madrid*, etc. A la capçalera, hi ha l'escut de la ciutat, i el preu: 3 quarts, amb sanefa.

-Núm. 1, corresponent al dissabte, 21 de maig de 1814, pàg. 1-4: notícies extrangeres, Notícies del Regne i una nota: "*Este periódico, que anteriormente se publicaba con el nombre de El Patriota Ausonense, se continuara en lo sucesivo con el de Diario de Vich*". Peu: "*Vich*: *En la imprenta de Felipe Tolosa*".

Per tant, després del 21 de maig de 1814, fou la continuació de *El Patriota Ausonense*. El núm. 5, corresponent al dijous, 26 de maig de 1814, pàg. 17-28, inclou un extracte de la *Gazeta Extraordinaria de Madrid*, del 12 de maig. Venda del llibre: *La ley natural manifestada y perfeccionada por la ley evangélica* [...], obra de l'abat de París Pei, en francès, i traduïda a l'espanyol, en vuit vol. A la venda a Vic, a casa de Francesc Font i Prim, davant de la ciutat, a Manresa, a casa Abadal, a Girona, a casa Oliva, a Olot, a casa Roca, i a Berga, a casa Llorenç Bonet.

Són força interessants aquests punts de venda del diari ja que ens ajuden a conèixer els llocs i les cases on es venien els diaris. Al núm. 6, corresponent al divendres, 27 de maig de 1814, pàg. 29-32, peu d'impremta: "*Con superior permiso*. *Vich*: *En la imprenta de Felipe Tolosa*".

Aquest diari té tots els atributs per a ser considerat com a premsa de Guerra.

Fons conservats:

-Arxiu-Biblioteca Episcopal de Vic, col·lecció sencera, amb números extraordinaris, com el corresponent al 17 d'agost de 1808.

-Biblioteca de la Universitat de Barcelona, núm. 87.

-Arxiu Històric Comarcal de la Segarra, 40 números, de 1808 i els números 27 i 28 de 1814.

-Arxiu de la Corona d'Aragó. Reial Patrimoni, ARP, Biblioteca Auxiliar, Premsa: exemplars del mes de maig de 1814: núm. 1-8, des del dissabte, 21 de maig, fins el diumenge, 29 de maig de 1814.

No. 3 pag. 9

GAZETA DE VICH

DEL SABADO 25 DE JUNIO DE 1808.

CATALUÑA

Vich 24 de Junio.

La Muy Ilustre Junta de esta Ciudad acaba de recibir de la de la Villa de Villafranca del Panadés el siguiente Oficio y Proclama.

Oficio.

Muy Señores mios: Para desvanecer las infundadas voces que se han esparcido contra esta Villa: acompaño á V. la adjunta proclama para que se sirva esa Junta publicarla, asegurando que esta Villa está animada de los mismos sentimientos que todo el Principado, para contribuir en lo posible contra el enemigo comun. Dios guarde á V. muchos años. Villafranca y Junio 18 de 1808. = De acuerdo de la Junta de Gobierno = Mariano Abella y Nogués Secretario = A la Junta de Gobierno de la Ciudad de Vich.

PROCLAMA.

La Junta de Gobierno de la Villa de Villafranca del Panadés siempre está y ha estado animada de los vivos sentimientos de defender nuestra Santa Religion, nuestro amado Rey, y Señor Don FERNANDO VII, y la Patria, que son los tres puntos que deben concurrir en todo buen Cristiano y patriota; y á este fin, sin embargo de los trastornos que ha padecido, y son notorios, está organizando el correspondiente numero de gentes aptos para las armas, para ocurrir á la defensa, y contrarestar con los demás del Corregimiento, y otras partes, que se les agreguen á las invasiones del comun enemigo. Y para que venga á noticia

Citat per Gómez Imaz,[3529] qui ens diu que el redactor fou Nicolàs Pérez, qui marcà un to més conservador. Pérez escrigué el llibre: *Batalla que los catalanes* [...], i que tenia 4 pàgines. També, citat per Torrent i per Alié.[3530]

Diari patriòtic que sortí el 22 de juny de 1808, a l'inici de l'aixecament popular contra els francesos, mida en 4t, instat per la junta de defensa de Vic. Només van aparèixer nou números, amb periodicitat diària, des del 22 fins el 30 de juny, perquè s'aturà arran de l'entrada dels francesos a la ciutat.

L'1 de juliol de 1808, es digué: *Gazeta Diaria de Vich*, i, novament, el 7 de setembre de 1809, es dirà *Correo Diario de Vich*, per disposició de la junta corregimental d'aquella ciutat,[3531] els quals li canviaren el nom, ja que el nom *Gazeta* els semblava massa afrancesat, segons Gudiol.[3532]

Aquesta premsa té clar contingut patriòtic: "[...] *defender nuestra Santa Religión, nuestro amado Rey y Señor Don Fernando VII, y la Patria, que son los tres puntos que deben concurrir en todo buen cristiano y patriota*". Això deia el número corresponent al dissabte, 25 de juny de 1808. El seu l'impressor fou Felip Tolosa.

Fons conservats:

-Arxiu-Biblioteca Episcopal de Vic, col·lecció sencera.

[3529]Gómez Imaz, M. *Los periódicos durante la Guerra de la Independencia (1808-1814)*, Madrid, 1910, pàg. 172.

[3530]Torrent, Joan. "La prensa catalana durante la guerra de la Independencia", *Destino*, núm. 1475, 13 de novembre de 1965, pàg. 52-55.
-Alié i Puigdollers, M. E. *Prensa e impresores en Cataluña y Baleares durante la Guerra de la Independencia*, tesi de l'Escola Oficial de Periodisme de Barcelona, Barcelona, 1972-73.

[3531]Del Arco y Muñoz, Luís. *La prensa periódica en España durante la guerra de la Independencia (1808-1814). Apuntes bibliográficos*, Impremta de Joaquim Barberà, Castelló, 1914, pàg. 41-43.

[3532]Gudiol i Cunill, Josep. *La premsa vigatana*, Vic, 1905.

Núm. 9 pág. 33

GAZETA DIARIA DE VICH

DEL VIERNES 1 DE JULIO DE 1808.

CATALUÑA.

Vich 30 *de Junio.*

Gazeta extraordinaria de Zaragoza del viernes 24 de Junio de 1808.

Avisado el General en Gefe de este Reyno, de que ayer á las seis de la tarde algunas columnas francesas se dirigian desde el camino de Alagon hacia Epila, y cerciorado por las patrullas avanzadas de la exàctitud de las noticias, formó el exército, le revistó, y marchando á su frente á pesar de la obscuridad rompió el fuego contra los Franceses, á las nueve y media de la noche, disponiendo que no empezase este hasta tener cerca al enemigo. Es imponderable el valor, y bizarria con que se han portado las tropas de línea reunidas allí, sosteniendo el fuego once horas sin perder terreno. La artillería arrollaba las divisiones enemigas, con un valor digno de todo elogio. Los Voluntarios de Aragon, y los Dragones han hecho prodigios, y si los paisanos alistados hubiesen conocido mejor el manejo de las armas para defender las alturas, y permanecer en ellas sin abandonar á sus Gefes, el exército francés habria sido destrozado completamente. No obstante su pérdida es considerable. La nuestra aunque muy corta es muy sensible, por recaer en Españoles llenos de valor. Dos Oficiales de los que peleaban al lado del General han sido heridos gravemente, y S. E. se propone anunciar los nombres de todos los Oficiales, y tropas, que se han batido con tanto ardor y firmeza.

Periòdic citat per Bertran i Pijoan.[3533] Fou la continuació de la *Gazeta de Vich*. Hi sortiren 75 números que van des del divendres, 1 de juliol de 1808 fins al 7 de setembre de 1809, de tirada bisetmanal, amb un exemplar extraordinari: *Gazeta Extraordinaria de Vich*, corresponent al diumenge, 17 de juliol de 1808, en què s'anuncià que s'ha fet presoner el príncep francès Salm-Kilberg.

Les característiques d'aquest diari foren les mateixes que la *Gazeta de Vich*. Defensà els ideals sostinguts per la junta de defensa de la ciutat: religió, rei i pàtria. Fou una premsa abrandada que se sostingué en la refutació dels avenços imperials i que donà informació dels moviments militars dels patriotes.

Per disposició de la junta corregimental d'aquella ciutat,[3534] li canviaren el nom: *Correo Diario de Vich*, ja que el nom *Gazeta* els semblava massa afrancesat, segons Gudiol.[3535]

És un diari paradigmàtic del que fou la resistència ideològica contra els francesos. El seu redactor i director fou l'escriptor i frare Nicolàs Pérez qui donà a la publicació el seu posicionament exaltat i patriòtic, per bé que conservador; l'impressor, Felip Tolosa.

Fons conservats:

-Arxiu-Biblioteca Episcopal de Vic, col·lecció sencera.

-Biblioteca Nacional de Catalunya, núm. 11 i 16, corresponents al 3 i 5 de juliol de 1808 i el núm. 65, corresponent al 6 de març de 1809.

[3533]Bertran i Pijoan, Lluís. *Premsa a Catalunya*, Barcelona, 1931.

[3534]Del Arco y Muñoz, Luís. *La prensa periódica en España durante la guerra de la Independencia (1808-1814). Apuntes bibliográficos*, Impremta de Joaquim Barberà, Castelló, 1914, pàg. 41-43.

[3535]Gudiol i Cunill, Josep. *La premsa vigatana*, Vic, 1905.

Núm 61. 245

CORREO DIARIO DE VICH

DEL JUEVES 2 DE MARZO DE 1809.

Gibraltar 28 de Enero.

Por cartas de Cádiz sabemos que el Almirante Berkeley ha llegado á Lisboa en el navío *el Conquistador* con otros 4 navíos de línea.

La Junta establecida en esta Plaza para recibir los donativos que sus habitantes ofrecen para socorro de las tropas Españolas, ha remitido á Cádiz en esta semana los siguientes efectos.

1º 900 y 3 camisas: 220 gorras: 600 pares de zapatos: 100 morrales. Firmado. = Carlos Sugrúe, Secretario. = Gibraltar 27 de Enero de 1809.

Málaga 8 de Febrero.

El relato seguro de los movimientos del enemigo segun se han comunicado por un sugeto, cuya verdad se dexa ver en sí misma, es el siguiente. = „Los franceses se hallan entre Manzanares y Villalta en número de 20 caballos, y unos 80 infantes con el objeto de atacar á Villalta: por parte dado á este General, se dice que los dichos caminan hácia Montison y Barranco Hondo, por cuya razon anoche 30 del actual se tocó á generala en la Carolina, y salieron todas las tropas que habia en ella, tomando los puntos de los collados de los Jardines y el puerto del Muladar: nuestras tropas en estos puntos, excepto las de la Mancha, son unos 50 y 18 piezas de artillería.

Ayer se pasaron por las armas 13 soldados por haberse desertado despues de publicado el bando." = *Estas*

Premsa citada per Bertran i Pijoan i per Alié.[3536] El seu redactor fou l'escriptor i frare Nicolàs Pérez, qui portà aquest diari des del 7 de setembre de 1809 fins el 9 de gener de 1810, data en què els francesos entraren a la ciutat. El seu impressor, Felip Tolosa. Sortí diàriament i hi tenia quatre pàgines.

L'ideari patriòtic de la junta de defensa de Vic es reflectí plenament en aquesta publicació: amor a la pàtria, al rei i a la religió. Hi contenia atacs forassenyats contra Napoleó i la seva política imperial, contra la moda gavatxa, contra els afrancesats, etc.

Pel seu contingut i continuïtat, constitueix una de les aportacions més importants a la premsa comarcal patriòtica, de clara bel·ligerància antifrancesa i ideologia conservadora.

A la capçalera, duia el títol i el santoral. Als números 1-3 de 1809, duia una secció anomenada: "*Catecismo Patriótico*", de clara reminiscència absolutista.

-El núm. 5, corresponent al dilluns, 8 de gener de 1809, conté notícies internacionals, i una crítica sobre Napoleó, titllat de "*monstruo exterminador*":

Núm. 5. Pag. 21

CORREO DIARIO
DE VICH

DEL LUNES 8 DE ENERO DE 1810

NOTICIAS EXTRANGERAS.

El 16 de Noviembre, sentado Bonaparte sobre su trono, en las Tullerias, recibió las serviles adulaciones con que en arengas estudiadas le incensaron pérfidamente el senado y varios otros cuerpos politicos y literarios de Paris. Aquel monstruo exterminador, verdugo del genero humano, se complació largo rato en la bastarda y vil abatimiento de sus siervos; y un hombre libre á amante de su dignidad no puede leer estos asquerosos discursos en que con las artes y mañas de la esclavitud se quiso imitar la magestad de la elocuencia, sin llenarse de indignacion contra sus autores, y sin avergonzarse de pertenecer á la misma especie que ellos. El senado en su arenga dixo, que al pie de un monumento en honor de Bonaparte debia ponerse esta inscripcion. (Al mayor de los héroes, que no quiso mandar á la vicomayor de los héroes, que no quiso mandar á la vicomayor de los héroes, que no quiso mandar á la vicom

Síntesi:

Hem tingut en compte la forma, la ideologia i els trets distintius d'aquests diaris, aspectes que sintetitzen la doctrina d'aquestes publicacions a la fi de l'Antic Règim. Aquesta premsa Patriòtica-premsa de Guerra tenia com a objectius la resistència ultrada contra els francesos, essent, per tant, una premsa de propaganda.

Pel que fa a la forma, aquets diaris s'imprimiren amb pocs recursos: això implicà que la seva forma se'n ressentí (mida reduïda, una sola columna, paper de baixa qualitat, omissions de tirada, canvis de les mides de les caixes, etc.). La forma inclogué escuts de les ciutats a la portada i sanefes, amb el text a una sola columna. Foren diaris de tirada diària o bisetmanal.

Ideològicament, foren publicacions molt abrandades que marcaren les consignes que havien de servir per a atiar la moral dels resistents. Premsa sostinguda per les juntes de defensa, centrades en la refutació de les gestes de l'enemic i en l'exaltació dels valors patriòtics: el rei, la religió i la pàtria. Pràcticament, no tingueren espai per a l'entreteniment ni per a la informació d'altres fets aliens a la guerra.

Hi hagué premsa tradicionalista a Vic, com ara la *Gazeta de Vich*, el *Correo Diario de Vich*, amb una ideologia marcada pel seu redactor, Nicolàs Pérez i per l'impressor Felip Tolosa. També, a Vic, hi hagué una altra premsa, al mateix temps, com la *Gazeta de Vich*, primera època, i el *Diario de Vich*, impulsats per l'impressor i afrancesat Joan Dorca, que tingueren un tarannà liberal. Aquesta disjuntiva ideològica es donà amb més força als anys finals de la guerra.

Observem que, pel que fa a la ideologia, els primers diaris de Cervera i de Girona, arran dels setges i la guerra foren més ultrats en la defensa de la ideologia tradicionalista, però també cap al final del període, des de la ciutat de Vic, lliure de francesos, i algunes excepcions com el *Diario de Tarragona*, seu de la Junta Superior del Principat i el *Correo de Torruella de Mongrí*, pel que fa al setge de Girona.

Pel que fa a la forma, hi hagué una regularitat d'aquesta premsa, similar a la sorgida a la fi de la Il·lustració: una sola columna, només quatre pàgines, paper de dolenta qualitat, poques seccions, etc.; llevat del cas del *Correo de Torruella de Mongrí*, escrit a una i a dues columnes.

Finalment, també hi adjuntem un gràfic cronològic de la premsa Patriòtica de Guerra en què podem observar l'aparició d'aquests diaris, al llarg de la Guerra del Francès:

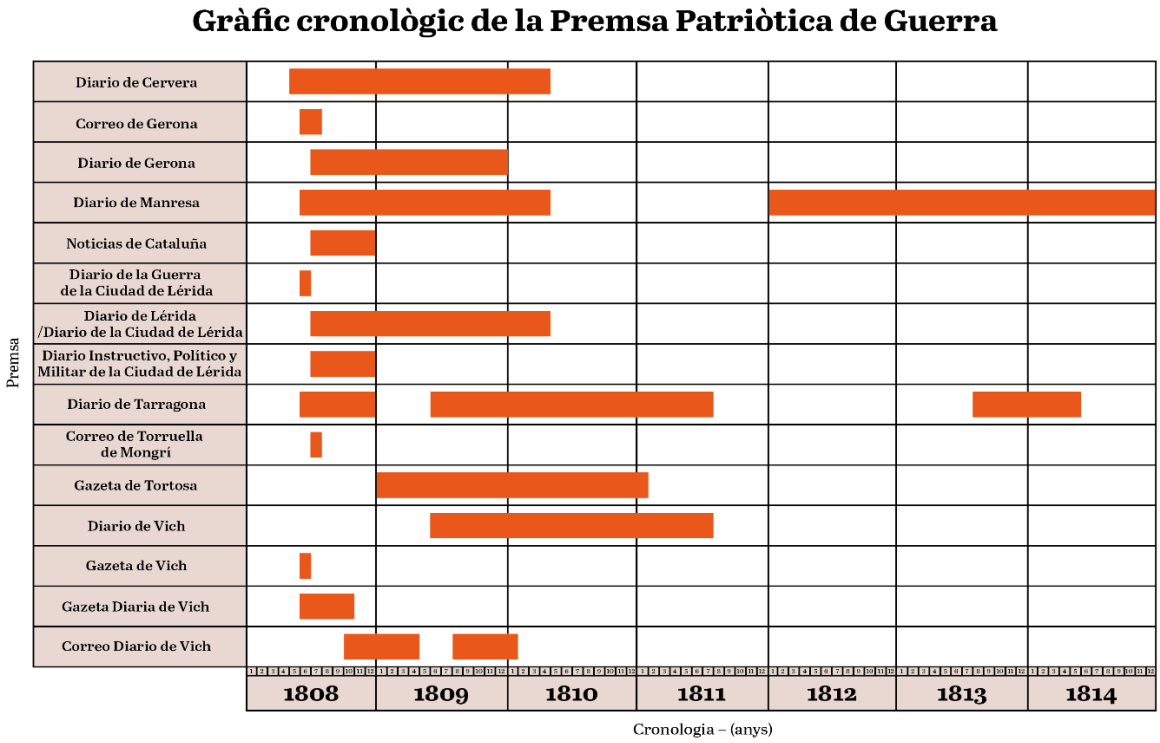

2.1.2.-La premsa de Transició: (1811-1812)

La guerra ja fa alguns anys que dura. A mitjan 1811, els francesos han assolit militarment un clar domini territorial. Encara falta, però, la conquesta d'algunes ciutats resistents: Berga, etc. Al llarg de l'any 1811, el domini dels imperials s'estengué arreu.

El 1811, fou l'any de plenitud de les conquestes franceses i de la posada en marxa de l'administració del Règim Civil, però també l'any de la "Fam" per als catalans, a causa de la doble imposició econòmica: dels patriotes i dels imperials, com també l'enorme creixement del bandolerisme, epidèmies i crisi de subsistències.

El 26 de gener de 1812, es proclamà l'annexió de Catalunya a l'imperi de Napoleó, inclosa Andorra. La Vall d'Aran, que ja havia estat envaïda el 1810,[3537] pertangué, aleshores, a l'Alta Garona,[3538] amb una divisió quadripartida i amb canvi de tots els noms i les fronteres naturals als rius, on proclamaren el Règim Civil napoleònic.

Rahola[3539] ens diu que Napoleó va feu un pressupost per a la ciutat de Girona de 141.012 francs, és a dir que tenia coll avall l'annexió. També, que hi hagué segells en català, la majoria al departament del Ter: "Valga per lo Gobern de Catalunya, any de mil vuit cents y dotze".

Aquests dos anys de conquesta i de consolidació configuren el moment més àlgid de la intervenció francesa a Catalunya: caiguda i saqueig de Tarragona, amb la mort de 6.000 persones, la majoria civils i 5.500 presoners, ben narrat per Blanch.[3540] Crema del monestir de Montserrat i del seu arxiu, el juliol de 1811, i altres fets d'armes.

L'any 1812, fou el de la consolidació de les conquestes i, el 1813, arran de la desfeta a Europa, ja començà el declivi dels imperials.

[3537]Bertran i Cuders, Josep. *El Corregiment de Talarn, 1716-1840*, Col·lecció Estudis, 29, edicions Garsineu, Tremp, 2014, pàg. 195.

[3538]Roura i Aulinas, Lluís. "Cataluña napoleónica", *Revista Trienio. Ilustración y Liberalismo*, núm. 56, 2010, pàg. 90.

[3539]Rahola, Carles. *Estudis napoleònics*, Impremta de la Casa d'Assistència i Ensenyament, Girona, 1938, pàg. 70-74.

[3540]Blanch, Antoni. *Historia de la guerra de la Independencia en Cataluña*, Frontis, Barcelona, 1968, pàg 396.

-Canals Elías, Ignacio. *La imprenta peregrina. La aventura de Antón Brusi Mirabent*, ICE-Brusi, Barcelona, 2014, pàg. 82.

En aquest context, l'actitud dels patriotes, contràriament a allò previsible, es refermà en llurs posicionaments: la guerra de guerrilles fou l'única possible i la resistència es tornà desesperada i tenaç, com ara la fortificació del monestir de Montserrat.

La premsa mantingué el seu caràcter bel·ligerant i de refutació dels avenços dels imperials, augmentà el nombre de publicacions periòdiques i incorporà altres característiques pròpies d'aquest període, com ara l'inici d'una premsa liberal, arran de les Corts de Cadis.

Els periòdics d'aquests dos anys els hem tipificat com a premsa de Transició. Aquesta premsa, a cavall entre els inicis de la guerra amb llurs posicionaments ideològics i els darrers temps de contesa, fou una premsa marcada pel Decret de llibertat de premsa, atorgat a Cadis, l'11 de novembre de 1810. Aquest Decret implicà que, de manera progressiva, sortissin a la llum uns quants diaris deslligats de les juntes de defensa, almenys aquests diaris no foren òrgans directes d'aquestes juntes.

Aquest fet transcendental originà que aquesta premsa, ja no deutora exclusivament d'un organisme concret, fos una premsa més lliure i oberta en els seus continguts ideològics, encara que aquests foren molt similars als de la premsa de Guerra, una premsa escrita, ara també, amb la finalitat d'informar i d'entretenir els lectors. Això significà canvis de continguts importants: aparició de seccions amb finalitats d'entreteniment, de servei al ciutadà, irrupció de la ideologia liberal, etc.

Aquesta premsa es concentrà, bàsicament, a les poblacions de Manresa i Vic (ambdues, juntament amb Cervera, bressoles de la premsa comarcal), ocupades i desocupades intermitentment.

Podem sintetitzar els trets característics d'aquesta premsa de Transició:

No fou una premsa vinculada estrictament a les juntes de defensa. La seva independència implicà un posicionament ideològic més ample i, alhora, més patriòtic, més bel·ligerant, ja que el domini dels imperials fou més gran. El ressò del procés constitucional de Cadis fou determinant en aquest aspecte.

La premsa de Transició contenia seccions destinades a l'entreteniment dels lectors i al servei dels ciutadans (de manera més marcada en comparació amb la premsa de Guerra).

D'aquesta premsa, en destaquem el periòdic *Noticias en la Costa de Levante*, premsa enllestida per Clarós, governador de Girona exiliat a Arenys. El *Noticiero de Vich* per la

quantitat de poemes escrits en català, i la premsa de Manresa, impresa pel liberal Martí Trullàs, no sotmesa a la junta de defensa d'aquella ciutat: el *Correo Político y Mercantil de Manresa*, el *Noticiero*, el *Correo de Manresa* i el *Correo Patriótico de Manresa*.

NOTICIAS EN LA COSTA DE LEVANTE

EXTRACTO DE LA GAZETA DE MADRID
del Miércoles 19 de Agosto de 1812.

BAXO EL GOBIERNO DE LA REGENCIA DE LAS ESPAÑAS.

ESPAÑA.

Cádiz 22 de Julio.

Está hecha ya la paz entre Rusia y Turquía. Por uno de sus artículos la Puerta se obliga á contribuir con 50 9 hombres á la Rusia, si esta potencia es atacada por el Austria.

Valladolid 30 de Julio.

La pérdida de los enemigos en la batalla de Marmont, por confesion de ellos mismos, ha consistido en que han perdido entre muertos, heridos y prisioneros 14 generales, incluso Marmont, muchos coroneles, infinitos oficiales, 209 hombres, muchas banderas, varias águilas, 27 piezas de artillería, el parque que tenian aquí en Valladolid, muchos bagages, y sobre todo la idea de que eran capaces de combatir con el exército aliado, que dicen desprecia todo peligro, y no halla obstáculos capaces de impedir que llene los deseos de su sabio General.

Pasan de 10 9 los prisioneros que el exército aliado ha recogido ya; y como aun persigue al exército fugitivo, debemos prometernos mas.

La circunstancia que hace mas apreciable esta grande victoria, es el que se haya conseguido con poca pérdida del invicto exército aliado.

Guadalaxara 16 de Agosto.

Esta plaza se ha rendido á las tropas del Empecinado despues de una vana resistencia. El total de prisioneros asciende á 775 hombres, como expresa el estado siguiente:

Aquest diari fou una publicació de la Junta de Defensa de Girona a l'exili, des de la vila d'Arenys de Mar -defensada pels vaixells anglesos i lloc de desembarcament de provisions i inici dels correus i les mercaderies cap a l'interior-, i pel seu governador Joan Clarós. Aquest governador patí diverses vicissituds: constants anades i vingudes per motiu de la guerra i, fins i tot, fou suspès en el seu càrrec, entre el 22 i el 30 de setembre de 1812, però en desconeixem les causes.

Sabem, per exemple, que ja des de l'abril de 1811, Clarós exercí de governador interí del Corregiment de Girona, des d'Arenys estant, i que feu reunir, a casa de Rafael Roure, els electors designats pels pobles lliures del corregiment, a fi de formar una nova junta corregimental de Govern d'Observació i Defensa. En aquells anys atzarosos, la realitat s'imposava dia a dia.

Aquest periòdic sortí entre l'agost de 1812 i l'agost de 1813, i, probablement, fou imprès per la impremta Ferrer d'aquella localitat. El podem classificar com a premsa de Transició per les dates de publicació.

Al primer número, corresponent a l'1 d'agost de 1812, Clarós publicà un extracte del *Diario de Mallorca* en què donava la notícia que Wellington havia entrat a Madrid, el 12 de juliol passat.

Aquest diari publicà extractes d'altres diaris de l'Estat, com ara la *Gazeta de Madrid*, del número 146, del 17 d'agost de 1812,[3541] per exemple.

Donat a conèixer a Catalunya per Josep Maria Pons i Guri.[3542]

Fons conservat:

-Arxiu Històric Fidel Fita, Arenys de Mar.

[3541] Ibíd. pàg. 367.

[3542] Pons i Guri, J. M. *Diari d'uns anys de guerra (1808-1814)*, L'Aixernador, Argentona, 1993.

Apuntador de Manresa

Citat per primera vegada per la *Revista de Gerona*, de l'1 de juliol de 1878. Periòdic també citat per Gómez Imaz,[3543] Bertan i Pijoan,[3544] Torrent[3545] i Alié.[3546] Ens diuen que aparegué el juny de 1811. Citat, també, per periòdics del període, com ara *El Conciso*, del 18 d'octubre de 1811, i el *Redactor General de Cadiz*.

Possiblement, deixà de publicar-se el mateix any. Òbviament, fou un diari de contingut antifrancès.

Guillamet[3547] ens diu que era de publicació diària i que el seu redactor fou el canonge Josep Alzina, i que podria ser la continuació del *Correo Político y Mercantil de Manresa*.

Pensem que és una publicació susceptible de ser classificada com a premsa de Transició per la data d'aparició. No pertangué a la junta de defensa de la ciutat i, a les seves pàgines, incloïa seccions destinades a la informació no-militar i a l'entreteniment. Probablement, el seu impressor fou Martí Trullàs.

Aquest diari només ens és conegut per referències. No n'hem pogut consultar cap exemplar.

[3543] Gómez Imaz, M. *Los periódicos durante la Guerra de la Independencia (1808-1814)*, Madrid, 1910, pàg. 55.

[3544] Bertran i Pijoan, L. *Premsa a Catalunya*, Barcelona, 1931.

[3545] Torrent, J. "El Diario de Manresa", *Bages*, abril de 1958.

[3546] Alié i Puigdollers, M. E. *Prensa e impresores en Cataluña y Baleares durante la Guerra de la Independencia*, tesi de l'Escola Oficial de Periodisme de Barcelona, Barcelona, 1972-73.

[3547] Guillamet, Jaume. *Els orígens de la premsa a Catalunya. Catàleg de periòdics antics (1641-1833)*, Barcelona, 2003, pàg. 115 i 364.

Noticiero de Manresa

Aparegué el 1811, segons Torrent[3548] i Alié.[3549] Possiblement, deixà de publicar-se el mateix any, per bé que Guillamet[3550] diu que es devia publicar, també, entre el 1812 i el 1813. Si sortí el 1813, probablement, es digué el *Noticioso*, ens diu Del Arco.[3551] Nosaltres pensem com Del Arco. Òbviament, fou un diari de contingut antifrancès.

Fou una publicació susceptible de ser classificada com a premsa de Transició per la data d'aparició. No pertanyia a la junta de defensa de la ciutat i, a les seves pàgines, incloïa seccions destinades a la informació no-militar i a l'entreteniment.

Tant aquest diari com el *Apuntador de Manresa* pensem que sorgiren els mesos d'estiu de 1811. Hem de tenir en compte que Mac Donald, amb 8.000 soldats imperials, havia cremat 713 cases a Manresa,[3552] de les 2.000 que hi havia, el 30 de març de 1811, en una de les més grans devastacions de tota la guerra. Doncs bé, no és fins al cap d'un o dos mesos que la gent de Manresa retornà a la seva ciutat.

Aleshores, hi aparegueren aquestes dues publicacions, molt abrandades. Probablement, el seu impressor fou Martí Trullàs.

Aquest diari només ens és conegut per referències. No n'hem pogut consultar cap exemplar.

[3548]Torrent, J. "El Diario de Manresa", *Bages*, abril de 1958.

[3549]Alié i Puigdollers, M. E. *Prensa e impresores en Cataluña y Baleares durante la Guerra de la Independencia*, tesi de l'Escola Oficial de Periodisme de Barcelona, Barcelona, 1972-73.

[3550]Guillamet, Jaume. *Els orígens de la premsa a Catalunya. Catàleg de periòdics antics (1641-1833)*, Barcelona, 2003, pàg. 369.

[3551]Del Arco y Muñoz, Luís. *La prensa periódica en España durante la guerra de la Independencia (1808-1814). Apuntes bibliográficos*, Impremta de Joaquim Barberà, Castelló, 1914, pàg. 160.

[3552]Gasol, Josep Maria. "Los manresanos de l'any vuit", *Bages*, núm. 64-65, año VI, juny-juliol de 1958. Ens diu que la ciutat de Manresa era una de les poques ciutats de Catalunya amb canonades públiques d'aigua.

Correo Político y Mercantil de Manresa

Diari conegut per referències, Torrent[3553] i Alié[3554] ens en parlen. Hi aparegué a inicis de 1812 i fins el 1813, segons Del Arco.[3555]

Pensem que es pot classificar dins de premsa de Transició, per la data d'aparició i perquè no pertangué a la junta de defensa de la ciutat i, a les seves pàgines, devia incloure seccions destinades a informació no-militar i d'entreteniment, com també econòmica, d'avisos i política, segons el seu títol. Probablement, el seu impressor fou Martí Trullàs.

No n'hem pogut consultar cap exemplar.

[3553]Torrent, J. "El Diario de Manresa", *Bages*, abril de 1958.

[3554]Alié i Puigdollers, M. E. *Prensa e impresores en Cataluña y Baleares durante la Guerra de la Independencia*, tesi de l'Escola Oficial de Periodisme de Barcelona, Barcelona, 1972-73.

[3555]Del Arco y Muñoz, Luís. *La prensa periódica en España durante la guerra de la Independencia (1808-1814). Apuntes bibliográficos*, Impremta de Joaquim Barberà, Castelló, 1914, pàg. 116.

El Noticiero (Manresa)

Diari conegut per referències, citat per Gómez Imaz,[3556] Cornet,[3557] Torrent,[3558] Febrer,[3559] Alié[3560] i Fort.[3561] Sortí a Manresa el 1812, i hi va continuar la seva publicació fins el 1813.

Semblantment al *Correo Político y Mercantil de Manresa*, pensem que fou una publicació susceptible de ser classificada com a premsa de Transició per la data d'aparició. No pertanyia a la junta de defensa de la ciutat i, a les seves pàgines, incloïa seccions destinades a la informació no-militar i a l'entreteniment. Probablement, el seu impressor fou Martí Trullàs. Fou la continuació del *Noticiero de Manresa*.

No n'hem pogut cosultar cap exemplar.

[3556]Gómez Imaz, M. *Los periódicos durante la Guerra de la Independencia (1808-1814)*, Madrid, 1910.

[3557]Cornet, C. *Guia del viajero en Manresa y Cardona*, Barcelona, 1860.

[3558]Torrent, J. "El Diario de Manresa", *Bages*, abril de 1958.

[3559]Febrer, J. *Los periódicos de Cataluña y Baleares durante la Guerra de la Independencia (1808-1814)*, tesi número 9 de l'Escola Oficial de Periodisme de Barcelona, Barcelona, 1972.

[3560]Alié i Puigdollers, M. E. *Prensa e impresores en Cataluña y Baleares durante la Guerra de la Independencia*, tesi de l'Escola Oficial de Periodisme de Barcelona, Barcelona, 1972-73.

[3561]Fort i Olivella, Joan. "La col·lecció de premsa patriòtica del Callís (1808-1809)", *Annals de l'Institut d'Estudis Gironins*, Volum XXVIII, Girona, 1985-86.

6ª R. 250.819 (1) T. Com. 10. 53

Núm. 53. Pág. 229

CORREO DE MANRESA

DEL LUNES 10. DE AGOSTO DE 1812.

SEÑOR EDITOR:

En el Correo Ultimo n. 52 reparo que da aviso al Publico que en los dias 15 y 16 se publicará con pomposidad la Nueva Constitucion. Quanto pueda dar ocasion á los enemigos para difundir especies perjudiciales á nuestra causa, y capaces de desalentar y mortificar á los buenos patriotas que gimen baxo su barbaro yugo, deberia evitarse por todos los medios posibles.

El 15 habrá salvas en Barcelona y demas fuertes enemigos, en celebridad del dia de St. (si existe ó no existe) Napoleon: publicandose en el mismo dia la Constitucion en Manresa deberá haber no solo salvas, sino illuminacion, y quanto sea compatible con las circunstancias y escaces de medios de la época actual, para celebrar el dia mas grade de la Provincia.

Yo bien se que podria mirarse como un bello contraste el que al mismo dia en que los supuestos dominadores de España festejan al ususpador, se publicase este monumento inmortal que han sancionado los Padres de la Patria, como prueba la mas incontestable de lo distante que esta de ser dominada la Provincia; pero como el enemigo saca partido de la menor circunstancia para engañar intimidar, mortificar &c. á los buenos españoles, yá toda Europa; y aunque sepa que al momento siguiente han de descubrirse sus patrañas, no por eso dexa de decirlas, y ademas muchos pueblos solo oyen sus relaciones ¿ no podra esa canalla decir que el dia de S. Napoleon se han hecho illuminaciones en Manresa Capital que era (es) de los insurgentes en obsequio del Despota de toda Europa? Sr. me diran: ¡eso es ya demasiado disparate para que ellos lo digan! Mayores los han esparcido, y mayor es creer que no sean capaces aun de mucho mas; y ello es gente que aunque se vea desmentida, no por eso se pone colorado.

Con que qualquier otro dia, y estando ya tan proximo el

Periòdic ja citat per Gómez Imaz,[3562] qui segueix Cornet.[3563] Sortí publicat a principis del mes de febrer de 1812. Hem pogut consultar 3 exemplars, números 153, corresponent al dilluns, 10 d'agost, el 154, del dijous, 13 d'agost, i el 156, del dijous, 17 d'agost, per la qual cosa, el primer número devia sortir a inicis del mes de març de 1812, segons la numeració.

-Núm. 153, corresponent al dilluns, 10 d'agost de 1812, a la portada, ens parla de la imminent promulgació de la Constitució liberal de Cadis, i lloà l'esforç dels patriotes. També, hi ha quatre poemes en castellà, dos d'ells són sonets, del mateix autor més avall citat. Són poemes dedicats al general Lacy i a la dissort de la crema del monestir de Montserrat. També, hi ha una carta d'un senyor que signa amb el pseudònim: *El convecino,* qui defensa el nou marc jurídic constitucional.

-Núm. 154, corresponent al dijous 13 d'agost de 1812, hi ha la publicació d'un poema en castellà titulat: *Endecasílabos,* signat per P. E. Dr. J. R. y. S., dedicats a la ciutat de Manresa per haver-se jurat la Constitució. A les planes interiors, es fa un elogi de la ciutat pel seu patriotisme i, a la darrera pàgina, hi hagué publicitat dels llibres que es venien al despatx del diari.

-Núm. 156, corresponent al dilluns, 17 d'agost de 1812, pàg. 237-241, a la portada, hi hagué un sonet en castellà, dedicat al general Lacy, signat per P. E. Dr. J. R. y S., i un altre sonet, també en castellà i anònim, amb motiu de la publicació de la Constitució, i un tercer, igual, dedicat a la mare de Déu. També, Notícies del Regne: el capità francès Caffarelly ha succeït com a capità general de l'exèrcit del Nord al general Dorsenne. Notícies del Principat: Puigcerdà, 31 de juliol de 1812, el general rus Doctorou ha guanyat una batalla contra els francesos. A prop de Barcelona, el 2 d'agost, de 1812, hi han tornat els vàndals que varen incendiar el monestir de Montserrat, juntament amb Collbató i les ermites de la serra, també es malparla del redactor del *Diario de Barcelona*. Peu: "*Manresa*: *Por Martín Trullas*".

El *Correo de Manresa*, a partir de l'octubre de 1812 canvià de nom, i esdevingué el *Correo Patriótico de Manresa*. Aquesta publicació tingué les mateixes mides que el

[3562]Gómez Imaz, M. *Los periódicos durante la Guerra de la Independencia (1808-1814),* Madrid, 1910, pàg. 77.
[3563]Cornet, C. *Guia del viajero en Manresa y Cardona*, Barcelona, 1860.

Correo anterior, el mateix impressor, Martí Trullàs -probablement, també fou el redactor- i la mateixa orla a la portada.

Es tracta d'una premsa a cavall entre premsa de Transició i premsa Ideològica: Constitucionalista:

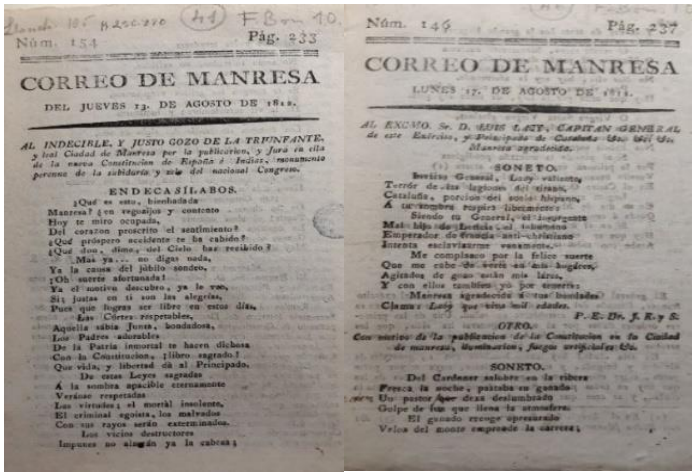

Núm. 154 Pág. 233

CORREO DE MANRESA

DEL JUEVES 13. DE AGOSTO DE 1812.

AL INDECIBLE, Y JUSTO GOZO DE LA TRIUNFANTE, y leal Ciudad de Manresa por la publicacion, y jura en ella de la nueva Constitucion de España é Indias, monumento perenne de la sabiduria y celo del nacional Congreso.

ENDECASÍLABOS.

¡Qué es esto, bienhadada
Manresa! ¿en regocijos y contento
Hoy te miro ocupada,
Del corazon proscrito el sentimiento?
¿Qué próspero accidente te ha cabido?
¿Qué don, dime, del Cielo has recibido?
¡Mas ya... no digas nada,
Ya la causa del júbilo sondeo,
¡Oh suerte afortunada!
Ya el motivo descubro, ya le veo,
Sí justas en ti son las alegrías,
Pues que logras ser libre en estos dias,
Las Cortes respetables,
Aquella sábia Junta, bondadosa,
Los Padres adorables
De la Patria inmortal te hacen dichosa
Con la Constitucion, ¡libro sagrado!
Que vida, y libertad dá al Principado.
De estas Leyes sagradas
Á la sombra apacible eternamente
Verásse respetadas
Los virtudes; el mortal insolente,
El criminal egoista, los malvados
Con sus rayos serán exterminados.
Los vicios destructores
Impunes no alzarán ya la cabeza;

Núm. 149 Pág. 237

CORREO DE MANRESA

LUNES 17. DE AGOSTO DE 1812.

AL EXCMO. Sr. D. LUIS LACY, CAPITAN GENERAL de este Exército, y Principado de Cataluña &c. &c. &c. Manresa agradecida.

SONETO.

Ilustre General, Lacy valiente,
Terrór de las legiones del tirano,
Cataluña, porcion del suelo hispano,
A tu siempre propio libertador
Siendo tu General, el insurgente
Mal hijo de Iberia, el tabernero
Emperador de Francia anti-cristiano
Intenta esclavizarme vanamente.
Me complazco por la felice suerte
Que me cabe de verte en mis hogares,
Agitada de gran mar mis lares,
Y con ellos tambien yo por consorte:
Manresa agradecida á tus bondades
Clama: Lacy que sea tu defensor.

P. E. Dr. J. R. y S.

OTRO.

Con motivo de la publicacion de la Constitucion en la Ciudad de manresa, iluminacion, fuegos artificiales &c.

SONETO.

Del Cardener saltaba en la ribera
Presca la noche, pastaba su ganado
Un pastor que dexa deslumbrado
Golpe de luz que llena la atmosfera.
El ganado recoge apresurado
Velos del monte empuede la carrera;

Diari abrandat contra els francesos, de tiratge bisetmanal. Defensà la Constitució liberal de 1812.

Fons conservats:

-Biblioteca de Catalunya, Fullets Bonsoms de 1812, núm. 10.630, 10.631 i 10.632.

Núm. 7. Pág. 29

CORREO PATRIOTICO

DE MANRESA DEL JUEVES 8 DE OCTUBRE DE 1812.

El Excmo. Sr. D. Antonio de Gregorio, gabernador de la isla de Menorca &c., se ha servido comunicar la instruccion siguiente para el que quiere especular en granos en los puertos Rusos del Mar Negro.

La navegacion del Mar Negro es muy peligrosa desde fines de noviembre hasta mediados de marzo, y se puede considerar como cerrado durante dicho tiempo particularmente el de Fagamak en el Mar de Azof por helarse sus aguas pero por los Sud-Uestes que reynan en la propia estacion se suele llegar en pocos dias desde las costas del Mediterráneo á Constantinopla, en cuya capital teniendo un comisionado la casa de comercio que entable sus especulaciones de granos en los puertos de Odesa y de Fagamok, principales mercados de la Rusia, podria ir recibiendo las remesas de trigo que se le hiciesen en el otoño en seguida de la cosecha, y los buques españoles podrian hacer sus cargamentos en este depósito durante el invierno, hasta que al acercarse á la primavera, pudiesen ir directamente á cargar en los citados puertos del Mar Negro.

El cónsul de S. M. en el puerto de Odesa D. Luis del Castillo, que merece el mejor concepto por sus conocimientos, providad y patriotismo, escribe con fecha de 5 de junio del presente año: que habia abundancia de trigos allí, y que su precio era el de 20 rs. vn. la fanega de trigo duro que se aprecia en Constantinopla, y de 15 rs. vn. la fanega de trigo tierno que se prefiere en España.

Añade, que podria comprarse el trigo á mejor precio, si en tiempo oportuno se hiciesen los acopios en lo interior, remitiéndole fondos para ello en buenas letras de cam-

Periòdic citat per Torrent i Tasis.[3564] Alié[3565] ens diu que tingué 4 pàgines, de publicació diària. El seu format: 22 x 15.50. Fou la continuació del *Correo de Manresa*, com també indica Gillamet.[3566] Aquest diari aparegué el 2 d'octubre de 1812. Tingué contingut antifrancès. Deixà de publicar-se el 1813.

Hem pogut consultar el número 7, corresponent al dijous, 8 d'octubre de 1812. El redactor i impressor, el liberal Martí Trullàs, donà l'avís als subscriptors perquè no compressin cap altre diari més, ja que aquest inclourà totes les notícies que hi apareguin.

També, tenim notícia dels números sortits el 2 i el 30 de novembre i el 28 de desembre de 1812.[3567]

Amb l'avís que el *Correo* durà totes les notícies i que només compressin aquest periòdic, el redactor i impressor demostrà l'ambició de la publicació i, alhora, ens informà de la gran competència de diaris que hagué a la ciutat de Manresa, durant la guerra. No hem d'oblidar pas que, després de Barcelona, Manresa fou la població més important de Catalunya, per damunt de la resta de capitals de província, juntament amb la ciutat de Reus, i puntualment Tarragona, abans de caure davant els imperials.

Aquest diari l'hem classificat com a premsa de Transició, per bé que, igual que el *Correo de Manresa*, el podríem classificar com a l'inici de la premsa Ideològica: Constitucionalista.

Fons conservats:

-Arxiu Històric Comarcal del Bages, número 7, corresponent al dijous, 8 d'octubre de 1812.

[3564]Torrent, Joan; Tasis, Rafael. *Història de la premsa catalana*, Edi. Bruguera, Barcelona, 1966.

[3565]Alié i Puigdollers, M. E. *Prensa e impresores en Cataluña y Baleares durante la Guerra de la Independencia*, tesi de l'Escola Oficial de Periodisme de Barcelona, Barcelona, 1972-73.

[3566]Guillamet, Jaume. *Els orígens de la premsa a Catalunya. Catàleg de periòdics antics (1641-1833)*, Barcelona, 2003, pàg. 115 i 369.

[3567]Sánchez i Agustí, Ferran. "Notícies de les guerres del Francès a la Catalunya central (1793-1814)", *Dovella*, any VII, II època, núm. 25, Manresa, 1987, pàg. 118-121.

El Patriota (Manresa)

Periòdic citat per Torrent i Tasis.[3568] Aquest diari fou bel·ligerant contra els francesos i defensà la Constitució de Cadis. Aparegué a Manresa, el 1812, possiblement, abans de l'estiu. Coneixem aquesta referència per Balaguer.[3569] Durà fins el 1813, segons Alié.[3570]

L'historiador Sarret i Arbós[3571] tampoc no va poder consultar-ne cap exemplar. El seu títol tingué influències en la premsa posterior de Manresa: *Correo Patriótico de Manresa*, del mes d'octubre de 1812. També, de la premsa vigatana contemporània: *El Patriota Ausonense*. Del Arco[3572] el cita com a *El Patriota Manresano*.

Amb el títol de *El Patriota*, el 1812, a Madrid, tenim una publicació amb el mateix nom, citat per Gómez Imaz (1910), pàg. 225.

Premsa coneguda per referències. No n'hem pogut consultar cap exemplar.

[3568]Torrent, Joan; Tasis, Rafael. *Història de la premsa catalana*, Edi. Bruguera, Barcelona, 1966.

[3569]Balaguer, Anna Maria. "Aproximació a la premsa manresana del segle XIX", *Miscel·lània d'Estudis Bagencs*, núm. 3, Manresa, 1984.

[3570]Alié i Puigdollers, M. E. *Prensa e impresores en Cataluña y Baleares durante la Guerra de la Independencia*, tesi de l'Escola Oficial de Periodisme de Barcelona, Barcelona, 1972-1973.

[3571]Sarret, J. *Manresa en la guerra de la Independencia (1808-1814)*, Manresa, 1922.

[3572]Del Arco y Muñoz, Luís. *La prensa periódica en España durante la guerra de la Independencia (1808-1814). Apuntes bibliográficos*, Impremta de Joaquim Barberà, Castelló, 1914, pàg. 130.

NOTICIERO DE VICH.

DEL LUNES 16 DE SETIEMBRE DE 1821.

Ss. Cornelio y Cipriano Mrs.

ITALIA.

Roma 9 de Mayo.

Relacion historica de la injusta prision que sufrió el Padre Santo, y su deportacion á Francia executada por el General Miollis (1) de órden de Bonaparte, en el dia 6 de Julio de 1810. (2)

Unos 50 facinerosos, destinados para empresa tan impía, se juntaron la noche anterior al 6 de Julio de

(1) *Este general es el mas irreligionario de quantos sirven al tirano de la Europa, y el que mas se ha distinguido en odio contra la Iglesia y sus sagrados ministros: por esto seguramente se hechó mano de él para empresa tan sacrilega.*

(2) *Aunque este suceso és muy atrasado; ha creido el Redactor que el público lo leerá con gusto, por ser tan interesante; mayormente no habiendose recibido hasta poco tiempo ha su detalle circunstanciado.*

Aquest diari sortí rere l'ocupació francesa que havia patit la ciutat el mes de juliol. Tingué continuïtat fins el 2 de novembre de 1812. El mes de desembre de 1811, apareixerà amb el nom de *El Patriota Ausonense*, aquesta ja serà premsa Ideològica: Constitucionalista.

Fou la continuació de la *Gazeta Diaria de Vich*.[3573] Uns dies abans del 15 de setembre de 1811 (data de la sortida del diari), hi sortí un full volander en què anunciava la propera sortida d'aquest periòdic *Anuncio*, amb llurs característiques, com ara: que extractaran les notícies més interessants dels periòdics apareguts a la península i d'alguns estrangers, juntament amb informació de persones "*con la mejor crítica*", que també hi aportin informació, com també reflexions interessants del redactor, ja sigui per aclarir la fiabilitat de les informacions o per qualsevol altra causa. També, s'hi publicaran discursos: "*cortos y graciosos*", ja siguin en prosa o en vers per tal d'enardir els ànims dels combatents i el patriotisme, per la qual cosa, convidem els literats que vulguin dedicar-s'hi, que els enviïn al redactor mateix, o bé a l'impressor Felip Tolosa, en aquest sentit, i arran de la llibertat d'impremta, es publicaran alguns poemes d'estètica novella, essent, en conseqüència, un tret de modernitat indiscutible:

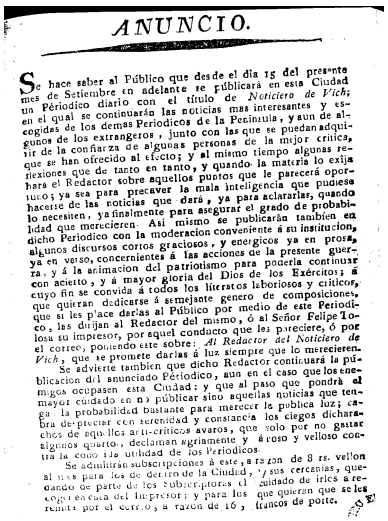

ANUNCIO.

Se hace saber al Público que desde el dia 15 del presente mes de Setiembre en adelante se publicará en esta Ciudad un Periodico diario con el título de *Noticiero de Vich*; en el qual se contendrán las noticias mas interesantes y escogidas de los demas Periodicos de la Peninsula, y aun de algunos de los extrangeros, junto con las que se puedan adquirir de la confianza de algunas personas de la mejor crítica, que se han ofrecido al efecto; y al mismo tiempo algunas reflexiones que de tanto en tanto, y quando la materia lo exija hará el Redactor sobre aquellos puntos que le parecerá oportuno; ya sea para precaver la mala inteligencia que pudiese hacerse de las noticias que dará, ya para aclararlas, quando lo necesiten, ya finalmente para asegurar el grado de probabilidad que merecieren. Asi mismo se publicarán tambien en dicho Periodico con la moderacion conveniente á su institucion, algunos discursos cortos graciosos, y energicos ya en prosa, ya en verso, concernientes á las acciones de la presente guerra, y á la animacion del patriotismo para poderla continuar con acierto, y á mayor gloria del Dios de los Exércitos; á cuyo fin se convida á todos los literatos laboriosos y críticos, que quieran dedicarse á semejante genero de composiciones, que si les p'ace darlas al Público por medio de este Periodico, las dirijan al Redactor del mismo, ó al Señor Felipe Tolosa su impresor, por aquel conducto que les pareciere, ó por el correo, poniendo este sobre: *Al Redactor del Noticiero de Vich*, que se promete darlas á luz siempre que lo merecieren.

Se advierte tambien que dicho Redactor continuará la publicacion del anunciado Periodico, aun en el caso que los enemigos ocupasen esta Ciudad: y que al paso que pondrá al mayor cuidado en no publicar sino aquellas noticias que tengan la probabilidad bastante para merecer la publica luz; cubrirá de desprecio con serenidad y constancia los ciegos dicharachos de aquellos anti-críticos avaros, que solo por no gastar algunos quarto, declaman agriamente y á roso y velloso contra la conocida utilidad de los Periodicos.

Se admitirán subscripciones á este, á razon de 8 rs. vellon al mes para los de dentro de la Ciudad, y sus cercanias, quedando de parte de los Subscriptores el cuidado de irlos á recoger en casa del Impresor; y para los que quieran que se les remita por el correo, á razon de 16, francos de porte.

S'avisà que el redactor continuarà la publicació del periòdic encara que la ciutat sigui ocupada pels imperials; també, comentà que els escrits que fan al·lusió a la manca d'utilitat dels periòdics, no seran publicats. S'admetran subscripcions a 8 rals de billó per als veïns de la ciutat i 16, *francos de porte*, per a aquells que el vulguin rebre per correu. Els subscriptors hauran d'anar a buscar l'exemplar a casa de l'impressor.

[3573] ACA. Inventari de la Junta Superior del Principat de Catalunya, caixa núm. 192, núm. 310, corresponent al 31 de desembre de 1813.

El país, immers en una guerra devastadora, assistí a aquest procés de canvi polític des de les planes dels diaris, informant-se'n i prenent partit entre els defensors de la monarquia sense limitacions, és a dir, absoluta, i els liberals, partidaris d'un major control de les estructures de l'Estat.

La ciutat de Vic fou un reflex dels canvis que se succeïren al país. D'aquesta manera, el redactor -desconegut- del *Noticiero de Vich*, si bé permet un cert pluralisme ideològic a les seves planes, apostà clarament per la defensa ultrada de la religió, del Tribunal del Sant Ofici, etc. L'Església[3574] de la ciutat disposà d'espai a les seves planes per a justificar-se. Sovint malparlà dels polítics liberals reunits a Cadis, etc.

Amb tot, a partir del 1812, donarà cabuda a les idees liberals i constitucionalistes. Aquest diari té com a fita la bel·ligerància contra els francesos i podem acceptar que, en algun aspecte, també inclogué informació constitucionalista. En aquest sentit, les seves informacions relatives a la guerra seran contrastades, sovint, pel *Diario de Barcelona*.

Guillamet[3575] ens diu que no es va publicar entre el 25 de gener i l'1 de febrer de 1812, i que tampoc no va sortir el 27 de maig del mateix any.

Hi hagué números extraordinaris, com el del dijous, 6 d'agost de 1812, dedicat a la Constitució liberal de Cadis, amb el subtítol: "*AÑO I.º DE LA CONSTITUCIÓN*", que ja ens anuncia l'assumpció de la legalitat vigent:

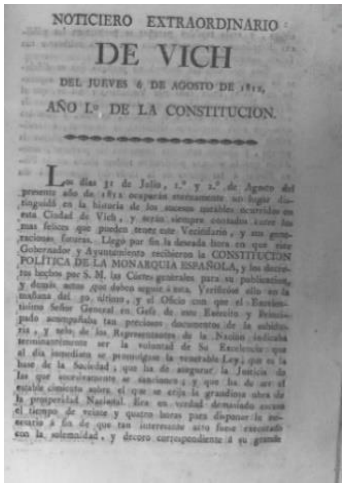
NOTICIERO EXTRAORDINARIO
DE VICH
DEL JUEVES 6 DE AGOSTO DE 1812,
AÑO I.º DE LA CONSTITUCION.

[3574]Ramisa, Maties. *La Guerra del Francès al Corregiment de Vic, 1808-1814*, tesi doctoral número 189, UB, 1992.

[3575]Guillamet, Jaume. *Els orígens de la premsa a Catalunya. Catàleg de periòdics antics (1641-1833)*, Barcelona, 2003, pàg. 362.

N'hem feta una tria pel seu contingut ideològic:

Pel que fa a l'any 1811, el núm. 23, corresponent al dilluns, 7 d'octubre de 1811 és doble i s'anuncien unes dècimes, en català, i també un discurs en català sobre els dos cometes que s'han vist al cel de la ciutat. Textos treballats a la Quarta part d'aquest estudi.

-Núm. 46, corresponent al divendres, 1 de novembre de 1811, conté una proclama bilingüe en francès i castellà del governador de Lleida Henriod, signada el 18 de desembre de 1811, sobre l'entrada a Barcelona d'un convoi molt gran, amb batusses contra els insurgents Sarsfield, Eroles, Milans i Manso, que han estat batuts. També, la senyora Maria Pérez del Camino, vídua del ex-corregidor afrancesat de Lleida, assassinat per Lacy, rebrà 800 pessetes a l'any de pensió, de part dels francesos. S'acaba amb un elogi del corregidor mort, Isidor Pérez del Camino, qui el 18 d'octubre,[3576] des de Berga, havia estat sentenciat a mort pels patriotes.

-Núm. 47, corresponent al dissabte, 1 de novembre de 1811, conté un comunicat del capità general Lluís Lacy adreçat a la Junta Superior del Principat de Catalunya, en què anuncià la rendició de la Universitat de Cervera, defensada per Aroles, per bé que Lacy l'alliberà posteriorment.

Pel que fa a l'any 1812, el núm. 248, corresponent al dimarts, 21 de juliol de 1812, pàg. 1.273-1.276, conté *Noticias del Reyno*: Alacant, 17 de juny de 1812; fam i morts a Madrid; que el rei Josep no paga; que el preu del pa està pels núvols (18 rals de billó i hi arribarà als 20). Vic, 21 de juliol de 1812, notícia de l'alliberament de Lleida i de la voladura del castell, amb 600 francesos morts. Sense peu d'impremta.

-Núm. 267, corresponent al diumenge, 9 d'agost de 1812, pàg. 1.264-1.266, hi hagué una proclama: *Catalanes* [...], en què s'elogia el govern de la nació i dels britànics, perquè ara que Napoleó és batut a Europa, és l'hora del nostre alliberament. Conté una exhortació als catalans per a continuar la lluita, signada per la Junta Superior del Principat de Catalunya, des de Sallent, 7 d'agost de 1812, pel vocal, Valentí Riera. També, hi ha notícies d'A Corunya, 5 de juny de 1812, amb fina ironia sobre Napoleó, i Josep Bonaparte, titllat de "*Pepe Botella*". També sobre Urquijo i llurs renebodes, i sobre la

[3576] Ibíd.

falta de *madames* a Madrid; també hi ha una notícia des de Vic, el 9 d'agost, en què es parla de l'estat dels paisans i militars a l'hospital de la Caritat de Vic, amb les entrades i sortides de ferits i malalts, des del 15 al 31 de juliol de 1812, amb un total de paisans: 337, amb morts, 37, i curats, 188 i 112, que encara són a l'hospital, i referencia els militars que han estat donats d'alta: 127, amb morts, 4 i, en resten, 127. Acaba dient: "*En el despacho de este periódico y en la librería de Juan Dorca se vende*: *Relación exacta de lo practicado en esta ciudad, en los días 31 de julio, 1 y 2 de agosto, para la publicación de la Constitución, su precio, 9 quartos. En la imprenta de Felipe Tolosa*".

-Núm. 274, corresponent al diumenge, 16 d'agost de 1812, inclou un poema contra els afrancesats, escrit en català. També, hi ha tres dècimes escrites en català, els dies 6, 26 i 27 d'octubre de 1812. Textos treballats a la Quarta part d'aquest estudi.

A finals de 1811 i fins a mitjan 1812, tingueren lloc a la ciutat de Cadis els grans debats ideològics sobre l'abolició dels senyorius jurisdiccionals,[3577] del Tribunal del Sant Ofici, i la promulgació de la Constitució liberal, etc.:

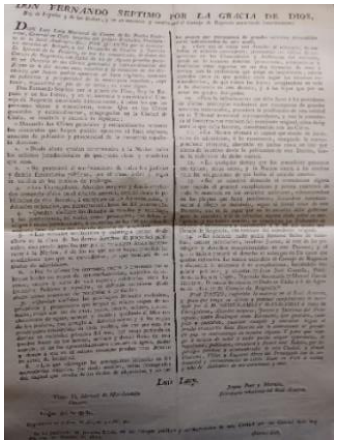

Nosaltres l'hem classificat com a premsa de Transició ja que no fou l'òrgan de la junta de defensa de la ciutat, i perquè inclogué a les seves pàgines informacions diverses, amb l'ànim d'entretenir i d'informar alhora. També conté la llavor de la premsa Ideològica: Absolutista, per bé que també inclou informació liberal i constitucionalista.

[3577]Va significar un enfrontament directe entre les classes socials més privilegiades, que posseïen la terra i dictaven lleis que els afavorien, i els pagesos i jornalers que en patien les conseqüències. La societat agrària d'aleshores va veure's remoguda, ja que aquest senyorius eren arreu. A les Corts, no varen discutir sobre la propietat de les terres, sinó sobre la potestat dels senyors de ser-ne jutges. En aquest sentit, per als liberals, la jurisdicció ha de ser estatal i els jutges han de ser independendents i elegits mitjançant oposicions.

Finalment, a partir de l'any 1812, amb l'aportació d'idees liberals, l'aportació de poemes en català, que fou notòria, amb poemes d'estètica novella, a més d'atorgar a la veracitat de les notícies un lloc destacat, l'hem considerada la primera premsa *moderna*.

Fons conservats:

-Arxiu-Biblioteca Episcopal de Vic, col·lecció sencera.

-Arxiu de la Corona d'Aragó. Diversos, Junta Superior del Principat de Catalunya, caixa núm. 23: núm. 46, corresponent al divendres, 1 de novembre de 1811; núm. 47, corresponent al divendres, 1 de novembre de 1811; núm. 248, corresponent al dimarts, 21 de juliol de 1812, pàg. 1.273-1.276; núm. 267, corresponent al diumenge, 9 d'agost de 1812, pàg. 1.264-1.266; núm. 274, corresponent al diumenge, 16 d'agost de 1812.

-Biblioteca Nacional de Catalunya. General, 07(46.71vich) Not 8º, exemplars de 1812: núm. 183, 184, 186, 195, 212, 213, 215 i 216.

Num. 1 Pag. 1

EL CENSOR EN EL PRIMER EXERCITO.

Vich martes 15 de diciembre 1812.

ARTICULO COMUNICADO.

Respuesta al articulo comunicado por el Señor G. Q. al Redactor General de Cadiz del viernes 16 de octubre ultimo numero 490.

SEÑOR G.

Muy Sr. mio. Este principado ama demasiado las virtudes militares de su General en Gefe Don Luis Lacy para que permita que nadie le undique impunemente: y esta es la razon porque los Catalanes que han visto su papel de Vd. en el *Redactor General*, lo han leido con tanta indignacion, que han creido al momento ó que Vd. ha sido perseguido justamente por Lacy, ó que es Vd. pariente de los que el mismo Lacy ha perseguido como traydores á nuestra patria, ó bien que es Vd. tan perfido que la satira infame que contiene dicho escrito, la ha puesto Vd. por cuenta del tirano de la Europa.

Estan los Catalanes muy prevenidos en favor del General Lacy para que su papel de Vd. produzga el efecto que se ha propuesto: al contrario la satira que contiene, en lugar de disminuir en lo mas mínimo quanto pueden y deben esperar de su sabiduria, los eleva naturalmente á contemplar un heroe verdadero en la persona de su General, y en admirar en la misma un guerrero impavido que no dudó un momento para cumplir las ordenes del Gobierno en tomar á principios de julio del año pasado el mando de un exército que no existia, y de una provincia que hervia en convulsiones. Si: España debe á Lacy la existencia politica de Cataluña, de este para benemerito que ha dado á la nacion la prueba mas completa de que primero perecerá antes de ser esclavo, y las demas provincias de la Peninsula son igualmente deudoras á este mismo heroe de un exército enemigo menos, y de la esperanza que naturalmente les inspiró el saber no solo que en Cataluña se haceá la guerra á los franceses con todo el vigor posible, sino que se les batia completamente en igualadá, en Cervera, en Bellpuig, en Villaneca, S. Feliu de Codinas, y en quantos parages podia Lacy medir su fuerza con la del Corso, precisamente en la época misma que todo el mundo creia que el principado estaba ya en poder de los franceses, y Lacy en una tumba de la que no existia jamás. Loco Dios que vela sobre la

MUSEO EPISCOPAL VIC 18216

Guillamet[3578] ens diu que va ser publicat a Vic, el 15 de desembre de 1812, de tirada irregular. Fou imprès per la impremta de l'Exèrcit, administrada pel Brusi, per bé que ell era a Mallorca, aleshores. Mida en quart, de 4 pàgines a una sola columna. També, ens diu que només ha vist un exemplar i que és possible que no en sortíssim més.

Aquesta publicació devia estar relacionada amb la defensa del general liberal Lluís Lacy, com a general en cap i primer governador constitucional de Catalunya, el 1812, com es desprèn de la portada.

A la *Gazeta Militar y Política del Principado de Catalunya*, núm. 13, corresponent al divendres, 12 de febrer de 1813, hi ha una: *Respuesta á parte del artículo comunicado por el señor Y. V. al supuesto Censor en el Primer Exército*, imprès a Vic, el dimarts, 15 de desembre de 1812: "*Papel que desvanece una calumnia impuesta al papel de Cataluña, á Berga*", és a dir a la *Gazeta Militar y Política del Principado de Cataluña*, en defensa de Lacy.

El seu contingut foren temes polítics relacionats amb l'exèrcit. Fou un periòdic patriòtic.

Fons conservats:

-Arxiu-Biblioteca Episcopal de Vic, exemplar del 15 de desembre de 1812.

[3578]Ibíd. Pàg. 110.

Síntesi:

Hem tractat la forma, la ideologia i els trets distintius d'aquests diaris, aspectes que sintetitzen la doctrina d'aquestes publicacions a la fi de l'Antic Règim. Aquesta premsa Patriòtica de Transició no fou una premsa vinculada estrictament a les juntes de defensa. La seva independència implicà un posicionament ideològic més ample i, alhora, més patriòtic, més bel·ligerant, ja que el domini dels imperials fou més gran. El ressò del procés constitucional de Cadis fou determinant en aquest aspecte, sobretot la Llei de la llibertat d'impremta.

La premsa de Transició contenia secions destinades a l'entreteniment dels lectors i al servei dels ciutadans (de manera més marcada en comparació amb la premsa de Guerra).

Els periòdics mantingueren el seu caràcter arravatat i de refutació dels avenços dels imperials. Augmentà el nombre de publicacions periòdiques com també les característiques pròpies d'aquest període.

Observem que, pel que fa a la forma, hi ha certa regularitat d'aquesta premsa, similar a la sorgida a la fi de la Il·lustració: una sola columna, només quatre pàgines, paper de dolenta qualitat, poques seccions, etc., llevat del *Correo de Manresa*, el *Correo Patriótico de Manresa*, i el *Noticiero de Vich*, aquest darrer fou un diari complet, amb la publicació de poemes en llengua catalana, entreteniment, diverses seccions informatives, ideologia liberal en alguns exemplars; el referenciem com a la primera premsa *moderna* del període.

Pel que fa a la ideologia, el periòdic editat per Clarós, *Noticias en la Costa de Levante* és vehement en la defensa i propaganda dels ideals patriòtics, com també bel·ligerant contra els francesos, com el *Noticiero de Vich*, ja com a inici de les idees constitucionalistes; d'altra banda, tenim *El Censor en el Primer Exército*, però amb ideologia absolutista, inici de la premsa Ideològica immediatament posterior:

Finalment, també hi adjuntem un gràfic cronològic de la premsa Patriòtica de Transició en què podem observar l'aparició d'aquests diaris, al llarg de la Guerra del Francès:

Gràfic cronològic de la Premsa Patriòtica de Transició

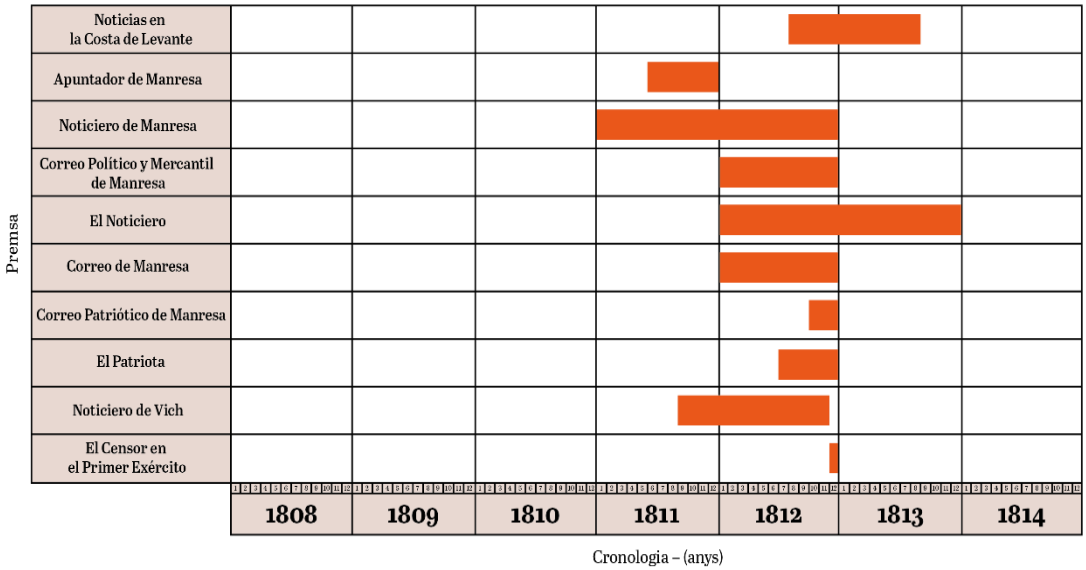

2.1.3.-La premsa Ideològica: Constitucionalista/Absolutista (1813-1814)

L'imperi Napoleònic s'havia estavellat contra els russos, els austríacs i els prussians i la retirada en tots els fronts de guerra era evident. A la península, començà un degoteig de tropes per a reforçar els fronts europeus. L'inici de la fi s'acostava.

Catalunya començà a no veure's amb el dogal al coll. Els francesos iniciaren la retirada d'algunes poblacions. La fugida cap a la frontera fou lenta, i hi mantingueren una gran capacitat de maniobrabilitat.

La majoria de la premsa que hem encabit en aquest grup ideològic es publicà el 1813 i a inicis de 1814.

Com veiem, ja és una premsa que té com a referent directe el futur immediat del país, deslliurat finalment de Napoleó.

Hem anomenat aquesta premsa amb el nom d'Ideològica, però volem deixar clar que tota la premsa patriòtica fou una premsa ideològica, però aquesta ho és especialment: el 1813 i inicis de 1814, tenen lloc a les seves pàgines, unes batalles ideològiques concretes, els partidaris de la Constitució liberal de Cadis contra els partidaris de l'absolutisme, és a dir, entre liberals i absolutistes.

Pensem que són aquests posicionaments els que determinen aquesta classificació, per bé que a Manresa, ja el 1812, hi hagué premsa que hem classificat com a de Transició, però que conté l'inici de premsa Ideològica: Constitucionalista, i, a la ciutat de Vic: Constitucionalista i també Absolutista.

Podem sintetitzar els trets característics d'aquesta premsa Ideològica: Constitucionalista/Absolutista, de 1813-1814.

Fou una premsa amb pretensions d'informar i d'entretenir alhora. Centrada, bàsicament, en els processos polítics i ideològics del país, tot prenent uns posicionament antagònics: els partidaris de la legalitat vigent i del procés constitucional de Cadis, liberals que volien un canvi social, i els absolutistes, nostàlgics de l'Antic Règim, que volien esborrar aquests anys de "liberalisme".

Una premsa serà d'ideologia constitucionalista i una altra d'ideologia absolutista. No les hem subclassificades perquè entenem que totes dues són premsa Ideològica, i un

testimoni de primer nivell per a entendre les lluites fratricides a les acaballes de la Guerra del Francès: persecucions dels afrancesats, escletxes importants en l'edifici de l'Antic Règim, una societat en transició cap a la modernitat, etc., com també, la irrupció d'una premsa *moderna*, liberal, de forma innovadora i que publicà notícies contrastades en diversos periòdics, que suposà un punt de partida per a entendre el segle XIX, com a llavor de les guerres carlines i més enllà.

D'aquesta premsa, en destaquem els subtítols apareguts a les portades dels diaris liberals: el *Noticiero de Vich*, l'*Argos Manresano*, *El Patriota Ausonense*, el *Diario Militar, Político y Mercantil de la Ciudad de Tarragona*, de l'*Eco de Reus* i del *Periódico Político y Mercantil de la Villa de Reus*, i del diari absolutista: el *Centinela de la Patria en Reus*.

També, els periòdics: *Abeja Manresana*, per ser imprès per Abadal, tradicionalista; el *Centinela de la Patria en Reus*, d'ideologia neofeudal, i, al costat oposat, els diaris liberals, models de premsa *moderna*: el *Diario Militar, Político y Mercantil de la Ciudad de Tarragona*, director del qual fou el frare liberal Albert Pujol; l'*Eco de Reus* i el *Periódico Político y Mercantil de la Villa de Reus*; també, *El Patriota Ausonense*, que començà com a premsa tradicionalista i acabà, rere l'impuls del Brusi, com a diari liberal i premsa *moderna*, també per l'ús de la llengua catalana; el *Redactor General de Catalunya*; també amb l'impuls de l'afrancesat i liberal Joan Dorca i la *Gazeta de Catalunya*, de 1814, redactada pel Brusi: premsa *moderna* per l'ús de la forma innovadora, per la ideologia liberal i per la publicació de notícies contrastades, no necessàriament totes a alhora.

Com veiem, la premsa Constitucionalista multiplicà per quatre l'Absolutista, però, com sabem, a l'arribada del monarca Ferran VII, i almenys durant 10 anys, l'absolutisme s'imposà arreu.

N. 57

ARGOS MANRESANO

DEL MIERCOLES 28 DE JULIO DE 1813.

Año VI. de la gloriosa lucha del pueblo español contra la tiranía: y 2.º de su Constitucion, independencia y libertad baxo la Regencia de las Españas.

Extracto del Monitor de Paris del 3 de Julio de 1813.

En el Monitor de este dia y Capitulo de Lóndres se halla continuado el tratado de alianza y subsidios estipulado en Stokolmo el 3 Mayo de este año entre S. M. B. y el Rey de Suecia dirigido á la conservacion de la independencia del Norte, y á accelerar la deseada paz general.

Por el primer articulo S. M. el Rey de Suecia se obliga á emplear contra la francia en las operaciones directas sobre el continente un cuerpo de 30 mil hombres á lo menos, obrando de concierto con los Rusos conforme al convenio subsistente entre las Cortes de Stokolmo, y San-Petersburgo.

Por el art. segundo S. M. B. promete, y se obliga no solo á no oponerse á la incorporacion y reunion perpetua del Reyno de Norwega como parte integrante del reyno de Suecia, si que tambien á cooperar con sus fuerzas maritimas para aquella adquisicion obrando de concierto al efecto con las tropas Suecas. y Rusas.

Por el art. tercero á fin de constituir á S. M. Sueca en estado de comenzar las indicadas operaciones sin perdida de tiempo, S. M. B. se obliga á librarle (independiente de otros socorros generalas que las circunstancias podrán poner á su disposicion) para los gastos de la campaña de este año, equipamiento de sus transportes, y manutencion de sus tropas un millon de esterlinas pagaderas á Lóndres á razon de 200 mil al mes.

Por el quarto queda convenido que será adelantado á S. M. Sueca del millon estipulado para poner en campaña y primer movimiento de sus tropas, la cantidad que entre las partes contratantes fuere determinada. El resto de los subsidios prin-

Gómez Imaz[3579] ja cita com a redactors d'aquest periòdic els canonges Josep Alzina, de Manresa i Francesc Tallada, de la Seu d'Urgell.

Del Arco[3580] ens diu que devia aparèixer a finals de 1810, i que hi va continuar fins el 1814.

Febrer[3581] i Alié[3582] també el citen, i ens diuen que va sortir el 1811, que tenia 4 pàgines i que el seu format era: 21.50 x 15. 50, i d'una periodicitat diària. També, que el seu director fou el canonge Josep Alzina, qui li imprimí el seu caràcter eminentment patriòtic, ajudat pel canonge de la Seu d'Urgell, Francesc Tallada.

Guillamet[3583] ens diu que va sortir el 1810 i n'aporta la capçalera corresponent al 16 d'abril de 1811, que era de tirada trisetmanal, dimarts, dijous i diumenges, amb una subscripció de 2 pessetes al mes per a Manresa i 4 per a fora. També, ens diu que, en la seva darrera etapa, tingué un caràcter contrari al liberalisme.

L'exemplar, del 16 d'abril correspon al núm. 93, per la qual cosa, sí fou de tirada trisetmanal, i, aleshores, devia sortir per primera vegada l'1 d'octubre de 1810.

Aquest diari, dirigit pel canonge de la Seu de Manresa, Josep Alzina, -qui abans havia dirigit el *Diario de Manresa*, i del qual fou la continuació-, i el canonge de la Seu d'Urgell, Francesc Tallada, amb la col·laboració de Josep Olivelles, amb el mateix impressor: Martí Trullàs, té el to bel·ligerant i patriòtic del *Diario de Manresa*, amb diatribes abrandades contra els francesos, etc.

De totes les publicacions patriòtiques que hi apareixen després de la davallada dels francesos, aquesta és la que més s'assembla als diaris classificats com a premsa de Guerra.

[3579]Gómez Imaz, M. *Los periódicos durante la Guerra de la Independencia (1808-1814)*, Madrid, 1910, pàg. 55.

[3580]Del Arco y Muñoz, Luís. *La prensa periódica en España durante la guerra de la Independencia (1808-1814). Apuntes bibliográficos*, Impremta de Joaquim Barberà, Castelló, 1914, pàg. 64.

[3581]Febrer, J. *Los periódicos de Cataluña y Baleares durante la Guerra de la Independencia (1808-1814)*, tesi número 9 de l'Escola Oficial de Periodisme de Barcelona, Barcelona, 1972.

[3582]Alié i Puigdollers, M. E. *Prensa e impresores en Cataluña y Baleares durante la Guerra de la Independencia*, tesi de l'Escola Oficial de Periodisme de Barcelona, Barcelona, 1972-1973.

[3583]Guillamet, Jaume. *Els orígens de la premsa a Catalunya. Catàleg de periòdics antics (1641-1833)*, Barcelona, 2003, pàg. 115 i 363. Hi adjunta una capçalera.

També, fou una premsa deutora del seu temps i extractà notícies de diversos diaris, com ara el *Monitor* de París.

L'exemplar núm. 57, corresponent al dimecres, 28 de juliol de 1813, conté un subtítol: "*Año VI de la gloriosa lucha del pueblo español contra la tiranía y 2º de su Constitución, independencia y libertad baxo la Regencia de las Españas*". Aquest subtítol ens fa pensar que al final de la seva etapa fou un diari liberal, almenys fins a mitjan maig de 1814.

Aquesta premsa prengué partit ideològicament per la Constitució de Cadis, sense criticar directament els absolutistes, però amb el clar propòsit de mantenir la legalitat vigent.

Aquest liberalisme constitucionalista de l'*Argos*, a la fi de la Guerra del Francès, s'observà, també, a d'altres periòdics liberals de Reus, per exemple, els quals acabaran llurs impressions rere la negativa del rei de no voler jurar la Constitució.

Ens crida l'atenció el seu nom: *Argos*, tot fent una referència clàssica als habitants d'aquella ciutat mítica, els quals van haver de navegar sense rumb durant anys, com també els redactors, editors, directors i impressors de diaris que fugien dels imperials.

Hem pogut consultar un número extraordinari: *Argos Extraordinario de Manresa*,[3584] corresponent al 21 de febrer de 1814, amb la notícia de l'entrada a París dels aliats, el 20 de febrer, els quals han fet presoner Napoleó.

Fons conservats:

-Arxiu Històric Comarcal del Bages.
-Arxiu Històric Comarcal de la Cerdanya.
-Biblioteca de Catalunya. Reserva, Fullets Bonsoms, núm. 16.792.

[3584]BNC. Reserva, Fullets Bonsoms, núm. 16.792.

Núm. 91

ABEJA MANRESANA

del jueves 7 de octubre de 1813.

NOTICIAS EXTRANGERAS.

Boletin del exército aliado del norte de Alemania.

Quartel general de Charlottemburgo 18 de agosto.

El príncipe real salió de Postdam ayer á las tres de la mañana, y mudó su quartel general á este pueblo.

Han llegado repetidos avisos de que el enemigo reune muchas fuerzas en Baruth, con direccion á Trebbin, para dar un ataque sobre Berlin. S. A. R. concentró el exército aliado entre aquella capital y Spandau. Han llegado á aquella posicion cerca de 90 combatientes desde ayer por la noche.

Algunos cuerpos anduvieron 10 millas alemanas en 36 horas.

El teniente general Baron de Wigenzerode hizo un reconocimiento sobre la derecha con 8 ó 9 caballos. Se adelantó sobre el flanco izquierdo del enemigo hasta Wittenberg y Juterbock, y cogió algunos prisioneros, entre ellos dos capitanes. El coronel bávaro conde de Sessel fue cogido con alguna caballería. El teniente Vins, del regimiento de husares de Pomerania, atacó al enemigo en Zesch y cogió 52 hombres y 21 caballos, pertenecientes al regimiento de caballería de Hesse-Darmstad. El enemigo, segun lo que se ha sabido hasta ahora, no ha pasado la frontera; solo ha mandado algunas partidas de reconocimiento.

El general frances de division Jomini, gefe del Estado Mayor del exército, que manda el príncipe del Moscua, se pasó á los aliados el 15 del mes último, y atra-

Citat per Gómez Imaz,[3585] com a publicat entre el 1812 i 1813, qui segueix Cornet.[3586] Diu que ha pogut consultar dos exemplars, un d'ells corresponent al mes d'abril de 1814, de dos fulls, sense paginació, i al preu de 3 quarts, imprès: "*Con licencia del gobierno, Manresa, imprenta Abadal*", i l'altre, el núm. 59, corresponent al 2 de juny de 1814, com també, un núm. extraordinari, corresponent al dilluns, 4 de juliol de 1813, a: "*Imprenta de Abadal*", sobre l'alliberament de la ciutat de Vitòria.

Del Arco[3587] ens diu que devia aparèixer a mitjan 1812, i que hi hagueren exemplars com *Suplemento a la Abeja Manresana*, del diumenge, 4 de juliol de 1813,[3588] d'un full, on hi hagué un *Aviso al Público* amb notícies rebudes el 30 de juny del general Mina, amb paper mida foli, amb la notícia de la presa de la ciutat de Vitòria, signat pel ministre de la Reial Audiència de la divisió de Navarra, Baltasar Sainz, datat a Barbastre, el 26 de juny de 1813, a les 11 del matí.

Alié[3589] ens diu que tenia mida foli: 21.50 x 15.50, amb 4 pàgines, que aparegué el 1812, però nosaltres pensem que no és gaire probable per la numeració dels exemplars. Devia sortir més tard, el 1813. Fou imprès a: "*Imprenta de Abadal, calle de San Miguel*".

Febrer[3590] també ens diu que hi hagué un exemplar *Extraordinario a la Abeja Manresana*, del dilluns, 4 de juliol de 1813, amb paper mida foli, d'un full, que conté el comunicat oficial de la gloriosa acció de Vitòria, sobre Josep I, qui va haver de fugir cap a Pamplona, també, ens diu, que li han pres el seu tresor i 151 canons. Imprès per ordre del *Primer Exército Nacional. Estado Mayor*, i va signat: "*Por ocupación del ayudante general jefe de E. M. Antonio Puig, ayudante primero*", acaba amb la sol·licitud d'un *Te-Deum* per la victòria. També, ens diu que hi va continuar el 1814, i que el preu era de 3 rals, amb quatre pàgines, i que fou imprès a la impremta d'Abadal.

[3585]Gómez Imaz, M. *Los periódicos durante la guerra de la Independencia (1808-1814)*, Madrid, 1910, pàg. 43 i 142.

[3586]Cornet, C. *Guia del viajero en Manresa y Cardona*, Barcelona, 1860.

[3587]Del Arco y Muñoz, Luís. *La prensa periódica en España durante la guerra de la Independencia (1808-1814). Apuntes bibliográficos*, Impremta de Joaquim Barberà, Castelló, 1914, pàg. 107, 137, 154 165 i 171.

[3588]*Hemeroteca Digital de la Biblioteca Nacional de Madrid*, col·lecció Gómez Imaz.

[3589]Alié i Puigdollers, M. E. *Prensa e impresores en Cataluña y Baleares durante la Guerra de la Independencia*, tesi de l'Escola Oficial de Periodisme de Barcelona, Barcelona, 1972-1973.

[3590]Febrer, J. *Los periódicos de Cataluña y Baleares durante la Guerra de la Independencia (1808-1814)*, tesi número 9 de l'Escola Oficial de Periodisme de Barcelona, Barcelona, 1972.
-*Hemeroteca Digital de la Biblioteca Nacional de Madrid*, col·lecció Gómez Imaz.

Guillamet[3591] ens diu que el primer número correspon al gener de 1813, que era bisetmanal, dimecres i diumenge, i trisetmanal a partir del 30 de setembre.

El número 38 correspon al diumenge, 16 de maig de 1813. El preu de la subsripció fou de 4 rals al mes per a Manresa i 8 per als de fora. Hi aporta la capçalera del dimecres, 9 d'abril de 1813.

L'exemplar corresponent al diumenge, 18 de juliol de 1813, conté un suplement on es donen notícies del fracassat armistici proposat per Napoleó a Praga, i també de la retirada de Suchet des de València en direcció a Catalunya.

Es tracta d'un diari ideològic que defensà les idees absolutistes, per bé que també hi conté alguns escrits liberals moderats. De clar contingut antifrancès, inclogué notícies de Catalunya, de la península i d'Europa.

Aquesta publicació continuà un cop acabada la guerra, l'abril de 1814, és a dir, en temps del monarca absolutista. Només aquest fet ja ens indica que defensà els privilegis del rei en contra de la Constitució.

La *Abeja Manresana* exaltà la figura de Ferran VII, al llarg de les seves pàgines.

Sobre el seu nom direm que la simbologia de l'abella és antiquíssima i diversa. Pensem que aplicada a la premsa devia tenir un significat d'ordre i prosperitat, com també de coratge.

Fons conservats:

-Arxiu Històric Comarcal del Bages.
-Biblioteca del Monestir de Montserrat, suplement del diumenge, 8 d'agost de 1813.
-*Hemeroteca Digital de la Biblioteca Nacional de Madrid*: suplement del diumenge, 4 de juliol de 1813.

[3591]Guillamet, Jaume. *Els orígens de la premsa a Catalunya. Catàleg de periòdics antics (1641-1833)*, Barcelona, 2003, pàg. 371-372.

Noticioso

Fou citat per Bertran,[3592] Torrent,[3593] i Alié,[3594] qui digué que aquesta premsa Patriòtica s'imprimí a Manresa, el 1813.

L'hem encabit en aquest estudi, amb idea d'exhaustivitat, pel seu caràcter patriòtic, però desconeixem si la seva ideologia fou constitucionalista, o bé absolutista. Tendim a pensar, tenint en compte el paper que hi jugà la ciutat al llarg de la guerra, que fou constitucionalista i, probablement impresa per la junta de defensa de Manresa, o bé pel Govern Superior Espanyol a Catalunya.

El podem considerar una continuació del *Noticiero de Manresa*, de 1811.

No n'hem pogut consultar cap exemplar.

[3592]Bertran i Pijoan, L. *Premsa a Catalunya*, Barcelona, 1931.

[3593]Torrent, J. *La presse catalane depuis 1631 jusqu'a 1937*, Generalitat de Catalunya, 1937.

[3594]Alié i Puigdollers, M. E. *Prensa e impresores en Cataluña y Baleares durante la Guerra de la Independencia*, tesi de l'Escola Oficial de Periodisme de Barcelona, Barcelona, 1972-73.

JOSÉ FELIX [illegible]
ABOGADO
BARCELONA
Sr. Molné — 17 abril 1934.
164-8-2-43
I

Núm. I.

DIARIO MILITAR POLITICO MERCANTIL DE LA CIUDAD DE TARRAGONA

SABADO 20 DE NOVIEMBRE DE 1813.
Año 6.° de la Regeneracion Española.
San Felix de Valois, fundador.

NOTICIAS.

"Para la mayor satisfacion é inteligencia del pú-
"blico, sin perjuicio de dar al momento que se re-
"ciban las noticias Extrangeras por avisos particula-
"res; se resumirán por su órden los Periodicos fran-
"ceses. Ellos á pesar de su empeño en abultar la men-
"tira no pueden disimular la verdad."

El silencio de los Periodistas franceses anuncia el deplorable estado de su exército....Acostumbrados á fingir batallas y amontonar victorias, hasta la Inaccion seria pintada como un triunfo mayormente en una epoca en que son tan generales los temores de la francia, como fundadas las esperanzas de la España y sus aliados. Hasta el 20 de Octubre solo por algunos Comerciantes se supo que el exército habia retirado hasta Leipsich dexando la importante Plaza de Dresde aventurada á su suerte. Los Monitores del 21, 22 y 23 se reducen á Proclamas del Vi Rey de Italia á sus soldados, en arengas de algunas Municipalidades al Emperador y Rey, y en una carta del general Vichéri al Príncipe de Eckmühl en la que comenzaba anunciando

R.M. 121

Publicació apareguda el 20 de novembre de 1813, quan els francesos ja havien marxat de la ciutat de Tarragona. Aquesta publicació tingué com a redactor el frare Albert Pujol i Gurena, i l'impressor fou Francesc Garriga. Gairebé homònima a la de Reus, del 4 d'octubre de 1813, igualment centrada en la defensa de la legitimitat vigent com la reusenca.

És un diari d'ideologia constitucionalista, però també una publicació d'abast ampli que inclogué idees conservadores. Hi contenia notícies d'arreu: crítiques de Napoleó i les seves polítiques, informacions sobre els esdeveniments de les Corts de Cadis, sobre l'esdevenir de la guerra a Catalunya, a la península i a Europa, etc., amb seccions fixes com ara cartes comunicades, varietats, avisos i rifes, entrades i sortides dels vaixells del port de la ciutat, objectes perduts, teatre i, evidentment, discursos polítics, militars i d'opinió (socials).

Es tracta d'una premsa *moderna* pel seu contingut liberal, i per la publicació de notícies contrastades en d'altres periòdics, no pas per la forma.

PROSPECTO
AL PERIODICO DIARIO
DE LA
CIUDAD DE TARRAGONA.

Al *Prospecto* del *Diario* ens informa de l'ordre que tindrà: primer les notícies estrangeres i del regne, tot distingint aquelles notícies dubtoses. La publicació de les decisions i articles governatius, també s'anunciarà els progressos de la literatura en Espanya, s'insertaran aquells discursos més vius i útils, s'admetran articles comunicats, els quals s'hauran adreçar al redactor, i es publicaran, sempre que no es vulneri la religió o es malparli d'algú. Hi haurà els preus de mercaderies, les entrades i sortides dels vaixells del port, les notícies que afavoreixin el comerç de la ciutat, com també notícies diverses de Tarragona. Més avall, diu que les subscripcions es podran fer a casa de l'impressor, Francesc Garriga, carrer de les Cuireteries Velles, amb carrer Major, i, a Reus, a casa de la vídua Sastres, al carrer Major; també a Vilanova i la Geltrú, a la llibreria Jordi, al carrer

dels Caputxins, al preu de 10 rals de billó, per als de Tarragona, 20 per als de fora i, aquests, com a mínim per a 3 mesos.

Citat per Gómez Imaz,[3595] qui diu que tingué un tarannà liberal moderat. Que fou reimprès a Cadis per: "*Imprenta de Don Vicente Lerma*", el 1813. En 4t, 22 números que sumen 382 pàg.

Febrer[3596] i Alié[3597] ens diuen que publicà notícies nacionals i estrangeres, successos de la guerra, articles polítics, les sessions de les Corts de Cadis i els moviments dels vaixells al port de Tarragona. Que hi sortia diàriament, i que la seva mida fou en 4t, amb 2 pàgines. Que es va publicar a la impremta del Govern, i, des del tercer número, hi va afegir: "*Imprenta del Gobierno Nacional*"; i que fou un moderat defensor del constitucionalisme.

Extractà notícies de diversos periòdics: el *Monitor* de París, el *Redactor General de Cataluña*, el *Courier* de Londres, *El Universal*, la *Gazeta de Madrid*, etc.

La col·lecció completa consta de 174 exemplars. Entre els núm. 1 i 166, el peu fou: "*Imprenta Nacional del Gobierno de Tarragona*", impressor Francesc Garriga, i, des del 167 fins el 174: "*Por Garriga y Aguasvivas*". Francesc Garriga fou l'impressor d'aquest periòdic, i Pere-Nolasc Aigüesvives també en fou l'impressor, als darrers 8 exemplars.

Adjuntem algunes notícies que ens han semblat interessants sobre aspectes tractats en aquest estudi, és a dir sobre premsa, sobre l'ofici de periodisme i la manipulació retòrica, també sobre la publicació d'idees liberals i sobre les notícies contrastades, també algunes d'esparses.

Pel que fa a l'any 1813, el núm. 1, corresponent al dissabte 20 de novembre de 1813, de 4 pàgines, duia el subtítol: "*Sexto año de la Regeneración de España*". L'any 1814, serà el: "*Séptimo año de la Regeneración de España*". A la portada ensenya l'escut d'armes de Tarragona. També, a la primera pàgina, explica el redactor con s'extractaran les notícies. Critica els diaris francesos: "[...] *a pesar del empeño en abultar la mentira no pueden disimular la verdad*", és a dir, el deplorable estat del exèrcit imperial a Europa.

[3595]Gómez Imaz, M. *Los periódicos durante la Guerra de la Independencia (1808-1814)*, Madrid, 1910, pàg. 114 i 143.

[3596]Febrer, J. *Los periódicos de Cataluña y Baleares durante la Guerra de la Independencia (1808-1814)*, tesi número 9 de l'Escola Oficial de Periodisme de Barcelona, Barcelona, 1972.

[3597]Alié i Puigdollers, M. E. *Prensa e impresores en Cataluña y Baleares durante la Guerra de la Independencia*, tesi de l'Escola Oficial de Periodisme de Barcelona, Barcelona, 1972-1973.

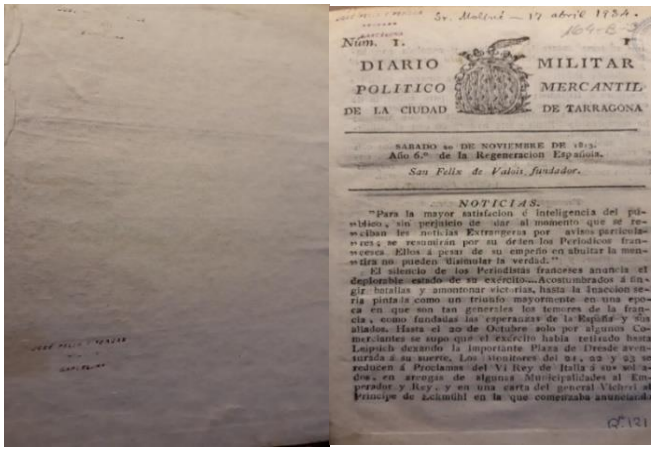

Núm. 1.

DIARIO MILITAR POLITICO MERCANTIL DE LA CIUDAD DE TARRAGONA

SABADO 20 DE NOVIEMBRE DE 1813.
Año 6.º de la Regeneracion Española.
San Felix de Valois fundador.

NOTICIAS.

"Para la mayor satisfacion é inteligencia del público, sin perjuicio de dar al momento que se reciban las noticias Extrangeras por avisos particulares, se resumirán por su órden los Periodicos franceses. Ellos á pesar de su empeño en abultar la mentira no pueden disimular la verdad."

El silencio de los Periodistas franceses anuncia el deplorable estado de su exército. Acostumbrados á fingir batallas y amontonar victorias, hasta la fuga se pinta como un triunfo mayormente en una epoca en que son tan generales los temores de la francia, como fundadas las esperanzas de la Rusia y sus aliados. Hasta el 20 de Octubre solo por algunos Comerciantes se supo que el exército habia retirado hasta Leipsich dexando la importante Plaza de Dresde asegurada á su suerte. Los Redactores del Diario 22 y 23 se reducen á Proclamas del Vi Rey de Italia á sus soldados, en arengas de algunas Municipalidades al Emperador y Rey, y en una carta del general Vichori al Principe de Aschtuhl en la que comenzaba anunciando

-Núm. 2, corresponent al diumenge, 21 de novembre de 1813, s'inserí un article sobre els liberals i i els absolutistes que acabà amb aquests versos, clarament sofistes, escrits pel redactor, el frare Albert Pujol, on es posiciona com a liberal catòlic:

Si consiste el servilismo

en negarse a la razón

y preferir su opinión

a toda verdad sutil,

yo detesto ser servil.

Pero si el liberalismo

consiste en agenciar

como descatolizar

a un pueblo justo y leal,

detesto ser liberal.

Si es servil el que su ley

prefiere a la novedad

y antepone la verdad

a preocupaciones mil,

yo soy el primer servil.

-Núm. 4, corresponent al dimarts, 23 de novembre de 1813, conté un *Extraordinario,* del dimarts, 23 de novembre de 1813, de la *Gazeta de Madrid*. També, s'anuncia el correu cap a Mallorca, a les 16h, amb el patró Mateu Alorda, qui hi admet passatgers i càrrega. Escrit literari en castellà: *Sueño Patriótico* (continuarà).

-Núm. 9, corresponent al diumenge, 28 de novembre de 1813, hi hagué un anunci curiós que evidencia la manca de treballadors de les impremtes: "*Cualquier oficial inpresor, ya sea de caxa o de prensa, que quiera trabajar en esta ciudad. Acudira a la oficina de este periódico, donde le daran razón*".

-Núm. 14, corresponent al dijous, 3 de desembre de 1813, hi hagué un escrit del redactor, qui es dirigeix a Ferran VII, l'elogia i parla dels fruits de la llibertat. Relata els vots de la província de Tarragona, on bastarà dir: "*español, catalan*", per llur fidelitat i mèrit. Diu que atès el caràcter del Principat, cada català serà un mur per a defensar el tron de les Espanyes. Acaba amb la joia i la tendresa de la província de Tarragona envers el seu sobirà, amb fidelitat i valor mantindran el tron i la llibertat davant de les intrigues dels dèspotes.

Aleshores, el redactor confiava plenament en la monarquia parlamentària que es gestaria a les Corts de Cadis.

-Núm. 16, corresponent al dissabte, 5 de desembre de 1813, el redactor criticà *El Monitor* de París, dels dies 1-9 de novembre de 1813, per ser un dels diaris més abrandats a favor de la política de Napoleó.

-Núm. 20, corresponent al 9 de desembre de 1813, hi hagué una notícia sobre la venda de llibres: *El filósofo de antaño* i *El español sensato al redactor del Periódico Político y Mercantil de la Villa de Reus*. Aquests llibres es podien comprar a la llibreria del Brusi, a la Rambla de Barcelona [sic].

-Núm. 28, corresponent al dijous, 17 de desembre de 1813, hi hagué la reproducció d'un article provinent del diari *El Imparcial* de Maó, signat per S. S. S. D. M. P. F., adreçat al redactor, hi conté una crítica contra Napoleó i a favor de la legalitat vigent (es tracta d'un clergue).

Com veieu, no només el redactor fou liberal i partidari d'una monarquia constitucional, sinó que publicà articles d'altres persones també liberals.

-Núm. 31, 32 i 33, corresponents al diumenge, dilluns i dimarts, 20, 21 i 22 de desembre de 1813, conté moltes entrades i sortides del vaixells del port de Tarragona. Aquest tràfec de navilis comerciants és interessant per a conèixer les freqüències i les ciutats d'arribada, com també el correu marítim, fets que ens proporcionaran la mida del comerç i les rutes d'aleshores (treballats a la Tercera part d'aquest estudi).

-Núm. 34, corresponent al dimecres, 23 de desembre de 1813, a la pàg. 135, conté l'anunci que a la llibreria de Josep Lluc, carrer de la Granada, de Tarragona, es ven el llibre: *El naturalista razonamiento entre un estudiante de Theología y un soldado veterano*, de Josep-Pau Ballot:

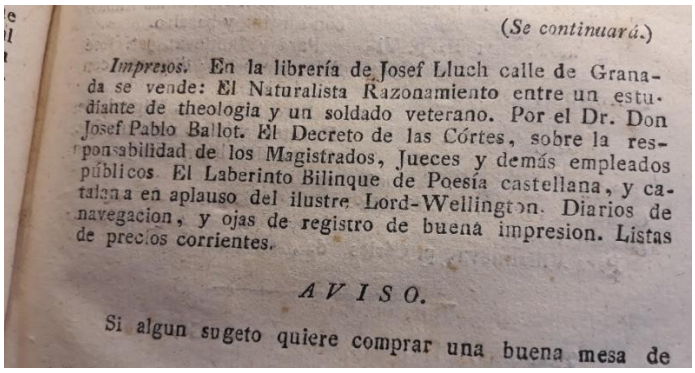

(*Se continuará.*)

Impresos. En la librería de Josef Lluch calle de Granada se vende: El Naturalista Razonamiento entre un estudiante de theologia y un soldado veterano. Por el Dr. Don Josef Pablo Ballot. El Decreto de las Córtes, sobre la responsabilidad de los Magistrados, Jueces y demás empleados públicos. El Laberinto Bilinque de Poesía castellana, y catalana en aplauso del ilustre Lord-Wellington. Diarios de navegacion, y ojas de registro de buena impresion. Listas de precios corrientes.

AVISO.

Si algun sugeto quiere comprar una buena mesa de

-Núm. 35, corresponent al dijous, 24 de desembre de 1813, hi hagué un *Artículo comunicado*, signat per *El soñador Patriota.* L'article critica la premsa, a qui li atribueix la força de separar les nacions i les persones. Ho fa amb una figura retòrica, l'apòstrofe de la *Discòrdia* esdevinguda bandolera, qui no podrà desfer el vincle entre Anglaterra i Espanya contra els gavatxos. També, critica els reformadors de la nació. Es tracta d'una diatriba patriòtica, però de caràcter absolutista, d'aquest *El soñador Patriota*, qui se censura a si mateix: "*el... ajando la reputación* [...]", també, inclou uns punts: "[...] *gobierno justo y atinado que sabrá* :::". Sembla que aquests punts poden correspondre a identificacions maçòniques,[3598] per bé que, pel contingut, no ho pemsem pas. Aquest exemplar és una mostra de l'alternança ideològica d'aquest periòdic.

[3598]Ferrer Benimili, J. A. "La masonería española contemporánea", vol 1, 1800-1868, *Estudios de Historia Contemporánea*, Siglo Veintiuno de España, editores, Madrid, 1987. Per bé que, la puntuació maçònica coneguda era de tres punts en forma de v baixa invertida.

-Núm. 38, corresponent al diumenge, 27 de desembre de 1813, a la pàg. 152, hi hagué la notícia de la venda del llibre de Josep Canet als despatxos dels diaris de Tarragona i Reus, i també a la casa de Pere Pla, carrer de Tarragona, a 12 rals de billó.

-Núm. 39, corresponent al dilluns, 28 de desembre de 1813, a l'apartat *Artículo comunicado* de S. S. S. *El Patriota* (pensem que es tracta de *El soñador Patriota*), qui critica els afrancesats que han servit a l'invasor, els quals han obtingut l'indult i viuen molt bé entre nosaltres, mentre que molts altres que van lluitar contra els francesos, hi malviuen. Li pregunta al redactor què en pensa?

De nou, aquest *Patriota* o *Soñador patriota* amb un discurs conservador i patriòtic.

-Núm. 40, corresponent al dimarts, 29 de desembre de 1813, a l'apartat *Variedades*, inclou la resposta del redactor a la pregunta de *El Patriota* sobre els afrancesats. El redactor els demana sis anys d'ex-patriació. Diu que són ignominosos, però cal deixar-los en pau.

Pel que fa a l'any 1814, el núm. 42, corresponent al dijous, 1 de gener de 1814, hi hagué un *Articulo comunicado* signat per *El Amante de sus patricios*, sobre la necessitat de donar sabates als militars.

-Núm. 43, corresponent al divendres, 2 de gener de 1814. Hi hagué un escrit del redactor en què demana una *Felicidad nueva*, quan ja no hi hagin francesos a Catalunya:

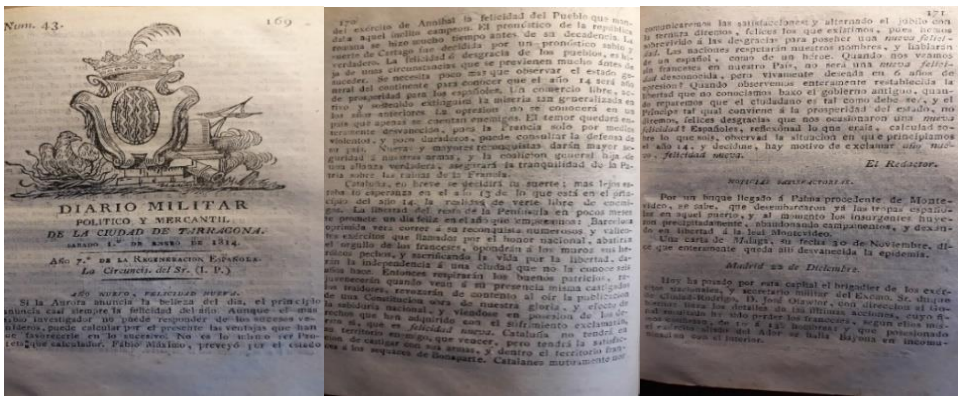
Num. 43. 169

DIARIO MILITAR
POLITICO Y MERCANTIL
DE LA CIUDAD DE TARRAGONA.
SABADO 1.º DE ENERO DE 1814.
Año 7.º DE LA REGENERACION ESPAÑOLA.
La Circunci. del Sr. (I. P.)

-Núm. 45, corresponent al diumenge, 3 de gener de 1814, conté un *Artículo comunicado* signat per *El Impaciente por saberlo todo*, rere la seva arribada a Palma (és comerciant de cacau i canyella), per això llegeix el *Diario*. Aquest comerciant signa: D. G. A V. M. A. El redactor el respon als núm. següents: 46-49.

-Núm. 54, corresponent al dimarts, 9 de gener de 1814, a la pàg. 224, conté la notícia del mestre de primeres lletres de Reus, Josep Giralt, qui vol obrir una escola a Tarragona, al carrer Ventallols, 3. Va ser examinat pel presbíter Joan Vallmitjana, i Ramon Feliu en fou el síndic i procurador.

-Núm. 61, corresponent al dimarts, 18 de gener de 1814, a la pàg. 251, el redactor escrigué: *Dos preguntas a los que creen en la paz con Napoleón*. El redactor afirma que amb Napoleó no hi haurà mai pau.

-Núm. 67, corresponent al dijous, 22 de gener de 1814, a l'apartat *Variedades*: continua el discurs dels dies anteriors, amb el vessant constitucionalista i liberal del redactor, ara exposat ben clarament. A partir d'aquest exemplar, les notícies i el posicionament liberal del redactor van en augment.

-Núm. 69, corresponent al dissabte, 25 de gener de 1814, a l'apartat *Variedades*: extracte del diari *El Universal*, sobre les Corts de Cadis.

-Núm. 70, corresponent al diumenge, 26 de gener de 1814, hi hagué un *Artículo comunicado* signat per *El Curioso*, adreçat al redactor sobre els afrancesats.

-Núm. 71, corresponent al dilluns, 27 de gener de 1814, a la pàg. 292, el redactor anuncià la necessitat de la renovació de les subscripcions, al preu de 10 rals de billó per a Tarragona, 16 per al Principat i 20 per a Espanya. Cal fer-les a l'oficina del *Diario*. També, s'accepta la subscripció per al *Redactor General de Cataluña*.

-Núm. 72, corresponent al dimarts, 28 de gener de 1814, a l'apartat *Variedades*: resposta del redactor a *El Curioso* (núm. 70). També, als núm. 73 i 74, on acaba la resposta. Inclou aquest número, corresponent al dimarts, 1 de febrer de 1814, un *Suplemento al Diario* [...] *de Tarragona*:

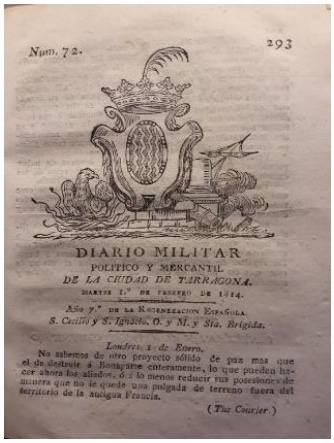
Num. 72. 293

DIARIO MILITAR
POLITICO Y MERCANTIL
DE LA CIUDAD DE TARRAGONA.
MARTES 1.° DE FEBRERO DE 1814.

Año 7.° DE LA REGENERACION ESPAÑOLA.
S. Cecilio y S. Ignacio, O. y M. y Sta. Brígida.

Londres 1 de Enero.

No sabemos de otro proyecto sólido de paz mas que el de destruir á Bonaparte enteramente, lo que pueden hacerlo ahora los aliados, ó á lo menos reducir sus posesiones de manera que no le quede una pulgada de terreno fuera del territorio de la antigua Francia.

(*The Courier*)

-Núm. 76, corresponent al dissabte, 4 de febrer de 1814, hi hagué una proclama del baró d'Habert, des de Barcelona, l'1 de febrer de 1814, on diu que defensarà la ciutat fins a les darreres conseqüències: "[...] *a porfía*!".

-Núm. 79, corresponent al dimarts, 7 de febrer de 1814, a l'apartat *Variedades*: carta que critica el paper anomenat el *Courier* de Londres, adreçada al redactor perquè és ple de mentides, amb continuació als núm. 80 i 81.

-Núm. 85, corresponent al dilluns, 13 de febrer de 1814, a l'apartat *Variedades*: *Clamores de Cataluña,* on es parla sobre la Catalunya generosa i sobre les seves armes victorioses.

-Núm. 91, corresponent al diumenge, 19 de febrer de 1814, hi hagué un *Suplemento* al *Diario* [...] *de Tarragona*, del diumenge, 20 de febrer de 1814. Escrit de vuit pàgines: *La verdad disfrazada*, signat pel *Tantalo de la Observancia Constitucional*. Qui signa, el *Tantalo*, malparla de la Constitució perquè opina que els militars han d'estar per fer-la observar i respectar i, el redactor, ha publicat un ban militar sense el permís del governador de la plaça, com també l'impressor Garriga. Diu que hi ha llibertat d'impremta, però no per fer això. Malparla del redactor i li diu que no s'empari en la Constitució.

Com veiem, les idees tradicionalistes també tingueren cabuda en aquesta publicació, però també les liberals i constitucionalistes, exemple de premsa *moderna*:

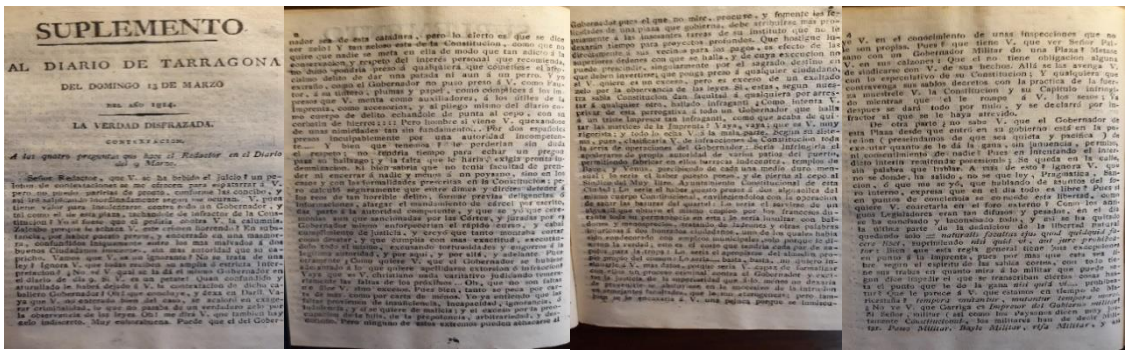
SUPLEMENTO
AL DIARIO DE TARRAGONA
DEL DOMINGO 13 DE MARZO
LA VERDAD DISFRAZADA.

-Núm. 92, corresponent al dilluns, 20 de febrer de 1810, hi hagué la continuació dels *Clamores de Cataluña*. El senyor Joan Pla i Bailina, mestre de primeres lletres, obrirà una escola pública a la plaça de Sant Miquel, núm. 2.

-Núm. 96, corresponent al divendres, 24 de febrer de 1814, conté un *Suplemento* al *Diario* [...] *de Tarragona*, del divendres, 25 de febrer de 1814. *Artículo comunicado* de *El Zeloso defensor del M. 1. A. Constitucional de Tarragona*, qui critica l'escrit de *El Militar ciudadano* que ha aparegut al correu de Reus, i la continuació dels *Clamores de Cataluña*.

En aquest exemplar, hi ha una defensa ultrada de la Constitució.

-Núm. 97, corresponent al dissabte, 25 de febrer de 1814, conté un *Artículo comunicado* signat per *El Indisimulable*, adreçat al redactor, sobre allò que va dir del Decret d'Habert sobre Barcelona, en què criticava les afirmacions del governador francès pel que fa a la resistència a ultrança de la ciutat.

-Núm. 105, corresponent al dissabte, 4 de març de 1814, hi hagué un *Artículo comunicado* adreçat al redactor, signat per *El Buen cathólico, amante de su Pastor principal.*

-Núm. 108, corresponent al dimecres, 8 de març de 1814, a l'apartat *Variedades*: quatre preguntes que fa el redactor del *Diario de* [...] *Tarragona*: pàg. 438-440, "[...] *a quienes sepan mas que él*".

-Núm. 109, corresponent al dijous, 9 de març de 1814, hi hagué la resposta a l'escrit del diari núm. 108, del governador de Tarragona al redactor del *Diario de* [...] *Tarragona*, pàg. 438-442, sobre ordres d'impressió i periòdics. També, hi ha un *Artículo Remitido*, signat pel *Jeremías de la Constitución*, sobre les quatre preguntes del redactor del *Diario de* [...] *Tarragona*.

Novament, un article que defensa la Constitució:

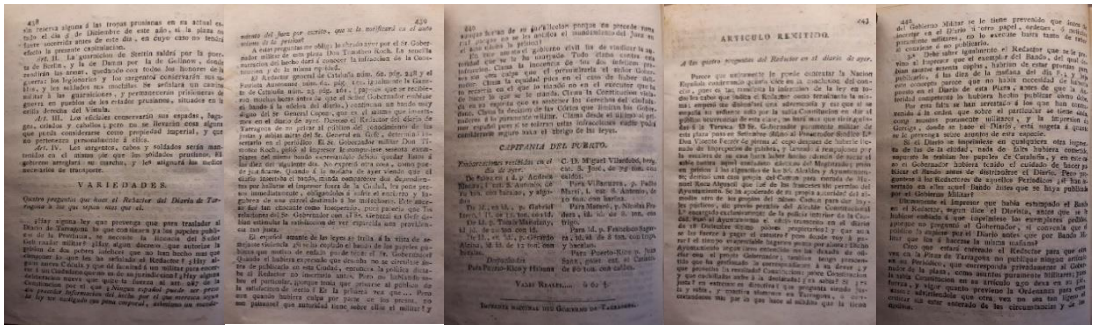

-Núm. 110, corresponent al divendres, 10 de març de 1814, a l'apartat *Variedades*: resposta del redactor del *Diario de* [...] *Tarragona* a, pàg. 446-448: "[...] *los imparciales y buenos ciudadanos*".

-Núm. 111, corresponent al dissabte, 11 de març de 1814, hi hagué un *Artículo comunicado*: escrit per *El Amante de la Constitución*, qui pregunta si a Tarragona hi ha llibertat d'impremta?, pàg. 451-452:

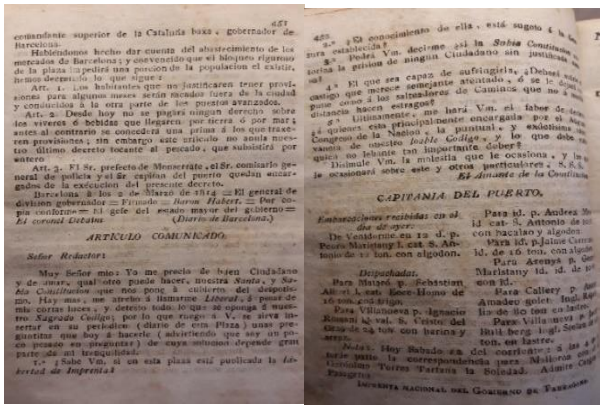

Aquest exemplar conté un article que també defensa la Constitució.

-Núm. 112, corresponent al diumenge, 12 de març de 1814, hi hagué un *Suplemento*: *La verdad disfrazada*, signat per P. D., a les preguntes del redactor del *Diario de* [...] *Tarragona*, del diumenge 13 de març de 1814.

-Núm. 113, corresponent al divendres, 17 de març de 1814, conté un altre article signat per *El Tantalo de la Observancia*, sobre el mateix tema:

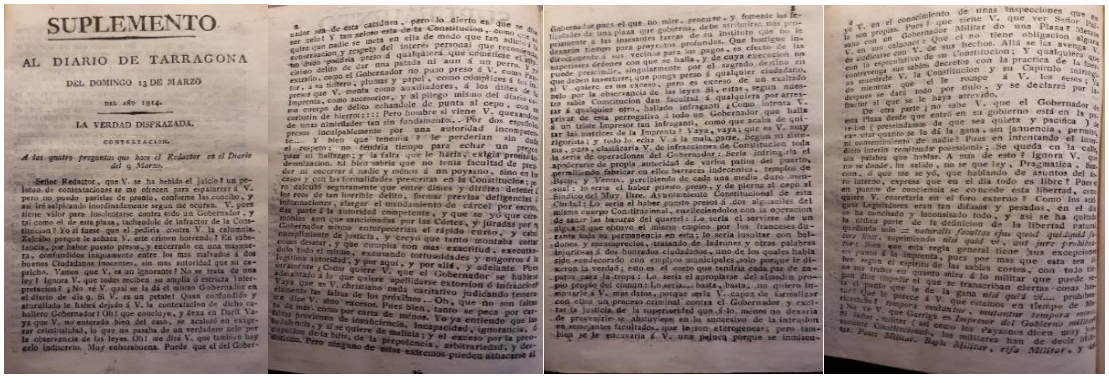

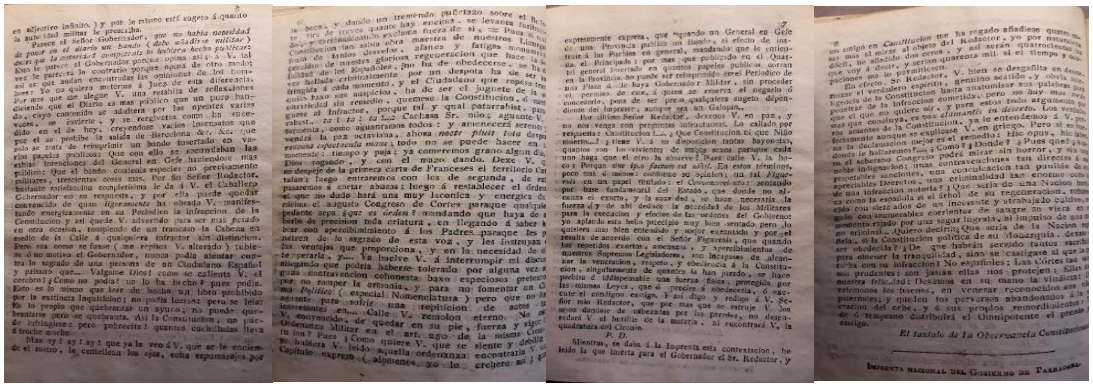

-Núm. 114, corresponent al dimarts, 14 de març de 1814, conté un *Artículo comunicado*, pàg. 462-463, signat per *El Militar constitucional,* amb nota del redactor. Aquest article suposa una defensa ultrada de la Constitució; també defensada pel redactor en la seva nota:

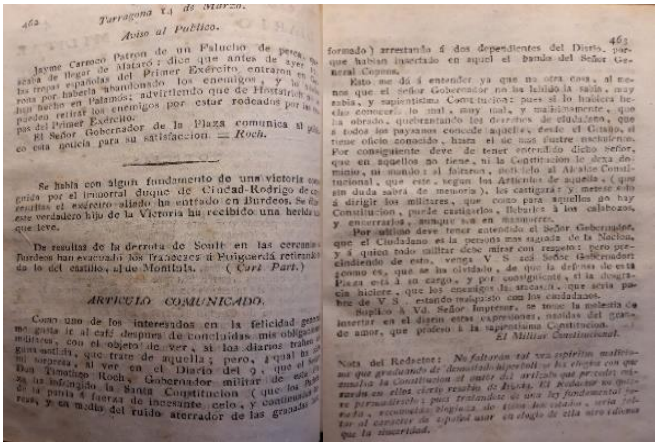

-Núm. 115, corresponent al dimecres, 15 de març de 1814, hi hagué notícies d'Espanya: *Anuncio*: *Gerona libre*, signat per l'ajundant Francesc-Xavier de Cabanes,[3599] i escrit pel general E. M.

-Núm. 116, corresponent al dijous, 16 de març de 1814, hi hagué notícies diverses. *Artículo comunicado*: *Clamores de un militar,* signat per *El Militar Jeremías,* qui defensa els seus drets d'anar als cafès a llegir la premsa. També, recorda que està retirat i té poc reconeixement.

-Núm. 118, corresponent al diumenge, 19 de març de 1814, aparegué la notícia de l'aniversari de la Constitució: *Día Grande de la Nación*, escrit abrandat del redactor en

[3599]Francesc-Xavier de Cabanes, tinent coronel de la reial guàrdia valona i de l'Estat Major, el desembre de 1808, des de Sant Feliu de Llobregat, amb la Junta Superior de Catalunya, visqué l'entrada sobtada dels francesos i la retirada de la població, amb la pèrdua de la impremta de Puig-robí i documentació important. Relatà els fets a *Historia de las operaciones* [...], editat pel Brusi, el 1809.

defensa de la monarquia constitucional, pàg. 477-478. El redactor Pujol lloa la Constitució des d'un vessant liberal moderat:

Núm. 118 477
DIARIO MILITAR
POLITICO MERCANTIL
DE LA CIUDAD DE TARRAGONA
ANIVERSARIO DE LA PUBLICACION
DIA GRANDE DE LA NACION.

-Núm. 119, corresponent al dilluns, 20 de març de 1814, a la pàg. 484, s'informa que a la llibreria de Puig-robí es venen llibres (referenciats a l'Annex).

-Núm. 120, corresponent al dimarts, 21 de març de 1814, té la particulatitat de dur un gran escut de Tarragona damunt de trofeus de guerra. Hi ha l'*Aviso al Público*: des de Vic avisen que avui, 21 de març de 1814, Ferran VII arribarà a Perpinyà, signat per Roc. També, hi ha un avís del redactor on diu que es revisaran tots els articles arribats a la redacció del diari.

-Núm. 121, corresponent al dimecres, 22 de març de 1814, hi hagué la notícia que Ferran VII, és a la Jonquera. El redactor demana si algú ha trobat els volums IV i V del llibre *El Espectaculo de la naturaleza*, de l'abat Pluche [sic, pot ser Espuche?], diu que hi haurà una gratificació.

-Núm. 122, corresponent al dijous, 23 de març de 1814, hi hagué un *Artículo de Oficio* de l'alcalde de Tarragona, Carles de Morenès i Bertran, baró de les Quatre Torres, sobre les Corts de Cadis.

-Núm. 123, corresponent al divendres, 24 de març de 1814, a l'apartat *Variedades*: escrit del redactor, pàg. 498-499, del 24 de març de 1814: *¿Qué dias de gloria aguarda en particular a Cataluña?*

En aquest article, el redactor vol que Ferran VII juri la Constitució, com a pas previ per a esdevenir una monarquia constitucional. No només és constitucionalista, sinó també

demostra la seva ideologia liberal, tot parlant del que els espera sobre el govern: "[...] *ver hermanadas la independencia y la autoridad*":

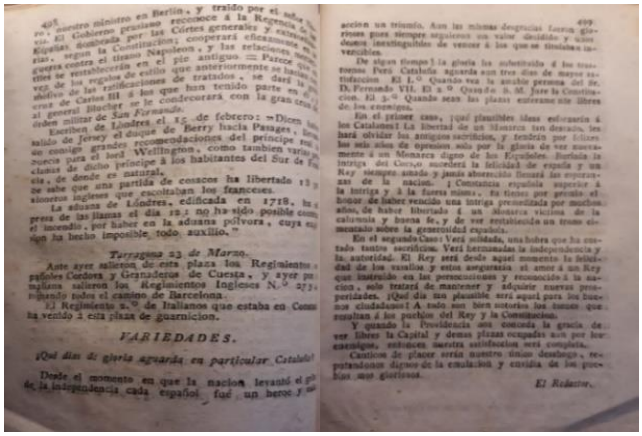

-Núm. 124, corresponent al dissabte, 25 de març de 1814, hi hagué notícies diverses. *Aviso*: en les oficines del *Diario* i en la de la vídua Sastres, de Reus, trobareu el llibre: *Cartas del filósofo rancio*, de fra Francesc Alvarado, dominic conservador. Del port de Tarragona salpen vaixells cap a Amèrica.

-Núm. 125, corresponent al diumenge, 26 de març de 1814, conté un *Soneto*: *Variedades*, en castellà signat per M. L. M.

-Núm. 126, corresponent al dilluns, 27 de març de 1814, hi hagué un altre comunicat del baró d'Habert, governador de Barcelona, dient que defensarà la ciutat. També, l'apartat *Variedades*: escrit de *El Labrador hacendado*, de Reus, a favor de la Constitució.

A partir d'aquest exemplar, tots els articles comunicats publicats i els del redactor van en la línia de la defensa de la Constitució, de la necessitat que el monarca la juri per tal d'arribar a ser una monarquia constitucional.

-Núm. 128, corresponent dimecres, 29 de març de 1814, hi hagué una proclama de Vilafranca del Penedès, del 27 de març de 1814, sobre la fi de la guerra i l'esperit constitucional, signada per V. S. S. S, i pel secretari municipal Lluís Cases.

-Núm. 129, corresponent al dijous, 30 de març de 1814, conté la notícia: *Viva el rey, la Nación y la Constitución*! Ferran VII, a Mataró. També, l'apartat *Variedades*: continua l'escrit de *El Labrador hacendado*, de Reus a favor de la Constitució.

-Núm. 131, corresponent al dissabte, 1 d'abril de 1814, s'hi publicà un escrit del redactor, pàg. 529-532: *La fidelidad catalana presenta sus votos a S. M. señor Don Fernando VII, rey por la Constitución*:

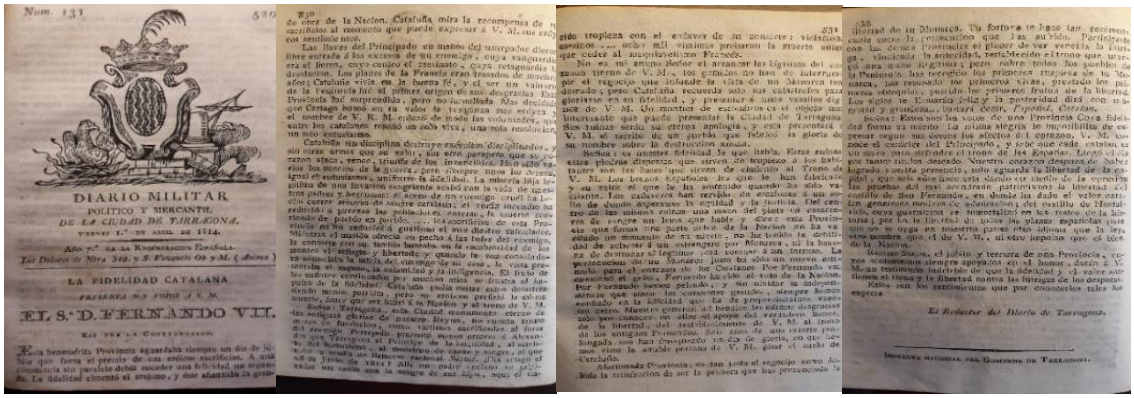
Num. 131

DIARIO MILITAR
POLITICO Y MERCANTIL
DE LA CIUDAD DE TARRAGONA.
VIERNES 1.° DE ABRIL DE 1814.

LA FIDELIDAD CATALANA
PRESENTA SUS VOTOS A V. M.
EL S.° D. FERNANDO VII.
REY POR LA CONSTITUCION.

-Núm. 132, corresponent al diumenge, 2 d'abril de 1814, a l'apartat *Artículo de oficio*: Carta del rei a la Regència del Regne. Ferran VII, a Reus. Avís que a la llibreria de Josep Lluc, carrer de la Granada de Tarragona, hi trobareu el llibre: *El Oficio de la Semana Santa*, escrit en llatí i en castellà. També un: "[...] *librito de meditaciones para visitar los monumentos y las 10 estaciones* (dijous i divendres sant).

-Núm. 139, corresponent al diumenge, 9 d'abril de 1814, s'imprimí un *Soneto,* en castellà, signat per Q. S. T. A., amb un acròstic: *Don Fernando VII*. Es tracta d'un elogi del rei.

-Núm. 140, corresponent al dilluns, 10 d'abril de 1814, hi hagué notícies de les Corts de Cadis. Apartat *Variedades,* conté un escrit del redactor: *Aviso a los melancólicos* (continuarà). És un elogi del monarca constitucional, fet des d'un tarannà liberal basat en un sistema parlamentari. Magistral article del redactor.

-Núm. 145, corresponent al dissabte, 15 d'abril de 1814, hi hagué l'avís de teatre. La Societat Dramàtica de Tarragona representarà, avui dia 16 d'abril de 1814, a les 18.30h, la peça en dos actes: *El hijo reconocido,* i una altra peça: *El Esplín*, també, hi haurà la tonadilla: *Los viajantes españoles*, i un divertit sainet. Preu de l'entrada: 2 rals, amb *lunetas de 1er orden a 3º* (són llotges).

Als números següents i fins al final de la publicació del diari, hi hagué la notícia de teatre a la ciutat de Tarragona (referenciat a l'Annex).

-Núm. 149, corresponent al dimecres, 19 d'abril de 1814, conté notícies de l'imperi Francès, signades pel duc de Bassano. Apartat *Variedades*: el rei jurarà la Constitució quan governi, amb una fórmula que s'hi adjunta. Sortida del correu cap a Mallorca, el

dijous, 21 d'abril de 1814, a les 16h, amb la bombarda *Virgen del Carmen*, amb el patró Joan Oliver.

Aquest exemplar encara fa constar la confiança en la monarquia parlamentària.

-Núm. 150, corresponent al dijous, 20 d'abril de 1814, conté *Noticias oficiales*, inclou una proclama als habitants de París dient-los que els exèrcits aliats són a les portes de la ciutat. *Declaración*: els exèrcits aliats ja han ocupat París.

-Núm. 151, corresponent al divendres, 21 d'abril de 1814, s'imprimí una proclama adreçada als exèrcits francesos, París, 2 d'abril de 1814. *Noticias oficiales*: extracte del *Monitor* de París, del 4 d'abril. Extracte de la Constitució de Cadis. Proclama al poble francès, pàg. 628. Avís sobre l'anterior administrador de Correus, a l'època francesa, senyor Antoni de Foixà i de Garma, a qui el citen a declarar als jutjats, per afrancesat.

-Núm. 152, corresponent al dissabte, 22 d'abril de 1814, s'hi publiquen les Actes del Govern Provisional Francès, amb el Senat conservador instaurat a París. *Orden del Día*: s'avisa els soldats francesos que la guerra s'ha acabat.

-Núm. 154, corresponent al dilluns, 24 d'abril de 1814, hi hagué una *Fabula*, anònima, però al final diu: "[...] *La moralidad, á la discreción de los lectores*".

-Núm. 155, corresponent al dimarts, 25 d'abril de 1814, hi hagué un *Aviso* sobre la persecució dels afrancesats: Antoni Ferreter, escrivà de Reus, per haver estat secretari de la junta corregimental francesa de Tarragona.

-Núm. 158, corresponent al divendres, 28 d'abril de 1814, conté un poema en castellà, anònim. Es tracta d'un text interessant, ja que parla sobre la llibertat d'explicar el que es veu, és a dir, successos, fets, per tant, pensem que es tracta d'un poema del redactor a favor de la llibertat d'impremta i de les notícies contrastades:

A los que quieren señudos

que no nos anticipemos

á dar noticias al público,

que trahen expresos astutos;

¿No les preguntaremos?

¿De qué modo puede ser,

que no digamos lo que vemos?

També, hi ha un comunicat de Suchet tot demanant la pau.

-Núm. 159, corresponent al dissabte, 29 d'abril de 1814, hi hagué l'apartat *Noticias Antibonaparticas* [sic].

-Núm. 160, corresponent al diumenge, 30 d'abril de 1814, conté una proclama adreçada als habitants dels Pirineus orientals, signada pel mestre de cerimònies de la cort i prefecte dels Pirineus orientals, baró Duamel, diu que, un cop acabada la guerra, que l'ha feta Napoleó, els reis de França, Lluís XVIII i el d'Espanya Ferran VII, hereus de Sant Lluís i d' Enric IV, signaran la pau i la felicitat per als seus regnes, ja que corre la mateixa sang per les seves venes.

-Núm. 162, corresponent al dimarts, 2 de maig de 1814, s'informà de notícies estrangeres. Crida a l'afrancesat Josep Verdier de Berràs, empleat de l'Oficina de l'Administració dels Béns Nacionals, durant l'ocupació de Tarragona, per a què es presenti al jutjat per a donar explicacions.

-Núm. 164, corresponent al dijous, 4 de maig de 1814, hi hagué una crida a l'afrancesat Joan Puig, de Liorna, d'Etrúria, qui hi viu a la Fonda Fortuna de la ciutat de Tarragona, per la seva conducta durant l'ocupació francesa, per a què es presenti al jutjat. Venda del llibre: *Antídoto verdadero contra la doctrina de las Tres Proposiciones*, escrit per Antonio-José Ruiz de Padrón, ministre del Sant Ofici, i abat de Villamartín, comentat pel pare Jaume Carruja, presbíter de Reus. Es ven a cal Puig-robí, a 8 rals. També, a Manresa, Lleida, Cervera, Vic i Reus.

-Núm. 166, corresponent al dissabte, 6 de maig de 1814, continua la persecució dels afrancesats: Francesc de Martí, d'Altafulla, veí de Tarragona, se l'investiga per haver estat regidor durant l'ocupació francesa.

-Núm. 167, corresponent al diumenge, 7 de maig de 1814, a l'apartat *Variedades* conté un escrit del redactor: *La ingenuidad*, pàg. 697-699, del 8 de maig de 1814. Es tracta d'un debat molt interessant sobre la política constitucional i la absolutista, des d'un tarannà liberal:" [...] *las historias nos ofrecen la división de partidos como origen de la destrucción de los imperios* [...], *la Constitución no limita la autoridad del rey sinó para hacerle mas amable* [...] *léase el artículo cuarto de la Constitución y se veran sostenidas y autorizadas las justas prerogativas del monarca* [...] *véase el artículo 172 del mismo*

título y se verá que las restricciones de la autoridad real sólo se dirigen a establecer un trono digno de Fernando y justo para los españoles [...] *las leyes que les ha dictado un gobierno legítimo* [...] *el mayor obsequio que podemos hacer a la Constitución, és obedecerla* [...]".

Continuà la persecució dels afrancesats: frare Francesc Batalla, religiós Mínim, de Valls, a qui es busca per infidel i haver-se fugat de la presó de Tarragona. Peu d'impremta: "*Por Garriga y Aguasvivas*":

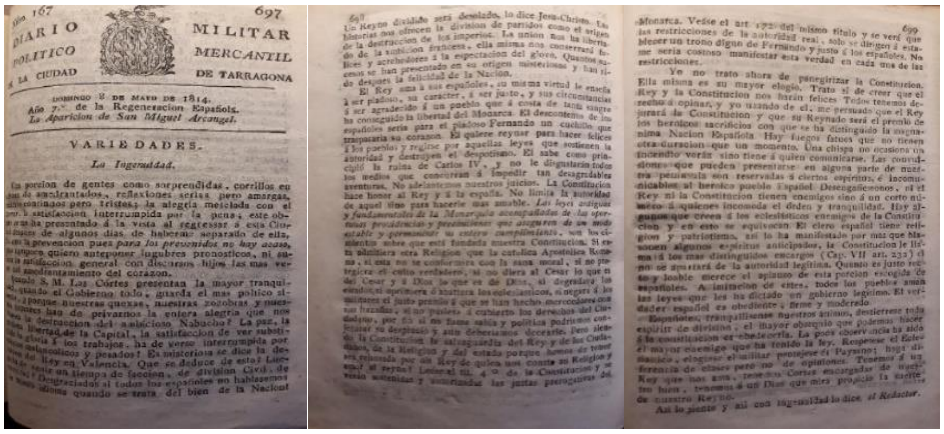

-Núm. 168, corresponent al dilluns, 8 de maig de 1814, hi hagué una proclama del marquès Chabanes, primer ajudant del rei, adreçada als francesos. Peu d'impremta: "*Por Garriga y Aguasvivas*".

-Núm. 169, corresponent al dimarts, 9 de maig de 1814, conté un comunicat de guerra: l'exèrcit espanyol és a la Creu Coberta. Peu d'impremta: "*Por Garriga y Aguasvivas*".

-Núm. 174, corresponent al diumenge, 14 de maig de 1814, a l'apartat *Variedades*, hi ha la darrera voluntat, *Testamento*, del *Diario*, escrit del redactor, pàg. 726-728. Continua la persecució dels afrancesats: Manel Roca i Alguasil, qui fou procurador fiscal de Tarragona. Avís de la subscripció del llibre, a la llibreria del senyor Puig-robí: *Memorias del abate Barruel*, sobre la història del jacobinisme, traduït al castellà per F. R. S. V., observante de Mallorca, quatre volums al preu de 80 rals. Peu d'impremta: "*Por Garriga y Aguasvivas*":

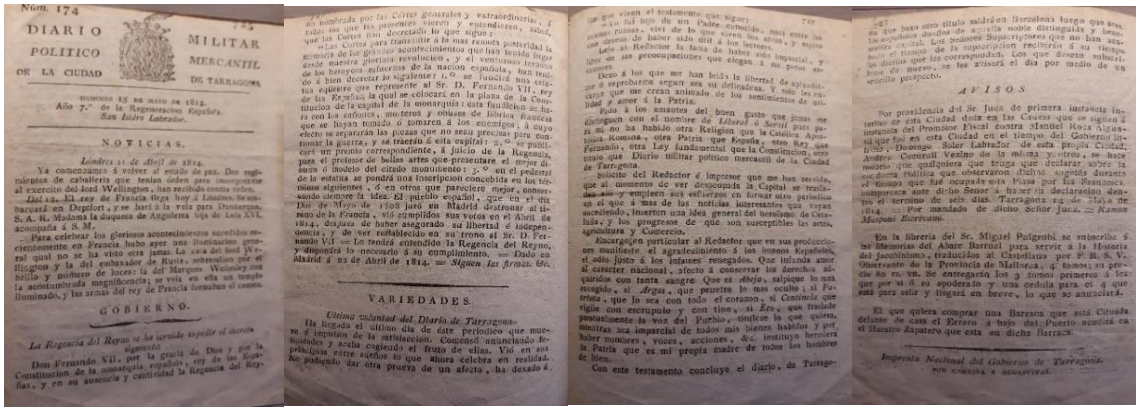

Aquest diari deixà de publicar-se a mitjan maig de 1814, quan l'absolutisme s'imposà de nou. Guillamet[3600] ens diu que, aleshores, continuà com a impressor Puig-robí.

Hem pogut consultar la col·lecció completa a la Biblioteca Pública Arús de Barcelona: núm- 1-174, pàgines 1-728, donació de Josep Pella i Forgas a Rossend Arús, amic seu, com es pot veure a la contraportada del relligat. També, observem que, el 17 d'abril de 1934, pertangué al senyor Moliner.

Les entrades i sortides dels correus cap a la resta del Principat, Aragó i València són constants, fet que corrobora la facilitat de la comunicació i la circulació dels diaris arreu, si més no des de mitjan 1813.

També, és significatiu que des del 16 d'abril, núm. 145 i fins el 15 de maig de 1814, núm. 174 (final), el teatre a la ciutat de Tarragona retorna amb normalitat, amb la companyia La Societat Dramàtica de Tarragona, i amb obres que ja s'havien estrenat a la ciutat de Barcelona, per exemple.

Des del núm. 151, del 23 d'abril de 1814, la persecució i la recerca d'afrancesats és constant, per bé que ja en el núm. 40 se suscità la qüestió i el redactor advocà per deixar-los en pau, encara que en el núm. 67, en malparlà: Antoni de Foixà i de Garma, administrador de correus de Tarragona; Salvador Baldric, el Rei del Ramell; el doctor Pau Soler i Llevat, de Tarragona; Antoni Ferreter, escrivà de Reus i secretari de la Junta francesa de Tarragona; Josep Verdier de Berràs, empleat de l'Oficina de l'Administració de Béns Nacionals, a Tarragona; Joan Puig de Liorna, d'Etrúria, qui viu a la fonda Fortuna de la ciutat, per la seva conducta quan els francesos; Francesc de Martí, d'Altafulla i veí

[3600]Guillamet, Jaume. *Els orígens de la premsa a Catalunya. Catàleg de periòdics antics (1641-1833)*, Barcelona, 2003, pàg. 371.

de Tarragona, per haver estat regidor quan els francesos; el frare Francesc Batalla, religiós Mínim de Valls, per infidel i per haver-se fugat de la presó de Tarragona quan els francesos; Manuel Roca i Alguasil, procurador fiscal de Tarragona. Com veieu, una veritable cacera de bruixes. D'aquest fet, ja n'hem parlat més amunt.

Pel que fa a la ideologia, la podem resseguir a través del *Prospecto* inicial, al llarg de diversos escrits del redactor, com ara al núm. 67, on malparlà dels afrancesats i, al mateix temps, exaltà els valors de la Constitució. També, a l'escrit del núm. 140, on el redactor feu l'elogi del monarca constitucional, o bé ja en el número 149, del 21 d'abril, on donà notícia de la fórmula que el monarca farà servir per a jurar la Constitució, amb el desig i l'esperança que així ho fes, i al *Testamento* final, al darrer número.

Conté escrits comunicats, per exemple de *El Labrador hacendado*, del número 126, qui també elogià la Constitució. En el número 167, article del redactor: *La ingenuidad*, del 8 de maig de 1814, on diu que cal estar units, elogia el rei i diu que el poble, que ha aconseguit el retorn del monarca, aconseguirà la felicitat, basada en la Constitució, la qual honora el rei i els ciutadans, i en cita diversos articles, tot demanant calma i fe en què Ferran VII jurarà la Constitució. Amb tot, també hi hagué espai per a escrits absolutistes, com ara el signat per *El soñador Patriota*, del número 35, qui escriu contra la premsa i contra els reformadors liberals.

Finalment, el 15 de maig de 1814, al darrer número 174, hi ha un *Testamento* del *Diario*, on el redactor escriu que els ciutadans han d'estimar la pàtria, no titllar-se de liberals o servils, la religió catòlica, el rei Ferran VII i la Constitució.

El *Diario* demanà al redactor i a l'impressor que marxessin a Barcelona, un cop fos alliberada i hi publiquessin un *Diario* sobre arts, agricultura i comerç, amb amor al caràcter nacional i odi als renegats, i amb afecte a conservar els drets adquirits a força de molta sang, que ni serà:

"*Abeja* [...] *pero salpique lo mas escogido, tampoco Argos, pero que penetre lo mas oculto, ni Centinela, pero que vigile con escrúpulo y tino, y Patriota con todo el corazón, y si Eco, para que traslade puntualmente la voz del pueblo, pero sobretodo, tiene que ser imparcial*".

Deixa a la pàtria com a hereva, i així acaba aquest *Diario* -escrit del redactor-, que sota un altre títol sortirà a Barcelona.

Podem afegir-hi l'escrit signat per *El Tantalo de la observancia constitucional*, del número 112, del diumenge, 13 de març de 1814, on malparla de Napoleó, tot acusant-lo d'indolència, malícia, excès de bilis, prepotència, arbitrarietat i despotisme. Escriu amb coneixement del llatí una resposta al redactor, on diu que la impremta ha de tenir límits quan parla dels militars, perquè l'impressor Garriga, ho és del Govern Militar i, per tant, sotmès a ells (fa referència a una proclama impresa pel *Diario* sense permís del governador de la plaça). Fa una crítica severa al redactor per ser constitucionalista: "[...] *patarrabist, patarrabast..., ta! ta! ta! Cachasa*!", li critica que no ha observat les lleis de la Constitució mateixa quan ha imprès la proclama no autoritzada pel governador: "*Qué Constitución ni qué niño muerto?*". Li diu que calli la boca i cita un tal Figuerols, autor del llibre *El Convencimiento*, on diu de l'estat que allà on no hi arribi l'exhort, cal aplicar la força: "*Quiero decir:::*". En aquest cas, el redactor fra Albert Pujol ha estat amonestat per un absolutista per raons no estrictament polítiques.

Aquestes publicacions aparegudes rere l'alliberament dels francesos i malaguanyades rere l'assumpció de l'absolutisme són un testimoni fonamental d'un curt període de temps, aproximadament sis mesos, en els quals l'esperança d'un rei constitucional i just s'esvaí sobtadament, després de sis anys de cruel guerra.

Hem volgut entrar en els continguts perquè es tracta d'un periòdic poc estudiat i conegut.

Va tornar a sortir el dissabte, 15 d'abril de 1820.[3601]

Fons conservats:

-Biblioteca Pública Arús de Barcelona, col·lecció completa.

-Biblioteca-Hemeroteca Municipal de Tarragona. Premsa digitalitzada: els següents exemplars: 72, 74, 76, 108, 109-110; el *Suplemento al Diario de Tarragona, del domingo, 13 de marzo de 1814*, 8 pàg.: *La verdad disfrazada*: "*A las quatro preguntas que hace el redactor al Diario del 9 de marzo de 1814*", signa *El Tantalo de la Observancia Constitucional*. Peu d'impremta: "*Imprenta Nacional del Gobierno de Tarragona*", que ja s'havia publicat al núm. 91, corresponent al 20 de febrer de 1814. Núm. 122, 131, 149, 150-153.

[3601] Biblioteca-Hemeroteca Municipal de Tarragona. Premsa digitalitzada.

Núm. 1. *Viérnes 1. de Abril.*

CENTINELA DE LA PATRIA

EN REUS.

VIVA FERNANDO VII.

Rey de España.

AÑO SÉPTIMO DE SU DOLOROSO CAUTIVERIO, y primero de su libertad consoladora. *

POLÍTICA CRISTIANA

Esfuerzos de la Incredulidad en España.

Parece que algunos Españoles espurios, guiados de sus corrompidos corazones, han pensado valerse del infame abuso de la imprenta, con el único fin de ultrajar el cristianismo, desacreditar el Gobierno, y perseguir el Clero.

Una indiferencia criminal solamente, puede desentenderse de tan sagrados intereses. El torpe silencio, en estos dias tenebrosos, sería un delito contra Dios, contra la Patria y contra mi mismo. Ciertos espíritus inquietos, y turbulentos se esfuerzan con furor, hasta hoy desconocido en España, para introducir en los pueblos sencillos, novedades anathematizadas ya, y

* *¡Fernando en España...! ¡Nuestro adorado Rey en Cataluña...! ¡el deseado Fernando en viaje para esta...! Anticípese pues el primer número de este Periódico, y desahoguemos un tanto el jubilo, que no cabe ya en el corazon.*

Fou un diari que inicià el sexenni absolutista, 1814-1820, dins del corrent que imperà a Europa i propicià el Congrés de Viena, el 1815. Aquesta publicació és plena d'ideologia neofeudal, amb explicacions de la realitat social mitjançant l'ordre que imposa la divinitat: la continuïtat d'una societat estamental i la "recuperació" de la sobirania nacional que acabi amb qualsevol brot liberal, afrancesat, o il·lustrat, com també la defensa dels interessos de l'oligarquia aristocràtica, de la monarquia i, és clar, de l'església, sota el lema: religió, pàtria i rei, que defensaren el dominics responsables de la redacció de molts diaris.

Aquest periòdic és citat per Gras,[3602] qui ens diu que fou un diari absolutista, imprès a Tarragona i dirigit per dos religiosos, l'un dominic i reusenc: Tomàs Gatell, i franciscà l'altre: mossèn Josep Rius, qui signava amb el pseudònim *Fermín Risueño*.

El seu subtítol fou: "*Viva Fernando VII, rey de España. Año séptimo de su doloroso cautiverio y primero de su liberación consoladora*". Al final del lema hi ha un asterisc que s'explica més avall de la pàgina (és l'únic que hem trobat a tota la premsa com a mètode per a explicar idees suggerides anteriorment).

Donà suport al règim polític existent abans de la guerra: l'absolutisme borbònic que calia reinstaurar. D'aquesta manera, els privilegis econòmics i el poder perdut pel clergat tornaria a les seves mans.

El darrer, núm. 19, sortí el divendres 3 de juny del mateix any. Aparegué els dimarts i els divendres, de tirada bisetmanal, amb vuit pàgines i algunes de dotze, com el núm. 15, imprès per Miquel Puig-robí, al carrer Major de Tarragona.

En parlem d'alguns dels seus exemplars on aquesta ideologia absolutista és reflectida.

D'inici, sortí el *Prospecto*, de quatre pàgines: "*Dedícase á sus habitantes*: *El afligido, ó dulce patria mía, escribe impelido, mas bien del dolor* [...]". El redactor, anomenat: *El Afligido* escriu amb cites bíbliques i saluda Reus, com a pàtria, mentre diu que ell segueix no el rei, sinó la llei divina. També, parla del liberalisme com a "*Hidra de la Herejía*" i elogia Ferran VII. Peu: "*Tarragona*: *Por Miguel Puigrubí, impresor*":

[3602]Gras i Elies, Francesc. *El periodismo en Reus desde 1813 hasta nuestros días, 1904*, Reus, 1973.

PROSPECTO DEL PERIODICO,

CENTINELA DE LA PATRIA

EN REUS,

DEDICASE Á SUS HABITANTES.

-Núm. 1, de 8 pàgines, del *Centinela de la Patria en Reus*, corresponent al divendres, 1 d'abril de 1814, -pocs dies abans de l'entrada de Ferran VII a Reus-, amb el subtítol: "*Año séptimo de su doloroso cautiverio y primero de su libertad consoladora*", a la portada mateix renega de la impremta que critica el govern i persegueix el clergat. Hi hagué una secció intitulada: *Política cristiana*. També, *Asuntos varios*, amb la carta d'un lector en agraïment a la publicació del periòdic, signada per *El Patricio Sensible*. Hi ha una oda, escrita en castellà, anònima i en honor a l'arribada del rei a Reus; notícies internacionals; guerra a Europa i notícies del Regne (els anglesos han entrat a Burdeus). Amb el peu: "*Tarragona, año 1814. Por Miguel Puigrubí, impresor, en la calle Mayor*".

-Núm. 2, de 8 pàgines, corresponent al dimarts, 5 d'abril de 1814, pàg. 9-16, hi ha les seccions *Política cristiana*, *Asuntos varios*, on se cita el monarca de "*dos mundos*" en Reus. Un article comunicat, signat per *Fermín Risueño* (el redactor Josep Rius), que es tracta d'una crítica contra la secció *Política cristiana* i el seu redactor (justificació), tot dient que forma part del passat i que és una contradicció, però que és una de les eines que tenen. El maquiavel·lisme d'aquestes afirmacions ens diu molt de les intencions polítiques d'aquest diari. També, una carta del rei a la Regència. "*Tarragona, año 1814. Por Miguel Puigrubí, impresor en la calle Mayor*":

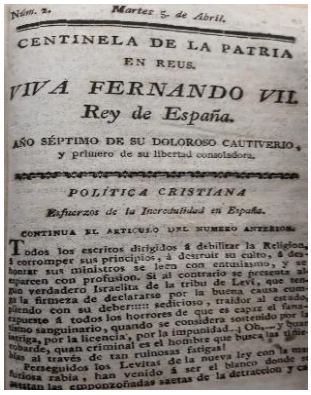

Núm. 2. Martes 5. de Abril.

CENTINELA DE LA PATRIA

EN REUS.

VIVA FERNANDO VII

Rey de España.

AÑO SÉPTIMO DE SU DOLOROSO CAUTIVERIO, y primero de su libertad consoladora.

POLÍTICA CRISTIANA

Esfuerzos de la Incredulidad en España.

CONTINUA EL ARTICULO DEL NUMERO ANTERIOR.

-Núm. 3, de 8 pàgines, corresponent al divendres, 8 d'abril de 1814, pàg. 17-24, continua la *Política cristiana*, *Asuntos varios*, continuació de l'article anterior, i un poema en castellà i anònim: "*Qué viste Reus, en tu rei Fernando*? [...]". Un article comunicat: *Discurso fundado en los principios de la naturaleza*, a favor de la religió, el rei i la Constitució: "*Jurara la Constitución el rey*?", firmat per *El Verdadero español, á pesar de pesares*. I notícies de la guerra a Europa. "*Tarragona, año 1814. Por Miguel Puigrubí, impresor en la calle Mayor*":

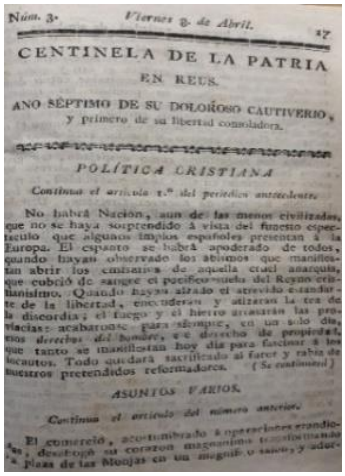
Núm. 3. Viernes 8. de Abril. 17

CENTINELA DE LA PATRIA
EN REUS.

AÑO SÉPTIMO DE SU DOLOROSO CAUTIVERIO,
y primero de su libertad consoladora.

POLÍTICA CRISTIANA

Continua el artículo 1.º del periódico antecedente.

No habrá Nación, aun de las menos civilizadas, que no se haya sorprendido á vista del funesto espectáculo que algunos impíos españoles presentan á la Europa. El espanto se habrá apoderado de todos, quando hayan observado los abismos que manifiestan abrir los cimientos de aquella cruel anarquía, que cubrió de sangre el pacífico suelo del Reyno cristianísimo. Quando hayan alzado el atrevido estandarte de la libertad, encendieron y atizaron la tea de la discordia; el fuego y el hierro arrasarán las provincias: acabaronse para siempre, en un solo dia, esos derechos del hombre, ese derecho de propiedad, que tanto se manifiestan hoy dia para facilitar á los incautos. Todo quedará sacrificado al furor y rabia de nuestros pretendidos reformadores. (Se continuará)

ASUNTOS VARIOS.

Continua el artículo del número anterior.

El comercio, acostumbrado á operaciones grandiosas, desahogó su corazon magnánimo [illegible] plaza de las Musas en un magnífico [illegible]

-Núm. 7, corresponent al divendres, 22 d'abril de 1814, pàg. 49-56, inclogué un suplement extret de la *Gazeta Extraordinaria de Cataluña*, del dimarts, 19 d'abril de 1814, que parla de la política a París. Té una secció anomenada *Política cristiana* (continua l'article anterior), *Asuntos varios* (continuació de l'anterior, amb la crítica al redactor, quan aquest parla sobre el diari *Eco de Reus*, núm. 7, sense esmentar-lo, i sobre la guerra a Europa. "*Tarragona, año 1814. Por Miguel Puigrubí, impresor en la calle Mayor*":

Núm. 7. Viernes 22. de Abril. 49

CENTINELA DE LA PATRIA
EN REUS.

VIVA FERNANDO VII.
Rey de España.

AÑO SÉPTIMO DE SU DOLOROSO CAUTIVERIO,
y primero de su libertad consoladora.

POLÍTICA CRISTIANA

Esfuerzos de la Incredulidad en España.

CONTINUA EL ARTICULO PRIMERO.

El sofisma pues de la igualdad, no es mas que una piedra de escándalo i para lo es solamente para los tontos ó pervertidos de corazon. Nadie ha dicutido que los hombres no son iguales entre si en quanto á la naturaleza que los constituye. Existe sin embargo entre nosotros mismos una diferencia ó desigualdad de condiciones. El supremo ser la ordenó para establecer y afianzar la subordinacion, sin la que no pudiera haber ni economía, ni orden, ni encadenamiento en la sociedad. De lo que se infiere que la diferencia de estados es de institucion divina. Los mas grandes filósofos de todos los siglos la han considerado como obra maestra de la infinita sabiduría de Dios.

Quando estas nociones, que nacieron con nosotros, existen [illegible] mismos fuesen unas fuerzas preocupaciones, creyéndonos [illegible] los filósofos obligados á conservarlas. No pueden cau-

-Núm. 8, corresponent al dimarts, 26 d'abril, trobem un poema escrit en castellà, signat per R. G. de C.

-Núm. 12, corresponent al dimarts, 10 de maig, hi hagué un article signat per *El Centinela*, que suposem que es tracta d'un dels redactors.

-Núm. 14, corresponent al divendres, 20 de maig, hi ha una crítica a l'*Eco de Reus*, en què se'ls titlla de: "*Eco de los fanáticos jacobinos*", i també critica l'Enciclopèdia francesa, el *Diccionario Burlesco* de Bartolomé-José Gallardo i defensa aferrissadament els frares. També, conté un memorial adreçat al cap polític de Mallorca. Es tracta d'una crítica del gremi de teixidors de l'illa de Mallorca als "*papeles*" impresos a l'illa, o bé arribats de fora, per "*impíos*" i mentiders, amb capacitat de canviar la manera de pensar de molta gent.

Aquest escrit evidencia la importància dels diaris com a fet cultural capaç d'incidir en la mentalitat de les persones; en aquest sentit, la premsa esdevingué *moderna*, de facto.

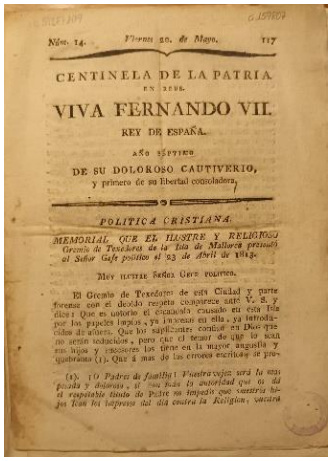

Núm. 14. Viernes 20. de Mayo. 117

CENTINELA DE LA PATRIA

EN JEFE.

VIVA FERNANDO VII.

REY DE ESPAÑA.

AÑO SEPTIMO

DE SU DOLOROSO CAUTIVERIO,

y primero de su libertad controladera.

POLITICA CRISTIANA.

MEMORIAL QUE EL ILUSTRE Y RELIGIOSO Gremio de Texedores de la Isla de Mallorca presentó al Señor Gefe político el 23 de Abril de 1813.

Muy ilustre Señor Gefe político.

El Gremio de Texedores de esta Ciudad y parte forense con el debido respeto comparece ante V. S. y dice: Que es notorio el escándalo causado en esta Isla por los papeles impios, y la inmensa en ella, ya introducidos de años atrás. Que los suplicantes confian en Dios que no serán seducidos, pero que el temor de que lo sean sus hijos y discípulos los tiene en la mayor angustia y quebranto (1). Que á mas de las erroneas escritas se pro-

(1). ¡O Padres de familia! Vuestra vejez será la mas penada y dolorosa, si no hais la autoridad que os da el respetable titulo de Padre no impedis que contra hijos Tan los hayreses del dia contra la Religion, sacarán

-Núm. 15, de 12 pàgines, corresponent al divendres, 20 de maig, a la contraportada, es diu que al despatx del diari es troba a la venda el llibre: *Memorias del abate Barruel para servir a la historia del jacobinismo*, traduïda a l'espanyol per F. R. S. J., *observante* de la província de Mallorca, 4 vol., a 80 rals de billó.

El 21 de maig, hi hagué un *Centinela Extraordinaria*, on es llegí: "*Viva Fernando VII, Rey de España*", conté un *Artículo Comunicado*, que és la resposta a l'article *Variedades* de l'*Eco de Reus*, núm. 132, signat per *Fermín Risueño*. També, un *Soneto*: *A la muerte de la Constitución*, anònim i en castellà. També, es venia a la llibreria de la vídua Sastres, a Reus, carrer Major.

-Núm. 16, de 12 pàgines, corresponent al dimarts, 24 de maig, a la pàg. 139, hi ha un article en què es diu: "*Sant Feliu de Llobregat. Oficiales de la división de Sarsfield arrastraron un exemplar de la Constitución atado a la cola de un burro y le prendieron fuego*". A la contraportada, al despatx del diari es ven el llibre: *Voz de la naturaleza sobre el origen de los gobiernos,* 3r vol., i es ven a la llibreria del Brusi de Tarragona i a la de Puig-robí, i també a Reus, a la de Sastres, a 20 rals de billó.

-Núm. 18, de 12 pàgines, corresponent al 31 de maig, trobem una *Quartilla* anònima escrita en castellà, i un *Soneto,* anònim i en castellà.

-Núm. 19, darrer, corresponent al divendres, 3 de juny de 1814, hi ha un *Soneto* anomenat: *Al Centinela en su despedida*, en castellà i anònim.

Aquest periòdic prengué el nom del diari *Centinela de la Patria*,[3603] publicat a Cadis el 20 de juny de 1810, encarregat a Antoni de Capmany i, rere l'Edicte de la Inquisició, del 22 de juliol de 1815, for retirat i prohibit.

Premsa Ideològica: Absolutista que jugà fort el seu paper. Guillamet[3604] comenta que va néixer com a reacció al diari liberal *Periódico Político y Mercantil de la Villa de Reus*, per bé que al suplement del núm. 7, del divendres, 22 d'abril, el diari que critica és l'*Eco de Reus*.

Aquestes idees absolutistes volgueren fer trontollar les idees liberals com a ideologia predominant, i, al mateix temps, demostraren la seva ideologia neofeudal.

Tingué diversos subscriptors a la província i al regne. El preu: 36 rals de billó al trimestre (no s'admetia per menys temps). Al mateix preu de sortida que a Reus, on es feren subscripcions per a Cervera, a l'administració de Correus, per a Igualada, a la botiga del senyor Joan Fàbregues i, per a Reus, botiga del senyor Sastres.

La secció *Política cristiana* ja és molt clara en aquesta ideologia de l'Antic Règim. Conté les claus doctrinals d'aquest diari neofeudal. No podien evitar que es parlés de política, el 1814, però almenys que fos cristiana. Els redactors malparlaren de les Corts de Cadis, del liberalisme com a mal major, dels afrancesats i del il·lustrats. Defensaren la religió i

[3603]Gómez Imaz, M. *Los periódicos durante la Guerra de la Independencia (1808-1814),* Madrid, 1910, pàg. 72.

[3604]Guillamet, Jaume. *Els orígens de la premsa a Catalunya. Catàleg de periòdics antics (1641-1833),* Barcelona, 2003, pàg. 376.

el rei absolutista com a mecanismes naturals de la societat. També, es publicaren articles contra els diaris liberals de Reus.

Fons conservats:

-Biblioteca Nacional de Catalunya. Reserva, Fullets Bonsoms, núm. 6.464 i 6.465.

-Reserva, podem trobar els 19 números d'aquest periòdic, la col·lecció completa, entre l'1 d'abril i el 3 de juny de 1814.

-Biblioteca Xavier Amorós, (Reus). Fons Pere Benavent de Barberà.

També, hi ha la col·lecció sencera editada en facsímil per l'Associació d'Estudis Reusencs, a cura de Xavier Ferré.[3605]

-Centre de Lectura de Reus. Hi ha el núm. 14, corresponent al divendres, 20 de maig de 1814.

[3605] *Centinela de la Patria en Reus*, a cura d'en Xavier Ferré, Associació d'Estudis Reusencs, Reus, 1977.

Núm. 1. *(á 6 quartos.)* *Pág. 1*

ECO DE REUS.

Del Sábado 16 de Abril de 1814.

ARXIU HISTÒRIC MUNICIPAL REUS

AÑO 7.º DE LA REGENERACION ESPAÑOLA, Y 3.º DE LA CONSTITUCION.

CONSTITUCION.

Llámanse de este modo las leyes fundamentales de la nacion. Estas leyes, que forman el edificio político, constituyen el contrato y condiciones con que se reunieron en sociedad los pueblos, renunciando la independencia natural, por conservar la libertad civil, la seguridad de sus bienes y de sus personas, protegidas con el poder moral, que dimana de las leyes en que convinieron.

Dominados los españoles sucesivamente por los cartagineses, los romanos y los godos, no formaron nacion propiamente dicha, con gobierno civil conforme á su genio, carácter y necesidades, hasta que se reuniéron en las asperezas de Asturias y Aragon despues de la invasion de los sarracenos..... En Covadonga y en Sobrarve empezó por primera vez el pacto social de los españoles; pues las leyes de Castilla y Vizcaya, con los fueros de la Navarra y Aragon, componian una Constitucion tan sabia y perfecta, qual vamos y admiramos en la promulgada en Cádiz á 19 de Marzo de 1812 por las Córtes generales y extraordinarias, reuniendo en ella aquellas leyes y aquellos fueros, que fuéron un dia la envidia y la admiracion de Europa, aunque [illegible] por el despotismo.

En efecto [illegible] hay en ella que sea nuevo, mas que el órden de presentar las materias y su método. Si por esta benéfica Constitucion, vuelven los españoles á la dignidad de hombres al goce de los preciosos derechos recibidos de la mano del mismo Dios, y de que les habia privado el abuso del poder; ni es una novedad, ni una invencion de filósofos, como pretenden hacer creer los malvados agentes de Napoleon, para desacreditarla; pues además de que este derecho es inherente al hombre, se lo ha reservado la nacion en aquella época, y estuvo en su exercicio por muchos siglos.

Si Pelayo, Alfonso primero, llamado el católico, é Iñigo Arista, volvieran al mundo, confesarian esta verdad, confundiendo á esos panegiristas de la esclavitud. Dirian que la nacion española al revestirlos del poder supremo, se declaró *libre é independiente*, y *que no era ni podia ser patrimonio de ninguna familia ni persona.* Declararian, que la *soberanía residia esencialmente en la nacion*, y que por lo mismo usando de su derecho *establecia las leyes*, y recordaba á sus sucesores..... »Nos que valemos mas que vos, os nombramos rey."

Estas palabras de ambrosía, capaces ellas solas de enriquecer el idioma ménos fecundo, debieran grabarse en el alma de los españoles, para bendecir eternamente el capítulo primero de la Constitucion, tan mal recibido de algunos hombres venales, que aparentan desconocer su origen, porque bien hallados con los abusos, quisieran entregarlo á las llamas, y á quantos lo defienden por conservarse en sus usurpaciones. Pero..... ¿qué pretenden estos seres [illegible]los.....? ¿para conservarles las [illegible] y privilegios contrarios al bien [illegible] del sentido comun? ¿no saben que, aunque la nacion al nombrar rey á Pelayo no hubiera reservado en sí la potestad de establecer las leyes fundamentales, [illegible] perderla?

Este derecho va con la naturaleza del hombre, no es enagenable, ni puede prescribir. Si alguna nacion falta de seso lo renunciara á favor de alguno, á lo mas obligaria á la

El 15 d'abril de 1814, sortí el Prospecte, on s'anunciava la ideologia liberal. A l'inici, hi ha un escrit de l'ajuntament constitucional de Reus; "*Moradores de Reus*", on ja s'elogià la Constitució. Segueix una *Canción Lírica*, escrita i cantada per un cor de músics en ocasió de l'arribada de Felip VII, l'1 d'abril, i una dècima escrita pel capellà de Vila-seca.

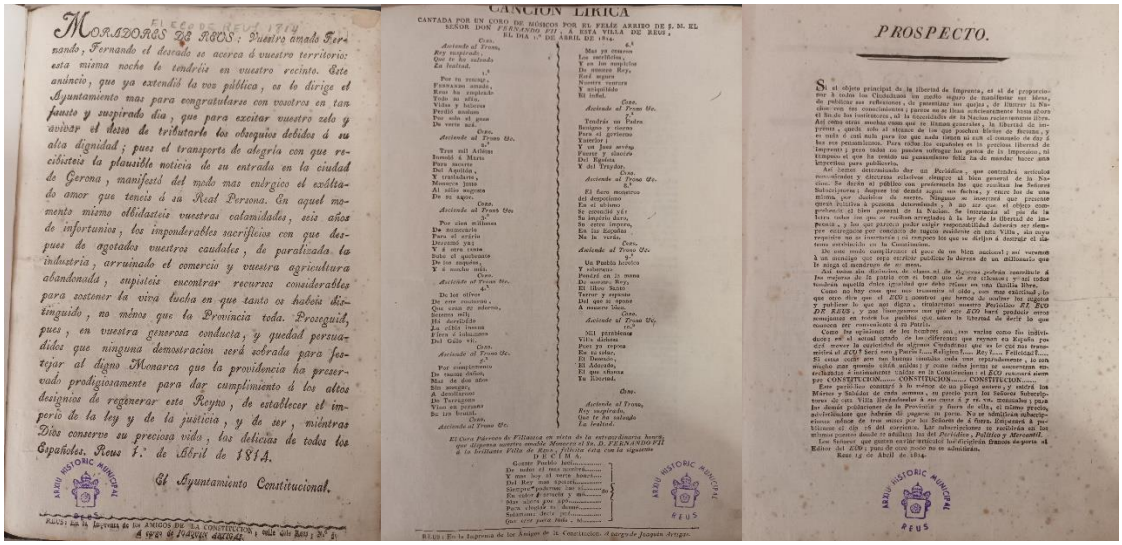
MORADORES DE REUS: Nuestro amado Fernando, Fernando el deseado se acerca á vuestro territorio: esta misma noche le tendreis en vuestro recinto. Este anuncio, que ya extendió la voz pública, os le dirige el Ayuntamiento mas para congratularse con vosotros en tan fausto y suspirado dia, que para excitar vuestro zelo y avivar el deseo de tributarle los obsequios debidos á su alta dignidad; pues el transporte de alegria con que recibisteis la plausible noticia de su entrada en la ciudad de Gerona, manifestó del modo mas enérgico el exaltado amor que teneis á su Real Persona. En aquel momento mismo olvidasteis vuestras calamidades, seis años de infortunios, los imponderables sacrificios con que despues de agotados vuestros caudales, de paralizada la industria, arruinado el comercio y vuestra agricultura abandonada, supisteis encontrar recursos considerables para sostener la viva lucha en que tanto os habeis distinguido, no ménos que la Provincia toda. Proseguid, pues, en vuestra generosa conducta, y quedad persuadidos que ninguna demostracion será sobrada para festejar al digno Monarca que la providencia ha preservado prodigiosamente para dar cumplimiento á los altos designios de regenerar este Reyno, de establecer el imperio de la ley y de la justicia, y de ser, mientras Dios conserve su preciosa vida, los delicias de todos los Españoles. Reus 1.° de Abril de 1814.

El Ayuntamiento Constitucional.

CANCION LIRICA

PROSPECTO.

Citat per Del Arco,[3606] Torrent[3607] i Gras.[3608] Diari que sortí a la llum arran de l'arribada de Ferran VII a la ciutat de Reus, el 16 d'abril i fins el 14 de maig de 1814.

Tingué un contingut clarament liberal i donà suport a la legalitat vigent, és a dir, a la Constitució liberal de Cadis, de quatre pàgines, al preu de 6 quarts i 7 rals de subscripció al mes. Diari imprès pels *Amigos de la Constitución*, al carrer dels Recs, per Joaquim Artigues.

Foren 9 exemplars i, al darrer, s'anunciava que es podien fer-ne subscripcions al carrer de Monterols, a 7 rals de billó al mes.

Premsa impulsada i redactada pel metge local Jaume Ardèvol, -amb el col·laborador i capellà liberal de Vila-seca-, qui, posteriorment, fou empresonat durant 15 mesos per liberal i per haver publicat dos diaris. Després, fou absolt per l'Audiència de Barcelona i, finalment, el 1820, tornà a publicar a Reus un altre diari liberal: *Diana Constitucional, Política y Mercantil de la Villa de Reus*.

[3606]Del Arco y Muñoz, Luís. *La prensa periódica en España durante la guerra de la Independencia (1808-1814). Apuntes bibliográficos*, Impremta de Joaquim Barberà, Castelló, 1914, pàg. 180.

[3607]Torrent, Joan. "La prensa catalana durante la guerra de la Independencia", *Destino*, núm. 1475, 13 de novembre de 1965, pàg. 52-55.

[3608]Gras i Elies, Francesc. *El periodismo en Reus desde 1813 hasta nuestros dias, 1904*, Publicacions del Centre de Lectura de Reus, Reus, 1973.

Als primers exemplars, fa l'elogi del monarca constitucional i dona l'eslògan: "*Religión, rey y Constitución*". Juntament, amb el subtítol: "*Año 7º de la Regeneración Española y 3º de la Constitución*". Fou un diari de contingut ideològic similar al *Periódico Político y Mercantil de la Villa de Reus*.

També, s'hi publicaren escrits signats per "*Un labrador*", "*Un oficial del exército*" i altres amb sigles: B.F.y J., i D.S.A., com també polèmiques, com les que tingueren *Un militar ciudadano* i *Un asistente*, en forma de diàleg, al núm. 4 d'aquest diari, sobre la validesa de la Constitució i sobre el fet que el rei ha de signarla, si no ho fes, deia l'*assistente*, ja pot abdicar.

Guillamet[3609] ens diu que va ser promogut pel metge local i liberal Jaume Ardèvol, i que la seva subscripció costava 7 rals al mes. L'*Eco de Reus* fou imprès amb un format més gran que l'anterior i el seu redactat fou a dues columnes.

Desmentí moltes publicacions i notícies del *Centinela de la Patria en Reus*. Probablement, fou imprès a Tarragona.

Fou una premsa ideològica de contingut i defensa de la Constitució. Fins i tot, podem dir que té consciència social, basada en el principi de ciutadania de la Revolució Francesa, que buscava un veritable canvi social.

Es tracta de premsa *moderna* per la forma: lletra tipus *french* i dues columnes. També, per la seva ideologia liberal: "*Constitución. Llamanse de este modo las leyes fundamentales de la nación. Esta leyes, que forman el edificio político, constiutuyen el contrato y condiciones con que se reunieron en sociedad los pueblos, renunciando a la independencia natural, por conservar la libertad civil, la seguridad de sus bienes y de sus personas, protegidas con el poder moral, que dimana de la leyes en que convinieron*".

Esplèndida definició de Constitució, de clara influència revolucionària francesa.

Tingué interès per l'educació com a mecanisme necessari per a entendre les idees, com es veu a l'exemplar núm. 6, corresponent al dimarts, 3 de maig de 1814. Conté un escrit sobre la importància de l'educació per tal de poder gaudir de les llibertats obtingudes amb

[3609]Guillamet, Jaume. *Els orígens de la premsa a Catalunya. Catàleg de periòdics antics (1641-1833)*, Barcelona, 2003, pàg. 377.

la Constitució. També, es planteja en quina llengua s'ha d'ensenyar: castellà o llatí?. Fou escrit per F. J. y B., de tres pàgines; a la quarta pàgina, hi ha un sonet, també de F. J. y B., en què critica el periòdic *Centinela de la Patria en Reus*.

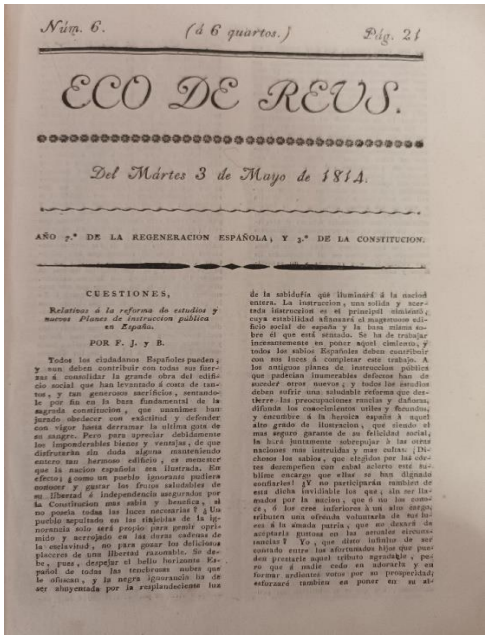

Núm. 6. (á 6 quartos.) Pág. 21

ECO DE REUS.

Del Mártes 3 de Mayo de 1814.

AÑO 7.° DE LA REGENERACION ESPAÑOLA, Y 3.° DE LA CONSTITUCION.

CUESTIONES,

Relativas á la reforma de estudios y nuevos Planes de instruccion pública en España.

POR F. J. y B.

Todos los ciudadanos Españoles pueden, y son deben contribuir con todas sus fuerzas á consolidar la grande obra del edificio social que han levantado á costa de tantos, y tan generosos sacrificios, sentando de pór fin en la base fundamental de la augusta constitucion, que examinen burlando obedecer con exactitud y defender con vigor hasta derramar la última gota de su sangre. Pero para apreciar debidamente los imponderables bienes y ventajas, de que disfrutarán sin duda algunas generaciones enteras tan hermoso edificio, es menester que la nacion española sea ilustrada. En efecto ¿como un pueblo ignorante podrá conocer y gustar los frutos saludables de su libertad é independencia asegurados por la Constitucion mas sabia y benéfica, si no posée todas las luces necesarias? ¿Un pueblo sepultado en las tinieblas de la ignorancia solo será propio para gemir oprimido y acorjado en las duras cadenas de la esclavitud, no para gozar los deliciosos placeres de una libertad razonable. Se debe, pues, despejar el hello horizonte Español de todas las tenebrosas nubes que le ofuscan, y la negra ignorancia de donde nacen todas las desgracias de la sociedad entera. La instruccion, una solida y acertada instruccion es el principal simiento, cuya estabilidad afianzará el magestuoso edificio social de España y la hará mas sobre él que está sentado. Se ha de trabajar incesantemente en poner aquel cimiento, y todos los sabios Españoles deben contribuir con sus luces á completar este trabajo. A los antiguos planes de instruccion pública que padecian inumerables defectos han de suceder otros nuevos, y todos los sensatos deben sufrir una saludable reforma que destierre las preocupaciones rancias y dañosas, difunda los conocimientos utiles y floreciente y encubridor á la heroica España á aquel alto grado de ilustracion, que siendo el mas seguro garanto de su felicidad social, la hará justamente sobrepujar á las otras naciones mas ilustradas y mas cultas. ¡Dichosos los sabios, que elegidos por las cortes desempeñen con celal acierto este sublime encargo que ellas se han dignado confiarles! ¡Y no participarán tambien de esta dicha inevitable los que, aun sin ser llamados por la nacion, que ó no los conoce, ó los cree inferiores á un alto cargo, contribuyen una ofrenda voluntaria de sus luces á la amada patria, que no desará de aceptarla gustosa en las arcanas elocuentes sencillas? Yo, que dicto infinito de ser contado entre los afortunados hijos que pueden prestarle aquel tributo agradable; pero que á nadie cedo en adorarla y en formar ardientes votos por su prosperidad, esforzaré tambien en poner en su altar mi pequeño, pero sincero, aunque débil homenage.

CUESTION. 1.ª

¿Debe ser la enseñanza pública en lengua latina, ó española?

Siendo las palabras los signos naturales por los que el hombre expresa principalmente las ideas que ha concebido en su mente, la mejor y mas facil expresion de estas depende precisamente de la mayores leza y calidad de aquellas; y Cuantas vezzes no se halla el hombre embarazado para dar á luz cuanto concibe ó siente por la falta ó la improplidad de las voces que no son proporcionadas á las ideas! omitiendo todo lo que pudieramos añadir, aquí en confirmacion de esta verdad, no es pues indiferente el lenguage que se debe adoptar por los maestros en la instruccion de sus discípulos. Cual será de consiguiente el idioma de que se valdrán en nuestra España? ¿será el latino, que ha sido consagrado por el espacio de quince siglos á la enseñanza pública en las Universidades y colegios, cuyo estudio estableció el principio de nuestra carrera literaria? ¿O bien el Idioma patrio á imitacion de algunas naciones extrangeras que han aplicado el mayo á todo ciase de materias? No hay duda que, si podia formarse un convenio fixo entre los sabios de todas las naciones, de usar siempre un mismo idioma, resultarian seguramente muchas ventajas. Se ahorraria el trabajo largo, pesado, y por lo comun tan infiel de las traducciones, con que se transmitirian los pensamientos originales en toda su fuerza y se lograria la precisa satisfaccion de que los producciones de un literato de Viena ó Petersburgo serian luego recibidas y aprovechadas por otro de Madrid ó de Lisboa. Tambien es positivo que esta lengua universal, que habria de formar una sola familia de todos los sabios del mundo, debiera ser la latina; no porque esta mas bella, rica, y harmoniosa que otra cualquiera pues todas se disputan la preeminencia, y seria preciso el poseerlas todas con igual perfeccion y no estar constantizado con ninguna para poder decidir como juez equitativo en esta disputa tan apasionada, sino porque habiendola el imperio universal de los Romanos extendido por casi todas la faz de la tierra, un largo transcurso de siglos parece haberla dado un derecho incontrastable para ser usada con preferencia á todas las demas antiguas y modernas. Pero si el proyecto de una lengua universal será siempre una quimera que solo podria realizarse tal vez en el caso de entrelazarse y consolidarse un imperio universal, si los sabios de las demas naciones son fieles al sistema que han adoptado algun tiempo hace, de escribir en su propio idioma, ¿seremos nosotros tenazes en tratar las ciencias en un idioma estraño, despreciando todas las razones que nos persuaden á valernos del idioma patrio? Yo he procurado cultivar la lengua latina con toda aquella perfeccion de que es susceptible una lengua muerta, he hecho un estudio particular de ella, y como habia sido constumbre hasta aquí, mucho mas fuerte y continuo que el de la misma patria; hallo mayor delicia en la lectura de los Ciceroneses y Salustios, los Virgilios y Horacios; y el solo recuerdo del grande siglo de Augusto me hace jurar el idioma latino con especial eficacia. No es pues, una vana preocupacion contra él, dimanada, como se suele, de una anterior ignorancia, que me obligará á desecharlo. Pero yo soy español, me precio de serlo, y esta sola qualidad, haciendome apreciar, á la manera de los antiguos Romanos, con una sincera predileccion todas las cosas de mi cara Patria, de hacerme preferir el idioma español á todos los demas vivos y muertos. Un buen Patriota ha de estudiar la historia de su nacion primero que las estrañas; no ha de deleitarse en la relacion de los grandes hazañas de los heroes sus compatriotas mas que el de los estrangeros; no ha de interesar mas en los progresos de sus armas, ciencias, y comercio, ¿Porque no ha de usar, pues, y aplicar en el idioma patrio con preferencia á los estraños? ¿Porque la lengua feliz que ha merecido expresar con tanta perspicuidad y energia, y manifestar á la Europa asombrada la mas alguna y preciosa carta de los derechos imprescriptibles del hombre que se ha pensado hasta ahora, á los mortales ansiosos siempre por su libertad é indepen-

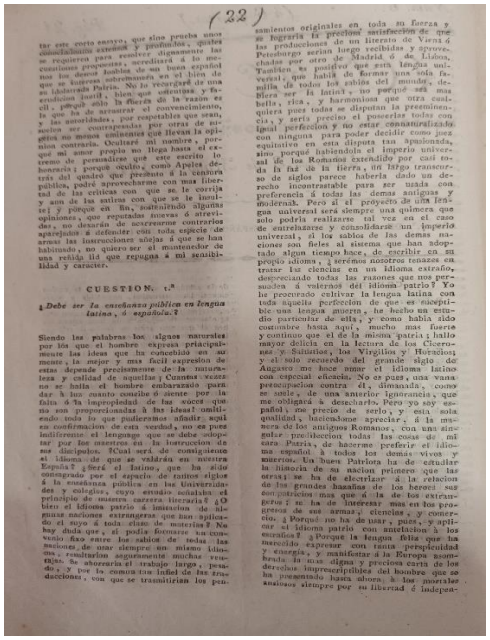

(22)

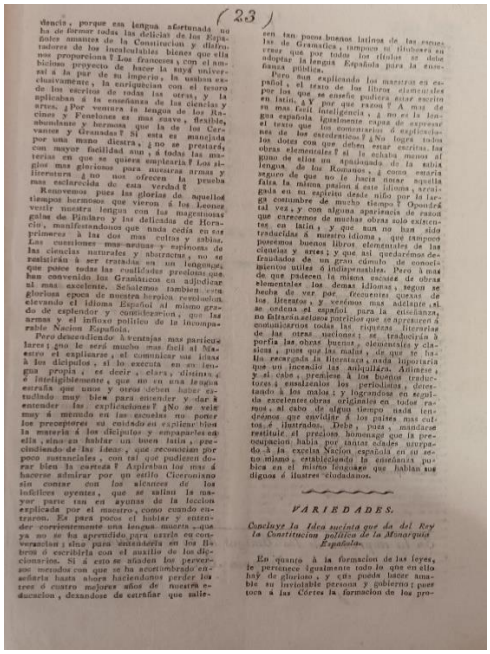

(23)

decia, porque esa lengua afortunada ha de formar todas las delicias de los Españoles amantes de la Constitucion y defensores de los inalcanzables bienes que ella nos proporciona? Los franceses, con el ambicioso proyecto de hacer la suya universal á la par de su imperio, la usaron exclusivamente, la enriquecian con el tesoro de las escritos de todas las otras, y la aplicaban á la enseñanza de las ciencias y artes. ¿Por ventura la lengua de los Racines y Fenelones es mas suave, flexible, abundante y harmosa que la de los Cervantes y Granadas? Si esta es manejada por una mano diestra, ¿no se prestará, con mayor facilidad sus, á todas las magias que se quiera emplearla? Los siglos mas gloriosos para nuestras armas y literatura ¿no nos ofrecen la prueba mas cabal de esta verdad?

Renuevemos pues las glorias de aquellos tiempos hermosos que vieron á los Leones galos de Pindaro y las delicadas de Horacio, manifestandonos que nada cedia en sus primeros á las dos mas cultas y sabias. Las costumbres mas nuevas y sofisticas de las ciencias naturales y abstractas, no se restituirán á ser tratadas en un lenguage, que posee todas las cualidades preciosas que han convenido las Gramáticas en adjudicar al mas excelente. Señalemos tambien esta gloriosa epoca de nuestra heroica revolucion, elevando el idioma Español al mismo grado de esplendor y consideracion, que las armas y el influxo político de la benemerable Nacion Española.

Pero desacreditado á ventajas mas particulares; ¿no le será mucho mas facil al Maestro el esplicarse, el comunicar sus ideas á los discípulos, si lo exercita en su lengua propia; es decir, clara, distinta é inteligiblemente, que no en una lengua estraña que unos y otros deben haber estudiado muy bien para entender y dar á entender las esplicaciones? ¿No se ve muy á menudo en las escuelas no poder los preceptores ni entenderse ni esplicar bien la materia á los discípulos y empantanarse en ella, sino en hablar un buen latin, precisiandose de las ideas, que reconocian por poco sustanciales, con tal que pudieren dar bien la cuenta? Aspiraban los mas á hacerse admirar por un estilo Ciceroniano sin cesar con los alcances de los infelices oyentes, que se salian la mayor parte con el ayunas de la leccion explicada por el maestro, como cuando entraron. *Es para pocos el hablar y entender correctamente una lengua muerta, que ya no se ha aprendido para usarla en conversacion*; sino para entenderla en los libros escritiva con el auxilio de los diccionarios. Si á esto se añaden los perversos metodos con que se ha acostumbrado enseñarla hasta ahora haciendonos perder los tres ó cuatro mejores años de nuestra educacion, dexandose de estrañar que salie-

con tan pocos buenos latinos de las escuelas de Gramática, tampoco se libraban en ninguna que por todas los Hodios se debe adoptar la lengua Española para la enseñanza pública.

Pero sin esplicando los maestros en español, el texto de los libros elementales por los que se enseñe pudiera estar escrito en mas facil inteligencia; ¿no es la lengua española igualmente capaz de expresar el texto que los mismos autores dan á esplicaciones de los estudiantes? ¿No logra todas obras elementales? ¿Si el estudio, el ingenio de ellos no apasionado de la sabia lengua de los Romanos, ¿no es cierta seguro de que no le hacia tomar aquella falta la mano pesada, y de las contrigada en su espiritu desde niño por la fuerza costumbre de mucho tiempo? Opondrá tal vez, y con alguna apariencia de razon que carecemos de muchas obras solo existentes en latin, y que mas no son sido traducidas á nuestro idioma, que tampoco poseemos buenos libros elementales de las ciencias y artes; y que asi, perdiendose defraudados de un gran cúmulo de conocimientos utiles á multiplicarse cada dia mas de que padecen la misma escasez de obras elementales los demas Idiomas, segun se hacha de ver por. Recorreres quenas de los literatos, y veremos mas adelante; si se ordena en español, para la enseñanza, un Gitario acetoso particular que es aprecieren á comunicarnos todas las riquezas literarias de las otras naciones; si, trabajolas á portia las obras buenas, elementales y clasicas, y que las nuevas, de que se trabaja recargada la literatura, nada importaria que un incendio las abrasara. Animese, y si el cabo, prenicse á los buenos traductores, consolacion los periodistas, detestando á los malos, y ingeniosa en español excelentes obras originales en todos ramos, al cabo de algun tiempo nada tendremos que envidiar á los paises mas cultos é ilustrados. Debe, pues, mandarse restituir al precioso homenage que la preocupacion habia por tantos siglos usurpado á la escelsa Nacion española en su mismo, establecienda la enseñanza publica en el mismo lenguage que hablan sus dignos é ilustres ciudadanos.

VARIEDADES.

Conciuye la Idea sucinta que da del Rey la Constitucion política de la Monarquia Española.

En quanto á la formacion de las leyes, le pertenece igualmente todo lo que en ella hoy de glorioso, y con puede lotzer nombre su inviolable persona y gobierno; pues toca á las Cortes la formacion de los proyectos de ley, su discusion y aprobacion, y S. M. le sanciona, oyendo al consejo de Estado, quien por sus luces y experiencia de negocios hará presente los inconvenientes que puede haber para llenar los mismos que puede haber para llenar los mismos fines y proponer las reformas que convengan, y pronunciar el parecer y decreto ga haver, á confirmarle el parecer y decreto de las Cortes, á fin de que por esta mas norma adquieran las leyes civiles la confianza de los subditos españoles, y se procure el mas exacto cumplimiento de ellas.

La misma facultad compete al rey á las contribuciones; el secretario de Hacienda, validable de las luces del consejo de Estado, propondrá á las Cortes los presupuestos de los gastos, y de las contribuciones necesarias para llenarlos, en cuya suma será la primera partida la dotacion señalada á la casa real; y las Cortes averiguarán de qué modo menos gravoso á la nacion podrán hacerse estas sumas, y sin parcialidad alguna y con una justicia igual repartirán entre todas las provincias el cupo necesario, con proporcion á sus respectivos haberes; de modo, que el Rey se hallará con las sumas correspondientes á los gastos, sin ser gravoso á los pueblos, ni de motivo á la menor queja de estos.

En quanto á lo exterior se presenta á todas las naciones con el mayor poder y esplendor, pues tiene el derecho de nombrar los embaxadores y consules, y hacer la guerra y la paz; y si en esto nunca deben ni pueden quebrantarse las leyes del reyno, esto mismo sirve en las manos de la politica para hacer mayores ventajas en los tratados, porque todos los gobiernes temen hacer una guerra nacional, es decir, comprometer los derechos de los pueblos; porque la guerras nacionales, y no solamente de gabinetes, producen necesariamente los resultados que la presente, que ha conmovido las naciones todas, y que sorprenda por el caracter inflexible de los españoles, valor y magnanimidad de los aliados, asombrará con el tirano, cuya exterminio exigua el decoro de los tronos, la moral publica, la justa venganza de los pueblos, y la paz y tranquilidad de la Europa, y sun del mundo entero.

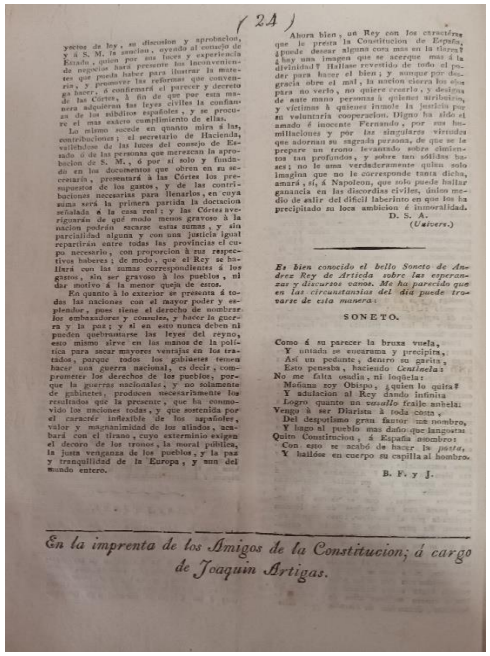

(24)

Ahora bien, un Rey con los caracteres que le pinta la Constitucion de España ¿puede desear algun cosa mas en la tierra? ¿hay cosa mas imagen que se acerque mas á la divinidad? Hallase revestido de todo el poder para hacer el bien; y aunque por desgracia abre el mal, la misma cierra los oidos para no verlo, no quiere cesarlo, y destruya de sus manos personas á quienes atribuirlo, y victimas á quienes immole la justicia por su voluntaria cooperacion. Digno ha sido el amado é inocente Fernando, por sus humillaciones y por las singulares virtudes que adornan su augusta persona, de que se le prepare un trono levantado sobre cimientos tan profundos, y sobre mas sólidos bases; no le ama verdaderamente quien solo imagina que no le corresponde tanta dicha, amará, si, á Napoleon, que solo puede hallar ganancia en las discordias civiles, dudos medio del dificil hiberino en que los ha precipitado su loca ambicion é inmoralidad.

D. S. A.

(Ubrero.)

Es bien conocido el bello Soneto de Andeez Rey de Artieda sobre las esperanzas y discursos vanos de ha parecido que en las circunstancias del dia puede trovarse de esta manera:

SONETO.

Como á su parecer la bruxa vuela,
Y untada el ungueuna, y precipita,
Asi un pedante, denuo su gaeita,
Esta pensaba, haciendo *Centinela*:
No me falta osadia, ni logueta:
Mediana soy Obispo, ¿quien lo quita?
Y adulacion al Rey dando infinita
Logro quanto un *consulto* fraile anhela:
Vengo á ser Diarista á toda costa,
Del despotismo gema fautor insumbro,
Y hago al pueblo mas daño que langostas
Quito Constitucion, á España asombro:
Con esto se acabó de hacer la *pasta*,
Y hallóse en cuerpo su capilla al hombro.

B. F. y J.

En la imprenta de los Amigos de la Constitucion; á cargo de Joaquin Artigas.

También, el considerem premsa *moderna* per les notícies contrastades en diversos periòdics que s'hi publicaren: entrada a París dels aliats, etc.

Fons conservats:

-Biblioteca Xavier Amorós (Reus). Fons Pere Benavent de Barberà (col·lecció completa).

Periódico Extraordinario de Reus

Premsa coneguda per referències: Gómez Imaz[3610] ens diu que ha consultat un exemplar de l'11 d'octubre de 1813, amb una notícia: "*Quartel general de Esparraguera, 6 de octubre*", amb un full imprès a una cara: "*En la oficina de Rubió, callejón de San Juan*", de Reus. També, citat per Del Arco, Torrent i Febrer.[3611]

Sabem de l'existència de tres números, corresponents als dies 5 i 13 d'octubre i al 14 de novembre de 1813. Bàsicament, fou un noticier de la guerra, de mida foli i imprès a una sola cara. Sortí rere l'alliberament de Reus.

Al número del mes d'octubre es donà la notícia del general en cap del Primer Exèrcit, Francesc de Copons i Navia, signada pel secretari Francesc-Xavier Cabanes, sobre la victòria del general Llauder, a tocar d'Olot, contra el general francès Petit.

Al número del desembre hi hagué notícies de la guerra a Europa.

Fou un periòdic defensor de la legalitat vigent, constitucionalista.

No n'hem pogut consultar cap exemplar.

[3610]Gómez Imaz, M. *Los periódicos durante la Guerra de la Independencia (1808-1814)*, Madrid, 1910, pàg. 232.

[3611]Del Arco y Muñoz, Luís. *La prensa periódica en España durante la guerra de la Independencia (1808-1814). Apuntes bibliográficos*, Impremta de Joaquim Barberà, Castelló, 1914, pàg. 162.
-Torrent, Joan."La prensa catalana durante la guerra de la Independencia", *Destino*, núm. 1475, 13 de novembre de 1965, pàg. 52-55.
-Febrer, J. *Los periódicos de Cataluña y Baleares durante la Guerra de la Independencia (1808-1814)*, tesi número 9 de l'Escola Oficial de Periodisme de Barcelona, Barcelona, 1972.

Periódico Político y Mercantil de la Villa de Reus[3612]

Núm. 1. (A 3 quartos.) Pág. 1

Á BENEFICIO DE LA CASA DE CARIDAD.

EGO CAMPI FLOS

PERIODICO POLITICO Y MERCANTIL

DE LA VILLA DE REUS.

Del Lúnes 4 de Octubre de 1813.

San Francisco de Asis.

Año 6.o de la libertad Española.

Los encargados de la Casa de Reclusion de Pobres de esta Villa, á sus Compatriotas.

Amados Compatricios: La Casa de Caridad de la presente Villa, erigida en medio de las convulsiones y calamidades que

[3612] Fàbregas Roig, Josep. "Los orígenes de la premsa liberal: el caso del Periódico Político y Mercantil de la Villa de Reus", *Brocar*, núm. 39, pàg. 117-216, Universitat Rovira i Virgili, Tarragona, 2015. Diu que també ha pogut consultar l'exemplar corresponent al 14 de novembre de 1813.

Diari inspirat i redactat pel metge Jaume Ardèvol, liberal. Començà a publicar-se el 4 d'octubre de 1813, i fins el 18 de maig de 1814, segons Gómez Imaz,[3613] qui ens diu que les subscripcions calia fer-les a cal doctor Josep Brunet, plaça de la Constitució. Febrer[3614] també ho comenta.

Sortí diàriament. Al *Prospecto* inicial deia: *Aviso al público*, amb les seccions i notícies que hi tenia: notícies estrangeres, successos del regne, ordres i reglaments del Govern i els decrets de les Corts, notícies de Reus, preus i carregaments que entraven o sortien del port de Salou, amb el preu de l'aiguardent, pèrdues, *Variedades*, cartellera de teatre i avisos diversos. Tingué la mida en 4t, de mig plec cada exemplar, de quatre pàgines.

Publicà números extraordinaris, que eren el doble de grans. S'imprimí a l'oficina de Rubió -que hi visqué al carrer de Monterols-, amb l'oficina al carreró de Sant Joan, com el *Periódico Extraordinario de Reus*, al preu de tres quarts i 10 rals de billó al mes. El portaven a casa dels abonats, a qui se'ls donava gratis els números extraordinaris, amb el doble de pàgines. Per als subscriptors de Catalunya, el preu fou de 16 rals de billó al mes. Fora de la província, 20 rals de billó (també se'ls donava gratis els núm. extraordinaris).

Des de l'1 de gener de 1814, es traslladà al carrer de Monterols, i, a inicis de febrer, al carrer de Jesús; acabà, des del 17 de març de 1814, a la *Imprenta de los amigos de la Constitución*, al carrer dels Recs i a càrrec de Joaquim Artigues.

Es tracta de premsa comarcal apareguda després de l'alliberament que els patriotes anaven fent del territori, rere la caiguda dels imperials. Fou una premsa de gran volada, amb notícies d'arreu de la península i d'Europa, extractades de diversos diaris i contrastades.

Tingué la pretensió d'informar i d'entretenir els lectors, amb pluralisme ideològic i amb la bandera de la llibertat. Fou un diari imprès per liberals compromesos amb la legalitat vigent, defensors de la Constitució i, fins i tot, "demòcrates", ja que també van incloure a les seves pàgines escrits i comentaris de persones contràries a aquesta legalitat.

[3613] Gómez Imaz, M. *Los periódicos durante la Guerra de la Independencia (1808-1814)*, Madrid, 1910, pàg. 232.

[3614] Febrer, J. *Los periódicos de Cataluña y Baleares durante la Guerra de la Independencia (1808-1814)*, tesi número 9 de l'Escola Oficial de Periodisme de Barcelona, Barcelona, 1972.

Les publicacions mercantils foren interessants ja que Reus iniciava, aleshores, llur industrialització.

Contrastà notícies de diversos diaris de l'estat: *La Aurora Patriótica Mallorquina* (Palma); *El Conciso* (Cadis); *Diario de Alicante*; *Diario de Zaragoza*; *Diario Provincial de Valencia*; *Duende de los Cafés* (Cadis); *Gazeta de la Coruña*; *Gazeta de Madrid*; *Gazeta Política y Militar del Principado de Cataluña*; *Gazeta Provincial de Valencia*; *Redactor General de Cádiz*; *Redactor General de Cataluña* (Vic); *Redactor General de España* (Madrid); *Telégrafo Portugués* (Sevilla); *Tribuno del Pueblo Español* (Cádiz) i *El Universal* (Madrid).

Fou una premsa de postguerra i això implicà una certa normalitat. Es tracta d'un diari fonamental per a entendre els darrers mesos abans de la restauració de l'absolutisme. Les seves pàgines són plenes de poemes on s'elogien els diputats liberals de Cadis.

-El primer núm., corresponent al dilluns, 4 d'octubre de 1813, sortí amb l'escut de la ciutat de Reus (és l'únic). Aquest escut duu el lema: *Ego Flos Campi*, i hi té una flor al centre amb la mitra papal de capçalera i les claus del patró de la ciutat, Sant Pere, com també una espiga i una branca d'olivera, símbols de l'economia de la ciutat. Duia el subtítol: "*Año VI de la Libertad Española*". (L'any 1814, tindrà un altre: "*Año VII* [...]"). Nosaltres pensem que el fet que no hi aparegués l'escut a la resta d'exemplars, però tampoc la corona monàrquica, ens indica la ideologia liberal dels seus redactors i un cert desig d'independència, és a dir, de llibertat a l'hora de la publicació d'idees reformistes.

-Els exemplars corresponents al mes de gener de 1814, núm. 8, 15, corresponents al 15 i al 29 de gener, contenen: al núm. 8 un sonet dedicat a Manso, en castellà. Als núm. 15, 32, 36, 37, 40-52, 101-104, 106, 110, 117, 123 i 128 hi apareixen els avisos de la cartellera de teatre local, símbol de la normalització de la ciutat. Teatre representat a la ciutat per la *Sociedad Dramática*, a les 17h, a l'hivern i, a les 17.30h, les 18, les 18.30h i les 19h, a mitjan abril i endavant fins al final de la publicació. El preu, 3 rals de billó. El director de la *Sociedad Dramática* fou Ramon Fontanelles, actor i també primer ballarí, ajudat pels seus tres fills. S'hi representaren obres clàssiques de Lope de Vega i Molière, entre altres, balls, tonadilles i sainets. Les funcions es feien a la Casa de Comèdies de Reus.

-El núm. 29 conté una *Oda* signada pel "*Militar Ciudadano*", que va dedicada a Don José Canga-Argüelles, intitulada *La Gratitud*, escrita en castellà.

-El núm. 71, fou de vuit pàgines. Després del núm. 73, el dilluns, 13 de març de 1814, sortí un Suplement amb l'anunci del *Primer Exército Nacional. Estado Mayor*: *Gerona Libre*, signat per Francesc Xavier Cabanes. A partir del núm. 86, corresponent al 27 de maig i fins al final, hi hagué un canvi en la tipografia de la portada, amb lletra més gran.

-El núm. 93, conté la publicació d'una *Canción Lírica* i una dècima del capellà de Vilaseca.

-El núm. 111, conté una la llista dels prohoms que signaren la Constitució.

Una altra constant d'aquest diari fou la denúncia de la pobresa que patí el país: número 72, corresponent al 13 de març de 1814. Es tracta d'un diari que té com a benificiària la Casa de Caritat de Reus -s'hi anuncià a la capçalera de tots els números-, fet que té a veure amb l'impulsor del diari, el metge Jaume Ardèvol.

Al llarg dels seus exemplars tingueren lloc diverses polèmiques polítiques, sobre la Constitució i sobre els decrets que les Corts hi anaven publicant: el 3 de novembre de 1813, s'explicà l'atemptat contra el diputat liberal Isidoro Antillón, aragonès, en sortir de les Corts, i el redactor comenta que ha estat un ultratge a les institucions.

-El núm. 14, hi ha una defensa de la Constitució per Desideri Fèlix, en què es queixà que són lluny de la llibertat.

L'any 1814, continuaren les polèmiques: la sessió realitzada a les Corts, el 3 de febrer i publicada el 20, es criticà que el diputat absolutista Joan Lòpez Reina feu una diatriba a favor de la potestat absolutista del monarca:

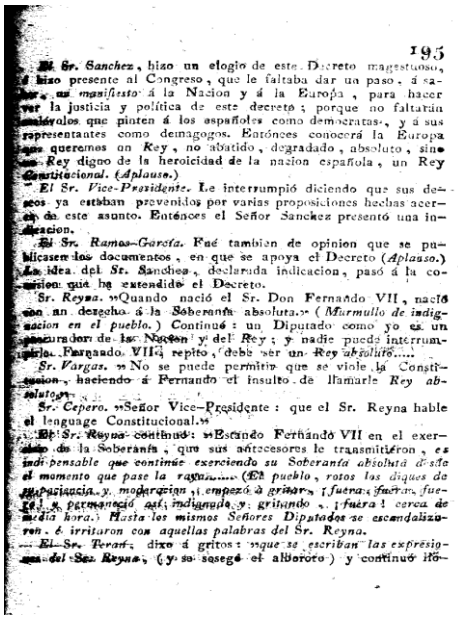

195

El Sr. Sanchez, hizo un elogio de este Decreto magestuoso, é hizo presente al Congreso, que le faltaba dar un paso, á saber, su *manifiesto* á la Nacion y á la Europa, para hacer ver la justicia y política de este decreto; porque no faltarán malévolos que pinten á los españoles como demócratas, y á sus representantes como demagogos. Entónces conocerá la Europa que queremos un Rey, no abatido, degradado, absoluto, sino un Rey digno de la heroicidad de la nacion española, un Rey Constitucional. (*Aplauso.*)

El Sr. Vice-Presidente. Le interrumpió diciendo que sus deseos ya estaban prevenidos por varias proposiciones hechas acerca de este asunto. Entónces el Señor Sanchez presentó una indicacion.

El Sr. Ramos-Garcia. Fué tambien de opinion que se publicasen los documentos, en que se apoya el Decreto (*Aplauso.*) La idea del *Sr.* Sanchez, declarada indicacion, pasó á la comision que ha entendido el Decreto.

Sr. Reyna. »Quando nació el *Sr.* Don Fernando VII, nació con un derecho á la Soberanía absoluta.» (*Murmullo de indignacion en el pueblo.*) Continuó: un Diputado como yo es un censurador de las Naciones y del *Rey*; y nadie puede interrumpirle. Fernando VII, repito, debia ser un *Rey absoluto*....

Sr. Vargas. »No se puede permitir que se viole la Constitucion, haciendo á Fernando el insulto de llamarle *Rey absoluto*.»

Sr. Cepero. »Señor Vice-Presidente: que el Sr. Reyna hable el lenguage Constitucional.»

El *Sr. Reyna* continuó: »Estando Fernando VII en el exercicio de la Soberanía, que sus antecesores le transmitiéron, *es indispensable que continúe exerciendo su Soberanía absoluta desde el momento que pase la raya*..... (*El pueblo, rotos los diques de la paciencia, y moderacion, empezó á gritar: fuera, fuera, fuera, y permaneció así, indignado y gritando, fuera! cerca de media hora.*) Hasta los mismos Señores Diputados se escandalizaron, é irritaron con aquellas palabras del *Sr.* Reyna.

El Sr. Terrer, dixo á gritos: »que se escriban las expresiones del *Sr.* Reyna.» (*y se sosegó el alboroto*) y continuó ha-

En els darrers números del mes d'abril de 1814, i fins el 18 de maig següent, tingué lloc a les seves pàgines una sèrie d'escrits i poemes que evolucionaren de la següent manera: elogi del rei constitucional Ferran VII (passà per la ciutat a inicis del mes d'abril de 1814). Elogi de la Constitució: el 4 de maig de 1814, el *Periódico* publicà un article en què demostrava l'angoixa que hi havia, ja que el rei encara no havia jurat la Constitució. Fou el mateix dia del cop d'estat del monarca en què l'abolí.

El darrer exemplar, del 18 de maig, contenia un article del *Patricio sensible* (J.T.C.B) en què malparlava dels liberals i dels redactors del *Periódico*. Fet que propicià la resposta de Jaume Ardèvol, tot elogiant el liberalisme.

Aleshores, rere l'anunci que el rei no se sotmetrà a les lleis vigents, el diari denuncià una conxorxa contra els liberals.

La pressió d'un diari absolutista, com fou la *Centinela de la Patria en Reus*, aconseguí forçar-ne la prohibició, segons ens explica Gras.[3615] Aquest fet és absolutament assumible i coherent amb l'abolició de la Constitució liberal de Cadis, el 4 de maig de 1814, i el següent procés de persecució que hi patiren, per suspecte d'afrancesament, aquells patriotes que respectaren la legalitat vigent.

Posteriorment, Jaume Ardèvol fou empresonat durant 15 mesos. Després, absolt per l'Audiència de Barcelona i, finalment, el 1820, tornà a publicar a Reus un altre diari liberal: *Diana Constitucional, Política y Mercantil de la Villa de Reus*.

Tingué diversos col·laboradors, com ara: *Desideri Fèlix, El amante de la libertad civil, El militar ciudadano de Reus, El español sensato, El amigo de los pobres* (Jaume Ardèvol), *Red. Gen. De Esp*., *El Duende de los cafés, El patricio sensible* (J.T.C.B.), *El Turonense, Un Inglés*, J de H, i altres.

El *Periódico* continuà fins el 1815, imprès per Francesc de Paula Compte, al carrer Major de Reus, però amb ideologia absolutista, fet que no impedí que l'inclogessin en l'Edicte de la Inquisició, Madrid, 22 de juliol de 1815, en què es prohibí i es retirà la seva lectura sota pena d'excomunió.[3616]

[3615]Gras i Elies, Francesc. *El periodismo en Reus desde 1813 hasta nuestros dias, 1904*, Publicacions del Centre de Lectura de Reus, Reus, 1973.
[3616]Ibíd.

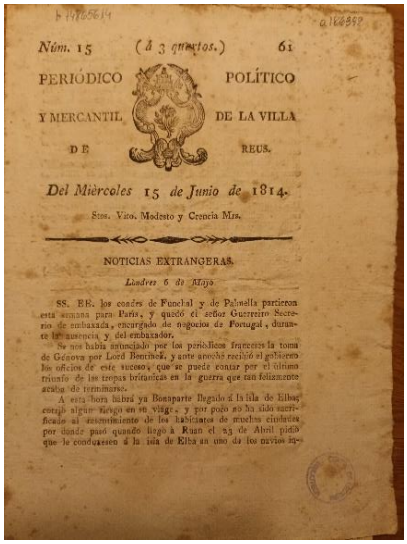

Núm. 15 (á 3 cuartos.) 61

PERIÓDICO POLÍTICO

Y MERCANTIL DE LA VILLA

DE REUS.

Del Miércoles 15 de Junio de 1814.

Stos. Vno. Modesto y Crescia Mrs.

NOTICIAS EXTRANGERAS.

Londres 6 de Mayo.

SS. EE. los condes de Funchal y de Palmella partieron esta semana para Paris, y quedó el señor Guerreiro Secretario de embaxada, encargado de negocios de Portugal, durante la ausencia y del embaxador.

Se nos habia anunciado por los periódicos franceses la toma de Génova por Lord Bentinck, y ante anoche recibió el gobierno los oficios de este suceso, que se puede contar por el último triunfo de las tropas británicas en la guerra que con felizmente acaba de terminarse.

A esta hora habrá ya Bonaparte llegado á la isla de Elba; corrió algun riesgo en su viage, y por poco no ha sido sacrificado al encarnizamiento de los habitantes de muchas ciudades por donde pasó quando llegó á Rian el 13 de Abril pidió que le condugesen á la isla de Elba en uno de los navios in-

Es tracta de premsa *moderna* per la ideologia liberal i pel tractament de les notícies contrastades en diversos periòdics. Al seu despatx, els mesos d'abril i maig, s'hi venia l'*Eco de Reus*.

En sortiren 89 exemplars l'any 1813 i 138 l'any 1814, és a dir, 227 exemplars. Els números de l'*Eco de Reus*, també es venien al despatx del *Periódico*.

Fons conservats:

-Biblioteca Central Xavier Amorós, de Reus, exemplars: núm. 1, corresponent al 4 d'octubre de 1813; els núm. 8, 15, corresponents al 15 i al 29 de gener de 1814 i el núm. 29. I els núm. del 32 al 138, amb els suplements; des de l'1 de febrer fins al 18 de maig de 1814.

-Centre de Lectura de Reus, núm. 70, corresponent al diumenge, 12 de desembre de 1813.

Exemplar datat el dimecres, 15 de juny de 1814, amb el núm. 15, amb l'escut de la ciutat (petit), una breu sanefa, la mateixa distribució de notícies. Peu: En la impremta de Francesc de Paula Compte, carrer Major.

Núm. 25. Pag. 101.

EL PATRIOTA AUSONENSE.

DEL VIERNES 29. DE ENERO DE 1813.

Año VI de nuestra gloriosa lucha, y 2.º de la Constitucion política de la Monarquia.

S. Francisco de Sales y S. Valero Ob. y C.

Hoy está la estacion del SSmo. en la Iglesia de S. Felipe Neri.

Vich 29 de Enero.

Habiendo los vándalos que tiranizan la infeliz Barcelona insertado en su Diario de 11 del corriente mes una carta, que escribió desde Bérga con fecha de 16 de Diciembre último D. Mariano Llobét á su hermano politico D. Estevan Pagés, ha dispuesto el Excmo. Sr. General en gefe de este exército y principado D. Luis Lacy se haga notorio en los papeles públicos de él el articulo, que contiene dicha carta con su traduccion al castellano, á fin de que el público se entere no tanto de los dicterios con que se le insulta por los enemigos, á quienes mira con el desprecio que se merecen, sino para que se conozca, que el patriotismo de que se jactan algunas personas de la clase de Llobét, es tan aparente como conocida su hipocresia é ingratitud para con un gefe, que le ha distinguido con su confianza y facilitado aquellos auxilios que han permitido la posibilidad y las circunstancias.

Barcelona 10 de Enero de 1813.

La aprehension de la correspondencia hallada, en poder de D. Estevan Pagés, ofrece el odioso cuadro de los

És la continuació del *Noticiero de Vich*.[3617] Citat per Gómez Imaz,[3618] qui ens diu que el redactor fou Antoni Brusi. Del Arco[3619] i Febrer[3620] ens diuen que el seu format fou: 22 x 16, amb una periodicitat diària, per bé que Torrent[3621] ens diu que fou trisetmanal: dimarts, dijous i dissabtes, fins l'1 de gener de 1813, en què fou de tirada diària, i que fou imprès a la impremta de Tolosa. Del Arco[3622] ens diu que després del 21 de maig de 1814, es digué *Diario de Vich*.

El Patriota Ausonense fou un diari que defensà la Constitució de manera decidida, sobretot a partir del maig i fins a finals d'octubre de 1813 en què el Brusi, des de Vic estant, també en fou el redactor, amb inclusió d'alguns escrits posteriors antiliberals, com ens explica Ramisa,[3623] però ja a partir del 1814. L'impressor Tolosa, amb tot, marcà una línia general conservadora.

Sortí l'1 de desembre de 1812 i continuà la seva publicació fins el 20 de maig de 1814, menys els dies 9 a 11 de juliol de 1813 (continuïtat, per tant, durant bona part de l'ocupació francesa). També, sabem que els mesos de maig -inici de la redacció d'Antoni Brusi- fins el 3 d'agost de 1813, l'impressor fou Joan Dorca, liberal i afrancesat, segons l'exemplar corresponent al dimecres, 26 de maig de 1813, fins el 4 d'agost, quan tornem a tenir el peu de Felip Tolosa, per bé que el Brusi no deixà la redacció fins al novembre.

El 1812, al núm. corresponent al dissabte, 26 de desembre de 1812, conte un *Suplemento a El Patriota Ausonense* en què Lluís Lacy criticà un Decret del governador francès, Decaen, sobre l'acusació de conspiració a 22 barcelonins.

[3617]ACA. Divers. Junta Superior del Principat de Catalunya, caixa núm. 192, núm. 310, corresponent al 31 de desembre de 1813.

[3618]Gómez Imaz, M. *Los periódicos durante la Guerra de la Independencia (1808-1814),* Madrid, 1910, pàg. 229.

[3619]Del Arco y Muñoz, Luís. *La prensa periódica en España durante la guerra de la Independencia (1808-1814). Apuntes bibliográficos*, Impremta de Joaquim Barberà, Castelló, 1914, pàg. 129.

[3620]Febrer, J. *Los periódicos de Cataluña y Baleares durante la Guerra de la Independencia (1808-1814),* tesi número 9 de l'Escola Oficial de Periodisme de Barcelona, Barcelona, 1972.

[3621]Torrent, Joan. "La prensa catalana durante la guerra de la Independencia", *Destino*, núm. 1475, 13 de novembre de 1965, pàg. 52-55.

[3622]Del Arco y Muñoz, Luís. *La prensa periódica en España durante la guerra de la Independencia (1808-1814). Apuntes bibliográficos*, Impremta de Joaquim Barberà, Castelló, 1914, pàg. 129.

[3623]Ramisa, Maties. *La Guerra del Francès al Corregiment de Vic, 1808-1814*, tesi doctoral número 189, UB, 1992.

Diari patriòtic que defensà la legalitat vigent. Llegim com a subtítol: "*Año VI de nuestra gloriosa lucha, y II de la Constitución política de la Monarquía*". Aquest lema desapareix després del núm. 259, el 2 de novembre de 1813, quan Antoni Brusi deixà de ser-ne el redactor i, entre els mesos de novembre i desembre tenen lloc al periòdic alguns escrits absolutistes.

Premsa de gran volada i interès, tant pel contingut ideològic com per la seva seriositat en les informacions. Sabé compaginar la informació i l'entreteniment, per bé que ha estat tillat de periòdic amb tarannà conservador, i, en certa mesura ho fou, almenys fins que el Brusi assumí la redacció, el maig de 1813.

Resumint, fou un diari conservador: des del desembre de 1812, fins a l'abril de 1813, i des del novembre al desembre del mateix any; liberal des del maig de 1813, tot coincidint amb la redacció del Brusi i, fins al novembre, en què tornà a ser conservador, però a inicis de 1814, tornà a ser liberal, atesa la negativa de Ferran VII de jurar la Constitució, un periòdic clarament constitucional, amb alguns poemes i cartes escrites en català.

Aquests canvis d'orientació política també els podem comprovar al seu predecessor, el *Noticiero de Vich* i altres periòdics, a causa dels canvis de redactors i impressors.

Gudiol,[3624] sobre el possible redactor, ens diu que podria haver estat un frare lector d'algun convent de Vic. Alié[3625] ens diu que podria haver estat Antoni Brusi mateix.

Al número corresponent al 21 d'agost de 1813, sortí una notícia sobre la retirada de Suchet de la ciutat de Tarragona en direcció Vilafranca del Penedès, signada per Josep Santamaria, un altre possible redactor. Guillamet[3626] ens diu que podria haver estat el frare Nicolàs Pérez.

Quatre possibles redactors per a un mateix dari. També sabem que el redactor marcava els seus escrits amb asteriscos. Amb certesa sabem que Antoni Brusi en fou el redactor

[3624]Gudiol i Cunill, J. *La premsa vigatana*, Vic, 1905.

[3625]Alié i Puigdollers, M. E. *Prensa e impresores en Cataluña y Baleares durante la Guerra de la Independencia*, tesi de l'Escola Oficial de Periodisme de Barcelona, Barcelona, 1972-1973.

[3626]Guillamet, Jaume. *Els orígens de la premsa a Catalunya. Catàleg de periòdics antics (1641-1833)*, Barcelona, 2003, pàg. 111 i 365.

entre el maig i el novembre de 1813,[3627] fet que explicaria el tomb liberal del diari, i l'impressor el redactor afrancesat i liberal Joan Dorca, entre el maig i el 3 d'agost de 1813.

Pel que fa al nom d'aquest diari, pensem que el va rebre a partir de l'homònim de Manresa: *El Patriota*.

Té la següent estructura: *Noticias extrangeras, Noticias del Reyno, Cortes, Avisos, Al Público, Reflexiones Patrióticas*. El 1814, inclou altres seccions: *Ocurrencias particulares,* juntament amb alguns escrits filosòfics i polítics, com també força poemes.

Té informació extractada de diaris de la península i de l'estranger: la *Gazeta de Zaragoza*, el *Diario de Madrid*, la *Gazeta Militar y Política del Principado de Cataluña*, el *Periódico Político y Mercantil de la Villa de Reus, Antigallican-Monitor, el Mercurio Lusitano, el Monitor Universal*, el *Diario de Holanda*, el *Diario de Berlín*, el *Diario de Oyarzun*, el *Journal de l'Empire Française*, el *Telégrafo Portugués*, el *Courier*, el *Diario de Salamanca*, el *Diario de la Coruña*, la *Abeja Manresana*, la *Gazeta de Viena*, la *Gazeta de Sturgardt* [sic], el *Redactor General de Cataluña*, la *Gazeta de la Regencia*, la *Gazeta de Valencia,* el *Diario de Barcelona*, el *Diario de Tarragona*, *The Sun*, el *Diario Mercantil de Cadiz,* el *Diario Provincial de Valencia*, com també suplements (26 de desembre de 1812) i núm. extraordinaris (26 de maig de 1813, o el 7 d'agost de 1813), entre d'altres.

L'any 1813, al núm. 25, corresponent al divendres, 29 de gener de 1813, hi hagué una notícia al respecte del *Diario de Barcelona*, de l'11 de gener, en què diu: "*Habiendo los barbaros que tiranizan la infeliz Barcelona, insertado en su Diario de 11 del corriente mes una carta, que escribió desde Berga, con fecha 16 de diciembre de 1812 último, D. Mariano Llobét á su hermano político D. Estevan Pagés, ha dispuesto el Excmo. Sr. General en gefe de este exército y principado D. Luis Lacy se haga notorio en los papeles públicos de este artículo, que contiene dicha carta con su traducción al castellano, á fin de que el público se entere, no tanto de los dicterios con que se le insulta por los enemigos, á quienes mira con el desprecio que se merecen, sinó para que se conozca, que*

[3627] Canals Elías-Brusi, Miguel. *La casa Brusi y el Diario de Barcelona (1775-1957)*, Ajuntament de Barcelona, 2010, pàg. 45. Ens diu que el Brusi, el mes de maig de 1813, era a Vic i que fou el redactor de *El Patriota Ausonense*, aleshores, per bé que l'impressor fou Felip Tolosa. Nosaltres ho corroborem, però l'impressor entre el maig i el 3 d'agost de 1813 fou Josep Dorca; després, Felip Tolosa.

el patriotismo de que se jactan algunas personas de la clase de Llobét, es tan aparente como conocida su hipocresía é ingratitud para con un gefe que le ha distinguido con su confianza y facilitado aquellos auxilios que han permitido la posibilidad y las circunstancias".

A partir del mes de maig de 1813 i fins al maig de 1814, en què el redactor fou Antoni Brusi i l'impressor Joan Dorca, podem titllar-la de premsa *moderna*.

L'exemplar del 26 de maig de 1813, és una veritable fonamentació del liberalisme i de la Constitució per damunt del servilisme i l'esclavitud: són 12 pàgines (és un núm. extraordinari, sense dir-ho, ja que no duu el número de l'exemplar). La portada conté un avís del redactor en què demana de signar les cartes comunicades. Antoni Brusi en parla de tres tipus: contra els liberals, contra els costums i contra les autoritats. Les rebutja totes tres, la primera perquè ja no queden d'aquests "*paxaros*", la segona i la tercera per inconsistents. Demana que, de no signar-les, no seran publicades al diari. També, hi ha un *Aviso*, i una carta de Ramon M., a Francisco N., escrita el 19 de maig i publicada el 26, sobre el que es va dir al núm. 124 de *El Patriota Ausonense*, sobre la liberalitat, on es malparla d'un religiós, lector i professor de teologia, qui teòricament hauria escrit una carta contra tres homes liberals, amb paraules com: "*Las impropiedades, las contradicciones, las indiscreciones, las groserías, los desacatos, los insultos, las blasfemias, los furores de un animo perverso y los deshaogos de un corazón emponzoñado y maligno*".

Ramon M. continua dient que ha viatjat i ha viscut un any a Vic, i no és la ciutat que el redactor descriu, tampoc que l'escrit de referència no l'ha pogut signar el religiós que el redactor indica, ja que és impropi. També, diu que no es treu res malparlant dels liberals, com si no hi haguessin a Vic, ciutat patriòtica i amant de la Constitució. També, pregunta: "*¿Puede alguien ser patriota sin ser liberal*?". També, diu que la liberalitat és una virtut moral que consisteix a donar al proïsme sense mirar gaire a qui, i que no s'ha d'atacar el liberalisme. El fet que tinguem una Constitució és gràcies als liberals. El contrari és el servilisme, l'esclavitud. Hem de tenir l'ambició de pertànyer a un grup d'homes lliures, il·lustrats, que no volen perdre la llibertat. Diu que el frare lector i també el redactor del diari han estat enganyats per una mala ànima. A més, si l'escrit hagués anat a la censura, no l'hauria passada, amb tot el capítol 4t de la nostra Constitució, sobre la llibertat d'impremta, l'ha permès de publicar-lo. Relaciona els tres senyors que han estat causa de l'escrit de referència, un d'ells, lletrat de Barcelona, el segon, un militar de graduació i

mestre de soldats, i el tercer, també és un militar de graduació de la comarca; tots tres, "*hombres buenos*". Peu: "*Vich*: *en la oficina de Juan Dorca, año 1813*":

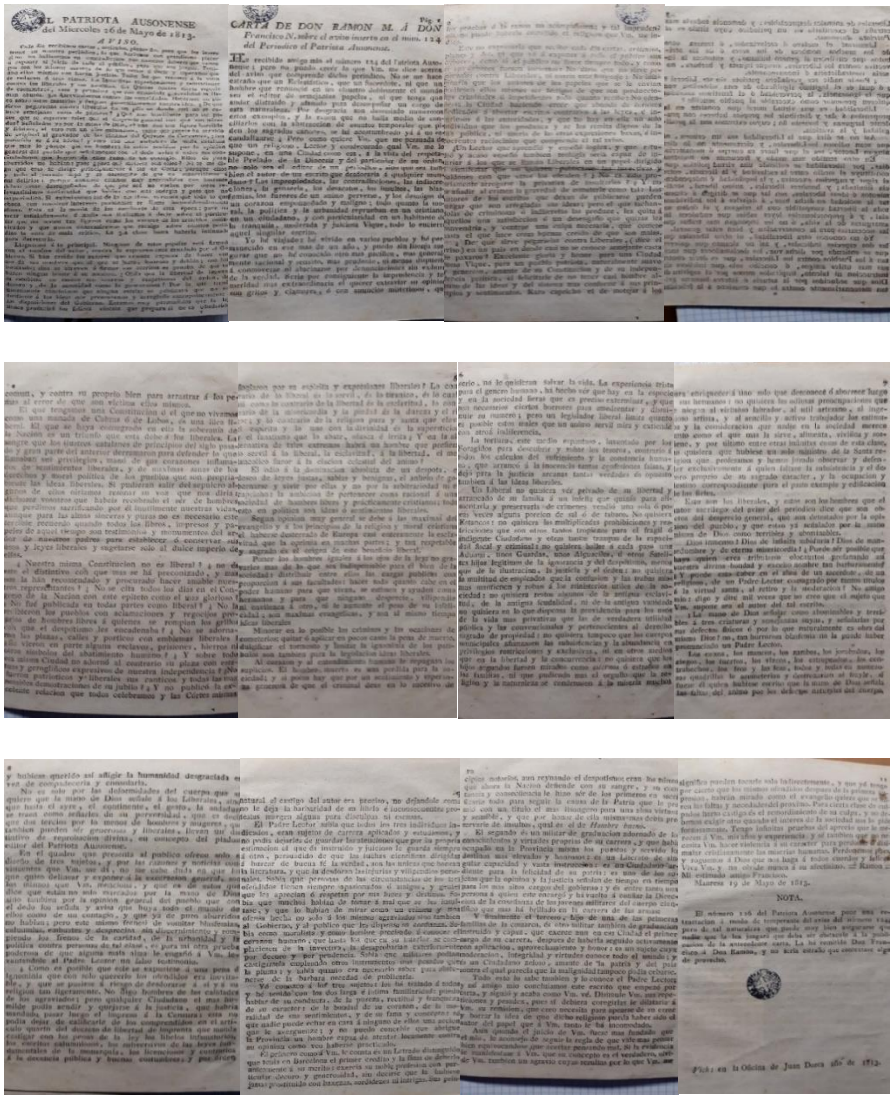

-Núm. 177, corresponent al dijous, 29 de juliol de 1813, pàg. 743-746, conté el lema: "*Año VI de nuestra gloriosa lucha y segundo de la Constitución Politica de la Monarquía*", a tots els exemplars.

-Núm. 182, corresponent al dimecres, 5 d'agost de 1813, pàg. 763-766: "*Vich*: *En la Imprenta de Felipe Tolosa*". De nou, canvi d'impressor.

-Núm. 184, corresponent al dijous, 6 d'agost de 1813, pàg. 773-776: venda de llibres a la llibreria de Dorca: *Observaciones sobre la guerra de España, primer cuaderno,* á 4 rals de billó.

-Núm. 185, corresponent al divendres, 7 d'agost de 1813, pàg. 777-781: *Extraordinario a El Patriota Ausonense*. *Anuncio*: ha caigut Sant Sebastià.

-Núm. 186, corresponent al dissabte, 8 d'agost, conté un *Al Público* en què s'informa que s'han suspès les sessions de la Diputació, des del 10 d'agost fins a l'1 d'octubre de 1813.

-Núm. 189, corresponent al divendres, 12 d'agost de 1813, pàg. 793-796: dins de les pàgines, conté una carta manuscrita en català, del 8 d'agost de 1813, escrita a Reus, anònima, que era al sarró de Joan Martí, signada per R., sobre la victòria de Wellington a Soult.

-Núm. 190, corresponent al dissabte, 13 d'agost de 1813, pàg. 797-800: hi hagué una crítica del redactor Brusi a la paraula *Insurgentes* emprada pels francesos. Diu que hi ha molta diferència en agafar les armes per a defensar la pàtria que no pas per a ofendre-la.

-Núm. 197, corresponent al dissabte, 21 d'agost de 1813, pàg. 825-828: *Extraordinario a El Patriota Ausonense*, sobre el *Extraordinario a la Abeja Manresana*, del divendres, 20 d'agost de 1813: "*El caballero governador de Villafranca, en oficio de ayer, á las ocho de la noche, entre otras cosas solas, me dice lo que sigue*: *El exército de Suchet viene en retirada hacia Villafranca, habiendo volado, en esta noche pasada, á Tarragona*", signat per *José Santamaria*.

-Núm. 198, corresponent al diumenge, 22 d'agost de 1813, pàg. 829-832: *Reflexiones patrióticas*, i un altre *Al Público*.

-Núm. 204, corresponent al diumenge, 29 d'agost de 1813, pàg. 853-856: *Extraordinario a El Patriota Ausonense*, signat per l'ajudant Francesc-Xavier Cabanes.

-Núm. 211, corresponent al dimarts, 7 de setembre de 1813, pàg. 877-880: a la Catedral de Vic, dirà un sermó el predicador fra Antoni Coma, liberal, del convent de Franciscans (primer redactor de la *Gazeta Militar y Política del Principado de Cataluña*).

-Núm. 222, corresponent al diumenge, 19 de setembre de 1813, pàg. 925-928: al carrer de Sant Hipòlit hi ha un senyor que ensenya amb vuit caràcters de lletra: "*bastardilla, gótica, redondilla, llamosina, antigua, redonda, cursiva é inglesa; també aritmética y a hacer rasgos con la mano alta, todo á lo moderno, á precios regulares y equitativos*". Don Teodoro Mas, carrer de la Fusina, d'11 a 12h i de 7 á 8 de la tarda, ensenyarà a dibuixar a casa seva.

-Núm. 229, corresponent al dilluns, 27 de setembre de 1813, pàg. 933-936: sabem que Antoni Pi hi tenia un cafè a Vic.

-Núm. 230, corresponent al dimecres, 29 de setembre de 1813, pàg. 933-936: *Artículo comunicado*: *Los hijos del pueblo de Borreda, en Cataluña, á su ínclito paysano Don José Manso, coronel* [...], és un sonet en castellà (28 versos). També, décimes en català, en elogi de Manso, fetes pel "Gremi de Pelayres y Texedors de Borredà" (40 versos), al final, hi ha dístics (6), en llatí, també en honor de Manso. Treballat a l'apartat Quart d'aquest treball:

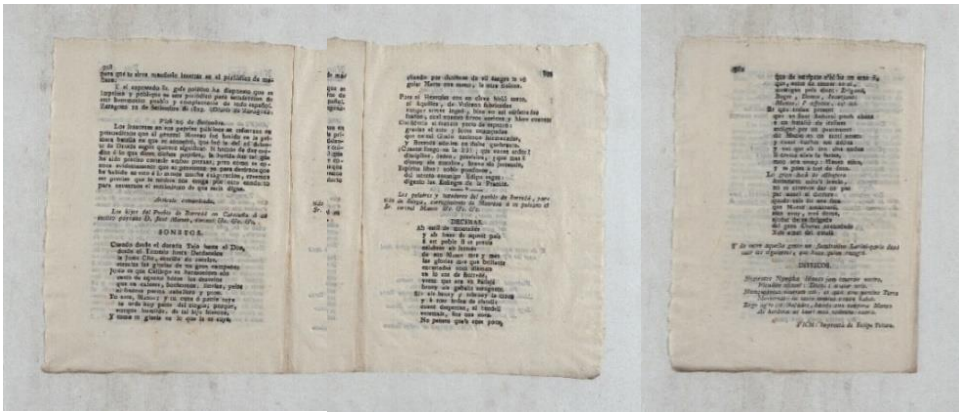

-Núm. 233, corresponent al dissabte, 2 d'octubre de 1813, pàg. 969-972: Al darrer full, hi ha un escoli en llatí, sobre farmàcia. Venda del llibre: *Conversación entre el cura y el boticario de la villa de Porriño, sobre el tribunal de la Santa Inquisición*, (manuscrit amb escolis en llatí) a la venda a la llibreria de Joan Dorca.

-Núm. 246, corresponent al diumenge, 17 d'octubre de 1813, pàg. 1025-1028: Tortosa, en mans franceses, és assetjada pels espanyols. *Artículo Remitido*: "*Señor Redactor* [...]", és un sonet, signat per S. S. Q. S. M. B., *El Expatriado barcelonés*, sobre la unió dels exèrcits aliats contra Napoleó (neoclassicisme), en castellà (14 versos).

Antoni Brusi deixà de ser-ne el redactor a finals d'octubre de 1813. No obstant, pensem que la ideologia liberal moderada fou la continuadora en aquest periòdic.

-Núm. 263, corresponent al dissabte, 6 de novembre de 1813, pàg. 1093-1100: *Artículo comunicado*: (4 pàg, 1097-1100), signat per *Un Joven de las montañas de Ausona al Redactor del Periódico Político y Mercantil de la Villa de Reus*. Li pregunta si les seves notícies són mercantils o polítiques? (crítica del liberalisme):

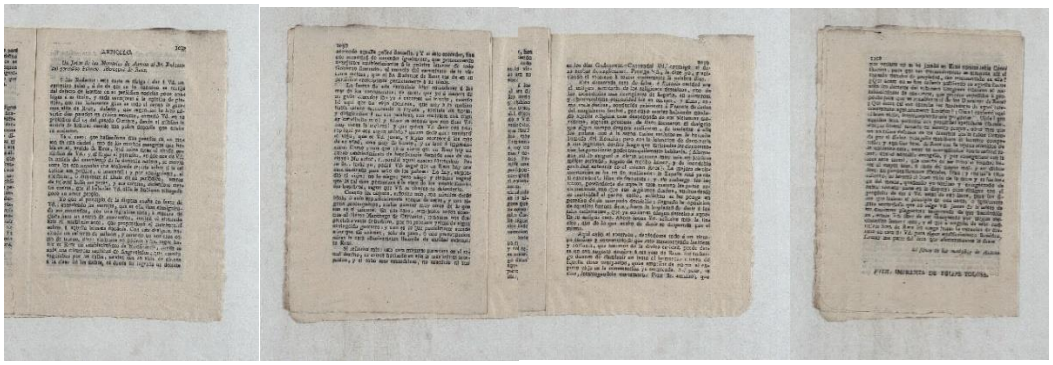

-Núm. 266, corresponent al dimecres, 10 de novembre de 1813, pàg. 1109-1112: a la contraportada, hi ha un sonet en castellà: *A la gloriosa muerte del inmortal Moreau* (13 versos), signa *El Expatriado barcelonés*, és un elogi de Moreau, qui renegà de Napoleó i marxà amb els russos.

-Núm. 267, corresponent al dijous, 11 de novembre de 1813, pàg. 1113-1116: a la llibreria de Dorca es venia: *Decreto y Reglamento de las Cortes para afianzar y pagar la deuda nacional*, tres plecs. (Falta el 268, divendres, 12).

-Núm. 272, corresponent al dimecres, 17 de novembre de 1813, pàg. 1133-1136: *El amante del soldado* signà un *Artículo Comunicado*, en què es queixa de les condicions dels soldats a l'hospital de la ciutat.

-Núm. 274, corresponent al divendres, 19 de novembre de 1813, pàg. 1145-1148: *Artículo comunicado:* "*Señor redactor, un canónigo* [...] *debemos considerarle como un mero cantor?*". El signa: V. O. *Aviso al público*: venda de ramats vacuns.

-Núm. 275, corresponent al dissabte, 20 de novembre de 1813, pàg. 1149-1152: *Artículo comunicado*: "*El señor editor, enternecido por el duelo del diarista de Reus sobre la muerte del sr, Mexía, ha querido consolarle* [...]", décima absolutament irònica (10 versos), signada per D. V. S.-P. P.:

El señor Mexía murió

y murieron los demas:

Mexía murió: *aquí no hay mas,*

sinó que Mexía Murió,

y murieron los demas,

no hizo Mexía nada mas

que los demas que murieron,

murió él como los demas.

-Núm. 276, corresponent al divendres, 21 de novembre de 1813, pàg. 1153-1156: *Apuntes geodético-politicos relativamente á una nueva división territorial de nuestra península, de M. L.*

-Núm. 278, corresponent al diumenge, 24 de novembre de 1813, pàg. 1153-1156: *Artículo comunicado*: *sobre les victories aliades a Wachau i Leipsich*: *Octavas serio-jocosas* (80 versos), en castellà, signades per *El Expatriado barcelonés*.

-Núm. 289, corresponent al dimecres, 8 de desembre de 1813, pàg. 1209-1212: *Artículo comunicado*: poema sobre la Puríssima Concepció, en castellà (60 versos), dels quals, en acròstic, versos 4-16. Són l'Ave Maria, signat per E. A. D. M. (el núm. 290, és el 291).

-Núm. 296, corresponent al dimecres, 15 de desembre de 1813, pàg. 1233-1236: *Artículo comunicado*: "*Señor editor, aconsege que se lea el papel El Español Sensato, al redactor de la Villa de Reus, y al Militar ciudadano, porqué su autor hace justicia a Cataluña, sin entrar en las luchas entre liberales y serviles*: *religión Patria y Rey*": Sonet (14 versos), signa *El contra Insensatos*, per a "*escarmentar*" els redactors de Reus.

-Núm. 298, corresponent al divendres, 17 de desembre de 1813, pàg. 1245-1248: *Artículo comunicado*: poema en octaves (48 versos): *Lamentos de la Cautiva Barcelona*, signa: N. S. O., en castellà, de to greu i seriós.

-Núm. 302, corresponent al dimecres, 22 de desembre de 1813, pàg. 1259-1262. L'ajuntament de Vic ha obert una escola de dibuix, portada pel professor de Belles Arts de Barcelona, Gaietà Pont, signa el secretari Josep Sebastian i Auson.

-Núm. 303, corresponent al dijous, 23 de desembre de 1813, pàg. 1263-1270 (consta 1300). *Artículo Comunicado*: *El joven de las montañas de Ausona* al redactor del *Periódico Político y Mercantil de la Villa de Reus* (cinc pàgines), amb forma de novel·la; el critica per ser liberal:

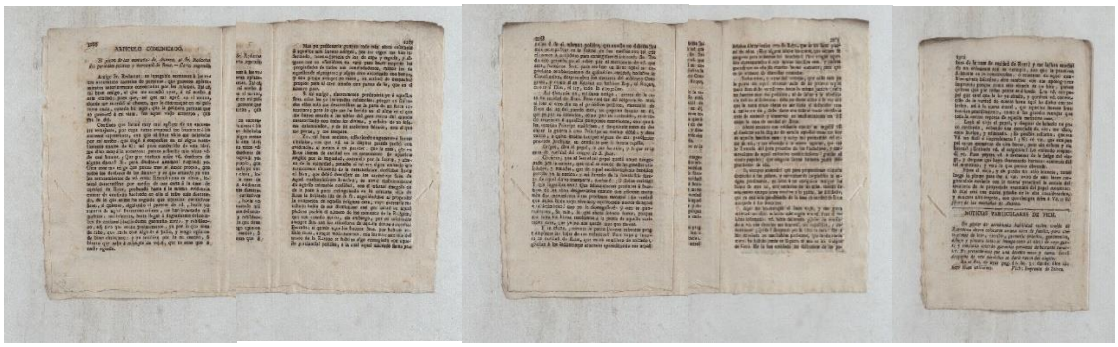

-Núm. 304, corresponent al divendres, 24 de desembre de 1813, pàg. 1301-1304. Al cafè de Jaume Aragall, plaça de la Constitució es ven mantega de Flandes.

-Núm. 310, corresponent al divendres, 31 de desembre de 1813, pàg. 1325-1329. *Al Público*: L'editor de *El Patriota Ausonense* parlà dels precedents d'aquest diari. També, inclogué una notícia sobre el setge de Tortosa pels patriotes. El nou redactor, de nou liberal, avisa al públic i li dona les gràcies per la bona acollida del diari. Diu que, primer es deia *Gazeta Diaria de Vich*, després *Noticiero de Vich* i, ara, *El Patriota Ausonense*. El redactor comunica el canvi de mans del diari, a partir de l'1 de gener de 1814, costarà el mateix: 7 rals de billó *francos de porte*, a Vic, 15 per als subscriptors de fora la ciutat, a la impremta de Felip Tolosa.

A tall de resum, entre els mesos de novembre i desembre de 1813, hi hagué escrits conservadors contra la política liberal -un cop el Brusi havia deixat la redacció-, signats pel *Joven de las montañas de Ausona*: núm. 263, corresponent al dissabte, 6 de novembre de 1813. Un *Artículo comunicado*, amb una crítica al redactor del *Periódico Político y Mercantil de la Villa de Reus*, per ser liberal. Al núm. 275, corresponent al dissabte, 20 de novembre de 1813, en què es critica, de nou, el redactor del *Periódico...*, de Reus i la mort del diputat liberal Mexía, també, al núm. 296, del dimecres, 15 de desembre de 1813, i al núm. 303, del dijous, 23 de desembre de 1813, es torna a criticar el redator liberal de Reus.

Aquesta dinàmica conservadora s'aturà el 1814, probablement a causa del canvi del redactor, de nou liberal. Veiem que hi ha un intent reeixit de publicar notícies contrastades en diversos periòdics: el 1814, a l'exemplar núm. 32, corresponent a l'1 de febrer de 1814, hi hagué la notícia que Napoleó ha signat la pau, però el redactor, que l'havia manllevada del *Redactor General de Cataluña*, decideix de consultar la resta de periòdics de la península i observa que no hi és enlloc, per la qual cosa no la referma.

Exemple claríssim de premsa *moderna*. Per aquest fet de notícia contrastada, el redactor elogia el seu diari.

Pel que fa a l'any 1814, el núm. 1, corresponent al dissabte 1 de gener de 1814, pàg. 1-4. Inclogué un plec de quatre pàgines sense numerar, signat per *El joven de las montañas de Ausona* al redactor del *Periódico Político y Mercantil de la Villa de Reus*, amb forma de novel·la. Peu: *Vich*: *En la imprenta de Felipe Tolosa, año 1813*. El peu d'aquest exemplar és: "*Imprenta de Tolosa*":

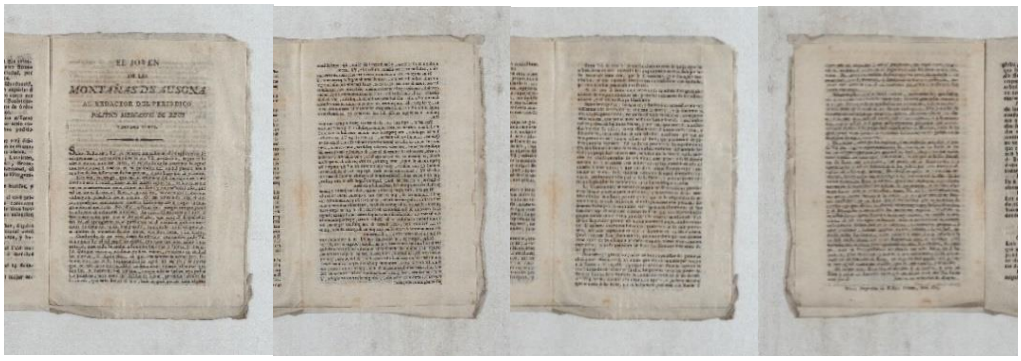

-Núm. 2, corresponent al diumenge 2 de gener de 1814. S'anuncià una obra de teatre a Madrid. També, *Laberinto bilingüe de poesía castellana y catalana, en aplauso del ilustre lord Wellington y del recobro de Pamplona. Contiene 25 coplas dispuestas con tal artificio que de ellas pueden formarse mas de cinco mil, con perfecto sentido y consonancia sobre el mismo asunto*, a 6 quarts.

Els núm. 3 i 4, corresponents als dilluns, 3 i dimecres, 5 de gener de 1814, conté la cartellera de teatre al Coliseu Nacional (referenciats a l'Annex).

-Núm. 32, corresponent al dimarts, 1 de febrer de 1814, desmenteix la notícia donada anteriorment al núm. 27, corresponent al dijous, 27 de gener, sobre l'acceptació de la pau per Napoleó. El redactor l'havia presa del *Redactor General de Cataluña*, núm. 26, pàg. 103, que cita com a font la *Gazeta de la Regencia*, però ha mirat totes les gazetes de la Regència i no consta enlloc. Posa d'exemple una notícia sobre el bloqueig de Tortosa; aquesta sí és certa, no com la del *Redactor General de Cataluña*, que publica notícies falses. Acaba el redactor amb l'elogi del seu diari: *Nota importante*: [...] *El Patriota Ausonense tiene mucha cuenta con lo que dice*":

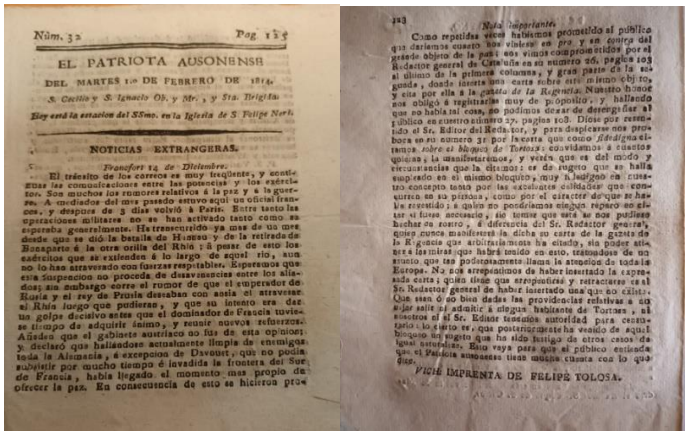

Núm. 32 Pag. 125

EL PATRIOTA AUSONENSE

DEL MARTES 10 DE FEBRERO DE 1814.

S. Cecilio y S. Ignacio Ob. y Mr. , y Sta. Brigida.

Hoy está la estacion del SSmo. en la Iglesia de S. Felipe Neri.

NOTICIAS EXTRANGERAS.

Francfort 14 de Diciembre.

El tráfico de los correos se muy frequente, y continúan las comunicaciones entre las potencias y los exércitos. Son muchos los rumores relativos á la paz y á la guerra. A mediados del mes pasado estuvo aquí un oficial francés, y despues de 3 dias volvió á Paris. Entre tanto las operaciones militares no se han activado tanto como se esperaba generalmente. Ha transcurrido ya mas de un mes desde que se dió la batalla de Hanau y de la retirada de Bonaparte á la otra orilla del Rhin ; á pesar de esto los exércitos que se extienden á lo largo de aquel rio, aun no lo han atravesado con fuerzas respetables. Esperamos que esta suspension no proceda de disavenencias entre los aliados; sin embargo corre el rumor de que el emperador de Rusia y el rey de Prusia deseaban con ansia el atravesar el Rhin luego que pudieran, y que su interés era dar un golpe decisivo antes que el dominador de Francia tuviese tiempo de adquirir ánimo, y reunir nuevos refuerzos. Añaden que el gabinete austriaco no fue de esta opinion; y declaró que hallandose actualmente limpia de enemigos toda la Alemania, á excepcion de Davout, que no podia subsistir por mucho tiempo é invadida la frontera del Sur de Francia, habia llegado el momento mas propio de ofrecer la paz. En consecuencia de esto se hicieron pro-

Nota importante.

Como repetidas veces habiamos prometido al público que darìamos cuenta los vindex en pro y en contra del grande objeto de la paz en los vimos comprometidos por el Redactor general de Cataluña en su número 26. pagina 103 al último de la primera columna, y gran parte de la segunda, donde inserta una carta sobre este mismo objeto, y ella por ella á la *gaceta de la Regencia*. Nuestro honor nos obligó á registrarlas muy de propósito, y hallando que no habia tal cosa, no podiamos dexar de desengañar al público en nuestro número 27. pagina 108. Dimos por contestado el Sr. Editor del Redactor, y para despicarse nos probora en su número 31 por la carta que como *fidedigna* estampa *sobre el bloqueo de Tortosa*: convidamos á nuestros quexas ; la manifestaremos, y verán que es del modo y circunstancias que la citamos : es de sugeto que se halla empleado en el mismo bloqueo, muy bastante en cuanto concepto tenia por las excelentes calidades que concurren en su persona, como por el caracter de que se halla revestido ; á quien no pondriamos ningun reparo en glosar si fuese necesario, sin temor que este se nos pudiese hechar de rostro , á diferencia del Sr. Redactor general, quien nunca manifestó la dicha su carta de la gazeta de la Regencia que arbitrariamente ha citado, sin poder atinar á las miras que habrá tenido en esto, tratandose de un asunto que tan poderosamente llama la atencion de toda la Europa. No nos arrepentimos de haber insertado la expresada carta ; quien tiene que arrepentirse y retractarse es el Sr. Redactor general de haber insertado una que no existe. Que sean ó no bien dadas las providencias relativas á este salir ni admitir á ningun habitante de Tortosa , al sinestros el Sr. Editor tuviese autoridad para contrario : lo cierto es, que posteriormente ha vendido de aquel bloqueo un sugeto que ha sido testigo de otros casos de igual naturaleza. Esto vaya para que el público entienda que el Patriota ausonense tiene alguna cuenta con lo que dice.

FIN.

IMPRENTA DE FELIPE TOLOSA.

-Núm. 35, corresponent al divendres, 4 de febrer de 1814. Els Cara-girats que han lluitat amb els francesos han estat conduïts des de Barcelona fins a França.

-Núm. 37, corresponent al diumenge, 6 de febrer de 1814. *Artículo Comunicado*: sobre la llibertat d'impremta: "*No hemos de abusar de ella*", signat per *El Amigo del soldado*, B. L. M. El núm. 38 i 58 (el 38 diu 37, repetit), dilluns- dijous i diumenge, 7 i 27 de febrer de 1814. Proclama d'Habert qui, des de Barcelona, diu que la defensarà "*á porfia*," i que Barcelona resistirà.

-Núm. 41, corresponent al dissabte, 12 de febrer de 1814. Es formalitza el setge de Barcelona.

-Núm. 55, corresponent al dijous, 24 de febrer de 1814. Poema en castellà *Soneto*: *Los españoles á las propuestas de Napoleón*, anònim, neoclassicisme (15 versos), el primer vers en italià: "*Pietá per té non v' é*".

-Núm. 56, corresponent al divendres, 25 de febrer de 1814. Els patriotes són al Pla de Barcelona. *Cuaderno*: *Ordenes, decretos é instrucciones de las Cortes Generales, comentadas por un abogado catalan, á 10 rals de vellón,* a la venda al despatx del *diario*.

-Núm. 59, corresponent al dilluns, 28 de febrer de 1814. Poema en castellà: *El hombre feliz, Soneto* (14 versos), signat per Celmira.

-Núm. 67, corresponent al dilluns, 4 de març de 1814. Una persona que signa *El Curioso* s'interessa per la traducció al català del Codi Civil de Napoleó, perquè l'havien d'haver traduït Guàrdia, Torrà i Valentí.

-Núm. 69, corresponent al dijous, 10 de març de 1814. *Artículo Comunicado*: Senyor redactor en quin estat es troba la traducció del Codi de Napoleó, encomanada als renegats

Guàrdia, Torrà i Valentí, membres del govern intrús? Tractat amb ironia, diu: "[...] *para que les sirva el trabajo hecho* [...], signa *El Curioso*.

-Núm. 71, corresponent al dissabte, 12 de març de 1814. Girona ha estat alliberada.

-Núm. 73, corresponent al dilluns, 14 de març. Suchet conserva el castell de Figueres i és al Voló. Venda d'un: *Impreso*: *Sitio de Tarragona*, lo que pasó, a 6 rals de billó.

-Núm. 82, corresponent al dimecres, 23 de març de 1814, ban de Lacy: tots aquells que haguessin treballat per al govern intrús s'han de posar a disposició dels jutjats. Inici de la cacera de bruixes contra els afrancesats.

-Núm. 83, corresponent al dijous, 24 de març de 1814. Tractat d'aliança entre Espanya i Prússia. Nova secció: *Ocurrencias particulares*, sobre un succés a Còrdova. Els aliats ja han entrat a París.

-Núm. 99, (sic, salt des del 90 al 98), corresponent al dijous, 31 de març de 1814. Anunci d'un nou diari: *Centinela de la Patria en Reus*, que sortirà els dimarts i dissabtes, a partir del 2 d'abril de 1814; subscripcions a la impremta de Tolosa, *á 36 rals de vellón*/tres mesos.

-Núm. 101, corresponent al dilluns, 11 d'abril de 1814. Versos en castellà que es llegien (16 versos) en la façana de l'edifici del cap polític de Conca: "[...] *á la Constitución, esta es la suprema ley, que hace al pueblo soberano, al vasallo ciudadano, y padre del pueblo al rey*".

-Núm. 104, corresponent al dijous, 14 d'abril de 1814. Text sencer de la Constitució Política, que signarà el rei. Napoleó ha fet escàpol de París. També, es diu que el rei la signarà.

-Núm. 106, corresponent al dissabte, 16 d'abril de 1814, conté un escrit de: *El amigo de las leyes*, a favor de la Constitució.

-Núm. 108 i 110 i 111, corresponents als dilluns i dimecres i divendres, 18 i 20 i 22 d'abril de 1814. Hi hagué un govern provisional a París, format per Talleyrand i 60 senadors que han dit que Napoleó no és apte per a governar i l'han deposat. Augéreau ha signat un armistici amb els aliats. Mac Donald, Ney, Davoust i Saint Cyr han entrat a París. Suchet és fora de la llei perquè no abandona el seu emperador. Napoleó té una pensió de 6.000.000 francs. A Perpinyà, ja circulen monedes de Lluís XVIII. *Aviso al Rey*, repàs

històric i necessitat que el rei juri la Constitució. Poema: *Al grande y augusto Alexandro, emperador de todas las Rusias, vencedor del tirano y glorioso pacificador del mundo, Soneto* (14 versos), en castellà, signat per R. de L.

-Núm. 114, corresponent al diumenge, 24 d'abril de 1814. Proclamació d'una Constitució a França que garanteixi el tron a Lluís XVIII. Notícia de l'arribada del general Lamarque per tal de negociar la rendició i entrega de les places que els francesos encara tenen a la península. *Soneto*, en castellà, signat per R. de L., en honor d'Alexandre, emperador de Rússia (neoclassicisme).

-Núm. 121, corresponent al dilluns, 2 de maig de 1814. La guarnició francesa de Tortosa abandona la ciutat i marxa cap a França, quan hi arribi, aleshores, s'entregarà Barcelona. S'expliquen les formalitats pactades de la sortida de Tortosa, els convois numerats, etc. S'espera que el rei juri la Constitució.

-Núm. 124, corresponent al dijous, 5 de maig. Discurs de Lacy a favor del rei i la Constitució, i jurament de la carta Magna pel general.

-Núm. 125, corresponent al divendres, 6 de maig de 1814. *Variedades*: *Al rey*: "*El Congreso nacional os espera impaciente* [...]."

-Núm. 127, corresponent al diumenge, 8 de maig de 1814. Poema irònic en castellà: *Espíritu Público* (45 versos, amb tornada: "*No sé nada*", signat per *El Turonense*, R. G. de España (molt interessant sobre la demostració de la necessitat de la Constitució i allò que representa. Ja anuncia que Ferran VII no la jurarà).

-Núm. 130, corresponent al dimecres, 11 de maig de 1814. S'ecriu contra el perill de molts ciutadans espanyols que malparlen de la Constitució, perquè les Corts representen el poble espanyol.

-Núm. 131, corresponent al dijous, 12 de maig de 1814. Escrits a favor de les Corts i la Constitució que critiquen les veus contràries: carta a favor del "*santo libro*", la Constitució, signada per A. C, des de Tortosa.

-Núm. 136, corresponent al dimarts, 17 de maig de 1814. Continua la preocupació per la negativa del rei a jurar la Constitució. Lluís XVIII cap a París.

-Núm. 138, corresponent al dijous, 19 de maig de 1814. Volen invalidar el jurament de la Constitució. Hi ha l'editorial exaltada del redactor del diari, a favor de la Constitució

liberal, extractada del *Redactor General de España*. Escrit molt interessant sobre la negativa del rei a jurar la Constitució: "*Jurais por Dios guardar y hacer guardar la Constitución política de la monarquía española, sancionada por las Cortes generales y extraordinarias de la nación, y ser fieles al rey? Sí, juro*, (Decret 139) [...] *miserables, probadme que el contenido de la Constitución es una cosa nueva, probadme que sus preciosos artículos* [...] *la Constitución que los pueblos de España admitieron gustosos* [...] *santo libro* [...] *traidores* [...]":

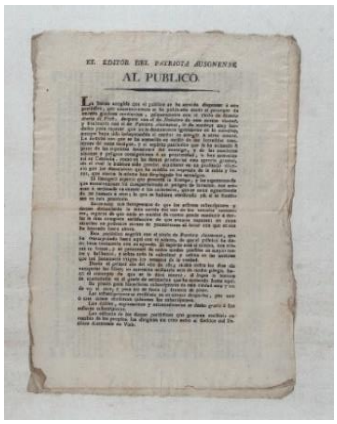

EL EDITOR DEL PATRIOTA AUSONENSE

AL PUBLICO.

S'acaba amb el núm. 139, corresponent al divendres, 20 de maig de 1814.

Els darrers números de *El Patriota Ausonense* són fonamentals i justifiquen la plena inclusió d'aquest diari en aquest apartat de premsa Ideològica: Constitucionalista.

Els corresponents al mes de maig de 1814 són plens de la polèmica suscitada arran de la negativa de Ferran VII de no voler jurar la Constitució. L'exemplar del 19 de maig inclou un editorial exaltat en defensa de la Constitució. Es tracta d'una carta paradigmàtica d'un liberal en defensa de la Constitució i de tot el que significa.

Després del 20 de maig de 1814, i a causa del curs dels esdeveniments polítics, molts diaris partidaris de la Constitució liberal de Cadis deixaren de publicar-se.

Aquesta publicació emprà la llengua catalana en diverses ocasions, al llarg de 1813.

Fons conservats:

-Arxiu-Biblioteca Episcopal de Vic, exemplars de 1812 i 1813.

-Biblioteca Nacional de Catalunya. Reserva, Fullets Bonsoms núm. 3.424, exemplar del 26 de maig de 1813.

-Arxiu de la Corona d'Aragó, Fons Junta Superior del Principat, caixa 192, i Reial Patrimoni, ARP, Biblioteca Auxiliar, Premsa, caixa núm. 140 (des de l'1 de gener al 21 de juny de 1813).

-ACA, Reial Patrimoni, ARP, Biblioteca Auxiliar, Premsa, caixes núm. 144-145, *El Patriota Ausonense* (des del 29 de juliol de 1813, fins el 20 de maig de 1814). Conté errates, en alguns exemplars.

Redactor General de Cataluña

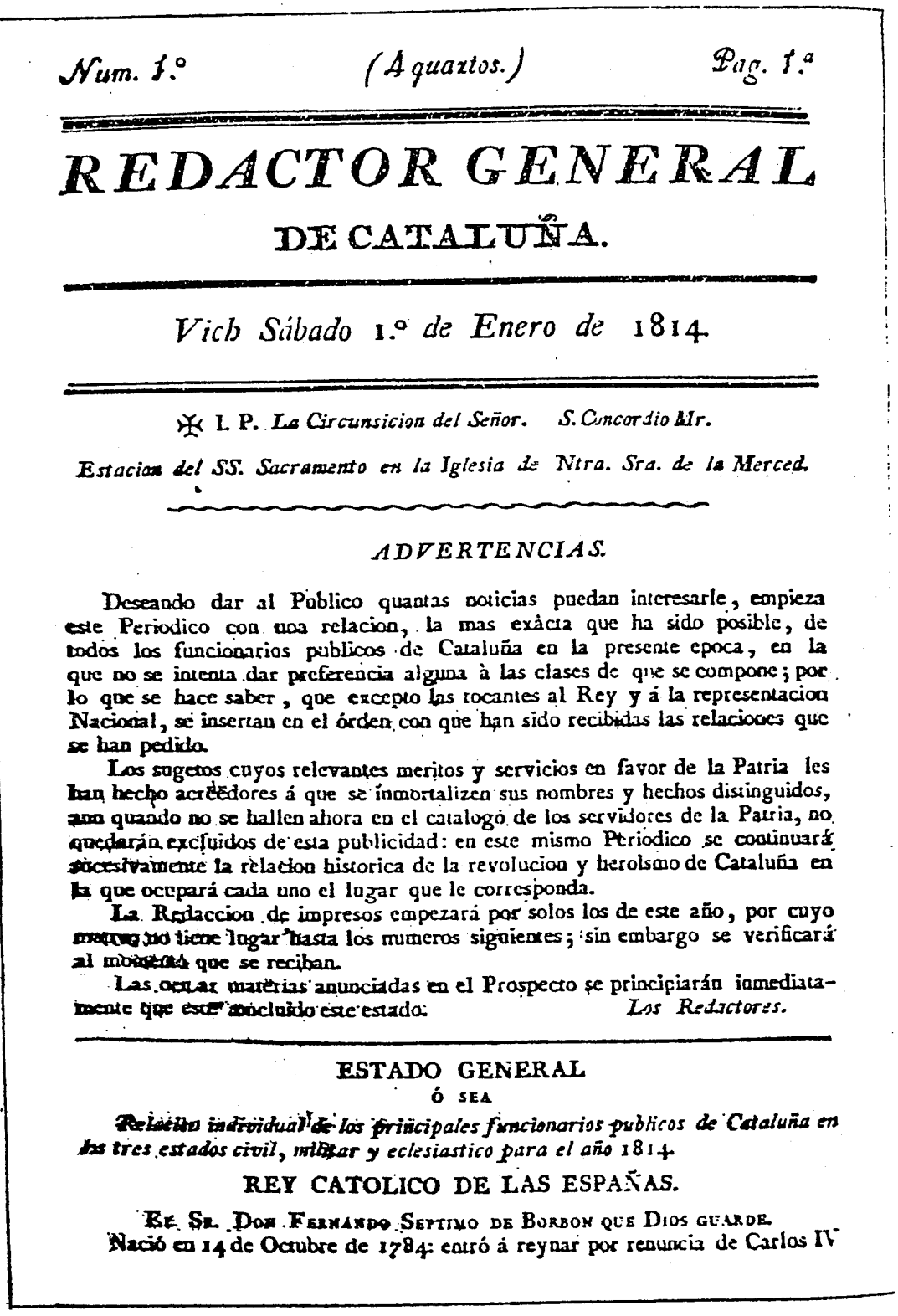

Num. 1.º (A quartos.) Pag. 1.ª

REDACTOR GENERAL DE CATALUÑA.

Vich Sábado 1.º de Enero de 1814.

✠ L. P. *La Circunsicion del Señor. S. Concordio Mr.*

Estacion del SS. Sacramento en la Iglesia de Ntra. Sra. de la Merced.

ADVERTENCIAS.

Deseando dar al Publico quantas noticias puedan interesarle, empieza este Periodico con una relacion, la mas exácta que ha sido posible, de todos los funcionarios publicos de Cataluña en la presente epoca, en la que no se intenta dar preferencia alguna à las clases de que se compone; por lo que se hace saber, que excepto las tocantes al Rey y á la representacion Nacional, se insertan en el órden con que han sido recibidas las relaciones que se han pedido.

Los sugetos cuyos relevantes meritos y servicios en favor de la Patria les han hecho acreedores á que se inmortalizen sus nombres y hechos distinguidos, aun quando no se hallen ahora en el catalogo de los servidores de la Patria, no quedarán excluidos de esta publicidad: en este mismo Periodico se continuará sucesivamente la relacion historica de la revolucion y heroismo de Cataluña en la que ocupará cada uno el lugar que le corresponda.

La Redaccion de impresos empezará por solos los de este año, por cuyo motivo no tiene lugar hasta los numeros siguientes; sin embargo se verificará al momento que se reciban.

Las otras materias anunciadas en el Prospecto se principiarán inmediatamente que esté concluido este estado. *Los Redactores.*

ESTADO GENERAL
Ó SEA
Relacion individual de los principales funcionarios publicos de Cataluña en los tres estados civil, militar y eclesiastico para el año 1814.

REY CATOLICO DE LAS ESPAÑAS.

El Sr. Don Fernando Septimo de Borbon que Dios guarde.
Nació en 14 de Octubre de 1784: entró á reynar por renuncia de Carlos IV

Diari que sortí a Vic, l'1 de gener de 1814 i que acabà el 21 de maig del mateix any. L'impressor fou Antoni Brusi, qui esmerçà esforços en publicar notícies sobre fets diversos, especialment sobre política actual. Fou un diari liberal i constitucionalista que

deixà de ser imprès per prohibició de l'Estat Major del Primer Exèrcit sense causa justificada, per bé que ells eren els impressors, ens diu Ramisa[3628] (encara que l'adveniment de l'absolutisme fou un cas de força major).

Des del *Diario Militar, Político y Mercantil de la Ciudad de Tarragona*, núm. 71, del 29 de gener de 1814, s'anunciava que des de la seva redacció agafaven les subscripcions per al *Redactor* [...], al preu de 16 rals de billó per al Principat i 20 per als d'Espanya.

Aquesta publicació començà el seu primer número amb una llista llarguíssima de tots els funcionaris públics de Catalunya. Entenem que, d'aquesta manera, pretengué establir i fixar quines eren les autoritats civils i militars del país rere la devastació de la guerra.

Guillamet[3629] ens diu que va tenir la inspiració en la premsa homònima de la ciutat de Cadis i que, després de la data esmentada, es digué *Diario de Vich* i que fou imprès pel Brusi. També que, durant els primers mesos de 1814, s'hi parlà dels *caragirats,* o afrancesats, alguns d'ells instats pel corregidor de Girona Tomàs Puig. I que tingué diversos redactors al mateix temps.

Publicació paradigmàtica de la llibertat de premsa aconseguida a Cadis i defensora de la legalitat vigent. Premsa Ideològica Constitucionalista de la ciutat de Vic, la qual podem considerar com a premsa *moderna* per la seva forma: dues columnes i pel seu tarannà liberal.

A l'últim número, el redactor escriu una nota dient que es deixava de publicar i que tornaran els diners cobrats als subscriptors.

Fons conservats:

-Arxiu-Biblioteca Episcopal de Vic, col·lecció sencera.
-Arxiu de la Corona d'Aragó, Fons de Premsa.
-Biblioteca de Catalunya, Reserva, fons Tomàs Puig, núm. 17 del 17 de gener de 1814.
-Biblioteca de la Universitat de Barcelona, núm. 133 i 214.
-Internet: núm. 75, corresponent al dimecres, 16 de març de 1814, a la venda.

[3628]Ramisa, Maties. *La Guerra del Francès al Corregiment de Vic, 1808-1814*, tesi doctoral número 189, UB, 1992, pàg. 15-35.
[3629]Guillamet, Jaume. *Els orígens de la premsa a Catalunya. Catàleg de periòdics antics (1641-1833)*, Barcelona, 2003, pàg. 112, 145 i 375.

Núm. 1. 1

GAZETA DE CATALUÑA

DEL DOMINGO 2 DE ENERO DE 1814.

AÑO NUEVO.

Al tender la vista sobre lo pasado, sobre nuestra situacion actual, y sobre lo que se puede divisar algun tanto entre las sombras de lo por venir, se me representa el principio de este año como una sublime y deliciosa eminencia, en que se dilata el espíritu, y se recrea la imaginacion con la perspectiva de las mas grandiosas escenas terribles unas, magníficas y lisongeras otras, y todas llenas de tal asombro, que extático el entendimiento apenas sabe discernir si se halla rodeado de risueñas ilusiones, ó de verdaderas realidades. Salve ó principio del nuevo año, en que una dulce y apacible luz empieza á dorar nuestro horizonte, disipada la tempestad de males, que nos tenia hundidos en el abismo de la amargura y del sobresalto. O soberano árbitro de los imperios y naciones, permitidme que transportado de un sublime entusiasmo me postre delante del trono de vuestra gloria y poder, y mezclado entre los espíritus abismados en la contemplacion de vuestras infinitas perfecciones abra el año uniendo los acentos de mi amor y reconocimiento á las doradas harpas, que continuamente hacen resonar en vuestra alabanza las inmensas bóvedas de la hermosa mansion de la luz que habitais. Españoles, naciones de la Europa, que mezclabais vuestros gemidos y lágrimas con el estruendo de las cadenas que os tenian amarradas al triunfante carro de un ambicioso conquistador, reunios conmigo en este magnífico punto de vista, y ayudadme á desahogar los sentimientos que me agitan, al contemplar nuestra situacion actual. ¡Ah! Que no se abran nuestras bocas, sino para rendir al gran Dios de los exércitos los homenages de admiracion, de honor, de alabanza, de accion de gracias debidos á su inagotable bondad y justicia. No á nosotros, ó gran Dios, no á nosotros sino á vuestro nombre sea la gloria, sino á vuestro nombre, ó Dios mio, que nos habeis salvado manifestándonos entre los horrores de nuestra esclavitud vuestro soberano rostro cercado de los resplandores de una bondad y hermosura interminable. Una de vuestras ojeadas, capaz de llenar de júbilo y alegria todos los vastísimos espacios del universo, se ha fixado por fin sobre la España y demas naciones oprimidas de la Europa; y de repente los albores de una rosada aurora han sucedido á la sombras de la tempestuosa noche que las tenia envueltas por todas partes. Una terrible mirada ha bastado para desconcertar los proyectos de latrocinio y de maldad, con que la Francia nos tenia hundidos en el caos del llanto y de la miseria. Su pérfido caudillo habia dicho en el exceso de su orgullo »yo haré »volar mis águilas desde el helado septentrion hasta las columnas de Hércules. Un millon de »combatientes está pronto á llevar el terror de mis armas hasta el ángulo mas remoto del »orbe. Casi todas las naciones de la Europa sumergidas en un profundo silencio se tienen por »afortunadas de besar esta planta que tengo puesta sobre su cuello. El leon español, acosado »de todos los síntomas de la vejez, y una cercana muerte, no hará sentir su lánguido rugido »en medio del magestuoso y terrible estruendo de mis victoriosas águilas. ¿Qué harán las »inertes águilas del septentrion contra estas tropas, á quienes un clima templado, y la me»moria de tantas victorias han dado un ardor y un ímpetu irresistibles? En vano la sober»bia Albion opondrá á los recursos de mi poder esa muralla del Océano que le rodea por to-

Fou la continuació del diari de la Junta Superior del Principat, la *Gazeta Militar y Política del Principado de Cataluña*, essent-ne, també, una premsa d'estat. L'imprimí el Govern Superior Espanyol a Catalunya, que havia substituït la Junta Superior del Principat, el redactor fou Agustí Torres, a l'inici, i després Antoni Brusi, redactor i impressor, des del 3 de febrer de 1814. Aparegué el 4 de novembre de 1813, i al llarg de tot l'any 1814 (del qual, nosaltres només hem tingut en compte 55 números), els corresponents al diumenge, 2 de gener i fins el 26 de maig de 1814, data final de la Guerra del Francès, motiu d'aquest estudi.[3630]

Tingué una tirada bisetmanal, diumenges i dijous, i dimarts i divendres, des del 7 de juny de 1814, amb vuit pàgines a tres columnes, amb suplements i números extraordinaris.

Guillamet[3631] ens diu que costava la subscripció 42 rals al trimestre, 52, des de l'1 de març, a d'altres províncies 50 i, des de l'1 de març, 60. A partir del 4 de novembre de 1813, inici del periòdic, començà nova paginació i numeració, i una altra vegada, a partir del 2 de gener de 1814, sortí a dues columnes.

A partir del 3 de febrer de 1814, núm. corresponent al número 12, el redactor i responsable de la impressió fou Antoni Brusi, a Vic, fins el 29 de maig de 1814, i fins el 1816. Hi contenia notícies polítiques i militars.

Al Prospecte inicial, del 4 de novembre de 1813, de 4 pàgines, el primer redactor Torres ens anuncià les seccions, amb notícies de la guerra a Catalunya i a la resta d'Espanya, extractades de diaris de províncies: notícies de la guerra a Europa, extractades dels diaris aliats, sobretot anglesos, però també francesos, notícies del *Diario de Sesiones de las Cortes*, decrets, ordres del Consell de la Regència, articles militars, polítics, i *Variedades*.

Ja des del primer número, el redactor atorgà una estructura diferent, en contraposició a l'anterior *Gazeta*, amb augment de les pàgines, lletra més petita, etc. En el primer número, de 1814, el redactor ens diu que ve de l'any passat. Començà a imprimir-se a la ciutat de Vic, els primers 11 exemplars, per Felip Tolosa, per passar després a la ciutat de

[3630]Dies abans, a Madrid, el Manifest dels Perses declarava il·legal les Corts de Cadis. Publicat a la *Gazeta*, el 29 de maig de 1814.

[3631]Guillamet, Jaume. *Els orígens de la premsa a Catalunya. Catàleg de periòdics antics (1641-1833)*, Barcelona, 2003, pàg. 374.

Barcelona, rere la fugida dels imperials, el 28 de maig de 1814, per bé que el Brusi ja fou l'impressor des del 3 de febrer de 1814.

A la portada, té una filigrana amb els escuts d'Espanya i Catalunya, amb la corona reial: a un costat, un lleó espanyol que devora l'àguila imperial i, a l'altre costat, un unicorn, com a símbol de sobirania i unitat, amb una altra corona que l'envolta el coll, i el lema: "*La Constitución ha hermanado las familias de las Españas*". Únicament el número 54 d'aquest diari, corresponent al 22 de maig de 1814, surt sense l'escut de la portada.

A la contraportada, es pot llegir: "*De orden y en la imprenta del Gobierno Superior Español de la Provincia, á cargo de Antonio Brusi*".

El 30 d'abril de 1814, sortí una *Gazeta Extraordinaria de Cataluña*, amb la notícia de l'armistici, segons Canals.[3632]

Es tracta d'una premsa d'ideologia liberal. Defensà la Constitució mentre aquesta fou la legalitat vigent, però després, a partir del maig de 1814, s'adherí al nou règim absolutista de Ferran VII, és a dir, l'Antic Règim.

L'hem considerada com a premsa *moderna* per la seva ideologia liberal, a l'etapa d'Antoni Brusi, i per la forma: tres i dues columnes.

Fons conservats:

-Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona, núm. 1-107.

-Arxiu de la Corona d'Aragó, Fons de Premsa.

-*Hemeroteca Digital de la Biblioteca Nacional de Madrid*, Prospecte inicial i exemplars corresponents al 31 d'octubre de 1813 i fins el 3 de febrer de 1814.

[3632]Ibíd. Pàg. 144.

Síntesi:

Aquesta premsa Ideològica: Constitucionalista/Absolutista, 1813-1814, té un senyal distintiu evident en el tractament dels diaris, des del punt de vista ideològic. Es tracta dels subtítols. Tret prou important com per a posar-ho de manifest.

Als diaris Constitucionalistes, s'hi llegia:

-El ***Noticiero de Vich***, exemplar extraordinari corresponent al dijous, 6 d'agost de 1812, dedicat a la Constitució liberal de Cadis, amb el subtítol: "*AÑO I.º DE LA CONSTITUCIÓN*".

-L'***Argos Manresano***, l'any 1813, duia el subtítol: "*Año VI de la gloriosa lucha del pueblo español contra la tiranía y 2º de su Constitución, independencia y libertad baxo la Regencia de las Españas*".

-***El Patriota Ausonense***, des de Vic, l'1 de gener de 1813, al subtítol, afirmava:

"*Año VI de nuestra Gloriosa lucha, y II de la Constitución Política de la Monarquía*".

-**El *Diario Militar, Político y Mercantil de la Ciudad de Tarragona***, el 20 de novembre de 1813, al subtítol, deia:

"*Sexto año de la Regeneración de España*".

-La ***Gazeta de Cataluña***, del 2 de gener de 1814, duia el subtítol:

"*La Constitución ha hermanado las familias de las Españas*".

-L'***Eco de Reus***, el 16 d'abril de 1814, al subtítol, afirmava:

"*Año Séptimo de la Regeneración de España*". I donava un altre lema:
"*Religión, rey y Constitución*".

-El ***Periódico Político y Mercantil de la Villa de Reus***, el 16 d'abril de 1814, al subtítol, afirmava:

"*Año VII de la libertad Española*".

Als diaris Absolutistes, s'hi llegia:

-***Centinela de la Patria en Reus***, l'1 d'abril de 1814, al subtítol, afirmava:

"*Año séptimo de su doloroso cautiverio y Primero de su libertad consoladora*".

Els constitucionalistes, la majoria, apostaren clarament per un règim liberal i per una monarquia constitucional, tot parlant de llibertat i de regeneració, mentre que els absolutistes feien referència exclusivament al monarca, fent al·lusió al seu captiveri i a la seva propera llibertat. D'aquesta manera, la monarquia retornà a la casella de sortida abans de la guerra, l'absolutisme i l'Antic Règim.

Hem tractat la forma, la ideologia i els trets distintius d'aquests diaris, aspectes que sintetitzen la doctrina d'aquestes publicacions. Aquesta premsa Patriòtica-Ideològica: Constitucionalista/Absolutista tingué pretensions d'informar i d'entretenir alhora.

Centrada, bàsicament, en els processos polítics i ideològics del país, tot prenent uns posicionaments antagònics: els partidaris de la legalitat vigent i del procès constitucional de Cadis, liberals que volien un canvi social i que propiciaren una premsa *moderna* com a mecanisme de difusió de llurs idees, i els absolutistes, nostàlgics de l'Antic Règim, que volien esborrar aquests anys de liberalisme.

Observem com la premsa liberal de Reus, sobretot l'*Eco de Reus*, a partir del mes d'abril de 1814, amb portada impresa a dues columnes i redactat similar als diaris francesos, fou ja una premsa del Nou Règim, com també el *Periódico Político y Mercantil de la Villa de Reus*, i també el *Redactor General de Cataluña* i la *Gazeta de Cataluña*, impresa per la Junta Superior del Principat de Cataluña, que fou la continuació de la *Gazeta Militar y Política del Principado de Cataluña*, ambdues de la mà d'Antoni Brusi.

Pel que fa a la ideologia, observem que a la ciutat de Reus, un cop alliberada, a finals de 1813 i, sobretot, els primers mesos de 1814, hi hagué una veritable lluita ideològica entre els partidaris d'una monarquia constitucional dins d'un context liberal i els qui volien el retorn a l'absolutisme, és a dir, entre l'Antic i el Nou Règim: l'*Eco de Reus* i el *Periódico Político y Mercantil de la Villa de Reus*, els capdavanters en liberalisme i el *Centinela de la Patria en Reus*, d'ideologia absolutista-neofeudal, per bé que fou imprès a Tarragona. Cal fer constar la ideologia tradicionalista observada a la *Abeja Manresa*, impresa per Abadal, des de Manresa.

Bona part d'aquests periòdics foren premsa *moderna*, per la forma innovadora, per la ideologia liberal i per les notícies contrastades que hi publicaren.

Finalment, també hi adjuntem un gràfic cronològic de la premsa Patriòtica Ideològica: Constitucionalista-Absolutista, en què podem observar l'aparició d'aquests diaris, al llarg de la Guerra del Francès:

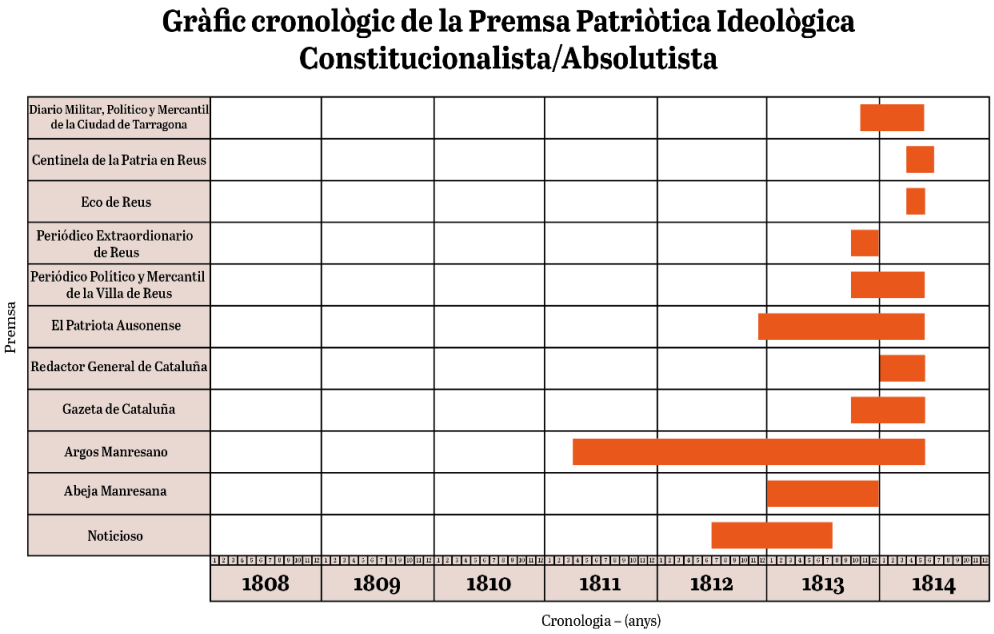

3.-La premsa Napoleònica

La distinció entre premsa Patriòtica i premsa Napoleònica és la més recurrent per a la historiografia. La Napoleònica fou aquella premsa impresa pels francesos que envaïren Catalunya i pels afrancesats catalans que també la imprimiren i la difongueren.

L'abril de 1808, Napoleó escrigué al duc de Berg i li explicà la necessitat de controlar la premsa periòdica, ens explica Del Arco.[3633] La llarga experiència del control dels diaris a França li donà la mesura exacte de llur poder.

A la ciutat de Barcelona, el comissari Ramon Casanova, ens diu Mercader,[3634] controlà totes les publicacions aparegudes. La premsa Napoleònica fou una premsa de qualitat. La *Gazette de Gironne*, o el *Diari de Barcelona y del Gobern de Catalunya* foren mostres evidents en aquest sentit. Però, aquesta premsa fou, bàsicament, un instrument de propaganda política per a conculcar l'ideari napoleònic i per a demostrar les boneses del nou Govern de Catalunya, el 1810, per bé que Mercader també ens diu que als redactors francesos els mancà convicció per a defensar les idees napoleòniques.

Aquesta premsa incorporà un ideari catalanitzador, segons De Puig,[3635] inspirat per l'afrancesat i corregidor de Girona Tomàs Puig, atesa la necessitat d'impulsar el règim administratiu francès de la integració del Principat a l'imperi Napoleònic, establert el 1812. Aquesta premsa, per la seva qualitat informativa i formal, també fou un vehicle molt important d'entreteniment i de cultura.

La premsa Napoleònica, tothora, fou un instrument de govern, una veritable premsa d'estat al servei dels interessos imperials. La podem considerar premsa *moderna* per l'aspecte formal: dues columnes, l'ús de la llengua catalana, pels continguts ideològics liberals expressats pel governador afrancesat Tomàs Puig, amb un rerefons d'identitat catalanista, i per les notícies contrastades que hi publicà.

No existiren pas grans diferències entre el tractament de la premsa entre els dos bàndols -sobretot al final de la guerra-, quant a finalitats, sí pel que fa a l'ús de la llengua pròpia:

[3633]Del Arco y Muñoz, Luís. *La prensa periódica en España durante la guerra de la Independencia (1808-1814). Apuntes bibliográficos*, Impremta de Joaquim Barberà, Castelló, 1914, pàg.19.

[3634]Mercader i Riba, Joan. *Barcelona durante la ocupación francesa*, Madrid, 1949.

[3635]De Puig i Oliver, Lluís Maria. *Tomàs Puig catalanisme i afrancesament*, Institut d'Estudis Catalans, Barcelona, 1985. Ens diu que Puig era afrancesat, liberal i catalanista.

hi hagué continuïtat en l'ús del català a la premsa Napoleònica, des de la *Gaseta del Corregiment de Gerona*, el 24 de juny de 1810, fins a la *Gazette de Gironne*, el 2 de gener de 1812, ben bé durant divuit mesos, de manera continuada. I, després, el 1814, a la *Gaceta de Gerona*.

Ambdós models de premsa pretengueren mantenir alta la moral dels combatents i la refutació dels avenços i dels posicionaments ideològics de l'enemic: els patriotes sota el lema: "*Religión rey y patria*", i els imperials sota les idees il·lustrades i les influències de la Revolució Francesa: "*Liberté, Égalité, Fraternité*", en el terreny de l'organització administrativa i del territori, per bé que el domini i el sotmetiment napoleònic fou brutal.

Com veiem, peces molt difícils d'encaixar perquè, entre d'altres factors, la pressió del clergat damunt la població analfabeta fou abassegadora, com també la difusió de la creença ancestral d'acceptar la monarquia com a justícia natural. Aquestes idees foren imposades arreu pels patriotes.

3.1.-La premsa de Conquesta: (1808-1811)

Les tropes napoleòniques entraren com a aliades el mes de febrer de 1808, a la ciutat de Barcelona. De seguida, prengueren possessió de la capital de Catalunya i, en poc més de tres mesos, l'enfrontament armat es generalitzà.

Rere alguns mesos de derrotes i vacil·lacions, entre els anys 1809, 1810 i 1811, aquest darrer fou l'any de conquesta i de grans lluites amb la població resistent, amb guerra de guerrilles constant, estratègia anomenada dels *Brigants* -bandolers patriotes- pels francesos; també, dels grans setges a ciutats, com ara Girona, Tortosa i Tarragona, i algunes batalles a camp obert, poques, que determinaren el decurs de la guerra i la conquesta progressiva del territori de Catalunya.

Són en aquests anys 1808-1811, quan tingué llloc el procés de conquesta i la instauració del Govern de Catalunya napoleònic, el 1810, segons el Decret d'annexió publicat per Augéreau i atorgat per Napoleó, el 8 de febrer de 1811,[3636] pas previ a la integració del Principat a l'imperi Napoleònic. La *Gaseta del Corregiment de Gerona,* que usà només la llengua catalana, des del 24 de juny de 1810, és d'aquest període.

En aquell any, també tingué lloc el fenomen polític de la conversió imperial a la llengua catalana, i l'apel·lació a la història i a la cultura de Catalunya, tot diferenciant-la de la història d'Espanya. Aquesta conversió és important en aquest estudi per l'ús generalitzat de la llengua catalana a la premsa.

Hem classificat com a premsa de Conquesta (1808-1811), totes les publicacions napoleòniques que aparegueren en aquest període, si bé cal distingir-ne les seves especificitats, com ara premsa afrancesada de la ciutat Comtal, i premsa afrancesada del Corregiment de Figueres i Girona, aquestes darreres impulsades per Tomàs Puig.

Ens explica Rahola[3637] que Puig pensava que si rere l'annexió del Principat a l'imperi ja no érem espanyols, no tenia sentit publicar diaris en castellà.

[3636]De Burgos, Francisco Javier. *Imprenta y cultura del libro en la Barcelona del setecientos: 1680-1808*, 2 vol., tesi doctoral dirigida per Ricardo García Cárcel, Facultat de Lletres, Universitat Autònoma de Bellaterra, 1993. Ens diu que fou Auguéreau qui volgué acabar amb les divisions filipistes de Catalunya, els corregiments i les alcaldies majors.

[3637]Rahola, Carles. *Estudis napoleònics*, Impremta de la Casa d'Assistència i Ensenyament, Girona, 1938, pàg. 102.

Pensem que tota aquesta premsa es pot classificar dins del calaix de premsa de Conquesta, ja que la darrera finalitat fou l'adveniment del territori de Catalunya a l'imperi Francès.

En aquest context, hi hagué una proclama del coronel general de Dragons, comandant de l'Alta Catalunya, comte Baraguey-d'Hilliers, signada el 21 de desembre de 1810, rere la caiguda de la ciutat de Girona, en què diu que l'1 de gener de 1811 es publicarà una gaceta a Girona, en francès i en espanyol. Desconeixem amb seguretat de quina gaceta es tractà, però pensem que és el precedent de la posterior *Gazette de Gironne*, -és a dir la *Gazeta del Corregimiento de Gerona*- que va ser publicada un any més tard, potser a causa del procés de l'annexió de Catalunya a l'imperi, o bé per avatars diversos de la guerra.

Proclama del comte Baraguey-d'Hilliers, 21 de desembre de 1810, amb la notícia de l'aparició l'1 de gener de 1811, que sortí entre el diumenge, 13 de gener i el 21 de març de 1811, es a dir la.

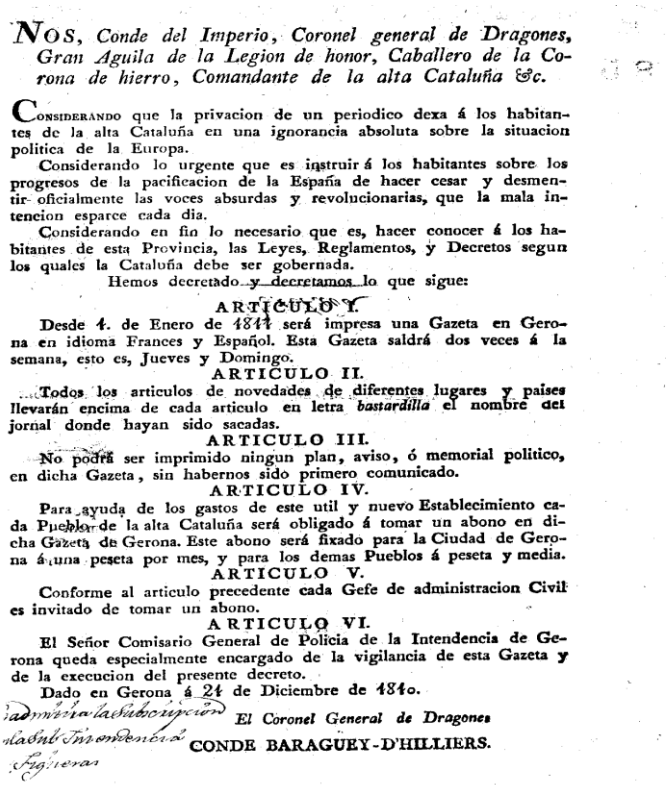

NOS, *Conde del Imperio, Coronel general de Dragones, Gran Aguila de la Legion de honor, Caballero de la Corona de hierro, Comandante de la alta Cataluña &c.*

CONSIDERANDO que la privacion de un periodico dexa á los habitantes de la alta Cataluña en una ignorancia absoluta sobre la situacion politica de la Europa.

Considerando lo urgente que es instruir á los habitantes sobre los progresos de la pacificacion de la España de hacer cesar y desmentir oficialmente las voces absurdas y revolucionarias, que la mala intencion esparce cada dia.

Considerando en fin lo necesario que es, hacer conocer á los habitantes de esta Provincia, las Leyes, Reglamentos, y Decretos segun los quales la Cataluña debe ser gobernada.

Hemos decretado y decretamos lo que sigue:

ARTICULO I.

Desde 1. de Enero de 1811 será impresa una Gazeta en Gerona en idioma Frances y Español. Esta Gazeta saldrá dos veces á la semana, esto es, Jueves y Domingo.

ARTICULO II.

Todos los articulos de novedades de diferentes lugares y paises llevarán encima de cada articulo en letra *bastardilla* el nombre del jornal donde hayan sido sacadas.

ARTICULO III.

No podrá ser imprimido ningun plan, aviso, ó memorial politico, en dicha Gazeta, sin habernos sido primero comunicado.

ARTICULO IV.

Para ayuda de los gastos de este util y nuevo Establecimiento cada Pueblo de la alta Cataluña será obligado á tomar un abono en dicha Gazeta de Gerona. Este abono será fixado para la Ciudad de Gerona á una peseta por mes, y para los demas Pueblos á peseta y media.

ARTICULO V.

Conforme al articulo precedente cada Gefe de administracion Civil es invitado de tomar un abono.

ARTICULO VI.

El Señor Comisario General de Policia de la Intendencia de Gerona queda especialmente encargado de la vigilancia de esta Gazeta y de la execucion del presente decreto.

Dado en Gerona á 21 de Diciembre de 1810.

El Coronel General de Dragones

CONDE BARAGUEY-D'HILLIERS.

Podem sintetitzar els trets característics d'aquesta premsa de Conquesta (1808-1811).

Fou una premsa que usà nous models formals diferenciats als usats pels patriotes. Foren més clars i entenedors, de més qualitat de publicació, inspirats en els models francesos: dues columnes, tipografia diferent, etc.

Premsa ideològica que perseguí la refutació de la premsa patriòtica i la informació dels esdeveniments de la guerra, tant a Europa, a la península, o a Catalunya. Fou una premsa de propaganda política napoleònica que sabé incloure-hi seccions destinades a l'entreteniment dels lectors i, força d'ells, els podem considerar premsa *moderna*, pel seu contingut liberal, per l'ús de la llengua catalana i per les notícies contrastades que hi publicaren.

Aquesta premsa fou portada per afrancesats, com ara Tomàs Puig i Manuel-Andreu Igual.

Durant uns mesos de 1810, tingué lloc l'anomenat "Assaig Catalanista" d'Augéreau, per bé que Guillamet[3638] ens diu que s'ha de descartar la influència de Tomàs Puig damunt d'Augéreau. Nosaltres en pensem igual ja que ens remetem a la informació de Duran-Cahner,[3639] sobre la Guerra Gran i la presència, ja aleshores, d'Augéreau quan encara no era mariscal de l'imperi. En tot cas, pensem, que devia ser a l'inrevés.

La classifiquem com a premsa de Conquesta, ja que la finalitat darrera fou la dominació del territori, més enllà de les circumstàncies polítiques.

Aquesta premsa de Conquesta tingué els següents periòdics: *La Abeja político-literaria de Barcelona* i *La Abeja. Gazeta de Barcelona*, redactades per Igual; i les redactades pel corregidor de Figueres, Puig: la *Gazeta de Figueras*; l'*Eco de los Pirineos*, que inclogué una *carta*, adreçada al redactor Puig, d'un amic seu des de Tortosa, de molt interès i de clar contingut liberal; la *Gaseta del Corregiment de Gerona*, per l'ús exclusiu de la llengua catalana i la *Gazeta del Corregimiento de Gerona*.

Aquests diaris impresos al departament del Ter els podem considerar premsa *moderna*, com també *La Abeja. Gazeta de Barcelona*.

[3638]Guillamet, Jaume. *Els orígens de la premsa a Catalunya. Catàleg de periòdics antics (1641-1833)*, Barcelona, 2003, pàg. 164.

[3639]Duran, E; Cahner, M. "La Guerra Gran a través de la poesia de l'època (1793-1795)", *Germinabit*, Barcelona, 1959.

La Abeja Político-literaria de Barcelona

Pella i Forgas[3640] fou el primer a citar-la. Alié i Febrer[3641] ens diuen que va aparèixer l'agost de 1808, de la mà del barceloní i afrancesat Manuel-Andreu Igual, citen el núm. 9, on consta que el redactor es vanta d'haver format part del tribunal, com a escrivà, en la sentència contra els condemnats per la insurrecció de 1809,[3642] però es tracta de *La Abeja-Gazeta de Barcelona*.

També, Del Arco i Torrent[3643] ens diuen que sortí per primera vegada l'1 de setembre de 1808. Notícia confirmada pel *Diario de Barcelona,* del 24 de setembre, que portà l'avís de l'aparició d'aquest diari, de la mà de Manuel-Andreu Igual, D. M. A. I. B. editor, redactor i director, -poc conegut pels barcelonins- i, en tant que afrancesat, va patir menysteniment, qui es queixà dels pocs abonats al periòdic, per la qual cosa tingué una periodicitat variable: setmanal, bisetmanal i diària.

Segons Canals, Igual escrigué:[3644] "*Jamas han sufragado de mucho á los gastos que indispensablemente ocasionan un periódico*".

El 24 d'octubre de 1808, el baró de Maldà,[3645] al seu dietari, malparlà d'aquest periòdic, perquè anava contra la Junta Superior del Principat.

El 13 d'agost de 1809, canvià de nom: *La Abeja. Gazeta de Barcelona*, també de tirada canviant. Va deixar de publicar-se a finals de 1809, per falta de subscriptors.

[3640]Pella i Forgas, J. "Periodisme. Estudis históriches del de Catalunya", *La Renaixença*, Any IX, Barcelona, 1879.

[3641]Ferrer, Raimon. *Barcelona cautiva, ó sea, Diario exacto de lo ocurrido en la misma ciudad mientras la oprimieron los franceses, esto es, desde el 13 de febrero de 1808, hasta el 28 de mayo de 1814*, Vol. 1, Barcelona, 1815.

[3642]Alié i Puigdollers, M. E. *Prensa e impresores en Cataluña y Baleares durante la Guerra de la Independencia*, tesi de l'Escola Oficial de Periodisme de Barcelona, Barcelona, 1972-1973.
-Febrer i Llauradó, J. *Los periódicos de Cataluña y Baleares durante la Guerra de la Independencia (1808-1814)*, tesi número 9 de l'Escola Oficial de Periodisme de Barcelona, dirigida per Rafael Manzano, Barcelona, 1972.

[3643]Del Arco y Muñoz, Luís. *La prensa periódica en España durante la guerra de la Independencia (1808-1814). Apuntes bibliográficos*, Impremta de Joaquim Barberà, Castelló, 1914.
-Torrent, Joan. "La prensa catalana durante la guerra de la Independencia", *Destino*, núm. 1475, 13 de novembre de 1965, pàg. 52-55. (Torrent es basa, plenament, en Del Arco).

[3644]Canals Elías, Ignacio. *La imprenta peregrina. La aventura de Antón Brusi Mirabent*, ICE-Brusi, Barcelona, 2014, pàg. 118.

[3645]Ibíd. pàg. 126.

En acabada la guerra, la *Gazeta del Gobierno* de Sevilla qualificà el redactor d'infame.

El 22 de juliol de 1815, segons Canals,[3646] qui cita Gómez Imaz, sortí un edicte de la Inquisició, on manava recollir tots els exemplars de *La Abeja* i prohibí la lectura sota pena d'excomunió. Probablement, per això no n'hem pogut consultar cap exemplar.

[3646]Ibíd. Pàg. 119.

LA ABEJA.

GAZETA DE BARCELONA.

Dia 4 de Octubre de 1809.

ASUNTO DEL DIA.

Concluyese el que se ha continuado en algunos números del mes de Setiembre sobre los Exércitos que fueron de Venegas, Cuesta, y Wellesley.

En la Abeja del dia 15 de Setiembre se insertó el parte de Venegas, fecho en Camuñas á 11 de Agosto, en donde se dice que los detalles de su retirada los explicará luego que haya tiempo.

Deseando presentar en una sola Abeja quanto se ha dicho en los periódicos Franceses y Españoles sobre esto, á mas de lo que llevamos insertado; nos habemos resuelto á dar Abeja de á dos pliegos, esperando que el Público nos disimulará las faltas, y apreciará los esfuerzos que hacemos para darle todo quanto está en nuestra mano.

En la última Abeja que se habló de estos asuntos diximos que se observase la diferencia de escribir entre los periódicos Franceses y los de los Insurgentes. Continuemos pues lo que en aquellos se ha dicho para poder confundir con mas fundamento á los editores de estos. Lo que se ha insertado en los diferentes Diarios de esta Ciudad es lo que sigue.

Paris 22 de Agosto.

Todas las noticias que recibimos de España confirman cada dia mas los sucesos que se han alcanzado sobre el enemigo en la jornada del 28 de Julio. Su precipitada, retirada de Talavera, que se siguió poco despues, ha podido la sola salvarle de su total ruina. El Mariscal Duque de Dalmacia, llegado á Plasencia ha maniobrado á la espalda del Exército Ingles, el qual viendo que no tenia ni un solo instante que perder, ha repasado el Tajo en los puentes de Talavera y del Arzobispo para huir á lo largo de la orilla izquierda de este rio.

Los Ingleses nos han abandonado cerca de 5000 heridos en Talavera y sus contornos. Desde entónces se ha podido calcular mejor que antes, la extension de su pérdida. La del Exército Ingles en particular sube á cerca de 10,000, entre los quales dos de sus Generales han sido muertos y uno herido. A esta pérdida se ha de añadir la del Exército Español, y del cuerpo Portugues.

Si el Rey contando con la próxima llegada del Duque de Dalmacia para destruir ó dispersar el Exército Ingles no hubiese querido acercarse á Madrid, para asegurar á esta Capital, hubieran podido concluir la derrota del enemigo: pero este advertido á tiempo, se ha librado de su destruccion por medio de una retirada precipitada.

Llegando el Duque de Dalmacia el 6 de Agosto á El-Gordo entre Oropesa y Naval-Moral se unió con el Duque de Belluna, que habia entrado en Talavera. Estos Mariscales han concertado entre sí sobre el modo de hacer perseguir al Exército enemigo que obligado á retirarse por caminos dificiles perdera una parte de sus equipages y artillería.

De esta manera los proyectos del enemigo han sido enteramente desbaratados, y la llegada del Duque de Dalmacia, que sigue de cerca su derrota, ha sido suficiente para obligar á todas sus fuerzas á que se retiren á toda prisa, abandonandonos sus heridos. Estos Exércitos que se gloriaban por la superioridad de su número, de que echarian los Franceses de España, se han visto obligados, despues de haber sufrido una inmensa pérdida, á ceder ellos mismos el puesto, y dexar la partida. (*Monitor.*)

Acabamos de insertar en este Periódico los detalles arriba dichos, quando nos ha llegado el anuncio de una nueva victoria que ha alcanzado S. M. Católica. Es la que sigue:

Gobierno de Madrid. = *Noticias del Exército.*

El 10 el Exército de Venegas detuvo su movimiento retrogado, y se formó en Almonacid.

El 10 el Rey reunió en Daroca el quarto cuerpo y la reserva.

El 11 el Rey marchó contra el enemigo; enredarle, atacarle, echarle de todos sus fuertes puntos, y completamente derrotarle, fué asunto de tres horas.

Treinta y cinco piezas de artillería, 100 caxones, 200 carruages, 3000 muertos, un sin fin de heridos, 4000 prisioneros y muchas banderas son la resulta de esta bella y brillante jornada. Nuestra pérdida se reduce á muy poca cosa.

Madrid el 14 Agosto de 1809.

Firmado. = *Augusto Belliard.*

(*Monitor.*)

Idem del 23.

Madrid 13 de Agosto.

Una Carta de Toledo del 11 por la tarde escrita por un Oficial del Exército trae estas palabras:

» Los Ingleses han sido acometidos en su retirada, treinta cañones, todos los bagages, y algunos millares de hombres, á mas de los cinco mil heridos Ingleses han caido en nuestro poder. En este punto el enemigo es vivamente perseguido.

» El Exército de Venegas muy apretado, ha tomado posiciones esta mañana en Almonacid á tres leguas mas allá de Toledo, camino de Mora; el quarto Cuerpo, y la reserva lo han atacado; todos sus puestos han sido tomados, y todos sus cañones tomados: 10 mil Españoles estan tendidos en el campo de batalla. La Caballeria, al partir el correo, continuaba en acuchillar esta Tropa, desparramada por esta dilatada llanura. Todas las Campanas tocaban á vuelo en celebracion de esta victoria. Nosotros no hemos tenido sino pocos heridos, y casi ningun muerto.

» El primer Cuerpo estará el 12 en los contornos de Toledo; el segundo y el quinto apretan á los Ingleses en su huida, y el sexto desfila para Valladolid."

Esta noche, ó mañana lo mas tarde aguardamos al Rey en esta Capital. Viene aquí á celebrar la fiesta de su augusto Hermano.

Los rebeldes se quexan mucho de sus Generales del medio dia, Cuesta, Venegas, y Alburquerque; pero se lisonjean aun de que la grande expedicion Inglesa,

Fou la continuació de *La Abeja Político-literaria de Barcelona*, a partir del 13 d'agost de 1809. Aquesta publicació ha estat sovint negligida pels historiadors del període.

Sabem que l'impressor Piferrer es negà a imprimir-la. Fou un diari afrancesat que s'emmirallà en el *Diario de Barcelona*, pel que fa al contingut i en publicacions franceses, com ara el *Diario del Imperio Francés* o el *Monitor* de París, pel que fa a la seva presentació i format i al contingut informatiu.

Hem pogut consultar 9 números corresponents als mesos d'agost, setembre i octubre de 1809, amb mida foli, de dues o quatre pàgines i de periodicitat variable.

Considerem aquest diari com el trampolí que usà el seu redactor, Manuel-Andreu Igual, poeta, afrancesat, ateu, músic i autor dramàtic de sainets en llengua catalana (amb diverses obres publicades) per a fer el salt com a redactor en cap al *Diario de Barcelona*, el 1811.

Fou citat pel pare Ferrer a la seva *Barcelona Cautiva*.[3647]

Gómez Imaz[3648] el cita i ens diu que com a subtítol tingué: "*Colección periódica de producciones, pensamientos, maximas, agudezas, extractos, sentencias, relaciones, noticias y demas particularidades curiosas en toda especie de literatura, en poesía ó en verso, por D. M. A. I. B.*" (Don Manuel-Andreu Igual i Bosc).

Segons Del Arco i Torrent i Tasis[3649] el diari fou distribuït gratuïtament entre els francesos i afrancesats. Fou l'únic diari afrancesat privat i ateu.

Gómez Aparicio[3650] digué que tenia un matís "*Anti-español y laico*". Pensem que aquesta anàlisi és encertada. Aquest diari napoleònic fou bel·ligerant contra els patriotes, ja des del primer número.

[3647]Ferrer, R. *Barcelona cautiva, ó sea, Diario exacto de lo ocurrido en la misma ciudad mientras la oprimieron los franceses, esto es, desde el 13 de febrero de 1808, hasta el 28 de mayo de 1814*, 7 volums, Barcelona, 1815.

[3648]Gómez Imaz, M. *Los periódicos durante la Guerra de la Independencia (1808-1814)*, Madrid, 1910, pàg. 47.

[3649]Torrent, J. i Tasis, R. *Història de la premsa catalana*, Barcelona, 1966.

[3650]Gómez Aparicio, Pedro. *Historia del periodismo español*, Madrid, 1971.

Fem una tria de les informacions publicades en aquest diari:

-Núm. 13, corresponent al 13 d'agost de 1809, (ha de ser el núm. 1), que es tractà d'un full volander, de dues pàgines (si fos de tirada diària, aleshores, el primer número devia sortir l'1 d'agost de 1809). Trobem notícies estrangeres, com ara de Nàpols, extractades del *Journal de l'Empire Française*, de la península, d'Alemanya i de la república Helvètica, entre altres. També, hi hagué un comentari d'una notícia extractada del *Diario de Tarragona*, sobre la fortificació de la ciutat per l'enginyer militar Ramon Plana; la secció: *Aviso al Público*, i la literària: *Almacén de Frutos Literarios*, que acaba amb un poema en castellà: *Silva*, anònim, intitulat: *A una memoria*:

LA ABEJA.
GAZETA DE BARCELONA.
Dia 13 de Agosto de 1809.
NOTICIAS ESTRANGERAS.

-Núm. 5, corresponent al 10 de setembre, que es tracta d'un full volander, dues pàgines (fixeu-vos-hi que la numeració no correspon, per bé que no n'hem pogut treure l'entrellat). Començà amb *Noticias del Reyno*: Saragossa; Madrid, que inclou un Decret reial del rei Josep I, des de la caserna de Toledo, el 9 d'agost de 1809, extractada de la *Gazeta de Madrid* i de la *Gazeta* de Tarragona. Pensem que per la data es tracta de la *Gazeta Militar y Política del Principado de Cataluña*. Aquest Decret reial parlà sobre la confiscació per part del Tresor reial de tots els béns dels insurgents o persones fugides. Continuà amb una secció anomenada: *Varios pensamientos*, sobre filosofia, la condició humana, i una secció literària: *Almacén de Frutos Literarios*, i dos poemes: *Epigrames*, en castellà i anònims:

LA ABEJA.
GAZETA DE BARCELONA.
Dia 10 de Setiembre de 1809.
NOTICIAS DEL REYNO.
DECRETO.

-Núm. 6, corresponent al 12 de setembre, que es tracta d'un exemplar de quatre pàgines, inclou: *Asunto del Día*, on es parla de l'intent dels insurgents, Cuesta, Benegues i Wellesley-Wellington d'emparar-se de Madrid per aquelles dates, els quals, finalment, foren vençuts pels francesos. Hi hagué força comentaris irònics, com els apareguts al *Diario de Barcelona*, com ara: "*¿Por qué tanto empeño, para fortificar la plaza de Tarragona? ¿Sera porqué cuando la barba de tu vecino* [...]*?*", etc. Inclogué notícies extractades i refutades publicades a la *Gazeta de Valencia*, al *Diario de Tarragona* o la *Gazeta Extraordinaria de Tarragona*, a propòsit de la qual, el redactor de la *Abeja* criticà les gestes patriòtiques, tot refutant un escrit del general Gregori de la Cuesta: "*En estos cortos renglones hay mas mentiras que palabras*. *El caso es que los franceses se han valido de un ardid de guerra para sacar a Venegas de los escondrijos de la Sierra* [Morena] *y se hallan otra vez enredados con engaños y trapisondas, de modo que jamas se puede llegar á averiguar la verdad de las cosas*". Continua amb la publicació de tres decrets reials, sobre administració, collites i la notícia que, a la Manxa, els homes podran dur armes. També, hi ha una carta anònima on es parla de: "*El íbero enfermo por el trato con gente ignorante y supersticiosa*", tot parlant sobre el caràcter dels espanyols, i una carta signada per D. F. X. Z, i acaba amb la secció literària: *Almacén de Frutos Literarios*, sobre coses que es faran amb els francesos. Tanquen dos *Epigrames* en castellà i anònims:

Núm. 6. Pág. 1

LA ABEJA.

GAZETA DE BARCELONA.

Dia 12 de Setiembre de 1809.

ASUNTO DEL DIA.

-Núm. 7, corresponent al 15 de setembre, exemplar de quatre pàgines, continuació del dia anterior, amb els comentaris irònics del redactor: relació de batalles guanyades als anglesos, a Sevilla, a Gibraltar, amb la llista de morts i de ferits francesos, extractades del *Diario de Manresa*, del 2 de setembre, i inclou un comunicat de l'exèrcit francès d'Extremadura. El redactor ironitzà sobre comunicats insurgents, del general Cuesta: "*Ya se ve*: *todo el mundo se creyó que los franceses iban á abandonar la Corte*: *y aún se llegó á señalar el camino que era regular tornasen*". Es tracta de l'inici d'una crítica metòdica

de la premsa Patriòtica: "*¿Qué sacamos de esto? Que Soult, aquel que los periódicos insurgentes dijeron que estava preso, vencido, los ha ganado! Los periódicos insurgentes solo dicen mentiras!*".

Continuà amb notíces extractades de la *Gazeta de Sevilla*, del 14 d'agost, i de la *Gazeta de Tarragona*, del 24 d'agost de 1809, pensem, per les dates, que es tracta de la *Gazeta Militar y Política del Principado de Cataluña*, amb notícia sobre Lacy i Cuesta:

LA ABEJA.

GAZETA DE BARCELONA.

Dia 15 de Setiembre de 1809.

SIGUE EL ASUNTO DEL NÚMERO ANTERIOR.

-Núm. 8, corresponent al 17 de setembre, també de quatre pàgines. El redactor, a l'*Asunto del Día Anterior*, amb la seva crítica sistemàtica dels periòdics patriòtics acabà dient, sobre el general Benegues: "*Este fué el fruto de tan repetidas bravatas*, [...] *apenas pasó el Tajo, fué inmediatamente barrido. Abrid los ojos españoles, ved vuestro desengaño*: *mirad lo que hacen vuestros exércitos después de costaros tantos sacrificios*" (es refereix a Lacy). El redactor copià una carta del capellà del Retiro, que és a Valdeconcha, que parlà a favor de Benegues, amb la crítica mordaç del redactor: "*Pobre señor capellan, qué mentiroso*!", i encara ho reblà amb un extracte del *Diario Extraordinario de Valencia*, del dilluns 21 d'agost, també sobre Benegues. Continuà amb un altre extracte del *Diario de Manresa*, del 19 d'agost, i de la *Gazeta de Valencia*, del 22 d'agost, sobre els mateixos fets frustrats de Benegues-Cuesta-Wellington d'emparar-se de Madrid, i escaramusses diverses, amb una crítica sobre els insurgents. Hi hagué, també, una secció dita: *Reflexiones*, sobre els diversos tractats fets entre França i Anglaterra, amb la intenció de reprovar-los. Secció literària: *Almacén de Frutos Literarios*, sobre els pagesos. Acabà amb dos poemes en castellà: *Epigrames*, anònims:

LA ANTIA
GAZETA DE BARCELONA

En aquest mateix exemplar, el redactor es vantà d'haver fet d'escrivà contra la causa que desembocà en la mort dels patriotes encapçalats pel pare Gallifa, el 3 de juny de 1809, segons ens diuen Torrent i Tasis.[3651]

-Núm. 11, corresponent al 21 de setembre, de 4 pàgines, el redactor continuà la seva àcida crítica contra els diaris insurgents, com la del *Diario de Tarragona*, del 9 d'agost, que ens diu: "*Puestos a copiar artículos disparatados, no podemos omitir los de este periódico, que son embustes sobre Venegas*". També, inclogué una "*Carta escrita por un sujeto de caracter a otro de este quartel general*", també sobre Benegues, signada a Chinchón, el 29 de juliol de 1809. Extracte de notícies internacionals: París, 10 d'agost, sobre la guerra a Portugal. Una altra notícia, extractada del *Journal du Soir*, de París, el 8 de setembre de 1809, sobre la batalla de Talavera, guanyada pel mariscal francès Víctor. Continuà, amb l'extracte d'una carta d'Ordonneau, del 17 de setembre, on s'explicaren escaramusses al Masnou, Teià i a Tiana, amb el desembarcament anglès de 200 soldats, que foren batuts. Notícia de Perpinyà, de l'Exèrcit patriota de Catalunya, on digué que no han pogut enviar socors a Girona. Relatà la sortida d'Hostalric del coronel anglès Morkal, amb 1.400 homes, cap a Girona, però Saint-Cyr i el general italià Pino van encerclar-los, el 6 de juliol de 1809 i hagueren de rendir-se, notícia extractada del *Monitor* de París. Encara més notícies d'escaramusses i batalles guanyades pels francesos, als voltants de Barcelona. Continuà amb una notícia extractada de la *Gazeta de Tarragona*, pensem, per la data, que es tractà de la *Gazeta Militar y Política del Principado de Cataluña*, del 8 de setembre i, segons el redactor, extractada al seu torn de la *Gazeta de Madrid*, on hi hagué tres decrets reials, sobre la supressió dels consells de Guerra, Marina i Índies; sobre les

[3651]Torrent, J. i Tasis, R. *Història de la premsa catalana*, Barcelona, 1966.

ordres militars i sobre el no-reconeixement del rei Josep als "*Grandes de España*", per falta de confiança. També, inclou unes màximes de Confuci:

LA ABEJA.
GAZETA DE BARCELONA.

-Núm. 16, corresponent al 29 de setembre, de dues pàgines, conté: notícies internacionals, com ara d'Alemanya, de l'1 d'agost, de la Confederació del Rin, del 5 d'agost, d'Holanda i Brusel·les, el 8 d'agost, entre d'altres. Continuen les reflexions sobre els tractats entre França i Anglaterra.

Hi ha un exemplar, amb el núm. tallat del 2 d'octubre de 1809, de dues pàgines, on trobem notícies internacionals, extractades del *Diario de Vich*, i de la *Gazeta de Tarragona*. Pensem, per la data, que es tracta de la *Gazeta Militar y Política del Principado de Cataluña*, en referència a una proclama del general Agoult, al regne de Navarra; al respecte, el redactor diu: "*Semejantes pobrezas no deberían sin duda reproducirse, ni aún para ser refutadas* [...] *esto mas tiene de picardía e insolencia que de engaño*":

LA ABEJA.
GAZETA DE BARCELONA.
EXTERIOR.

També, un altre exemplar, amb el núm. tallat del 4 d'octubre de 1809, de vuit pàgines, s'inicià amb: *Asunto del Día*, extret del *Monitor* de París, del 15 d'agost, on s'acabà el que s'ha dit en números anteriors, des del 15 de setembre, sobre Benegues-Cuesta-Wellesley-Wellington. Notícia de 100 salves fetes a Madrid, el 15 d'agost, per anunciar l'aniversari de Napoleó. Continuà amb una *Nota*, una crítica punyent sobre els insurgents:

"[...] *puras fanfarronadas*". També, criticà altres comunicats insurgents, com el publicat a Jaén, el 16 d'gost de 1809, amb paraules com: "*Venegas, Cuesta i Wellesley querían sacar al rei José de Madrid, pero*: *Tururut*!".

A *La Abeja. Gazeta de Barcelona*, el seu redactor Manuel-Andreu Igual feu mèrits suficients perquè les autoritats franceses li atorguessin la redacció del diari més important de Catalunya, el *Diario de Barcelona*, d'ençà el 20 d'agost de 1811 fins al final de la guerra. Tota la fina ironia vessada contra els diaris patriotes i el mètode de refutació és fruit d'aquest redactor, i ja apareix amb vigoria a *La Abeja* [...].

Hem classificat aquest diari com a premsa de Conquesta. Pensem que li escau perfectament. També, el podem considerar premsa *moderna*, per la seva forma: dues columnes i per les notícies contrastades que hi publicà.

Fons conservats:

-Biblioteca de Catalunya. Reserva,[3652] números de 1809: 13 d'agost; 10, 12, 15, 17 i 21 de setembre; 2 i 4 d'octubre.

[3652]BNC. Reserva, 07 (46.71 Bar), Abe-4ª.

N.° 1.

GAZETA
DE FIGUERAS,

Jueves, 16 de Noviembre de 1809.

FIGUERAS.

SE avisa al público que todos los domingos y jueves habrá gazeta, en que se dará noticia de todos los sucesos importantes y verídicos, que á diferencia de los falaces é insulsos periódicos, á mas de dar agrado, corroborarán á los ilustrados, en el sistema veropolítico que los anima; y aclararán los entendimientos obcecados por los redactores, que, sedientos de sangre humana, deslumbran á los inocentes, acarreandoles la ruina y exterminio que ellos merecen, y no está léjos el tiempo en que deben experimentarlo.

Quienquiera podrá subscribirse, por años ó por meses, á precio equitativo.

OCTUBRE 27.

El Ex.mo S.r Duque de Castiglione, Mariscal del Grande Imperio, y General en gefe de la armada imperial de Cataluña, AUGEREAU, nos comunica la plausible noticia de haberse firmado las paces, entre el grande Emperador de Austria, felicísimo golpe que decide la suerte de nuestra España. Esta tan agradable noticia, dada de officio, se solemnisó con salve de artillería, solemne *Te Deum*, y misa, en que asistiéron las autoridades civil y militar; asimismo hubo iluminacion por tres noches, con orquestra en los balcones de la casa del comun. La alegría fué tan universal, que la villa parecia compuesta de una sola nacion, con la singularidad, que á pesar de tanto gentío de diversas naciones, no occurió el menor desórden ni desgracia alguna; las ventajas con que el Omnipotente nos favorece, y la confusion que va á llenar de vergüenza á los malvados insurgentes, las conoceréis, si poneis atencion á los tratados de paz que voy á daros.

—PARIS, 26. OCTUBRE.

Tratado de paz entre el grande Emperador NAPOLEON, y el Emperador de Austria.

NAPOLEON, por la gracia de Dios, y por las constituciones del imperio, Emperador de los Franceses, Rey de Italia, protector de la confederacion del Rhin, etc., etc.

Habiendo visto y exâminado el tratado concertado, acordado y firmado en Viena el 23 del presente mes, por el señor Nompere de Champagni, nuestro Ministro de

Aquest diari sortí per primera vegada el dijous, 16 de novembre de 1809, abans de la caiguda de la ciutat de Girona, però quan el domini francès ja era total a l'Empordà. Només se'n van imprimir quatre exemplars, de tirada bisetmanal, dijous i diumenges, i mida de 26 x 20 cm. El número 5 ja es va dir *Eco de los Pirineos Orientales*.

L'afrancesat Tomàs Puig, il·lustrat, catalanista i impulsor de les idees de la Revolució Francesa, també corregidor de Figueres, inicià la premsa Napoleònica a les comarques de Girona, posterior departament del Ter. Pocs com ell saberen copsar l'enorme importància de les publicacions periòdiques, en tant que propaganda política.

Aparegué a Figueres, a l'època d'Augéreau, quan Tomàs Puig ja havia decidit l'estratègia a seguir per a la integració de Catalunya dins de la federació francesa. Mesos després, Puig escrigué un *Rapport présentée á son Excellence le Maréchal d'Empire Mac Donald, duc de Tarent, Gouverneur Génerale de la Catalogne, en mai 1810*. En aquest document presentà tot el seu ideari polític, segons ens explica De Puig i Oliver.[3653]

La premsa periòdica formava part d'aquest ideari per la seva capacitat de refutació de la premsa patriòtica que encara es publicava a Girona, i com a arma de conversió a les idees polítiques napoleòniques, així com la necessitat d'usar la llengua catalana, juntament amb la francesa en aquesta premsa.

La *Gazeta de Figueras* ja és plenament una premsa de Conquesta, per les seves finalitats específiques que hem comentat, i també una premsa *moderna*: per la forma, dues columnes, per la ideologia liberal napoleònica i catalanista de Tomàs Puig, qui dirigí aquesta premsa, i pel tractament de les notícies contrastades en diversos periòdics, com ara la notícia del tractat de pau signat entre França i Àustria.

Fons conservats:

-Arxiu Argemí de Barcelona, números 1 i 3, corresponents al 16 i al 23 de novembre de 1809.

-Biblioteca Nacional de Catalunya. Reserva, fons Tomàs Puig, el núm. 3.

[3653]De Puig i Oliver, Luís Maria. *Tomàs Puig*: *catalanisme i afrancesament*, Institut d'Estudis Catalans, Barcelona, 1985.

1826

N.° 9.

ECO DE LOS PIRENEOS.

Jueves, 14 de Diciembre de 1809.

FIGUERAS.

Se avisa al público que todos los domingos y jueves, se proseguirá en dar exâcta noticia de todos los sucesos importantes y verídicos, que á diferencia de los falaces é insulsos periódicos, á mas de dar agrado, corroborarán á los ilustrados, en el sistema veropolítico que los anima, y aclararán los entendimientos obcecados por los redactores, que, sedientos de sangre humana, deslumbran á los inocentes, acarreándoles la ruina y exterminio que ellos merecen, y no está léjos el tiempo en que deben experimentarlo.

Quienquiera podrá subscribirse, por años ó por meses, á precio equitativo.

Publicacion del tratado de paz concluido entre la Rusia y la Suecia.

Nos, Alexandro I.°, por la gracia de Dios, Emperador de todas las Rusias, de Moscovia, Kiovie, Vladimirie, Novorod; Czar de Casan, de Astracan, de Siberia y de la Chernosera Táurica; Señor de Plescovv; gran Duque de Smolensko, de Lituania, Volhynie, Podolia y de Finlanda; Duque de Estonia, de Livonia, de Curlanda y Semigalla, de Samogitia, Byalistok, Carelia, Tvver, Ingoria, Parmia, VViatka, Bolgaria y otros paises; Señor y gran Duque de Nogorod inferior, de Czernigovia, Resan, Polock, Rostov, Jaroslav, Belo-Oseria, Vdoria, Obdoria, Condinia, VVitepsk, Mstislav; dominador de todo el pais del Norte; Señor de Iberia, de la Carralinia, de la Georgia y de la Cabarchia; Príncipe heredero y Soberano de los príncipes de Circasia, y de los de Gorski (esto es de las montañas del Caucaso) y otros; heredero de la Noruega; duque de Schlesvvick-Holstein, de Stormaria, de Dithmarsen y de Oldenbourg, etc.

Aquest diari, de tirada bisetmanal, dijous i diumenges, fou la continuació de la *Gazeta de Figueras*, per bé que ja, el 1776, a Perpinyà, s'havia publicat *L'Écho des Pyrénées*, a cura d'Antoni Jaubert i imprès per Portet i Julià, també el 1793, segons Cahner.[3654]

Aquesta premsa fou dirigida pel corregidor de Figueres Tomàs Puig, segons demostren les memòries donades a conèixer per Pella i Forgas[3655] del capellà de Sant Jordi, mossèn Peric i Viader: *Unes memories de la Guerra de la Independencia*, on diu: "En lo mes de octubre de 1809, lo sr. Corregidor Puig de Girona, feu estampar uns papers públichs anomenats *Ecos de los Pirineos*, als que entrega a los parracos y justicias de los pobles liberalment, lo que dura poch". Devia ser a finals de novembre de 1809.

El mariscal Augéreau ens indicà, en una correspondència adreçada al corregidor, que fou Tomàs Puig el director d'aquest diari: "*Je vous remercie bien des soins que vous vous êtes donné pour les articles que vous avez inserré dans le journal*". Això darrer fou donat a conèixer per Rahola.[3656]

Gómez Imaz[3657] ens diu que la subscripció s'havia de fer a l'administració de Correus de Figueres, a 1 pesseta al mes, i que ha vist l'exemplar corresponent al 3 de desembre de 1809.

Alié[3658] escriu que el seu format fou en 4t francès. S'imprimí a: "*Figueras, en la imprenta Real de J. Alzine y P. Barrera, calle de la Junquera*". També, ens diu que l'únic número que existeix és el 5, del 3 de desembre de 1809.

[3654]Cahner, M. *Literatura de la revolució i la contrarevolució (1789-1849)*, volum I, Barcelona, 1998 i 2002, pàg. 304.

[3655]Perich, A. *Narració de los sis anys i quatre mesos que els francesos han estat en Cathalunya, contant de los primers de febrer de 1808, fins als primers de juny de 1814*, Publicat a Pella i Forgas. "Unes memòries de la Guerra de la Independència", *Boletín de la Academia de Buenas Letras*, números 11 i 12, Barcelona, 1911-1912.

[3656]Rahola, Carles. *Visions històriques*, Girona, 1927, i *La dominació napoleònica a Girona*, Barcelona, 1922, pàg. 46-47.

[3657]Gómez Imaz, M. *Los periódicos durante la guerra de la Independencia (1808-1814)*, Madrid, 1910, pàg. 131.

[3658]Alié i Puigdollers, M. E. *Prensa e impresores en Cataluña y Baleares durante la Guerra de la Independencia*, tesi de l'Escola Oficial de Periodisme de Barcelona, Barcelona, 1972-1973.

De Puig i Oliver[3659] ens diu que ha pogut consultar els primers números d'aquest diari, fins al número 7, i que després ja no ha vist cap exemplar més fins al darrer de la publicació, el número 16, corresponent al 14 de gener de 1810.

Guillamet[3660] ha pogut consultar el darrer número, el 16, i que es digué *Eco de los Pirineos Orientales*. Fou la primera premsa afrancesada de Girona, que assumí plenament la funció de propaganda política. Amb Puig, l'ideari més destacat dels afrancesats era al darrere.

-Núm. 5, corresponent al 30 de novembre de 1809, es digué *Eco de los Pirineos*, però el núm. 7, corresponent al 7 de desembre de 1809, ja es digué: *Eco de los Pirineos Orientales,* per bé que el número 9, tornà a nomenar-se: *Eco de los Pirineos*, i fins al final, menys el núm. 16, corresponent al 14 de gener de 1810, que tornà a dir-se *Eco de los Pirineos Orientales*, per la qual cosa veiem que el títol oscil·là entre ambdós enunciats, per bé que es mantingué la numeració i el text, i sempre fou escrit a dues columnes.

Aquest darrer exemplar portà un avís que deia que aquest diari passava a publicar-se a la ciutat de Girona,[3661] pero no s'ha trobat cap exemplar imprès en aquella ciutat, per la qual cosa deduïm que no devia tenir continuïtat. Tingué un caràcter afrancesat, al servei d'Augéreau.

Hi tingué extractes de diaris com l'anglès *The Sun* o de premsa peninsular, com el *Diario de Sevilla*, segons el núm. 7, amb notícies contrastades.

Nosaltres hem pogut consultar els núm. 5, 7, i el 9, aquest darrer corresponent al dijous, 14 de desembre de 1809, de quatre pàgines, a l'Arxiu Històric de Palafrugell. A la portada, conté el mateix text que a la *Gazeta de Figueras*: anuncià que anava dirigit a il·lustrats i al seu sistema "*veropolitico*", que es donaran notícies verídiques i importants, a diferència de "*los falaces é insulsos*" periòdics, i que es poden subscriure per anys, o per mesos, a preu raonable.

[3659]De Puig i Oliver, Lluís Maria. *Tomàs Puig catalanisme i afrancesament*, Institut d'Estudis Catalans, Barcelona, 1985.

[3660]Guillamet, J. *Els orígens de la premsa a Catalunya. Catàleg de periòdics antics (1641-1833)*, Barcelona, 2003, pàg. 358.

[3661]Girona caigué el 12 de desembre de 1809. No n'hem trobat cap exemplar a la ciutat del Ter.

En aquest número 9 -ningú no n'ha parlat abans-, es donà notícia del tractat de pau entre Rússia i Suècia (tres de les quatre pàgines del diari), i en el darrer full, hi ha una: *Carta de un amigo al redactor del Eco de los Pirineos*, signada a Tortosa el 21 de novembre de 1809. Aquesta carta l'hem transcrita íntegrament, on es fa palesa la conducta intransigent dels capellans i llur importància en la influència ideològica del poble:

"*Amigo mío y querido condiscípulo, por una casualidad supe que te hallabas en Figueras y que componías el Eco de los Pirineos*; *y aunque esto último no lo hubiese sabido ciertamente, lo hubiera presumido por el contenido de dos o tres que han llegado á mi mano, que demuestran claramente la ingenuidad de tu genio, de que tanto tiempo tuve la felicidad de gozar. Bien conoces la claridad de mis expresiones, pues bastante has experimentado quando, juntos en Gerona, sacrificabamos nuestros desvelos á Minerva, y que la muerte de mi padre fué la causa de privarme de tu dulce compañía.*

Las actuales circunstancias del día me tienen confuso. Veo el populacho engañado con las falsas persuasiones de quatro piratas; *la noblesa aturdida y los sabios que conocen bien estas horas, cabizbaxos sin atreverse á chistar, por no ser el blanco del furor del preocupado vulgo*: *llega á tanto que hasta las mas delicadas mugeres ayudan á los fornidos hombres al trabajo de parapetos, tiro de cureñas u otros tristes objetos para su inútil defensa y total ruina. ¿Y quien te parece que es el móvil principal de estos embelecos? Ha! Te quedaras espantado*; *son frayles, no de la mejor fama, sinó disolutísimos, hipocritones y embusteros, que se ponen en la Catedral del Espíritu Santo*; *y hollando el principio fundamental de la sagrada religión, (que es la caridad) parecen unas lavanderas vocingleras, murmuradoras e infames, pues pintan engañosamente al héroe, como el hombre mas ambicioso, y á sus capitanes como los mas sacrílegos*; *les hacen creer á sus oyentes, que vienen sus soldados á profanar los templos, forzar sus mugeres, y hacer mofa de la religión*; *á llevarlos encadenados al norte para ser sacrificados á la ambición, y que se gana inmensas indulgencias de cada gabacho que maten*; *y los pobres necios se llenan de cólera, armando hasta las mugeres para fraguar su desdicha. Respóndeme ahora, ¿Se puede dar mas altos desatinos? ¿Puede llegar á mas la picardía y poca caridad de estos trapalones asesinos de la inocencia? Amigo, me horrorizo verdaderamente, pues llega su maldita persuasión hasta meter tambien la mano en los papeles públicos, mintiendo a diestro y siniestro*; *y para que lo veas, te copio de la Gazeta de Valencia, del 10 de noviembre lo que sigue*".

Al final, hi hagué la transcripció d'una carta de Napoleó adreçada al mariscal Augéreau on li diu que fes el necessari per a conquerir Girona, i li dona instruccions de com ha de tractar els resistents.

Bé, després de la lectura d'aquesta carta, hom s'ha de preguntar algunes coses:

Qui fou l'amic i condeixeble afrancesat de Tomàs Puig? Només sabem que escriu des de Tortosa estant, res més. Per la seva carta, deduïm que varen estudiar junts a Girona i que era escriptor. Aquesta carta descobreix el perquè de la resistència obstinada dels patriotes: els capellans sermonaires que arreu de Catalunya malparlaven de Napoleó i dels francesos, tot fent el paral·lelisme amb el diable (aquest destruiria la seva religió, les seves dones i els seus béns, etc.). També, hi actuaven com a redactors o col·laboradors dels periòdics patriòtics.

També, hem pogut consultar el suplement al número 12. Aquest suplement parla sobre la necessitat de llibertat d'impremta (clara al·lusió al control que exerciren dels diaris les juntes de defensa patriòtiques). Com veiem, el control i la censura de la premsa es va exercir des dels dos bàndols enfrontats. La refutació de l'enemic fou prioritària. Exemple clarissim de la importància social de la premsa.

Sabem que al *Diario del Castillo de Hostalrich*, del 27 de gener de 1810, al peu, es parla de l'*Eco de los Pirineos*, amb el nom de *Gazeta*, i se'l critica. Com que el darrer exemplar correspon al 14 de gener de 1810, es tractaria, en citar-lo, d'un nom genèric.

Clarament, l'*Eco de los Pirineos Orientales/Eco de los Pirineos* el podem classificar com a premsa de Conquesta, i com a premsa *moderna*: per la forma, dues columnes, per la ideologia liberal napoleònica i catalanista, com també anticlerical, i pel continguts de notícies contrastades en diversos periòdics: la notícia del tractat de pau entre França i Suècia, extractada del *Monitor de París*, com també per la idea de veracitat.

Fons conservats:

-Arxiu Històric Municipal de Girona, suplement al núm. 12.

-Arxiu Històric Municipal de Palafrugell, núm. 9.

-Arxiu Argemí de Barcelona, núm. 5, 7 i 16.

-Biblioteca de Catalunya. Reserva, fons Tomàs Puig, exemplars: núm. 5, corresponent al 30 de novembre; núm. 7, corresponent al 7 de desembre de 1809, i el núm. 16, corresponent al 14 de gener de 1810.

-*Biblioteca Virtual de Premsa Històrica*, núm. 7, corresponent al dijous, 7 de desembre de 1809.

Gaseta del Corregiment de Gerona (Girona)

Núm. 1. Pag. 1.

GASETA
DEL CORREGIMENT DE GERONA.

DIUMENGE 24 DE JUNY DE 1810.

Desitjós lo Govern de proporcionar al públich las noticias, se apressura gustós en mitj de sas gravissimas taréas é importants cuidados, dirigits sempre à la comuna y general felicitat, à publicar per medi de esta Gaseta las que pugan instruirlo y serli útils. Se continuará tots los Diumenges, y Dijous de cada semmana: contindrá los fets polítichs importants, las noticias útils à la agricultura, comers y economía: abominant las preocupacions, y errors, que tant en estos dies afligeixen à la humanitat y la aniquilan. Se evitará tot engany, y sols se manifestará ab candor y posible veracitat lo que en ella se miria per convenient al públich. Est, al pas que es el mes acrehedor al Govern, es tambe el mes obligát à abraçar sas amonestacions, y cumplir ab sos preceptes: perço no omitirá insertarlos, aixis com vage publicantlos. En fi se empleará tot lo cuidado perque el públich sie servit y puga quedar satisfet.

Se admeterá la subscripció per any y mesos à preu equitatiu.

Aquesta premsa usà només la llengua catalana com a símbol d'identitat. L'ideari polític i catalanista de Puig ens demostra aquesta afirmació, segons De Puig i Oliver.[3662]

Al llibre de memòries del capellà de Sant Jordi Desvalls, mossèn Peric i Viader,[3663] donades a conèixer per Pella i Forgas, ens diu: "En lo juliol de 1810, essent dit corregidor de Gerona, feu estampar uns papers públichs ab lo nom de *Diaris de Gerona*". Òbviament, mossèn Peric es va confondre de nom i es tractava de la *Gaseta del Corregiment de Gerona*.

Givanel[3664] ens diu que ha pogut consultar el núm. 9, del 22 de juliol de 1810. Nosaltres, també, amb notícies internacionals.

Alié[3665] ens diu que tingué quatre pàgines. Que el seu format fou: 20 x 14 cm, i que fou imprès a la impremta de l'Exèrcit i del Govern General de Catalunya, impressors Joan Alzina i Pere Barrera. Tingué una tirada bisetmanal, els dijous i els diumenges.

De Puig i Oliver[3666] ens diu que sortí el 24 de juny de 1810, bisetmanari que duia notícies de la guerra a Espanya i a Europa i, també, que fou un noticiari local. S'imprimí a la impremta del Govern. S'estructurava en notícies polítiques i aquelles útils per a l'agricultura, el comerç i l'economia. També, escriu De Puig: "Se evitara tot engany, y sols se manifestara ab candor y posible veracitat lo que en ella se miria per convenient al públich", cita del núm. 6, corresponent al 15 de juliol de 1810.

Aquest diari fou redactat exclusivament en llengua catalana: escrit a dues columnes, menys el núm. 1, que ho fou a una de sola, creat per l'exèrcit imperial i redactat per Puig.

[3662]De Puig i Oliver, Lluís Maria. *Tomàs Puig*: *catalanisme i afrancesament*, Institut d'Estudis Catalans, Barcelona, 1985.

[3663]Perich, A. *Narració de los sis anys i quatre mesos que els francesos han estat en Cathalunya, contant de los primers de febrer de 1808, fins als primers de juny de 1814*, Publicat a Pella i Forgas. "Unes memòries de la Guerra de la Independència", *Boletín de la Academia de Buenas Letras*, números 11 i 12, Barcelona, 1911-1912.

[3664]Givanel, Joan. *Bibliografia catalana. Premsa*, Fundació Patxot, Barcelona, 1931.

[3665]Alié i Puigdollers, M. E. *Prensa e impresores en Cataluña y Baleares durante la Guerra de la Independencia*, tesi de l'Escola Oficial de Periodisme de Barcelona, Barcelona, 1972-1973.

[3666]De Puig i Oliver, Lluís Maria. "La primera premsa gironina", *Presència Històrica*, Girona, 1976.

Publicà notícies de la guerra i de l'estranger, extractades del *Monitor* de París, amb alguns textos en castellà, francès i una carta escrita amb anglès, signada per C. Cotton, al número 5, corresponent al diumenge, 8 de juliol.

En destaquem algunes notícies dels diversos exemplars d'aquest diari:

-Núm. 1, corresponent al diumenge 24 de juny de 1810, conté un article destacat sobre la pau que hi ha al corregiment -posterior departament del Ter-, i es fa esment del corregidor mateix, Tomàs Puig. També, es donen les línies d'actuació d'aquesta premsa: "Desitjós lo Govern de proporcionar al públich las noticias [...] contindra los fets polítichs importants, las noticias útils á la agricultura, comers i economia [...] se evitara tot engany [...] se empleara tot lo cuidado perqué el públich sie servit y puga quedar satisfet". Com veiem, la pretensió de veracitat era un requisit inexcusable.

A la part esquerra de la portada, hi ha escrit el nom d'un posterior propietari: Francesc Moner.

-Núm. 5, corresponent al diumenge, 8 de juliol de 1810, de 4 fulls, pàg. 25-28, hi hagué a la portada l'àguila imperial, i fou impresa per l'Exèrcit i el Govern de Catalunya, impressors Alzina i Barrera. Conté dues notícies llargues sobre successos militars a la badia de Cadis, en la nit del 15 al 16 de maig de 1810, amb alliberament de 600 oficials i 900 soldats francesos, i una carta del bisbe de Girona, Joan Domínguez de Arellano, en castellà, qui parlà sobre la bondat dels francesos i donà suport a la política del mariscal Mac Donald. "*Nos Don Juan Ramírez de Arellano, por la Gracia de Dios, y de la Santa Sede Apostólica, obispo de Gerona, presidente de la Junta del Corregimiento, al venerable y amado clero de nuestra Diócesis, salud en el Señor* [...], *Gerona, junio, 25 de 1810, Juan, Obispo de Gerona*". Al final, hi ha una nota del bisbe adreçada als clergues que no són al seu lloc i cobren impostos sense cap justificació. Peu d'impremta: "Gerona, en la Impremta del Exército y del Gobern General de Catalunya":

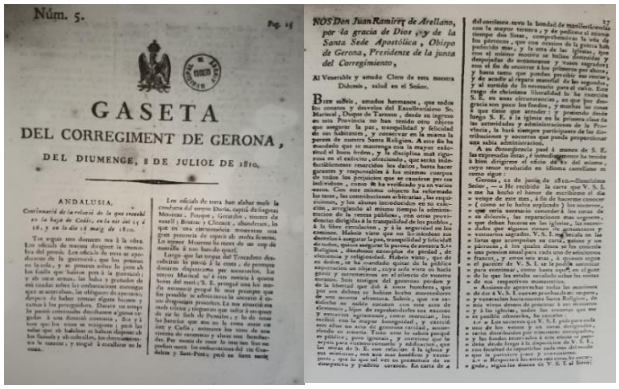
Núm. 5.

GASETA

DEL CORREGIMENT DE GERONA,

DEL DIUMENGE, 8 DE JULIOL DE 1810.

ANDALUSIA.

NOS Don Juan Ramirez de Arellano, por la gracia de Dios y de la Santa Sede Apostólica, Obispo de Gerona, Presidente de la junta del Corregimiento,

Al Venerable y amado Clero de esta nuestra Diócesis, salud en el Señor.

Tomàs Puig, corregidor de Girona, conservà tota la confiança que tingué a l'etapa Augéreau, també sota Mac Donald, perquè tornà a imprimir i dirigir un diari destinat a la propagació del seu ideari polític, plasmat al seu: *Pla Polític per a Catalunya*,[3667] adreçat a Mac Donald, el mes de maig de 1810.

Aquest periòdic tingué una tirada de nou exemplars, corresponents als dies: 24 i 28 de juny, 1, 5, 8, 11, 15, 18 i 22 de juliol de 1810, dijous i diumenges.

La *Gaseta del Corregiment de Gerona* coincideix amb l'època de la catalanització del *Diari de Barcelona*, i l'hem classificada com a premsa de Conquesta i, al mateix temps com a premsa *moderna*: per la forma, escrita integrament en català, a dues columnes, per la seva ideologia liberal napoleònica i catalanista i per les notícies contrastades en diversos periòdics: notícia de la guerra entre els russos i els turcs, extractada del *Monitor* de París, i per la idea de veracitat.

Fons conservats:

-Arxiu Argemí de Barcelona, núm. 1.

-Biblioteca Nacional de Catalunya, col·lecció Tomàs Puig, Reserva: núm. 1, corresponent al 24 de juny de 1810.

-Arxiu de la Corona d'Aragó. Diversos, Junta Superior del Principat, caixa 14, núm. 5.

-Arxiu Històric Comarcal de Girona, núm. 5, 6, 7, 8 i 9.

[3667] De Puig i Oliver, Lluís Maria. *Tomàs Puig: catalanisme i afrancesament*, Institut d'Estudis Catalans, Barcelona, 1985.

Gazeta del Corregimiento de Gerona (Girona)

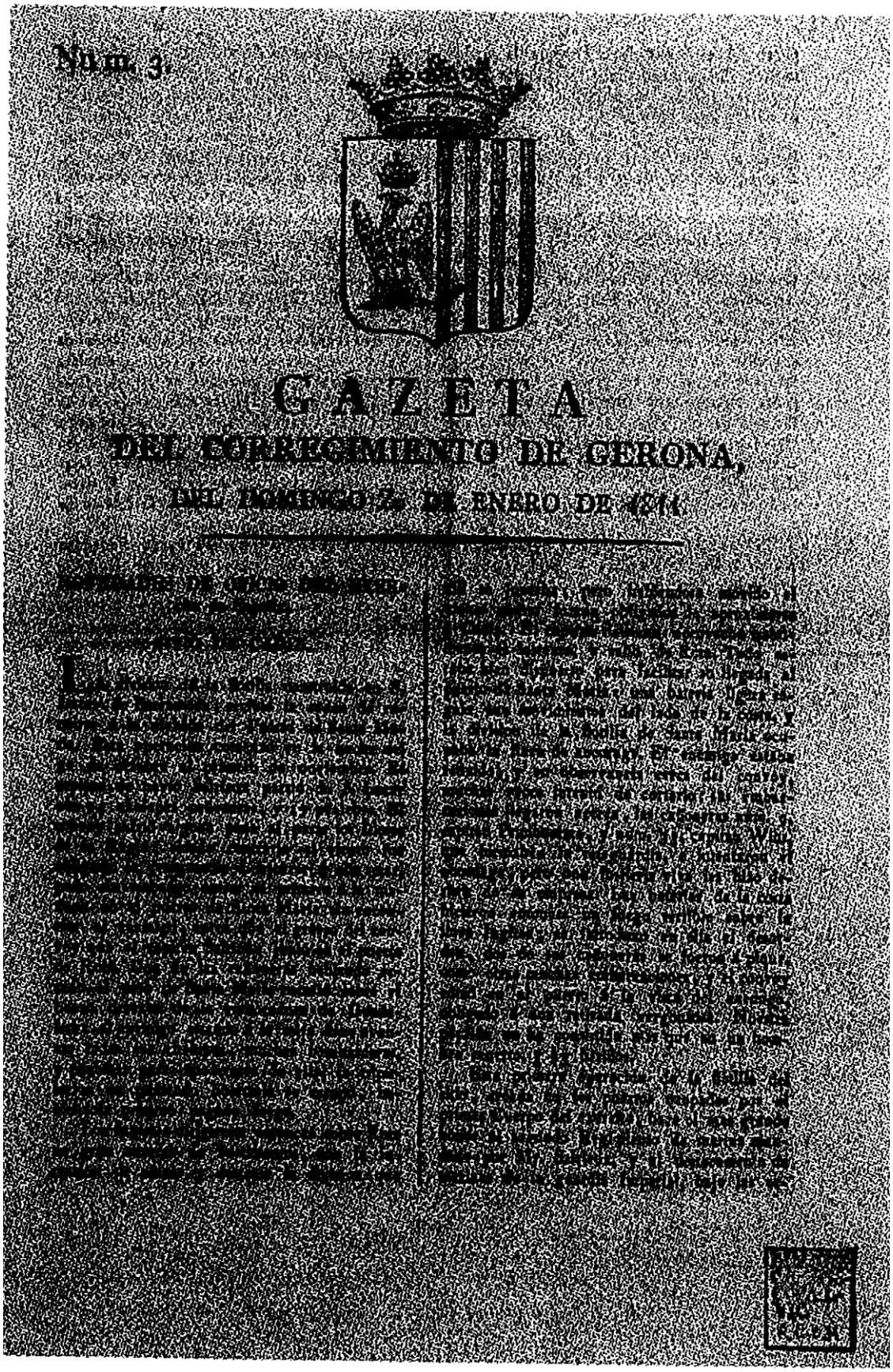

Núm. 3.

GAZETA

DEL CORREGIMIENTO DE GERONA,

DEL DOMINGO 2... DE ENERO DE 1814.

Diari homòleg de la *Gaseta del Corregiment de Gerona*, però escrit en castellà, instat per un Decret del comandant superior de l'Alta Cerdanya, Baraguey d'Hilliers,[3668] que conté el següent text: "*Se avisa al público que todos los domingos y jueves habra gazeta, en que se dara noticia de todos los sucesos importantes y verídicos, que a diferencia de los falaces e insulsos periódicos* [...] *corroborara á los ilustrados en el sistema veropolítico que los anima, y aclararan los entendimientos obcecados por los redactores, que, sedientos de sangre humana, deslumbran a los inocentes, acarreandoles la ruina y exterminio que ellos merecen, y no esta lejos el tiempo en que deben experimentarlo*".

Aquest periòdic es publicà entre el diumenge, 13 de gener i el 21 de març de 1811, continuació de l'anterior, per bé que podia haver continuat fins a l'aparició de la *Gazeta del Ter*, a inicis del 1812.[3669] Sortí els dijous i els diumenges. Fou un periòdic citat com a *Gazeta de Gerona*,[3670] de tirada bisetmanal. Hi contenia alguns textos en francès, de quatre pàgines escrites en castellà a dues columnes. La subscripció es feia per tres mesos, a raó de 3 pessetes per a Girona i 4 i mitja per a fora. La podien fer a la casa mateixa del comissari de Policia de l'Alta Cerdanya esmentat. El contingut foren notícies polítiques i militars, com també avisos i ordres oficials.

L'exemplar núm. 19, corresponent al 17 de març de 1811, a la darrera pàgina, conté una nota sobre el repartiment del periòdic: "*Los bayles de los cantones de la Intendencia de Gerona enviarán á casa del impresor, una ó dos veces á la semana, á un hombre* [...]".

El podem considerar premsa *moderna*, pels mateixos conceptes formals i ideològics de la *Gaseta del Corregiment de Gerona*, com també per les notícies contrastades en diversos periòdics.

[3668]Golobardes i Vila, Miquel. "Una colección de documentos inéditos sobre el dominio napoleónico en las comarcas del nordeste de Cataluña", *Anales de la Universidad de Murcia*, vol. XVIII, núm. 3-4, Ediciones Biblioteca-Palacio Peralada, 1960, pàg. 28, doc. 85.

[3669]Ibíd. pàg. 45, doc. 692, el 29 de desembre de 1811, hi ha una circular de l'intendent de Girona, Millet, en què abandona la subscripció de la *Gazeta de Gerona* i, per les dates, només es pot tractar de la *Gazeta del Corregimiento de Gerona*.

[3670]Ibíd. pàg. 28 i 45, doc. 85, del 21 de desembre de 1810 i 692, del 29 de desembre de 1811.

Fons conservats:

-Arxiu-Biblioteca Episcopal de Vic, números: 3, 8, 10, 11, 14, 16-18 i 20 de 1811.

-Xac premsa: cercador de premsa digitalitzada de la Generalitat de Catalunya, el corresponent al 17 de març de 1811, de 4 pàg.

Síntesi:

Hem tractat la ideologia, la forma i els trets distintius d'aquests diaris, aspectes que sintetitzen la doctrina d'aquestes publicacions a la fi de l'Antic Règim. Aquesta premsa Napoleònica de Conquesta tenia com a objectiu la refutació de la premsa Patriòtica.

Cal, però, distingir-ne les seves especificitats, com ara premsa afrancesada, de la ciutat Comtal, i premsa del Corregiment de Figueres i del departament del Ter, Girona, aquestes darreres impulsades per l'afrancesat i corregidor Tomàs Puig. La darrera finalitat fou l'adveniment del territori de Catalunya a l'imperi Francès.

La Abeja. Gazeta de Barcelona, amb el seu redactor Igual, ja comença a mostrar una forma innovadora, dues columnes, i una idologia liberal, la qual es mostrarà plenament al *Diario de Barcelona*, el 1811, pel mateix redactor afrancesat. L'hem considerada premsa *moderna*.

Pel que fa a la ideologia d'aquests periòdics napoleònics, als primers anys de la contesa foren tant o més bel·ligerants que els diaris patriòtics, pel que fa als ideals revolucionaris, a les batalles guanyades i als beneficis de pertànyer a l'imperi Napoleònic: els diaris de Figueres i Girona, dirigits i redactats per Puig, catalanista, il·lustrat, afrancesat i liberal, en foren una bona mostra, també de premsa *moderna*, mentre que els afrancesats de Barcelona, redactats pel també afrancesat Igual encara no varen ensenyar la vehemència en la defensa dels postulats napoleònics i en la refutació de la premsa patriòtica que aquest redactor feu, després, al *Diario de Barcelona*:

Finalment, també hi adjuntem un gràfic cronològic de la premsa Napoleònica de Conquesta, en què podem observar l'aparició d'aquests diaris, al llarg de la Guerra del Francès:

Gràfic dels diaris de la Premsa Napoleònica de Conquesta

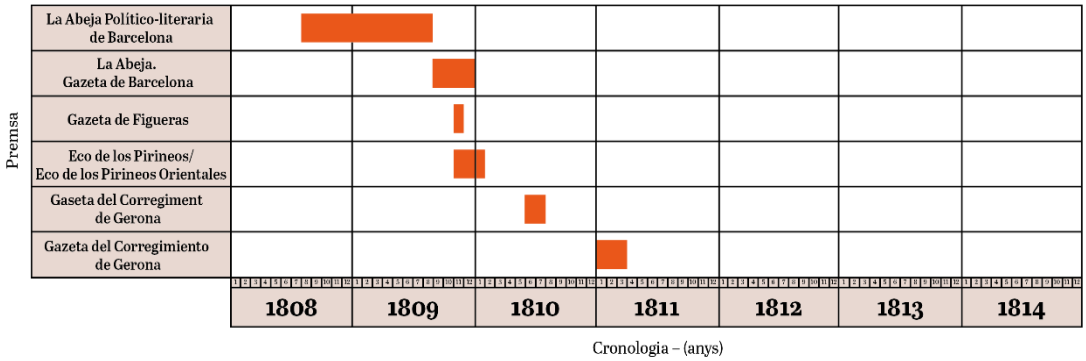

3.2.-La premsa de la Integració: (1812-1814)

El 26 de gener de 1812, Napoleó decretà la integració del territori del Principat de Catalunya a l'imperi Napoleònic. L'annexió de Catalunya fou una realitat, finalment, el 8 de febrer del mateix any. Aquest fet transcendental que només durà dos anys, fou cabdal per al desenvolupament del curs de la guerra, i per a la premsa *moderna* que s'hi publicà, bàsicament a Girona.

L'anomenat "Règim Civil" portà a Catalunya tota una xarxa d'administradors civils, els quals pretengueren la modernització del país. També, uns nous caps civils suprems, com l'intendent de l'Alta Cerdanya, baró de Gérando, home de sensibilitat que sabé respectar la població. Aquest "Règim Civil" xocà amb molts esculls provinents dels mateixos caps militars francesos, els quals veieren limitat el seu poder damunt del territori, com el de l'intendent militar de l'Alta Cerdanya, Maximilià Lamarque, qui el 1812, recordà al prefecte del Ter, Roujoux, les instruccions i normes que havia de tenir un nou diari, la *Gazeta del Ter*.

Podem sintetitzar els trets característics d'aquesta etapa de la premsa de la Integració (1812-1814):

Fou una premsa apareguda damunt del territori plenament controlat pels francesos, el departament del Ter, premsa ideològica, política i d'entreteniment, de forma innovadora, liberal i amb notícies contastades en d'altres periòdics, és a dir, fou una premsa *moderna*.

L'anomenat "Règim Civil" i tota la xarxa d'administradors civils que comportà fou una treva dins de la ferotgia de la guerra. Aquests administradors saberen entendre les especificitats de Catalunya i sovint actuaren amb justícia. Tot això es reflecteix en aquesta premsa.

Les publicacions d'aquest període foren de gran qualitat: la *Gazette de Gironne* res tingué a envejar al *Diario de Barcelona*, o a la *Gazeta Militar y Política del Principado de Cataluña*, per exemple.

Fou una premsa que sabé propagar les utilitats de la integració a l'imperi Francès i, en el cas de la *Gazette de Gironne*, tingué una continuïtat fins a les acaballes de la guerra.

Hem encabit totes les publicacions napoleòniques aparegudes en aquests anys dins del calaix de premsa de la Integració (1812-1814).

Pensem que hi hagué una identitat catalana sotmesa a la sobirania francesa, defensada pels afrancesats liberals com Puig, de formació il·lustrada i defensor d'una república parlamentària per a Catalunya. Aquesta premsa afrancesada del departament del Ter conté les claus d'aquesta ideologia embrionària que no reeixí per les circumstàncies i el decurs de la guerra.

Fixem-nos en la continuïtat de la premsa afrancesada escrita en català des de la *Gaseta del Corregiment de Gerona*, el juny de 1810, passant per la *Gazette de Gironne*, el desembre de 1811, i fins a la *Gaceta de Gerona*, el 1814, impulsada pels imperials de la ciutat. Testimoni evident de la plasmació de l'ideari polític del corregidor de Girona Tomàs Puig.

D'aquesta premsa, en destaquem la informació i la crítica teatral, la forma i la ideologia liberal de premsa *moderna*: la *Gazette de Gironne, la Gaseta del Corregiment de Gerona* i la *Gaceta de Gerona*, per l'ús de la llengua catalana; la *Gaceta* fou el darrer periòdic que publicaren els francesos a Girona, ja el 1814.

JEUDI 2 JANVIER 1812. Num. 1.

GAZETTE DE GIRONNE.

NOUVELLES ÉTRANGÉRES.

ANGLETERRE.

Londres 7 Décembre.

Le Roi n'est pas aussi bien que la semaine passée. Il n'y a que son excellente constitution qui l'ait fait résister si long-tems à sa maladie. (J. d. L.)

Nous avons reçu hier des gazettes américaines jusqu'au 10 novembre. Dans la pluspart des villes des Etats-unis, on fait des préparatifs militaires, dans l'attente d'une guerre avec l'angleterre. (id.)

Le paquebot *le Spedi*, arrivé à Falmout le 3 de ce mois, a apporté des dépêches du général Blake, relativement à la bataille de Sagonte. Il reconnait que l'affaire a été tres-malheureuse pour les Espagnols. Il s'est retiré depuis la bataille sous les murs de Valence. On était généralement persuadé à Cadiz que la ville de Valence, tomberait au pouvoir des français. (id.)

AUSTRICHE.

Vienne premier Décembre.

On continue de donner dans tous les corps de l'armée des congés et des semestres. (G. d. F.)

Du 4 Décembre.

Suivant les dernières lettres de Valachie, le grand Visir est toujours à Rudschuck et se trouve fort incommodé d'une garnison trop nombreuse. On porte à 25000 hommes les troupes qui se sont jetées dans cette forteresse. Le général Langeron observe tous les mouvements de la place et les deux grandes routes qui conduisent à Constantinople. Le général en chef Kutusow a fait construire deux ponts sur le Danube: l'un au dessus, l'autre au dessous de Slobodse. (id.)

CONFÉDERAT. DU RHIN.

Francfort 7 Décembre.

Les nouvelles de Berlin annoncent que l'armée Prussienne est entièrement sur le pied de paix. (J. d. L.)

NOTICIAS ESTRANGERAS.

INGLATERRA.

Londres 7 Decembre.

Lo Rey no ho passa tant be com la semmana passada. Sols la sua afable constitució ha pogut ferli resistir tant temps la sua malaltia. (J. d. I.)

Air reberem gazeta americana fins al 10 Novembre. En la major part de las poblacions dels Estats-units se fan preparatius militars, ab la esperansa de una guerra ab la Inglaterra. (id.)

Lo paquebot *lo spedi* arribat á Falmont á 3 de aquest mes ha portat despatxos del General Blake, concernent á la batalla de Sagunto. Ell regoneix que la acció ha estat molt desgraciada per los Españols. Despues de la batalla se retirá sota las murallas de Valencia. Generalment se pensaba en Cadiz que la Ciutat de Valencia cauria en poder del Frances. (id.)

AUSTRIA.

Viena 1 Desembre.

Se continua en tots los cossos del exercit en donar llicencias, y simestres. (G. de F.)

del 4 Desembre.

Segons la ultima carta de Valaquia lo gran Visir está seguidament á Rudschuck, y se troba molt incomodat de una guarnició massa numerosa. Se comptan á 25000 homes las tropas que se han introduit en aquella Fortalesa. Lo general Langeron observa tots los moviments de la plassa, y los dos camins-reals que van á Constantinopla. Lo general en cap Kutusson ha fet fabricar dos ponts sobre lo Danubio lo un sobre y lo altre sota de Slobodse. (id.)

CONFEDERACIÓ DEL RIN.

Francfort 7 Desembre.

Las noticias de Berlin portan que lo exercit prussiá está enterament sobre lo peu de pau. (J. d. I.)

El 25 de desembre de 1811, un Decret del successor de Mac Donald, De Caen, ordenà la impressió d'un nou diari, que acabà sortint el 2 de gener de 1812: la *Gazette de Gironne*, continuació, almenys ideològica, de la *Gazeta del Corregimiento de Gerona*.

Pella i Forgas[3671] fou el primer a citar-la. Gómez Imaz[3672] també la cita, i ens diu que al núm. 39, corresponent al 14 de maig de 1812, hi hagué l'anunci de canvi de nom: *Gazeta del Departamento del Ter*, a partir de l'1 de juny, però sabem que no es va fer aquest canvi, ja que la *Gazette* va tenir continuïtat fins a l'acabament de la guerra.

Febrer[3673] ens diu que les seves mides foren: 24.50 x 14.20 cm, de quatre pàgines, algun exemplar de sis, molt pocs, i de tirada bisetmanal; després, trisetmanal, amb les mides: 28 x 18 cm.

La periodicitat trisetmanal fou a partir del núm. 213, dimecres, 28 d'octubre de 1813, fins aleshores, i des del dijous, 2 de gener de 1812, sortí els dijous i diumenges i, després, dimarts, dijous i diumenges, i també, alguns dimecres, fins al dijous, 24 de febrer de 1814, sense interrupcions, amb suplements, com el corresponent al dijous, 6 de febrer de 1812:

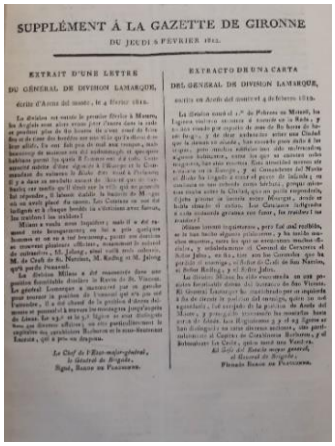

SUPPLÉMENT À LA GAZETTE DE GIRONNE

DU JEUDI 6 FEVRIER 1812.

EXTRAIT D'UNE LETTRE

DU GÉNÉRAL DE DIVISION LAMARQUE,

EXTRACTO DE UNA CARTA

DEL GENERAL DE DIVISION LAMARQUE,

A destacar la no-paginació des del primer núm. fins el 172, corresponent al diumenge, 25 de juliol de 1813, a partir d'aleshores, sí, sempre numerades de l'1 al 4.

[3671]Pella i Forgas, J. "Periodisme. Estudis históricos del de Catalunya", *La Renaixença*, Any IX, Barcelona, 1879.

[3672]Gómez Imaz, M. *Los periódicos durante la guerra de la Independencia (1808-1814)*, Madrid, 1910, pàg. 194.

[3673]Febrer, J. *Los periódicos de Cataluña y Baleares durante la Guerra de la Independencia (1808-1814)*, tesi número 9 de l'Escola Oficial de Periodisme de Barcelona, Barcelona, 1972.

Segons l'opinió d'estudiosos com De Puig i Oliver,[3674] aquest diari fou realment important, molt ben imprès, i va superar en qualitat, fins i tot, al *Diario de Barcelona*. Nosaltres compartim aquesta idea plenament, com també el fet que fou una premsa liberal i *moderna*. També, ens diu que els números corresponents al 20 de març de 1812 i endavant tenen un espai per al teatre de la ciutat, amb veritables crítiques teatrals, sobre els actors i actrius, la il·luminació, les obres..., es volia fer entrar el teatre francès a la ciutat, com també per a parlar de cultura, de les companyies franceses i de la restauració de l'edifici del teatre malmès per les bombes. Cal tenir en compte la intenció propagandística del nou Règim Civil napoleònic.

Guillamet[3675] ens diu que a partir del número 74 i fins el 81, es va imprimir a la "*Imprimerie de la Prefecture*". També, ens diu que hi van sortir 105 números, fins el 31 de desembre de 1812. Nosaltres hem pogut consultar la col·lecció sencera fins al dijous, 24 de febrer de 1814.

A l'escut del diari, a l'esquerra de la capçalera, duia l'àguila imperial; a la dreta, les quatre barres, amb corona. Al segon número, l'àguila i les quatre barres. A partir del número 75, només l'àguila imperial.

Els seus textos foren a dues columnes, escrits en francès i català, el primer, i la resta, en francès i castellà, amb alguns poemes en llatí, el 1813. A partir del núm. 75, algunes notícies es publicaren amb lletra més petita, i els títols foren només en francès, menys des del 2 al 24 de febrer de 1814, en què tornaran a ser bilingües. També les dates dels exemplars, però no pas els continguts, els quals seran només en castellà, des del 7 de gener i fins el 24 de febrer de 1814.

El primer exemplar, corresponent al 2 de gener de 1812, segons Decret del Govern General de Catalunya, es publicà a la impremta de Joan Alzina i Pere Barrera, impressors de la Prefectura i l'Exèrcit Francès d'Aragó i Catalunya, a la plaça de Sant Narcís, 238 [sic]. Pensem que devia ser el 23, de tirada bisetmanal, dijous i diumenges. Amb alguns suplements i amb un total de 264 núm.: 105, el 1812; 240, el 1813 i 24, el 1814, que fan un total de 369 exemplars.

[3674]De Puig i Oliver, Lluís Maria. "La primera premsa gironina", *Presència Històrica*, Girona, 1976.

[3675]Guillamet, Jaume. *Els orígens de la premsa a Catalunya. Catàleg de periòdics antics (1641-1833)*, Barcelona, 2003, pàg. 355.

La subscripció costava 18 rals al trimestre i es rebia a la impremta d'Oliva, plaça de les Cols. Ara bé, sabem que l'impressor Vicenç Oliva i Feliu[3676] -impressor reial nomenat pels francesos entre el 1812-1814- fou acusat d'estafa pel batlle de La Bisbal, causa probable de l'extinció de la subscripció a casa seva.

Aquest periòdic tingué diversos col·laboradors i publicà notícies extractades d'altres periòdics.

Fou un diari molt complet que inclogué totes les notícies d'arreu de l'imperi Napoleònic d'arreu d'Europa, d'Amèrica, de la península, de Catalunya i del departament del Ter, extractades de diaris imperials, anglesos i catalans, com ara el *Journal de l'Imperi Francés, The Sun, El Patriota Ausonense,* el *Periódico Político y Mercantil de la Villa de Reus,* la *Gazette de France,* el *Diario del Imperio Francés,* o el *Diario de París.*

També, publicà els bans i decrets del Règim Civil napoleònic ordenats per l'intendent baró de Gérando, les disposicions socials arran de la integració del Principat a l'imperi, les notícies polítiques, nacionals, internacionals i locals, les instruccions destinades als batlles per tal d'adaptar-se al nou règim, els projectes de reorganització dels serveis públics, les diatribes contra Anglaterra, etc. També, criticà els diaris patriòtics.

D'altra banda, els aspectes d'entreteniment també foren atesos: cartellera de teatre i crítiques teatrals de companyies que actuaven a Girona, amb més èmfasi a partir del número 39, corresponent al 14 de maig de 1812, o bé, la publicació d'escrits literaris erudits, per part del batxiller en Teologia per la Universitat de Salamanca i canonge de Solsona, Francesc de Porres i Matxuca, com també de poemes signats: M. Leon i Francisco de Rioja.

Hi hagué un assumpte interessant a la *Gazette de Gironne*: carta del comissari general de Policia de Girona, senyor Foussiez que diu...[no s'entén], però: el 16 de febrer de 1812, l'impressor Oliva començarà a publicar la *Gazette de Gironne*, adreçada al prefecte del Ter; també, el 4 d'octubre de 1812, conté un estat de comptes del batlle de La Bisbal, senyor Grassot, qui comentà que ha pagat diners al senyor Oliva, 396 francs, i que han anat a parar a un agent de París; l'impressor Oliva ho nega; (entenem que el batlle vol que li tanquin la *Gazette* fins que no pagui els deutes, o bé que un altre en sigui l'impressor);

[3676]Segons una carta que es troba a l'Arxiu de la Corona d'Aragó, Inventari de la Dominació Napoleònica, 1812-1814.

s'hi adjunta una llista dels abonaments de la *Gazette de Gironne* a La Bisbal, són 411 persones que han pagat 96 pessetes; també, s'hi adjunten els guanys del senyor Oliva: paga 2.281 pessetes i guanya 2.949 pessetes, per tant, té de guanys: 67 i ¾ de pessetes, el 4 d'octubre de 1812; també, hi ha un certificat del batlle de La Bisbal, Grassot, d'haver pagat 387 pessetes al senyor Oliva en concepte d'abonament per a sis mesos de la *Gazette de Gironne*. Doncs bé, sembla que l'impressor reial afrancesat Oliva tingué diversos problemes i, potser, la seva actuació no devia ser del tot transparent.

Aquesta publicació, que s'allargà sense interrupció fins al febrer de 1814, no ha estat gaire estudiada pel que fa a l'any 1813. Hem pogut consultar gairebé la col·lecció sencera de l'any 1813 (240 números), que és a la Biblioteca-Museu Víctor Balaguer de Vilanova i la Geltrú, donació de Miquel Torroella, i també els números de 1814, fins el 24 de febrer.

Al llarg de l'any 1812, hi hagué força representacions d'obres de teatre, com també el 1813. Gairebé sempre acompanyades d'una mordaç i intel·ligent crítica teatral, la qual hi arribava als actors, les obres, l'escenari i el públic.

-Núm. 47, corresponent al dijous, 11 de juny de 1812, parla d'un esplèndid ball, juny de 1812, que es feu a Girona, exemple de normalitat.

A partir del 28 d'octubre de 1813 i fins al final de la *Gazette,* semblantment al *Diario de Barcelona*, s'observa un procés ideològic contrari a les idees napoleòniques, incipient, però que anirà prenent forma al llarg dels darrers quatre mesos, iniciat pel clergue Porres, de Solsona, com a col·laborador del periòdic.

-Núm. 217, corresponent al 7 de novembre de 1813, hi hagué un escrit del redactor de la *Gazette*, qui signa N. B. Qui era aquest redactor? Què poc en sabem encara.

La importància i l'alt grau de civilitat del Règim Civil napoleònic avalen aquesta premsa.

D'altra banda, ens sembla evident que fou la premsa paradigmàtica de la integració del Principat de Catalunya a l'imperi Francès.

A la *Gazette de Gironne*, hi hagué diversos escrits de refutació de la premsa espanyola i anglesa. En destaquem algunes notícies d'aquesta premsa. N'hem feta una tria de notícies interessants, pel que fa a la premsa i a la societat gironina:

Pel que fa a l'any 1812, el núm. 6, corresponent al diumenge, 19 de gener de 1812, hi hagué notícies estrangeres signades per J. de I.

-Núm. 11, corresponent al dijous, 6 de febrer de 1812, hi hagué un *Supplément á la Gazette de Gironne*, que conté un extracte de la carta del general Lamarque, escrita en *Areñs del Monte,* el 4 de febrer de 1812.

-Núm. 43, corresponent al dijous, 28 de maig, a la contraportada es parla de la Instrucció Pública a la ciutat de Girona.

-Núm. 47, corresponent al dijous, 11 de juny, conté una crítica als diaris patriòtics de Vic i Berga: "*No hay cosa mas ridícula que los artículos de los periódicos españoles*". Notícia de teatre, on es fa una veritable crítica teatral: sobre la manca d'il·luminació -no es veien bé els actors-, diu que només hi havia set candeles. L'obra era una comèdia: *Thamas*, en què el paper de Roxelanc el feia l'actriu madame Olivier, amb la participació del senyor Thuquier. Hi ha una crítica ferotge de la interpretació. Al final, hi hagué una llista dels pobles de Girona.

-Núm. 53, corresponent al dijous, 2 de juliol, hi hagué una carta que parlà sobre la revolució a Europa, amb ressenya històrica des del segle XVIII, signada per Vale, qui criticà tothom, per la qual cosa no sap quin partit prendre.

-Núm. 54, corresponent al diumenge, 5 de juliol, *Espectaculo*: es tractà d'una altra crítica teatral. El dijous passat es representà *Las locuras amorosas y El secreto,* i fou lamentable perquè els actors i actrius semblava que ens vulguessin fer plorar, quan s'hi havia de riure. A la companyia, se l'ha aconsellada de representar Molière, però [...], també es parlà sobre madame Sainte Barbe, en el paper d'Albert, amb talent i, com a ajudants, madame Olivier i els actors Henry i Maicheus, aquest darrer en el paper de Crynis, ja que és un còmic consumat. Els músics afavoriren les veus dels actors i actrius.

-Núm. 56, corresponent al diumenge, 12 de juliol, *Espectaculo,* amb la corresponent crítica teatral, escrita amb ironia: "*Sección de los malos actores*: [...] *para un actor que* [...] *tres mil palos en los piés. Cuando una actriz sube a escena, almenos tendra que saberse 1/6 de su papel* [...]. També criticà l'apuntador, qui serà castigat pel *Código Penal Chinesco*.

-Núm. 66, corresponent al diumenge, 16 d'agost. Hi hagué unes reflexions d'un català que viu a Girona, que inclouen una crítica als posicionaments i a l'aliança entre espanyols i anglesos.

-Núm. 67, corresponent al dijous, 20 d'agost. Conté un article anomenat: *Operación de cataratas,* en què, irònicament, es diu que els espanyols han obert els ulls i ja són pro-francesos.

-Núm. 70, corresponent al diumenge, 30 d'agost, hi hagué un article anomenat: *Espíritu inglés,* en què es criticaren els anglesos.

-Núm. 74, corresponent al diumenge, 13 de setembre, amb canvis a la portada: només l'àliga imperial, i formals, amb una tipografia diferent, més elaborada, amb la lletra una mica més petita, i un peu d'impremta també diferent: "*A Gironne, chez J. B. Alzine, imprimeur de la Préfecture, place de Saint Narcisse, nº 177*". Hi hagué un canvi d'adreça?

Pel que fa a l'any 1813, el núm. 111, corresponent al dijous, 21 de gener, dugué una crítica, a la contraportada, a Lluís Lacy, en lletra més petita, i una carta escrita en català, trobada entre els papers del senyor Pagès, signada a Berga, el 18 de desembre de 1812.

-Núm. 116, corresponent al diumenge, 7 de febrer. Es criticà els anglesos titllant-los de pirates.

-Núm. 146, corresponent al diumenge, 23 de maig de 1813, la contraportada és escrita en català, sobre l'administració de dominis, fet que demostra l'ús de la llengua pròpia al país:

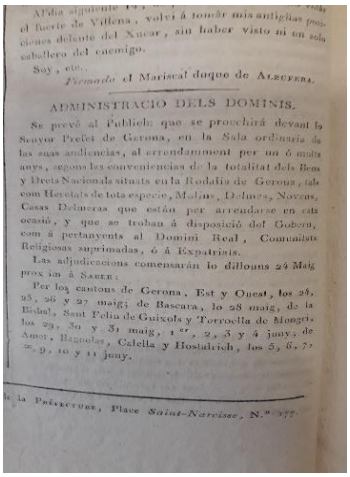

ADMINISTRACIO DELS DOMINIS.

Se prevé al Publich que se procehirá devant lo Senyor Prefect de Gerona, en la Sala ordinaria de las suas audiencias, al arrendamment per un ó mols anys, segons las conveniencias de la totalitat dels Bens y Drets Nacionals situats en la Rodalia de Gerona, tals com Heretats de tota especie, Molins, Delmes, Novens, Casas Delmeras que están per arrendarse en esta ocasió, y que se troban á disposició del Gobern, com á pertanyents al Domini Real, Comunitats Religiosas suprimidas, ó á Expatriats.

Las adjudicacions comensarán lo dilluns 24 Maig prox im á Saber:

Per los cantons de Gerona, Est y Oest, los 24, 25, 26 y 27 maig; de Bascara, lo 28 maig, de la Bisbal, Sant Feliu de Guixols y Torroella de Monges los 29, 30 y 31 maig, 1er, 2, 3 y 4 juny; de Amer, Besalu, Calella y Hostalrich, los 5, 6, 7, 8, 9, 10 y 11 juny.

de la Prefecture, Place Saint-Narcisse, N.º 177.

-Núm. 155, corresponent al dimarts, 15 de juny de 1813, a partir d'aquest exemplar, la tirada fou trisetmanal, dimarts, dijous i diumenges.

-Núm. 173, corresponent al dimarts, 27 de juliol de 1813, hi hagué la secció *Variedades*, entesa com a entreteniment. Conté una carta adreçada al redactor que parla sobre els albins, els quals els defineix com a una raça glacial, signat per J. L. B. C. També, un avís a les persones caritatives per a què facin donatius a l'oficina de la *Gazette* per a la beneficiència.

-Núm. 200, corresponent al dimarts, 28 de setembre de 1813, hi hagué l'article *Miscelaneas,* escrit en francès sobre *variétés* a Girona, i una segona carta, de l'anterior B, signada a Màlaga, el 13 de juny de 1813, sobre els: "[...] *vientos de locura en todos los consejos de nuestra España*". Aquest senyor B sap llatí, perquè l'inclou dins del seu text. Potser fou un clergue afrancesat qui feu de corresponsal.

-Núm. 203, corresponent al dimarts, 5 d'octubre de 1813. Crítica directe al pirata Drake, signa B. A la contraportada, hi ha un escrit a favor de la llibertat d'impremta.

-Núm. 211, corresponent al diumenge, 24 d'octubre de 1813. Hi hagué una crítica del redactor als diaris anglesos i espanyols. També, un article: *Miscelaneas,* on es diu: "*Dice la gente*: *los ingleses han obligado a las Cortes de Cadiz á otorgarlos los mismos privilegios que á los españoles*".

-Núm. 213, corresponent al dimarts (*mercredi*), 28 d'octubre de 1813, de nou *Miscelaneas,* article que parla sobre una oda llatina que és un elogi de l'abat Delille, escrita pel senyor Teissère, catedràtic de retòrica al liceu de *Versailles* i doctor de la Universitat de París, extret del *Diario del Imperio Francés*, del 10 d'octubre de 1813. Francesc de Porres i Matxuca, batxiller en teologia, de la Universitat de Salamanca i també canonge de Solsona, criticà l'oda que elogia Delille, tot dient que és d'un sopor considerable, amb poques idees, etc.; també, criticà veladament la política dels francesos. Porres fou un dels col·laboradors assidu de la *Gazette*, als darrers mesos.

-Núm. 217, corresponent al diumenge, 7 de novembre de 1813, hi hagué un escrit d'un possible redactor, qui signa N. B.: "*La priesa con que se imprimen las gacetas, ha dado motivo á una equivocación en dos de los versos del bachiller Don Francisco de Porras y Machuca, que son el segundo y el tercero, de su principio de elegía; en vez de* [...]", i en descriu els canvis.

-Núm. 230, corresponent al dimarts, 7 de desembre de 1813, conté la notícia de la reculada de Wellington, qui no ha entrat a França per Irun, segons extracte de *El Patriota Ausonense*, de Vic.

-Núm. 232, corresponent al diumenge, 12 de desembre de 1813, a Girona, es publicà una carta d'un militar que parla sobre l'amistat entre nacions: "*No debes extrañar que ni el tiempo* [...] *ni* [...] *pueden* [...]", signada per *El Militar ciudadano*. També, hi hagué una carta d'un anglès adreçada al redactor, sobre l'article publicat el 17 de desembre sobre la guerra a Espanya, extret del *Periódico Político y Mercantil de la Villa de Reus*, de 24 i 25 de novembre de 1813. Es tracta d'una crítica a *El Militar ciudadano*, on deia que els espanyols no havien assaltat ciutats gallegues. Al final, hi ha una nota que explica la carta del "*preteso inglés*", criticada jocosament pel redactor, i també la "*pusilanimidad*" del govern espanyol.

Pel que fa a l'any 1814, el núm. 1, corresponent al diumenge, 2 de gener, en què el títol torna a ser en francès i en castellà, com els textos; des del núm. 75, només serà escrita en francès. Les dates, però, en francès i en castellà:

(N.° 1.)

DIMANCHE, 2 Janvier 1814. *DOMINGO, 2 de Enero de 1814.*

GAZETTE DE GIRONNE.

GAZETA DE GERONA.

EMPIRE FRANÇAIS.

IMPERIO FRANCES.

-Núm. 7, corresponent al diumenge, 16 de gener de 1814, escrita només en castellà, amb la mateixa forma, dues columnes, etc. Hi hagué l'article *Miscelaneas*: nova carta del *bachiller* Porres, des de Solsona, el 6 de gener de 1814, adreçada als senyors redactors de la *Gazette*, en què criticà que hagi estat bilingüe, ja que no era necessari. Inclogué un poema d'Horaci, i parla de Quintilià i Ciceró.

-Núm. 17, corresponent al dimarts, 8 de febrer de 1814, *Miscelaneas*: conté dos poemes: *La profecía del Tajo*, oda de M. Leon i *Las Ruinas de Italica*, de Francisco de Rioja, en castellà ambdós, a la pàg. 4.

-Núm. 18, corresponent al dijous, 10 de febrer de 1814, hi hagué un article sobre l'ofici de periodista. El núm. 24 fou el darrer exemplar.

La *Gazette de Gironne* fou un dels periòdics napoleònics més reeixits, un dels exemples de premsa liberal i *moderna*, tant per la forma: dues columnes, ús del català, com per la ideologia liberal napoleònica i catalanista, i també per les notícies contrastades en diversos periòdics.

La *Gazette de Gironne* sorgí dins del Règim Civil napoleònic, i sabé transmetre la idea de normalitat en els aspectes administratius francesos i a la societat, més enllà del context bèl·lic. Fou clarament una premsa de la Integració.

Fons conservats:

-Arxiu Històric de la Ciutat de Girona, col·lecció sencera de l'any 1812.

-Arxiu Històric Comarcal de la Segarra, 2 exemplars: núm. 16, del diumenge, 23 de febrer de 1812, i núm. 66, del diumenge, 16 d'agost de 1812.

-Arxiu Històric Municipal de Palafrugell, 1 exemplar.

-Biblioteca-Museu Víctor Balaguer, col·leccions senceres dels anys 1812 i 1813, (gairebé) i 24 números de 1814.

Gazeta del Ter (Girona)

Publicació que aparegué a inicis de 1812, a Girona. El mes de juny del mateix any, canvià de nom: *Gazeta del Departamento del Ter*, segons ens informa la *Gazette de Gironne*, núm. 39, corresponent al 14 de maig de 1812.

Uns dies abans de sortir, l'intendent militar de l'Alta Cerdanya, Maximilià Lamarque, li recordà al prefecte del Ter, cavaller de Roujoux, les instruccions, normes i estructura que havia de tenir aquest nou diari: les notícies extractades dels diaris de l'imperi, la descripció de les operacions militars, a fi que les notícies espanyoles siguin refutades, i una succinta informació de l'obra administrativa desenvolupada pels francesos per tal de fer sentir als catalans els avantatges d'un govern estable, just i paternal.

L'hem classificada com a premsa de la Integració de Catalunya dins de l'imperi Francès, per raons òbvies: el seu nom ja ens parla de la nova divisió territorial encetada arran del Decret de la integració del Principat a l'imperi.

Pensem que es tracta de premsa *moderna*, per la forma, la ideologia i el tractament de la informació, per bé que no n'hem pogut consultar cap exemplar.

Gazeta del Departamento del Ter (Girona)

Pella i Forgas[3677] fou el primer a citar-la. Fou la continuació de la *Gazeta del Ter*, impresa a Girona.

Alguns historiadors opinen que podria ser la continuació de la *Gazette de Gironne*, com Gómez Imaz.[3678] Altres, com Alié[3679] diuen que fou una publicació totalment diferenciada d'aquesta.

Sortí el mes de juny de 1812, i fou redactada en castellà i en francès. Nosaltres descartem totalment que fos la continuació de la *Gazette de Gironne*, ja que aquesta no va tenir continuació, sinó continuïtat amb el mateix nom fins al final de la guerra.

En tenim notícies a la *Gazette de Gironne*, del número 39, corresponent al 14 de maig de 1812: "*Aviso concerniente a la Gazeta del Ter, desde primero de junio, llevara el título de Gazeta del Departamento del Ter*". Per tant, és un testimoni evident de l'existència d'aquest diari i que fou la continuació de la *Gazeta del Ter*.

Hem classificat aquest periòdic com a premsa de la Integració, perquè fou un noticier napoleònic al servei del departament del Ter, capital Girona.

Pensem que es tracta de premsa *moderna*, per la forma, la ideologia i el tractament de la informació, per bé que no n'hem pogut consultar cap exemplar.

[3677] Pella i Forgas, J. "Periodisme. Estudis históríchs del de Catalunya", *La Renaixença*, Any IX, Barcelona, 1879.

[3678] Gómez Imaz, M. *Los periódicos durante la guerra de la Independencia (1808-1814)*, Madrid, 1910, pàg. 194.

[3679] Alié i Puigdollers, M. E. *Prensa e impresores en Cataluña y Baleares durante la Guerra de la Independencia*, tesi de l'Escola Oficial de Periodisme de Barcelona, Barcelona, 1972-1973.

Gaceta de Gerona

Aquest diari és citat per Grahit.[3680] Ens diu que a la col·lecció privada del senyor Felip Lloret hi ha un exemplar, corresponent al 8 de febrer de 1814, redactat en llengua catalana i imprès per Joan Alzina, impressor de la Prefectura i l'Exèrcit d'Aragó i Catalunya: "*Cierra sin embargo la colección otro número con el título de Gaceta de Gerona, correspondiente al 8 de febrero de 1814, escrito todo en catalan. Impreso por Josep Alzina i Pere Barrera, impressor de la Prefectura y Ejército de Aragón y Cataluña*".

Alié[3681] també el cita. Diu que aparegué el 1814 com una derivació dels diaris francesos que hi havia a Girona durant la guerra.

També, trobem a l'Arxiu Històric Municipal de Girona (correspondència francesa, 1814, Plec de Contribucions), que el receptor de les contribucions exigeix que li sigui pagat l'abonament de la *Gaceta de Gerona*. Aquest document duu la data de 24 de gener de 1814, per la qual cosa devia ser anterior al 8 de febrer d'aquell any, segons Puig.[3682]

Pensem que devia sortir a la ciutat de Girona, a inicis de 1814 i fins el 10 de març, data en què Suchet abandonà la ciutat.

Premsa de publicació diària, cronista de la vida quotidiana d'una ciutat que acabava de sortir d'una guerra de devastació i es preparava per a la pau. Fou un diari de gran importància per l'ús exclusiu de la llengua catalana i per les dates d'impressió, el 1814.

Nosaltres l'hem classificada com a premsa de la Integració, i pensem que també fou una premsa *moderna,* per bé que es tracta d'un diari aparegut a la ciutat als darrers mesos de l'ocupació.

No n'hem pogut consultar cap exemplar.

[3680]Grahit, Emili. *Revista de Gerona*, núm. 2, Girona, 1888.

[3681]Alié i Puigdollers, M. E. *Prensa e impresores en Cataluña y Baleares durante la Guerra de la Independencia*, tesi de l'Escola Oficial de Periodisme de Barcelona, Barcelona, 1972-1973.

[3682]De Puig i Oliver, Lluís Maria. "Notes sobre la premsa napoleònica a Girona", *Anales de Estudios Gerundenses*, Vol. XXII, pàg. 339-340, anys 1974-1975.

Síntesi:

Hem tractat la ideologia, la forma i els trets distintius d'aquests diaris, aspectes que sintetitzen la doctrina d'aquestes publicacions a la fi de l'Antic Règim. Aquesta premsa Napoleònica de la Integració, només apareguè damunt del territori plenament controlat pels francesos, el departament del Ter.

Fou una premsa de gran qualitat que sabé propagar les utilitats de la integració a l'imperi Napoleònic i, en el cas la *Gazette de Gironne*, va tenir una continuïtat fins a les acaballes de la guerra.

Observem que la forma fou innovadora, com ara la *Gazette de Gironne*, que excel·lí en ser un diari de més de dos anys de continuïtat, amb dues columnes, paper de qualitat i de mida més gran -durant uns mesos-, amb informació ben estructurada, amb l'ús del català al primer número i de gran volada.

Pel que fa a la ideologia d'aquests diaris napoleònics fou de relativa intensitat, pel que fa a la defensa de les idees liberals napoleòniques, de l'organització administrativa francesa, etc. Pensem que fou així perquè a partir del 1812, amb la integració de Catalunya, els diaris francesos ja no els calia la refutació sistemàtica de la premsa Patriòtica, com tampoc la publicitat sobre les boneses de formar part de l'imperi.

Fou una premsa *moderna*, pel que fa a la forma, l'ús el català, també pels continguts liberals i catalanistes, com de la publicació de notícies contrastades en d'altres periòdics.

Finalment, també hi adjuntem un gràfic cronològic de la premsa Napoleònica de la Integració, en què podem observar l'aparició d'aquests diaris, al llarg de la Guerra del Francès:

Gràfic dels diaris de la Premsa Napoleònica de la Integració

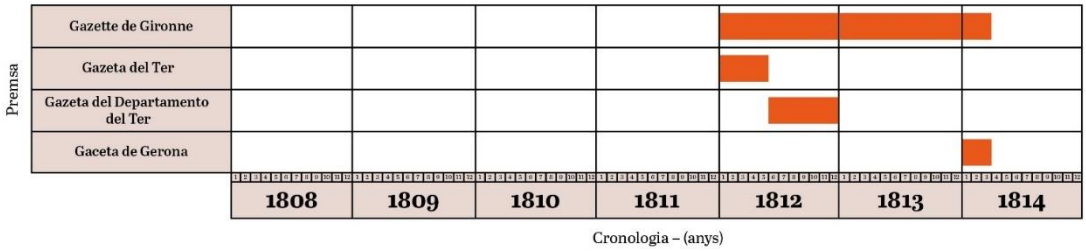

4.-Algunes publicacions Singulars

Bulletin des Arrêtes/Actes du Gouvernément Général de la Catalogne (Girona-Barcelona)

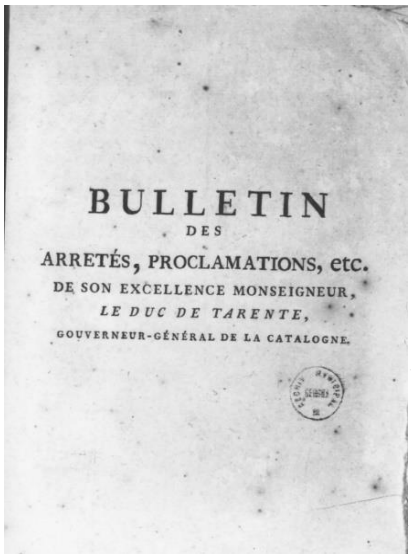
BULLETIN
DES
ARRETÉS, PROCLAMATIONS, etc.
DE SON EXCELLENCE MONSEIGNEUR,
LE DUC DE TARENTE,
GOUVERNEUR-GÉNÉRAL DE LA CATALOGNE.

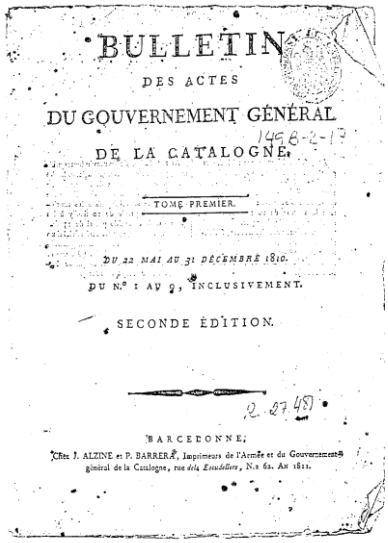
BULLETIN
DES ACTES
DU GOUVERNEMENT GÉNÉRAL
DE LA CATALOGNE.
1498-2-17
TOME PREMIER.
DU 22 MAI AU 31 DÉCEMBRE 1810.
DU N.° 1 AU 9, INCLUSIVEMENT.
SECONDE ÉDITION.
12.27.48
BARCELONNE;
Chez J. ALZINE et P. BARRERA, Imprimeurs de l'Armée et du Gouvernement général de la Catalogne, rue des Escudellers, N.o 62. An 1811.

Aquesta publicació fou escrita en francès i castellà. Fou un recull de tots els decrets emesos pel governador general de Catalunya i duc de Tàrent Mac Donald. El director fou Manuel-Andreu Igual, segons Guillamet.[3683] Els impressors foren Josep Alzina i Pere Barrera, carrer dels Escudellers, número 68, Barcelona.

El primer núm. aparegué el 22 de maig de 1810, poc després de fer-se'n càrrec Mac Donald del poder, escrit des de Girona i publicat a Barcelona. El darrer exemplar es publicà el 20 de maig de 1811. Hi sortiren un total de 13 números.

L'any 1811, hi hagué una segona edició,[3684] amb el nom de *Bulletin des Actes*.

El 8 d'octubre de 1811,[3685] a Figueres, hi hagué un Decret de Mac Donald en què obligà tots els pobles a abonar-se al "*Boletín del Gobierno*", clarament aquest periòdic, ja que era deficitari econòmicament, però, sobretot, per la informació que hi contenia.

[3683]Guillamet, Jaume. *Els orígens de la premsa a Catalunya. Catàleg de periòdics antics (1641-1833)*, Barcelona, 2003, pàg. 360.

[3684]BUB. Reserva, Publicacions periòdiques.

[3685]Golobardes i Vila, Miquel. "Una colección de documentos inéditos sobre el dominio napoleónico en las comarcas del nordeste de Cataluña", *Anales de la Universidad de Murcia*, vol. XVIII, núm. 3-4, Ediciones Biblioteca-Palacio Peralada, 1960, pàg. 29, doc. 98.

En el número 9, hi ha una taula ordenada alfabèticament de totes les matèries aparegudes, com ara decrets sobre policia, nomenament dels funcionaris civils de Barcelona, sobre l'organització del port de la ciutat Comtal, sobre la judicatura, la prohibició del contraban de tabac, les ordres de persecució i ajusticiament de bandolers patriotes, la llista d'invàlids de la guerra i el decret de pagar-los, i moltes altres notícies semblants.

És una publicació imprescindible per a conèixer els decrets, bans i proclames del duc de Tàrent i la seva obra de govern.

El *Bulletin* no contenia cap altra informació ni tampoc cap intenció d'entreteniment.

No es tracta, pròpiament, de premsa, ni per la seva periodicitat ni pel seu contingut, però hem cregut interessant d'incloure'l en aquesta compilació per la seva importància explícita.

Fons conservats:

-Arxiu Històric de la Ciutat de Girona, primera edició.

-Biblioteca Pública Arús, segona edició.

-Biblioteca de la Universitat de Barcelona. Reserva, també la col·lecció sencera, de la segona edició:

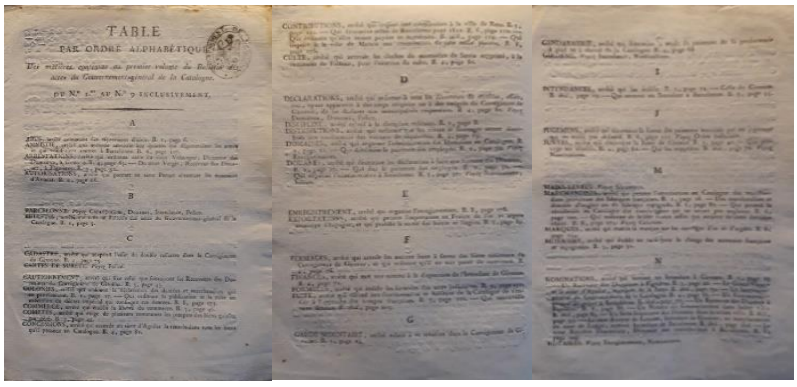

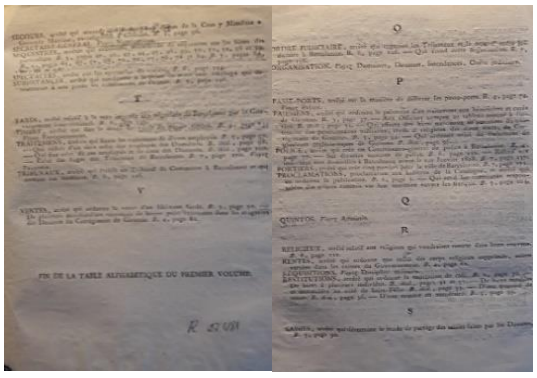

Núm. 1 1

DIARIO DE BARCELONA.

Del Lunes 1 de Octubre de 1792.

SAN REMIGIO, OBISPO Y CONFES

Está la Indulgencia de las Quarenta Horas en la Iglesia de los Angeles, de Religiosas de Santo Domingo.

FERIA.

Mañana 2 hay Feria en Alforge Diumenge y Brafim.

Afecciones Astronómicas de hoy.

El 15 de la Luna menguante. Sale á las 6 hor. con 47 min. y 20 seg. del anochecer: se pone á las 7 hor. con 59 min. y 18 seg. de mañana 25 y está en los 23 grad. 2 min. y 7 seg. de Aries. Sale el Sol á las 6 hor. con 10 min.: se oculta á las 5 hor. con 50 min.; y está en los 8 grad. 57 min. y 30 seg. de Libra. Debe señalar el relox al mediodia las 11 hor. con 49 min. y 21 seg. La Equacion mengua 18 seg. en 24 horas; y el Equinoccio dista del Sol 11 hor. con 27 min. y 5 seg. Hoy celebra la Luna aspecto de conjuncion con el Planeta Saturno á las 12 horas con 53 min.

AFICCIONES METEOROLOGICAS DE ANTES DE AYER.

Epoca del dia.	Termometro.	Barometro.	Vientos y Atmosfer.
A las 6 de la mañ.	15 grad. 9	28 pulg. 01	S. S. O. Nubes.
A las 2 de la tard.	17 9	27 10 8	S. Nub. des. cub. llu.
A las 11 de la noc.	17	27 9	S. fuert. entrecub. llu.
Calor medio.....	16 9	27 10 6	Elevacion media.

EL EDITOR DEL DIARIO A LA CIUDAD DE BARCELONA.

Cuna siempre gloriosa
De Heroes y Sábios, donde se han criado
Letras, virtud, honor acrisolado,
Artes, valor, nobleza victoriosa;

Díg-

Molts estudiosos s'han ocupat d'aquest periòdic: Pella i Forgas (1879), Mañé i Flaquer (1892), Elies de Molins (1908), Gómez Imaz (1910), Givanel (1932), Miquel i Vergés (1937), Álvarez Calvo (1940), Molist (1964), Torrent i Tasis (1966), Jorba (1980), Figueres (1992), Guillamet (1994), entre d'altres.

Sortí per primer cop, el dilluns 1 d'octubre de 1792 i s'imprimí al carrer de la Ciutat, 19, fins el 23 de desembre del mateix any, en què es traslladà al carrer de la Palma de Sant Just, 39, i el local del carrer de la Ciutat quedà com a despatx, per bé que Husson ja tenia el Decret reial per a poder publicar un diari, amb data del 6 d'abril anterior, atorgat pel corregidor, el marquès de las Amarillas: "*A imitación de el de Valencia y el de mi corte*".

Al primer exemplar, hi hagué un anònim barceloní: "*Una muger se casó no teniendo mas que un día, y tan apriesa vivía que antes de nacer murió*".[3686] Aplicat a l'escèptica rebuda del *Diario*. També, en aquest primer número, Husson publicà en castellà un poema seu, en què desitjava una bona rebuda i lloà la literatura en general. Husson obtingué el permís de l'ajuntament de la ciutat per a dur l'escut a la capçalera.

El *Diario* tingué corresponsals: el 2 de juny de 1808, conté un extracte del *Diario de Manresa*, del 19 de maig, pàg. 745-746, on s'explicà la derrota del general Chabran a Molins de Rei, notícia signada per Agustí d'Aranda i Andreu de Villarreal. També, a ciutats com Madrid, Sevilla, València o Cadis, on també hi arribà la premsa barcelonina.

Al prospecte[3687] inicial, l'editor Husson feia constar: "*La general instrucción y la común utilidad* [...]", com a bases programàtiques del *Diario*, com també un elogi als periòdics, apareguts anteriorment, d'ençà el 1670, a Alemanya. Destaca la possibilitat de trobar feina, de trobar objectes perduts [...], serà la continuació del que es va publicar a Madrid, el dissabte, 1 de juliol de 1786: *Curioso, Erudito, Económico y Comercial*, i, també, des de l'1 de juliol de 1790, a València, i des de l'1 de setembre de 1792, a Sevilla, per bé que nosaltres pensem que la influència més notòria la tingué de la *Gazeta de Barcelona* i de la *Gazeta de Madrid*, on Husson fou l'oficial major, el 1791.

El nostre, continua Husson, intentarà adaptar-se a la ciutat de Barcelona, mare de la indústria i de les arts.

[3686] Canals Elías, Ignacio. *La imprenta peregrina. La aventura de Antón Brusi Mirabent*, ICE-Brusi, Barcelona, 2014, pàg. 28-29.

[3687] BNC. Reserva, Fullets Bonsoms, núm. 9.438.

A continuació, es presenta el "*Plan de este Diario*": títol, santoral, les quaranta hores, amb tota mena d'actes religiosos, les hores de sortida i posta del sol, amb les afeccions metereològiques, després, la divisió del *Diario* en dues parts: la primera, *Curioso y Erudito*, amb la història, la física, la botànica, la química, la cirurgia, la jurisprudència, les matemàtiques, l'astronomia i la geografia i, en la segona, *Económico y Comercial*, amb les arts i oficis, com l'agricultura, relació d'invents profitosos, professors distingits, relació de fàbriques, etc. Tots aquests discursos aniran intercalats entre si, és a dir, un d'erudit, tindrà al costat una poesia, per exemple. També, pot ser que alguns discursos continuïn en dos o tres diaris consecutius.

Continuà Husson al prospecte: si les acadèmies, els literats o científics volen enviar-nos textos dignes d'ésser publicats, així ho seran, sempre que mantinguin l'oportú respecte, ja siguin anònims o autògrafs, com vulguin els autors. També, donarem *Notícias del Reyno* i internacionals, encara que siguin extractades d'altres diaris, com també les pragmàtiques, cèdules reials, edictes i altres ordres de la superioritat.

A la segona part, anomenada: "*Noticias particulares de Barcelona*", començant per l'entrada i la sortida dels vaixells al port, amb els noms dels capitans, destinacions, etc., continuaran les: "*Vacantes eclesiasticas, los libros, las noticias sueltas, almonedas, pérdidas* [...]", etc. Després, el director i redactor Husson escriu unes "*Advertencias*", on ens explica que cal enviar les notícies signades i no es publicaran abans de 48 hores, per tal de verificar llurs credibilitats; si són de fora, cal enviar-les als corresponsals, etc.

Acaba amb la subscripció dels lectors, els quals podran fer-la al despatx del *Diario*, carrer de la Ciutat, 19, al preu de 2 pessetes al mes, per als habitants de la ciutat i per un mes, a qui, abans de les nou del matí, se'ls portarà el *Diario* a casa, i a 3 pessetes per a tres mesos, als habitants de les províncies, els quals el rebran dos cops a la setmana, sense despeses. Un sol exemplar costarà 2 quarts. També, hi hauran subscripcions a Madrid, València, Sevilla i Cadis.

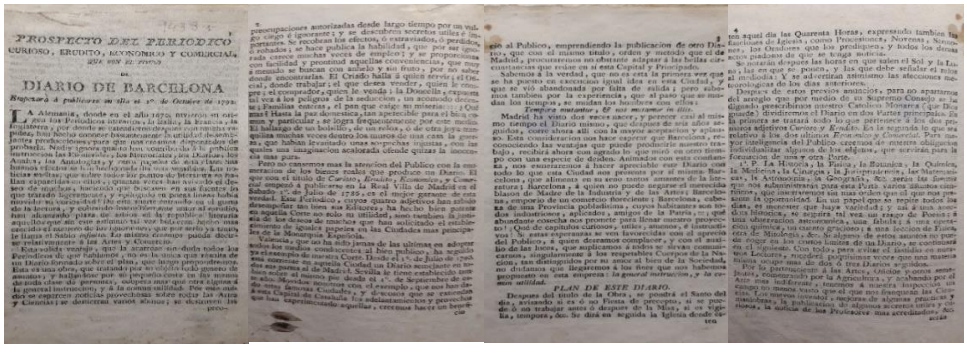
PROSPECTO DEL PERIODICO
CURIOSO, ERUDITO, ECONOMICO Y COMERCIAL,
DIARIO DE BARCELONA

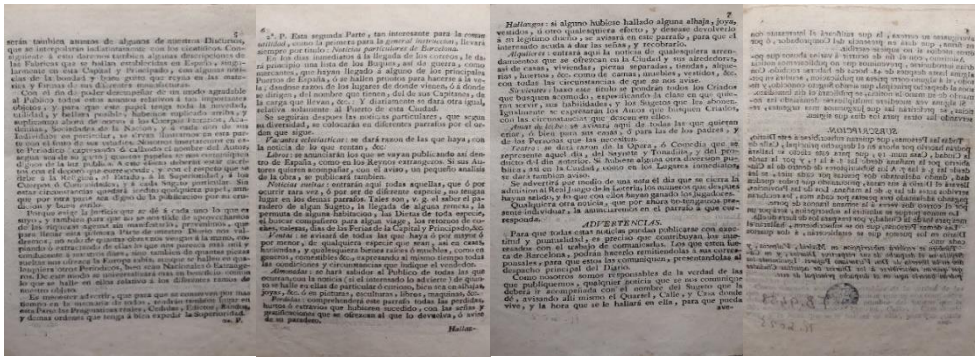

1792-1807:

Entre el 1792 i el 1807, el *Diario* fou hereu de la fi de la Il·lustració, hi contenia: santoral del dia, afeccions astronòmiques, i metereològiques, entrades i sortides dels vaixells del port, notícies particulars de la ciutat, avisos, retorns de diligències, notícies, objectes perduts, teatre, avisos de loteries, preus d'aiguardents de Reus, canvis de monedes, avís d'olla pública, etc.

En aquesta primera època, un dels col·laboradors fou l'escriptor Antoni Jutglar i Font, qui ajudà Husson pels coneixements històrics i culturals que tenia de la ciutat.[3688]

El 1792, hi hagué cartes signades amb inicials, com ara: D. A. A, en dues ocasions, i altres cartes signades per: Guillermo Peramudo, Vicenç Mitjavila i Fisonell, Paborde de Palau, Nicasi Chinchilla o Maria Egipcíaca Desmanyer i Gongoreda, la primera *periodista* de Barcelona?

El *Diario*, corresponent al 4 d'octubre de 1792, demanà la participació i la col·laboració amb textos de tota mena.

El 1793, Husson publicà notícies de la Revolució Francesa, malgrat la censura, amb el pseudònim: "*Un catalan zeloso*", també diversos escrits i poemes sobre la Guerra Gran. Un altre dels crítics fou *Blas Bueno*, àlies -probablement Ballot-, qui continuà el 1795; també, "*El francés católico*", o Álvaro-Maria Guerrero, qui escrigué un poema, en castellà: "*La tropa española* [...]".

Al *Diario de Barcelona* del dia 6 de juliol de 1793, hi aparegueren tres sonets en català inspirats en la presa del castell de Bellaguarda, i també un altre poema, el 19 de desembre de 1793.

[3688]Galí, Alexandre. *Rafael d'Amat, baró de Maldà*, edi. Aedos, 1954.

El 1794, hi hagué més publicacions literàries. Les informacions religioses també foren molt habituals, com també la crítica literària, el 1794 i 1795, anys en què l'escriptor Joan Casa-sola hi col·laborà amb Husson, pels seus coneixements de la ciutat, amb anàlisi i crítica literària mensual. A les seves planes, també s'hi varen publicar moltes exhortacions que incitaren a defensar la terra, en castellà, al llarg de la Guerra Gran: el dia 8 de desembre de 1794, les 4 pàg. del *Diario*.

El 1795, tenim escriptors amb pseudònims, com ara *Blas Bueno* -probablement, Ballot-, amb resposta de F. P. V. i V, replicada al seu torn per *El caballero de la Z* -probablement Josep Robrenyo-, també cartes de Francesc Salvà i Campillo, demanant que Casa-sola hi continuï com a crític literari, però, el relleu de Casa-sola fou Blas Bueno, qui escrigué durant 18 mesos al *Diario* crítica literària, fins a l'estiu de 1796.

Ja el 1796, Husson demanà permís a l'ajuntament de la ciutat per a contractar oficials, ja que encara no havia fet l'examen d'ingrés al Col·legi de Llibreters i Impressors Unificat, fins el 1799.[3689]

Entre el 1792 i el 1800, s'hi varen publicar fins a 32 poemes, *letrilles* i dècimes costumistes en català, com també, s'anunciaren obres de teatre amb el títol en català, i una polèmica sobre la llengua, iniciada per Lluc Capcigrany i amb intervenció de Josep-Pau Ballot, el 1798 i dues cartes. Després, el 1802, un *Romanç*, i el 1808, només hi hagué una composició poètica en català: *La persecució dels porcs*, apareguda al llarg de 7 números (53-59) que és atribuïda per Galí a Ramon Muns i Serinyà, per bé que Mañé l'atribueix al seu fill Francesc.

El 21 de juny de 1804,[3690] en la venda d'unes cases al carrer Comtal de Barcelona, en què l'impressor Ignasi Oliveres i Gonzàlez hi tenia interès, sabem que s'havia publicitada la venda al *Diario de Barcelona*, en català: "[...] *Atenent també que habentse posat en venda las mateixas casas, tant per medi del Diari públich de esta ciutat* [...]".

El 1806, a la seva impremta, es venia el *Kalendario y Guía de Forasteros en Barcelona*:

[3689]Solà Parera, Àngels. "Del règim gremial al sistema liberal: llibreters, impressors i velers de Barcelona, 1760-1854"; "Els gremis de Barcelona", Molas, Pere i Cazeneuve, Xavier (coord.), Seminari d'Història de Barcelona, *Quaderns d'Història*, AHCB, 2017, pàg. 141-154.

[3690]AHPB. Barcelona, notari Josep Ros, manual de 1804, 1163/9, folis 158-161 v.

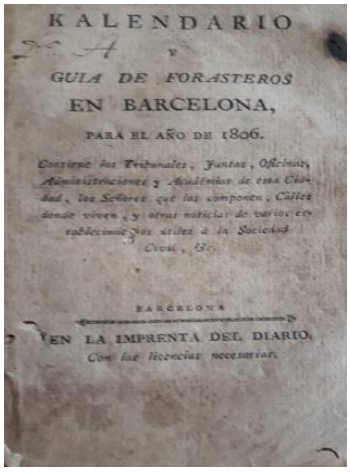
KALENDARIO
Y
GUIA DE FORASTEROS
EN BARCELONA,
PARA EL AÑO DE 1806.
Contiene los Tribunales, Juntas, Oficinas, Administraciones y Academias de esta Ciudad, los Señores que las componen, Calles donde viven, y otras noticias de varios establecimientos utiles á la Sociedad Civil, &c.
BARCELONA
EN LA IMPRENTA DEL DIARIO,
Con las licencias necesarias.

A partir de l'entrada dels francesos a Barcelona, el 1808, el *Diario* contenia: capçalera, amb l'escut de la ciutat, el qual era substituït pel de les armes del regne d'Espanya, el primer dia de cada trimestre, fins al primer any d'ocupació francesa, maig de 1808, per darrera vegada;[3691] la data, el santoral, les afeccions astronòmiques i metereològiques, el resum de l'entrada i sortida dels vaixells al port de la ciutat, els avisos, els retorns (diligències que retornen al lloc de sortida), avisos de dides, objectes perduts, teatre, sol·licitud de subscriptors, avisos de cerimònies i funcions religioses, notícies de l'estranger i locals, i moltes composicions poètiques (generalment, en castellà), per bé que, inicialment i a causa d'estar sotmès a censura, no podia tractar qüestions polítiques ni d'interès públic. S'havia de centrar en la divulgació cultural i científica, en la crítica de costums i en les informacions de serveis: s'hi parlà de l'enciclopedisme i altres novetats científiques.

Buscaven un públic benestant i de classes dirigents. Quan inclou qüestions excepcionals és més llarg, vuit pàgines, a vegades, també inclogué avisos de loteries i rifes, preus de l'aiguardent de Reus, com està el canvi de monedes i l'avís de l'olla pública, entre d'altres.

Entre el 1808 i el 1814, el *Diario* tingué diversos col·laboradors: Agustí Aranda, Andreu Villarreal, Josep-Pau Ballot, Josep Robrenyo, Ramon Muns i Serinyà, Antoni Jutglar i Font, qui havia estat síndic de la ciutat el 1780, advocat i membre de les acadèmies de Ciències (1766) i de Bones Lletres (1776), qui després fou diputat del Comú de l'ajuntament de Barcelona i síndic Personer. També, fou home de confiança de Pere-Pau

[3691]Canals Elías, Ignacio. *La imprenta peregrina. La aventura de Antón Brusi Mirabent*, ICE-Brusi, Barcelona, 2014, pàg. 120.

Husson de Lapessaran, qui el 13 de març de 1796[3692] i el 24 de març de 1797,[3693] va avalar-lo en els seus negocis, tot empenyorant les seves cases del carrer dels Escudellers Blancs i del Vidre, també Francesc Salvà i Campillo, Joan Casa-sola, Vicenç Mitjavila i Fisonell, Paborde de Palau, Nicasi Chinchilla, Álvaro-Maria Guerrero, Maria Egipcíaca Desmanyer i Gorgoreda, Guillem Peramudo i altres.

Amb pseudònims: *Llibori Capcigrany*, el *Caballero de la Z, Lluc Capsigrany*, *Un catalan zeloso* (Husson), *Blas Bueno* -probablement, Ballot-, el *Francés cathólico*, el *Poeta d'Espinelves*, el *Verdadero catalan* i altres.

Amb sigles: F. P. V. i V.; D. A. A.; F. P. V. i V.; A. T.; A. P. Y L.

Quan el 13 de febrer de 1808, els francesos entraren a Barcelona, l'editor Husson ja feia quinze anys que publicava aquest diari. Als primers números de febrer de 1808, Husson no publicà cap notícia al respecte de l'entrada dels napoleònics.

Lentament, Husson hi col·laborà, tot jurant fidelitat a Napoleó. Formà part de la guàrdia cívica, però de res li serví perquè el març de 1810 fou substituït al capdavant del periòdic, segons Guillamet,[3694] pel prevere Manuel Postius, a l'època de la catalanització del *Diario*, entre el 22 de març i el 12 d'agost de 1810, després per l'impressor Pere Barrera, fins el 20 d'agost de 1811. A partir del 22 d'agost de 1811 i fins al març de 1814, se'n feu càrrec Manuel-Andreu Igual. Amb tot, pensem que Igual, qui com a redactor del *Diario de Barcelona*, col·laborà amb el pseudònim: "*Un catalan*", també podia haver intervingut, entre el març de 1810 i el 20 d'agost de 1811, en la redacció, ja que no observem gaires diferències de tractament de les notícies entre aquest període i el posterior, aquest sí clarament redactat per Igual. D'altra banda, Igual coneixia perfectament la llengua catalana, que era la seva.

El *Diario de Barcelona*, des del 22 de març de 1810 i al llarg de l'etapa d'Igual, fou premsa *moderna*, per la forma innovadora, per la ideologia liberal i il·lustrada, l'ús del català i pel tractament de les notícies contrastades en diversos periòdics.

[3692] AHPB. Barcelona, notari Francesc Madriguera i Galí, manual de 1796, 1085/24, folis 201-202 v.

[3693] Ibíd. Manual de 1797, 1085/25, folis 30-31 v.

[3694] Guillamet, J. *Els orígens de la premsa a Catalunya. Catàleg de periòdics antics (1641-1833)*, Barcelona, 2003, pàg. 148.

Capçaleres del *Diario de Barcelona*: *Diario de Barcelona* (1792-21 de març de 1810); *Diari de Barcelona y del Gobern de Catalunya* (22 de març-10 d'abril de 1810, en català i francès, amb l'escut de la ciutat); *Diari del Gobern de Cataluña y de Barcelona* (11 d'abril-12 d'agost de 1810, en català, amb l'escut de la ciutat); *Diario del Gobierno de Cataluña y de Barcelona* (13 d'agost de 1810-28 de febrer de 1814, en francès i castellà, amb l'àliga imperial i l'escut de la ciutat). Sortí escrit en francès i català entre el 22 de març i el 12 d'agost de 1810, un total de 144 núm., dins de l'"Assaig catalanista" d'Augéreau, i gràcies a l'afrancesat, corregidor de Barcelona, Josep Pujol i Marc.

Les autoritats franceses tenien molta experiència en la premsa. Napoleó havia reduït el centenar de publicacions que hi havia a la ciutat de París a només cinc, i en va editar almenys una per a cada departament de l'imperi.

Aquesta premsa fou un instrument de propaganda política al servei de l'imperi Napoleònic, durant els anys 1810-1814. Fou un diari que compaginà la informació i l'entreteniment amb el servei ciutadà: preus de mercaderies, horaris de sortida i posta del sol, santoral, avisos diversos, bans i decrets dels imperials, pàgines dedicades a la cultura, etc. Com veiem, una premsa molt completa i en molts aspectes, una premsa *moderna*. Fou l'única publicació diària que es perllongà durant tota la guerra.

El *Diario de Barcelona* informà i entretení alhora, de manera més clara durant els dos primers anys de la guerra. A partir de la incorporació com a redactor de Manuel- Andreu Igual, el 22 d'agost de 1811 i fins el 31 de març de 1814, amb la sàtira i la refutació de les notícies de la premsa patriòtica, les quals foren llurs característiques més importants, com també la propaganda ideològica de l'imperi, en aquest sentit, també fou una premsa *moderna*, gràcies al redactor Igual, qui feu que el *Diario* publiqués notícies contrastades en d'altres periòdics, també per la ideologia liberal napoleònica i per la forma: ús de dues pàgines, alguns exemplars de mida més gran, etc.

Justament, en el primer exemplar com a redactor, escrigué una secció anomenada: *Anti-diarios Insurgentes*, la qual únicament tingué com a finalitat la refutació de la premsa patriòtica. Igual donà el tomb definitiu de l'afrancesament al diari.

Guillamet[3695] ens diu d'Igual que fou d'origen humil, orfe de pare, autodidacte, i empleat de notaris i de procuradors, etc. Que prengué partit per Napoleó i que fou poeta i autor

[3695]Ibíd. Pàg. 155-157 i 160.

dramàtic. També, ens diu que tingué una actuació molt personal i amb afany exhibicionista. Mañé y Flaquer (1892) en parla i l'elogia. Elies de Molins (1908) inclou Igual al seu *Diccionario biográfico de escritores catalanes del siglo XIX*.

El discurs d'Igual és ple de les seves intervencions polítiques i comentaris personals. Tingué una vocació periodística genuïna. Fou un liberal il·lustrat i afrancesat que criticà metòdicament els fets d'armes patriòtics i lloà els napoleònics.

A inicis de febrer de 1814, les circumstàncies canviaren. Napoleó deixà de ser emperador i Ferran VII és a punt de retornar a ser monarca. El redactor Igual, aleshores, canvià d'estratègia i justificà progressivament els aliats antifrancesos, tot fent un elogi de l'estat natural de les coses: la monarquia (*Diario de Barcelona*, del 8 de febrer de 1814).

Amb posterioritat, el seu redactor fou Antoni Brusi, des del 6 de juny de 1814, per bé que ja des del 29 de maig anterior, en fou notificat al respecte. El Brusi es guanyà el privilegi de la impressió del diari gràcies a la feina feta per a la Junta Superior del Principat de Catalunya, com a impressor de diversos diaris patriòtics. L'any 1809, des de Tarragona, sol·licità el privilegi de poder publicar el *Diario de Barcelona*, un cop acabada la guerra. D'aquesta manera, li arrabassà a Husson la publicació, qui fou acusat de col·laboracionista. El delegat a Catalunya de la *Junta Central del Reyno*, coronel Tomàs Veri, atorgà a Brusi aquest privilegi, l'1 de febrer de 1810, juntament amb un certificat de bon patriota: "*Como lo pide*".[3696]

Aquesta publicació no sortí a la llum entre els dies 1 d'abril i el 5 de juny de 1814, a causa de la sortida dels francesos de la ciutat i del relleu al capdavant del diari.

Els periòdics de Barcelona, durant l'ocupació, foren controlats pel comissari de policia Casanova, arran de decrets imperials, com el de l'1 de setembre de 1809.[3697]

Els dies 27 i 28 de novembre de 1810, el *Diario de Barcelona* comunicà la sortida d'un nou periòdic: *El Observador Catalan*, del qual no hem pogut veure cap exemplar.

L'exemplar del *Diario* corresponent al 23 de novembre de 1811 conté un Edicte de Lacy, en què prohibeix la reimpressió del *Diario de Barcelona*, probablement a causa de la

[3696]Canals Elías, Ignacio. *La imprenta peregrina. La aventura de Antón Brusi Mirabent*, ICE-Brusi, Barcelona, 2014, pàg. 133.

[3697]Figueras, Josep Maria. *Diari de Barcelona (1792-1992), dos segles de premsa*, Episodis de la Història, 293, Rafael Dalmau, editor, Barcelona, 1992.

incidència negativa sobre la població en pensar que els francesos no són tan dolents i, a més, són imparables.

L'1 de setembre de 1812, el redactor escrigué a les pàgines del *Diario* que li costava molt trobar notícies actuals, a causa de la manca d'informadors i a l'excés de feina. Sabem que, aleshores, Igual hi vivia a la Casa-xica, del comissari afrancesat de Barcelona Leopold Pi.[3698]

Des de les planes del *Diario de Barcelona*, podem conèixer les notícies més rellevants que tingueren lloc a Amèrica, Europa, Espanya, Catalunya i Barcelona mateixa.

Ateses les característiques d'aquesta premsa Napoleònica, l'hem singularitzada.

Hi adjuntem algunes notícies que ens han semblat interessants sobre aspectes tractats en aquest estudi, és a dir sobre premsa, sobre l'ofici de periodisme i la manipulació retòrica, bàsicament; també algunes altres d'esparses. Pensem que la informació del *Diario* és fonamental per aquest estudi, encara que sigui descriptiva, com la tècnica dels *Anti-diarios insurgentes* del redactor Igual, clar exemple de refutació tractada de manera *moderna* i científica: exemple d'una afirmació de la premsa patriòtica i refutació del fet, sempre amb ironia i mordacitat.

1808:

-El 15 de setembre de 1808, Duhesme criticà el *Diario de Manresa*, perquè cada dia anunciava la mort de francesos.

-El 23 de setembre, *L'Observateur* francès desmenteix el *Diario de Manresa*, que deia que Josep Bonaparte era coix, geperut i orb.

-El 24 de setembre, s'anuncià la publicació del diari *La Abeja Político-literaria de Barcelona*.

1809:

-El 3 de gener de 1809, s'anuncià que a l'oficina del *Diario* es ven el calendari anual.

[3698]Canals Elías, Ignacio. *La imprenta peregrina. La aventura de Antón Brusi Mirabent*, ICE-Brusi, Barcelona, 2014, pàg. 125.

-El 26 de gener, Duhesme publicà un Decret de premsa en què prohibeix al redactor Husson la publicació d'informació sense el permís del comissari afrancesat de Policia Casanova.

-El 2 de març, hi hagué una relació de papers públics recollits pel redactor.

-El 7 de març, inclogué un extracte de la *Gazeta de Francia*, número 319.

-El 19 de març, conté una *Carta de un defensor de Cataluña*, escrita per l'oficial militar Terri, des de Gerri de la Sal, al seu amic Cerezo, de Barcelona, qui havia estat interrogat sobre la caiguda de Saragossa.

-El 26 de març, hi hagué un extracte de la *Gazeta de Zaragoza*, extraordinària. Fa referència a la capitulació de la ciutat.

-El 3 d'abril, hi hagué un extracte del *Monitor* italiano.

-L'1 de maig, extracte del *Monitor* de París, del 8 de febrer i de la *Gazeta de Madrid*, del 29 de gener.

-El 4 de maig, hi hagué un extracte del *Diaro del Imperio Francés*, del 25 de març. Conté un escrit de *El Indisoluble*, sobre la unió de Rússia i França.

-El 14 de juliol, conté uns extractes del *Diario de Gerona*, del 14 de juny, on s'explica el bombardeig de la ciutat (ja hi havien caigut 5.000 bombes). S'hi narren les vicissituds del setge, amb noms de militars i de les torres de la ciutat.

-El 3 de setembre, l'editor avisà que demà, el *Diario* també sortirà en francès.

-El 12 de setembre, el *Diario* criticà una proclama apareguda al monestir de Poblet, el 18 d'agost, escrita per Josep-Maria Ponsic, antic regidor de Barcelona, Plàcid de Montoliu i Jaume Creus.

-El 26 de setembre, sortí una crítica a la *Gazeta de Tarragona* (es tracta de la *Gazeta Militar y Política del Principado de Cataluña*), plena de "mentides", com ara que la religió és el blanc de les ires del rei, o que els francesos fan tota mena de malvestats.

-L'1 de desembre, parlà de la *Gazeta de Figueras*, del 16 de novembre, on es diu que Auguéreau farà un *Te Deum* per la pau a Àustria.

-El 5 de desembre, notícia de la *Gazeta de Valencia* on es diu que ha caigut Ocaña a mans franceses.

-El 17 de desembre, carta del general Wouillemont als habitants de la Vall d'Aran per tal que deixin les armes, publicada a la *Gazeta Militar y Política del Principado de Cataluña*.

-El 27 de desembre, inclogué l'extracte de la capitulació de Girona, inserta a la *Gazeta Militar y Política del Principado de Cataluña*, del 24 de desembre. Es fa un relat dels fets i s'hi relacionen els decrets signats per Augéreau; també s'hi adjunten les condicions.

1810:

-El 12 de febrer de 1810, al *Diario del Imperio Francés* hi hagué una carta de l'afrancesat Josep de Mazarredo demanant que s'acabi la guerra.

-El 16 de març, avís de la Junta Superior del Principat de Catalunya dient que aquells que llegeixin diaris francesos seran multats amb 50 duros. L'editor es queixa sobre aquesta mesura.

-El 18 de març, conté una ordre del dia des de la caserna general de Girona, en català, pàgines 305-309.

-El 19 de març, es publicà una proclama en llengua catalana del mariscal Augéreau en què exhortà els catalans a la col·laboració, pag. 313-316.

-El 20 de març, hi hagué una proclama del *Consejo de la Regencia* on diu que ja no hi ha pàtria, però que la guerra durarà. L'editor en malparla, diu que a la manera de Josep I, sí que hi ha pàtria.

-El 22 de març, començà l'etapa bilingüe del *Diario*, en francès i català, fins el 12 d'agost del mateix any.

-El 14 d'abril, el diari sortí amb una doble pàgina.

-El 14 de setembre, notícia de la impressió del *Bulletin des Actes du Gouvernément Géneral de la Catalogne*, redactat per Igual.

-El 18 de setembre, article de *El Robespierre de Cataluña*, qui criticà els diaris espanyols i catalans.

-L'11 d'octubre de 1810, hi hagué una crítica del teatre francès que es feia a la ciutat, amb *monsieur* Henry. També, ho cita Gómez Imaz.[3699]

[3699]Gómez Imaz, M. *Los periódicos durante la guerra de la Independencia (1808-1814)*, Madrid, 1910, pàg. 103.

-El 24 de novembre, el redactor recordà a tothom que cal signar les cartes comunicades al *Diario*.

-L'1 de desembre, conté dues columnes, en francès i castellà. "*En la casa de este periódico, calle dels Escudellers, núm. 27, se admiten las subscripciones á razon de 2 pesetas al mes. Barcelona, en la imprenta del Gobierno*", exemplar de tinta blava del *Diario del Gobierno de Cataluña y de Barcelona*.

-El 24 i 25 de desembre, hi hagué un comentari del redactor, qui criticà que els capellans llegeixin proclames.

1811:

-L'1 de gener de 1811, el redactor digué que els francesos no són espanyolistes i que cal que s'uneixen els catalans i els francesos en una lluita comuna. També, notícia del *Diario de Tarragona*, es diu que O'Donnell està malalt i deixa la ciutat, el comandament passà a mans de Manuel Iranzo. Continuen els comentaris del redactor dient que si s'uneixen francesos i catalans, aquests no perdrien la seva independència, ja que els francesos no són espanyolistes.

-El 2 de gener, traducció al francès de la *Gazeta* de Tarragona, és a dir, la *Gazeta Militar y Política del Principat de Catalunya*.

-El 9 de gener, el redactor diu que si Tortosa ha caigut, Tarragona també caurà, i els catalans farem bé en desitjar-ho. El redactor diu que un cop pacificat el continent, pau de Viena, Napoleó guanyarà totes les guerres.

-El 19 de febrer, la *Gazeta* de Tarragona, és a dir la *Gazeta Militar y Política del Principado de Catalunya* comenta la dificultat de la Junta Superior del Principat, ja que ningú vol ser vocal (ridiculitza el fet).

-El 23 de febrer, notícies sobre Tarragona, el redactor diu que tot és desordre i caos. Malparla de Campoverde.

-El 20 de març, també, s'inclou una proclama de: "*Un Catalan desengañado*", datada a la Seu d'Urgell, el 12 de gener de 1811.

-El 29 de març, *Variedades*. El redactor ironitza sobre la proclama de Campoverde (vencedor de Cardona!) i nega cap triomf d'ell. Diu que el Baró d'Eroles no es va ni allitar a la Creu Coberta.

-L'11 d'abril, es recull el fet d'una victòria a Manresa, el 31 de març, i es fa creus el redactor del perquè la *Gazeta* de Tarragona (*La Gazeta Militar y Política del Principado de Cataluña*) no ho esmenta. El redactor explica que ha estat Pere Sarsfield qui ha cremat Manresa abans d'abandonar-la, per ordre de Campoverde. Els subscriptors es queixen de la dolenta qualitat del paper.

-El 6 de maig, el redactor malparla del bandoler-pirata anglès Doyle qui lluita contra els francesos. Doyle ha fet una proclama destinada als soldats francesos perquè deixin les armes.

-El dimarts, 21 de maig de 1811, hi hagué una crítica del teatre francès que es feia a la ciutat, amb *monsieur* Henry. També, ho cita Gómez Imaz.[3700]

-El 2 de juny, el redactor parlà de la caiguda de Tortosa i de la imminent de Tarragona. Explicà la fugida de Campoverde, amb el seu amic l'apotecari Mellado.

-El 18 de juny, el redactor ironitzà sobre una proclama feta des de Montserrat per la Junta Superior del Principat, amb data del 14 de juny, on el president Francesc Sabartés, diu: *Catalanes, Tarragona esta a punto de caer, es necesario que todos vayamos a defenderla*.

-El 22 de juny, hi hagué una proclama apareguda a la *Gazeta* de Tarragona, on es diu que Suchet no entrarà a la ciutat, ja que han rebut 4.000 valencians de reforç.

-El 3 de juliol, la portada va sense àguila ni logo. Extracte de les gasetes de Tarragona: proclames signades per Campoverde i Senén de Contreres anunciant l'alliberament de Tarragona.

-El 5 de juliol, portada amb l'àguila imperial, i carta adreçada al redactor que inclou un fragment en català, pàg. 741-742.

[3700]Gómez Imaz, M. *Los periódicos durante la guerra de la Independencia (1808-1814)*, Madrid, 1910, pàg. 103.

-El 5 de juliol de 1811, hi hagué una carta escrita en català, a les dues columnes (francès i castellà) adreçada al redactor: "[...] y així caríssim germá si n'ons veyem més en la Terra qu'ens veyám en lo Cel":

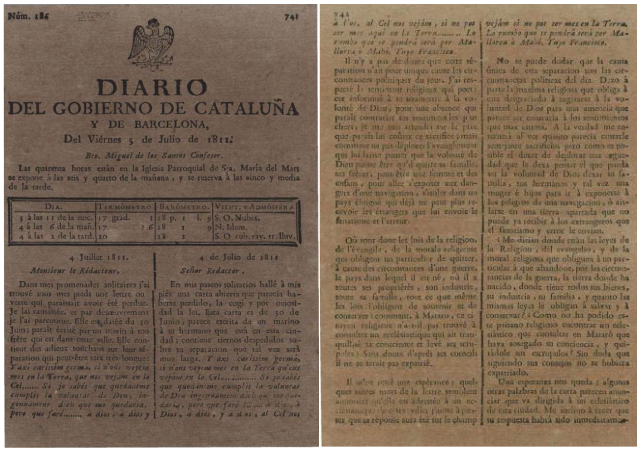

Núm. 186 741

DIARIO
DEL GOBIERNO DE CATALUÑA
Y DE BARCELONA,
Del Viérnes 5 de Julio de 1811.

Las quarenta horas están en la Iglesia Parroquial de Sta. María del Mar se expone á las seis y quarto de la mañana, y se reserva á las cinco y media de la tarde.

Dia.	Termómetro.	Barómetro.	Viento, y Atmósfera
3 á las 11 de la noc.	17 grad. 1	28 p. 1 l. 9	S. O. Nubes.
4 á las 6 de la mañ.	17 — 1	28 1 9	N. bien.
4 á las 2 de la tard.	20	28 1	S. O. rub. riv. ir. lluv.

4 Juillet 1811.

Monsieur le Rédacteur,

Dans mes promenades solitaires j'ai trouvé sous mes pieds une lettre ouverte qui paraissait avoir été perdue. Je l'ai ramassée, et par désœuvrement je l'ai parcourue. Elle est datée du 30 Juin; paraît écrite par un vieillard à son frère qui est dans une ville contenant des adieux touchans sur leur séparation qui pourtant sera très-longue: *Y así caríssim germá, si n'ons veyem més en la Terra, que nos veyám en lo Cel.*..... *Si ya sabes que cumplimos la voluntat de Dios, separándonos: dirás que nos quedaba, pero que fará..... á dios y á dios y Dios, á dios, y ya nos veyerém al Cel nos veyám.* Il n'y a pas de doute que cette séparation n'ait pour unique cause les circonstances politiques du jour. J'ai respecté le sentiment religieux qui perce à travers la soumission à la volonté de Dieu; pour une absence qui paraît contraire aux sentimens les plus chers de nos ames, aquelli cor de pau, que paraît lui coûter ce sacrifice, mais connaître ne pas déplaire à l'auteur de qui dépend pourtant que la volonté de Dieu passe être qu'il quitte sa famille, ses frères, pour être une femme et des enfans, pour aller s'exposer aux dangers d'une navigation, s'isoler dans un pays étranger qui doit ne point plus recevoir les étrangers que lui envoie la fanatisme et l'erreur.

Qu'est donc-ce que la religion, de l'évangile, de la morale religieuse qui obligeait un particulier de quitter, à cause des circonstances d'une guerre, le pays dans lequel il est né, où il a toutes ses propriétés, son industrie, toute sa famille, tous ces objets enfin les lois l'obligent de soumettre et de consentir à consumer, à Marseille, ce qu'aurait religieusement épargné par trouvé à consulter un ecclésiastique qui ait tranquillisé sa conscience et levé ses scrupules? Sans doute il aurait agi conséquemment; mais il ne serait pas expatrié.

Il m'est resté une espérance; quelques autres noms de la lettre semblent annoncer qu'elle est adressée à un ecclésiastique; je crois même y avoir vu que sa réponse était sur le champ

4 de Julio de 1811

Señor Redactor.

En mis pasos solitarios hallé á mis pié una carta abierta que parecia haberse perdido, la cogí y por entretenerme la leí. Esta carta es de 30 de Junio; parece escrita de un marino á su hermano que está en esta ciudad; contiene tiernos despedidos sobre su separacion que tal vez será muy larga. *Y así caríssim germá, si n'ons veyem més en la Terra qu'ens veyám en lo Cel.*..... *Si ya sabés que cumplimos la voluntat de Dios separándonos: dirás que nos quedaba, pero que fará..... á dios y á dios y Dios, á dios, y ya nos veyerém al Cel nos veyám.* No se puede dudar que la causa única de esta separacion son las circunstancias políticas del dia. Dejo á parte la ultima religiosa que obliga á uno desprenderse á sagrarse á la voluntad de Dios para una ausencia que parece tan contraria á los sentimientos mas tiernos. A la verdad me parece á ver quanto parecia costarle aquel sacrificio pero como es posible el dexar de agradar una persona de que le deva pender el que pueda ser la voluntad de Dios dexar su familia, sus hermanos y el ver una muger é hijos para ir á exponerse á los peligros de una navegacion, ó ausentarse en una tierra apartada que no puede ya recibir á los extrangeros que el fanatismo y error le envian.

¿Me dirian donde están las leyes de la Religion, del evangelio, y de la moral religiosa que obligaban á un particular á que abandone, por las circunstancias de la guerra, la tierra donde ha nacido, donde tiene todos sus bienes, su industria, su familia, y quanto las mismas leyes le obligan á salvar y á conservar? ¿Como no ha podido este pastor religioso encontrar un eclesiástico que consultar en Marsél que haya sosegado su conciencia, y quitadole sus escrupulos? Sin duda que siguiendo mi consejo no se hubiera expatriado.

Una esperanza nos queda: algunas otras palabras de la carta parecen anunciar que va dirigida á un eclesiástico de esta ciudad. Me inclino á creer que su respuesta habrá sido inmediatamente

-El 21 d'agost, avís del nou redactor, Manuel-Andreu Igual, dient que en breu el *Diario* s'imprimirà amb el format del de la *Abeja. Gazeta de Barcelona* i que el seu editor s'encarregarà de redactar el *Diario de Barcelona*.

-El 22, 23 i 24 d'agost, inclogué l'editorial del nou redactor Manuel-Andreu Igual, del *Diario de Barcelona*, abans de la *Abeja*, pàg. 933-942.

-L'1 de setembre, el *Diario* té un format nou, més gran i quatre pàgines. Conté una proclama de Lluís Lacy als catalans, que és ironitzada pel redactor a bastament.

-El 5 de setembre, proclama de la Junta de Berga molt criticada pel redactor. La proclama és un crit a la resistència i la creença en un futur lliure de francesos, que conté una apologia de la religió.

-El 8 de setembre, el redactor diu que, igual que ha caigut Tarragona, caurà València.

-El dia 20, el redactor diu: *Catalans*: *Voleu ser espanyols o francesos?* Ja que teniu un intendent, un general i un exèrcit encara disposat a guerrejar.

-El 22 de setembre, l'editor estrenà una nova secció: *Anti-diarios insurgentes,* on es criticà i desmentí les proclames patriòtiques: "*La insurreción es bastarda*".

-El 23 i 24 de setembre, continuen els comentaris del redactor sobre els *Anti-diarios insurgentes,* amb un ferotge desmentiment de tot el que es publicà als diaris i a les juntes insurgents, és a dir, patriòtiques.

-El 26 de setembre, continuen els comentaris del redactor sobre els *Anti-diarios insurgentes,* sobre la *Gazeta de Valencia*.

-El 27 de setembre, conclusió del redactor sobre els comentaris sobre els *Anti-diarios insurgentes*.

-El 29 de setembre, duu dues columnes, a l'esquerra en francès, a la dreta, en castellà, mida foli. *Asunto del Día*: criticà la *Gazeta* de Berga, és a dir la *Gazeta Militar y Política del Principado de Cataluña,* que parlà sobre la guerra a Rússia, amb: "[...] *expresión vulgar y lastimosa*".

-El 5, 8 i 9 d'octubre, el redactor criticà el *Noticiero de Vich*, que diu que amb l'ajuda de déu cal continuar la lluita contra els francesos, el redactor s'enfadà.

-El 23 d'octubre, la *Gazeta de Valencia,* del 20 de setembre malparlà dels francesos. Devaux decretà el penjament de Prat i Ignasi Ramon (agents de l'enemic que publicaren notícies falses. *Periodistes*?).

-El 25 d'octubre, anunci de la sortida a Madrid del *Semanario Erudito o Almacén de Producciones literarias*. El redactor digué que s'assembla al *Mercure* de França. També, notícia que els teatres de Madrid són plens.

-El 28 d'octubre, dilluns, es publicà una carta anònima entregada al redactor sobre el general Lacy (és una difamació), i també sobre els diaris patriòtics, signada per *El Verdadero catalan,* qui criticà la premsa de Berga i, en general, la premsa patriòtica.

Com veiem, la crítica i refutació de l'enemic es feu des dels dos bàndols, amb la premsa com a eina ben eficaç:

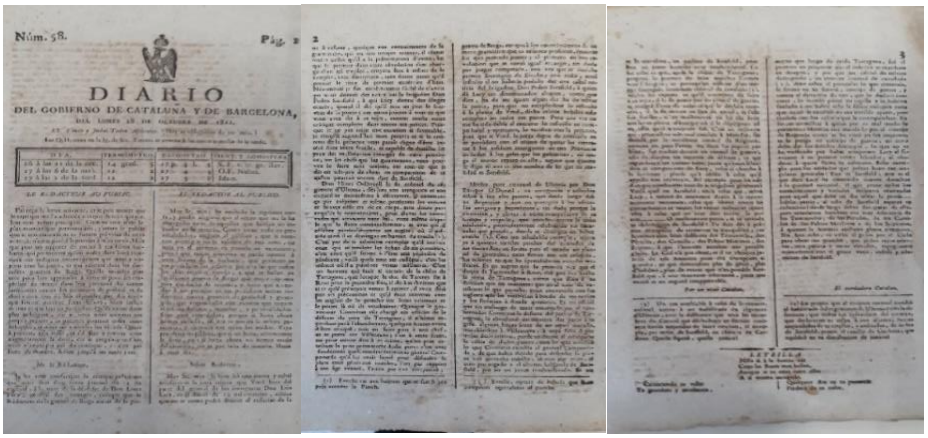
Núm. 58. Pág. 1

DIARIO

DEL GOBIERNO DE CATALUNA Y DE BARCELONA,

-El 29 d'octubre, el redactor escrigué sobre els *Anti-diarios Insurgentes*. S'anuncià que els espanyols han entrat a Alcanyís i Saragossa, però l'editor, molt emprenyat ho desmenteix: "*Qué apostamos?*".

-El 30 d'octubre, continuà el redactor sobre els *Anti-diarios Insurgentes*. Notícia de Mataró, del 18 d'octubre: ahir, Antoni Pons i Planes demanà la rendició d'Hostalric! L'editor ho nega absolutament. També, sobre el *Noticiero de Vich*, el redactor criticà les notícies publicades en aquest diari.

-El 31 d'octubre, reflexions d'*Un Catalan* (és el redactor, Igual).

-El 6 de novembre, el redactor continuà la refutació del *diario* de Berga, és a dir la *Gazeta Militar y Política del Principado de Cataluña*. També, una paròdia teatral escrita pel redactor, intitulada: *O'Donnell batido en Zújar* [sic], drama heròic en quatre actes.

-El 12 de novembre, secció del redactor: *Anti-diarios insurgentes*, criticà el *Noticiero de Vich*, del 5 de novembre, que comentà que el brigadier anglès Carrol anirà a Vigo i muntarà un exèrcit anglo-espanyol sota la direcció del general espanyol Abadia (1/3 seran anglesos i irlandesos), de 7.700 homes, ve del *Noticiero General de Cartagena*; dura crítica del redactor al respecte.

-El 16 de novembre, acabà els *Anti-diarios insurgentes*: criticà el redactor al *Noticiero de Vich*.

-El 22 de novembre, *Anti-diarios insurgentes*, sobre la notícia del *Noticiero de Vich*, del 5 de novembre, on diu que 6.000 soldats patriotes arribats de Fraga han canonejat Lleida, manats per Mina. El redactor diu que Espoz i Mina és a les muntanyes més altes.

-El 26 de novembre, s'adjuntà una carta enviada al redactor des d'un poble de Catalunya (probablement, manipulació del redactor). Continuà el comentari del redactor a la carta. Nota del redactor del *Diario* qui defensa l'Embrolla: "[...] *todas la partidas roban* [...].

-El 27 de novembre, *Número Primero de El Observador Catalan*: diu que alguns diaris insurgents publiquen articles anomenats: *Sobras y Faltas*, i el redactor, fa un joc lingüístic basat en això, per tal de fer la rèplica.

-El 28 de novembre, *Número Segundo de El Observador Catalan*: s'expliquen successos diversos.

-L'1 de desembre, *Anti-diarios Insurgentes*, criticà el *Noticiero de Vich*, del 25 de novembre, on diu que el general Castaños ha rebut la notícia que Napoleó ha anat a Berlín i que Prússia s'ha aliat amb Rússia. El redactor comentà la notícia irònicament tot desmentint-la.

-El 10 de desembre, Mathieu comunicà que Decaen, amb un gran convoi, ha sortit de Girona cap a Barcelona. Mathieu ordenà que surtin tropes a rebre'l. Els patriotes eren a Sant Celoni, Palau i Llinàs, però foren atacats, morts i foragitats. També, a Hostalric, segons els comentaris d'*Anti-diarios Insurgentes*.

-El 15 de desembre, *Anti-diarios Insurgentes*: la *Gazeta Militar y Política del Principado de Cataluña*, del 12 de desembre, publicà que Lluís Lacy es dirigí en un comunicat a la Junta Superior del Principat, i digué que el convoi de Girona ha entrat a Barcelona, però amb pèrdues.

-El 16 de desembre, decret de Mac Donald, signat també pel secretari J. Souqué, on ordenà que tothom s'ha de subscriure al *Bulletin des Actes du Gouvernément Géneral de la Catalogne*.

-El 22 de desembre, carta de Mac Donald al ministre de la guerra francès, datada a Figueres, el 17 d'agost, dient que Figueres és a mans franceses. El redactor publicà la carta per reafirmar que era mentida la reconquesta de Figueres.

-El 26 de desembre, carta de N. N., signada a Vic, el 22 de desembre, on escrigué que el *Diario de Barcelona* és a la venda pertot Vic.

1812:

-El 12 de gener, proclama de Lluís Lacy, signada el 3 de gener, des de Caldes de Montbui; és una diatriba contra la deserció. El redactor ironitza al respecte.

-El 21 de gener, a Cadis, cita del *Redactor General*. També, una *Gazeta* extrordinària, del 21 de gener, on Mathieu i Ordonneau afirmen que València s'ha rendit el 9 de gener, amb 30 generals, Blake inclusivament, i són portats a França.

-El 28 de gener, Cadis, 20 de novembre passat, O'Donnell ha arribat a Cadis. Carlos Decaen avisa que sortirà una nova *Gazeta* a Girona: es tracta de la *Gazette de Gironne*, que sortí el 2 de gener. Mathieu escriu a Decaen i li explica escaramusses prop d'Altafulla.

-El 6 de febrer, desapareix la capçalera amb l'àguila imperial. Política: el redactor engegà una diatriba contra Lacy i els insurgents (llarga i detallada de successos arreu de Catalunya).

-El 8 de febrer, *Diarios Insurgentes*: la *Gazeta Militar y Política del Principado de Cataluña*, del 2 de febrer; continua la diatriba contra Lacy. El redactor fa una apologia pormenoritzada dels francesos.

-El 21 de febrer, notícies de corsaris francesos per Anglaterra. *Anti-diarios Insurgentes*, sobre una notícia, del 15 de novembre passat, apareguda al *Noticiero de Vich*, en què el rei Josep publicà una llista de deutors del regne (en malparla).

-El 23 de febrer, Decret del general Antoni de Ricardos, general en cap de l'exèrcit espanyol al Rosselló, diu que qualsevol vilatà que porti sense permís l'uniforme de miquelet serà penjat (ho signa a Tuïr, el 3 de juliol de 1793), extret del *Diario de Barcelona*, del 23 de juliol de 1793. Això ho adjunta el redactor per fer veure que sempre ha hagut deserció a Catalunya.

-El 2 de març, millora el comerç francès. Notícia de la bigàmia del general Lacy: està casat amb una dona nascuda a Quimper (Fisterra), i vol casar-se amb la pubilla Codina, de Vic. El redactor el criticà. Avís de la *Gazeta de Gerona*, es refereix a la *Gazette de Gironne* on s'anuncià que alguns patriotes, ara afrancesats, treballen a les institucions de la ciutat, com ara, el cap de duanes: Jaume-Thomàs Boutellier, el jutge de Pau del cantó oest de Girona, Josep Puig i Pererols (reemplaçà Tomàs Vidal).

-Els dies 19, 22-26 de març, proclama del general Lacy, adreçada als francesos dient-los que s'entesten per a no-res perquè no hi ha tranquil·litat enlloc i la guerra continua i continuarà (contestat a bastament pel redactor).

-El 28 de març, a la *Gazeta de la Regencia de Cadiz*, s'inclogué una carta de Blake, on parla de la situació abans de la caiguda de València, i explica amb detalls la presa de la ciutat.

-El 5 d'abril, a Anglaterra, hi ha tres partits polítics: *Thorys*, *Vighs* i els antics *Vighs* (els comenta el redactor).

-El 20 d'abril, *Anti-diarios Insurgentes*, sobre el *Noticiero de Vich*, notícies relatives a batalles per Múrcia, València i Lleida (el redactor diu que són fantasia).

-El 8 de juny, notícia del *Noticiero de Vich*, del 8 de maig, primeres notícies de preparatius francesos per a la guerra amb Rússia.

-El 14 de juny, carta del governador de Tarragona Bertoletti a Mathieu: escaramusses contra Pau Vigil, que amb 100 homes cobrava contribucions per la zona de Valls, i han estat batuts, però ell ha escapat. Nous preus del pa a Barcelona. Peu dels impressors: "*Chez J. Alzine et P. Barrera, imprimeurs del gouvernement de la Catalogne*" (des de molt abans).

-El 22 de juny, *Noticiero de Vich*, del 17 de maig, els francesos tenen un gran exèrcit a prop de Polònia (es tracta de *La Grande Armée*.).

-El 23 de juny, *Noticiero de Vich*, del 31 de maig, es comenta que tots els mariscals marxen a França, menys Suchet.

-El 12 de juliol, *Noticiero de Vich*, del 9 de juny: Anglaterra vol revitalitzar la guerra a Espanya. Llista dels 76 navilis de la marina francesa i dels ports on es troben.

-El 14 de juliol, Decret de Treilhard relatiu al nomenament de l'alcalde de Barcelona, el senyor Guàrdia.[3701]

-El 20 de juliol, el redactor, en to burlesc, titulà: *Otra Minada* als successos del general Espoz i Mina (s'hi narren).

-El 8 d'agost, notícia de la *Gazeta Militar y Política del Principado de Cataluña*, del 24 de juliol, diu: els espanyols guerregen per tota la península (negat pel redactor).

-Els dies 11-15 d'agost, anàlisi lúcid sobre l'actualitat política feta pel redactor i, més a fons, sobre la guerra entre França i Rússia.

-El 17 d'agost, *Setè Butlletí de l'Exèrcit Francès a Rússia*: Napoleó a Vilna.

-El 20 d'agost, el redactor tractà d'antropòfags i caníbals els de Lacy, Manso, etc., per l'assumpte de l'enverinament del pa i l'aigua.

-El 23 d'agost, *Vuitè Butlletí de l'Exèrcit Francès a Rússia*: els francesos enpenyen els russos cap a Moscou, i dominen des del Bàltic fins a la mar Negra.

[3701] AHCB Cadastre Personal, VI-4. Melcior de Guàrdia pagà el Cadastre de Barcelona entre el 1794 i el 1807.

-El 7 de setembre, el redactor malparlà de les gacetes de Berga i Vic.

-El 18 de setembre, *Onzè Butlletí de l'Exèrcit Francès a Rússia*: Napoleó avança. Suchet, duc de l'Albufera s'ha reunit a Almansa amb el rei Josep.

-El 19 de setembre, *Dotzè Butlletí de l'Exèrcit Francès a Rússia*: ha caigut Dunamburg. Carta d'un presoner espanyol on diu que els francesos el tracten molt bé.

-El 21 de setembre, *Tretzè Butlletí de l'Exèrcit Francès a Rússia*: els francesos han conquerit Grasnoi (gran pèrdua de soldats russos); també Esmolenco.

-El 22 de setembre, *Catorzè Butlletí de l'Exèrcit Francès a Rússia*: els francesos continuen guanyant batalles: Polotsca, Volontina.

-El 7 d'octubre, notícia del *Noticiero de Vich*, del 18 de setembre, on es parla de la derrota de Suchet a Requena. S'anuncià la victòria francesa en la batalla de Borodino.

-El 8 d'octubre, *Quinzè Butlletí de l'Exèrcit Francès a Rússia*: combat de Volontina contra els russos.

-El 9 d'octubre, *Setzè Butlletí de l'Exèrcit Francès a Rússia*: Napoleó és a Viazma.

-El 10 d'octubre, *Dissetè Butlletí de l'Exèrcit Francès a Rússia*: la guerra contra Rússia és favorable a Napoleó.

-L'11 d'octubre, *Divuitè Butlletí de l'Exèrcit Francès a Rússia*: s'explicà amb detall la batalla de Borodino, que va obrir les portes de Moscou.

-El 17 d'octubre, *Dinovè i Vintè Butlletins de l'Exèrcit Francès a Rússia*: ocupació de Moscou per Napoleó. En parlen molt bé de Moscou i de totes les coses belles que hi conté, com també dels magatzems plens.

-El 21 d'octubre, el general O'Donnell ha estat derrotat per Suchet. S'anuncià en una carta que Milans del Bosc té soldats i Fàbregues miquelets. *Vint-i-unè Butlletí de l'Exèrcit Francès a Rússia*: s'ha cremat ¼ de la ciutat de Moscou.

-El 29 d'octubre, *Vint-i-dosè Butlletí de l'Exèrcit Francès a Rússia*: diu que els russos podrien haver impedit que els francesos entressin a Moscou, perquè s'han retirat tàcticament; els francesos comencen a tenir problemes d'intendència i molt de fred.

-El 4 de novembre, *Vint-i-tresè Butlletin de l'Exèrcit Francès a Rússia*: al respecte de la crema de Moscou, diu que s'han afusellat 300 incendiaris.

-El 5 de novembre, *Vint-i-quatrè Butlletin de l'Exèrcit Francès a Rússia*: ha estat nomenat intendent de Moscou Ferdinand de Lesseps.

-El 15 de novembre, *Vint-i-cinquè Butlletin de l'Exèrcit Francès a Rússia*: diuen que els russos abandonaren Moscou perquè volgueren (victòria pírrica de Napoleó).

-El 24 de novembre, *Vint-i-sisè Butlletin de l'Exèrcit Francès a Rússia*: res important.

-El 30 de novembre, *Vint-i-setè Butlletin de l'Exèrcit Francès a Rússia*: noves batalles guanyades pels francesos. Avís de venda del *Calendario de Forasteros*, per a l'any de 1813, a la impremta del *Diario de Barcelona* i a la llibreria de Pere Barral; també a la botiga de Manuel Teixero, al carrer de Portaferrissa, a 4 quarts.

-El 5 de desembre, continua el *Vint-i-setè Butlletin de l'Exèrcit Francès a Rússia*: el front a Rússia s'iguala.

-El 25 de desembre, el *Vint-i-vuitè Butlletí de l'Exèrcit Francès a Rússia*: ha començat l'hivern.

-El 29 de desembre, nou diari: *El Patriota Ausonense*, on el general Lacy, el 16 de desembre, critica Mathieu per haver acusat 22 espanyols de traïdors.

1813:

-L'1 de gener de 1813, *Vint-i-novè Butlletí de l'Exèrcit Francès a Rússia*: les batalles, cada vegada més igualades, per bé que encara les guanyen els francesos, encara que els cavalls moren de fred. Ordonneau informa de les condemnes a mort a Tarragona, de Josep Folcs, Sermanari, Joan Polit i Antoni Veciana, soldats condemnats per lladres.

-El 10 de gener, a Catalunya, s'ha fet presoner Esteve Pagès, tinent coronel de l'exèrcit de Lluís Lacy, en una masia entre Granollers i l'Ametlla. Tenia una carta de Lacy on s'explica que està fortificant Vic.

-L'11 de gener, carta de Marià Llovet a Esteve Pagès, probablement traduïda al castellà.

-El 8 d'abril, discurs de les Corts de Cadis on s'elogià la Constitució, però el redactor el criticà de manera vehement.

-El 18 d'abril, Decret del general Nicolàs relatiu a la festa de la Mare de Déu del Coll, a Gràcia, per tal de facilitar que la gent es vesteixi per a la fita.

-El 29 d'abril, el redactor comunicà que l'excessiu nombre de capellans a les Corts de Cadis és un llast contra la llibertat i els drets del poble.

-El 2 i 3 de maig, el redactor criticà la conducta dels prussians: titllats de traïdors. Decret del general governador de Barcelona, Nicolàs, per tal de facilitar que la gent vagi a la festa de Sarrià.

-Els dies 28-31 de maig, carta del redactor al redactor del periòdic de Cadis: *Tribuno del Pueblo Español*, ralativa a la mort de l'alcalde de Madrid, senyor Saiz de Baranda, signades per H. O. D.

-El 2 de juny, extracte del periódic de Cadis: *El Conciso*, que donà una llista dels possibles candidats a regent del regne, però el redactor del *Diario* els criticà i se'n rigué.

-El 22 de juny, el redactor publicà escrits del diari gaditià: *El Español cauteloso*, els quals es queixaren de la relació amb els anglesos.

-El 25 de juny, extracte de la *Gazeta Militar y Política del Principado de Cataluña*, titllada d'insurgent.

-El 27 de juny, extracte de *El Patriota Ausonense*, del 20 de juny, on digué que el general Mina, amb 8.000 soldats havia derrotat 19.000 francesos a Guetaria, amb el desmentiment del redactor.

-El 7 de juliol, article de *The Times* al respecte de la situació de la guerra a Europa.

-El 9 de juliol, Decret del prefecte del Montserrat i Boques de l'Ebre, comte Treilhard, escrit en català, sobre l'exigència de mercaderies als catalans.

-El 10 de juliol, el redactor criticà el diari insurgent: *El Patriota Ausonense*.

-El 10 de setembre, *Asunto del Día*: el redactor criticà amb finíssima ironia les gasetes insurgents.

-El 19 de novembre, el redactor escrigué amb ironia sobre Wellington, al respecte dels elogis del diari gaditià: *El ciudadano por la Constitucion*, que diu que li podrien donar el títol de rei d'Espanya.

-El 27 de novembre, notícia de la llibertat d'impremta a Espanya.

-L'1 de desembre, article de Joan Santajuanes adreçat al redactor, tot dient que només sap català i una mica de castellà; li envia articles de diaris.

-El 5 de desembre, el redactor resumí l'estat a Espanya com a contra-insurrecció, digué que les Corts són picabaralles entre serviles i liberales, que hi ha molts atemptats i aldarulls, i un gran desordre entre frares, la Inquisició, i la Regència, que estan tots barallats, amb un gran descontentament i anarquia. Publicació del poema en castellà: *La bella ausente*, del redactor Manuel-Andreu Igual.

1814:

-El 15 de gener, íntegrament, hi hagué un article del periòdic: *Journal de l'Empire Française*, on es fa història dels darrers 12 anys de Napoleó i s'elogià l'heroi (lletra molt petita).

-El 21 de gener, carta al redactor del *Diario*, en català.

-El 8 de febrer, el redactor, Manuel-Andreu Igual començà a justificar els aliats: "[...] *estos quieren la paz y la felicidad para Francia, pero antes es necesario que vuelva el antiguo Régimen, que es el estado natural de las cosas*".

-El 17 de febrer, el redactor criticà els diaris anglesos, plens de notícies falses: "*A la guerra, que los cosacos os violaran las hijas*".

-El 25 de febrer, un lector escrigué al redactor, i li digué que el *Diario de Barcelona* s'ha tornat Fernandista.

-El 28 de febrer de 1814, conté dos decrets sobre l'armistici de la guerra, signats per Suchet i Wellington:

(Núm. 59.)

DIARIO DEL GOBIERNO

DE CATALUÑA Y BARCELONA.

DEL LUNES 28 DE FEBRERO DE 1814.

ARTICLE COMMUNIQUÉ.

ARTICULO COMUNICADO.

-L'1 de març, el format del *Diario de Barcelona* es redueix de mida.

-El 18 de març, crítica del redactor al llenguatge dels diaris insurgents, els acusa de dèspotes. Queixa del redactor perquè no rep notícies del dia. Explica que, a vegades, imprimeix notícies d'última hora i, després, les ja passades (és el seu mètode).

-El 26 de març, carta de Ferran VII a la Regència del regne, signada a Valençay, el 8 d'agost de 1813, on diu que vol tornar a Madrid i regnar. Contestació de la Regència, on li responen que el desitgen, però que ha de jurar la Constitució.

Al final del *Diario,* hi hagué notícia de l'armistici entre Suchet i Wellington, del 26 d'abril de 1814.

Guillamet[3702] ens diu que, al final de la guerra, hi hagué una proposta d'algú que es presentà com a el Poeta d'Espinelves, a fi d'estimular l'ús de poemes en català i la literatura catalana.

També, al final de la guerra, el *Diario de Barcelona*, del 2 de març de 1814, publicà un sonet en català, i, després, l'anunci de la subscripció a la *Gramatica Cathalana* de Josep-Pau Ballot (la gramàtica es va publicar el 1815). Ballot, nascut a Barcelona el 1747, ja havia col·laborat amb Husson en la publicació dels primers textos en català.

Sabem que Joan Dorca, llibreter i impressor, un cop establert a Barcelona, el 15 de febrer de 1815,[3703] en un consell del Col·legi de Llibreters i Impressors Unificat intentà publicar el *Diario de Barcelona*, en exclusivitat, fet que no aconseguí, òbviament.

Un altre represaliat dels francesos durant la guerra, el llibreter i impressor Agustí Roca i Cerdà, condemnat a mort i expoliat dels seus béns per haver estat un dels quatre membres dels gremis escollits que defensaren la ciutat, el 8 de juny de 1815,[3704] quan el *Diario de Barcelona* ja es publicà amb normalitat pel Brusi, demanà de fer-se'n càrrec de llur publicació, com també del *Calendario del Principado de Cataluña*, totes dues sol·licituds denegades, per bé que acabà sent impressor de Cambra de S. M.

[3702]Guillamet, J. *Els orígens de la premsa a Catalunya. Catàleg de periòdics antics (1641-1833),* Barcelona, 2003, pàg. 165.

[3703]AHPB. Barcelona, notari Josep-Maria Òdena i Muntells, manual de 1815, 1187/12, folis 149 v-150 v.

[3704]Ibíd. Josep-Antoni Catà i Pelaí, manual de 1815, 1179/15.

Fons conservats:

-Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona, col·lecció completa.

-Biblioteca Nacional de Madrid, col·lecció completa.

-Biblioteca de l'Ateneu Barcelonès, col·lecció completa.

-ARCA. Biblioteca Nacional de Catalunya, col·lecció completa.

-Arxiu Històric Comarcal de la Segarra, exemplar núm. 1, corresponent al dilluns, 1 d'octubre de 1792.

-Biblioteca de la Universitat de Barcelona, exemplars de 1796 i 1802.

-Biblioteca del Monestir de Montserrat, exemplars del 1793.

-Arxiu de la Corona d'Aragó. Divers, Junta Superior del Principat de Catalunya, caixa núm. 180, exemplars esparsos.

-Biblioteca-Museu Víctor Balaguer, exemplars esparsos de 1812.

Diario del Castillo de Hostalrich

A l'ACA. Diversos, Junta Superior del Principat de Catalunya, caixa núm. 113, hi ha els fulls manuscrits del *Diario de Hostalrich*, escrits pel governador de la plaça mateix, Julià Estrada, des del 18 fins el 30 de gener de 1810.

Aquest periòdic fou citat al *Diario de Cervera*, núm. 72, corresponent al dijous, 15 de març de 1810, pàg. 293-296, on trobem notícies extractades del *Diario de Hostalrich*, dels dies 23 al 26 de gener de 1810.[3705]

També, el pare Ferrer[3706] ens donà notícia de la publicació d'un diari a Hostalric. I a la premsa del període: *Gazeta de la Regencia de España e Indias*, corresponent a l'1 de maig de 1810,[3707] com també a la *Gazeta Militar y Política del Principado de Catalunya*, núm. 47, de 1810.

Aquest diari, probablement, devia ser imprès per ordre del governador militar de la plaça, mentre durà el setge de la població, entre el 14 de gener i el maig de 1810, quatre mesos, aproximadament, per bé que només ens han pervingut els fulls manuscrits del mes de gener, els inicials. Sabem que, el 28 de maig de 1810, des de Solsona, hi hagué una ordre d'Enric O'Donnell qui entregà 50 medalles d'or als oficials i 800 de plata per als soldats que defensaren Hostalric, signada a Tarragona pel coronel Honorat de Heyres, el 22 de maig de 1810. També, sabem que fou defensada per partides dels caçadors d'Ibèria, a càrrec d'Esteve Pagès. Els quals varen fer una escaramussa a les Mallorquines, i a Breda, el gener de 1810.[3708]

A la *Gazeta Militar y Política del Principado de Cataluña*, exemplar núm. 47, corresponent al dimecres, 7 de febrer de 1810, se cita el *Diario del Castillo de Hostalrich*. També, als números 49: dies 20 i 21 de gener de 1810; al núm. 50: dies 22-24 i 30 de gener i del 2 de febrer de 1810; al núm. 51: 11 de febrer; al núm. 52: 13 i 14, 16, 17 i 18 i 20 de febrer; al núm. 54 i 55: dia 22 de febrer; al núm. 56: dia 23 de febrer de 1810; al núm. 57: dia 26 de febrer de 1810; al núm. 59, amb una carta del general de Divisió Verdier, adreçada a Julià Estrada a fi que es rendeixi: "[...] *el fuerte ya no tiene utilidad*

[3705]BNC. Reserva, Fullets Bonsoms, núm. 10.731.

[3706]Ferrer. R. *Barcelona cautiva* [...], pàg. 113, del dia 17 de gener de 1810.

[3707]BVPH. Ministeri de Cultura, *Biblioteca Virtual de Prensa Histórica*: https://prensahistorica.mcu.es

[3708]ACA. Diversos, Junta Superior del Principat de Catalunya, caixa núm. 113.

estratégica", i la negativa a rendir-se del governador de la plaça; al núm. 60: del 31 de març de 1810; al núm. 61: de l'1 d'abril de 1810; al núm. 62: dies 2 i 3 d'abril de 1810; fins al núm. 65: dimarts, 15 de maig de 1810, en què hi hagué la notícia que la guarnició del castell d'Hostalric havia sortit d'amagat cap a Arenys de Mar, el 12 de maig de 1810.

Com podem observar, el *Diario del Castillo de Hostalrich* es publicà fins al mes de maig de 1810.

Fou una publicació fonamentada en el desenvolupament del setge i en els successos interns de la població assetjada. D'ideologia bel·ligerant contra els francesos i defensor de la monarquia, la religió i la pàtria. També, inclogué moviments militars i escaramusses per la comarca, a causa de la proximitat d'Arenys de Mar, -defensada per mar pels anglesos i port d'avituallament de queviures i de mercaderies- en què Villamil lluità contra els francesos durant aquests quatre mesos. D'aquesta manera, hi ajudà molt Estrada i la plaça d'Hostalric.

El governador d'Hostalric, de l'any 1888, Manuel Urgellès, publicà unes memòries de la guerra napoleònica i, concretament, parlà sobre el setge d'Hostalric, amb notícies extractades del *Monitor* de París d'aquells mesos. Ens diu que no les ha pogut trobar a cap altre lloc. En aquest sentit, podem deduir que els exemplars existents del *Diario del Castillo de Hostalrich* es devien haver cremat, o perdut en l'assalt del darrer dia 12 de maig de 1810.

Els exemplars manuscrits conservats corresponen als dies 18 de gener de 1810, de tres pàgines, de la mà del governador Julià Estrada. Continuen els *Diario del Castillo de Hostalrich* dels dies 19-27 de gener de 1810, que acaba amb un poema en castellà: *Profecia del théms,* de tres pàgines, en castellà; poema d'Estrada, d'estètica romàntica i de patriotisme exaltat, el 27 de gener de 1810. Continuen els núm. dels dies 29 i 30 de gener de 1810.

Són fulls manuscrits d'entre ¼ i tres pàgines. El corresponent al 27 de gener de 1810, al peu diu: "*Eco de los Pirineos*: *tal es el título de un periódico que sale los domingos, y jueves todas las semanas en Figueras, en la imprenta Real de J. Alzine y P. Barrera, baxo el nombre de Gazeta, lleno de las insulseces, embustes y patrañas con que acostumbran y manchan todos sus escritos*".

No n'hem pogut consultar cap exemplar imprès. Hem feta la transcripció dels exemplars manuscrits:

Diario del Castillo de Hostalrich, del 18 de gener de 1810:

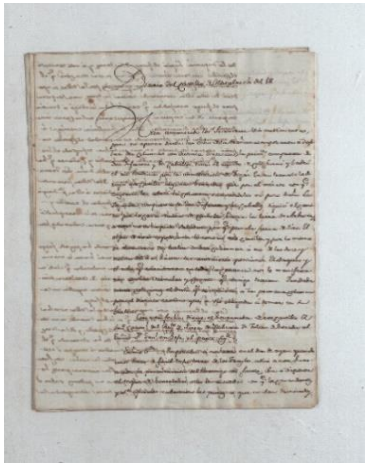

"*Han amanecido los franceses sin movimiento, pero no apenas dieron las ocho de la mañana, empezaron a desfilar dos columnas, con distinta dirección, la primera compuesta de 300 infantes y 50 caballos, tomó el rumbo del coll Formí y badeó el río Tordera por la inmediación de Fogas. En su transito, le dirigió este castillo algunas granadas, que por el acierto con que cayeron, les abrió la columna, causandoles no poco daño. La segunda, compuesta de 200 infantes y 40 caballos, siguió el camino por la casa nueva de Cartelló, hacia la riera de Arbucias. A esta no se la pudo saludar, porqué paraba fuera de tiro. El objeto de estas expediciones lo conoció este castillo, y por lo mismo, se observaron de vuelta anchas columnas, a eso de las doce y media del día, hacia sus anteriores posiciones. El saqueo y el robo que executaron en toda la comarca, nos lo manifestaron con las acémilas y asnos que consigo traían. Fundadamente, corregimos el daño que se ocasionó a la primera columna, por el distinto camino que se vió obligada a tomar en su buelta*".

Dia 19 de gener de 1810:

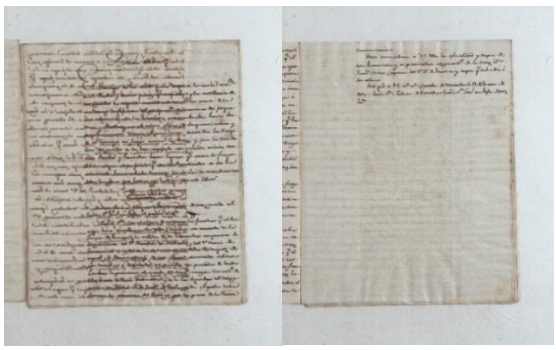

"*El enemigo se ha estado quieto durante la noche anterior, en el pueblo y demas puestos que ocupaba, y la artillería de este castillo ha seguido incomodandoles. A las nueve de la mañana han desfilado del campamento* [...] *dos pequeñas columnas, con la dirección acostumbrada hacia Tordera y Breda, y con el mismo objeto de saquear, robar y proporcionarse viveres. Al anochecer de este día ha dirigido el enemigo sus fuegos contra la torre, y por la artillería del castillo, se les han arrojado, con grande acierto, muchas bombas y granadas, hasta lograr que cesase su fuego, para vengar el perjuicio que con el bombardeo se les ha ocasionado, han acabado durante la noche, de incendiar casi todas las casas que hasta oy habían dejado libres.*

Comunicación. Devo recomendar a V.E. toda la oficialidad y tropa de esta guarnición, y en particular al comandante de la torre, don Francisco Oliver, capitan del 2º y 3º de Gerona, y tropa que se halla á sus órdenes.

Dios guarde a V. E. Castillo de Hostalrich, 19 de enero de 1810. Excelentísimo señor Julian de Estrada. Excelentísimo general en gefe".

Dia 20 de gener de 1810:

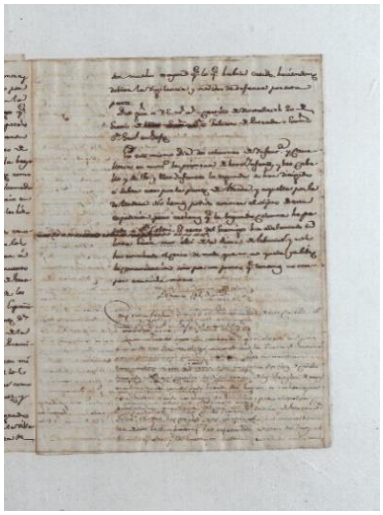

"*Con esta fecha, dirige el gobernador de este castillo, el teniente coronel del regimiento de linea de Lliberia, Don Julian de Estrada al excelentísimo general en gefe, el parte siguiente.*

Excelentisimo señor, empezaba á nochecer en el día de ayer, quando unos tiros de fusil de la torre de los Frayles, avivó a esta guarnición, la aproximación del enemigo al fuerte, iba a disponer el toque de Generala, mas la actividad con que los comandantes y señores

oficiales cubrieron los puestos a que estaban destinados, fue mucho mayor que lo que había creído, haciendome doblar la vigilancia y medidas de defensa por esta parte.

Dios guarde a V. E. Castillo de Hostalrich, 20 de enero de 1810, teniente coronel Julian Estrada, como general en jefe.

En este mismo día, dos columnas de infantería y caballería, en número la primera de 1.000 infantes y 100 caballos y de 150 y 1.200 infantes, la segunda, se han dirigido, a saber, estos por la parte de Breda, y aquellos por la de Tordera. No hemos podido conocer el objeto de esta expedición, pero creemos que la segunda columna ha pasado a Sant Celoni, el resto del enemigo ha adelantado sus lineas hasta mas alla de la riera de Arbucias y nos ha estrechado el cerco, de modo que no nos queda ya libres las comunicaciones, sinó por un punto, que tememos nos ocupen esta noche mismo".

Dia 21 de gener de 1810:

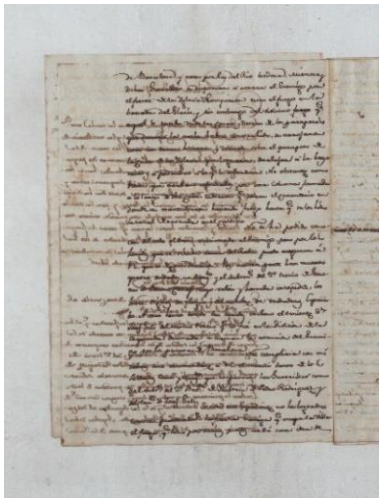

"*Con esta fecha, dirige el gobernador de este castillo al E. General en Gefe, el parte siguiente*:

E. Señor, con el objeto de conocer las fuerzas que el enemigo tiene situadas en esta villa, dispongo con la Junta de Guerra, la salida de dos guerrillas compuestas de los cazadores del 2º batallón de Lliberia y del 2º tercio de Gerona, al mando de los subtenientes Pedro Rodríguez, de aquel y Bruno Carafi, de este. Pasa sostenerles salieron por derecha é izquierda del castillo, que salieron dos patrullas de hombres, la primera al mando del sargento mayor, Francisco Dalmatras, y de la segunda al del capitan de [...] *don Francisco de Paula Conde. Aquellas debían llamar la atención del enemigo, por la parte de la puerta de Barcelona, y esta por la del río Tordera, mientras dichas guerrillas se*

disponian a atacar al enemigo por el frente de la iglesia, rompieron estos el fuego en la baxada dels glacis, y sin embargo al vivísimo fuego que aquel le [...] *desde las casas y detras de los parapetos, que durante la noche había construido, se arrojaron estos con tanta bizarría y denuedo sobre el parapeto de la calle de la Iglesia que lograron desalojar á la bayoneta y á pedradas a los que lo defendían. No obstante, como que estaban reforzados por una columna formada a lo largo de* [...] *tuvieron que tomar el cementerio, en donde se mantubieron haciendo fuego hasta que se les hizo la señal de entrada al castillo. No se ha podido conocer del todo el daño ocasionado al enemigo, pero por los gemidos que se* [...] *sacar del pueblo, puedo asegurar a V.E. que de consideración. Por nuestra parte, han muerto cuatro soldados, un sargento y el subteniente del 2º tercio de Gerona, don Bruno Carafi, cuyo valor y honrada intrepidez, los hace dignos de elogios y del nombre de verdaderos Españoles. A más, hemos tenido seis heridos, incluso el teniente, Josef Geli, del mismo tercio que lo fué en la división de la izquierda, destinada a llamar la atención del enemigo por la puerta de Barcelona. No cumpliría con mi deber si no recomendase a V.E. el mérito de los soldados, cavos y sargentos que componían las guerrillas, como del subteniente del 2º batallón de Lliberia, don Pedro Rodríguez y del teniente don Josef Geli. Si con este expediente no he logrado conocer puntualmente las fuerzas enemigas que ocupan la villa, el fuego que hizo por varios puntos, me da una idea de* [...] *torre el sargento de artillería Antonio Merino, quien vencido sin duda por los oferimientos que le hicieron los franceses, si la rendía, ó temeroso por su situación, y por los fuegos que le dirigían, olvidandose de otra parte de los sentimientos de buen Español, y los de soldado, la rindió y entregó al enemigo, con todas las provisiones de boca y guerra, que tenía para largo tiempo, y dos cañones, uno de á 8, y otro de á 4, haciendo con esta rendición y entrega, la mas descarada traición a su patria, que le había prodigado todos los favores. Esta guarnición no decayó en nada por este acontecimiento, y apenas supo el traydor que había rendido, se llenó de indignación contra el, y se encendió mas y mas el entusiasmo de que estaba posehído. La pérdida de la torre y su posesión por el enemigo, no debe ser sensible porque en nada ofende a este castillo singularmente, quedando como queda arruinada su plata forma por nuestra artillería. Los enemigos han extendido esta noche, sus lineas de fuegos por la parte de Breda, sin duda con el animo de cercarnos enteramente*".

Dia 22 de gener de 1810:

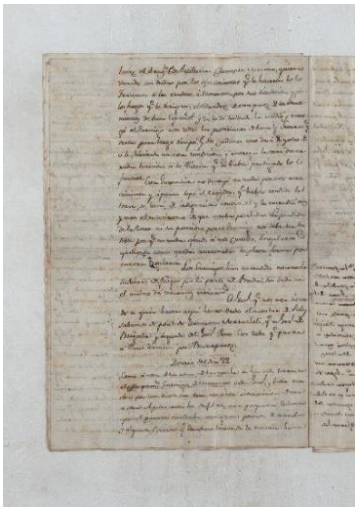

"*Como a cosa de la una de la noche, se ha oído tocar en el campamento enemigo* [...] *orden general y batir marchas por tres distintas, con corta intermisión una á otra. A poco rato, ha desfilado una pequeña columna, que al parecer escortaba una gran porción de acémilas y algunos carros que llevaban, tomando la dirección hacia el camino de Sant Celoni. Crehemos que no sea parte del comboy, que según noticia esta juntando el general Augereau entrar con medicinas en Cardedeu, para introducir en Barcelona. Viendo el enemigo que por el acertado fuego nuestro de nuestra artillería, se les había arruinado todas las plata formas de las torres, y que se había inutilizado el fuselage de los dos cañones que en ella tenía, habra resuelto esta noche retirar dichos cañones, pués al amanecer de este día se ha observado que ya no estaban.*

Serían como las nueve de la mañana que [...] *se ha visto desfilar por el costado derecho del mismo camino de Massanas, otra columna de infantería y caballería, bastante numerosa, que caminaba con dirección a la riera de Arbucias y a la montaña de Sant Celoni. Con su transito, ha dejado en algunos puntos varias partidas que trabajan en formar parapetos, tal vez con la idea de colocar fuerzas. Otra columna iba pertrechada de mochilar y* [...] *campamento, y acerto podemos inferir que su intervención se dirige a cortarnos la comunicación con el Vallés y la Marina y perfeccionan o concluir la linea circumbalación. El número de sus tropas y la extensión que han dado cada linea, dexa entender que debe de estar poco de formadas, pero con todo es bastante forza privadas toda comunicación, é impedir la provisión de agua que no se recoge ya fuera del glacis, si no a contar de balas. El poco ganado destinado por los enfermos que puede producir la guarnición, no puede salir ya a pacer. Esta tarde ha avanzado el enemigo sus partidas hasta la otra parte del rio Tordera, las que se dan la mano por su derecha con el*

campamento de Furmich y con el de las inmediaciones de las [...] *por su izquierda. Con estas pequeñas partidas han logrado circumbalarnos completamente*".

Dia 23 de gener de 1810:

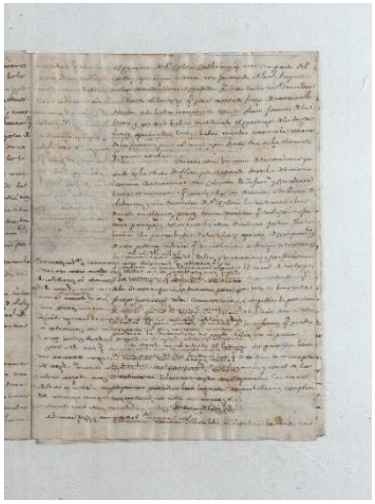

"*Mientras nuestras guerrillas se estaban batiendo con las avanzadas enemigas para proteger á los que habían salido de este castillo por agua. Vimos desfilar por parte de casa Puig-mari, 30 caballos que escoltaban un cuerpo de oficiales y al parecer un general. Su marcha era muy acelerada y su dirección hacia Sant Celoni. A poco rato, desfiló tambien otra columna de 500 infantes i 150 caballos, y a estos seguía una porción de carros y muchas acémilas cargadas, cuya retaguardia cubria un cuerpo de 400 infantes y 60 caballos. Su dirección era la misma y el paso que llevaban no era menos vivo que el de los primeros. Tales movimientos nos dan una idea nada equívoca de que el general Augereau se ha proyectado rehunir un convoy muy numeroso para Barcelona*; *pero si se le pudiese interceptar, no dudamos que variaría su sistema y nuestras circunstancias, y tal vez el resultado seria el levantamiento del sitio que sufre este castillo*".

Dia 24 de gener de 1810:

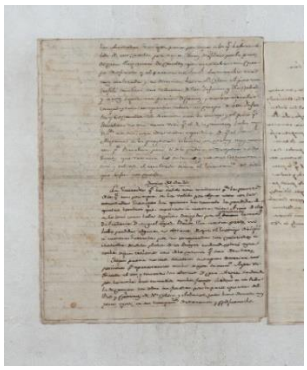

"*La guerrilla que ha salido esta mañana por la protección de los que van por agua, se ha vatido por un rato con las avanzadas enemigas* [...] *quienes han causado la pérdida de cuatro hombres que murieron á nuestra vista. A uno de ellos se lo llevó una bala de cañón dirigida por el acreditado comandante de artilleria Don Miguel López Baños. Por nuestra parte no hubo pérdida alguna*; *no obstante de que el enemigo dirigió á nuestra guerrilla por su retaguardia, tres cañonazos á metralla des de la plaza de los Bueyes, en donde colocó ayer noche, segun creemos, uno de los cañones que sacó de la torre. Segun parece nuestros sitiadores se ocupan en variar sus posiciones, para aparentarnos mucho mayor su numero. Ayer vadearon el río y tomaron las alturas de casa Negra, en donde por la noche han encendido muchos fuegos. Su idea es sin duda la de cargar con todas sus fuerzas, por la parte opuesta del río y caminos de Sant Celoni y Arbucias, pues han dexado muy poca gente en sus campamento de Masanas y coll Furmich*".

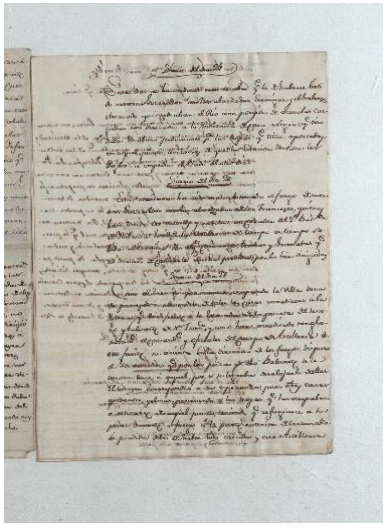

Dia 25 de gener de 1810:

"*En este día no ha ocurrido nada nuevo que la de habernos batido nuestras guerrillas con las avanzadas enemigas y el haberse observado que vadeaban el río, una porción de acémilas cargadas con dirección a la montaña casa Negra, que sin duda llevaban provisiones para las tropas que tienen apostadas en ese punto, temerosos que la estación lluviosa les llegare a impedir el Bado el otro día*".

Dia 26 de gener de 1810:

"*Esta mañana ha sido mas obstinado el fuego de nuestras guerrillas con las avanzadas de los franceses, quienes han tenido dos muertos y nosotros un cazador del 2º batallón de Lliberia herido. La artillería de tiempo en tiempo saluda al enemigo con algunos*

cañonazos, bombas y granadas que no dexan de causarles muchas perdidas por lo bien dirigidas".

Dia 27 de gener de 1810:

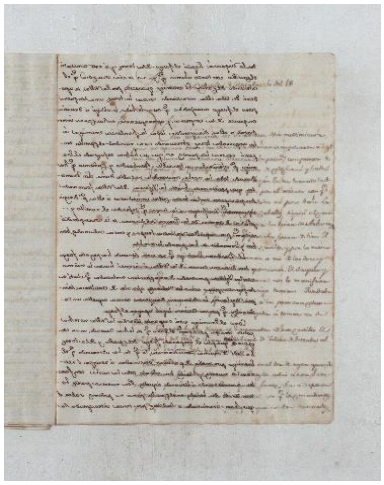

"*Como el enemigo permanece ocupando la villa llena de parapetos, sirviéndoles como tales las casas á la iglesia que dan frente a la estacada de la puerta de socorro y baluarte de San Francisco, y como han acreditado tan gloriosamente el comandante y oficiales del cuerpo de artillería de este fuerte su acierto en la dirección de los fuegos, dispuesto el gobernador que por las piezas y otro baluarte se le incomodase á aquel por si se lograba desalojarlo dellas. El suceso correspondió a su esperanza, pues otras casas quedaron yelmas, precisando á las tropas que las ocupaban á retirarse de aquel punto, teniendo que refugiarse á su pesar, durante el fuego a la parte exterior de la muralla. Su pérdida debe haber sido crecida y en artillería me lo dispensó; siguió el fuego de la torre, y a este contestó el castillo con tanto ahínco que ya no se oía otra razón que el estruendo del cañón. El enemigo, guarnecido por la villa, se apoderó de toda ella intentando contra la torre una sorpresa, pero el fuego arrojadizo que esta le hizo, le obligó a desistir en parte de su empresa y parapetarse en las casas inmediatas a ellas, dirigiendose toda la fusilería enemiga á la expresada torre*: *observando esta novedad el castillo empeñó contra los puntos en que se había refugiado el enemigo para ofenderla un terrible bombardeo y cañoneo, y ha durado toda la noche, causandole notable daño. Los franceses que penetraron hasta la iglesia de la villa, formaron sus parapetos en las boca-calles inmediatas á ellas para dirigir impunemente sus fuegos á la tropa que defendía el castillo y plaza de armas de la puerta del Socorro*; *se le correspondió vivamente por aquella valerosa tropa, y entre cañonazos, bombas y granadas se ha pasado la noche.*

El bombardeo enemigo que nos esta sitiando á pegado fuego á tres distintas casas de la villa, é intentó hacer lo mismo con la iglesia por medio de una camisa embreada que clavó en la puerta, pero como los valientes oficiales de artillería siempre vigilantes la observaron, dirigieron contra aquella un cañonazo, que por su acierto consiguió apagar el fuego.

Como el enemigo esta ocupando todavía la villa no se ha podido conocer positivamente el daño que se le ha causado, mas conjeturo que por el empeñado fuego del castillo y de la torre ha sido de mucha consideración, lo que se ha observado que el enemigo, por medio de partidas destinadas a recoger ó retirar los muertos y heridos, ha andado toda la noche con faroles arrastrando ó llevando aquellos. Por nuestra parte hemos tenido dos heridos en el castillo, pero no podemos saber el que han ocasionado en la torre, por tener interceptada la [...]".

Dia 29 de gener de 1810:

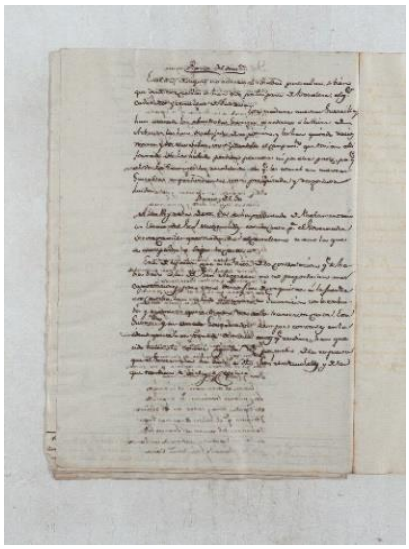

"*En el día de ayer no ocurrió novedad particular, si bien que desde este castillo se han oído por la parte de Barcelona, a lo lejos cañonazos y descargas de fusilería.*

Esta mañana nuestras guerrillas han atacado [...] *á la riera de Arbúcias, las han desalojado de sus posiciones y les han quitado varios víveres y dos mochilas, inutilizandoles el campamento que tenían allí formado. No ha habido pérdida por una y otra parte porqué al ver los enemigos la resolución con que les atacaban nuestras guerrillas, emprehendieron una precipitada y vergonzosa huida*".

Dia 30 de gener de 1810:

"*A las doce y media de este día, se ha presentado de parlamentario un edecan del general Marzenchelly con una carta para el gobernador de este castillo, que traducida al castellano es como la que le acompaña. Sigue la carta*:

Era de esperar que á la vista de la contestación que se había dado a la del general Augereau, no nos propondrían mas capitulaciones, pero como desconfían conquistar á la fuerza este castillo, han creído alucinar esta guarnición con los embustes y promesas que se dan en esta transcrita carta. Esta guarnición y su amado gobernador, siempre constante en la idea que se han formado de morir antes que rendirse, han querido hacerlo conocer seguida de por medio. La respuesta que nuestro gobernador ha dado a este general Marzenchelly, y de la qual tambien se incluye copia".

A més, hi ha dos escrits personals del governador Estrada. El primer és una carta adreçada al seu germà. El segon és un poema: *Profecía del théms*.

"*Carta de un oficial a un hermano suyo que sirve en el exército del centro*:

Caro Marón mío, cuando un mismo Padre, un mismo suelo y un techo mismo nos unió con los lazos de la amistad y de la familia, gozabamos juntos apaciblemente de nuestras dulzuras, nuestra sociedad y de los encantos de la filosofía. La patria nos aparta [...] *y pone una distancia inmensa entre nosotros, cambiando aquellos placeres en perpetuas fatigas y peligros, pero nuestras almas, nutridas de sentimientos conformes, jamas se separaran. Tu no puedes ser francés y yo no puedo dejar de ser español. Por ventura me ha tocado la suerte de probarlo de nuevo, mal que le pese al tirano, España vive segura en Hostalrich, y cada corazón de los que lo defienden es un templo donde puede posar sin rezelo. Así es que estoy contento, aunque sitiado. La imaginación exaltada há traspasado el corto circulo de mi Numen. Ahí te remito mi producción en testimonio de mi memoria, de mis sentimientos y de mis deseos. Los tiene muy vivos de abrazarte hermano* [Aurelio] *tu hermano. J. A. R.* [Julià Estrada R.]".

Seguidament, hi ha un llarg poema del governador Estrada mateix: *Profecía del théms* [sic], però hem d'entendre Ter, a jutjar pels versos interiors. Fixem-nos que la *Gazette de Gironne*, núm. 17, corresponent al dimarts, 8 de febrer de 1814, dins de l'article *Miscelaneas*, inclou un poema anomenat: *La profecía del Tajo*, oda de M. Leon.

Profecía del théms

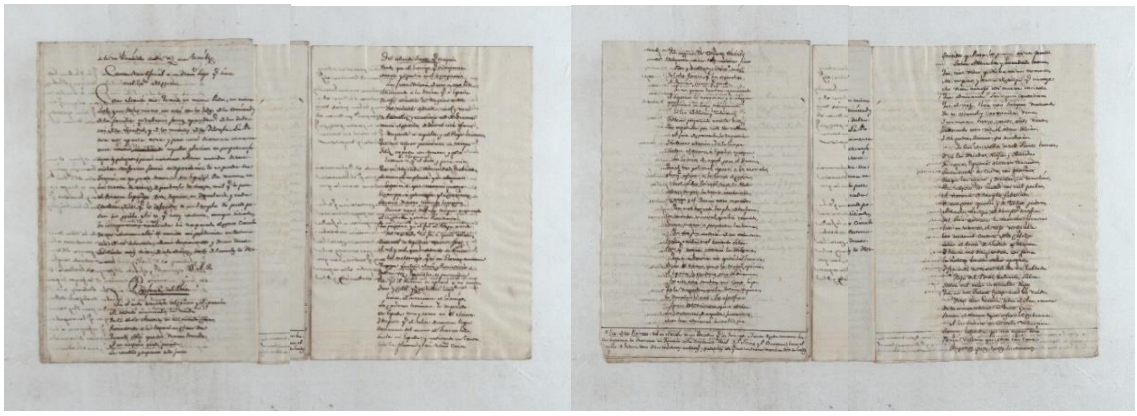

"*Ya el nuevo estruendo del cañón y el porche*

al soldado anunciaba la venida

de la alma Aurora en el nuevo carro,

prometiendo á la tierra un claro día

quando soñé que un uracan terrible

a un estraño ruido precedía:

la novedad y espanto todo junto

del reducido fuerte que ocupais,

viendo que al enemigo que os desprecia,

muerte y oprobio en el le preparais.

La fama volara [...] *á otro polo*

anunciando á la tierra que si España

triunfó animosa sin traycion ni dolo

del vencedor soberbio, cruel y vano

Austerlizt, Maréngo: *al de Gerona*

venció el castillo de Hostal rich ufano,

vengando á aquella y al Pages hermoso

que mis aguas purísimas un tiempo

feliz regaron con susurro y gozo.

Entonces sin que el luto y pena mía,

que mi sagrada ancianidad trabaron,

se trocara en placer y en alegrías,

entonces si que tornaré gustoso

al campo a amenizar, y la corriente

llevara vuestro triunfo luminoso.

Himno sacro del mon siempre entonando

a la calenda y savia providencia,

que prepara ya el fin al torpe mando

del vandalo sin fe, a quien aterra

sirviendo de sepulcro vuestros foros

a mil y mil que mandaran su tierra.

Tal es el trunfo que mi gloria anuncia

vuestra lealtad, amor y patriotismo:

tal mi voz, españoles, os pronuncia

pues ya el destino se aplacó a mi ruego:

dixo y calló y zambullóse luego.

En esto, al acercarse el enemigo,

los cañones tronaron: *yo despierto*:

mi espada tomo y corrio así al recinto:

y despues que el valor de nuestra tropa

retornare del muro al francés hizo,

suelto mi espada, y meditando un tanto,

cojo la pluma y mi sueño canto.

Que repiten los cóncavos texanos:

venganza contra tales monstruos fieros.

*Bien y maldición un Eco**[3709] *bistes*

del alto Pirineo que sucumbistes

al dominio tirano que resiste.

Se me quexa tambien: *aprisionado,*

a Figueras lo arrastran y lo ahogan

y lo dexan uno luego transformado

en Eco mentiroso y embustero,

falacias pregonando entre la gente,

que engañaba por modo tan ralero,

a quien conocerlo, lo desprecian

y en torno echaran hasta Europa

obedece al tirano, á España aprecian

los esclavos de aquél, pero el destino,

que el bien y el mal reparte a los mortales,

aunque aflixa á los buenos con tino,

en el libro eternal donde los Hados

sellan siempre la muerte irrebocable,

el castigo y el premio estan marcados.

Que en el sagrado templo de la fama,

con renombre inmortal que há merecido,

[3709] A peu de pàgina és escrit: "**Eco de los Pirineos*: tal es el título de un periódico que los domingos y jueves de cada semana hacen imprimir los franceses en Figueras, en la imprenta real J. Alzine y P. Barrera, baxo el nombre de Gazeta, lleno de las insulseces, embustes y patrañas con que acostumbran manchar todos sus escritos". Julià Estrada criticà aquesta premsa.

Gerona entraré á perpetuar la llama,

que sin fin ardera en su memoria,

escrito estaba en el tremendo libro,

bien que serena contara la historia,

que si a Gerona nos quita la Francia,

baxo el tirano que a la tierra oprime,

a España le produxo otra Numancia.

Escrito esta también, mis caros hijos,

que la venganza que la patria espera

en Hostalrich esta: *los ojos fixos,*

teneis el Universo que se admira.

La constancia de aquella, justamente

mas bien admirara la noble ira.

Sentidos y alma los pasmó en un punto,

sobre el terrible y honrado bronce,

que cien vidas quitaron en un momento,

me empino, y hacia el campo que circuye,

mi vista arrojo con mirar incierto.

¡Que admiración! Las aguas cristalinas

que el viejo Thér esta siempre vertiendo

de su eternal y carcomida urna,

y un mismo curso tantos años vieron,

rebosando esta vez el alveo dexan,

y del poder tirano así se alexan.

Ya las murallas de este fuerte lamen,

y ya las driadas, ninfas y nereïdas

de negra espuma asoman circuidas,

lamentando su cuita con endechas,

paran las aguas y de entre un remolino,

que salpicó los muros con mil perlas,

á manera de templo fabricado

de antiguas guixas y de toscas piedras,

alzarme veo que el tiempo desafía

del Ther anciano la mansión eterna,

todo en silencio el viejo venerable

con retamal corona en la cabeza,

sobre el trono de francos se levanta,

y hacia mi, dirigiendose con pena

en nudoso bastón salió apoyado,

y fixando su vena tal me ha hablado.

Hijo del Betis, valeroso, salve:

Salve mil veces invencibles hijos,

que no este fuerte guarneceis en valor.

Vive aún Gerona sobre el ara eterna

de la inmortalidad: *su gente yace*

baxo el tirano que infernal caberna,

á las tierras en su daño vomitara.

Sangre hedionda que mis aguas tiñe,

borra victoria que costó tan cara.

Perpetuos gritos, tristes, lastimeros [...]".

No posseïm l'acabament del poema.

Inclouem dues pàgines del *Diario*, sense paginar i col·locades al final, per no haver pogut escatir el seu lloc corresponent:

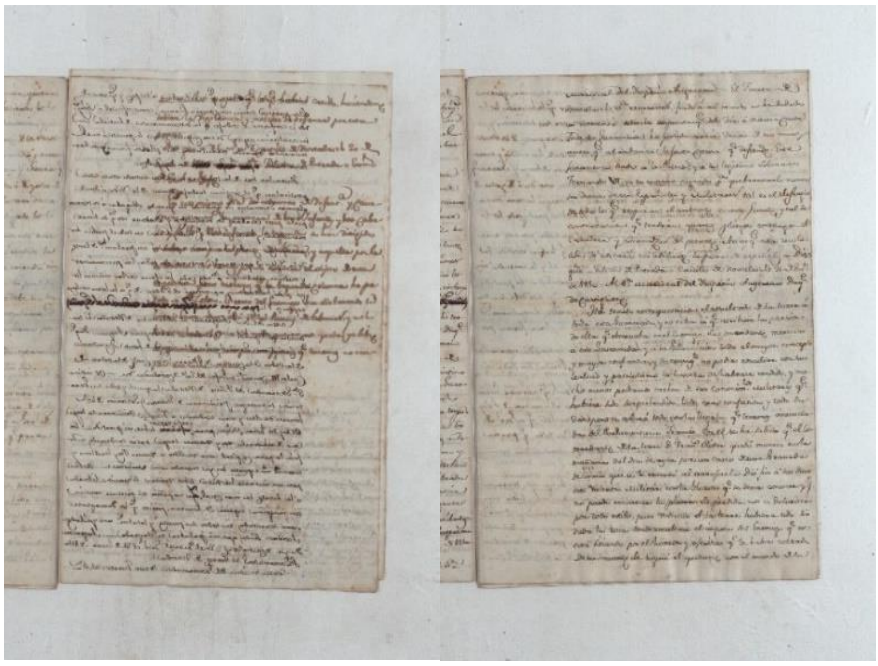

Fons conservats:

-ACA. Arxiu de la Corona d'Aragó, Diversos, Junta Superior del Principat de Catalunya, caixa núm. 113, *exemplars manuscrits.*

MARDI 19 JUIN 1810.

JOURNAL DE L'EMPIRE.

NOUVELLES ÉTRANGÈRES.

ANGLETERRE.

Londres, 15 juin.

TENTATIVE D'ASSASSINAT.

Une des tentatives les plus extraordinaires pour commettre ce crime diabolique, a eu lieu hier matin contre la vie de S. A. R. le duc de Cumberland. C'est un italien nommé Scillis, page ou valet-de-chambre de S. A. R., qui s'est rendu coupable de cet attentat; mais, par le plus grand miracle, il n'a pas réussi. S. A. R. a trois de ces valets-de-chambre dans sa maison, qui font alternativement le service pendant une semaine. Deux d'entre eux sont étrangers; et le troisième, M. Neale, est anglais.

Mercredi, un peu après minuit, S. A. rentra dans ses appartemens, dans Kitchen-court, palais de Saint-James. M. Neale, qui étoit de service, resta jusqu'à ce que le duc fût couché, et se retira. Hier, vers deux heures et demie du matin, S. A. R. fut éveillée par un violent coup sur la tempe droite, qui fut aussitôt suivi d'un second. Le duc sentit alors le danger qui le menaçoit; mais la lampe, qui reste ordinairement allumée dans sa chambre, étoit éteinte, il ne put découvrir d'où provenoient les coups, et jusqu'à quel point il en étoit menacé. Avant que S. A. R. pût sortir de son lit, on lui porta plusieurs coups, dont quelques-uns sur les bras, sur les mains, et d'autres sur les jambes et sur les cuisses. Le sabre d'uniforme du duc, qui étoit d'ordinaire suspendu dans sa chambre à coucher, servit d'instrument au crime. A la fin, S. A. R. se jeta sur l'assassin, et lui arracha le sabre des mains; mais le scélérat prit la fuite.

S. A. souffroit tellement de la perte de son sang et de cette attaque subite et inattendue, qu'elle ne put crier au secours. Cependant ses gens furent bientôt éveillés, et l'alarme se répandit dans tout le palais, où l'on supposoit que des voleurs s'étoient introduits. Un sergent et des soldats entrèrent alors dans le vestibule, et montèrent jusqu'à la chambre de S. A. R. par des escaliers qui étoient teints de sang, tandis que le duc, aussitôt que l'assassin eut pris la fuite, étoit descendu pour appeler le portier, et se procurer de la lumière. On parcourut toutes les écuries, où l'on ne trouva aucune trace de sang. Enfin on arriva à la chambre qu'occupoit Scillis lorsqu'il étoit de service. En ouvrant la porte on aperçut une grande quantité de sang, et on aperçut le scélérat couché sur son lit, habillé, mais sans habit, ni gilet, ni souliers, avant la tête presque séparée du corps; un rasoir, instrument de son suicide, étoit à côté de lui. Il paroissoit, lorsqu'on le trouva, qu'il y avoit déjà quelques minutes qu'il n'existoit plus. On envoya sur-le-champ chercher des médecins et des chirurgiens, et à trois heures du matin environ, M. Home, chirurgien, et M. Halford, arrivèrent au palais de S. A. R. Le prince de Galles ayant bientôt appris ce terrible événement, se rendit chez son frère pour lui donner toute la consolation et tous les secours possibles; et aussitôt qu'il eut été assuré par les médecins qu'il n'y avoit rien à craindre pour le moment, il partit pour Windsor, afin de tranquilliser la famille royale sur les suites de ce cruel événement. Le bruit de cette funeste catastrophe se répandit bientôt dans la partie occidentale de la ville, et le palais et ses environs furent un peu de temps environnés de personnes de toutes les classes, qui desiroient vivement en connoître les particularités.

A huit heures du matin, on affiche à la porte du palais de S. A. R. le bulletin suivant:

« Les blessures de S. A. R. ne laissent rien à craindre pour le moment, et il est aussi bien qu'on peut le désirer dans sa position. »

Signé A. Hume.

Cleveland-row et tous les quartiers qui environnent le palais, par où les voitures pouvoient passer, ont été couverts de paille, et l'on a pris toutes les précautions possibles pour qu'aucun bruit ne troublât S. A. R. On a craint beaucoup la fièvre, par suite des huit ou neuf blessures assez considérables que le duc a reçues.

Le nom de l'auteur de ce crime infâme est Scillis, comme nous l'avons déjà dit. Il laisse une femme et quatre enfans, dont l'aîné est une fille de huit ans. Cette infortunée petite fille étoit hier dans la foule spectatrice de l'alarme causée par l'horrible catastrophe qui l'a privée de son père. Scillis étoit depuis dix ans au service du duc, mais l'avoit quitté pour entrer à celui de M. Macnets, qui, nous dit-on, est le même qui a épousé la duchesse de Roxburgh. Cependant il rentra bientôt au service de S. A. R., et s'acquit tellement l'estime de son maître, que celui-ci lui donna, ainsi qu'à toute sa famille, un logement dans l'intérieur du palais, communiquant avec Kitchen-court, du côté de Cleveland-row, et avec les appartemens du duc. Là, cette famille reçevoit le charbon, la chandelle, etc., de la maison de S. A. R.

S. A. avoit même daigné être le parrain d'un de ses enfans, et à cette occasion il parvint à engager une de ses sœurs à servir de marraine. En conséquence, Scillis devint en quelque sorte un objet de l'attention particulière de toute la famille royale, dont lui et ses enfans reçevoient beaucoup de petits présens et des plus particulières de bonté. On sait maintenant que Scillis avoit couché les quatre dernières nuits dans la chambre qu'il occupoit lorsqu'il étoit de service, quoique ce ne fût pas son tour, et que les appartemens de sa femme fussent contigus. Comme on lui fit observer cette conduite extraordinaire, il répondit pour excuse, que plusieurs de ses enfans étoient malades. On le vit dans la chambre à coucher du duc, tenant du linge dans ses mains, quoiqu'il n'y eût pas à faire, n'étant point de service, comme nous l'avons déjà dit. On a trouvé dans un cabinet de la chambre à coucher du duc une paire de pantoufles de ce valet-de-chambre, ce qui fait soupçonner qu'il s'y étoit caché pour effectuer son horrible attentat.

On n'a pu imaginer des raisons suffisantes pour que cet individu se soit rendu coupable tout-à-la-fois d'un aussi grand crime et d'une telle ingratitude. On dit seulement qu'il avoit eu une querelle avec un de ses camarades; querelle dans laquelle il fut trouvé coupable selon la décision du duc. On suppose que le ressentiment qu'il en éprouva fut la cause de son crime, qu'on pourroit sans cela attribuer à un dérangement d'esprit; mais comme il s'est caché auparavant dans le cabinet, et qu'il a occupé pendant plusieurs jours son appartement de service, cette hypothèse se trouve par-là même détruite. On dit enfin que Scillis avoit pris ces arrangemens, afin que, s'il eût réussi dans son crime infâme, il pût, au moins pour le moment, faire tomber sur le valet-de-chambre de service le soupçon d'en avoir été seul coupable.

FEUILLETON DU JOURNAL DE L'EMPIRE.

Mardi 19 Juin 1810.

ACADÉMIE IMPÉRIALE DE MUSIQUE.

Fernand Cortès, opéra en 3 actes.

THÉATRE FRANÇAIS.

Le Vieux Fat, *les Deux Frères*.

OPÉRA-COMIQUE IMPÉRIAL.

L'Opéra-Comique, *la Belle Arsène*.

THÉATRE DE L'IMPÉRATRICE.

Le Mariage de Charlemagne, *les Fausses apparences*, *la Femme colère*.

THÉATRE DU VAUDEVILLE.

La Robe et les Bottes, *M. Durutief*, *le Sultan*.

THÉATRE DES VARIÉTÉS.

Le Retour d'un Acteur, *Comme on vient*, *Il arrive le Soir*.

THÉATRE DE LA GAIETÉ.

Prédictions de Mlanka, *les Lunettes-Rose*, *la Femme Hélecia*.

THÉATRE DE L'AMBIGU-COMIQUE.

Les Highlanders; *les Deux Statues*.

CIRQUE OLYMPIQUE DE MM. FRANCONI FILS.

Grands Exercices d'équitation. Voltiges sur les chevaux, suivis de *Soubakoff*, ou *la Révolte des Cosaques*.

Tous les jours spectacle chez M. Pierre, à sept heures et demie.

COSMORAMA, OU PANORAMA PITTORESQUE AUTOUR DU MONDE, *Palais-Royal*, *galerie Vitrée*, n°. 231.

Tous les jours, depuis cinq heures du matin jusqu'à onze. On y jouit de la vue des sites et monumens les plus remarquables des quatre parties du monde. — Prix d'entrée: 3 fr. 50 cent.

L'Éléphant automate, qui boit et mange, se voit tous les jours, rue du Bac, n°. 5, à neuf heures du soir. — Prix: 2 fr., et 1 fr.

THÉATRE FRANÇAIS.

Débuts.

Agréablement occupé des témoignages de l'allégresse publique qui viennent d'éclater aux petits théâtres, j'ai perdu de vue un moment les débutans et débutantes de la Scène française. M. Colson, qui d'abord avoit paru dans l'triomphi des jeunes amoureux, vient de s'essayer dans celui des rois et des tyrans: il a joué le rôle de Pharnace, personnage de la tragédie de Mithridate, dont Crébillon semble avoir emprunté les principaux traits à Mithridate de Racine. La figure, la taille et la voix du débutant conviennent mieux aux rois et aux pères nobles, qu'aux jeunes princes d'après le vaudeville des tyrans, tracé par Mlle Clairon elle-même, leur représentant au théâtre doit être grand et sec; ainsi, pour la nouvelle destination que M. Colson se propose de donner à son talent, il a le consentement de la nature et l'approbation de l'art: il ne lui manque que ce qui doit manquer à tout âge, à tout débutant dont les dispositions n'ont point encore été cultivées par des exercices publics. Puisque le théâtre de Paris aime mieux lire ses acteurs que de les prendre tout faits, pourquoi n'entreprendroit-il pas l'éducation de M. Colson, qui promet beaucoup de satisfaction à ses instituteurs, et qui fait déjà concevoir des espérances bien fondées?

Mlle Duront touche au terme de ses débuts: le voilà fixé, heureux et brillant: de la finesse, de la gaieté, des gentillesses de son âge, et qui séduisent dans la mouvement, de la vivacité, de la pétulance; tout cela, soutenu du jeu de deux yeux noirs et fripons, étoit bien fait pour concilier une grande faveur à Mlle Duront. Le [illegible]

Aquest fou el periòdic oficial de l'imperi Napoleònic, per tant fou una premsa francesa, des del 16 de juliol de 1805, i fins el 31 de març de 1814, continuació del *Journal de Débats et Décrets,* fundat el 1789.[3710]

El citem en aquest estudi perquè fou un diari d'obligada lectura per als francesos, afrancesats i alguns patriotes.

Imprès a París. Devia córrer per ciutats com Barcelona, Girona, Figueres i altres localitats ocupades. Inicialment, devia ser llegit per militars de rang, després, el 1812, durant la integració del Principat, per la munió de funcionaris arribats de França, probablement, també pels afrancesats i il·lustrats catalans, per alguns soldats francesos lletraferits, o bé per patriotes interessats en les notícies franceses.

El 31 d'octubre de 1813, hi hagué la reimpressió a Vic i Reus, del *Journal*, feta per patriotes, però traduït i amb notícies patriòtiques: *Diario del Imperio Francés*, en què es narren les derrotes tan esperades de Napoleó a Europa, però no es tractà ben bé d'una traducció.

Nosaltres no hem pogut consultar cap exemplar reimprès al Principat del *Journal.*

És interessant la forma, dues columnes, que de fet són quatre, tret característic de modernitat d'aquest periòdic.

Fons conservat:

-Arxiu Històric de Girona, en francès i imprès a París, el 1810, un exemplar.

-Retronews.f., col·lecció força completa.

[3710]Retronews.f.

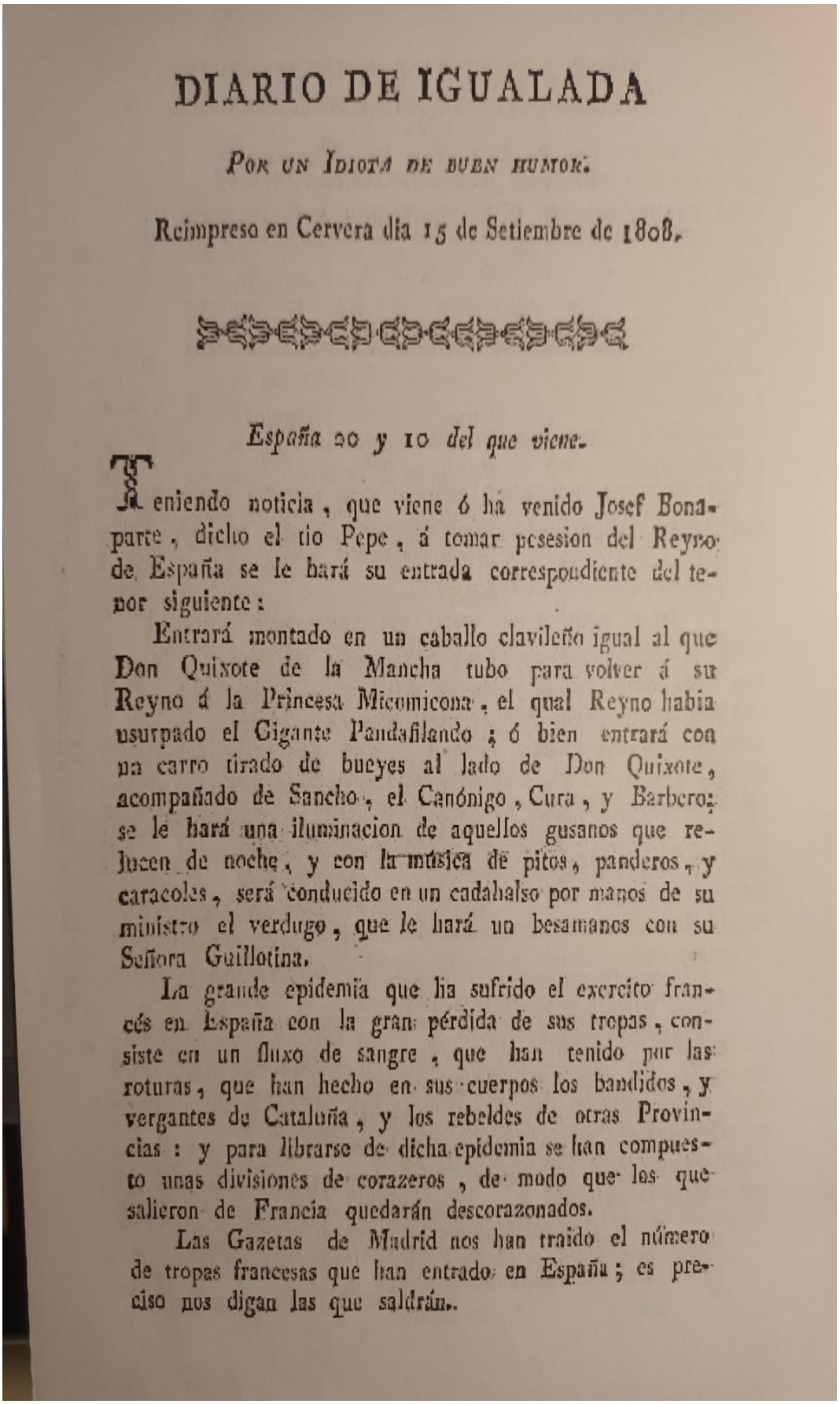

DIARIO DE IGUALADA

Por un Idiota de buen humor.

Reimpreso en Cervera dia 15 de Setiembre de 1808.

España 20 y 10 del que viene.

Teniendo noticia, que viene ó ha venido Josef Bonaparte, dicho el tio Pepe, á tomar posesion del Reyno de España se le hará su entrada correspondiente del tenor siguiente:

Entrará montado en un caballo clavileño igual al que Don Quixote de la Mancha tubo para volver á su Reyno á la Princesa Micomicona, el qual Reyno habia usurpado el Gigante Pandafilando; ó bien entrará con un carro tirado de bueyes al lado de Don Quixote, acompañado de Sancho, el Canónigo, Cura, y Barbero; se le hará una iluminacion de aquellos gusanos que relucen de noche, y con la música de pitos, panderos, y caracoles, será conducido en un cadahalso por manos de su ministro el verdugo, que le hará un besamanos con su Señora Guillotina.

La grande epidemia que ha sufrido el exercito francés en España con la gran pérdida de sus tropas, consiste en un fluxo de sangre, que han tenido por las roturas, que han hecho en sus cuerpos los bandidos, y vergantes de Cataluña, y los rebeldes de otras Provincias: y para librarse de dicha epidemia se han compuesto unas divisiones de corazeros, de modo que los que salieron de Francia quedarán descorazonados.

Las Gazetas de Madrid nos han traido el número de tropas francesas que han entrado en España; es preciso nos digan las que saldrán.

Aquest diari es troba citat per primera vegada al *Catálech de la Exposició Histórica de la Guerra de la Independencia á Catalunya*. Aquesta exposició es va celebrar a la ciutat d'Igualada, els dies 7 al 20 de juny de 1908, per tal de commemorar el centenari de la batalla del Bruc. A l'inventari dels objectes exposats, consta amb el número 1.182, grup II, secció 3a, un exemplar d'aquest diari, propietat de la senyora Caterina Vic.

Segons Antoni Carner:[3711] "El *Diario de Igualada* no devia tenir altre objectiu que divulgar les ordres de la Junta Superior de Lleida, i donar notícies del decurs de la guerra".

Maria Miret[3712] ens diu que possiblement fou imprès fora vila, o bé per un impressor ambulant, i que es va publicar en llengua catalana, però que no ha pogut trobar cap exemplar.

Guillamet,[3713] ha donat a conèixer un exemplar del *Diario de Igualada* al seu llibre. Pensa que l'exemplar trobat és una reimpressió i que "l'original", escrit en català encara està per descobrir. D'aquest exemplar del *Diario de Igualada*, l'únic trobat fins ara, nosaltres ja en vam donar notícia el 1997, a la tesina de Llicenciatura presentada sobre la premsa del període, al departament de Llengua i Filologia Catalanes.[3714]

Vam tenir la sort de trobar un exemplar d'aquesta publicació encabit a l'interior d'un dels *Diario de Cervera*, que existeixen a l'Arxiu Comarcal de la Segarra, a Cervera. Es tracta d'un únic exemplar que té trencada la part baixa de la portada, però que ens dona suficient informació d'algunes coses:

Definitivament, el *Diario de Igualada* va sortir a la llum. En aquest sentit, passà de ser una premsa coneguda per referències a ser-ne una premsa certificada.

Té un subtítol significatiu, almenys la publicació que hem pogut consultar: "*Por un idiota de buen humor*". Ens diu que fou reimprès a Cervera, el 15 de setembre de 1808. Té una sanefa característica, la qual podríem identificar amb les premses cerverines.

[3711] Carner i Borràs, Antoni. *Un cop d'ull a la història d'Igualada*, 1977, pàgina 31.

[3712] Miret i Solé, M. T. *La premsa a Igualada (1808?-1982)*, Barcelona, 1983, pàgines 33-34.

[3713] Guillamet, J. *Els orígens de la premsa a Catalunya. Catàleg de periòdics antics (1641-1833*), Barcelona, 2003, pàg. 353.

[3714] Exposada a la UB, el 29 de setembre de 1997, davant dels doctors Eulàlia Duran, directora, Joaquim Molas i August Bover, amb una nota conjunta d'excel·lent.

El text d'aquesta publicació té un to satíric i mordaç (podria ser un text copiat d'alguna altra publicació de la península, Cadis, potser?).

El *Diario de Igualada* publicà notícies extractades d'altres diaris de la península. Tingué quatre pàgines redactades a una sola columna i el número que hem pogut consultar és escrit en castellà, de clar contingut jocós contra Napoleó i els seus exèrcits. Fou una premsa antifrancesa, com podem comprovar a la portada del número trobat, on es fa referència al viatge del rei Josep a Espanya, tot malparlant-ne.

Contràriament al que suposa Maria Miret, pensem que fou una premsa escrita en castellà i que, possiblement es tracta d'un únic exemplar. Si esporàdicament emprà la llengua pròpia, de moment, no ho podem pas saber, però seria un fet força comú, observat a moltes publicacions patriòtiques.

Respecte a la informació d'Antoni Carner, nosaltres pensem que no només pretenia informar del curs de la guerra i ser-ne un reflex de les disposicions de les juntes de defensa, sinó també una premsa d'entreteniment, com podem observar a la contraportada del número consultat, on hi ha una dècima contra Napoleó.

El *Diario de Igualada* podria haver estat imprès a la vila d'Igualada mateixa. Sabem que, des del 1801, Joaquim Abadal i Casamitjana, impressor i llibreter, germà de Josep, i fill de Joan-Baptista Abadal i Gerifau, de Manresa, era a la vila. També, coneixem que, a la vila, hi hagué la botiga d'en Joan Fàbregues,[3715] com anuncià el diari *Centinela de la Patria en Reus*, a finals de 1813, i, des d'on es feien subscripcions a diversos diaris, per bé que no sabem si hi havia cap impremta. Possiblement, devia ser imprès per una impremta ambulant, ja que fou reimprès a Cervera, lloc on s'imprimiren diverses publicacions de manera sistemàtica.

A la Biblioteca de la Universitat de Barcelona, manuscrit 395, hem pogut trobar un exemplar manuscrit i, per tant, sabem exactament què deia, fins i tot a la portada (recordeu que l'exemplar imprès té la portada tallada: *Diario de Igualada, por un idiota de buen humor*). Fem la transcripció:

[3715]AHCA. Igualada, notari Agustí Viladès i Lledó, manual de 1782, 9389, foli 109. Hi hem trobat diversos Fàbregues, la majoria dels quals eren pagesos, adobers o vinculats a d'altres oficis, però, també hi ha un Joan Fàbregues, comerciant, qui podria haver tingut una botiga des de la qual es fessin subscripcions a diversos diaris.

Diario de Igualada, por un idiota de buen humor.[3716]

"*España 20 y 10 del que viene.*

Teniendo noticia, que viene ó ha venido Josef Bonaparte, dicho el Tío Pepe, á tomar posesión del Reyno de España, se le hara su entrada correspondiente al tenor siguiente:

Entrara montado en un caballo clavileño igual al que Don Quixote de la Mancha tubo para volver á su Reyno, á la princesa Micomicona, el qual Reyno había usurpado el gigante Pandafilando; *ó bien entrara con un carro tirado por bueyes al lado de Don Quixote, acompañado de Sancho, el Canónigo, Cura y Barbero*; *se le hara una iluminación de aquellos gusanos que relucen de noche, y con la música de pitos, panderos, y caracoles, sera conducido en un cadalso* [fins aquí el text imprès. Continua el text manuscrit]: *por manos de su ministro al Verdugo que le hara besamanos con su señora Guillotina.*

La grande epidemia que ha sufrido el exército francés en España, con la gran pérdida de sus tropas consiste en un fluxo de sangre que han tenido por las roturas que han echo en sus cuerpos los bandidos, y bergantes de Cataluña; *y los reveldes de otras provincias*: *y para librarse de esta epidemia se han compuesto unas divisiones de corazeros, de modo que los que salieron de francia descorazonados*.

La gazetas de Madrid nos han traído el número de tropas francesas que han entrado en España, es preciso nos digan las que saldran".

"[*Papa Segovia,*] *20 de hoy*.

[3716]Transcripció diplomàtica del diari imprès. Els claudàtors encerclen paraules poc clares.

"*Se tiene noticia de la derrota de los franceses que han hecho los somatenes de Igualada y demas pueblos vecinos en el 6 y 14 de junio en el Bruch*: *y que tambien los valerosos Manresanos guardaron en las alturas de Can-Masana*".

"*Igualada, 40 del que viene.*

A imitación de algun pueblo que ha hecho cañones de madera de encina para ir contra los franceses, en otra los niños de Escuela han compuesto unos cañones de caña que sufren solamente un tiro, demostrando con esto su inclinación contra los franceses en defensa de la Patria, de esto y todo lo demas se necesita confirmación".

"*Bando*:

Se hace saber al público que qualquiera que quiera recoger los pellejos ó cuerpos de los franceses que han muerto en esta guerra para caxas de tambor que resuenen por todo el mundo, para pergaminos, para zapatos, y para las oficinas de zurzadores acudan á desollarlos, que se les daran de valde.

Con motivo de que todos los tercios que se hacen son de Migueletes, suplican los malcontentos de otros nombres se hagan [*collas*] *ó grupos de tercios de Josepetes, Juanetes, Rafaeletes, Francisquetes, y demas garrigarraquetes*" [o *quiquiriquetes*]."

"*Barcelona, 10 del otro lado.*

En esta son tantos los comestibles que han llegado, que por poco no se murieron de hambre. Son el grande afecto y amor que el general Lechi tiene á los habitantes de Barcelona, movido de gran compasión de no poderles quitar hasta el pellejo, ha mandado se lleven todos sus tercios a la Ciudadela, donde seran guardados juntos con personas. El general Lechi ha hecho publicar una voz con todo secreto, que dice que qualquiera que le quiera hacer un abono para la otra vida se le dara una gratificación.

En la playa de Barcelona, por falta de transitar en ella, han salido muchas hiervas y se pueden acudir a los Boticarios á recibir las que quieran medicinales para el consumo á las Boticas".

"*Otro mundo, 15 del que empieza.*

Los varios franceses que han pasado á la otra vida desde su entrada en España hasta el día de hoy, han presentado un Memorial á los Santos, se les dé un pedazo ó rincón del Cielo, ó estar debajo una escalera para servir de pomos, pero como ellos en esta vida

destrozaron sus imagenes quitandoles brazos, cabezas y orejas no han dado oídos á los suplicantes, y viendo frustrada su esperanza recorrieron á los abismos para ser admitidos, rogando que como aliados los admitieran en sus fortalezas, representando que van á auxiliarlos com han hecho á la España, que los ganaran sendos Reynos y victorias porque son invencibles sus tropas".

[Comença la transcripció impresa].

"*Respuesta de la Junta de Tinieblas á las tropas de Bonaparte*

No ignorando vuestras maldades que aun exceden á las nuestras, que hasta el verdadero Dios á quien nosotros nos humillamos, vosotros habeis pisado, maldecido, ultrajado; *y que vuestra ambición es tanta, que no solo quereis conquistar el Mundo, Cielo é Infierno*; *si que tambien hasta las pobres almas del Purgatorio*: *portanto mandamos, y se cumpla lo mandado bajo pena de nuestra rabia é indignación*; *que hasta haber cumplido las paces con nosotros y nuestro Dios, quedareis prisioneros de guerra, y sereis conducidos á los calabozos mas remotos del Infierno y* (*vosotros y los demas de los vuestros que enbiara la España y demas Reynos de la Europa*) [continua la transcripció manuscrita] *en compañia de vuestro amigo Judas, que así como el dió un ósculo de paz a Jesús en el huerto, vosotros lo disteis en Bayona á Fernando VII, Rey de España*; *por este y otros motivos que no alegamos es nuestra voluntad se cumpla lo mandado en este nuestro Real pozo del abismo, á los 10 de esta semana=Luzbel=Lucifer=Satanas=Astarot, por acuerdo de la junta Cornuelo* [*cornivelo*]".

Décima

"*De Napoleon el traidor*

el engaño que intentaba

no salió como pensaba.

Se ha vuelto en deshonor

sus esfuerzos y valor

en conquistar la España,

le han preparado guadaña

para anticipar su muerte.

Aqui finira su suerte

no le valdra su gran maña".

Pensem que aquest diari, que podríem haver-lo classificat com a premsa de Guerra (es devia haver publicat el 1808, sense continuïtat), fou un diari al servei de la Junta Local d'Igualada. Sabem que, a l'inici de la contesa, la població d'Igualada reclamà la seva independència respecte de la Junta de Vilafranca del Penedès, com també hi hagué rivalitat entre les juntes de Mataró i Granollers, el 1808. En aquest context de rivalitat fraticida, les autoritats igualadines imprimiren un diari com a símbol d'autonomia política, sinó es tractà d'una reimpressió d'un full volander jocós.

Finalment, al juny de 2022, hem pogut consultar, i això és una novetat, un altre exemplar del *Diario de Igualada*, sencer, del mateix exemplar que l'anterior, el qual es trobava dorment en un fons patrimonial, com molts altres documents històrics. Es troba a l'Arxiu Municipal de Valls, fons de la família Prats-Veciana (inv. 5, registre 5664), que fins fa ben poc es trobava sense inventariar. No és casualitat que la família esmentada tingués aquest exemplar, entre molts altres del període, en tot cas, la proximitat entre Igualada i Valls corrobora la nostra visió de rivalitat entre juntes corregimentals que hem esmentat més amunt.

Fons conservat:

-Arxiu Històric Municipal de Valls, un exemplar corresponent al 15 de setembre de 1808.

-Arxiu Històric Comarcal d'Igualada, un exemplar corresponent al 15 de setembre de 1808.

-Biblioteca de la Universitat de Barcelona, manuscrit 395.

(*A 6 quartos.*)

A BENEFICIO DE LA CASA DE CARIDAD.

DIARIO DEL IMPERIO FRANCÉS

DEL DOMINGO 31 DE OCTUBRE DE 1813.

Paris 30 de Octubre.

S. M. la Emperatriz Reyna y Regente ha recibido las siguientes noticias de la situacion del Exército en el dia 24 de Octubre.

La batalla de Wachau habia desconcertado todos los proyectos del enemigo; pero su exército era tan numeroso que aun no se hallaba falto de recursos. Durante la noche llamó con toda precipitacion á los cuerpos que habia dexado sobre su línea de operaciones, y á las divisiones que habian quedado sobre el Saale; y apresuró la marcha del general Benigsen, que llegaba con 40 mil hombres.

Despues del movimiento de retirada que habia hecho en la tarde y durante la noche del 16, el enemigo ocupó una bella posicion á dos leguas ácia atras.

Fué necesario emplear todo el dia 17 para reconocer sus posiciones y determinar con seguridad el punto de ataque. Este dia era á mas de esto necesario para hacer venir los parques de reserva y reemplasar los 80 mil tiros de cañon que se habian consumido en la batalla.

El enemigo por tanto tuvo lugar de reunir sus tropas que habia esparcido en diferentes puntos quando se entregó á

HEMEROTECA NACIONAL

Gómez Imaz[3717] diu que ha vist un exemplar, reimprès a Reus per Rubió, el corresponent al diumenge, 31 d'octubre de 1813, de vuit pàg., i que devia ser una reimpressió del *Journal de l'Empire Français*, reimprès a Vic pels francesos, per bé que Checa[3718] ens diu que no fou pas una publicació afrancesada, perquè la ciutat de Vic, l'octubre de 1813, ja era lliure de francesos.

Nosaltres constatem que es tracta d'una reimpressió del *Journal*, a la ciutat de Vic, a Reus i, potser a d'altres ciutats de Catalunya, i, al mateix temps que no fou una publicació afrancesada, sinó patriòtica, ja que els continguts, per bé que editats pels francesos, evidenciaven les derrotes de l'imperi a Europa i, per tant, la fi de Napoleó s'acostava, notícia molt esperada.

L'exemplar que hem pogut consultar, corresponent al 31 d'octubre de 1813, conté notícies de la guerra a Europa, la crònica datada el 30 d'octubre, a París, en què s'expliquen les batalles perdudes pels francesos de Leipzig i Wachau, traduïdes del *Journal de l'Empire Français*.

D'altra banda, les reimpressions o traduccions de notícies del *Journal de l'Empire Française* foren habituals per als dos bàndols, com per exemple a *La Abeja. Gazeta de Barcelona*, núm. 13, corresponent del 13 d'agost de 1809, trobem notícies estrangeres, com ara de Nàpols, extractades del *Journal*, d'Espanya, d'Alemanya, de la república Helvètica, etc. Al *Diario de Barcelona*, corresponent al 15 de gener de 1814, íntegrament, hi ha un article del periòdic: *Le Journal de l'Empire Française*, on es fa història dels darrers 12 anys de Napoleó i s'elogià l'heroi, entre altres. També al *Diario de Cervera*, núm. 64, corresponent al dimecres, 24 de maig de 1809, pàg. 261-264,[3719] hi ha un extracte en què s'explica la batalla de Ratisbona.

Bertran[3720] també el cita, reimprès a Reus per Rubió, el 1813.

[3717]Gómez Imaz, M. *Los periódicos durante la guerra de la Independencia (1808-1814)*, Madrid, 1910, pàg. 108.

[3718]Checa Godoy, Antonio. *La prensa española durante la Guerra de la Independencia*, Quorum Editores, Cádiz, 2009

[3719]BNC. Reserva, Fullets Bonsoms núm. 10.692.

[3720]Bertran i Pijoan, Lluís. *Premsa de Catalunya*, 1931, pàg. 178-179.

Cases,[3721] Torrent[3722] i Alié[3723] ens diuen que tingué vuit pàgines i que el seu format fou en 4t, editat pels francesos a Vic, però ja hem vist que no fou així.

Fàbregas[3724] ens diu que Gómez Imaz va localitzar els exemplars corresponents al 5 i al 13 d'octubre i que ell ha localitzat el corresponent al 14 de novembre de 1813.

Fons conservats:

-Biblioteca Nacional de Madrid: *Diario del Imperio Francés*. Es tracta de la reimpressió a Reus, per Rubió, del corresponent al diumenge, 31 d'octubre de 1813, l'exemplar que havia consultat Gómez Imaz, al preu de 6 quarts, de vuit pàgines i a benefici de la Casa de Caritat d'aquella ciutat.

[3721]Casas i Font, Pere. *El Diario de Vich en los inicios del periodismo comarcal*, tesi núm. 71 de l'Escola Oficial de Periodisme de Barcelona, Barcelona, 1968.

[3722]Torrent, Joan. "La prensa catalana durante la guerra de la Independencia", *Destino*, núm. 1475, 13 de novembre de 1965, pàg. 52-55.

[3723]Alié i Puigdollers, M. E. *Prensa e impresores en Cataluña y Baleares durante la Guerra de la Independencia*, tesi de l'Escola Oficial de Periodisme de Barcelona, Barcelona, 1972-1973.

[3724]Fàbregas Roig, Josep. Los orígenes de la premsa liberal: el caso del Periódico Político y Mercantil de la Villa de Reus, *Brocar*, núm. 39, Universitat Rovira i Virgili, Tarragona, 2015, pàg. 177-216.

Gazeta Militar y Política del Principado de Cataluña/Gazeta Militar y Política de Cataluña

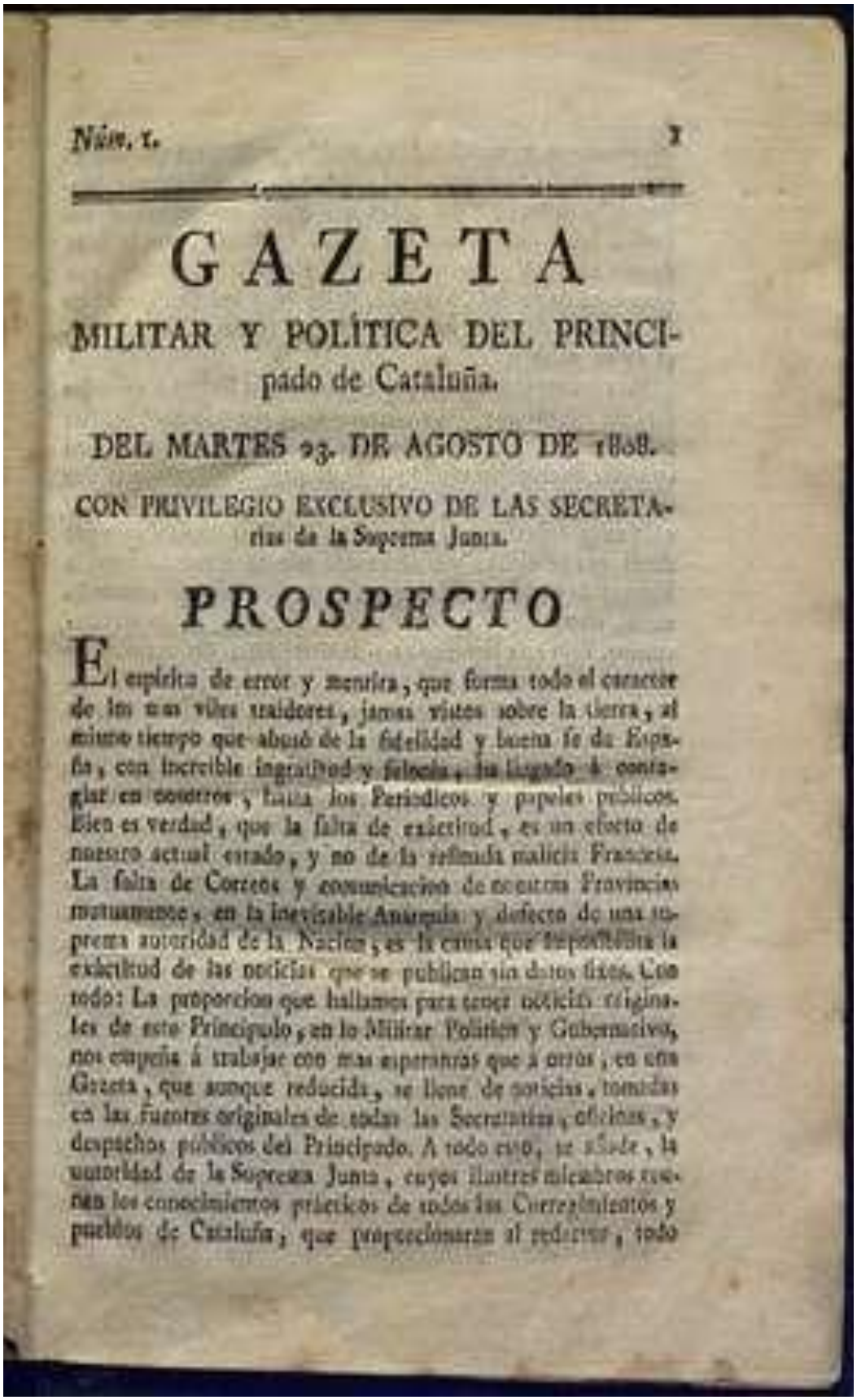

Núm. 1. 1

GAZETA

MILITAR Y POLÍTICA DEL PRINCIpado de Cataluña.

DEL MARTES 23. DE AGOSTO DE 1808.

CON PRIVILEGIO EXCLUSIVO DE LAS SECRETArias de la Suprema Junta.

PROSPECTO

El espíritu de error y mentira, que forma todo el caracter de los mas viles traidores, jamas vistos sobre la tierra, al mismo tiempo que abusó de la fidelidad y buena fe de España, con increible ingratitud y felonia, ha logrado á contagiar en nuestros, hasta los Periodicos y papeles públicos. Bien es verdad, que la falta de exactitud, es un efecto de nuestro actual estado, y no de la refinada malicia Francesa. La falta de Correos y comunicacion de nuestras Provincias mutuamente, en la inevitable Anarquia y defecto de una suprema autoridad de la Nacion, es la causa que imposibilita la exactitud de las noticias que se publican sin datos fixos. Con todo: La proporcion que hallamos para tener noticias originales de este Principado, en lo Militar Politico y Gubernativo, nos empeña á trabajar con mas esperanzas que á otros, en una Gazeta, que aunque reducida, se llene de noticias, tomadas en las fuentes originales de todas las Secretarias, oficinas, y despachos públicos del Principado. A todo esto, se añade, la autoridad de la Suprema Junta, cuyos ilustres miembros reunen los conocimientos practicos de todos los Corregimientos y pueblos de Cataluña, que proporcionaran al redactor, todo

Aquesta publicació patriòtica fou l'instrument oficial de la Junta Superior del Principat de Catalunya per la qual cosa, en alguns dels seus escrits, es reflecteix les tensions amb l'exèrcit espanyol, segons Canals.[3725] La seva tirada fou, també, força accidentada: els dilluns i els dijous, però no sempre es mantingué. Premsa citada per Gómez Imaz.[3726]

La *Gazeta* fou l'òrgan informatiu de la institució resistent, la qual feu patent el seu ideari patriòtic i bel·ligerant contra els francesos, des d'un posicionament ideològic de donar suport a la legalitat vigent, amb la publicació de les proclames i les ordres de la Junta Superior, avisos d'interès al públic, notícies extractades de diaris, amb èmfasi de les notícies de batalles perdudes pels francesos. Es feu ressò de tots els decrets de la Corts de Cadis i en va ser un instrument molt eficaç de lluita i de refutació de totes i cadascuna de les eloqüents proclames i disposicions franceses.

La *Gazeta* tingué informació més àmplia que altres diaris, ja que aquests darrers només tenien informacions de les juntes locals i cossos militars propers. Extractà informació de molts diaris internacionals i peninsulars.[3727]

Aquest diari també defensà la religió catòlica i desitjà el retorn de Ferran VII, per bé que també conté exemplars d'ideologia liberal, impresos pel Brusi, de defensa de les Corts i la legalitat vigent. Inclogué, a més, amb la secció *Cuadernos* o *Libros*, la venda de diversos llibres (treballats a l'Annex).

[3725]Canals Elías, Ignacio. *La imprenta peregrina. La aventura de Antón Brusi Mirabent*, ICE-Brusi, Barcelona, 2014, pàg. 40.

[3726]Gómez Imaz, M. *Los periódicos durante la guerra de la Independencia (1808-1814)*, Madrid, 1910, pàg. 175.

[3727]El *Journal de l'Empire Français*, el *Diario del Imperio Francés*, el *Diario de Barcelona*, el *Despertador de Múrcia*, la *Gazeta de la Regencia*, el *Redactor General*, el *Diario de Alicante*, la *Gazeta Instructiva de Galicia*, la *Gazeta de Oviedo*, la *Gazeta de Aragón*, el *Diario Mercantil de Cadiz*, *La Aurora*, *El Revisor Público*, el *Diario de Algeciras*, *La Abeja* (*del Norte*), *El Postillón* (A Corunya), i extractes del *Correo de Inglaterra*, el *Monitor de París*, del *Boletíin del Imperio Francés*, i de diaris de Girona i de Manresa, també de la *Gazeta del Gobierno*, del *Diario del Castillo de Hostalrich*, del *Correo de Múrcia*, del *Memorial Militar y Patriótico del Exército de la Izquierda*, (Badajoz), del *Diario del Sitio de Mequinenza*, del *Journal du Soir*, del *Diario de Badajoz*, de diaris de Cadis, de Madrid, del *Boletín Patriótico de España* (publicat per la Regència), de *La Aurora* (de Philadelphia), de *The Antigallican Monitor*, *The Anticorsican Chronicle*, el *Diario de Palma*, la *Gazeta Marcial y Política de Santiago*, *The British-Press*, la *Gazeta de México*, la *Gazeta de Lisboa*, la *Gazeta de la Mancha*, *El Conciso* (Cadis), el *New-York Evening Post*, el *Telégrafo Portugués*, *El Amigo de la Verdad* (Palma), *El Censor en el Primer Exército*, el *Semanario Mercantil de la Ciudad de Alicante*, la *Gazeta de Berlín*, el *Procurador General de la Nación y del Rey*, entre altres periòdics.

Canals[3728] ha dit que la resta de periòdics foren subsidiaris d'ella, és a dir, si una notícia encara no s'havia publicat a la *Gazeta*, la resta s'esperaven. No compartim aquesta afirmació, a causa de la fragmentació del territori, de la dificultat en l'arribada de noves i del procés de revolució, com també la publicació de la llei de llibertat d'Impremta, la qual permeté la impressió de diaris amb força llibertat.

La *Gazeta* fou citada per diaris del període, com ara el *Diario de Mallorca*, corresponent al 30 d'agost de 1808, o al *Diario Mercantil de Cadiz*, del 7 de setembre de 1808 i hi arribà regularment a Barcelona, on es repartí i es llegí en reunions clandestines nocturnes, a la Casa de la Moneda, segons Ferrer.[3729]

Se subscribia a les administracions de correus de les ciutats catalanes i de les ciutats peninsulars i a algunes cases privades, segons el núm. 4, corresponent al 30 d'agost de 1808, o el núm. 33, corresponent al dilluns, 19 d'abril de 1813. Tingué una tirada que arribà a diverses poblacions de la península, les Balears i Catalunya.

La *Gazeta* oferí als lectors la subscripció de quatre làmines sobre *Vista de Gerona y la Batalla del Bruch*, a la impremta del Brusi, a Tarragona i a una llibreria de Reus, segons Canals.[3730]

Al número del 23 d'abril de 1813, des de Vic, l'impressor Brusi anuncià la necessitat d'un mosso per tal d'ajudar-lo en la impremta ambulant que acompanyà l'exèrcit, segons Canals.[3731] Nosaltres, hem trobada la notícia al núm. 41, corresponent al dijous, 20 de maig de 1813.

Aquest diari tingué una gran influència per tal de sostenir l'embat de la guerra i per a refutar les informacions aparegudes als diaris napoleònics, ben visible al número 8, del 30 d'agost de 1808: [...] *aumentando el trabajo y la fuerza porqué la Patria esta en peligro*".

[3728]Canals Elías, Ignacio. *La imprenta peregrina. La aventura de Antón Brusi Mirabent*, ICE-Brusi, Barcelona, 2014, pàg. 40.

[3729]Ferrer, R. *Barcelona cautiva, ó sea, Diario exacto de lo ocurrido en la misma ciudad mientras la oprimieron los franceses, esto es, desde el 13 de febrero de 1808, hasta el 28 de mayo de 1814*, vol. IV, pàg. 167, Barcelona, 1815.

[3730]Canals Elías, Ignacio. *La imprenta peregrina. La aventura de Antón Brusi Mirabent*, ICE-Brusi, Barcelona, 2014, pàg. 66.

[3731]Ibíd. pàg. 129.

La refutació de les noves franceses fou fonamental: al núm. 59, corresponent al dijous, 20 d'octubre de 1808: [...] *qué ridicula es la ficción y qué despreciable* [...], en referència a les notícies dels diaris francesos, segons Del Arco.[3732] I, al núm. 82, corresponent al 27 de juliol de 1809: "*El público nos dispensara el trabajo de refutar este caos de falsedades tan ridículamente inventadas*", sobre una carta del ministre francès de finances Champanyi; o al núm. 83, corresponent al 28 de juliol de 1808: "*Los papeles públicos franceses á pesar de la costumbre que tienen de pintar las cosas á su favor, usan en la actualidad de un lenguage que dexan entrever al lector el descontento general de la Europa, los muchos enemigos de la Francia, y los deseos que todos tienen de sacudir un yugo tan injusto como insoportable. Al mismo tiempo que cuentan prodigiosas victorias en el Danubio, de cuya falsedad estamos convencidos por el testimonio nada equívoco de las cartas confidenciales, y de las que se han interceptado, que hablan de alborotos acaecidos en diferentes puntos, de diversos desembarcos verificados por los ingleses* [...]". També, al núm. 15, corresponent al 12 d'octubre de 1809, hi hagué una crítica al redactor del *Diario de Barcelona* al respecte dels decrets de Josep I.

L'any 1809, el peu d'impremta és: "*Tarragona*: *En la imprenta de la Gazeta, baxada del Rosario*", fou imprès per Antoni Brusi. El núm. 36, corresponent al 12 de febrer de 1809, canvià la portada: s'hi llegeix en primer terme *Gazeta Militar,* quan en les anteriors era només *Gazeta* i, més avall, *Militar,* etc.

La *Gazeta*, entre el març i l'agost de 1809, digué que havia a Tarragona una epidèmia, amb 4.200 persones mortes, segons Canals.[3733] El 9 de novembre de 1809, la *Gazeta* anuncià que deixava el monestir de Poblet i es traslladava a Manresa, amb la junta, a causa del setge de Girona, des d'on fou impresa per Ignasi Abadal, entre el 9 i el 26 d'aquell mes.[3734] Rere l'entrada d'Augéreau a Manresa, la *Gazeta* tornà a Tarragona.

La pretensió de veracitat de la premsa *moderna* tingué ressò a les seves pàgines, al *Prospecto* inicial i, des del 1810, en entrar com a redactor el professor d'humanitats Pau Franc, qui escrigué, al núm. 39, corresponent al diumenge, 7 de gener de 1810: "*La verdad es lo mas importante, pero los franceses escriben una cosa y dicen otra*". També,

---

[3732]Del Arco y Muñoz, Luís. *La prensa periódica en España durante la guerra de la Independencia (1808-1814). Apuntes bibliográficos*, Impremta de Joaquim Barberà, Castelló, 1914, pàg. 19.

[3733]Canals Elías, Ignacio. *La imprenta peregrina. La aventura de Antón Brusi Mirabent*, ICE-Brusi, Barcelona, 2014, pàg. 48.

[3734]Ibíd. pàg. 64.

diu que només dirà allò que li comuniquin els seus corresponsals i extregui dels papers públics diversos i que l'ofici de redactor és: "*un empleo mohino*".

Finalment, a l'etapa de la *Gazeta de Cataluña*, el redactor fou el prevere Agustí Torres, qui ja anuncià amb anterioritat, des de les planes de la *Gazeta*, el novembre de 1813, el canvi de nom.[3735] Sabem, doncs, que canvià de nom l'1 d'octubre de 1813.[3736] Es digué *Gazeta de Cataluña*, i continuà la seva publicació fins al juny de 1814.

En molts aspectes, per la llarga durada, per la forma innovadora d'alguns exemplars i per la seva ideologia liberal, com també per la publicació de notícies contrastades en diversos diaris, al darrer període de la publicació, la podem considerar premsa *moderna*.

Al *Prospecto* inicial de la *Gazeta Militar y Política del Principado de Cataluña*, del dimarts, 23 d'agost de 1808, atribuïble al primer redactor Manuel de Santo Tomàs Traggia, se citen directrius de pretensió de veracitat, símptoma de premsa *moderna*. També, se situen els eixos informatius que mantindrà el periòdic: la crítica als diaris napoleònics, com a difamadors i mentiders. El reconeixement de la realitat del país, amb la manca de correus i comunicació entre províncies, la falta de l'autoritat suprema de la nació i els fets de la guerra, per la qual cosa, les informacions poden no ser del tot precises, però l'autoritat de la Junta Superior del Principat de Catalunya i dels seus membres, amb coneixement de tots els corregiments, farà possible una informació acurada, que el redactor escriurà per a coneixement de tothom:

Núm. 1.

GAZETA

MILITAR Y POLÍTICA DEL PRINCIpado de Cataluña.

DEL MARTES 23. DE AGOSTO DE 1808.

CON PRIVILEGIO EXCLUSIVO DE LAS SECRETArías de la Suprema Junta.

PROSPECTO

El espíritu de error y mentira, que forma todo el caracter de los mas viles traidores, jamas vistos sobre la tierra, al mismo tiempo que abusó de la fidelidad y buena fe de Españas, con increible ingratitud y felonía, las llegado á contagiar en nosotros, hasta los Periodicos y papeles publicos. Bien es verdad, que la falta de exáctitud, es un efecto de nuestro actual estado, y no de la refinada malicia Francesa. La falta de Correos y comunicacion de nuestras Provincias mutuamente, es la inevitable Anarquia y defecto de una suprema autoridad de la Nacion, es la causa que imposibilita la exáctitud de las noticias que se publican sin datos fixos. Con todo: La proporcion que hallamos para tener noticias originales de este Principado, en lo Militar, Politico y Gubernativo, nos empeña á trabajar con mas esperanzas que á otros, en una Gazeta, que aunque reducida, se llene de noticias, tomadas en las fuentes originales de todas las Secretarias, oficinas, y despachos publicos del Principado. A todo esto, se añade, la autoridad de la Suprema Junta, cuyos ilustres individuos reunen los conocimientos practicos de todos los Corregimientos y pueblos de Cataluña, que proporcionarán al redactor, todo

[3735] Ibíd. Pàg. 73 i 131.

[3736] El redactor i prevere Agustí Torres, al núm. corresponent al 2 de gener de 1814, ens diu que va aparèixer l'1 d'octubre de 1813, la *Gazeta de Cataluña*.

Es publicà, bàsicament, a la ciutat de Tarragona, però també a Vilafranca del Penedès, Martorell, Sant Feliu de Llobregat,[3737] Tarragona, Poblet, Manresa,[3738] Vilanova i la Geltrú,[3739] Tarragona,[3740] Montserrat,[3741] Solsona, Berga[3742] i Vic, totes aquestes ciutats foren seus de la Junta Superior del Principat de Catalunya. D'altres números sortiren publicats a poblacions o llocs per les quals passava la junta, tot fugint dels imperials.

La periodicitat bisetmanal es veié alterada sovint, a causa de les vicissituds de la guerra. Podem trobar-ne força suplements o números extraordinaris esparsos i alteracions, o canvis en la tirada dels seus exemplars, de 8 o 12 pàg.

Saber amb precisió el total de números publicats és difícil. Si tenim en compte les col·leccions senceres que hem pogut consultar, corresponents als anys 1808, des de la seva aparició, el 23 d'agost, i fins el 21 d'agost de 1810, el nombre va ser de 183 exemplars. El maig de 1814, hem pogut consultar vuit exemplars. Si fem un càlcul aproximatiu, podem dir que el nombre total es podria acostar als 476 exemplars, publicats entre l'agost de 1808 i el juny de 1814.

La Junta Superior del Principat de Catalunya va moure's per tot el territori. Va realitzar una veritable odissea: Quadre aportat per Canals (2014):

[3737]Canals Elías, Ignacio. *La imprenta peregrina. La aventura de Antón Brusi Mirabent*, ICE-Brusi, Barcelona, 2014, pàg. 42. Ens diu que a Tarragona, Vilafranca del Penedès, Martorell i Sant Feliu de Llobregat (1 de desembre de 1808), l'impressor fou Miquel Puig-robí, qui va haver de sortir corrents per l'arribada dels francesos, tot deixant la seva premsa i papers compromesos de la junta. Per la qual cosa, La *Gazeta* no es publicà de nou fins passats dos mesos, i amb un altre impressor, el Brusi, perquè Puig-robí havia perdut credibilitat.

[3738]Ibíd. pàg. 68. Ens diu que Augéreau, l'abril de 1810, entrà a Manresa i s'emparà de la impremta del Brusi, que fou saquejada i malmesa, com també la de Martí Trullàs, impressor del *Diario de Manresa*. Aleshores, el Brusi tornà a Tarragona i la Junta Superior del Principat de Catalunya a Solsona.

[3739]Ràfols i Cabrisses, Josep Maria. *Historia de la prensa en Villanueva y Geltrú*, tesi número 3 de l'Escola Oficial de Periodisme de Barcelona, Barcelona, 1972-73.

[3740]Canals Elías, Ignacio. *La imprenta peregrina. La aventura de Antón Brusi Mirabent*, ICE-Brusi, Barcelona, 2014, pàg. 68. Ens diu que des de Tarragona, el peu d'impremta fou: "*De orden de la Junta Superior del Principado. Tarragona*: *en la imprenta de Brusi, baxada del Rosario*".

[3741]Ibíd. pàg. 97. Ens diu que Antoni Brusi, el novembre de 1812, ja havia marxat de Palma.

[3742]Ibíd. pàg. 83-84. Ens diu que la Junta Superior del Principat de Catalunya marxà a Montserrat, el 17 de maig de 1811, a bord de la fragata *La Merced*, fins a Vilanova i la Geltrú, i, des d'allà fins al monestir, que es trobava sense defenses. També, ens diu que el Brusi no va anar mai a Montserrat, per bé que ho va intentar.

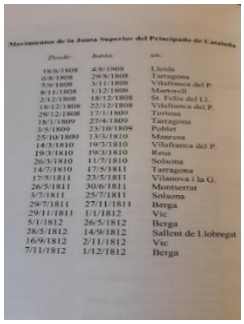

Movimiento de la Junta Superior del Principado de Cataluña

Desde:	hasta:	en:
18/6/1808	4/8/1808	Lleida
6/8/1808	29/8/1808	Tarragona
5/9/1808	3/11/1808	Vilafranca del P.
8/11/1808	1/12/1808	Martorell
2/12/1808	18/12/1808	St. Feliu del Ll.
18/12/1808	22/12/1808	Vilafranca del P.
29/12/1808	17/1/1809	Tortosa
18/1/1809	27/4/1809	Tarragona
3/5/1809	23/10/1809	Poblet
25/10/1809	13/3/1810	Manresa
14/3/1810	19/3/1810	Vilafranca del P.
19/3/1810	19/3/1810	Reus
26/3/1810	11/7/1810	Solsona
14/7/1810	17/5/1811	Tarragona
17/5/1811	23/5/1811	Vilanova i la G.
26/5/1811	30/6/1811	Montserrat
1/7/1811	25/7/1811	Solsona
29/7/1811	27/11/1811	Berga
29/11/1811	1/1/1812	Vic
5/1/1812	26/5/1812	Berga
26/5/1812	14/9/1812	Sallent de Llobregat
16/9/1812	2/11/1812	Vic
7/11/1812	1/12/1812	Berga

Després, passà a Vilafranca del Penedès, impressor Antoni Brusi, des del 6 de setembre i fins el 8 de novembre de 1808. Va continuar publicant-se des de Martorell, entre el 7 i el 28 de novembre de 1808, impressor Miquel Puig-robí. Va desplaçar-se a Sant Feliu de Llobregat, entre els dies 1 al 15 de desembre, també per Puig-robí. Des d'aquí, tornà a la ciutat de Tarragona, on la tornem a veure publicada el 12 de febrer de 1809, en la impremta de la *Gazeta*, Baixada del Roser, per Antoni Brusi, i fins el 19 d'octubre de 1809. A l'endemig, es publicà uns dies del mes de juny a Vilanova i la Geltrú. Sortí publicada uns dies des del monestir de Poblet, on s'havia refugiada la junta, per bé que els peus d'impremta són de Tarragona. Tornà a reaparèixer el 19 de novembre de 1809 a Manresa, a la impremta d'Ignasi Abadal, impressor i llibreter, carrer de Sant Miquel, i fins el 22 de novembre del mateix any. El 26 de novembre de 1809, des de Manresa estant, la *Gazeta* s'imprimí a la impremta de la Junta Superior del Principat de Catalunya, impressor Antoni Brusi, i fins el 14 de març de 1810. També, hi ha alguns exemplars publicats a Montserrat, segons Del Arco.[3743] I de nou, una altra vegada cap a Tarragona, a la impremta del Brusi, Baixada del Roser, des del dia 21 d'abril de 1810 i fins al mes de maig de 1811, per bé que, rere la caiguda de Tarragona, el Brusi amb la impremta i la documentació de la Junta Superior marxà amb la fragata *La Intrépida* cap a Vilanova i la Geltrú, segons Canals.[3744]

Al núm. del 29 de gener de 1811, es publicà el manifest del marquès de Campoverde, governador de la plaça de Tarragona, on s'anuncià als catalans la caiguda de Tortosa, tot acusant de traïdor el seu governador, comte d'Alatxa. Fou condemnat a "*degüello*", pena

[3743]Del Arco y Muñoz, Luís. *La prensa periódica en España durante la guerra de la Independencia (1808-1814). Apuntes bibliográficos*, Impremta de Joaquim Barberà, Castelló, 1914, pàg. 46.

[3744]Canals Elías, Ignacio. *La imprenta peregrina. La aventura de Antón Brusi Mirabent*, ICE-Brusi, Barcelona, 2014, pàg. 85. A les pàgines 83 i 84, però, ens diu que va marxar amb el vaixell *La Merced*.

de mort, però com que no hi era, l'aplicaren a una estàtua seva que hi havia en un passeig de la ciutat, segons Febrer.[3745]

D'ençà la caiguda de la ciutat de Tarragona, Miquel Puig-robí fou designat pels francesos com a un dels set regidors de Tarragona, per bé que no és clar que fos afrancesat, segons Canals.[3746]

Pocs dies abans de la caiguda de Tarragona, el Brusi imprimí la *Gazeta* a Vilanova i la Geltrú, entre el 17 i el 23 de maig de 1811.

Al llarg dels anys 1812 i 1813, apareix publicada a Solsona, Berga,[3747] al convent de la Mercè, i a la secretaria i oficina de la casa del capità general Lluís Lacy, al palau de la marquesa de Castellbell, el novembre de 1812, on la Junta Superior fixà la residència, per bé que també fou a Vic, a finals de 1812, on fou impresa per Felip Tolosa, i a Sallent de Llobregat. El Brusi, aleshores, oferí a Lacy una impremta ambulant, encastada damunt de carros per tal de ser-hi a primera línia de foc, per la qual cosa, hi hagueren dues impremtes, l'una a Berga i l'altra a Vic,[3748] i, potser una tercera ambulant.

Aquest és el periple que va haver de patir la *Gazeta* que anava lligada a la Junta Superior del Principat de Catalunya, al seu torn, immersa en el de la guerra. Si us hi fixeu, els llocs de la seva publicació tenen una relació directe amb el decurs de la guerra, amb les batalles guanyades i amb les perdudes. Podem saber força bé els llocs de publicació, per on passava la Junta Superior i l'esdevenir de la guerra.

Els redactors d'aquest periòdic foren: agost de 1808, el carmelita descalç Manuel de Santo Tomàs Traggia, primer redactor.

[3745]Febrer, J. *Los periódicos de Cataluña y Baleares durante la Guerra de la Independencia (1808-1814)*, tesi número 9 de l'Escola Oficial de Periodisme de Barcelona, Barcelona, 1972.

[3746]Canals Elías, Ignacio. *La imprenta peregrina. La aventura de Antón Brusi Mirabent*, ICE-Brusi, Barcelona, 2014, pàg. 46.

[3747]Ibíd. pàg. 98-99 i 110-111. Ens diu que el baró de Maldà, aleshores refugiat a Berga, comentà al seu diari la impressió de la *Gazeta* de l'1 d'agost de 1812. El baró explicà l'arribada del redactor, fra Domènec Comerma a Berga, provinent de Santa Maria de Merlès. També, sabem que a la *Gazeta*, Comerma escrigué a favor de la Pastoral que imprimí el Brusi, el 13 d'abril de 1813, escrita pels sis bisbes peninsulars de Palma, i que fou comissada. El redactor, però, deia que calia respectar les Corts i les lleis, ja que els bisbes cridaven a la desobediència civil i al restabliment de la Inquisició.

[3748]Ibíd. pàg. 98 i 100.

Al setembre de 1808, el secretari de la Junta, fra Antoni Coma; l'octubre de 1808, el pare Josep Martino; gener a juny de 1809, un altre secretari Anastasi Pinós.[3749]

Al juliol de 1809 i fins al febrer de 1810, l'advocat Joaquim Fleix -qui fou avisat per la Junta que no publiqués certes afirmacions pressumiblement liberals-, fet que ens fa dir que la censura encara es va mantenir, el 1809, en aquesta premsa oficial.

El març de 1810 i fins al març de 1811, el redactor fou el professor d'humanitats Pau Franc -hi col·locà molts peus de pàgina-, amb nombres o amb asteriscos, amb cites aclaratòries dels textos i informacions publicades, amb sou de 10 rals diaris, qui era procliu al capità general, i es mostrà favorable al motí de Campoverde, a Tarragona, en detriment de la Junta mateixa, qui fou reemplaçat pel bibliotecari dels dominics de Barcelona fra Domènec Comerma, segons Desdevises,[3750] i els encarregats de la impremta, per ordre del Brusi, foren el barceloní Miquel Gaspar, el seu fill Jaume, i Domènec Obiols, qui havia tornat de Palma, segons Canals.[3751] Però, al maig de 1811, novament el redactor fou Pau Franc.

Després, novament Comerma, qui es mantingué al càrrec fins a la dissolució de la junta, l'octubre de 1813. Finalment, el prevere Agustí Torres, a l'etapa de la *Gazeta de Cataluña*, gener de 1814.

Hem de dir que les relacions entre ells foren cordials, amb alguns entrebancs i diversitat d'opinions.

Els diaris consultats a l'Arxiu de la Corona d'Aragó, de 1812 i 1813, tenen escolis a la portada, probablement fets per algun arxiver, amb tinta, a més, sobretot a la segona part de 1812, tenen molts forats ocasionats per vespes de paper, o peixets de plata.

La *Gazeta Militar y Política del Principado de Cataluña* fou una publicació oficial del Govern del Principat -premsa d'estat-, que actuà com a propaganda política contra l'avenç

[3749]ACA. Caixa núm. 8, de 25 de gener de 1809. El secretari Pinós, al primer número imprès per ell, va deixar clar les derrotes sofertes, amb expressions de patriotisme i d'esperança en el rei.

[3750]Desdevises, G. "La Junte Supérieure de la Catalogne", *Revue Hispanique*, Vol. XXII, París, 1910, pàg. 233-235.

[3751]Canals Elías, Ignacio. *La imprenta peregrina. La aventura de Antón Brusi Mirabent*, ICE-Brusi, Barcelona, 2014, pàg. 98.

dels imperials i que va haver d'adaptar-se, al llarg dels anys de la guerra, a l'esdevenir polític del país, i refutà les publicacions napoleòniques.

Des de Vic, la tardor de 1813, la *Gazeta* publicà un rodolí popular: "*Lo baró de Erolas és un joc de bolas. El Gay no hi arriva mai. En Manso, fa el ganso y en Milans ja no ataca com abans*".[3752] Nosaltres, però, no l'hem localitzat.

Guillamet[3753] compara aquest diari amb el *Diario de Barcelona*, per ser dues publicacions similars en durada i qualitat de les informacions. També, ens diu que es va publicar la *Gazeta* al monestir de Poblet, els números 16 al 20, de 1809, i que tingué una tirada superior als 400 exemplars diaris. I que va tenir les següents seccions: periòdics d'Espanya i potències aliades, notícies rebudes per altres vies, periòdics francesos, Corts ordinàries, política, articles militars i, finalment, varietats.

Fou l'òrgan de la Junta Superior del Principat de Catalunya i un periòdic d'estat. Clarament mereix aquesta tipificació singularitzada.

N'hem feta una tria dels exemplars segons la ideologia, la forma i els continguts contrastats en d'altres diaris, com també algunes altres notícies interessants:

-L'any 1808, el primer núm., corresponent al dimarts, 23 d'agost de 1808, fou imprès a Tarragona per Miquel Puig-robí, a la premsa de la vídua Canals, Maria Oller, qui esdevindrà la seva sogra, i fins al núm. 32, corresponent al 6 de setembre del mateix any.

-El núm. 4, corresponent al divendres, 2 de setembre de 1808, pàg. 25-32, conté força notícies de la guerra. Als francesos, se'ls anomena: "Carn de bou", perquè en menjaven. Hi hagué les notícies: estat actual de Catalunya, reflexions i crítica del *Diario de Barcelona*, del 12 d'agost de 1808: "[...] *insolencia con la que mienten los papeles franceses* [...] *hay mas mentiras que palabras* [...], arran de l'expedició, saqueig i destrucció del monestir de Sant Jeroni de la Vall d'Hebron, per Lechi, perquè el monestir no tenia defenses, com diuen els francesos. Eren 200 soldats contra 3 monjos. Hi robaren un "Forte-piano, [sic]", i com que hi van trobar poca cosa, cremaren la biblioteca, la sacristia i moltes cel·les, però l'església es va salvar. També, critica el redactor del *Diario de Barcelona*, i diu que el redactor de la *Gazeta* compra el *Diario de Barcelona*. També,

[3752]Ibíd. Pàg. 126.

[3753]Guillamet, Jaume. *Els orígens de la premsa a Catalunya. Catàleg de periòdics antics (1641-1833)*, Barcelona, 2003, pàg. 99, 104-106, 137 i 355.

hi ha un *Suplemento* a aquest número, 4, del divendres, 2 de setembre de 1808, on es parla d'Hostalric, escaramusses de guerra, nota del príncep Salm-Kirbourg, fet presoner, que es troba a casa del degà, ben tractat, notícies de la península, *Aviso al Público*: la caserna general de la Junta Superior del Principat ha estat traslladada a Vilafranca del Penedès, el 31 d'agost de 1808:

Num. 4. (50) 29

GAZETA

MILITAR Y POLITICA DEL PRINCIpado de Cataluña

DEL VIERNES 2. DE SETIEMBRE DE 1808.

Cataluña.

-L'any 1809, el núm. corresponent al 20 de març,[3754] hi hagué l'acció militar del sots-tinent MacVari Dolagarai, qui va salvar els estris útils d'unes bateries d'artilleria.

-El núm. 6, corresponent a l'11 de setembre de 1809, conté un *Epigrama* de dos versos a la portada:

La vida no es el mayor de los bienes,

el oprobio es ciertamente el mayor de los males.

-L'any 1810, el núm. 45, secció de *Variedades*, corresponent al dimecres, 31 de gener, conté el poema:

Es dulce y decoroso

el morir por su patria al virtuoso.

Al cobarde fugaz la fatal suerte

tambien alcanza, y la temida muerte.

[3754]Coroleu, Josep. *Historia de Villanueva y la Geltrú*, Edicions El Cep i la Nansa, Vilanova i la Geltrú, 1979.

-El núm. corresponent al diumenge, 28 de maig de 1810,[3755] de mida foli, és una *Gazeta Extraordinaria del Principado de Cataluña*, amb les següents notícies internacionals i nacionals: d'Alexandria i d'Alcanyís.

-El núm. 74, corresponent al dissabte, 16 de juny de 1810, hi hagué una extensa carta sobre el castell d'Hostalric, en què s'explica com sortiren els militars patriotes de matinada.

-Els núm. 82 i 84, corresponents als dissabtes, 14 i 21 de juliol de 1810, el redactor Pau Franc parla d'un escrit en francès i en català, sobre el jurament de fidelitat a Napoleó. En aquest escrit, aparentment signat per R. Postius, diu que no ha pogut signar-lo, ja que té la carrera d'Escolàstica, és professor de gramàtica i escriu molt bé, i el que es critica està ple d'errades.[3756] (Molt interessant i objectiva aquesta manera de refutar els escrits dels francesos).

-El núm. 16 [sic], ha de ser 106, corresponent al dimarts 16 d'octubre de 1810, pàg. 121-128, fou imprès amb una forma innovadora: dues columnes, de les quals, la primera ocupa un 40%, i la segona, la resta, únic exemplar trobat a tota la premsa estudiada, amb notícies diferents a cada columna. A la primera, Don Blas de Azanza, conseller d'Estat Major, mariscal de l'imperi francès i duc de Dalmàcia, el 7 d'octubre de 1812, es queixà que a Andalusia hi ha molts malfactors i calia prendre mesures: com ara l'organització d'una guàrdia cívica. Els veïns dels pobles on es facin delictes estaran obligats a pagar-los, menys aquells pobles que tinguin guàrdia cívica. A la columna de la dreta, Cadis, 29 d'agost, resposta del Consell de la Regència en què malparla del duc de Dalmàcia i la seva guàrdia cívica, ja que ha aplicat el concepte facciosos a defensors de la religió, el rei i la pàtria. Declara que tots els que puguin dur un fusell seran soldats de la pàtria. Les guàrdies cíviques han de ser suprimides. S'aplicarà consell de guerra si fan foc contra els espanyols. Finalment, hi ha una llista de les cèdules d'emprèstit de 250.000 pesos forts exigits per la Reial Provisió de l'Exèrcit.

[3755]BNC. Reserva, Fullets Bonsoms núm. 10.398. També, hi ha diversos exemplars de l'any 1811: núm. 10.608 i 10.609.

[3756]El redactor, de manera metòdica, compara textos i demostra que són d'autors diferents.

-L'any 1811, el núm. 41, corresponent al dissabte, 12 de gener de 1811, pàg. 311-318. Hi hagué el Peu: *De orden de la Junta Superior del Principado*. *Tarragona*: *En la imprenta del Brusi, baxada del Rosario*".

-El núm. 81, corresponent al dimarts, 4 de juny de 1811, conté el diari del setge de la ciutat de Tarragona. Peu: *De orden de la Junta Superior del Principado de Cataluña*. *En la imprenta de la misma*", amb el mateix peu fins a la caiguda de la ciutat.

-Els núm. 82-83: corresponents al dijous-divendres, 6-7 de juny de 1811, són dues *Gazeta Extraordinaria del Principado de Cataluña*.

-El núm. corresponent al 10 d'agost, conté notícies de la pèrdua de Tarragona: han estat morts 4.000 soldats. Narració detallada del setge i de l'assalt, amb els assassinats, les violacions i el saqueig que després s'hi va fer.

-El núm. corresponent al 13 d'agost, continua la narració de l'assalt i el saqueig de Tarragona. Suchet acusa Senén de Contreres de ser el culpable dels "honors" que han fet els seus homes. Lacy organitza la Junta de Greuges a Vic.

-Els núm. 100-101, corresponents al dissabte-dimarts, 10-13 d'agost de 1811, es donà informació sobre la pèrdua de Tarragona, extractades d'ordres i informes de Mathieu, governador francès de Catalunya i del *Journal de l'Empire Français*. El redactor diu que el relat és del general Contreres, però adulterat.

-El núm. 103, corresponent al dimarts, 20 d'agost de 1811, digué que, a causa de la guerra i dels continus moviments de les impremtes, és possible que alguns exemplars no hi arribin als subscriptors, per la qual cosa, els afectats poden demanar-los i si algú vol subscriure's, pot fer-ho.

-El núm. 104, corresponent al dissabte, 24 d'agost de 1811, conté la notícia de la sentència a mort de l'edecà del baró d'Eroles Narcís-Manuel Massanes, anunciada en un imprès en francès i català, publicat a Perpinyà. Nota: d'ara en endavant, la *Gazeta* també es trobarà a Mataró, a casa de Francesc Soler, carrer de la Riera.

-El núm. 107, corresponent al dimarts, 30 d'agost de 1811, pàg. 855, hi hagué un escrit del redactor en què criticà el redactor del *Diario de Barcelona*: "*Ah, si estos sacrificios, y otros semenjantes que exigen á la fuerza los enemigos en los terrenos que ocupan, se hubiesen hecho voluntariamente á favor de nuestros defensores, qué otro semblanta presentaría nuestro Principado*! *Pero todavía es tiempo, por mas que garle el vil*

renegado español, traidor á su patria, en los diarios de Barcelona, de 22-23-24 i 25 de agosto de 1811, donde con sumo descaro é insolencia ha insertado un sin fin de sandeces, mentiras y contradicciones".

-Els núm. 110-112, corresponents al dissabte, al dimarts i al dissabte, 14, 17 i 21 de setembre de 1811, contenen una Nota: trobareu la *Gazeta* a Vic, a casa de Joan Dorca, impressor i llibreter, plaça Major. Venda de l'exemplar núm. 3 del *Zelador Patriótico Extravagante* a Berga, a la impremta de la *Gazeta*, a 3 rals de billó. També, conté una crítica ferotge, al llarg de sis pàgines, sobre el nou redactor, el prospecte i els continguts del *Diario de Barcelona*. També, una crítica ferotge, al nou redactor del *Diario de Barcelona*:

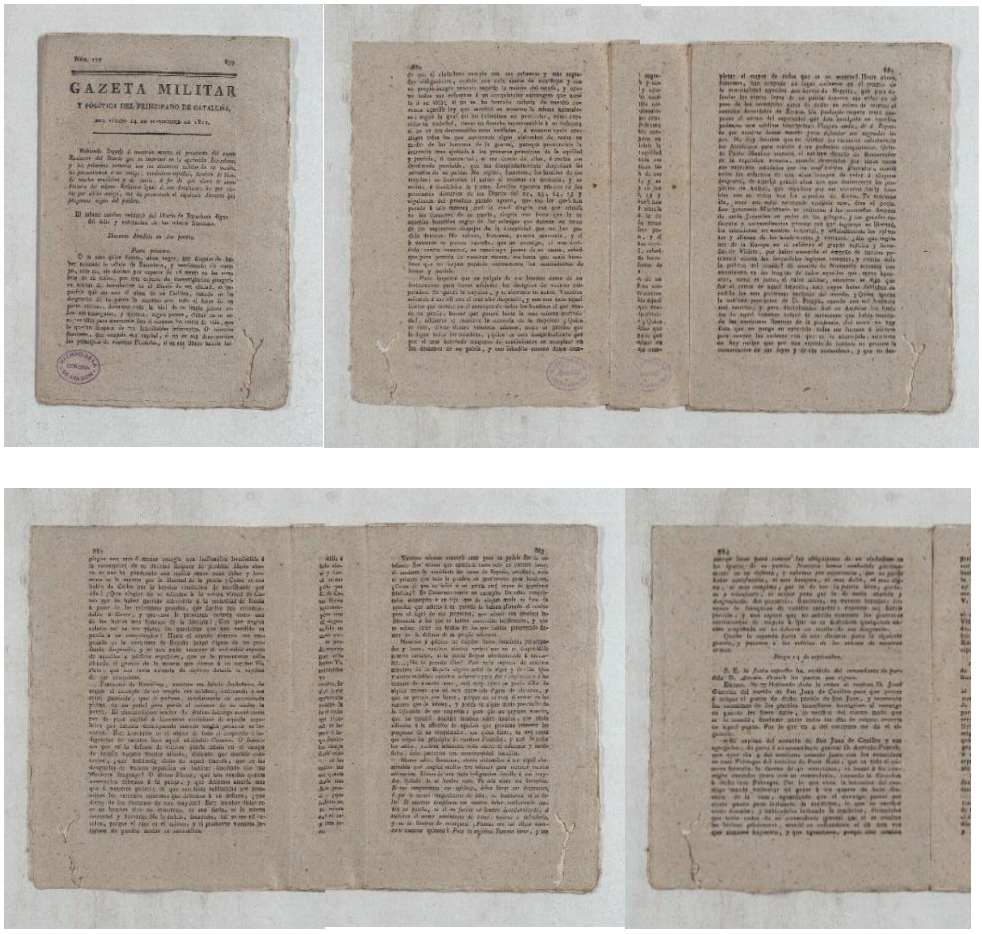

GAZETA MILITAR

Y POLÍTICA DEL PRINCIPADO DE CATALUÑA.

Aquestes crítiques al redactor Igual, del *Diario de Barcelona*, són un exemple de la guerra de propaganda del bàndol patriòtic, immers en una lluita de desmentiment de l'enemic.

-El núm. 114, corresponent al dissabte, 28 de setembre de 1811, hi hagué unes reflexions sobre les illes Medes, disposades com a presó i lloc de defensa, signades per *Un buen Patriota* (109). Nota: si algú es troba a Mallorca, i vol subscriure's a la *Gazeta*, podrà fer-

ho a l'administració de Correus de Palma, al preu de 7 pessetes per tres mesos, 14 per sis mesos i 28 tot l'any, portades a casa gratuïtament.

-El núm. 115, corresponent al dimarts, 1 d'octubre de 1811. Comté una quarteta signada per D. B. i consagrades a Lacy, en castellà (poden ser d'inspiració romàntica, en castellà, 12 versos).

-El núm. 118, corresponent al dissabte, 12 d'octubre de 1811, hi hagué la notícia de les Corts: incorporació a la nació del senyorius jurisdiccionals. L'abolició del vassallatge, en què no hi hauran privilegis exclusius, etc. "*La noticia y Edicto se fixara en los parages públicos y acostumbrados de Vic*", per ordre de Lacy.

-El núm. 119, corresponent al diumenge, 13 d'octubre de 1811, feu referència, una altra vegada al redactor del *Diario de Barcelona*: "*Para alhagar los oídos del diarista de Barcelona, que blasonando de un gusto exquisito en las piezas de música teatral, se quexa en su Diario galo-hispano, del 28 de setiembre, de los patriotas que sólo sabemos cantar el aria rusa contra la Francia*", arran de la guerra entre ambdós països. Ball per la companyia valenciana. Poema de la Universitat de Cervera al general Lacy i al baró d'Eroles: sonet en castellà de 14 versos (neoclàssic), escrits com si d'una obra de teatre es tractés, que ha expulsat els francesos de l'Estartit, Igualada, Montserrat, Cervera i Tàrrega.

-El núm. 121, corresponent al dimecres, 16 d'octubre de 1811: *Gazeta Extraordinaria del Principado de Cataluña*, hi hagué un escrit irònic sobre els francesos: "[...] *continua la representación harmónico-militar* [...] *tragicomedia titulada*: *Elevación aerostatica y profunda humillación de los franceses en el castillo de Bellpuig*".

-El núm. 122, corresponent al dissabte, 19 d'octubre de 1811. Nota: "*Se subscribe a esta Gazeta en las administraciones de correos, á 28 r. v./ 3 meses; 56/ 6 meses y 112/ año, francas de porte i gratis las extraordinarias. En Mallorca, se subscribe en la administració principal de Palma*".

-El núm. 123, corresponent al dimarts, 22 d'octubre de 1811, hi ha una carta sobre el discurs contra el redactor del *Diario de Barcelona*:

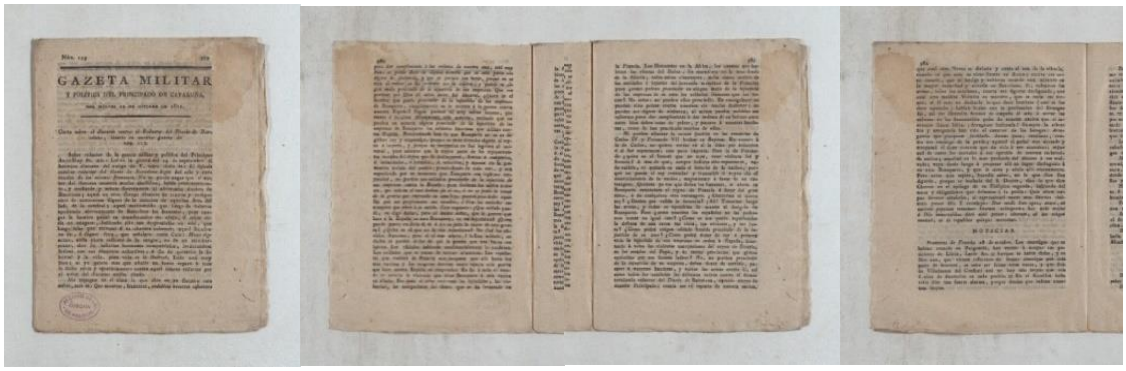

-El núm. 124, corresponent al dissabte, 26 d'octubre de 1811, conté un poema en català, escrit per un habitant del Rosselló (treballat a la Quarta part d'aquest estudi). També, conté les comunicacions del redactor del *Diario de Barcelona*, números 123 i 124, en què ambdós redactors es malparlen: picabaralla. També, conté un *Artículo Comunicado*: escrit d'un oficial francès sobre la guerra, signat per: Q. S. M. B.=R. G. Anunci de la nova *Constitución de la Monarquía Española*. Amb el títol de *Cuaderno,* hi ha un escrit sobre la il·licitud del jurament de fidelitat a Napoleó.

-El núm. 125, corresponent al dimarts, 29 d'octubre de 1811, conté la narració de l'alliberament fet per Eroles de la Universitat de Cervera. Amb el nom de *Cuadernos,* hi ha la venda de llibres: *Manifiesto de la Junta Superior del Principado de Cataluña sobre la pérdida de Tarragona*, a la impremta de la *Gazeta* i d'altres llocs, al preu de 8 rals de billó. Carta sobre els estralls fets pels francesos a Montserrat.

-El núm. 126, corresponent al dissabte, 2 de novembre, conté una crítica al redactor del *Diario de Barcelona*, del 19 d'octubre:

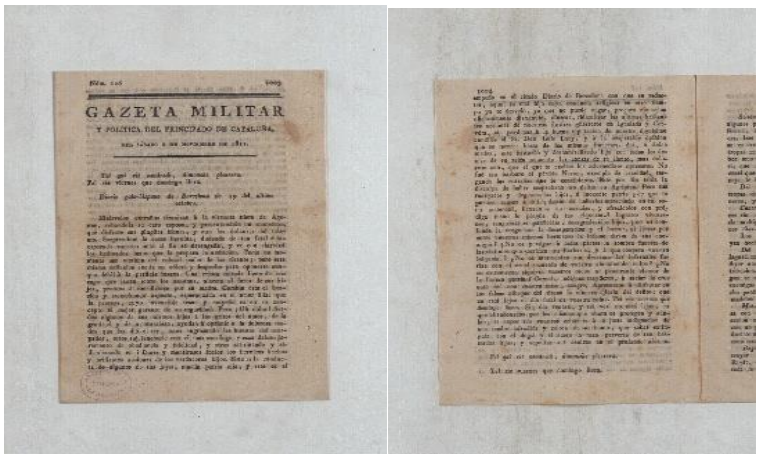

També, conté notícies dels francesos, que s'han tancat a Lleida. Els francesos han estat foragitats de la Cerdanya i s'han tancat a Montlluís. Notícia del saqueig de Montserrat, amb detalls.

-El núm. 128, corresponent al dissabte, 9 de novembre de 1811, hi hagué un escrit amb forma de col·loqui anomenat: *Mina y un General*, en castellà, 34 línies.

-El núm. 129, corresponent al dimarts, 12 de novembre de 1811, sobre el Concili de París es diu que Napoleó ha empresonat Pius VII. Anunci d'un nou diari a Alacant: *El Expectador del II y III Exércitos* (s'hi explica la periodicitat, el preu, etc.).

-El núm. 131, corresponent al dilluns, 18 de novembre de 1811, hi hagué un *Dialogo sobre el servicio del Rey, entre un padre aldeano y sus hijos, calentandose á la chimenea*, és una crítica de Napoleó (quatre pàgines).

-El núm. 132, corresponent al divendres, 22 de novembre de 1811, s'escrigué que València ha estat envaïda per Suchet, i que han estat penjats Prat i Ignasi Ramon, per espies i per haver publicat notícies falses, extractada del *Monitor Secreto* [sic].

-El núm. 138, corresponent al diumenge, 15 de desembre de 1811, conté la notícia de l'estat de la Tresoreria de l'Exèrcit del Principat de Catalunya: 467.878, 31 rals, i el producte de duanes: 1.140.296, 31 rals. També *Cuadernos*, és a dir llibres a la venda (referenciats a l'Annex). *Aviso*: "*Si los señores subscriptores quieren con mas promptitud la Gazeta, pueden enviar por ella los domingos y miércoles, de la 11 á las 12, en la Imprenta de la Junta Superior del Principado de Cataluña, donde también se vendera al precio de 5 quartos*".

-El núm. 139, corresponent al dimecres, 18 de desembre de 1811, conté notícies que els francesos han condemnat a pena de mort, per còmplices, les persones que vivien al castell de Figueres: Joan Màrquez, encarregat del magatzem, Joan Jonyne, procurador, i els germans Genís i Pere Pons. Capitulació de la ciutat de València.

-El núm. 141, corresponent al dimecres, 25 de desembre de 1811, hi ha *Cuadernos*: *Representación dirigida á la Junta Superior del Principado de Cataluña*, escrita per Vicenç Ferrer i Antoni Serraïma, persones formaren part de la Junta de Col·legis i Gremis de Tarragona, sobre les expressions del canonge Josep Abellà i Navarro, a un llibre publicat per ell, en relació a l'esmentada Junta. Es ven a la impremta de la Junta Superior i a Arenys de Mar, en la impremta de Ferrer, al preu de 5 quarts.

-L'any 1812, núm. consultats: 1-8, de l'1 fins el 29 de gener de 1812.

-El núm. 1, corresponent al dimecres, 1 de gener de 1812, hi hagué un escrit del redactor: *Año nuevo, guerra nueva*: "*El español constante, lo que emprendió una vez, sigue adelante* [...]".

-El núm. 3, corresponent al dimecres, 15 de gener de 1812, conté la secció *Cuadernos*: *Cataluña atribulada suplica al augusto congreso de las Cortes*, al preu de 6 rals de billó, sobre la petició d'ajuda. Sembla que els francesos ja comencen a tenir problemes.

-El núm. 4, corresponent al diumenge, 19 de gener de 1812, pàg. 31-32, el redactor criticà el redactor del *Diario de Barcelona*: "*Reflexiones políticas sobre la grosera impostura del redactor en los días 30 y 31 del último diciembre, contra la conducta de los ingleses en España, y particularment en esta provincia*". Continua: "*No se puede dudar que el talento de los diaristas de la mentirología son sobremanera reducidos. En sacandoles de 4 ó 6 puntos, ya no hay que buscar por donde canten. Semejantes á los titiriteros, y farsantes, tienen que volver á empezar por donde acabaron, y no se les sacara de su rutina, aunque las hagan pedazos*". En aquest mateix exemplar, parlà de l'aparició de: "[...] *un nuevo gazetero de Gerona, animada del mismo espíritu, como es de ver en la segunda gazeta de su cuño del corriente enero. Se ve que este es en el día el espíritu general de todos los folletos franceses*". Es tracta, evidentment, de la *Gazette de Gironne*.

A partir d'aquest número i del concepte de *mentirología nueva*, de la mà del professor d'humanitats, Pau Franc, i fins al setembre de 1813, de la mà de Domènec Comerma, les crítiques sistemàtiques contra Igual, redactor del *Diario de Barcelona*, i la seva secció d'*Anti-diarios insurgentes* actuaren com a contrabalançament en la refutació de les notícies dels afrancesats. També, hi conté una notícia del cara-girat Boquica. Notícia de la demolició dels francesos dels baluards de Girona. Reflexions sobre la "*grosera impostura del redactor del Diario de Barcelona, en los días 30 y 31 de diciembre de 1811*", qui criticà la conducta dels anglesos a Espanya i al Principat:

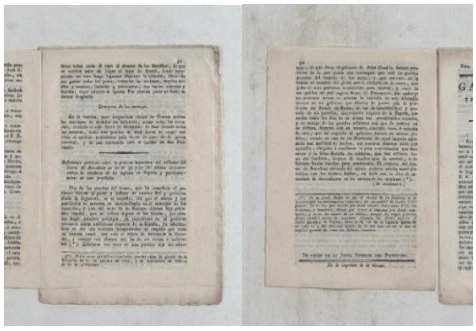

-El núm. 5, corresponent al dimecres, 22 de gener de 1812, conté notícies del Concili de París: els cardenals s'han negat a totes les propostes de Napoleó. *Mentirologia Nueva*: sobre un decret de Decaen. Notícia que des del 2 de gener de 1812, a Girona, es publicarà pels francesos una *Gazeta de Gerona* [sic]. Acabà amb la continuació de la "*grosera impostura*" del redactor del *Diario de Barcelona*. També, hi conté notícies de Sicília i de la guerra a Espanya. La guerra continua (elogi). I conclouen les reflexions del redactor sobre el seu homòleg del *Diario de Barcelona*, pàg. 36-40:

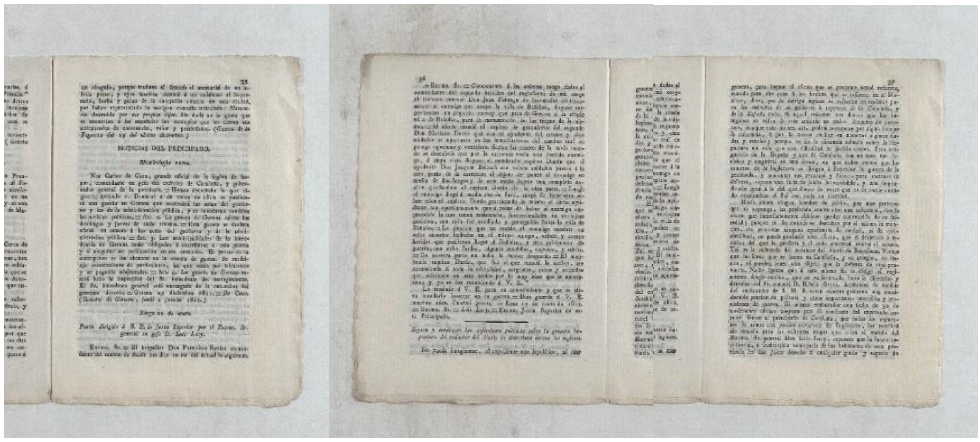

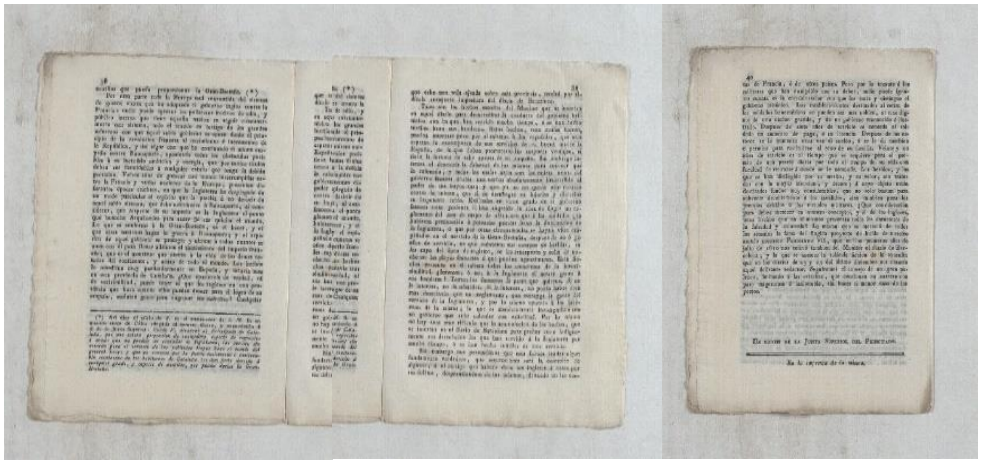

-El núm. 7, corresponent al diumenge, 26 de gener de 1812, *Cuadernos*: *El grito de la Nación por las circunstancias del día*, en forma de col·loqui, en quart, escrit per un professor resident de medicina, es ven a Palma, al despatx del *Diario* i a la botiga de Carbonell, plaça de la Cort, i al despatx de Schalter, davant de la Plateria, i al Born d'aquella ciutat; també, es ven a Vic, Mataró i Sitges, al preu de 3 rals de billó.

-El núm. 9, corresponent al 5 de febrer, que inclogué informació d'àmbit internacional i d'altres escrits d'opinió i d'entreteniment, conté una refutació del cirurgià francès Antoni

Saint-Germaine a l'obra de l'afrancesat doctor Francesc Salvà i Campillo: *Relativa al arreglo de estudios médicos*.

-El núm. 41, corresponent al dilluns, 18 de maig de 1812, hi hagué la notícia de la mort del capità de la brivalla Quintana, fill de Manresa, amb 14 soldats seus.

-L'any 1813, el núm. 1, corresponent al divendres, 1 de gener de 1813, pàg. 1-3, conté un llarg escrit sobre la història del periodisme mundial, força interessant.

-El núm. 7, corresponent al divendres, 22 de gener de 1813, hi hagué unes regles per a ser un periodista il·lustrat.

-El núm. 8, corresponent al dilluns, 25 de gener de 1813, el redactor criticà el seu homòleg del *Diario de Barcelona* perquè aquest critica Wellington. A les pàgines 63 i 64 es donen unes regles per a ser un periodista il·lustrat: "*Aprenda, no ya de los periodistas de Cadiz, sinó de los finísimos de Madrid, que forman el cuerpo de reserva* [...]", signades per F. A. de C.

-El núm. 10, corresponent al dilluns, 1 de febrer de 1813, pàg. 74 i 75, hi hagué una carta escrita en català, a la columna de l'esquerra, i la seva traducció a la columna de la dreta, en castellà, escrita per Marià Llovet a Esteve Pagès, datada a Berga, el 16 de desembre de 1812, en què es malparla de Lacy.

-El núm. 13, corresponent al divendres, 12 de febrer de 1813, conté una: "*Respuesta á parte del artículo comunicado por el señor Y. V. al supuesto Censor en el Primer Exército*, imprès a Vic, el dimarts, 15 de desembre de 1812: "*Papel que desvanece una calúmnia impuesta al papel de Cataluña, á Berga*", és a dir a la *Gazeta Militar y Política del Principado de Cataluña*, que inclou una dura crítica contra els francesos i el redactor Igual [sic] del *Diario de Barcelona*.

-El núm. 14, corresponent al dilluns, 15 de febrer de 1813, conté un poema en castellà: *Himno al Excmo. Sr. Duque de Ciudad-Rodrigo* (Wellington), són 28 versos signats per J. V. A. V.

-El núm. 17, corresponent al divendres, 26 de febrer de 1813, el redactor es queixà per la falta de la *Guía de Forasteros*.

-El núm. 22, corresponent al dilluns, 15 de març de 1813, escrit a dues columnes, a l'esquerra, en italià, i a la dreta, en castellà, sobre una carta de Pius VII, des de

Fontainebleau, el 25 de gener de 1813, comentada pel redactor, qui comentà que és una farsa i que tenen el Papa pres. També, hi hagué una carta signada per *El amigo de la Verdad*, sobre un escrit filosòfic.

-El núm. 23, corresponent al divendres, 19 de març de 1813, pàg.177-180, sobre la llibertat d'impremta. El redactor diu que Godoy i Urquijo volien acabar amb els frares.

-El núm. 24, corresponent al dilluns 22 de març de 1813, el redactor de la *Gazeta* parla sobre el seu diari, anomenat-lo ja *Gazeta de Cataluña*, i diu d'ella: "*Se trata de un diario de noticias de verdad*".

-El núm. 31, corresponent al dilluns, 12 d'abril de 1813, s'anuncià la subscripció al despatx d'un nou diari: *Semanario Mercantil de la Ciudad de Alicante*. Hi hagué un *Artículo Remitido*: sobre un article anterior del redactor sobre els "erudits" de Solsona, que era una crítica. Al respecte, qui subscriu l'article, ofès, li respon al redactor que a Solsona hi ha molts erudits, i ell n'és un. Afegeix que qui va escriure l'article que donava peu a la resposta del redactor era un erudit de *bastardilla*, i li envia un poema escrit en castellà de 10 versos, signat per: *Su apasionado Servidor Blas Cor de P.*, a Solsona, el 27 de març de 1813.

-El núm. 33, corresponent al dilluns, 19 d'abril de 1813, el redactor comunicà que s'obre subscripció per a uns gravats dels herois de la pàtria, fets pels professors López Enguidanos i Esteve, sis estampes a 48 rals de billó.

-El núm. 34, corresponent al divendres, 23 d'abril de 1813, hi hagué una dècima que fou penjada al balcó de l'ajuntament de *Verja*, per disposició del jutge de Primera Instància Juan Manuel Lubet, que defensà la Constitució, en llatí:

Quem Rusia, Prusia, Alemania,

imo potius omnes gentes,

fugint pertimescentes,

vinat, debellat Hispania.

Vivat, et vivat Britania,

auxiliatrix hispanorum,

atque memoriam illorum

oblivio nunquam abolebat.

Nec gloria, et honor obsoleat,

per saecula saeculorum.

També, inclou un altre sonet en llatí: *Sonetus latinissimus*:

Oh tu qui in portuensi civitate

dum alcaldeum bastonem empuñasti,

tam grandem, tamque ingentem te mostrasti,

quercum aequare ut poses quercitate:

Tu in excloenda qui latinitate

ipsummet Xerxem longe superasti,

decimam latia in lingua cum ructasti

constitutionis pro celebritate:

Recipe in hoc soneto tam latino

quam fuerunt versos tui, testimonium

que noscat Orbis te latinizamtem;

Hocce etsi vocent nomine asinino

rudere multi: *ego te Bolonium*

nunquam rudentem dicam, sed ructatem.

-El núm. 37, corresponent al divendres, 7 de maig de 1813, hi hagué una cita sobre el teatre a Barcelona, diu: "*Estando el teatro lleno de gentes (de la clase que lo llenan), á las ocho y media de la noche, apareció en los corredores del segundo piso la siguiente cuarteta*:

Mientras viva FERNANDO,

la siempre fiel Barcelona

no reconocera otra persona,

ni obedecera otro mando".

-El núm. 38, corresponent al diumenge, 9 de maig de 1813, el redactor criticà l'homòleg del *Diario de Barcelona* perquè anomenà "*Minadas*" als fets d'armes d'Espoz i Mina per Navarra. Li diu que és un renegat.

-El núm. 41, corresponent al dijous, 20 de maig de 1813, el redactor posà un anunci: "*Si hay algun mancebo impresor á que le acomode trabajar en una imprenta volante que va á destinarse para seguir á este Primer Exército, sirvase desde luego conferirse en Vich, con don Antonio Brusi, impresor del mismo*".

-El núm. corresponent al dilluns, 12 de juny de 1813,[3757] hi hagué una *Gazeta Extraordinaria del Principado de Cataluña*, que parlà sobre la derrota de Napoleó a Alemanya. Des de Manresa, comuniquen que hi han arribat 1.200 francesos a Centelles. Impresa a Tarragona i reimpresa a: "*Cervera*: *En la oficina de la Real Universidad. Véndese en la casa de la junta corregimental*":

353

GAZETA EXTRAORDINARIA DEL PRINCIPADO
de Cataluña del Lunes 14 de Junio.

QUARTEL GENERAL DE TARRAGONA.

Acaba de recibirse la agradable noticia de la completa derrota que ha sufrido el exército grande francés en Alemania. Buonaparte en persona ha sido arrollado. Siguiendo el sistema que le ha proporcionado tantas victorias, y queriendo á fuerza de rapidas marchas ocultar las perdidas que habia padecido en la batalla de Ratisbona, se determinó á pasar el Danubio en frente del Ebersdorf.

Dos islas dividen este rio por aquella parte: La mayor llamada Lobau tiene poco menos de circuito, y el brazo del rio que la separa del continente solo 70 de ancho. El 18 de Mayo pasó la division Molitor en barcos á esta isla. El 19 se establecieron los puentes de comunicacion por direccion del Coronel de artilleria Aubry, y el 20 pasó el Emperador á la misma. Aquella noche la caballeria ligera del General Lasalle y las divisiones Molitor y Boudet, atravesando el último brazo del rio, llegaron á la orilla izquierda, cuyas posiciones reconoció Buonaparte el dia 21 acompañado del Principe de Neufchatel y de los Mariscales Duques de Ribuli, y de Montebello.

Los Austriacos que por uno de los movimientos mas acertados habian arrollado hasta aquel sitio al exército francés dexaron que este atravesase el rio, y tomase posicion apoyando su derecha en el lugar de Esling, y la izquierda en el de Gross-Arpen. Siguros de alcanzar la mas brillante victoria, no se presentaron en el campo hasta el 21 á las quatro de la tarde en que el General Bellegarde hizo un falso ataque sobre la izquierda enemiga, entretanto que llenaba á aquel punto la atencion de los francesa, el Archiduque Cárlos dirigió magestuosamente sus fuerzas, y acometió con el mayor ardor el ala derecha de Buonaparte.

Nueve mil hombres deseosos de vengar los insultos he-

Deixà d'imprimir-se a finals de setembre de 1813.

Fons consultats:

-Arxiu-Biblioteca Episcopal de Vic, exemplars esparsos de 1811, i la *Gazeta Extraordinaria del Principado de Cataluña*, corresponent al dimecres, 16 de gener de 1811.

[3757] BNC. Reserva, Fullets Bonsoms núm. 10.688.

-*Hemeroteca Digital de la Biblioteca Nacional de Madrid*, exemplars corresponents al 15 de gener i al 2 de febrer de 1811.

-Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona, col·lecció completa corresponent als anys 1808 i 1809. Any 1810, fins al 21 d'agost. Any 1811, només els corresponent al 2 i 22 de desembre. Any 1812, fins el 29 d'octubre. Any 1813, fins el 27 de juny. Hi destaquem la informació de l'any 1813.

-Biblioteca Nacional de Catalunya, Reserva: (GIV-IB 19/8), fons Joan Givanel: 1808, núm. 4-6, 8-9, 11, 13-15, 17, 19-20, 28, reimpresos a Mallorca per Felip Guasp. També, els núm. 30, 33, 35, 43 i 58. Any 1809: el 66 i els corresponents al 3 abril, un d'extraordinari, del 28 de maig, el 22 de juliol i 21 de setembre. 1810: suplement del 19 de gener, i el 16 de juny. 1811: exemplars del 6 al 141. 1812, el núm. 99 i els corresponents 1, 3, 5, 7, 30, 32, 35 i 37-45.

-Reserva, Fullets Bonsoms, núm: 10.610, 10.398, 10.608, 10.609 i 10.688.

-ACA. Divers, Junta Superior de Catalunya, caixa núm. 174: exemplar núm. 16, del 16 d'octubre de 1810.

-Caixa núm. 191. (30 d'agost i 15 d'octubre de 1810, i des de l'1 de juny de 1811 fins el 29 de maig de 1812). Any 1811: dies 1, 4, 6, 7, 8, 11, 15, 18 de juny de 1811; 3, 6, 10, 13, 17, 20, 24, 27 i 31 d'agost de 1811; 3, 7, 10, 14, 17, 21, 24, 28 de setembre de 1811; 1, 5, 8, 12, 13, 15, 16, 19, 22, 26 i 29 d'octubre de 1811; 2, 9, 12, 18, 22, 25 de novembre de 1811; 6, 12, 15, 18, 22, 25, 29 de desembre de 1811; 1, 5, 15, 19, 22, 26 i 29 de gener de 1812.

-ACA. Reial Patrimoni, ARP, Biblioteca Auxiliar, Premsa, caixa núm. 143, exemplars de 1811: el núm. 41, del 12 de gener de 1811; núm. 80-142, de l'1 de juny fins el 29 de desembre de 1811: falten els exemplars núm. 42 a 79; 88 a 97, el 127; 130, 135. Exemplars de 1812, exemplars des del núm 1 fins al núm 8 (falta el 6).

Síntesi:

Hem tractat la ideologia, la forma i els trets distintius d'aquests diaris, aspectes que sintetitzen la doctrina d'aquestes publicacions a la fi de l'Antic Règim. Hem intentat de visualitzar aquests aspectes en un gràfic, en el benentès que aquesta premsa Singular tenia objectius diferents i fou diversa, tant Patriòtica com Napoleònica.

A tall de conclusions, observem que la forma és la mateixa de la fi de la Il·lustració als diaris patriòtics i més avançada als diaris napoleònics, amb dues columnes, etc.

Pel que fa a la ideologia, als diaris patriòtics i, després afrancesats, com la primera part del *Diario de Barcelona*, fins el 1807, que fou una premsa de la fi de la Il·lustració i, entre el 1808 i el 1809, Patriòtica, però, entre el 1810 i el 1814, ja fou una premsa *moderna*, amb la intervenció del seu redactor i afrancesat Igual, qui prengué les regnes i canvià de forma: dues columnes, mides més grans, canvi de color: blau, ús de la llengua catalana, etc. També la ideologia fou liberal i les notícies contrastades.

La *Gazeta Militar y Política del Principado de Cataluña*, alternà aquest tradicionalisme amb la defensa de la legalitat vigent i, des d'aquest punt de vista fou, també, una premsa liberal i *moderna*, també per la forma d'alguns exemplars, per les notícies contrastades i per la defensa de la legalitat vigent i la refutació de la premsa afrancesada.

El *Diario de Igualada* fou un periòdic d'estil jocós i oportunista, però singular pel seu contingut. Semblantment, el *Diario del Castillo de Hostalrich*, o diari del setge que patí la ciutat, el 1810.

El *Diario del Imperio Francés* fou una publicació patriòtica, publicada a Vic i reimpresa a Reus, el 1813, rere la sortida dels francesos. Es tracta d'una "imitació" de la premsa francesa homònima: *Journal de l'Empire Français*, però per lloar els patriotes i refusar els napoleònics.

D'altra banda, la premsa francesa, com ara el *Bulletin des Arrêtes*, decrets i ordres de Mac Donald sobre l'administració del territori, i el *Journal de l'Empire Française*, diari oficial de Napoleó, foren premsa general d'ideologia liberal napoleònica.

Finalment, també hi adjuntem un gràfic cronològic de la premsa Singular, en què podem observar l'aparició d'aquests diaris, al llarg de la Guerra del Francès:

Gràfic cronològic de la Premsa Singular

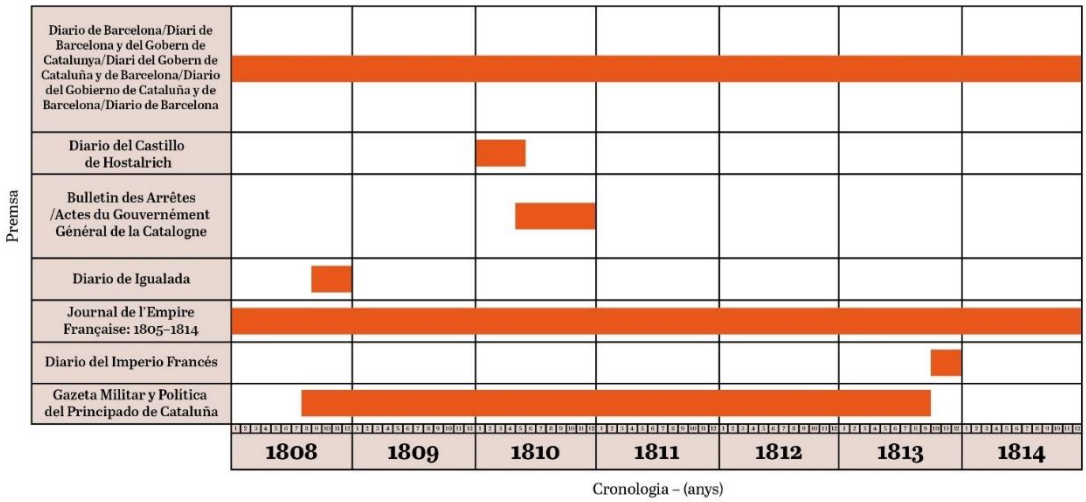

5.-La premsa com a reflex de la societat d'una època i símptoma de modernitat

Premsa i propaganda anaren de bracet, a la fi l'Antic Règim. La propaganda és un fenomen antic, recurrent al llarg de la història, en tant que expressió d'una opinió que s'intenta d'imposar a través de raonaments i d'explicació de fets. Des de la Guerra dels Segadors, la importància dels periòdics fou cadbal per a transmetre idees i per a atiar propagandes.

L'any 1792, després d'algunes dècades de premsa periòdica intermitent, a la ciutat de Barcelona es publicà el *Diario de Barcelona*. Es tracta de l'aparició de la premsa diària amb capacitat d'incidir en una bona part de la ciutadania barcelonina i, fins i tot, de bona part de Catalunya, a causa de les subscripcions, les reimpressions i, de l'enorme capacitat d'arribar a molts llocs. Els continguts diversos, les informacions d'Europa, de la península, de la ciutat Comtal, els serveis oferts als lectors, com també els poemes publicats a les seves pàgines faran d'aquest diari la premsa més completa fins aleshores apareguda; en aquest sentit, el podem considerar com a premsa *moderna*. Amb tot, molts autors han escrit al respecte.[3758]

A partir de la Revolució Francesa[3759] i, després, amb Napoleó, la premsa es constituí en una arma de propaganda de primera magnitud, equivalent a la força de milers de soldats, com va dir Napoleó, a l'inici de la Guerra del Francès, al respecte del *Diario de Manresa*. La propaganda formà part necessària de la revolució, i, l'any 1808, quan hi esclatà el conflicte, el buit de poder va originar-la, com un procés de causa-efecte: calia contrarestar l'enemic.

A Catalunya, el procés revolucionari de 1808, a través de les juntes corregimentals i la Superior, consistí, entre d'altres qüestions, en un intent d'igualtat jurídica del poble, convertits en ciutadans, amb la consegüent llibertat d'impremta, *de facto*, i altres avenços polítics, ja a l'inici de la contesa.

[3758] Álvarez, 1940; -Molist, 1964; -Figueras, 1992, entre d'altres.

[3759] Vilar, Pierre. "Ocupació i resistència durant la Guerra Gran i en temps de Napoleó", *Assaigs sobre la Catalunya del segle XVIII*, Barcelona, 1973, pàg. 104-105. Ens diu que el comte d'Aranda, a les seves memòries, el 14 de març de 1794, feu referència a la importància dels diaris o gacetes: "[...] *los que anhelaban que sus nombres viniesen en las gazetes* [...]".

Des de la Figueres napoleònica, el corregidor de Girona i alcalde de Figueres Tomàs Puig, el 13 d'abril i el 21 d'agost de 1809,[3760] hi publicà bans i oficis en què castigava els portadors i propagadors de: "[...] *noticias y papeles incendiarios*". I és que els periòdics, en context de guerra, hi tingueren aquella funció.

Des de Sevilla, el 1809, el canonge Isidor Morales publicà una *Memoria sobre la libertad política de la imprenta*,[3761] amb la finalitat de conciliar aquesta llibertat amb la religió i la monarquia. Però, més tard, el liberal Flórez Estrada fou qui impulsà, finalment, el Decret de llibertat d'impremta, aprovat per les Corts de Cadis el 10 de novembre de 1810, només amb restrenyiments morals, com la idea de la veracitat i el respecte, etc:

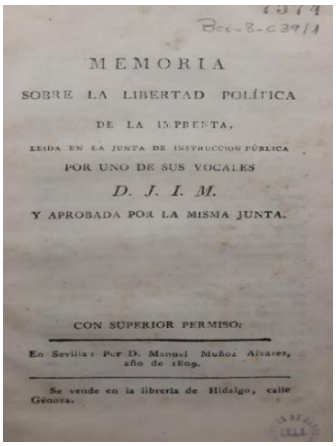
MEMORIA
SOBRE LA LIBERTAD POLÍTICA
DE LA IMPRENTA,
LEIDA EN LA JUNTA DE INSTRUCCION PÚBLICA
POR UNO DE SUS VOCALES
D. J. I. M.
Y APROBADA POR LA MISMA JUNTA.
CON SUPERIOR PERMISO:
En Sevilla: Por D. Manuel Muñoz Alvarez, año de 1809.
Se vende en la librería de Hidalgo, calle Génova.

D'ençà del Decret, hi hagué un augment considerable de periòdics sorgits arreu. Prenem com a exemple la publicació: *Diarrea de les imprentas. Memoria sobre la epidemia de este nombre, que reina actualmente en Cadiz. Se describe su origen, sus síntomas, su índole perniciosa, su terminación y su curación*, de Pedro Recio de Tirte Afuera, pseudònim de Luís de Commenge, Cadis, oficina de la vídua de Manuel Comes, 1811.[3762]

Doncs bé, semblantment a Cadis i algunes de les grans ciutats de la península i, sobretot a Catalunya, també podem parlar d'un augment o *diarrea* de les publicacions periòdiques, moltes d'elles sorgides com a refutació d'altres periòdics, com el *Centinela de la Patria en Reus* a l'*Eco de Reus*, el 1814, o bé a causa dels avatars de la guerra, és a dir, a la necessitat de publicar notícies dels successos bèl·lics, escaramusses o batalles militars,

[3760] Golobardes i Vila, Miquel. "Una colección de documentos inéditos sobre el dominio napoleónico en las comarcas del nordeste de Cataluña", *Anales de la Universidad de Murcia*, vol. XVIII, núm. 3-4, Ediciones Biblioteca-Palacio Peralada, 1960, pàg. 33 i 35, doc. 458 i 497, respectivament.
[3761] BNC. Reserva, Ber-8-C 39/1.
[3762] http://www.bibliotecavirtualdeandalucia.es

des de poblacions alliberades, en premses ambulants, per tal de dir les pròpies glòries, o bé per desdir les de l'enemic.

A les pàgines de la premsa d'ambdós bàndols, hi van aparèixer informes diplomàtics i administratius, discursos, proclames, bans, ordres i decrets, i tota mena d'informació sobre fets bèl·lics, cartes comunicades amb articles d'opinió, etc., com també informació diversa, la qual serà enllestida a fi i efecte de convertir-se en una arma de guerra. La premsa del període serà això i molt més. Amb tot, cal tenir molt present la fiabilitat de les fonts i la destinació: el públic.

Així, doncs, la premsa del període 1792-1814 sorgeix -més clarament l'apareguda durant la Guerra del Francès-, com a necessitat davant d'una època de grans trasbalsos, però, bàsicament, amb l'objectiu de fer saber els darrers successos bèl·lics, d'una banda i, de l'altra, per tal d'atiar la resistència patriòtica -sense menystenir l'entreteniment-, o bé per tal de contrarestar la premsa escrita des del bàndol imperial, la qual, al seu torn, emprà les mateixes armes: la premsa. Alguns d'aquests diaris esdevenen la primera premsa *moderna* a Catalunya, per bé que, durant la Guerra dels Segadors, ja hi hagué una florida de la premsa,[3763] com també durant la Guerra de Successió,[3764] però no en els mateixos termes.

És ara quan podem parlar clarament de premsa *moderna*, d'avançament del que seran les publicacions posteriors del segle XIX. Aquesta modernitat té diversos pilars com a fonaments, tots ells, no de manera absoluta, clara, o continuada al llarg de tota la publicació, però sí prou evidents. Aquests factors seran l'origen d'aquests periòdics i, encara que algun d'ells ja els podem constatar abans, és ara quan es manifesten amb vigoria, en aspectes socials, tècnics, formals, de continguts ideològics i molts altres, els quals, reunits en el temps que ens ocupa i per les circunstàncies excepcionals ocorregudes, determinaran que alguns dels diaris del període els anomenem premsa *moderna*, amb tres eixos fonamentals: forma innovadora, ideologia liberal i notícies contrastades en diversos periòdics.

L'incipient capitalisme actuarà de catalitzador, de canemàs, lligat amb el mercat lliure i l'oferta i la demanda de mercaderies, amb un esclat sense precedents de diaris publicats,

[3763]Ettinghausen, Henry. *La Guerra dels Segadors a través de la premsa de l'època*, Barcelona, 1993.

[3764]Camprubí, Xevi. *L'impressor Rafael Figueró (1642-1726) i la premsa a la Catalunya del seu temps*, Fundació Noguera, Barcelona, 2018.

fins a 57 entre els anys 1792 i 1814. La mentalitat liberal serà la base ideològica d'alguns redactors, impressors i llibreters del període i possibilitarà, juntament amb una tirada considerable i uns preus assequibles, que aquesta premsa arribés a moltes persones, ciutats i pobles, no només a les classes privilegiades: el Nou Règim s'escolà amb saba nova, també duta per aquest mitjà.

Un dels elements bàsics serà la forma innovadora, tres o dues[3765] columnes: l'una al 40%, al núm. 16 de la *Gazeta Militar y Política del Principado de Cataluña*, corresponent al dimarts, 16 d'octubre de 1810, amb tipografies específiques, com ara lletres orlades, i de mides més petites, o bé en formes no tradicionals, sovint manllevades de les publicacions franceses, belgues o dels Països Baixos, com també l'ús del català, com a innovació, a les seves pàgines: al bàndol Napoleònic, des del juny de 1810 i fins el 1814.

Un segon element imprescindible, als anys, 1813 i 1814, fou la ideologia liberal mostrada als periòdics -reformistes, partidaris d'una monarquia parlamentària- possibilità una clara incidència d'aquestes idees en la societat, al bàndol Patriòtic i, des del 1809 i fins a l'acabament de la guerra, per als afrancesats i francesos, amb un liberalisme d'arrel il·lustrada que, en el cas que ens ocupa, també fou catalanista, amb l'interès de la Integració de Catalunya a l'imperi.

El tercer component d'aquesta premsa *moderna* fou la publicació de notícies contrastades en d'altres periòdics del període. Aquests diaris obtenien les seves fonts -no totes- d'altres publicacions periòdiques i, en alguns casos comprovaven si la notícia era certa.

Premsa Patriòtica *moderna*: el *Noticiero de Vich*, el *Diario Político y Militar de la Ciudad de Tarragona*, l'*Eco de Reus*, el *Periódico Político y Mercantil de la Villa de Reus*, *El Patriota Ausonense*, el *Redactor General de Catalunya* i la *Gazeta de Cataluña*, i en alguns exemplars de la *Gazeta Militar y Política del Principado de Cataluña*.

Premsa Napoleònica *moderna*: ja va començar amb la premsa afrancesada de Barcelona, el 1809, de la mà d'Igual: *La Abeja. Gazeta de Barcelona*, la *Gazeta de Figueras*, l'*Eco de los Pirineos/Eco de los Pirineos Orientales*, la *Gaseta del Corregiment de Gerona*, la *Gazeta del Corregimiento de Gerona*, la *Gazette de Gironne*, la *Gazeta del Ter*, la *Gazeta del Departamento del Ter* i la *Gaceta de Gerona*, com també el *Diario de Barcelona*

[3765]Les dues columnes ja foren emprades per la *Gazeta de Amsterdam*, a principis del segle XVIII i altres, com le *Courier du Languedoc*, el 1789.

(1810-1814). Aquesta modernitat no sempre tingué els tres factors esmentats: forma innovadora, ideologia liberal i notícies contrastades.

També, hi hagueren altres elements a tenir en compte, com ara l'organització interna en seccions, continguts i informació amb unes finalitats i objectius molt clars, la idea de veracitat en les notícies publicades, seran, també, uns criteris clau d'aquesta modernitat. Aquests postul·lats de veracitat seran força assolits als diaris afrancesats, ja a l'inic de la contesa, i a les acaballes del període al bàndol patriòtic, per bé que a la *Gazeta Militar y Política del Principado de Cataluña*, ja al *Prospecto* inicial, del 23 d'agost de 1808, en parlà com a un dels seus eixos bàsics.

La regularitat en la distribució, gràcies a les xarxes de correu i les vies de comunicació i la periodicitat: diària, bisetmanal, com també les xarxes de corresponsals, els nuclis d'informació, la teranyina de periòdics publicats arreu -Catalunya, península, Europa-, amb la possibilitat d'accedir a aquesta informació, foren un altre dels components imprescindibles d'aquesta modernitat. La immediatesa en arribar als lectors a primera hora del matí, amb les noves dels darrers dies, encara facilità més aquest tret.

La llibertat d'impremta obtinguda el 1810 i l'aprovació de la Constitució liberal de 1812, possibilitaren la gran difusió dels periòdics arreu del territori, ja no subjectats a cap junta corregimental, i, per tant, amb voluntat d'informar amb transparència, sense una cotilla ideològica específica. L'abolició de la Inquisició (Napoleó, el 1808 i les Corts de Cadis el 1813) acabarà d'enllestir el panorama, tot acabant amb la censura prèvia.

Un altre aspecte fonamental foren els continguts al final de la contesa, amb el liberalisme com a ideologia subjacent: ja es podia parlar de qualsevol tema de la societat, sobretot de política, en aquest sentit les diatribes contra els diaris i llurs redactors foren sistemàtiques, com ara la secció de Manuel-Andreu Igual i Bosc, des del *Diario de Barcelona*: *Anti-diarios Insurgentes*, des del maig de 1811 i fins el 1814, qui criticà la premsa patriòtica de manera sistemàtica, com ara la *Gazeta Militar y Política del Principado de Cataluña*, *El Patriota Ausonense*, el *Diario de Vic*, o el *Noticiero de Vich*.

Al seu torn, els redactors de la *Gazeta Militar* [...] criticaren el redactor Igual, al llarg de diversos números, també de manera sistemàtica, a partir de gener de 1812 i fins al final, setembre de 1813, amb una secció anomenada: *Mentirologia nueva*, arran de l'aparició de la *Gazette de Gironne*: picabaralles a partir dels núm. 110, de 6 pàgines, 111, 112, 123 i 124, corresponents als dissabtes i dimarts, dies 14, 17, 21, de setembre de 1811; els dies

22 i 26 d'octubre, i 2 de novembre de 1811, sobre les intencions, allò que publicà i la persona d'Igual, nou redactor, aleshores. Les crítiques continuaren, intermitentment, fins el 1814, sense treva.

Els periòdics, en context bèl·lic, ja des del segle XVII, s'havien constituït en arma de guerra a través de la propaganda, però, és ara, quan de manera continuada, metòdica i com a eix fonamental, maldaren a refusar la premsa de l'enemic. Aquesta alternança en la crítica, de manera constant i durant la majoria dels anys de la Guerra del Francès, també serà una aportació d'aquesta modernitat que defensem.

Aquestes factors de premsa *moderna*, seran esbossats a la premsa a la fi de l'Antic Règim, i seran reiniciats una cinquantena d'anys després, quan la premsa es constituí com a el mecanisme fàctic dels processos informatius de la societat, per bé que ja des de la publicació d'*El Vapor*, el 1833 i els diaris que sortiren posteriorment, ja s'intueixen aquests postulats.

Entre els anys 1812 i el 1814, de manera evident a diversos diaris patriòtics, aparegué per primera vegada una premsa *moderna*, atorgant-li la funció social que té actualment, almenys fins fa ben poc, de catalitzadora de l'esdevenir polític i social, arran de la seva influència com a forjadora interessada d'una opinió pública,[3766] com també, les aportacions literàries de les darreres estètiques del període.

Aquests diaris assenyalen el naixement de les ideologies contemporànies, les quals, al llarg del segle XIX, marcaran l'esdevenir històric, com també la llavor dels diversos idearis polítics actuals -ben bé una cinquantena d'anys abans del sexenni democràtic en què, de nou, apareix la premsa com a mecanisme d'informació de masses-; com també, la publicació d'alguns textos que posen llum a les estètiques a cavall entre l'Antic i el Nou Règim, i són clau per a entendre el període de la literatura catalana que ens ocupa.

Vegem-ne alguns exemples d'aquesta premsa *moderna*:

-Premsa Patriòtica-premsa Singular: la *Gazeta Militar y Política del Principado de Cataluña*, al *Prospecto* inicial, corresponent al dimarts, 23 d'agost de 1808.[3767]

[3766] Laguna Platero, Antonio. "Propagar la libertad (1808-1814)", *Revista Internacional de Historia de la Comunicación*, pàg. 57-74, Universidad de Castilla-La Mancha, 2013.

[3767] Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona. Premsa.

Atribuïble al primer redactor Manuel de Santo Tomàs Traggia, ja podem observar el tret de modernitat de la veracitat, pel que fa als plantejaments.

S'hi parla de la pretensió de veracitat en les publicacions, sempre que les circumstàncies de la guerra, amb la manca de correus i l'eclosió de l'estat, ho permetin: "*La búsqueda de noticias originales de las secretarías de las juntas y la autorización de los ilustres miembros de la Suprema proporcionaran al redactor información de los pueblos i corregimientos de la Nación*". Aquesta pretensió de veracitat ja la trobem en altres periòdics del segle XVIII, però és ara, quan la veracitat s'articula com a mecanisme imprescindible i lligat al concepte de premsa *moderna*. Un al·legat, doncs, a favor de la veracitat de la informació, idees que acosten aquesta *Gazeta* al concepte de modernitat que reivindiquem.

En aquest *Prospecto* se situen els eixos informatius que mantindrà el periòdic: la crítica als diaris napoleònics, com a difamadors i mentiders. El reconeixement de la realitat del país, amb la manca de correus i comunicació entre províncies, la falta de l'autoritat suprema de la nació, i la guerra, per la qual cosa, les informacions poden no ser del tot precises, però l'autoritat de la Junta Superior del Principat i dels seus membres, amb coneixement de tots els corregiments, farà possible una informació acurada, que el redactor escriurà per a coneixement de tothom (extracte del prospecte inicial):

Núm. 1. 1

GAZETA

MILITAR Y POLITICA DEL PRINCIpado de Cataluña.

DEL MARTES 23. DE AGOSTO DE 1808.

CON PRIVILEGIO EXCLUSIVO DE LAS SECRETArias de la Suprema Junta.

PROSPECTO

El espíritu de error y mentira, que forma todo el carácter de los mas viles traidores, jamas vistos sobre la tierra, al mismo tiempo que abusó de la fidelidad y buena fe de España, con increible ingratitud y felonía, ha llegado á contagiar con nosotros, hasta los Periodicos y papeles publicos. Bien es verdad, que la falta de exáctitud, es un efecto de nuestro actual estado, y no de la refinada malicia Francesa. La falta de Correos y comunicacion de nuestras Provincias mutuamente, en la inevitable anarquia y defecto de una suprema autoridad de la Nacion, es la causa que imposibilita la exáctitud de las noticias que se publican sin datos fixos. Con todo: La proporcion que hallamos para tener noticias originales de este Principado, en lo Militar, Politico y Gobernativo, nos empeña á trabajar con mas esperanzas que á otros, en una Gazeta, que aunque reducida, se llene de noticias, tomadas en las fuentes originales de todas las Secretarias, oficinas, y despachos publicos del Principado. A todo esto, se añade, la autoridad de la Suprema Junta, cuyos ilustres miembros reunen los conocimientos practicos de todos los Corregimientos y pueblos de Cataluña, que proporcionarán al redactor, todo

També, durant el període del redactor i professor d'humanitats, Pau Franc, des del gener de 1809 fins al gener de 1810 -qui hi col·locà molts peus de pàgina, amb nombre o amb asteriscos, amb cites aclaratòries dels textos i informacions publicades-, atorgà rigorositat i, al mateix temps precisió a les informacions, fet que també ens fa afirmar aquest concepte de modernitat per a aquesta premsa.

Al núm. 16, del dimarts 16 d'octubre de 1810, la portada té una forma innovadora i única, una columna al 40%. Aquesta distribució especial ens situa en el context de modernitat: les afirmacions de les columnes de l'esquerra són refusades per les de la dreta. La columna petita parla sobre el conseller d'estat i mariscal de l'imperi Francès, Blas de Azanza -qui fins aleshores havia lluitat al costat dels Borbons-, qui parlà sobre l'organització de la guàrdia cívica; la columna de la dreta, signada per O'Donnell, el criticà i renegà de la guàrdia cívica:

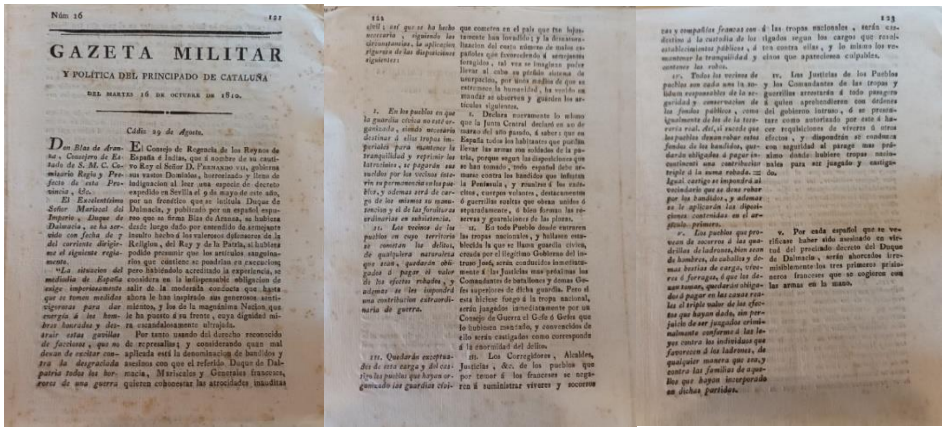

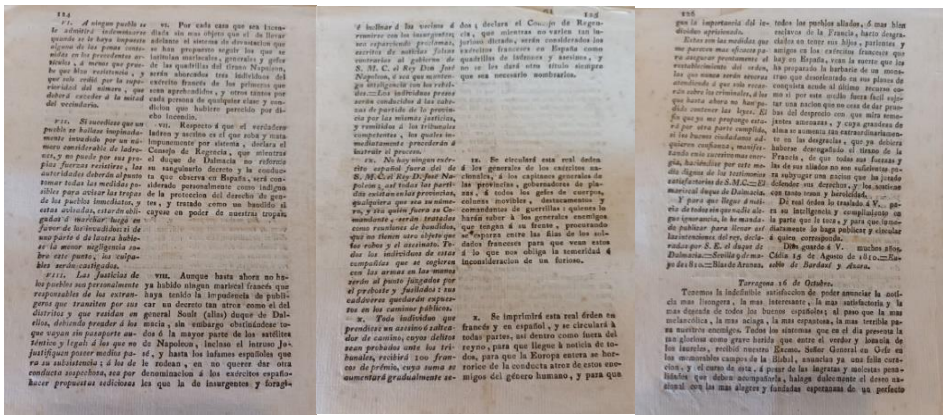

Més endavant, pel seu qüestionament directe de les conseqüències de la guerra: al núm. 32, del dimecres, 15 d'abril de 1812, hi ha un escrit molt interessant sobre la Revolució Francesa i la Revolució Espanyola, les compara i es qüestiona si s'hi assemblen: ¿*La Revolución Francesa tiene alguna semejanza con la insurrección española*?

La *Gazeta Militar y Política del Principado de Cataluña* aparegué al llarg de tota la contesa, amb intermitències a causa de l'esdevenir de la guerra. Fou la premsa d'estat de Catalunya, impulsada per la Junta Superior del Principat.

Un periòdic *modern* per la seva forma innovadora en alguns exemplars, pel contingut d'ideologia liberal, sobretot al final de la guerra, i per les notícies contrastades en diversos

periòdics: el *Despertador de Murcia*, la *Gazeta de la Regencia*, el *Redactor General*, el *Diario de Alicante*, la *Gazeta Instructiva de Galicia*, la *Gazeta de Oviedo*, la *Gazeta de Aragón*, el *Diario Mercantil de Cadiz*, *La Aurora*, *El Revisor Público*, el *Diario de Algeciras*, *El Postillón* (A Corunya), la *Gazeta del Gobierno*, el *Diario del Castillo de Hostalrich*, el *Correo de Murcia*, el *Memorial Militar y Patriótico del Exército de la Izquierda*, (Badajoz), el *Diario del Sitio de Mequinenza*, el *Diario de Badajoz*, la *Gazeta de Madrid*, el *Boletín Patriótico de España* (publicat per la Regència), el *Diario de Palma*, la *Gazeta Marcial y Política de Santiago*, la *Abeja del Norte*, la *Gazeta de la Mancha*, *El Conciso* (Cadis), *El Amigo de la Verdad* (Palma), *El Censor en el Primer Exército*, el *Semanario Mercantil de la Ciudad de Alicante*, el *Procurador General de la Nación y del Rey*, *La Aurora* (de Philadelphia), la *Gazeta de México*, la *Gazeta de Lisboa*, el *Telégrafo Portugués*, la *Gazeta de Berlín*, el *Journal de l'Empire Français*, el *Diario de Barcelona*, el *Correo de Inglaterra*, el *Monitor* de París, el *Bulletin de l'Empire Française*, *The Antigallican Monitor*, *The New-York Evening Post*, *The Anticorsican Chronicle*, el *Journal du Soir*, *The British-Press*, etc.

Vegem-ne altres notícies de la *Gazeta Militar y Política del Principado de Cataluña*:

El núm. 22, corresponent al dilluns, 13 de novembre de 1809, informà sobre l'abolició als Estats Pontificis dels senyorius feudals i privilegis, com també de la noblesa:

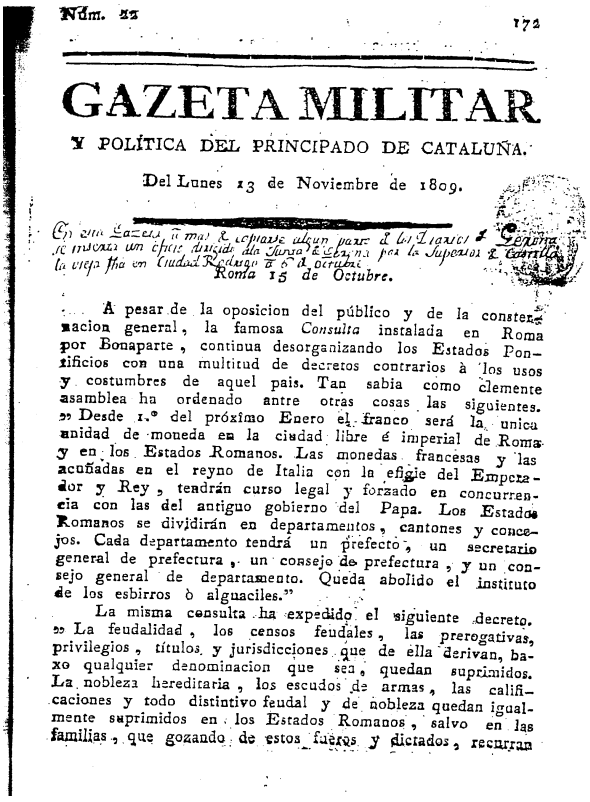

Núm. 22 172

GAZETA MILITAR

Y POLÍTICA DEL PRINCIPADO DE CATALUÑA.

Del Lunes 13 de Noviembre de 1809.

Roma 15 de Octubre.

A pesar de la oposicion del público y de la consternacion general, la famosa *Consulta* instalada en Roma por Bonaparte, continua desorganizando los Estados Pontificios con una multitud de decretos contrarios à los usos y costumbres de aquel pais. Tan sabia como clemente asamblea ha ordenado antre otras cosas las siguientes.

» Desde 1.° del próximo Enero el franco será la unica unidad de moneda en la ciudad libre é imperial de Roma y en los Estados Romanos. Las monedas francesas y las acuñadas en el reyno de Italia con la efigie del Emperador y Rey, tendrán curso legal y forzado en concurrencia con las del antiguo gobierno del Papa. Los Estados Romanos se dividirán en departamentos, cantones y concejos. Cada departamento tendrá un prefecto, un secretario general de prefectura, un consejo de prefectura, y un consejo general de departamento. Queda abolido el instituto de los esbirros ò alguaciles."

La misma consulta ha expedido el siguiente decreto.

» La feudalidad, los censos feudales, las prerogativas, privilegios, títulos y jurisdicciones que de ella derivan, baxo qualquier denominacion que sea, quedan suprimidos. La nobleza hereditaria, los escudos de armas, las calificaciones y todo distintivo feudal y de nobleza quedan igualmente suprimidos en los Estados Romanos, salvo en las familias, que gozando de estos fueros y dictados, recurran

Els núm. 110 i 111, corresponents al dissabte i al dimarts, 14 i 17 de setembre de 1811, hi hagué una llarga resposta al redactor Igual, arran d'una publicació seva al *Diario de Barcelona*, en que se'l titllà de: "*infame catalan*", arran del nou Prospecte que hi va fer:

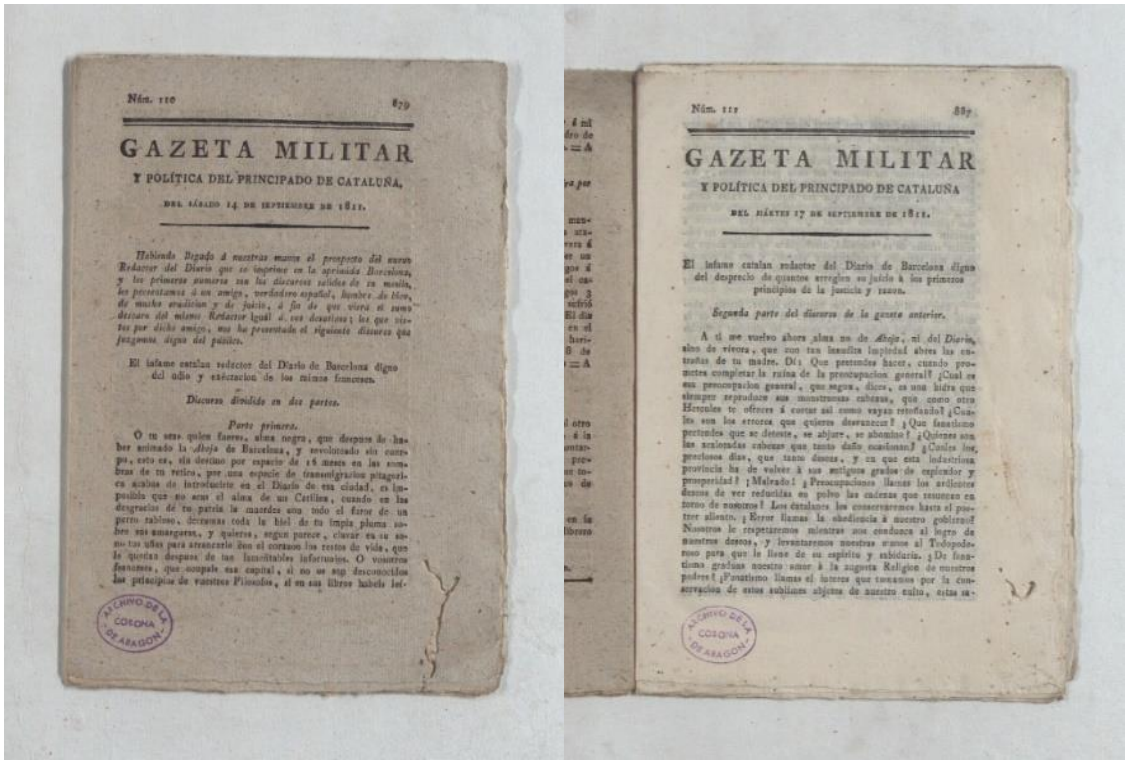

Núm. 110 879

GAZETA MILITAR

Y POLÍTICA DEL PRINCIPADO DE CATALUÑA,

DEL SÁBADO 14 DE SEPTIEMBRE DE 1811.

Habiendo llegado á nuestras manos el prospecto del nuevo Redactor del Diario que se imprime en la apreciada Barcelona, y los primeros numeros con los discursos salidos de su molde, los presentamos á un amigo, verdadero español, hombre de bien, de mucha erudicion y de juicio, á fin de que vierta el sumo desvarío del mismo Redactor igual á sus desatinos; los que vistos por dicho amigo, nos ha presentado el siguiente discurso que juzgamos digno del público.

El infame catalan redactor del Diario de Barcelona digno del odio y execracion de los mismos franceses.

Discurso dividido en dos partes.

Parte primera.

O tu seas quien fueres, alma negra, que despues de haber animado la *Hoja* de Barcelona, y revolcadose sin correspe, esto es, sin decirlo por espacio de 16 meses en las sombras de tu retiro, por una especie de transmigracion pitagorica acabas de introducirte en el Diario de esa ciudad, es imposible que no sea el alma de un Cattilina, cuando en las desgracias de tu patria le mandes una nube de furor de un perro rabioso, derramas toda la hiel de tu impía pluma sobre sus amarguras, y quieres, segun parece, cavar en su seno tus uñas para arrancarle con el corazon los restos de vida, que le quedan despues de tan lamentables infortunios. O vosotros franceses, que compais esa capital, si no os son desconocidos los principios de vuestros Filosofos, si en sus libros habeis leí-

ARCHIVO DE LA CORONA DE ARAGON

Núm. 111 887

GAZETA MILITAR

Y POLÍTICA DEL PRINCIPADO DE CATALUÑA

DEL MÁRTES 17 DE SEPTIEMBRE DE 1811.

El infame catalan redactor del Diario de Barcelona digno del desprecio de quantos arreglan su juicio á los primeros principios de la justicia y razon.

Segunda parte del discurso de la gazeta anterior.

A ti me vuelvo ahora alma negra de *Hoja*, ni del *Diario*, alma de víbora, que con tan lamentable impiedad abres las entrañas de tu madre. Di: Que pretendes hacer, cuando procuras completar la ruina de la preocupacion general? ¿Cual es esa preocupacion general, que segun, dices, es una hidra que siempre reproduce sus monstruosas cabezas, que como otro Hercules te ofreces á cortar asi como vayan retoñando? ¿Cuales son los errores que quieres desarraigar? ¿Que fanatismo pretendes que se deteste, se abjure, se abomine? ¿Quienes son las asoladas cabezas que tanto daño ocasionan? ¿Cuales los preciosos dias, que tanto deseas, y en que esta industriosa provincia ha de volver á sus antiguos grados de esplendor y prosperidad? ¡Maldad! ¡Preocupaciones llamas los ardientes deseos de ver reducidas en polvo las cadenas que rescuecen en torno de nosotros? Los catalanes los conservaremos hasta el postrer aliento. ¿Error llamas la obediencia á nuestro gobierno? Nosotros le respetaremos mientras nos conduzca al logro de nuestros deseos, y levantaremos nuestras manos al Todopoderoso para que le llene de su espíritu y sabiduría. ¿De fanatismo graduas nuestro amor á la augusta Religion de nuestros padres? ¡Profanísimo llamas el interes que tenemos por la conservacion de estos sublimes objetos de nuestro culto, estas se-

ARCHIVO DE LA CORONA DE ARAGON

El núm. 123, corresponent al dimarts, 22 d'octubre de 1811, a la contraportada hi hagué la notícia de la nova Constitució liberal i una referència a un llibre que parla sobre la il·licitud del jurament de fidelitat exigit per Napoleó:

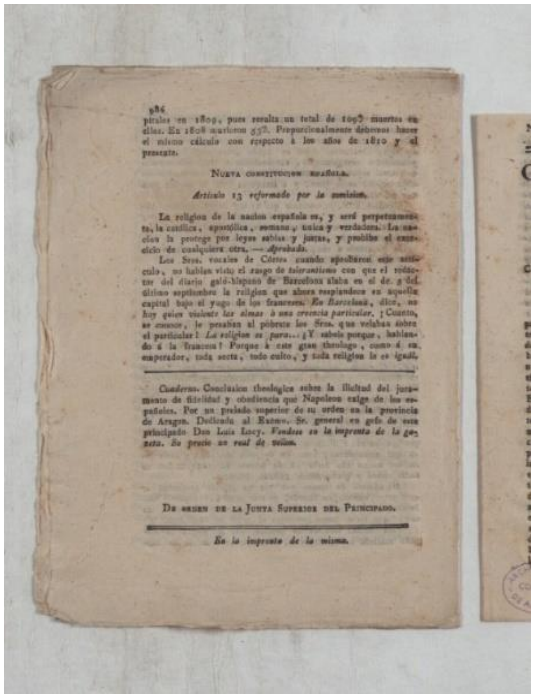

986

pirales en 1809, pues resulta un total de 1095 muertos en ellos. En 1808 murieron 958. Proporcionalmente debemos hacer el mismo cálculo con respecto á los años de 1810 y el presente.

NUEVA CONSTITUCION ESPAÑOLA.

Artículo 12 reformado por la comision.

La religion de la nacion española es, y será perpetuamente, la católica, apostólica, romana, única y verdadera. La nacion la protege por leyes sabias y justas, y prohibe el exercicio de cualquiera otra. — *Aprobado.*

Los Sres. vocales de Cádiz cuando aprobaron este artículo, no habian visto el rasgo de *tolerantismo* con que el redactor del diario gaditano de Barcelona alaba en el de 3 del último septiembre la religion que ahora respiandece en aquella capital bajo el yugo de los franceses. *En Barcelona*, dice, no hay quien violente las almas á una creencia particular. ¿Cuanto se conoce, le pesaban al pobrecito los Sres. que velaban sobre el particular! *La religion es para...* ¿Y sabeis porque, hablando á la francesa? Porque á este gran theologo, como á su emperador, toda secta, todo culto, y toda religion le es igual.

Cuaderno. Conclusion theologica sobre la illicitud del juramento de fidelidad y obediencia que Napoleon exige de los españoles. Por un prelado superior de su orden en la provincia de Aragon. Dedicado al Excmo. Sr. general en gefe de este principado Don Luis Lacy. *Venden en la imprenta de la gaceta. Su precio un real de vellon.*

DE ORDEN DE LA JUNTA SUPERIOR DEL PRINCIPADO.

En la imprenta de la misma.

El núm. 5, corresponent al dimecres 22 de gener de 1812, pàg. 35, conté un text del redactor en què criticà les notícies de la premsa afrancesada de Barcelona:

-Premsa Patriòtica Ideològica-Constitucionalista: el *Diario Militar, Político y Mercantil de la Ciudad de Tarragona*, el 1813 i 1814, en boca del seu redactor el frare Albert Pujol, liberal, d'idees il·lustrades qui atorgà en aquesta premsa un segell de premsa liberal i *moderna* sense precedents, amb alternança ideològica: des del núm. 35, corresponent al desembre de 1813, en què un col·laborador, "*El soñador Patriota*", criticà els diaris, per la seva influència en la societat -clarament des d'un punt de vista absolutista-, fins al núm. 158, de l'abril de 1814, en què el redactor mateix publicà un poema en castellà a favor de la llibertat d'impremta. També, publicà notícies contrastades en diversos periòdics: el *Monitor* de París, *El Imparcial* de Maó, *El Universal* de Sevilla, Suplement del *Diario de Tarragona*, el *Courier* de Londres, etc.

El *Prospecto* del primer número del *Diario Militar, Político y Mercantil de la Ciudad de Tarragona*, publicat el 10 de novembre de 1813, sortí com a full volander 10 dies abans, escrit pel frare Albert Pujol, redactor. Molt interessant per a conèixer el posicionament inicial del *Diario*. S'adreçà als habitants de la ciutat de Tarragona, alliberats del jou imperial i lliures, agermanats en la Constitució liberal de Cadis. Hi malparlà dels francesos, de la guerra i encoratjà els patriotes a obtenir la llibertat civil i la felicitat pública. Diu el redactor que aquest diari vol conciliar la dolçor i la utilitat. Continua dient

que no es dirà: "*Aveja*" [sic], ni "*Argos*", per bé que tindrà 100 ulls per a publicar totes les notícies interessants; tampoc no es dirà "*Aurora*", ni "*Antorcha*", encara que il·lumini com aquells. Serà amic de les lleis, procurador de la nació i del rei. Sempre imparcial en llurs conceptes. També serà "*Duende*" per a infiltrar-se en les trobades de literats i censors segons les disposicions del govern i segons la moral cristiana:

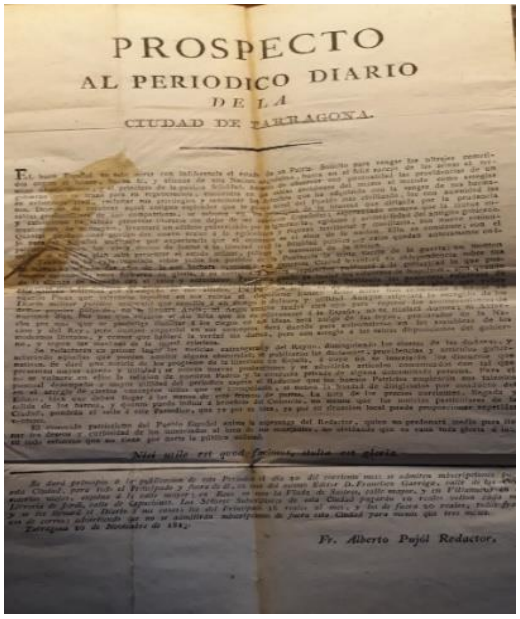
PROSPECTO
AL PERIODICO DIARIO
DE LA
CIUDAD DE TARRAGONA.

Fr. Alberto Pujol Redactor.

-La *Gazeta de Catalunya*, continuadora de la *Gazeta Militar y Política del Principado de Cataluña*, finals de 1813 i el 1814, també fou una premsa *moderna* pels seus continguts liberals. Impresa per Antoni Brusi, qui també en fou el redactor.

-El *Redactor General de Cataluña* fou imprès a Vic, a inicis de 1814, per Antoni Brusi, i fins al mes de maig, en què l'absolutisme es tornà a imposar. En els quatre mesos i mig en què fou editat, parlà abrandadament de la Constitució liberal, i en aquest sentit, s'assembla a l'*Eco de Reus*, al *Periódico Político y Mercantil de la Villa de Reus*, al *Diario Militar, Político y Mercantil de la Ciudad de Tarragona* i a *El Patriota Ausonense*, darrera etapa, que són publicacions periòdiques en les quals la confrontació dialèctica i el posicionament polític entre els liberals i els absolutistes fou evident, amb la publicació de les sessions i del *Diario de las Cortes*, comentats pel redactor.

-El *Periódico Político y Mercantil de la Villa de Reus*, publicat entre l'octubre de 1813 i el maig de 1814, fou impulsat pel metge liberal Jaume Ardèvol. Observem la ideologia liberal als números 49 i 51, quan es mostrà com a una premsa relativament madura que també permeté les alternances ideològiques dins dels exemplars citats, aquesta vegada consecutius. Per exemple, hi ha diatribes i també elogis sobre la Constitució, en els

mateixos números, per bé que extractats de les sessions de les Corts de Cadis, és a dir, alternança ideològica en un mateix canal divulgatiu.

El número 49, en parlà a favor de la Constitució.

El núm. 51, corresponent al diumenge, 20 de febrer de 1814. A tall de resposta a les sessions de les Corts Generals i de les picabaralles entre liberals i absolutistes, el redactor del *Periódico* respon directament, a la portada i en una sessió anomenada *Variedades*, al diputat a Corts Reina i el fa culpable de no respectar les idees constitucionals, a més de lloar i defensar la Constitució. Recordem que encara el monarca no havia travessat la frontera.

La possibilitat, en pocs dies, de contrarestar l'opinió pública dels detractors del Nou Règim liberal suposà un tret indiscutible de modernitat d'aquesta premsa:

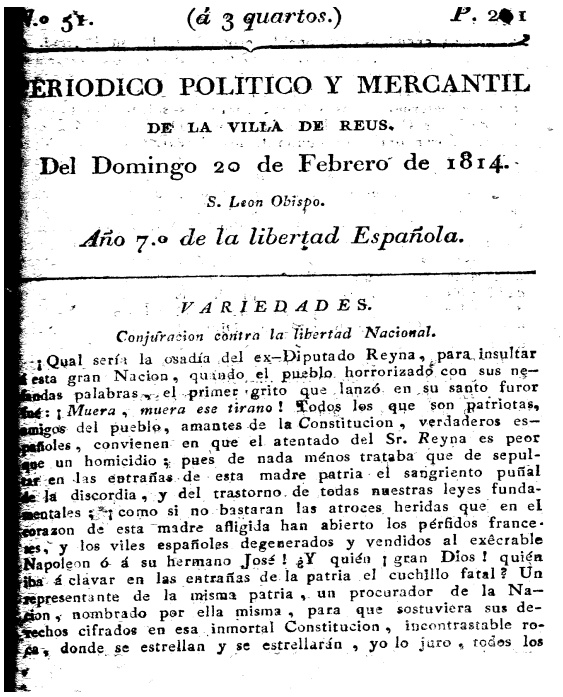

N.o 51. (á 3 quartos.) P. 201

ERIODICO POLITICO Y MERCANTIL

DE LA VILLA DE REUS.

Del Domingo 20 de Febrero de 1814.

S. Leon Obispo.

Año 7.o de la libertad Española.

VARIEDADES.

Conjuracion contra la libertad Nacional.

¡Qual sería la osadía del ex-Diputado Reyna, para insultar á esta gran Nacion, quando el pueblo horrorizado con sus nefandas palabras, el primer grito que lanzó en su santo furor fué: ¡*Muera, muera ese tirano*! Todos los que son patriotas, amigos del pueblo, amantes de la Constitucion, verdaderos españoles, convienen en que el atentado del Sr. Reyna es peor que un homicidio; pues de nada ménos trataba que de sepultar en las entrañas de esta madre patria el sangriento puñal de la discordia, y del trastorno de todas nuestras leyes fundamentales; ¡como si no bastaran las atroces heridas que en el corazon de esta madre afligida han abierto los pérfidos franceses, y los viles españoles degenerados y vendidos al exécrable Napoleon ó á su hermano José! ¿Y quién ¡gran Dios! quién iba á clavar en las entrañas de la patria el cuchillo fatal? Un representante de la misma patria, un procurador de la Nacion, nombrado por ella misma, para que sostuviera sus derechos cifrados en esa inmortal Constitucion, incontrastable roca, donde se estrellan y se estrellarán, yo lo juro, todos los

-*El Patriota Ausonense* en la darrera etapa parlà sobre la Constitució, amb un to liberal inqüestionable, als dos darrers números de manera específica i vehement, dels dies 19 i 20 de maig de 1814, i també, publicà notícies contrastades a diversos diaris, com es pot veure al número 32, corresponent a l'1 de febrer de 1814.

Finalment, pel que fa a contrastar notíces en d'altres periòdics, a *El Patriota Ausonense*, núm. 32, corresponent al dimarts, 1 de febrer de 1814., a la portada, desmenteix la notícia donada anteriorment al núm. 27, corresponent al dijous, 27 de gener, sobre l'acceptació de la pau per Napoleó. El redactor l'havia presa del *Redactor General de Cataluña*, núm.

26, pàg. 103, que cita com a font la *Gazeta de la Regencia*, però ha mirat totes les gazetes de la Regència i no consta enlloc. Posa d'exemple una notícia sobre el bloqueig de Tortosa; aquesta sí és certa, no com la del *Redactor General de Cataluña*, que publica notícies falses. Acaba el redactor amb l'elogi del seu diari: *Nota importante*: [...] *El Patriota Ausonense tiene mucha cuenta con lo que dice*":

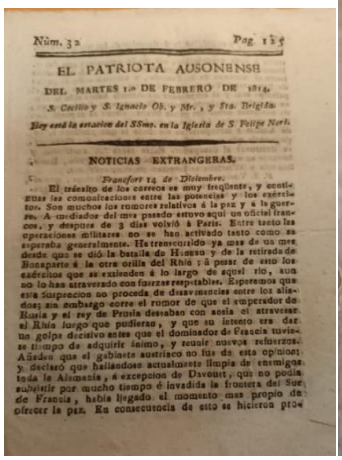

Núm. 32 Pag. 125

EL PATRIOTA AUSONENSE

DEL MARTES 1o DE FEBRERO DE 1814.

S. Cecilio y S. Ignacio Ob. y Mr., y Sta. Brigida.

Hoy está la estacion del SSmo. en la Iglesia de S. Felipe Neri.

NOTICIAS EXTRANGERAS.

Francfort 14 de Diciembre.

El tránsito de los correos se muy frequente, y continuas las comunicaciones entre las potencias y los exércitos. Son muchos los rumores relativos á la paz y á la guerra. A mediados del mes pasado estuvo aquí un oficial francés, y despues de 3 dias volvió á Paris. Entre tanto las operaciones militares no se han activado tanto como se esperaba generalmente. Ha transcurrido ya mas de un mes desde que se dió la batalla de Hanau y de la retirada de Bonaparte á la otra orilla del Rhin; á pesar de esto los exércitos que se extienden á lo largo de aquel rio, aun no lo han atravesado con fuerzas respetables. Esperemos que esta suspencion no proceda de desavenencias entre los aliados; sin embargo corre el rumor de que el emperador de Rusia y el rey de Prusia desearian con ansia el atravesar el Rhin luego que pudieran, y que su interes era dar un golpe decisivo antes que el dominador de Francia tuviese tiempo de adquirir ánimo, y reunir nuevos refuerzos. Añaden que el gabinete austriaco no fia de esta opinion, y declaró que hallandose actualmente limpia de enemigos toda la Alemania, á excepcion de Davout, que no podia subsistir por mucho tiempo é invadida la frontera del Sur de Francia, habia llegado el momento mas propio de ofrecer la paz. En consecuencia de esto se hicieron pro-

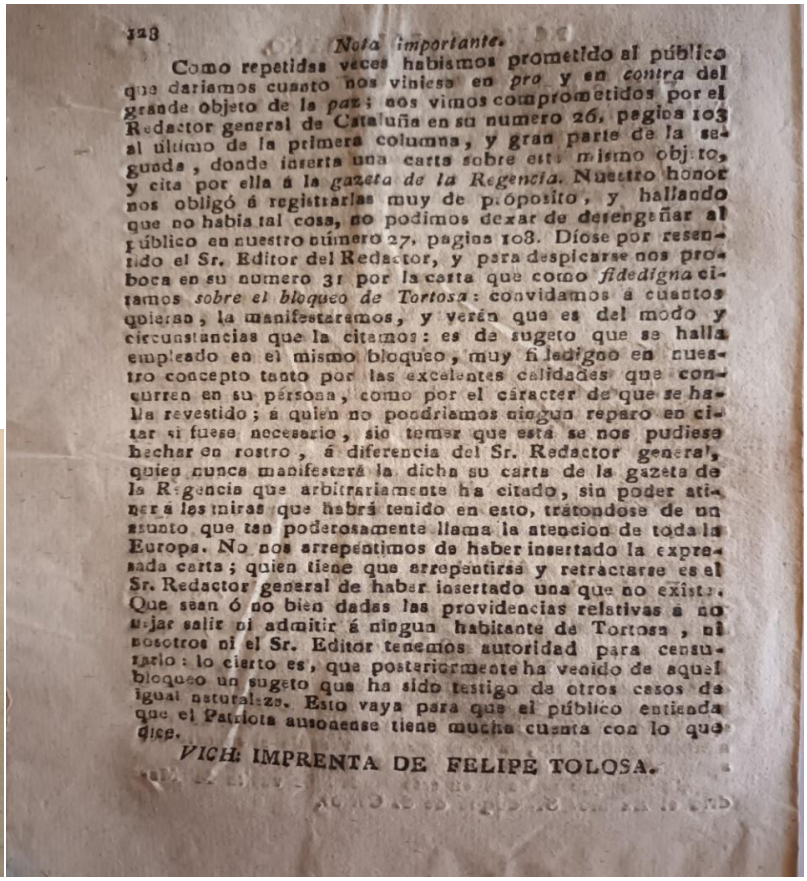

128

Nota importante.

Como repetidas veces habiamos prometido al público que dariamos cuanto nos viniese en *pro* y en *contra* del grande objeto de la *paz*; nos vimos comprometidos por el Redactor general de Cataluña en su numero 26, pagina 103 al último de la primera columna, y gran parte de la segunda, donde inserta una carta sobre este mismo objeto, y cita por ella á la *gazeta de la Regencia*. Nuestro honor nos obligó á registrarlas muy de propósito, y hallando que no habia tal cosa, no podimos dexar de desengañar al público en nuestro número 27, pagina 108. Dióse por resentido el Sr. Editor del Redactor, y para despicarse nos probocа en su numero 31 por la carta que como *fidedigna* citamos *sobre el bloqueo de Tortosa*: convidamos á cuantos quieran, la manifestaremos, y verán que es del modo y circunstancias que la citamos: es de sugeto que se halla empleado en el mismo bloqueo, muy fidedigno en nuestro concepto tanto por las excelentes calidades que concurren en su persona, como por el carácter de que se halla revestido; á quien no podriamos ningun reparo en citar si fuese necesario, sin temer que esta se nos pudiese hechar en rostro, á diferencia del Sr. Redactor general, quien nunca manifestará la dicha su carta de la gazeta de la Regencia que arbitrariamente ha citado, sin poder atinar á las miras que habrá tenido en esto, tratandose de un asunto que tan poderosamente llama la atencion de toda la Europa. No nos arrepentimos de haber insertado la expresada carta; quien tiene que arrepentirse y retractarse es el Sr. Redactor general de haber insertado una que no existe. Que sean ó no bien dadas las providencias relativas á no dejar salir ni admitir á ningun habitante de Tortosa, ni nosotros ni el Sr. Editor tenemos autoridad para censurarlo: lo cierto es, que posteriormente ha venido de aquel bloqueo un sugeto que ha sido testigo de otros casos de igual naturaleza. Esto vaya para que el público entienda que el Patriota ausonense tiene mucha cuenta con lo que dice.

VICH: IMPRENTA DE FELIPE TOLOSA.

El Patriota Ausonense constrastà notícies als següents diaris: *Centinela de la Patria en Reus, El Patriota Ausonense*, la *Gazeta Militar y Política del Principado de Cataluña*, la *Abeja Manresana*, el *Redactor General de Cataluña*, el *Diario de Barcelona*, el *Diario de Tarragona*, *Extraordinario* a la *Abeja Manresana*, la *Gazeta de Zaragoza*, el *Diario de Madrid*, l'*Antigallican-Monitor*, el *Mercurio Lusitano*, el *Monitor Universal*, el *Diario de Holanda*, el *Diario de Berlín*, el *Diario de Oyarzun*, el *Journal de l'Empire Française*, el *Telégrafo Portugués*, el *Courier*, el *Diario de Salamanca*, el *Diario de la Coruña*, la *Gazeta de Viena*, la *Gazeta de Stugardt* [sic], la *Gazeta de la Regencia*, la *Gazeta de Valencia*, el *Redactor General de España*, etc.

-L'*Eco de Reus* fou impulsat i redactat per Jaume Ardèvol, el 1814, com l'esmentat més amunt. Rebé les crítiques de la premsa absolutista: *Centinela de la Patria en Reus* i les hi

va rebatre. Tingué interès per l'educació com a mecanisme necessari per a entendre les idees, i poder assumir les llibertats obtingudes amb la Constitució, com es veu a l'exemplar, núm. 6, de tres pàgines, del 3 de maig de 1814, signat per F. J. y B.

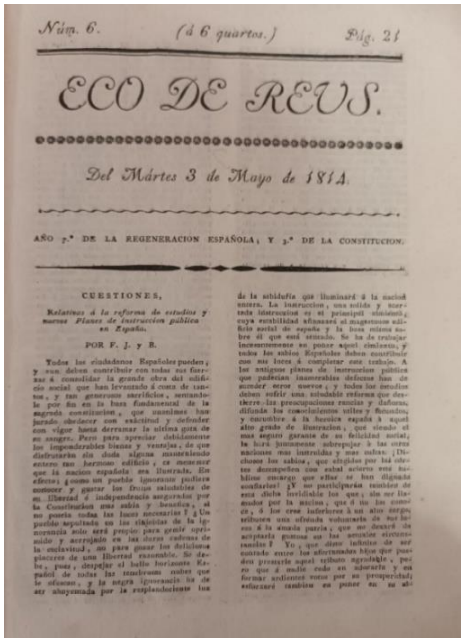

Núm. 6. (á 6 quartos.) Pág. 21

ECO DE REUS.

Del Mártes 3 de Mayo de 1814.

AÑO 7.º DE LA REGENERACION ESPAÑOLA; Y 3.º DE LA CONSTITUCION.

CUESTIONES,

Relativas á la reforma de estudios y nuevos Planes de instruccion pública en España.

POR F. J. y B.

Todos los ciudadanos Españoles pueden; y sus deben contribuir con todas sus fuerzas á consolidar la grande obra del edificio social que han levantado á costa de sangre, y tan generosos sacrificios, sentando por fin en las bases fundamental de la sagrada constitucion, que unánimes han jurado obedecer con exactitud y defender con vigor hasta derramar la última gota de su sangre. Pero para apreciar debidamente los inapreciables bienes y ventajas, de que disfrutarán sin duda alguna muy pronto el entero tan hermoso edificio, es menester que la nacion española sea ilustrada. En efecto; ¿como un pueblo ignorante podrá sostener y gozar los Dones saludables de su libertad é independencia asegurados por su Constitucion mas sabia y benéfica, si no posee todas las luces necesarias? ¿Un pueblo sepultado en las tinieblas de la ignorancia solo será preciso para gozar oprimido y arrojado en las duras cadenas de la esclavitud, no para gozar los deliciosos placeres de una libertad razonable. Se debe, pues, despejar el hallo horizonte Español de todas las nubecillas sobre que le ofuscan, y la negra ignorancia ha de ser aluyentada por la resplandeciente luz de la sabiduría que iluminará á la nacion entera. La instruccion, una sólida y acertada instruccion es el principal elemento, cuya estabilidad afianzará el augustuoso edificio social de España y la hará mirar sobre él que está asentado. Se ha de trabajar inmediatamente en poner aquel elemento, y todos los sabios Españoles deben contribuir con sus luces á completar esta tarea. A los antiguos planes de instruccion pública que padecian inmensables defectos han de sustituir otros nuevos; y todos los estudios deben sufrir una saludable reforma que destierre las preocupaciones ridículas y dañosas, difunda los conocimientos utiles y fecundos, y contribuya á la ilustre España á aquel alto grado de ilustracion, que siendo el mas seguro garante de su felicidad social, la hará juntamente sobrepujar á las otras naciones mas instruidas y mas cultas. ¡Dichosos los sabios, que elegidos por los otros sus compañeros con tanto acierto una sublime empresa que ellos se han dignado confiarles! ¡Y no participarán también de esta dicha invidiable los que, sin ser llamados por la nacion, que á ello los convoca, ó los cree inferiores á un alto cargo, contribuyen una ofrenda voluntaria de sus luces á la amada patria, que no dexará de aceptarla gustosa en los actuales circunstancias? Yo, que dexo inferior de ser contado entre los aforturnados hijos que pueden prestarle aquel tributo agradable, pero que á medio rato en absorbe y en formar sedientes votos por su prosperidad, esforzaré tambien en poner en su al-

Es tracta d'una premsa *moderna*, ideològicament liberal, i de contingut i defensa de la Constitució parlamentària, ja al *Prospecto* inicial, com també en la publicació de notícies contrastades en d'altres diaris: la *Gazeta de Cataluña*, el *Diario de Sesiones de las Cortes*, etc. Fins i tot, podem dir que té consciència social, basada en el principi de ciutadania de la Revolució Francesa, que buscava un veritable canvi social.

També tingué una forma innovadora: mida més gran, dues columnes, lletra tipus *french* actual, i una ideologia liberal inqüestionable, sorgida de la Revolució Francesa: "*Constitución. Llamanse de este modo las leyes fundamentales de la nación. Estas leyes, que forman el edificio político, constituyen el contrato y condiciones con que se reunieron en sociedad los pueblos, renunciando a la independencia natural, por conservar la libertad civil, la seguridad de sus bienes y de sus personas, protegidas con el poder moral, que dimana de la leyes en que convinieron*". I per les notícies contrastades en diversos periòdics que s'hi publicaren: per exemple l'entrada a París dels aliats, etc.

-**Premsa Napoleònica *moderna***: es convertí en premsa d'estat, tot exaltant la figura de Josep I, els fets militars, la negació o tergiversament de fets de l'enemic i l'atiament de la llegenda negra dels espanyols. Tingué formes innovadores i notícies contrastades en

diversos periòdics,[3768] amb tarannà catalanista al departament del Ter i una ideologia liberal provinent de la Il·lustració i de la Revolució Francesa, de la mà de l'afrancesat Tomàs Puig, corregidor de Girona.

-**Premsa de Conquesta**: *La Abeja. Gazeta de Barcelona*, del 4 d'octubre de 1809, redactada per Igual ja conté els factors d'una premsa *moderna*: forma innovadora, emmirallada en la premsa francesa, una ideologia liberal napoleònica, basada en la Il·lustració i en la Revolució Francesa i uns continguts que comencen a ser notícies contrastades en diversos periòdics arribats a la ciutat de Barcelona:

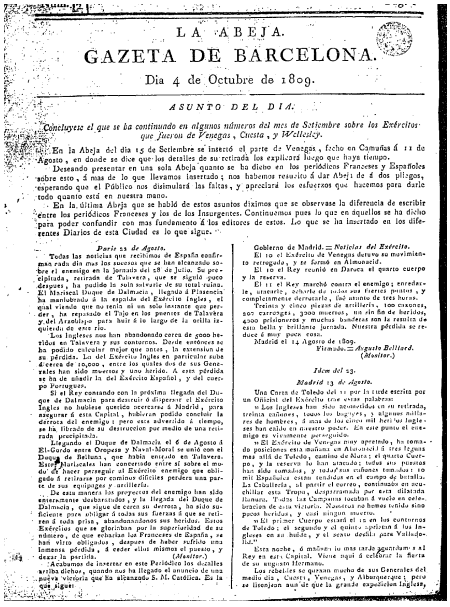

LA ABEJA.

GAZETA DE BARCELONA.

Dia 4 de Octubre de 1809.

ASUNTO DEL DIA.

Concluyese el que se ha continuado en algunos números del mes de Setiembre sobre los Exércitos que fueron de Venegas, Cuesta, y Wellesley.

En la Abeja del dia 15 de Setiembre se insertó el parte de Venegas, fecho en Camuñas á 11 de Agosto, en donde se dice que los detalles de su retirada los explicará luego que haya tiempo.

Deseando presentar en una sola Abeja quanto se ha dicho en los periódicos Franceses y Españoles sobre esto, ó mas de lo que llevamos insertado; nos hahemos resuelto á dar Abeja de 6 dos pliegos, esperando que el Público nos disimulará las faltas, y apreciará los esfuerzos que hacemos para darle todo quanto está en nuestra mano.

En la última Abeja que se habló de estos asuntos dixímos que se observase la diferencia de escribir entre los periódicos Franceses y los de los Insurgentes. Continuemos pues lo que en aquellos se ha dicho para poder confundir con mas fundamento á los editores de estos. Lo que se ha inscrtado en los diferentes Diarios de esta Ciudad es lo que sigue.

Paris 22 de Agosto.

Todas las noticias que recibimos de España confirman cada dia mas los sucesos que se han alcanzado sobre el enemigo en la jornada del 28 de Julio. Se precipitada, retirada de Talavera, que se siguió poco despues, ha parado la mas notable de su total ruina. El Mariscal Duque de Dalmacia, llegada á Plasencia ha mandado á la espalda del Exército Inglés, el qual viendo que no tenia ni un solo instante que perder, ha repassado el Tajo en los puentes de Talavera y del Arzobispo para huir á lo largo de la orilla izquierda de este rio.

Los Ingleses han abandonado cerca de 5000 heridos en Talavera y sus contornos. Divide sabiamente su perdida calculan mejor que nosotros, la extension de su pérdida. La del Exército Inglés en particular sube á cerca de 10,000, entre los quales dos de sus Generales han sido muertos y uno herido. A esta pérdida se ha de añadir la del Exército Español, y del cuerpo Portugues.

El rey casando con la próxima llegada del Duque de Dalmacia para dirigir ó dispensar el Exército Inglés no hubiese querido aventurar á Madrid, para asegurar á este Capital, habiendo podido conocer la derrota del enemigo; pero esta advertida á tiempo, se ha librado de su destruccion por medio de una retirada precipitada.

Llegando el Duque de Dalmacia el 6 de Agosto á El-Grado entre Oropesa y Navel-Moral se unió con el Duque de Belluno, que habia venido en Talavera. Estos Mariscales han concertado entre sí sobre el modo de hacer perseguir al Exército enemigo que obligado á retirarse por caminos difíciles perdera una parte de sus equipages y artillería.

De esta manera los progresos del enemigo han sido enteramente desbaratados, y la llegada del Duque de Dalmacia, que sigue de cerca su derrota, ha sido suficiente para obligar á todas sus fuerzas á que se retiren á toda prisa, abandonando sus heridos. Estos Exércitos que se gloriaban por la superioridad de su número, de que estaban los Franceses en España, se han visto obligados, despues de haber sufrido una inmensa pérdida, á ceder ellos mismos el puesto, y dexar la perilla.

(*Moniteur.*)

Acabamos de insertar en este Periódico los dichos arriba dichos, quando nos ha llegado el anuncio de una nueva victoria que ha alcanzado S. M. Católica. En la que sigue:

Gobierno de Madrid. = *Noticias del Exército.*

El 10 el Exército de Venegas durante su movimiento retrogrado, y se formó en Almonacid.

El 10 el Rey reunió en Dareo el quarto cuerpo y la reserva.

El 11 el Rey marchó contra el enemigo; enredarle, atacarle, sobre todo sus fuerzas puntos, y completamente derrotarle, fue el intento de tres horas.

Treinta y cinco piezas de artillería, 100 cassones, 400 carros, 3000 muertos, un alto de heridos, 4000 prisioneros y muchos banderas son la reunion de esta bella y brillante jornada. Nuestra pérdida se reduce á muy poco cosa.

Madrid el 14 Agosto de 1809.

Firmado. = *Augusto Belliard.*

(*Moniteur.*)

Idem del 23.

Madrid 13 de Agosto.

Una Carta de Toledo del 11 por la tarde escrita por un Oficial del Exército trae estas palabras:

» Los Ingleses han sido acometidos en su retirada, treinta cañones, todos los bagages, y algunos millares de hombres, á mas de los cinco mil heridos Ingleses han caido en nuestro poder. En este punto el enemigo se vivamente perseguido.

» El Exército de Venegas muy aguerrido, ha tomado posicion en esta mañana en Almonacid á tres leguas mas allá de Toledo, camino de Mora: el quarto Cuerpo, y la reserva se han juntado: todas sus piezas han sido tomadas, y todas sus cabezas también: 10 mil Españoles estan reunidos en el campo de batalla. La Caballeria, al partir el correo, continuaba en acuchillar este Tropel, despreciando por este distintivo llamarse. Todas las Campanas tocaban á vuelo en celebracion de esta victoria. Nuestras no hemos tenido sino pocos heridos, y casi ningun muerto.

» El primer Cuerpo estaba el 12 en los contornos de Toledo; el segundo y el quinto apoyaban á los Ingleses en su huida, y el tercio debia para Valladolid.

Esta noche, ó mañana lo mas tarde apostaran se al Rey en sus Capitol. Viene aqui á celebrar la fiesta de su augusto Hermano.

Los rebeldes se quexan mucho de sus Generales del medio dia. Cuesta, Venegas, y Albuquerque; pero se lisonjean aun de que la grande expedicion Inglesa,

-*La Abeja. Gazeta de Barcelona*, al núm. 6, corresponent al 12 de setembre, i al núm. 7, del 15 de setembre de 1809, el redactor Manuel-Andreu Igual i Bosc, afrancesat i d'ideologia liberal, ja criticà la premsa patriòtica, avantsala del que seran les crítiques metòdiques emprades al *Diario de Barcelona*, amb la secció: *Anti-diarios Insurgentes*.

Al núm. corresponent al 4 d'octubre, els diaris patriòtics són titllats de: "[...] *puras fanfarronadas*". També, publicà notícies contrastades en diferents diaris: el *Diario de Barcelona*, el *Diario de Tarragona*, la *Gazeta Militar y Política del Principado de Cataluña*, el *Diario de Manresa*, el *Diario de Vich*, la *Gazeta de Sevilla*, el *Diario Extraordinario de Valencia*, la *Gazeta de Valencia*, el *Journal de l'Empire Française*, el *Journal du Soir* o el *Monitor* de París, etc.

[3768]Pizarroso, A. "Prensa y propaganda bélica 1808-1814", *Cuadernos dieciochistas*, 8, pàg. 203-222, Universidad de Salamanca, 2007.

-**Premsa de la Integració**: la *Gazeta de Figueras*, i també a l'*Eco de los Pirineos*, núm. 9, corresponent al dijous, 14 de desembre de 1809, es criticà la premsa patriòtica: "[...] *falaces e insulsos*". També, es publicaren notícies contrastades en diversos diaris: el *Diario del Castillo de Hostalrich*, *The Sun* o el *Diario de Sevilla*, etc.

-La *Gaseta del Corregiment de Gerona* i la *Gazeta del Corregimiento de Gerona* foren, també premsa *moderna*. La *Gaseta del Corregiment de Gerona*, núm. 9, corresponent al diumenge, 22 de juliol de 1810 conté: forma innovadora, dues columnes, ús de la llengua catalana exclusivament, una ideologia liberal napoleònica, basada en la Il·lustració i en els postul·lats de la Revolució Francesa, i, també, l'ideari catalanista de Tomàs Puig. També, publicà notícies constrastades en diversos periòdics, com ara el *Monitor* de París:

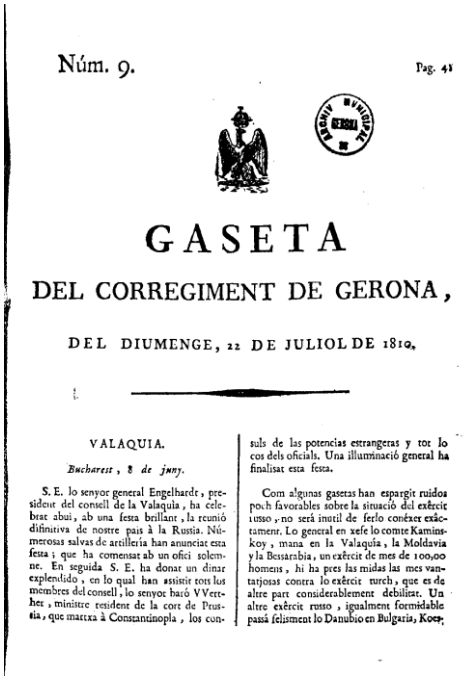

Núm. 9. Pag. 41

GASETA

DEL CORREGIMENT DE GERONA,

DEL DIUMENGE, 22 DE JULIOL DE 1810.

VALAQUIA.

Bucharest, 8 de juny.

S. E. lo senyor general Engelhardt, president del consell de la Valaquia, ha celebrat abui, ab una festa brillant, la reunió difinitiva de nostre pais à la Russia. Numerosas salvas de artilleria han anunciat esta festa; que ha comensat ab un ofici solemne. En seguida S. E. ha donat un dinar explendido, en lo qual han assistit tots los membres del consell, lo senyor baró VVerthes, ministre residente de la cort de Prussia, que marxa à Constantinopla, los consuls de las potencias estrangeras y tot lo cos dels oficials. Una illuminació general ha finalisat esta festa.

Com algunas gasetas han espargit ruidos poch favorables sobre la situació del exèrcit russo, no será inutil de ferlo conèxer exàctament. Lo general en xefe lo comte Kaminskoy, mana en la Valaquia, la Moldavia y la Bessarabia, un exèrcit de mes de 100,00 homens, hi ha pres las midas las mes vantajosas contra lo exèrcit turch, que es de altre part considerablement debilitat. Un altre exèrcit rusto, igualment formidable passá felisment lo Danubio en Bulgaria, Koes;

-La *Gazette de Gironne*, el 1812-1814, fou una premsa *moderna* per la ideologia liberal i il·lustrada provinent de les idees de la Revolució Fancesa, impregnades de catalanisme, per l'ús innovador de la forma: dues columnes impreses a l'estil de la premsa francesa, per ser un diari molt complet i rigorós, amb una informació contrastada i puntual dels esdeveniments bèl·lics; per la gran quantitat de pàgines dedicades a l'entreteniment i als avisos culturals: teatre a Girona, amb l'exercici de la crítica teatral amb visió contemporània, etc. També, publicà notícies extractades de diversos diaris: *Journal de l'Empire Française*, *The Sun*, la *Gazette de France*, la *Gazette de París*, *El Patriota Ausonense* o el *Periódico Político y Mercantil de la Villa de Reus*, etc.

La *Gazette de Gironne* fou un dels diaris més avançats, tant per la forma com pels continguts ideològics i el tractament de notícies contrastades. Fou una veritable premsa *moderna*, escrita en francès i castellà, però amb aportacions notòries de la llengua pròpia, com ara el primer exemplar:

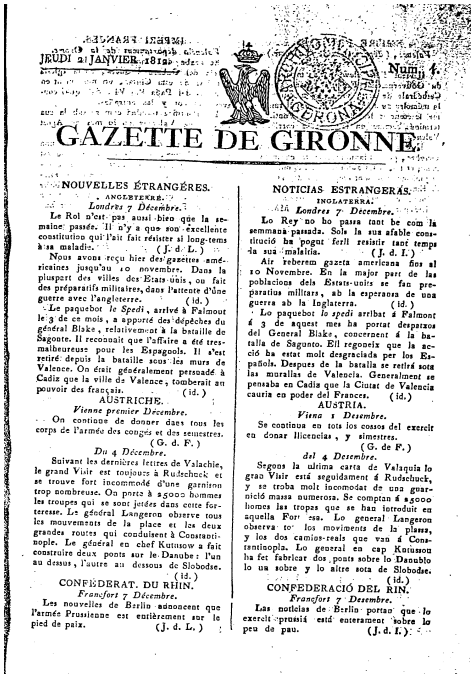

JEUDI 2 JANVIER 1812. Num. 1.

GAZETTE DE GIRONNE.

NOUVELLES ÉTRANGÈRES.

ANGLETERRE.

Londres 7 Décembre.

Le Roi n'est pas aussi bien que la semaine passée. Il n'y a que son excellente constitution qui l'ait fait résister si long-tems à sa maladie. (J. d. L.)

Nous avons reçu hier des gazettes américaines jusqu'au 10 novembre. Dans la plupart des villes des Etats-unis, on fait des préparatifs militaires, dans l'attente d'une guerre avec l'*angleterre*. (id.)

Le paquebot *le Speedi*, arrivé à Falmout le 3 de ce mois, a apporté des dépêches du général Blake, relativement à la bataille de Sagonte. Il reconnait que l'affaire a été très-malheureuse pour les Espagnols. Il s'est retiré depuis la bataille sous les murs de Valence. On était généralement persuadé à Cadix que la ville de Valence, tomberait au pouvoir des français. (id.)

AUSTRICHE.

Vienne premier Décembre.

On continue de donner dans tous les corps de l'armée des congés et des semestres. (G. d. F.)

Du 4 Décembre.

Suivant les dernières lettres de Valachie, le grand Visir est toujours à Rudschuck et se trouve fort incommodé d'une garnison trop nombreuse. On porte à 45000 hommes les troupes qui se sont jetées dans cette forteresse. Le général Langeron observe tous les mouvements de la place et les deux grandes routes qui conduisent à Constantinople. Le général en chef Kutusow a fait construire deux ponts sur le Danube: l'un au dessus, l'autre au dessous de Slobodse. (id.)

CONFEDERAT. DU RHIN.

Francfort 7 Décembre.

Les nouvelles de Berlin annoncent que l'armée Prussienne est entièrement sur le pied de paix. (J. d. L.)

NOTICIAS ESTRANGERAS.

INGLATERRA.

Londres 7 Decembre.

Lo Rey no ho passa tant be com la semmana passada. Sols la sua afable constitució ha pogut fer resistir tant temps la sua malaltia. (J. d. I.)

Air reberem gazeta americana fins al 10 Novembre. En la major part de las poblacions dels Estats-units se fan preparatius militars, ab la esperansa de una guerra ab la Inglaterra. (id.)

Lo paquebot *lo speli* arribat á Falmont á 3 de aquest mes ha portat despatxos del General Blake, concernent á la batalla de Sagunto. Ell regoneix que la acció ha estat molt desgraciada per los Espanols. Despues de la batalla se retirá sota las murallas de Valencia. Generalment se pensaba en Cadiz que la Ciutat de Valencia cauria en poder del *France*. (id.)

AUSTRIA.

Viena 1 Desembre.

Se continua en tots los cossos del exercit en donar licencias, y simestres. (G. de F.)

del 4 Desembre.

Segons la última carta de Valaquia lo gran Visir está seguidament á Rudschuck, y se troba molt incomodat de una guarnició massa numerosa. Se compta á 45000 homes las tropas que se han introduit en aquella Forteresa. Lo general Langeron observa tot los moviments de la plassa, y los dos camios-reals que van á Constantinopla. Lo general en cap Kutusow ha fet fabricar dos ponts sobre lo Danubio lo un sobre y lo altre sota de Slobodse. (id.)

CONFEDERACIÓ DEL RIN.

Francfort 7 Desembre.

Las noticias de Berlin portan que lo exercit prussiá está enteramens sobre lo peu de pau. (J. d. I.)

-La *Gazeta del Ter*, la *Gazeta del Departamento del Ter* i la *Gaceta de Gerona*, periòdics que no hem pogut consultar, però segons les informacions al respecte i els seus impressors i redactors, com l'ús de la llengua catalana a la *Gaceta* podem deduir, també, que foren premsa *moderna*.

La premsa Napoleònica afrancesada dugué la crítica dels periòdics patriòtics a l'extrem, com ara als de Vic i Berga: *Noticiero de Vich* i *Gazeta Militar* [...], que foren criticats sistemàticament. Però, fou al *Diario de Barcelona* quan aquesta crítica sorgeix de manera paradigmàtica. Redactat per Manuel-Andreu Igual i Bosc conté la crítica i refutació sistemàtica de la premsa patriòtica. Aquesta crítica sistemàtica fou un tret de modernitat d'aquests periòdics.

Vegem-ne alguns exemples de **premsa Singular afrancesada**:

-El *Diario de Barcelona* (1811-1814). Igual creà una secció específica: *Anti-diarios Insurgentes*, que es formula els dies 5, 8, 9 i 10 de setembre de 1811, amb una crítica severa contra el *Noticiero de Vich*, en què es diu que els espanyols estan bojos perquè volen continuar la lluita; així, el 23 d'octubre de 1811, a València, el general francès

Devaux fa penjar Prat i Ignasi Ramon perquè publicaven notícies falses. El 28 d'octubre de 1811, s'inclou una carta de l'afrancesat "*El verdadero catalan*", qui difamà Lacy i criticà els diaris patriòtics. Els dies 29 i 30 d'octubre, tornà a sortir la secció: *Anti-diarios Insurgents*. El 5 i el 6 de novembre de 1811, Igual malparlà sobre la *Gazeta* de Berga. El 12, 13, 14, 16, 17, 18, 20, 21 i 22 de novembre, de nou: *Anti-diarios Insurgentes*, en què es criticà el *Noticiero de Vich*, de manera sistemàtica, i, també, al desembre de 1811. El 6 de gener de 1812, nova crítica del redactor del *Noticiero de Vich*. El 8 de gener, el redactor criticà la *Gazeta Militar* [...], i al llarg del mes de gener i febrer, amb continuació al mes d'abril, com a secció ineludible del *Diario de Barcelona*, per continuar al setembre del mateix any. Novament, la secció *Anti-diarios Insurgentes*, el 27 d'abril de 1813, i el 26 i 27 de juny de 1813, en què criticà *El Patriota Ausonense*. El 10 de juliol i el 10 de setembre de 1813, Manuel-Andreu Igual i Bosc tornà a carregar contra les gasetes insurgents. El 17 de febrer de 1814, el redactor malparlà de la premsa anglesa; i el 18 de febrer de 1814, de nou, de la premsa patriòtica.

També, publicà notícies contrastades en diversos diaris: el *Noticiero de Vich*, la *Gazeta Militar y Política del Principado de Cataluña*, el *Diario de Manresa*, el *Diario de Gerona*, el *Diario de Tarragona*, el *Redactor General de Cataluña*, *El Patriota Ausonense*, el *Diario de Mallorca*, la *Gazeta de Zaragoza*, la *Gazeta de Madrid*, la *Gazeta de Valencia*, el *Noticiero General de Cartagena*, la *Gazette de Gironne*, la *Gazeta de Figueras*, la *Gazeta de Barcelona*, i els diaris de Cadis: *El Ciudadano por la Constitución*, *El Español Cauteloso*, el *Redactor General*, el *Diario Mercantil, El Conciso* o el *Tribuno del Pueblo Español*, també la *Gazeta de la Regencia*, el *Mercure* de França, el *Bulletin des Actes du Gourvénement Général de la Catalogne* o el *Journal de l'Empire Française*, etc.

-El *Journal de l'Empire*, premsa francesa que hem classificat coma premsa Singular, publicada a dues columnes i amb tipografia de caixa més petita també fou premsa *moderna*.

La premsa Napoleònica, majoritàriament, fou una premsa *moderna*, per la forma innovadora, per la ideologia liberal i per les notícies contrastades en diversos periòdics que feu servir. Però, sobretot, fou la premsa del departament del Ter, al capdavant de la qual hi hagué el corregidor de Girona, afrancesat i catalanista Tomàs Puig qui mostrà aquesta modernitat, de manera més clara.

A tall de conclusió, quan afirmem que algunes publicacions periòdiques són premsa moderna, ara sense cursiva, estem dient que són diaris que marquen una línia divisòria entre la premsa de l'Antic Règim, encara que aquesta tingués pretensió de veracitat, fos premsa d'estat o tingués regularitat en llurs emissions, i els diaris apareguts al llarg de la Guerra del Francès, més clarament a partir del 1813 i 1814, al bàndol Patriòtic i, des del 1809 fins el 1814, al Napoleònic.

Els diaris esmentats més amunt són premsa moderna en sentit actual, per la forma innovadora, per la ideologia liberal i pel tractament d'informacions contrastades en diversos periòdics; també per les seccions que contenen, per la importància de la immediatesa, per l'arribada als domicilis dels subscriptors a primera hora del matí, perquè forjaren una opinió pública -com la premsa actual-, per ser l'eina de comunicació imprescindible durant el període, pels textos literaris publicats, alguns amb estètiques innovadores i, sobretot, per l'alternança d'ideologies en la mateixa publicació, fet que ens transporta en un context precursor de democràcia.

5.1.-Contribució al recompte d'exemplars publicats

Als anys estudiats (1792-1814), com hem vist, s'hi publicaren 57 publicacions periòdiques. Aquests diaris tingueren durades en el temps diverses, a causa dels esdeveniments de les guerres, les circumstàncies econòmiques i els llocs de publicació: un dia, una setmana, un mes, mig any, un any, dos o tres anys, tota la contesa bèl·lica de la Guerra del Francès, o fins i tot més llargues, amb periodicitats diverses: esporàdiques o puntuals, setmanals, bisetmanals, trisetmanals o diàries, amb interrupcions, amb números extraordinaris, etc.

Si a més a més, comptem el nombre exemplars de les tirades, ben divers en cada exemplar o capçalera, l'intent d'apamar i mesurar el recompte final es fa ben difícil.

Amb tot, conscients de les dificultats, hem fet un capmàs al respecte -ateses les dificultats i el desconeixement, en força casos-, del nombre de les tirades, segons les informacions que posseïm -no n'hem tingut en compte les reimpressions-, i hem elaborat una quantificació dels exemplars impresos, que s'aproxima a la realitat. Una contribució al recompte d'exemplars didàctica, aproximativa, que ens mostra el panorama de la premsa, aleshores.

Premsa a la fi de la Il·lustració (1792-1807):

-La *Gaceta de Barcelona/Gazeta de Barcelona*, des del 1695 fins el 1806. Hem tingut en compte els anys en què no aparegué cap exemplar i la periodització setmanal, bisetmanal i diària, per la qual cosa hi hagué, entre el 1695 i el 1699: **1.500** exemplars publicats.

Entre el 1700 i el 1714, tingué una tirada bisetmanal: **4.745** diaris publicats.

El 1722, tornà a ser-ne publicat bisetmanalment, per la qual cosa sumem: **364** exemplars. Entre el 1750 i el 1762, de nou sortí bisetmanalment, amb una tirada de **4.750** exemplars. Finalment, també de tirada bisetmanal, entre el 1763 i el 1806, amb **1.950** exemplars.

Tot plegat, fan un total de: **13.309** exemplars. Dins del període estudiat (1792-1806), en sortiren: **634** exemplars.

-*Correo de Gerona*, des del 5 de febrer fins al 8 d'agost de 1795, de tirada bisetmanal.

En sortiren **52** exemplars.

-*Gazeta de Gerona*, des del 1787 fins el 1800, de tirada bisetmanal.

En sortiren **676** exemplars.

-*Gazeta de Vich*, des del 1803 fins el 1805, de tirada bisetmanal.

En sortiren **104** exemplars.

Si els sumem tots, dins del període estudiat (1792-1807), ens dona una xifra aproximada de **1.466** exemplars.

La Premsa a la Guerra del Francès (1808-1814). Premsa Patriòtica-Premsa de Guerra:

-*Diario de Cervera*, des del 3 de maig afins el 17 d'abril de 1810, amb una periodicitat diària: en sortiren **860** exemplars.

-*Correo de Gerona*, des del 28 de juny fins el 31 de juliol de 1808, amb una periodicitat diària: en sortiren **34** exemplars.

-*Diario de Gerona*, des del 20 de juliol de 1808 fins el 10 de desembre de 1809, amb una periodicitat diària: en sortiren **538** exemplars.

-*Diario de Manresa*, des del 22 de juny de 1808 fins el 25 d'abril de 1810; i des del gener de 1812 fins al maig de 1814, amb una periodicitat diària: en sortiren **1.552** exemplars.

-*Noticias de Cataluña*, el 24 de juliol de 1808: en sortiren **8** exemplars.

-*Diario de la Guerra de la Ciudad de Lérida*, periodicitat diària: en sortiren **30** exemplars.

-*Diario de la Ciudad de Lérida*, des de l'1 de juliol de 1808 fins el 30 d'abril de 1810, amb una periodicitat diària: en sortiren **665** exemplars.

-*Diario Instructivo, Político y Militar de la Ciudad de Lérida*, des del 6 de juliol de 1808, sense continuïtat: només en sortí **1** exemplar.

-*Diario de Tarragona*, des de l'1 de novembre de 1808 fins el 21 de juny de 1811, de periodicitat diària: en sortiren **1.087** exemplars.

-*Correo de Torruella de Mongrí*, des del 3 i el 5 de juliol, sense continuïtat: només en sortí **1** exemplar.

-*Gazeta de Tortosa*, des del 1809 i fins el 2 de gener de 1811, de periodicitat diària: en sortiren **367** exemplars.

-*Diario de Vich,* des del 18 de juny i fins el 12 de juliol de 1811, menys des del 9 de gener de 1810 i fins el 2 de gener de 1811, de periodicitat diària: en sortiren **580** exemplars.

-*Gazeta de Vich,* des del 22 fins el 30 de juny de 1808, de periodicitat bisetmanal: en sortiren **2** exemplars.

-*Gazeta Diaria de Vich*, des del 23 de juny fins el 5 d'octubre de 1808, de periodicitat diària: en sortiren **105** exemplars.

-*Correo Diario de Vich*, des del 6 d'octubre de 1808 fins el 9 de gener de 1810; no en va sortir des del 17 d'abril i el 5 d'agost de 1809, de periodicitat diària: en sortiren **472** exemplars.

Si els sumem tots, ens dona una xifra aproximada de **6.302** exemplars.

La Premsa a la Guerra del Francès (1808-1814). Premsa Patriòtica-Premsa de Transició (1811-1812):

-*Noticias en la Costa de Levante*, des de l'estiu de 1812 fins a l'estiu de 1813, de tirada ocasional. Comptem **50** exemplars.

-*Apuntador de Manresa,* des del mes de juny de 1811, de tirada diària. Si pensem que el *Correo Político y Mercantil de Manresa,* que sortí a inicis del 1812, en fou la continuació, aleshores, pensem que devien sortir-ne **212** exemplars.

-*Noticiero de Manresa,* des del 1811 i 1812, de tirada diària: en sortiren **730** exemplars.

-*Correo Político y Mercantil de Manresa*, des del 2 d'octubre fins al desembre de 1812, de tirada diària: en sortiren **90** exemplars.

-*El Noticiero*, des del 1812 i fins el 1813, de periodicitat diària: en sortiren **365** exemplars.

-*Correo de Manresa,* des del març fins al setembre de 1812, de periodicitat bisetmanal: en sortiren **90** exemplars.

-*Correo Patriótico de Manresa*, des 2 d'octubre fins al desembre de 1812, de tirada diària: en sortiren **90** exemplars.

-*El Patriota*, des de l'estiu de 1812, de tirada diària: en sortiren **180** exemplars.

-*Noticiero de Vich*, des del 15 de setembre fins al novembre de 1811, de tirada diària: en sortiren **75** exemplars.

-*El Censor en el Primer Exército*, el 15 de desembre de 1812, de tirada ocasional: en sortí només **1** exemplar.

Si els sumem tots, ens dona una xifra aproximada de **1.883** exemplars.

La Premsa a la Guerra del Francès (1808-1814). Premsa Patriòtica-Premsa Ideològica: Constitucionalista-Absolutista (1813-1814):

-*Argos Manresano*, des del 16 d'abril de 1811 fins el 31 de maig de 1814, de periodicitat trisetmanal: en sortiren **177** exemplars.

-*Noticioso,* des del 1813: comptarem **100** exemplars.

-*Diario Militar, Político y Mercantil de la Ciudad de Tarragona*, des del 20 de novembre de 1813 fins el 15 de maig de 1814, de periodicitat diària: en sortiren **174** exemplars.

-*Centinela de la Patria en Reus*, des de l'1 d'abril fins el 3 de juny de 1814, de periodicitat bisetmanal: en sortiren **17** exemplars.

-*Eco de Reus*, des del 16 d'abril fins el 14 de maig, de periodicitat bisetmanal: en sortiren **9** exemplars.

-*Periódico Extraordinario de Reus*, des del 14 d'octubre fins al 5 de desembre de 1813, de periodicitat diària: en sortiren **45** exemplars.

-*Periódico Político y Mercantil de la Villa de Reus*, des del 4 d'octubre de 1813 fins el 18 de maig de 1814, de periodicitat diària: en sortiren **227** exemplars.

-*El Patriota Ausonense*, des de l'11 de desembre de 1812 fins el 20 de maig de 1814, de periodicitat trisetmanal; a partir de l'1 de gener de 1813, diària: en sortiren **178** exemplars.

-*Redactor General de Cataluña*, des de l'1 de gener fins el 21 de maig de 1814, de periodicitat diària: en sortirem **161** exemplars.

-*Gazeta de Cataluña*, des del 4 de novembre de 1813 fins el 29 de maig de 1814, de periodicitat bisetmanal: en sortiren **52** exemplars.

Si els sumem tots, ens dona una xifra aproximada de **1.087** exemplars.

En total, els exemplars publicats per la premsa Patriòtica (1808-1814) foren: **9.272** exemplars.

La premsa a la Guerra del Francès. Premsa Napoleònica-Premsa de Conquesta: 1808-1811:

-*La Abeja Político-literaria de Barcelona*, des de l'agost de 1808 fins a l'agost de 1809, de tirada setmanal, bisetmanal i diària: en sortiren **50** exemplars.

-*La Abeja. Gazeta de Barcelona*, des del l'1 d'agost fins al desembre de 1809, de tirada setmanal, bisetmanal i diària: en sortiren **50** exemplars.

-*Gazeta de Figueras,* des del 16 al 26 de novembre de 1809, de tirada bisetmanal: en sortiren **4** exemplars.

-*Eco de los Pirineos/Eco de los Pirineos Orientales*, des del 30 de novembre de 1809 fins al 14 de gener de 1810, de tirada bisetmanal: en sortiren **16** exemplars.

-*Gaseta del Corregiment de Gerona*, des del 24 de juny fins el 22 de juliol de 1810, de tirada bisetmanal: en sortiren **9** exemplars.

-*Gazeta del Corregimiento de Gerona*, des del 15 de gener fins el 21 de març de 1811, de tirada bisetmanal: en sortiren **19** exemplars.

Si els sumem tots, ens dona una xifra aproximada de **148** exemplars.

La premsa a la Guerra del Francès. Premsa Napoleònica-Premsa de la Integració: 1812-1814:

-*Gazette de Gironne*, des del 2 de gener de 1812 fins el 24 de febrer de 1814, de tirada bisetmanal: en sortiren **369** exemplars.

-*Gazeta del Ter*, des d'inicis de 1812 fins al mes de juny del mateix any, de periodicitat bisetmanal: en sortiren **40** exemplars.

-*Gazeta del Departament del Ter*, des del juny de 1812, de periodicitat bisetmanal: en sortiren **8** exemplars.

-*Gaceta de Gerona*, des del gener al març de 1814, de periodicitat bisetmanal: en sortiren **12** exemplars.

Si els sumem tots, ens dona una xifra aproximada de **429** exemplars.

Els exemplars publicats per la premsa Napoleònica foren **577**.

La premsa Singular (1792-1814):

-*Bulletin des Arrêtes/Actes de Gouvernément Général de la Catalogne* (Girona-Barcelona), des del 22 de maig al 31 de desembre de 1810 i una segona edició fins el 20 de maig de 1811: en sortiren 13 exemplars, és a dir **26** en total.

-*Diario de Barcelona*, des de l'1 d'octubre de 1792 fins al 31 de març de 1814, de tirada diària: en sortiren **7.847** exemplars.

-*Diario del Castillo de Hostalrich*, des del 14 de gener fins el 12 de maig de 1810, de tirada diària: en sortiren **119** exemplars.

-*Journal de l'Empire Française*, des del 1805 fins l'abril de 1814, de tirada diària: en sortiren **3.405** exemplars.

-*Diario de Igualada*, des de l'1 de juny de 1808, de tirada ocasional, amb reimpressió el 15 de setembre: en sortí només **1** exemplar.

-*Diario del Imperio Francés*, des del 31 d'octubre de 1813, reimpressió a Vic i a Reus, de tirada diària: en sortí només **1** exemplar.

-*Gazeta Militar y Política del Principado de Cataluña/ Gazeta Militar y Política de Cataluña*, des del 23 d'agost de 1808 fins el 30 de setembre de 1813, amb algunes interrupcions: en sortiren **476** exemplars.

Per tant, la totalitat de la premsa Singular, amb el *Diario de Barcelona*, suma **6.524** exemplars.

La totalitat dels exemplars del *Diario de Barcelona* apareguts entre l'octubre de 1792 i el 1814, sumen: **11.875** exemplars.

Els apareguts entre el 1792 i el 1808 sumen **5.351**, però no els podem atribuir a premsa Napoleònica-Singular.

Només comptarem els exemplars del *Diario de Barcelona* apareguts entre el 1808 i el 1814, que són premsa Napoleònica-Singular: **2.496**.

Per tant, la premsa Singular-Patriòtica publicà: **597** exemplars i la premsa Singular-Napoleònica: **5.927** exemplars.

Conclusions:

-La premsa a la fi de la Il·lustració, amb **14.141** exemplars provinents de 4 diaris, entre el 1695 i el 1806, sembla d'una tirada ben llarga, però es feu al llarg de 111 anys, per la qual cosa haurem de convenir que, realment, fou una tirada ben minsa, pròpia d'una premsa que es refeia de l'ensulsiada de la Guerra de Successió.

Estrictament, els exemplars publicats entre el 1792 i el 1806 foren: **1.466**.

-La premsa a la Guerra del Francès té dos indicadors:

a) Patriòtica-premsa de Guerra (1808-1810): **6.302 exemplars**. Premsa de Transició (1811-1812): **1.833** exemplars. Premsa Ideològica: Constitucionalista-Absolutista: **1.087** exemplars. Fan un total de: **9.272** exemplars.

b) Premsa Napoleònica-premsa de Conquesta (1808-1811): **577** exemplars. Premsa de Conquesta (1808-1811): **148** exemplars. Premsa de la Integració (1812-1814): **429** exemplars. Fan un total de: **1.154** exemplars.

Si els sumem tots fan una xifra total de: **10.426** exemplars, dels quals, la immensa majoria són patriòtics: **9. 272** exemplars.

La premsa Singular, Patriòtica i Napoleònica, entre el 1792 i el 1814, tingué una tirada de **6.524** exemplars, si excloem els exemplars del *Diario de Barcelona* apareguts entre l'octubre de 1792 i el 1808: d'aquests, la majoria són de Premsa Napoleònica: **5.351** exemplars, i de Premsa Patriòtica n'hi ha **1.173** exemplars.

La premsa Napoleònica Singular feu de contrabalançament de la premsa Patriòtica, és a dir que fou més gran el nombre d'exemplars, però, en conjunt, la Patriòtica fou més gran que la Napoleònica.

En parlar d'exemplars ens referim al nombre de números publicats, per la qual cosa, la primera conclusió és que la premsa a la fi de l'Antic Règim (1792-1814) fou ingent i diversa i, segons els exemplars consultats, tingué una tirada favorable als interesos patriòtics, però, en termes generals, força equilibrada, és a dir, allà on hi hagué premsa Patriòtica, també en sortí de Napoleònica.

Premsa a la fi de la Il·lustració (1792-1807): **1.466** exemplars:

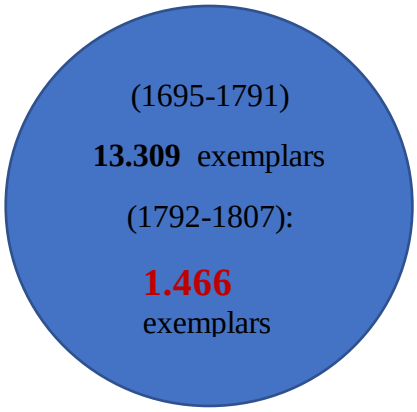

Premsa a la Guerra del Francès (1808-1814): **9.849** exemplars:

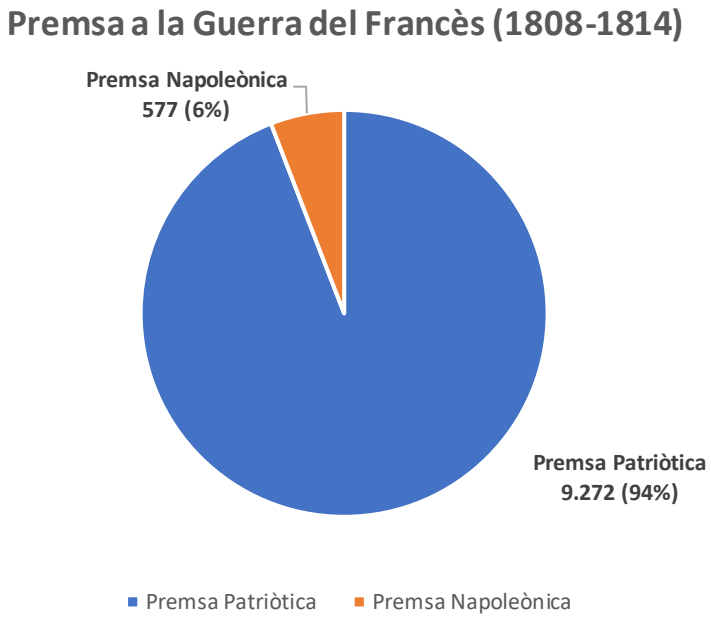

Premsa Singular (1792-1814), Patriòtica i Napoleònica: **6.524** exemplars:

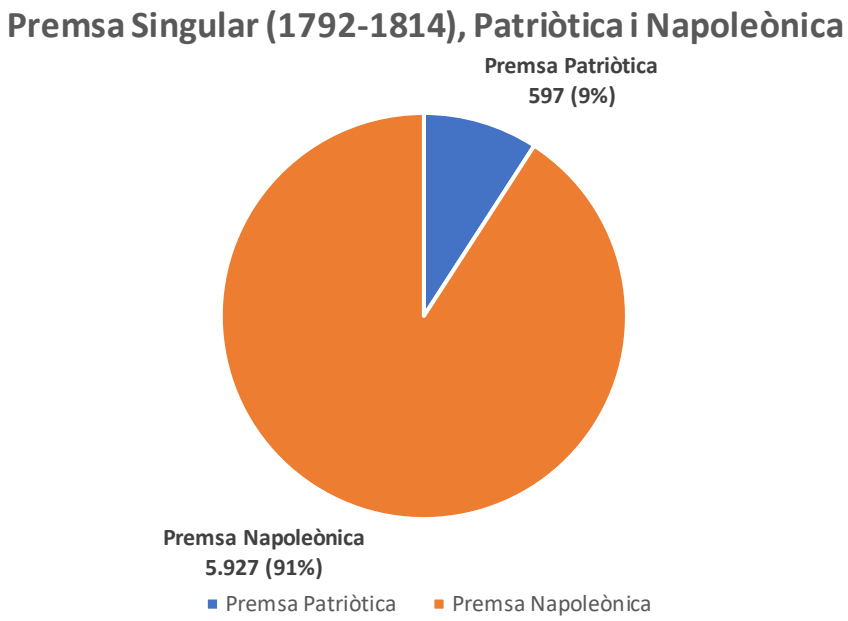

Suposen un total de **17.839** exemplars de periòdics al període estudiat (1792-1814), amb l'afegitó dels **12.191** exemplars de la *Gazeta de Barcelona* (1695-1806), els quals sumen **30.030** exemplars que corresponen al període (1695-1814).

Recordem que no fem un recompte de tota la premsa a pareguda a Catalunya, al segle XVIII, per la qual cosa no hem tingut en compte altres diaris de la Il·lustració publicats a la ciutat de Barcelona.

Després de fer molts números, us adjuntem un gràfic amb percentatges:

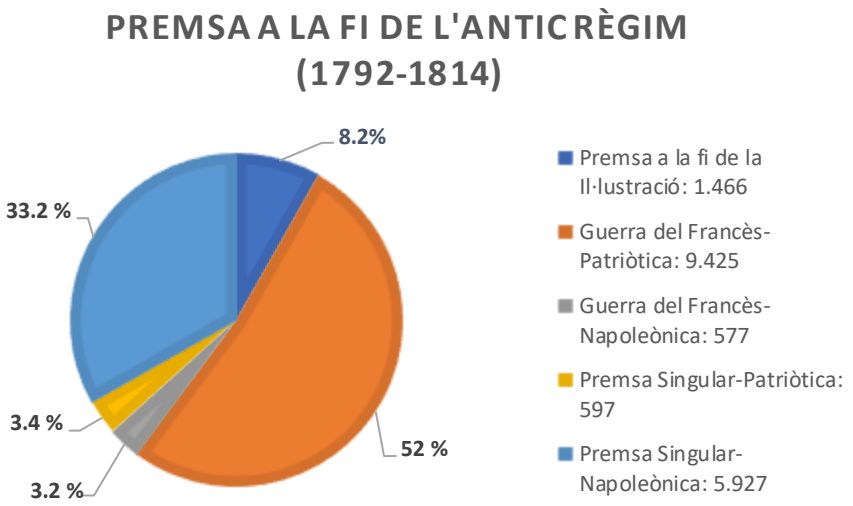

Volem acabar amb les dades que aporta Comas (2009), sobre el *Diario de Manresa*, amb una tirada de 1.300 exemplars per a cada número. Ja hem dit més amunt que és molt difícil quantificar el nombre d'exemplars dels diaris que van aparèixer a Catalunya, entre el 1792 i el 1814, però si prenem com a referència una quantitat mitjana de tirada, 400 exemplars per a cada número, ens surt la xifra de **7. 135.753** exemplars, al llarg dels 22 anys en què hi hagué premsa periòdica, tant de la fi de la Il·lustració, com de la Guerra del Francès: Patriòtica i Napoleònica, és a dir a la fi de l'Antic Règim.

Hem constatat que hi ha als diversos arxius, biblioteques i fons patrimonials de Catalunya, una quantitat aproximada de **23.183** exemplars de totes les publicacions, entre el 1792 i el 1814, i fins a **30.183** si ens remuntem al període 1695-1806 de la *Gazeta de Barcelona*.

Si fem el percentatge d'exemplars conservats (1792-1814), anotem el **0,325 %**, aproximadament de periòdics conservats a Catalunya, al període estudiat. Una quantitat ben petita.

Tercera part: Les dinàmiques socials de la premsa

La premsa i la literatura

L'últim quart del segle XVIII, la literatura culta fou escassíssima[3769] i centrada encara en la tradició vallfogonesca,[3770] mentre que la literatura popular fou considerable: romanços impresos en fulls solts, il·lustrats i venuts pels cecs oracioners en places i mercats, cançons de tota mena, etc.

L'any 1777,[3771] Carles IV prohibí la impressió de romanços, però d'ençà el 1793, revifà la literatura popular: els goigs, el teatre satíric breu i el teatre religiós tradicional, la passió, nadales, cançons religioses, corrandes, poesia profana anònima, pastorets, els llibres de pietat, reculls d'aforismes, refranys i els romanços, literatura unitària i coherent socialment; la literatura culta fou més escadussera.

Més endavant, durant la Guerra del Francès, aparegué una literatura popular de combat o d'agitació política, a través de la premsa, els fulls volanders, la propaganda, etc., que s'hi oposà als francesos.[3772] Els militars escrigueren sobre l'art de la guerra, els metges i cirugians dissertaren sobre malalties i condicions sanitàries i alimentàries; també, hi hagueren cròniques i diaris: Ferrer, Maldà, Bavorés, entre molts altres; i una literatura humil feta pels pagesos, capellans, hisendats o menestrals en què explicaren sequeres i aiguats, fugides, espolis, desercions, captivitats, etc., amb una visió més espontània dels sis anys de guerra, com els escrits d'Antoni Bellsolell d'Arenys de Munt, hisendat i resident al mas Bellsolell.[3773]

[3769] Sales, J. "Les guerres del Francès i la renaixença literària", *Quaderns de l'Exili*, any III, número 14, juliol-agost, 1945.

[3770] Jorba i Jorba, Manuel. "*Llengua i literatura, 1800-1833*", Història de la Literatura Catalana, Riquer, Comas, Molas, vol. 7, edi. Ariel, Barcelona, 1986.

[3771] Carbonell, J. "La literatura catalana durant el període de transició del segle XVIII al segle XIX", *Actes del quart col·loqui internacional de llengua i literatura catalanes*, del 22 al 27 de març de 1976, Basilea.

[3772] Simon i Tarrés, Antoni. "La guerra del Francès segons les memòries d'un hisendat del Corregiment de Girona", *L'Avenç*, número 113, Barcelona, 1988.

[3773] Ramisa, Maties. *La Guerra del Francès al Corregiment de Vic, 1808-1814*, tesi doctoral número 189, UB, 1992.

La narrativa, el teatre i la poesia pertanyen, bàsicament, a la literatura culta, però també a la popular. Les formes més emprades d'aquesta literatura foren les dècimes, els sonets i les "*letrilles*".

Els homes de ciències eren enviats al sud de França per a llur formació,[3774] per la qual cosa la prosa, en gran mesura, depengué dels nous corrents de pensament i del gust que hi arribà des de França. La cultura literària catalana setcentista es nodrí de llibres francesos, sovint introduïts clandestinament.

Hem fet una tria sense ànim d'exhaustivitat sobre les publicacions en la nostra llengua durant el període estudiat:

El 1793,[3775] s'imprimiren: *Octavas en que se declaran las infamias, que feu la asamblea* [...], anònimes, per tal de refusar la ideologia revolucionària i la mort de Lluís XVI:

OCTAVAS EN QUE SE DECLARAN LAS INFAMIAS

També, el 1793,[3776] hi hagué un full volander anònim: *Cansó en alabança de las armas espanyolas y valentias dels catalans en la actual campanya del Rosselló*, imprès: "Ab llicencia, en Barcelona: Bernat Pla, estamper". Un altre full volander anònim sobre la guerra al Roselló,[3777] i també, hi ha la *Cansó Nova y gustosa* [...],[3778] anònima, totes tres escrites en català i també impreses per l'estamper Bernat Pla, treballador i administrador de la impremta Jolis i hereu de la impressora i vídua Jolis, al carrer dels Cotoners:

[3774]Batllori, Miquel. Obra completa, vol. IX, *La Il·lustració*, edició a cura d'Eulàlia Duran i coordinada per Josep Solervicens, edi. Tres i Quatre, Barcelona, 1997, pàg. 56-57.

[3775]BNC. Reserva, Fullets Bonsoms, núm. 11.130.

[3776]Ibíd. Núm. 6.986.

[3777]Ibíd. Núm. 6.996.

[3778]Ibíd. Núm. 6.986.

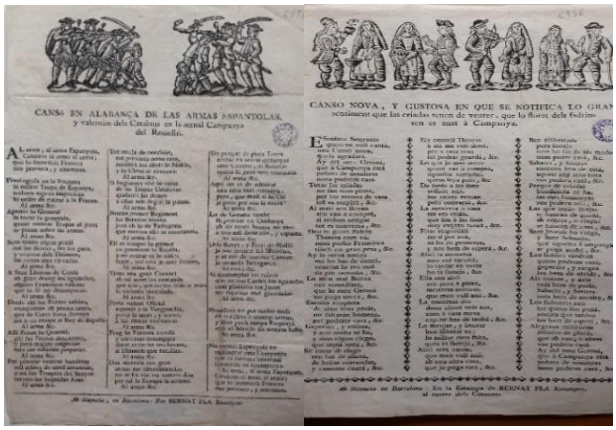

CANSO EN ALABANÇA DE LAS ARMAS ESPANTOLAS,
y valerosas dels Catalans en la actual Campanya
del Rosselló.

CANSO NOVA, Y GUSTOSA EN QUE SE NOTIFICA LO GRAN
sentiment que las criadas tenen de veurer, que lo flower dels fadrins
son es anat à Campanya.

També, l'obra *Lo Parnas catala*, atribuïda a Jaume Sala i Guàrdia.[3779] El 2 d'abril de 1793,[3780] es publicà a Barcelona i es vengué a la impremta de la *Gazeta* el llibre: *La guerra contra França*, anònim, en quart.

Al *Diario de Barcelona* es publicaren diversos poemes sobre la Guerra Gran: núm. 187, corresponent al 6 de juliol de 1793, pàg. 773-774, hi hagué tres sonets inspirats en la presa del castell de Bellaguarda, un d'ells en català, anònim. Al núm. 190, corresponent al 9 de juliol de 1793, un sonet atribuït per Víctor Balaguer al nebot de l'abat Benet Massip, del monestir de Sant Pere de Galligants, per bé que Jorba (1971) en desconfia. El núm. 353, corresponent al 19 de desembre de 1793, hi sortiren tres dècimes en català, pàg. 1437-1438: A la derrota dels francesos del dia 7 de desembre, la segona i la tercera. Tots aquests poemes han estat treballats per Jorba (1971).

El 1794,[3781] hi hagué el llibret anònim: *Modo facil y utilíssim pera dirigir las obras al servey de Deu*, imprès a: "*Gerona, imprenta de la viuda Bró*", administrada per Fermí Nicolau.

L'any 1796,[3782] a València, es reimprimiren les *Trobes* de Mossèn Jaume Febrer, sobre la conquesta de Jaume I de la ciutat, impreses en la impremta del *Diario de Valencia*:

[3779]Canher, Max. "Contribució al coneixement de l'ús lingüístic entre els escriptors catalans de la fi del segle XVIII," *Estudis universitaris catalans. Estudis de llengua i literatura catalanes oferts a R. Aramon i Serra en el seu setantè aniversari*, Vol. IV, Curial Edicions Catalanes, 1984. Ens diu que Sala i Guàrdia va publicar una obra en set volums, perduda, on donà a conèixer poesies i altres obres literàries d'interès d'un escriptor català desconegut; que reprodueix gran quantitat d'obres literàries i de traduccions breus al català, castellà, llatí i italià, ara perdudes. Els volums contenien pròlegs on es parlava de música, teatre, òpera, política i sobre diferents aspectes de la vida quotidiana de Barcelona.

[3780]BUB. Reserva, *Crónica del monestir de Santa Caterina* de Barcelona.

[3781]BNC. Reserva, Fullets Bonsoms, núm. 11.130.

[3782]Ibíd. Reserva, 1076-11-III-12.

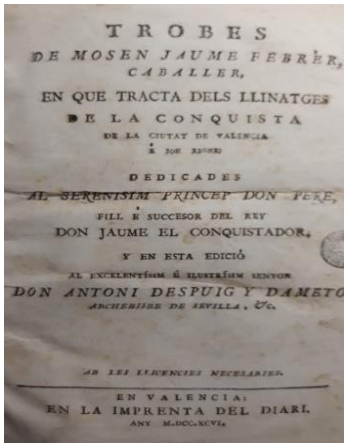
TROBES
DE MOSEN JAUME FEBRER,
CABALLER,
EN QUE TRACTA DELS LLINATGES
DE LA CONQUISTA
DE LA CIUTAT DE VALENCIA
DEDICADES
AL SERENISSIM PRINCEP DON PERE,
FILL E SUCCESOR DEL REY
DON JAUME EL CONQUISTADOR,
Y EN ESTA EDICIÓ
AL EXCELENTÍSSIM É ILLUSTRÍSSIM SENYOR
DON ANTONI DESPUIG Y DAMETO
ARCHEBISBE DE SEVILLA, &c.
AB LES LICENCIES NECESSARIES.
EN VALENCIA:
EN LA IMPRENTA DEL DIARI.

El 1798,[3783] es publicà: *La gran tragedia de la passió y mort de Jesucrist nostre senyor*, anònima, representada a Manresa, i impresa a Vic per Joan Dorca, menor:

LA GRAN TRAGEDIA
DE LA PASSIÓ Y MORT
DE JESUCRIST
NOSTRE SENYOR.
REPRESENTADA EN MANRESA
per alguns devots de aquest Divino
Misteri, en tots los dijous y festas
de la Quaresma del any 1798.
IHS
Fich: En la Imprenta de DORCA.

El 1799,[3784] hi hagué la publicació del *Sermó Moral* pronunciat pel catedràtic de Teologia de la Universitat de Cervera, Ignasi Oms, imprès a: "*En la Estampa de la Real y Pontificia Universidad de Cervera*".

El 1800,[3785] s'imprimiren les *Cobles, o Goigs de les Botifarras per cantar las caramellas de Pasqua*, anònimes i impreses a: "*Estampa de la Real y Pontificia Universitat de Cervera*":

[3783]Ibíd. 16-I-37.

[3784]Ibíd. 7-I-13/9.

[3785]Ibíd. Reserva, Fullets Bonsoms, núm. 2.048.

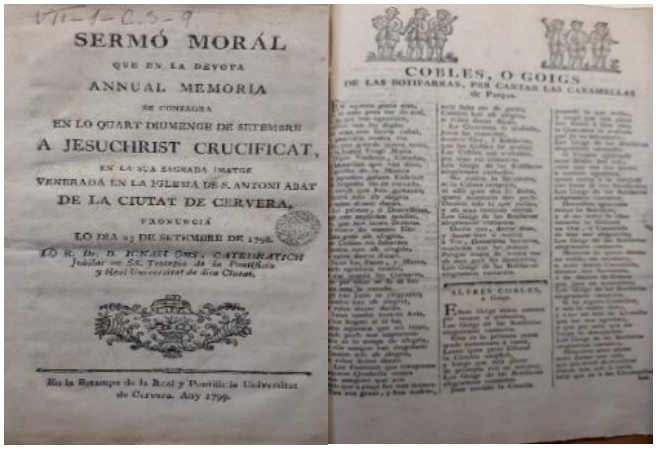
VII-1-C.3-9

SERMÓ MORÁL

QUE EN LA DEVOTA

ANNUAL MEMORIA

SE CONSAGRA

EN LO QUART DIUMENGE DE SETEMBRE

A JESUCHRIST CRUCIFICAT,

EN LA SUA SAGRADA IMATGE

VENERADA EN LA IGLESIA DE S. ANTONI ABAT

DE LA CIUTAT DE CERVERA,

PRONUNCIÁ

LO DIA 23 DE SETEMBRE DE 1798.

LO R. Dr. D. JUNART ONS, CATEDRATICH

Jubilat en SS. Teologia de la Pontificia

y Real Universitat de dita Ciutat.

En la Estampa de la Real y Pontificia Universitat de Cervera. Any 1799.

COBLES, O GOIGS

DE LAS BOTIFARRAS, PER CANTAR LAS CARAMELLAS

de Pasqua.

ALTRES COBLES.

Aquest mateix any, hi hagueren una colla de celebracions, festes de màscares i de carnaval a Barcelona,[3786] i s'imprí:[3787] *Profecía de Sant Vicenç Ferrer*.[3788]

El 1801,[3789] s'imprimí les *Cobles, o Goigs per cantar a les caramelles de Pasqua*.

La Societat Filosòfica i la Reial Acadèmia de Bones Lletres no tingueren gaire incidència innovadora a la literatura de l'època, per bé que sí pel que fa a l'apologia de la llengua,[3790] com tampoc la literatura culta d'autors com el baró de Maldà, Jaume Vada, eclesiàstic i pedagog, qui escrigué el 1802: *La Fama en lo Parnas*, impresa a Mataró per Joan Abadal;[3791] també, el 1813 escrigué una oda al Beat Josep Oriol.

Hi hagueren altres escriptors, com Joan-Baptista Escorigüela, Guillem Roca i Seguí, Antoni Febrer i Cardona o el comte d'Aiamans, encorats en la tradició barroca i vallfogonesca.

El 1802,[3792] hi hagué un full volander: *Nova y curiosa cansó* [...], sense peu d'impremta i anònim:

[3786]Ibíd. Núm. 1.135, núm. 1.149, núm. 1.151, i núm. 1.155, ball públic i carnaval de màscares i teatre a Barcelona.

[3787]Ibíd. Núm. 1.119, núm. 1.160, núm. 1.169, núm. 1.171, núm. 1.173-1.174, núm. 1.184, núm. 1.842 i núm. 1.900.

[3788]Ibíd. Núm. 15.839, i núm. 2.048, respectivament.

[3789]Ibíd. Núm. 2.048.

[3790]Canher, Max. *Literatura de la revolució i la contrarevolució (1789-1849)*, Barcelona, 2002, pàg. 273-274.

[3791]Campabadal, M. *El pensament i l'activitat literària del set-cents català, 1700-1823*, Vol. II, Barcelona, 2002, pàg. 214.

[3792]BNC. Reserva, Fullets Bonsoms, núm. 2.033.

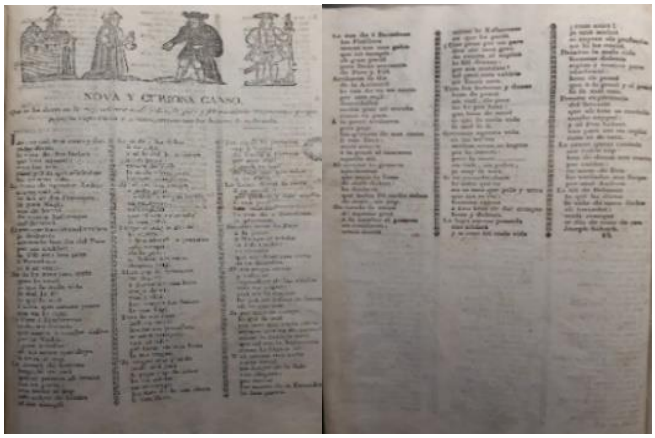

El mateix any 1802,[3793] es publicà: *Epitalami a las reals bodas* [...], signat per L. B. Y. P., Ignasi Pla i Fontana, arran de l'arribada de Carles IV, a Barcelona.

El 1803,[3794] tenim poesies manuscrites i anònimes, en honor del bisbe de Tarragona Francesc Armanyà, traspassat:

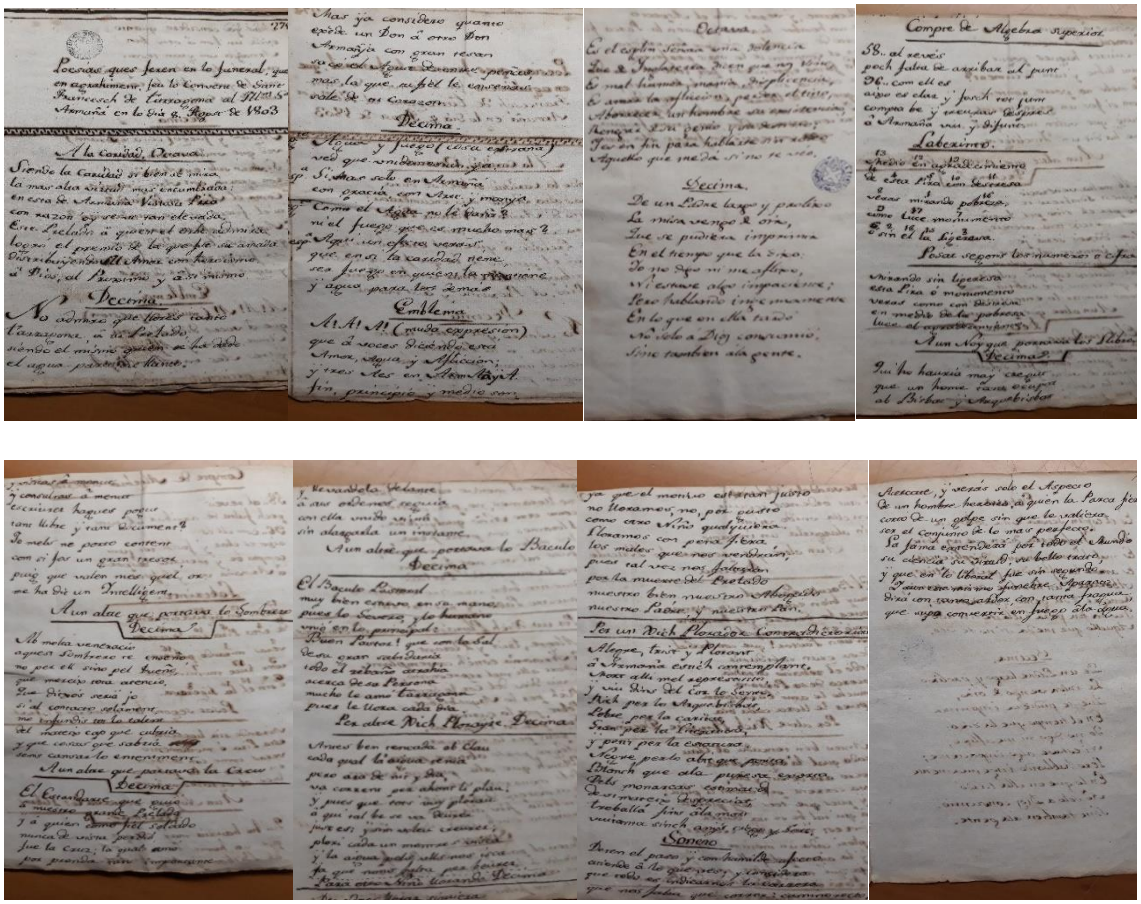

[3793]Ibíd. Núm. 1.798.

[3794]Ibíd. Núm. 6.232.

També, hi hagué una dècima manuscrita de 100 versos, anònima i sense data, però pensem que devia ser cap el 1805[3795]: *A un gat de 20 unglas, ó coprínceps de la Pau Don Manuel Godoy*:

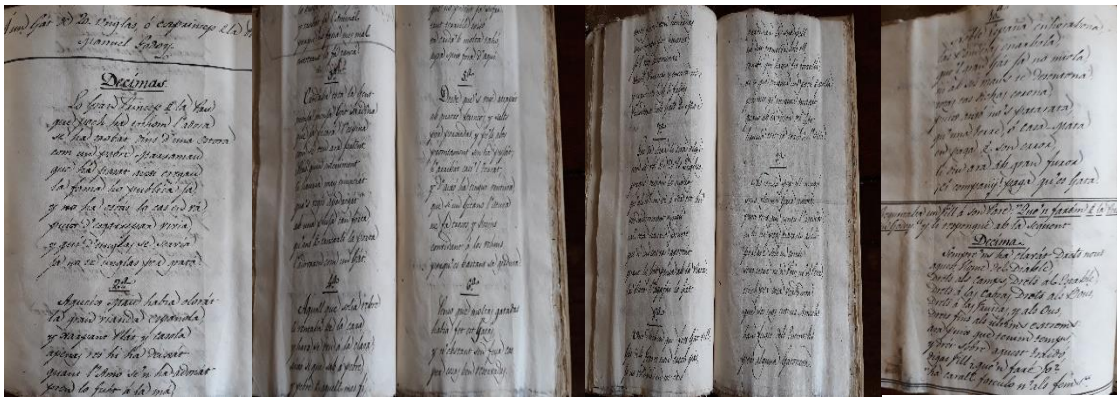

També, el 1805,[3796] s'imprimí la *Cansó Nova dictada en lo any 1805*, full volander, anònim:

CANSO NOVA DICTADA
en lo any 1805.

De nou, el 1805, [3797] s'imprimí el llibre: *Nou manual de cuina ab tota perfecció, o Método de menjar bé ab pochs diners*, escrit per P. M. T. I, i imprès per Manuel Teixidor, impressor de Barcelona, llibre bilingüe en català-castellà.

El 1808, a l'obra d'Antoni de Capmany, *Centinela contra franceses*,[3798] l'autor parlà de la recuperació i de la capacitat de tornar a imprimir la *Gazeta de Barcelona*, com

[3795]BUB. Reserva, Manuscrit núm. 395.

[3796]BNC. Reserva, Fullets Bonsoms núm. 2.046.

[3797]AHCB. Junta de Comerç, vol. 7.

[3798]Canals Elías, Ignacio. *La imprenta peregrina. La aventura de Antón Brusi Mirabent*, ICE-Brusi, Barcelona, 2014, pàg. 30

volguéssim, sense interferències, ja que els francesos controlaven la premsa de Girona i la de Barcelona; però aquesta idea no reeixí.

També el 1808,[3799] es publicà: *Exclamacions que faria nostre amat Fernando VII a son Déu y Mare pura en lo mar de tanta amargura*, anònim, imprès per Francesc de Paula Compte, a Reus.

El mateix any, tenim un full volander, anònim i sense peu d'impremta, i també, una: *Cançó nova per animar los valerosos catalans a favor de la fe, del rey y de la patria*: "*Del febrer al dia once que·s de mil vuyt·cents* [...],"[3800] sobre l'entrada dels francesos a Barcelona, anònima i sense peu d'impremta. I les: *Copblas sobre la memorable* [...],[3801] sobre la victòria del Bruc, anònima i impresa a: "*Manresa*: *Por Ignacio Abadal impresor del Gobierno*":

El 4 de juliol de 1811,[3802] hi hagué una proclama en català, de la Junta Superior del Principat de Catalunya en què notificà la rendició de Tarragona i el seu tasllat des de Montserrat a Solsona, tot animant l'esperit dels catalans: *Lo funestíssim colp de la pérdua de la plassa de Tarragona, vendida a forsa de sanch, á 28 del passat* [...]; un full, mides 325 x 221 mm.

[3799]Cahner, M. *Literatura de la revolució i la contrarevolució (1789-1849)*, volum II, Barcelona, 1998 i 2002, pàg. 70.

[3800]Ibíd. Pàg. 67-70.

-BNC. Reserva, Fullets Bonsoms, núm. 2.066.

[3801]Ibíd. Núm. 2.014.

[3802]Ibíd. Núm. 4.296.

Al mes de juliol de 1811,[3803] hi hagué: *Bulletí donan noticias de una topada tinguda amb els francesos á Sant Boy de Llobregat*: "*El comandante de la segunda división de vanguardia da parte desde San Boy* [...]".

També, el 1811, [3804] Josep Robrenyo escrigué: *La felís presa del castell de San Fernando de Figueras excita la musa de un patriota en honor de Cataluña y lo feu prorrumpir ab las següents décimas*: "*Quan vínguia algun gavatxot* [...]"; (treballat a la Quarta part):

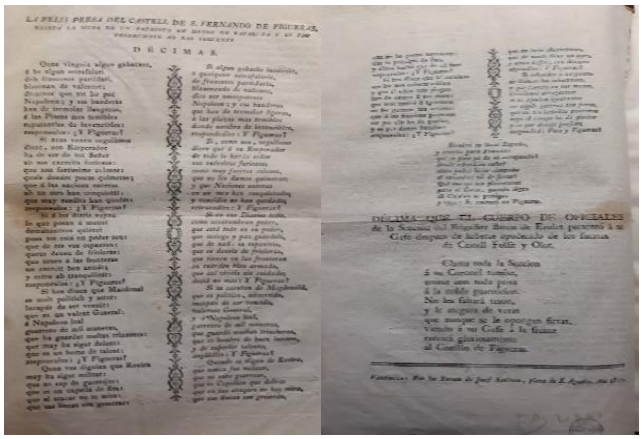

El 1812,[3805] es publicà a Manresa, per Ignasi Abadal: *Converses tingudes entre dos honrats pagesos catalans anomenats lo un Jaume y lo altre Anton sobre los punts més importants de la actual defensa de Cataluña, son autor D. C*: Domènec Codina, imprès a: "*Manresa, imprenta de Abadal, 1812*".

El 1813, [3806] es tornà a publicar la mateixa obra a Solsona, amb crítiques i posicionaments raonats, des d'un tarannà patriótic i religiós, però també liberal, amb una llengua catalana força acurada, amb refranys. Fou impresa per Segimon Bou i Baranera, impressor de la Universitat de Cervera, exiliat a Solsona, 55 pàgines, mides 156 x 104 mm,[3807] com

[3803]Ibíd.

[3804]Ibíd.

[3805]Ibíd. 1812.

[3806]BPA. R-3-5-17 (3r).

-AHCS. Fons de la guerra del Francès.

[3807]BPA. Biblioteca Popular Arús, de Barcelona.

també, hi hagué l'obra de teatre de Francesc Comes: *Martiri de Santa Júlia i de Santa Baselici*.[3808]

A la ciutat de Barcelona, hi hagueren balls i diversions, també a d'altres ciutats, a partir del 1812, balls de carnaval, pessebres, ombres xineses i altres espectacles, amb els quals es va fomentar, també, el joc als trinquets. Més endavant, amb Suchet, l'1 d'agost de 1813, hi arribaren una companyia de saltimbanquis de circ.

Ens diu De Puig i Oliver[3809] que els prefectes Gérando i Roujoux intentaren substituir els "vodevils de mal gust" del país per obres de les grans companyies franceses, mentre es reparà el teatre, al costat de l'ajuntament, solar de l'Alfòndia, o mercat de grans. El teatre de Girona comptà amb grans actors francesos, com ara els senyors Henry i Despoyx, com també hi hagueren balls fins a les quatre de la matinada, en un convent, segons la *Gazette de Gironne*.[3810]

També, sabem que a la ciutat de Tarragona, entre el 1813 i el 1814, hi hagueren diverses representacions de teatre estable a la ciutat i algunes, també, a Vic, Reus i Vilanova i la Geltrú.

Altres publicacions: full volander: *Cansó Nova*, imprès a: "*Manresa. Por la viuda de Martín Trullas*".[3811] Un altre full volander: *Cansó de la mala Dona y del bon Janót*, impresa a: "*Gerona*: *En la estampa de Fermí Nicolau, als quatre cantóns*".[3812] I encara un tercer full volander: *Cansó Nova en que explica la gran voluntat* [...], imprès a: "*Manresa, Per la viuda de Martín Trullas, carrer de Sobrerroca*". (tots tres són, probablement, just després de la Guerra del Francès).[3813]

I altres reimpressions anònimes i sense data, però pensem que també foren del 1815,[3814] algunes publicades inicialment el 1809: *Cansó Nova per animar los valerosos Catalans*

[3808]Jorba i Jorba, Manuel. "Llengua i literatura, 1800-1833", *Història de la Literatura Catalana*, Riquer, Comas, Molas, vol. 7, edi. Ariel, Barcelona, 1986.

[3809]De Puig i Oliver, Lluís Maria. *Girona francesa, 1812-1814*, Girona, 1976.

[3810]Mercader i Riba, Joan. *Barcelona durante la ocupación francesa*, Madrid, 1949.

[3811]BNC. Reserva, Fullets Bonsoms, núm. 2.028.

[3812]Ibíd. Núm. 2.031.

[3813]Ibíd. Núm. 2.032.

[3814]Ibíd. Núm. 4.296.

á favor de la Fé, del Rey, y de la Patria, amb text a tres columnes. I l'escrit: *Sentiments, afectes e intencions dels españols*: "*Francesos, la ambició, lo orgull, la prepotencia, la tirania y despotisme del vostre emperador ha despedassat los dolsos vincles de amistat* [...];" un full, mides 253 x 142 mm, imprès a: "*Manresa. Por la viuda de Martín Trullas*".

A inicis del segle XIX, a Barcelona, els teatres d'afeccionats hi sovintejaren, com el que hi havia al carrer dels Assaonadors, o d'en Tripó (malnom de Josep Robrenyo), també anomenat el de la plaça de les Olles, o rere Palau, ple de clergues regulars i seculars, el de la Barra de Ferro, el de les Jonqueres, el d'Ignasi Plana i Fontana, notari barceloní, autor de poemes en castellà i de l'*Epitalami a las Reals Bodas*, de 1802, imprès a Barcelona per Tomàs Gorcs.[3815] Ignasi Plana dirigí espectacles teatrals per al baró de Maldà, al seu palau; i escrigué uns pastorets, dos drames hagiogràfics sobre Santa Eulàlia i Santa Madrona, i el sainet en català: *El gall robat per les festes de Nadal*, de 1801,[3816] el mateix any que Carles IV prohibí les companyies còmiques.[3817] Ignasi Plana i Fontana, morí el 1811, poc abans de publicar *Lo temple de la Gloria*, segons Canher.[3818]

Hi hagué peces teatrals tan conegudes com: *L'Aprenent Sabater*, de Josep Arrau i Estrada, el 1801, i el sainet: *L'avarícia castigada per l'astúcia d'en Tinyeta*, i les que seguiren: *El barber qué ha tret a la rifa dels porcs*, de Manuel-Andreu Igual i Bosc, el 1804; qui també intervingué en la direcció de diversos espectacles.

Durant la Guerra del Francès, al *Diario de Manresa*, trobem poemes de Josep Arrau i Estrada[3819] i, al *Diario de Barcelona*, teatre de la mà de Manuel-Andreu Igual i Bosc.

El 1805,[3820] Josep Robrenyo i Tort estrenà una obra de teatre: *El sarau de la Patacada*.

[3815]Campabadal, M. *El pensament i l'activitat literària del set-cents català, 1700-1823*, Vol. II, Barcelona, 2002, pàg. 218.

[3816]Fàbregas, Xavier. *Història del teatre català*, Edi. Millà, Barcelona, 1978.
-*Història de la literatura catalana*. Vol. V "Literatura contemporània (I). El Vuit-cents", dirigit per Enric Cassany i Josep M. Domingo, pàg. 150 (Josep Maria Sala Valldaura).

[3817]Artís, Josep. *Tres conferències sobre teatre retrospectiu*, Publicacions de l'Institut del Teatre, núm 11, Barcelona, 1933. Ens diu que els comediants estaven molt malament considerats, els quals, amb la nova Constitució eren definits com a homes lliures, per la qual cosa s'hi van adherir ràpidament.

[3818]Canher, Max. *Literatura de la revolució i la contrarevolució (1789-1849)*, vol. I, Barcelona, 2002, pàg. 720-730

[3819]Jorba i Jorba, Manuel. "Sobre la llengua catalana al final de l'Antic Règim. El Diario de Barcelona (1792-1808)", *Els Marges*, número 17, Barcelona, 1980. Ens diu que adoptà recursos de l'èpica, com l'octava reial.

[3820]Curet, F. *Història del teatre català*, Enciclopèdia Catalana, 1967, pàg. 103.

Un altre dramaturg català i cartògraf d'aleshores fou Francesc Renart (1783-1852), qui escrigué sainets i comèdies, defensor de la Constitució, arquitecte i polític liberal amb escó a l'ajuntament de Barcelona, després de la Guerra del Francès.

A la Guerra del Francès, organitzà una companyia de teatre, amb Robrenyo inclòs, que va recórrer moltes poblacions de la Catalunya no envaïda, com ara Vilanova i la Geltrú, on la ciutat mantingué la companyia de l'actor, juntament amb els seus companys: Perdigó, Morist, Pujolet..., lloc on va néixer el seu fill Joaquim-Pere Bonifaci Robrenyo i Puig, fill de Josep i de Maria-Anna Puig,[3821] on representà diverses vegades al teatre construït per Josep Gomà, el 1804, amb l'objecte de recaptar diners en favor de la resistència. Amb tot, Robrenyo esdevindrà un autor modern capaç de posar la literatura al servei del canvi social.[3822]

Renart, literat i membre de l'Acadèmia de Bones Lletres, qui, el 1805, enllestí un plànol[3823] de Barcelona i els encontorns, magnífic. S'estrenà com a autor dramàtic en castellà amb l'obra: *El embrollo*,[3824] estrenada l'11 de gener de 1808 al Teatre de la Santa Creu de Barcelona, després Principal, a la Rambla.

Escrigué diverses obres en castellà i bilingües, també un diàleg en català, a partir del 1815.

Josep Robrenyo, el 1809,[3825] estrenà: *El sermó furiós de les modes*, de 8 pàgines i 1.000 versos heptasíl·labs, també en forma de monòleg per a ser representat en teatre, i un poema durant la Guerra del Francès: *Lamentos que fa la trista ciutat de Barcelona*.[3826]

Robrenyo, home de teatre, qui després de treballar a diversos teatres, ingressà a la companyia del Teatre de la Santa Creu,[3827] el 8 de setembre de 1811, com a "graciós";

[3821]Pi de Cabanyes, O. *Vilanova i la Geltrú en la Guerra del Francès*, Episodis de la Història, núm. 144-145, Rafael Dalmau, editor, Barcelona, 1971.

[3822]*Història de la literatura catalana*. Vol. V "Literatura contemporània (I). El Vuit-cents", dirigit per Enric Cassany i Josep M. Domingo, pàg. 105 (Josep Maria Domingo), Barcelona, 2018.

[3823]ACB. Mapes, 1805.

[3824]Curet, F. *Història del teatre català*, Enciclopèdia Catalana, 1967, pàg. 104.

[3825]AIT. 1763-N.

[3826]Campabadal, M. *El pensament i l'activitat literària del set-cents català, 1700-1823*, Vol. II, Barcelona, 2002, pàg. 220.

[3827]Fàbregas, Xavier. *Sainets de la vida picaresca (1800-1868)*, Col·lecció Antologia Catalana, núm. 33, edi 62, Barcelona, 1967. Ens diu que el Teatre de la Santa Creu funcionava com a un monopoli de l'Estat.

fou un liberal que usà el teatre per a combatre l'absolutisme, bàsicament teatre de sainet costumista i polític.

El monopoli del teatre, a la ciutat de Barcelona, el tenia el Teatre de la Santa Creu, cremat el 1787, però bastit novament el 1788.

Durant la Guerra del Francès, Giuseppe Lucini,[3828] introductor del neoclassicisme a l'escenografia, en fou l'escenògraf.

A Barcelona, hi hagué fins a 20 escenaris diferents, de l'aristocràcia i la burgesia, com el del baró de Maldà; també, sabem que la menestralia va llogar els seus espais, com ara cotxeres, convents per a representar els dies festius obres populars, sainets, en català,[3829] etc., el 1808.[3830] Amb tot, els teatres eren tancats durant tota la Quaresma, el Corpus i davant de qualsevol bullanga o esdeveniment assenyalat de la ciutat.

També, hi hagueren companyies ambulants, abans de la guerra, que cobriren les necessitats de ciutats més petites, com ara la companyia d'Antoni Fernàndez, amb 15 persones, que recorregueren els locals de Figueres, Girona, Olot, Manresa, Vic, Tarragona i Reus, la temporada 1807-1808,[3831] o la de Felip Blanco, que actuà al Teatre de la Santa Creu de Barcelona, provinent de Reus, el 1814.[3832]

El teatre a Barcelona, més enllà de la Casa de Comèdies, posseïa una gran quantitat d'espais, públics i privats, on poder desenvolupar uns textos i improvisacions que eren devorats per un públic afamat que cercava compensació a la seva oprimida vida. També, hi hagué companyies estrangeres que sovintejaren la ciutat de Barcelona, procedents d'Itàlia i França, la majoria, com podem observar a les planes del *Diario de Barcelona*, el 1810, amb el vistiplau de Mac Donald; com també el debut, el 15 d'agost, de comèdies,

---

[3828]Fontbona, F. "Del neoclassicisme a la Restauració, 1808-1888", *Història de l'art català*, Edi 62. Barcelona, 1983.

[3829]Fàbregas, Xavier. *Sainets de la vida picaresca (1800-1868)*, Col·lecció Antologia Catalana, núm. 33, edi. 62, Barcelona, 1967.

[3830]Artís, Josep. *Tres conferències sobre teatre retrospectiu*, Publicacions de l'Institut del Teatre, núm 11, Barcelona, 1933.

[3831]Jorba i Jorba, Manuel. "Llengua i literatura, 1800-1833", *Història de la Literatura Catalana*, Riquer, Comas, Molas, Vol. 7, edi. Ariel, Barcelona, 1986, pàg. 128.

[3832]Suero Roca, M. T. *El teatre representat a Barcelona de 1800 a 1830*, Diputació de Barcelona, Barcelona, 1987.

vaudevilles i tragèdies burlesques de Molière, Beaumarchais, Shakespeare, Goldoni, Kotzebué, etc.

El juliol de 1811, s'hi presentà una companyia de teatre espanyola, la de Ferran de Castro, mentre el 16 de juliol del mateix any, marxava la companyia francesa de la ciutat, amb l'actriu Laura Lebrun,[3833] qui s'hi va quedar, mentre formava els joves, entre ells, Josep Robrenyo. Amb tot, els comediants estaven mal vistos, per la qual cosa van enviar a Cadis una dhesió a la nova Constitució -els respectaven com a artistes-, a fi d'apaivagar els ànims.[3834]

Altres obres: *Cansó acomodada a las actuals circunstancias de la guerra contra Napoleón, primer emperador dels francesos*, literatura de canya i cordell, impreses per Fermí Nicolau, a Girona; també, la *Cançó nova de la reconquista de Girona* i altres.[3835]

La importància de la literatura popular rere l'ensulsiada a inicis del segle XVIII i la seva vigoria a la ratlla del segle XIX, ens demostra allò que alguns historiadors han titllat com "assaig espanyolista", tot referint-se al procés constitucional de les Corts de Cadis, i al fet de la pervivència i continuïtat de la literatura del poble, més enllà de la conjuntura política i els posicionaments de les elits afavorides: les revolucions socials en massa encara hi havien d'arribar, amb tot, ja som davant d'una societat on la comunicació es feia, també, en paper imprès.

Aquesta literatura popular, com també les expressions folklòriques del país es manifestaren genuïnament a la premsa escrita, per bé que en forma reduïda i, fins i tot, a voltes, ens cal filar prim i situar-les en el context dels esdeveniments per tal de valorar-les plenament.

Aquestes expressions populars s'originaren no en un sol tema, sinó en diversos i similars, els quals contenien un elevat nombre de variants; l'artista tradicional no era només un

[3833] AHPB. Barcelona, notari Antoni Borràs i Ferrer, manual de 1789. Ens diu que Josep Lebrun fou coronel d'Estat Major, casat amb Teresa Lebrun. No podem assegurar que fossin els seus pares, però.

[3834] Artís, Josep. *Tres conferències sobre teatre retrospectiu*, Publicacions de l'Institut del Teatre, núm 11, Barcelona, 1933.

[3835] Vila, J. "El cançoner popular. Els balls parlats. Els goigs. La narrativa i el teatre. El rondallari. Costums i creences", *Revista de Girona*, número 175, abril 1996.

mer portaveu de la tradició, encara que tampoc no era pas lliure de crear el que volgués, amb tot, produïa les seves variants a partir del tema inicial.[3836]

Els costums socials, la quotidianitat, l'expressió religiosa, l'esbarjo i altres expressions populars són presents a les planes de la premsa escrita i suposen un escàpol de les tensions socials i dels greus problemes de la guerra, però també una reafirmació de l'essència col·lectiva del poble: és el cas de les representacions teatrals a Barcelona, Vilanova i la Geltrú, Tarragona, Reus, Vic o Girona, entre d'altres llocs, en català, perquè el text, o la posada en escena recull el tarannà jocós o festiu del poble.

Jorba (1971), en la seva tesina sobre els textos catalans apareguts a les planes del *Diario de Barcelona,* entre el 1792 i el 1800, ja ens deia que les capes populars tenien un humor xaró, vulgar, i que només tenien accés a les notícies i espais d'expressió catalana, perquè era l'única llengua que coneixien.

Jorba[3837] ens diu que els poemes I, II i IV apareguts al *Diario de Barcelona* són escrits en metres populars; que hi ha romanç i cobles adients per a la recitació pública, com també "*letrilles*", poemes VI, VII, IX, X, XIV, XVIII, XX, XXI i XXII. El número XII és també una "*letrilla*"; el número XI inclou glosses; el número XXVIII inclou cobles i els números XXIX i XXX són romanç.

La influència de la literatura popular és més que notòria, però també a la narrativa. Pel que fa a les dues cartes, també aparegudes a les planes del *Diario de Barcelona*, Jorba ens diu que tenen un to xaró, fonamentat, a voltes, en bajanades. Pel que respecte als dos poemes bilingües i al trilingüe, treballats per Jorba, observem que l'ús de la llengua catalana s'usà com a contrapet o joc de paraules (influència del Barroc).

Tot plegat, a la societat de l'època, tal com ens expliquen les notícies del *Diario de Barcelona*, però també al *Diario de Gerona*, al *Noticiero de Vich*, etc., hi hagueren tota una colla de manifestacions populars, culturals i espectacles a Barcelona, Girona i a les grans ciutats, com ara: cantades populars a la Catedral de Barcelona, concerts a l'orgue pels mestres de capella, com per exemple Francesc Valls -membre de l'Acadèmia dels Desconfiats-, cançons populars catalanes com: *El noi de la mare*, ja des del segle XVIII;

[3836]Burke, P. *La cultura popular en la Europa Moderna*, Barcelona, 1997.

[3837]Jorba, M. *Els textos poètics en llengua catalana del "Diario de Barcelona*: *1792-1800*", tesi de llicenciatura, inèdita, Barcelona, UB, 1971.

hem de pensar que a les ciutats, viles i pobles grans, hi havia un organista que hi treballava d'ofici, com el cas de Peralada,[3838] el 2 d'agost de 1810; també, els carnavals multitudinaris: des del 1768, data del *Sermó del Carnestoltes dedicat al bacallanisme* i, que es repetí fins ben entrat el segle XIX, o, el ban de Lacy, des de Vic, autoritzant el ball de màscares, l'1 de gener de 1813,[3839] i les ombres xineses, introduïdes a Barcelona, el 1786 per l'italià Chiarini, etc.

Entre la literatura popular i la culta, hi hagué la literatura "popularitzant", sostinguda pels treballadors de les impremtes i els estampers, familiaritzats amb el món dels llibres i, al seu torn, artesans,[3840] o també els gravadors, com Josep Noguera, qui feu moltes auques, i, també impulsada per les classes dirigents, quan els convingué.

L'impressor Fermí Nicolau, des de Vic, reedità les cobles d'Anselm Turmeda, publicades a Girona per Gaspar Garric, el 1634: *Llibre compost per ab lo jorn del judici, la oració de Sant Miquel, la del Angel Custodi,* llibre de lectura obligada a les escoles fins ben entrat el segle XIX;[3841] també, cançó sobre el capità de la brivalla Josep Pujol, àlies Boquica, text a dues columnes: "*Ha catolichs germans meus, llicencia vos demano per dictar* [...]",[3842] mides 263 x 175 mm, de 1814:

CANSO DEL CAPITA DE LA BRIBALLA
Joseph Pujol alias Boquica.

[3838]Golobardes i Vila, Miquel. "Una colección de documentos inéditos sobre el dominio napoleónico en las comarcas del nordeste de Cataluña", *Anales de la Universidad de Murcia*, vol. XVIII, núm. 3-4, Ediciones Biblioteca-Palacio Peralada, 1960, pàg. 40, doc. 596.

[3839]BNC. Reserva, Fullets Bonsoms, núm. 8.596.

[3840]Burke, Peter. *La cultura popular en la Europa Moderna*, Barcelona, 1997.

[3841]Universitat Pompeu Fabra. Fons regnats de Ferran VI, Carles II i IV, 1750-1807.

-Catàleg Col·lectiu de Biblioteques Excursionistes.

[3842]BNC. Reserva, Fullets Bonsoms, núm. 4.303.

Tot plegat, tota una munió de plecs solts, fulls, romanços en vers o en prosa, auques, noticiaris d'actualitat sobre fets històrics, o polítics, successos amb escenes de bandolers, sang i fetge, goigs, calendaris,[3843] pronòstics..., amb l'ajut de baladrers, cantaires, recitadors ambulants que difongueren els textos a les places i mercats de les ciutats i viles més importants.

Aquesta literatura popular tradicional aparegué a la premsa a la fi de l'Antic Règim. Com també va passar a la resta de la península: *Memoria sobre la Libertad Política de la Imprenta,* que propicià la *Diarrea de las imprentas*, sàtira política d'ençà la llibertat d'impremta atorgada a Cadis: "*Se vende en la librería de Hidalgo, calle Génova*", el juny de 1810.[3844] També, Gómez Imaz[3845] la cita el 1811, a Cadis: "*Imprenta de la viuda Comes*":

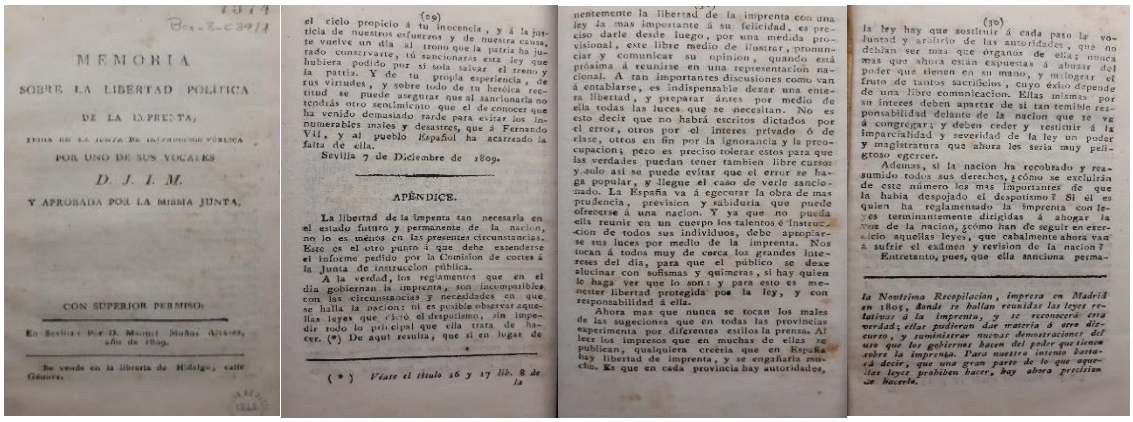

MEMORIA

SOBRE LA LIBERTAD POLÍTICA

DE LA IMPRENTA,

LEIDA EN LA JUNTA DE INSTRUCCION PÚBLICA

POR UNO DE SUS VOCALES

D. J. I. M.

Y APROBADA POR LA MISMA JUNTA.

CON SUPERIOR PERMISO.

Se vende en la librería de Hidalgo, calle Génova.

(89)

el cielo propicio á tu inocencia, y á la justicia de nuestros esfuerzos y de nuestra causa, rado conservarte, ni sancionarás esta ley que la patria. Y de tu propia esperiencia, de tus virtudes, y sobre todo de tu heróica rectitud se puede asegurar que al sancionarla no tendrás otro sentimiento que el de conocer que ha venido demasiado tarde para evitar los innumerables males y desastres, que á Fernando VII, y al pueblo Español ha acarreado la falta de ella.

Sevilla 7 de Diciembre de 1809.

APÉNDICE.

La libertad de la imprenta tan necesaria en el estado futuro y permanente de la nacion, no lo es menos en las presentes circunstancias. Este es el otro punto á que debe estenderse el informe pedido por la Comision de cortes á la Junta de instruccion pública.

A la verdad, los reglamentos que en el dia gobiernan la imprenta, son incompatibles con las circunstancias y necesidades en que se halla la nacion: ni es posible observar aquellas leyes que cuando el despotismo, sin impedir todo lo principal que ella trata de hacer. (*) De aquí resulta, que si en lugar de

(*) *Véase el título 16 y 17 lib. 8 de la*

nentemente la libertad de la imprenta con una ley la mas importante á su felicidad, es preciso darle desde luego, por una medida provisional, este libre medio de ilustrar, pronunciar y comunicar su opinion, quando está próxima á reunirse en una representacion nacional. A tan importantes discusiones como van á entablarse, es indispensable dexar una entera libertad, y preparar ántes por medio de ella todas las luces que se necesitan. No es esto decir que no habrá escritos dictados por el error, otros por el interes privado ó de clase, otros en fin por la ignorancia y la preocupacion; pero es preciso tolerar estos para que las verdades puedan tener tambien libre curso: y solo así se puede evitar que el error se haga popular, y llegue el caso de verle sancionado. La España va á egecutar la obra de mas prudencia, prevision y sabiduría que puede ofrecerse á una nacion. Y ya que no pueda ella reunir en un cuerpo los talentos é instruccion de todos sus individuos, debe aprovecharse sus luces por medio de la imprenta. Nos tocan á todos muy de cerca los grandes intereses del dia, para que el público se dexe alucinar con sofismas y quimeras, si hay quien le haga ver que lo son: y para esto es menester libertad protegida por la ley, y con responsabilidad á ella.

Ahora mas que nunca se tocan los males de las sugeciones que en todas las provincias experimenta por diferentes estilos la prensa. Al leer los impresos que en muchas de ellas se publican, qualquiera creería que en España hay libertad de imprenta, y se engañaría mucho. Es que en cada provincia hay autoridades,

(90)

la ley hay que sostituir á cada paso la voluntad y arbitrio de las autoridades, que no debian ser mas que organos de ella; nunca mas que ahora están expuestas á abusar del poder que tienen en su mano, y malograr el fruto de tantos sacrificios, cuyo éxito depende de una libre comunicacion. Ellas mismas por su interes deben apartar de sí tan temible responsabilidad delante de la nacion que se va á congregar; y deben ceder y resistir á la imparcialidad y severidad de la ley un poder y magistratura que ahora les seria muy peligroso egercer.

Ademas, si la nacion ha recobrado y reasumido todos sus derechos, ¿cómo se excluirán de este número los mas importantes de que la habia despojado el despotismo? Si el es quien ha reglamentado la imprenta con leyes terminantemente dirigidas á ahogar la voz de la nacion, ¿cómo han de seguir en egercicio aquellas leyes, que cabalmente ahora van á sufrir el exámen y revision de la nacion?

Entretanto, pues, que ella sanciona perma-

la Novísima Recopilacion, impresa en Madrid en 1805, donde se hallan reunidas las leyes relativas á la imprenta, y se reconocerá esta verdad; ellas pudieron dar materia á otro discurso, y suministran nuevas demostraciones del uso que los gobiernos hacen del poder que tienen sobre la imprenta. Para nuestro intento basta decir, que una gran parte de lo que aquellas leyes prohiben hacer, hay ahora precision de hacerlo.

Aquesta literatura "popularitzant" buscava la propagació d'unes idees i un cert control social, en aquest punt, se serviren dels periòdics.

A la premsa, durant la Guerra del Francès, no apareixen goigs, però sí cartes, poemes i altres aportacions populars, des de diferents àmbits; no només a les planes dels diaris, sinó també a molts plecs i romanços -en prosa i en vers- que foren manifestacions de la commoció que es vivia en aquella època crucial i amb el tarannà del poble.

En general, les aportacions literàries aparegudes a la premsa ens permeten d'esbossar el panorama dels diferents corrents creadors de l'època i, en aquest sentit, l'estudi de la

[3843]AHCB. Podem consultar el *Calendario Arreglado al Santoral*, 3 vol., corresponent a l'any 1809, imprès a la impremta del *Diario de Barcelona*.

[3844]BNC. Ber-8-C39/1.

[3845]Gómez Imaz, M. *Los periódicos durante la Guerra de la Independencia (1808-1814),* Madrid, 1910, pàg. 123.

premsa periòdica és fonamental per a la classificació definitiva del període i per a la història de la premsa i de la literatura catalanes.

Volem acabar amb la troballa d'un llibre de Josep-Pau Ballot,[3846] el qual es venia a la llibreria de Josep Lluc, de Tarragona, tal com s'anuncia al núm. 34, pàg. 135, del 23 de desembre de 1813, del *Diario Militar, Político y Mercantil de la Ciudad de Tarragona*,[3847] en què diu que el llibre és a la seva llibreria del carrer de la Granada, de Tarragona. El llibre es diu: *El naturalista razonamiento entre un estudiante de Theologia y un soldado veterano,* de Josep-Pau Ballot, escrit en castellà.

Un darrer apunt ens el proporciona el teatre escenificat a les ciutats de Barcelona, Girona, Tarragona, Reus, Vilanova i la Geltrú i Olot, abans de la Guerra del Francès.

A la ciutat de Barcelona, podem resseguir els espectacles de teatre a partir del *Diario de Barcelona*: entre el 1808 i el 1809, el teatre representat a la ciutat fou jocós, satíric, amb balls, sainets i òperes, amb poc espai per a un teatre més culte. A partir del 1810, però, això canvià.

El 1810 i fins el 6 de juliol de 1811, s'instal·là a la ciutat Comtal una companyia de teatre francès, dirigida per *madame* Lebrun. Aleshores, s'estrenà el teatre francès de Beaumarchais, Diderot, Volmérange, Regnard, Fabré Desglantines, Molière, Barthe, Ducis, Saurín, Lepeintre, Dupaty, Lémoine, Bouilly, Mercier, Collé, A. Duval, Monvel, Cheront, Destouches, Désforges, Marmontel, Dumaniant, Légrand, Dorvo, Mirabeaud, Lemière, Chénier, Picard, Pigault-Lebrun, madame Candeille i altres, com també el teatre italià de Carlo Goldoni, l'anglès de Shakespeare i una multitud de músics de diversos països, com el violinista alemany Kreutzer, tingueren espai a la Barcelona ocupada.

A partir del 7 de juliol de 1811 i fins al final de la guerra, el teatre fou representat per la Societat Dramàtica Espanyola, dirigida per Ferran de Castro. Hi estrenaren obres d'autors espanyols del segle d'Or, com ara Lope de Vega, Calderon, també del francès Molière i dels italians Joan Greppi i Carlo Goldoni, i una multitud d'obres sense autor.

[3846] AHPB. Barcelona, notari Josep-Maria Torrent i Sairols, manual de 1822, 1199/16, folis 110-111. Sabem que el llibreter i impressor Joan-Francesc Piferrer, el 3 d'abril de 1822, comprà els drets de tres obres seves: *Gramatica castellana*, *Compendio de la Gramatica castellana* i *Lógica y Geografia*.

[3847] BPA. *Diario Militar, Político y Mercantil de la Ciudad de Tarragona*, núm. 34.

A finals del 1813 i inicis del 1814, hi hagueren altres espectacles, com ara: la companyia de *Volatines* de les senyores Fràscares, pastorets, pantomimes, ombres xineses, *purchineles* [sic], pessebres i balls a llocs diversos, com ara a la Casa de la Llotja, o al teatre del carrer de La Palma de Sant Just, antiga seu del *Diario*, coneguda com a casa Villalba; la sala del gremi de Teixidors de Veles, al carrer Sant Pere més Alt, o a la Casa de *Variedades* del carrer de les Jonqueres, on es feren diverses representacions teatrals. Com veiem, els darrers mesos d'ocupació francesa anaren plens de teatre, balls i diversions.

El teatre de Barcelona, en aquells anys, estigué controlat pels diversos comissaris de policia francesos o afrancesats.

Pel que fa a la ciutat de Girona, hem consultat la informació de la *Gazette de Gironne*: entre el 1812 i el 1814, hi hagué teatre a Girona, sota dominació francesa.[3848] Sobte trobar al periòdic un apartat sobre crítica teatral tan especialitzada. A partir del 17 de novembre de 1812, el senyor Henry serà l'encarregat del teatre de Girona i fins al final de la guerra. Hi ha un assumpte sobre la reserva de llotges on s'han d'encabir les autoritats, finalment resolt.

El director del teatre de Girona, senyor Henry, explica i detalla els músics i els artistes que interpretaran personatges, tipus *chanteur*, un *musicien*, fins a 17 personatges diferents. Henry escriu al prefecte del departament del Ter que li permeti fer funcions públiques des de dilluns de Pasqua fins a diumenge de Rams, de 1814, al Teatre de Girona, i li presenta l'autorització del comissari de Policia de l'Alta Catalunya, monsieur M. Z. Prélet

També, a la ciutat de Tarragona, a partir del 16 d'abril i fins el 15 de maig de 1814, quan els francesos ja havien abandonat Catalunya, torna el teatre. Vegem-ne el *Diario Político y Mercantil de la Ciudad de Tarragona*.

També, sabem que a la ciutat de Vic, de manera esporàdica, també hi hagueren representacions teatrals, al teatre Coliseu Nacional, al mes de gener de 1814[3849] i, a

[3848] ACA. Divers. Junta Superior del Principat de Catalunya, caixes núm. 14, 21-22, 48 i 53.

[3849] *El Patriota Ausonense*, núm. 3 i 5, gener de 1814.

d'altres ciutats del país, com a ara Reus, des de la tardor de 1813 i fins el 1814 -*Diario Político y Mercantil de la Villa de Reus*-; Vilanova i la Geltrú o Olot, abans de la guerra.

L'autoria i l'anonímia

El concepte d'autoria, de possessió o paternitat d'una obra de creació és un tret característic del Romanticisme: l'individu aïllat i enfrontat amb el seu destí, crea una obra i la fa pública.[3850]

El gener de 1971, Manuel Jorba i Jorba a la seva tesi de llicenciatura: *Els textos poètics en llengua catalana del Diario de Barcelona (1792-1800)*, ja ens anuncia l'anonimat com a característica de la literatura de tradició pastoral, i era un dels trets de les publicacions del final de l'Antic Règim. Jorba en donava fins a set arguments al respecte: voluntat d'aconseguir el clamor popular, en els poemes de propaganda política; submissió de la creativitat personal a paràmetres ja fixats; pudor a l'hora de presentar-se davant del públic; el pes de la tradició popular; la necessitat de quedar a cobert dels possibles atacs personals; la inseguretat en la pròpia habilitat tècnica i les relacions amb els diaris que publiquen. Ens parla de diversos col·laboradors amb sobrenoms i inicials. Nosaltres combreguem amb aquestes afirmacions.

Durant la Guerra del Francès, la majoria de les publicacions responen a actituds de propaganda política i de lluita contra els imperials. En aquell context de revolta, hi hagué periòdics com el *Diario de Gerona* en què els seus col·laboradors signaren llurs escrits: Carles Beramendi, Josep Ribes Simon, Tomàs Serra, Narcís Xifreu; també, al *Diario de Manresa*: J. A. E., Josep Arrau i Estrada; a l'*Argos Manresano*: Josep Olivelles; al *Periódico Político y Mercantil de la Villa de Reus*: el poeta Azpeitigoronetxea; al *Centinela de la Patria en Reus*: Florenci Ceruti, Pere Macanaz, Lluís-Maria Salazar; Jaume Vendrell; Josep Vidal, Pere-Francesc Ribes; Sebastià Bauzà, Jaume Martí, Sebastià Homar i Jaume Sastre; a l'*Eco de Reus*: hi hagué el capellà Vilaseca.

Es tractava d'apropar l'alè de la resistència a la població assetjada i, en aquella circumstància, el millor era signar les aportacions literàries per tal d'estimular, amb les paraules de persones significades i influents, la col·lectivitat; com també, al final de la guerra, les polèmiques entre tradicionalistes i liberals, és a dir entre absolutistes i constitucionalistes, per tal de proclamar-se obertament com a partidaris d'un o altre bàndol ideològic.

[3850] Apunts presos l'any 1989, a la classe de filosofia de la U.B, impartida per José María Valverde: "Òbviament, abans del Romanticisme, hi ha obres publicades pels seus autors, però és a partir d'aleshores quan l'obra pertany exclusivament al seu autor".

Amb tot, l'anonímia més generalitzada possibilità l'aparició de sobrenoms i sigles: algunes vegades, poques, identificable amb el seu autor i, la majoria, de difícil relació, per diferents causes, per exemple, hi ha noms controvertits, pintorescos, d'autor desconegut, etc.

Al *Diario de Tarragona*: J. P. M. i *El catalan*; al *Correo de Manresa*: P. E., Dr. J. R. y S.; a *El Patriota Ausonense*: *El joven de las montañas de Ausona, El amante del soldado, El contra insensatos,* o *El expatriado barcelonés*; al *Diario Político y Militar de la Ciudad de Tarragona*: Roc, de Vic, *El soñador patriota, El tantalo de la observancia constitucional, El militar constitucionalista,* o *Constitucional, El amante de sus patricios, El Jeremias de la Constitución, El impaciente por saberlo todo, El curioso, El zeloso defensor del M. 1. A. constitucional de Tarragona, El indisimulable, El buen cathólico amante de su pastor principal, El militar Jeremías, El labrador hacendado,* de Reus, i D. G. A. V. M. A., i A. de H.; al *Periódico Político y Mercantil de la Villa de Reus*: J. B., J. S., D. V. S., C. C. F. de P. D., R. G. de E.; al *Centinela de la Patria en Reus*: *Patricio sensible, Fermín Risueño, Clarindo,* F. M. M, J. P. M., *Lucindo,* N. A. R., *Vasallo, El verdadero español, El amigo de vuestra verdadera felicidad*; a l'*Eco de Reus*: *El militar ciudadano de Reus,* B. F. y J.; al *Redactor General de Cataluña*: *El forastero, El amante de la ilustración de las provincias, Juan Pacífico, Roberto Claro*; a la *Gazette de Gironne*: G. de F. i J. de L.; al *Diario de Igualada*: *un idiota de buen humor*. La majoria de sobrenoms i sigles corresponen a la premsa patriòtica.

Pel que fa al *Diario de Barcelona*, tenim: *Un catalan zeloso* (Husson), Joan Casa-sola, *Blas Bueno* -probablement Ballot-, D. A. A., Guillermo Peramudo, Vicenç Mitjavila i Fisonell, Paborde de Palau, Nicasi Chinchilla, Maria Egipcíaca Desmanyer i Gorgoreda, el *Francés cathólico*, Álvaro-Maria Guerrero, F. P. V. i V., *El Caballero de la Z* i de la *Y,* ambdós, probablement Josep Robrenyo, Francesc Salvà i Campillo, *Lluc Capsigrany*, Josep-Pau Ballot, *el verdadero catalan,* A. T., A. P. Y L., o Ramon Muns i Serinyà, entre d'altres.

El 1814, just acabada la guerra, hi hagué poemes signats pels seus autors, ja que el liberalisme i el romanticisme incipient deixaran com a petjada el pòsit de l'autoria.

Durant tots aquells anys, per tant, foren moltes les vicissituds i circumstàncies al respecte, hi hagué anonímia, però també autoria.

Les prohibicions i la censura

Les prohibicions i la censura han regit sempre damunt la premsa escrita, sobretot després del 1714, amb el Decret de Nova Planta. Camprubí (2018) ens explica que al segle XVII no existia cap monopoli i els impressors comerciaven lliurament amb els seus productes.

Les publicacions a la fi de l'Antic Règim, almenys fins el 1808, no en són pas cap excepció.[3851]

D'ençà de la Nova Planta borbònica, els impressors hagueren de demanar llicències d'impressió al Consell Reial de Castella, i a la Reial Audiència,[3852] com també patiren la imposició de preus. Aquest fet comportà molts problemes d'edició, essent ben poques les persones amb privilegi d'impressió.

Entre el 1752 i el 1763, hi hagué un únic jutge a càrrec del Jutjat d'Impremtes, Joan Curiel, qui fou molt estricte i controlà totes les publicacions, amb obstacles i restriccions de tota mena, com ara l'embargament de quatre impremtes a la ciutat de Barcelona: Joan de Vegares, regentada pel seu nebot Lucas; Carles Sapera; Francesc Surià i Ginestar i la vídua Maria-Àngela Martí, el 1756.[3853]

Durant el Despotisme Il·lustrat, Carles III, el 17 de març de 1763,[3854] dictà una Reial Ordre, en què eximí del servei militar els impressors i fonedors de lletres. També, el 22 de març de 1763, dictà una altra R. O. que suposà la supressió dels privilegis d'impressió; en aquest sentit, facilità l'activitat de la premsa, i significà, encara que no completa, una certa llibertat d'impressió.

Des del 1763 i fins el 1775, el control de les publicacions depenia del Consell Reial de Castella. Posteriorment, hi hagué una altra Reial Cèdula, del 16 de juny de 1768.[3855]

[3851]Fernández J. i Fuentes, J. F. *Historia del periodismo español*: *prensa política y opinión pública en la España contemporánea*, Madrid, 1998.

[3852]Pella i Forgas, J. "Periodisme. Estudis históríchs del de Catalunya", *La Renaixença*, Any IX, Barcelona, 1879. Ens diu que: "[...] suprimeix també l'antiga y entera llibertat política de impremta".

[3853]De Burgos, Francisco Javier. *Imprenta y cultura del libro en la Barcelona del setecientos*: *1680-1808*, 2 vol., tesi doctoral dirigida per Ricardo García Cárcel, Facultat de Lletres, Universitat Autònoma de Bellaterra, 1993, pàg. 360.

[3854]Ibíd. Pàg. 136.

[3855]Ibíd. Pàg. 82.

D'ençà el 1775, hi hagué uns censors fixos i escollits, això provocà que hi hagués una censura molt estricta, en què la mà de la Inquisició fou notòria, com també la censura governativa, que guanyà espai a la inquisitorial.

A partir del 1778, el Jutjat d'Impremtes tingué, en exclusivitat, el control de totes les impremtes, com també hi hagué la prohibició d'editar llibres en català, segons una Reial Cèdula de l'1 de gener de 1778.[3856]

També, des del bisbat de Barcelona[3857] s'exercí la censura damunt dels llibres que s'imprimiren a la península, per censors com Pere Pla, dominic, Gabriel de Hevia i Noriega, servita, i fra Buenhijo i Piquer, també servita, des del 1780 en endavant. D'entre els llibres censurats, en destaquem: *Les Déocides*, d'S. Cohero, escrit en francès, censurat per suspecte de doctrina jueva; *Papeles sobre el Sacramento del Matrimonio*, del presbíter Diego de Lezcano, censurat perquè l'autor: "[...] *ha perdido la chaveta*" [sic]; o bé el *Diccionario Crítico-Burlesco*, el 1812, de Bartolomé-José Gallardo, absolutament prohibit per ser contrari a religió, inclou una carta del bisbe de Mallorca al de Barcelona, al respecte, entre d'altres.

El desembre de 1783,[3858] hi hagué una altra R. O., en què es declarà honorable l'exercici d'arts i oficis i la lliure circulació dels llibres. També, una altra R. O., de 1785, que suposà la separació de les competències del Consell de Castella i la del Jutjat d'Impremtes, pel que fa a l'atorgament de les llicències, i s'encarregà al jutge d'Impremtes la tria dels censors. És rellevant aquest R. O. perquè es definí jurídicament el concepte de periòdic: "Publicació impresa no superior a quatre o sis plecs", però no diu res de la periodicitat. Com ja hem dit, havia de sortir almenys dos cops per setmana. Com veieu, tampoc no diu res del contingut, per això tenien els censors.

El 2 d'octubre de 1788, es promulgà una altra R. O., més completa que l'anterior, però més restrictiva. Aquesta llei regulà tots els temes relacionats amb les publicacions, i simplificà la legislació anterior: continguts, llicències, censura, peu d'impremtes, etc.

[3856]Ferrer i Gironès, Francesc. *La persecució política de la llengua catalana*, edi, 62, Barcelona, 1985.

[3857]BPEB. Censura de Llibres, 1780-1829.

[3858]De Burgos, Francisco Javier. *Imprenta y cultura del libro en la Barcelona del setecientos*: *1680-1808*, 2 vol., tesi doctoral dirigida per Ricardo García Cárcel, Facultat de Lletres, Universitat Autònoma de Bellaterra, 1993, pàg. 360 i posteriors.

Entre el 1787 i el 1789,[3859] es gestà, finalment, la incorporació dels impressors al Col·legi de Llibreters, tot formant el Col·legi de Llibreters i Impressors Unificat; els estampers, però, restaren al marge, o bé hi havien d'ingressar personalment.

Arran de la Revolució Francesa, les coses es complicaren. Floridablanca, el 24 de febrer de 1791, com a president del Consell del Regne, promulgà un Decret en què suspengué tots els diaris, menys l'oficial *Diario de Madrid*. Aquest fet va ocórrer perquè els diaris parlaven de política i dels fets de la Revolució Francesa. El control ideològic damunt de la premsa s'incrementà a mesura que l'Antic Règim s'esfondrava.

Al llarg de 1792, Aranda derogà el decret de Floridablanca, però promulgà noves lleis i decrets per tal de controlar i evitar l'entrada pels Pirineus de tot tipus d'impresos revolucionaris, tot establint l'anomenat "cordó sanitari" d'Aranda.

El 17 d'octubre de 1792, el capità general de Catalunya, Francesc-Antoni de Lacy, reimprimí una Reial Cèdula de Carles IV, on decretà la censura que s'havia d'aplicar als llibres.

El 1795,[3860] el tribunal de la Inquisició publicà un llibre amb una llista dels llibres prohibits i exporgats, i hi hagué un Decret sobre la Inquisició i la censura, com també, una Reial Cèdula en què prohibí la publicació dels calendaris sense permís, el 1796:[3861]

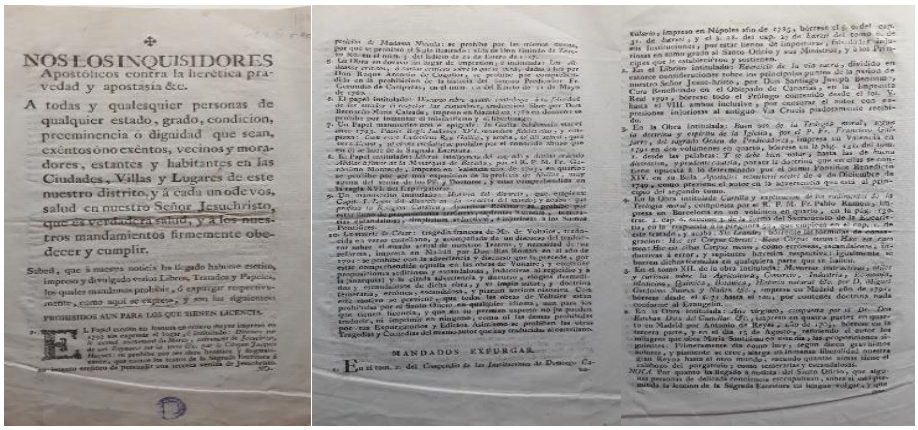
NOS LOS INQUISIDORES
Apostolicos contra la heretica pravedad y apostasia &c.
A todas y qualesquier personas de qualquier estado, grado, condicion, preeminencia ó dignidad que sean, exéntos ó no exéntos, vecinos y moradores, estantes y habitantes en las Ciudades, Villas y Lugares de este nuestro distrito, y á cada uno de vos, salud en nuestro Señor Jesuchristo, que es verdadera salud, y á los nuestros mandamientos firmemente obedecer y cumplir.
PROHIBIDOS AUN PARA LOS QUE TIENEN LICENCIA.
MANDADOS EXPURGAR.

[3859]Solà Parera, Àngels. "Del règim gremial al sistema liberal: llibreters, impressors i velers de Barcelona, 1760-1854"; "Els gremis de Barcelona", Molas, Pere i Cazeneuve, Xavier (coord.), Seminari d'Història de Barcelona, *Quaderns d'Història*, AHCB, 2017, pàg. 142.

[3860]BNC. Reserva, Fullets Bonsoms, núm. 16.772.

[3861]Ibíd. Núm. 13.789.

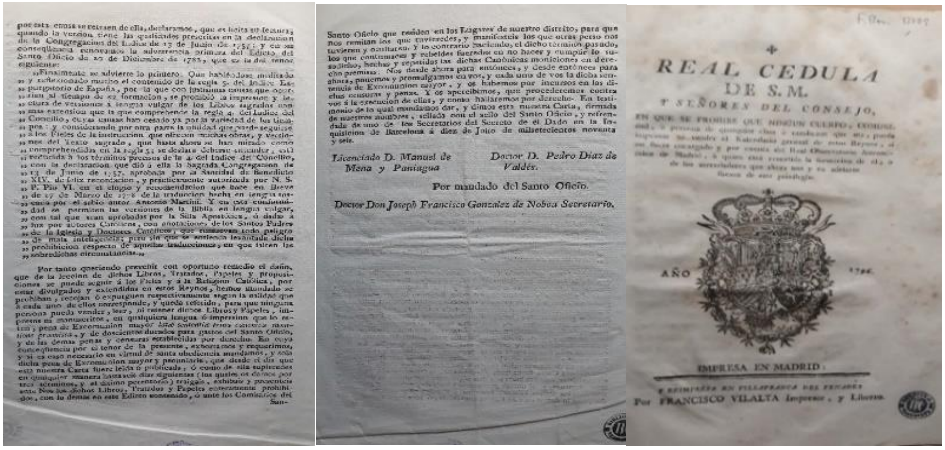

REAL CEDULA
DE S.M.
Y SEÑORES DEL CONSEJO,

Licenciado D. Manuel de Mena y Paniagua — Doctor D. Pedro Diaz de Valdés.

Por mandado del Santo Oficio.

Doctor Don Joseph Francisco Gonzalez de Noboa Secretario.

AÑO 1798.

IMPRESA EN MADRID:

Por FRANCISCO VILALTA Impresor, y Librero.

El 20 de gener de 1798,[3862] el capità general de Catalunya, Ezpeleta, dictà sobre la prohició de llibres prohibits: "*La facilidad con que algunos libreros, de Madrid y del Reyno venden libros prohibidos* [...]":

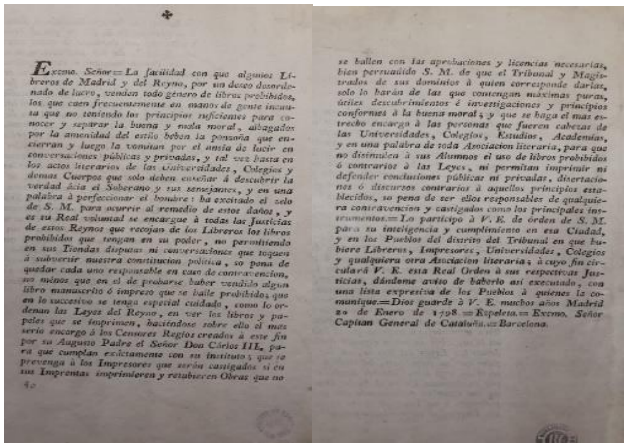

Excmo. Señor= La facilidad con que algunos Libreros de Madrid y del Reyno, por un deseo desordenado de lucro, venden todo género de libros prohibidos, los que caen frecuentemente en manos de gente incauta que no contando las principales reflexiones para conocer y separar la buena y mala moral, alhagados por la amenidad del estilo beben la ponzoña que encierran y luego la vomitan por el ansia de lucir en conversaciones públicas y privadas, y tal vez hasta en los actos literarios de las Universidades, Colegios y demas Cuerpos que solo deben enseñar á descubrir la verdad ácia el Soberano y sus senosjantes, y en una palabra á perfeccionar el hombre: ha excitado el zelo de S. M. para ocurrir al remedio de estos daños, y es su Real voluntad se encargue á todas las Justicias de estos Reynos que recojan de los Libreros los libros prohibidos que tengan en su poder, no permitiendo en sus Tiendas disputas ni conversaciones que traigan á subvertir nuestra constitucion política, so pena de quedar cada uno responsable en caso de contravencion, sin mas que en el de probarse haber vendido algun libro manuscrito ó impreso que se halle prohibido, que en lo sucesivo se tenga especial cuidado, como lo ordenan las Leyes del Reyno, en ver los libros y papeles que se imprimen, haciendose sobre ello el mas serio encargo á los Censores Regios creados á este fin por su Augusto Padre el Señor Don Cárlos III, para que cumplan exactamente con su instituto, y que se prevenga á los Impresores que seran castigados si en sus Imprentas imprimieren y estamparen Obras que no se hallen con las aprobaciones y licencias necesarias, bien persuadido S. M. de que el Tribunal y Magistrados de sus dominios á quien corresponde daràn, solo lo harán de las que contengan máximas puras, útiles descubrimientos é investigaciones y principios conformes á la buena moral, y que se haga el mas estrecho encargo á las personas que fueren cabezas de las Universidades, Colegios, Estudios, Academias, y en una palabra de toda Asociacion literaria, para que no disimulen á sus Alumnos el uso de libros prohibidos ó contrarios á las Leyes, ni permitan imprimir ni defender conclusiones públicas ni privadas, disertaciones ó discursos contrarios á aquellos principios establecidos, so pena de ser ellos responsables de qualquiera contravencion y castigados como los principales instrumentos.= Lo participo á V. E. de órden de S. M. para su inteligencia y cumplimiento en esa Ciudad, y en los Pueblos del distrito del Tribunal en que hubiere Libreros, Impresores, Universidades, Colegios y qualquiera otra Asociacion literaria; á cuyo fin circulará V. E. esta Real Orden á sus respectivas Justicias, dándome aviso de haberlo así executado, con una lista expresiva de los Pueblos á quienes la comunique.= Dios guarde á V. E. muchos años Madrid 20 de Enero de 1798.= Ezpeleta.= Excmo. Señor Capitan General de Cataluña.= Barcelona.

El 1799,[3863] hi hagué un Edicte del jutge sub-delegat d'Impremtes, Francesc d'Arjona, en què prohibí l'obra popular de la *Passió*, sovint l'única obra de teatre en català, per impròpia al decòrum i el respecte a la religió: *Lastimosa tragedia que representa la pasión y muerte de Christo, nuestro Señor*; fet que demostra el poder del jutjat d'Impremtes:

[3862] Ibíd. Núm. 2.110.

[3863] Ibíd. Núm. 16.770.

D. FRANCISCO DE ARJONA.

El 1801,[3864] hi hagué la prohibició de representar obres en català, menys les religioses, instigada per Godoy.

El 1802,[3865] hi hagué un altre Edicte del jutge d'Impremtes que prohibí les obres de l'abat Barruel, sacerdot jesuïta, periodista i polemista catòlic francès ultramontà, per bé que fou traduït per Ramon Estrauc i publicat a Mallorca per Felip Guasp, el 1813.[3866]

Posteriorment, Godoy dictà, l'11 d'abril de 1805, un Reial Decret on assenyalà que les llicències d'impressió només podien ser atorgades pel rei. Creà un Jutjat d'Impremtes, el 3 de maig de 1805, amb moltes prerrogatives, i que només depenia de la Secretaria de Gràcia i Justícia; també, manà la dedicació exclusiva dels censors -estaven ben pagats- això sí, a càrrec dels diaris, dels autors i dels editors; també establí la possibilitat de recórrer judicialment per part dels perjudicats.

A partir d'aquest moment, sorgí la idea de la utilitat pública de les impremtes, lligada a l'estat modern:[3867]

[3864]Ferrer i Gironès, Francesc. *La persecució política de la llengua catalana*, edi, 62, Barcelona, 1985.

[3865]BNC. Reserva, Fullets Bonsoms, núm. 14.152.

[3866]Lluc-Ferrer, A. "Aspectes de la difusió de la premsa política durant la Guerra del Francès (1808-1814)", *Randa*, número 7, Barcelona, 1978.

[3867]Comas i Güell, Montserrat. *La impremta catalana i els seus protagonistes a l'inici de la societat liberal (1800-1833)*, tesi doctoral dirigida per Borja de Riquer, Universitat Autònoma de Bellaterra, 2009.

REAL CEDULA
DE S. M.
Y SEÑORES DEL CONSEJO,
POR LA QUAL SE MANDA
Año 1805.
BARCELONA:
EN LA OFICINA DE JUAN FRANCISCO PIFERRER,
IMPRESOR DE S. M.

Finalment, el 1807,[3868] encara hi hagué un darrer edicte de la Inquisició i del jutge d'Impremtes.

Durant la Guerra del Francès, no de manera generalitzada, però sí notòria, a causa de la desaparició de les institucions de l'estat i de la revolució, hi aparegueren les juntes de govern, formades arreu del Principat de Catalunya i representatives de la sobirania reial, com també de la ciutadania. Són les encarregades d'organitzar la resistència i de governar. Aquestes juntes començaren a publicar diaris com a arma de propaganda política contra els napoleònics, però aquestes publicacions, a causa dels avatars històrics i bèl·lics, s'escaparen al control de les autoritats i començaren a funcionar autònomament, un bon grapat d'elles, sobretot després del Decret de llibertat d'impremta de 1810.

En aquest context, la regència de les prohibicions i la censura fou abolida. Amb tot, la *Gazeta Militar y Política del Principado de Catalunya*, definida com a premsa Singular, i que fou l'òrgan oficial de la Junta Superior del Principat, encara la tardor de 1808, fou sotmesa al control de la Junta, amb ordres directes a un dels seus redactors Joaquim Fleix.[3869] Per bé que, durant tota la guerra, hi hagué una circulació d'impresos no sotmesa a cap control.

Iniciada l'ocupació imperial, el 23 d'abril de 1808, el governador de Barcelona, comte d'Ezpeleta, ordenà que els llibreters i impressors de la ciutat no imprimissin cap ordre ni cap ban francès.[3870]

[3868]BNC. Reserva, Fullets Bonsoms, núm. 2.115.

[3869]Guillamet, J. *Els orígens de la premsa a Catalunya. Catàleg de periòdics antics (1641-1833)*, Barcelona, 2003, pàg. 134.

[3870]Canals Elías-Brusi, Miguel. *La casa Brusi y el Diario de Barcelona (1775-1957)*, Ajuntament de Barcelona, 2010, pàg. 21.

Pel que fa a la llibertat d'impremta, sabem a través de les planes del *Diario de Barcelona*, de 1810 que, el 14 de març, Argüelles feu una moció a favor de la llibertat d'impremta. El 4 d'abril, a Cadis, Terreros també estigué a favor de la llibretat d'impremta. El 6 d'abril de 1810, a Cadis, finalment es debateren els articles sobre la llibertat d'impremta.

A mitjan contesa, arribarà la llibertat d'impremta, aprovada per 68 vots a favor i 32 en contra,[3871] dels quals, 8 de catalans votaren en contra, atorgada per les Corts de Cadis, el 19 d'octubre de 1810, a les portes de la Constitució liberal de 1812. Llibertat expressada al Títol IX, fet que suposarà un augment dels periòdics arreu, per bé que també anà acompanyada per una Junta de Censura, que delimità si els impresos es podien imprimir o no, per diverses raons.[3872]

Dies abans, el 27 de setembre de 1810, s'originà la separació entre liberals i servils amb enfrontaments a les Corts, arran d'una comissió creada per tal de discutir el tema.[3873]

Amb la supressió de la Inquisició, es caminà cap a la llibertat i el liberalisme i les publicacions foren, més aviat, allò què pensaven o amoïnaven els ciutadans.

El 23 de novembre de 1811,[3874] hi hagué un edicte de Lacy en què prohibí la circulació del *Diario de Barcelona* afrancesat; un full, text a dues columnes, mides 356 x 242 mm.

Des de Mallorca, el 1813, Antoni Brusi imprimí una extensa pastoral dels sis bisbes peninsulars exiliats a Palma: Lleida, Tortosa, Barcelona, La Seu d'Urgell, Terol i Pamplona en què titllaren les Corts d'herètiques, i de funesta la llibertat d'impremta, per bé que fou retirada per no haver comptat amb la censura del *Ordinario* de Mallorca, i originà rebomboris entre els eclesiàstics.[3875]

El 23 de juny de 1813, hi hagué una R. O. de la Regència en què prohibí la impressió de tots els periòdics a les províncies lliures, és a dir, arreu menys l'Aragó i Catalunya, per

---

[3871]Fontana, Josep. *La crisis del Antiguo Régim, 1808-1833*, Guías de História Contemporánea, núm. 48, edi. Crítica, Barcelona, 1979, pàg. 85.

[3872]Ibíd. pàg. 91.

[3873]Fontana, J. "La Fi de l'Antic Règim i la Industrialització (1787-1868)", Volum Vè, de la *Història de Catalunya*, dirigida per Pierre Vilar, Barcelona, 1988. Fontana també explica que els diputats catalans a Cadis havien llegit molts pocs temes il·lustrats de castellà i fallaven en l'oratòria.

[3874]BNC. Reserva, Fullets Bonsoms, 1811.

[3875]Canals Elías-Brusi, Miguel. *La casa Brusi y el Diario de Barcelona (1775-1957)*, Ajuntament de Barcelona, 2010, pàg. 108.

bé que no es va complir plenament. Aquesta R. O. tingué la intenció de censurar les idees polítiques i suposà un retorn a les idees absolutistes.

El 1813, arran de les publicacions o "*diarrea de las imprentas*",[3876] Francesc-Xavier de Oteiza escrigué al respecte de l'abús que es fa de la impremta i, el 1814,[3877] acabada la contesa, Valentí Llozer i Codina prohibí la venda de llibres obtinguts per represàlies o confiscacions, tal havia estat el saqueig per ambdós bàndols.

Finalment, el 4 de maig de 1814, Ferran VII, des de València, prohibí la publicació de tots els diaris, menys els oficials, per bé que no es respectà aquesta ordre, i no fou fins el 25 d'abril de 1815, quan un Decret Reial suspengué tots els diaris menys la *Gazeta de Madrid* i el *Diario de Avisos de Madrid*, amb tot la premsa política, nascuda a les Corts de Cadis, havia arribat per a quedar-s'hi.

En el bàndol francès, algun dels poders relacionats amb les publicacions foren exercits directament per l'editor del diari: fou el cas del corregidor de Girona Tomàs Puig, ànima de diverses publicacions al departament del Ter, per bé que amb alguns contratemps amb les autoritats militars.

Si mirem el plànol de localització de la premsa estudiada,[3878] ens adonarem que, en aparença, la premsa del període aparegué en unes poblacions molt concretes: Figueres, Girona, Torroella de Montgrí, Hostalric, Arenys de Mar, Vic, Manresa, Lleida, Cervera, Berga, Igualada, Tortosa, Reus, Tarragona i la ciutat de Barcelona.

[3876] BNC. Reserva, Fullets Bonsoms, 1813.

[3877] Ibíd. 1814.

[3878] Segona Part d'aquest estudi: La premsa apareguda a Catalunya a la fi de l'Antic Règim: 1792-1814.

Els diferents models de premsa

Parlar dels diferents models de premsa que hi va haver al període estudiat és més complex del que sembla: hi hagué una gran varietat de matisos en les publicacions.

En la Segona part d'aquest estudi, en què treballem la premsa a la fi del'Antic Règim, hem classificat, com a premsa a la fi de la Il·lustració la compresa entre els anys 1792 i 1807, bàsicament informativa (la *Gaceta de Barcelona*/*Gazeta de Barcelona*, el *Correo de Gerona*, la *Gazeta de Gerona*, o la *Gazeta de Vich*), per bé que, anteriorment, trobem premsa erudita (*Semanario Histórico Erudito, Comercial, Público y Económico*, o *El Blasón de Cataluña*, de Tarassona); instructiva (*Diario Curioso, Histórico, Erudito, Comercial, Público y Económico*, o el *Diario Evangélico, Histórico y Político*, tots dos de Tarassona), o bé la crítica de costums (*El Duende Especulativo de la Vida Civil*, publicat a Barcelona el 1761, i el *Caxón de Sastre*, com també altres informacions extractades de la premsa madrilenya).[3879]

Entre els anys 1808 i 1814, les publicacions aparegudes durant la Guerra del Francès, les hem classificades com a Patriòtiques i Napoleòniques, algunes d'elles reivindicades com a premsa *moderna*. Amb tot, aquesta és una classificació didàctica, que s'ajusta a grans trets amb les intencions i amb les formes dels diaris. Per exemple, el *Diario de Barcelona* fou una publicació que s'adaptà a les diferents èpoques i estètiques i, en aquest sentit, es fa difícil de classificar-la, com altres diaris que hem convingut de singularitzar.

Per premsa a la fi de la Il·lustració hem d'entendre aquelles publicacions que, a més a més dels avisos i notícies d'actualitat, inclogué a les seves pàgines seccions destinades a l'entreteniment i a la formació cultural dels seus lectors, tot seguint els postulats de didactisme, cientisme i historicisme típics del període, i adreçades a un públic benestant; hi contenien: literatura, articles d'opinió, novel·les per entregues, jocs de lògica, cartellera de teatre,[3880] avisos de manifestacions populars i espectacles, efemèrides, informació econòmica diversa, espai per al lector, etc.

[3879] Bosch i Carrera, Maria D. "El periodismo del siglo XVIII en Cataluña", *I Congrés d'Història Moderna de Catalunya*, Barcelona, des del 17 al 21 de desembre de 1984, pàg. 603-611.

[3880] AHDP. Arxiu Històric de la Diputació de Barcelona, *Govern de la Diputació (1812-1814)*, 14 lligalls: hi ha l'usdefruit d'una llotja de teatre a Vic, a favor del cap polític Valentí Llozer, que inclou l'obra representada.

Es tracta d'una premsa que segueix els models dels diaris d'altres ciutats de l'estat i d'altres països, com Itàlia i França, i que els podem identificar amb el nom de *Gazetas*.

La premsa que aparegué durant la Guerra del Francès fou tota una altra cosa. Suposa el gruix d'aquest estudi perquè li corresponen l'àmplia majoria dels textos estudiats i, perquè de la seva gran diversitat, sortiran publicacions que ens perfilaran els posteriors models de premsa *moderna*, amb gran quantitat de circumstàncies.

Hi hagué premsa a la fi de la Il·lustració -aquesta es mantindrà gairebé durant tot el període-; després, premsa Patriòtica, usada exclusivament com a arma de propaganda política; premsa híbrida (notícies i entreteniment); premsa de nou format i innovadora; publicacions destinades a públics diferents i, sobretot, a una majoria de la població, no només a les classes benestants; premsa Napoleònica, diferenciada de la Patriòtica, com ara per aspectes formals més innovadors, una orientació ideològica provinent de la Revolució Francesa i catalanista al departament del Ter, però amb la mateixa finalitat: la refutació de la premsa de l'enemic.

Un cops avisats d'aquesta divisió i del perquè l'hem mantinguda, passem a abordar els diferents models de premsa, els quals sí podem tractar com a diferenciats entre si. Abans, però, cal posar de manifest que en aquests models estudiats trobarem diverses similituds entre les publicacions: llengua emprada, notícies polítiques, efemèrides, seccions destinades a l'ús dels lectors, entreteniment, etc. En conseqüència, hem hagut de diferenciar els models de premsa tenint en compte cinc grans eixos vertebradors: la ideologia, la forma, la conjuntura de la seva aparició, el seu públic potencial i les notícies contrastades en diversos diaris.

Parlarem d'un total de sis models de premsa diferenciats entre si: premsa a la fi de la Il·lustració; premsa d'Avisos i Notícies; premsa Política; premsa de Circumtàncies; premsa Especialitzada i premsa *Moderna*.

La seva periodicitat fou diversa: hi hagué premsa diària, però també premsa que hi aparegué dos o tres cops per setmana i, evidentment, l'hem considerada com a premsa periòdica.

Durant la Guerra del Francès, a causa dels avatars bèl·lics, la periodicitat dels diaris patí alguns daltabaixos, els quals s'expliquen a la Segona part d'aquest estudi.

a) La premsa a la fi de la Il·lustració, que roman pràcticament al llarg de tot el període, es nodrí, bàsicament, de les publicacions aparegudes al llarg del segle XVIII. Aquests diaris, molt sovint, són el punt de partida de les publicacions de Catalunya. Hi existí una gran influència de la premsa de Madrid, Sevilla i Cadis. Fou una premsa adreçada a un públic benestant.

Aquestes gasetes també prengueren el nom del país: correu, gaceta, diari... la *Gazeta de Gerona*, el *Correo de Gerona*, la *Gazeta de Vich* són les més paradigmàtiques, dins del període estudiat; és clar que també podem afirmar que, segons els eixos vertebradors abans citats, el *Diario de Barcelona* participà d'aquesta premsa, com també la *Gaceta de Barcelona*/*Gazeta de Barcelona*, fins el 1806. Amb tot, cal dir que el *Diario de Barcelona* abraçà tot el període i és, sens dubte, una premsa Singular plena d'influències diverses.

b) La premsa d'Avisos i Notícies foren publicacions centrades en els successos polítics, militars i socials, bàsicament; també en els avisos a la població: publicació de decrets, lleis i disposicions relatives a la guerra, informació diversa i continuada; efemèrides i santoral; entrades i sortides dels vaixells dels ports; índexs de preus; entreteniment dels lectors, etc. Amb tot, aquests avisos són circumstancials, no sempre hi apareixen i suposen un calaix de sastre, no pas unes seccions habituals i estructurades. Justament per això, a voltes, poden tenir una estructura similar a la premsa a la fi de la Il·lustració.

Aquesta premsa no especialitzada, suposà el trànsit cap a una altra de metòdica, dirigida a un públic concret. Hi podem trobar publicacions com ara: el *Diario de Tarragona*, el *Diario de Gerona*, la *Gazeta de Tortosa* (tenen en comú el fet que es constituïren en els diaris dels setges que patiren aquelles ciutats); el *Apuntador de Manresa*, el *Noticiero de Manresa*, el *Correo Político y Mercantil de Manresa*, el *Correo de Manresa*, el *Correo Patriótico de Manresa*, *El Patriota*, *Noticias en la Costa de Levante*, *la Abeja político-literaria de Barcelona*, entre d'altres. Aquestes publicacions són de la Guerra del Francès i abracen els diferents períodes de la contesa.

Fregant la frontera entre premsa d'Avisos i Notícies i premsa *moderna*, tenim el *Diario del Imperio Francés* i el *Journal de l'Empire Française*, aquest darrer, pel seu contingut i forma és un dels referents de la posterior premsa del segle XIX, imprès pels napoleònics.

c) La premsa Política suposà el gruix de les publicacions aparegudes durant la guerra del Francès. La propaganda política dels seus bàndols i els seus continguts

ideològics, encaminats a la refutació de l'enemic i a la recerca dels propis objectius són les principals característiques d'aquests diaris. Tenim les següents publicacions: el *Diario de Vich*, la *Gazeta de Vich*, la *Gazeta Diaria de Vich*, el *Correo Diario de Vich*, el *Diario de Manresa*, el *Diario de Lérida/Diario de la Ciudad de Lérida*, el *Diario Instructivo, Político y Militar de la Ciudad de Lérida*, el *Diario de Cervera*, *El Patriota Ausonense* (també la podem considerar, pel seu contingut, com a premsa *moderna*), l'*Argos Manresano*, la *Abeja Manresana*, el *Redactor General de Cataluña* (hi conté aspectes formals i de contingut que l'acosten cap a una premsa *moderna*), la *Gazeta Militar y Política del Principado de Cataluña*, per raons de forma i de fons (òrgan de la Junta Superior del Principat, però també fou una premsa *moderna*), el *Diario de Igualada*. Al bàndol napoleònic: la *Gazeta de Figueras*, *Eco de los Pirineos Orientales*/*Eco de los Pirineos*, i la *Gaseta del Corregiment de Girona* (aquesta premsa del departament del Ter, també fou una premsa *moderna*).

d) La premsa de Circumstàncies és a meitat de camí entre una publicació periòdica i un full volander. Apareixen com a fruit d'una situació excepcional: el setge de l'enemic, etc. La seva finalitat és la de donar a conèixer el fet i, alhora, atiar la resistència. El nombre de pàgines, la periodicitat i el contingut canvià en funció de la situació que generà la seva publicació. Tenim les següents: el *Correo de Gerona*, el *Correo de Torruella de Mongrí, Noticias en la Costa de Levante*, i el *Diario del Castillo de Hostalrich*.

e) La premsa Especialitzada és punt i a part. Es tracta de publicacions periòdiques que tracten temes monogràfics, que sovint són sempre els mateixos: relació de proclames i bans del duc de Tàrent i governador de Catalunya, mariscal Mac Donald: *Bulletin des Actes de Gouvernément Géneral de la Catalogne*.

f) La premsa *moderna*, o premsa total fou aquella que pel seu contingut liberal, forma innnovadora i tractament de les notícies contrastades en diversos diaris, com també del públic receptor esdevingué punt de referència per a les posteriors premses de l'últim terç del segle XIX. En essència, la seva forma és innovadora: doble columna, tipografia; la seva ideologia liberal i constitucionalista; el tractament de les notícies contrastades en diversos periódics; el seu públic fou específic: constitucionalistes i absolutistes de finals de la guerra i afrancesats del

Règim Civil napoleònic. Disposem de les següents publicacions Patriòtiques: el *Noticiero de Vich*, el *Diario Militar, Político, Mercantil de la Ciudad de Tarragona*, el *Periódico Político y Mercantil de la Villa de Reus*, l'*Eco de Reus, El Patriota Ausonense,* el *Redactor General de Cataluña* i la *Gazeta de Cataluña*.

Publicacions Napoleòniques: *La Abeja. Gazeta de Barcelona*, d'Igual; la *Gazeta de Figueras*, l'*Eco de los Pirineos/Eco de los Pirineos Orientales*, la *Gaseta del Corregiment de Gerona*, la *Gazeta del Corregimiento de Gerona*, la *Gazette de Gironne, la Gazeta del Ter, la Gazeta del Departamento del Ter i la Gaceta de Gerona*. També, hi ha altres publicacions que cal considerar-les com a premsa *moderna*, quant al contingut, no pas a la forma: el *Diario de Barcelona* i la *Gazeta Militar y Política del Principado de Cataluña*, també poden ser inclosos en aquest apartat.

En aquesta premsa *moderna* fonamentem la nostra tesi, la qual intenta de demostrar la modernitat d'aquests diaris, apareguts en circumstàncies excepcionals i deixats de publicar a causa de l'absolutisme, però que van ser recuperats amb posterioritat.

Per causes diferents, però amb el mateix resultat, tenim publicacions als dos bàndols enfrontats a la guerra.

L'ofici de *periodista* a la fi de l'Antic Règim

És un tòpic vigent, pensem que ve de totes les èpoques, el fet que no es pugui generalitzar quan afirmem alguna cosa. Doncs bé, l'ofici de *periodista*, a la fi de l'Antic Règim, fou una activitat globalitzadora, que comprenia més d'una virtut o art, per això pertanyien a un col·legi i no pas a un gremi, ens referim als llibreters i impressors que actuaren de *periodistes*. Sovint, els oficis de redactor-editor, director i impressor foren tasques realitzades per la mateixa persona, qui s'encarregaven d'enllestir les publicacions, tot aplicant-hi el seu ofici. Gairebé, en la majoria dels diaris consultats es donen aquestes circumstàncies, també a causa de la guerra. Aquest fet, des del punt de vista d'una visió de conjunt, ens facilita l'estudi.

El període estudiat fou un temps en què els coneixements es transmetien de pares a fills, o bé de mestre a deixeble: els col·legis regien aquest procés (almenys, fins al primer terç del segle XIX). En aquell temps, la possibilitat d'imprimir un diari amb una certa continuïtat fou un fet sorprenent, assumible per a ben poques persones, ja que els obstacles foren diversos: coneixement de l'ofici, certa posició social i econòmica que permetés d'aconseguir els privilegis -reials, o municipals- per a la publicació, i certa connivència, o capacitat de salt per tal d'esquivar la censura o el jutjat d'Impremtes. Això fou així fins al Decret de llibertat d'impremta, de 1810,[3881] en què les publicacions que estaven controlades, deixarien d'estar-ho.

Les prohibicions directes ja eren molt més difícils de no acatar-les, com el R. D., de 17 d'abril de 1812,[3882] en què es prohibí la reimpressió de la Constitució de Cadis.

A la fi de l'Antic Règim i al llarg del segle XIX, la impremta anirà lligada al concepte liberal de l'estat, essent aquesta una activitat fonamentada en la divisió de poders. Impressors i llibreters, dos oficis diferents que a voltes coincidiren en una mateixa persona, per bé que anaren separats jurídicament, almenys fins el 1787-1789, en què s'unificaren.

Alguns llibreters, al llarg del segle XVIII, compraren premses per tal de no comptar amb els impressors, per la qual cosa la qualitat fou ben pobra, per deconeixement de l'ofici;

[3881] Fernández Segado, Francisco. "La libertat de imprenta en las cortes de Cádiz", *Estudios de Deusto*, 62 (2), 2014, pàg. 429-432.

[3882] BNC. Reserva, Fullets Bonsoms, 1812.

aquest fet comportà l'aparició dels administradors de llibreters, que la majoria eren impressors, per tal de gestionar les impremtes. La mà d'obra la fornien els oficials, els caixistes, els aprenents i els mossos. La presència de dones i nens a les impremtes també fou habitual.[3883]

L'impressor francès Didot, el 1777, perfeccionà el procediment de les premses, amb l'anomenada: "premsa de Cop", i, a Anglaterra, el periòdic *The Times* tingué la primera premsa metàl·lica, el 1795.[3884] Les premses primitives, o de "nervis" eren de fusta, manuals, full per full. La premsa ambulant del Brusi era metàl·lica, d'invenció pròpia, instal·lada damunt d'un carro per tal de poder ser transportada, durant la Guerra del Francès,[3885] fins el 1828, en què van arribar a Barcelona les impremtes metàl·liques inventades per Charles Stanhope, a inicis del segle XIX.[3886]

Les lletres eren el material més valuós d'una impremta, fabricades amb material tou, per la qual cosa patien desgast; les impremtes necessitaven tinta i paper, calia, doncs, una bona relació amb els molins paperers, com els qui hi havia a Ripollet o a l'Anoia:[3887] Capellades, la Torre de Claramunt, o Sant Pere de Riudebitlles; també fum d'estampa i tinta.

Les reedicions i reimpressions foren imprescindibles per tal d'amortitzar els diners emprats, per la qual cosa, la majoria dels periòdics foren reimpresos en castellà i no en la llengua pròpia, ja que el mercat peninsular i americà era molt més gran.

Després de la Revolució Francesa, les mesures per tal de prohibir l'entrada de llibres i pamflets fracassaren i els impressos s'amagaren i s'introduïren per la frontera endins, encabits de contraban, com ara l'estiu de 1794, amb l'opuscle *Lo Català Republicà*,[3888] escrit pel jacobinisme amb la intenció de convertir Catalunya en una república sobirana

---

[3883]Camprubí, Xevi. *L'impressor Rafael Figueró (1642-1726) i la premsa a la Catalunya del seu temps*, Fundació Noguera, Barcelona, 2018, pàg. 150-151.

[3884]Aguadé i Bruix, Enric. *Impressors i llibreters a Reus*: *1720-1900*, Assaig, 54, Edicions del Centre de Lectura de Reus, 1966, pàg. 37.

[3885]Canals Elías-Brusi, Miguel. *La casa Brusi y el Diario de Barcelona (1775-1957)*, Ajuntament de Barcelona, 2010, pàg. 40.

[3886]Ibíd. Pàg. 165.

[3887]AHCA. Igualada, notari Josep Mas i Torelló, manuals de 1807: 9594, i de 1810: 9696, foli 288.

[3888]Llimargas Marsal, Jordi. *Notícies de la Revolució Francesa i lo Català Republicà de 1794*, Episodis de la Història, Rafael Dalmau editors, Barcelona, 2022, pàg. 54-63.

fronterera. La carta manuscrita fou el principal mitjà per a enviar informació a distància, a través dels correus, a peu, a cavall o en vaixell.

La premsa a la fi de la Il·lustració, a Girona, Vic i Barcelona, fins a la Guerra del Francès, seguí els models periodístics de ciutats com Madrid, Cadis, o Sevilla, i els *periodistes* es podien classificar segons la seva activitat: editors-redactors-directors i els impressors. Aquesta classificació difícilment es mantingué durant la Guerra del Francès perquè les estructures socials foren dinamitades; aleshores, la mateixa persona, o institució fou qui realitzà les dues activitats o, fins i tot, totes alhora, sovint amb les premses a coll i fugint de l'enemic.

Els editors-redactors-directors foren els posseïdors del privilegi per a la publicació i, és clar, aquells que marcaren la línia ideològica i cultural del diari, llevat dels diaris oficials, com la *Gazeta Militar y Política del Principado de Cataluña*, que la marcava la Junta Superior del Principat. En canvi, els impressors-estampers o llibreters col·legiats foren els artesans que en petits tallers imprimiren llibres, goigs, libels o les gasetes, per bé que hi ha casos en què també foren redactors.

A partir de l'any 1808, l'ordre establert es capgirà i les circumstàncies imposaren la promiscuïtat entre els editors-redactors-directors i els impressors: un cas paradigmàtic fou el d'Antoni Brusi.

El núm. 39, corresponent al diumenge, 7 de gener de 1810, de la *Gazeta* catalana, el seu redactor, Pau Franc, digué que l'ofici de redactor és: "*un empleo mohino*". En clara al·lusió al compromís derivat de les publicacions. La lletra impresa encara posseïa un poder extraordinari.

Però, com era l'ofici de *periodista* a la fi de l'Antic Règim? Òbviament, molt diferent de l'actual. L'encarregat i responsable de la publicació, ja fos editor-redactor-director, o impressor tenia dues vies d'informació: la d'àmbit general, que comprenia les notícies ocorregudes arreu del país i de l'estranger, i que li arribaven, bàsicament, per altres publicacions de les quals era subscriptor -diaris de consulta-.

Un dels mecanismes fonamentals d'adquisició de la premsa fou la subscripció. Aquest mecanisme assegurava la continuïtat de la publicació, des del punt de vista econòmic.

Una altra via informativa pertanyia a un àmbit més restringit, és a dir, les notícies locals, les quals els arribaven per informadors locals, o comarcals, alguns d'ells veritables

reporters a la caça de notícies; de fet, hi anaven als llocs a la recerca de noves, encara que la seva vida perillés;[3889] també, per la via de les tertúlies, les quals sabem que, al llarg de la Guerra Gran i amb posterioritat, hi hagueren a Barcelona fins a 14 reunions en què hi assistiren clergues, advocats i gent benestant dels gremis o del comerç, algunes liderades per llibreters, com Pere Fullà, Francesc Ribes o Andreu Esterling, qui traduïa les noves escrites en alemany;[3890] també la del baró de Maldà, qui es buscà un *periodista* intermediari qui li feia arribar notícies diverses, el seu amic i clergue Josep Cases, o de les societats econòmiques i culturals que existien arreu del país, almenys en les poblacions on hi hagué premsa, i també per cartes comunicades que arribaven directament a la redacció.

Un altre camí de generació i transmissió de notícies foren les "agències",[3891] on es reeditava tot allò que no es podia publicar en origen. També, hi hagué els corresponsals de diaris, com el cas de Joaquim Fleix, que ho fou del Brusi, des de Cadis estant, el 1813, i que forní llur impremta amb tots els decrets de les Corts.[3892]

Els diaris s'enviaven a llocs de reunió de la gent en tavernes, teatres, mercats, barberies..., per a ser-ne venuts, també pels carrers. Una altra via d'informació i difusió dels diaris foren els pregoners, o corredors de coll, baladrers, constituïts en gremi.

El 22 de març de 1806,[3893] a Barcelona, el nou pregoner i clavari del gremi fou Fèlix Obac, substitut de Joan Terrers, per malaltia, amb autorització del capità general marquès de la Mina. Sabem, per les planes del *Diario de Barcelona* que el 15 de juliol de 1812, hi hagué un Avís a Barcelona, del pregoner Mata-rodona. I que el 24 de juliol de 1813 s'informà que el pregoner de Barcelona, Antoni Mata-rodona, canta i crida a la plaça dels

---

[3889]Podem extrapolar: *translatio estudii, translatio imperii* els fets explicats a la pel·lícula *Peterloo*, del director anglès Mike Leigh, 2018, en què periodistes de diversos diaris assistiren a la plaça de Manchester, St. Peter's, lloc on hi hagué una gran batussa, el 26 d'agost de 1819, en la qual, els periodistes sofriren el rigor de les autoritats en pròpia pell. Aquesta pel·lícula il·lustra perfectament el món de l'època i els tallers dels impressors, amb els plecs penjants a punt de ser impresos, les planxes i les tintes, untades amb els tintadors, etc.

[3890]Llimargas Marsal, Jordi. *Notícies de la Revolució Francesa i lo Català Republicà de 1794*, Episodis de la Història, Rafael Dalmau editors, Barcelona, 2022, pàg. 16-22.

[3891]Alié i Puigdollers, M. E. *Prensa e impresores en Cataluña y Baleares durante la Guerra de la Independencia*, tesi de l'Escola Oficial de Periodisme de Barcelona, Barcelona, 1972-73. Parla d'agències.

[3892]Canals Elías-Brusi, Miguel. *La casa Brusi y el Diario de Barcelona (1775-1957)*, Ajuntament de Barcelona, 2010, pàg. 104.

[3893]AHPB. Barcelona, notari Vicenç Simon i Llobet, manual de 1806, 1192/1.

Caputxins. El 1814,[3894] tenim Felip Terrers, probablement fill de Joan, com a corredor de coll a la ciutat, qui sabem que tenia arrendament i concessions al monestir de Sant Jeroni de la Vall d'Hebron.

Amb tot, l'ofici de *periodista*, en essència, no divergí tant de l'actual, pel que fa als objectius i a les finalitats. El periodista professional, que viu d'escriure als diaris, començà a aparèixer. La pretensió de veracitat també fou una de llurs finalitats.

Cal destacar els *periodistes* de guerra, i els impressors, sotmesos a circumstàncies ben diverses, com els redactors de la *Gazeta Militar y Política del Principado de Cataluña*, en peregrinatge continu pel territori. Aquests *periodistes* escrivien articles, per exemple sobre la guerra de Napoleó a Rússia,[3895] però, aleshores, hi arribaven els francesos i n'escrivíem tota una altra cosa.[3896] D'aquesta manera tenim un dels mecanismes emprats: tesi, anti-tesi i així succesivament, com ara al *Diario de Barcelona*, on el redactor Igual creà la secció específica de: "*Anti-diarios Insurgentes*", i, al bàndol patriòtic, al diari *El Patriota Ausonense*, hi hagué la secció: *Mentirología nueva*, amb crítiques constants de la premsa Napoleònica.

A causa de les circumstàncies i dels esdeveniments històrics, hi hagué una promiscuïtat considerable entre els editors-redactors-directors i els impressors. Dins d'aquesta tetralogia, cal dir que els veritables impulsors de les publicacions i responsables de la línia política i cultural dels diaris foren els redactors. Hi ha, però, algunes excepcions: diaris que, en algun espai de temps, ostentaren figures d'editor-redactor i director diferenciades, per exemple el *Diario de Gerona* (1808-1809), però, en general, el redactor és qui dirigeix la publicació i fa, en conseqüència, d'editor; d'altra banda, l'impressor és qui realitza l'ofici de la impressió.

[3894]Ibíd. Pau Ferrers i Campderròs, manual de 1814, 1193/11.

[3895]Dodolev. M. A. *La sociedad rusa y la guerra de la Independencia del pueblo español*, Cuadernos de Historia y Economía de Cataluña, Vol. VIII, Barcelona, 1972. Segons aquest autor, els russos s'havien preparat per a la guerra i, de fet, els francesos només guanyaren durant quatre mesos; a més, la guerra a Espanya era molt present a Rússia, fins al punt de demanar al tsar Alexandre I que ajudés els espanyols; de fet, la premsa russa dedicà pàgines senceres a parlar de la Guerra del Francès.

[3896]Canals Elías-Brusi, Miguel. *La casa Brusi y el Diario de Barcelona (1775-1957)*, Ajuntament de Barcelona, 2010, pàg. 101.

Guillamet[3897] ens diu que després del Decret de llibertat d'impremta, de 1810, aquestes tres figures seran independents, per bé que els impressors sempre són identificables, fet que no passa amb els redactors. Hi hagué casos com Joan Dorca, Felip Tolosa o Antoni Brusi, a Vic, els quals faran d'impressors i d'editors-redactors alhora. També, casos d'assimilació entre editors-redactors-directors, com és el de Jaume Ardèvol i Jeroni Berdegí a Reus.

Ja no hi hagueren diferències entre gasetes oficials, editades pel Govern de la Regència, la Junta Superior de Catalunya, o el Govern Polític Superior de Catalunya, i els diaris locals editats per les juntes corregimentals. Després de la llibertat d'impremta, hi apareixerà una premsa d'editors liberals privats.

Tenim diaris plenament liberals, perquè els seus redactors ho foren: *Redactor General de Catalunya*, la *Gazeta de Cataluña*, el *Periódico Político y Mercantil de la Villa de Reus* i l'*Eco de Reus*, els quals defensaren idees liberals i constitucionalistes, com també el *Diario Militar, Político y Mercantil de la Ciudad de Tarragona*. També, hi hagueren d'altres que defensaren idees netament tradicionalistes: *El Patriota Ausonense*,[3898] de Vic, ja que no s'ha de confondre les referències a la Constitució com a signe de liberalisme, sinó d'expressió del marc polític,[3899] per bé que, als darrers exemplars, la defensa d'una monarquia parlamentària fou cabdal a les seves pàgines i, en aquest sentit, es tractà, també, d'una premsa *moderna*, per les notícies contrastades en d'altres periòdics. D'altra banda, els diaris la *Abeja Manresana*, impresa per Abadal, i el *Centinela de la Patria en Reus*, tingueren una clara inclinació conservadora i neofeudal.

Des del bàndol francès, la *Gazette de Gironne*, núm. 18, corresponent al dijous, 10 de febrer de 1814, escrigué sobre l'ofici de periodista en aquell temps. També, inclou una crítica al diari el *Redactor General de Cataluña*:

[3897]Guillamet, J. *Els orígens de la premsa a Catalunya. Catàleg de periòdics antics (1641-1833)*, Barcelona, 2003, pàg. 113 i 143.

[3898]No compartim plenament aquesta idea. *El Patriota Ausonense* fou un periòdic conservador, però també liberal, amb l'impressor Antoni Brusi, defensor de la legalitat vigent. Publicà escrits que defensaren la Constitució des de perspectives liberals, essent, en el tractament d'alguns temes, una premsa *moderna*.

[3899]Guillamet, J. *Els orígens de la premsa a Catalunya. Catàleg de periòdics antics (1641-1833)*, Barcelona, 2003, pàg. 113 i 143.

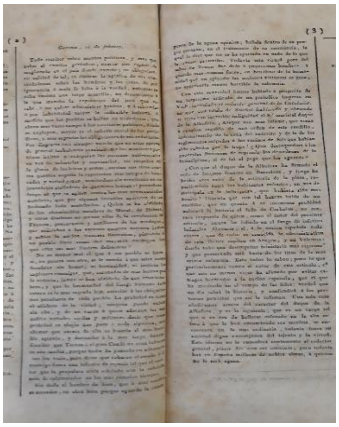

"*Todo escritor sobre asuntos políticos, y mas que todos el escritor periódico, exerce una especia de magistrado en el país donde escribe*; *sus obligaciones en calidad de tal es ilustrar la opinion de sus conciudadanos sobre los hombres y las cosas* [...]".

Però, vegem-ne més acuradament alguns exemples sobre l'ofici de periodista i sobre el concepte de veracitat:

El *Correo de Gerona*, corresponent a la premsa a la fi de la Il·lustració, en una secció, el redactor parla sobre els periòdics i els periodistes de finals del segle XVIII, diu: "*Se ha de hacer a diario y ha de incluir erudición y literatura* [...], *pero no se pueden unir estos pensamientos con sotanas viejas ni con publicidad* [...]. *Se necesitan redactores buenos, porqué el público es bueno, lo recibe y no se queja* [...]. *La verdad se debe elevar sobre todos los temores*".

La *Gazeta Militar y Política del Principado de Cataluña*, al prospecte inicial de l'any 1810, el seu redactor Pau Franc ens digué: "[...] *la verdad es lo mas importante, pero los franceses escriben una cosa y dicen otra*".

El *Diario Militar, Político y Mercantil de la Ciudad de Tarragona*, el 1813, al prospecte i a l'interior, el seu redactor i clergue, Albert Pujol i Gurena, escrigué al respecte de l'ofici de periodista, de les pretensions del *Diario* i de la veracitat de llurs pàgines. Al darrer exemplar, inclogué el seu *testamento* polític i periodístic. També, en l'apartat *Artículo comunicado*, acceptà escrits que criticaren la premsa i la seva capacitat de: "[...] *separar las naciones y las personas*".

També, a la premsa napoleònica, com ara la *Gazeta del Corregiment de Gerona*, editada per Tomàs Puig, qui al primer número ja ens parlà de la premissa fonamental: la veracitat.

El perquè no va aparèixer premsa a determinats llocs

Hom pot pensar que a les poblacions més importants de Catalunya, bé per la seva demografia, bé per la seva situació estratègica dins del territori, ja suposen la justificació de l'aparició de la premsa en aquests llocs i, en conseqüència, s'entén la importància que hi assoliren, però, per què no va aparèixer premsa a altres ciutats, també significatives, com ara la Seu d'Urgell, Puigcerdà, Talarn, Olot,[3900] Valls, Montblanc, Mataró, o Granollers, entre d'altres?

Es fa difícil de trobar-hi respostes, perquè també foren ciutats importants i front de guerra; potser, més enllà de raons ideològiques cal parlar de la impossibilitat d'arribar-hi, a causa dels camins, a causa de la guerra; amb tot, hi hem esboçat algunes idees.

Hi hagué moltes zones de Catalunya que no varen tenir premsa, i altres que no pogueren imprimir-la, per raons diverses, com algunes comarques de l'interior i del sud: el Priorat, la Terra Alta, el Camp de Tarragona, les comarques de Lleida i algunes altres de més al nord, com la Cerdanya o la Garrotxa, amb impremta ja des del segle XVIII, però les constants entrades i sortides dels imperials els ho impidiren.

Respecte a aquestes comarques, sabem que el domini francès fou inconstant, parcial, o, fins i tot inexistent, entre els anys 1810 i 1811, encara que, per exemple, a l'Arxiu de Viella hi ha molt informació, o, fins i tot pot haver-hi premsa no catalogada, entre d'altres coses perquè hi ha molta documentació del diputat liberal Felip Aner d'Esteve. Una de les causes podria haver estat el contraban, d'ençà del Decret que prohibí el comerç colonial, que donava força guanys.[3901]

Pel que fa al Camp de Tarragona i a les comarques de l'interior, creiem que no va existir cap publicació periòdica: són zones agrícoles, amb poca població i escassos recursos,

---

[3900] Aguadé i Bruix, Enric. *Impressors i llibreters a Reus*: *1720-1900*, Assaig, 54, Edicions del Centre de Lectura de Reus, 1966, pàg. 9. Ens diu que Olot ja tenia impremta des del segle XVIII.
-Puig i Reixach, Miquel. "La impremta a Olot al segle XVIII", *Annals del Patronat d'Estudis Històrics d'Olot i Comarca*, núm. 19, Olot, 2008, pàg. 11-62. Ens parla de la nissaga dels Rovira, pare i fill, des del 1751, i Ramon Roca, el nebot i continuador fins el 1789, entre d'altres.

-Canals Elías, Ignacio. *La imprenta peregrina. La aventura de Antón Brusi Mirabent*, ICE-Brusi, Barcelona, 2014, pàg. 88. Ens diu que els vocals de la Junta Superior del Principat de Catalunya anaren a Olot entre finals de juny i mitjan juliol de 1811.

[3901] Mercader i Riba, Joan. *Puigcerdà, capital del Departament del Segre*, Episodis de la Història, 153, Rafael Dalmau, editor, Barcelona, 1971.

llevat de la població de Valls, o de Montblanc, que era una de les 10 ciutats més poblades de Catalunya; probablement amb juntes de defensa no gaire reeixides.

El litoral de Barcelona fou de domini dels vaixells anglesos, els quals, ja des del 1808, bloquejaren el port de la ciutat. A poblacions com Vilanova i la Geltrú i Mataró, tenim constància de la publicació de diverses obres i libels dirigits contra els imperials, el 1813: *Almacén de Frutos Literarios,* homònima de la de Madrid.

Aquesta publicació no fou, estrictament premsa diària, és a dir, no sortia almenys dos cops per setmana i el seu contingut fou bàsicament literari; amb tot, pensem que a les ciutats properes a Barcelona sí podem trobar premsa -encara dorment-, per exemple a viles i ciutats mitjanes, amb juntes de govern amb significada actuació al llarg de la Guerra del Francès: Granollers, Terrassa, Sabadell, Mataró; aquesta darrera població, entre els dies 4 i 16 de juny de 1808, s'aixecà en armes contra els francesos i, almenys, durant les escomeses i el setge, hi podia haver aparegut algun diari, per bé que, ja ens diu Costa[3902] que va restar sota domini francès la majoria del temps i, aleshores, probablement, als francesos no els interessava un altre diari, ja que al sud, hi tenien el *Diario de Barcelona* i, al nord, periòdics a Figueres i a Girona.

La capital del Maresme, aleshores, es trobava entre les més importants de Catalunya,[3903] amb una llarga tradició en l'ús dels recursos industrials, amb una població molt dinàmica (burgesia), i els seus impressors, com per exemple, la branca dels Abadal de Mataró, entre d'altres; potser, hauríem d'afegir que la junta corregimental de Mataró, a causa del domini imperial, no hi tingué gaire protagonisme. Al capdavall, no en tenim cap constància.

Sí en tenim, en canvi, a la vila d'Arenys de Mar, població que, després de la caiguda de Girona -recordeu que el bisbat de Girona arribava fins en aquesta vila-, i el seu governador, Clarós, hi publicà, entre el 1812 i el 1813: *Noticias en la Costa de Levante*.[3904]

[3902]Costa i Oller, Francesc. *La premsa a Mataró, 1820-1980*, Caixa d'Estalvis Laietana, edi. Rafael Dalmau, Mataró, 1982. A les primeres pàgines.

[3903]Ibíd. El 1804, hi havia a Mataró 2.271 famílies, essent la cinquena ciutat del Principat, aleshores.

[3904]Pons i Guri, J. M. *Diari d'uns anys de guerra (1808-1814),* Argentona, 1993.

Clarós, amb una partida d'homes important, ja hi havia participat l'11 i 12 de juliol de 1812, en la defensa de Roses,[3905] la qual ja fou defensada el 1795,[3906] durant la Guerra Gran.

És també possible, que al llarg de la Costa de Llevant, a poblacions importants i amb port, com ara Blanes, Sant Feliu de Guíxols, o Palamós hi hagués hagut premsa periòdica, però tampoc no en tenim cap constància.

Pel que fa a les comarques de Lleida, hi hagué ciutats com Solsona, molt important durant la guerra per la seva situació estratègica i per hostatjar la Junta de Cervera, el 13 d'agost de 1811, i la Superior del Principat de Catalunya, des del 25 de març fins a l'11 de juliol de 1810; any en què Mac Donald, entre el 19 i el 26 d'octubre, devastà la ciutat i cremà la Catedral de Manresa, com també la de Solsona, el 19 d'octubre,[3907] i, de nou, el 1812, tornà a ser la seu de la resistència liberal.

Lacy resistí a la serra de Busa propera a Solsona, i tingué almenys dos impressors i escriptors coneguts amb ell, amb obra també coneguda, com són Pere Sant i Segimon Bou i Baranera, impressor de la Universitat de Cervera exiliat a Solsona, el 1813, qui imprimí unes converses polítiques i socials entre veïns de la ciutat, de Domènec Codina.[3908] Amb tot, no n'hem trobat cap periòdic.

Pel que fa a les comarques del nord del Principat, a les viles de Puigcerdà[3909] i La Seu d'Urgell podem conjecturar que, en algun moment de les seves extraordinàries vicissituds i continus canvis de poder, hi devia haver hagut premsa, o bé algun tipus de publicació informativa, com foren les *veredas*, impreses per Joan Cerqueda; com també a la ciutat d'Olot, amb impremta des del segle XVIII, de la qual ens ha arribat publicacions, impresos i llibres, però no pas periòdics, si més no a les acaballes de la guerra.

[3905]Moliner, A. "La articulación militar de la resistència: la guerrilla", *Trocadero, revista de Historia Moderna y Contemporánea*, núm. 20, pàg. 45-58, 2008.

[3906]BNC. Reserva, 6-V-21/3.

[3907]Llorens i Solé, Antoni. *Solsona en les guerres del segle XIX a Catalunya*, Fundació Salvador Vives, Barcelona, 1981.

[3908]Cahner, M. *Literatura de la revolució i la contrarevolució (1789-1849)*, volum 3, pàg. 30, Barcelona, 1998 i 2002, pàg. 561

[3909]ACA. Divers, Junta Superior del Principat de Catalunya, caixa núm. 92. Hi ha una carta en català, 2 de febrer de 1812, anònima, en què parla del pas de 4.000 soldats francesos per la Cerdanya.

El tarannà dels ceretans d'aquells anys, connatural a la seva geografia i història, era extraordinari: la comarca tenia al voltant de 1.700 habitants. Fou una veritable illa de prosperitat agrícola i ramadera, -amb molts pocs fets d'armes- zona de pas de moltes cultures des d'antuvi. Tot plegat, va fer que la població, que ja vivia en constants canvis de governs de diferents colors, no se sentís identificada amb cap dels dos bàndols: ells eren ceretans, la seva llengua era la catalana, exclusivament, i hi tenien un sentiment d'insularitat ben clar.

Podem parlar d'un cert nacionalisme ceretà, aleshores? Difícilment, però sí d'un tarannà específic, gestat a partir del segle XVII, arran del tractat dels Pirineus i llurs conseqüències. Els ceretans no prengueren part per cap dels dos bàndols, malgrat l'esforç dels francesos amb la ingent obra social que hi van fer: construccions de ponts, reparacions de camins, de l'estany de Puigcerdà, milloraren l'hospital, construïren un nou cementiri, etc.

El governador francès de la Cerdanya ocupada, J. P. Cabot escrigué: *Le Departament de la Sègre, ou les tribulations d'un prefet imperial*,[3910] en què reconeixia la ingovernabilitat del país, la resistència passiva dels ceretans, els quals, fins i tot arribaren a demanar indemnitzacions pels mals originats pels espanyols, també, pels conflictes entre els polítics i els militars de l'imperi mateix (1812-1813). Cas extraordinari, sens dubte.

Una altra població significada fou La Seu d'Urgell (també ens podem referir com a una illa), amb rivalitat amb la veïna Puigcerdà, que també volia tenir la junta corregimental, la qual, finalment, s'instal·là a La Seu, a causa del contraban com a motor econòmic.

Hi trobem l'enorme influència del bisbat i la recent experiència de la Guerra Gran: fou front de guerra, amb una població que patí amb els republicans revolucionaris -fets explicats, fil per randa-, al *Dietari* que existeix a l'Arxiu de la Ciutat, des de l'any 1725 i fins el 1792, escrit en català i, des del 1793 i fins el 1819, escrit en castellà.[3911]

La Seu era una població d'uns 1.000 habitants, en què el pes del bisbat era fonamental: el bisbe reformador De la Dueña y Cisneros exercí un control total damunt del territori, almenys fins el 1809. No hi hagué espai per a la premsa, aquesta era una eina jacobina i

[3910] AHCP. Fons de la Guerra del Francès.

[3911] Valmaseda i Castellón, Jordi; Vaquer i Betes, Francesc Josep. *La Seu d'Urgell a la Guerra Gran*, La seu d'Urgell, 1990.

estranya, innecessària, i tal volta, perillosa per als interessos de la "Guerra Santa", contràriament a les grans ciutats, com Girona, Manresa, o Tarragona.

A la ciutat d'Urgell i a tot el territori proper, el 15 de desembre de 1810 i durant el 1811, ocupada ja la Cerdanya pels imperials fins a Prullans, té lloc la publicació de les *veredas*,[3912] que foren el correu d'aleshores, a diversos llocs del Principat no ocupat, com ara a la Segarra, on des del 1802 i fins el 1815,[3913] foren l'alternativa als diaris, a més de contenir bans, comunicats o cartes.

[3912]AHCB. Gremis Notarials, Impressors i Llibreters, caixa 4.

[3913]AHCS. Fons de la Universitat de Cervera, núm. 111: Administració General del Corregiment de Cervera: Cartes, *veredas*, bans i comunicats.

Les vies i els llocs de distribució de la premsa: la importància de la immediatesa

Des del 1610,[3914] data de creació de les estafetes de correus, hi hagué comunicació directe entre Barcelona i Madrid. Al llarg del segle XVII, la distribució de la premsa ja fou una realitat.

Al darrer terç del segle XVII, hi ha constància que els impressors enviaven per vaixell, fins i tot, llibres a Amèrica.[3915]

A inicis del segle XVIII, els documents impresos i diaris circulaven per tot Catalunya a instàncies de les autoritats, a preus populars, tot afavorint el consum. La navegació fou una eina imprescindible i el transport marítim fou l'escollit quan es tractava de partides grans, per ser, també, el més fiable.

La distribució dels diaris, durant la Guerra del Francès, fou, bàsicament, dins de la població mateixa de la publicació, però no únicament. Segons les circumstàncies bèl·liques, s'eixamplava la distribució a les viles de la rodalia i, en alguns casos, s'enviaven a poblacions força allunyades, en les quals hi havia subscriptors: persones, institucions, altres diaris, etc.

A la ciutat de Barcelona, durant l'ocupació, hi arribaren diverses publicacions patriòtiques, fora de l'abast dels imperials. El preu era el mateix per a gacetes i diaris: 4 quarts, dins de la població mateixa, no sempre, però sí com a preu mitjà. El preu per a la subscripció mensual, a la població d'edició i trimestral a les altres, fou de 28 rals de billó; que la *Gazeta de Cataluña* apujà a 42 rals, el 1813.

Els enviaments distants sovint trigaven setmanes en arribar-hi a la seva destinació, segons les circumstàncies; amb tot, la subscripció fou una eina indispensable per afavorir les publicacions i fer-les perdurables com a negoci, com també les reimpressions.

[3914] Camprubí, Xevi. "La Gazeta de Barcelona (1695-1806) i la gènesi de la premsa periòdica a Catalunya", Francesc Salgado (coordinador). *Història de la premsa diària de Barcelona*, Seminari d'Història de Barcelona, Quaderns d'Història, BQH25, 2018, pàg. 88.

[3915] Ibíd. *L'impressor Rafael Figueró (1642-1726) i la premsa a la Catalunya del seu temps*, Fundació Noguera, Barcelona, 2018, pàg. 63.

Guillamet[3916] ens diu que és probable que hi hagués certa permeabilitat en la circulació de persones i mercaderies. Barcelona fou l'únic mercat francès d'impressió i venda de periòdics estable durant tota la guerra. També, hi hagueren dos mercats locals relativament estables a la part catalana: Vic i Manresa; quatre mercats més de durada aproximada superior a un any: Tarragona, Lleida, Girona i Cervera; i un altre de francès, a la ciutat de Girona, i altres de menor durada, com Reus, i, Figueres. Únicament, podem parlar d'un mercat supralocal per a la *Gazeta* catalana i, probablement també per al *Diario de Barcelona*.

Les reimpressions, ben estructurades, possibilitaren el sosteniment del negoci, pagat, bàsicament, per les institucions. Aquest fet anà en contra de la llengua del país, ja que les reimpressions es feren, sempre, en llengua castellana.

Hi hagué diverses estratègies de distribució, segons les zones: a les ciutats del litoral, s'aprofitaren les xarxes existents del correu, i s'enviaren per vaixell en navegació de cabotatge, perquè era el mitjà de transport més ràpid i, durant la Guerra del Francès, també el més segur, ja que els anglesos dominaven la mar, sobretot el Maresme, l'Estartit, les illes Medes, la Costa de Ponent i racons entre Tarragona i Tortosa. Aquesta distribució marítima fou la més emprada.

Quan els diaris havien d'arribar a poblacions de l'interior, aleshores foren els traginers qui s'encarregaren i, és clar, el temps d'espera s'allargà, fins i tot setmanes.[3917]

La gran xarxa de comunicació fou el sistema de correus, molt desenvolupat al segle XVIII: el servei postal i les estafetes, amb filloles. A Catalunya, es creà una administració de Correus, amb un administrador, un oficial major i fins a quatre oficials. L'any 1720, sortiren unes ordenances que reglamentaven els serveis de correus, el tipus (si era en diligència, en cavall o a peu; els diners que costaven els serveis, com també les obligacions del mestre de Posta).[3918]

[3916]Guillamet, Jaume. *Els orígens de la premsa a Catalunya. Catàleg de periòdics antics (1641-1833),* Barcelona, 2003, pàg. 161.

[3917]Comas i Güell, Montserrat. *La impremta catalana i els seus protagonistes a l'inici de la societat liberal (1800-1833),* tesi doctoral dirigida per Borja de Riquer, Universitat Autònoma de Bellaterra, 2009.

[3918]Campins de Codina, Javier. *El correo en Cataluña*, editor Josep Porter, Barcelona, 1951, pàg. 126-139.

-Ferrer i Alòs, L. *Pagesos, rabassaires i industrials a la Catalunya central (segles XVIII-XIX),* Biblioteca Abat Oliba, núm. 47, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1987.

Més endavant, el 1742, una Reial Cèdula aprovà les condicions de Diego Rudolp per als correus, i els preus entre Madrid i Barcelona, a 4 rals i mig per "*legua*", gairebé cinc quilòmetres, per bé que, el 1759 encara només hi havia una diligència a la setmana.

L'any 1765,[3919] ja hi hagué una organització de correus que funcionava plenament a Catalunya, amb les arribades i sortides bimensuals i en hores determinades, arreu: Balaguer, Bellpuig, Berga, Calaf, Cardona, Cervera, Esparreguera, Figueres, Girona, Hostalric, Igualada, Lleida, Manresa, Martorell, Mataró, Mollerussa, Olot, Ponts, Prats de Lluçanès, Sabadell, Sanaüja, Sant Celoni, Solsona, Tarragona, Tàrrega, Torà, Tortosa, Tremp, Vic, Vilafranca, Vilanova de Cubelles (Cubelles) i l'Urgell (La Seu), però no únicament.

L'administració de Correus s'estructurà, també, per carrerades: la de França, amb els seus horaris, poblacions i filloles; la d'Aragó i Castella; la de Mataró; la de Vic i la d'Urgell. El correu també arribà a les Balerars, almenys un cop al mes, sense data certa i, fins i tot, hi hagué correu internacional: Amsterdam, Berlín, Brusel·les, Budapest, Constantinoble, Copenhagen, Dublín, Ginebra, Londres, París, i Praga, amb un temps comprès entre els 24 i els 80 dies, segons les distàncies. També, hi hagué correu cap a Amèrica i les Filipines, però el temps era indefinit i mot llarg.

Campins[3920] ens aporta un plànol de 1775, fet per Bernat Espinalt, dels camins i les postes de Catalunya:

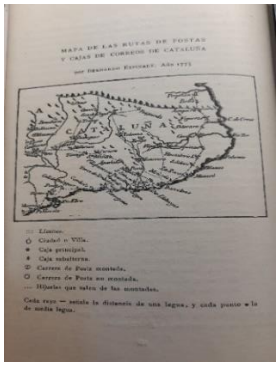

Finalment, el 1794, sortí una Ordenança General de Correus[3921] que regulà tot el sistema.

[3919]Campins de Codina, Javier. *El correo en Cataluña*, editor Josep Porter, Barcelona, 1951, pàg. 134-140.
[3920]Ibíd.
[3921]Ibíd.

A finals del segle XVIII, doncs, a Catalunya, sortien correus dues vegades a la setmana per a les poblacions més importants del Principat, per a les ciutats més grans de la península i, cap a Mallorca, un cop al mes, amb tarifes actualitzades; una de les ciutats amb una xarxa de correus molt important fou la ciutat de Manresa.[3922]

Durant la Guerra del Francès, el servei de correus fou pràcticament dissolt. Dins dels corregiments, el sistema més emprat foren les *veredas*, i els seus portadors, anomenats vereders, foren els transportistes, a sou fix, a càrrec dels ajuntaments.

Aquesta xarxa aprofitava les vies de comunicació ja establertes entre parròquies i bisbats, i foren, sens dubte, sobretot en territori no ocupat, les grans vies de comunicació, òbviament també de la premsa. Aquest servei fou organitzat pel marquès de la Mina, capità general de Catalunya, el 1761.

Les xarxes de correus[3923] o estafetes, que el 1792 anaven des de Barcelona a Madrid, a cavall i en 7 dies; des de Barcelona a València, en 3 dies i cap a Perpinyà i fins a París, en 15 dies, foren malmeses durant la Guerra del Francès i es feren ocasionalment, per bé que foren un dels llocs de venda de diaris i llibres.

Més endavant, coneixem els casos de la ciutat d'Igualada, 1804-1807, amb la xifra de 70 visites (entrades i sortides) a la setmana.[3924]

Durant la Guerra del Francès, sabem que entre el 15 de desembre de 1810 i durant el 1811, ocupada ja la Cerdanya pels imperials fins a Prullans, tingué lloc la publicació de les *Veredas,*[3925] a la Seu d'Urgell, a instància de la junta Corregimental, per tal de comunicar ordres i providències del govern als pobles del Corregiment. El seu impressor fou Joan Cerqueda, llibreter de La Seu d'Urgell, qui havia viscut a Barcelona, a finals del segle XVIII. Hi sortiren força números, escrites en castellà. També, sabem que la Diputació de Barcelona, d'ençà del seu naixement, el 1812, també emprà les v*eredas* per a donar-se a conèixer.

[3922]Santamaria Clapers, Valentí. *Manresa en la guerra de la Independencia*, Ponència de Cultura de l'Ajuntament de Manresa, 1960.

[3923]Camprubí, Xevi. *L'impressor Rafael Figueró (1642-1726) i la premsa a la Catalunya del seu temps*, Fundació Noguera, Barcelona, 2018, pàg. 425-235.

[3924]Comas i Güell, Montserrat. *La impremta catalana i els seus protagonistes a l'inici de la societat liberal (1800-1833)*, tesi doctoral dirigida per Borja de Riquer, Universitat Autònoma de Bellaterra, 2009.

[3925]AHCP. Fons de la Guerra del Francès.

Us hi adjuntem alguns exemples de les entrades i sortides del correu de la ciutat de Tarragona, el 1809, les quals ens mostren els itineraris i la xarxa de camins per on es movia la informació.

-*Diario de Tarragona*, núm. 63 i 163, corresponents al diumenge, 27 de febrer i al 7 de juny de 1809, inclouen les entrades i sortides del correu de la ciutat de Tarragona:

Núm. 63: "*De Valencia*; *Murcia*; *Andalucías, Extremadura, Mancha, Castillas, Galicia, etc*.

Llegan: *lunes, una al día y jueves, 5 de la tarde. Salen*: *Miércoles, 12 mediodía y sabados 8 de la noche*.

De Zaragoza, Lérida, Cervera, Manresa, Vich, Mataró y Gerona.

Llegan: *martes y sabado, 8 de la mañana*. *Salen*: *Lunes y jueves, 8 de la noche*.

De Valls con la correspondencia de Lérida.

Llegan: *domingo y lunes por la mañana*. *Salen*: *los mismos días, á las 11*.

De Valls, solamente.

Llegan: *martes y viernes á las 9 de la mañana*. *Salen*: *martes á las 12 y sabados por la mañana*".

Núm. 163: "*Para Valls, Mongtblanch, Espluga y Lérida (martes a las 12 y viernes a las 8 de la tarde).*

Para Valencia y su carrera (miércoles a las 12 y sabados a las 8 de la noche).

Para Cervera, Lérida, Manresa, Vich y sus carreras (martes y sabados, a las 8 de la noche).

Para Valencia y Sevilla (lunes a las 13, y jueves a las 8 de la noche).

El correo de Altafulla, Torredembarra, Vendrell, Villafranca, Sitges y Villanueva (martes y viernes a las 12)".

-*Diario Militar, Político y Mercantil de la Ciudad de Tarragona*, anys 1813 i 1814, núm. 3, 28, 88, 95, 115, 148-149 i 167, inclouen les entrades i sortides de correus i dels vaixells del port de Tarragona:

-Núm. 3: Correu de la ciutat: diumenges i dimecres, a les 21h, surt el correu general cap a València, les castelles, l'Aragó i part del Principat de Catalunya: Manresa, Vic i l'Urgell. Dilluns i divendres, a les 16h, surt el correu cap a Vilanova i la Geltrú, Vilafranca del Penedès i Sitges; també, els dilluns i divendres, a les 7h, hi arriba a la ciutat el correu general; els dimecres i divendres, hi arriben els de Vilanova, Vilafranca i Sitges.

-Núm. 26: sortida de vaixells del port cap a Salou, amb el patró Silvestre Anglada i el vaixell *Las Almas*; sortida cap a Malgrat de Mar, amb el patró Pau Comes i el vaixell de primera categoria Sant Antoni.

-Núm. 88: hi ha notícia del correu, a les 12 del migdia, en vaixell, cap a Eivissa; i demà, a les 16h, cap a Mallorca.

-Núm. 95: surt el correu cap a Mallorca, a les 16h.

-Núm. 115: hi ha l'avís de sortida del correu cap a Maó, a les 12h, amb la bombarda *Virgen de los Dolores*.

-Núm. 133: avisa que demà, 6 d'abril, a les 12h, surt un vaixell amb el correu cap a Mallorca.

-Núm. 148-149: sortida del correu cap a Maó, el dijous, 21 d'abril, a les 16h, amb la bombarda *Virgen del Carmen*.

-Núm. 167: sortida dels correus cap a Catalunya i València, el dilluns, a les 7h; i el dijous, a les 16h, hi arriba el de València i torna a sortir cap a Catalunya. Els dimarts a les 12h, i el divendres, a les 8h, surten els correus cap a l'Aragó, Navarra, Biscaia, Lleida, i els d'aquestes poblacions, hi arribaran els dimarts i els divendres, a les 8h.

Com veiem, la regularitat, llevat de causa sobrevinguda, com també la magnitud de la xarxa de correus, que connectava Catalunya amb les ciutats peninsulars, tant per terra com per mar, fou ingent.

En temps de guerra, les extorsions i els episodis onerosos foren a l'ordre del dia. Els vereders s'hi jugaven la vida i exigiren compensacions. Amb tot, alguns d'ells foren

perseguits judicialment i depurats, fins al punt de demanar-los un justificant de les entregues fetes.[3926]

Rere la caiguda de la ciutat de Tarragona, el 1811, s'estructurà una xarxa regular de comunicacions oficials entre la costa i l'interior, entre Arenys de Mar i Vic. Els correus d'Arenys,[3927] -l'únic port protegit pels anglesos al llarg de tota la contesa, des del qual es podia abastir Catalunya-, portaven els continguts fins a Sant Marçal, al Montseny, i allà s'intercanviaven la saca amb el correu provinent de Vic. Des d'aquesta ciutat, el correu sortí cap a Berga, per bé que rere nou mesos de funcionament, i a causa de la proximitat de l'enemic, es va haver de suspendre.

Els francesos restabliren les comunicacions entre Barcelona, Madrid i París.[3928] El 1811, sabem per les planes del *Diario de Barcelona* que el 10 de juny, hi hagué un Decret de Mac Donald sobre les persones que han de dur cartes. També, el maig de 1812,[3929] a Girona, el baró de Gérando hi autoritzà una estafeta de correus.

La importància de la immediatesa en conèixer uns fets de guerra, per exemple, es constituí en un dels elements clau pel que fa als moviments estratègics i per a llur propaganda, i fou fonamental per al desenvolupament de la guerra. Aquesta immediatesa no tenia precedents: el *Diario de Barcelona*, per exemple, es va comprometre a arribar a les cases dels subscriptors abans de les nou del matí, com també el *Diario de Tarragona*, però sense cap hora concreta, i, abans, durant la Guerra Gran, també la *Gazeta de Gerona*.

Aquest fet fou una de les aportacions cabdals de la premsa del període, i constitueix un tret evident de modernitat, per bé que el concepte d'immediatesa ja era present força anys abans entre els impressors.

Els diaris es venien a les impremtes i a les llibreries, penjats com a literatura de "canya i cordell", a un preu assequible, o bé els joves i els nens els venien al carrer, tot baladrant de viva veu, com encara vam poder comprovar nosaltres, a la dècada de 1960. També, es podien llegir diaris als venedors ambulants -que sovint portaven els llibres i la premsa

[3926]Comas i Güell, Montserrat. *La impremta catalana i els seus protagonistes a l'inici de la societat liberal (1800-1833)*, tesi doctoral dirigida per Borja de Riquer, Universitat Autònoma de Bellaterra, 2009.
[3927]Pons i Guri, J. M. *Diari d'uns anys de guerra (1808-1814)*, L'Aixernador, Argentona, 1993, pàg. 139-153.
[3928]Mercader i Riba, Joan. *Barcelona durante la ocupación francesa*, Madrid, 1949.
[3929]Rahola, Carles. *La dominació napoleònica a Girona*, Barcelona, 1922.

dalt de carros-, els quals, en arribar a les poblacions, muntaven la paradeta. També, llegien i escrivien cartes a qui no en sabia. Fins i tot, existia la figura del cec oracioner, qui recitava versos i noves en veu alta. I a Barcelona, es llegia la premsa als cafès, a través de lectors de gasetes.[3930]

Les *Veredas*

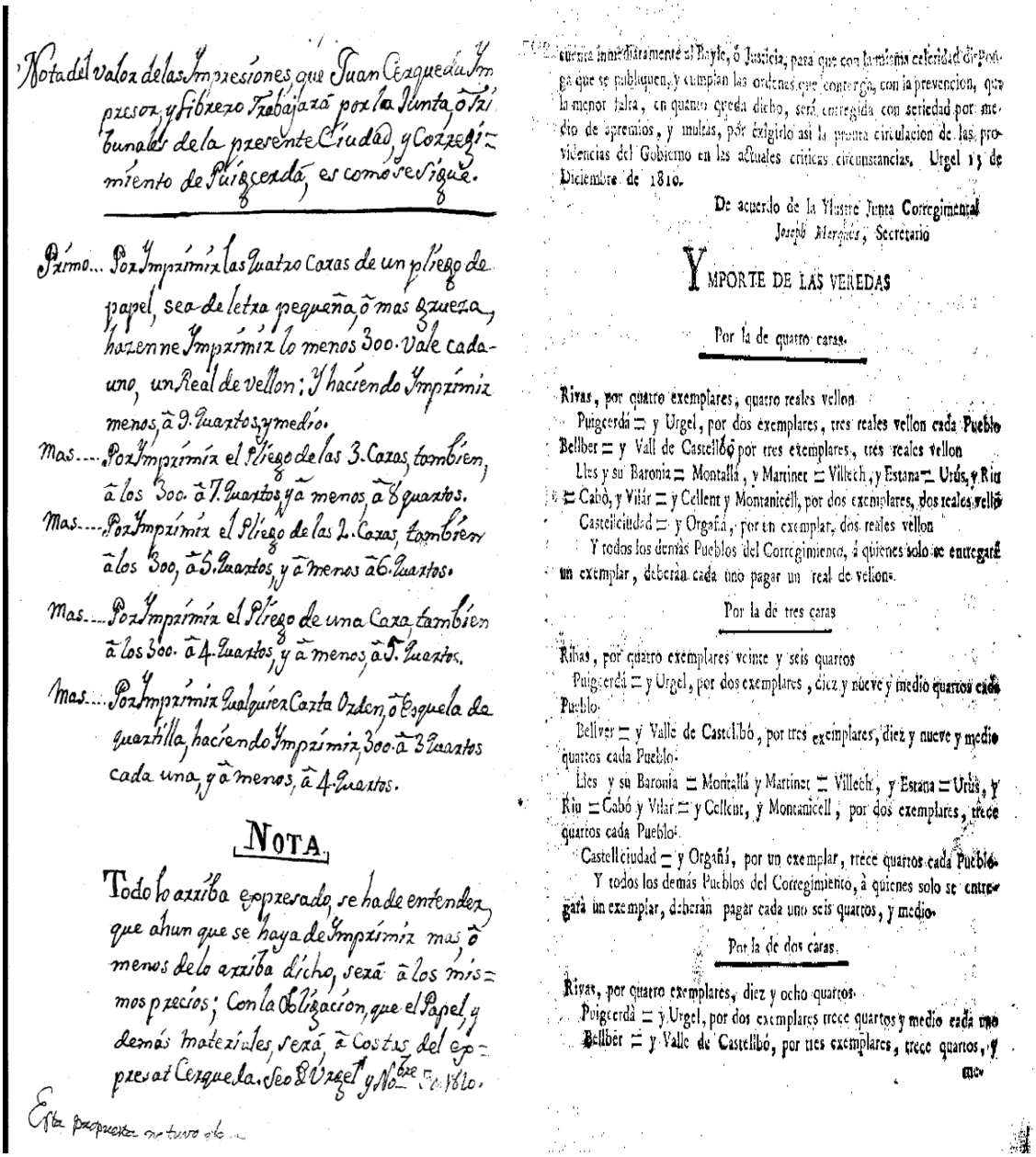

Nota del Valor de las Impresiones que Juan Cerqueda Impresor y Fabricante trabajará por la Junta ó Tribunales de la presente Ciudad, y Corregimiento de Puigcerdá, es como se sigue.

Primo... Por Imprimir las Quatro Caras de un pliego de papel, sea de letra pequeña, ó mas gruesa, hazen ne Imprimir lo menos 300. Vale cada uno, un Real de vellon; Y haciendo Imprimir menos, á 9. Quartos, y medio.

Mas.... Por Imprimir el Pliego de las 3. Caras, también, á los 300. á 7. Quartos, y á menos á 8 quartos.

Mas.... Por Imprimir el Pliego de las 2. Caras, también á los 300, á 5. Quartos, y á menos á 6. Quartos.

Mas.... Por Imprimir el Pliego de una Cara también á los 300. á 4. Quartos, y á menos, á 5. Quartos.

Mas.... Por Imprimir Qualquier Carta Orden, ó Esquela de Quartilla, haciendo Imprimir 300. á 3 Quartos cada una, y á menos, á 4. Quartos.

NOTA.

Todo lo arriba expresado, se ha de entender, que ahun que se haya de Imprimir mas, ó menos de lo arriba dicho, será á los mismos precios; Con la Obligacion, que el Papel, y demás materiales, será á Costas del expresado Cerqueda. Seo de Urgel y Nov.re [illegible] de 1810.

Esta propuesta no tiene efecto

cuente inmediatamente el Bayle, ó Justicia, para que con la misma celeridad disponga que se publiquen, y cumplan las ordenes que contenga, con la prevencion, que la menor falta, en quanto queda dicho, será corregida con seriedad por medio de apremios, y multas, por exigirlo así la pronta circulacion de las providencias del Gobierno en las actuales criticas circunstancias. Urgel 15 de Diciembre de 1810.

De acuerdo de la Ylustre Junta Corregimental
Joseph Marques, Secretario

YMPORTE DE LAS VEREDAS

Por la de quatro caras.

Rivas, por quatro exemplares, quatro reales vellon.
Puigcerdá ⊐ y Urgel, por dos exemplares, tres reales vellon cada Pueblo.
Bellver ⊐ y Vall de Castellbó por tres exemplares, tres reales vellon.
Lles y su Baronia ⊐ Montallá, y Martinet ⊐ Villech, y Estana ⊐ Urús, y Riu ⊐ Cabó, y Vilar ⊐ y Cellent y Montanicell, por dos exemplares, dos reales vellon.
Castellciutat ⊐ y Orgañá, por un exemplar, dos reales vellon.
Y todos los demás Pueblos del Corregimiento, á quienes solo se entregará un exemplar, deberán cada uno pagar un real de vellon.

Por la de tres caras.

Ribas, por quatro exemplares veinte y seis quartos.
Puigcerdá ⊐ y Urgel, por dos exemplares, diez y nueve y medio quartos cada Pueblo.
Bellver ⊐ y Valle de Castellbó, por tres exemplares, diez y nueve y medio quartos cada Pueblo.
Lles y su Baronia ⊐ Montallá y Martinet ⊐ Villech, y Estana ⊐ Urús, y Riu ⊐ Cabó y Vilar ⊐ y Cellent, y Montanicell, por dos exemplares, trece quartos cada Pueblo.
Castellciutat ⊐ y Orgañá, por un exemplar, trece quartos cada Pueblo.
Y todos los demás Pueblos del Corregimiento, á quienes solo se entregará un exemplar, deberán pagar cada uno seis quartos, y medio.

Por la de dos caras.

Rivas, por quatro exemplares, diez y ocho quartos.
Puigcerdá ⊐ y Urgel, por dos exemplares trece quartos y medio cada uno.
Bellver ⊐ y Valle de Castellbó, por tres exemplares, trece quartos, y

[3930] Camprubí, Xevi. *L'impressor Rafael Figueró (1642-1726) i la premsa a la Catalunya del seu temps*, Fundació Noguera, Barcelona, 2018, pàg. 515-516 i 519. L'autor ens dona noms dels lectors de Gacetes.

Premsa escrita *versus* premsa oral: la transmissió de la informació

La informació a la fi de l'Antic Règim tingué, principalment, dues vies de comunicació: la premsa escrita, anomenda aleshores d'agitació i propaganda,[3931] i la premsa "oral". En aquell temps, encara, la tradició literària oral, hereva d'una transmissió popular de carrer, fou vigent i molt important.

Es vengueren llibres als mercats, a les estafetes de correus, a les llibreries obertes al carrer i a les places, també libels, impresos i diaris, a les portes dels teatres, com a la ciutat de Barcelona, el 6 de novembre de 1812, quan el *Diario de Barcelona* anuncià que es vendrian llibres al teatre.

La premsa que estudiem aquí és, evidentment, premsa escrita, perquè aquesta ho és per definició. Això no obstant, quan aquesta premsa és cridada per agutzirs o corredors de coll, baladrers, cantada per cantants de carrer, cecs oracioners i altres artistes per les places públiques i carrers, comentada de manera metòdica i continuada a tertúlies, llibreries i comerços,[3932] a les tavernes, barberies, esglésies, cementiris, hostals, ponts, o mercats, per mestres en itinerància, o bé en locutoris creats per tal que la immemsa majoria de la gent -analfabeta, o il·lustrada-, pogués tenir accés als continguts i a la informació dels esdeveniments, aleshores, pensem que es pot parlar, també, de premsa oral.[3933]

Aquesta transmissió de la informació, a partir de cartes personals (política), pamflets (opinió), relacions (fets), notícies, compendis (més extensos), manifestos, pasquins, romanços, poesies, plecs de canya i cordell, cançons, bans, proclames,[3934] dietaris i diaris, feta per pregoners, o trompetes reials, com Tomàs Alaret, el 1799,[3935] qui havia estat

[3931] *Història de la literatura catalana*. Vol. V "Literatura contemporània (I). El Vuit-cents", dirigit per Enric Cassany i Josep M. Domingo, pàg. 98 (Josep Maria Domingo).

[3932] Vicens Vives, Jaume. *Moments crucials de la història de Catalunya*, Barcelona, 1962.

[3933] Lluc-Ferrer, A. "Aspectes de la difusió de la premsa política durant la Guerra del Francès (1808-1814)", *Randa*, número 7, Barcelona, 1978.

[3934] Golobardes i Vila, Miquel. "Una colección de documentos inéditos sobre el dominio napoleónico en las comarcas del nordeste de Cataluña", *Anales de la Universidad de Murcia*, vol. XVIII, núm. 3-4, Ediciones Biblioteca-Palacio Peralada, 1960, pàg. 5-24. Descriu fins a 758 documents: proclames, bans [...], de la Biblioteca del Castell de Peralada.

[3935] AHCB. Fons de la Junta de Comerç de Barcelona, caixa núm. 37, expedients generals, 1775-1800, lligall 2.

impressor el 1767-1769,[3936] es converteix en necessària quan es vol acostar els successos a la immensa majoria de la població, i esdevé, així, un fenomen de masses, ja que, aproximadament, el 92% de les persones eren analfabetes a la fi de l'Antic Règim, per bé que Camprubí (2018) sosté que, ja al primer terç del segle XVIII, la població no era massivament analfabeta. Hi aporta dades de l'assistència a escola i del gran consum de llibres de primeres lletres; com també el fet que, a les llibreries de la ciutat, es guardaven fins a 550.000 llibres.[3937] En la mateixa línia, hi ha De Burgos (1993), tant pel que fa a l'estudi de les escoles de primeres lletres a Barcelona, com pel fet que, a Espanya, a mitjan segle XVIII, la meitat dels homes sabien signar.[3938]

D'altra banda, Moreu-Rey (1990) constata que els preus dels llibres, al llarg del segle XVIII, tingueren tendència a la baixa. Nosaltres hem pogut constatar que a finals del segle XVIII, amb la crisi i les guerres, el preu dels llibres pujà força (primera Part d'aquest estudi).

Hi hagué un fenomen interessant que ens fa encapçalar aquest enunciat: premsa escrita *versus* oralitat, o informació escrita que és complementada i definitivament superada perquè tothom acabava sabent què hi passava, els hi anava, almenys, les garrofes.

El fenomen no és novell, però sí des del punt de vista de la seva magnitud: milers de persones saberen les noves extractades dels diaris a través de reunions improvisades, tertúlies, centres de reunions, o clubs de lectura i intercanvis d'idees, carrers, o d'altres espais similars: la notícia elaborada per un redactor acabava en boca dels pagesos, menestrals, gent de tota mena que volia saber què hi passava. També, els clergues als sermons, el soldats, mariners, mercaders, venedors ambulants..., foren els propagadors de les noves.

[3936] De Burgos, Francisco Javier. *Imprenta y cultura del libro en la Barcelona del setecientos: 1680-1808*, 2 Vol., tesi doctoral dirigida per Ricardo García Cárcel, Facultat de Lletres, Universitat Autònoma de Bellaterra, 1993, pàg. 586.

[3937] Camprubí, Xevi. *L'impressor Rafael Figueró (1642-1726) i la premsa a la Catalunya del seu temps*, Fundació Noguera, Barcelona, 2018, pàg. 523.

[3938] De Burgos, Francisco Javier. *Imprenta y cultura del libro en la Barcelona del setecientos*: *1680-1808*, 2 vol., tesi doctoral dirigida per Ricardo García Cárcel, Facultat de Lletres, Universitat Autònoma de Bellaterra, 1993, pàg. 164 i 297-340.

Sabem per Ferrer[3939] que a la ciutat de Barcelona, malgrat la vigilància policial, la gent llegia la premsa, la qual hi arribava clandestinament, dos cops per setmana: *La Gazeta Militar y Política del Principado de Catalunya*, la premsa més popular a la ciutat -citada moltes vegades per Ferrer al seu *Diario*-, també periòdics de Manresa, Vic i Tarragona, passats de contraban, amagats a llocs inverosímils, els quals hi arribaven amb dos números d'endarreriment, i que persones com Ramon Xauradó, corredor de canvis de Barcelona, en demanà subscripcions.[3940]

L'allau enorme de premsa escrita, que es venia a cals impressors i llibreters, o altres llocs, possibilità que les notícies arribessin arreu. On no hi arribaren, foren els guerrillers qui les portaren. Sovint, a la portada dels diaris, duien una caixa més gran, escuts o caplletres, per tal de cridar l'atenció del públic.

Un altre tret identitari de la premsa d'aquesta època fou la necessitat de veracitat en llurs informacions. Guillamet[3941] ens parla dels redactors del *Correo Patriótico de Manresa*, del *Diario de Cervera*, del *Noticiero de Vich*, del *Diario de Vich, La Gazeta Militar y Política del Principado de Cataluña* i del *Diario de Tarragona*, -nosaltres també hi afegirem la premsa Napoleònica, en aquesta recerca de veritat- de com es preocuparen per dur noves no només versemblants, sinó certes, amb notícies contrastades en diversos periòdics. També, ens parla dels conceptes d'interès públic, de responsabilitat social i, en definitiva, d'un periodisme liberal que cercà el bé comú i la millora de la societat, entre d'altres valors; premsa *moderna*, ja ho veieu.

[3939]Ferrer, R. *Barcelona cautiva, ó sea, Diario exacto de lo ocurrido en la misma ciudad mientras la oprimieron los franceses, esto es, desde el 13 de febrero de 1808, hasta el 28 de mayo de 1814*, 7 volums, Barcelona, 1815.

[3940]Canals Elías, Ignacio. *La imprenta peregrina. La aventura de Antón Brusi Mirabent*, ICE-Brusi, Barcelona, 2014, pàg. 117.

[3941]Guillamet, Jaume. *Els orígens de la premsa a Catalunya. Catàleg de periòdics antics (1641-1833)*, Barcelona, 2003, pàg. 49-52 i 254.

Un públic per a una premsa

És evident que existiren molts matisos al respecte: inici de la premsa periòdica comarcal, context bèl·lic esborronador, premsa napoleònica, diaris a la fi de la Il·lustració, etc. Però, totes les publicacions tingueren un públic determinat, entre d'altres coses perquè foren la conseqüència objectivable d'una voluntat d'informació concreta, amb unes finalitats desitjades i, amb unes intencions relativament òbvies.

La premsa, a la fi de l'Antic Règim a Catalunya, cal incloure-la dins d'aquests paràmetres.

El públic lector i subscriptor de la premsa fou més aviat culte, i els periòdics estaven dirigits a aquesta minoria benestant, públic que sap llegir i escriure i, per tant, gaudeix d'una posició social més o menys folgada: burgesia mercantil, o industrial, noblesa terratinent, militars de rang, clergues, artistes, alguns menestrals distingits, membres de societats econòmiques, etc., no més enllà del 8% de la població, escassament. Però, també, anava dirigida a la majoria dels habitants, a través de bans, proclames, tertúlies i altres esdeveniments orals, com ara lectures en grup, en cafès, en tertúlies, etc. Amb tot, pensem que és probable que la minoria culta no fos tan reduïda; aleshores, hi encabirem els lectors de professions liberals agremiats i els funcionaris.

Dins del període que ens ocupa, existiren diversos tipus de premsa i diverses circumstàncies socials: premsa de les grans ciutats, de les ciutats i viles mitjanes -marcada per interrupcions, més o menys considerables-, premsa de circumstàncies, sorgida com a necessitat arran de successos sobrevinguts, entre d'altres.

La premsa de les grans ciutats: Barcelona, Girona, Tarragona, Lleida, Manresa, Reus, o Vic fou una premsa, en general, d'una tirada considerable d'exemplars; el seu abast fou, no només per als habitants mateixos, sinó que abastà els pobles de la rodalia i d'altres poblacions llunyanes, amb sol·licitud de subscriptors als diaris. El fenomen de la subscripció apareix lligat estretament a la publicació dels diaris, sense aquestes subscripcions no s'haguessin pogut tirar endavant les publicacions.

A les grans ciutats, inclosa la Barcelona ocupada, es llegien els diaris amb les darreres noves sobre la guerra, però també a d'altres poblacions. Les societats econòmiques

patriòtiques foren un cau de lectors de premsa. A Barcelona, per a llegir diaris patriòtics, alguns ciutadans es reunien a l'Hospital de la Santa Creu i al campanar de la Catedral.[3942]

La premsa de les ciutats i viles mitjanes: Tortosa, Cervera, Igualada, o Figueres fou una premsa de tirada més o menys considerable, però d'abast local, amb poques subscripcions foranes, llevat de Cervera, impremta de reimpressió de molts diaris. Aquest fet va implicar que les seves planes s'adrecessin, més aviat, als ciutadans de llurs poblacions i encontorns, hi contenia més informació quotidiana i local, llevat de la premsa napoleònica, la qual arribà a tot el territori conquerit.

La premsa circumstancial -gairebé sempre sobrevinguda i poc estable- aparegué arreu: a les grans ciutats i viles, prenent la forma de fulls volanders i avisos i, a poblacions de segona i de tercera -com Torroella de Montgrí, Arenys de Mar o Hostalric, amb el nom de *Correo*. Aquesta premsa tingué un públic molt diferent ja que les circumstàncies també ho eren, com ara la població assetjada.

Aquestes publicacions sovint gaudiren de certa immediatesa a fer-se públiques, -algunes d'elles no acceptades com a premsa en aquest estudi-, tingueren una continuïtat durant tot el període, de manera especial en temps de guerra i, serviren, preferentment, per a comunicar fets concrets, com ara una batalla guanyada contra l'enemic, avisos d'allistament, successos importants, com l'adveniment de la Constitució liberal, etc.; tot plegat amb l'ànim d'atiar la resistència.

Aquesta premsa "especial" fou llegida en veu alta a les places públiques (aquest fet es pot constatar al llarg de tot el segle XIX), i fou el detonant de les revoltes a Tortosa, Manresa, Olot, Lleida i d'altres llocs.

En definitiva, aquesta premsa tingué una influència cabdal en les masses populars i una funció social indiscutible, (sovint controlada per les forces vives, com ara l'estament militar, batlles, juntes, escamots revolucionaris, etc.), i hi esdevingueren el catalitzador de molts esdeveniments i estats d'ànim, comparable, salvant les distàncies, a la irrupció d'internet en la societat actual. Allò que algú va definir ja fa una colla d'anys com a "quart poder".

[3942]Ferrer, R. *Barcelona cautiva, ó sea, Diario exacto de lo ocurrido en la misma ciudad mientras la oprimieron los franceses, esto es, desde el 13 de febrero de 1808, hasta el 28 de mayo de 1814*, 7 volums, Barcelona, 1815.

D'altra banda, la propaganda no periòdica, com ara proclames, fulls volanders, romanços, cançons, etc., la seva destinació fou la majoria de la població. La principal raó fou la lluita contra les idees de la Revolució Francesa i atiar la resistència contra els imperials, durant la Guerra del Francès. Els religiosos foren els intermediaris, els quals hi escrigueren i sermonejaren la població.

La premsa, segons els seus usos i formes, sempre tingué un públic amatent de les seves informacions: un públic per a una premsa.

Alguns periòdics es copiaren a mà, bé perquè els originals no els havien comprat o per qualsevol altra raó, fins i tot econòmica, i, aleshores, es llegiren als cafès (com fa poc encara passava als nostres bars i cafès), bé perquè, d'aquesta manera recollien el testimoni dels successos importants de la guerra, a tall de memòries personals, o perquè així els podien distribuir o llegir en grup. De qualsevol manera, es tracta d'un fet rellevant el qual posa de manifest la importància de la premsa periòdica durant la Guerra del Francès.

Exemplar manuscrit del *Diario de Manresa*, corresponent al 25 d'agost de 1808:[3943]

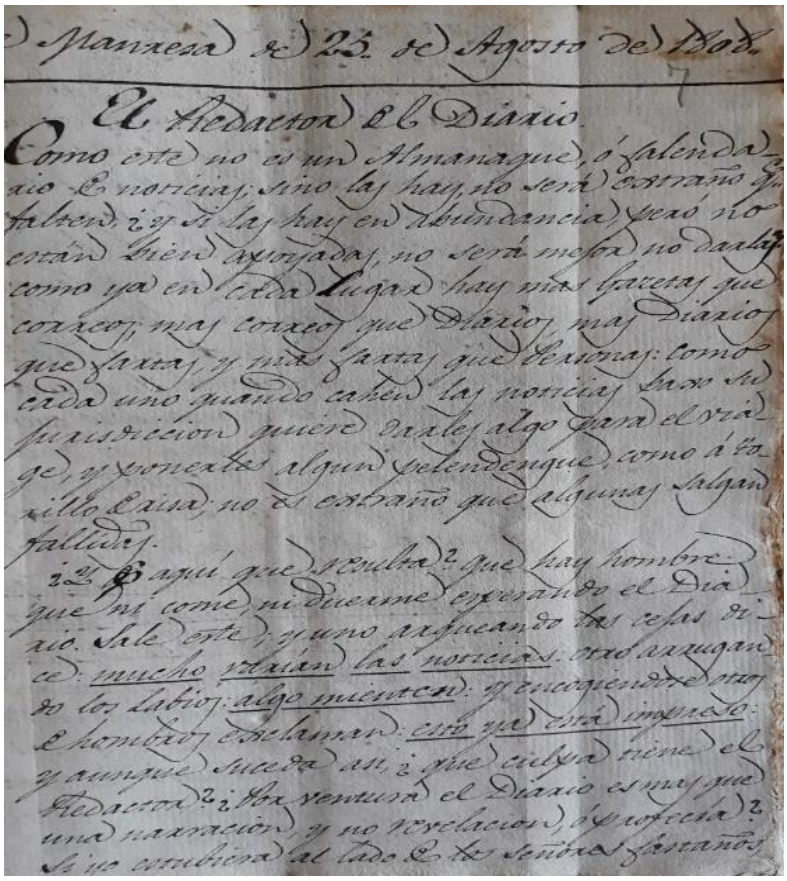

[3943]BUB. Reserva, Manuscrit, 395.

El paper de l'església

La Il·lustració,[3944] amb el pòsit laic, materialista i racionalista que conllevà, comportà una certa contradicció amb l'ideari cristià, amb la qual cosa s'inicià un procés de descristianització a les capes altes i cultes de la societat, que culminà amb l'expulsió dels jesuïtes, el 1767, defensors del pontificat romà i enemics de les reformes eclesiàstiques il·lustrades, amb una pedogogia immobilista des del segle XVI, una tradició escolàstica en decadència, el conreu excessiu del llatí i del grec i un escàs interès per les llengües vives i les ciències fisicomatemàtiques, com a conseqüència tingueren davant els reformadors filojansenistes.

És molt difícil de lluitar contra centenars d'anys de tradició i immobilisme. Es tracta d'un llarg període molt desigual. Des del Decret de Nova Planta, i al llarg del segle XVIII, el model d'estat absolutista s'imposà, i amb ell, el pes de la tradició secular, molt agreujat arran de la Revolució Francesa, que fou demonitzada amb la consegüent croada militar de les guerres contra els francesos, les quals enardiren el patriotisme i la religió, larvats des de la ignorància d'un estat caduc i ancorat en el passat. L'església hi acudí amb tots els seus ressorts: culturals, polítics, econòmics, militars, religiosos, etc.

Les propietats de l'església eren immenses, gairebé una quarta part de tota la terra cultivable. El delme era la principal font d'ingressos, pesava sobre les collites, essent-ne una tercera part. D'altra banda, els clergues regulars, per llur proximitat al poble baix, hi varen tenir una gran importància en el manteniment de l'estructura neofeudal.[3945] En aquest sentit, com a contrabalançament, la maçoneria hi jugà un paper important, ja que hi hagueren força clergues, prelats i alguns bisbes maçons i, fins i tot, alguns ex-jesuïtes maçons després del 1773, un cop abolit l'orde.[3946]

La societat de finals del segle XVIII i inicis del segle XIX disposava d'un percentatge altíssim d'estaments religiosos, capellans, preveres, confraries, monestirs, convents,

---

[3944]Batllori, Miquel. Obra completa, vol. IX, *La Il·lustració*, edició a cura d'Eulàlia Duran i coordinada per Josep Solervicens, edi. Tres i Quatre, Barcelona, 1997, pàg. 111-121.

[3945]Mercader i Riba, Joan. *Els capitans generals al segle XVIII*, Barcelona, 1957.

[3946]Batllori, Miquel. Obra completa, vol. IX, *La Il·lustració*, edició a cura d'Eulàlia Duran i coordinada per Josep Solervicens, edi. Tres i Quatre, Barcelona, 1997, pàg. 405-407.
-Ferrer Benimili, J. A. *La masonería española contemporánea*, Vol 1, 1800-1868, Estudios de Historia Contemporánea, Siglo Veintiuno de España, editores, Madrid, 1987. Ens parla sobre les lògies franceses i afrancesades que hi hagué a Catalunya durant la Guerra del Francès.

esglésies, beneficis religiosos, col·legis, causes pies sostingudes per feligressos benestants, o bé per gremis de tot tipus, ordes de tota mena, o de tots els sants...; un veritable exèrcit de cristians al servei de l'església.[3947]

L'ensenyament primari a la ciutat de Barcelona i el secundari arreu, a finals del segle XVIII era en mans dels eclesiàstics, molts d'ells dominics, qui també exerciren de redactors de diaris, com el *Centinela de la Patria en Reus*, i altres. La seva influència en l'alfabetització fou cabdal, com també el dirigisme cultural i religiós que desembocà en la lluita contra els imperials, ja des de la Guerra Gran, com a croada contra el Maligne.

El 6 de gener de 1791,[3948] hi hagué una petició a la Junta de Comerç de Barcelona de fra Bonaventura de Santa Maria, prior del convent de Sant Josep dels Carmelites de Barcelona, per tal de poder imprimir llibres de cor de qualsevol església de la ciutat, pel sistema descobert per un dels frares del convent. És interessant aquesta sol·licitud

---

[3947] L'Arxiu Històric de Protocols de Barcelona conté centenars de notaris amb milers de causes al respecte: convent de monges de l'Ensenyança, Col·legi de Betlem, Monges Mínimes, Convent dels Servites, Monestir de Sant Jeroni de la Vall d'Hebron, Col·legi i Hospital de Sant Sever, Monestir de Sant Cugat, Sant Joan de Jerusalem, Església de Sant Jaume, Convent de Santa Madrona, Convent de Santa Mònica, Monestir de Sant Pere de les Puelles, Santa Maria dels Reis, vulgarment dita del Pi, Agustins descalços, Agustins calçats, Confraria de la Mare de Déu de l'Esperança, Santa Maria del Mar, Sagrat Cor de Jesús, Carmelites descalços, Carmelites calçats, Sant Cugat del Rec, Sant Just i Sant Pastor, Sant Felip Neri, La Santa Creu, Hospital de la Misericòrdia, Hospital General, Cases de beneficiència, Convent de monges de Jerusalem, Convent de Jonqueres, Monestir de Montserrat, Convent de les Jerònimes, Convent del Carme, Convent de Sant Josep, Convent de Santa Caterina, Col·legi del Sant Àngel, San Vicenç de Sarrià, Sant Andreu de Palomar, Monestir de Montsió, Sant Miquel Arcàngel, Germandat de Sant Miquel de Port, Congregació Benedictina, Monestir de Valldonzella, Convent de Sant Francesc de Paula, Convent dels Franciscans, Abadia de Sant Pau del Camp, Col·legi dels Trinitaris, Església de Santa Anna, Convent de Sant Francesc de Paula, Convent de les Elisabets, Convent dels Vergonyants de Sant Pere, Convent dels Agustins, Convent de Mínims, Monestir de Sant Antoni i Santa Clara, Col·legi Tridentí, Canonges de Jesús de Natzaret, Congregació de la Verge de la Catedral, Col·legi Episcopal, Germandat de l'Agonia, Santa Maria de Gràcia, Germandat de Santa Liberata, Congregació de la Sang de Crist, Congregació de la Bona Mort, Parròquia de Sant Miquel, Comunitat de Sant Just, Beates de Santa Caterina de Siena, Benefici del Corpus Cristi, Convent de Sant Hilarió del Desert, Convent del Cordó dels Carmelites descalços, Monestir de Santa Isabel, Monestir de Sant Joan, Majorals de la Confraria del Cordó de Sant Francesc, Comunitat del Sant Poder de Santa Maria del Mar, Monestir de Pedralbes, Tercera Regla de Sant Francesc, Germandat de Santa Juliana, Germandat de la Mare de Déu del Pilar, Confraria del Misteri de la Coronació, Tercera Regla de la Mare de Déu del Carme, Benefici Segon de Sant Tomàs de Contubèrnia, Sant Joan d'Horta, Benefici de Sant Antoni Abat, Benefici de Sant Vicenç de Burriac, Col·legi de Cordelles, o Seminari dels nobles, Germandat de Sant Gaietà, Col·legi dels Dominics, Col·legi de Sant Vicenç Ferrer, Col·legi de Sant Raimon de Penyafort, Convent de Jesús, Confraria de Sant Nicolau, Germandat del Sant Crist de la Pietat, Germandat de Sant Pancràs, Benefici de Sant Cristòfol, Benefici de Santa Maria, Benefici de Santa Elisabets, Benefici de Santa Caterina, verge i màrtir, Benefici de Santa Coloma, Casa de Sant Sebastià, Convent del Carme, Confraria de la Concepció, Hospital d'Òrfens, Benefici de Sant Francesc de Paula, Convent de les Magdalenes, Col·legi de Sant Benet, Convent de les Penedides, Priorat de Sant Genís, Convent de Santa Clara, Confraria del Beat Miquel dels Sants, Germandat de Sant Albert, Hospital de la Convalescència, Convent dels Trinitaris, Monestir de Sant Pau del Camí, Monestir de Jonqueres, causes pies de tota mena i condició, com també a la resta de Catalunya, entre molts altres, la qual cosa ens dona la veritable dimensió de la incidència de la religió a la societat de l'època.

[3948] AHCB. Junta de Comerç, Vol. 8.

adreçada a la Junta de Comerç, com a mediadora i amb potestat d'atorgar llicències d'impressió, com també aquest nou mètode descobert per un frare carmelità (el desconeixem).

Els documents notarials de l'època són plens de causes iniciades per clergues. Hem escrit un petit tast, a partir d'un sol notari, de la ingent quantitat de noms i d'institucions religioses que hi ha als protocols notarials.[3949]

Arran de la Revolució Francesa i el creixent ateisme, molts sacerdots francesos s'exiliaren a Espanya. El 1792,[3950] s'hi publicaren unes regles estrictes que havien de complir els eclesiàstics francesos que romanguessin a la península. El 1793,[3951] hi hagué a tot l'estat uns 7.000 clergues que havien fugit de la Revolució, amb el pes de la Llei, de 26 d'agost de 1792, en què tot aquell clergue que no jurés la Constitució francesa seria deportat. D'altra banda, aquells que la juressin haurien de complir regles estrictes. També, hi hagueren bisbes i arquebisbes exiliats, com ara els de Tarbes i d'Avet, a Tolosa de Llenguadoc, el 1804. A partir de la Guerra del Francès, alguns d'aquests clergues francesos farien d'intèrprets.[3952]

El 1793 i 1794,[3953] hi hagueren rogatives del bisbat de Barcelona en contra de la Guerra Gran i de la Convenció francesa, com també cartes pastorals adreçades als feligressos per

---

[3949]AHPB. Barcelona, notari Francesc Comelles, manual de 1792, 1051/41. Entre el 1753 i el 1792, els notaris Fèlix Veguer i Abellà, molt actiu el 1789, i Francesc Comelles portaren diverses causes religioses, sobre la Catedral de Barcelona i força convents: Sant Agustí i el de Sant Agustí de Puigcerdà, causes pies com la de l'Hospital General de la Misericòrdia, la del convent de Santa Isabel, la Comunitat de Sant Jaume Apòstol, de Sant Just i Sant Pastor, de Sant Felip Neri de Vic, o de Santa Llúcia d'Alzira, entre altres. El 10 de gener de 1789, l'abat del monestir de Montserrat fou Plàcid d'Armadans, qui signà dominis a Freixenet i a Soler. El 15 de gener de 1789, el prior del convent de Sant Agustí de Barcelona fou Jordi Prei, qui aprovà una fundació per a rebre diners, com també la priora del convent de les Jerònimes, Maria-Francesca de Déu signà una àpoca a Llobet i una altra a Miquel Cellès. El 5 de juny de 1789, el notari Josep Ribes i Graners també portà diverses causes religioses: del prevere Francesc Sants, administrador de la Pabordia de la Catedral de Barcelona, qui va rebre diners de Gaietà d'Amat i Rocabertí, baró de Castellbell. L'1 de novembre de 1789, la priora del monestir de l'Ensenyança de Barcelona fou Maria-Francesca Monner, qui atorgà poders a Oliva. L'1 de desembre de 1789, l'abadessa del convent de monges de Jerusalem confessà haver rebut 102 lliures del seu germà Narcís Sarriera i Copons.

[3950]BNC. Reserva, Fullets Bonsoms, núm. 11.099.

[3951]Ibíd.

[3952]Martí Bonet, Josep Maria. *El clergat de Barcelona al segle XIX. Context, Costumari i elenc*, Arxiu Diocesà de Barcelona, 2016, pàg. 756-797.

[3953]BPEB. Biblioteca Pública Episcopal de Barcelona (Arxiu Diocesà de Barcelona). *Registra Communium*, 1792-1814 (afers de govern)

tal que afavoreixin la lluita contra els francesos: *Pastoral con motivo de las injurias maximas que esparcen los franceses para seducir a los españoles*.

El 14 de febrer de 1795,[3954] el bisbe de Barcelona, Eustaqui, escrigué una pastoral adreçada als clergues i feligressos de la seva Diòcesi, tot dient-los que havien de recaptar fons per tal de fer front als atacs imperials, i que havien d'estar amatents per tal de refusar les idees revolucionàries i l'esperit laic que escampaven:

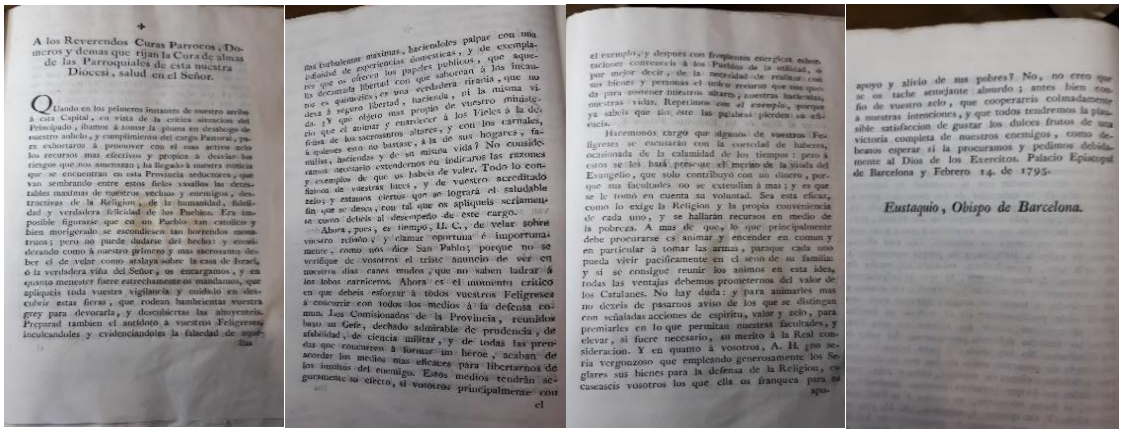

A los Reverendos Curas Parrocos, Demeros y demas que rijan la Cura de almas de las Parroquiales de esta nuestra Diocesi, salud en el Señor.

Durant la guerra contra els anglesos, 1796-1802-1804, els bisbes ajudaren econòmicament els Borbons.[3955]

Entre el gener de 1797 i el 23 de juny de 1808,[3956] s'hi publicà un *Semanario de Agricultura y Artes*, dirigit als capellans, del qual sortiren fins a 600 núm. de tirada per cada exemplar, que a partir del 1806, s'havien de pagar ells mateixos. Aquest *Semanario* es repartí per totes les parròquies, amb dues finalitats precises: il·lustrar els capellans en temes diversos i donar directrius d'actuació als feligressos.

El paper de l'església fou, doncs, gestar una resposta comuna, assegurada doblement: per la doctrina administrada al poble pels capellans, tot enardint el sentiment antifrancès i

3954BPEB. *Gratia Communium* (1792-1814, afers de Govern).
-De Burgos, Francisco Javier. *Imprenta y cultura del libro en la Barcelona del setecientos*: *1680-1808*, 2 vol., tesi doctoral dirigida per Ricardo García Cárcel, Facultat de Lletres, Universitat Autònoma de Bellaterra, 1993, pàg. 610.

3955Martí Bonet, Josep Maria. *El clergat de Barcelona al segle XIX. Context, Costumari i elenc*, Arxiu Diocesà de Barcelona, 2016, pàg. 48.

3956Gómez Imaz, M. *Los periódicos durante la Guerra de la Independencia (1808-1814)*, Madrid, 1910, pàg. 259.
-Díez, F. *Estudios*, Madrid, 1980.

antiliberal, i per l'organització de l'església, que arribava a totes i cadascuna de les poblacions rurals de Catalunya.

Entre el 1800 i el 1814,[3957] hi hagueren molts processos del Tribunal Eclesiàstic, fet que demostra l'heterogeneïtat de l'estament. També, plets sense arribar als tribunals.[3958] També, hem hem espigolat una colla de noms de membres de l'Església a Barcelona, sense ànim d'exhaustivitat. N'hem feta una tria.

Hi hagué un notari especialitzat en causes religioses a la ciutat de Barcelona, Antoni Obac i Claris.[3959] Si mirem els seus llibres, la majoria dels seus protocols, àpoques, donacions, etc., hi fan referència. També, en trobem als protocols del notari Ramon Maspons i Riera,[3960] als de Joan Plana i Mauran,[3961] i també del notari Francesc de Paula Ginestar i Deura, el 1813.[3962]

[3957]BPEB. Processos del Tribunal Eclesiàstic, I, 1800-1814. A) Processos contra clergues: fins a 96 processos, entre ells, el prevere i organista de Santa Maria del Mar, el 1800. Contra les religioses de Jerusalem i llur abadessa, Clara Gorguí i Gorgoll, el 1803. Contra l'abadessa del monestir de Pedralbes, Maria-Magdalena Llober de la Torre, (fet pel seu germà, tinent de cavalleria), també el 1803. Contra el prevere de Sant Pere de les Puelles (fet pel marquès de Port Nou, Alòs), el 1808. Procés verbal i diligències de l'intendent de Barcelona, per tal de cobrar un préstec contra el pares agustinians Rossell i Marcobal. L'expedient del cirurgià Antoni Portusac contra el prevere Joan-Baptista, per deute de 12 lliures, entre d'altres. B) Processos de clergues contra ciutadans: fins a 37 processos, entre ells, la majoria de capellans contra pagesos. C) Processos entre eclesiàstics, també fins a 38 processos, entre ells, un entre presbíters de Santa Maria del Mar, el 1801.

[3958]Ibíd. pàg. 382-387. Com ara el deute de 14 duros i 3 pessetes del prevere Torrelloveta, a Jaume Patan, d'un préstec no cobrat, el 1810. El dels preveres de Mataró, Miquel Perall i Fèlix Pujades, per un assumpte de pòlisses, el 1812. I plets contra clergues per les conductes polítiques de preveres durant l'ocupació francesa, com el cas de Serafí Llorenç, o el del prevere i ecònom del monestir de Sant Cugat, Jacint Fabrès, o el prevere de Sant Boi de Llobregat, Josep Guasc, per haver fet sonar les campanes als aniversaris de Napoleó, de la qual cosa fou absolt; o bé al contrari, per la intervenció directa contra els imperials del sacerdot Pere Cornet.

[3959]AHPB. Barcelona, notari Antoni Obac i Claris, manuals de 1808-1814, 1129/30. Convent de monges de l'Ensenyança, priora Lluïsa Escolà, superiora Isabel Menton, Col·legi de Betlem, prior Antoni Sanet, Monges Mínimes, priora Maria-Josepa de la Santíssima Trinitat, Monestir de religioses de Sant Jeroni, priora Maria de Vinyals, Col·legi de Sant Sever, Col·legi dels Trinitaris calçats, prevere del qual fou Segimon Cases.

[3960]Ibíd. Ramon Maspons i Riera, manual de 1813, 1198/2. Convent de la Mare de Déu de la Mercè, prior Gabriel Miró.

[3961]Ibíd. Joan Plana i Mauran, manual de 1813. El monestir esmentat signà domini a favor de Pau Vallhonrat. Poders a favor de Josep Vilaró i a Marià Ventura de la Vall, prior del Col·legi de Sant Joan de Jerusalem. També, per raó de senyoria a Andreu Viladoms i i Manel Arús. També, del monestir de Sant Cugat del Vallès, el prior fou Joan de Martín i Marimon, el 1813.

[3962]Ibíd. Francesc de Paula Ginestar i Deura, manual de 1813. Ens parla de poders atorgats a Miquel Potau per Damià d'Olot, ministre provincial dels frares Menors dels Caputxins de Francesc de Paula, avui dia radicat al convent de Santa Madrona de Barcelona. El 28 de juliol de 1811, el notari Eudald Rovira i Elies certificà, des de Sant Feliu de Llobregat, que el segrestador dels béns del monestir de Sant Pere de les

Podríem continuar *sine die*, però no és el nostre objectiu, tan sols volem mostrar la immensa nòmina de treballadors de l'església.

En iniciar-se la contesa, la majoria dels bisbes i arquebisbes de Catalunya s'exiliaren a Palma, temerosos dels embats de la guerra, com ara el saqueig i ensorrament d'una part del monestir de Sant Jeroni de la Vall d'Hebron,[3963] el 1808, i molts altres estralls. Els clergues que hi restaren, en principi, col·laboraren amb els francesos.

De Barcelona, hi fugiren el vicari general del Tribunal Eclesiàstic Joaquim de Brotó, qui marxà a Vilanova i la Geltrú; el bisbe auxiliar, l'alcalde Major, i el secretari de la Capitania General, cap a Tarragona o Palma. Segons el pare Ferrer, en els cinc primers dies de juny de 1808, fugiren de Barcelona fins a 3.000 persones.[3964]

Hi ha cartes del Papa Pius VII i del cardenal Gabrielli, on trobem les *Instrucciones* que han de seguir els clergues.[3965] També, el 4 d'agost de 1808,[3966] el Papa redactà un carta on esperonà la lluita contra els francesos. El 19 d'agost de 1808,[3967] hi hagué una circular de l'arquebisbe de Tarragona, Romuald-Antoni Mon i Velarde, en què disposà que es facin pregàries als soldats que lluiten contra Napoleó; un full, amb el segell de

---

Puelles de Barcelona fou Sebastià Mareca i, per ell, sabem que el comissionat de la Junta de Segrestos per a Catalunya fou Josep Puiggarí.

-Ibíd. Francesc Mas i Mas, manual de 1812. Arran d'una resposta a Martí Tresserres sobre contribucions, sabem que el 13 de maig de 1812, el capitular de Manresa fou Miquel Potau i Llopart. El 30 de novembre de 1813, el prevere i beneficiat de Santa Maria del Mar fou Ignasi Català.

-Ibíd. Fèlix Falguera i Català, manual de 1813, 1213/1, per bé que el 15 de juliol de 1814 era el prevere Francesc Roquer. El 21 de juliol de 1814, el prior de les funeràries de Santa Maria del Pi de Barcelona fou Pere Ligonya, arran d'una àpoca de 71 lliures.

-Ibíd. Per haver pagat unes despeses al taberner Josep Ardiz, i que l'administrador del convent de Santa Maria de les Puelles fou Josep Muns, prevere i rector de Sant Cugat del Rec, de la Confraria de la mare de Déu de l'Esperança de Barcelona. El 14 de desembre de 1814, el prior del convent de la Mercè fou Francesc Pallarès, arran d'un requeriment a Saborit, veí d'Argentona, sobre un béns promesos al convent. El 26 d'abril de 1815, el prior Pallarès de Santa Maria dels Reis, vulgarment dita església del Pi, feu un certificat a favor dels Agustins descalços de la ciutat i al seu prior, fra Joan de San Antoni, entre molts altres.

[3963]Canals Elías, Ignacio. *La imprenta peregrina. La aventura de Antón Brusi Mirabent*, ICE-Brusi, Barcelona, 2014, pàg. 66.

[3964]Ferrer, R. *Barcelona cautiva, ó sea, Diario exacto de lo ocurrido en la misma ciudad mientras la oprimieron los franceses, esto es, desde el 13 de febrero de 1808, hasta el 28 de mayo de 1814*, 7 volums, Barcelona, 1815, crònica del 5 de juny.

[3965]BUB. Biblioteca Universitat de Barcelona, manuscrit de Reserva, B-45/3/28-12-15.

[3966]A. Moliner de Prada. "La propaganda antifrancesa en la guerra peninsular", *Dos siglos de Historia*. Actualidad y debate histórico en torno a la guerra de la Independencia (1808-1814), editora Rebeca Viguera Ruiz, Universidad de La Rioja, 2010, pàg.133-162.

[3967]BNC. Reserva, Fullets Bonsoms, 1808.

l'arquebisbe al *verso*. La resposta a ultrança, doncs, fou organitzada i enllestida per clergues.

A les societats rurals, l'església mantingué un pes considerable i una influència ben notòria, la qual sabé organitzar de manera eficaç. Els capellans rurals mantingueren un nivell cultural important.[3968]

Hi hagueren diverses publicacions que esperonaren la lluita contra els francesos, com ara el sermó del pare Jaume Vada.[3969] Els frares dominics de Girona, importants oradors antifrancesos, també hi jugaren un paper destacable.[3970]

També, hi hagué un escrit en castellà d'un sacerdot anònim, un llibret anomenat: *La voz de Dios*,[3971] que també atià la Guerra Santa contra els francesos. I, òbviament, el llibre *Centinela contra franceses* d'Antoni de Capmany,[3972] dedicat a Enric Holland, lord de la Gran Bretanya, imprès a Tarragona el 1808, per Maria Oller, vídua de Pere Canals.[3973]

El 1808,[3974] a Sevilla i per ordre de la Junta Central del Regne, imprès per la *viuda de Hidalgo y Sobrino*, es publicà el *Catecismo Civil de España, en preguntas y respuestas, o Catecismo español*, que deia que no era pecat matar francesos, al contrari. Aquest catecisme hi arribà a totes les escoles i se'n feu lectura. Mostra de bel·licisme ultrat.

[3968]Puigvert, Joaquim. *La parròquia rural a Catalunya (s. XVIII-XIX)*, tesi doctoral del Bisbat de Girona, 3 vol. Barcelona, 1990, pàg. 102.

[3969]Cahner, M. *Literatura de la revolució i la contrarevolució (1789-1849)*, vol. 3, pàg. 30, Barcelona, 1998 i 2002.

[3970]De Garganta, José María. "Los dominicos en la guerra de la Independencia, según una crónica coetánea", *Anales del Instituto de Estudios Gerundenses*, Vol. XIII, Gerona, 1959, pàg. 49-69.

[3971]BNC. Reserva, Fullets Bonsoms, núm. 15.845.

[3972]Vilar, Pierre. "Ocupació i resistència" durant la Guerra Gran i en temps de Napoleó", *Assaigs sobre la Catalunya del segle XVIII*, Barcelona, 1973, pàg. 167-171. Ens diu que Antoni de Capmany fou el veritable precurssor de la propaganda d'agitació.

[3973]BNC. Reserva, Fullets Bonsoms, núm. 3.353.

[3974]https://realbiblioteca.patrimonionacional.es

El 2 de maig de 1809, es publicà: *Oración fúnebre* [...],[3975] del prevere i catedràtic de Cervera Agustí Torres, més llenya al foc de la resistència.

El 1813,[3976] Antoni Coma,[3977] frare i advocat de la Reial Audiència de Barcelona i sots-secretari de la Junta Superior del Principat de Catalunya, a Vic, feu publicar un opuscle seu: *Respuesta al papel intitulado*: *El Exército Español destruido por las leyes*, en què defensà la Constitució i el liberalisme.

No només publicaren llibres i opuscles contra els francesos, sinó que anaren més enllà. El 1811,[3978] el prevere Pere Cornet, de Lliçà d'Amunt, fou cap d'emmetzinadors amb Lacy. Després de la devastació de la guerra i de les grans conquestes napoleòniques, els patriotes empraren tàctiques criminals, com ara l'ús de pa i beguda enverinades amb arsènic.

L'ajut constant dels clergues i capellans a favor de la lluita armada fou abassagador, amb alguns contratemps: el 16 d'abril de 1812,[3979] trobem una carta en català adreçada al capellà de Valldoreix, del senyor Andreu Gispert, de Sant Cugat, en què es queixà del perquè ha d'enllestir un fusell i munició, segons manament del capellà. Com veiem l'organització de la resistència als pobles anà a càrrec dels capellans.

Molts d'aquests mossens prengueren les armes i intervingueren en la lluita, l'espionatge o directament l'assassinat: Pau Constants,[3980] canonge qui fundà un cos militar de religiosos; Fra Baldiri, de Sant Boi de Llobregat, qui el juliol de 1808, feu d'espia[3981] per

---

[3975]A. Moliner de Prada. "La propaganda antifrancesa en la guerra peninsular", *Dos siglos de Historia*. Actualidad y debate histórico en torno a la guerra de la Independencia (1808-1814), editora Rebeca Viguera Ruiz, Universidad de La Rioja, 2010, pàg.133-162.

[3976]Ramisa, Maties. *Polítics i militars a la guerra del Francès (1808-1814)*, Institut d'Estudis Ilerdencs, 2008, pà. 114.

[3977]Serrano Jiménez, Lluís. "Guerra i poder en terres de frontera (1792-1823)", *Annals de l'Institut d'Estudis Gironins*, Vol. LI, Girona, 2010.

[3978]Martí Bonet, Josep Maria. *El clergat de Barcelona al segle XIX. Context, Costumari i elenc*, Arxiu Diocesà de Barcelona, 2016, pàg. 382-387.

[3979]ACA. Divers, Junta Superior del Principat de Catalunya, caixa núm. 147.

[3980]Bertran i Roigé, Primo. "Notas en torno al cuerpo religioso-militar fundado por el canónigo Don Pablo Constans", *Hispania Sacra*, Vol. XXVI, pàg. 373-386, Barcelona, 1977.

[3981]ACA. Divers, Junta Superior del Principat de Catalunya, caixes núm. 76 i 127, hi ha cartes d'espies: escrites en català, l'una del 9 de juliol de 1809, intitulada: *Copia de la Confidencia de Francia*, on s'explica que el 25 de juny de 1809, el general Mac Donald envià un correu a Suchet, que era a Perpinyà, on li digué que portés subministraments a Barcelona, en 10 dies. Una altra carta, també en català, escrita per la Junta

al marquès de Palacio, per la qual cosa fou empresonat; o el frare de Sant Cugat, Antoni Puigferrat, qui volgué recuperar la capital.[3982]

Un altre religiós que prengué les armes fou Francesc Rovira,[3983] capità de sometents, presbíter i doctor en teologia, qui rere la presa del castell de Sant Ferran de Figueres, l'11 d'abril de 1811, amb 300 homes, fou nomenat brigadier (general) de l'exèrcit. Rovira ja havia participat en fets d'armes durant la Guerra Gran i, des del 1808, havia destacat en el setge de Roses i posteriors escaramusses continuades contra els convois francesos. Rovira, molt actiu durant tota la contesa, s'aixecà en armes contra els napoleònics, el 13 de juny de 1808, a Banyoles, tot aconseguint incorporar una partida de 600 homes, i una altra de 300 homes més, amb els quals formà un sometent.[3984] Escrigué diverses vegades al *Diario de Gerona* i, posteriorment, el 1812, al diari afrancesat la *Gazette de Gironne*, evidentment, amb valors i idees contraposades.[3985]

A Ripoll, la revolta fou portada per l'armer Ventura Carboner, però de la mà del sacerdot i amic seu Josep Gasc, nomenat cap dels miquelets del Ripollès.[3986]

Hi hagué dos casos ben especials, el capellà, guerriller i escriptor de la parròquia de Sant Vicenç de Gualba, des del 1806, mossèn Bavorés,[3987] qui criticà tothom: el bisbat, els nobles, els sometents, les juntes, els generals, els desertors[3988] i lladres (l'embrolla).

Superior del Principat, Montserrat 16 de juliol de 1811, fa referència a una sessió celebrada el dia 14 a Solsona, en què es donà poders especials a Josep Batlle i Esteve Prats, per tal d'ajudar la pàtria.

[3982]Cahner, M. *Literatura de la revolució i la contrarevolució (1789-1849)*, vol. 2, pàg. 55-56 i 243, Barcelona, 1998 i 2002.

[3983]Bohigas, J.; Fuente, Pablo de la. "El brigadier Francesc Rovira. La guerra del Francès al Pla de l'Estany", *Quaderns*, 31, pàg. 47-55, Banyoles, 2012.

[3984]Moliner, A. "La articulación militar de la resistència: la guerrilla", *Trocadero, revista de Historia Moderna y Contemporánea*, núm. 20, pàg. 45-58, 2008.

[3985]Serrano, L; Pons Albert. "Mossèn Rovira a través de la premsa gironina. La guerra del Francès al Pla de l'Estany", *Quaderns*, 31, Banyoles, 2012, pàg. 57-67.

[3986]Ramisa, Maties. *Polítics i militars a la guerra del Francès (1808-1814)*, Institut d'Estudis Ilerdencs, 2008, pàg. 37-50.

[3987]Ibíd. "Las juntas como respuesta a la invasión francesa", *Revista de Historia Militar*, Extra núm. 1, pàg. 37-70, 2006.
-Bavorés, J. *La guerra del Francès a Gualba*, poema d'aversió i lluites contra Napoleó, a cura d'Àlvar Maduell, Lleida, 2003.
-BPEB. Testaments, 135 (1800-1808).

[3988]ACA. Divers, Junta Superior del Principat de Catalunya, caixa núm. 14: hi ha una carta escrita des de Solsona, el 15 de febrer de 1811, adreçada a la Junta de Berga, amb la queixa d'un desertor, com també altra documentació. A la caixa núm. 171: trobem en català, una llista de desertors dels pobles de Corriu,

Hi ajuntem un document escrit per Bavorés:[3989]

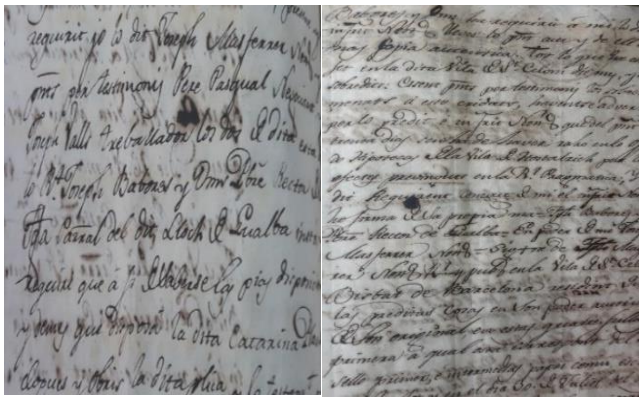

Sabem que, al llarg de la guerra, els capellans de les valls d'Àneu pagaren 2 pessetes per cap per a ajudar la guerra al Corregiment de Talarn, com també els del Bages.[3990]

L'any 1809,[3991] el bisbe de la Seu d'Urgell exhortà capellans i seglars de la seva diòcesi per tal d'agafar les armes contra el francès: "[...] *bajo la bandera de la Santa Cruzada* [...] *entendiendo que ganaran todas las indulgencias y gracias espirituales*".

El 30 d'octubre de 1810,[3992] hi hagué una Reial Ordre en què s'anomenaren els bisbes que havien de formar part de la Regència del Regne.

Sabem que la Junta Superior del Principat imposà contribucions a l'església per tal de continuar la guerra.

Com veiem, els religiosos lluitaren a primera línia contra els francesos i les idees liberals del Nou Règim que hi portaren. Molts d'ells, alguns seglars, escrigueren dietaris i

---

Castellàs, Ceurí, etc. Moltes cartes de mida petita, en castellà, moltes també de desertors, i una altra carta amb el nom de 6 desertors, datada a Solsona, el 14 d'agost de 1812, pel batlle de Castellar, en castellà. I a la caixa núm. 193, hi ha un ban de la Junta Superior del Principat, a Berga, l'1 de novembre de 1811, contra els desertors que passen a França, amb les mesures coercitives, i una altra datada a Vilafranca del Penedès i a Sitges, el 24 de desembre de 1811, contra bandolers i desertors, i encara una altra de Lluís Lacy, a Caldes de Montbui, el 3 de gener de 1812, contrària a la deserció; i una darrera, de la la Junta Superior del Principat de Catalunya, datada a Berga, l'1 d'agost de 1808, contra els desertors i els bandolers, signada pel secretari Joan Vila.

[3989]ADB. *Registra Communium*, 1792-1814.

[3990]Sánchez i Agustí, Ferran. "Notícies de les guerres del Francès a la Catalunya central, (1793-1814)", *Dovella*, any VII, II època, núm. 25, Manresa, 1987, pàg. 68-69.

[3991]Bertran i Cuders, Josep. *El Corregiment de Talarn, 1716-1840*, Col·lecció Estudis, 29, edicions Garsineu, Tremp, 2014, pàg. 190.

[3992]BPEB. *Gratia Communium* (1792-1814, afers de Govern).

memòries: Josep Mas, pagès de Molins de Rei, qui narrà les vicissituds de la guerra.[3993] El rector de Vallvidrera, Pau Sagau, qui també escrigué un *Dietari* sobre la guerra i el setge patriòtic de Barcelona, el 1809,[3994] com també un *Dietari* de la guerra entre el 1808 i el 1814.[3995] També, escrigueren dietaris el rector de Comià, Pere Solà i Llong; Antoni Bellsolell, el mossèn d'Igualada; Pere Morrós i Antoni Bosc i Cardellac, metge, arxiver i historiador, entre altres.[3996]

En el context de guerra, les dones no mantingueren pas una actitud passiva. Al Baix Llobregat, coneixem els casos de Maria Esclaper, "La Vailet", dona guerrillera de Sant Vicenç dels Horts, qui es col·locava al mig del foc enemic, disparava i atiava els seus companys.[3997] I, a Sant Boi de Llobregat, el 22 de juny de 1808, els vilatans es negaren a pagar el delme al rector de l'església, però el comandant dels sometents, Baldiri Alabern, afusellat l'agost de 1809, els va convèncer de pagar-lo. El 1810, Sant Boi era terra de ningú, fet que facilità l'aparició de l'embrolla.[3998]

El 1809, al *Diario de Gerona*, números 246-248, hi hagué la notícia d'un canonge tirador des del campanar de la Catedral de Girona, Sebastià Pérez.

El 14 de desembre de 1809, a l'*Eco de los Pirineos*, hi hagué una carta escrita des de Tortosa, el 21 de novembre de 1809, d'un amic escriptor adreçada al corregidor de Girona i amic seu Tomàs Puig, en què li indica que els capellans, a la sortida de les esglésies, no paren de malparlar dels francesos; els culpa de ser els artífexs de la bogeria contra els imperials:

" [...]. *Veo el populacho engañado con las falsas persuasiones* [...]. *¿Y quien te parece que es el móvil principal de estos embelecos? Ha! Te quedaras espantado*; *son frayles,*

[3993]Solans i Roda, Conxita. *Les batalles del Bruc i la guerra del Francès, 1808-1814*, Centre d'Estudis Comarcals del Baix Llobregat, Edicions del Llobregat, 2009, pàg. 31.

[3994]Ramisa, Maties. *Polítics i militars a la guerra del Francès (1808-1814)*, Institut d'Estudis Ilerdencs, 2008, pàg. 329-336.

[3995]Cahner, M. *Literatura de la revolució i la contrarevolució (1789-1849)*, volum II, Barcelona, 1998 i 2002, pàg. 12 i 55-59.

[3996]Simon i Tarrés, Antoni. "La guerra del Francès segons les memòries d'un hisendat del Corregiment de Girona", *L'Avenç*, número 113, Barcelona, 1988.

[3997]Solans i Roda, Conxita. *Les batalles del Bruc i la guerra del Francès, 1808-1814*, Centre d'Estudis Comarcals del Baix Llobregat, Edicions del Llobregat, 2009, pàg. 34.

[3998]Barreda i Casanova, Maria Lledó; Garcia i Pardo, Jordi; Serret i Bernús, Carles. "Segle XIX. Guerra del Francès: l'impacte sobre Sant Boi", *Història de Sant Boi de Llobregat*, Ajuntament de Sant Boi de Llobregat, 1993, pàg. 203-215.

no de la mejor fama, sino disolutísimos, hipocritones y embusteros,[...] *parecen unas lavanderas vocingleras, murmuradoras e infames* [...] *me horrorizo verdaderamente, pues llega su maldita persuasión hasta meter tambien la mano en los papeles públicos* [...]". (Vegeu la Segona part d'aquest treball).

A la ciutat de Barcelona, rere els complots ordits per la resistència, alguns clergues de la ciutat foren executats el 3 de juny de 1809, Joaquim Pou i Josep Gallifa, com també seglars com Navarro, Massana i Aulet. El pare Raimon Ferrer, qui acompanyà els reus, de l'oratori de Sant Felip Neri i vicari de l'església de Sants Just i Sant Pastor, al seu diari *Barcelona cautiva*,[3999] ens en dona molta informació: el mateix dia 3 de juny, també foren ajusticiats tres joves, entre ells Pere Lastortres, per haver fet sonar les campanes de la Catedral mentre penjaven Pou i Gallifa. També, Ferrer ens parla sobre els actes vandàlics dels francesos a la ciutat Comtal, i, al pròleg, sobre la situació excepcional de Barcelona pel que fa al respecte de les pràctiques religioses i els temples:

El bisbe de Barcelona, Pau Sitjar, tingué un paper rellevant en la contesa. Fou el sots-president de la Junta Superior del Principat,[4000] i va haver de ser investit bisbe a Vilafranca del Penedès, el 1808, rere haver marxat de Barcelona, el 30 de juliol de 1808, i, de fet, a l'inici de la Guerra del Francès anà amunt i avall per tal de no sotmetre's als imperials, perquè el mariscal Augéreau, volia que el bisbe Sitjar[4001] li retés obediència. Després de Vilafranca, marxà a Vilanova i la Geltrú, des d'on partí cap a Palma, el gener de 1809, tot patint un atac de corsaris, que li feu perdre el primer llibre pastoral del seu

[3999]Torrent. Joan. "La prensa catalana durante la guerra de la Independencia", *Destino*, núm. 1475, 13 de novembre de 1965, pàg. 52-55. Diu que el març de 1808, Antoni Brusi començà a publicar per quadems aquesta obra, que sortiren mensualment.

[4000]Bada i Elias, Joan. *L'Església de Barcelona en la crisi de l'Antic Règim*, tesi dirigida per José Manuel Cuenca Toribio, Facultat de Geografia i Història, 10 de gener de Barcelona, 1984.

[4001]BPEB. Episcopologi de Pau Sitjar, 1808-1813.

pontificat. A Mallorca, suplí sovint el bisbe de l'Illa, ja que fou diputat a Cadis, per bé que no hi anà, fet que no li impedí jurar la Constitució.

El 1810, el bisbe de Barcelona nomenà Antoni Colí, rector de Vilanova, encarregat de la jurisdició eclesiàstica.[4002] Aquest senyor controlà la Diòcesi de Barcelona mentre Sitjar era fora. El 1811,[4003] Sitjar escriví, atesa la dificultat de la guerra, que segons la pobresa dels feligressos poguessin no pagar pels serveis eclesiàstics:

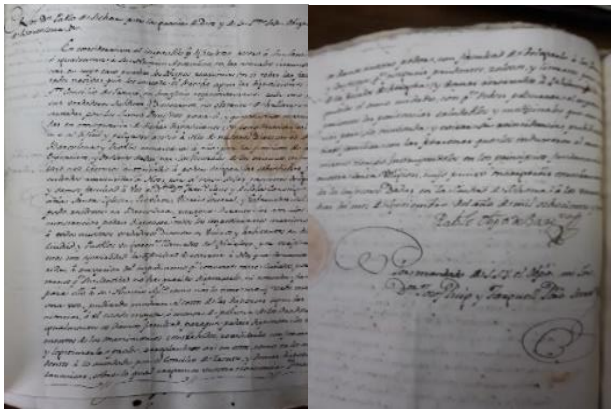

A Palma, on anà com a ex-patriat, Sitjar signà la pastoral de 1812, conjuntament amb els bisbes de Lleida, Tortosa, Urgell, Terol i Pamplona, tot protestant contra la legislació de les Corts de Cadis, que per a ells era com una còpia de la política de la Revolució Francesa.[4004]

L'aixecament popular que dugué Campoverde, el 1811, des de Tarragona estant, com a cap de l'exèrcit del Principat, també fou ordit pel pare Antoni Orís, fugit de Barcelona.[4005] Campoverde marxà de Tarragona abans de l'entrada de Suchet, amb 6.000 soldats, com a capità general de Catalunya. A Reus, organitzà un hospital de guerra,[4006] també, en qualitat de supervisor general dels hospitals, i hi publicà una: *Exortacion á los soldados y los habitantes de Tarragona*, per a què defensessin la ciutat. Sabem que es varen

[4002]Pi de Cabanyes, O. *Vilanova i la Geltrú en la Guerra del Francès*, Episodis de la Història, núm. 144-145, Rafael Dalmau, editor, Barcelona, 1971.

[4003]Ibíd.

[4004]Bada i Elias, Joan. "Pau Sichar, bisbe de Barcelona en l'època ferrandina (1808-1831)", *Pedralbes, Revista d'Història Moderna*, núm. 4, 1984, pàg. 328.

[4005]Ramisa, Maties. *Polítics i militars a la guerra del Francès (1808-1814)*, Institut d'Estudis Ilerdencs, 2008, pàg. 69.

[4006]Recasens i Comas, Josep Maria. *La revolución y guerra de la Independencia en la ciudad de Tarragona*, VII Premi Cronista Josep Maria Pujol, Reial Societat Arqueològica Tarraconense, Germans Sugrañes, edi. Tarragona, 1965.

organitzar milícies urbanes per a la defensa de Tarragona.[4007] També, hi hagué una altra circular del general Contreres, qui realment fou el defensor de la ciutat durant el setge.

La Gazeta Militar y Política del Principado de Cataluña, núm. 31, corresponent al diumenge, 12 d'abril de 1812, conté un escrit en què el bisbe de Tarragona, Josep Salines, excomunicà l'"Intrús", és a dir, Napoleó:

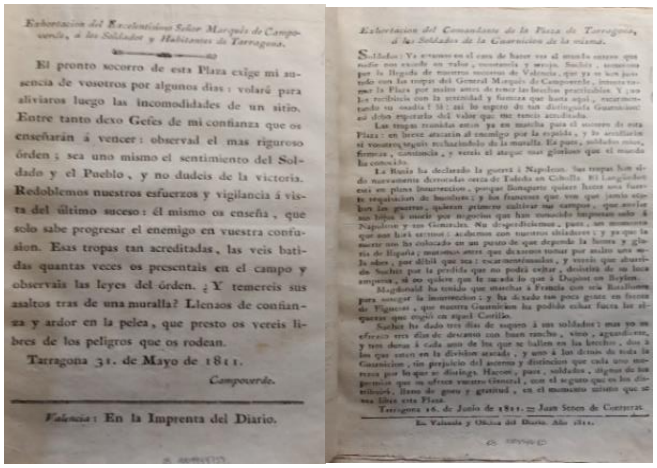

Exhortacion del Excelentísimo Señor Marqués de Campoverde, á los Soldados y Habitantes de Tarragona.

El pronto socorro de esta Plaza exige mi ausencia de vosotros por algunos dias: volaré para aliviaros luego las incomodidades de un sitio. Entre tanto dexo Gefes de mi confianza que os enseñarán á vencer: observad el mas riguroso órden; sea uno mismo el sentimiento del Soldado y el Pueblo, y no dudeis de la victoria. Redoblemos nuestros esfuerzos y vigilancia á vista del último suceso: él mismo os enseña, que solo sabe progresar el enemigo en vuestra confusion. Esas tropas tan acreditadas, las veis batidas quantas veces os presentais en el campo y observais las leyes del órden. ¿Y temereis sus asaltos tras de una muralla? Llenaos de confianza y ardor en la pelea, que presto os vereis libres de los peligros que os rodean.

Tarragona 31. de Mayo de 1811.

Campoverde.

Valencia: En la Imprenta del Diario.

Exhortacion del Comandante de la Plaza de Tarragona, á los Soldados de la Guarnicion de la misma.

Soldados: Ya estamos en el caso de hacer ver al mundo entero que sabeis ser valientes, constantes y sufridos. Sabeis, asimismo que la Regida de nuestros enemigos de Valencia, que ya se han juntado con las tropas del General Marqués de Campoverde, intentaron la Plaza por todos antes de tener los brazos precisables. Y con los recibidos con la serenidad y fuerzas que hasta aquí, sucesivamente su osadía! Sí: así lo espero de tan distinguida Guarnicion: así debo esperarlo del valor que me tengo acreditado.

Las tropas reunidas estan ya en marcha para el socorro de esta Plaza: en breve atacarán al enemigo por la espalda, y lo arrollarán al vuestro seguro rechazándolo de la muralla. En pues, soldados mios, firmeza, constancia, y vereis el ataque mas glorioso que el mundo ha conocido.

La Rusia ha declarado la guerra á Napoleon. Sus tropas han sido nuevamente derrotadas cerca de Toledo en Cobella. El Languedoc está en plena insurreccion, porque Bonaparte quiere hacer una leva de requisicion de hombres: y los franceses que van que jamás cesan las guerras, quieren primero cultivar sus campos, que acudan sus hijos á morir por negocios que han comenzado hombres sobre á Napoleon y sus Generales. No desesperemos, pues, un momento que son hará serenos: acudamos con nuestros alhadares: y ya que la suerte nos ha colocado en un puesto de que depende la honra y gloria de España; mantengamos entre que deseamos tomar por asalto una plaza, por débil que sea: escarmentémoslos, y vereis que abortarán Suchet que la perdida que no podrá cubrir, desdoblará de su loca empresa, si no quiere que le suceda lo que á Duquesa en Bayona.

Macdonald ha tenido que marchar á Francia con seis Batallones para sosegar la insurreccion: y ha dexado tan poca gente en frente de Figueras, que nuestra Guarnicion ha podido echar fuera los esquerzos que ocupó en aquel Castillo.

Sabed ha dado tres dias de sueldo á sus soldados: mas yo os ofrezco seis dias de descanso con buen rancho, vino, aguardiente, y tres duros á cada uno de los que se hallen en los brechos, dos á los que estan en la division atacada, y uno á los demas de toda la Guarnicion, sin perjuicio del ascenso y distincion que cada uno merezca por la que se distinga. Hacen, pues, soldados, objeto de los premios que os ofrece nuestro General, con el seguro que en los dias subsiguientes, llano de gozo y gratitud, en el momento mismo que se vea libre esta Plaza.

Tarragona 16. de Junio de 1811. = Juan Senen de Contreras.

En Valencia y Oficina del Diario. Año 1811.

Finalment, un cop acabada la guerra, el 29 de maig de 1814, i de retorn ja a la seva Seu, Sitjar escriví als clergues i feligressos que a causa de la pobresa generada per la guerra, no paguessin les despeses generades pels sacraments:

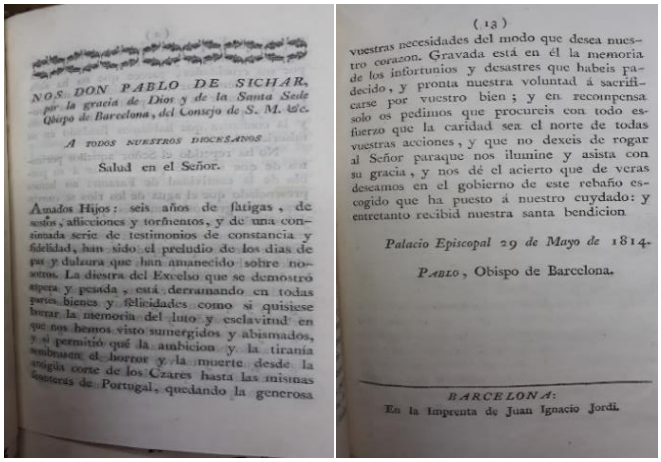

NOS DON PABLO DE SICHAR, por la gracia de Dios y de la Santa Sede Obispo de Barcelona, del Consejo de S. M. &c.

A TODOS NUESTROS DIOCESANOS

Salud en el Señor.

Amados Hijos: seis años de fatigas, de sustos, aflicciones y tormentos, y de una continuada serie de testimonios de constancia y fidelidad, han sido el preludio de los dias de paz y dulzura que han amanecido sobre nosotros. La diestra del Excelso que se demostró ayer y pesada, está derramando en todas partes bienes y felicidades como si quisiese borrar la memoria del luto y esclavitud en que nos hemos visto sumergidos y abismados, y el permitió que la ambicion y la tirania sembrasen el horror y la muerte desde la congida corte de los Czares hasta las mismas fronteras de Portugal, quedando la generosa

(13)

vuestras necesidades del modo que desea nuestro corazon. Gravada está en él la memoria de los infortunios y desastres que habeis padecido, y pronta nuestra voluntad á sacrificarse por vuestro bien; y en recompensa solo os pedimos que procureis con todo esfuerzo que la caridad sea el norte de todas vuestras acciones, y que no dexeis de rogar al Señor paraque nos ilumine y asista con su gracia, y nos dé el acierto que de veras deseamos en el gobierno de este rebaño escogido que ha puesto á nuestro cuydado: y entretanto recibid nuestra santa bendicion.

Palacio Episcopal 29 de Mayo de 1814.

PABLO, Obispo de Barcelona.

BARCELONA:

En la Imprenta de Juan Ignacio Jordi.

D'altra banda, els imperials, ja des del 4 de desembre de 1808, en què atorgaren el Decret de Chamartín, amb la supressió de la Inquisició als territoris ocupats, la reducció del nombre de convents i l'inici de la desamortització de l'església, tingueren un paper destacat en la laïcització de la península.

[4007] ACA. Divers, Junta Superior del Principat de Catalunya, caixa núm. 184.

L'any 1809, el procés de reorganització religiosa i limitació del poder de l'església ja fou una realitat. Al *Diario de Barcelona*, del 2 de març de 1808, hi hagué una proclama exortant els capellans a què col·laboressin amb els francesos. El mateix 1809,[4008] el mariscal Auguéreau envià una carta als clergues i bisbes a fi que prestessin jurament al rei Josep I i a Napoleó, però ho declinaren:

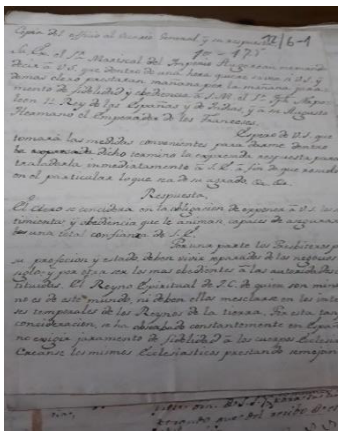

El 21 de març de 1809, finalment, s'aplicà el Decret de Napoleó abolint la Inquisició, amb la consegüent reacció del clergat. Aleshores, hi hagueren diverses ordres napoleòniques per tal d'esmorteir la força de l'església. Un altre Decret de Napoleó decretà la reducció a 1/3 dels convents, perquè hi havia molts clergues i això era un perill per a l'estat. També, deia el Decret, que no s'admetran nous novicis, i que els religiosos que vulguin deixar la vida comuna se'ls atorgarà una pensió.

L'1 de maig de 1809,[4009] hi hagué una carta del rei Josep als bisbes, on els diu que "[...] *se porten bién*". I una altra circular també adreçada als bisbes perquè parlin bé del rei Josep als capellans.

A la ciutat de Barcelona, el 27 de maig de 1809,[4010] hi hagué una circular del governador militar Guillem Filibert Duhesme, comunicada pel "*provisor y cabildo*" de la Col·legiata de Santa Anna de Vic, Francesc de Sants i de Sala, sobre el reglament que han d'observar les esglésies, dos fulls.

[4008] ADB. *Registra Communiun*, 1792-1814.

[4009] BNC. Reserva, Fullets Bonsoms, 1809.

[4010] Ibíd.

El 30 de juny,[4011] sortí un altre Decret de Duhesme en què deia als canonges fugits de la ciutat que hi tornessin.

El 23 de setembre de 1809,[4012] hi hagué la notícia de la supressió de les ordes monàstiques almoineres.

El 16 d'octubre,[4013] a Barcelona, Duhesme ordenà als convents que entreguin els objectes de valor.

El 17 d'octubre de 1809,[4014] les ordes religioses es queixaren d'haver perdut els seus privilegis.

El 9 de novembre,[4015] hi hagué una carta de Duhesme a Francesc de Sants, canonge i vicari general de la Catedral de Barcelona, en què li anuncià que el diumenge anirà a la Catedral per fer-hi un *Te Deum* en honor de l'emperador.

El 29 de novembre de 1809,[4016] Duhesme decretà que les esglésies de la ciutat es divideixin en tres classes, segons els impostos que paguessin (també signat pel regent Medinabeitia).

El 1810, als decrets del duc de Tàrent,[4017] hi hagueren tota una colla de capellans, com Degàs, i el beneficiat Bonaventura Capdevila, ambdós de l'església de Sant Pere de Girona, els quals sol·licitaren cobrar les seves pensions a càrrec del monestir de Sant Benet de Girona, al Mariscal Mac Donald, qui els ho concedí. També, hi hagueren altres decrets de Mac Donald, els quals desembargaren rendes d'altres capellans, com ara, el presbíter Esteve Feixes,[4018] de la parròquia d'Armentera, o la de Pradet, que gaudia el capellà Josep Prat.[4019]

[4011] Ibíd.
[4012] Ibíd.
[4013] Ibíd.
[4014] Ibíd.
[4015] Ibíd.
[4016] Ibíd.
[4017] *Bulletin des Actes du Gouvernément Général de la Catalogne*, núm. 3, pàg. 37.
[4018] Ibíd. 4, pàg. 67.
[4019] Ibíd. Pàg. 72.

El 13 de juliol de 1810,[4020] el capellà Pere Conill, també ho demanà, com els canonges de Vilabertran, el 25 de juliol.

El 7 d'agost del mateix any,[4021] hi hagué un altre Decret de Mac Donald en què disposà diners per al bisbe de Girona, per tal que es pagués els capellans de la diòcesi.

Com veiem, els francesos també afavoriren els clergues que els acceptaren com a dirigents. D'altra banda, també en els decrets de Mac Donald, trobem ordres en sentit contrari, com l'embargament dels béns del canonge Govern, a Girona, el 25 de juny de 1810.[4022] I un altre embargament de la pensió del prevere Antoni-Maria Balari, capellà de Roses, el 7 de juliol de 1810.[4023] Sembla que aquests clergues no assumiren que els francesos dominaven el territori.

Al *Diario de Barcelona*, s'hi publicaren diverses notícies, al llarg de 1810, com ara la corresponent al 16 de gener de 1810, on s'anuncià que les monges que volguessin deixar els hàbits serien recompensades amb 200 ducats anuals.

El 9 de març de 1810, hi hagué la notícia que els arquebisbes i els bisbes podrien divorciar les parelles.

El 24 de juny del mateix any,[4024] hi hagué una proclama en castellà de Josep Vidal, advocat que amonestà els capellans del bisbat de Vic, en favor del governador francès de Lleida, Henriod, veritable sanguinari, però que per l'afrancesat Vidal no ho fou pas tant.

El 22 de juliol de 1810, Mathieu ordenà que tots els capellans havien de renovar els seus poders davant del vicari general, senyor Sants.

Aquest any de màximes conquestes dels francesos i de dominació del territori, fou decisiu per als clergues: uns se sotmeteren als francesos, mentre que altres lluitaren amb les armes.

[4020] Ibíd.

[4021] Ibíd. 5, pàg. 96.

[4022] Ibíd. 3, pàg. 49.

[4023] Ibíd. 4, pàg. 66.

[4024] ACA. Divers, Junta Superior del Principat de Catalunya, caixa núm. 175.

El 7 d'octubre del mateix any, sortí un Decret de Mathieu dient que els religiosos que hagin abandonat els convents podran tornar-hi.

El 29 de novembre de 1810, un centenar de monjos espanyols passaren a Portugal.

El 24 de desembre del mateix any, hi hagué un comentari del redactor del *Diario de Barcelona* qui criticà que els capellans llegien proclames, evidentment patriòtiques.

També, al *Diario de Barcelona*, corresponent al 19 de maig de 1812, hi hagué el Decret de Decaen, signat per Godard, Chauvelin i Cintré, per tal de preservar la religió catòlica als departaments del Ter i del Segre, i és que els francesos no volien acabar amb la religió catòlica, sinó relegar-la a les esglésies i a l'espiritualitat.

El 8 d'agost del mateix any, hi hagué una carta d'un capellà espanyol presoner a França on escrigué que l'exèrcit francès era indestructible i que a França tot és ordre, signada pel franciscà Joan Riera.

L'any 1813, al *Diario de Barcelona*, corresponent al 28 de febrer de 1813, hi hagué una carta del sagristà major de Girona, Josep Pérez de Tobies, adreçada als capellans, en relació als enverinaments de francesos per part dels espanyols, els quals hauran de predicar contràriament.

El 27 d'agost del mateix any, també, al *Diario*, hi hagué un extracte de la sessió de les Corts de Cadis relativa als clergues.

Al llarg de l'any 1813, fou quan els francesos començaren a abandonar la península per a fornir soldats als fronts europeus, les circumstàncies canviaren.

El 23 de març de 1813,[4025] hi hagué un Reial Decret sobre el restabliment de les comunitats religioses.

El 22 de juliol del mateix any, [4026] des de Vic, hi hagué una circular del cap polític patriòtic Valentí Llozer i Codina, en la qual prohibí que els eclesiàstics malparlessin de la Constitució, en públic, o en privat. Justament, els dos darrers anys de guerra, des de la

[4025]BPEB. *Gratia Communium* (1792-1814, afers de Govern).

[4026]Roura i Aulinas, *L'Avenç*, núm. 113, pàg. 33, març de 1988. Parla sobre la idea d'un protocatalanisme. En aquest sentit, la documentació que existeix als 14 lligalls del *Govern de la Diputació (1812-1814)*, a l'Arxiu de la Diputació de Barcelona que parlen sobre el cap polític de Catalunya, Valentí Llozer, ens donen llum al respecte, perquè hi ha força correspondència entre Llozer i els diputats catalans a Cadis.

premsa i als fullets de propaganda, hi hagué una ofensiva directa contra l'església, pel seu tarannà absolutista.

El 5 de setembre de 1813,[4027] des de Vic, hi hagué una circular de Valentí Llozer i Codina en què comunicà el manifest de la Regència, del 8 de juliol, on justificà l'expulsió del nunci papal, vuit fulls.

El 8 de maig de 1814, a les planes del núm. 167 del *Diario Militar, Político y Mercantil de la Ciudad de Tarragona*, hi hagué la notícia del frare Francesc Batalla, religiós Mínim de Valls, perseguit per la justícia per infidel i per haver-se fugat de la presó de Tarragona quan els francesos.

Lentament, el procés de laïcització engegat pels imperials anà quallant.

Els francesos, en clara dissonància amb les directrius de Roma, i amb la intenció de construir una església reformada, maldaren per aconseguir-ho; intents que duraren poc temps.

Segons Moliner,[4028] la propaganda antifrancesa va funcionar com a reactiu en la lluita dels clergues i capellans contra els invasors, els quals no van dubtar en agafar les armes, com fou el cas del cos religiós i militar fundat pel canonge Pau Constants,[4029] ardiaca major de Vic i canonge de la col·legiata de Pons, fill de Mataró, qui volia la Guerra Santa contra els francesos. Constants escrigué: *Consideraciones sobre la naturaleza del gobierno constitucional, según se ha querido establecer en España, desde el año de 1812*, publicat el 1816.[4030] També escrigué: *Respuesta familiar a las erradas maximas del cura Porriño sobre el tribunal de la Inquisición*, a Manresa, el 1814.[4031] Constants exhortà a la formació d'una milícia per a defensar la ciutat de Girona, mentre brodaven senyeres amb el lema "*Hoc signo vinces*", amb la creu de Constantí i la mare de Déu del Roser,

[4027]Ibíd.

[4028]Moliner, Antoni. "Rebeldes, combatientes y guerrilleros", *Mélanges de la Casa de Velázquez*, 38, pàg. 115-134, 2008.

[4029]Bertran i Roigé, Primo. "Notas en torno al cuerpo religioso-militar fundado por el canónigo Don Pablo Constans", *Hispania Sacra*, Vol. XXVI, pàg. 373-386, Barcelona, 1977, pàg. 373-386.

[4030]BNC. Reserva, Fullets Bonsoms, 1814.

[4031]Ibíd.

juntament amb el clerge, i posterior mestre en teologia fra Narcís Puig i Reixac,[4032] qui també defensà la ciutat de Girona, a 17 anys, el 1810, i fou, posteriorment, professor de filosofia suarista de la Universitat de Cervera, amb personalitat literària, qui s'allistà a la companyia d'eclesiàstics regulars.

En aquest cos d'eclesiàstics també s'allistaren el canonge penitenciari de Lleida, Josep Vidal, qui manà un regiment de voluntaris, el 1808; el capellà de la Granja d'Escarp, Llorenç Casals, qui a Lleida, el 1809, matà 80 francesos.

Vicens Vives[4033] ens diu que a Catalunya, entre els bisbes, dominava el corrent tradicionalista, bisbes de Tarragona, Lleida i capítols catedralicis, però també hi havia de reformadors, com els bisbes de Vic, Francesc de Veyan i Mola, qui es quedà a Catalunya, i el de La Seu d'Urgell, els quals parlaren d'autoritat reial i autoritat nacional, i els capitulars de Tarragona i Tortosa. Aquests bisbes reformadors reclamaren una major espiritualitat i una limitació dels poders papals. Eren il·lustrats filojansenistes que volien una reforma de l'església.[4034]

El filojansenisme[4035] als països catalans, en tant que rigor moral i antijesuïtisme, avançà cap a un cert liberalisme. Tingué llur plenitud durant el pontificat de Benet XIV (1740-1758). Es manifestà de la mà del bisbe de Barcelona Josep Climent,[4036] anti-regalista i anti-romà, qui donà suport a reivindicacions polítiques dels catalans, i també amb Francesc Armanyà, qui fou bisbe de Lugo i després arquebisbe de Tarragona, de Fèlix Amat, el qual arribà a ésser confessor de Carles IV, afrancesat des dels inicis, per bé que rebutjà el liberalisme, i els germans Torres i Amat, de tanta importància en els orígens de la Renaixença i en el foment dels estudis bíblics fins ben entrat el segle XIX.

[4032]Coll, José María. "El maestro en teología fra Narciso Puig y Rexach", *Anales del Instituto de Estudios Gerundenses*, Vol. XIII, Gerona, 1959.

[4033]Vicens Vives, Jaume. *Notícia de Catalunya*, Barcelona, Editorial Destino, 1954, pàg. 280-286.

[4034]Sánchez i Agustí, Ferran. "Notícies de les guerres del Francès a la Catalunya central (1793-1814)", *Dovella*, any VII, II època, núm. 25, Manresa, 1987.

[4035]Batllori, Miquel. Obra completa, vol. IX, *La Il·lustració*, edició a cura d'Eulàlia Duran i coordinada per Josep Solervicens, edi. Tres i Quatre, Barcelona, 1997, pàg. 74-80.

[4036]Ibíd. Pàg. 394. Ens diu que tingué antecedents familiars austriacistes.

Així, doncs, les idees filojansenistes entraren als àmbits cultes del clergat, per mitjà de llibres i de periòdics que hi arribaren de França i Itàlia i, fins i tot, els textos filojansenistes acabaren sent els textos oficials de les universitats i seminaris espanyols.

Una pinzellada sobre les Corts de Cadis ens mostra els clergues i bisbes que hi participaren: quan les Corts[4037] començaren a legislar, s'hi aplegaren 99 diputats, 27 dels quals representaren territoris americans. En acabar l'any, ja hi hagué 129 diputats.

Vicens Vives[4038] ens parla de les ideologies dels diputats: liberals (esquerra), innovadors (centre esquerra), reformadors (centra dreta) i tradicionalistes (dreta).

La Junta Superior del Principat de Catalunya havia d'enviar 17 diputats i 5 suplents a les Corts de Cadis, i els escollits foren: J. Vidal (canonge de Lleida); Ramon Llàtzer de Dou, canceller de la Reial i Pontifícia Universitat de Cervera i primer president de les Corts, partidari d'unes Corts semblants a la vella usança catalana, amb separació de braços, de poders i, per a la Corona, només el poder legislatiu, (el seu arxiu patrimonial és al Papiol, família Rocamora); Jaume Creus (canonge de la Seu d'Urgell); Francesc Morrós (rector d'Igualada, diputat català conservador); F. De la Dueña, reformador (bisbe de la Seu d'Urgell); marquès de Llupià; Antoni de Capmany, adversari de la intenció uniformista de la major part dels diputats liberals: "[...] que restaria dels espanyols si abans no hi hagués hagut aragonesos, extremenys, catalans i castellans [...]"; Fèlix Amat predicà la unió a la dinastia napaoleònica;[4039] Pau Torroja, reussenc, qui fou el director a Tarragona dels *Dominios Nacionales*; Ramon Utgès, catedràtic de la Universitat de Cervera; Antoni Marià de Pedró, alcalde major d'Igualada, anomenat: "Lo governador dels francesos";[4040] F. de Papiol; D. Codina; J. Milà de la Roca; J. Gispert; Ramon de Lladós; S. Herrando d'Estany; Felip Aner d'Esteve (escollit per la junta corregimental de la Vall d'Aran i Talarn, aranès distingit de la resta), qui fou vocal diverses vegades de la Junta Superior del Principat i assistí a diversos congressos. S'oposà a la desmembració de Catalunya, qui

---

[4037]Hamnett, Brian R. *La política española en una época revolucionaria, 1790-1820*, Edi. Fondo de Cultura Económico, México, 1985.
-Mercader i Riba, Joan. *La ideologia dels catalans del 1808*, Discurs inaugural del curs 1952-1953 de la Societat Catalana d'Estudis Històrics, Barcelona, 1952.

[4038]Vicens Vives, Jaume. *Moments crucials de la història de Catalunya*, Barcelona, 1962, pàg. 265-286.

[4039]Vilar, Pierre. "Ocupació i resistència durant la Guerra Gran i en temps de Napoleó", *Assaigs sobre la Catalunya del segle XVIII*, Barcelona, 1973, pàg. 93-171.

[4040]Mercader i Riba, Joan. *Una ocupación de Igualada por los franceses (juliol-octubre de 1811)*, Agrupación Fotográfica de Igualada, Igualada, 1957.

té dret a conservar no solament el seu nom, sinó també la integritat del seu territori. Aner havia estat qui redactà les instruccions que reberen els diputats catalans abans de partir, en les quals se'ls instava a salvaguardar els usos encara vigents a Catalunya i, si és possible, la reconquesta dels antics furs i privilegis manllevats.

També Francesc Papiol; Ramon de Sants; Plàcid de Montoliu; Josep Vega i Sentmenat; Francesc Calbet i Rubalcava i Salvador Vinyals (citats per Roura i Aulinas, 1988); l'ardiaca Josep Sala; Josep-Antoni Almirall de Vilafranca del Penedès i de Cervera; Joaquim d'Acosta, de Tarragona, professor a Cervera, qui volia la restitució dels jesuïtes;[4041] el doctor Mujal, també professor de Cervera, qui defensà una educació moral i religiosa; el marquès de Ciutadilla i Josep-Antoni de Castellarnau, i com a suplents Fèlix Aitès, rector d'Agramunt; Joan Batlle o Valle; S. Vinyals; B. Serres i Joan de Suelves, marquès de Tamarit, d'Altafulla.

Mercader[4042] ens diu que quasi la totalitat d'aquests diputats catalans defensaren els postulats d'un tradicionalisme social i polític. Tingueren una estimació i un respecte escrupolós a l'edifici jeràrquic, a les prerrogatives inherents a les seves classes i estaments socials. Cita fra Josep Rius (liberal, declarat a favor de les lleis pròpies de cada província i per estar a favor que els càrrecs civils i eclasiàstics s'atorguessin en exclusivitat als residents); el baró de Castellet (liberal, com Rius, també partidari del manteniment de les lleis i especificitats de cada província); l'ardiaca de Vic Josep Sala, qui a Catalunya exercí el càrrec de vocal de la Junta Superior, a inici de 1809, partidari d'un codi de lleis més senzill i adequat a cada província, i Joan de Gispert.

De Puig i Oliver[4043] ens diu, sobre els diputats catalans a Cadis, que fou, tot plegat com un "assaig espanyol", que dels 20 diputats que van jurar el càrrec, només la meitat van actuar-hi, com ara Felip Aner d'Esteve, defensor dels furs catalans; Antoni de Capmany; Ramon Llàtzer de Dou; Jaume Creus; Josep Espiga i Gadea, diputat per la Junta Superior del Principat; Ferran Navarro, diputat per Tortosa; Joan-Baptista Serres, diputat per Catalunya; Joan Batlle o Valle; Francesc Morrós i Ramon Utgès.

[4041]Ibíd. "Algunas ideas sobre la educación pública en Cataluña, a principios del siglo XIX", *Revista Española de Pedagogía*, núm. 38, abril-junio de 1952, pàg. 269-283.

[4042]Mercader i Riba, Joan. *Una ocupación de Igualada por los franceses (juliol-octubre de 1811),* Agrupación Fotográfica de Igualada, Igualada, 1957.

[4043]De Puig i Oliver, Lluís Maria. "D'invasió napoleònica i qüestió nacional a Catalunya", *La Invasió napoleònica. Economia, cultura i societat*, Universitat Autònoma de Bellaterra, 1981, pàg. 55-79.

Llevat d'Espiga,[4044] liberal entusista, clergue jansenista, qui s'oposà al restabliment del Sant Ofici, i Jaume Creus, absolutista declarat, la resta no eren pas assimilables a cap dels grups estereotipats (liberals i servils). Capmany es mostrà reformista, com Dou. Batlle o Valle va fer costat al liberalisme d'Espiga i Aner d'Esteve es va mantenir en una postura eclèctica. Tots van demostrar un gran patriotisme espanyol i, al mateix temps, van ser fidels a la seva terra, a la consciència de país català, a les seves antigues i modèliques institucions, a la tradició pactista i al sentiment democràtic dels catalans.

Fontana[4045] ens diu que els diputats catalans no tenien l'hàbit de parlar castellà, com ja va dir Rahola, i refusà la tesi de Jardí d'una conspiració antiliberal dels diputats absolutistes catalans a Cadis, titllant-los d'absència de partidisme, amor a les institucions democràtiques i patriotisme.

Roura i Aulines[4046] ens diu que sabem ben poc dels diputats catalans que van anar a Cadis. D'entrada no tots foren catalans, com Josep Espiga i Gadea, l'únic indiscutiblement liberal, que era castellà. En parla d'un protocatalanisme reaccionari que no va cristal·litzar perquè eren dignitats de l'Antic Règim. També, ens diu que a les Corts trobem allò que es pot considerar la primera i més clara manifestació d'un comportament polític col·lectiu de la majoria dels diputats catalans, el qual s'emparà en el particularisme del territori català, amb una presa de posició política i ideològica, hereus d'una indiscutible especificitat històrica. En resum un catalanisme que existí, però en suport a la reacció i els interessos de les clases privilegiades.

El paper de la jerarquia eclesiàstica, amb algunes excepcions, fou ben clar: no al liberalisme i a les idees socials que comportà la Revolució Francesa, i sí a l'ancorament en el passat, l'absolutisme i el pes secular de l'eglésia, com a veritable poder fàctic: el 1813, l'únic bisbe que hi havia al Principat fou el de Vic, Francesc de Veyan i Mola, qui

[4044]Jardí, E. *Els catalans de les Corts de Cadis*, Episodis de la Història, 39, Rafael Dalmau, editor, Barcelona, 1963.

[4045]Fontana, Josep. "La Fi de l'Antic Règim i la Industrialització (1787-1868)", *Història de Catalunya*, Vol. V, dirigida per Pierre Vilar, Barcelona, 1988.

[4046]Roura i Aulinas, Lluís. "Hi hagué algun protocatalanisme polític a Cadis?", *L'Avenç*, número 113, Barcelona, 1988, pàg. 32-37.

demanà a la Diputació de Barcelona, recentment creada, que limités els abusos de la llibertat d'impremta, els quals causaven escàndol.[4047]

Aquest fou el paper de l'elit religiosa, però, i a les capes baixes, al clergat i capellans? Doncs, semblantment ja que les publicacions, catecismes i l'alliçonador *Semanario sobre Agricultura y Artes* tingué una influència esborronadora; amb tot, hi hagueren actituts contràries, com la de fra Josep Rius, de Balaguer, qui advocà pel restabliment dels furs catalans.

Rahola[4048] parlà de clergues afrancesats, com Domènec Rovireta, a qui Augéreau el nomenà canonge de la Catedral de Girona, el 29 de desembre de 1809; tingué relació i contacte amb Tomàs Puig.

Alguns bisbes proposaren reformes en l'àmbit de l'economia, com el de Lleida, Jeroni-Maria De Torres, o bé en l'àmbit jurídic, en la reducció de monestirs, etc., però també volgueren mantenir la Inquisició, la instrucció pública i la beneficiència,[4049] amb una fèrria oposició als imperials, i al bell mig de la lluita entre el liberalisme i el tradicionalisme, com és el cas de l'absolutista i diputat a Corts Jaume Creus,[4050] per bé que les Corts mateixes van privar dels drets civils al clergat i els confiscà llurs béns.[4051]

Els bisbes i capellans que participaren a les Corts de Cadis, reunides a l'assetjada Illa de Leon, el 24 de setembre de 1810, després, el 24 de febrer de 1811, a Cadis, elaboraren la Constitució de 1812, amb paraules de Carr:[4052] "[...] *código sagrado que definía el liberalismo español como un credo político*":

[4047]Ramisa, Maties. *Polítics i militars a la guerra del Francès (1808-1814)*, Institut d'Estudis Ilerdencs, 2008, pàg. 37-50.

[4048]Rahola, Carles. *Estudis napoleònics*, Impremta de la Casa d'Assistència i Ensenyament, Girona, 1938.

[4049]Ibíd.

[4050]Jardí, Enric. *Els catalans de les Corts de Cadis*, Barcelona, 1963.

[4051]Canals Elías, Ignacio. *La imprenta peregrina. La aventura de Antón Brusi Mirabent*, ICE-Brusi, Barcelona, 2014, pàg. 105.

[4052]Carr, Raymond. *España, 1808-1939*, edi. Ariel, Barcelona, 1970, pàg. 103.

Abans, però, fou inexcusable una consulta al país, a través de qüestionaris adreçats a les juntes, a les audiències, als tribunals i als ajuntaments, qüestionaris que esdevingueren veritables memorials de greuges.[4053]

Lentament, al llarg dels anys de guerra, l'església es transformà i hagué una fugida de religiosos dels convents. S'inicià així un procés d'anticlericanisme popular, el qual, juntament amb la relaxació de costums, propiciaren actituds contràries al clergat. No oblidem que els capellans exercien el poder de l'església amb la llibreta de *Compliment Pasqual*, que afectava directament el cadastre; per tant, senyors del cel i la terra.

L'església, amb tots els seus mitjans, no només lluitava contra els napoleònics, sinó també pel retorn del monarca absolutista. Cal tornar a dir que el paper que jugaren els capellans rurals, també a les mitjanes i grans ciutats, així com el de l'església en el seu conjunt, fou decisiu perquè hi hagués una resistència ultrada al Francès, que ordí una Guerra Santa amb totes les seves implicacions i, per tant, suposà l'element fonamental d'obstinació i ancoratge en el passat de la pagesia i les classes baixes, les quals sostingueren, en darrer terme, el pes de la balança i de la guerra per a decidir-la, fins i tot per les armes, com el cas del canonge Francesc Rovira, qui, amb la seva partida va tenir un paper destacadíssim en la presa del castell de Sant Ferran de Figueres, la nit del 10 a l'11 d'abril de 1811, i que donaren peu a unes dècimes escrites en català per Josep Robrenyo,[4054] i publicades al *Diario de Vich*, núm. 121, corresponent a l'1 de maig de 1811, treballades en l'apartat Quart d'aquest estudi.

Pel que fa a la premsa, als primers anys de la contesa, durant la premsa de Guerra: 1808-1810, els clergues tingueren una importància decisiva en la lluita contra els francesos, ja

[4053]Donezar, Javier. *Las revoluciones liberales*: *Francia y España*, Madrid, 1992, pàg. 78-81.

[4054]Impreses a València, el 1811 per: "*Valencia*: *Por los Yernos de Josef Estévan, plaza de S. Agustín, 1811*".

que molts en foren directors o redactors, els quals, al capdavant dels periòdics mantingueren les seves ideologies absolutistes, amb algunes excepcions notòries, fins i tot amb un posicionament constitucionalista i liberal, a partir de 1813, com són els casos d'Antoni Coma,[4055] frare i advocat de la Reial Audiència de Barcelona i sots-secretari de la Junta Superior del Principat de Catalunya, qui fou un dels redactors de la *Gazeta Militar y Política del Principado de Cataluña*. L'any 1813,[4056] a Vic, feu publicar un opuscle seu: *Respuesta al papel intitulado El Exército Español destruido por las leyes*, en què defensà la Constitució i el liberalisme. També, el cas d'Albert Pujol i Gurena, al capdavant del *Diario Militar, Político y Mercantil de la Ciudad de Tarragona,* i el 1814; a l'*Eco de Reus,* el capellà de Vila-seca. Amb tot, els escrits dels clergues redactors demonitzaren la figura de Napoleó i, al mateix temps, santificaren la lluita contra els francesos, enemics del veritable rei i de la religió.[4057]

D'entre els redactors dels diaris patriòtics, gairebé el 60% són eclesiàstics: Vicenç Ximènez i Martí Matute al *Diario de Gerona*; Fra Albert Pujol, constitucionalista i liberal, al *Diario Militar, Político y Mercantil de la Ciudad de Tarragona*; probablement, mossèn Manuel Postius al *Diario de Barcelona i del Gobern de Cataluña*; Antoni Coma, liberal, Fra Manuel de Santo Tomàs Traggia, el pare Josep Martino i fra Domènec Comerma a la *Gazeta Militar y Política del Principado de Cataluña*; Nicolàs Pérez als diaris de Vic, impresos per Felip Tolosa: la *Gazeta de Vich*, la *Gazeta Diaria de Vich*, el *Correo Diario de Vich, El Noticiero de Vich* i *El Patriota Ausonense*; els canonges de la Seu d'Urgell Josep Alzina i de la Seu de Manresa Francesc Tallada al *Diario de Manresa*; mossèn Agustí Torres a la *Gazeta de Cataluña* i potser al *Diario de Cervera*. I els dos frares de Reus del *Centinela de la Patria en Reus*, Tomàs Gatell, franciscà i Josep Rius, dominic; com també, el capellà liberal de Vila-seca per a l'*Eco de Reus*.

Al diari *Eco de los Pirineos,* núm. 9, corresponent al dijous, 14 de desembre de 1809, hi hagué una carta escrita des de Reus d'un amic de l'afrancesat Tomàs Puig, redactor de l'*Eco* [...], en què criticà els capellans que fan de redactors de periòdics patriòtics.

[4055]Serrano Jiménez, Lluís. "Guerra i poder en terres de frontera (1792-1823)", *Annals de l'Institut d'Estudis Gironins*, Vol. LI, Girona, 2010.

[4056]Ramisa, Maties. *Polítics i militars a la guerra del Francès (1808-1814)*, Institut d'Estudis Ilerdencs, 2008, pà. 114.

[4057]Laguna Platero, Antonio. "Propagar la libertad (1808-1814)", *Revista Internacional de Historia de la Comunicación*, pàg. 57-74, Universidad de Castilla-La Mancha, 2013.

A tall de conclusió, quin va ser el paper de l'església en el trànsit entre l'Antic i el Nou Règim i com es posicionà durant la Guerra del Francès?

Com hem vist, la institució de l'església, majoritàriament, adoptà un posicionament ancorat al passat, lligat a l'Antic Règim, defensors de la monarquia absolutista i l'aristocràcia. D'altra banda, la lluita contra els francesos, entesa com a croada, atià la resistència i la lluita armada, com a eina de llibertat contra la invasió i la submissió a Napoleó, qui agressolava els valors de la Revolució Francesa i el liberalisme, sovint entès com a disruptor dels privilegis de classe. Poques foren les veus il·lustrades que mantingueren el contrari, per bé que hi hagueren, tant de bisbes com de clergues, les quals, des de les Corts, la premsa o altres institucions i societats patriòtiques maldaren per a promoure un canvi del sistema, tocat al flanc ja en aquell temps, però encara prou vigorós per a sostenir els embats de la història.

Entre el 1812 i el 1813, un cop sentenciada la Constitució, hi hagueren intents de reforma de les institucions religioses, no reeixits. Els casos testimonials de clergues liberals i llurs lluites tampoc no decantaren la balança. Òbviament, si Ferran VII hagués jurat la Constitució les rissagues del segle XIX haguessin estat unes altres.

Les llengües emprades a Catalunya a la premsa entre els anys 1792-1814

Premsa i literatura són mecanismes d'expressió que usen la paraula, impresa o manuscrita per a comunicar fets, idees, creacions intel·lectuals, opinions, etc. Són plataformes a través de les quals s'han expressat les "forces vives" de la societat. Sovint la promiscuïtat en l'ús de la premsa per part de la literatura, o a l'inrevés, ha marcat els eixos de col·laboració entre una i l'altra, fins a definir els trets particulars de cadascuna d'elles. Amb tot, configuren vies d'expressió ben diferenciades: el període estudiat no és pas cap excepció.

Molas (1968)[4058] va definir bona part dels corrents de creació literària de finals del segle XVIII i inicis del segle XIX, com a continuadors de la Il·lustració, la tradició barroca, o rococó, és a dir: una literatura de caràcter festiu, o piadosa, ancorada al passat. Al costat d'aquesta literatura, hi trobaríem una altra de minoritària que enllaça, pràcticament, l'estètica neoclàssica amb la romàntica, com alguns poemes d'Ignasi Ferreres.

Si una de les característiques de tota època de crisi i evolució és l'aiguabarreig d'influències estètiques, el període que ens ocupa, agreujat pels episodis historico-socials és, en aquest sentit, un clar exemple. Encara hi ha pocs estudis globals que analitzin en profunditat i n'elaborin doctrina del pas entre les estètiques pervivents al segle XVIII i els temps moderns, en què l'escriptor és elevat a la categoria de creador i artífex responsable de l'obra, el Romanticisme.

Hi ha una enorme necessitat de recerca de manuscrits, o impressions que encara dormen als arxius i que ens cal alliberar de l'oblit,[4059] fins i tot, caldria forçar alguns de patrimonials[4060] que actualment són infranquejables i, al mateix temps, vindicar i exhumar a fons alguns altres de coneguts. En definitiva, poder conèixer les manifestacions literàries que veieren la llum a la fi de l'Antic Règim perquè, de ben segur,

[4058]Molas, J. *Poesia neoclàssica i pre-romàntica*, Edi 62, Barcelona, 1968. Ens diu que una obra religiosa d'Ignasi Ferreres: *Soliloqui de Caifàs*, insinuà plantejaments pre-romàntics.

[4059]El fons de la Baronia de l'Eramprunyà, des d'època medieval fins al segle XIX és, encara, un veritable desconegut.

[4060]El fons patrimonial del marquesos de Barberà, al castell de Vilassar de Dalt, amb més de 8.000 pergamins, centenars de lligalls en paper, 300 llibres i 70 manuscrits, essent un dels arxius privats medievals més importants de Catalunya. També, el del castell del Papiol, actualment custodiat per la família Rocamora, que guarda el fons de Ramon Llàtzer de Dou, entre d'altres.

només en coneixem una part. Ens cal avançar-hi més per tal de conèixer a fons aquell temps.

Entre el 1768, data de la Reial Cèdula de Carles III en la qual s'imposà en exclusivitat la llengua castellana a l'ensenyament a totes les escoles del regne, i, com a conseqüència, el català reculà fins a les classes baixes, fins a la pràctica substitució cultural. Per bé que hi hagué una consciència de país i de pertinença, la qual es desenvolupà amb estudis històrics promoguts per la Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona i per autors com Ignasi Ferreres i la seva *Apologia de la llengua cathalana* (1779-1780).

També, hi hagueren altres elogis de la llengua catalana, com la gratulatòria a la Reial Acadèmia de Bones Lletres, escrita per Gabriel Casanova,[4061] i també en estudis gramaticals i lingüístics, al llarg del segle XVIII, com la gramàtica catalana de Joan Petit i Aguilar, i fins l'*Apologia de la llengua cathalana* de Ballot, publicada per Francesc Piferrer, el 1814-1815.

Hi hagué, doncs, una preocupació per la normativització del català i un retorn a l'estudi dels clàssics grecs i llatins: August, Virgili, Horaci, etc., defensats per Benet-Maria de Maguerola i de Castellví,[4062] en un discurs a la Reial Acadèmia de Bones Lletres, el 1795, o el de Josep de Calassanç i Sisó, el 1796, sobre el naixement de la poesia clàssica a Roma i les qualitats que ha de tenir tot bon poeta.

També, Antoni Febrer i Cardona al pròleg de la traducció de les *Fabulae Aesopiae* de Fedre, el 1808, entre altres.

A finals del segle XVIII, l'ús del català literari es reduí a proclames impreses al llarg de la Guerra Gran, o bé a literatura popular. També hi hagueren algunes cartes pastorals, com la del bisbe de Barcelona, Sitjar, en català i adreçada a la Pia Almoina, el 1796:[4063]

[4061] Campabadal, M. *El pensament i l'activitat literària del set-cents català, 1700-1823*, Vol. I, Barcelona, 2003, pàg. 128.
[4062] Ibíd. Pàg. 191.
[4063] BNC. Reserva, Fullets Bonsoms, núm. 4.986.

L'ús social del català, a la fi de l'Antic Règim, a causa de l'analfabetisme i la vitalitat de la llengua popular fou notable, idea sostinguda per Sales (1945),[4064] qui parla de Renaixença literària, ja en aquells anys.

La llengua dels documents notarials fou el castellà, però no únicament, també hi hagueren moltíssims protocols en català. També, els documents parroquials: naixements i defuncions, casaments, baptismes, etc., foren en la llengua pròpia; i els documents gremials notarials que fan referència als llibreters i impressors, de la ciutat de Barcelona.[4065]

Així, doncs, les publicacions literàries en català tingueren un component popular molt important, com ara les efemèrides en ocasions significades, com en l'arribada dels reis a Barcelona, el 1802, plecs solts, fulls volanders, etc.

Arran de la Guerra Gran, i del desencís de la burgesia catalana davant la ineficàcia del Govern de la monarquia i de la greu crisi econòmica,[4066] les apologies i les crides a l'ús de la llengua pròpia hi sovintejaren.

Aquest ús de la llengua, en iniciar-se la Guerra del Francès, decau, segons Marfany,[4067] a causa de la idea imposada però acceptada que la llengua del país és la castellana, és a dir, que el castellà és la llengua dels catalans. Continua dient-nos que el liberalisme anava associat al nacionalisme, en aquell cas, espanyol. En aquest sentit, Antoni de Capmany

[4064]Sales, J. "Les guerres del Francès i la renaixença literària", *Quaderns de l'Exili*, any III, número 14, juliol-agost, 1945.

[4065]AHCB. Fons Gremis Generals, Llibreters i Impressors, Caixes 4 i 5.

[4066]Canher, Max. *Literatura de la revolució i la contrarevolució (1789-1849)*, Barcelona, 2002, pàg. 272-274.

[4067]*Història de la literatura catalana*. Vol. V "Literatura contemporània (I). El Vuit-cents", dirigit per Enric Cassany i Josep M. Domingo, pàg. 24 (Joan-Lluís Marfany), Barcelona, 2018.

primer i, Antoni Puig i Blanc després, des de les Corts de Cadis, sentenciaren que Catalunya hauria d'abandonar la seva llengua provincial.[4068]

D'altra banda, les institucions, com la Junta de Comerç,[4069] patrocinaren diverses publicacions històriques d'exaltació del passat. També, les acadèmies literàries, com la de Bones Lletres,[4070] per bé que la seva aportació literària fou minsa. En canvi, les "acadèmies" o tertúlies de l'època, com ara les organitzades per llibreters, com Ribes o Surià, les burgeses o aristocràtiques que reunia el baró de Maldà, o bé les populars, sobretot, conegudes a través del *Diario de Barcelona*, i del pare Ferrer,[4071] pel que fa a la ciutat Comtal, sí van fer possible la continuïtat en l'ús del català, com també els diaris personals de Maldà, del comte de Creixell i molts altres.

Ben probablement, a territoris centrals i perifèrics de Catalunya, l'ús del català encara fou més viu. Amb tot, la cultura del llibre tingué un pes considerable en la castellanització de la cultura escrita del país, malgrat que els impresos menors, com ara goigs, oracions i estampes destinats a un públic poc il·lustrat foren escrits sempre en català,[4072] com també bona part de la correspondència personal i les representacions teatrals populars.

A tall de mostra, presentem alguns escrits en català per tal d'evidenciar l'ús social de la llengua, com ara una carta escrita pels obrers d'una església parroquial de Barcelona, adreçat al capellà, senyor Ramon per a què porti atxa encesa i participi en la processó de portar la comunió als malalts, el 1800,[4073] o bé el full volander de la infermeria de la

---

[4068]Ibíd. Pàg. 64 (Josep Maria Domingo).

[4069]Iglésies, Josep. *Síntesi de la Junta de Comerç de Barcelona, 1760-1847*, Episodis de la Història, 119-120, Rafael Dalmau, editor, Barcelona, 1969. Ens diu que Duhesme, el maig de 1808, exigí a la junta de Barcelona la xifra de 150.000 rals. També que, el 15 de juny de 1808, hagué de repartir entre els comerciants 30.000 duros, i el 28 de juliol demanà 6.000 pesos forts a l'intendent, amb la qual cosa es buidà la caixa i es traslladà a Vilanova i la Geltrú, mentre, a Barcelona, Duhesme, feu una junta intrusa.

[4070]Alcoberro i Pericay, Agustí; Campabadal i Bertran, Mireia (2006). *La Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona en el segle XVIII. L'interès per la història, la llengua i la literatura catalanes*; Barcelona: Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona, Estudis Romànics, [en línia], 2008.

[4071]AHPB. Barcelona, notari Josep Pons, manual de 1833, 1218/12, folis 92 v-106 v. Inventari del llibreter i impressor Agustí Roca i Cerdà. El diari de l'ocupació *Barcelona cautiva* encara es venia a la ciutat el 1833.

[4072]De Burgos, Francisco Javier. *Imprenta y cultura del libro en la Barcelona del setecientos*: *1680-1808*, 2 vol., tesi doctoral dirigida per Ricardo García Cárcel, Facultat de Lletres, Universitat Autònoma de Bellaterra, 1993, pàg. 266.

[4073]BNC. Reserva, Fullets Bonsoms, núm. 21.429.

Mercè, amb llurs normes d'accés o *Advertencias* per als germans de l'orde dels carmelites descalços:[4074]

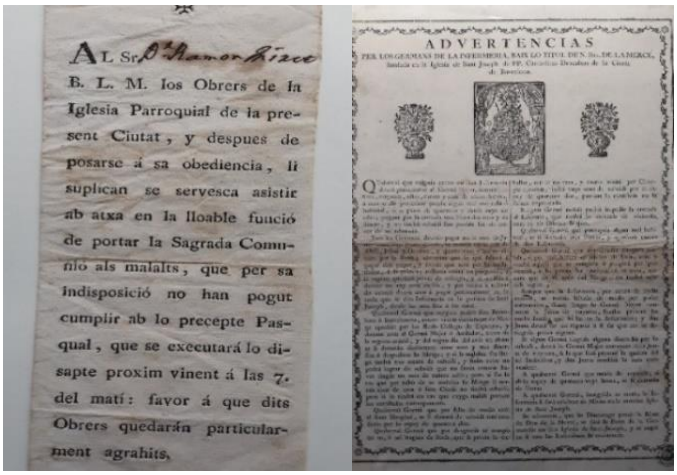

AL Sr. D. Ramon Rizo

B. L. M. los Obrers de la Iglesia Parroquial de la present Ciutat, y despues de posarse á sa obediencia, li suplican se servesca asistir ab alxa en la lloable funció de portar la Sagrada Comunió als malalts, que per sa indisposició no han pogut cumplir ab lo precepte Pasqual, que se executará lo dissapte proxim vinent á las 7. del matí: favor á que dits Obrers quedarán particularment agrahits,

ADVERTENCIAS

PER LOS GERMANS DE LA CONFRERIA, BAIX LO TITOL DE N. SRA. DE LA MERCE, fundada en la Iglesia de Sant Joseph de PP. Carmelitas Descalsos de la Ciutat de Barcelona.

Q

El 1806,[4075] hi hagué la publicació de la tarifa de l'impost de la lleuda, a Tortosa i altres llocs de Catalunya, en català:

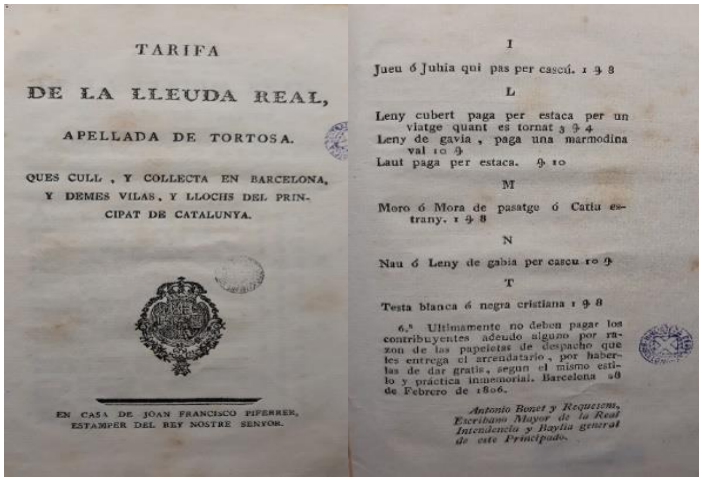

TARIFA

DE LA LLEUDA REAL,

APELLADA DE TORTOSA.

QUES CULL, Y COLLECTA EN BARCELONA, Y DEMES VILAS, Y LLOCHS DEL PRINCIPAT DE CATALUNYA.

EN CASA DE JOAN FRANCISCO PIFERRER, ESTAMPER DEL REY NOSTRE SENYOR.

I

Jueu ó Juhia qui pas per cascú. 1 9 8

L

Leny cubert paga per estaca per un viatge quant es tornat 3 9 4
Leny de gavia, paga una marmodina val 10 9
Laut paga per estaca. 9 10

M

Moro ó Mora de pasatge ó Catiu estrany. 1 9 8

N

Nau ó Leny de gabia per cascu 10 9

T

Testa blanca ó negra cristiana 1 9 8

6.ª Ultimamente no deben pagar los contribuyentes adeudo alguno por razon de las papeletas de despacho que les entrega el arrendatario, por haberlas de dar gratis, segun el mismo estilo y práctica inmemorial. Barcelona 28 de Febrero de 1806.

Antonio Bonet y Requesens, Escribano Mayor de la Real Intendencia y Baylia general de este Principado.

El 3 de maig de 1813,[4076] trobem rogatives manades a totes les esglésies de Barcelona pel vicari general, per a evitar el mal temps, signada per B. L. M. de V:

[4074]Ibíd. Núm. 21.051.

[4075]Ibíd. Núm. 6.744.

[4076]ADB. *Registra Communion*, 1792-1814.

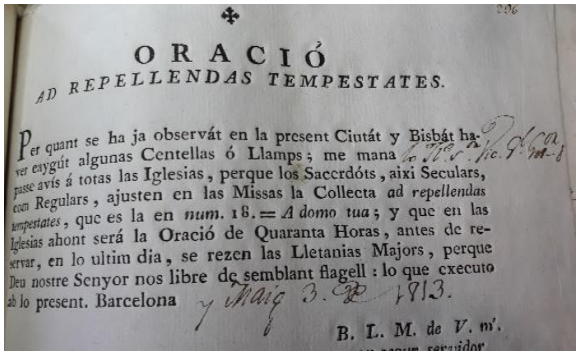

ORACIÓ
AD REPELLENDAS TEMPESTATES.

Per quant se ha ja observát en la present Ciutát y Bisbát haver caygút algunas Centellas ó Llamps; me mana passe avís á totas las Iglesias, perque los Sacerdóts, aixi Seculars, com Regulars, ajusten en las Missas la Collecta *ad repellendas tempestates*, que es la en *num.* 18. = *A domo tua*; y que en las Iglesias ahont será la Oració de Quaranta Horas, antes de reservar, en lo ultim dia, se rezen las Lletanias Majors, perque Deu nostre Senyor nos libre de semblant flagell: lo que executo ab lo present. Barcelona y Maig 3. de 1813.

B. L. M. de V. m.

Pel que fa als periòdics, sostenim la idea que, almenys uns quants diaris foren una premsa *moderna* i, en aquest sentit, diem que moltes de les creacions literàries apareguts al període a les planes dels diversos diaris suposaren les darreres aportacions estètiques en tots els gèneres: hi trobem narracions, poesia, teatre,[4077] literatura culta, popular, etc; obres que ens acosten, sens dubte, a la posterior Renaixença literària.

La llengua de la premsa fou, bàsicament en castellà, a causa d'un circuit preexistent de reimpressió i la importància del comerç colonial -cabdal per a l'economia de les impremtes,- però no únicament. Hi hagué escrits de tota mena en la llengua pròpia, apareguts a la premsa, es donaren sobretot durant el període de la Guerra del Francès, però ja el 1795, des de les planes del *Correo de Gerona*, es publicaren durant els 52 números que durà la publicació, unes *Memorias de Cataluña*, destinades a la recuperació del passat històric del Principat: "[...] hom hi percep amb claredat una guspira de catalanitat inqüestionable".[4078] Al nostre parer, també assumim aquests mots. Pel que fa a les altres afirmacions de De Puig i Oliver respecte que fou el redactor del diari, Josep-Felip D'Oliver, qui va escriure les *Memorias* [...], com a refutació de la *Crónica* de Jeroni Pujades, us remetem a l'apartat Segon d'aquest estudi, de compilació i classificació de la premsa: *Correo de Gerona*, en què parlem al respecte.

La premsa patriòtica de Girona, Vic i Manresa conté un bon recull de sonets, dècimes, i poemes en català, posats al servei de la reafirmació patriòtica i del rebuig a l'invasor; també, hi hagueren poemes, aportacions literàries i altres escrits en molts periòdics patriòtics i napoleònics.

[4077] Suero Roca, M. T. *El teatre representat a Barcelona de 1800 a 1830*, Diputació de Barcelona, Barcelona, 1987.

[4078] De Puig i Oliver, Lluís Maria. *Girona francesa, 1812-1814*, Girona, 1976.

Pel que fa a la promiscuïtat en l'ús de les llengües, el període de temps que abraça des del 1792 fins el 1807, està caracteritzat per l'aparició d'un tipus de premsa que encara podem considerar com a la fi de la Il·lustració.

Fou una premsa d'abast reduït, tant de tiratge com en l'espai (llevat del *Diario de Barcelona*). Aquestes publicacions -sobretot arran de la Guerra Gran, 1793-1795-, van incloure-hi força poemes i algun text escadusser en llengua catalana i la polèmica sobre l'ortografia de la llengua apareguda a les planes del *Diario de Barcelona*, al llarg del 1796. Amb tot, foren publicacions esparses damunt la llengua castellana, emprada generalment a la premsa, en aquells anys. Nogensmenys, l'ús de la llengua catalana hi fou evident i, per tant, constitueix un símptoma clar de vitalitat de la llengua pròpia.

Durant la Guerra del Francès, 1808-1814, ja podem parlar plenament de promiscuïtat en l'ús de les llengües: hi hagué premsa en llengua castellana, catalana, francesa, amb diverses combinacions: català, castellà, castellà i català, castellà i francès, català i francès, i fins i tot amb incursions d'escrits, o cartes en anglès, italià i llatí.[4079]

Sabem per les planes del *Diario de Barcelona* que, el 9 de març de 1811, hi hagué la notícia d'un jove, a Barcelona, que no sabia parlar sinó en català, fet curiós, però significatiu del coneixement del castellà i de la vigoria de la llengua, aleshores.

També, el 1812, el 8 de setembre, a l'apartat *Asunto del Día,* es recull una dita en castellà, traduïda al català: *El que malas mañas ha, tarde o nunca las perdera,* i en català: *Cabra avesada a saltar, salta i saltara*. El 20 de desembre del mateix any, hi hagueren diverses cartes en català, com la de Joan Buc i Miguel, des de Calella, que parlen de coses diverses.

Aquest ús de les llengües, cal entendre'l com l'habitual de les publicacions periòdiques perquè hi ha diaris, també monolingües (la majoria, en castellà) que admeten poemes, cartes, etc., en d'altres llengües al·lògenes: francès, anglès, castellà -aquesta en procés de substitució de la pròpia-, i el català que ara i adés brolla com a símbol de catalanitat, o com a ús propi del país.

[4079] *Diario de Gerona*, diumenge 19 de novembre de 1809, a la contraportada. *El Patriota Ausonense*, 8 d'agost de 1813.

La promiscuïtat lingüística a la premsa fou exercida de manera diferent per cada bàndol. Les publicacions en què el català fou majoritari, o única llengua, vingueren de la mà dels napoleònics, gràcies al corregidor de Girona, l'afrancesat liberal i catalanista Tomàs Puig.

Les llengües emprades a la premsa, doncs, foren diverses, i abraçaren els anys 1810-1814, amb llenguatge clar i planer. L'ús de la llengua pròpia fou prou important en conjunt perquè encara el català era, aleshores, la llengua comuna pel que fa a les relacions socials i quotidianes. El país encara era monolingüe, a causa de diversos factors com l'alt nivell d'analfabetisme o, senzillament, perquè el grau de substitució estava restringit als àmbits oficials, bàsicament. L'ús del català a la premsa fou un símptoma més d'aquesta realitat i, en temps de guerra, un aliat més contra l'enemic, atiat, a voltes, des de les dues bandes: francesos i afrancesats o patriotes.

A tall de conclusions, la premsa a la fi de la Il·lustració, 1792-1807, és escrita en castellà. En aquells anys, hi hagué la *Gazeta de Vich*, la *Gazeta de Gerona* i la *Gazeta de Barcelona*, però no hem pogut trobar cap escrit en català; tampoc al *Correo de Gerona*.

Pel que fa al *Diario de Barcelona*, hi hagué fins a 32 textos poètics en català, dues cartes i una polèmica sobre la llengua catalana; també, s'anunciaren sainets en la pròpia. Tot plegat, l'ús del català a la premsa patriòtica fou efímer i clarament supeditat a la llengua oficial i de prestigi, el castellà.[4080]

La premsa a la Guerra del Francès 1808-1814, conté escrits en diverses llengües: castellà, català, francès, anglès, llatí. El *Diario de Barcelona* (22 de març al 12 d'agost de 1810, fou publicat pels francesos en francès i català, en aquestes dates). Pel que fa a les publicacions només en català, al departament del Ter impulsades pel seu corregidor, l'afrancesat, liberal i catalanista Tomàs Puig, hi hagueren: la *Gaseta del Corregiment de Gerona* i la *Gaceta de Gerona*, totes dues afrancesades i escrites només en català, i la *Gazette de Gironne*, el primer número, corresponent al 2 de gener de 1812, en francès i català. Tots aquests diaris són premsa Napoleònica. Des del juny de 1810 i fins a l'acabament de la guerra hi hagué continuïtat en l'ús del català a la premsa afrancesada.

L'ús del francès al *Diario de Barcelona* i a la *Gazette de Gironne* fou molt important. Sabem que a les planes del *Diario de Barcelona*, el 1810: l'1 de desembre, dissabte, hi

[4080]Jorba i Jorba, Manuel. "Sobre la llengua catalana al final de l'Antic Règim. El Diario de Barcelona (1792-1808)", *Els Marges*, número 17, Barcelona, 1980.

hagué un avís del governador Mathieu als barcelonins, en francès. L'11 de desembre, decret en francès de l'intendent, sr. Luppée, sobre el comerç. El 14 de desembre de 1810, notícies de Tarragona, en francès. El 15 de desembre, proclama d'Augéreau als barcelonins, en francès.

El 1811, el 6 de maig, el *Diario de Barcelona*, conté la notícia que ahir es va publicar al *Diario* en francès i avui està traduïda al castellà.

El 28 de novembre de 1812, conté un Decret de Napoleó en francès, entre molts altres.[4081]

El 21 de gener de 1814, al *Diario de Barcelona* (*Diario del Gobierno de Cataluña y Barcelona*) hi ha una carta escrita en català, adreçada al redactor Igual, sobre l'entrada del patriotes a Vic i com els napoleònics ja no guerregen com abans.

La *Gazeta Militar y Política del Principado de Cataluña*, núm. 22, corresponent al dilluns, 15 de març de 1813, hi ha un escrit a dues columnes, a l'esquerra, en italià, i a la dreta, en castellà, sobre una carta de Pius VII, des de Fontainebleau, el 25 de gener de 1813, comentada pel redactor, qui diu que és una farsa i que tenen el Papa pres.

La resta de publicacions foren en castellà, bàsicament, però no únicament perquè les aportacions esparses de poemes, bans, cartes, proclames, etc, foren prou importants per a advertir la necessitat de publicar en la llengua pròpia i, alhora, per considerar el català, també, com a llengua de la premsa del període.

Constatem, per tant, que l'ús del català fou notori a molts periòdics, patriòtics i napoleònics, però, les dues publicacions exclusivament en la llengua pròpia foren franceses, a partir de 1810 i 1812, quan l'annexió de Catalunya a l'imperi es feu realitat. En aquest sentit, les doctrines socials del Nou Règim s'escolaren a les planes d'aquests diaris, ja que la forma no determina el contingut.

[4081] I molts més que són recollits a l'Annex, 2: Els textos literaris en d'altres llengües.

Aportació en to jocós de locucions, sàtires, paròdies, paradoxes, homofonies, onomatopeies i altres trops literaris publicats a la premsa

Ens ha cridat l'atenció l'ús de trops literaris emprats a la premsa, per diversos redactors, com també per alguns poetes, als seus versos publicats als periòdics. El periodisme incipient usà indiscriminadament d'aquests recursos com a mecanisme d'atracció de l'interès dels lectors.

El to jocós i satíric de la literatura popular s'emprà, ara i adés, als diaris, ja sigui en obres poètiques, o bé en el llenguatge periodístic dels redactors, per tal de cridar l'atenció o fer-ne burla dels contrincants.

Actualment, aquest tret no obtindria els fins desitjats perquè vivim, des de fa una colla d'anys, dins de la cultura visual, allunyada de la paraula i dels mots que transmetien la cultura, encabits a tall de ressò rítmic -reminiscència del Barroc-, per allò que quan hi ha crisi a tots els nivells, és quan reneixen els batecs més pregons de l'ésser humà.

Sobte trobar aquests "jocs de paraules" en un discurs que hauria de ser ben travat gramaticalment, però ens hem de situar en un context social en què la cultura era patrimoni de ben pocs i, en conseqüència aquests recursos estilístics foren molt emprats per allò què suggerien o connotaven.

Vegem-ne alguns exemples, sense ànim d'exhaustivitat:

-El ***Diario de Barcelona***, corresponent al 24 de novembre de 1802, publicà un poema d'Escorigüela amb aquest estirabots sonors:

-Pero si per dir: "Fem, fem!"

heu de dir després "Fam, fam!"

os dic que, en bona poesía,

fam, *fem*, no són consonants.

Pués *din*, *dan*, tampoc consonen;

y així vixcau sobre el cas,

y, si os proben per lo *din*,

negueu, des de luego, el *dan*.

-El ***Diario de Cervera***, núm. 36, corresponent al dissabte, 27 d'agost de 1808, pàg. 261-268, consultat a la BNC. Reserva, Fullets Bonsoms, conté: Notícia de Sevilla: amb una carta d'un vocal de la Junta Suprema del Regne: "*Rey Jusepillo* [...,]". Llenguatge despectiu.

-Núm. 64, corresponent al dimecres, 24 de maig de 1809, pàg. 261-264: Sevilla, *Orden del día, Napoleon en agonía*. Continuació del llenguatge satíric en relació a Napoleó.

-Núm. 79, corresponent al dijous, 8 de juny de 1809, pàg. 321-324. Carta d'un subscriptor, prop de Madrid, al redactor de la *Gazeta de Valencia*, on malparla del: "*Tío Pepe Botellas* [...]", extret de la *Gazeta* esmentada.

El tractament ofert al rei Josep Bonaparte, com a *Pepe Botella* i altres noms ridículs o ofensius foren habituals a la premsa del període.

-El ***Diario de Manresa***, núm. 99, [hauria de ser el 63] corresponent al dimarts, 23 d'agost de 1808, conté un escrit sobre la *Escuela Malapartiana*. El trobem al Manuscrit 395 de la BUB.

-Núm. 195, corresponent al 20 de juliol de 1809, conté un exemplar paradigmàtic de la identificació maniquea de Napoleó amb el Diable: *Gazeta del Infierno*,[4082] del 13 d'agost de 1808, imprès a: "*Con licencias necesarias, m. s. G. Del C*", i signat per T de la V.

-La Abeja. Gazeta de Barcelona, diari afrancesat sortit l'agost de 1809, de la mà d'Igual, contenia un subtítol ben significatiu: "*Colección periódica de producciones, pensamientos, maximas, agudezas, extractos, sentencias, relaciones, noticias y demas particularidades curiosas en toda especie de literatura, en poesía ó en verso, por D. M. A. I. B.*" (Don Manuel-Andreu Igual i Bosc).

-La Abeja. Gazeta de Barcelona, a l'exemplar, amb el núm. tallat corresponent al 4 d'octubre de 1809, de vuit pàgines, hi ha una crítica del redactor Igual contra els comunicats insurgents, com el publicat a Jaén, el 16 d'gost de 1809, amb paraules com: "*Venegas, Cuesta i Wellesley querían sacar al rei José de Madrid, pero*: *tururut*!".

[4082]Gómez Imaz, M. *Los periódicos durante la Guerra de la Independencia (1808-1814)*, Madrid, 1910, pàg. 159.

-El ***Diario de Igualada***, únic exemplar corresponent al 15 de setembre de 1808, està escrit en to jocós i ple de locucions i onomatopeies:

"*España 20 y 10 del que viene.*

[...] *Entrara montado en un caballo clavileño igual al que Don Quixote de la Mancha tubo para volver á su Reyno, á la princesa Micomicona, el qual Reyno había usurpado el gigante Pandafilando*; *ó bien entrara con un carro tirado por bueyes al lado de Don Quixote, acompañado de Sancho, el Canónigo, Cura y Barbero*; *se le hara una iluminación de aquellos gusanos que relucen de noche, y con la música de pitos, panderos, y caracoles, sera conducido en un cadalso, por manos de su ministro al Verdugo que le hara besamanos con su señora Guillotina.*

La grande epidemia [...] *se han compuesto unas divisiones de corazeros, de modo que los que salieron de francia descorazonados*[...].

La gazetas de Madrid nos han traído el número de tropas francesas que han entrado en España, es preciso nos digan las que saldran".

"[*Papa Segovia*,] *20 de hoy*."

"*Igualada, 40 del que viene.*

A imitación de algun pueblo que ha hecho cañones de madera de encina para ir contra los franceses, en otra los niños de Escuela han compuesto unos cañones de caña que sufren solamente un tiro [...]."

"*Bando*:

Se hace saber al público que qualquiera que quiera recoger los pellejos ó cuerpos de los franceses que han muerto en esta guerra para caxas de tambor que resuenen por todo el mundo, para pergaminos, para zapatos, y para las oficinas de zurzadores acudan á desollarlos, que se les daran de valde.

[...] *se hagan* [*collas*] *ó grupos de tercios de Josepetes, Juanetes, Rafaeletes, Francisquetes, y demas garrigarraquetes*" [o *quiquiriquetes*]."

"*Barcelona, 10 del otro lado.*

[...] *El general Lechi ha hecho publicar una voz con todo secreto, que dice que qualquiera que le quiera hacer un abono para la otra vida se le dara una gratificación*."

"*Otro mundo, 15 del que empieza.*

Los varios franceses que han pasado á la otra vida desde su entrada en España hasta el día de hoy, han presentado un Memorial á los Santos, se les dé un pedazo ó rincón del Cielo, ó estar debajo una escalera para servir de pomos, pero como ellos en esta vida destrozaron sus imagenes quitandoles brazos, cabezas y orejas no han dado oídos á los suplicantes, y viendo frustrada su esperanza recorrieron á los abismos para ser admitidos, rogando que como aliados los admitieran en sus fortalezas, representando que van á auxiliarlos com han hecho á la España, que los ganaran sendos Reynos y victorias porque son invencibles sus tropas".

"*Respuesta de la Junta de Tinieblas á las tropas de Bonaparte*

[...] *se cumpla lo mandado en este nuestro Real pozo del abismo, á los 10 de esta semana=Luzbel=Lucifer=Satanas=Astarot, por acuerdo de la junta Cornuelo* [*cornivelo*]".

-Diario Napoleónico de hoy martes/de hoy domingo, aciago para los franceses y domingo feliz para los españoles. Primer año de la libertad, independencia y desgracia de Bonaparte, del abatimiento de la Francia y salvación de la Europa, y último de la tiranía napoleónica.

Per bé que no l'hem considerat com a premsa, afegim aquí aquest *Diario Napoleónico*..., del 26 de novembre de 1808,[4083] que fa referència a la batalla de Bailèn, guanyada el 19 de juliol de 1808. Es tracta d'una sàtira contra Napoleó i contra Godoy que conté el vocabulari jocós i satíric emprat als diaris: *San Napoleón*: "[...] *canonicen á Bonaparte a sablazos*".; *Excomunión papal en París para todos los bonapartistas*: [...] *aguiluchos, buitres, alcotanes, lechuzas, buhos, cuervos, grajos y demas avechuchos trasnpirenaicos.*; *Observaciones astronómicas*: [...] *pero en su lugar influye poderosamente en el emisferio Ibérico el planeta Marte, y en el nuevo llamado Palas en todas las mugeres españolas*".

[4083]BNC. Reserva, Fullets Bonsoms, núm. 10.663.

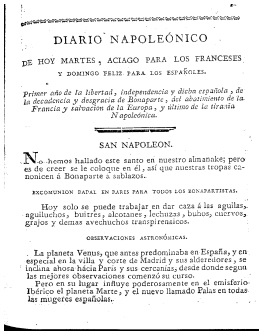

DIARIO NAPOLEÓNICO

DE HOY MARTES, ACIAGO PARA LOS FRANCESES Y DOMINGO FELIZ PARA LOS ESPAÑOLES.

Primer año de la libertad, independencia y dicha española, de la decadencia y desgracia de Bonaparte, del abatimiento de la Francia y salvacion de la Europa, y último de la tiranía Napoleónica.

SAN NAPOLEON.

No hemos hallado este santo en nuestro almanake; pero es de creer se le coloque en él, así que nuestras tropas conozcan á Bonaparte á sablazos.

EXCOMUNION PATAL EN PARIS PARA TODOS LOS BONAPARTISTAS.

Hoy solo se puede trabajar en dar caza á las águilas, aguiluchos, buitres, alcotanes, lechuzas, búhos, cuervos, grajos y demas avechuchos transpirenaicos.

OBSERVACIONES ASTRONÓMICAS.

La planeta Venus, que antes predominaba en España, y en especial en la villa y corte de Madrid y sus alderedores, se inclina ahora hácia Paris y sus cercanías, desde donde segun las mejores observaciones comenzó su curso.

Pero en su lugar influye poderosamente en el emisferio Ibérico el planeta Marte, y el nuevo llamado Palas en todas las mugeres españolas.

-La ***Gazeta Militar y Política del Principado de Cataluña***, núm. 121, corresponent al dimecres, 16 d'octubre de 1811: *Gazeta Extraordinaria del Principado de Cataluña*, hi hagué un escrit irònic sobre els francesos: "[...] *continua la representación harmónico-militar* [...] *tragicomedia titulada*: *Elevación aerostatica y profunda humillación de los franceses en el castillo de Bellpuig*".

-La tardor de 1813, la *Gazeta* publicà un rodolí popular: "*Lo baró de Erolas és un joc de bolas. El Gay no hi arriva mai. En Manso, fa el ganso y en Milans ja no ataca com abans*".[4084]

-La ***Gazette de Gironne***, núm. 56, corresponent al diumenge, 12 de juliol de 1812, *Espectaculo*, amb la corresponent crítica teatral, escrita amb ironia: "*Sección de los malos actores*: [...] *para un actor que* [...] *tres mil palos en los piés. Cuando una actriz sube a escena, almenos tendra que saberse 1/6 de su papel* [...]." També criticà l'apuntador, qui serà castigat pel *Código Penal Chinesco*.

-El ***Noticiero de Vich***, s'anuncià uns dies abans del 15 de setembre de 1811 (data de la sortida del diari), hi sortí un full volander en què anunciava la propera sortida d'aquest periòdic *Anuncio*, amb llurs característiques, com ara que s'hi publicaran discursos: "*cortos y graciosos*", ja siguin en prosa o en vers per tal d'enardir els ànims dels combatents i el patriotisme:

[4084]Ibíd. Pàg. 126.

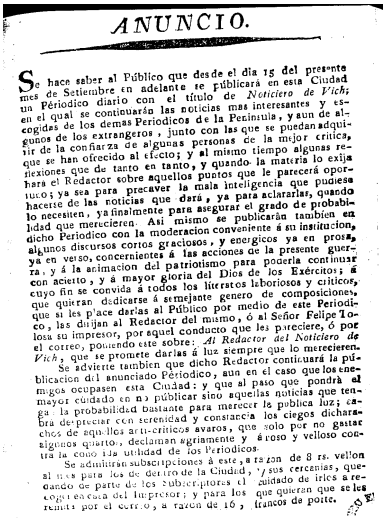

ANUNCIO.

Se hace saber al Público que desde el dia 15 del presente mes de Setiembre en adelante se publicará en esta Ciudad un Periodico diario con el título de *Noticiero de Vich*; en el qual se continuarán las noticias mas interesantes y escogidas de los demas Periodicos de la Peninsula, y aun de algunos de los extrangeros, junto con las que se puedan adquirir de la confianza de algunas personas de la mejor crítica, que se han ofrecido al efecto; y al mismo tiempo algunas reflexiones que de tanto en tanto, y quando la materia lo exija hara el Redactor sobre aquellos puntos que le parecerá oportuno; ya sea para precaver la mala inteligencia que pudiese hacerse de las noticias que dará, ya para aclararlas, quando lo necesiten, ya finalmente para asegurar el grado de probabilidad que merecieren. Asi mismo se publicarán tambien en dicho Periodico con la moderacion conveniente á su institucion, algunos discursos cortos graciosos, y energicos ya en prosa, ya en verso, concernientes á las acciones de la presente guerra, y á la animacion del patriotismo para proseria continuar con acierto, y á mayor gloria del Dios de los Exércitos; á cuyo fin se convida á todos los literatos laboriosos y criticos, que quieran dedicarse á semejante genero de composiciones, que si les place darlas al Público por medio de este Periodico, las dirijan al Redactor del mismo, ó al Señor Felipe Tolosa su impresor, por aquel conducto que les pareciere, ó por el correo, poniendo este sobre: *Al Redactor del Noticiero de Vich*, que se promete darlas á luz siempre que lo merecieren.

Se advierte tambien que dicho Redactor continuará la publicacion del anunciado Periodico, aun en el caso que los enemigos ocupasen esta Ciudad: y que al paso que pondrá el mayor cuidado en no publicar sino aquellas noticias que tengan la probabilidad bastante para merecer la publica luz; cubra de desprecio con serenidad y constancia los ciegos dicharachos de aquellos anti-criticos avaros, que solo por no gastar algunos quartos, declaman agriamente y á roso y velloso contra la conocida utilidad de los Periodicos.

Se admitirán subscripciones á este á razon de 8 rs. vellon al mes para los de dentro de la Ciudad, y sus cercanias, quedando de parte de los subscriptores el cuidado de irlos á recoger en casa del Impresor; y para los que quieran que se les remita por el correo, á razon de 16, francos de porte.

-Núm. 267, corresponent al diumenge, 9 d'agost de 1812, pàg. 1.264-1.266, conté notícies d'A Corunya, 5 de juny de 1812, amb fina ironia sobre Napoleó, i Josep Bonaparte, titllat de "*Pepe Botella*".

-***El Patriota Ausonense***, núm. 275, corresponent al dissabte, 20 de novembre de 1813, pàg. 1149-1152: *Artículo comunicado*: "*El señor editor, enternecido por el duelo del diarista de Reus sobre la muerte del sr, Mexía, ha querido consolarle* [...]", décima absolutament irònica (10 versos), signada per D. V. S.-P. P.:

El señor Mexía murió

y murieron los demas:

Mexía murió: *aquí no hay mas,*

sinó que Mexía Murió,

y murieron los demas,

no hizo Mexía nada mas

que los demas que murieron,

murió él como los demas.

-El ***Diario Político y Mercantil de la Ciudad de Tarragona***, núm. 112, corresponent al diumenge, 13 de març de 1814, hi ha un escrit signat per *El Tantalo de la observancia constitucional,* qui fa una crítica severa al redactor, Pujol, per ser constitucionalista: "[...] *patarrabist, patarrabast..., ta! ta! ta! cachasa*!".

Li critica que no ha observat les lleis de la Constitució mateixa quan ha imprès la proclama no autoritzada pel governador: "*Qué Constitución ni qué niño muerto?*".

Aquesta aportació donaria per molt més, ja que l'ús de la ironia i la sàtira foren comuns a la premsa estudiada. L'expressió burlesca augmentada per les onomatopeies i altres figures de pensament també foren emprades assíduament al teatre de sainet i de crítica social, com també als poemes i escrits literaris diversos.

Quarta part: edició de textos literaris[4085] en llengua catalana publicats a la premsa

Hem pretès una compilació exhaustiva dels textos poètics apareguts a la premsa del període estudiat, en llengua catalana. Aquest fet s'encavalla amb la publicació d'alguns poemes escrits per altres autors i en un altre context, fet que no invalida la nostra compilació, ja que es tracten de textos publicats als periòdics.

Al final, també hi hem encabit altres textos en llengua catalana que exemplifiquen l'ús de la llengua pròpia, apareguts a la premsa, com ara proclames de guerra, vendes de propietats, cartes personals o documents administratius, sense ànim d'exhaustivitat.

Hem fet, doncs, dues parts. La primera aplega l'estudi dels textos poètics i la segona els textos no literaris. Els hem ordenat cronològicament, és a dir per diaris, però si un periòdic té més d'un poema o text, els hem encabit a continuació.

Raabe (1989)[4086] afirmava que la difusió i els efectes de la Il·lustració anaren estretament lligats amb la lletra impresa, és a dir que sense el concurs de la impremta, dels llibres i dels diaris no hi hagués hagut aquest procés.

-Al *Diario de Barcelona*, entre el 1792 i el 1808, s'hi publicaren textos literaris. La majoria d'ells, fins el 1800, són sonets en lloança de les tropes catalanes durant la Guerra Gran i de llurs fets de guerra, com ara "letrilles" i dècimes costumistes.

Els primers poemes són sobre la Guerra Gran: exemplar núm. 187, corresponent al 6 de juliol de 1793, pàg. 773-774, hi hagué tres sonets inspirats en la presa del castell de Bellaguarda, un d'ells en català. Al núm. 190, corresponent al 9 de juliol de 1793, un sonet atribuït per Víctor Balaguer al nebot de l'abat Benet Massip, del monestir de Sant Pere de Galligants, per bé que Jorba (1971), en desconfia. Al núm. 353, corresponent al 19 de desembre de 1793, hi sortiren tres dècimes en català, pàg. 1437-1438: *A la derrota*

[4085]Per a ser més exactes, tot i que la majoria són, efectivament, textos literaris, n'hi hem afegit altres en la nostra llengua, amb la intenció de fer constar la majoria de textos en català a la premsa.

[4086]Raabe, Paul. "La Ilustración y la letra impresa", *La Ilustración a España y Alemania*, Antrophos, Barcelona, 1989, pàg. 199-211.

dels francesos del dia 7 de desembre, la *Segona* i la *Tercera*. Tots aquests poemes han estat treballats, com altres fins el 1800, per Jorba (1971).[4087]

Díaz-Plaja (1933)[4088] i, sobretot, (Jorba, 1971) estudià els 32 poemes publicats al *Diario de Barcelona*, entre el 1792 i el 1800: "letrilles" i dècimes costumistes en català -amb 10 autors identificats-, i dues cartes -també, d'autors identificats-: una adreçada a l'editor, una altra bilingüe; un sonet, una nota, dos poemes més, un de bilingüe i l'altre de trilingüe i, també, la polèmica sobre l'ortografia catalana, iniciada per un tal: *Lluch Cap Cigrany*, és a dir, Josep-Pau Ballot,[4089] l'any 1796.

Dels 32 textos poètics, 2 porten pseudònim: la *Madama de la X* (VIII) i *Yo* (XVI), i un altre és signat per D. R. F. (III), 5 més per S. A. L. A (VI, VII, X, XVIII i XXII), 5 per J. G. F y C, àlies el Català (IV, IX, XII, XIV i XX), un altre per Dr. V. M. (XI), i per S. O. L. V. S. (XXIV), per M. J. y B. (XXV), i per A. J. A. y T. (XXVI); els 15 restants són anònims.

El poema XVI, signat per *Yo*, és atribuïble a Josep Pla i Mitjà, membre de la Reial Acadèmia de Bones Lletres, el 1730, i mort el 1760.[4090]

L'autor del núm. XV es pot identificar amb certesa amb Ignasi Ferreres.[4091]

L'autor del poema XVII pot ser un tal Sants, citat al poema, versos 117 i 138, el qual podem atribuir a Joan de Sants i Barutell, qui ingressà a la Reial Acadèmia de Bones Lletres, el 1779.

L'autor de la dècima núm. XI, signada per V. M., la podem atribuir al metge Vicenç Mitjavila i Fisonell, mort el 1805. El *Diario de Barcelona* li reprodueix algun treball i esmenta el càrrec de metge honorari de la família reial (dies 27 i 28 de maig de 1799, el

---

[4087]Jorba i Jorba, Manuel. *Els textos poètics en llengua catalana del "Diario de Barcelona: 1792-1800"*, tesi de llicenciatura, inèdita, Barcelona, UB, 1971.

[4088]Díaz-Plaja, Guillem. "Una polèmica sobre el català a les darreries del segle XVIII", *Estudis Universitaris Catalans*, núm. XVIII, Barcelona, 1933, pàg. 184-208.

[4089]Faura i Pujol, Neus. *L'Apologia del idioma Cathala, d'Ignasi Ferreres. Notes sobre la societat Comunicació Literària*, tesi doctoral núm. 421 de la Universitat de Barcelona, setembre de 1976, dirigida per Antoni Comas. Ens diu que Ballot, a la seva *Apologia*, va tenir força influències de *l'Apologia* de Ferreres.

[4090]Miret i Sans, J. "Dos siglos de vida acadèmica", *Butlletí de la Reial Acadèmia de Bones Lletres*, número IX, Barcelona, 1917.

[4091]Molas, J. *Poesia neoclàssica i pre-romàntica*, Edi 62, Barcelona, 1968.

16 de novembre de 1800 i el 16 de març de 1801). També, són d'ell una carta signada el 5 de juliol de 1798 (V. Y de la M), i una oda llatina del 22 de desembre de 1798.

El text núm. VIII, signat per la *Madama de la X*, sembla atribuïble a Josep Robrenyo, ningú no ho ha desmentit, aleshores, tenia 15 anys (va néixer cap el 1780); el podem datar entre el 16 de febrer i el 9 de setembre de 1795, data de la publicació, perquè fa referència al nomenament de Pere-Nolasc de Móra, de l'Orde de la Mercè, com a bisbe de Solsona, i a la llarga polèmica que el fet hi ocasionà. *El Caballero de la Z*, possiblement, fou un altre pseudònim de Josep Robrenyo.

El poema núm. V, anònim, que fa referència a Josep Oriol, porta l'anagrama Llaviganol, qui fou un eclesiàstic de l'època.

El sonet del text núm. I: *A la pressa de Bellaguarda* no es pot atribuir al nebot de l'abat de Sant Pere de Gallicants, Bernat Massip, només pel fet que s'hagi trobat entre els seus papers, pot ser, perfectament, una còpia.

La *Letrilla* del text núm. XII es pot atribuir a qui signa S. A. L. A, o a J. C. F. G y C, àlies el Català. (hi ha un Josep Sala que ingressà a la Reial Acadèmia de Bones Lletres, el 1816).

Pel que fa a les dues cartes escrites en català, la primera és del senyor Jeroni Casamitjana i Pagès, de Manresa. És adreçada al prior de l'Hospital de Barcelona, els dies 8 i 9 de febrer de 1796. L'altra és escrita pel senyor Jeroni Clumin, de Tiana, al senyor Pau Bagen, el 18 d'abril de 1796.

La polèmica sobre la llengua catalana, ocorreguda entre el 17 de juliol i el 5 de novembre de 1796, pot tenir els següents autors: el 17 de juliol, *Lluc Capcigrany*. L'11 d'agost, el *Niño*: D. J. S. Els dies 12, 13, 14, 15 i 16 d'agost, mossèn *Enric Poruc*.[4092] L'1 de setembre, *Blas Bueno*. Els dies 6, 7 i 8 de setembre, *Taboll*. Els dies 10 i 11 de setembre, de nou, *Blas Bueno*. Els dies 19 i 20 de setembre, també, el *Niño*: D. J. S. Els dies 25 i 26 de setembre, *Botall*. Els dies 18, 19 i 20 d'octubre, *Bernat Soca*. Els dies 31 d'octubre fins el 5 de novembre, *Anton Lo Blat*. Al respecte d'aquests polemistes, en Jorba identifica

[4092]Campabadal, Mireia. *El pensament i l'activitat literària del set-cents català, 1700-1823*, 2 volums, Barcelona, 2002-2003, pàg.189. Ens diu que Mila Segarra i Jordi Ginebre identifiquen Enric Poruc amb Joan Petit i Aguilar.

Taboll, Botall i *Anton Lo Blat* com a Josep-Pau Ballot i Torres,[4093] la resta, també seria ell mateix; com a molt, n'accepta un més.

Tots aquests textos ja varen ser treballats per Jorba (1971), per la qual cosa i a tall d'exemple, només reescrivirem un d'ells: signat per J. G. F. y C., àlies El Català, escrit al *Diario de Barcelona*, núm. 281, corresponent al 7 d'octubre de 1796.

El 2 de desembre de 1802, s'hi publicà, també al *Diario de Barcelona*, un poema dedicat a l'arribada dels reis a València, d'Escorigüela, que abans havia sortit al *Diario de Valencia*, els dies 23, 24 i 25 de novembre.

Els dies 22 a 28 de febrer de 1808, just abans que els francesos s'emparessin de la Ciutadella i de Montjuïc, hi hagué un poema al *Diario de Barcelona* de Ramon Muns i Serinyà: *La persecució del porcs. Cant épic*.

També, a inicis del mes de març de 1814, hi hagué un poema al *Diario* signat per *Lluc Capcigrany*, renom de Josep-Pau Ballot, sobre la força dels exèrcits francesos. Es tracta d'un poema de contingut irònic, ja que aleshores els napoleònics eren derrotats a Europa.

Els textos literaris publicats a la premsa durant la Guerra del Francès se centren, bàsicament, en la refutació dels francesos i llurs victòries, o a l'inrevés, excel·leixen en els fets d'armes patriòtics i atien la resistència, com també critiquen els renegats i els desertors.

Hi hagué dècimes, sonets, "quartilles" de tradició popular, i poemes influenciats per la Il·lustració, com també dos epitafis de llavor novella, pel que fa al contingut. També, hi ha textos inèdits i anònims, d'autors coneguts i un d'autor "col·lectiu", escrit pel Gremi de Teixidors de Borredà i dedicat a Josep Manso, per bé que té la traça d'haver estat escrit per un sol autor. En total, no més enllà del 5% dels textos publicats, majoria dels quals foren en castellà.

No podem pas parlar d'una allau de publicacions, però sí es donà una diversitat prou important, tant pel que fa als estils com als diferents diaris i localitats en què sorgiren.

[4093] Jorba i Jorba, Manuel. *Els textos poètics en llengua catalana del "Diario de Barcelona": 1792-1800*", Tesi de llicenciatura, inèdita, Barcelona, UB, 1971.
-Comas, Antoni. *Les excel·lències de la Llengua catalana*, Barcelona, 1967.

Al llarg dels anys 1808-1814, a les diferents publicacions periòdiques de la premsa patriòtica de Manresa, Girona i Vic, com també a la *Gazeta Militar y Política del Principado de Cataluña*, hi trobem poemes:

-*Diario de Manresa*, el mes d'octubre de 1808, conté un poema escrit en octaves de Josep Arrau i Estrada. El novembre de 1808, hi hagué un sonet escrit amb pseudònim: *Un ganapan de Barcelona*. El desembre de 1808, una dècima anònima, amb el mateix pseudònim i el març de 1809, un romanç, també d'Arrau.

-*Diario de Gerona*: el febrer de 1809, s'hi publicà una dècima jocosa de to popularitzant, anònima, també publicada posteriorment al *Diario de Manresa*, núm. 157 del mes de juny de 1809, escrita per un: "*Apóstata Barsaloneses*". I al núm. 191, hi hagué les cobles de fra Tomàs Serra, inèdites.

-*Noticiero de Vich*, a diversos números del mes d'octubre de 1811, sortiren fins a cinc dècimes anònimes i inèdites. Probablement, són poemes de dos autors diferents, -potser, un de sol- apareguts al llarg de més d'un exemplar, amb notes a peu de pàgina. I dos poemes més, al número 109 del mes de desembre de 1811. També, una *Quartilla Jocosa* i dos epitafis, els quals pensem que tots dos són anònims i inèdits, publicats al mes d'agost de 1812.

-*El Patriota Ausonense*, número 230, del mes de setembre de 1813, hi hagué el poema, inèdit en honor de Josep Manso, fet pel "*gremi de pelayres y texedors del pueblo de Borreda*".

-*Gazeta Militar y Política del Principado de Cataluña*, del mes d'octubre de 1811, conté un lament breu escrit per un habitant del Rosselló.

Molts d'aquests poemes foren escrits per tal enardir la resistència dels catalans envers l'ocupació estrangera, encara que alguns d'ells tingueren l'entreteniment com a causa principal, tot mantenint una estructura de col·loqui, o un to xarós i popularitzant. Alguns d'aquests poemes són característics del període, escrits amb certa solvència.

Edició de textos literaris publicats a la premsa en llengua catalana, anys (1792-1808):

Per tal de fer-los més llegidors, hi hem col·locat signes de puntuació, accents, guionets i punts volats allà on ha calgut, com també claudàtors que inclouen paraules poc clares, però hem respectades les grafies originals quan no destorben la lectura, com ara els plurals.

-*Diario de Barcelona*, núm. 279, pàg. 1169-1172, corresponent al dimecres, 5 d'octubre de 1796, el redactor respongué a una carta amb el següent rodolí: "*Qui perd lo seu, pert lo seny, que diem els catalans*", hi continua en castellà. És curiós que el redactor Husson s'identifiqués com un català més, probablement perquè professionalment ja formava part del Col·legi Unificat de Llibreters i Impressors, per bé que fins el 1799 no en fou mestre, i la Guerra Gran ja era acabada, amb la qual cosa llur horitzó i expectatives eren a Barcelona.

-*Diario de Barcelona*, núm. 281, corresponent al divendres, 7 d'octubre de 1796, pàg. 1177-1178. Poema signat per J. G. F. y C., àlies El Català. Desconeixem qui era, però sabem que entre el 1809 i el 1813 era a Tarragona, per bé que es tracta d'un renom prolífic.

Es tracta d'una *Letrilla* de 8 estrofes de 10 versos. Criticà l'educació de les nenes i les noies:

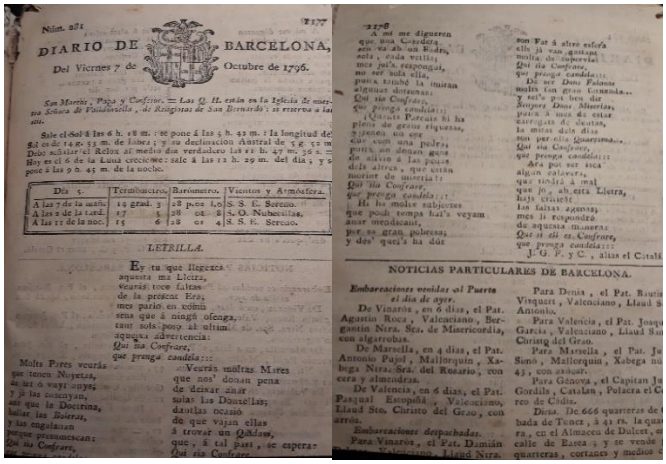

DIARIO DE BARCELONA,

Del Viernes 7 de Octubre de 1796.

LETRILLA.

Ey tu que llegexes
aquesta ma Lletra,
veuràs toco faltas
de la present Era;
mes parlo en tomin
sens que à ningú ofenga,
tant sols pong al·lusion
aquesta advertencia:
Qui sia Confrare,
que prenga candela:::

Veuràs moltas Mares
que nos' donan pena
de deixar anar
solas las Donzellas;
dantlas ocasió
de que vajan ellas
à trovar un Galdas,
que, à tal past, se esperan
Qui sia Confrare,

NOTICIAS PARTICULARES DE BARCELONA.

Ey, tu que llegexes

aquesta ma Lletra,

veuras toco faltas

de la present Era;

mes parlo en comú

sens que á ningú ofenga,

tant sols poso al últim

aquexa advertencia:

Qui sia Confrare,

que prenga Candela...

Molts Pares veuras

que tenen noyetas,

de set ó vuyt anys;

y ja las ensenyan

ans que la Doctrina,

ballar la *Boleras*

y las engalanan

perque presumescan:

Qui sia Confrare,

que prenga Candela...

Veuras moltes Mares

que nos' donan pena

de dexar anar

solas las Donzellas;

dant-las ocasió

de que vajan ellas

á trobar un *Quidam*,

que, a tal part, se espera:

Qui sia Confrare,

que prenga Candela...

Á mi me digueren

que una Casadeta

se'n va ab un fadrí,

sola, cada vetlla;

me, jol's responguí

no ser sola ella,

puitx també la imitan

algunas dotsenas:

Qui sia Confrare,

que prenga Candela...

Quants Parents hi ha

plens de gran riquesas

y tenen un cor

dur com una pedra;

puitx no donan gens

de alivio á las penas

dels altres, que estan

morint de miséria!:

Qui sia Confrare,

que prenga Candela...

Hi ha molts Subjectes

que poch temps hal's veyan

anar mendicant,

per sa gran pobresa

y d'és' que'ls ha dút

son Fat á altre esfera

ells ja van gastant

molta de supérvia:

Qui sia Confrare,

que prenga Candela...

De ser *Dons Fulanos*

molts fan gran fatxenda...

y sel's pot ben dir:

Senyors dons Misérias;

puitx á mes de estar

carregats de deutas,

la mitat dels dias

son per ells Quaresma...

Qui sia Confrare,

que prenga Candela...

Ara pot ser isca

algún calavera,

que tindra á mal

que jo, ab esta Lletra

haja criticat

las faltas agenas:

més li respondré

de aquesta manera:

Qui sia Confrare,

que prenga Candela...

-*Diario de Barcelona*, núm. 335, corresponent al dijous, 2 de desembre de 1802, pàg. 1498-1499. Poema que parla sobre l'arribada dels reis a la ciutat de València, el qual ja s'havia publicat al *Diario de Valencia*, els dies 23, 24 i 25 de novembre de 1802.

Aquest és el poema jocós del 24 de novembre, que segons Vicent Simbor[4094] és de Joan-Baptista Escorigüela. Alerta, en to de mofa i ben sonor: "fem-fem, fam-fam, fam-fem, din-dan", de no gastar molt, perquè després es passa gana! Max Cahner el publicà i en va fer els comentaris al seu llibre.[4095]

Es tracta d'un romanç de 15 estrofes de 4 versos, amb rima: A B C B:

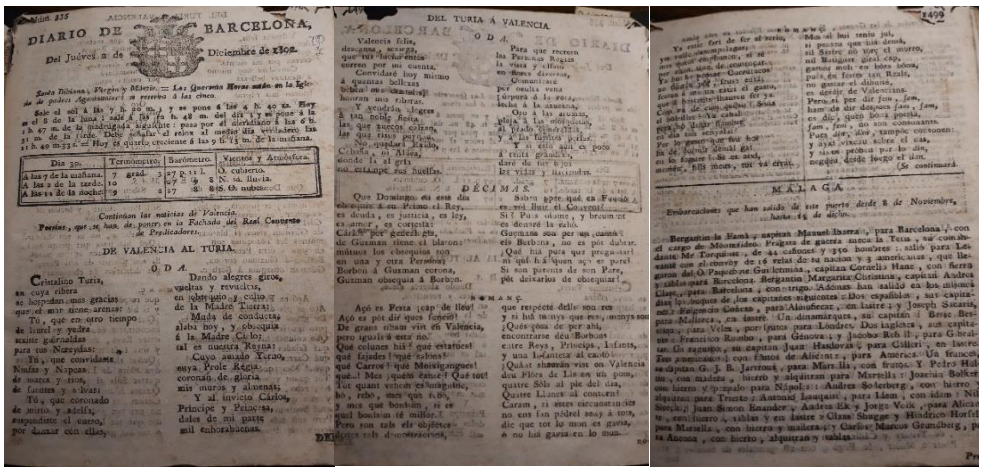

DIARIO DE BARCELONA,

Diciembre de 1802.

DE VALENCIA AL TURIA.

ODA

DEL TURIA A VALENCIA.

ODA

DECIMAS.

ROMANCE.

MALAGA.

[4094]Simbor, Vicenç. *Els orígens de la Renaixença valenciana*, Institut de Filologia Valenciana, 1980.

[4095]Canher, Max. *Literatura de la revolució i la contrarevolució (1789-1849)*, vol. I, Barcelona, 2002, pàg. 399-400. Diu que l'autor criticà els *currutacos*, és a dir aquells valencians que es vestiren "de fil de vint" per a rebre els Borbons i gastaren més del que tenien per a rebre'ls.

Açó és festa, cap de lleu!

Açó es pot dir qu·és funció!

De grans n'han vist en Valencia,

pero iguals a esta, no.

Que columnes hi á! Que estatues!

Que fajades! Que salons!

Que carros! Que moixigangues!

Que...! Mes, que·m canse! Que tot!

Tot quant vehem és magnífic,

bo, rebó, més que rebó,

y més que bonísim, si és

que·l bonísim té millor.

Pero són tals els objectes

d'estes tals demostracions,

que respecte d'ells són res

y, si hi á menys que res, menys són.

Qué cosa de per ahí,

encontrar-se deu Borbons

entre reis, príncips, infants,

y una infanteta al cantó?

Quant s'hauran vist en Valencia

deu flors de lis en un pom,

quatre sols al ple del día,

quatre llunes al contorn?

Caram, si estes circumstancies

no ens fan perdre·l seny a tots,

dic que tot el món és gavia,

o no hi á gavia en lo mon.

Ja estic fart de fer el serio,

y·m vullc desempalagar;

més que m'emplomen, si sé,

per a hon tinc que començar.

Ja hu he pensat: currutacos

no tingau por, feu-se ensa;

feu-me a mi un ratet el gasto,

que a bastants l'haureu fet ya.

Com va de *cum quibus*? Sona

el bolsillet? Y á cabal

per a no dinar fiambre

en dia tan senyalat?

Per lo gasto que feu hui

ha de dormir dema el gat

en lo foguer? Si és així,

meméu!, fills meus, tot va errat.

Més si hui teniu juí,

si penseu que hi á demà,

si·l sastre no torç el morro,

ni·l botiguer gira·l cap.

Gasteu molt en hora bona

pués en festes tan reals,

no gastar el dihuité,

és desdir de valencians.

Pero si per dir: "Fem, fem!"

heu de dir després "Fam, fam!"

os dic que, en bona poesía,

fam, *fem*, no són consonants.

Pués *din*, *dan*, tampoc consonen;

y així vixcau sobre el cas,

y, si os proben per lo *din*,

negueu, des de luego, el *dan*.

-*Diario de Barcelona*, núm. 53-59, corresponents a dilluns i diumenge, dels dies 22-28 de febrer de 1808, a la portada i pàgines interiors, conté el següent poema, de 22 pàgines: *La persecució dels Porcs. Cant épic*. Aparegut al llarg de 7 exemplars, i atribuït per Alexandre Galí[4096] i Josep Maria Casasús i Guri[4097] a Ramon Muns i Serinyà, per bé que

[4096]Galí, Alexandre. *Rafael d'Amat, baró de Maldà*, edi. Aedos, 1954.

- Jorba i Jorba, Manuel. *Els textos poètics en llengua catalana del* "*Diario de Barcelona*: *1792-1800*", tesi de llicenciatura, inèdita, Barcelona, UB, 1971. Ja ens va parlar, amb tot, l'hem inclòs en aquesta relació perquè és publicat en una de les portades del *Diario de Barcelona*, que hi adjuntem.

[4097]Casasús i Guri, Josep Maria. *Periodisme català que ha fet història*, Edi. Proa, 1996, pàg. 21.

Mañé[4098] l'hi atribueix al seu fill Francesc. Amb tot, el 1808, Muns només tenia 15 anys, per la qual cosa el seu fill Francesc encara no devia haver nascut.

És un poema que es publicà 10 dies després de l'entrada del general francès Duhesme a la ciutat de Barcelona. No fou fins el dia 29 de febrer, quan l'exèrcit francès es feu fort a la ciutat. Aquest poema, doncs, és escrit amb anterioritat al conflicte, d'estètica i d'esperit neoclàssic. Són 84 octaves reials, amb rima: A B A B A B C C:

DB. núm. 53, pàg. 217-219:

La persecució dels porcs. Cant épic.

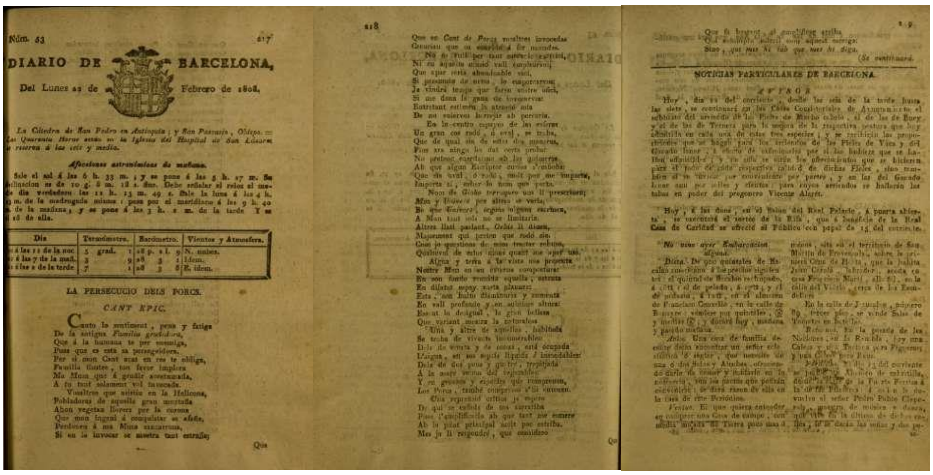

Núm. 53 217

DIARIO DE BARCELONA,

Del Lunes 29 de Febrero de 1808.

LA PERSECUCIO DELS PORCS.

CANT EPIC.

Canto lo sentiment, pena y fatiga
De la antigua *Familia gruñidora*,
Que á la humana te per enemiga,
Pues que es esta sa perseguidora.
Per si mon Cant acas en res t'obliga,
Familia il·lustre, ton favor implora
Ma Musa que á *gruñir* acostumada,
A tu tant solament vol invocada.

NOTICIAS PARTICULARES DE BARCELONA.

Canto lo sentiment, pena y fatiga

de la antigua familia *gruñidora*,

que á la humanitat te per enemiga,

pues que és esta sa perseguidora.

Per si mon Cant acas en res t'obliga,

familia il·lustre, ton favor implora

ma Musa que á *gruñir* acostumada,

a tu tant solament vol invocada.

[4098]Mañé y Flaquer, J. "El Diario de Barcelona. Apuntes históricos", *Diario de Barcelona*, 16 d'octubre de 1892 fins el 12 de març de 1893.

Vosaltres que assistiu en l'Helicona,
pobladores de aquella gran montaña
ahon vegetan llorers per la corona,
que mon ingeni á conquistar se afaña,
perdoneu á ma Musa sancarrona,
si en lo invocar se mostra tant estraña;
que en *Cant de Porcs* vosaltres invocadas
creuriau que os convido a fer mocadas.

No us vull per tant mecanic exercici,
ni en aquesta ocasió vull emplear-vos;
que apar seria abominable vici
si presumiu de nets, lo emporcar-vos:
ja vindra temps que fareu vostre ofici,
si me dona la gana de invocar-vos:
entretant estimeu l'atenció mia.
De no voler-vos barrejar ab porcaria.

En lo centro *espayós* de les esferas
un gran cos rodó, ú oval, se troba,
que de qual sia d'estas dos maneras,
fins ara ningú ha dat certa proba:
no pretenc enredar-me ab las quimeras,
ab que algun Escriptor curiós s'emboba:
que sia oval, ó rodó, molt poc m'importa,

importa si, saber lo nom que porta.

Nom de *Globo terraqueo* uns li prescriuen;
Mon y Univers per altres se varia;
que *Univers*, segons alguns escriuen,
a *Mon* tant sols no se limitaria.
Altres llati parlant, *Orbis* li diuen,
majorment qui pretén que rodó sia.
Com jo qüestions de nom tractar rehuso,
qualsevol d'estos noms quant m'apar uso.

Aigua y terra á la vista nos presenta
nostre mon en su externa compostura:
en son fondo reunida aquella, ostenta
en dilatat espai vasta planura:
esta, son bulto disminueix y aumenta
en vall profundo y en sublime altura:
essent lo desigual, la gran bellesa
que variant mostra la naturalesa.

Una y altra de aquellas, habitada
se troba de vivents innumerables:
dels d'escata y de conxa, esta ocupada
l'aigua, en sos espais líquids é insondables:
dels de dos peus y quatre, trepitjada
a la mare veiem dels vegetables:

y en géneros y especies que comprenen,

los *Porcs*, també compresos s'hi entenen.

Una reprensió crítica ja espero

de qui s'enfada de ma xarratiba,

pues l'amplifiació ab que tant m'esmero

ab lo punt principal molt poc estriba.

Més jo li respondré, que considero

que fa bastant, si amplificar arriba

qui asumpto esteril com aquest escriga:

Sinó, qui mes hi sap que mes hi diga.

DB. núm. 54, pàg. 221:

Núm. 54 221

DIARIO DE BARCELONA,

Del Martes 23 de Febrero de 1808.

Santa Margarita de Cortona, viuda y San Sireno. = Las Quarenta Horas están en la Iglesia del Hospital de San Lázaro: se reserva á las cuio y media.

Afecciones astronómicas de mañana.

Sale el sol á las 6 h. 32 m.; y se pone á las 5 h. 28 m. Su declinacion es de 9 g. 46 m. 19 s. Sur. Debe señalar el reloj al medio dia verdadero las 12 h. 13 m. 41 s. Sale la luna á las 3 h. 1 m. de la madrugada misma; pasa por el meridiano á las 10 h. 29 m. de la mañana; y se pone á las 4 h. 2 m. de la tarde. Y es el 29 de ella.

Dia	Termómetro.		Barómetro.		Vientos y Atmósfera.
A las 11 de la noc.	4	gradi. 7	28 p.	4 l. 1	E. nubl. gruesos y llueve
A las 7 de la mañ.	3	9	28	4 1	N. nubes
A las 2 de la tard.	7	2	28	3 6	E. entrecubierto.

Continúa el Cant Epit.

También estic esperant que se m'objecte,
Que la regla de Horaci Flac ignoro;
Pues que per arribar á mon objecte,
En referir principis me acaloro.
Ja confesso contener lo defecte,
Y per sil del Lector perdó suplico:
Que sorcut assumpto de tant rara regla,
Ha podré separarme de la regla.
Quant estaba del un al altre dia
Portantse lo Univers, y ja la esmorta
Quadrupedant per sa regió trista
Alsia terrestre pla cum la sentencia,
La precepta purpurea ja estaba
Y comptant de est principi su ascendencia,
Ab tanta antiquitat, la natural ufana
Propala que excedeix á nostra humana. (Se continuará.

1098

Ja confesso conéixer lo defecte,

y per ell del Lector perdó imploro:

que essent assumpto de tan rara tegla,

bé podré separar-me de la regla.

Quan estaba de l'un al altre dia

formant-se lo *Univers*, y ja l'essència

quadrupedant per sa regió tenia,

aixís terrestre pla com la eminéncia,

la prosapia porquina ja existia:

y comptant de est principi sa ascendéncia,

ab tanta antiquitat, l'actual ufana,

propa-la que excedeix a nostra humana.

DB. núm. 55, pàg. 225-228:

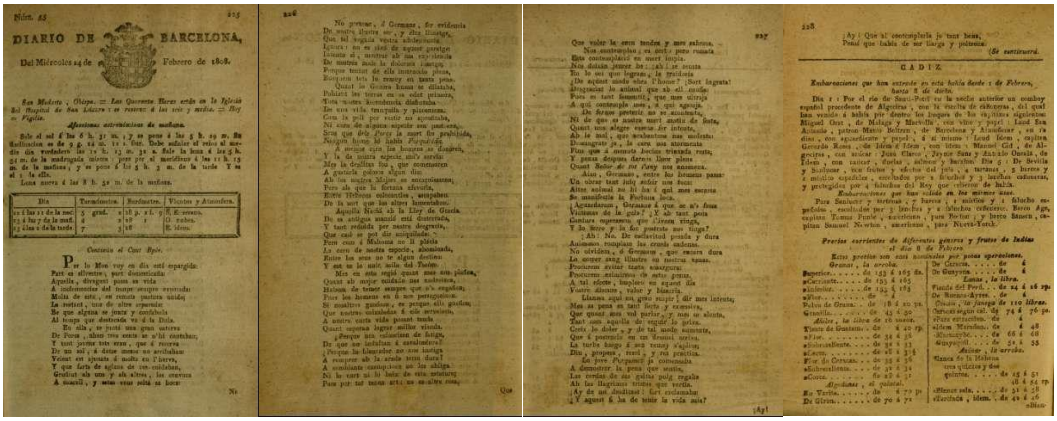
DIARIO DE BARCELONA,

Del Miercoles 24 de Febrero de 1808.

Per lo Mon vuy en dia esta espargida

Part es silvestre, part domesticada:

Aquella, divagant passa sa vida

A inclemencies del temps sempre exposada:

molta d'esta, en ramats pastura unida;
la restant, una d'altre separada:
be que alguna se junta y confabula
al temps que destacada va á la Dula.

En ella, se junta una gran caterva
de *Porcs*, ahon tres-cents se n'hi contaban;
y tant jóvens tots eran, que á reserva
d'un sol, á dotse mesos no arribaban:
veient est ajassats á molts en l'herva,
y que farts d'aglans de res cuidaban,
gruñint als uns y als altres, los convoca
a concell, y estas veus solta sa boca:

No pretenc, ó Germans, fer evidéncia
de nostre il·lustre ser, y clar llinatge,
que tal vegada vostra adolescéncia
ignora: no és això d'aquest paratge:
intento si, mostrar ab mia experiéncia
de nostres mals la dolorosa imatge,
perqué tenint d'ella instrucció plena,
busquem tots lo remey en tanta pena.

Quant lo género huma se dilataba,
poblant las terras en sa edat primera,
tota nostra ascendéncia disfrutaba

d'una vida tranquil·la y placentera.
Com la pell per vestir no aprofitaba,
ni carn de alguna especie son past era,
sens que dels *Porcs* la mort fos prohibida,
ningun home hi habia *Porquicida*.

A menjar carn los homens se donaren
y la de nostra especie no els servia:
més la desditxa fou, que comensaren
a gustar-la golosos algun dia:
ab los nostres majors se encarnissaren;
peró als que la fortuna afavoria,
entre Hebreus colocant-los, escapaban
de la sort que los altres lamentaban.

Aquella Nació ab la Llei de Gracia
de s'antigua mansió esta desterrada,
y tant reduïda per nostre desgracia,
que casi se pot dir aniquilada:
pero com á Mahoma no li placia
la carn de nostra espécie, abominada,
entre los seus no té algun destino:
y est és l'únic asilo del *Tocino*.
Mas en esta regió quant més nos plañen,
quant ab major cuidado nos nudreixen,

habem de témer sempre que ens engañen;
pues los hómens en fi nos persegueixen.
Si nosaltres guaña'm, és perque ells guañan;
que nostres caixalades á ells serveixen,
a nostra curta vida posant tanda
quant esperan lograr millor vianda.

¿Perqué nos eximeixen de fatiga,
de que no indultan á cavalcadura?
¿Perqué lo llaurador no nos instiga
a rómprer ab l'arada terra dura?
A semblants exempcions no los obliga
ni lo curt ni lo baix d'esta estatura;
pues per tot tenen art: no és altra cosa,
que voler la carn tendra y més sabrosa.

Nos contemplan; és cert: peró remata
esta contemplació en mort impia.
Nos deixen jaurer bé: ¡ah! se recata
en l'oci que lograra, la traidoria.
¿D'aquest modo obra l'home? ¡Sort ingrata!
Desgraciat l'animal que ab ell confia:
pues és tant fementit, que més ultraja
a qui contempla més, á qui agasaja.

De fer-nos preterir no s'acontenta,

ni de que és nostra mort motiu de festa,
quant una alegre escena fer intenta,
ab lo mal, que acabant-nos nos molesta:
dessangrats ja, la cara nos atormenta
fins que á menuts bocins trinxada resta;
y pensa després dar-nos llor plena
quant *Señor de tot l'any* nos anomena.

Això, Germans, entre los hómens passa:
un obrar tan iniq sufrir nos toca:
altre animal no hi ha á qui més escassa
se manifestia la Fortuna loca.
¿Aguardarem, Germans á que se n's fassa
víctimes de la gola? ¿Y ab tant poca
cordura esperarem que l'ivern vinga,
y lo ferro y lo foc postrats nos tinga?

¡Ah! No. D'esclavitud pesada y dura
animosos rómpiam las cruels cadenas.
No olvidem, ó Germans, que encara dura
lo córrer sang il·lustre en nostras venas.
Procurem evitar tanta amargura:
procurem eximir-nos d'estas penas.
A tal efecte, imploro en aquest dia
vostre discurs, valor y bisarria.

Llanssa aquí un gran suspir; dir més intenta;

mes sa pena és tant forta y excessiva,

que quant més vol parlar, y més s'alenta,

tant més aquella de seguir lo priva.

Creix lo dolor, y de tal modo aumenta,

que á postrar-lo en un desmai arriva.

La turba luego á son remey s'aplica;

diu, proposa, resol, y res practica.

Lo jove *Porquinet* ja comensaba

a demostrar la pena que sentia,

las cerdas de sas galtes puig regaba

ab las llagrimes tristes que vertia.

¡Ay de mi desditxat! fort exclamaba:

¿Y aquest fi ha de tenir la vida mia ?

¡Ay! Que al contemplar-la jo tant bona,

pensi que habia de ser llarga y poltrona.

DB. núm. 56, pàg. 233-234:

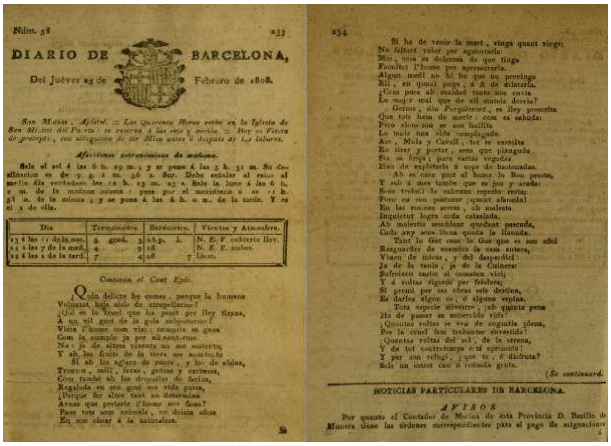

DIARIO DE BARCELONA,

Del Jueves 23 de Febrero de 1808.

NOTICIAS PARTICULARES DE BARCELONA.

AVISOS

¿Quin delicte he comés, perqué la humana
voluntat haja aixís d'atropellarme?
¿Qui és lo cruel que ha posat per lley tirana,
a un vil gust de la gola subjectar-me?
Visca l'home com visc: cúmplia sa gana
com la cumplo jo per alimentar-me.
No: jo d'altres vivents no me sustento;
y ab los fruits de la terra m'acontento.

Si ab los aglans de roure, y los d'alsina,
tronxos, mill, faves, guixes y carbassa,
com també ab las despulles de farina,
regalada en son gust ma vida passa,
¿Perqué fer altre tant no determina
avans que preterir l'home nos fassa?
Pues tots som animals, no deixia ofesa
en son obrar á la naturalesa.

Si ha de venir la mort, vinga quant vinga;
no faltara valor per aguantar-la:
més, cosa és dolorosa de que tinga
facultat l'home per apressurar-la.
Algun medi no hi ha que no previnga
ell, en quant puga, á fi de dilatar-la.
¿Com pues ab maldad tanta nos envia

lo major mal que de ell mateix desvia?

Germa, diu lo *Porquissant,* es lley prescrita
que tots hem de morir: cosa és sabuda:
peró alomenos se nos facilita
lo tenir una vida complaguda.
Ase, Mula y Cavall, tot se exercita
en tirar y portar, sens que planguda
sia sa força; pues varias vegadas
han d'expletar-la á cops de bastonadas.

Ab sa carn past a l'home lo Bou presta,
y sab á més també que és jou y arada:
sens treball la cabruna espécie resta;
peró en son pasturar ¡quant afanada!
en las rocoses serres, ab molesta
inquietut logra cada caixalada.
Ab molestia semblant quedant pascuda,
cada any sens llana queda la llanuda.

Tant lo Gat com lo Gos que és son ofici
resguardar d'enemics la casa entera,
viuen de miques, y del desperdici
ja de la taula, ja de la Cuinera:
sufreixen castic si cometen vici;
y á voltes *rigorós per friolera*;

si premi per sas obras sel's destina,

és dar-los algun os, ó alguna espina.

Tota especie silvestre, ¡ab quanta pena

ha de passar sa miserable vida!

¡Quantes voltes se veu d'angústia plena,

per la cruel fam trobant-se envestida!

¡Quantes voltes del sol, de la serena,

y de tot contratemps esta oprimida!

Y per son refugi, ¿Qué té, ó disfruta?

Sols un estret cau ó reduïda gruta.

DB. núm. 57, pàg. 237-242:

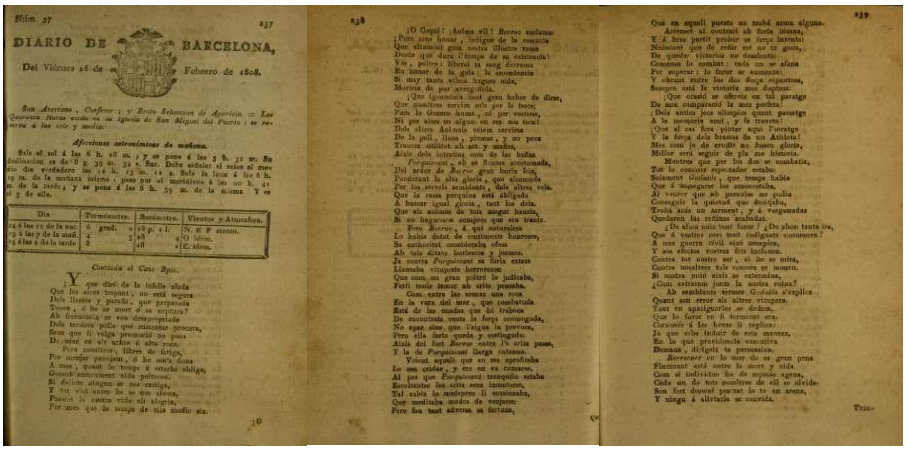
DIARIO DE BARCELONA,

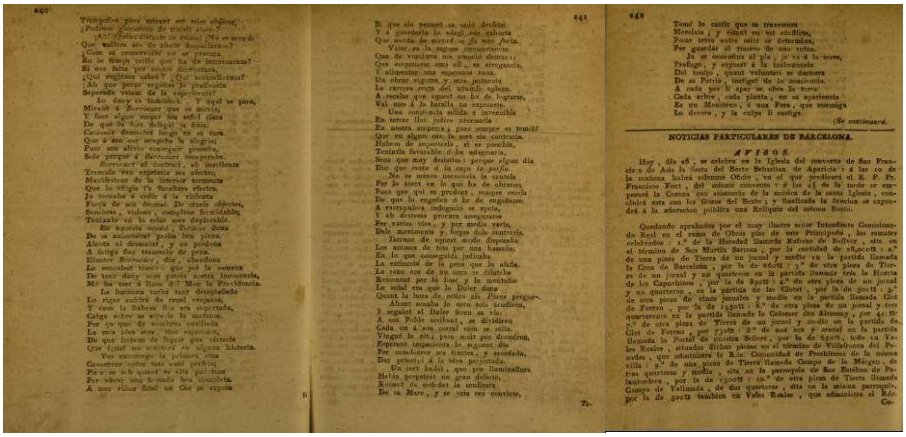

¿Y que diré de la infelís alada
que los aires trepant, no esta segura
dels llassos y parañs que preparada
tenen ó bé sa mort ó sa captura?
Ab frecuéncia se veu desapropiada
dels tendres polls que sustentar procura,
sens que li valga precaució no poca
de niar en alt arbre ó alta roca.

Peró nosaltres, libres de fatiga,
per menjar passejam, ó be sen's dona
a casa, quant lo temps á estar-hi obliga,
gosant enterament vida poltrona.
Si delicte ningún se nos castiga,
y tot vici antes bé se nos abona,
passem la nostra vida ab alegria,
per més que lo temps d'ella modic sia.

¡O Coquí! ¡Anima vil! *Berroc* exclama:
¡Porc sens honor, indigne de l'esséncia
que altament gosa nostra il·lustre rama
des que dura el temps de s'existéncia!
Vés, poltro: liberal ta sang derrama.
En honor de la gola: l'ascendéncia
si may tanta vilesa hagués oida,

moriria de pur avergoñida.

¡Qué ignomínia tant gran haber de dir-se,
que nosaltres servim sols per la boca;
pues lo Género huma, ni per vestir-se,
ni per altre en res nos toca!
Dels altres Animals veiem servir-se
de la pell, llana, plomes, y no poca
traurer utilitat ab art y mañas,
aixís dels intestins com de las bañas.

Porquissant, ab sa fleuma acostumada,
de l'ardor de *Berroc* gran burla feia,
ponderant l'alta glória, que alcansada
per los serveis semblants, dels altres veia.
Que la rassa porquina esta obligada
a buscar igual glória, tant los deia.
Que als animos de tots mogut hauria,
si no haguessen comprés que era ironia.

Pero *Berroc*, á qui naturalesa
l'habia dotat de sentiments honrosos,
s'autoritat consideraba ofesa
ab tals ditxos burlescos y jocosos.
Ja contra *Porquissant* sa fúria estesa
llansaba vituperis horrorosos:

que com un gran poltró lo judicaba,

fer-li tenir temor ab crits pensaba.

Com entre las arenas una roca

en la vora del mar, que combatuda

esta de las onades que hi traboca

d'encontrats vents la força conmoguda,

no apar sinó que l'aigua la provoca,

pero ella forta queda y sostinguda:

aixís del fort *Berroc* entre els crits passa,

y la de *Porquissant* llarga catxassa.

Veient aquell que en res aprofitaba

lo seu cridar, y era en va cansar-se,

al pas que *Porquissant* tranquil estaba

escoltant-se los crits sens inmutar-se,

tal rabia lo meñspreu li ocasionaba,

que meditaba modos de venjar-se:

pero fou tant adversa sa fortuna,

que en aquell puesto no troba arma alguna.

Arremet al contrari ab fúria insana,

y á bras partit probar sa força intenta:

no obstant que de reñir est no té gana,

de quedar victoriós no desalenta:

comensa lo combat: cada un s'afana

per superar: lo furor s'aumenta:
y obrant entre los dos força espantosa,
sempre esta la victória més duptosa.

¡Qué ocasió s'ofereix en tal paratge
d'una comparació la més perfecta!
¡Dels antics jocs olímpics quant passatge
a la memória acut, y fa traveta!
¡Que al cas fora pintar aquí el coratge
y la força dels brassos d'un Atleta!
Més com jo d'erudit no busco glória,
millor sera seguir de pla ma história.

Mentres que per los dos se combatia,
tot lo concurs espectador estaba:
solament *Godaiós*, que temps habia
que á sossegarse los amonestaba,
al veurer que ab paraules no podia
conseguir la quietud que desitjaba,
troba acas un sarment, y á vergassadas
quedaren las reñines acabadas.

¿D'ahon naix tant furor? ¿D'ahon tanta ira,
que á vostres cors tant indignats conmouen?
A una guerra civil aixó conspira,
y sos efectes vostres fets inclouen.

Contra tot nostre ser, si bé se mira,

contra nosaltres tals rencors se mouen.

Si nostra unió aixís s'extermina.

¿Com evitarem junts la nostra ruïna?

Ab semblants termes *Godaiós* s'explica

quant son error als altres vitupera.

Tant en apaciguar-los se dedica,

que lo furor en fi terminat era.

Cutxonic á les horas li replica:

ja que sabs induir d'esta manera,

en lo que providéncia executiva

demana, dirigeix ta persuasiva.

Berrocart en lo mar de sa gran pena

fluctuant esta entre la mort y la vida

com si individuo fos d'espécie agena,

cada un de tots nosaltres d'ell s'olvida

son fort desmai postrat lo té en arena,

y ningú á aliviar-lo se convida.

Tranquils pues mirant est trist objecte.

¿Podrem gloriar-nos de tenir-li afecte?

!Ah¡ Quant distants estem! ¿No és cosa de

que vullam ara d'afecte despullar-nos?

¿Com sa conservació no se procura

en lo temps crític que ha d'interesar-nos?
Si nos falta per nostra desventura.
¿Qui regirnos sabra? ¿Qui aconsellar-nos?
¡Ah qué pocas vegades la prudéncia
separada veiem de l'experiéncia!

Lo dany és inminent. Y aquí se para,
mirant á *Berrocart* que se movia;
y fent algun suspir fou señal clara
de que lo fort deliri ja finia.
Cutxonic demostra luego en sa cara
que á son cor ocupaba ab alegria;
pues son alivio conseguir pensaba,
sols perqué á *Berrocart* recuperaba.

Berrocart al contrari, ab macilenta
trémula veu exprimia sos afectes;
manifestant de l'interior tormenta
que lo afligia els fúnebres afectes.
Ja tornaba á cedir á la violenta
força de son desmai. De cruels objectes,
sombres, visions, complex formidable;
teniant-lo en lo estat més deplorable.

En aquesta ocasió, *Tocinac* dona
de s'animositat proba ben plena.

Alenta al desmaiat, y no perdona
a fatiga fins traurer-lo de pena.
Il·lustre *Berrocart*, diu, abandona
lo concebut temor: que per l'esmena
de tant dany com pateix vostra innocéncia,
me ha tret á llum Mon la Providéncia.

La humana turba tant desapiadada
lo rigor sufrira de cruel venjansa;
y com l'habem fins ara suportada,
caiga sobre s'espécie la matansa.
Per çó que de vosaltres auxiliada
la mia idea sera, tinc esperansa,
de que habem de lograr una victória
que igual no constara en alguna história.

Vos encarrego la primera cosa
conservar entre tots unió perfecta;
pues se sab quant és ella poderosa
per obrar una hassaña ben completa.
A una ruïna fatal un Cos s'exposa
si que sia permet sa unió desfeta:
y á guardar-la l'adagi nos exhorta
que unida la virtud se fa més forta.

Valor és la segona circunstancia

que de vosaltres ma atenció demana:
que empeñarse sens ell, es arrogancia,
y alimentar una esperansa vana.
Un obrar vigorós y sens jactancia
la carrera certa del triunfo aplana.
A recelar que aquest no ha de lograr-se,
val mes á la batalla no exposar-se.

Una constancia sólida é invencible
en tercer lloc judico necessaria
en nostra empresa; pues sempre és temible
que en algun cas la sort sia contraria.
Habem de suportarla, si és possible,
tenint-la favorable ó be adversa,
sens que may desistim: perqué algun dia
diu que mata á la caça lo porfia.

No és menos necessaria la cautela
per l'acert en lo que ha de obrarse;
pues que qui és prudent, sempre recela
de que l'engañen ó be d'engañar-se;
a escrupulosa indagació s'apela,
y ab destresa procura assegurar-se
per varias vies, y per medis varis,
dels moviments y forças dels contrari.

Tocinac d'aquest modo disposaba
los animos de tots per una hassaña;
en lo que conseguida judicaba
l'extinció de la pena que l'afaña.
Lo ronc eco d'un corn se dilataba
ressonant per lo bosc y la montaña:
lo señal era que lo Duler dona
quant l'hora de retiro als *Porcs* pregona.

Ahont sonaba lo corn tots acudiren,
y seguint al Duler feren sa via:
a son Poble arribant, se dividiren
cada un á son corral com se solia.
Vingué la nit; peró molt poc dormiren,
esperant impacients lo següent dia
per conclourer sos tractes, y acordada,
dar principi á la idea projectada.

Un cert vailet, que per llaminadura
habia perpetrat un gran delicte,
robant de codoñat la confitura
de sa Mare, y se veia reo convicte,
temé lo castic que sa travessura
mereixia; y estant en est conflicte,
posar terra entre mig se determina,

per guardar al trasero d'una ruïna.

Ja se encamina al pla, ja va á la serra,
prófugo, y exposat á la incleméncia
del temps, quant voluntari se desterra
de sa Patria, instigat de la conciéncia.
A cada pas li apar s'obra la terra:
cada arbre, cada planta, en sa apariéncia
és un Monstruo, ó una Fera, que enemiga
lo devora, y la culpa li castiga.

DB. núm. 58, pag. 245:

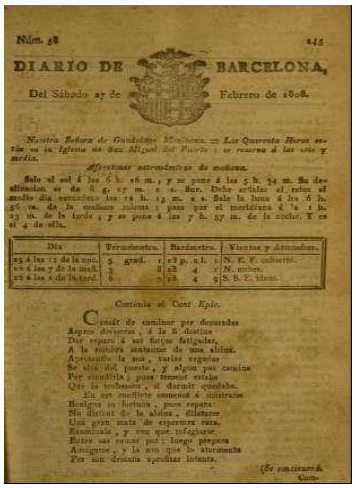

Núm. 58 245

DIARIO DE BARCELONA,

Del Sábado 27 de Febrero de 1808.

Nuestra Señora de Guadalupe Mexicana. = Las Quarenta Horas estarán en la Iglesia de San Miguel del Puerto: se reservan á las once y media.

Observaciones meteorológicas de anoche.

Salió el sol á las 6 h. 26 m., y se puso á las 5 h. 34 m. Su declinacion es de 8 g. 17 m. s. s. occ. Debe señalar el reloj al medio dia verdadero las 12 h. 13 m. 2 s. Sale la luna á las 6 h. 56 m. de la mañana, y pasa por el meridiano á las 1 h. 23 m. de la tarde, y se pone á las 7 h. 57 m. de la noche, y es al 4 de ella.

Dia	Termómetro.	Barómetro.	Vientos y Atmosfera.
25 á las 11 de la mañ.	5 grad. 1	28 p. 0 l. 1	N. E. F. cubierto.
26 á las 7 de la mañ.	3 2	28 4 1	N. nubes.
26 á las 2 de la tard.	6 3	28 4 3	S. S. E. idem.

Continúa el Cant Epic.

Cansat de caminar per desussadas
Aspres dreceres, á la fi destina
Dar reparo á sas forças fatigadas,
A la sombra sentarse de una alsina.
Apretantlo la son, varias vegadas
Se alsa del puesto, y algun pas camina
Per sacudirla; pues tement estaba
Que la trobassen, al dormir quedaba.
En est conflicte comensá ministrarse
Ilusions su fortuna, pues reparo
Ha distant de la alsina, dilatarse
Una gran mata de esperanza rara.
Examinálá, y ver que trofegarse
Entre sas ramas pot: luego prepara
Assegurse, y la son que lo atormenta
Per sun dressats aprofitar intenta.

(Se continuará.)

que lo trobassen, si dormit quedaba.

En est conflicte comensa á mostrar-se
benigna sa fortuna, pues repara
no distant de l'alsina, dilatar-se
una gran mata d'espessura rara.
Examina-la, y veu que refugiar-se
entre sas ramas pot: luego prepara
amagar-se, y la son que l'atormenta
per son descans aprofitar intenta.

DB. núm. 59, pàg. 249-253:

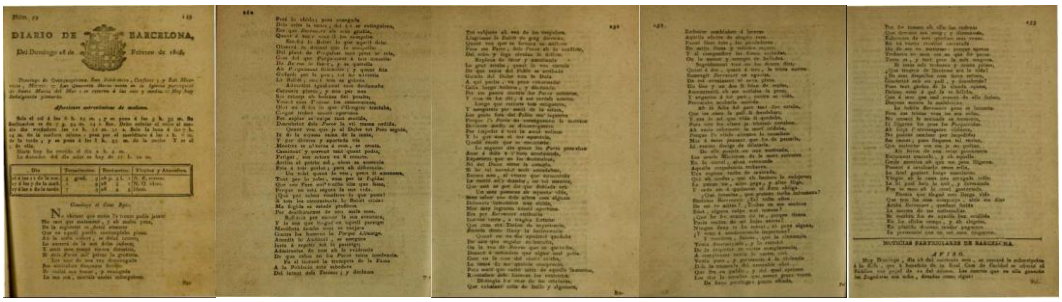
DIARIO DE BARCELONA,

No obstant que entre els troncs podia jaurer
no més que malament, y ab molta pena,
de la seguretat se deixa atraurer
que en aquell puesto contemplaba plena.
Ab la mata cubert, se deixa caurer;
lo amarra de la son dolsa cadena;
y molt més temps encara dormiria,
si dels *Porcs* no el privés la gruñeria.
Los ecos d'una veu desconeguda

sos auriculars timpanos feriren:
s'exalta son temor, y remoguda
la sua son, mortals ansias subseguiren:
para l'oïdo; peró coneguda
dels crits la causa, del tot s'extinguiren,
era que *Berrocart* als seus gruñia,
quant á tenir concell los compelia.

Escolta lo vailet lo que aquell deia:
observa lo desmai que l'atropella:
del plant de *Porquinet* tant prest se reia,
com del que *Porquissant* á tots consella:
de *Berroc* lo furor, y sa querella
ab *Porquissant* flematic; y quant feia
Godaiós per la pau; tot ho advertia
lo vailet, ocult tras sa gelosia.

Advertint igualment com declamaba
Cutxonic plorós, y una per una
ses raons ab balansa fiel pesaba;
veient com *Tocinac* las mancomuna;
oint en fi tot lo que el Congrés tractaba,
cregué trobar ocasió oportuna
per expiar sa culpa tant sentida,
descubrint els *Porcs* la vil trama urdida.

Quant veu que ja al Duler tot *Porc* seguia,
ix de l'espessa rama de la mata,
y per diversa y apartada via
mentres se'n torna á casa, se recata.
Caminant y corrent tant quant podia,
fatigat, son retorn en fi remata.
Arriba al patrio sol, ahon s'auséncia
feia á tots parlar; peró ab diferéncia.

Un veí quant lo veu, prest l'amenassa,
tant per lo robo, com per la fugida:
que son Pare no el tróbia dia que fassa,
perqué no esta segura la sua vida.
¡Qué poc saben vosaltres lo que passa!
A tots los circumstants lo vailet crida:
ma fugida és estada profitosa
per deslliurar-nos d'una mala cosa.

Refereix per menor la sua aventura,
y la son que tingué en aquell paratge:
manifesta també com se conjura
contra los homens lo *Porquí Llinatge*.
Aturdit l'Auditori, s'assegura
insta á repetir tot lo passatge;
admirant-se de nou ab la evidéncia,

de que cabia en los *Porcs* tanta insoléncia.

Fa a l'instant la trompeta de la Fama
a la Població tota sabedora
de l'intent dels *Tocinos*; y declama
tot subjecte ab veu d'ira venjadora.
Llagrimes lo vailet de goig derrama,
quant veu que sa fortuna se millora:
pues sos Pares, dels *Porcs* ab lo conflicte,
del robo y fuga olvidan lo delicte.

Replena de furor y amotinada
la gent estaba, quant la veu circula
de que cerca del Poble és arribada
guiada del Duler tota la Dula.
A qui parlia, va pena conminada:
calla luego tothom, y dissimula.
Per sos passos contats los *Porcs* entraren,
y com s'ha dit, á sos corrals anaren.

Luego que retirats tots estigueren,
y assegurats per medi de l'estaca,
las gents fora del Poble se n'isqueren
perque els *Porcs* no entenguessen la matraca:
diversos medis se discorregueren
per impedir á tots l'acció vellaca:

y lo que més al cas apareixia,

queda resolt que s'executaria.

Lo següent dia quant los *Porcs* ja pensaban

anar á dula á l'hora acostumada,

reparen que no los destacaban,

ni del Duler oïren la cornada.

Si bé tal novedat fa molt estrañaban,

encara més, al veurer que aumentada

la racció se'ls donaba, en tal manera,

que casi se pot dir que doblada era.

Un mes passaren ab aquesta vida,

sens saber uns dels altres cosa alguna.

Diferents intentaren una eixida,

més mai lograren ocasió oportuna.

Era per *Berrocart* atribuïda

inacció tanta, á tragica fortuna:

que com era *Tocino* d'experiéncia,

preveia des de lluny la incleméncia.

Quant en un dia apoderat quedaba

de més que regular melancolia,

oí la veu de *Berroc* que se queixava,

donant á entendrer que algun mal patia.

Com en la casa del costat estaba,

la causa de sas queixes comprenia;
pues sentí que entre mig d'aquells lamentos,
resonaban dels hómens los contentos.

Distingia las veus de las criaturas
que exhalant crits de bulla y algassara,
reduir-se semblaban á locuras
aquells efectes d'alegria rara.
Passat llarc rato, las picoladuras
de mitja lluna y tallador repara;
y al compéndrer las feines acabadas,
oí lo rumor y estrépit de balladas.

Seguidament toca en los demés dias,
quant á dos, quant á tres, la trista escena.
Sumergit *Berrocart* en agonias,
de tot esdeveniment té nova plena.
Un Gos y un Ase li feien d'espies,
aumentant-li ab sas notícies la pena;
y negant-se á tot past, contra sa vida,
procuraba acabar-la suïcida.

Ab la falta del past tant flac estaba,
que los ossos la pell li foradaban;
y era lo sol que vida li quedaba,
pues tots los altres ja trinxats restaban.

An ansia vehement la mort cridaba,
perqué els vitals alientos lo cansaban:
mes á ratos pensant que ha de passar-la,
li venian desigs de dilatar-la.

D'ells posseït en una matinada,
los cruels Ministres de la mort entraren
en lo corral, ahon extenuada
aquella corpuléncia trobaren.
Una copiosa turba de mainada,
qui ab cordes, qui ab bastons lo rodejaren;
lo punxa un, altre pega, y altre lliga,
y cada un á queixarse al *Porc* obliga.

¿Qué intentes, qué pretens turba inhumana?
Exclama *Berrocart*: ¿Tal volta ofesa
de mi te mires ? ¿Trobes en ma anciana
edat, alguna culpa mai comesa?
¿Qué he fet contra de tu, perqué tirana
fúria contra de mi hajas encesa?
Ningun dany t'he causat, ni pena alguna,
¿Y vens á ocasionarme-la importuna?

Y vosaltres, *Saions,* que la cleméncia
teniu desconeguda, y l'exercici
de la impietat és vostra complacéncia;

á complaurer veniu lo vostre vici.
Veniu pues, y postrau-me á la violéncia
dels instruments de l'execrable ofici
que feu en públic, y del qual aprenen
los xics la crueltat que essent grans tenen.

De ferro previngau punta afilada,
per fer trossos ab ella las cadenas
que detenen ma sang; y derramada,
exhaustes d'esta quédian mas venas.
En va vostra crueltat executada
ha de ser en matar-me: perqué apenas
trobareu en mon cos en què fer presa:
tanta és, y tant gran la mia magresa.

Si ossos sols trobareu y conna prima,
¿Qué traureu de llevar-me ara la vida?
¿De mas despulles com fareu estima,
consistint sols en pell, y dessabrida?
Pues tant gusten de la vianda opima,
deixau estar á qui la te fallida;
que á més que mal esmers d'ella faríau,
después encara la malferíau.
Lo infelís *Berrocart* prou se lamenta:
pero sus tristes veus no son oïdes.

No cessant la mainada sa tormenta,
li lligaren los peus los *Porquicidas*.
Ab força l'arrossegaren violenta,
no podent caminar per impedidas
sas cames; pues flaques tal tenian,
que sustentar son cos ja no podien.

Als ferros d'una reixa procuraren
fortament atacar-lo, y ab aquella
corda mateixa ab que sos peus lligaren.
Passant á cavalcar-lo sense sella,
lo fatal ganivet luego esmolaren:
vingué ab la cassa una arrugada vella:
la hi posa baix lo coll, y derramada
fou sa sang ab la cruel ganivetada.

Encara que tingué més llarga vida
que tots los seus companys, aixís sos dias
acaba *Berrocart,* quedant finida
la carrera de sas melancolies.
Sa sombra fou d'aquells ben acollida
en los elísios camps, y ab alegries,
en placido descans mudar pogueren
la persecució que en est tingueren.

Edició de textos literaris publicats a la premsa en llengua catalana, anys (1808-1814):

Diario de Barcelona:

-*Diario de Barcelona*, del 2 de març de 1814, hi hagué un poema en català, es tracta d'un *sonet* escrit per *Llibori Capcigrany*, encara en temps del redactor Igual, però quan aquest ja havia començat a fer el tomb cap a la justificació dels patriotes, la Constitució i la monarquia espanyola. Recordem que un tal Lluc Capcigrany ja hi havia participat en la polèmica sobre l'ús del català, el 1796, al *Diario de Barcelona*; pensem que també es tracta de Josep-Pau Ballot, com ja suggereix Jorba, el 1971.

Poema de tradició neoclàssica, d'una subtil ironia sobre la força dels francesos, acostumats a la victòria, quan en el moment d'escriure el poema era tot el contrari.

Es tracta d'un sonet, amb rima: A B B A; A B B A C C:

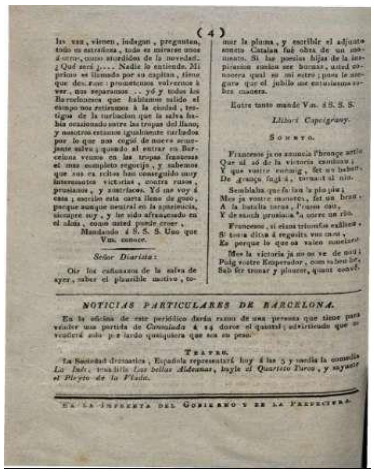

(4)

Ivs van, vienen, indagan, preguntan, todo se extraña, todo se mira con ansia d'otro, como atordidos de la novedad. ¿Qué será ¿...... Nadie le entiende. El pobre se llamaba por su capitan, tiene que decirnos: prometemos volvernos á ver, nos separamos..., yo y todos los Barceloneses que habiamos salido el cinquo nos retiramos á la ciudad, testigos de la turbacion que la salva batalla ocasionaba entre las tropas del Imany, y nosotros estamos igualmente turbados por lo que nos cogió de nuevo acampante salva; quando al entrar en Barcelona vemos en las tropas francesas el mas completo regocijo, y sabemos que sus armas habian conseguido muy importantes victorias, contra rusos, prussianos, y austriacos. Yá me voy á casa; encuentro esta carta llena de gozo, porque aunque neutral en la aparencia, siempre soy, y he sido afrancesado en el alma, como usted puede creer.

Mandando á V. S. S. lo que Vm. conoce.

Señor Diarista:

Oir los cañonazos de la salva de ayer, saber el plausible motivo, tomar la pluma, y escribir el adjunto soneto Catalan fué obra de un momento. Si las pocas hijas de la inspiracion sueles ser breves, usted conocerá qual se mi estro; pues le suplico que el jubilo me estrelonne versos cortos.

Entre tanto mande Vm. á S. S. S.

Llibori Capcigrany.

SONETO.

Francesos ja os anuncia l'bronze actiu
Que al só de la victoria caminau;
Y que vostre enemig, fet un babau,
De França fugirá, tornant al niu.

Semblaba que farian la piu, piu;
Mes ja vostre monarca, fet un brau,
A la batalla torna, l'russo cau,
Y de sanch prussiana 'n corre un riu.

Francesos, si estos triunfos exalsan,
Si tora dirlos á regalts vos sent,
Es perque lo que os valen nosaltros
Mes la victoria ja no se ve de nou;
Puig vostre Emperador, com sabeu bé,
Sab fer trossar y plorar, quant convé.

NOTICIAS PARTICULARES DE BARCELONA.

En la oficina de este periódico darán razon de una persona que tiene para vender una partida de Ciruelas á 24 dobre el quintal; advirtiendo que se venderá solo por tarde cualquiera que sea su peso.

TEATRO.

La Sociedad Dramatica, Española representará hoy á las 5 y media la comedia *La Inés, ó sea Bella Los bellos Aldeanas*, bayle al *Quartito Turco*, y saynete el *Pleyto de la Plaza*.

EN LA IMPRENTA DEL GOBIERNO Y DE LA PREFECTURA.

Francesos ja os anuncia el bronze actiu

que al só de la victória caminau,

y que vostre enemig, fet un babau,

de França fugira, tornant al niu.

Semblaba que farian la piu, piu;

més ja vostre monarca, fet un brau,

á la batalla torna, el russo cau,

y de sanch prusiana, en corre un riu.

Francesos, si eixos triunfos exalteu,
si tanta ditxa á regositx vos mou,
és perqué lo que us valen coneixeu.
Mas la victória ja no us ve de nou;
puig vostre Emperador, com sabeu bé,
sap fer tronar y plourer, quant convé.

Diario de Gerona:

La premsa gironina publicà diversos poemes en castellà al voltant dels setges que patí la ciutat i sobre la resistència contra els francesos.

-*Diario de Gerona* núm. 191, corresponent al 4 de juliol de 1809, a la contraportada, hi ha un poema en català. És el mateix que l'aparegut al *Diario de Manresa* número 175, corresponent al divendres, 9 de juny de 1809, les *Coplas Antiguas Catalanas* de Tomàs-Joan Serra, també venudes com a full volander, en l'estampa de Fermí Nicolau, abans Bró, en la Cort Reial, i publicades el 1809, rere els dos setges resistits als imperials de la ciutat de Girona:[4099]

COPLAS ANTIGUAS CATALANAS en honor del gloriós S. Narcís, fill, bisbe, martyr, y generalíssim de Gerona, per la sua protecció constantment esperimentada, singularment en lo any 1684: *novament corregidas y aumentadas ab los visibles señals de la sua protecció a favor de esta ciutat y patria, en los días 20 de juny, y 16 d'agost del present any de 1808. P. F. T. S. D. L. D. T. Fill de Gerona* (Pare fra Tomàs Serra dominic lector de Teologia).

Cobles del frare dominic Serra[4100] que parlen de la resistència de la ciutat de Girona contra els francesos, al llarg dels dos primers setges, ocorreguts els dies 20 de juny i 16 d'agost de 1808: lloança de Sant Narcís i diatriba contra Napoleó, en el context de Guerra Santa. D'aquestes cobles existeix una versió popular diferent, clar exemple d'un poema culte del segle XVII que ha donat peu, també, a una literatura popular i, al seu torn, un poema culte que recull un "miracle" popular de Sant Narcís del segle XIII.

Citades per Cahner,[4101] de les quals fa una edició popular, però, la nostra és una versió diferent, més llarga i **inèdita**, amb rima: A B A B B C, 52 estrofes, i: A B A B B C D C 4 estrofes:

[4099]Coll, Fr. José María. "P. Tomás Juan Serra, O. P., predicador en los sitios de 1808", *Annals de l'Institut d'Estudis Gironins*, 1959, Vol. 13, p. 271-274. No es tracta del mateix text, si no d'un segon sermó, del 25 d'agost de 1808.

[4100]D'aquest dominic també coneixem el sermó llegit a Sant Feliu de Girona, el 25 d'agost de 1808, imprès per Agustí Figueró i Oliva, el 9 de setembre de 1808. Les *Coplas* [...], no tenen data, però amb seguretat són d'aquells mesos, ja que fra Serra morí el 19 de març de 1809.

[4101]Cahner, M. *Literatura de la revolució i la contrarevolució (1789-1849)*, 3 vol., Barcelona, 1998 i 2002, Vol. II, pàg. 81-82.

COPLAS ANTIGUAS CATALANAS

EN HONOR DEL GLORIOS S. NARCIS, FILL, BISBE, MARTYR, Y GENERALISSIM DE GERONA

PER LA SUA PROTECCIÓ CONSTANTMENT ESPERIMENTADA, SINGULARMENT EN LO ANY 1684:

NOVAMENT CORREGIDAS Y AUMENTADAS AB LOS VISIBLES SEGALS DE LA SUA PROTECCIÓ A FAVOR DE ESTA SUA CIUTAT Y PATRIA

EN LOS DIAS 20 DE JUNY, Y 16 DE AGOST DEL PRESENT ANY 1808.

P. F. T. S. D. L. D. T. *Fill de Gerona.*

Pare Fra Tomàs Serra Dominich Lector & Teologal

Als vint y hu de Maig,
segon dia de Pasqua,
tingueren los Gavaigs
una forta borrasca:
caigueren tots en basca
entrant en est Pais.
Fuig que la mosca pica
del Gloriós Sant Narcís.

Vingueren tot ballant
quant entràren á Espanya,
en Francès conversant
tuti ne som Gent d'arma:
nous valguè tal alarma
sens pensaro aixis. Fuig &c.

Lo que féreu primer
bèurer sens menjar gaire:
dèiau al Taberner,
tinch són, men vas á jàure,
que la són me fa caure,
y tot era lo vi. Fuig &c.

Ab furia, sens cessar
eridabau: *Viva Fransa*:
com si lo contrapàs
n'haguès de fer mudansa:
mirabau la bonansa,
y no lo venedis. Fuig &c.

Los Tambors repicant
deun, d'una vegada
anèm, anèm marxant,
embestim la muralla:
mes sobre tal canalla
caigué lo moscadis. Fuig &c.

Cridaba'l General:
viva la nostra Armada:
que's de Gavaig real
lo guanyar l'estacada:
ab càrrega cerrada
hagué qui resistis. Fuig &c.

Digas Gavaig traidòr
que's lo que pretenias,
quant ab tan gran furor
á Gerona envestias.
Sens dupte tu volias
subjectarla á Paris. Fuig &c.

Intentabas molt fort
entrar dins de Gerona:
trobàres un confort
quet tornà á Carcassona:
y mes llest qu'una Mona
fugires de'st pais. Fuig &c.

Quant prest se ha conegut
qu'eras de mala rassa:
has quedàt abaitit
sens valerte la trassa:
pretenias la Plassa
de Gerona ab gran pris. Fuig &c.

Resolt nos dius qu'estàs
de fer dos mil desàstres:
ja veus ab quin agràs
se guisan los pollàstres.
Si segueixes los rastres
veuràs lo plumadis. Fuig &c.

Que be te han resexit
los intents que portabas:
has quedàt destruit
molt mes del que pensabas:
del que mes estimabas
se ha fet lo batadis. Fuig &c.

Tu pensabas ser Gall
en esta gran batalla:
has perdut lo plumàll
al peu de la muralla.
Miràu quina canalla
manté lo Rey Lluis. Fuig &c.

Perque volguèreu fer
lo que'l Sant no volia
envestits vàreu ser
de la Mosqueterla.
Pensabau si serla
Angel del Paradis. Fuig &c.

Quant vèreu qu'els Rosins
las orellas juñian,
y feian grans sahlns,
deiau: Verge Maria:
Si la Mosca brunsla
llansabau lo mordis. Fuig &c.

En Bella-font prens mal,
cosa que nos pot creurer:
jo crech que tu ja may
hi tornaràs á beurer;
perque l'aigua es molt terbola,
y sab al estantis.
Fuig que la mosca pica
del Gloriòs Sant Narcis.

No tens sinò passions,
y aqueixas totas malas:
ja veus com los Lleons
ten fan bàtrer las alas:
á foch y cop de balas
te trauhen lo bernis. Fuig &c.

Com ets tan desditxàt
de tornar á batalla:
b'estabas escamnàt
de las démès vegadas;
ja veus quinas bogadas
se fan en est pais. Fuig &c.

No sias tan malvas
en perseguir á España,
puig t'an romput lo cap
en aquesta campaña:
tu dius que axò es migraña,
y trobo qu'es axis. Fuig &c.

En tot aquest contorn
de Gerona estimada,
no faràs foch de forn
ab ta brutal armada,
perque't daràn natjada
las donas del pais. Fuig &c.

Lo General burlat
manà la retirada:
va marxant lo Soldat
á la disbaratada
ab marxa accelerada
entre las cinch y sis. Fuig. &c.

Sen tornan caminant
dret al Regne de Fransa
casi tots tremolant
ab la por en la panxa,
perdudu l'esperansa
de guañar est pais. Fuig &c.

Direu al gran Lluis
Rey de la vostra terra,
qu'al glorios Sant Narcis
no li fassa mes guerra;
perque per mar y terra
pot mes que tot Paris. Fuig &c.

Com ets de mala rel
Gavaig no has volgut creure:
ten has portàt lo Rey
per ferte aquí un nou Regne:
de vergoña n'ets sense
que's mal de ton pais. Fuig &c.

Tropas, diners, y Rey
has robàt á l'España;
faltant á tota lley
t'as valgut de la maña.
Ja tot lo mon te clama
Pervers cõ Anti-Christ. Fuig. &c.

Ab capa d'amistat
lo fas passar á Fransa:
sols tu, Corso malvat,
pots usar de tal trama:
però de nostra España
not burlaràs axis. Fuig &c.

Tota España s'armat
contra tal villanìa:
tot lo Regne ha jurat
venjar la tiranìa:
y tots perdrèm la vida
defensant lo pais. Fuig &c.

En mil vuit cents y vuit
ple de furor y rabia,
á vint del mes de Juny
embesteixes la plassa:
però la Gavatxalla
trobà mal moscadis. Fuig &c.

Venen tres Generals
per guañar esta plassa,
Duhesme, Lèqui, y Suars:
gent de molt mala rassa:
la Tropa per on passa
abrasa lo pais. Fuig &c.

Los camps nos has cremàt
cometent tropelhas:
vet aquí l'amistat
que sempre nos finglas.
Lo que tu prometias,
hara tots habèm vist.
Fuig que la Mosca pica
del Gloriòs Sant Narcis.

Tant mala llengua tens
que á Narcis blasfemabas;
que's un *Curcat* dient,
y axis tu ten burlabas:
Gavaig porch no esperabas
qu'ell te posàs tant llis. Fuig &c.

Ja molts sigles' atràs
la tua mala rassa
al Sant nos v'arrastrà
per los carrers y plassa.
Sols la malvada Fransa
contr'als Sants obra axis. Fuig

Obrì los ulls lo Sant
per la nostra defensa,
y un resplendòr molt gran
vèrem en sa Capella.
Est favor, fou estrella
d'un triunfo fells. Fuig &c.

Pagaràs la maldat
que has comès en Bayòna:
ja veus com t'an posàt
los canons de Gerona.
Tot lo mon te pregona
per un lladre macis. Fuig &c.

Al endemà mateix
féres la retirada:
se coneix que molt peix
deixas en la calada:
l'assalt, y l'escalada
te costan mes d'un pis. Euig &c.

Encarà novament
has tornat á la dansa:
not serveix d'escarment
l'ultima contradansa:
la canalla de Fransa
torna á nostre pais. Fuig &c.

Entretant hem nombrat
al Sant, Generalissim:
axò sol t'a posat
ple de temor moltissim.
General tan finissim
te traurà del pais. Fuig &c.

Un mes no mes passà,
jans tòrnas á Gerona:
lo Camp teu se posà
passada la Tiona.
La guerrilla te dona
molt subint, batadis. Fuig &c.

Cinc Campaments has fet
ab gran furor y rabia:
may t'as posat á tret
dels canons de muralla.
Cremar Casas, y palla
feu ton geni estantis. Fuig &c.

Nos has ben regalàt
ab bombas, y granadas:
tals confits nos has dat
tres nits continuadas:
las tuas arts malvadas
á tots pagan axis. Fuig &c.

Ja feian vint y cinc
los dias qu'aquí estabas:
per part de Monjuic
guañarnos tu pensabas.
Sa muralla arrasabas
de bronse ab granadis. Fuig &c.

Quant tu mes confiat
cantabas la Tirana,
Gavaig porch, tan tocàt
los nostres la pabana:
promptament y sens gana
te fas escapadis. Fuig &c.

En un punt has perdut
torres y baterlas:
certament era gust
lo veurer com corrias.
Costa avall tu fugias
mes llest qu'un Cavall gris. Fuig

Com jo noi veig pas mol,
me valgui de l'ullera,
mirant com l'Español
te cascaba la pera.
Per devant, y darrera
te daban batadis. Fuig &c.

De *Borràfa* lo nom
tinguè antes la montaña:
despues ab sobre-nom
de Narcis la han honrada,
per conservar la fama
d'un triunfo fells. Fuig &c.

De nit lo General
manà la retirada:
ja no cantà lo Gall
aquella matinada.
Ab la cresta arrugada
fugi sens que fos vist. Fuig &c.

Ja veus en que ha parat
ta fatxenda orgullosa:
la gent del Principat
ta'n posen de la cosa.
Gerona valerosa
no tem als d'Austerlitz. Fuig &c.

En Calella has deixat
los canons y cureñas:
los ferits has cremàt
quet fèren estas terras.
Las Fragatas Inglesas
te fan gran plomadis. Fuig &c.

Despues del any set cents
vinguè vostre Monarca,
Carlo Magno, gran Rey
á llibertar España:
y dels Moros la rassa
traguè d'aquest pais. Fuig &c.

Ab lo seu gran valor,
y militar destresa
donà nou esplendòr
á tota la Iglesia.
De la fè la puresa
volguè el Cel protegir. Fuig &c.

Malvàt Napo-ladròn
sens fe, ni conciencia,
d'España, y tot lo mon
vols borrar la creencia.
Pietat, y decencia
tot ho fas perdedis. Fuig &c.

Axis passats mil anys
nos ha vingut de Fransa
qui contra Deu y'ls Sants
alsar preièn l'espasa.
Lo que feu Carlo, arrasa
aquest Bort estantis. Fuig &c.

No faltarà Borbòn
sobre'l Trono d'España,
per mes qu'aquest Neròn
vulga acabar la rama.
La sua infame trama
no lograrà lo fi. Fuig &c.

Dèixat, Corso pervers,
de tanta villanìa;
ja veus que'l Univers
coneix la tua intriga:
de la tua perfidia
l'idea no resig. Fuig &c.

De'l mes d'Agost serà
lo setse de gran gloria,
perque'n ell va guañà
Gerona la victoria,
conseguint que l'escòria
dels Gavatxos fugis. Fuig &c.

España lograrà
fer trossos la cadena
que á l'Europa posà
lo vencedor de Gena:
armas, y estratagema
no assustan est pais. Fuig &c.

Vajen ja resonant
los Victors en Gerona:
pues be mereix lo Sant
Laurèl, Palma, y Corona:
celebri Barcelona
las glorias de Narcis;
perque molt mes blasoni
lo Sant en Paradis.

Gerona: En la Estampa de FERMI NICOLAU, antes de Bró, en la Cort Real.

Als vint y hu de Maig,

segon dia de Pascua,

tingueren los Gavaigs

una forta borrasca:

Caigueren tots en basca,

entrant en est País.

Fuig que la mosca pica

del Gloriós Sant Narcís.

Vingueren tot ballant

quan entraren a Espanya,

en Francés conversant:

Tuti ne som Gent d'arma.

No us valgué tal alarma

Sens pensar-o aixís. Fuig&c.

Lo que féreu primer,

béurer sens menjar gaire:

déiau al Taberner,

tinch son, men vaxt a jaure,

que la son me fa caure,

y tot era lo vi. Fuig&c.

Ab fúria sens cessar

cridabau: Viva Fransa,

com si lo contrapas

n’hagués de fer mudansa:

Mirabau la bonansa,

y no lo venedís. Fuig&c.

Los tambors repicant

déian, d’una vegada,

anem, anem marxant,

embestim la muralla;

més sobre tal canalla

caigué lo moscadís. Fuig&c.

Cridaba el General:

Viva la nostra Armada,

que·s de Gavaig real

lo guanyar l’estacada,

ab carrega cerrada,

hagué qui resistís. Fuig&c.

Digas Gavaig traidor

que·s lo que pretenias,

quan ab tan gran furor,

a Gerona envestias.

Sens dupte tu volias

Subjectar-la a París. Fuig&c.

Intentabas molt fort

entrar dins de Gerona:

trobares un confort

que et torna a Carcassona;

y més llest qu·una mona

fugires d'est país. Fuig&c.

Quant pres se ha conegut

qu·eras de mala rassa,

has quedat abatut

sens valer-te la trassa.

Pretenias la Plassa

de Gerona ab gran prís. Fuig&c.

Resolt nos dius qu·estas

de fer dos mil desastres,

ja veus ab quin agras

se guisan los pollastras.

Si segueixes los rastras,

veuras lo plumadís. Fuig&c.

Qué bé te han resexit

los intents que portabas.

Has quedat destruït

molt més del que pensabas,

del que més estimabas,

se ha fet lo batadís. Fuig&c.

Tu pensabas ser gall,

en esta gran batalla:

has perdut lo plumall,

al peu de la muralla.

Mirau quina canalla,

manté lo rey Lluís. Fuig&c.

Perqué volguereu fer-lo

que·l Sant no volia,

envestits vareu ser

de la Mosqueteria.

Pensabau si seria

angel del Paradís. Fuig&c.

Quant vereu qu·els rosius

las orellas juñian,

y féian grans sahins,

deiau: Verge Maria,

si la mosca brunsia

llansabau lo mordís. Fuig&c.

En Bella-font pres mal,

cosa que no·s pot creurer:

jo crech que tu ja may

hi tornaras a beurer,

perque l'aigua és molt térbola,

y sap al estantís.

Fuig que la mosca pica
del Gloriós Sant Narcís.
No tens sinó passions,
y aqueixas totas malas;
ja veus com los Llenos [Lleons]
te·n fan batrer las alas
a foch y cop de balas,
te trahuen lo bernís. Fuig&c.

Com ets tan desditxat
de tornar a batalla.
B·estabas escamnat
de las demés vegadas:
Ja veus quinas bogadas
se fan en est país. Fuig&c.

No sias tan malvat
en perseguir a España,
puig t'han romput lo cap
en aquesta campaña:
Tu dius que axó és migraña,
y trobo que és axís. Fuig&c.

En tot aquest contorn

de Gerona estimada,

no faras foch de forn

ab ta brutal armada,

perqué et daran natjada

las donas del país. Fuig&c.

Lo General burlat

mana la retirada:

va marxant lo soldat,

a la disbaratada,

ab marxa acelerada,

entre les cinch y sís. Fuig&c.

Se'n tornan caminant,

dret al regne de Fransa,

casi tots tremolant

ab la por en la panxa,

perduda l'esperansa

de guañar est país. Fuig&c.

Direu al gran Lluís,

rey de la vostra terra,

que al gloriós Sant Narcís

no li fassa més guerra,

perqué per mar y terra,

pot més que tot París. Fuig&c.

Com ets de mala rel,

gavaig no has volgut creure.

Ten has portat lo rey

per fer-te aquí un nou regne:

de vergoña n'ets sense,

que es mal de ton país. Fuig&c.

Tropas, diners y rey

has robat a l'España;

faltant a tota lley,

t'as valgut de la maña.

Ja tot lo món te clama,

perverso Anti-Christ. Fuig&c.

Ab capa d'amistat

lo fas passar a Fransa:

sols tu, corso malvat,

pots usar de tal trama,

peró de nostra España

no et burlaras axís. Fuig&c.

Tota España s'armat

contra tal villania:

tot lo regne ha jurat

venjar la tirania,

y tots perdrem la vida

defensant lo país. Fuig&c.

En mil vuit cents y vuit,
ple de furor y rabia
a vint del mes de juny,
embesteixes la plassa,
peró la gavatxalla
troba mal moscadís. Fuig&c.

Vénen tres generals
per guañar esta plassa,
Duhesme, Lequi, y Suars:
gent de molt mala rassa,
la tropa per on passa
abrasa lo país. Fuig&c.

Los camps nos has cremat
cometent tropelias:
vet aquí l'amistat
que sempre nos fingias.
Lo que tu prometias,
hara tots habem vist.
Fuig que la Mosca pica
del Gloriós Sant Narcís.

Tant mala llengua tens

que a Narcís blasfemabas;

que·s un curcat dient,

y aixís tu te·n burlabas:

que ell te posas tant llís. Fuig&c.

Gavaig porch no esperabas

feres la retirada:

se coneeis que molt peix

deixas en la calada:

l'assalt, y l'escalada

te costan més d'un pis. Fuig&c.

Ja molts sigles atras,

la tua mala rassa

al Sant nos v·arrastra

per los carrers y plassa.

Sols la malvada Fransa,

contre als Sants obra aixís. Fuig&c

Obrí los ulls lo Sant,

per la nostra defensa;

y un resplendor molt gran

vérem en sa Capella.

Est favor, fou estrella

d'un triunfo felís. Fuig&c.

Pagaras la maldat

que has comés en Bayona:

ja veus com t'han posat

los canons de Gerona.

Tot lo món te pregona,

per un lladre macís. Fuig&c.

Encara novament,

has tornat a la dansa:

no et serveix d'escarment

l'última contradansa.

La canalla de Fransa

torna a nostre país. Fuig&c.

Entretant, hem nombrat

al Sant, Generalíssim:

axó sol t·a posat

ple de temor moltíssim.

General tan finíssim,

te traura del país. Fuig&c.

Un mes no més passa,

ja·ns tornas a Gerona.

Lo amo teu se posa,

passada la tiona.

La guerrila te dona

molt subint, batadís. Fuig&c.

Cinc campaments has fet
ab gran furor y rabia:
may t'has posat a tret
dels canons de muralla.
Cremar casas y palla,
feu ton geni estantís. Fuig&c.

Nos has ben regalat
ab bombas y granadas:
tals confits nos has dat,
tres nits continuadas,
las tuas arts malvadas,
a tots pagan axís. Fuig&c.

Ja feian vint y cinc
los dias qu·aquí estabas:
per part de Montjuïc,
guañar-nos tu pensabas,
sa muralla arrasabas,
de bronse ab granadís. Fuig&c.

Quan tu més confiat
cantabas la Tirana,
gavaig porch, ta·n tocat

los nostres la pabana,

promptament y sens gana,

te fas escapadís. Fuig&c.

En un punt has perdut

torres y baterias.

Certament, era gust

lo véurer com corrias,

costa avall tu fugias,

més llest qu·un cavall gris. Fuig&c.

Com jo no i veig pas molt,

me valguí de l'ullera,

mirant com l'español

te cascaba la pera.

Per devant y darrera,

te daban batadís. Fuig&c.

De Barrufa lo nom,

tingué antes la montaña:

después ab sobrenom

de Narcís la han honrada,

per conservar la fama,

d'un triunfo felís. Fuig&c.

De nit lo general

mana la retirada:

ja no canta lo gall

aquella matinada.

Ab la cresta arrugada,

fugí sens que fos vist. Fuig&c.

Ja veus en qué ha parat

ta fatxenda orgullosa:

la gent del Principat

t'ha espolsat bé la roba.

Gerona valerosa,

no tem als d'Austerlitz. Fuig&c.

En Calella has deixat

los canons y cureñas:

los ferits has cremat,

que et feren estas terras.

Las fragatas inglesas,

te fan gran plomadís. Fuig&c.

Después del any set cents,

vingué vostre monarca,

Carlo Magno, gran rey,

a llibertar España

y dels moros la rassa,

tragué d'aquest país. Fuig&c.

Ab lo seu gran valor,

y militar destresa,

dona nou esplendor

a tota la Iglésia.

De la fe la puresa

volgué el Cel protegís. Fuig&c.

Malvat Napo-ladrón,

sens fe ni conciéncia,

d'España y tot lo món

vols borrar la creéncia.

Pietat, y decéncia,

tot ho fas perdedís. Fuig&c.

Axis passats mil añs,

nos ha vingut de Fransa,

qui contra Déu y els Sants

alsar pretén l'espasa.

Lo que feu Carlo, arrassa

aquest bort estantís. Fuig&c.

No faltara Borbón

sobre·l trono d'España,

per més que aquest Nerón

vulga acabar la rama,

la sua infame trama,

no lograra lo fi. Fuig&c.

Deixat, corso pervers,
de tanta villania;
ja veus que el univers,
coneeis la tua intriga,
de la tua perfídia,
l'idea no resig. Fuig&c.

De·l mes d'agost sera,
lo setse de gran glória
perqué en ell va guaña
Gerona, la victória,
conseguint que l'escória
dels Gavatxos fugís. Fuig&c.

España lograra
fer trossos la cadena,
que a l'Europa posa,
lo vencedor de Gena.
Armas y estratagemas
no asustan est país. Fuig&c.

Vajen ja resonant
los víctors en Gerona:
pués bé mereix lo Sant

laurel, palma y corona;

celebri Barcelona

las glórias de Narcís;

perqué molt més blasoni

lo Sant en Paradís.

Diario de Manresa:

La premsa de la ciutat de Manresa fou molt important i molt activa en la resistència contra els francesos. De la mà de l'impressor liberal Martí Trullàs es publicaren textos poètics abrandats, en llengua catalana, contra els francesos i que excel·leixen la resistència dels catalans.

-*Diario de Manresa* núm. 131 i 132, dels dies 30 i 31 d'octubre de 1808, hi hagué un poema d'estètica neoclàssica de Josep Arrau i Estrada: *Somni i realitat sobre les ocurrencies del dia*. *Desahogos de una musa catalana*,[4102] escrit des de Reus, on l'escriptor i pintor residí durant tota la guerra.

Aquest poema recull el *locus amoenus* del somni per a explicar-nos la seva visió dels esdeveniments socials des d'abans de la Guerra del Francès, fins a la data de la publicació, a finals d'octubre de 1808. En parla sobre Godoy, sobre Ferran VII, sobre Napoleó i els seus paranys per tal d'emparar-se d'Espanya, sobre l'abdicació de Carles IV a favor de Josep Bonaparte, sobre l'ocupació de Barcelona, sobre les victòries del Bruc, etc., amb recursos propis de l'èpica, com l'octava reial, amb rima: A B A B A B C C:

Mentres que el resplandent pare del dia,

entretingut apar en sa carrera

y més ardent que may, ab bizarria,

convida a los mortals a fer llaugera

l'hora pesant de la poltroneria,

posant treguas a gustos y quimera

ajasat com un porch (lo mot perdona),

me estaba jo, ab tot de ser persona.

Lo cap espés, la panxa, bastant plena,

[4102]Cahner, M. *Literatura de la revolució i la contrarevolució (1789-1849)*, 3 vol., Barcelona, 1998 i 2002, Vol. II, pàg, 104-109

lo poch temor de lladres (que al poeta
no li dónan jamay ninguna pena,
pués tots saben té buyda la maleta),
amenasat de la cruel serena,
perqué Fortuna me planta amb porreta,
comenso a tancar els ulls, y tot mon brillo
entrego al son del músich don Ronquillo.

A penas, pués, coménsan las pestanyas
a voler fer lo joch de la puput,
éntran a ser senyoras las lleganyas
y es pren la fantasia lo absolut;
comensa ab mil enredos y patrañas
a interrompre el descans de ma quietut,
y, en espai que·s pot dir de pochs moments,
vetx un sens fi de objectes diferents.

Vetx a un prepotent tan prop del trono
que casi estar en ell aparexia;
desposaba de tot, y ab fort encono,
contra el príncep mil flextas dirigia:
era tota la burla y abandono
de tota la espanyola monarquia
y, xupant del vasall béns y riquezas,
omplia d'or las suas arquimesas.

Que enganys y que traÿcions no

meditaba!

Que bandas y que togas no venia!

Desposaba de tot, tot o manaba;

Marte y Neptuno subjectats tenia,

y, en la ocasió que menos esperaba,

se axeca el príncep, que per ell patia,

y sens derramar sanch li mou tal guerra

que en un instant lo pren, confon y aterra.

Vetx com lo exército de Manolo corra

ab sa santa Teresa baix la capa;

súrtan manxegos, cada u ab sa porra,

y vetx lo presidari com se escapa.

Ningun de las famílias pot escorra,

a totom se deté, totom se arrapa,

y a l'ordre de cutxara y de coleta

se rebenta la mina...pom!..., y peta.

Entretant, lo bon rey lo dany repara,

putx la corona al príncep luego abdica;

regonex del traÿdor la maldad clara,

y llevan-li los títols la publica.

Lo poble al punt, ab bulla y alzagara [sic],

mil aplausos y festas li dedica,

y, en prova de llealtat ben verdadera,

del nou rey enarbola la bandera.

Vetx de lluny a l'intrús francés monarca

que, per pícara idea proyectada,

tenia hallé ministres de la Parca;

més, com la veu del tot desbaratada,

y castigat lo pícaro de marca,

que era qui li tenia ja aprovada,

no sabent lo que fer-se ni hont girar-se,

resol dins de son regne lo encallar-se.

No obstant, com aliat y amich cordial,

promés habia al seu amich Fidel

de visitar-lo en son palacio real

y arreglar-li lo regne, ple de zel;

més, para's de sa porta en lo brancal

quant sap que, en lo confús, sembla Babel;

y el Jove rey, ayrós, galant, gentil,

pasant a veure'l, se demostra humil.

La llealtat espanyola, mal segura,

tants oferiments lo detenia:

hon vas, Jove monarca? Per ventura

creus que quant te promet veritat sia?

Mira quel calcer dur de la amargura

sols te prepara sa cruel falsia.
Detura't...! Peró, ay!, la pasió el cega
y, com anyell humil, al llop s'entrega.

Veg los dos monarcas abrasar-se
y, ab lo francés estil, mil patons fer-se
(Castor y Pólux poden amagar-se
si no arribaren may més a voler-se).
Tot és fer-se la cort; tot convidar-se
y en obsequis lo pícaro desfer-se.
Y, per fer l'asamblea més lluida,
als reys pares e infants també convida.

Has vist gabatx ab magica llanterna
que, a cada una del que ell diu futesa,
y fa una xarrativa sempiterna
per a deixar la gent millor entesa,
y ell entendre's millor ab la taberna?
Així matex, donchs, Bonaparte, extesa
a cada cosa que presenta, activa
y acompanya una llarga xarrativa.

Tot són felicitats, tot són promesas,
tot són auments, arreglos, millorias;
crida de Espanya las millors grandezas,
las més grans dignitats y senyorias,

y, quant ja té totas las midas presas
que necesita per sas picardias,
y quan los té qual llop sota la garra,
axís canta més clar que una guitarra.

Carlos, en lo seu trono, deu tornar-se
perqué sa abdicació va ser forsada.
No vull que Europa tinga que quexar-se
ab rahó, de que fou per mi tramada
esta idea ni púguia figurar-se
que la tropa jo mai ajia enviada
per fer caurer, ab burla y abandono,
lo meu car aliat de dalt del trono.

Per tant, altre vegada se corónia
y Fernando se quédia com se estaba;
al de la Pau, la vida se li dónia
pués un desterro apar que li bastaba,
no és just que de aqueix modo se abandónia,
qui ab la real família emparentaba,
dins mon imperi li daré acullida,
hont acabia los dias de sa vida.

Abatrer la virtut, exsalta el vici,
posa un moso de fonda dalt del sólio,
causar al comerciant gran perjudici

y mentir sempre, com qui diu, en fólio,
posar al espanyol al precipici
y ultrajar lo sagrat del capitólio
són mérits ab vol, indigne manya!,
lo nom del Salvador de tot Espanya.

Ab tot, Carlos goberna; el poble calla
(bé que roseaga els punys quant se publica);
quant surt altre vegada lo canalla
ab la pata de gall, que aquell abdica
la corona, sens dar-li ni una malla,
en son fabor, y encara es justifica
presentant-vos, per dar-nos major pena,
de Fernando e infants renúncia plena.

Quin surt que dono! Lo meu cor palpita!
Vetx la real família casi presa...,
Dret a París caminan..., qui medita
pitjor traÿció, una tan gran vileza?
Ab la gala menor, la més petita,
sens Fausto, sens honors ni cap grandeza,
va lo monarca que per exceléncia·ls
dos mons li prestaban obediéncia.

Ab que rabia no'm miro lo indignot
de Bonaparte, que, ab estudi fet,

busca traÿdors que sian de son vot.
Que, encara que té el plan posat en net,
trobar traÿdors a Espanya li és lo tot,
per deixar-lo, com pensa, més perfet;
y, per nostra desgracia, ne ha trobat,
fins dels més poderosos, un grapat!

Com maneja las cols! Que segur conta
que té tota la Espanya ja enganyada,
y que ja portan la perruna tonta
de la gent més petita a la granada!
Ceida a congrés, congrés de poca monta,
perqué ja té la picardia armada:
ell lo aguarda ab una ansia la més viva,
arriba el dia..., més ningú y arriba.

Lo dia arriba que la lleal Espanya,
no podent suportar tan gran injúria,
en amor de Fernando es desentranya
y el cap aixeca contra aquella fúria.
Vetx com jura totom surti a campanya,
exposan-se a sufrir tota penúria.
Religió, rey y patria!, totom clama
y son bon zel va publicant la fama.

Valéncia, Astúries, Aragó, Galícia,

Catalunya, Navarra, Andalucia
se preparan, entesa la malicia,
y alarman contra tanta picardia;
portan la veritat y la justícia,
y la rahó los acompanya i guia;
y el matex Déu, ab sa bondat immensa,
los ajuda y anima a la defensa.

Aquells soldats, esclaus del gran imperi,
acostumats a véncer las batallas...,
aquells soldats que admira lo emisferi,
per indignes, apóstatas, canallas...
aquells soldats que ni tenen criteri,
ni tenen de rahó líneas ni rallas,
ni tenen religió, ni a Déu conexen,
cegos, en sos furor, luego envestexen.

Vext com traspasan per la Andalucia,
pensant posar-ho tot baix de sa planta,
peró tróban lo intrépit Xabarria
que, los vens, amedrenta y los espanta;
emprenan nous atacs, y cada dia
Andalucia més victórias canta
y, no poden lograr lo que preténan,
plens de rabia y furor, róban y créman.

Barcelona, enganyada, los anida,
los trau la ronya, los manté, los cura,
y, no obstant, té de veure's oprimida
y reduïda a la major tristura.
Tot Catalunya pénsan que rendida
tindran ab la amenaza y la impostura;
súrtan columnas..., lo rigor no planyan...,
Més, ay pobrets!, que prest se desenganyan.

Súrtan alborotats, van dret Manresa,
pillan per tots los pobles per hont pasan,
axplayan son rigor y sa brabeza,
sens trobar enemichs tot o traspasan;
qual tropas invencibles ab destreza,
no tróban embaras que no desfasan,
peró, arribant a prop de can Masana,
aquí sí que los tócan la badana!

Hallí, los de Manresa y de Igualada,
el Bruch, de Martorell y Esparraguera,
tenian previnguda una emboscada
y en son fabor alsada la bandera;
tréncan un pont formant enpallizada,
y units ab los intrépidos de [A] brera,
quant los tenen acerca de la ralla,

fan senyal y comensa la batalla.

Princípia lo ning-nang y lo pim-pom,
segueix, luego, la veu...: Aqui'ls tenim!,
per totas parts los envesteix lo plom
y la metralla, com seguit ruxim;
cauen com moscas...Viva!, diu totom,
acabem-los a tots, no mirem prim
y és gust de véurer entremix del fum
com a l'infern deballan a fer llum.

Com lo plom no penetra la corasa,
lo coracero ferm se mantenia;
se fan balas de ferro..., se traspasa
y en terra tomba la caballeria.
Idea nova, excelenta trasa,
descoberta de prometre en aquell dia
per la célebre indústria catalana,
en ofensa de gent la més villana.

Com los cunills que ab lo clapich dels gosos
fújan despaborits per las veredas,
sens saber lo que els pasa y, temerosos,
se fican en las asperas pinedas...,
de a hont los casadors súrtan briosos
y los abrasan las entranyas fredas;

aixís mateis, per boscos se ficaban
y, allí dintre, la mort ensopegaban.

O batalla del Bruch, la més gloriosa!
Afrenta de Marengo, Heylau y Jena.
Intrépidos paysans, gent valerosa:
de Espanya glória; de la Fransa, pena;
accepteu la corona victoriosa
que la fama vos dona a boca plena.
Que la história los noms dira, ab grandesa,
de Igualada, del Bruch y de Manresa.

Altre columna que surtit habia
per part de Tarragona torna arrera,
pués, al saber la gran carniceria,
la rabia y lo furor los desespera;
pégan foch a l'Arbós..., maldad impia!
matan, róban y créman de manera
que, en mudas expresions, a enténdrer daban
que, en no poder venjar-se, se penjaban.

Envesteixen al Bruch, altre vegada,
units ab las relíquias que tenian,
peró tórnan a fer altra gatada,
putx tot seguit a orsa los envian;
la columna, per fin, fou destrozada,

ab tot que com a fieras envestian:
peró que molt, si aquella gent tirana
ignoravan la forsa catalana!

Als peus de la montanya prodigiosa,
conxa de aquella perla la més fina,
tingué sepulcro la nació orgullosa,
pués troba en ella sa major ruïna.
La acció del Bruch sera la més gloriosa,
empeñillo y obra de la ma divina,
de la que en Montserrat lo món empunya,
la pobre capital de Catalunya.

Zaragoza y Valéncia ja envestidas,
vetx al matex instant de mil maneras,
peró rendéixan milenars de vidas,
en sas murallas, fosos y trinxeras;
totas la suas glórias deslluidas
déxan del Túria y Ebro a la ribera,
y els soldats, que invencibles se contaban,
en mans dels espanyols la vida acaban.

Próvan per totas parts..., Gerona als crida,
pués volen obrir pas per a la Fransa,
peró, en lloch de donar-los acullida,
los fan ballar valenta contradansa.

Una tercera part es destruïda,
sense donar-los lloc a la venjanza,
putx sant Narcís, que als gironins fa sombra,
sols ab una mirada los asombra.

Los vetx tornar perduts altre vegada,
com lo gos ab la cua entre las camas,
renegant de la sort que'ls ha portada
a voler sostenir indignes tramas;
trauen foch dels caixals; desesperada,
sa boca despedeix horrendas flamas,
y aquells que se escaparen de la ronya
moren asesinats de la vergonya.

Fan més eixidas, tot se'ls desbarata,
putx pertot tróban forta resisténcia,
surtin-los el tret per la culata;
tórnan dintre del niu de reputéncia,
carregats de ferits; la rabia als mata!
Enlloc tróban unas urnas de cleméncia,
perqué, tenint la terra alborotada,
pérdan un llansolet cada bugada.

Més, ay!, que lo terror los acompanya
y en son fabor lo cruel llamp empunya,
y vetx com amenasa ab forta sanya

la pobre capital de Catalunya.

Desperto alborotat, vetx tota Espanya,

que, des de Rosas fins a la Corunya,

esta patint y levantant-se en masa;

y que jo he somiat tot lo que pasa.

Peró no és gens estrany, de abuy en dia,

en la aflicció que casi nos aterra:

qui no dira que sembla que somia?

Ab qui tenim la pau, nos fa la guerra;

y qui teniam guerra, pau envia;

tenim rey, peró lluny de nostra terra,

pres per un ignoran, totom contempla:

ell és en realitat, més somni sembla.

Aquí la musa se depura y calla;

penja la lira y lo fusell afiansa,

perqué podria ser que, en la batalla,

tingués que presentar-se sens tardanza.

Quant estiga vensuda la canalla

y presa en Bonaparte la venjansa,

y Fernando Seté dalt de son trono,

allavors cantara, y ab millor tono.

-*Diario de Manresa*, núm. 140, del dilluns 7 de novembre de 1808, de l'impressor liberal Martí Trullàs, a la contraportada, hi publicà un sonet.

El poema se centra en les accions militars guanyades pels patriotes i és un avís clar als francesos perquè se'n vagin de Catalunya.

Es tracta d'un poema anònim, amb rima fàcil i to popularitzant,[4103] escrit per un *Ganapan* de Barcelona. Es tracta d'un sonet, amb rima: A B B A; C D E C D E:

Sabias amonestaciones y prudente Consejo que un Ganapan de Barcelona da al general Duhesme, en su idioma nativo, con el siguiente SONETO:

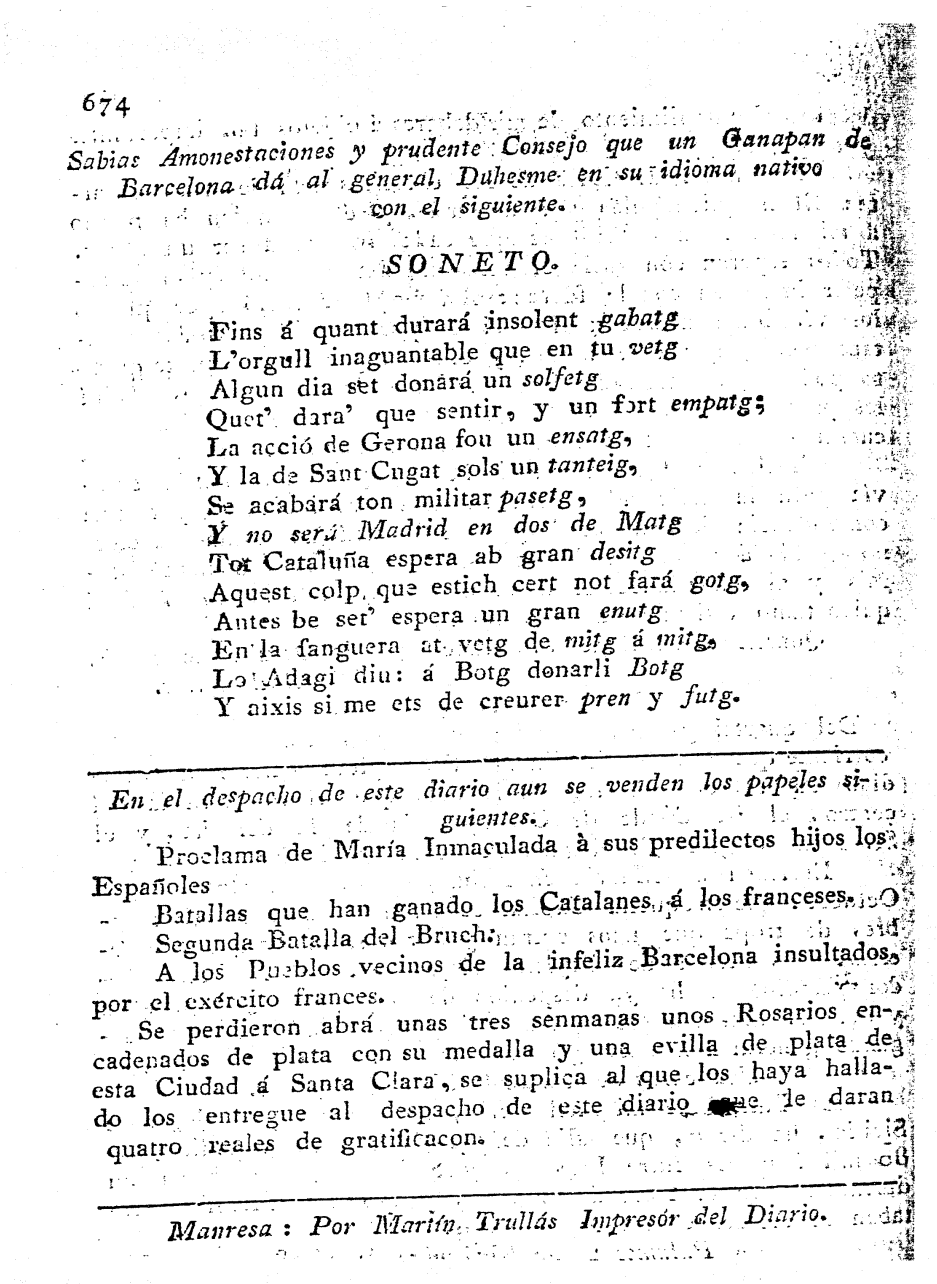

674

Sabias Amonestaciones y prudente Consejo que un Ganapan de Barcelona dá al general Duhesme en su idioma nativo con el siguiente.

SONETO.

Fins á quant durará insolent *gabatg*
L'orgull inaguantable que en tu *vetg*
Algun dia set donará un *solfetg*
Quet' dara' que sentir, y un fort *empatg*;
La acció de Gerona fou un *ensatg*,
Y la de Sant Cugat sols un *tanteig*,
Se acabará ton militar *pasetg*,
Y *no será Madrid en dos de Matg*
Tot Cataluña espera ab gran *desitg*
Aquest colp que estich cert not fará *gotg*,
Antes be set' espera un gran *enutg*
En la fanguera at vetg de *mitg á mitg*.
Lo Adagi diu: á Botg donarli *Botg*
Y aixis si me ets de creurer *pren* y *futg*.

En el despacho de este diario aun se venden los papeles siguientes.

Proclama de María Inmaculada à sus predilectos hijos los Españoles

Batallas que han ganado los Catalanes á los franceses.

Segunda Batalla del Bruch.

A los Pueblos vecinos de la infeliz Barcelona insultados por el exército frances.

Se perdieron abrá unas tres semmanas unos Rosarios encadenados de plata con su medalla y una evilla de plata de esta Ciudad á Santa Clara, se suplica al que los haya hallado los entregue al despacho de este diario que le daran quatro reales de gratificacon.

Manresa: Por Martín Trullás Impresór del Diario.

[4103]Ibíd. Vol. II, pàg. 100-101. Canher diu que fou copiat per l'advocat i poeta barceloní Jaume Sala i Guàrdia, a la seva *Miscel·lània poètica*, el 1809.

Fins a quan durara insolent gabatg

l'orgull inaguantable que en tu vetg.

Algun dia se't donara un solfetg

que·t dara qué sentir, y un fort empatg;

la acció de Gerona fou un ensatg,

y la de Sant Cugat sols un tanteig,

se acabara ton militar pasetg,

y no sera Madrid en dos de matg.

Tot Cataluña espera, ab gran desitg,

aquest colp que estich cert no·t fara gotg,

antes bé, se't espera un gran enutg,

en la fanguera at vetg de mig a mig.

Lo adagi diu: a botg, donar-lo botg,

y aixís, si me ets de créurer, pren y futg.

-*Diario de Manresa*, núm. 163, del dijous 1 de desembre de 1808, només 23 diaris després, hi apareix el següent sonet anònim, del mateix autor que l'anterior i imprès per Martí Trullàs.

El poema se centra en la pèrdua de la por per part dels patriotes -quan Vives tenia encerclada Barcelona-, en l'arribada de Redding i en l'anunci que el Vallès ja no tem el saqueig de les tropes franceses (premonició de la batalla de Cardedeu-Llinars, el 16 de desembre de 1808, guanyada per Saint-Cyr).

Sonet, amb rima: A B B A; C D D C D D:

Con motivo de la Batalla del día 26 el Ganapan de Barcelona repite al general Duhesme sus sabias amonestaciones y prudentes consejos, con el siguiente Soneto:[4104]

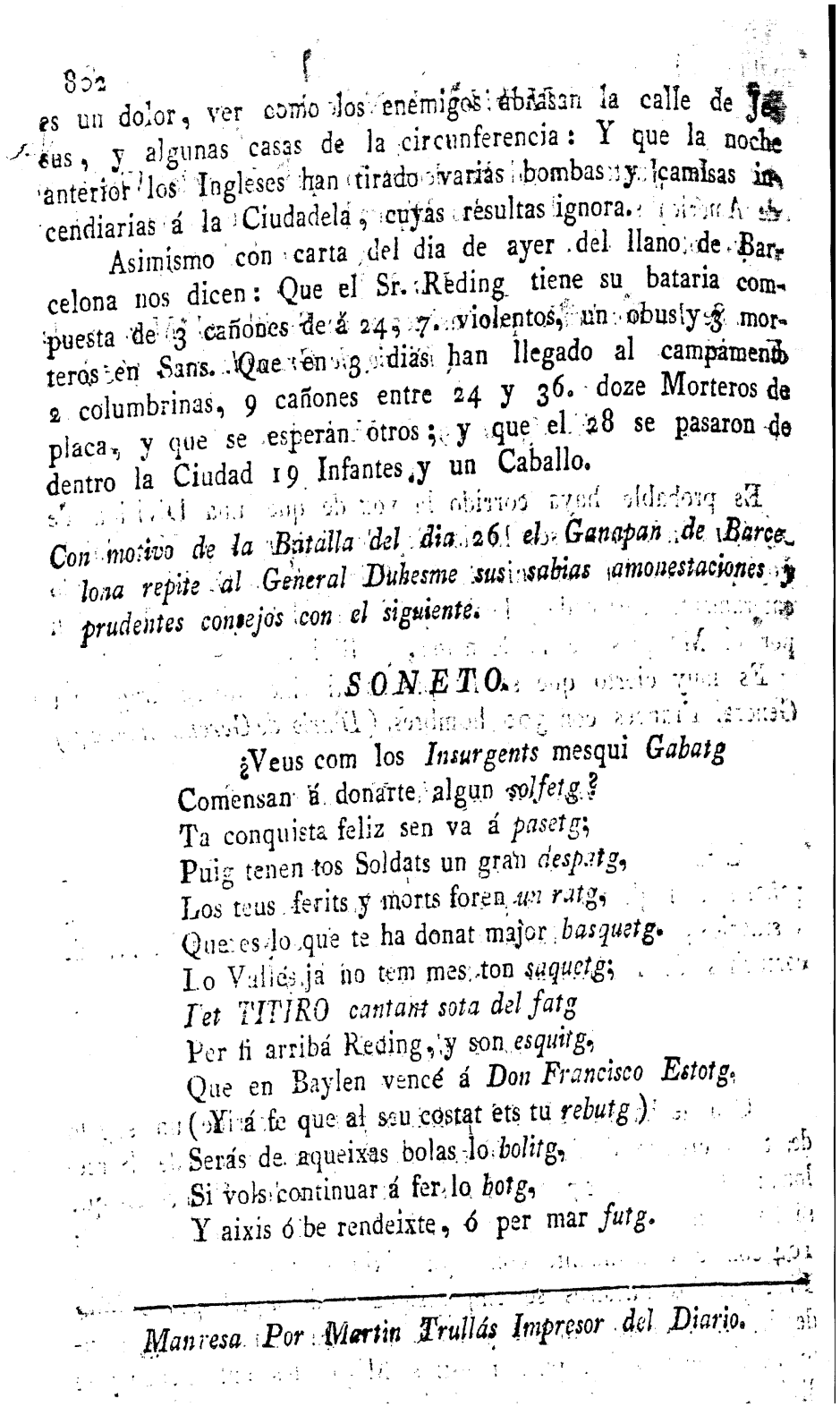

852

es un dolor, ver como los enemigos abrasan la calle de Jesus, y algunas casas de la circunferencia: Y que la noche anterior los Ingleses han tirado varias bombas y camisas incendiarias á la Ciudadela, cuyas resultas ignora.

Asimismo con carta del dia de ayer del llano de Barcelona nos dicen: Que el Sr. Reding tiene su bataria compuesta de 3 cañones de á 24, 7 violentos, un obus y 3 morteros en Sans. Que en 3 dias han llegado al campamento 2 columbrinas, 9 cañones entre 24 y 36. doze Morteros de placa, y que se esperan otros; y que el 28 se pasaron de dentro la Ciudad 19 Infantes, y un Caballo.

Con motivo de la Batalla del dia 26 el Ganapan de Barcelona repite al General Duhesme sus sabias amonestaciones y prudentes consejos con el siguiente.

SONETO.

¿Veus com los *Insurgents* mesqui *Gabatg*
Comensan á donarte algun *solfetg*?
Ta conquista feliz sen va á *pasetg*;
Puig tenen tos Soldats un gran *despatg*,
Los teus ferits y morts foren *un ratg*,
Que es lo que te ha donat major *basquetg*.
Lo Vallés ja no tem mes ton *saquetg*;
Tet TITIRO cantant sota del fatg
Per fi arribá Reding, y son *esquitg*,
Que en Baylen vencé á *Don Francisco Estotg*.
(Y á fe que al seu costat ets tu *rebutg*)
Serás de aqueixas bolas lo *bolitg*,
Si vols continuar á fer lo *botg*,
Y aixis ó be rendeixte, ó per mar *futg*.

Manresa Por Martin Trullás Impresor del Diario.

[4104]Ibíd. Pàg. 100.

¿Veus com los insurgents, mesquí Gabatg,

coménsan a donar-te algun solfetg?

Ta conquista feliz se'n va a pasetg,

puig tenen tos soldats un gran despatg.

Los teus ferits y morts foren un ratg,

que és lo que te ha donat major basquetg.

Lo Vallés ja no tem més ton saquetg;

Pet, titiró, cantant sota del fatg.

Per fi arriba Reding, y son esquitg,

que en Baylén vencé a Don Francisco Estog

(Y a fe que al seu costat ets tu rebutg):

seras de aqueixas bolas lo bolitg,

si vols continuar a fer lo botg,

y aixís o bé rendeix-te, o per mar futg.

-*Diario de Manresa*, núm. 75, corresponent al 19 de març de 1809, publicà un *Romance Catalan. La ninfa catalana*,[4105] a la portada, pàgines 371-373, força llarg i interessant on criticà les *papeletas*: noticiers o periòdics, en aquest cas dels francesos.

És escrit per J. A. R, Josep Arrau i Estrada, sots-director de la Llotja de Barcelona, des del 1803, qui ja hi havia escrit, en castellà, al *Diario de Barcelona*, entre el 1799 i el 1808, i al *Diario de Tarragona*, el 1808, també en castellà; i també a la premsa de Reus, novament en castellà. La ciutat de Reus l'acollí durant la Guerra del Francès, ciutat que també acollí l'actor Josep Robrenyo.

Aquest poema tracta sobre les notícies exagerades dels caps militars francesos, sobre el seu exèrcit, sobre els afrancesats "mals españols", sobre el parlar per parlar i la frivolitat

[4105]Ibíd. Pàg. 262-264.

de les *papeletas*, és a dir sobre l'abús de notícies contradictòries als diaris, i sobre l'excés d'informació, perquè aquesta es malinterpreta.

Suposà un símptoma evident de l'allau de diaris i publicacions que hi van haver i de l'enorme incidència de la premsa en l'opinió pública d'aleshores:

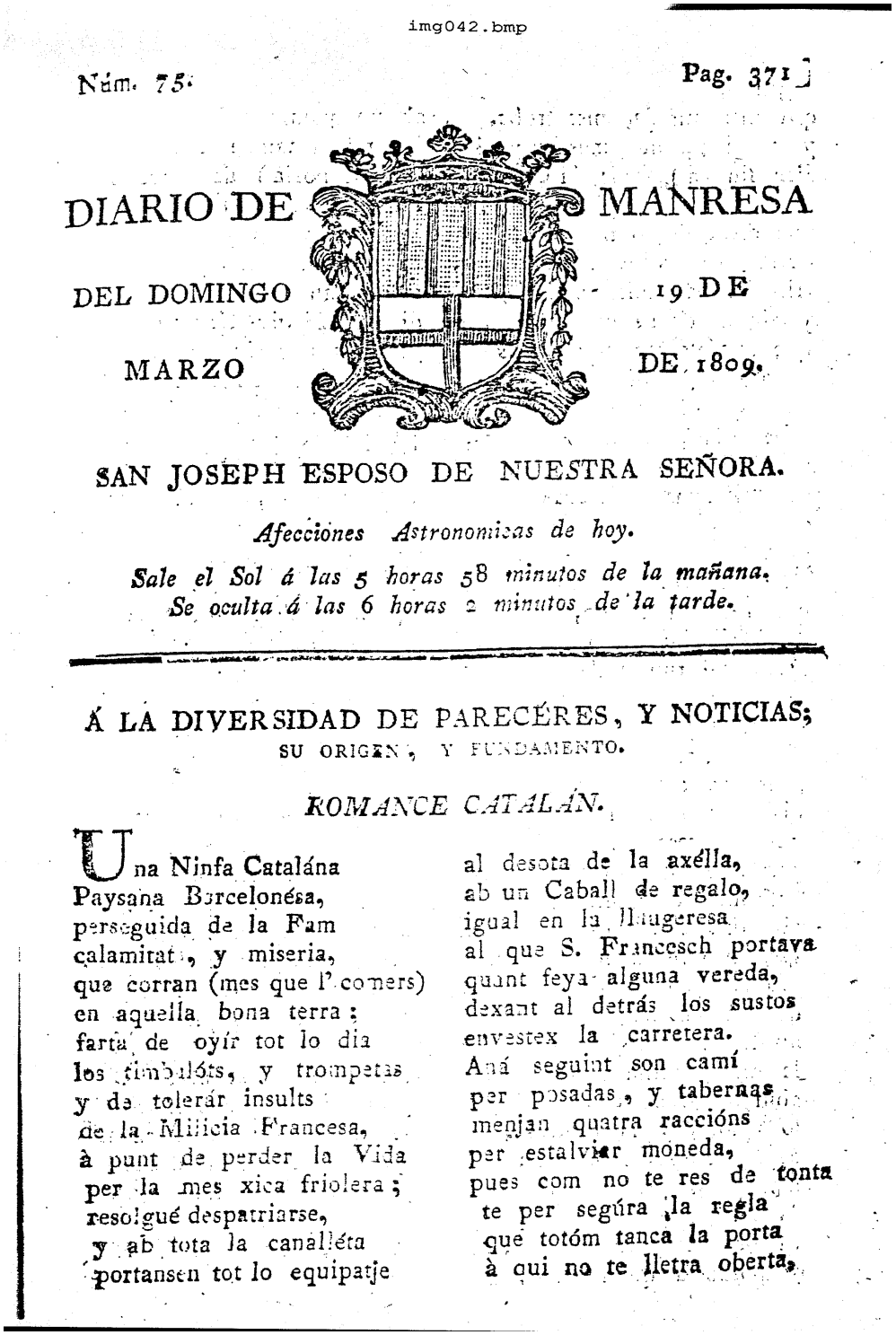

img042.bmp

Núm. 75. Pag. 371

DIARIO DE MANRESA

DEL DOMINGO 19 DE

MARZO DE 1809.

SAN JOSEPH ESPOSO DE NUESTRA SEÑORA.

Afecciones Astronomicas de hoy.

Sale el Sol á las 5 horas 58 minutos de la mañana.
Se oculta á las 6 horas 2 minutos de la tarde.

Á LA DIVERSIDAD DE PARECÉRES, Y NOTICIAS;
SU ORIGEN, Y FUNDAMENTO.

ROMANCE CATALÁN.

Una Ninfa Catalána
Paysana Barcelonésa,
perseguida de la Fam
calamitat, y miseria,
que corran (mes que l'comers)
en aquella bona terra:
farta de oyír tot lo dia
los fimbulóts, y trompetas
y de tolerár insults
de la Milicia Francesa,
à punt de perder la Vida
per la mes xica friolera;
resolgué despatriarse,
y ab tota la canalléta
portansen tot lo equipatje
al desota de la axélla,
ab un Caball de regalo,
igual en la llaugeresa
al que S. Francesch portava
quant feya alguna vereda,
dexant al detrás los sustos
envestex la carretera.
Aná seguint son camí
per posadas, y tabernas,
menjan quatra raccións
per estalviar moneda,
pues com no te res de tonta
te per segúra la regla
qué totóm tanca la porta
à qui no te lletra oberta,

qui mes guarda, mes troba,
y es rich, qui mes escaseja.
Per fin va plantár la Crósa
en una petita Aldéa
que dista dos ó tres horas
de la gran Vila de Antuerpia.
Allí trobá molts amichs,
y alguns de sa parentela
que cumpleixen com à tals
donanlí tota asistencia.
Un li dexá Casa, y llit,
altre blát, un altre llenya,
y entre tots la probeeixen
de tantisimas frioleras
de modo que ab pochs diners
pasa una vida de Reyna.
Pero la pobre pensaba
que restaria quieta,
y viuria sosegada
lluny del rumór de la guerra;
pero aná ben enganyada,
perque encara que no entra
allí la necesitát
pues los abunda la feyna;
nis' pot temer invasió
per lo present en la Aldea,
per estár entatxonada
entremitx de quatra penyas,
ab tot, cuydados no faltan
que la quietut los llevan.
No faltan mals Españols
que mil noticias inventan
ab lo fi de seduir
la mes sencilla ignorancia;
abúltan la activitát,
lo valór, y la destresa,
de las tropas enemigas;
alabant à las estrellas
sa pericia Militar
sa practica y experiencia,
y posan à quatra tontos
ab un pam de boca obera.
No faltan tambe doctors,
(no de borla) de gorreta,
que tot volen arreglaro
y tot ò pasan per llengua:
critican sens tó ni so,
murmuran dels que governan.
dient: *Si jos General*
fora la victoria certa,
perque faria. . . . diria, ...
obraria. . . demanera : :-
¡Vaya de sols escoltáro
es cosa, que fastigueja!
¿Y son los tals per ventura
gen de caracter, y ciencia?
res de axo: *quatre drapayres*
camalichs, y tiraterras,
homens que de tot se cuydan
menos de la sua feyna.
Tambe ni à que demanan
mes activitát, mes presa,
pero que de sa butxaca
nols toquian una peseta;
y quan los altres derraman
tota la sanch de sas venas
ells que son los que mes parlan
lo ausili precís los negan,
y com mes se necesita
amagan mes la taléga.
Altres fan correr los propis
y correus sense maleta,
ab mil victorias que al ayre
tenen tan sols la certesa;
tot lo poble se alvorota,
y averiguant la materia,
se atrapa ser un marxánt
que especúla à la secreta
y es val per fer son negoci
dels moviments de la guerra.
Á voltas tambe transtorna

una noticia funesta,
que es (volent averiguarla)
una valenta futésa.
Pere à rebut una carta
y à son amich *Pau* la ensenya,
aquest à *Joan* la explica,
Joan luego la interpreta;
Francesch, *Anton*, *y Gervási*
son á la rodona, ò sentan,
la explican tots à sa moda,
y si la noticia era
del tot bona, y favorable,
luego se torna dolenta.
¿Y que resulta de axó?
que surt madama *tristesa*,
y se apodera dels corts
bondandosos de la aldeá,
y convertex sa quietut
en la mes amarga pena;
de modo que totom crida
com los soldáts en taberna,
que tots reparem que cantan,
pero no y à quils' entenga.
La Ninfa de atolondrada
rabia, y es desespera,
pues com de leál se pica,
al oyir tanta masega,
no pot menos que enfadarse,
y de amor Patriotic plena,
á tots aquells Aldeáns
de est modo los amonesta.
¿Que servex atavalarse
de tantisima manera?
¿No comensa Deu la obra?
¿no sabrá dexarla llesta?
¿no tenim tota confianza
en lo Xefe quens Goberna?
¿pues á que ve incomodarnos,
y carregarnos de penes,
que no tenen fonamen
sino en quatre papeletas
forjadas (la majór part)
per la canalla francesa,
ó per los seus emisaris
escuma de nostra terra?
Omplimnos de entusiasme,
rebestims' de fortaleza,
avoquia forsa caudals
qui tingui fondos, ó rendas,
y el jove bo per las armas
al mateix instant las prenguia,
y surtirá nostra Patria
de la esclavitut funesta.
Aborrim tanta noticia,
que si per mala amedrenta,
per bona nos adormex
y la activitat nos lleva.
Vagia la cruel discordia
ben lluny de la nostra terra,
y la pau, y unió
entre tots nosaltres regnia,
que si acás se dividisen
fore nostre ruina certa.
Posem tota confianza
en Deu, y sa Mare Excelsa,
que fent de la nostre part
tot esfors, y resistencia
nos donarán la victoria
mes gloriosa, y mes complerta
que pugan contar los sigles
en la historia de la guerra.
Y jo tornánt en ma casa
tornaré à vestir de seda,
y guardaré com reliquias
lo sarró, y las aspardenyas,
recordanme quem gustaren
arengadas, y mongetas,
mes que totas las noticias
de las falsas papeletas.

J. A. R.

Una ninfa catalana

paysana barcelonesa,

perseguida de la fam

calamitat, y miséria,

que córran (més que·l comers),

en aquella bona terra;

farta de oïr tot lo dia

los timbalots y trompetas,

y de tolerar insults

de la milícia francesa.

A punt de pérdrer la vida

per la més xica friolera,

resolgué despatriarse,

y ab tota la canalleta,

portant-se'n tot lo equipatje

al desota de la axella,

ab un caball de regalo,

igual en la llaugeresa

al que S. Francesch portava

quant feya alguna vereda,

dexant al detras los sustos

envestex la carretera.

Ana seguint son camí

per posadas y tabernas,

menean quatre raccions

per estalviar moneda,

pués com no té res de tonta,

té per segura la regla.

Que totom tanca la porta

a qui no té lletra oberta,

qui més guarda, més troba,

y és rich, qui més escaseja.

Per fi va plantar la crosa,

en una petita aldea,

que dista dos o tres horas

de la gran via de Antuerpia.

Allí troba molts amichs,

y alguns de sa parentela

que cumpliesen com a tals,

donan-li tota asisténcia.

Un li dexa casa y llit,

altre blat, un altre llenya,

y entre tots la probeeixen

de tantísimas frioleras,

de modo que ab pochs diners,

pasa una vida de reyna.

Peró la pobre pensaba

que restaria quieta,

y viuria sosegada,

lluny del rumor de la guerra;

peró ana ben enganyada,

perqué encara que no entra

allí la necessitat,

pués los abunda la feyna;

ni es pot témer invasió,

per lo present en la aldea,

per estar entatxonada

entremitx de quatre penyas,

ab tot, cuydados no faltan

que la quietud los llevan.

No faltan mals españols,

que mil notícias inventan,

ab lo fi de seguir

la més sencilla ignorancia.

Abultan la activitat,

lo valor y la destresa,

de las tropas enemigas;

alabant a las estrellas,

sa pericia militar,

sa practica y experiéncia,

y pósan a quatre tontos

ab un pam de boca ober [t] a.

No faltan també doctors,
(no de borla) de gorreta,
que tot volen arreglar-o
y tot o pasan per llengua;
critican sens to, ni so,
murmúran dels que gobernan,
dient: si fos general
fóra la victória certa,
perqué faria..., diria...,
obraria..., de manera:
!Vaya de sols escoltar-o
és cosa que fastigueja!
¿Y són los tals per ventura
gent de caracter y ciéncia?
Res de axó: quatre drapayres
camalichs y tiraterras,
hómens que de tot se cuydan
menos de la sua feyna.
També ni a que demanan
més activitat, més presa,
peró que de sa butxaca
no·ls tóquian una peseta;
y quan los altres derraman
tota la sanch de sas venas,

ells, que són los que més parlan,

lo ausili precís los negan,

y com més se necesita,

amagan més la talega.

Altres fan córrer los propis

y correus sense maleta,

ab mil victórias que al ayre

tenen tan sols la certesa;

tot lo poble se alvorota,

y averiguant la matéria,

se atrapa ser un marxant

que especula a la secreta,

y es val per fer son negoci,

dels moviments de la guerra.

A voltas també transtorna

una notícia funesta,

que és (volent averiguar-la)

una valenta futesa.

Pere a rebut una carta

y a son amich Pau la enseña,

aquest a Joan la explica,

Joan luego la interpreta;

Francesch, Anton y Gervasi

són a la rodona, o séntan,

la explican tots a sa moda,

y si la notícia era

del tot bona y favorable,

luego se torna dolenta.

¿Y qué resulta da axò?

Que surt madama tristesa,

y se apodera dels corts

bondadosos de la aldea,

y convertex sa quietud,

en la més amarga pena;

de modo que totom crida,

com los soldats en taberna,

que tots reparem que cantan,

peró no y a qui·ls entenga.

La Nimfa de atolondrada

rabia y es desespera,

pues com de leal se pica,

al oÿr tanta masega,

no pot menos que enfadar-se,

y de amor patriótic plena,

a tots aquells aldeans,

de est modo los amonesta.

¿Qué servex atavalarse

de tantísima manera?

¿No comensa Déu la obra?

¿No sabra dexar-la llesta?

¿No tenim tota confianza

en lo xefe que·ns goberna?

¿Pues a qué ve incomodar-nos,

y carregar-nos de penes,

que no tenen fonamen,

sinó en quatre papeletas

forjadas (la major part),

per la canalla francesa,

o per los seus emisaris,

escuma de nostra terra?

Omplim-nos de entusisme,

rebestim-nos de fortaleza,

avóquia forsa caudals

qui tingui fondos, o rendas,

y el jove bo per las armas,

al mateix instant las prénguia,

y surtira nostra patria

de la esclavitut funesta.

Aborrim tanta notícia,

que si per mala amedrenta,

per bona nos adormex

y la activitat nos lleva.

Vagia la cruel discórdia
ben lluny de la nostra terra,
y la pau y la unió
entre tots nosaltres régnia,
que si acas se dividisen,
fora nostra ruïna certa.
Posem tota confianza
en Déu, y sa mare excelsa,
que fent de la nostra part
tot esfors y resisténcia,
nos donaran la victória
més gloriosa y més complerta,
que púgan contar los sigles
en la história de la guerra.
Y jo tornant en ma casa,
tornaré a vestir de seda,
y guardaré com relíquias
lo sarró y las aspardenyas,
recordan-me que·m gustaren
arengadas y mongetas,
més que totas la notícias
de las falsas papeletas.

-*Diario de Manresa* núm. 157, del divendres 9 de juny de 1809, hi conté una dècima a la portada que acaba sobtadament: *EXCLAMASIONES DE UN APÓSTATA*

BARSALONESES al ohír la serie de derrotas que por todas partes han sufrido los Gavachos, sus nuevos hermanos.

És un poema d'un "afrancesat" que es lamenta de la pèrdua del poder militar dels francesos. Amb tot, pensem que conté una fina ironia que ens empeny a creure que es tracta d'això: una ironia mordaç sobre l'estat de la guerra, a càrrec d'un patriota.

Fou publicat, amb anterioritat, al *Diario de Gerona* número 119, corresponent al mes de febrer de 1809.[4106] Pensem que es tracta d'un poema anònim, amb to popularitzant i de rima fàcil: A B B A A C C D D C:

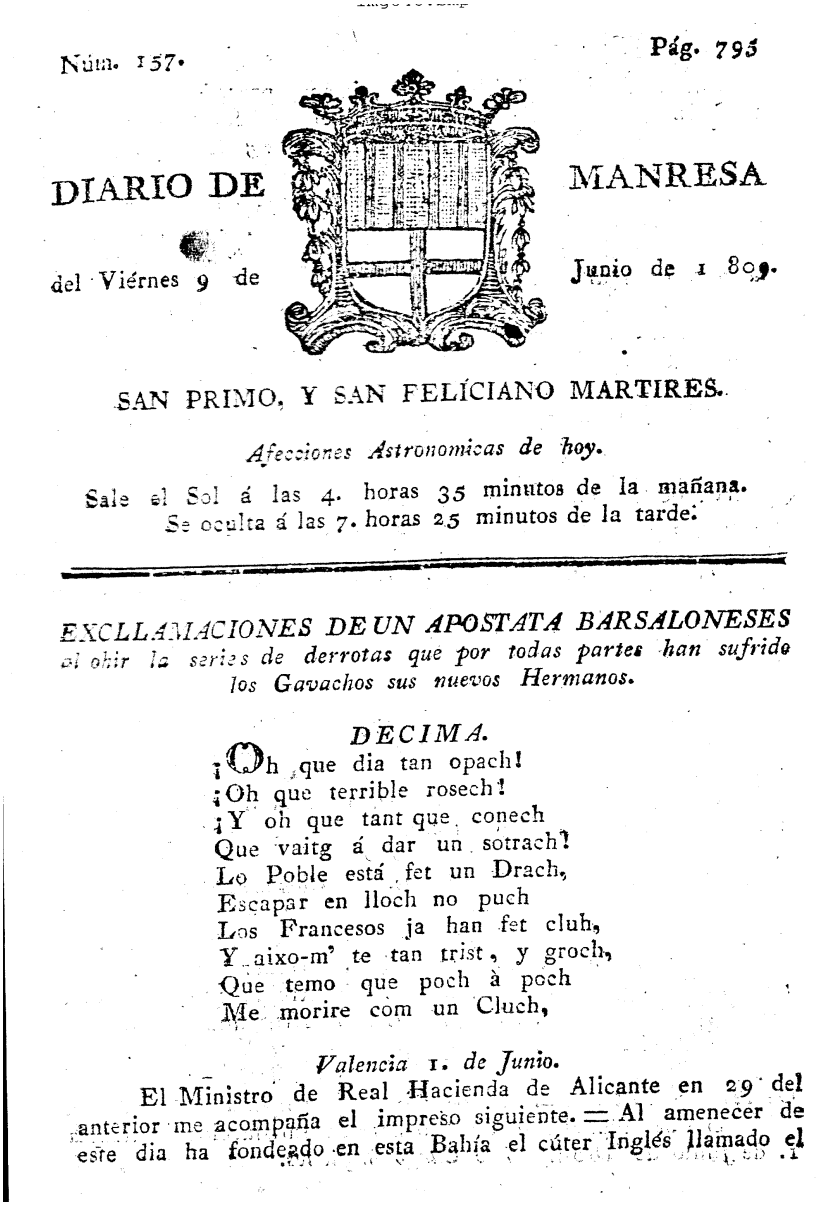

Núm. 157. Pág. 795

DIARIO DE MANRESA

del Viérnes 9 de Junio de 1 809.

SAN PRIMO, Y SAN FELÍCIANO MARTIRES.

Afecciones Astronomicas de hoy.

Sale el Sol á las 4. horas 35 minutos de la mañana.
Se oculta á las 7. horas 25 minutos de la tarde.

EXCLLAMACIONES DE UN APOSTATA BARSALONESES al ohir la series de derrotas que por todas partes han sufrido los Gavachos sus nuevos Hermanos.

DECIMA.

¡Oh que dia tan opach!
¡Oh que terrible rosech!
¡Y oh que tant que conech
Que vaitg á dar un sotrach!
Lo Poble está fet un Drach,
Escapar en lloch no puch
Los Francesos ja han fet cluh,
Y aixo-m' te tan trist, y groch,
Que temo que poch à poch
Me morire com un Cluch,

Valencia 1. de Junio.

El Ministro de Real Hacienda de Alicante en 29 del anterior me acompaña el impreso siguiente. = Al amenecer de este dia ha fondeado en esta Bahía el cúter Inglés llamado el

[4106] Simon Torres, Antoni. "Literatura popular i lluita antifrancesa. Girona 1808-1809", *Annals de l'Institut d'Estudis Gironins*, any 1987, núm. 29, Girona, 1987, pàg. 255.

!Oh que dia tan opach!

!Oh que terrible rosech!

!Y oh que tant que conech

que vaitg a dar un sotrach!

Lo Poble esta fet un drach.

Escapar en lloch no puch,

los francesos ja han fet cluch,

y aixó·m té tan trist, y groch,

que temo que, poch a poch,

me moriré com un cuch.

Imprès anteriorment al *Diario de Gerona*, febrer de 1809:

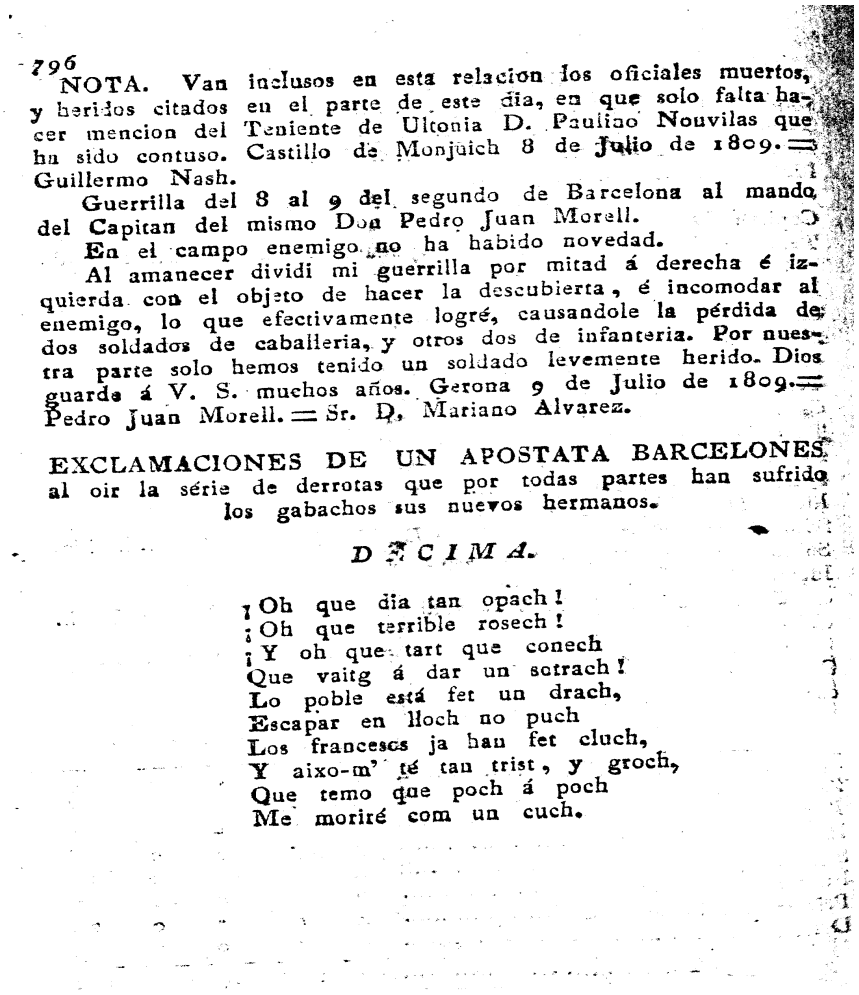

796

NOTA. Van inclusos en esta relacion los oficiales muertos, y heridos citados en el parte de este dia, en que solo falta hacer mencion del Teniente de Ultonia D. Paulino Nouvilas que ha sido contuso. Castillo de Monjuich 8 de Julio de 1809. = Guillermo Nash.

Guerrilla del 8 al 9 del segundo de Barcelona al mando del Capitan del mismo Don Pedro Juan Morell.

En el campo enemigo no ha habido novedad.

Al amanecer dividi mi guerrilla por mitad á derecha é izquierda con el objeto de hacer la descubierta, é incomodar al enemigo, lo que efectivamente logré, causandole la pérdida de dos soldados de caballeria, y otros dos de infanteria. Por nuestra parte solo hemos tenido un soldado levemente herido. Dios guarde á V. S. muchos años. Gerona 9 de Julio de 1809. = Pedro Juan Morell. = Sr. D. Mariano Alvarez.

EXCLAMACIONES DE UN APOSTATA BARCELONES al oir la série de derrotas que por todas partes han sufrido los gabachos sus nuevos hermanos.

DECIMA.

¡Oh que dia tan opach!
¡Oh que terrible rosech!
¡Y oh que tart que conech
Que vaitg á dar un sotrach!
Lo poble está fet un drach,
Escapar en lloch no puch
Los francesos ja han fet cluch,
Y aixo-m' té tan trist, y groch,
Que temo que poch á poch
Me moriré com un cuch.

El Patriota Ausonense:

Aquest periòdic, al llarg de 1813 i inicis de 1814, es mostrà liberal i constitucionalista, de la mà d'Antoni Brusi, i, en conseqüència publicà un poema dedicat al coronel Josep Manso sobre fets de guerra guanyats als francesos a Pallejà i a Sant Sadurní d'Anoia.

-*El Patriota Ausonense* núm. 230, del dimecres 29 de setembre de 1813, pàgines 959-960, conté unes dècimes en català, fetes amb molta qualitat pel Gremi de Pellers i Teixidors de Borredà, dedicades al seu conveí, el coronel Josep Manso.

És un elogi dels fets militars de Josep Manso qui, des del Baix Llobregat i al llarg de tota la guerra, dugué a terme la guerra de guerrilles d'una manera molt eficaç. L'acabament és remarcable: "Xefe Amat del català", no pas dels espanyols. Poema **inèdit**, amb rima: A B B A A C C D D C:

Los pelaires y texedores del pueblo de Borreda, partido de Bérga, corregimiento de Manresa á su paisano el Sr. Coronel Manso &c. &c.

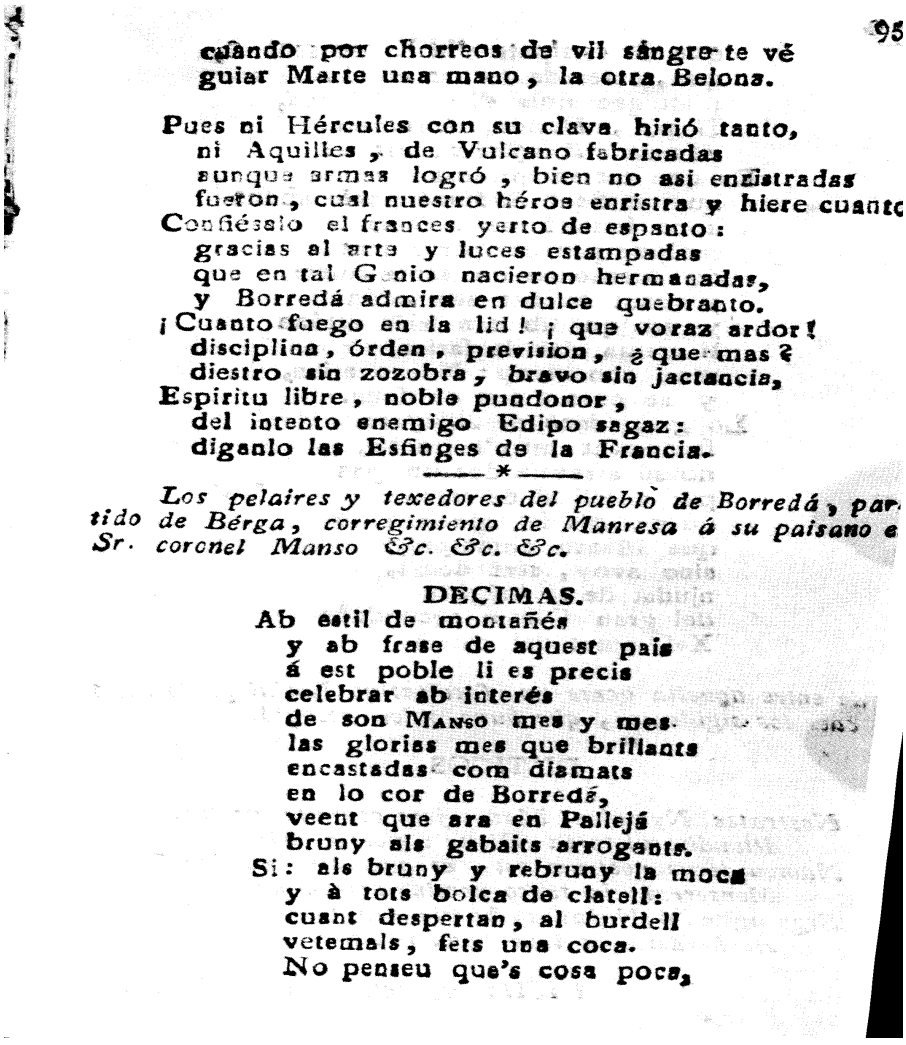

95

cuando por chorreos de vil sangre te vé
guiar Marte una mano, la otra Belona.

Pues ni Hércules con su clava hirió tanto,
ni Aquilles, de Vulcano fabricadas
aunque armas logró, bien no asi enristradas
fueron, cual nuestro héroe enristra y hiere cuanto
Confiésalo el frances yerto de espanto:
gracias al arte y luces estampadas
que en tal Genio nacieron hermanadas,
y Borredá admira en dulce quebranto.
¡Cuanto fuego en la lid! ¡que voraz ardor!
disciplina, órden, prevision, ¿que mas?
diestro sin zozobra, bravo sin jactancia,
Espiritu libre, noble pundonor,
del intento enemigo Edipo sagaz:
diganlo las Esfinges de la Francia.

—— * ——

Los pelaires y texedores del pueblo de Borredá, par-
tido de Bérga, corregimiento de Manresa á su paisano e
Sr. coronel Manso &c. &c. &c.

DECIMAS.

Ab estil de montañés
y ab frase de aquest pais
á est poble li es precis
celebrar ab interés
de son MANSO mes y mes
las glorias mes que brillants
encastadas com diamats
en lo cor de Borredá,
veent que ara en Pallejá
bruny als gabaits arrogants.
Si: als bruny y rebruny la moca
y à tots bolca de clatell:
cuant despertan, al burdell
vetemals, fets una coca.
No penseu que's cosa poca,

que de estripats n'hi ha un sens fi,
que, antes de tornar en si,
mestegan pols dient: *Brigand,*
Bugre, Demon, Insurjant:
Manso, l' affreux, est ici.
Es que tenian present
que en Sant Sadurní poch abans
á un batalló de italians
molgué per un pensament
dit Manso en un santi amen:
y cuant Suchet sen adóna
y veu que ab tan xica estóna
li crema aixis la farina,
mou son camp: Manso atina,
y se posa á tret de fona.
Lo *gran duch de Albufera*
fredament mira'l fracàs,
no se atraveix dar un pas
per anarli al derrera:
queda sols fet una fera
que Manso amansará,
sino avuy, será demá,
ajudat de sa brigada
del gran Copons secundada
Xefe amat del català

Y de entre aquella gente un facultativo Latini-parlo dexó caer los siguientes, que huvo quien recogió.

DISTICOS.

Nostrates Nymphæ Manso jam ocurrite nostro,
Plaudite victori: Dicite: noster eris.
Namquedecus nostrum est, et quæ sine nomine Terra
Monserrat; in tanto nomine nomen habet.
Ergo agite, ó Najades, baccis sua tempora Manso
Ac herderæ ac lauri mox redimite sacris.

VICH: Imprenta de Felipe Tolosa.

Ab estil montañés,

y ab frase de aquest país,

a est poble li és precís

celebrar ab interés,

de son Manso més y més,

las glórias més que brillants,

encastadas com diamants,

en lo cor de Borreda,

veent que ara en Palleja

bruny als gabaits arrogants.

Si: als bruny y rebruny la moca

y a tots bolca de clatell:

cuant despértan, al burdell

vetemals, fets una coca.

No penseu que·s cosa poca,

que de estripats n'hi ha un sens fi

que, antes de tornar en si,

mastegan pols dient: *Brigand,*

Bugre, Deman, Insurjant,

Manso, l'ofreux, est ici.

És que tenian present,

que en Sant Sadurní, poch abans,

a un batalló de italians

molgué per un pensament,

dit Manso, en un santi amén:

y cuant Suchet se·n adona,

y veu que ab tan xica estona,

li crema axís la farina,

mou son camp: Manso atina,

y se posa a tret de fona.

Lo gran duch de Albufera.

Fredament mira·l fracas,

no s'atreveis dar un pas,

per anar-li al darrera:

queda sols fet una fera,

que Manso amansara,

sinó avuy, sera dema,

ajudat de sa brigada,

del gran Copons secundada,

Xefe Amat del catala.

Els dístic finals en llatí també elogien Manso.

Diario de Vich:

La premsa vigatana, molt important durant la Guerra del Francès, publicà unes dècimes que abans havien estat publicades a Girona, arran de l'empara feta pels catalans del castell de Figueres.

-*Diario de Vich* núm. 121, corresponent al dimecres 1 de maig de 1811, conté unes: *Décimes*: *La feliz presa del castell de San Fernando de Figueras, excita la musa de un patriota en honor de Cataluña, y lo feu prorrumpir ab las següents*.

Foren escrites en català per Josep Robrenyo,[4107] i publicades anteriorment a Girona per Josep Bró. Aquestes dècimes foren escrites arran de la presa, pel canonge Francesc Rovira, del castell de Sant Ferran de Figueres, ocorreguda la nit del 10 a l'11 d'abril de 1811, amb rima: A B B A A C C D D C:

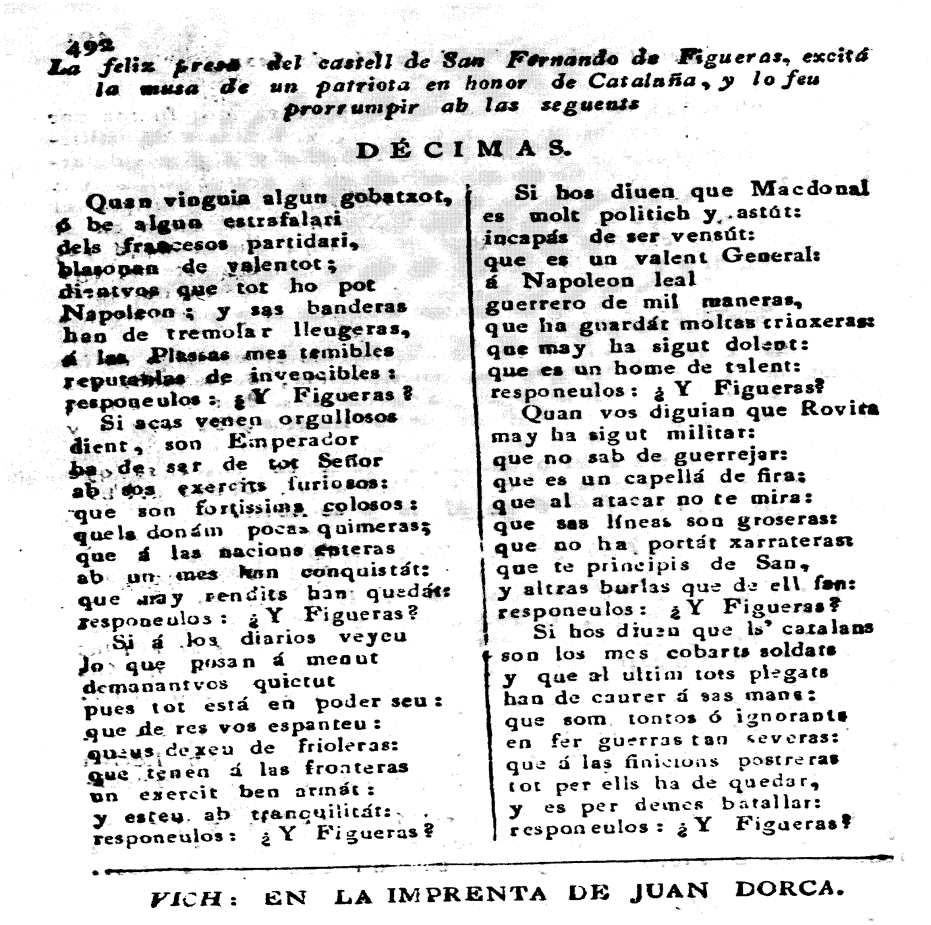

492

La feliz presa del castell de San Fernando de Figueras, excitá la musa de un patriota en honor de Cataluña, y lo feu prorrumpir ab las seguents

DÉCIMAS.

Quan vinguia algun gobatxot,
ó be algun estrafalari
dels francesos partidari,
blasopan de valentot;
dientvos que tot ho pot
Napoleon; y sas banderas
han de tremolar lleugeras,
á las Plassas mes temibles
reputables de invencibles:
responeulos: ¿Y Figueras?
Si acas venen orgullosos
dient, son Emperador
ha de ser de tot Señor
ab sos exercits furiosos:
que son fortissims colosos:
que la donám pocas quimeras;
que á las nacions enteras
ab un mes han conquistát:
que may rendits han quedát:
responeulos: ¿Y Figueras?
Si á los diarios veyeu
lo que posan á menut
demanantvos quietut
pues tot está en poder seu:
que de res vos espanteu:
que us de xeu de frioleras:
que tenen á las fronteras
un exercit ben armát:
y esteu ab tranquilitát:
responeulos: ¿Y Figueras?

Si bos diuen que Macdonal
es molt politich y astút:
incapás de ser vensút:
que es un valent General:
á Napoleon leal
guerrero de mil maneras,
que ha guardát moltas trinxeras:
que may ha sigut dolent:
que es un home de talent:
responeulos: ¿Y Figueras?
Quan vos diguian que Rovira
may ha sigut militar:
que no sab de guerrejar:
que es un capellá de fira:
que al atacar no te mira:
que sas líneas son groseras:
que no ha portát xarraterast
que te principis de San,
y altras burlas que de ell fan:
responeulos: ¿Y Figueras?
Si bos diuen que ls' catalans
son los mes cobarts soldats
y que al ultim tots plegats
han de caurer á sas mans:
que som tontos ó ignorants
en fer guerras tan severas:
que á las finicions postreras
tot per ells ha de quedar,
y es per demes batallar:
responeulos: ¿Y Figueras?

VICH: EN LA IMPRENTA DE JUAN DORCA.

[4107] Ibíd. Pàg. 435-436.

Quan vínguia algun gavatxot,

o bé algun estrafalari

dels francesos partidari,

blasonan de valentot,

dient-vos que tot ho pot

Napoleon y sas banderas,

han de tremolar lleugeras,

a las plassas més temibles

reputant-las de invencibles.

Responeu-los: ¿Y Figueras?

Si acas vénen orgullosos,

dient son emperador

ha de ser de tot señor,

ab sos exércits furiosos,

que són fortíssims colosos

que·ls dona'm pocas quimeras,

que a las nacions enteras

ab un mes ha conquistat,

que may rendits han quedat.

Responeu-los: ¿Y Figueras?

Si a los diarios veyeu

lo que posan a menut,

demanant-vos quietud,

pues tot esta en poder seu,

que de res vos espanteu

que·us dexeu de frioleras,

que tenen a las fronteras,

un exército ben armat,

y esteu ab tranquilitat.

Responeu-los: ¿Y Figueras?

Si hos dicen que Macdonald

és molt polítich y astut,

incapas de ser vensut

que és un valent general,

a Napoleón leal

guerrero de mil maneras,

que ha de guardar moltas trinxeras,

que may ha sigut dolent,

que és un home de talent.

Responeu-los: ¿Y Figueras?

Quan vos díguian que Rovira

may ha sigut militar,

que no sap de guerrejar,

que és un capella de fira

que al atacar no te mira,

que sas líneas son groseras

que no ha portat xarrateras,

que té principis de San,

y altras burlas que de ell fan.

Responeu-los: ¿Y Figueras?

Si hos diuen que·ls catalans

són los més cobarts soldats,

y que al últim tots plegats

han de caurer a sas mans,

que som tontos o ignorants

en fer guerras tan severas,

que a les finicions postreras

tot per ells han de quedar,

y és per demés batallar.

Respeneu-los: ¿Y Figueras?”

Noticiero de Vich:

Aquest periòdic publicà diverses dècimes al mes d'octubre de 1811, d'estil jocós i sobre un tema científic, d'estètica neoclàssica, inèdites. També, al desembre del mateix any, una "quartilla" jocosa de tradició popular sobre la festa de Nadal. Finalment, l'agost de 1812, publicà dos poemes inèdits, a tall d'epitafi, sobre els renegats que no volen lluitar contra els francesos.

Aquests textos literaris publicats al *Noticiero de Vich* no han estat estudiats abans i, alguns d'ells suposen una estètica novella al període.

-*Noticiero de Vich* núm. 22, del diumenge 6 d'octubre de 1811, pàg. 92, conté, a la contraportada, una dècima en català, anònima i **inèdita**, amb rima: A B B A A C C D D C:

"[...] *lo que considerando cierto Poeta Catalan, medio aprendiz de astrónomo, se le escapó como soñando (al uso de los de esta facultad) la siguiente DECIMA*":

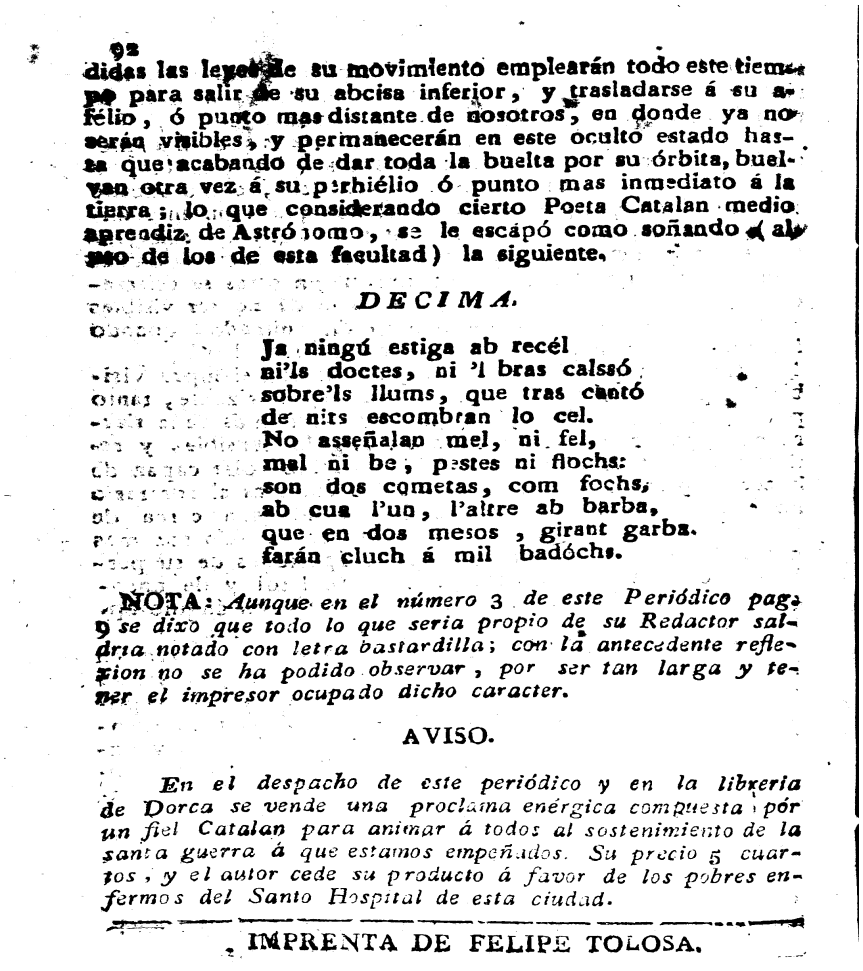

92

didas las leyes de su movimiento emplearán todo este tiempo para salir de su abcisa inferior, y trasladarse á su afelio, ó punto mas distante de nosotros, en donde ya no serán visibles, y permanecerán en este oculto estado hasta que acabando de dar toda la buelta por su órbita, buelvan otra vez á su perhiélio ó punto mas inmediato á la tierra; lo que considerando cierto Poeta Catalan medio aprendiz de Astrónomo, se le escápó como soñando (al uso de los de esta facultad) la siguiente.

DECIMA.

Ja ningú estiga ab recél
ni'ls doctes, ni 'l bras calssó
sobre'ls llums, que tras cantó
de nits escombran lo cel.
No asseñalan mel, ni fel,
mal ni be, pestes ni flochs:
son dos cometas, com fochs,
ab cua l'un, l'altre ab barba,
que en dos mesos, girant garba.
farán cluch á mil badóchs.

NOTA: *Aunque en el número 3 de este Periódico pag. 9 se dixo que todo lo que seria propio de su Redactor saldria notado con letra bastardilla; con la antecedente reflexion no se ha podido observar, por ser tan larga y tener el impresor ocupado dicho caracter.*

AVISO.

En el despacho de este periódico y en la libreria de Dorca se vende una proclama enérgica compuesta por un fiel Catalan para animar á todos al sostenimiento de la santa guerra á que estamos empeñados. Su precio 5 cuartos, y el autor cede su producto á favor de los pobres enfermos del Santo Hospital de esta ciudad.

IMPRENTA DE FELIPE TOLOSA.

Ja ningú estiga ab recel,

ni els doctes, ni el bras calssó

sobre els llums, que tras cantó,

de nits escombran lo cel.

No asseñalan mel, ni fel,

mal ni bé, pestes ni flochs:

són dos cometas, com fochs,

a cua l'un, a l'atre barba,

que en dos mesos, girant garba,

faran cluch a mil badochs.

-*Noticiero de Vich*, entre el 6 i el 31 d'octubre de 1811, a les planes del *Noticiero de Vich*, tenen lloc tres poemes escrits, el primer i l'últim per un *Poeta Catalan*, i, el segon pel *Fill del Tio Peretes*.

El primer poema és una dècima que apunta, de manera jocosa, el tema: *Sobre·ls llums, que tras cantó, de nit escombran lo cel*.

El segon, les dècimes del *Fill del Tio Peretes*, replica l'anterior i tracten de demostrar que, al cel de Vic, de cometes hi ha un, no dos -i ho fa al llarg de dos exemplars del *Noticiero de Vich*-.

Finalment, el tercer poema, força més llarg i erudit, conté notes a peu de pàgina, demostra ab tota mena de cientisme, cites de filòsofs, de constructors de telescopis, dades i altres referències que una cosa són els planetes i l'altra són els cometes.

Tot plegat, pensem que pot tractar-se d'un mateix autor, qui irònicament parlà sobre astronomia. Aquestes dècimes erudites eren molt freqüents a la Il·lustració.

Després de l'alliberament del setge, el mes de juliol de 1811, que havia patit la ciutat de Vic, la premsa reprengué els jocs dialèctics que feia uns anys estaven de moda.

Pensem que es tracten d'uns poemes anònims i **inèdits**, escrits com un col·loqui, de fet, es tracta del mateix autor de la dècima del 6 d'octubre de 1811, l'autoanomenat *Poeta Catalan*.

-*Noticiero de Vich* núm. 41, del dissabte 26 d'octubre de 1811, hi ha quatre dècimes escrites pel *Fill del Tio Peretes*, amb rima: A B B A A C C D D C:

Decimes del Fill del Tio Peretes sobre·l fenomeno aparegut, de uns dos mesos a esta part:

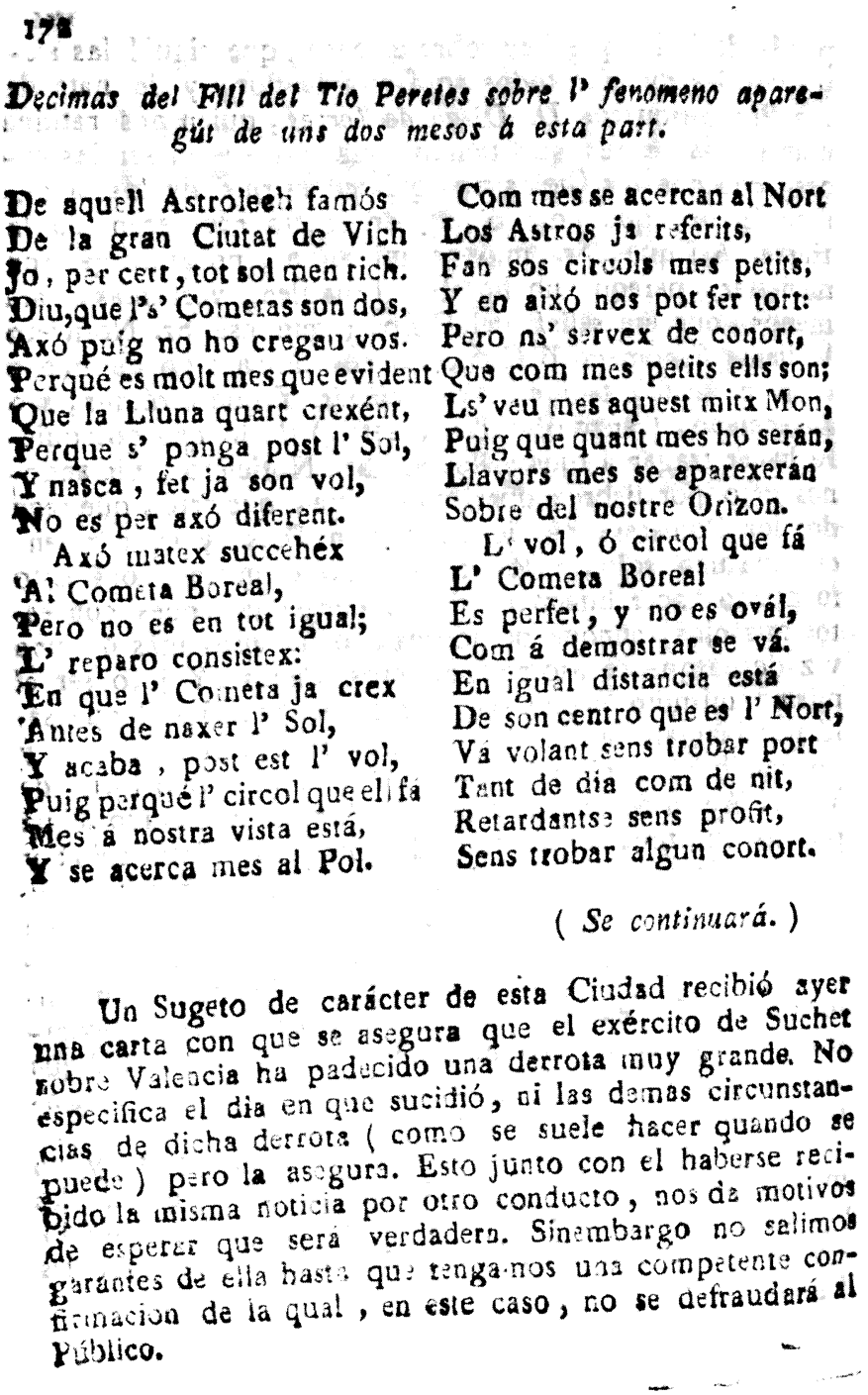

178

Decimas del Fill del Tio Peretes sobre l' fenomeno aparegút de uns dos mesos á esta part.

De aquell Astroleeh famós
De la gran Ciutat de Vich
Jo, per cert, tot sol men rich.
Diu, que l's' Cometas son dos,
Axó puig no ho cregau vos.
Perqué es molt mes que evident
Que la Lluna quart crexént,
Perque s' ponga post l' Sol,
Y nasca, fet ja son vol,
No es per axó diferent.
Axó matex succehéx
A' Cometa Boreal,
Pero no es en tot igual;
L' reparo consistex:
En que l' Cometa ja crex
Antes de naxer l' Sol,
Y acaba, post est l' vol,
Puig perqué l' circol que el fá
Mes á nostra vista está,
Y se acerca mes al Pol.

Com mes se acercan al Nort
Los Astros ja referits,
Fan sos circols mes petits,
Y en aixó nos pot fer tort:
Pero ns' servex de conort,
Que com mes petits ells son;
Ls' veu mes aquest mitx Mon,
Puig que quant mes ho serán,
Llavors mes se aparexerán
Sobre del nostre Orizon.
L' vol, ó circol que fá
L' Cometa Boreal
Es perfet, y no es ovál,
Com á demostrar se vá.
En igual distancia está
De son centro que es l' Nort,
Vá volant sens trobar port
Tant de dia com de nit,
Retardantse sens profit,
Sens trobar algun conort.

(*Se continuará.*)

Un Sugeto de carácter de esta Ciudad recibió ayer una carta con que se asegura que el exército de Suchet sobre Valencia ha padecido una derrota muy grande. No especifica el dia en que sucidió, ni las demas circunstancias de dicha derrota (como se suele hacer quando se puede) pero la asegura. Esto junto con el haberse recibido la misma noticia por otro conducto, nos da motivos de esperar que será verdadera. Sinembargo no salimos garantes de ella hasta que tenga·nos una competente confirmacion de la qual, en este caso, no se defraudará al Público.

De aquell astrólech famós
la gran ciutat de Vich,
jo, per cert, tot sol me'n rich.
Diu que els cometas són dos,
axó, puig no ho cregau vos.
Perqué és molt més que evident
que la lluna quart crexent,
perqué es ponga post el Sol,
y nasca, fet ja son vol,
no és per axó diferent.

Axó matex succehex
al cometa Boreal,
peró, no és en tot igual;
[e]l reparo consistex:
en qué·l cometa ja crex
antes de naxer el Sol,
y acaba, post est el vol,
puig perqué el círcol que ell fa
més a nostra vista esta,
y se acerca més al Pol.

Com més se acércan al nort,
los astros ja referits,
fan sos círcols més petits,

y, en axó no es pot fer tort:

peró·ns servex de conort,

que com més petits ells són;

se'ls veu més aquest mitx Món,

puig que quan més ho seran,

llavors, més se apareceran

sobre del nostre orizon.

[E]l vol, o círcol que fa,

[e]l cometa Boreal,

és perfet, y no és oval,

com a demostrar se va.

En igual distancia esta

de son centro, que és·l nort,

va volant sens trobar port,

tant de dia com de nit,

retardant-se sens profit,

sens trobar algun conort.

(*Se continuara*).

-*Noticiero de Vich* núm. 42, del diumenge 27 d'octubre de 1811, a les pàgines 176-177, hi ha dècimes que segueixen la de l'exemplar anterior, amb rima: A B B A A C C D D C:

za de Tarragona, y de las diligencias practicadas por el mencionado tribunal, á fin de que no tuviera efecto lo acordado en un consejo de guerra celebrado en Cervera en 2 del citado mes, para que se dirigiesen á otras provincias todos los cuerpos é individuos de ese exército que no fuesen naturales del principado; se ha servido aprobar en todas sus partes la conducta de esa real audiencia de cuyo patriotismo y decidida adhesion á la buena causa espera S. A. que no omitirá ninguno de los medios que estén á su disposicion y sean capaces de reanimar el espíritu público, dandole la direccion que mas convenga á las actuales críticas circunstancias. = Lo que de órden de S. A. comunico á V. S. para su inteligencia y paraque trasladandolo á noticia del citado tribunal, le sirva de satisfaccion.

Lo que de órden de S. E. el real acuerdo comunico al público para alentar su espíritu y constante firmeza en las adversidades, asegurándole que en quantes se presenten será como hasta aquí, infatigable el zelo de este superior tribunal para llenar la confianza y estrecho encargo que en la real orden transcrita le hace el govierno supremo de la nacion.

Vich 26 de Octubre de 1811. = *Jayme Pons y Moranau.*

Concluyese el discurso de ayer.

Me he fi:at en un barránch,
No sé cért com ne exiré;
De astrologia no sé,
Que m' puga traurer del fanch
Pero essentat jo en un banch
En un hort de casa mia,
Veya clar com relluia
L' Cometa Boreal,
Servintme de nort cabal
Un punt cert, que no s' desvia.
Passaban junts per allí
Al Setembre, y no disgarro,
L' cometa, la ursa, ó carro,
Ara, á mitg Octubre si,
Fan tots l' matex camí,
Bé, que en horas diferents,
Com sempre ho veuhen las gents
Que están de observació,
Posanthi la atenció,
Ensenyantli tots las dents.
Del atrás se n' ha seguit,
Quel cometa en lo matí
Fa en ocult l' seu camí
Perquel' Sol lo te aturdit;

img048.bmp

L' clar dia ja ha exit,
Ans que l' cometa atrassat
Sia á tots manifestat.
De aquí no s' deu arguir,
Y molt menos deduír,
L' ser dos, que s' disbarat.
Molt poc l' matí distaba
De aquesta, ó aquella estrella
L' cometa, ó maravella,
Que en lo vespre acompañaba
Puig que ab ella junt giraba
Desde ponent á llevant,
Algunas horas faltant
Sobre lo nostre emisferi:
Y aquest es l' sol misteri,
De ser dos, manifestant.
L' pronostich me fa por
Del grau astrolech de Vich,
Axí com ho sento ho dich,
Y ho sento ab viu dolor.
Si volgués nostre Senyor,
Quel cometa no faltás
En lo temps de un mes escás,
Veuriam tots evident,
Fer de llevant á ponent
Sobre l' Nort l' seu ocás.
Amés de aquest moviment,
Ques diu de *rotació*;
L' de *trepidació*
Es també en éll evident,
Al nort, á que es continent,
L' cometa s' vá acercant,
Y lentament acostant
En vers la equinoccial:
Al planeta principal
En assó molt es semblant.

PROVINCIA DE CUENCA.

San Clemente 4 de Setiembre.

Creímos que la barbárie de los franceses se habia cansado de insultarnos por aquel término petulante que no reconoce barreras, ni indica objeto de utilidad al sistema de dominacion que se han propuesto. Los vimos tres años há entrar por nuestros hogares con el tono propio de los salteadores intimando con amenazas, destrozando sin provecho, arruinando por capricho, incendiando por deleite, asesinando por diversion, y profanando por impiedad. Parecianos que hombres tales no eran, sino mas bien unas manadas de fieras aventadas por ojéo de los sombríos desiertos del norte traídas á nuestro suelo para renovar las luchas de los anfiteatros. Pero sea que estos salvages observasen que la sangre de que dexaban salpicadas las paredes era un monumento indeleble de su injusticia y de nuestra venganza; ó fuese que la hidropesía del

Me he ficat en un barranch,

no sé cert com exiré;

de astrologia no sé,

que em puga traurer del fanch,

pero asentat jo en un banch

en un hort de casa mia,

veya clar com relluïa

[e]l cometa Boreal,

servint-me de nort cabal

un punt cert, que no·s desvia.

Passaban junts per allí,

al setembre, y no disgarro,

[e]l cometa, la ursa, o carro,

ara, a mig octubre, si

fan tots el matex camí,

bé, que en horas diferents,

com sempre ho vehuen las

que estan d'observació (gents),

posant-hi la atenció,

ensenyant-li tots las dents.

Del atras se n'ha seguit,

que el cometa en lo matí

fa en ocult el seu camí

perqué el Sol lo té aturdit;

[e]l clar dia ja exit,

ans que el cometa, atrassat,

sia a tots manifestat.

De aquí no es deu arguir,

y molt menos deduir,

[e]l ser dos, que·s disbarat.

Molt poc el matí distaba

de aquesta, o aquella estrella,

[e]l cometa, o maravella,

que en lo vespre acompañaba,

puig que ab ella junt giraba,

desde ponent a llevant,

algunas horas faltant

sobre lo nostre emisferi:

y aquest és el sol misteri,

de ser dos, manifestant.

[E]l pronóstich me fa por,

del gran astrólech de Vich

axí com ho sento, ho dich.

Y ho sento ab viu dolor.

Si volgués nostre Senyor,

que el cometa no faltas

en lo temps d'un mes escas,

veuríam tots evident

fer de llevant a ponent

sobre·l nort·l seu ocas.

A més de aquest moviment,

que·s diu de rotació;

[e]l de trepidació

és també en ell evident,

al nort, a qué és continent,

[e]l cometa es va acercant,

y lentament acostant

en vers la equinoccial:

al planeta principal,

en assó molt és semblant.

-*Noticiero de Vich* núm. 46, del dijous 31 d'octubre de 1811, pàgines 194-196, hi ha dècimes, amb rima: A B B A A C C D D C, en clara resposta al poema anterior.

L'ús del francès i del llatí als peus de pàgina amb cites científiques demostren que l'autor fou un il·lustrat, amb coneixements sobre astronomia.

En parla des de les pàgines 193 i 194, amb paraules, escrites en castellà:

"[...] *razones. Y éstas donde estan? Tal vez han huido al sagrado del templo de la Musa del hijo del Tío Peretes?* [...] *aquel instruído y también obstruído licenciado son de la misma calaña que el razonamiento de su padre* [...] *pues si hubiese llamado a otro pintor para ayudarle a colorear el cuadro poético que hace de su cometa unicornio, no dudo hubiera salido un poco mas arreglado* [...] *no solo no queda probado que los cometas sean dos, pero ni aún que la luz o señal de que ellas tratan sea verdaderamente un cometa. Y pues es muy puesto en razón y fundado en el derecho de represalia que cada*

uno de sus defensas por los mismos hilos con que fue provocado, aquí va la mía con estas otras DECIMAS":

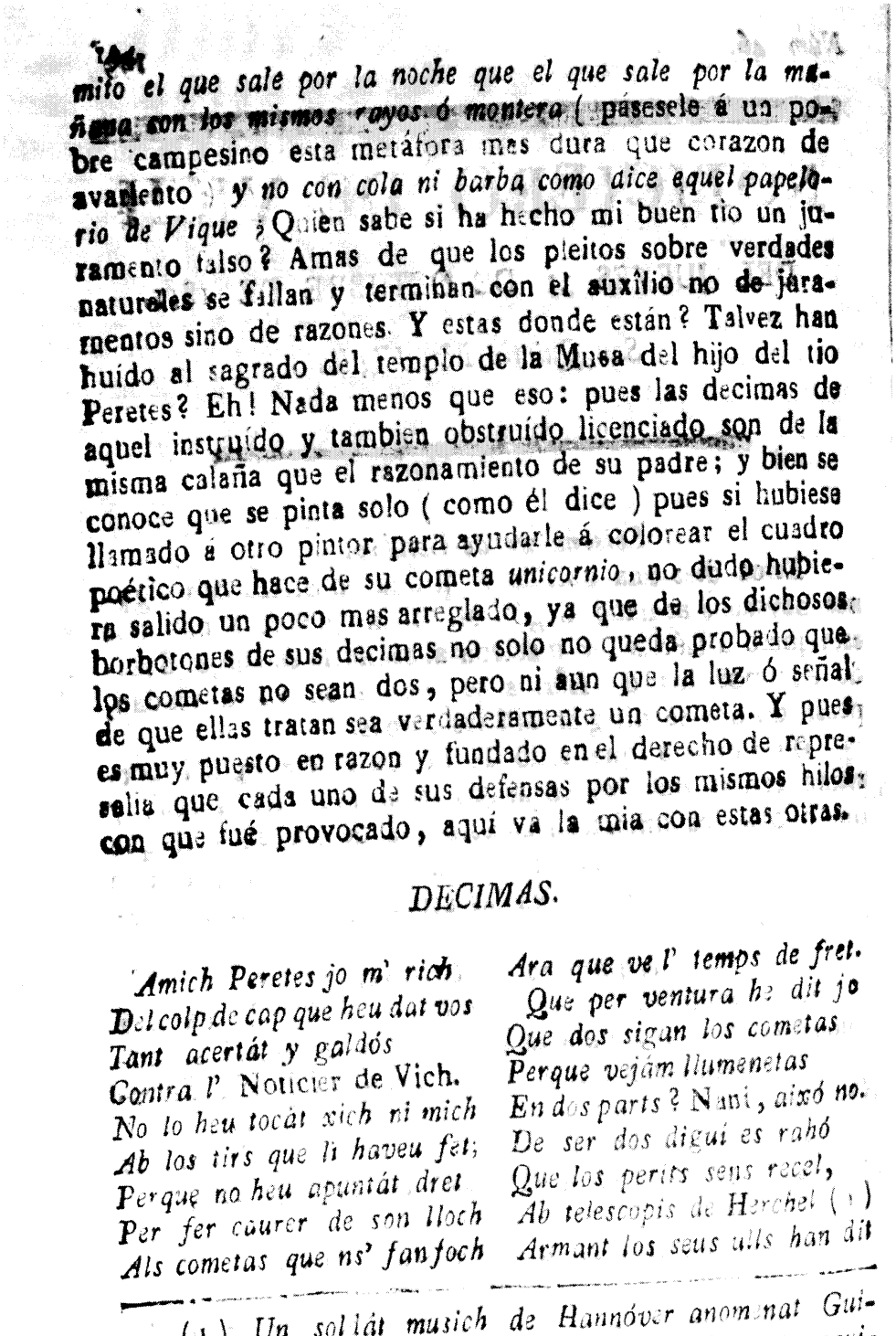

mito el que sale por la noche que el que sale por la mañana con los mismos rayos ó montera (pásesele á un pobre campesino esta metáfora mas dura que corazon de avellano) y no con cola ni barba como dice aquel papelorio de Vique ¿Quién sabe si ha hecho mi buen tio un juramento falso? Amas de que los pleitos sobre verdades naturales se fallan y terminan con el auxilio no de juramentos sino de razones. Y estas donde están? Talvez han huido al sagrado del templo de la Musa del hijo del tio Peretes? Eh! Nada menos que eso: pues las decimas de aquel instruído y tambien obstruído licenciado son de la misma calaña que el razonamiento de su padre; y bien se conoce que se pinta solo (como él dice) pues si hubiese llamado á otro pintor para ayudarle á colorear el cuadro poético que hace de su cometa *unicornio*, no dudo hubiera salido un poco mas arreglado, ya que de los dichosos borbotones de sus decimas no solo no queda probado que los cometas no sean dos, pero ni aun que la luz ó señal de que ellas tratan sea verdaderamente un cometa. Y pues es muy puesto en razon y fundado en el derecho de represalia que cada uno de sus defensas por los mismos hilos con que fué provocado, aquí va la mia con estas otras.

DECIMAS.

'Amich Peretes jo m' rich
Del colp de cap que heu dat vos
Tant acertát y galdós
Contra l' Noticier de Vich.
No lo heu tocát xich ni mich
Ab los tirs que li haveu fet;
Perque no heu apuntát dret
Per fer caurer de son lloch
Als cometas que ns' fan foch

Ara que ve l' temps de fret.
Que per ventura he dit jo
Que dos sigan los cometas
Perque vejám llumenetas
En dos parts? Nani, aixó no.
De ser dos digui es rahó
Que los perits sens recel,
Ab telescopis de Herchel (1)
Armant los seus ulls han dit

(1) *Un sollát musich de Hannóver anomenat Guillem Herchel inventá una especie de telescopis tant exquisits que representan los obgectes 1500 vegadas mes abultáts del que son, esto es 1000 vegadas mes que los telescopis comuns.*

img050.bmp

Que un sen veu quant ve la nit,
Y altre al matí allá en lo cel.
Que importa que lo gran vol
Del vostre astro boreal
Siga ben rodó, y no ovál
Par provar qua es un cos sol?
No se me'n dona un corgol
Ni la menor mella m' fá;
Pues negaré sá com llá
Que ser puga un mateix cos
Qui naix barbat com un os
Y te cua quant sent vá.
Amés que es equivocát,
Segons diu l' astronomia,
Que un cometa (sia qual sia)
Son curs no facia ovalát.
Tot cometa excentricát
Camina, com los planetas; (2)
Y veus aquí dos coselas
Que sens fer gaire trapitg
Aus pasan de mitg á mitg
Galanment per las baquetas

Una gran contradicció
En vostras décimas veitg
Que mereix un gran solfeitg
Per ser tant contra rahó,
Y es que en una á punt rodó
Dieu que eix cometa sol
Igualment dista en son vol
De son centro que es lo nort (3)
Quant en una altre 'us feu fort
De ques' va acercant al pol. (4)
Si per son centro 'l nort te
Y se mou circularment,
Deu distar sempre igualment
D' ell per forssa: no hi ha que
Pues digaume com pot se fé
Que al nort se vagi acercant
Com diheu, si va rodant
Com á son centro sobr' ell
Jo tiraría al burdell
Tal centro y tal botavant.
Tot circol en raitgs iguals
Tirats del centro s' parteix,

(2) "Cometa in orbitis valde excentricis circum solem torquentur." Guevara Institut. Philos. tom. 3. dissert. 5. pág. 329 "Les planetes dans leurs revolutions periodiques autour du soleil, decrivent une orbite peu excentrique: les cometes au contraire decrivent autour du soleil des orbites immensement excentriques" M. l' Abbé Para Du Phanjas Theorie des etres sensibles tom. 4. pág. 139. Lo mateix diuhen La Lande, La Caille, Newton, Ramsden, Clairaut, Feyjoo, Maskelino, Bosckowits, Cassino, Montaña, Hokio, Shors y tots los astrónomos

(3) *En igual distancia está* = *De son centro que es l' nort.* Paraulas del text que se impugna, Decima 4. lineas 5. y 6.

(4) *Puig perque l' circol que ell fa* = *Mes á nostre vista está* = *Y se acerca mes al pol.* Idem, Decima 2. lineas 8 9 y 10.

Y quant no, de aixó mateix
Se infereix ser circol fals.
Sols las lineas ovals
Poden del centro fugir -
Y aixis nom torneu á dir
Que un cos que circol fa 'l nort
Se acarquia á ell dret ni tort
Sino 'us voleu contradir.
Las estrellas, y planetas
Desde ponent á llevant
Sobre l' nort se van rodant;
Pero no aixis los cometas.
Estos son uns estafetas
Que fan diferent camí;
Quant son aqui quant allí
Mes jamai fan lo seu vol
Sobre l' nort; ans sobre l' sol
Diuben mil autors per mi. (5)
Ab descuit, ó á grat sient
Tambe 'us n' ha estapat un floch
Quant sentéu en altre lloch
Que eix cometa te evident
Aquell altre moviment
Dit de trepidació:
Pues per tal no hi ha rahó,
Tot astrolech alt clamánt
Que un cometa trepidánt
No l' heu vist ni vos ni jo.
Eixa es ma resposta amich,
No sé si, us ne pagaréu:
Si acás no, no reparéu
En punxarme un altre xich;
Que jo de ma part ja estich
Aguardant, ploma templada
Per darvos altre estocada,
Sim' veniu ab mes canssons;
Y sinó, fora rahons
Fem paus, y guerra acabada.

(5) Tournemine, Mako, Horwat, Huguiens, La-Lande Newton, Clairaut, Brisson, Seneca, Guevara &c. &c.

AVISO.

Todas las Señoras de esta Ciudad, que quieran por sus quantos dias dedicar como una pequeña parte de sus tareas en coser capotes para los soldados del regimiento que con el nombre de Ausona están tan gloriosamente derramando su sangre para sostener la justa causa que defendemos arrostrando gustosos toda especie de fatigas, en medio de lo riguroso de la estacion que se experimenta; podran acudir en casa del teniente de dicho cuerpo Don Juan Abella que vive en la calle de Corretgers casa de Montaña, o bien indicar la casa á donde gusten se les envien. Los citados capotes se entregaran cortados con todo lo necesario que han de llevar.

IMPRENTA DE FELIPE TOLOSA.

Amich Peretes jo em ricg

del colp de cap que heu dat vós,

tant acertat y galdós

contra el noticier de Vich.

No lo heu tocat xich ni mich,

ab los tirs que li haveu fet;

perqué no heu apuntat dret

per fer caurer de son lloch,

als cometas que·ns fan foch,

ara que ve el temps de fret.

Que per ventura he dit jo

que dos sigan los cometas,

perqué vejam llumenetas

en dos parts? Nani, axó no.

De ser dos diluí és rahó

que los perits sens recel,

ab telescopis de Herchel."[4108]

Armant los seus ulls han dit

que un se·n veu quan veu la nit,

y altre al matí, alla en lo cel.

Qué importa que lo gran vol,

[4108]Al peu de pàgina, explica: "Un soldat músich de Hannòver anomenat Guillem Herchel inventà una espècie de telescopis, tant exquisits que representan los obgectes 1.500 vegadas més abultats del que són, esto és 1.000 vegadas més que los telescopis comuns".

del vostre astro boreal,

siga ben rodó, y no oval

per provar que és un cos sol?

No se me'n dona un cargol,

ni la menor mella em fa

pues negaré sa com lla,

que ser puga un matex cos;

qui naix barbat com un ós

y té cua quant sent va.

Amés qu·és equivocat,

segons diu l'astronomia,

que un cometa (sia qual sia)

son curs no facia ovalat,

tot cometa excentricat,

camina, com los planetas.[4109]

Y veus aquí dos cosetas,

que sens fer gaire trapito,

ans pasan de mitg a mitg,

galanment per las baquetas.

Una gran contradicció,

[4109]Al peu de pàgina, explica: "*Cometa in orbitis valde excenticris circum solem torquentur*", Guevara Institut, *Philos*, Tom. 3, dissert 5, pàg. 329. "*Les planetes dans leurs révolutions periodiques autour du soleil, décrivent une orbite peu excéntrique. Les cometes au contraire décrivent autour du soleil des orbites immensement excéntriques*". M. l'Abbée Pare D. Phanjas. *Théorie des êtres sensibles*, tom. 4, pàg. 139. "Lo mateix diuen La Lande, La Caille, Newton, Ramsden, Claireut, Feyjóo [sic], Maskelino, Boskowits, Cassino, Montaña, Hokio, Shors y tots los astrónomos".

en vostras décimas veitg,

que merex un gran solfeitg

que per ser tant contra rahó,

y és que en una, a punt rodó,

dieu que eix cometa sol,

igualment dista en son vol

de son centro que és lo nort.[4110]

Quant en una altre us feu foro,

de que es va acercant al pol.[4111]

Si per son centro el nort té,

y se mou circularment,

deu distar sempre igualment

d'ell per forsa: no hi ha qué,

pues digau-me com pot sé fe.

Que al nort se vagi acercant,

com diheu, si va rodant

com a son centro sobre ell?

Jo tiraria al burdell,

tal centro y tal botavant.

Tot círcol en raitgs iguals,

[4110]Al peu de pàgina, diu: "En igual distància està de son centro que es·l nort. Paraulas del text que se impugna. Décima 4, lineas 5 y 6".

[4111]Al peu de pàgina, diu: "Puig perquè·l circol que ell fa més a nostre vista esta y se acerca més al pol. Décima 2, linias 8, 9 i 10".

tirats del centro es parteix,

y quant no, de axó matex,

e infereix ser círcol fals.

Sols las líneas ovals

poden del centro fugir;

y aixís no em torneu a dir

que un cos que círcol fa el nort.

Se acérquia a ell dret ni tort,

sinó us voleu contradir.

Las estrellas y planetas,

desde ponent a llevant,

sobre el nort se van rodant;

pero no axís los cometas.

Estos són uns estafetas,

que fan diferent camí;

quant són aquí, quant allí,

més jamai fan lo seu vol.

Sobre·l nort; ans sobre·l sol,

dihuen mil autors per mi.[4112]

Ab descuit, o a grat sient,

també us n'ha escapat un floch,

[4112] Al peu de pàgina, diu: "Tournemine, Mako, Horwat, Huguiens, La Lande, Newton, Clairaut, Brisson, Séneca, Guevara &. &".

quant senteu en altre lloch,

que eix cometa té evident,

aquell altre moviment,

dit de trepidació:

pués, per tal no hi ha rahó,

tot astrólech, alt clamant.

Que un cometa trepidant

no l'heu vist ni vós ni jo.

Eixa és ma resposta amich,

no sé si, us ne pagareu:

si acas no, no repareu

en punxar-me un altre xich;

que jo, de ma part, ja estich

aguardant, ploma templada,

per dar-vos altre estocada,

si·m veniu ab més canssons.

Y sinó, fora rahons,

fem paus, y guerra acabada.

-*Noticiero de Vich* núm. 109, del dimecres 25 de desembre de 1811, pàg. 415, conté una *Quartilla Jocosa*. Pensem que es tracta d'un rodolí anònim i **inèdit**, de tradició popular, ple d'ironia, sobre la festa de Nadal, amb rima: A B B A:

QUARTILLA JOCOSA:

Qui vuy no menja capó,
Sino trist pa ab seba y sal;
No fa festa de Nadal
Sinó de BENEIT SEÑO!

NOTICIAS DEL REYNO.

Cádiz 10 de noviembre

ARTICULO DE OFICIO,

El gefe de estado mayor del tercer exército el mariscal de campo D. José O-donnell, desde Cuenca el 16 del anterior, dice al Excmo. Sr. gefe del estado mayor general lo que sigue:

„Excmo. Sr.: en virtud de órdenes, recibidas en el campo de Mula, del Excmo. Sr. D. Joaquin Blake, se puso en movimiento el dia 5 del corriente el Excmo. Sr. general en gefe de este exercito con 40 infantes, 600 caballos y 6 piezas de artillería á caballo, dexando el resto del exército en aquella misma posicion á las órdenes del general Ereyre. El estado mayor se dividió tambien; yo tuve el honor de seguir al general en gefe, y allá quedó mi segundo con la secretaria. El objeto de esta expedicion era hacer una diversion en favor de Valencia, desalojando á los enemigos de Cuenca, y se logró el fin, aunque con el sentimiento de que no quedase destruido el cuerpo enemigo, como se esperaba, y hubiera sucedido, sino hubiese tenido noticias que recibió con solo tres horas de anticipacion á nuestra llegada. Al amanecer de ayer 15 estaban ya las tropas sobre esta ciudad, dispuestas para el ataque, cuando se tuvo noticia de la fuga del enemigo, cuya retaguardia distaba ya media legua. Dispuso el general en gefe que yo le siguiese á toda carrera con 3 escuadrones, 2 batallones ligeros y 2 piezas, que efectu-

Qui vuy no menja capó,

sinó trist pa ab seba y sal;

no fa festa de Nadal,

sinó de BENEIT SEÑÓ!

-*Noticiero de Vich*, núm. 238, corresponent al diumenge, 16 d'agost de 1812. Aquest poema anònim parla dels renegats i d'aquells que no lluiten contra els francesos. És un poema jocós, a tall d'epitafi. Pensem que tots dos poemes són anònims i inèdits. També, pensem que són de tradició barroca, però que contenen, més pel sentit que per la forma, un avançament, una llavor d'estètica novella.

Són dècimes a tall d'epitafi, anònimes i **inèdites**, a la contraportada i en català, amb rima: A B B A A C C D D C:

Epitafi a un Español renegat, que morí de repente ab la noticia de haber-se avistat la Escuadra; *y demés avís a los demés que pateixen del mateix mal*:

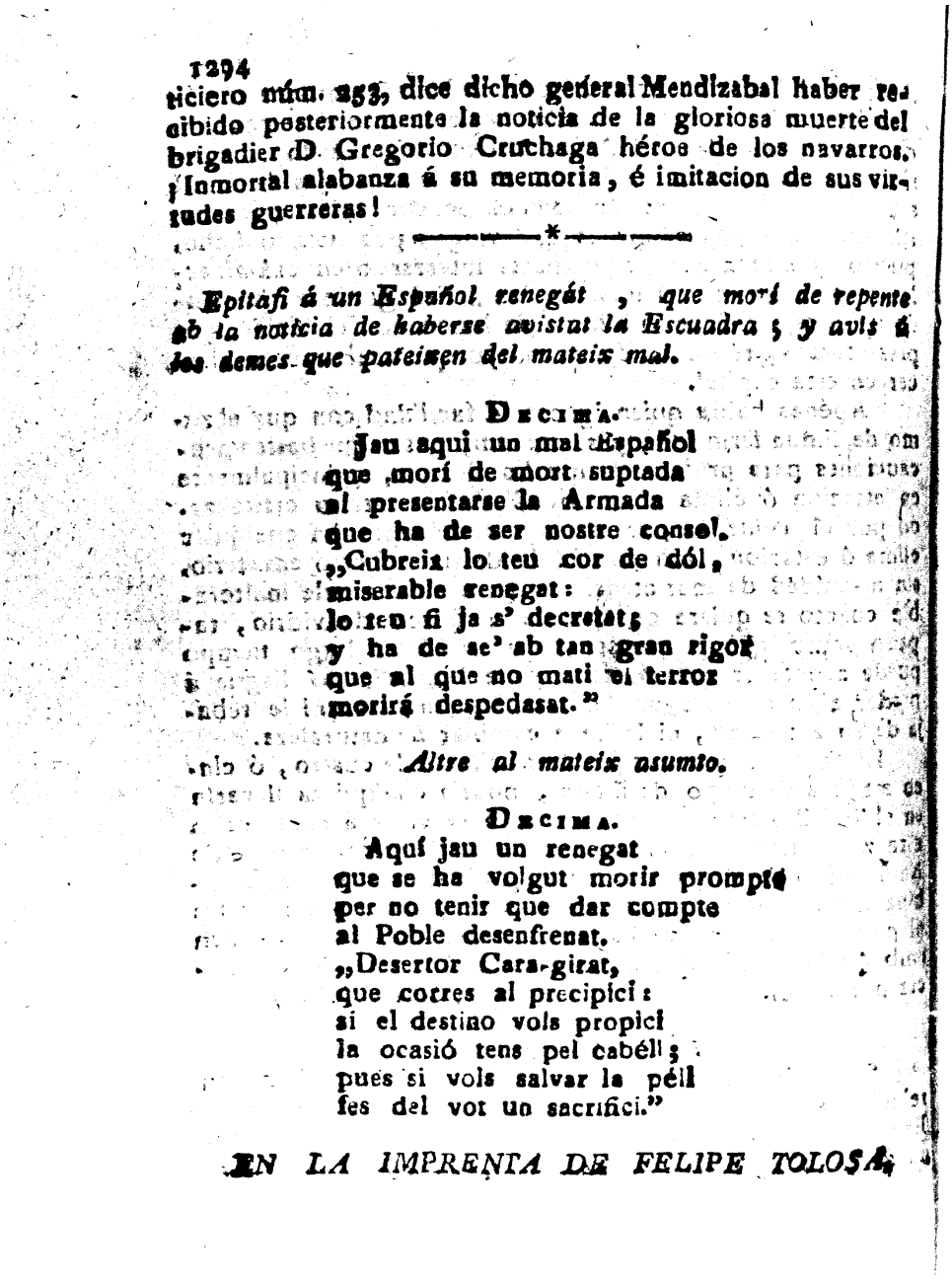

1294
ticiero núm. 238, dice dicho general Mendizabal haber recibido posteriormente la noticia de la gloriosa muerte del brigadier D. Gregorio Cruchaga héroe de los navarros, ¡Inmortal alabanza á su memoria, é imitacion de sus virtudes guerreras!

———*———

Epitafi á un Español renegát, que morí de repente ab la noticia de haberse avistat la Escuadra; y avís á los demes que pateixen del mateix mal.

Dezima.

Jau aqui un mal Español
que morí de mort suptada
al presentarse la Armada
que ha de ser nostre consol.
„Cubreix lo teu cor de dól,
miserable renegat:
lo teu fi ja s' decretat;
y ha de se' ab tan gran rigor
que al que no mati el terror
morirá despedasat."

Altre al mateix asumto.

Dezima.

Aquí jau un renegat
que se ha volgut morir prompte
per no tenir que dar compte
al Poble desenfrenat.
„Desertor Cara-girat,
que corres al precipici:
si el destino vols propici
la ocasió tens pel cabéll;
pues si vols salvar la péll
fes del vot un sacrifici."

EN LA IMPRENTA DE FELIPE TOLOSA.

Jau aquí un mal Español,

que morí de mort suptada

al presentar-se la Armada

que ha de ser nostre consol.

Cubreix lo teu cor de dol,

miserable renegat:

Lo teu fi ja es decretat;

y ha de ser ab tan gran rigor,

que al que no mati el terror,

morira despedassat.

La següent dècima parla sobre els desertors.[4113]

Aqui jau un renegat,

que se ha volgut morir prompte,

per no tenir que dar compte

al Poble desenfrenat.

Desertor Cara-girat,

que corres al precipici:

si el destino vols propici,

la ocasió tens pel cabell,

pues si vols salvar la pell,

fes del vot un sacrifici.

[4113]Arreu del país, i des del principi de la guerra, la deserció fou una constant per diversos motius: l'econòmic, l'ideològic, el no allistament a les lleves.

Altres textos publicats a la premsa en llengua catalana, anys (1808-1814), una tria

Hem inclòs textos diversos, tots en llengua catalana, publicats als periòdics, com ara proclames dels francesos per tal que els catalans deposin les armes i no s'arrenglerin amb els anglesos. També, bans de la Junta Superior del Principat de Catalunya en contra de les desercions i a favor de l'allistament i la resistència contra els imperials i avisos diversos.

La majoria d'aquests textos sorgiren en moments clau: quan Girona encara lluitava contra els imperials i calia l'ajut imminent a la ciutat, a finals de 1809. Quan aquesta ja havia caigut en mans franceses i el govern francès de Catalunya assumí el poder de la mà del mariscal Augéreau, qui, rere Decret de Napoleó, canvià el nom al 7è Exèrcit d'Espanya, pel d'Exèrcit de Catalunya, amb una apel·lació directe a què els catalans deixessin les armes, tot lloant llurs virtuts, a inicis de 1810.

Quan la ciutat de Tarragona encara resistia, però ja havia caigut Tortosa i el descontentament de la població envers el capità militar O'Donnell fou notori, primavera de 1810, etc.

També, hi ha escrits personals, com una carta d'acomiadament d'un germà a un altre, el primer, mariner de professió qui marxà a la guerra, i el pes que això li comportà. Un rodolí castellà traduït al català. Un lament d'un rossellonès perquè els anglesos estan acabant amb el comerç francès. Cartes personals sobre el decurs de la guerra.

Sobre temes diversos, com ara: un Decret del prefecte de Montserrat i Boques de l'Ebre, Treilhard, sobre allò que cal exigir als catalans sobre els grans i cereals, o la venda d'una fàbrica del tèxtil a Ripoll, un cop ja acabada la guerra.

Tot plegat, una tria sense ànim d'exhaustivitat, però orientativa dels textos no literaris impresos en la llengua pròpia a la premsa.

Diario de Barcelona:

-*Diario de Barcelona*, del diumenge, 18 de març de 1810, hi hagué una Ordre del Dia, de Napoleó i una proclama d'Augéreau, escrites a Girona, en català.

Sobre l'Ordre del Dia de Napoleó, diu que el 7è Exèrcit d'Espanya es dirà de Catalunya i serà manat pel duc de Castiglioni, Augéreau.

Aquesta proclama fa un repàs de les malvestats de la guerra i fou una apel·lació directe als catalans per a què deixessin les armes:

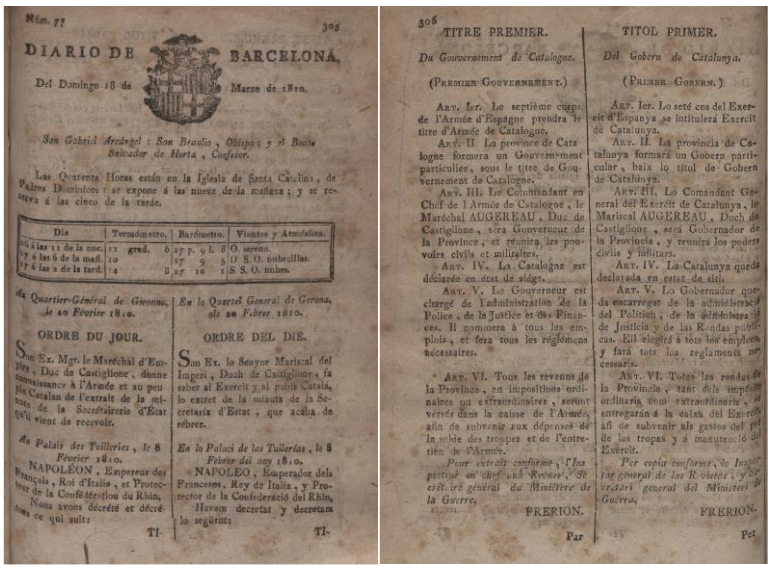

Núm. 77 305

DIARIO DE BARCELONA.

Del Domingo 18 de Marzo de 1810.

San Gabriel Arcángel : San Braulio , Obispo ; y el Beato Salvador de Horta , Confesor.

Las Quarenta Horas están en la Iglesia de Santa Catalina , de Padres Dominicos : se expone á las nueve de la mañana ; y se reserva á las cinco de la tarde.

Dia	Termómetro.	Barómetro.	Vientos y Atmósfera.
16 á las 11 de la noc.	11 grad.	6 27 p. 9 l.	O. sereno.
17 á las 6 de la mad.	10	27 9	O. S. O. nebulitas.
17 á las 2 de la tard.	14	3 27 10	S. S. O. nubes.

Du Quartier-Général de Girone, le 10 Février 1810.

ORDRE DU JOUR.

Son Ex. Mgr. le Maréchal d'Empire, Duc de Castiglione, donne connoissance à l'Armée et au peuple Catalan de l'extrait de la séance de la Sociétairerie d'Etat qu'il vient de recevoir.

Au Palais des Tuileries, le 8 Février 1810.

NAPOLEON, Empereur des Français, Roi d'Italie, et Protecteur de la Confédération du Rhin, Nous avons décrété et décrétons ce qui suit:

TI-

En lo Quartel General de Gerona, als 10 Febrer 1810.

ORDRE DEL DIE.

Son Ex. lo Senyor Mariscal del Imperi, Duch de Castiglione, fa saber al Exercit y al poble Catalá, lo extret de la sessuita de la Secretaria d'Estat, que acaba de rebrer.

En lo Palaci de les Tuilerias, le 8 Febrer del any 1810.

NAPOLEO, Emperador dels Francesos, Rey de Italia, y Protector de la Confederació del Rhin, Havem decretat y decretam lo següent:

TI-

306

TITRE PREMIER.

Du Gouvernement de Catalogne.

(PREMIER GOUVERNEMENT.)

ART. Ier. Le septième corps de l'Armée d'Espagne prendra le titre d'Armée de Catalogne.

ART. II. La province de Catalogne formera un Gouvernement particulier, sous le titre de Gouvernement de Catalogne.

ART. III. Le Commandant en Chef de l'Armée de Catalogne, le Maréchal AUGEREAU, Duc de Castiglione, sera Gouverneur de la Province, et réunira les pouvoirs civils et militaires.

ART. IV. La Catalogne est déclarée en état de siége.

ART. V. Le Gouverneur est chargé de l'administration de la Police, de la Justice et des Finances. Il nommera à tous les emplois, et fera tous les réglemens nécessaires.

ART. VI. Tous les revenus de la Province, en impositions ordinaires ou extraordinaires, seront versés dans la caisse de l'Armée, afin de subvenir aux dépenses de la solde des troupes et de l'entretien de l'Armée.

Pour extrait conforme, l'Intendant en chef aux Revues, Secrétaire général du Ministère de la Guerre,

FRERION.

Par

TITOL PRIMER.

Del Gobern de Catalunya.

(PRIMER GOBERN.)

ART. Ier. Lo seté cos del Exercit d'Espanya se intitulerá Exercit de Catalunya.

ART. II. La provincia de Catalunya formará un Gobern particular, baix lo títol de Gobern de Catalunya.

ART. III. Lo Comandant General del Exercit de Catalunya, lo Mariscal AUGEREAU, Duch de Castiglione, será Gobernador de la Provincia, y reunirá los poders civils y militars.

ART. IV. La Catalunya queda declarada en estat de siti.

ART. V. Lo Gobernador queda encarregat de la administració del Politich y de la Hisenda, de Justicia y de las Rendas públicas. Ell elegirá á tots los empleos y farà tots los reglaments necessaris.

ART. VI. Totas las rendas de la Provincia, tant dels impósits ordinaris com extraordinaris, se entregarán á la caixa del Exercit, afi de subvenir als gastos del sou de las tropas y á manutenció del Exercit.

Per copia conforme, lo Inspector general de las Revistas, y Secretari general del Ministeri de Guerra,

FRERION.

Per

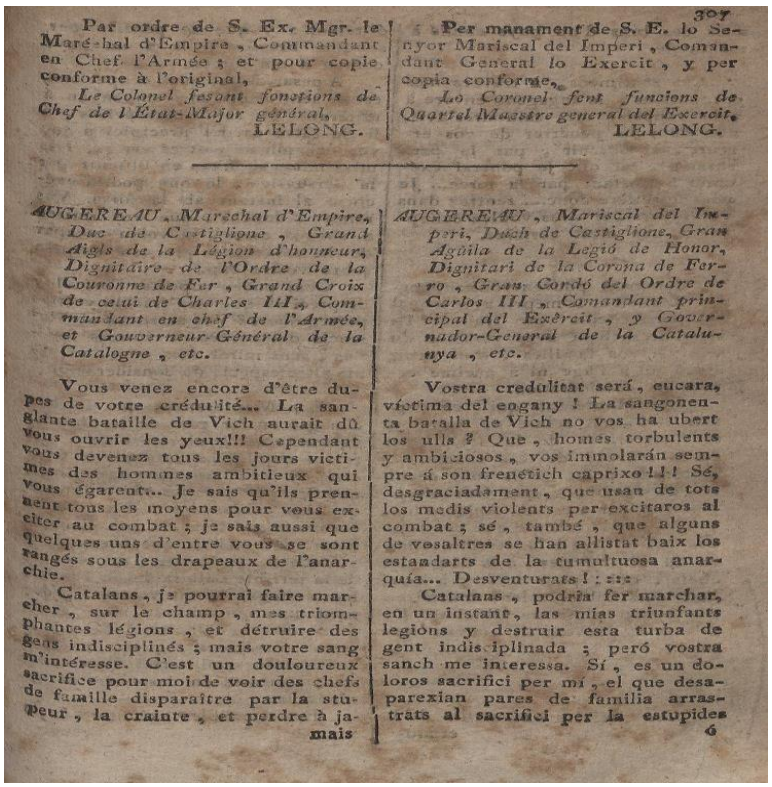

307

Par ordre de S. Ex. Mgr. le Maréchal d'Empire, Commandant en Chef l'Armée ; et pour copie conforme à l'original,

Le Colonel fesant fonctions de Chef de l'État-Major général,

LELONG.

Per manament de S. E. lo Senyor Mariscal del Imperi, Comandant General lo Exercit, y per copia conforme,

Lo Coronel fent funcions de Quartel Maestre general del Exercit,

LELONG.

AUGEREAU, Maréchal d'Empire, Duc de Castiglione, Grand Aigle de la Légion d'honneur, Dignitaire de l'Ordre de la Couronne de Fer, Grand Croix de celui de Charles III, Commandant en chef de l'Armée, et Gouverneur Général de la Catalogne, etc.

Vous venez encore d'être dupes de votre crédulité... La sanglante bataille de Vich aurait dû vous ouvrir les yeux!!! Cependant vous devenez tous les jours victimes des hommes ambitieux qui vous égarent... Je sais qu'ils prennent tous les moyens pour vous exciter au combat ; je sais aussi que quelques uns d'entre vous se sont rangés sous les drapeaux de l'anarchie.

Catalans, je pourrai faire marcher, sur le champ, mes triomphantes légions, et détruire des gens indisciplinés ; mais votre sang m'intéresse. C'est un douloureux sacrifice pour moi de voir des chefs de famille disparaître par la stupeur, la crainte, et perdre à jamais

AUGEREAU, Mariscal del Imperi, Duch de Castiglione, Gran Aguila de la Legió de Honor, Dignitari de la Corona de Ferro, Gran Cordó del Ordre de Carlos III, Comandant principal del Exèrcit, y Governador-General de la Catalunya, etc.

Vostra credulitat será, cucara, víctima del engany ! La sangonenta batalla de Vich no vos ha ubert los ulls ? Que, homes torbulents y ambiciosos, vos immolarán sempre á son frenétich caprixo !!! Sé, desgraciadament, que usan de tots los medis violents per excitaros al combat ; sé, també, que alguns de vosaltres se han allistat baix los estandarts de la tumultuosa anarquía... Desventurats ! ::

Catalans, podrá fer marchar, en un instant, las mias triunfants legions y destruir esta turba de gent indisciplinada ; peró vostra sanch me interessa. Sí, es un doloros sacrifici per mi, el que desaparexian pares de familia arrastrats al sacrifici per la estupidés

6

mais des bras d'un pays confié à ma tutèle.

Ces sentimens, à travers mes occupations, m'engagent encore à vous rappeler mes salutaires avis, afin de vous pénétrer de vos erreurs, et obtenir, par la persuasion, ce que je pourrai exécuter à l'instant par la force... Je vous le réitère donc.... rentrez dans vos foyers, si vous voulez échapper à une mort certaine.

Comment pouvez-vous supporter l'orgueil et le mépris avec lequel vos persécuteurs vous traitent? Ils vous arrachent avec violence du sein de vos familles, sans avoir égard ni à l'âge ni à aucune espèce de considération.

Les Manrésants qui, en dernier lieu, ont refusé de marcher, sont terrorifiés de la férocité et de la cruauté de ces cannibales; irrités au point qu'ils sont déchirés de remords, que leur aveuglement leur a coûté. Aujourd'hui, vengés par la déroute que ces bandes ont essuyé à la terrible affaire du 20 Février, à la honte des chefs, qui, pour mettre à couvert leurs faibles talens militaires, ont perdu plusieurs Officiers. De tels excès peuvent ils couvrir leur ineptie?

Ces terribles exécuteurs de la cruau-

ó temor; y que se perdian per sempre brassos útils á un pays confiat á ma tutela.

A pesar de las mias ocupacions, estos sentiments me empenyan á reiteraros los saludables avisos, á fi de salvaros del precipici á que vos encaminan vostres errors. Las mias miras se fixan en obtenir per la persuasiva, lo que podria exécutar al instant ab la forsa. Vos reitero, donchs, que vos retiren á vostras casas, si voleu escapar de la catástrofe que está suspesa sobre vostre cap.

Com podeu suportar l'orgull y despreci ab que vos tractan vostres perseguidors? Vos arrancan ab violencia del centro de vostras familias, sens mirar á la edat, ni tenir altre especie de consideració.

Los Manresants, que se han denegat en fer part de las bandas destructoras, ploran encara del terror que los ha infundit la ferocitat y crueltat d'estos canibals, que irritats per los remordiments que los causan los mals, que ha ocasionat son frenesí, son plens de furor. De manera que avergonyits y cuberts de oprobi, de resultas de la terrible Batalla de 20 Febrer, han desfogat la sua venjansa, donant una ignominiosa mort á alguns de sos Oficials. Pers ban estos miserables, paliar axi sos débils talens militars! Tals excesos posan mes en descubert la ignorancia.

Estos terribles exécutors de la cruel-

cruauté font planter des potences partout, et même à la suite de l'Armée qu'ils conduisent à la mor.

Catalans, les trésors de la Catalogne suffiraient à peine pour satisfaire la cupidité de tels hommes. Jettez un regard sur les malheureux habitans d'Olot, qui gémissent et répandent des larmes amères, depuis les dernières incursions de ces bandes insurgées, qui, pour se soustraire à leurs honteux supplices, furent contrains, dans le cours de quatre heures, de compter trente mille doures, et de délivrer toutes espèces de marchandises; non contens encore, les Magistrats furent entrainés avec des chaines de fer, et sont sans doute maintenant les victimes de leur barbarie.

Catalans, déposez vos armes, je vous préviens en père; si vous attendez que le signal du combat soit donné, malheur à celui qui les portera!!!

Dieu qui connait les plus profonds secret du coeur des mortels, sait que toutes mes intentions, mes efforts n'ont d'autre but que le bonheur de votre patrie.

Gironne le 9 Mars 1810.

AUGEREAU, *Duc de Castiglione.*

crueltat, anarbolan forcas en totas parts, y també las fan marchar á la seguida dels amotinats, que conduexen á la fossa.

Catalans, no bastarian per satisfer la sed d'or, que devora tals homes, tots los tresors de Catalonya. Pareu la vista un instant sobre los desgraciats habitants d'Olot, que encara consternats, son inundats en las llagrimas, que los han causat las últimas incursions de las quadrillas de los reboltosos. Aquells infelissos, per librarse de una desastrosa mort, foren forsats, dins el curt termini de quatre horas, á contentar ab trenta mil duros sa descarada rapinya. No aplacada sa voracitat ab tal infamia, y de haber arrancat tota especie de mercaderia de aquella vila, los Magistrats foren encadenats, y en el dia son víctimas, sens dupte, de aquells bárbaros.

Catalans, dexeu las armas; vos parlo com á Pare. Si espereu que lo senyal del combat siga donat, desgraciat qui las portará!!!

Deu que conex los mes ocults secrets del cor dels mortals, sab que totas las mias intencions y los meus esforsos, no tenen altre fi que la felicitat de vostra patria.

Gerona 9 Mars de 1810.

AUGEREAU, *Duch de Castiglione.*

Franc-

-*Diario de Barcelona*, del 19 de març de 1810, conté una proclama d'Augéreau en català, pàg. 313-316.

El duc de Castiglione fa un elogi de la laboriositat dels catalans, de llur història, des de Carlemany. Diu que us aparteu dels falsos cants de sirena que us empenyen a refugiar-vos a les coves de la vil *Albión*. Que ell treballarà per la felicitat de tots. Elogia Napoleó. Diu que reunirà al seu costat els il·lustrats i savis catalans per tal d'arribar a la prosperitat volguda, etc.:

Núm. 78 313

DIARIO DE BARCELONA.

Dia Lunes 19 de Marzo de 1810.

San Joseph, Esposo de nuestra Señora.

Las Quarenta Horas están en la Iglesia de Santa Catalina, de Padres Dominicos: se expone á las nueve de la mañana; y se reserva á las cinco de la tarde.

Hoy es obligados de oir Misa antes ó despues de las labores.

Dia	Termómetro.	Barómetro.	Vientos y Atmósfera.
á las 11 de la mañ.	12 grad. 1	27 pul. 9	S. O. sereno
á las 6 de la mañ.	11 4	27 11 1	O. nubes.
á las 2 de la tard.	14 8	27 11 8	S. S. O. idem.

AUGEREAU, Maréchal d'Empire, Duc de Castiglione, Grand Aigle de la légion d'honneur, Dignitaire de l'Ordre de la Couronne de fer, Grand Croix de celui de Charles III, Commandant en Chef de l'Armée et Gouverneur Général de la Catalogne, etc., etc.

CATALANS,

S. M. I. et R. m'ayant, dans, confié le Gouvernement de ce beau Pays, je m'empresse de témoigner l'estime particulière que j'ai conçue pour un peuple brave, industrieux et actif.

Plusieurs fois, pendant la guerre sur votre sol, il y a 14 ans, j'avais admiré les efforts de votre génie, et cet amour pour le travail qui vous fi-

AUGEREAU, Mariscal del Imperi, Duch de Castiglione, Gran Aguila de la Legio de honor, Dignatari del Ordre de la Corona de ferro, Gran Creu del de Carlos III, Comandant principal del Exercit y Governador General de la Catalunya, etc., etc.

CATALANS,

S. M. I. y R., habentme, pues, confiat el Gobern de aquesta hermosa Provincia, me apresuro en manifestar la particular estima que me inspira un pueble laborat, industrios y actiu.

Varias vegadas dent la guerra sobre vostre sola, fa anys ha, habia admirat los esforsos de vostre ingeni y amor al treball, que vos fegan em-

314

desirent valorar les obstacles que vous opposait la nature, et encore plus l'apathie et la faiblesse d'un Gouvernement lointain. Vos canaux, vos chemins, vos ports, vous avez fait des prodiges par votre industrie. A quel point de gloire n'arriveriez-vous donc pas sous la direction d'un Gouvernement éclairé, paternel et vigilant!

Oui, valeureux d'Athlètes et de Nemptrile, votre ancien commerce de l'Orient va se rétablir, la patrie Catalane va rentrer de ses cendres: votre population diminuée d'après la conquête de l'Amérique va devenir plus nombreuse qu'elle ne l'était au temps de votre splendeur: NAPOLEON LE GRAND va vous donner un nouvel être: son regard vous a fait, votre sort l'intéresse, et vous recevrez constamment sa puissante protection.

Les Français vous ont toujours embrassé et protégé dans vos peines. Charlemagne sauva la Catalogne de la tyrannie des Sarrasins; les superbes Cathédrales qui existent se sont élevées sous le règne de leur fondateur. En 1641, dans vos malheurs, vous demandâtes à la France d'être admis sous son Gouvernement, vous y fûtes reçus quelques années. Votre industrie, votre activité, vos usages sont si conformes à ceux de ce peuple, qu'encore aujourd'hui quelques publicistes vous appellent les Français de l'Espagne.

NAPOLEON LE GRAND vous

superat les traves que vos oposaba la natura, y mes la apatia y debilitat de un gobern distant. Vostres canals, vostres camins, vostres ports, haveu fet prodigis per vostre industria. Calcules á quin grau de gloria pugesseu pervenir baix la direcció de un Gobern ilustrat, paternal y vigilant!

Si, valerosos Atletas y Neopatria, se va á restablir vostre antich comers d'Orient. La patria Catalana va á renaixer de las sas cendras. Vostre població, disminuida en seguida de la conquista de la América, será mes numerosa que no lo era en temps de vostre esplendor. NAPOLEON EL GRAN vos va á donar un nou ser. Las sas paternals miradas vos han fet; vostre sort li ha interessat, y vos hais un poderosa protector.

Los Francesos sempre vos han abrassat y emparat en vostres conflictes. Carlemagne salvá la Catalunya de la tirania dels Sarracens. Las magnificas Catedrals que existeixen, reconeixen encara el seu fundador. En 1641, en vostres apuros, demanareu á la Francia que vos gobernas, y permaneguereu alguns anys baix vos amparo. Vostra industria, activitat y costums son tan conformes, que ab freqüencia vos anomenan alguns publicistas, *los Francesos de Espanya*.

NAPOLEON EL GRAN vos

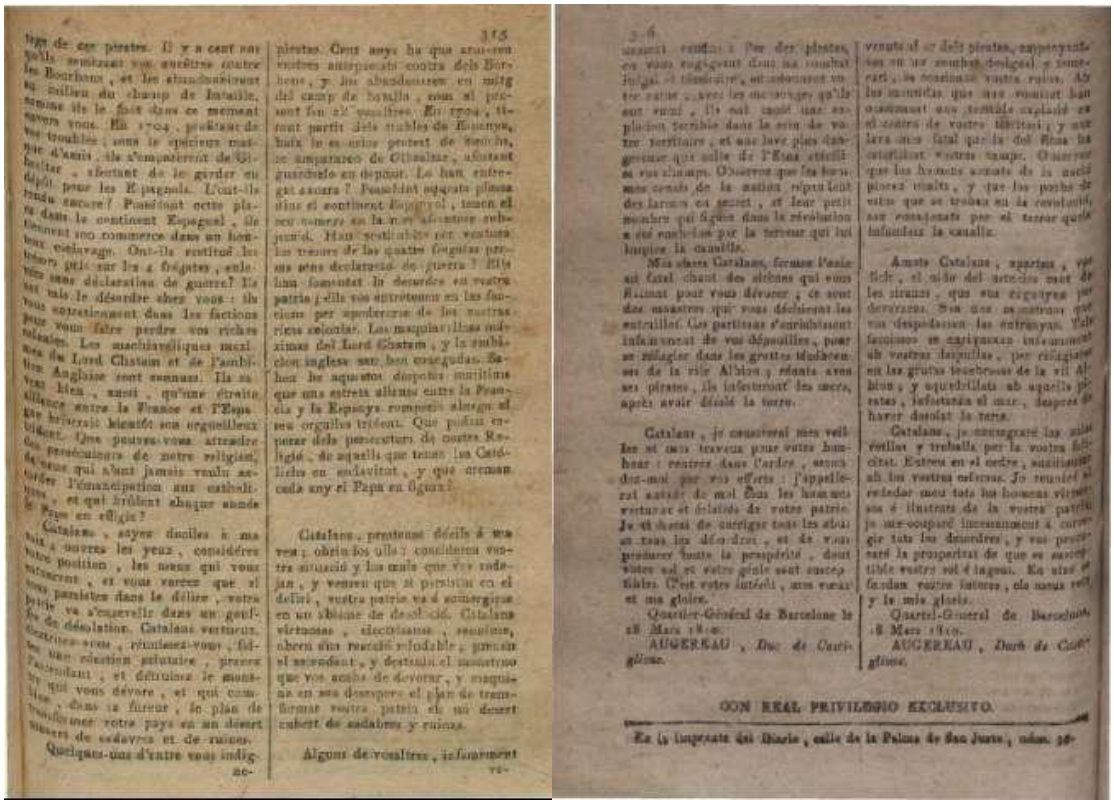

-*Diario de Barcelona*, núm. 106, corresponent al dissabte, 15 de desembre de 1810, *Noticias particulares de Barcelona*, signades per C., sobre un pasquí aparegut a Tarragona que critica el capità general O'Donnell i la pèrdua de soldats que ha sofert, mentre han caigut ciutats importants, com ara Tortosa.

La idea fou demostrar el descontentament dels catalans de l'esdevenir de la guerra, com també el poc ajut dels anglesos. El comentari continuà en castellà:

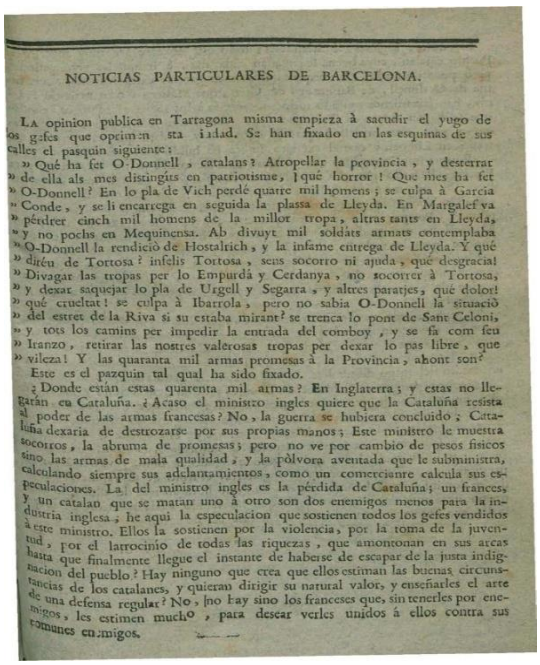

NOTICIAS PARTICULARES DE BARCELONA.

La opinion publica en Tartagona misma empieza à sacudir el yugo de los gefes que oprimen esta ciudad. Se han fixado en las esquinas de sus calles el pasquin siguiente:

» Qué ha fet O-Donnell, catalans? Atropellar la provincia, y desterrar » de ella als mes distingits en patriotisme, ¡qué horror! Que mes ha fet » O-Donnell? En lo pla de Vich perdé quatre mil homens; se culpa à Garcia » Conde, y se li encarrega en seguida la plassa de Lleyda. En Margalef va » perdrer cinch mil homens de la millor tropa, altras tants en Lleyda, » y no pochs en Mequinensa. Ab divuyt mil soldats armats contemplaba » O-Donnell la rendició de Hostalrich, y la infame entrega de Lleyda. Y qué » dirèu de Tortosa? infelis Tortosa, sens socorro ni ajuda, qué desgracia! » Divagar las tropas per lo Empurdà y Cerdanya, no socorrer à Tortosa, » y dexar saquejar lo pla de Urgell y Segarra, y altres paratjes, qué dolor! » qué crueltat! se culpa à Ibarrola, pero no sabia O-Donnell la situació » del estret de la Riva si su estaba mirant? se trenca lo pont de Sant Celoni, » y tots los camins per impedir la entrada del comboy, y se fa com feu » Iranzo, retirar las nostres valerosas tropas per dexar lo pas libre, que » vilcza! Y las quaranta mil armas promesas à la Provincia, ahont son?

Este es el pazquin tal qual ha sido fixado.

¿Donde están estas quarenta mil armas? En Inglaterra; y estas no llegarán en Cataluña. ¿Acaso el ministro ingles quiere que la Cataluña resista al poder de las armas francesas? No, la guerra se hubiera concluido; Cataluña dexaria de destrozarse por sus propias manos; Este ministro le muestra socorros, la abruma de promesas; pero no ve por cambio de pesos fisicos sino las armas de mala qualidad, y la pólvora aventada que le subministra, calculando siempre sus adelantamientos, como un comerciante calcula sus especulaciones. La del ministro ingles es la pérdida de Cataluña; un frances, y un catalan que se matan uno à otro son dos enemigos menos para la industria inglesa; he aqui la especulacion que sostienen todos los gefes vendidos à este ministro. Ellos la sostienen por la violencia, por la toma de la juventud, por el latrocinio de todas las riquezas, que amontonan en sus arcas hasta que finalmente llegue el instante de haberse de escapar de la justa indignacion del pueblo? Hay ninguno que crea que ellos estiman las buenas circunstancias de los catalanes, y quieran dirigir su natural valor, y enseñarles el arte de una defensa regular? No, no hay sino los franceses que, sin tenerles por enemigos, les estimen mucho, para desear verles unidos à ellos contra sus comunes enemigos.

-*Diario de Barcelona* (*Diario del Gobierno de Cataluña y de Barcelona*) núm. 186, corresponent al divendres, 5 de juliol de 1811, hi hagué un extracte d'una carta escrita en català per un tal Francesc, qui s'acomiada del seu germà, des del port de Mataró, perquè és mariner i marxa a la guerra cap a les Balears.

La cita és adreçada al redactor Igual per un tal D., qui la comenta a bastament, i el redactor la hi publicà:

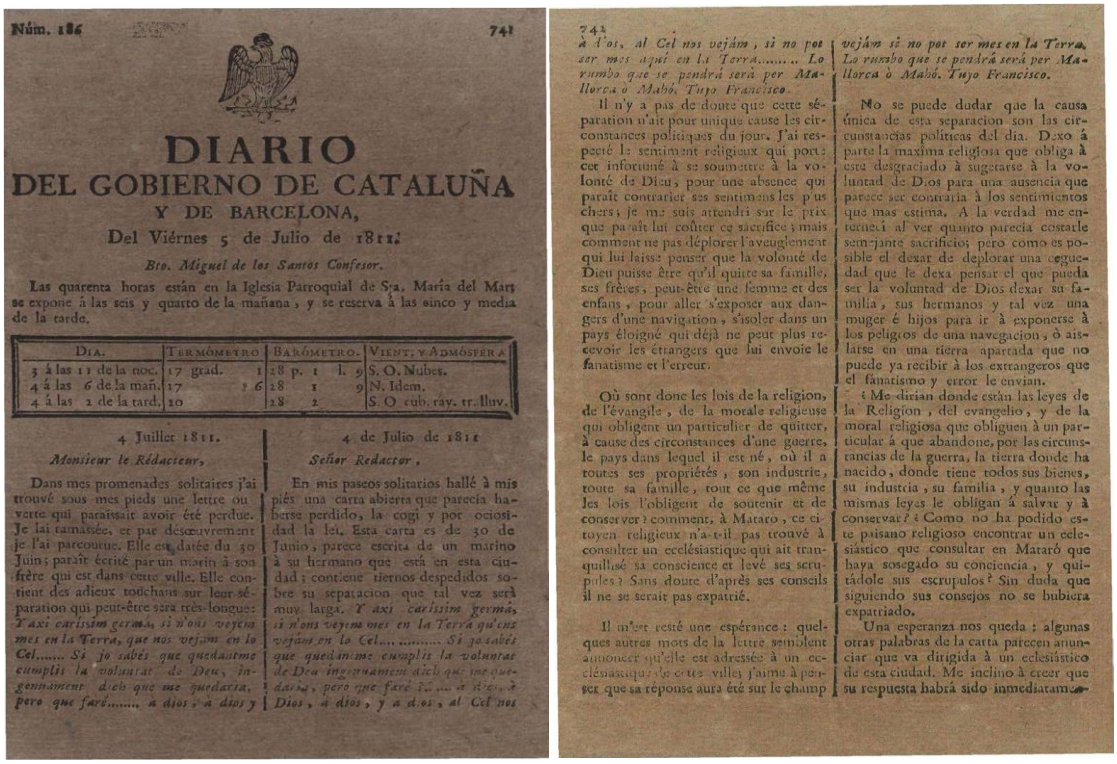

Núm. 186 741

DIARIO
DEL GOBIERNO DE CATALUÑA
Y DE BARCELONA,
Del Viérnes 5 de Julio de 1811.

Bto. Miguel de los Santos Confesor.

Las quarenta horas están en la Iglesia Parroquial de Sta. María del Mar se expone á las seis y quarto de la mañana, y se reserva á las cinco y media de la tarde.

Dia.	Termómetro	Barómetro.	Vient. y Admósfera
3 á las 11 de la noc.	17 grad. 1	28 p. 1 l. 9	S. O. Nubes.
4 á las 6 de la mañ.	17 1/2 6	28 1 9	N. Idem.
4 á las 2 de la tard.	20	28 2	S. O. cub. rây. tr. lluv.

4 Juillet 1811.

Monsieur le Rédacteur,

Dans mes promenades solitaires j'ai trouvé sous mes pieds une lettre ou verte qui paraissait avoir été perdue. Je l'ai ramassée, et par désœuvrement je l'ai parcourue. Elle est datée du 30 Juin; paraît écrite par un marin à son frère qui est dans cette ville. Elle contient des adieux touchans sur leur séparation qui peut-être sera très-longue: *Y axi carissim germà, si n'ons vejem mes en la Terra, que nos vejam en lo Cel..... Si jo sabés que quedantme cumplis la voluntat de Deu, ingenuamente dich que me quedaria, pero que faré..... à dios, à dios y*

4 de Julio de 1811

Señor Redactor,

En mis paseos solitarios hallé á mis piés una carta abierta que parecía haberse perdido, la cogí y por ociosidad la leí. Esta carta es de 30 de Junio, parece escrita de un marino á su hermano que está en esta ciudad; contiene tiernos despedidos sobre su separacion que tal vez será muy larga. *Y axi carissim germá, si n'ons vejem mes en la Terra qu'enz vejam en lo Cel..... Si ja sabés que quedantme cumplis la voluntat de Deu ingenuament dich que me quedaré, pero que faré à dios, à Dios, à dios, y a d.os, al Cel nos*

742

à d'os, al Cel nos vejám, si no pot ser mes aquí en la Terra..... Lo rumbo que se pendrá será per Mallorca ò Mahó. Tuyo Francisco.

Il n'y a pas de doute que cette séparation n'ait pour unique cause les circonstances politiques du jour. J'ai respecté le sentiment religieux qui porte cet infortuné à se soumettre à la volonté de Dieu, pour une absence qui paraît contrarier ses sentimens les plus chers; je me suis attendri sur le prix que paraît lui coûter ce sacrifice; mais comment ne pas déplorer l'aveuglement qui lui laisse penser que la volonté de Dieu puisse être qu'il quitte sa famille, ses frères, peut-être une femme et des enfans, pour aller s'exposer aux dangers d'une navigation, s'isoler dans un pays éloigné qui déjà ne peut plus recevoir les étrangers que lui envoie le fanatisme et l'erreur.

Où sont donc les lois de la religion, de l'évangile, de la morale religieuse qui obligent un particulier de quitter, à cause des circonstances d'une guerre, le pays dans lequel il est né, où il a toutes ses propriétés, son industrie, toute sa famille, tout ce que même les lois l'obligent de soutenir et de conserver? comment, à Mataro, ce citoyen religieux n'a-t-il pas trouvé à consulter un ecclésiastique qui ait tranquillisé sa conscience et levé ses scrupules? Sans doute d'après ses conseils il ne se serait pas expatrié.

Il m'est resté une espérance: quelques autres mots de la lettre semblent annoncer qu'elle est adressée à un ecclésiastique de cette ville; j'aime à penser que sa réponse aura été sur le champ

vejám si no pot ser mes en la Terra. Lo rumbo que se pendrá será per Mallorca ò Mahó. Tuyo Francisco.

No se puede dudar que la causa única de esta separacion son las circunstancias políticas del dia. Dexo á parte la maxima religiosa que obliga á este desgraciado á sugetarse á la voluntad de Dios para una ausencia que parece ser contraria á los sentimientos que mas estima. A la verdad me enternecí al ver quanto parecia costarle semejante sacrificio; pero como es posible el dexar de deplorar una ceguedad que le dexa pensar el que pueda ser la voluntad de Dios dexar su familia, sus hermanos y tal vez una muger é hijos para ir á exponerse á los peligros de una navegacion, ó aislarse en una tierra apartada que no puede ya recibir á los extrangeros que el fanatismo y error le envian.

¿Me dirian donde están las leyes de la Religion, del evangelio, y de la moral religiosa que obliguen á un particular á que abandone, por las circunstancias de la guerra, la tierra donde ha nacido, donde tiene todos sus bienes, su industria, su familia, y quanto las mismas leyes le obligan á salvar y á conservar? ¿Como no ha podido este paisano religioso encontrar un eclesiástico que consultar en Mataró que haya sosegado su conciencia, y quitádole sus escrupulos? Sin duda que siguiendo sus consejos no se hubiera expatriado.

Una esperanza nos queda: algunas otras palabras de la carta parecen anunciar que va dirigida á un eclesiástico de esta ciudad. Me inclino á creer que su respuesta habrá sido inmediatame-

-*Diario de Barcelona*, (*Diario del Gobierno de Cataluña y de Barcelona*) núm. 252, corresponent al dimarts, 8 de setembre de 1812, pàg. 2, hi ha un rodolí en castellà, traduït al català, al respecte de la guerra contra els russos: "*Cabra avesada a saltar, salta i saltara*":

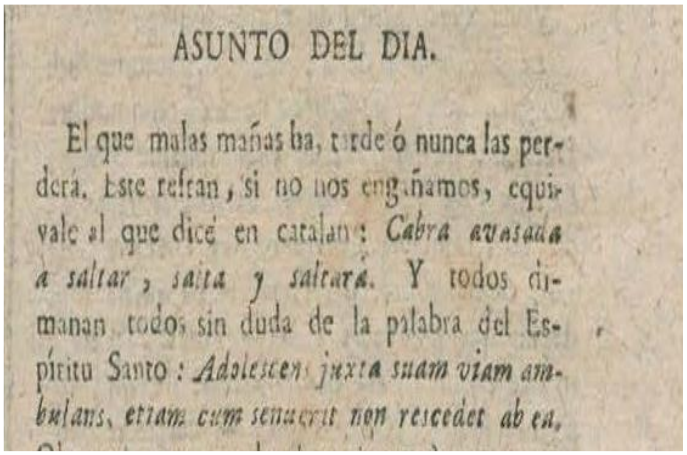

ASUNTO DEL DIA.

El que malas mañas ha, tarde ó nunca las perderá. Este refran, si no nos engañamos, equivale al que dicé en catalan: *Cabra avesada à saltar, salta y saltará.* Y todos dimanan todos sin duda de la palabra del Espíritu Santo: *Adolescens juxta suam viam ambulans, etiam cum senuerit non recedet ab ea.*

-*Diario de Barcelona*, (*Diario del Gobierno de Cataluña y de Barcelona*) núm. 354, corresponent al diumenge, 20 de desembre de 1812, pàg. 3, hi ha una carta traduïda del català al castellà, signada per Joan Buc i Miquel, sobre el decurs de la guerra:

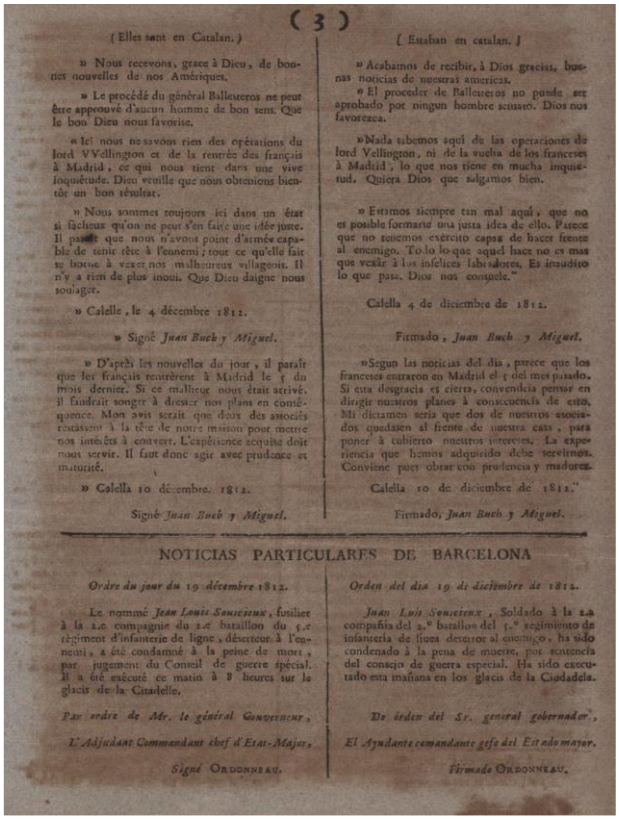

(3)

(Elles sont en Catalan.)

» Nous recevons, grace à Dieu, de bonnes nouvelles de nos Amériques.

» Le procédé du général Ballesteros ne peut être approuvé d'aucun homme de bon sens. Que le bon Dieu nous favorise.

» Ici nous ne savons rien des opérations du lord Wellington et de la rentrée des français à Madrid, ce qui nous tient dans une vive inquiétude. Dieu veuille que nous obtenions bientôt un bon résultat.

» Nous sommes toujours ici dans un état si fâcheux qu'on ne peut s'en faire une idée juste. Il paraît que nous n'avons point d'armée capable de tenir tête à l'ennemi ; tout ce qu'elle fait se borne à vexer nos malheureux villageois. Il n'y a rien de plus inouï. Que Dieu daigne nous soulager.

» Calelle, le 4 décembre 1812.

» Signé *Juan Buch y Miquel.*

» D'après les nouvelles du jour, il paraît que les français rentrèrent à Madrid le 5 du mois dernier. Si ce malheur nous était arrivé, il faudrait songer à dresser nos plans en conséquence. Mon avis serait que deux des associés restassent à la tête de notre maison pour mettre nos intérêts à couvert. L'expérience acquise doit nous servir. Il faut donc agir avec prudence et maturité.

» Calella 10 décembre. 1812.

Signé *Juan Buch y Miquel.*

(Estaban en catalan.)

» Acabamos de recibir, á Dios gracias, buenas noticias de nuestras americas.

» El proceder de Ballesteros no puede ser aprobado por ningun hombre sensato. Dios nos favorezca.

» Nada sabemos aquí de las operaciones de lord Vellington, ni de la vuelta de los franceses á Madrid, lo que nos tiene en mucha inquietud. Quiera Dios que salgamos bien.

» Estamos siempre tan mal aquí, que no es posible formarse una justa idea de ello. Parece que no tenemos exército capaz de hacer frente al enemigo. Todo lo que aquel hace no es mas que vexár á los infelices labradores. Es inaudito lo que pasa. Dios nos consuele."

Calella 4 de diciembre de 1812.

Firmado, *Juan Buch y Miquel.*

»Segun las noticias del dia, parece que los franceses entraron en Madrid el 5 del mes pasado. Si esta desgracia es cierta, convendria pensar en dirigir nuestros planes á consecuencia de esto. Mi dictamen seria que dos de nuestros asociados quedasen al frente de nuestra casa, para poner á cubierto nuestros intereses. La experiencia que hemos adquirido debe servirnos. Conviene pues obrar con prudencia y madurez.

Calella 10 de diciembre de 1812."

Firmado, *Juan Buch y Miquel.*

NOTICIAS PARTICULARES DE BARCELONA

Ordre du jour du 19 décembre 1812.

Le nommé *Jean Louis Souscieux*, fusilier à la 2.e compagnie du 2.e bataillon du 5.e régiment d'infanterie de ligne, déserteur à l'ennemi, a été condamné à la peine de mort, par jugement du Conseil de guerre spécial. Il a été exécuté ce matin à 8 heures sur le glacis de la Citadelle.

Par ordre de Mr. le général Gouverneur,

L'Adjudant Commandant chef d'Etat-Major,

Signé ORDONNEAU.

Orden del dia 19 de diciembre de 1812.

Juan Luis Souscieux, Soldado á la 2.a compañia del 2.° batallon del 5.° regimiento de infanteria de linea desertor al enemigo, ha sido condenado á la pena de muerte, por sentencia del consejo de guerra especial. Ha sido executado esta mañana en los glacis de la Ciudadela.

De órden del Sr. general gobernador,

El Ayudante comandante gefe del Estado mayor.

Firmado ORDONNEAU.

-*Diario de Barcelona*, (*Diario del Gobierno de Cataluña y de Barcelona*) del 9 de juliol de 1813, hi ha un Decret en català del prefecte de Montserrat i Boques de l'Ebre, Treilhard, sobre allò que cal exigir als catalans sobre els grans i cereals (els exemplars anteriors i posteriors són escrits en francès i castellà):

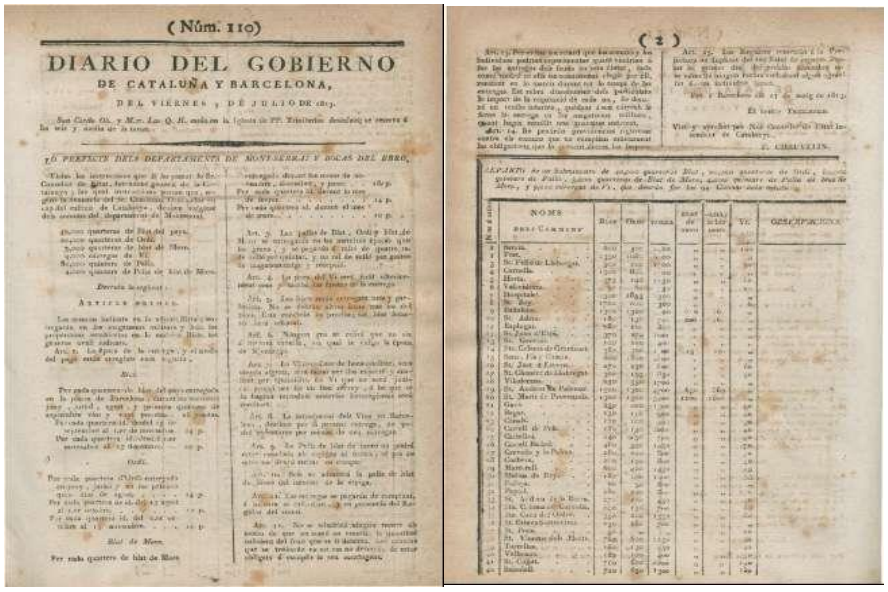

(Núm. 110)

DIARIO DEL GOBIERNO

DE CATALUÑA Y BARCELONA,

DEL VIERNES 9 DE JULIO DE 1813.

(2)

També, a l'exemplar corresponent al 21 de gener de 1814, hi ha una carta en català adreçada al redactor Igual d'un "*amich del seu país*": en què es queixa que els patriotes han entrat a Vic i els francesos ja no guerregen com abans.

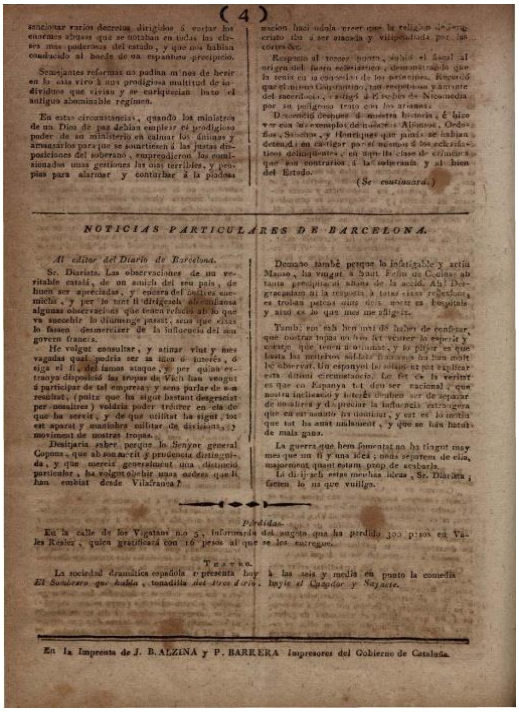

(4)

sancionar varios decretos dirigidos á cortar los enormes abusos que se notaban en todas las clases mas poderosas del estado, y que nos habian conducido al borde de un espantoso precipicio.

Semejantes reformas no podian menos de herir en lo mas vivo á mas prodigiosa multitud de individuos que vivian y se earipteaian bajo el antiguo abominable regimen.

En estas circunstancias, quando los ministros de un Dios de paz debian emplear el prodigioso poder de su ministerio en calmar los ánimos y amansarlos para que se sometiesen á las justas disposiciones del soberano, emprendieron las combinadas unas gestiones las mas terribles, y propias para alarmar y conturbar á la piadosa nacion hasta osada creer que la religion de Jesucristo iba á ser atacada y vilipendiada por las correcciones.

Reprimo al mismo punto, subió el fanal al origen del fuego eclesiastico, demostrando que la sensi en su convencimiento de los principios. Reprimió que el mismo Cipriano, que respetosos y sumiso del sacerdocio, escribió á Cecilio de Nicomedia por su peligroso trato con los arrianos.

Discurrió despues de nuestra historia, é hizo ver con los exemplos de nuestros Alfonsos, Ordoños, Sanchos, y Henriques que jamas se habian detenido en castigar por el mismo á los eclesiasticos delincuentes, en aquella clase de crimenes que son contrarios á la soberanía y al bien del Estado.

(Se continuara.)

NOTICIAS PARTICULARES DE BARCELONA.

Al editor del Diario de Barcelona.

Sr. Diarista. Las observaciones de un verdadero catalá, de un amich del seu país, de hmen ser apreciadas, y estara del dolores enemicha, y per lo tant li dirigeixo alguna observacions que tenen relacio ab lo que va succehir lo dimenge passat, sens que estas lo fassen desmereixer de la influencia del seu govern francés.

He volgut consultar, y atinar vint y nou vagadas qual podria ser la mira ó interés, digas el fi del famos atraque, y per quina estranya disposicio las tropas de Vich han vengut á participar de tal empresa; y sens parlar de son resultat, (puitz que ha sigut bastant desgraciat per nosaltres) voldria poder trobrer en cha de que ha servit, y de que utilitat ha sigut, tot est aparat y combinho militar de divisions, y movimenta de nostras tropas.

Desitjaria saber, perque lo Senyor general Copons, que ab son merit y prudencia distingeix da, y que mereix generalment una distincio particular, ha volgut obehir unas ordres que li han comesat desde Vilafranca?

Demano tambe perque lo infatigable y artis Manso, ha vingut á Sant Feliu de Codinas ab tanta precipitacio al sabre de la acsio. Ah! Degracsiam al la empresa, á totas estas reflexions, es trobas patent cada dia, sentt en hospitals y atsi es lo que mes me dilgeix.

Tambe, no sab ben mes de haber de confessar, que contras tropas un vols fet vencer lo esperit y coratge que tenen d'ordinari, y lo pijor es que tanta les mateixes soldats francesos ho han molt be observat. Un espanyol lo sobra mes per explicar esta ultima circunstancia. Lo fet es la veritat es que en Espanya tot deu ser racional y que nostra inclinacio y interes deuhen ser de separar de nosaltres y despreciar la influencia estrangera que en ser antes ha constituit, y est es la media que tot ha anat malament, y que se han tirat de mals guts.

La guerra que hem fomentat no ha tingut may mes que un fi y una idea; nada separem de elia, nagarem quant estam prop de acabarla.

Li dirigeh estas meuhas ideas, Sr. Diarista, Gotem lo ns que vuiligo.

Pérdidas.

En la calle de los Vigatans nº 5, informarán del sugeto que ha perdido 300 pesos en Vales Reales, quien gratificará con 16 pesos al que se los entregue.

Teatro.

La sociedad dramática española representa hoy á las seis y media en punto la comedia *El Sombrero que habla*, tonadilla *del Arco Iris*. Imyis *el Chapador y Sayacte.*

En la Imprenta de J. B. ALZINA y P. BARRERA impresores del Gobierno de Cataluña.

Diario de Manresa:

-*Diario de Manresa* núm. 344, del dijous 14 de desembre de 1809, pàgines 1.715-1.716, contenen una proclama de la Junta Superior del Principat de Catalunya, adreçada als catalans i, a les pàgines 1.717-1.718, un ban públic, ambdós en català.

Proclama:

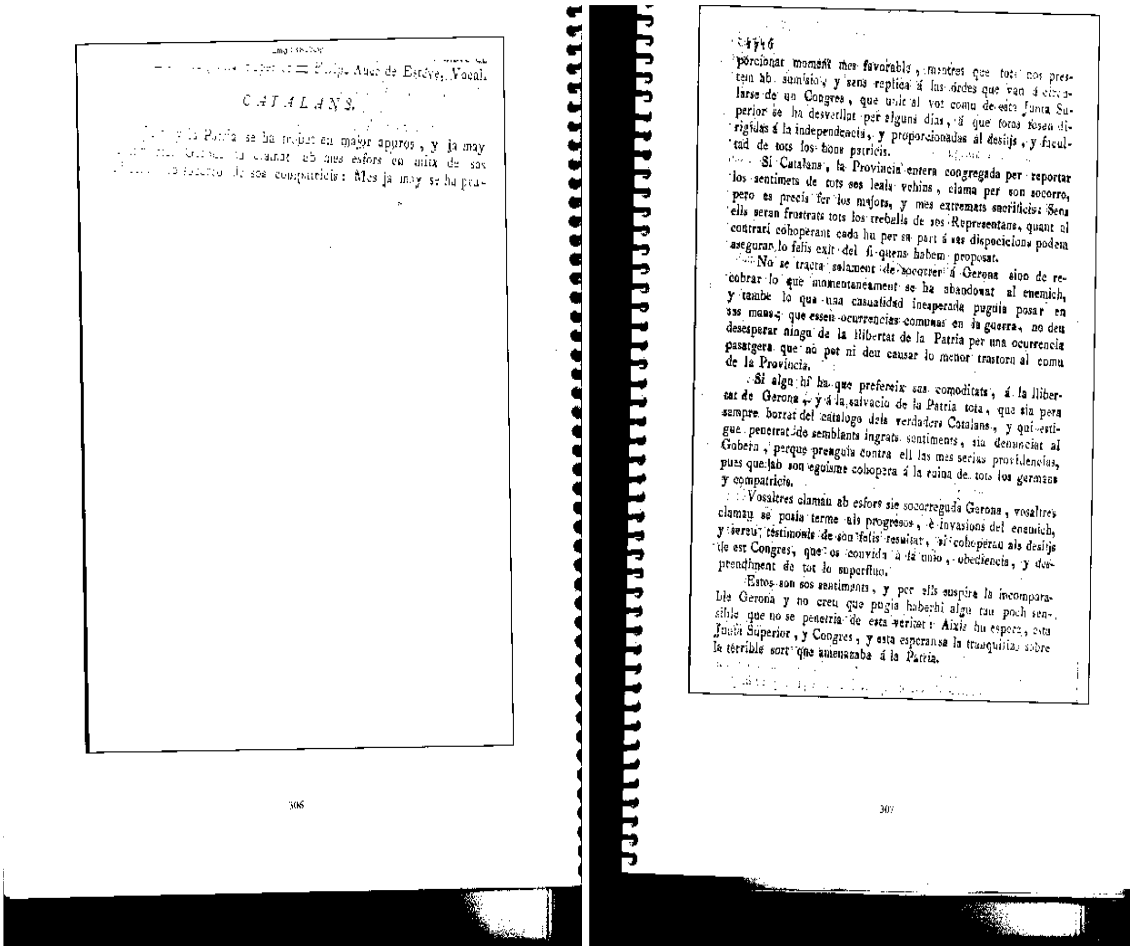

Ban públic:

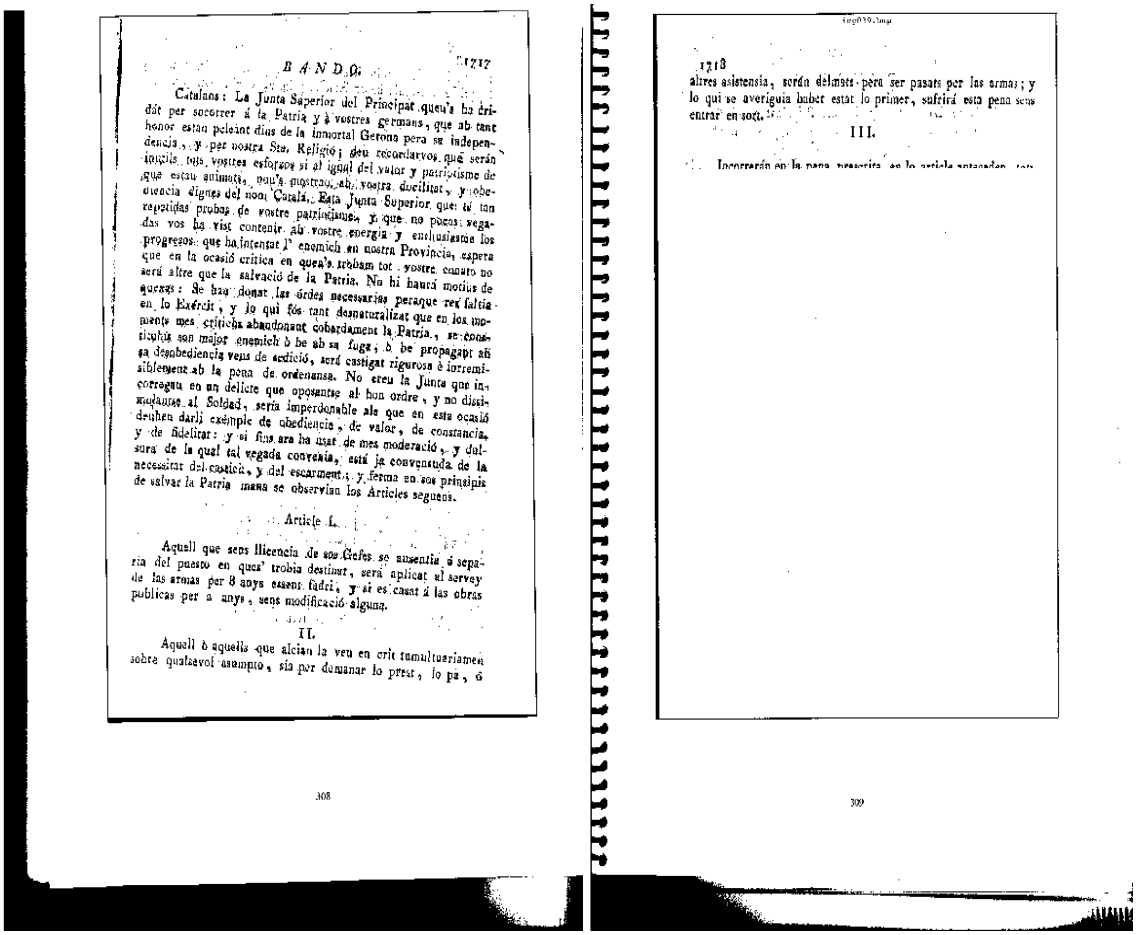

BANDO.

1717

Catalans: La Junta Superior del Principat queu's ha dridát per socorrer á la Patria y á vostres germans, que ab tant honor estan peleant dins de la inmortal Gerona pera se independencia, y per nostra Sta. Religió; deu recordarvos que serán inútils tots vostres esforsos si al igual del valor y patriotisme de que estau animats, non's mostrau ab vostra docilitat, y obediencia dignes del nom Catalá. Esta Junta Superior que ha tan repetidas probas de vostre patriotisme, y que no pocas vegadas vos ha vist contenir ab vostre energia y entusiasme los progressos que ha intentat l' enemich en nostra Provincia, espera que en la ocasió crítica en quen's trobam tot vostre esmero no será altre que la salvació de la Patria. No hi haurá motius de queixas: Se han donat las órdes necessarias peraque res faltia en lo Exército, y lo qui fós tant desnaturalizat que en los momens mes críticbs abandonant cobardament la Patria, se consagra desobediencia vens de sedició, será castigat rigurosa é irremisiblement ab la pena de ordenanza. No creu la Junta que incorregut en un delicte que oposantse al bon ordre, y no dissimulantse al Soldad, seria imperdonable als que en esta ocasió deuhen darli exémple de obediencia, de valor, de constancia, y de fidelitat: y si fins ara ha usat de mes moderació, y dulsura de la qual tal vegada convenia, está ja convensuda de la necessitat del castich, y del escarment, y ferma en sos principis de salvar la Patria mana se observian los Articles seguens.

Article I.

Aquell que sens llicencia de sos Gefes se ausentia ó separia del puesto en quen' trobia destinat, será aplicat al servey de las armas per 8 anys essent fadri, y si es casat á las obras publicas per 4 anys, sens modificació alguna.

II.

Aquell ó aquells que alcian la veu en crit tumultuariamen sobre qualsevol asumpto, sia per demanar lo preat, lo pa, ó

308

1718

altres asistensia, serán delmats pera ser passats per las armas; y lo qui se averiguia haver estat lo primer, sufrirá esta pena sens entrar en sort.

III.

Incorreràn en la pena prescrita en lo article antecedent, tots

309

Gazeta Militar y Política del Principado de Cataluña:

-*Gazeta Militar y Política del Principado de Cataluña* núm. 124, del dissabte 26 d'octubre de 1811, conté el lament d'un habitant del Roselló, qui es queixa de la guerra i dels anglesos, els quals no permeten el comerç:

"*Fútan lo camp, no se volen pas trucar, ni barrer, y aixís cap pla retirar vostres aferes, perqué tothom esta pla espantat, y són fartos de fer la guerra*. *Lo inglés nos ha batut nostre comers, y aixó fa que la Fransa se troba en una summa miseria*".

Diario de Tarragona:

-*Diario de Tarragona*, del 5 de desembre de 1809, hi hagué una proclama en català de la Junta Superior del Principat de Catalunya, en què ja es cridava a l'allistament, sota el paraigua de guerra de religió, car la pàtria era en perill:

Habitants del Corregiment de Tarragona.

Fiels depositaris del carrech important de vostra direcció, y gobern que habeu confiat á nostre cuydado en las críticas circunstancias de la present guerra de Religió, é independencia: es nostre mes sagrada obligació manifestarvos obertament, y sens misteri, la situació del Principat. La Patria, amats compatricis, está en los majors perills, y á la vora del precipici de sa perdició. En tal conflicte ella demana los brassos de sos fills per salvarse. Girona, la inmortal Girona despres de set mesos de sufrir lo siti mes sanguinari y obstinat que presentan las historias contra un Exercit formidable, se troba al extrem de tots los recursos, y determinats sos moradors á no fer finalment sino un munt de cendras, junt ab sos mobles y edificis. Aquells desventurats habitants, abandonats per sos compatricis, traheut lo cap entre mitg de las ruinas, y estenentvos los brassos dessecats per la fam entreobrent uns ulls moribundos, y ab una veu trémula vos diuhen: *Germans! per guardar la porta de vostra casa, ocupant tot lo Exercit enemich vuyt mesos seguits, y deyxantvos disfrutar tranquilament vostras proprietats*

havem sacrificat nostres bens, nostres casas, nostre exístencia: ja no nos queda mes que perdrer nostres vidas extenuadas per la fam que patim: socorreunos per vostre propi interés. Si la llástima que inspira una situació tant trista no fos bastant per mourer vostres cors: que lo interes de vostra seguriedat, vos moguia. Fem la Guerra contra un enemich astut, vigilant, y atrevit; si se pert Girona; tindrán lo pas obert per venir á saquejar vostres casas. Aquestos vils incendiaris, y bárbaros assessinor arrasarán vostres terras, profanarán vostres temples, violarán vostres esposas y filas, y arrancarán vostres vidas. Desmaziats exemples tenim de semblants atrocitats en la Provincia! Mes no serán necesarias aquestas tristas consideracions. Las desgracias, y perills de vostres germans, son suficients pera excitar vostres cors, y armar vostres brassos. Sí; ánimo Catalans; prepareuvos á la furia del combát, y á recullir los fruits de una victoria, que será segura si obehiu ab confiança á los que governan. Imiteu la sempre memorable victoria del Bruch. Preneu las armas, y marxeu valerosament cantant hymnes, y cansons patrióticas; que en tot lo Principat repiquian las campanas á Somaten, y resonian los Corns, fins á fer tremolar los cors perversos de aquella infernal colla de lladres. Que lo Exercit enemich se veja rodejat de una immensa línea de gorras vermellas; que semblants á vostres Avis en la Guerra de succesió, destruhescan los Exercits per son número, valor y agilitat. Los Francesos que pugan escapar no aturarán á Figueras, y pot ser tampoch á Perpinyá, ahont venjareu vostra justa causa y recobrareu ab avantatja los tresors que vos han robat. Guanyeu solament aquesta victoria, y la Provincia será libre pera sem-

pre; tindrem Barcelona, los Pirineus serán nostras murallas, tot lo valor será nostre, y sua la cobardía. Quant tornaréu á vostras casas carregats de armaduras francesas, y de las riquesas que vos havian usurpát: vostres donas vos estendrán los bressos, y ab las galtas lluentas de llágrimas de goig, vos apretarán contra son cor, vos coronarán de llorers, y los petits y fadrinas sembrarán flors al devant de vostres passos. Que vostre primer cuydado, antes de combatrer lo enemich, sia implorar las misericordias divinas, per la poderosa intercessió de la Mare de Deu, Patrona de España, en lo dia de sa Concepció immaculada y demanar lo bon exît al invicto Mártir Sant Narcis, Patró de Girona. Quant tornaréu, vos reunireu en vostre parroquial Iglesia, fent cantar un *Te Deum* solemne, en acció de gracias per la victoria; y una Missa de Difunts, per lo sufragi de las animas de los que haurán mort per defensa de la Religió. Tingueu la major confiança en vostres Comandants, y Capitans, y en lo Gobern. Segons sas últimas sabias disposicions, no vos faltará res de lo necesari; regnará la abundancia, y per vostres ulls veuréu los Camins cuberts de provisions que se traginan per los Defensors de la Patria. Respecteu las proprietats per ahont passaréu: siau moderats, y obedients á la veu de vostres Superiors. Viscau molt units ab lo Soldát que per vostra defensa, nu y sensa pá, pateix tot l'any las inclemencias del temps, y los rigors de la guerra: mireulo com á germá, y no perdeu may de vista aquesta veritat: "*Que á pesar de las intrigas de nostres enemichs, nostre perfeta unió ha de ser causa de nostre independencia.*" Repartiuvos las armas de manera que las millors estigan en mans de los mes valents,

y hábils en manejarlas: y los que no ne tinguen se armarán de bastons. La Junta Superior y la Corregimental, sempre anciosos, é infatigables per lo be de la Patria han donát las providencias mes activas, per ajudarvos ab tot los medis posibles en aquesta expedició important: de res vos deixará faltar: los que se distinguirán serán ben recompensats: las familias de los que morissen en la batalla, tindrán una subsistencia asegurada; y los ferits serán assistits ab lo major esmero. La Junta no dupta de la promptitud, y voluntat ab que serán obehidas totas sas disposicions: pero, si contra tota esperança, hi hagués algun Catalá desnaturalizat que assenyalat per aquest servey resistis al cumpliment, será castigat ab lo rigor, que mereix semblant falta de Patriotisme. Aném donchs valerosa juventud catalana: confieu ab Deu, N. S. y ab lo habil General que dirigeix nostre Exercit: confieu ab los Comandants, y Capitans, que vos manarán, revestiuvos de valor, y constancia; no vos intimiden may las veus falsas que fará correr nostre maliciós enemich: no vos abandoneu may á una fugida precipitada, é inconsiderada, que infundint temor á los demés, asseguraria una total ruhina. Tingau coratge, y subordinació; y la victoria será vostra.

Tarragona 5 de Desembre de 1809.

La Junta de Gobern.

Tarragona: Per Miquel Puigrubí, carrer Major.

Diario de Vich:

-*Diario de Vich* núm. 83, del dimarts 23 d'agost de 1814, publicà la venda d'una casa a Ripoll pel senyor Josep Claret, i l'anuncià en català.

Es tracta d'una fàbrica per a filar cotó, amb màquines angleses. És un anunci que gairebé ocupa la pàgina sencera, molt extens i interessant -és l'únic anunci que hem vist publicat en català a tota la premsa referenciada-, per això l'hem encabit aquí, encara que sigui un cop acabada ja la guerra:

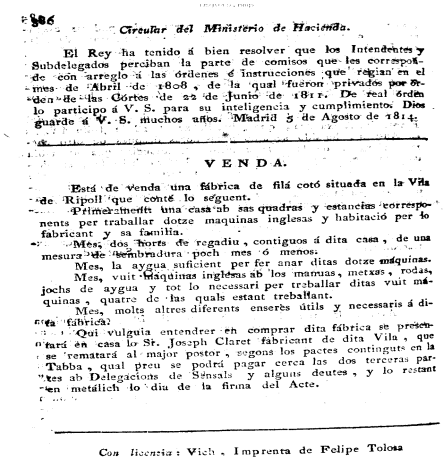

Circular del Ministerio de Hacienda.

El Rey ha tenido á bien resolver que los Intendentes y Subdelegados perciban la parte de comisos que les corresponde con arreglo á las órdenes é instrucciones que regian en el mes de Abril de 1808, de la qual fueron privados por Orden de las Córtes de 22 de Junio de 1811. De real órden lo participo á V. S. para su inteligencia y cumplimiento. Dios guarde á V. S. muchos años. Madrid 5 de Agosto de 1814.

VENDA.

Está de venda una fábrica de filá cotó situada en la Vila de Ripoll que conté lo seguent.

Primerament una casa ab sas quadras y estancias correspoments per traballar dotze maquinas inglesas y habitació per lo fabricant y sa familia.

Mes, dos horts de regadiu, contiguos á dita casa, de una mesura de sembradura poch mes ó menos.

Mes, la aygua suficient per fer anar ditas dotze máquinas.

Mes, vuit máquinas inglesas ab los manuas, metxas, rodas, jochs de aygua y tot lo necessari per traballar ditas vuit máquinas, quatre de las quals estant treballant.

Mes, molts altres diferents enseres útils y necessaris á dita fábrica.

Qui vulguia entendrer en comprar dita fábrica se presentará en casa lo St. Joseph Claret fabricant de dita Vila, que se rematará al major postor, segons los pactes continguts en la Tabba, qual preu se podrá pagar cerca las dos terceras partes ab Delegacions de Sénals y alguns deutes, y lo restant en metálich lo dia de la firma del Acte.

Con licencia: Vich, Imprenta de Felipe Tolosa

"*Esta de venda una fabrica de fila cotó, situada en la vila de Ripoll, que conté lo següent. Primerament*: *Una casa ab sas cuadras y estancias corresponents per treballar dotze maquinas inglesas y habitació per lo fabricant y sa família.*

Mes, dos horts de regadiu, contiguos a dita casa, de una mesura de sembradura poc més o menos.

Mes la aygua suficient per fer anar ditas dotze maquinas. Mes, vuit maquinas inglesas ab los manuas, metxas, rodas, jocs de aygua y tot lo necesari per treballar ditas vuit maquinas.

Mes, molts altres diferents enseres útils y necesaris a dita fabrica.

Qui vúlguia enténdrer en comprar dita fabrica se presentara en casa lo senyor Josep Claret, fabricant de dita vila, que se rematara al major postor, segons los pactes continguts en la Tabba, qual preu se podra pagar cerca las dos terceras partes ab delegacions de Censals y alguns deutes, y lo restant en metalic, lo dia de la firma del acte".

El teatre representat a Barcelona en català i altres manifestacions populars, anunciat al *Diario de Barcelona*, anys (1800-1814)

Diario de Barcelona, teatre:

Finalment, comentarem el teatre representat a Barcelona, en català, que anuncià el *Diario de Barcelona*, com també altres espectacles populars.

Pel que fa al teatre en català, aparegut a les planes del *Diario de Barcelona*, el 17 de desembre de 1801, s'anuncià la representació de: *Divertido saynete compuesto en el idioma del país, titulado*: *Las travesuras de un aprenent sabater*.

Els anys 1803, 1804 i 1805, s'anuncià la mateixa obra: *El aprenent sabater, o mestre Bernat,* de Josep Arrau i Estrada; fins i tot, el 8 de novembre de 1812 se seguia representant aquesta obra.

Una altra obra fou: *El gall robat per les festes de Nadal*, dit *El Gall,* o *El Gall Robat*, d'Ignasi Plana i Fontana, representada del 18 al 29 de desembre de 1801. Fixem-nos que, almenys entre el 17 i el 29 de desembre d'aquell any, la programació de teatre fou en català.

També, *El sarau de la Patacada* (sainet nou), representat el 17 de novembre de 1805 i diversos dies de gener i febrer de 1806, de Josep Robrenyo; també, el gener de 1807 i el febrer de 1808.

Durant la contesa bèl·lica, Robrenyo actuà a Barcelona el 18 de setembre de 1811, teatre espanyol: *No puede ser guardar una muger*, comèdia, amb *tonadilla* i sainet interpretat pel sr. Josep Robrenyo.

També, hi hagué una poesia, *Décima*, en castellà, escrita per Robrenyo mateix, en motiu de la seva presentació, per primera vegada al públic.

Els dies 18-20 de gener de 1812, hi tornà a actuar: una *tonadilla* nova que cantaran els senyors Robrenyo, Llord i la senyora Buttini, que es diu: *Los payos inocentes,* i un divertit sainet.

De fet, segons les representacions de teatre d'aquells dies, és possible que Robrenyo hi actués fins el 3 de febrer mateix. Robrenyo, actor i dramaturg, també cantà damunt de l'escenari.

Els dies 29, 30 i 31 d'agost de 1812, s'hi representà una obra seva: *La Magdalena cautiva, ó sea La ilustre barcelonesa*. El mateix any de 1812, marxà cap a Mallorca, on hi era el seu germà gran.[4114]

Una altra obra en català fou: *El barber qué ha tret a la rifa dels porcs*, de Manuel-Andreu Igual i Bosc, estrenada el 1804, al Teatre de La Santa Creu, i de nou, representada el 27 i 28 de gener de 1814.

Igual estigué vinculat al Teatre de La Santa Creu fins a l'arribada dels francesos a Barcelona; també, traduí obres de l'italià i del francès. A partir de 1808, fou el redactor dels diaris *La Abeja Político-literaria de Barcelona* i *La Abeja. Gazeta de Barcelona*, i, a partir del 22 d'agost de 1811, també redactor i director del *Diario de Barcelona*, mentre continuava vinculat al Teatre de La Santa Creu.

Al llarg dels anys 1811-1814, Igual estrenà diverses obres de teatre, traduccions d'obres i partitures musicals a l'empara del poder francès. En acabada la guerra, s'exilià a França.

El 15 de març de 1812, ens anuncià el *Diario de Barcelona* que es representarà una obra amb títol en català: *El ballador de corda fluixa*, començarà a les 18.30h, el preu serà de de 8 quarts. En desconeixem l'autor.

Com veiem, el teatre en català representat a Barcelona seguí els corrents estètics de la resta de l'estat: l'entreteniment, la preservació dels costums morals i religiosos, però també les sàtires socials, les quals tingueren el sainet i les comèdies com a vehicle fonamental. Hi hagueren, però, excepcions, com ara alguna obra dramàtica de Robrenyo.

Convé destacar que les representacions duraven hores i que consistien en diverses parts, centrades en obres concretes, però també acompanyades per balls, cançons, sarsueles, o representacions provinents del món del circ, entre altres, les quals complementaven l'actuació anunciada. El preu de l'entrada al teatre, des del 1812, fou a un preu assequible: *á 8 quarts*.

Al marge d'aquestes representacions de teatre en català, al llarg dels anys 1812-1814, sota la dominació francesa, també hi hagueren representacions populars catalanes, al Teatre de la Santa Creu: els carnavals, pantomimes, ball de bastons, ombres xineses, balls populars, els pastorets, *purchineles* [sic], els pessebres i obres de teatre castellanitzades,

[4114]Canher, Max. *Literatura de la revolució i la contrarevolució (1789-1849)*, 3 vol., Barcelona, 2002.

però pertanyents al folklore nostrat, a llocs com: davant de la Catedral de la ciutat, al carrer de les Jonqueres, al carrer de la Palma de Sant Just, al carrer de Sant Pere més Alt, al de Cotoners, a la Casa de la Llotja, etc.

I, òbviament, tots tipus de músiques i de balls: peces musicals, minué escocès, concerts, boleros, òperes, sarsueles, òperes-sarsueles, simfonies, alemandes, valsos, *tonadilles*, *seguidilles* manxegues, *gabotas*, sarsueles, entremesos, fandangos, boleros, *padedús*, *zorongos*, contradanses, minué saboiard, minué *afandangat*, minué *alemandat, zapateaos* i, sobretot, sainets.

En general, el teatre popular català es feu i es mantingué en la llengua pròpia a causa de la seva marginalitat dels grans teatres. Fou representat en cases particulars, o fins i tot al carrer, també al teatre de les Comèdies, o al magatzem del monestir de Santa Mònica, ambdós a la Rambla de la ciutat.

També, hi hagueren uns quants teatres de petit format, com ara el conegut de la Barra de Ferro, o el de la plaça de les Olles, que subsistiren per l'afluència de menestrals, sovint analfabets i amb ganes d'oblidar el present i els problemes de llurs vides quotidianes, també per un públic divers, com ara capellans, menestrals agremiats, mariners, etc.

Aquest teatre popular en català o teatre burlesc,[4115] de sainets, entremesos o peces breus tradicionals o costumistes també tractaren temes morals, com ara l'amor o l'honra, tot parodiant els continguts. La sàtira política també tingué espai dins d'aquest teatre, i, evidentment, els cicles festius populars.

Al llarg del període estudiat, 1792-1814, les obres de teatre representades en català foren escadusseres, no més enllà d'un 5%, al Teatre de la Santa Creu, escenari oficial de la ciutat, amb dramaturgs, músics, directors professionals a sou, i, evidentment, l'elenc de les actrius i els actors que representaven les obres, com també al *Salón de Variedades* del carrer de les Jonqueres, molt actiu entre els anys 1813 i 1814.

A més del planter del Teatre, sovint hi passaven companyies que visitaven la ciutat, ja foren de la resta de la península, italianes o franceses, com ara les Senyores Fràscares de València i la seva companyia de *Volatines*, a cavall entre el teatre i el circ.

[4115] Sala Valldaura, Josep Maria. *El teatre burlesc català del segle XVIII*, editorial Barcino, Barcelona, 2007.

Ara bé, si parlem dels escenaris populars, bastits per a l'ocasió, o bé en petits espais estables, el percentatge es dispara considerablement, per bé que no disposem gairebé de títols, obres i actors o actrius que els representaren. En aquest sentit, podem parlar de "diglòssia", és a dir els teatres oficials, d'una banda, amb obres representades en castellà, no totes, i els espais populars, amb obres representades, bàsicament en català, la llengua del poble.

Pel que fa a les companyies teatrals, sabem que a Barcelona, el 1806, hi hagué la companyia de Francesc Ramos, de teatre còmic.

També, segons el *Diario de Barcelona* del 25 d'abril de 1809, es creà una nova companyia d'actrius i actors residents a la ciutat que actuaren al Teatre de la Santa Creu, la Companyia Dramàtica Espanyola, dirigida per Fernando de Castro, amb Fèlix Pasqual, actor principal, la qual actuà a la ciutat fins a l'entrada de la companyia francesa, a mitjan 1810, dirigida per *madame* Lebrun. Quan la companyia francesa marxà, a mitjan 1811, de nou, hi actuà la Companyia Dramàtica Espanyola, fins al final de la guerra. També, hi passaren companyies italianes i peninsulars.

Vegem-ne el teatre representat a Barcelona escrit en català, o bé de tradició catalana, i publicitat al *Diario de Barcelona*, com també diverses representacions populars.

1811:

-El 13 de gener, s'hi representà: *Oh Edipe!* D'un aficionat de Barcelona[4116] [podria ser en Robenyo?].

-El 20 de març, monòleg en prosa: *El pintor solo*, d'un aficionat de Barcelona.[4117]

-El 2 de juny, *El quadro de Rafael*, sarsuela, de dos aficionats de Barcelona.

-El 18 de setembre, tenim Josep Robrenyo com a actor i amb una dècima seva.

-Del 25 al 30 d'octubre, teatre: *El catalan Serrallonga*.

1812:

[4116]Suero Roca, Maria Teresa. *El teatre representat a Barcelona de 1800 a 1830*, Col·lecció Estudis, 2, Vol 1, (1800-1815), Diputació de Barcelona, Barcelona, 1987, pàg. 182. Ens diu que ja el 1805, per a l'obra *El sarau de la Patacada*, ja fou presentat així.

[4117]Ibíd.

-El 18, 19 i 20 de gener, Josep Robrenyo cantà una tonadilla, a tres veus.

-El 2, 3 i 12 de febrer, teatre: *El catalan Serrallonga*, a les 16h.

-El 28, 29 i 30 d'abril, teatre: *tonadilla* nova: *Los Encantes de Barcelona*, i sainet.

-El 29 de juny, teatre: *El catalan Serrallonga*.

-El 30 de juny, i el 6 de juliol, obra: *Al freír sera el reír y al trocar sera el llorar*, de Manuel-Andreu Igual i Bosc.

-L'11, 12 i 13 de juliol, teatre: *El monstruo de Cataluña, y peñas del Monserrate, Fra Joan Garí.*

-El 22 de juliol, obra: *Al freír sera el reír y al trocar sera el llorar*, de Manuel-Andreu Igual i Bosc; també, un novè de Pleyel d'Igual mateix, amb acompanyament de violoncel, clarinet i viola.

-El 4, 10 i 25 d'agost, obra: *Al freír sera el reír y al trocar sera el llorar*, de Manuel-Andreu Igual i Bosc.

-El 29, 30 i 31 d'agost, teatre: *La Magdalena cautiva, ó sea La ilustre barcelonesa*, de Josep Robrenyo.

-El 5 de setembre, teatre: *El Caín de Cataluña, ó sea La montaña de Monjuí.*

-L'11 d'octubre, teatre: *El monstruo de Cataluña, y peñas del Monserrate, Fra Joan Garí*, abreujat: *Juan Garín*.

-El 12 i el 20 d'octubre, obra: *Al freír sera el reír y al trocar sera el llorar*, de Manuel-Andreu Igual i Bosc.

-El 23 i 24 d'octubre, hi hagué l'obra: *Claudina en su patria*, de l'italià Florian, traduïda per Manuel-Adreu Igual i Bosc, i un concert de Pleyel, també del senyor Igual.

-El 31 d'octubre, hi haurà la representació del tercer acte de l'obra de Manuel-Andreu Igual i Bosc: *Al freír sera el reír y al trocar sera el llorar*.

-El 5 de novembre, hi haurà la representació del tercer acte de l'obra de Manuel-Andreu Igual i Bosc: *Al freír sera el reír y al trocar sera el llorar*.

-El 8 i el 9 de novembre, hi haurà l'obra: *L'aprenent sabater*, de Josep Arrau i Estrada.

-El 24 i 25 de novembre, hi hagué l'obra traduïda per Manuel-Andreu Igual i Bosc: *El sombrero que habla*. També, Igual dirigí el sainet: *Oposición de sacristanes*.

-El 10 i 12 de desembre, hi ha l'obra de Manuel-Andreu Igual i Bosc: *Al freír sera el reír y al trocar sera el llorar*.

-El 29 de desembre, hi ha un sainet dirigit per Manuel-Andreu Igual i Bosc: *La venta y el rabioso* [Sic, Raboso?].

1813:

-L'11, 12 i el 24 de gener, l'obra de Manuel-Andreu Igual i Bosc: *El Húngaro*.

-El 27 de gener, hi ha l'obra de Manuel-Andreu Igual i Bosc: *Al freír sera el reír y al trocar sera el llorar*.

-El 20 de febrer, l'obra de Manuel-Andreu Igual i Bosc: *El Húngaro*.

-El 7 de març, i el 25 i el 31 de desembre, teatre: *El catalan Serrallonga*.

-El 28 de març, teatre: *El monstruo de Cataluña, y peñas del Monserrate, Fra Joan Garí,* abreujat: *Juan Garín*.

-L'11 de maig, l'obra de Manuel-Andreu Igual i Bosc: *El Húngaro*.

-El 28 de maig, i el 8 de juny, hi ha l'òpera-sarsuela de Manuel-Andreu Igual i Bosc: *Al freír sera el reír y al trocar sera el llorar*.

-El 16 de juny, el sr. Igual presenta l'obra: *Nunca costó poco, ó sea La fe conyugal á la prueba,* refosa per ell mateix.

-El 24 i 25 de juny, l'obra de Manuel-Andreu Igual i Bosc: *Sueños hay que lecciones son, ó Efectos del desengaño*.

-El 7 i 8 de juliol, l'obra de teatre fou a benefici del senyor Igual.

-El 5 d'agost, les obres de Manuel-Andeu Igual i Bosc: *El Húngaro*; i: *Al freír sera el reír y al trocar sera el llorar*.

-El 28 d'agost, hi ha l'obra de Manuel-Andreu Igual i Bosc: *Al freír sera el reír y al trocar sera el llorar*.

-L'1 i 2 de setembre, hi ha l'obra: *Un pou*.

-El 8 de setembre, l'obra: *La Madalena catalana, cautiva del rei de Argel* [podria ser una versió de l'obra de Robrenyo: *La madalena cautiva, ó La ilustre barcelonesa*?]

-El 21 de setembre, l'obra traduïda per Manuel-Andreu Igual i Bosc: *El sombrero que habla*, probablement de l'italià Florian.

-El 22 de setembre, l'obra d'Igual: *Las riñas de los enamorados son mas lazos de su amor, ó sea Los puntillos,* amb set peces musicals, del mateix compositor.

-El 25 i 26 de setembre, l'obra d'Igual: *Sueños hay que lecciones son, ó Efectos del desengaño*.

-El 2 d'octubre, les obres de Manuel-Andreu Igual i Bosc: *El Húngaro*; i: *Al freír sera el reír y al trocar sera el llorar*.

-El 15 d'octubre, l'obra d'Igual: *Las riñas de los enamorados son mas lazos de su amor, ó sea Los puntillos,* sarsuela.

-El 18 d'octubre, l'obra d'Igual: *Sueños hay que lecciones son, ó Efectos del desengaño*.

-El 26 d'octubre, l'obra d'Igual: *Las riñas de los enamorados son mas lazos de su amor, ó sea Los puntillos,* sarsuela.

-El 15 de novembre, i el 22 de desembre, l'obra de Manuel-Andreu Igual i Bosc: *Al freír sera el reír y al trocar sera el llorar,* sarsuela.

-El 25, 26, 28 i 31 de desembre, al teatre del gremi de Teixidors de Veles: *El catalan Serrallonga*.

1814:

-El 23 de gener, teatre: *El catalan Serrallonga*.

-El 26 de gener, obra: *Al freír sera el reír y al trocar sera el llorar*, d'Igual.

-El 27 i 28 de gener, obra: *El barber qué ha tret a la rifa dels porcs*, ja representada el 19 de gener de 1804, al Teatre de La Santa Creu de Barcelona, de Manuel-Andreu Igual i Bosc.

Pel que fa al teatre a la resta de ciutats catalanes, sabem que a la ciutat de Girona, el teatre fou reintroduït el 1810, sota dominació francesa, per bé que no fou fins el 1812-1814, en què hi hagueren representacions estables, sovint de tradició francesa.

Comptem amb unes crítiques teatrals publicades a la *Gazette de Gironne* molt acurades, pel que fa a les obres, els actors i actrius, la il·luminació, el públic, etc.

També, hi hagué teatre a Tarragona, abans de l'ocupació francesa, entre el 1808 i el 1810, i, rere la marxa dels imperials, el 1814. També, a Olot, abans de la guerra. A Reus i a Vic, el 1814, i a Vilanova i la Geltrú, abans de la guerra i el 1811.

A més del teatre, hi adjuntem altres manifestacions culturals i espectacles populars a la ciutat de Barcelona, també a partir de la informació del *Diario de Barcelona*:

El Pessebre:

1811:

-El 19, 29 i 30 de gener, el *Pessebre*!, al carrer Cotoners amb Bòria, on abans hi vivia el senyor Gassó, dita el *Mesón de la Bota*, a 2 quarts per persona.

-El 25, 26, 27, 28 i 28 de desembre, avís d'un espectacle públic: *Pessebre*!, al carrer de Cotoners amb Bòria, on abans hi vivia el senyor Gassó, dita el *Mesón de la Bota*.

-El 29 de desembre, un altre *Pessebre*!, a la casa de Salvador Mates, filador de lli, qui viu davant les escales de la Catedral, i fins el 2 de febrer de 1812, de 9 a 13h i de 14 a 20h, al preu d'1 quart.

1812:

-L'1 i 2 de gener, espectacle públic: el *Pessebre*!, carrer de Cotoners amb Bòria, casa on abans hi vivia el senyor Gassó, dita el *Mesón de la Bota*.

-El 5, 6, 12, 15 de gener, el *Pessebre*!, al costat de la Catedral.

-El 19, 20, 21, 26-31 de gener i l'1 i 3 de febrer, el *Pessebre*!, al carrer Cotoners amb Bòria, on abans hi vivia el senyor Gassó, dita el *Mesón de la Bota*, a 2 quarts per persona.

-El 24 i el 28 de desembre, espectacle públic a Barcelona, a casa del senyor Salvador Mates (davant de les escales de la Catedral): el *Pessebre*!

1813:

-L'1, 2, 3 i 6 de gener, espectacle públic: el *Pessebre*!

-El 14, 28 de març i 4 d'abril, espectacle públic: el *Pessebre* artesà!

-El 26 de desembre, espectacle públic a les escales de la Catedral a càrrec del teixidor de lli Salvador Mates; és el *Pessebre*!

1814:

-El 2 de gener, *Pessebre*!, i ball públic a la Casa Villalba, carrer de la Palma de Sant Just.

Els Pastorets:

1811-1812:

-El 4 de gener, teatre: *El nacimiento de Dios, ó sea Los pastorcillos*, els mateixos que es representaren l'any passat al magatzem de Sant Agustí.

1814:

-El 6, 9, 23, 29 i 30 de gener, al saló de *Variedades* del carrer de les Jonqueres, hi haurà la representació de: *El Pastorets*.

Els *pruchineles* [sic]

Abans, s'havien fet al carrer dels Cotoners.

1812:

-El 27 i 31 de desembre, *Pruchineles* [sic].

1813:

-El 17 i el 25 de gener, el 10, 14, 21 i 28 de febrer i l'1, 2 i 7 de març: *Pruchineles*.

Les ombres xineses:

1812:

-El 4 i el 6 de febrer, avís d'un espectacle, amb permís, d'ombres xineses, al carrer Montcada, 36, casa de la senyora marquesa de la Móra.

-El 8, 9 i 10 de març, diversió pública: ombres xineses, al mateix lloc, carrer de Montcada, casa de la senyora marquesa de la Móra. L'entrada a 8 quarts per persona. Començarà a les 18.30h.

1813:

-El 23, 24, 25, 28, i 29 de febrer, diversió pública: ombres xineses, al mateix lloc, carrer de Montcada.

-El 15, 21 de març, ombres xineses, amb els passos següents: *Asno Gil* (amb entrada reial a imitació de la del rei Carles IV) i: *El ballador de corda fluixa*, comença a les 18.30h, el preu serà de 8 quarts.

-El 26 i 27 d'abril, ombres xineses, a les 15.30h.

-El 26, 27, 28 i 29 de novembre, espectacle públic: ombres xineses, al Saló del Teixidor, o del Gremi dels Teixidors de Veles, del carrer de Sant Pere més Alt: *Sombras y pasos de muchachos*.

-El 20 de desembre, diversió pública: ombres xineses, a la casa de la plaça del Regomir, a les 18.30h, a 6 quarts.

El ball de Bastons:

1813:

-El 23 i 24 d'octubre, teatre: el ball de bastons. Començarà a les 18h en punt.

El carnaval:

1813:

-El 24 de gener, s'anuncia el ball de Carnaval a la Casa Villalba, antiga seu del *Diario de Barcelona*, al carrer de La Palma de Sant Just, a les 18h. Aquest espai es va fer servir per a diversos espectacles o *Variedades*.

-El 4, 5, 6, 7, 8, 9 de febrer, ball públic de Carnaval, al carrer de la Palma de Sant Just, a 1 pesseta per persona.

-El 17, 20 de febrer, ball de Carnaval, al carrer de la Palma de Sant Just.

-El 22, 23, 24 i 25 de febrer, ball de Carnaval a la Casa de la Llotja.

-El 26 de febrer, ball de Carnaval al carrer de la Palma de Sant Just.

-El 27 de febrer, ball de Carnaval a la Casa de la Llotja.

La pantomima:

1813:

-El 23 de gener, teatre: ball nou de pantomima: *La vieja burlada*.

-El 15 de juny, teatre: ball nou de pantomima: *El viejo chasqueado.*

1814:

-El 16 de març, ball nou de pantomima: *Los médicos*.

Els *Volatines*:

1813:

-L'1 d'agost, teatre: inici d'una companyia de *Volatines* a Barcelona, les senyores Fràscares, de València, en itinerari cap a França.

Faran dues funcions a la Casa del Teatre: *El médico supuesto*, i el sainet: *El sutil tramposo*, també la funció de *Volatines*, i: *La maroma tirante*, amb balls damunt la maroma, amb un pallasso, que farà: *Las grandes fuerzas de Hércules*, i el ball: *Las escaleras*, a les 18.30h.

-El 2 d'agost, teatre, companyia de *Volatines* de les senyores Fràscares, hi faran una corda tirada, amb escales i un pallasso en la maroma (sense pal) i: *La suerte del círculo*, i: *El logrero*, i el sainet: *El casado por fuerza*, a les 18.30h.

-El 8 d'agost, teatre: companyia de *Volatines* de les senyores Fràscares: *El ayo de su hijo*, i a la maroma: un pallasso i les senyores Fràscares sense pals, les quals faran: *La colación holandesa*, on es tocarà una flauta, la tonadilla: *El gran torbellino*, i el sainet: *Los parbulillos* [sic], a les 18.30h.

-El 12 d'agost, teatre: companyia de *Volatines* de les senyores Fràscares: *La casa en venta*, i : *El volteo*, (salts mortals), i el sainet: *El recibo del page* [sic], a les 18.30h.

-El 19 i el 22 d'agost, teatre: companyia de *Volatines* de les senyores Fràscares, qui faran: *La maroma tirante* i : *El volteo*, també: *Las fuerzas de Hércules*, i el ball: *Las escaleras* (a la corda fluixa).

Com hem vist la llengua catalana fou ben present al teatre i a les tradicions populars.

Conclusions:

Hem treballat quatre grans apartats: els protagonistes; la premsa; les dinàmiques socials de la premsa i els textos poètics d'aquesta premsa. Les conclusions que se'n deriven d'aquest estudi són les següents:

1.-Els protagonistes: l'estudi dels protagonistes, redactors, llibreters i impressors ens ha reportat un coneixement aprofundit del Col·legi de Llibreters i Impressors Unificat d'ençà el 1789, dels diversos consells que s'hi feren, d'allò què parlaren i acordaren, com també dels redactors dels diaris i de les impremtes que hi sorgiren en aquells anys.

Els llibreters, impressors, estampers i treballadors de les impremtes que hem referenciat -amb vocació d'exhaustivitat-, a partir d'una recerca metòdica als arxius de protocols, sobretot de la ciutat de Barcelona, amb l'aportació ingent de molts documents notarials transcrits a l'Annex, suposa una contribució a l'estudi de les llibreries i impremtes a la fi de l'Antic Règim i, en general a la cultura del llibre.

Hem estudiat les relacions socials i professionals d'aquests protagonistes, amb un nepotisme i una endogàmia considerables. Hem aprofundit en el comerç de proximitat i de les companyies comercials d'ultramar d'aquests "comerciants de llibres" i, a través dels documents *post mortem* i àpoques hem feta una aproximació als béns materials; tot plegat amb resultats sorprenents, com ara el desvetllament d'una societat capitalista incipient, ben estructurada socialment i de relacions complexes.

Finalment, ens hem capbussat en llibreters i impressors claus, com ara els Piferrer, impressors reials, i Antoni Brusi, llibreter i impressor del Nou Règim, com també de les dones llibreteres i impressores, les quals assoliren un percentatge de feina de fins el 10% al període estudiat.

Aquest apartat inclou els redactors, directors i treballadors dels periòdics treballats.

Hi aportem gràfics dels llibreters i impressors a Barcelona i Catalunya; també dels llocs on eren les impremtes:

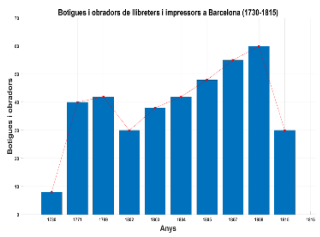

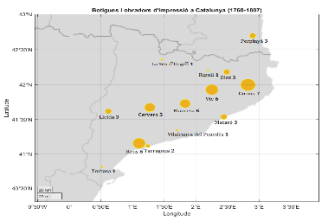

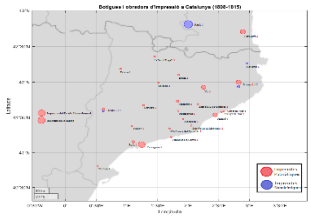

1.1.-Hem pogut constatar algunes obres publicades per Josep-Pau Ballot i per Manuel-Andreu Igual i Bosc, fins ara no conegudes. Pel que fa a Ballot, ens adonem de la seva dimensió d'escriptor, amb la seva obra coneguda des de les planes del *Diario de Barcelona* i, evidentment, de la seva obra cabdal: *La gramatica i apologia de la llengua cathalana,* gestada ja des del 1813, publicada per entregues el 1814, i finalment, com a llibre imprès el 1815.

A l'inventari *post mortem* d'Antoni Brusi, el 1821, consten dos llibres de Ballot: *Art de parlar ab Déu*, en català, i *Pasatiempos de un gotoso*; també altres llibres escrits en castellà, com ara: *El naturalista razonamiento entre un estudiante de theología y un soldado veterano*, que es venia el 1813, a casa del llibreter Joan-Ignasi Jordi, a Vilanova i la Geltrú; la *Gramatica* castellana, amb compendi, i la *Lógica* i la *Geografia*, aquestes darreres eren a la venda, el 1822, a casa Piferrer, probablement, totes elles, desconegudes.

Pel que fa a Manuel-Andreu Igual i Bosc, polifacètic, liberal i afrancesat, professor de francès, traductor de l'italià, poeta, músic, dramaturg, director teatral, arranjador, escriptor, redactor i director de diaris, com el *Diario de Barcelona*; *La Abeja Político-literaria de Barcelona*; *La Abeja. Gazeta de Barcelona*; o *Les Actes du Gourvénement Général de la Catalogne*.

A partir del *Diario de Barcelona*, sabem que traduí obres de teatre de l'italià: *Claudina en su patria*, de Florian i *El Sombrero que habla*, les dues representades a Barcelona, el 1812. Composà música per a l'escena teatral i dirigí alguna obra, com ara: *La venta y el rabioso*, el 29 de desembre de 1812. Publicà un poema en castellà dedicat a Napoleó, al *Diario de Barcelona* del 15 d'agost de 1810, aniversari de l'emperador, i un altre de conegut abans: *Poesias en obsequio de nuestros monarcas y real familia*, el 1804, el qual inclou un sonet, amb el núm. 26, bilingüe, castellà-català i sabem que als números 23-25, també hi hagueren poemes bilingües, per bé que no ens han pervingut. També, un altre poema en castellà, el 5 de desembre de 1813: *La bella ausente*. Pel que fa al teatre, foren obres seves: *El Húngaro*; *Las riñas de los enamorados son mas lazos de su amor, ó sea Los Puntillos*; *Sueños hay que lecciones son, ó Efectos del desengaño*, i *O'Donnell batido en Zújar, drama heroico* en quatre actes (paròdia teatral), més enllà de les obres teatrals ja conegudes.

Igual representa, juntament amb Antoni Brusi, un periodisme modern de gran volada; a més de ser un músic i dramaturg important.

També, segons el *Diario de Barcelona*, sabem que el dramaturg i home de teatre Josep Robrenyo, debutà al teatre de Barcelona, el 1811, i hi actuà al llarg de 1812, amb l'obra: *La Madalena cautiva, ó sea La ilustre barcelonesa*, entre altres obres seves.

Referenciem obres de teatre i espectacles populars a Catalunya, els quals ens aporten una visió global del període estudiat.

2.-La premsa: pel que fa a les publicacions periòdiques, aquesta tesi doctoral sosté que la premsa del període estudiat fou un dels motors innovadors que palesaren el canvi cap a la concepció moderna de l'estat liberal i de l'individu, en tant que subjecte cívic.

La vella premsa de la Il·lustració s'esvaeix empesa pels trànsols de la història, i sorgeix una de nova, de caire *modern* i eclèctica, que acut als grans successos polítics i socials en defensa d'un interessos específics. La premsa fou una eina de propaganda política, però també una via de propagació cultural, d'entreteniment i d'informació diversa que conté les claus per a entendre el període i, alhora, el transforma. Un veritable mosaic de diferents corrents ideològics i estètics de l'època. Algunes d'aquestes claus les n'aportem en aquest estudi.

Entre els anys 1792 i 1814, aparegueren a Catalunya fins a 57 publicacions periòdiques, amb diversitat de formes i de continguts ideològics, cinc diaris abans del 1808, dos d'ells a Barcelona: la *Gazeta de Barcelona*, des del 1695; i el *Diario de Barcelona*, des del 1792, aquest darrer de continuïtat durant tot el període; a Girona, dos, i a Vic, un.

Al llarg de la Guerra del Francès, 1808-1814, es publicaren la resta de periòdics, com una allau constant, impresos pels dos bàndols enfrontats a la contesa, amb tota mena de característiques tècniques i especificitats, ateses les grans diferències entre uns i altres arran dels avatars de la guerra, dels seus redactors i impressors i del moment en què foren publicats.

Al final del període estudiat, la premsa esdevingué un fenomen de masses i la seva influència transformadora arribà a tot arreu.

2.1.-A partir d'una altra classificació ja acceptada per la historiografia anterior: premsa Patriòtica i premsa Napoleònica, hem ordenat la premsa tenint en compte tres criteris: l'històric, l'ideològic i el formal.

El criteri històric és fonamental per a adonar-nos que, al llarg de tots aquests anys, hi hagueren successos bèl·lics i polítics d'una importància cabdal per al país i per a la

premsa, perquè aquesta sorgeix de manera clara com a arma de propaganda política i com a fenomen de masses, amb una voluntat clara d'incidir damut la població.

El criteri ideològic ens ha ajudat a determinar-ne els diferents posicionaments d'ambdós contrincants que els van dur a terme: d'una banda, el liberalisme innovador i l'absolutisme tradicionalista, representats per les juntes de defensa patriòtiques i altres periòdics sorgits arran del Decret de llibertat d'impremta de 1810, ja no sotmesos a cap junta, d'una banda, i, d'altra banda, la premsa del govern francès: ideològicament liberal, d'arrel il·lustrada i catalanista, sorgida de la Revolució Francesa, perquè bona part fou publicada per afrancesats catalans. Els canvis en l'evolució política des de l'Antic Règim fins al procés constitucional, com la posterior regressió cap a l'absolutisme són aspectes ideològics que a les planes dels diaris tingueren un fort ressò.

Finalment, el criteri formal ens ha servit per a distingir diversos tipus de premsa i de tipografies: les més innovadores s'emmirallen en les publicacions afrancesades.

2.2.-Els diferents tipus de premsa que sorgiren al període estudiat foren: premsa a la fi de la Il·lustració; premsa d'Avisos i Notícies; premsa Política; premsa de Circumtàncies; premsa Especialitzada i premsa *Moderna*.

Els hem classificats de bell n ou: premsa a la fi de la Il·lustració (1792-1807): 5 diaris, i premsa a la Guerra del Francès (1808-1814): 52 diaris.

Durant la Guerra del Francès, l'hem classificada en dos bàndols, el Patriòtic: premsa de Guerra (1808-1810); premsa de Transició (1811-1812) i premsa Ideològica: Constitucionalista/Absolutista (1813-1814). Bàndol Napoleònic: premsa de Conquesta (1808-1811); i premsa de la Integració (1812-1814), els quals pensem que s'ajusten més als períodes històrics d'aquells anys. Classificació que recull la diversitat dels diaris apareguts i els referencia segons les seves característiques.

2.3.-Aquests diaris serviren de mirall als apareguts a l'últim terç del segle XIX, ja esdevinguts plenament mecanismes socials fàctics d'orientació i d'opinió ideològica.

Aquesta premsa *moderna* fou, al bàndol Patriòtic: el *Noticiero de Vich*, el *Diario Militar, Político y Mercantil de la Ciudad de Tarragona*, l'*Eco de Reus*, el *Diario Militar, Político y Mercantil de la Villa de Reus, El Patriota Ausonense*, el *Redactor General de Cataluña*, la *Gazeta de Cataluña*, i, en alguns aspectes la *Gazeta Militar y Política del Principado de Cataluña,* que hi sortiren els anys 1813 i 1814.

Al bàndol Napoleònic: la *Abeja. Gazeta de Barcelona*, la *Gazeta de Figueras*, l'*Eco de los Pirineos/Eco de los Pirineos Orientales*, la *Gaseta del Corregiment de Gerona*, la *Gazeta del Corregimiento de Gerona*, la *Gazette de Gironne*, la *Gazeta del Ter*, la *Gazeta del Departamento del Ter* i la *Gaceta de Gerona*, que hi sortiren els anys 1809 fins el 1814, i, evidentment, el *Diario de Barcelona*, entre el 1810 i el 1814, època afrancesada.

2.4.-També, hem fet un apartat per a parlar de publicacions Singulars, de difícil classificació, com ara: el *Diario de Barcelona*, el *Diario de Igualada*: de premsa coneguda per referències a premsa certificada, el *Bulletin des Actes de Gouvernement Général de la Catalogne*, el *Journal de l'Empire Française*, el *Diario del Imperio Francés* i la *Gazeta Militar y Política del Principado de Cataluña*.

2.5.-Alguns periòdics foren una premsa *moderna*, per tres eixos fonamentals: la forma innovadora, doble columna, mides, tipografia, etc., i l'ús del català. Per la ideologia liberal i pels poemes publicats, alguns d'estètica novella. Per les notícies contrastades en diversos periòdics i pel públic destinatari, bàsicament, afrancesats del "Règim Civil" i patriotes constitucionalistes liberals i reformadors.

Vegem-ne un exemple paradigmàtic d'aquesta premsa *moderna*: pel que fa a la forma, al núm. 16, del dimarts 16 d'octubre de 1810, de la *Gazeta Militar y Política del Principado de Cataluña*, a la portada té una forma innovadora i única, una columna al 40%. Aquesta distribució especial ens situa en el context de modernitat: les afirmacions de les columnes de l'esquerra són refusades per les de la dreta. La columna petita parla sobre el conseller d'estat i mariscal de l'imperi Francès, Blas de Azanza -qui fins aleshores havia lluitat al costat dels Borbons-, qui parlà sobre l'organització de la guàrdia cívica; la columna de la dreta, signada per O'Donnell, el critica i renega de la guàrdia cívica:

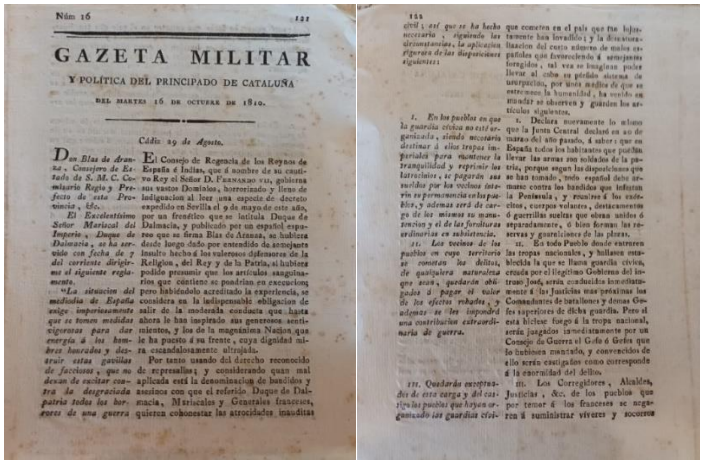

GAZETA MILITAR

Y POLITICA DEL PRINCIPADO DE CATALUÑA

DEL MARTES 16 DE OCTUBRE DE 1810.

Cádiz 29 de Agosto.

Pel que fa a la ideologia liberal, tenim a el *Periódico Político y Mercantil de la Villa de Reus*, impulsat i redactat pel metge local Jaume Ardèvol. El 20 de febrer de 1814, publicà la polèmica sessió realitzada a les Corts, en què el redactor criticà que el diputat absolutista Joan Lòpez Reina feu una diatriba a favor de la potestat absolutista del monarca:

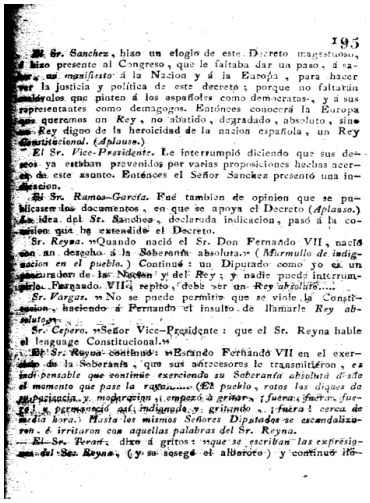

195

El Sr. Sanchez, hizo un elogio de este Decreto magestuoso, hizo presente al Congreso, que le faltaba dar un paso, á saber, su manifiesto á la Nacion y á la Europa, para hacer ver la justicia y política de este decreto; porque no faltarán malévolos que pinten á los españoles como demócratas, y á sus representantes como demagogos. Entónces conocerá la Europa que queremos un Rey, no abatido, degradado, absoluto, sino un Rey digno de la heroicidad de la nacion española, un Rey Constitucional. (*Aplausos.*)

El Sr. Vice-Presidente. Le interrumpió diciendo que sus deseos ya estaban prevenidos por varias proposiciones hechas acerca de este asunto. Entónces el Señor Sanchez presentó una indicacion.

El Sr. Ramos-Garcia. Fué tambien de opinion que se publicasen los documentos, en que se apoya el Decreto (*Aplauso.*) La idea del Sr. Sanchez, declarada indicacion, pasó á la comision que ha extendido el Decreto.

Sr. Reyna. »Quando nació el Sr. Don Fernando VII, nació con un derecho á la Soberanía absoluta.« (*Murmullo de indignacion en el pueblo.*) Continuó: un Diputado como yo es un comerciante de las Naciones y del Rey; y nadie puede interrumpirle. Pregunto, VII repito, debia ser un *Rey absoluto*?....

Sr. Vargas. »No se puede permitir que se viole la Constitucion, haciendo á Fernando el insulto de llamarle *Rey absoluto*.«

Sr. Cepero. »Señor Vice-Presidente: que el Sr. Reyna hable el lenguage Constitucional.«

El Sr. Reyna continuó: »Estando Fernando VII en el exercicio de la Soberanía, que sus antecesores le trasmitieron, *es indispensable que continúe exerciendo su Soberanía absoluta desde el momento que pase la raya*..... (*El pueblo, rotos los diques de su indignacion y moderacion, empezó á gritar: fuera, fuera, fuera! y permaneció así, indignado y gritando: fuera! cerca de media hora.*) Hasta los mismos Señores Diputados se escandalizaron é irritaron con aquellas palabras del Sr. Reyna.

El Sr. Terán, dixo á gritos: »que se escriban las espresiones del Sr. Reyna,« (y se sosegó el alboroto) y continuó ha-

També, hi hagué les col·laboracions del capellà liberal de Vila-seca.

L'*Eco de Reus*, corresponent al 3 de maig de 1814, conté un escrit de a favor de la pedagogia liberal com a eina per a saber aprofitar les llibertats obtingudes amb la Constitució, escrit per F. J. y B. També, es plantejà en quina llengua s'ha d'ensenyar: castellà o llatí?.

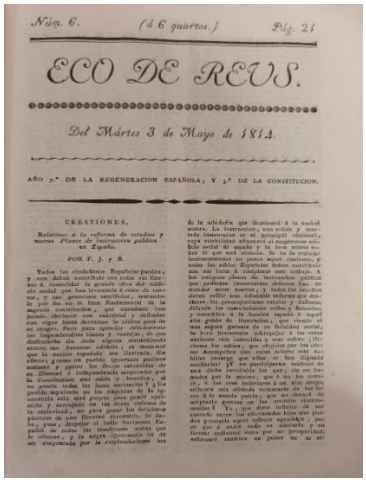

Núm. 6. *(á 6 quartos.)* *Pág. 21*

ECO DE REUS.

Del Mártes 3 de Mayo de 1814.

AÑO 2.º DE LA REGENERACION ESPAÑOLA, Y 1.º DE LA CONSTITUCION.

CUESTIONES.

Relativas á la reforma de estudios y nuevo Plano de instruccion pública en España.

POR F. J. y B.

Todos los ciudadanos Españoles pueden y son debien contribuir con todas sus fuerzas á mantener la grande obra del edificio social que han levantado á costa de sacrificios y tan generosos sacrificios, mantenerle por fin en su buen fundamental de la augusta constitucion política española, para que su estructura colossal y orgullosa sea siempre buen derrotero la sábia guia de su magestuosa. Para para apreciar debidamente los imprescindibles bienes y ventajas, de que disfrutarán en dicho régimen constitucional nuestra buen hermano edificio; es menester que la nacion española en masa, ilustrada, como un pueblo ignorante pudiera entender y apreciar los bienes saludables de su libertad é independencia adquiridas á la sombra benéfica de la Constitucion, y que el pueblo todo los haya conocido. Y ¿de donde ha de sacar los ciudadanos de la ignorancia sino del gran plano para grande ejecucion y arreglado en las otras cabezas de la sabiduría, en pro general los felizes progresos de esta libertad encantada. Se debe, pues, disponer el bello horizonte Español de todas las tinieblas sobre que se alumbre, y la negra ignorancia se ve ahuyentada por la resplandeciente luz de la ilustracion que ilustrará á la sociedad entera. La instruccion, esa estrella y norte de nuestra salvacion en el principal elemento, cuya existencia afianzará el magestuoso edificio social de España y la hará ocupar el lugar que le corresponde entre las naciones mas ilustradas y mas cultas. Españoles todos contribuir con todas vuestras luces á completar esta obra. A los antiguos planes de instruccion pública que poblaban innumerables defectos han de suceder otros nuevos: y todos los sabios deben reflexionar sobre las reformas que deberán hacerse en los preocupaciones rancias y añejas, en los abusos introducidos en la enseñanza y nocivos á la libertad nacional é igual grado de ilustracion, que siendo el mas seguro garante de su felicidad social, la hará fortunosamente adoptada á las otras naciones mas ilustradas y mas cultas. Pero cuenta los sabios, que objetos por tan altos no dexan de ser muy difíciles de conseguir sin un trabajo grande y de los dignos de una alta recompensa. Los que, sin ser llamados por la nacion, que ó no los conoce, ó los cree inferiores á su alto objeto, ofrecen sus afanes voluntarios de por lo menos á lo menos parte, que no dexará de agradecerlos gustosa en las actuales circunstancias! Yo, que me encuentro libre de todo empeño, y que no tengo otro objeto que el de ser útil á mi patria, no titubeo en ofrecer mis cortas luces sobre este punto importante, que no dexará de ser apreciado por los sabios, y no dudo que la nacion toda no aborrezca y no llorme ardientes votos por su prosperidad; ardientes motivos me ponen en el ca-

Finalment, pel que fa a contrastar notíces en d'altres periòdics, a *El Patriota Ausonense*, núm. 32, corresponent al dimarts, 1 de febrer de 1814. A la portada, desmenteix la notícia donada anteriorment al núm. 27, corresponent al dijous, 27 de gener, sobre l'acceptació de la pau per Napoleó. El redactor l'havia presa del *Redactor General de Cataluña*, núm.

26, pàg. 103, que cita com a font la *Gazeta de la Regencia*, però ha mirat totes les gazetes de la Regència i no consta enlloc. Posa d'exemple una notícia sobre el bloqueig de Tortosa; aquesta sí és certa, no com la del *Redactor General de Cataluña*, que publica notícies falses. Acaba el redactor amb l'elogi del seu diari: *Nota importante*: [...] *El Patriota Ausonense tiene mucha cuenta con lo que dice*":

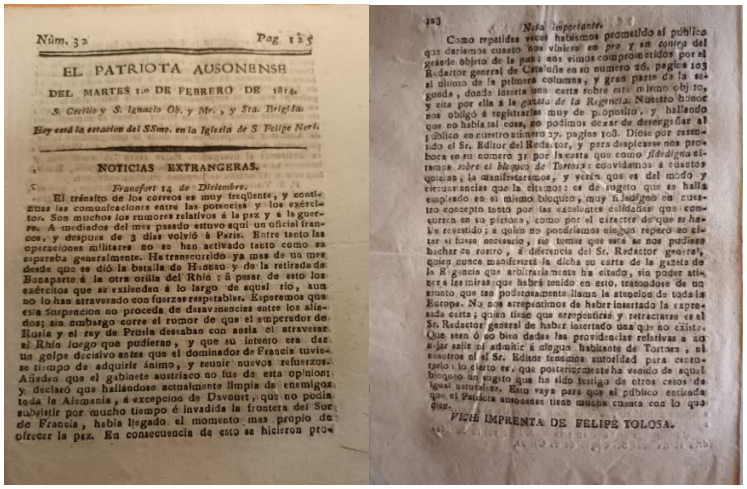

Núm. 32 Pag. 125

EL PATRIOTA AUSONENSE

DEL MARTES 1.o DE FEBRERO DE 1814.

S. Cecilio y S. Ignacio Ob. y Mr., y Sta. Brigida.

Hoy cesa la estacion del SSmo. en la Iglesia de S. Felipe Neri.

NOTICIAS EXTRANGERAS.

Francfort 14 de Diciembre.

El tránsito de los correos es muy frequente, y continuas las comunicaciones entre las potencias y los exércitos. Son muchos los rumores relativos á la paz y á la guerra. A mediados del mes pasado estuvo aquí un oficial francés, y despues de 3 dias volvió á Paris. Entre tanto las operaciones militares no se han activado tanto como se esperaba generalmente. Ha trascurrido ya mas de un mes desde que se dió la batalla de Hanau y de la retirada de Bonaparte á la otra orilla del Rhin: á pesar de esto los exércitos que se extienden á lo largo de aquel rio, aunque lo han atravesado con fuerzas respetables. Esperamos que esta suspencion no proceda de desavenencias entre los aliados; sin embargo corre el rumor de que el emperador de Rusia y el rey de Prusia deseaban con ansia el atravesar el Rhin luego que pudieran, y que su intento era dar un golpe decisivo antes que el dominador de Francia tuviese tiempo de adquirir ánimo, y reunir nuevos refuerzos. Añaden que el gabinete austriaco no fue de esta opinion; y declaró que hallándose actualmente limpia de enemigos toda la Alemania, á excepcion de Davout, que no podia subsistir por mucho tiempo é invadida la frontera del Sur de Francia, habia llegado el momento mas propio de ofrecer la paz. En consecuencia de esto se hicieron pro-

123 *Nota importante.*

Como repetidas veces hubiesemos prometido al publico que dariamos cuenta hoy vinieramos en pro y en contra del grande objeto de la paz: nos vimos comprometidos por el Redactor general de Cataluña en su numero 26. pagina 103 al ultimo de la primera columna, y gran parte de la segunda, donde inserta una carta sobre este mismo objeto, y esta por ella á la *gaceta de la Regencia*. Nuestro honor nos obligó á registrarlas muy de proposito, y hallando que no habia tal cosa, no podimos dexar de desengañar al publico en nuestro numero 27. pagina 108. Dixe por escrito el Sr. Editor del Redactor, y para desplicarse nos probora en su numero 31 por la carta que como *fidedigna* extrama *sobre el bloqueo de Tortosa*: convidamos á cuantos quieran, á la manifestemos, y veran que es del modo y circunstancias que la citamos: es de sugeto que es halla empleado en el mismo bloqueo, muy fidedigno en nuestro concepto tanto por las excelentes calidades que concurren en su persona, como por el caracter de que se halle revestido; a quien no pudiamos ni podriamos negar: pero no dexar si fuese necesario, sin tomar que esta se nos pudiese hacer de rostro, á diferencia del Sr. Redactor general, quien nunca manifestará la dicha su carta de la gazeta de la Regencia que arbitrariamente ha citado, sin poder alcanzar las miras que habrá tenido en esto, tratandose de un asunto que tan poderosamente llama la atencion de toda la Europa. No nos arrepentimos de haber insertado la expresada carta; quien tiene que arrepentirse y retractarse es el Sr. Redactor general de haber insertado una que no existe. Que sean ó no bien dadas las providencias relativas a no dejar salir ni admitir á ningun habitante de Tortosa, al nuestros ni el Sr. Editor tenemos autoridad para contrario: lo cierto es, que posteriormente ha venido de aquel bloqueo un sugeto que ha sido testigo de otros casos de igual naturaleza. Esto vaya para que el publico entienda que el Patriota ausonense tiene mucha cuenta con lo que dice.

VICH: IMPRENTA DE FELIPE TOLOSA.

També, hi hagueren altres trets d'aquesta modernitat, com ara l'arribada dels diaris a primera hora del matí, gràcies a les xarxes de correu; la periodicitat diària o bisetmanal mantinguda en el temps; l'incipient capitalisme comercial que propicià una xarxa de distribució i una mentalitat liberal sustentada en els avenços ideològics: la llibertat d'impremta, el 1810, la proclamació de la Constitució liberal, el 1812 i l'abolició de la Inquisició: Napoleó, el 1808 i Cadis, el 1813. Per tot plegat, aquesta premsa *moderna* tingué influència en l'esdevenir polític i social i suposà el mecanisme de la informació de masses que inaugurà el Nou Règim.

Pensem que aquesta premsa *moderna* podria haver estat com la internet,[4118] pel que fa a l'accés a la informació en aquell temps i el que això significà. Però l'absolutisme i les guerres fraticides del segle XIX ho impediren.

2.6.-Un dels trets importants d'aquesta premsa *moderna* foren les sistemàtiques seccions o apartats apareguts a diversos diaris destinats a la refutació de notícies de l'enemic. D'una banda, al *Diario de Barcelona*, de la mà d'Igual, des del maig de 1811 fins el 1814, amb la secció anomenada *Anti-diarios insurgentes*, que fou una crítica mordaç dels diaris

[4118] A la fi de l'Antic Règim, fou la premsa periòdica qui exercí el poder de la informació. Si volies conèixer les noves de la guerra, havies de llegir les seves planes. Des d'aquest punt de vista, hem feta la comparació entre premsa d'aleshores i internet, lloc comú d'informació actualment.

patriòtics, i, d'altra banda, la secció *Mentirología nueva*, publicada pel redactor i professor d'humanitats Pau Franc a la *Gazeta Política y Militar del Principado de Cataluña*, entre el 22 de gener de 1812 i el setembre de 1813, de manera intermitent.

2.7.-A la Guerra del Francès, té lloc el naixement de la premsa comarcal, premsa sorgida al territori: Tortosa, Reus, Vic, Manresa, Cervera, Figueres, etc., foren poblacions on es publicà premsa. Entre d'altres aspectes, això fou així perquè la ciutat de Barcelona restà *captiva*, i aleshores, el poder fragmentat per la guerra originà el naixement de les diverses juntes de defensa arreu del territori. Aquestes juntes necessitaren la seva propaganda. Si no hagués estat així, probablement la premsa comarcal s'hagués endarrerit en llur publicació.

El naixement del periodisme comarcal es basà en la proximitat i en la participació dels lectors, amb debats culturals i la divulgació científica a les seves planes, els quals establiren les bases de la crítica literària i del periodisme especialitzat, com feu ja el *Diario de Vich*, el 1803.

2.8.-Dels diaris que esmentem a continuació ningú no havia parlat anteriorment, o bé molt poc, sense l'aportació de capçaleres: el *Correo de Gerona*, del 28 de juny i del 6 de juliol de 1808, hem pogut consultar-ne dos exemplars impresos i hi adjuntem una portada.

Hem trobat la *Gazeta Diaria de Vich*, de l'1 de juliol de 1808, també amb portada. Quant al *Diario de Igualada*, també citat per referències, hem pogut consultar-ne dos, corresponent al 15 de setembre de 1808.

El *Diario del Castillo de Hostalrich*, del 27 de gener de 1810, només citat per referències, hem trobat l'exemplar manuscrit.

També hem pogut consultar un exemplar del *Correo de Manresa*, de 1812, amb portada.

Semblantment, l'*Eco de los Pirineos*, del 30 de novembre de 1809, amb portada.

També, dues edicions del *Bulletin des Actes de Gouvernément Général de la Catalogne*, del 22 de maig de 1810, hi adjuntem un exemplar.

Un nou exemplar, imprès a dues columnes del *Correo de Torruella de Mongrí*.

Finalment, la *Gazette de Gironne* corresponent a l'any 1813, col·lecció sencera i els números corresponents a l'any 1814.

2.9.-Parlem d'algunes publicacions no referenciades com a premsa, però que són importants des del punt de vista de l'enorme allau de publicacions periòdiques que hi hagué, com ara proclames o bans que enardiren la població contra l'enemic, en el dos bàndols. Foren avisos, anuncis d'interès social, decrets, diaris que no ho són, com el *Diario Napoleónico*, per bé que fou una reimpressió feta a Cervera, de la qual només sortí un exemplar el 1808; o l'*Almacén de frutos literarios*, de 1813, a Vilanova i la Geltrú.

2.10.-Sobre els periòdics de què parlem, algunes precisions notòries: pel que fa a la premsa de la Il·lustració, podem considerar la *Gazeta de Barcelona* com el veritable precedent del *Diario de Barcelona*, juntament amb la *Gazeta de Madrid*, on Husson fou l'oficial major, el 1791.

Els diaris a la fi de la Il·lustració són heterogenis, on l'entreteniment ocupà un espai molt important i les opinions del redactor foren cabdals, òbviament adreçats a la classe alta, militars de rang i burgesia incipient alfabetitzada, al si de les societats econòmiques, premsa monolingüe en castellà.

Constatem que el *Correo de Gerona* ens reportà una secció de viatges, al llarg de diversos exemplars, en què es parla sobre els periòdics i l'ofici de periodista fins aleshores, com també la publicació de la *Historia de España*, a partir del núm. 7, corresponent al dijous, 26 de febrer de 1795, del redactor Josep-Felip D'Oliver, però que nosaltres atribuïm a Ignasi Ferreres.

També, al núm. 50, corresponent al dilluns, 27 de juliol de 1795, hi hagué una segona carta de *El Catalan residente en Madrid*, que signa com a *El Catalan*, en què criticà el redactor i li digué que escriu un llenguatge *Gali-español*, que no és ni francès ni espanyol, és, diu, un "*chapurreado entre los dos idiomas*". Continuà dient que escriu en la: "[...] *lengua de la conversación* [...]", i per això escriu així. La resposta del redactor fou al núm. 52, corresponent al dilluns 3 d'agost de 1795 i darrer exemplar. Li diu que és un ignorant i que s'ha d'escriure així, perquè és el llenguatge actual, i que el seu és antic, ja que no hi som al segle XVI.

Es tracta, sens dubte, de la primera polèmica sobre com s'ha d'escriure, aleshores, gairebé un any abans de la referenciada al *Diario de Barcelona*, (17 juliol-5 novembre de 1796) per bé que aquesta darrera fou sobre la llengua catalana.

La *Gazeta de Gerona* ja arribava al públic a primera hora del matí, el 1787, fet rellevant. Juntament amb el *Diario de Vich*, el 1803, foren els iniciadors de la premsa comarcal.

La premsa a la Guerra del Francès, 1808-1814, inclogué periòdics com el *Diario de Gerona*, el *Noticiero de Vich* o el *Diario de Manresa*, amb una aportació literària rellevant, aquest darrer amb una tirada de 1.300 exemplars.

El *Diario de Cervera*, aparegut al maig de 1808, també fou un dels iniciadors de la premsa comarcal.

El *Diario de Tarragona*, exemple de premsa de Guerra, que conté, al núm. 275, el *Diario del Sitio de Tortosa*, exemplar manuscrit, potser, precedent o continuador de la *Gazeta de Tortosa*.

El *Diario de Vich*, del redactor liberal Dorca, i també altres diaris tradicionalistes, del redactor i impressor Tolosa, com ara: la *Gazeta de Vich*, la *Gazeta Diaria de Vich*, el *Correo Diario de Vich*, -hi conté un "*catecismo patriótico*"- amb picabaralles ideològiques sustentades en diferents models socials: constitucionalisme o absolutisme.

Aquest context social i ideològic es repetí a Manresa, on el redactor i impressor Trullàs, liberal, redactà i imprimí periòdics d'aquesta ideologia, com ara: el *Correo Político y Mercantil de Manresa*, el *Noticiero*, el *Correo de Manresa*, el *Correo Patriótico de Manresa*, o l'*Argos Manresano*. Mentre que, d'ideologia absolutista, per bé que moderat, tenim l'impressor Abadal, qui imprimirà la *Abeja Manresana*, els sis primers exemplars, al gener de 1813.

Hi hagueren altres casos semblants, però ja a la tardor de 1813 i 1814, i a les ciutats de Tarragona i Reus, que demostren la força d'una premsa ideològica *moderna*. Dins del liberalisme: el *Diario Militar, Político y Mercantil de la Ciudad de Tarragona*, l'*Eco de Reus* i el *Periódico Político y Mercantil de la Villa de Reus*, mentre que al bàndol absolutista hi hagué: la *Centinela de la Patria en Reus*. Publicacions periòdiques simptomàtiques de les convulsions socials.

Un cas excepcional fou el de la *Gazeta Militar y Política del Principado de Catalunya* i la seva continuadora, el 1813, la *Gazeta* de *Cataluña*, ambdues publicacions de la Junta Superior del Principat de Catalunya, amb diversos redactors durant tot el període i una ideologia fluctuant, entre tradicionalista i liberal, impulsada per clergues. A l'inici, el setembre de 1808, el primer redactor i secretari de la Junta Superior del Principat de

Cataluña, fra Antoni Coma de formació il·lustrada i liberal, el 1808. També d'ideologia liberal, hi hagueren altres redactors, com ara fra Albert Pujol, del *Diario Militar, Político y Mercantil de la Ciudad de Tarragona*, el 1813, posterior rector de la Universitat de Barcelona. I, el 1814, a l'*Eco de Reus*, hi col·laborà el rector liberal de Vila-seca, entre altres.

Fou una premsa d'estat i funcionà com a "Comissariat de Propaganda".

Pel que fa a la premsa Napoleònica, aquesta fou feta per afrancesats catalans, els quals defensaren la integració de Catalunya a l'imperi Napoleònic, amb la preservació de la identitat catalana i de la llengua, com ara Tomàs Puig a: la *Gazeta de Figueras*, l'*Eco de los Pirineos/Eco de los Pirineos Orientales*, la *Gazette de Gironne*, la *Gazeta del Ter*, la *Gazeta del Departamento del Ter* i la *Gaceta de Gerona*; d'altra banda, *La Abeja. Gazeta de Barcelona* (1809), o el *Diario de Barcelona* (1811-1814) redactats per Manuel-Andreu Igual.

2.11.-Hi adjuntem gràfics cronològics que mostren la premsa durant la Guerra del Francès: Patriòtica, Napoleònica i la premsa Singular. Hi adjuntem un gràfic de l'evolució de les llibreries i impremtes de Barcelona, i altres sobre la localització de les impremtes a Barcelona i Catalunya. Finalment, també hi adjuntem un altre gràfic amb percentatges dels diversos exemplars publicats de premsa (1808-1814):

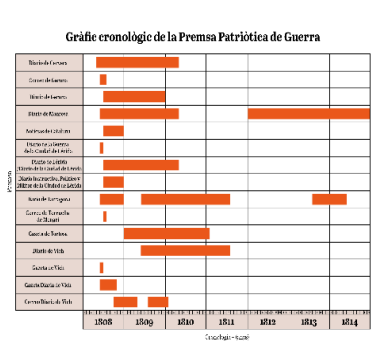

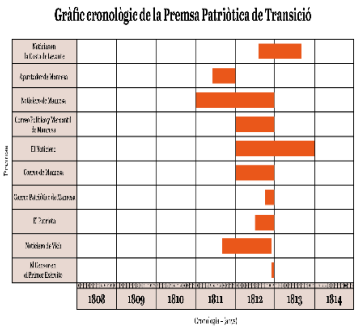

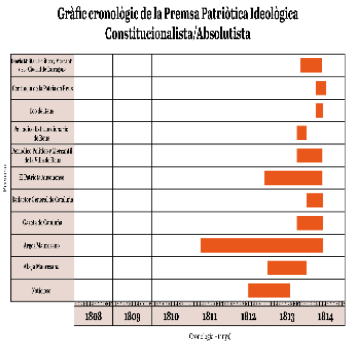

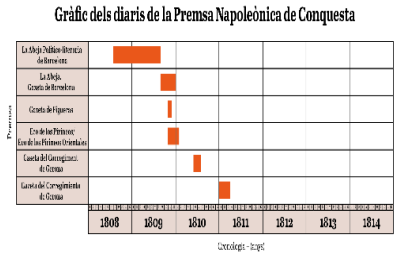

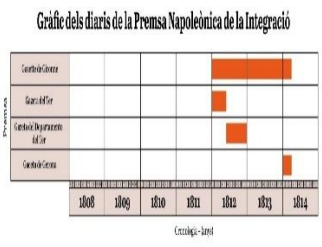

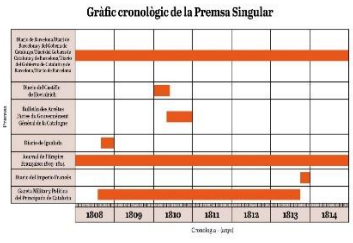

Percentatges dels periòdics estudiats:

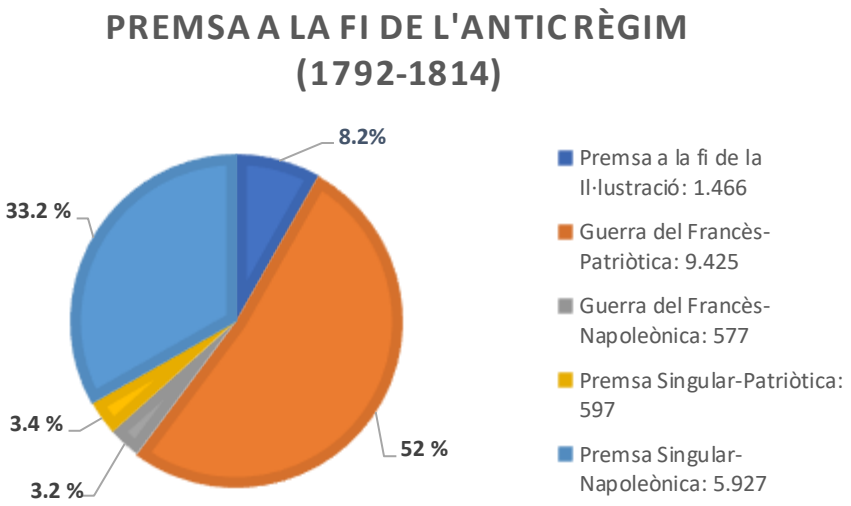

2.12.-Pel que fa a les llengües emprades a la premsa del període, veiem que hi ha publicacions monolingües en català: la *Gaseta del Corregiment de Gerona*, i la *Gaceta de Gerona*, entre el 1810 i el 1814, i bilingües, francès i català: el *Diario de Barcelona*, entre el 22 de març i el 12 d'agost de 1810; també el primer número de la *Gazette de Gironne*, i molts poemes i escrits a diversos diaris, fet que ens fa afirmar que la llengua pròpia fou, encara, la llengua comuna en les relacions socials i quotidianes, no només a pagès, sinó també a les viles i ciutats de Catalunya.

L'ús de la llengua catalana arribà a la premsa, a les Actes de Ple de l'ajuntament de Barcelona, també a l'Audiència de Girona, etc. Les sentències foren escrites en la llengua pròpia, com també les proclames públiques, força documents notarials i religiosos, i al Codi Civil napoleònic, probablement.

La premsa Napoleònica usà indistintament les tres llengües, català, castellà i francès. Tot coincidint amb el període de l'annexió del Principat de Catalunya a l'imperi Francès, el 1810, i a causa, entre d'altres factors, de la influència de l'afrancesat Tomàs Puig té lloc el procés de "conversió al catalanisme" com a fenomen potencial de segregació respecte dels castellans, amb ideologia liberal i republicana, sobretot al departament del Ter, fins a l'acabament de la guerra, amb continuïtat, des del mes de juny de 1810, amb la *Gaseta del Corregiment de Gerona*, després, el 1811, amb la *Gazette de Gironne* i fins a la *Gaceta de Gerona*, març de 1814, les tres publicacions empraren la llengua catalana. També, el

Diario de Barcelona, el 1810, també l'emprà, per la qual cosa tenim una continuïtat en l'ús de la llengua pròpia al bàndol francès, de gairebé tres anys i mig seguits.

Si fem una lectura global de tota la premsa, observarem que fou la Napoleònica qui més usà la nostra llengua, però també la Patriòtica, ara i adés a bona part de les publicacions. Volem dir que la premsa usà la llengua no pas com a única o més important, sinó que en fou present a les publicacions de manera diversa, en forma de poemes cultes o populars, de proclames, de diatribes contra els imperials, d'exaltació de la resistència, de cartes personals, de paraules esparses dins d'un context de llengua castellana, avisos, etc.

Aquest fet demostra que la nostra llengua era ben viva, no només entre la gent menestral, o analfabeta, sinó també entre les capes més cultes com la burgesia, o les professions liberals, etc.

La literatura popular apareix a la premsa en forma de poemes d'estil jocós, amb l'ús de metres populars, com les *letrilles* o cobles, amb cartes d'estil xaró, etc. L'ús del català al teatre, a les festes i espectacles tradicionals catalans també fou molt important.

2.13.-Les noves tècniques litogràfiques desenvolupades a França, a finals del segle XVIII, per l'austro-alemany Alois Senefelder, ajudaren l'enorme irrupció de diaris que hi hagué. D'altra banda, les petites premses portàtils que les juntes de defensa, o els exèrcits portaren a sobre, sempre amunt i avall, també possibilitaren l'edició d'aquestes publicacions, de la mà d'Antoni Brusi. Aquestes tècniques també foren aplicades a Catalunya per Carles Guimbernat, deixeble de Senefelder i per Joan Marc.

3.-Les dinàmiques socials de la premsa: l'estudi de la societat i la cultura a la fi de l'Antic Règim, com també les dinàmiques socials que hi tingueren lloc, ens ha proporcionat una perspectiva panoràmica de totes les inèrcies a l'entorn de la publicació dels diaris, el canemàs en què es fonamenta aquesta tesi: llengües emprades; vies de difusió de la premsa; pretensió de veracitat; lectors dels diaris; subscripcions; censura; anonímia i autoria; com era l'ofici de periodista; premsa "oral"; el paper de l'església; el perquè no es va publicar premsa a determinats llocs, etc.

La societat i la cultura, als anys estudiats (1792-1814), evolucionà des de posicionaments ideològics absolutistes, amb una economia de protecció, fins a les idees liberals empeses per la Revolució Francesa i assumides per les Corts de Cadis, amb una economia de

mercat lliure; les estètiques barroques i neoclàssiques evolucionaren fins al Romanticisme, als darrers anys, no tant en la forma com en el contingut i els motius.

3.1.-L'enorme pes social i cultural de l'Església va fer que molts canonges i capellans lletraferits es possessin al capdavant de la redacció de molts diaris. Les conseqüències foren clares: una part de la premsa es convertí en arma de propaganda política d'una societat que entenia la lluita contra els imperials com a una croada contra el "maligne", amb l'ús dels eslògans tradicionals de l'Antic Règim: déu-pàtria-rei; però no únicament, ja que hi hagueren frares redactors amb ideologia liberal i constitucionalista, com fra Antoni Coma, el 1808, a la *Gazeta Militar y Política del Principado de Cataluña*, Albert Pujol i Gurena al *Diario Militar, Político y Mercantil de la Ciudad de Tarragona*, el 1813-1814, o el capellà de Vilaseca a l'*Eco de Reus*, el 1814.

3.2.-Finalment, fem una aportació en to jocós de locucions, sàtires, paròdies, paradoxes, homofonies, onomatopeies i altres trops literaris publicats a la premsa.

Aquesta aportació donaria per molt més, ja que l'ús de la ironia i la sàtira foren comuns a la premsa estudiada. L'expressió burlesca augmentada per les onomatopeies i altres figures de pensament també foren emprades assíduament al teatre de sainet i de crítica social, com també als poemes i escrits literaris diversos.

Vegem-ne alguns exemples:

-El ***Diario de Barcelona***, corresponent al 24 de novembre de 1802, publicà un poema d'Escorigüela amb aquest estirabots sonors:

-Pero si per dir: "**Fem**, **fem**!"

heu de dir després "**Fam**, **fam**!"

os dic que, en bona poesía,

fam, ***fem***, no són consonants.

Pués ***din***, ***dan***, tampoc consonen;

y així vixcau sobre el cas,

y, si os proben per lo ***din***,

negueu, des de luego, el ***dan***.

-***La Abeja. Gazeta de Barcelona***, a l'exemplar, amb el núm. tallat corresponent al 4 d'octubre de 1809, de vuit pàgines, hi ha una crítica del redactor Igual contra els comunicats insurgents, com el publicat a Jaén, el 16 d'gost de 1809, amb paraules com: "*Venegas, Cuesta i Wellesley querían sacar al rei José de Madrid, pero*: ***tururut***!".

-El ***Diario de Igualada***, únic exemplar corresponent al 15 de setembre de 1808, està escrit en to jocós i ple de locucions i onomatopeies:

"[...] *Entrara montado en un caballo clavileño igual al que Don Quixote de la Mancha tubo para volver á su Reyno, á la princesa Micomicona, el qual Reyno había usurpado el gigante Pandafilando*; *ó bien entrara con un carro tirado por bueyes al lado de Don Quixote, acompañado de Sancho, el Canónigo, Cura y Barbero*; *se le hara una iluminación de aquellos gusanos que relucen de noche, y con la música de pitos, panderos, y caracoles, sera conducido en un cadalso, por manos de su ministro al Verdugo que le hara besamanos con su señora Guillotina*."

"*Bando*:

Se hace saber al público que qualquiera que quiera recoger los pellejos ó cuerpos de los franceses que han muerto en esta guerra para caxas de tambor que resuenen por todo el mundo, para pergaminos, para zapatos, y para las oficinas de zurzadores acudan á desollarlos, que se les daran de valde.

[...] *se hagan* [*collas*] *ó grupos de tercios de Josepetes, Juanetes, Rafaeletes, Francisquetes, y demas garrigarraquetes*" [o *quiquiriquetes*]."

-La ***Gazette de Gironne***, núm. 56, corresponent al diumenge, 12 de juliol de 1812, *Espectaculo*, amb la corresponent crítica teatral, escrita amb ironia: "***Sección de los malos actores***: [...] ***para un actor que*** [...] ***tres mil palos en los piés. Cuando una actriz sube a escena, almenos tendra que saberse 1/6 de su papel*** [...]." També criticà l'apuntador, qui serà castigat pel ***Código Penal Chinesco***.

-El ***Diario Político y Mercantil de la Ciudad de Tarragona***, núm. 112, corresponent al diumenge, 13 de març de 1814, hi ha un escrit signat per *El Tantalo de la observancia constitucional*, qui fa una crítica severa al redactor, Pujol, per ser constitucionalista: "[...] ***patarrabist, patarrabast..., ta! ta! ta! cachasa***!".

Li critica que no ha observat les lleis de la Constitució mateixa quan ha imprès la proclama no autoritzada pel governador: "*Qué Constitución ni qué niño muerto?*".

4.-L'estudis dels textos poètics en llengua catalana publicats als diaris: ens han proporcionat una visió de les estètiques del moment, alguns són inèdits. Hi hem encabit, també, altres textos en la llengua pròpia:

-El *Diario de Gerona*, número 191, hi hagué les cobles de fra Tomàs Serra, **inèdites**.

També, al *Diario de Gerona*, corresponent al febrer de 1809, conté una dècima jocosa de to popularitzant, anònima, publicada també al *Diario de Manresa*, núm. 157 del divendres 9 de juny de 1809, escrita per un: "*Apóstata Barsaloneses*".

-El *Diario de Manresa*, número 140, corresponent al 7 de novembre de 1808, a la contraportada conté un sonet anònim signat per un: "*Ganapan de Barcelona*".

També, al número 163, corresponent a l'1 de desembre de 1808, del mateix autor, hi hagué un altre sonet anònim.

-El *Diario de Barcelona*, anuncià les obres de teatre estrenades a la ciutat, diversos poemes anònims i d'autor, ja referenciats per Jorba (1971), com també proclames i bans i, sobretot, l'ús del català entre el 22 de març de 1810 i el 12 d'agost del mateix any. També, un sonet de Llibori Capcigrany, és a dir Josep-Pau Ballot, publicat al núm. 61, corresponent al dimecres, 2 de març de 1814.

-El *Noticiero de Vich*, números 22, del 6 d'octubre de 1811, el 41, del 26 d'octubre, el 42, del 27 d'octubre, i el 46, del 31 d'octubre hi hagué una dècima ben llarga, anònima i **inèdita**. Probablement, són poemes de dos autors diferents, -potser, un de sol- apareguts al llarg dels números esmentats, amb notes a peu de pàgina.

I encara tres poemes més, un d'ells al número 109, del 25 de desembre de 1811: una *Quartilla Jocosa*. I dues dècimes amb forma d'epitafi, publicades al núm. 238, del diumenge 16 d'agost de 1812, pàg. 1.249. Al respecte d'aquests epitafis, a la contraportada, ens diu:

"*Epitafi a un Español renegat, que morí de repente ab la noticia de haber-se avistat la Escuadra*; *y demés avís a los demés que pateixen del mateix mal*".

Aquestes dècimes són anònimes i **inèdites**. Parlen dels afrancesats que són qualificats de renegats i desertors[4119] perquè no lluiten contra els francesos. Pensem que són de tradició

[4119]Arreu del país, i des del principi de la guerra, la deserció va ser una constant per diversos motius: l'econòmic, l'ideològic, el no allistament a les lleves.

neoclàssica, amb to jocós, però que contenen, més pel sentit que per la forma, un avançament, una llavor d'estètica novella:

"Jau aquí un mal Español, miserable renegat:
que morí de mort suptada lo teu fi ja·s decretat;
al presentar-se la Armada y ha de ser ab tan gran rigor,
que ha de ser nostre consol. que al que no mati el terror
Cubreix lo teu cor de dol, morira despedassat".

"Aquí jau un renegat, que corres al precipici:
que se ha volgut morir prompte, si el destino vols propici,
per no tenir que dar compte la ocasió tens pel cabell,
al Poble desenfrenat. pues si vols salvar la pell,
Desertor Cara-girat, fes del vot un sacrifici".

-*El Patriota Ausonense*, número 230, corresponent al 29 de setembre de 1813, conté un poema, **inèdit** en honor del coronel Josep Manso, fet pel "*gremi de pelayres y texedors del pueblo de Borreda*".

Altres textos en llengua catalana:

-El *Diario de Tarragona*, corresponent al 5 de desembre de 1809, conté una proclama de la Junta Superior del Principat de Catalunya, en què ja es cridava a l'allistament, sota el paraigua de guerra de religió, car la pàtria era en perill.

-El *Diario de Manresa*, núm. 344, corresponent al 14 de desembre de 1809, hi hagué una proclama i un ban.

-La *Gazeta Militar y Política del Principado de Cataluña*, del 26 d'octubre de 1811, conté un lament breu escrit per un habitant del Rosselló.

-El *Diario de Vich*, núm. 83, corresponent al 23 d'agost de 1814, hi hagué la notícia de la venda d'una fàbrica de cotó a Ripoll.

Hem volgut referenciar l'ús de la llengua pròpia, no només la literària.

4.1.-Altres textos publicats a la premsa en llengua catalana, anys (1808-1814), una tria.

Hem inclòs textos diversos, tots en llengua catalana, publicats als periòdics, com ara proclames dels francesos per tal que els catalans deposin les armes i no s'arrenglerin amb els anglesos. També, bans de la Junta Superior del Principat de Catalunya en contra de les desercions i a favor de l'allistament i la resistència contra els imperials i avisos diversos.

També, hi ha escrits personals, com una carta d'acomiadament d'un germà a un altre, el primer, mariner de professió qui marxà a la guerra, i el pes que això li comportà. Un rodolí castellà traduït al català. Un lament d'un rossellonès perquè els anglesos estan acabant amb el comerç francès. Cartes personals sobre el decurs de la guerra, etc.

***Diario de Barcelona*:**

-*Diario de Barcelona*, del diumenge, 18 de març de 1810, hi hagué una Ordre del Dia, de Napoleó i una proclama d'Augéreau, escrites a Girona, en català.

Sobre l'Ordre del Dia de Napoleó, diu que el 7è Exèrcit d'Espanya es dirà de Catalunya i serà manat pel duc de Castiglioni, Augéreau.

Aquesta proclama fa un repàs de les malvestats de la guerra i fou una apel·lació directe als catalans per a què deixessin les armes:

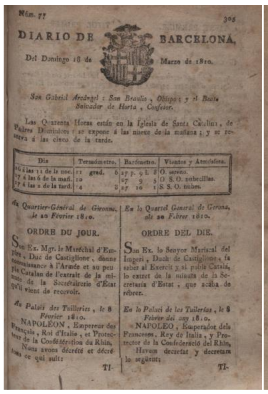
DIARIO DE BARCELONA.

Del Domingo 18 de Marzo de 1810.

ORDRE DU JOUR.

ORDRE DEL DIA.

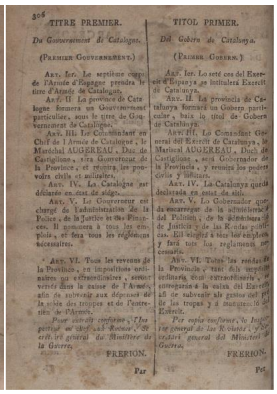
TITRE PREMIER.

Du Gouvernement de Catalogne.

TITOL PRIMER.

Del Gobern de Catalunya.

-*Diario de Barcelona*, núm. 106, corresponent al dissabte, 15 de desembre de 1810, *Noticias particulares de Barcelona*, signades per C., sobre un pasquí aparegut a Tarragona que critica el capità general O'Donnell i la pèrdua de soldats que ha sofert, mentre han caigut ciutats importants, com ara Tortosa.

La idea fou demostrar el descontentament dels catalans de l'esdevenir de la guerra, com també el poc ajut dels anglesos. El comentari continuà en castellà:

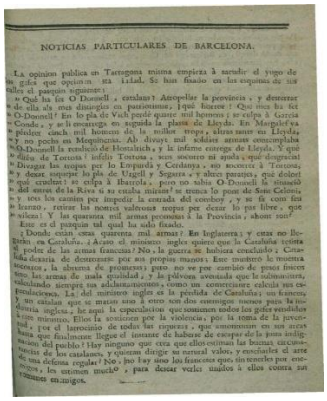

NOTICIAS PARTICULARES DE BARCELONA.

La opinion pública en Tarragona mistna empieza á sacudir el yugo de su gefes que opinion sta Ilad. Se han fixado en los esquemas de sus calles el pasquin siguiente:

¿Qué ha fet O Donnell, catalans? Atropellar la provincia, y demerar de ella als mes distingits en patriotisme. ¿Qué mes ha fet O-Donnell? En lo pla de Vich perdé quinze mil homens; se refugia á Garcia Conde, y se li encarrega en seguida la plasta de Lleyda. En Margalef va perdre cinch mil homens de la millor tropa, altres mes en Lleyda, y no pocha en Maquinenza. Ab divuyt mil soldats armats encomplaba O-Donnell la rendició de Montalbich, y la infame entrega de Lleyda. Y que diria de Tortosa? infelis Tortosa, sens socorro ni ajuda y qué desgracia! Divagar las tropas per lo Empurdá y Cerdanya, sin socorrer á Tortosa, y deixar sorprendre la plá de Urgell y Segarra, y altres parajes, ¿qué dolent qué cruelsas? no estiga á Barcelona, pero no sabia O-Donnell la situació del entre de la Riva si se estaba mirant se tranca lo pont de Sant Celoni, y vos los cantos per impedir la entrada del convoy, y se fa com fan lo tranzo, retirar las mentra valerosas tropas per deixar lo pas libre, que volen! Y las quarenta mil armas pecoinas á la Provincia, ahont son? Este es el parquin tal qual ha sido fixado.

¿Donde estan estas quarenta mil armas? En Inglaterra; y estas no llegaran en Cataluña...! Acaso el ministro ingles quiere que la Cataluña resista al poder de las armas francesas? No, la guerra se hubiera concluido; Cataluña desarria de desmerarse por sus propios manos: Este mustró lo nostra ressentir, la absencia de pronvenir; pero no se pot cambiar de pensa sinse tener las armas de mala qualidad, y la pólvora avariada que le subministran, calculando siempre sus adelantamientos, como un comerciante calcula sus especulaciones. La del ministro ingles es la pérdida de Cataluña; un francés, un catalan que se matan uno á otro son dos enemigos menos para la Inglaterra inglesa, he aqui la especulacion que consumen todos los gefes vendidos á este ministro. Ellos la sostienen por la violencia; por la tropa de la juventud; por el barroncito de todas las esquinas, que amenazan en sus actos hasta que finalmente llegue el instante de haburse de escapar de la justa indignacion del pueblo! Hay ningano que crea que ellos estimen las buenas circunstancias de los catalanes, y quienes dirigie su mental valor, y entusiasto el arte de una defensa regular? No, no hay sino los francese que, sin temerles por enemigos, les estiman mucho, para dexar velas unidos á ellos contra sus comunes enemigos.

***Gazeta Militar y Política del Principado de Cataluña*:**

-*Gazeta Militar y Política del Principado de Cataluña* núm. 124, del dissabte 26 d'octubre de 1811, conté el lament d'un habitant del Roselló, qui es queixa de la guerra i dels anglesos, els quals no permeten el comerç:

"*Fútan lo camp, no se volen pas trucar, ni barrer, y aixís cap pla retirar vostres aferes, perqué tothom esta pla espantat, y són fartos de fer la guerra. Lo inglés nos ha batut nostre comers, y aixó fa que la Fransa se troba en una summa miseria*".

***Diario de Tarragona*:**

-*Diario de Tarragona*, del 5 de desembre de 1809, hi hagué una proclama en català de la Junta Superior del Principat de Catalunya, en què ja es cridava a l'allistament, sota el paraigua de guerra de religió, car la pàtria era en perill:

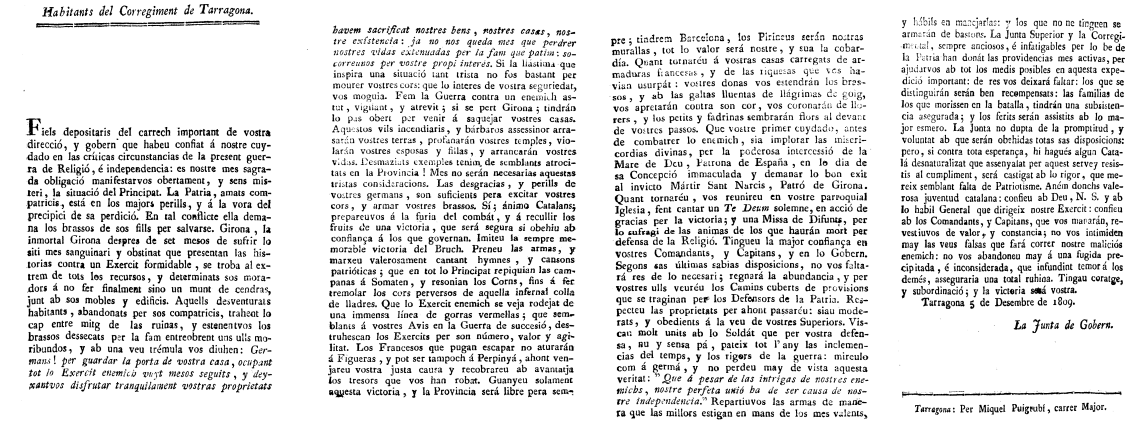

Habitants del Corregiment de Tarragona.

Fiels depositaris del carrech important de vostra direcció, y gobern que habeu confiat á nostre cuydado en las crihicas circunstancias de la present guerra de Religió, é independencia: es nostre mes sagrada obligació manifestarvos obertament, y sens misteri, la situació del Principat. La Patria, amats compatricis, está en los majors perills, y á la vora del precipici de sa perdició. En tal conflicte ella demana los brassos de sos fills per salvarse. Girona, la inmortal Girona despres de set mesos de sufrir lo siti mes sanguinari y obstinat que presentan las historias contra un Exercit formidable, se troba al extrem de tots los recursos, y desarminats sos moradors á no fer finalment sino un munt de cendras, junt ab sos mobles y edificis. Aquells desventurats habitants, abandonats per sos compatricis, trahent lo cap entre mitg de las ruinas, y estenentvos los brassos dessecats per la fam entreobrent uns ulls moribundos, y ab una veu trémula vos diuhen: *Germans! per guardar la porta de vostra casa, ocupant tot lo Exercit enemich vuyt mesos seguits, y deyxantvos disfrutar tranquilament vostras propietats havem sacrificat nostres bens, nostres casas, nostre existencia: ja no nos queda mes que perdrer uostres vidas exterminadas per la fam que patim: socorreunos per vostre propi interes.* Si la llastima que inspira una situació tant trista no fos bastant per mourer vostres cors: que lo interes de vostra seguriedat, vos mogui. Fem la Guerra contra un enemich astut, vigilant, y atrevit; si se pert Girona; tindrán lo pas obert per venir á saquejar vostres casas. Aquestos vils incendiaris, y bárbaros assessinor arrasarán vostres terras, profanarán vostres temples, violarán vostres esposas y filas, y arrancarán vostres vidas. Desmalats exemples tenim de semblants atrocitats en la Provincia! Mes no serán necesarias aquestas tristas considracions. Las desgracias, y perills de vostres germans, son suficients pera excitar vostres cors, y armar vostres brassos. Si; ánimo Catalans, prepareuvos á la furia del combát, y á recullir los fruits de una victoria, que será segura si obehiu ab confiança á los que governan. Imiteu la sempre memorable victoria del Bruch. Preneu las armas, y marxeu valerosament cantant hymnes, y cansons patrióticas; que en tot lo Principat repiquian las campanas á Somaten, y resonian los Corns, fins á fer tremolar los cors perversos de aquella infernal colla de lladres. Que lo Exercit enemich se veja rodejat de una immensa línea de gorras vermellas; que semblants á vostres Avis en la Guerra de succesió, destruhescan los Exercits per son número, valor y agilitat. Los Francesos que pugan escapar no aturarán á Figueras, y pot ser tampoch á Perpinyá, ahont venjareu vostra justa caura y recobrareu ab avantatja los tresors que vos han robat. Guanyeu solament aquesta victoria, y la Provincia será libre pera sempre; tindrem Barcelona, los Pirineus serán nostras murallas, tot lo valor será nostre, y tua la cobardía. Quant tornaréu á vostras casas carregats de armaduras francesas, y de las riquesas que vos havian usurpát: vostres donas vos estendrán los brassos, y ab las galtas llurentas de llágrimas de goig, vos apretarán contra son cor, vos coronarán de llorers, y los petits y fadrinas sembrarán flors al devant de vostres passos. Que vostre primer cuydado, antes de combatrer lo enemich, sia implorar las misericordias divinas, per la poderosa intercessió de la Mare de Deu, Patrona de España, en lo dia de sa Concepció immaculada y demanar lo bon exit al invicto Mártir Sant Narcis, Patró de Girona. Quant tornaréu, vos reunireu en vostre parroquial Iglesia, fent cantar un *Te Deum* solemne, en acció de gracias per la victoria; y una Missa de Difunts, per lo sufragi de las animas de los que haurán mort per defensa de la Religió. Tingueu la major confiança en vostres Comandants, y Capitans, y en lo Gobern. Segons sas últimas sabias disposicions, no vos faltará res de lo necesari; regnará la abundancia, y per vostres ulls veuréu los Camins cuberts de provisions que se traginan per los Defensors de la Patria. Respecteu las proprietats per ahont passaréu: siau moderats, y obedients á la veu de vostres Superiors. Viscau molt units ab lo Soldat que per vostra defensa, au y sensa pá, pateix tot l'any las inclemencias del temps, y los rigors de la guerra: mireulo com á germá, y no perdeu may de vista aquesta veritat: "*Que á pesar de las intrigas de nostres enemichs, nostre perfecta unió ha de ser causa de nostre independencia.*" Repartiuvos las armas de manera que las millors estigan en mans de los mes valents, y hábils en manejarlas: y los que no ne tingeen se armarán de bastons. La Junta Superior y la Corregimental, sempre anciosos, é infatigables per lo be de la Patria han donát las providencias mes activas, per ajudarvos ab tot los medis posibles en aquesta expedició important: de res vos deixará faltar: los que se distinguirán serán ben recompensats: las famílias de los que morissen en la batalla, tindrán una subsistencia asegurada; y los feris serán assistits ab lo major esmero. La Junta no dupta de la promptitud, y voluntat ab que serán obehidas totas sas disposicions: pero, si contra toa esperança, hi hagués algun Catalá desnaturalitzat que assenyalat per aquest servey resistís al compliment, será castigat ab lo rigor, que mereix semblant falta de Patriotisme. Anám donchs valerosa juventud catalana: confieu ab Deu, N. S. y ab lo habil General que dirigeix nostre Exercit: confieu ab los Comandants, y Capitans, que vos manarán, revestiuvos de valor, y constancia; no vos intimiden may las veus falsas que fará correr nostre malicios enemich: no vos abandoneu may á una fugida precipitada, é inconsiderada, que infundint temor á los demés, asseguraria una total ruhina. Tingau coratge, y subordinació; y la victoria será vostra.

Tarragona 5 de Desembre de 1809.

La Junta de Gobern.

Tarragona: Per Miquel Puigrubí, carrer Major.

4.2.-El teatre representat a Barcelona en català i altres manifestacions populars, anunciat al *Diario de Barcelona*, anys (1800-1814)

***Diario de Barcelona*, teatre:**

Pel que fa al teatre en català, aparegut a les planes del *Diario de Barcelona*, el 17 de desembre de 1801, s'anuncià la representació de: *Divertido saynete compuesto en el idioma del país, titulado*: *Las travesuras de un aprenent sabater*.

Els anys 1803, 1804 i 1805, s'anuncià la mateixa obra: *El aprenent sabater, o mestre Bernat,* de Josep Arrau i Estrada; fins i tot, el 8 de novembre de 1812 se seguia representant aquesta obra.

Una altra obra fou: *El gall robat per les festes de Nadal*, dit *El Gall*, o *El Gall Robat*, d'Ignasi Plana i Fontana, representada del 18 al 29 de desembre de 1801. Fixem-nos que, almenys entre el 17 i el 29 de desembre d'aquell any, la programació de teatre fou en català.

També, *El sarau de la Patacada* (sainet nou), representat el 17 de novembre de 1805 i diversos dies de gener i febrer de 1806, de Josep Robrenyo; també, el gener de 1807 i el febrer de 1808.

Durant la contesa bèl·lica, Robrenyo actuà a Barcelona el 18 de setembre de 1811, teatre espanyol: *No puede ser guardar una muger*, comèdia, amb *tonadilla* i sainet interpretat pel sr. Josep Robrenyo.

Els dies 18-20 de gener de 1812, hi tornà a actuar: una *tonadilla* nova que cantaran els senyors Robrenyo, Llord i la senyora Buttini, que es diu: *Los payos inocentes,* i un divertit sainet.

Els dies 29, 30 i 31 d'agost de 1812, s'hi representà una altra obra de Robrenyo: *La Magdalena cautiva, ó sea La ilustre barcelonesa*. El mateix any de 1812, marxà cap a Mallorca, on hi era el seu germà gran.[4120]

Una altra obra en català fou: *El barber qué ha tret a la rifa dels porcs*, de Manuel-Andreu Igual i Bosc, estrenada el 1804, al Teatre de La Santa Creu, i de nou, representada el 27 i 28 de gener de 1814.

[4120]Canher, Max. *Literatura de la revolució i la contrarevolució (1789-1849)*, 3 vol., Barcelona, 2002.

El 15 de març de 1812, ens anuncià el *Diario de Barcelona* que es representarà una obra amb títol en català: *El ballador de corda fluixa*, començarà a les 18.30h, el preu serà de de 8 quarts. En desconeixem l'autor.

Al marge d'aquestes representacions de teatre en català, al llarg dels anys 1812-1814, sota la dominació francesa, també hi hagueren representacions populars catalanes, al Teatre de la Santa Creu: els carnavals, pantomimes, ball de bastons, ombres xineses, balls populars, els pastorets, *purchineles* [sic], els pessebres i obres de teatre castellanitzades, però pertanyents al folklore nostrat.

Al llarg del període estudiat, 1792-1814, les obres de teatre representades en català foren escadusseres, no més enllà d'un 5%, al Teatre de la Santa Creu, escenari oficial de la ciutat, amb dramaturgs, músics, directors professionals a sou, i, evidentment, l'elenc de les actrius i els actors que representaven les obres, com també al *Salón de Variedades* del carrer de les Jonqueres, molt actiu entre els anys 1813 i 1814.

A més del planter del Teatre, sovint hi passaven companyies que visitaven la ciutat, ja foren de la resta de la península, italianes o franceses, com ara les Senyores Fràscares de València i la seva companyia de *Volatines*, a cavall entre el teatre i el circ.

1811: dies 13 de gener; 20 de març; 2 de juny; 18 de setembre i del 25 al 30 de desembre.

1812: dies 18-20 de gener; 2, 3 i 12 de febrer; 28-30 d'abril; 29 i 30 de juny; 6, 11-13 i 22 de juliol; 4, 10, 25, 29-31 d'agost; 5 de setembre; 11, 12, 20, 23, 24 i 31 d'octubre; 5, 8, 9, 24 i 25 de novembre; 10, 12 i 29 de desembre.

1813: 11,12, 24 i 27 de gener; 20 de febrer; 7, 25-31 de març (el 28, dues obres); 11, 28 de maig; 8, 16, 24 i 25 de juny; 7 i 8 de juliol; 5 i 28 d'agost; 1, 2, 8, 21, 22, 25 i 26 de setembre; 2, 15, 18 i 26 d'octubre; 15 de novembre; 22, 25, 26, 28 i 31 de desembre.

1814: 23, 26-28 de gener.

Altres manifestacions populars

El Pessebre:

1811: dies 19, 29 i 30 de gener i els dies 25-29 de desembre.

1812: dies 1, 2, 5, 6, 12 i 15, 19-21, 26 i 31 de gener; 1 i 3 de febrer; 24 i 28 de desembre.

1813: dies 1, 3, 6 de gener; el 14 i el 28 de març; el 4 d'abril i el 28 de desembre.

1814: el 2 de gener.

Els Pastorets:

1811-1812: el 4 de gener.

1814: dies 6, 9, 23, 29 i 30 de gener.

Els *pruchineles* [sic]

1812: dies 27 i 31 de desembre.

1813: dies 17 i 25 de gener; el 10, 14, 21 i 28 de febrer; l'1, 2 i 7 de març.

Les ombres xineses:

1812: dies 4 i 6 de febrer; el 8, 9 i 10 de març.

1813: dies 23-25, 28, i 29 de febrer; dies 15 i 21 de març; el 26 i 27 d'abril; el 26-29 de desembre.

-El 20, 26 i 27 d'abril, ombres xineses, a les 15.30h.

El ball de Bastons:

1813: dies 23 i 24 d'octubre.

El carnaval:

1813: el 24 de gener; dies 4-9, el 17, 20 i 22-27 de febrer.

La pantomima:

1813: dia 23 de gener; el 15 de juny.

1814: el 16 de març, ball nou de pantomima: *Los médicos*.

Els *Volatines*:

1813: dies 1, 2, 8, 12, 19 i 22 d'agost.

5.-L'Annex: hi trobareu una graella amb la normalització dels noms i cognoms dels protagonistes, feina necessària per la gran quantitat de noms citats per influència de la historiografia castellana.

Els protocols notarials dels protagonistes: redactors, llibreters, impressors, ingent feina de descripció de l'arxiu de notaris, que ens ha proporcionat documentació sobre el Col·legi de Llibreters i Impressors Unificat, com també dels protagonistes.

Les fitxes hemerogràfiques per a tots i cadascun dels diaris apareguts al període. La fitxa inclou tota la informació coneguda: títol, dates de publicació, impressors, editors, redactors, directors, col·laboradors, preus, llocs de publicació i difusió, mides, temàtica, seccions, llengua emprada, i on es troba el fons consultat i la classificació. També, les capçaleres i alguns altres exemplars.

Els textos literaris publicats a la premsa en d'altres llengües: castellà, francès, italià, anglès i llatí. I alguns altres extrets de les fons primàries que hem consultat.

Finalment, el teatre representat a Barcelona, Girona, Tarragona, Vic, Reus i Vilanova i la Geltrú, publicat als periòdics.

Bibliografia sobre premsa:

-Aguadé i Bruix, Enric. *Impressors i llibreters a Reus*: *1720-1900*, Assaig, 54, Edicions del Centre de Lectura de Reus, 1966.

-Aguilar Piñal, Francisco. *La prensa española en el siglo XVIII*: *Diarios, revistas y pronósticos*, CSIC, 1978.

-Aguiló, Marià. *Catálogo de obras en lengua catalana impresas desde 1474 hasta 1860*, Madrid, 1923, Curial Barcelona, 1973.

-Aguirre, Alberto Andrés. *Carlos Beramendi en Aragón y Cataluña (1792-1793). Un viaje en el filo de la modernidad*, tesi doctoral de la Universitat de Alicante, 2016, departament d'Història Moderna.

-Alberch i Fugueras, Ramon. "L'explotació dels molins gironins durant la dominació napoleònica", *Anales del Instituto de Estudios gerundenses*, vol. XXII, 1974-1975, pàg. 377-386.

-200 anys de premsa diària a Catalunya (1792-1992), Fundació Caixa de Catalunya, Barcelona, 1995.

-Alberch i Fugueras, Ramon; Castells i Calzada, Narcís. *La població de Girona (segle XIV-XX)*, Institut d'Estudis Gironins, Girona, 1985.

-Albert, P. *Histoire de la Presse*, París, 1970.

-Alcoberro, Agustí; Xevi Camprubí. *Diario del sitio y defensa de Barcelona*, edi Tres i Quatre, València, 2005.

-Alié i Puigdollers, Maria Elena. *Prensa e impresores en Cataluña y Baleares durante la Guerra de la Independencia*, tesi doctoral de la *Escuela de Periodismo de la Iglesia*, dirigida per Joan Ramon Masoliver, Barcelona, 1972-73.

-Almarche Vázquez, Francisco. "Ensayo de una bibliografia de folletos y papeles publicados en Valencia (1800-1814) sobre la Guerra de la Independencia", Extracte de les publicacions del *Congreso de la Guerra de la Independencia*, Volum III, Saragossa, 1909.

-Álvarez Calvo, J. *El periodismo en Barcelona*, núm. 1, Vària XXXIII, Barcelona, 1937-38.

-Historia del Diario de Barcelona (1792-1938), Imprenta La Neotípia, Barcelona, 1940.
-El Velón. Diario de Avisos y Noticias, Barcelona, 1940.

-Argemí de Abadal, Mercè. "Tomàs Puig y la ocupación francesa en el Ampurdán", Separata de los *Anales del Instituto de Estudios Ampurdaneses*, Figueres, 1966.

-Balaguer, A. M. "Aproximació a la premsa manresana del segle XIX", *Miscel·lània d'Estudis Bagencs*, número 3, Manresa, 1984.

-Bertran i Pijoan, Lluís. *Premsa de Catalunya*, Ajuntament de Barcelona, Barcelona, 1931.

-Blasco, R. *La premsa del País Valencià (1790-1983),* volum I, València, 1983.

-Bosch i Carrera, Maria D. "El periodismo del siglo XVIII en Cataluña", *I Congrés d'Història Moderna de Catalunya*, Barcelona, des del 17 al 21 de desembre de 1984.

-Camprubí, Xevi. *La premsa a Catalunya durant la Guerra de Successió,* Universitat de València, 2016.

-L'impressor Rafael Figueró (1642-1726) i la premsa a la Catalunya del seu temps, Fundació Noguera, Barcelona, 2018.

-"La Gazeta de Barcelona (1695-1806) i la gènesi de la premsa periòdica a Catalunya", Francesc Salgado (coordinador), *Història de la premsa diària de Barcelona*, Seminari d'Història de Barcelona, Quaderns d'Història, BQH25, 2018, pàg. 87-97.

-La revolució de la impremta. La contribució de la tipografia al desenvolupament de la Catalunya moderna, edi Afers, Barcelona, 2020.

-Canals Elías-Brusi, Miguel. *La casa Brusi y el Diario de Barcelona (1775-1957)*, Ajuntament de Barcelona, 2010.

-Canals Elías, Ignacio. *La imprenta peregrina. La aventura de Antón Brusi Mirabent*, ICE-Brusi, Barcelona, 2014.

-Casas i Font, Pere. *El Diario de Vich en los inicios del periodismo comarcal*, tesi núm. 71 de la *Escuela de Periodismo de la Iglesia*, Barcelona, 1968.

-Casasús i Guri, Josep Maria. *Periodisme català que ha fet història,* Edi Proa, 1996.

-Castell, Pere. *Opuscle de la Festa Major de Torroella de Montgrí,* Ajuntament de Torroella de Montgrí, 1989, pàg. 75-84.

-Carner i Borràs, Antoni. "Un cop d'ull a la història de la premsa igualadina", *III Jornades d'Orientació Periodística*, Gràfiques Anoia, 1977.

-*Catàleg històric general de la premsa en català*, dirigit per Jaume Guillamet i Marcel Mauri (1641-1898), Vol I, Institut d'Estudis Catalans, 2015.

-*Centinela de la Patria en Reus*, a cura de Xavier Ferré, Associació d'Estudis Reusencs, Reus, 1977.

-Checa Godoy, Antonio. *La prensa española durante la Guerra de la Independencia,* Quorum Editores, Cádiz, 2009.

-Claudio-Girbal, E. "El periodismo en Gerona. Notas histórico-bibliográficas", *Revista de Gerona*, vol. XVIII, 1894.

-Comas i Güell, Montserrat. *La impremta catalana i els seus protagonistes a l'inici de la societat liberal (1800-1833),* tesi doctoral, dirigida per Borja de Riquer, Universitat Autònoma de Bellaterra, 2009.

-Costa i Fernàndez, Lluís. *Història de la premsa a la ciutat de Girona (1787-1987)*, Girona, 1987.

-Costa i Oller, Francesc. *La premsa a mataró, 1820-1980*, Caixa d'Estalvis Laietana, edi. Rafael Dalmau, Mataró, 1982.

-L'art dels Abadal. Impressors i xil·lògrafs de Mataró dels segles XVIII-XIX, edi. Alta Fulla, Mataró, 1994.

-De Martín, J. M; Sistach, M. *La premsa periódica bergadana, 1812-1969*, Berga, 1969.

-Del Arco y Muñoz, Luís. "El periodismo en Tarragona. Ensayo histórico-bibliográfico", *Boletín Argeológico*, Tarragona, 1908.

-La prensa periódica en España durante la guerra de la Independencia (1808-1814). Apuntes bibliográficos, Impremta de Joaquim Barberà, Castelló, 1914.

-De Puig i Oliver, L. "Notes sobre la premsa napoleònica a Girona", *Annals de l'Institut d'Estudis Gironins,* Volum XXII, Girona, 1974-75.

-"La primera premsa gironina", *Presència Històrica*, Girona, 1976, pàg. 20-23.

-"L'impacte de la revolució francesa (1789-1808)", *Història de Catalunya*, vol. V, editorial Salvat, 1979, pàg. 103-117.

-Tomàs Puig: *catalanisme i afrancesament,* Treballs de la Secció de Filosofia i Ciències Socials, IX, Institut d'Estudis Catalans, 1985.

-Dérozier, Claudette. *La guerre de la Indepéndence Espagnole, á travers l'estampe (1808-1814),* tesi doctoral presentada a la Universitat de Tolosa de Llenguadoc, Libraire Honoré Campion, París, 1976.

-Díaz-Plaja, Guillem. "Una polèmica sobre el català a les darreries del segle XVIII", *Estudis Universitaris Catalans*, núm. XVIII, Barcelona, 1933, pàg. 184-208.

-Duran i Sanpere, Agustí. *Impremta, impressors i llibreters de Cervera*, Fons núm. 45 de la Universitat de Cervera, topogràfic, 80.

-El *Eco de Reus*, 1814 i el *Centinela de la Patria en Reus*, 1814, Introducció i índex Xavier Ferré, Reus, 1997.

-Elías de Molins, A. "El periodismo en Cataluña. Años 1808-1814", *Cultura española*, Madrid, 1908.

-Ettinghausen, Henry. *La Guerra dels Segadors a través de la premsa de l'època*, Edi Curial Edicions Catalanes, Vol. I, Barcelona, 1993.

-La premsa a Catalunya abans de 1792, Barcelona, 1994.

-Fàbregas Roig, Josep. Los orígenes de la premsa liberal: el caso del Periódico Político y Mercantil de la Villa de Reus, *Brocar*, núm. 39, Universitat Rovira i Virgili, Tarragona, 2015, pàg. 177-216,.

-Febrer i Llauradó, J. *Los periódicos de Cataluña y Baleares durante la Guerra de la Independencia (1808-1814)*, tesi número 9 de la *Escuela de Periodismo de la Iglesia*, dirigida per Rafael Manzano, Barcelona, 1972.

-Fernández J; Fuentes, J. F. *Historia del periodismo español*: *prensa política y opinión pública en la España contemporánea*, Madrid, 1998.

-Figueres, Josep Maria. *La premsa catalana*, Rafael Dalmau, editor, Barcelona, 1989.

-*Diari de Barcelona (1792-1992), dos segles de premsa*, Episodis de la Història, 293, Rafael Dalmau, editor, Barcelona, 1992.

-Fort i Olivella, Joan. "Notícies sobre la Guerra del Francès a la Selva a la premsa patriòtica (1808-1809)", *XXVIII Assemblea Intercomarcal d'Estudiosos*, Quaderns de la Selva, número 1, Santa Coloma de Farners, 1983.

-"La col·lecció de premsa patriòtica del Callís (1808-1809)", *Annals de l'Institut d'Estudis Gironins*, Volum XXVIII, Girona, 1985-86.

-García Hurtado, Manuel Reyes. "Guerra y propaganda a finales del siglo XVIII, José Felipe de Olivé y el Correo de Gerona (1795)", Universidad de A Coruña, Facultad de Humanidades, *Manuscrits*, 21, A Coruña, 2003.

-Gil Novales, Alberto. *Prensa, Guerra y Revolución. Los periódicos españoles durante la Guerra de la Independencia*, edi Doce Calles, Madrid, 2009.

-Girbal, Enrique. "El periodismo en Gerona. Notas histórico-bibliográficas", *Revista de Girona*, volum XVIII, Girona, 1894.

-Givanel, Joan. *Bibliografia catalana. Premsa*, Fundació Patxot, Barcelona, 1931.

-Gómez, A. *Historia del periodismo español*, Madrid, 1967.

-Gómez Aparicio, Pedro. *Historia del periodismo español*, vol I, "Desde la Gazeta de Madrid (1661) hasta el destronamiento de Isabel II. Quince etapas estelares en la historia del periodismo", Editora Nacional, Madrid, 1967.

-Gómez Imaz, M. *Los periódicos durante la Guerra de la Independencia (1808-1814)*, Madrid, 1910.

-González, Nicolás (director). *Enciclopedia del periodismo*, Madrid, 1953.

-Grahit i Papell, Emili. *Revista de Gerona*, número 2, Girona, 1888.

-*Sitios de Gerona en 1808 y 1809*, Girona, 1894.

-*Gran Enciclopèdia Catalana*, edi 62, Edició digital.

-Gras i Elies, Francesc. *El periodismo en Reus desde 1813 hasta nuestros días, 1904*, Reus, 1973.

-Guillamet, J. *Història de la premsa, la ràdio i la televisió de Catalunya*, Edicions La Campana, Barcelona, 1994.

-"Les històries del Diario de Barcelona", *Gazeta*, 1994, pàg. 53-66.

-*Els orígens de la premsa a Catalunya. Catàleg de periòdics antics (1641-1833)*, Barcelona, 2003.

-"Antoni Brusi Mirabent, impressor i segon editor del Diario de Barcelona", *Quaderns d'Història*, núm. 12, Barcelona, 2005, pàg. 108.

-Guinard, P. J. *La presse espagnole de 1737 à 1791. Formation et signification d'un genre*, París, 1973.

-Gudiol i Cunill, Josep. *La premsa vigatana*, Vic, 1905.

-"L'impremta a Vich". *Butlletí del Centre Excursionista de Vich*, Vic, 1925.

-Gutiérrez del Caño, Marcelino. "Ensayo de un catálogo de impresos españoles desde la introducción de la imprenta hasta fines del siglo XVIII", *Revista de Archivos, Bibliotecas y Museos*, Madrid, 1899.

-Hatin, Eugène. *Bibliographie de la presse en France*, París 1893.

-Heer, R. *España y la revolución del Siglo XVIII*, Madrid, 1988.

-Huertas, Josep Maria. *Dos-cents anys de premsa catalana*, Ajuntament de Barcelona, 1978.

-Jorba i Jorba, Manuel. *Els textos poètics en llengua catalana del Diario de Barcelona*: *1792-1800*, tesi de llicenciatura núm 185, dirigida per Antoni Comas, inèdita, Barcelona, UB, gener de 1971.

-"Sobre la llengua catalana al final de l'Antic Règim: El Diario de Barcelona (1793-1808)", *Els Marges*, núm. 17, Barcelona, 1980.

-"*Llengua i literatura, 1800-1833*", Història de la Literatura Catalana, Riquer, Comas, Molas, Vol. 7, edi. Ariel, Barcelona, 1986.

-Kayser, J. *El diario francés*, Barcelona, 1974.

-Laguna Platero, Antonio. "Propagar la libertad (1808-1814)", *Revista Internacional de Historia de la Comunicación*, pàg. 57-74, Universidad de Castilla-La Mancha, 2013.

-Llanas, Manuel. *L'edició a Catalunya al segle XVIII*, Gremi d'Editors de Catalunya, Barcelona, 2002.

-Lluc-Ferrer, A. "Aspectes de la difusió de la premsa política durant la Guerra del Francès (1808-1814)", *Randa*, número 7, Barcelona, 1978.

-Mañé y Flaquer, J. "El Diario de Barcelona. Apuntes históricos", *Diario de Barcelona*, 16 d'octubre de 1892 fins el 12 de març de 1893.

-Martínez Martínez, Oriol. *L'impressor Francesc Surià i Burgada (1749-1805)*, màster en Biblioteques i Col·leccions Patrimonials, curs 2015-2016, tutor: Jesús Gascón, Universitat de Barcelona, setembre de 1016.

-Miquel i Vergés, Josep Maria. *La premsa catalana del vuit-cents*, Edi. Barcino, Barcelona, 1937, 2 vol.

-Miralpeix i Ballús, Concepció. *La premsa de la ciutat de Vic al segle XIX*, Departament de Cultura, Generalitat de Catalunya, Barcelona, 1981.

-Mirambell i Belloc, Enric. *Història de la impremta a la ciutat de Girona*, Institut d'Estudis Gironins, Girona, 1988.

-Miret i Solé, Maria Teresa. *La premsa a Igualada (1808?-1982)*, Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, Barcelona, 1983.

-Molist, E. *El Diario de Barcelona (1792-1963)*, Editora Nacional, Madrid, 1964.

-*Mujeres impresoras*. Guía de recursos bibliográficos, Biblioteca Nacional de Madrid, 2014, en xarxa.

-Muset, A. "Comerciants, litògrafs i hisendats rurals. L'ascens social de la família Montfort durant el segle XIX", *Materials del Baix Llobregat*, número 6, Centre d'Estudis Comarcals del Baix Llobregat, Sant Feliu de Llobregat, 2004.

-*Noves lectures de la guerra Napoleònica des del Maresme*, Jornades del Segon Centenari 1808-2008, celebrades a l'Arxiu de Vilassar de Dalt, el 18 d'octubre de 2008, diversos autors.

-Pella i Forgas, J. "Periodisme. Estudis históríchs del de Catalunya", *La Renaixença*, Any IX, Barcelona, 1879.

-*Historia del Ampurdán*, Barcelona, 1883.

-Perich i Viader, A. "Narració de los sis anys i quatre mesos que els francesos han estat en Cathalunya, contant de los primers de febrer de 1808, fins als primers de juny de 1814", Publicat a Pella i Forgas, Unes memòries de la Guerra de la Independència , *Boletín de la Academia de Buenas Letras*, números 11 i 12, Barcelona, 1911-1912.

-Pizarroso, A. *Historia de la prensa*, Madrid, 1994.

-"Prensa y propaganda bélica 1808-1814", *Cuadernos dieciochistas*, 8, pàg. 203-222, Universidad de Salamanca, 2007.

-Pons i Guri, J. M. *Diari d'uns anys de guerra (1808-1814)*, L'Aixernador, Col·lecció El Montalt, núm. 14, Argentona, 1993.

-Puig i Reixach, Miquel. "La impremta a Olot al segle XVIII", *Annals del Patronat d'Estudis Històrics d'Olot i Comarca*, núm. 19, Olot, 2008, pàg. 11-62.

-Ràfols i Cabrisses, Josep Maria. *Historia de la prensa en Villanueva y Geltrú*, tesi número 3 de la *Escuela de Periodismo de la Iglesia*, Barcelona, 1972-73.

-Rossell, J. A. *La premsa a Lleida*, Ajuntament de Lleida, 1987.

-Sabaté i Bosch, Josep M. «Premsa patriòtica en la Guerra del Francès. Notícia», *Gazeta*, [en línia], 1994, Núm. 1, p. 333-350, https://www.raco.cat/index.php/Gazeta/article/view/246387 [Consulta: 31-05-2021].

-Sánchez, J. i Barrera, C. *Historia del periodismo español*, Pamplona, 1992.

-Sarret i Arbós, Joaquim. *Manresa en la guerra de la Independència (1808-1814)*, Monumenta Històrica, vol. II, Manresa, 1922.

-Seoane, M. C. *Oratoria y periodismo en la España del siglo XIX*, València, 1977.

-*Historia del periodismo en España. El siglo XIX*, Madrid, 1983.

-Serra i Campdelacreu, J. *El periodismo en Vich. Diario de Vich*, Vic, 1877.

-Serrano, L; Pons Albert. "Mossèn Rovira a través de la premsa gironina. La guerra del Francès al Pla de l'Estany", *Quaderns*, 31, Banyoles, 2012, pàg. 57-67.

-Socíats i Batet, Immaculada. *Els impressors Jolis-Pla i la cultura gràfica catalana en els segles XVII i XVIII*, Curial Edicions Catalanes, 82, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2001.

-Sol, R. *150 años de prensa en Lérida*, Lleida, 1964.

-Solà i Parera, Àngels. "Impressores i llibreters a la Barcelona dels segles XVIII i XIX", *Recerques*, núm. 56, Barcelona, 2008.

-"Del règim gremial al sistema liberal: llibreters, impressors i velers de Barcelona, 1760-1854"; "Els gremis de Barcelona", Molas, Pere i Cazeneuve, Xavier, (coord.) Seminari d'Història de Barcelona, *Quaderns d'Història*, núm. 24, AHCB, 2017, pàg. 141-154 i 271-285.

-Tarín Iglesias, José. *Periodismo de ayer y de hoy*, Barcelona, 1959.

-Torrent, Joan et alïi. *La presse catalane depuis 1631 jusqu'a 1937*, Comissariat de Propaganda de la Generalitat de Catalunya, 1937.

-Torrent, Joan. *El Velón*, Barcelona, 1940.

-"El Diario de Manresa", *Bages*, año VI, núm. 62, abril de 1958.

-"La prensa catalana durante la guerra de la Independencia, *Destino*, núm. 1475, 13 de novembre de 1965, pàg. 52-55.

-Torrent, Joan; Tasis, Rafael. *Història de la premsa catalana*, Edi. Bruguera, Barcelona, 1966.

-Tramoyeres, Lluís. *Periódicos de Valencia. Apuntes para formar una biblioteca de los publicados desde 1526 hasta nuestros días*, València, 1880.

-Universitat de Barcelona, 2001. *Albert Pujol i Gurena. Com ha de ser la nova universitat, 1836, discurs inaugural.*

-Varela, E. *Gazeta Nueva, 1661-1663*, Madrid, 1960.

Recursos en xarxa:

-BVPH. Ministeri de Cultura. Biblioteca Virtual de Prensa Histórica: https://prensahistorica.mcu.es

-CPBC. Catàleg en línia de Patrimoni Bibliogràfic. Biblioteca de Catalunya: http://www.bnc.cat

-HDBNM. Catàleg en línia de l'*Hemeroteca Digital de la Biblioteca Nacional de Madrid*: http://www.bne.es

-ARCA. Arxiu de Revistes Catalanes Antigues, impulsat per la Biblioteca de Catalunya. https://arca.bnc.cat

-XAC: cercador de premsa històrica digitalitzada, Generalitat de Catalunya: htpp://premsacatalanadigitalitzada.bcn.cat.

-htpp:// www. raco.cat

-www.mcnbiografies.com

-https://ifc.dpz.es

-http://arxiubonesllletres.cat.

-https://realbiblioteca.patrimonionacional.es

-http://www.bibliotecavirtualdeandalucia.es

-creativecommons.org/licenses/by/4.0

-retronews.f.

Bibliografia general

-Agustí i Culell, Jaume. *Ciència i tècnica a Catalunya en el segle XVIII, o la introducció de la màquina de vapor*, Barcelona, 1983.

-Albareda, J. "La cultura catalana en el temps de la Il·lustració. Els fonaments de la societat contemporània", *Història, política, societat i cultura dels Països Catalans*, volum 5, Desfeta política i embranzida econòmica al segle XVIII, Enciclopèdia Catalana, 1995.

-Albert i Planes, Josep. *La Guerra Gran al Pirineu. El llibre de notes de la Seu d'Urgell (1791-1856)*, editat per l'arxiver local Josep Obiols.

-Alcoberro i Pericay, Agustí. *Catalunya durant la guerra de Successió (3 vols.) I. Àustries contra Borbons - II. La Guerra dels Catalans (1713-1714) - III. La desfeta i la memòria històrica*, 2006.

-*100 episodis clau de la Història de Catalunya*, Valls, Cossetània ed., 2014.

-Alegret, Adolf. *Historia del sitio, defensa, asalto y evacuación de Tarragona en la guerra de la Independencia*, Barcelona, 1911.

-Anguera, P. *El català al segle XIX*, Barcelona, 1997.

-*Històries de Reus*, Reus, 2004.

-Antón Pelayo, J. *La herencia cultural. Alfabetización y lectura en la ciudad de Girona (1747-1807)*, Bellaterra, Universitat Autònoma de Barcelona, 1988.

-Argemí, M. "Tomàs Puig y la ocupación francesa en el Ampurdán", *Anales del Instituto de Estudios Ampurdaneses*, Figueres, 1966.

-Artís, Josep. *Tres conferències sobre teatre retrospectiu*, Publicacions de l'Institut del Teatre, núm 11, Barcelona, 1933.

-Artola, M. *Los afrancesados*, Ediciones Turner, 27, Madrid, 1976.

-*Antiguo Régimen y Revolución Liberal*, Edi. Ariel, Barcelona, 1978.

-Aymes, J. R. *Los españoles en Francia. La deportación bajo el Primer Imperio*, Edi Siglo Veintiuno, Madrid, 1987.

-*La guerra de España contra la Revolución Francesa*: *(1793-1795)*, Col·lecció Ensayo e Investigación, Instituto de Cultura Juan Gil-Albert, Diputació d'Alacant, Alacant, 1991.

-Bada, J. *L'Església de Barcelona en la crisi de l'Antic Règim*, tesi doctoral dirigida per José Manuel Cuenca Toribio, Facultat de Geografia i Història, 10 de gener de Barcelona, 1984.

-"Pau Sichar, bisbe de Barcelona en l'època ferrandina (1808-1831)", *Pedralbes, Revista d'Història Moderna*, núm. 4, 1984, pàg. 327-335.

-Ballot, Josep Pau. *Gramatica y Apologia de la llengua cathalana*, edició a cura de Mila Segarra, Documents de Filologia catalana, 2, edi Alta Fulla, Barcelona, 1987.

-Barreda i Casanova, Maria Lledó; Garcia i Pardo, Jordi; Serret i Bernús, Carles. "Segle XIX. Guerra del Francès: l'impacte sobre Sant Boi", *Història de Sant Boi de Llobregat*, Ajuntament de Sant Boi de Llobregat, 1993, pàg. 203-215.

-Batlle i Prats, Lluís. "La capitulación de Gerona en 1809", Patronato de la Excm. Diputación Provincial de Gerona, tirada aparte de los *Anales del Instituto de Estudios Gerundenses*, del Patronato "José María Quadrado," vol. XIII, Gerona, 1959.

-"En el 150 Aniversario de la guerra de la Independencia, Miscel·lánea Histórica", *Anales de Instituto de Estudios Gerundenses*, vol. XIII, Gerona, 1959, pàg. 119-154.

-Batllori, Miquel. Obra completa, vol. IX, *La Il·lustració*, edició a cura d'Eulàlia Duran i coordinada per Josep Solervicens, edi. Tres i Quatre, Barcelona, 1997.

-Bavorés, J. *La guerra del Francès a Gualba*, poema d'aversió i lluites contra Napoleó, a cura d'Àlvar Maduell, Lleida, 2003.

-Beaumont Brivazac, Hubert. *Historia de las conspiraciones tramadas contra los exércitos franceses*, 2 vol., J. Alzina i P. Barrera, Barcelona, 1813.

-Beltrán, P. "Notas entorno al cuerpo religioso-militar fundado por el canónigo D. Pablo Constans", *Hispania Sacra*, vol. 26, CSIC, 1973.

-Benach i Torrents, Manuel. *El corregidor Lluís Freixes i la Guerra del Francès a Vilafranca (1808-1813)*, "Cosas que fueron", Vilafranca del Penedès, 1968.

-Bergerot, B. *Le maréchal Suchet*, Bibliothèque Napoléonienne, Edi. Tallandier, París, 1986.

-Bertran i Cuders, Josep. *El Corregiment de Talarn, 1716-1840*, Col·lecció Estudis, 29, edicions Garsineu, Tremp, 2014.

-Bertran i Roigé, Primo. "Notas en torno al cuerpo religioso-militar fundado por el canónigo D. Juan Pablo Constans", *Hispania Sacra*, Vol. XXVI, CSIC, 1973, pàg. 373-386.

-Beulas, E.; Dresaire, A. *La guerra del Francès a Mataró (1808-1814)*, Patronat Municipal de Cultura de Mataró, Edi. Altafulla, Col·lecció Caps de Bou, núm. 13, Barcelona, 1989.

-Blanch, Antoni. *Historia de la Guerra de la Independencia en Cataluña*, Frontis, Barcelona, 1968.

-Blasco, Ricardo. *Los albores de la España fernandina*, Edi. Taurus, Madrid, 1969, pàg. 15-36.

-Bofarull, Antoni. *Historia Crítica de la guerra de la Independencia*, editor F. Nacente, Barcelona, 1886.

-Bohigas, J.; Fuente, Pablo de la. "El brigadier Francesc Rovira", La guerra del Francès al Pla de l'Estany, *Quaderns*, 31, pàg. 47-55, Banyoles, 2012.

-Brivazac, Hubert. *Historia de las conspiraciones tramadas contra los exércitos franceses*, 2 vol., J. Alzina i P. Barrera, Barcelona, 1813.

-Burke, P. *La cultura popular en la Europa Moderna*, Barcelona, 1997.

-Busquets i Mola, Esteve. *Història de Capellades*, Capellades, 1972, pàg. 122-133.

-Cabanes, Francesc X. *Historia de las operaciones del Exército de Cataluña en la Guerra de la Usurpación, ó sea de la Independencia de España. Campaña primera*, impremta de la *Gazeta*, Antoni Brusi, 1809.

-Cahner, M. *Literatura de la revolució i la contrarevolució (1789-1849)*, 3 volums, Barcelona, 1998 i 2002.

-"Contribució al coneixement de l'ús lingüístic entre els escriptors catalans de la fi del segle XVIII", *Estudis universitaris catalans. Estudis de llengua i literatura catalanes oferts a R. Aramon i Serra en el seu setantè aniversari*, vol. IV, Curial Edicions Catalanes, 1984.

-Camp, F. *Contribución al estudio de la administración de Barcelona por los franceses (1808-1814)*, Escuela Salesiana de Arte Tipográfico, Barcelona, 1920.

-*Figueras en la guerra de la Independencia (1808-1814)*, Tipografia Católica Casals, Barcelona, 1926.

-Itinerari general de la invasió francesa, Publicacions de *La revista*, núm. 81, Barcelona, 1930.

-*El dret internacional napoleònic. El cas de Cataluña*, Miscel·lània Patxot, Barcelona, 1931.

-*Algunos académicos de la Real de Buenas Letras de Barcelona durante la Guerra de la Independencia*, Barcelona, 1939.

-"Relaciones entre la invasión napoleònica y los movimientos revolucionarios de Cataluña", *Discursos leídos en la Real Academia de Buenas Letras*, Imprenta Altés, Barcelona, 1941, pàg. 8-22.

-*La invasión napoleònica*, Edicions Aymà, Barcelona, 1943.

-Campabadal, M. *Butlletí de la Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona*, XLVIII, 2001-2002, Separata: Sobre la concepció de la poesia catalana al segle XVIII.

-*El pensament i l'activitat literària del set-cents català, 1700-1823*, 2 volums, Barcelona, 2002-2003.

-*La Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona en el segle XVIII. L'interès per la història, la llengua i la literatura catalanes*, Separata, Barcelona, Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2006.

-Campins de Codina, Javier. *El correo en Cataluña*, editor Josep Porter, Barcelona, 1951.

-Camprubí. Xevi. "L'ensenyament públic als municipis del Vallès Oriental entre els segles XVI-XVIII", *Ponències*, Revista del Centre d'Estudis de Granollers, núm. 25, Granollers, 2021, pàg. 7-39.

-Canales, Esteve. *Història de la Diputació de Barcelona, 1812-1814*, Diputació de Barcelona, 1987.

-Carbonell i Gener, Josep. "La literatura catalana durant el període de transició del segle XVIII al segle XIX", *Actes del quart col·loqui internacional de llengua i literatura catalanes*, del 22 al 27 de març de 1976, Basilea.

-*Esquema històric dels sis anys napoleònics a Sitges*, Grup d'Estudis Sitgetans, Sitges, 1980.

-Cardús, Salvador. *Historial de la guerra napoleònica a Terrassa*, Patronat de la Fundació Soler i Palet, Terrassa, 1976.

-Carner i Borràs, Antoni. *Un capità barceloní en temps de la Guerra del Francès*, Episodis de la Història, núm. 192, Rafael Dalmau, Editor, Barcelona, 1974.

-*Les tropes suïsses durant la guerra de la Independència*, Rafael Dalmau, editor, Episodis de la Història, núm. 209, Barcelona, 1976.

-Carrera i Pujal, J. *Història política de Catalunya en el siglo XIX*, vol. I, Edi Bosch, Barcelona, 1957-58.

-Carr, Raymond. *España, 1808-1939*, Colección Horas de España, edi. Ariel, Barcelona, 1970.

-Casinos, X. *La maçoneria a Barcelona. Dels inicis a l'actualitat*, Barcelona, 2000.

-Clarà, Josep. *Els fills de la llum. Els francmaçons de les comarques gironines (1811-1987)*, El Corral del Vent, Girona, 1987.

-Closas, Antonio. *Una conspiració barcelonina el 1809*, Episodis de la Història, núm. 142, Rafael Dalmau, editor, Barcelona, 1970.

-Coll, Fr. José M. "P. Tomás Juan Serra, O. P., El predicador en los sitios de 1808", *Annals de l'Institut d'Estudis Gironins*, 1959, Vol. 13, p. 271-274.

-"El maestro en teología fr. Narciso Puig y Rexach", *Anales del Instituto de Estudios Gerundenses*, vol. XIII, Gerona, 1959.

-Comas, A. *Les excel·lències de la Llengua catalana*, Episodis de la Història, 95-96, Rafael Dalmau, editor, Barcelona, 1967.

-Coplas i Batlle. Isidre. *El invicto conde de Llobregat y los hombres de Cataluña en la guerra de la Independencia*, Barcelona, Casa Provincial de Caridad, 1961.

-Cornet i Mas, C. *Guia del viajero en Manresa y Cardona*, Barcelona, 1860.

-Coroleu, J. *Memòries d'un menestral de Barcelona (1792-1864)*, edi. José Asmarats, Barcelona, 1916, pàg. 11-83.

-Cortey, Maria Dolors. *Els setges de Girona*, Col·lecció de narrativa juvenil, edi. Barcanova, Barcelona, 1990.

-Corts i Blay, Ramon. *L'arquebisbe Fèlix Amat (1750-1824) i l'última il·lustració espanyola,* Col·lectània Sant Pacià, núm. XLIV, Facultat de Teologia de Barcelona, Barcelona, 1992.

-*Correspondance publiée par ordre de l'empereur Napoléon I*, 32 volums, éditor Henri Plon Librairie J. Dumaine, París, 1958. BPA.

-Costa, F. *L'art dels Abadal,* Mataró, 1994.

-*Crónica del monestir de Santa Caterina de Barcelona*, vol. I i III, Biblioteca Universitària de Barcelona, Reserva.

-Cúndaro, Manuel. *Historia Político-Crítico Militar de la Plaza de gerona en los sitios de 1808 y 1809*, Colección de Monografías del Instituto de Estudios Gerundenses del Patronato "José María Quadrado", núm. 2, Gerona, 1953.

-Curet, F. *Història del teatre català,* Aedos, Enciclopèdia Catalana, 1967.

-*Rebomboris i bullangues de Barcelona*, Edi. Bruguera, Barcelona, 1971.

-D'Amat i de Cortada, R. *Calaix de Sastre,* Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1991.

-De Burgos, Francisco Javier. *Imprenta y cultura del libro en la Barcelona del setecientos*: *1680-1808*, 2 vol., tesi doctoral dirigida per Ricardo García Cárcel, Facultat de Lletres, Universitat Autònoma de Bellaterra, 1993.

-De Burgos, Francisco Xavier; Peña, Manuel. *Imprenta y negocio del libro en la Barcelona del siglo XVIII. La casa Piferrer*, Barcelona, 1987.

-De Garganta, José María. "Los dominicos en la guerra de la Independencia, según una crónica coetánea", *Anales del Instituto de Estudios Gerundenses*, vol. XIII, Gerona, 1959, pàg. 49-69.

-Del Olmet, Ferran Anton. "La intervención de Cataluña en la guerra de la Independencia fuera del Principado", *Boletín de la Real Academia de Buenas Letras,* XVII, vol. IV, Barcelona, 1907.

-Del Pozo y De Travy, Francisco. "Defensores del Castillo de Hostalric", *Anales del Instituto de Estudios Gerundenses*, vol. XIII, Gerona, 1959, pàg. 233-248.

-"El Cuerpo ampurdanés de los Almogávares (1803-1811)", *Anales del Instituto de Estudios Gerundenses*, vol. XIV, Gerona, 1960, pàg. 323-340.

-Dels Sants Oliver, Miquel. *Catalunya en temps de la revolució Francesa*, Societat Catalana d'Edicions, Barcelona, 1917.

-Delgado, i Ribas, Josep Maria. *Catalunya y el sistema de libre comercio (1778-1818)*: *una reflexión sobre las raíces del reformismo borbónico*, tesi doctoral de la facultat de Geografia i Història de Barcelona, Barcelona, 1981.

-Delgado, Sabino. *Guerra de la Independencia*: *proclamas, bandos y* combatientes, edi Nacional, Madrid, 1979.

-De Puig i Oliver, Lluís Maria. *Girona francesa, 1812-1814*, edi. Gothia, Girona, 1976.

-"L'impacte de la Revolució Francesa, 1789-1808"; "Els catalans i la Guerra del Francès, 1808-1814", *Història de Catalunya*, vol. V, editorial Salvat, Barcelona, 1978.

-"La Guerra del Francès", *Història de Catalunya*, dirigida per Jaume Sobrequés, volum IX, capítol Vè, Bilbao, 1980.

-"D'invasió napoleònica i qüestió nacional a Catalunya", *La Invasió napoleònica. Economia, cultura i societat*, Universitat Autònoma de Bellaterra, 1981, pàg. 55-79.

-"La consciència de la catalanitat abans de la Renaixença", *Serra d'Or*, juliol-agost, 1983.

-*Tomàs Puig*: *catalanisme i afrancesament*, Institut d'Estudis Catalans, 9, Barcelona, 1985, pàg. 39-85 i 97.

-Desdevises, G. "La Junte Supérieure de la Catalogne", *Revue Hispanique*, vol. XXII, París, 1910.

-*Diari, 1726-1815*, anònim (arxiver?), Arxiu Municipal de la Seu d'Urgell.

-*Dicionari d'Història de Catalunya*, dirigit per Jesús Mestre i Campí, Edi 62, Barcelona, 1992.

-Díez i Quijano, Desideri. *Història de Puigverd de Lleida*, Barcelona, 1987, (UPF).

-Díez, F. *Estudios*, Madrid, 1980.

-Dodolev. M. A. *La sociedad rusa y la guerra de la Independencia del pueblo español*, Cuadernos de Historia y Economía de Cataluña, vol. VIII, Barcelona, 1972.

-Domínguez Ortiz, Antonio. "Los catalanes de la edad moderna juzgados por el resto de los españoles", *Estudios de Historia Económica y Social*, Biblioteca de Bolsillo, Universidad de Granada, 1987, pàg. 357-369.

-Donezar, Javier. *Las revoluciones liberales*: *Francia y España*, edi. Eudema, Historias, Secuencias, Madrid, 1992.

-Duprat, Auch. *Examen de los delitos de infidelidad á la patria imputado a los españoles sometidos baxo la dominación francesa*, Imprenta de la sra. Viuda de Duprat, impresor del rey y de la ciudad, 1816, pàg. 228 i següents.

-Duran, E; Cahner, M. "La Guerra Gran a través de la poesia de l'època (1793-1795)",

Germinabit, Barcelona, 1959.

-Elías de Molins, Antonio. *Diccionario biográfico de escritores catalanes del siglo XIX*, Barcelona, Impremta de Fidel Giró-Calzada, 1908, 2 vol.

-Fàbregas, Xavier. *Sainets de la vida picaresca (1800-1868)*, Col·lecció Antologia Catalana, núm. 33, Edi 62, Barcelona, 1967.

-"*La introducció al drama romàntic a Catalunya*", *Els Marges*, núm. 2, 1974, pàg. 45-66.

-*Història del teatre català*, edi. Millà, Barcelona, 1978.

-Farias, Rafael. *Memorias de la guerra de la Independencia, escritas por soldados franceses,* editorial Hispano-Africana, Madrid, 1920.

-Fernández Díaz, Roberto. "Los conflictos ideológicos en la guerra de la Independencia (1808-1814)", *La Invasió napoleònica. Economia, Cultura i Societat,* Universitat Autònoma de Bellaterra, 1981, pàg. 21-44.

-Fernández Segado, Francisco. "La libertat de imprenta en las cortes de Cádiz", *Estudios de Deusto,* 62 (2), 2014, pàg. 429-432.

-Ferrer i Alòs, L. *Pagesos, rabassaires i industrials a la Catalunya central (segles XVIII-XIX)*, Biblioteca Abat Oliba, núm. 47, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1987.

-Ferrer Benimili, J. A. "La masonería española contemporánea", vol 1, 1800-1868, *Estudios de Historia Contemporánea*, Siglo Veintiuno de España, editores, Madrid, 1987.

-Ferrer i Gironès, Francesc. *La persecució política de la llengua catalana*, Edi 62, Barcelona, 1985.

-Ferrer, Raimon. *Barcelona cautiva, ó sea, Diario exacto de lo ocurrido en la misma ciudad mientras la oprimieron los franceses, esto es, desde el 13 de febrero de 1808, hasta el 28 de mayo de 1814*, 7 volums, Barcelona, 1815.

-Figuerola, Jordi. *Església i societat a principis del segle XIX*, Col·lecció L'Entorn, 13, edi. Eumo, Vic, 1988.

-Fontbona, F. "Del neoclassicisme a la Restauració, 1808-1888", *Història de l'art català*, Edi 62, Barcelona, 1983.

-Fontana, Josep. *La crisis del Antiguo Régim, 1808-1833*, Guías de História Contemporánea, núm. 48, Edi. Crítica, Barcelona, 1979.

-"La Guerra Gran"; "La Guerra del Francès," volum Vè, de la *Història de Catalunya*, dirigida per Pierre Vilar, "La Fi de l'Antic Règim i la Industrialització (1787-1868)", Barcelona, 1988.

-Fontana, Josep; Garrabou, Ramon. *Guerra y Hacienda*, Instituto Juan Gil-Albert, Diputació d'Alacant, Alacant, 1986.

-Fugier, A. *Napoléon et l'Espagne (1799-1808)*, Libraire Félix Alcan, París, 1930.

-Galí, Alexandre. *Rafael d'Amat, baró de Maldà*, edi. Aedos, 1954.

-García Espuche, Alberto i Guàrdia Bassols, Manuel. *Espai i societat a la Barcelona Pre-industrial*, La Magrana, Barcelona, 1986.

-*Un siglo decisivo*: *Barcelona y Cataluña, 1550-1640*, edi Alianza, Barcelona, 1988.

-Gasol, Josep Maria. *Los manresanos de* "*L'any vuit*", Bages, núm. 64-65, año VI, juny-juliol de 1958.

-Gella Iturriaga, J. *Cancionero de la guerra de la Independencia. Estudios de la guerra de la Independencia*, Institución Fernando el Católico, Saragossa, 1965.

-Gil Novales, Alberto. "Nicolás Pérez, alias *el Setabiense*", en su *Diccionario biográfico de España (1808-1833)...*, Madrid, Mapfre, 2010, III, p. 2381-2382.

-Golobardes i Vila, Miquel. "Una colección de documentos inéditos sobre el dominio napoleónico en las comarcas del nordeste de Cataluña", *Anales de la Universidad de Murcia*, vol. XVIII, núm. 3-4, Ediciones Biblioteca-Palacio Peralada, 1960, pàg. 5-24.

-Gras y Esteva, Rafael. *Lérida y la guerra de la Independencia*, imprenta y librería de Sol y Benet, carrer Major, 19, Lleida, 1899.

-Gregori Roig, Rosa Maria. "Confrarie librariorum civitatis Barcinone"; "L'ofici dels llibreters a la ciutat de Barcelona", Estudi institucional i edició de les fonts històriques (s.XVI-XIX), *Quaderns d'Història*, núm. 24, AHCB, 2017.

-Grivé i Masó, Miquel. *Guerra dels francesos (1808-1913)*, Publicacions Montseny, 1934.

-Hamnett, Brian R. *La política española en una época revolucionaria, 1790-1820*, Edi. Fondo de Cultura Económico, México, 1985.

-Heer, R. *España y la revolución del Siglo XVIII*, Madrid, 1988.

-*Història de la Literatura Catalana*, Edi. Ariel, vol. VII, Riquer, Comas, Molas, Barcelona, 1986.

-*Història de la literatura catalana*. Enciclopèdia Catalana-Editorial Barcino-Ajuntament de Barcelona, vol. IV, "Renaixement, Barroc i Il·lustració", dirigit per Josep Solervicens i vol. V, "Literatura contemporània (I). El Vuit-cents", dirigit per Enric Cassany i Josep M. Domingo, Barcelona 2018.

-Hurtado, V; Mestre, J; Miserachs, T. *Atles d'Història de Catalunya*, Barcelona, 1995.

-Ibáñez de Ibero, Carlos. *Episodios de la guerra de la Independencia*, Editora Nacional, Madrid, 1963.

-Iglesies, Josep. *El setge de Tarragona a la guerra napoleònica*, Episodis de la Història, núm. 72, Rafael Dalmau, editor, Barcelona, 1965.

-*Síntesi de la Junta de Comerç de Barcelona, 1760-1847*, Episodis de la Història, 119-120, Rafael Dalmau, editor, Barcelona, 1969.

-Jardí, E. *Els catalans de les Corts de Cadis*, Episodis de la Història, 39, Rafael Dalmau, editor, Barcelona, 1963.

-Jordi i González, Ramon. *La conspiració de les metzines*, Episodis de la Història, núm. 191, Rafael Dalmau, Editor, Barcelona, 1974.

-*L'Avenç*, número 113, "Sobre la creació de la Diputació Provincial de Barcelona"; "Guerra del Francès, guerra de la Independència, guerra Napoleònica: Questió de noms o de conceptes?", Josep Fontana, Barcelona, 1988. També, "La resistència antifrancesa a catalunya: estudi d'alguns comportaments", Esteve Canales i Gili. També "La guerra del

Francès segons les memòries d'un hisendat del Corregiment de Girona", Antoni Simon i Tarrés.

-Núm. 158, "Nacions i nacionalismes a debat. Conversa amb Éric Hobsbawm", Per Xavier Marcet, Barcelona, 1992, pàg. 30-34.

-Llimargas Marsal, Jordi. *Notícies de la Revolució Francesa i Lo Català Republicà de 1794*. Col·lecció Episodis de la Història, Rafael Dalmau, editors, Barcelona, 2022.

-"La Revolució Francesa carregada de romanços", *L'Avenç*, núm. 122, Barcelona, 1989, pàg. 42-47.

-Llorens i Jordana, Adolf. *Josep Robreño i el nou concepte de la Renaixença*, Edi. Ariel, Barcelona, 1981.

-Llorens i Solé, Antoni. *Solsona en les guerres del segle XIX a Catalunya*, Fundació Salvador Vives, Barcelona, 1981.

-Lluch, Ernest. *El pensament econòmic a Catalunya (1760-1840). Els orígens ideològics del proteccionisme i la presa de consciència de la burgesia catalana*, col·lecció Estudis i Documents, Edi 62, Barcelona, 1973.

-*La Catalunya vençuda del segle XVIII*, Barcelona, 1996.

-López, O. *Actituds col·lectives davant la mort i discurs testamentari al Mataró del segle XVIII*, Mataró, 1987.

-Maragall, Jordi. "El pensament filosòfic, segles XVIII-XIX", *Conèixer Catalunya*, núm. 16, Barcelona, 1978.

-Marco, Joaquín. *Literatura popular en España*, Madrid, 1977.

-Martí Bonet, Josep M. *El clergat de Barcelona al segle XIX. Context, Costumari i elenc*, Arxiu Diocesà de Barcelona, 2016.

-Masats i Llover, Joan. *En Mansuet Boxó, entre la llegenda i la història*, Col·lecció L'Auca Comentada, núm. 6, Castellbell i el Vilar, 1989.

-Mercader, Joan; Sol; Pita; Tarragó; Hernández; Álvarez; Imbernón. *Aportación al estudio de la guerra de la Independencia en Lérida*, Publicacions de l'Instituto de Estudios Ilerdenses, Lérida, 1947.

-Mercader, Joan. *La anexión de Cataluña al imperio francés (1812-1814)*, Instituto Jerónimo Zurita, Madrid, 1947.

-*Barcelona durante la ocupación francesa*, Madrid, 1949.

-"Las divisiones territoriales napoleónicas en el Principado de Cataluña", *Estudios Geográficos, año X*, núm. 35, Barcelona, 1949.

-*Santes Creus en la guerra contra los franceses*, Publicaciones del Archivo Bibliográfico de Santes Creus, 1950.

-*La ideologia dels catalans del 1808*, Discurs inaugural del curs 1952-1953 de la Societat Catalana d'Estudis Històrics, Barcelona, 1952.

-*Algunas ideas sobre la educación pública en Cataluña, a principios del siglo XIX*, Revista Española de Pedagogía, núm. 38, abril-junio de 1952, pàg. 269-283.

-"L'oficialitat del català sota la dominació napoleònica", *Butlletí de la Societat Catalana d'Estudis Històrics*, número 2, Barcelona, 1953.

-*Els capitans generals al segle XVIII*, Barcelona, 1957.

-*Una ocupación de Igualada por los franceses (juliol-octubre de 1811)*, Agrupación Fotogràfica de Igualada, Igualada, 1957.

-*La organización administrativa francesa en España*, Instituto Fernando el Católico, Madrid, 1959.

-*Catalunya Napoleònica*, col·lecció Episodis de la Història, 12, Rafael Dalmau, editor, Barcelona 1960.

-*Historiadors i erudits a Catalunya i a València en el segle XVIII*, Episodis de la Història, 85, Rafael Dalmau, editor, Barcelona, 1966.

-*Puigcerdà, capital del Departament del Segre*, Episodis de la Història, 153, Rafael Dalmau, editor, Barcelona, 1971.

-*Catalunya i l'Imperi Napoleònic*, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1978, pàg. 21-22.

-*José Bonaparte, Rey de España*, Instituto de Historia Jerónimo Zurita, Madrid, 1983.

-Miquel i Vergés, Josep Maria. *Els primers romàntics dels països de llengua catalana*, Mèxic, D. F., Biblioteca catalana, 1944.

-Mirambell i Belloc, Enric. "Un relato popular de la defensa y ocupación de Gerona durante la guerra de la Independencia", *Anales del Instituto de Estudios Gerundenses*, vol. XIII, Gerona, 1959.

-*Bibliografia gerundense desde la introducción de la imprenta hasta el siglo XX*, tesi doctoral de la Universitat de Barcelona, número 11, Departament d'Història, Barcelona, 1963.

-Miravall, R. *Entorn a Tortosa napoleònica*, Cooperativa Gràfica Dertosa, Tortosa, 1985.

-Miret i Sans, J. "Dos siglos de vida acadèmica", *Butlletí de la Reial Acadèmia de Bones Lletres*, número IX, Barcelona, 1917.

-Molas, Joaquim. *Poesia neoclàssica i pre-romàntica*, Edi 62, Barcelona, 1968.

-Molas, Pere. *La Junta de Comercio de Barcelona*: *sus precedentes y su base social (1692-1808),* Madrid, 1975.

-"Diputats i síndics a l'ajuntament borbònic de Barcelona (1760-1808)", *Revista de Dret Històric Català*, núm. 4, pàg. 11-27, Barcelona, 2005.

-Moliner i Prada, Antoni. *La Catalunya resistent a la dominació francesa (1808-1812),* Edi. 62, Col·lecció Llibres a l'Abast, 147, Barcelona, 1989.

-"Las juntas como respuesta a la invasión francesa", *Revista de Historia Militar*, Extra núm. 1, pàg. 37-70, 2006.

-"La articulación militar de la resistència: la guerrilla", *Trocadero, revista de Historia Moderna y Contemporánea*, núm. 20, pàg. 45-58, 2008.

-"Rebeldes, combatientes y guerrilleros", *Mélanges de la Casa de Velázquez*, 38, pàg. 115-134, 2008.

-"La propaganda antifrancesa en la guerra peninsular", *Dos siglos de Historia*. Actualidad y debate histórico en torno a la guerra de la Independencia (1808-1814), editora Rebeca Viguera Ruiz, Universidad de La Rioja, 2010, pàg.133-162.

-Moreu-Rey, Enric. "Dos estampas patológicas de la Barcelona pretérita (1793 i 1807)", *Revista del Seminario de la Cátedra de Patología Médica*, Archivos españoles de Medicina interna, Año II, núm. 6, junio de 1969.

-"Els nuclis il·lustrats i els principals centres de cultura", *Història de Catalunya*, vol, IV, editorial Salvat, Barcelona, 1978.

-"L'economia del llibre", *Estudis, Revista d'Història Moderna*, núm. 16, Barcelona, 1990, pàg. 161-170.

-Nadal, J; Wolff, P; Alexandre, A; Rodríguez, M; Gallofré, M. J. *Història de Catalunya*, Barcelona, 1982.

-Ossorio y Gallardo, A. *Historia del pensamiento catalán durante la guerra de España con la República francesa (1793-1795),* Madrid, 1913.

-Pérez Samper, María de los Ángeles. "La Real Audiencia de Cataluña durante la Guerra de la Independencia", *Pedralbes, Revista d'Història Moderna*, vol. 2, Barcelona, 1982, pàg. 177-209.

-Pi de Cabanyes, Oriol. *Vilanova i la Geltrú en la Guerra del Francès*, Episodis de la Història, núm. 144-145, Rafael Dalmau, editor, Barcelona, 1971.

-Pi i Sunyer, Carles. *La vida a la frontera durant les guerres amb la França*, Episodis de la Història, núm. 82, Rafael Dalmau, editor, Barcelona, 1966.

-Pla i Cargol, Joaquim. *Els setges de Girona el 1808 i el 1809*, Episodis de la Història, núm. 35, Rafael Dalmau, editor, Barcelona, 1962.

-Poblet, Josep Maria. "*Els precursors de la Renaixença (del rector de Vallfogona a Aribau)*", *Episodis de la Història*, núm. 111, Rafael Dalmau, editor, Barcelona, 1968.

-Prats, Modest. Notes sobre la "Controvèrsia sobre la perfecció de l'idioma català", *Els Marges*, núm. 2, pàg. 27-44., Barcelona, 1974.

-Puigvert, Joaquim. *La parròquia rural a Catalunya (s. XVIII-XIX)*, tesi doctoral del Bisbat de Girona, 3 vol. Barcelona, 1990.

-Raabe, Paul. "La Ilustración y la letra impresa", *La Ilustración a España y Alemania*, Antrophos, Barcelona, 1989.

-Rafanell, A. *La llengua silenciada*, Barcelona, 1999.

-Rahola, C. *La dominació napoleònica a Girona*, impressor J. Horta, Barcelona, 1922.

-*Visions històriques*, Girona, 1927.

-*Estudis napoleònics*, Impremta de la Casa d'Assistència i Ensenyament, Girona, 1938.

-Ramisa, M. *Osona i Catalunya al segle XIX*, Vic, 1990.

-*La Guerra del Francès al Corregiment de Vic, 1808-1814*, tesi doctoral número 189, UB, 1992.

-*Els catalans i el domini napoleònic*, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1995.

-"Historiografia local de la guerra del Francès", *Plecs d'Història Local*, 131, pàg. 2-4, 2008.

-*Polítics i militars a la guerra del Francès (1808-1814)*, Institut d'Estudis Ilerdencs, 2008.

-"La administració francesa a Catalunya i els seus homes", *Annals de l'Institut d'Estudis Empordanesos*, vol. 40, pàg. 33-46, 2009.

-"Una interpretació política de la guerra del Francès", *Annals del Patronat d'Estudis d'Olot i Comarca*, 24, pàg. 252-266, 2013.

-Recasens i Comas, Josep Maria. *El corregimiento de Tarragona y su junta en la guerra de la Independencia (1808-1811)*, Diputación Provincial de tarragona, 1958.

-*La revolución y guerra de la Independencia en la ciudad de Tarragona*, VII Premi Cronista Josep Maria Pujol, Reial Societat Arqueològica Tarraconense, Germans Sugrañes, edi. Tarragona, 1965.

-*L'administració Suchet a les comarques tarragonines*, Episodis de la Història, 173, Rafael Dalmau, editor, Barcelona, 1973.

-Reynard, Jean-Louis. *Contre-guerrille en Espagne (1808-1814)*, edi. Económica, París, 1992.

-Riera i Tuèbols, Santiago. *Ciència i tècnica a la Il·lustració*: *Francesc Salvà i Campillo (1751-1828)*, edi. La Magrana, Barcelona, 1985.

-Rossich, Albert. "La literatura catalana entre el barroc i el romanticisme", *Caplletra. Revista internacional de Filologia*, 1990, pàg. 35-57.

-Roura i Aulinas, Lluís. "Hi hagué algun protocatalanisme polític a Cadis?", *L'Avenç*, número 113, Barcelona, 1988, pàg. 32-37.

-*Impacte econòmic i social del període revolucionari napoleònic a Espanya i al Principat. Esbós d'un balanç*, Barcelona, 1990.

-*La Guerra Gran a la ratlla de França*, Edi. Curial, Barcelona, 1993.

-"El drama de los afrancesados: patriotas o traidores?", *Clio*, 63, pàg. 66-75, 2007.

-"Guerra, frontera i absolutisme (guerra Gran, guerra del Francès i -de reüll- guerra de Successió)", *Annals de l'Institut d'Estudis Gironins*, núm. 51, pàg. 89-108, 2010.

-"Cataluña napoleónica", *Revista Trienio. Ilustración y Liberalismo*, núm. 56, pàg. 79-92, 2010.

-Rumbau, Montserrat. *La Barcelona de principis del segle XIX*, Col·lecció Cal Saber, Tibidabo edicions, Barcelona, 1993.

-Sahlins, P. *Fronteres i identitats*: *la formació d'Espanya i França a la Cerdanya*, segles XVII-XVIII, edi. Eumo, Vic, 1993.

-Sala Valldaura, Josep Maria. *El teatre burlesc català del segle XVIII*, editorial Barcino, Barcelona, 2007.

-Sales, J. "Les guerres del Francès i la renaixença literària", *Quaderns de l'Exili*, any III, número 14, juliol-agost, 1945.

-Sales, Núria. "Ramblers, traginers i mules (s.XVIII-XIX)", *Recerques*, núm. 13, pàg. 65-81, 1983.

-Sánchez i Agustí, Ferran. "Notícies de les guerres del Francès a la Catalunya central, (1793-1814)", *Dovella*, any VII, II època, núm. 25, Manresa, 1987.

-Santamaria Clapers, Valentí. *Manresa en la guerra de la Independencia*, Ponència de Cultura de l'Ajuntament de Manresa, 1960.

-Sants i Oliver, M. *Catalunya en temps de la Revolució Francesa*, Societat Catalana d'Edicions, vol. XXXIII, Barcelona, 1917.

-Sarret i Arbós, Joaquim. *Manresa en la Guerra de la Independència, 1808-1814*, Monumenta Historica, vol. II, Caixa d'Estalvis de Manresa, Manresa, 1986.

-Sarrion i Gualda, Josep. *La Diputació Provincial de Catalunya sota la Constitució de Cadis (1812-1814),* Generalitat de Catalunya, Barcelona, 1991.

-Serrano Flo, M. Àngels. "Nobleza y cultura en la Lérida del sigle XVIII", *Actes del I Congrés d'Història Moderna de Catalunya*, Barcelona, 1984.

-Serrano Jiménez, Lluís, "Guerra i poder en terres de frontera (1792-1823)", *Annals de l'Institut d'Estudis Gironins*, vol LI, Girona, 2010.

-Serrat i Portavella, Isidre. *De la guerra Gran a la guerra del Francès. La història vista des de l'Alt Lluçanès*, Patronat d'Estudis Osonencs, Vic 2022.

-Simbor, Vicenç. *Els orígens de la Renaixença valenciana*, Institut de Filologia Valenciana, 1980.

-Simon i Tarrés, Antoni. "Literatura popular i lluita antifrancesa. Girona 1808-1809", *Annals de l'Institut d'Estudis Gironins*, any 1987, núm. 29, Girona, 1987.

- *L'Avenç*, número 113, "La guerra del Francès segons les memòries d'un hisendat del Corregiment de Girona", Barcelona, 1988.

-Sinués i Ruíz, A. *La farmacia militar en Cataluña durante la guerra de la Independencia*, Publicaciones del Seminario de Historia de la Farmacia, II, Universidad de Barcelona, Febrer de 1960.

-Sisinio Pérez, Juan. *Milicia nacional y revolución burguesa*, Instituto Jerónimo Zurita, Madrid, 1978.

-Sol i Ballespí, Josep. *Notas para la historiografia de Lérida en la Guerra de la Independencia*, Publicacions de l'Institut d'Estudis Ilerdencs, Lleida, 1947.

-Solans i Roda, Conxita. *Les batalles del Bruc i la guerra del Francès, 1808-1814*, Centre d'Estudis Comarcals del Baix Llobregat, Edicions del Llobregat, 2009.

-Suero Roca, Maria Teresa. *El teatre representat a Barcelona de 1800 a 1830*, Col·lecció Estudis, 2, vol 1, (1800-1815), Diputació de Barcelona, Barcelona, 1987.

-Soldevila, Ferran. *Història de Catalunya*, Barcelona, 1935.

-Barcelona sense universitat i la restauració de la Universitat de Barcelona (1714-1837), Universitat de Barcelona, 2013.

-Soler i Fabregat, Ramon. *Producción, circulación y uso del libro de arte en España durante la edad moderna*, tesi doctoral UAB: dialnet-unirioja: es.are.uab.cat/servlet/autor?codigo=105589.ddd.uab.cat/record/212881. Actualización en: ramonsolerifabregat.wordpress.com/home

-Bibliologia i cultura escrita www.bib.uab.cat/human/bibliologia/inici.htm

-Tasis, Rafael. *La Revolució Francesa i Catalunya*, Episodis de la Història, 31, Rafael Dalmau, editor, Barcelona, 1962.

-Torras i Ribé, Josep Maria. "El senyoriu d'Orpí. Impacte de la primera llei abolicionista (1811) sobre les relacions entre senyors i vassalls", *Estudios Históricos y Documentos de los Archivos de Protocolos*, VI, Barcelona, 1978.

-Sometents, exèrcit i poble a les batalles del Bruc, Ajuntament del Bruc, 1982.

-Terrón, Eloy. *Sociedad e ideología en los orígenes de la España contemporánea*, Edi Península, Barcelona, 1969.

-Torres Amat, Fèlix. *Memòries de Fèlix Torres Amat sobre escriptors catalans*, Barcelona, 1836, Curial, Barcelona, 1973, 2 vol.

-Tulard, J. *Napoléon*, Barcelona, 2012.

-Valmaseda i Castellón, Jordi; Vaquer i Betes, Francesc Josep. *La Seu d'Urgell a la Guerra Gran*, La seu d'Urgell, 1990.

-Valsalobre, Pep. "Que acàmpia qui puga, ó el relat de les peripècies del rector de Vilafreser á la guerra Gran: llengua i estil", Institut de Llengua i Cultura Catalanes, Centre d'Estudis Comarcals de Banyoles, Universitat de Girona, *Quaderns*, Girona, 1992-1994, pàg. 243-259.

-Ventura, Montserrat. *Lletrats i literats a una ciutat de la Catalunya Moderna*: *Mataró (1750-1800)*, Caixa d'Estalvis Laietana, Mataró 1991.

-Verneda Ribera, Meritxell. *L'Art gràfic a Barcelona*: *el llibre il·lustrat 1800-1843*, tesi doctoral de la UAB: dialnet-unirioja: es.are.uab.cat/servlet/autor?codigo=3845504. ddd.uab.cat/record/127439.

-Verrié, J. *Continuïtat pedagògica catalana durant els segles XVIII i XIX*, Barcelona, 1981.

-Vicens Vives, Jaume. *Notícia de Catalunya*, Barcelona, Editorial Destino, 1954.

-*Industrials i polítics*, Barcelona, 1958.

-*Moments crucials de la història de Catalunya*, Barcelona, 1962, pàg. 265-286.

-Vila, J. "El cançoner popular. Els balls parlats. Els goigs"; "La narrativa i el teatre"; "El rondallari. Costums i creences", *Revista de Girona*, número 175, abril 1996.

-Vilar, Pierre. *Catalunya dins l'Espanya Moderna*, volums I-IV, Barcelona, 1964.

-"Ocupació i resistència durant la Guerra Gran i en temps de Napoleó", *Assaigs sobre la Catalunya del segle XVIII*, Barcelona, 1973, pàg. 93-171; "Pàtria i Nació en el vocabulari de la guerra contra Napoleó", *Assaigs sobre la Catalunya del segle XVIII*, Barcelona, 1973.

-Villegas Selvago, Alonso, *Flos Sanctorum y Historia General...*, reimprès a Barcelona el 1760.

-Violant, R. *La rondalla i la llegenda*, Barcelona, 1990.

-Voltes i Bou, Pere. *Notas sobre instituciones barcelonesas del s. XIX*, Ayuntamiento de Barcelona, Documentos y Estudios, vol. XXI, Instituto Municipal de Historia, Barcelona, 1976, pàg. 125-131.